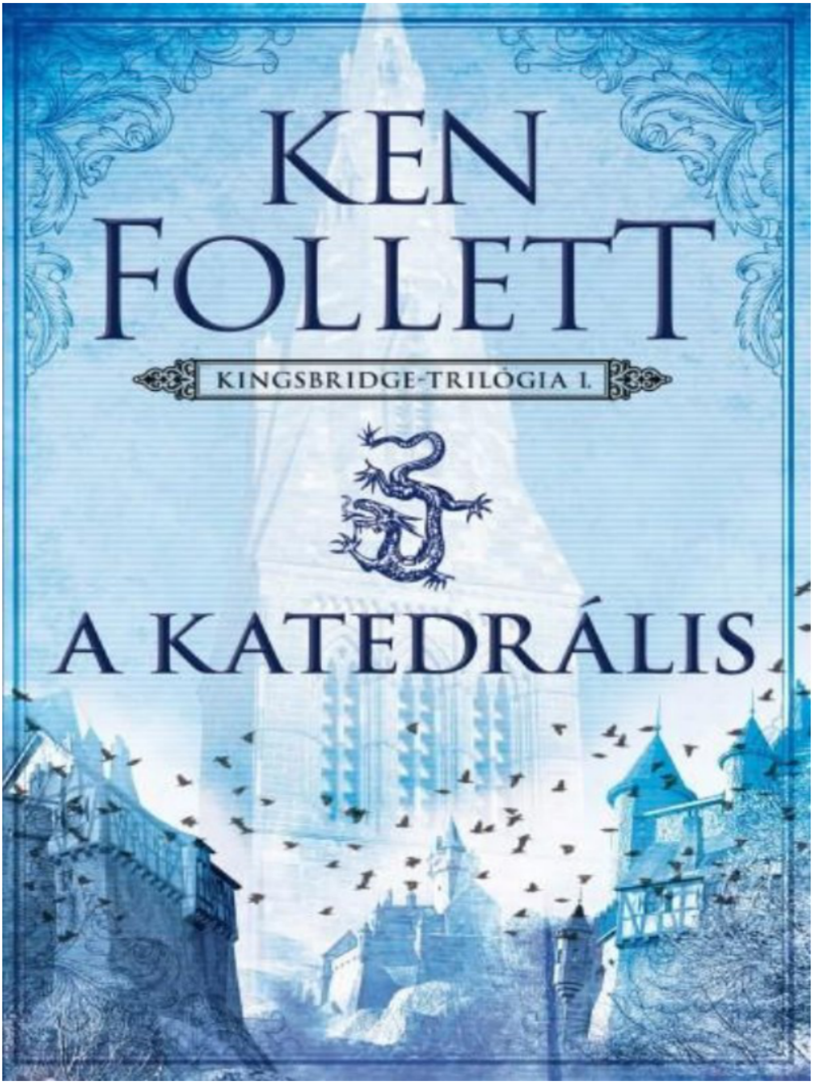

KEN FOLLETT
KINGSBRIDGE-TRILÓGIA I.
A KATEDRÁLIS

Ken Follett

A KATEDRÁLIS

Kingsbridge-trilógia 1.

GABO
2008

PROLÓGUS
1123

Legkorábban a gyerekek jöttek el, hogy lássák az akasztást.
Még sötét volt, amikor az első három-négy előóvakodott a kunyhókból, állatbőrből varrt bocskorukban oly halkan, mint a macska. Vékony, friss hó takarta a városkát, mintha új festékréteggel vonták volna be, és az ő lábnyomaik piszkították be elsőnek a makulátlan fehérséget. A roskatag kalyibák között a megfagyott sár barázdáiban igyekeztek a még csöndes vásártér felé, ahol az akasztófa várta áldozatát.
A gyerekek mindent lenéztek, amit szüleik becsültek. Megvetették a szépet, és kicsúfolták a jót. Pukkadozva nevettek egy-egy nyomorék láttán, és ha megláttak egy sebesült állatot, halálra követték. Elhencegtek sebesüléseikkel, és büszkén viselték a forradásokat, csodálattal adóztak egy-egy súlyosabb sérülésnek, és az lehetett köztük a király, akinek hiányzott egy ujja. Imádták az erőszakot, képesek voltak mérföldeket rohanni, hogy vérontást lássanak, és sohasem mulasztották el az akasztásokat.
Az egyik fiú lepisilte az akasztófa tövét. Egy másik fölmászott a létrára, mutatóujját végighúzta a nyakán, és olyan képet vágott, mint akit fölakasztottak; a többiek üvöltöttek a gyönyörűségtől. Két kutya rohant be ugatva a térre. Egy egészen kicsi fiú élvezettel nekilátott egy almának, egy másik orrba vágta, és elvette az almáját. A kisebbik azzal vigasztalta magát, hogy fölkapott egy éles követ, és az egyik kutyához vágta, mire az szűkölve elrohant. Más dolguk nem

lévén, fölkucorodtak a templom tornácának száraz kövére, várva, hogy történjék valami.
A teret körülvevő jó minőségű fa- és kőházak, a jómódú kereskedők s iparosok otthonainak ablaktáblái mögött gyertyák lobbantak föl, miközben a családtagok és a cselédek tüzet raktak, vizet melegítettek és megfőzték a kását. Az ég feketéből lassan szürkére váltott. A férfiak fejüket lehajtva léptek ki az alacsony ajtókon, összébb húzták magukon a durva szövetből varrt vastag köpenyt, s borzongva mentek le a folyóhoz vízért.
Nemsokára egy csapat fiatal – inasok, munkások, cselédek – rajzolt ki a térre. Rúgásokkal és pofonokkal elkergették a gyerkőcöket a templom tornácáról, nekitámaszkodtak a faragott kapubélletnek, és vakarózva, köpködve beszélték meg az akasztás részleteit. Ha szerencséje van a fickónak, mondta az egyik, azonnal eltörik a nyaka – gyors és fájdalommentes halál –, de ha nem, ott lóg, és egyre vörösebb lesz, tátog, mini a szárazra vetett hal, amíg meg nem fullad; egy másik azt mondta, addig is eltarthat az ilyen halál, amíg egy ember egy mérföldre gyalogol; egy harmadik szerint még ennél is rosszabbul sülhet el a dolog: látott egy embert, akinek egylábnyira nyúlt a nyaka, mire vége lett.
A vásártér szemközti oldalán a vénasszonyok gyülekeztek, jó messze a fiataloktól, akik hajlamosak rá, hogy durva szavakat kiáltozzanak nagyanyáik felé. A vénasszonyok mindig korán ébredtek, pedig már rég nem voltak kicsi gyerekeik, akikről gondoskodniuk kellett volna, mégis ők voltak az elsők, akik tüzet raktak és kisöpörtek. Elismert vezérük, a tagbaszakadt, özvegy serfőzőné egy söröshordót gurított a térre, olyan könnyen, ahogy a gyerekek a

karikát hajtják, és még föl se nyitotta, máris kisebb tömeg sorakozott föl előtte kancsókkal és vödrökkel.
A törvényszolga kinyitotta a főkaput, hogy beengedje a város peremén lakó parasztokat, akiknek házai kívülről támaszkodtak a városfalnak. Némelyek tojást, tejet, friss vajat hoztak, hogy eladják, mások sört és kenyeret szándékoztak vásárolni, megint mások megálltak a vásártéren, hogy ők is megnézzék az akasztást.
Az emberek minduntalan fölkapták a fejüket, mint az óvatos verebek, s fölpillantottak a város fölé magasodó dombra épült várra. Látták, hogy a konyha fölött sűrű füst tekereg, s olykor föllobban egy-egy fáklya fénye a vaskos lakótorony nyilazóablakai mögött. Majd amikor eljött az ideje, hogy a nap is fölkeljen a vastag, szürke felhőtakaró mögött, kitárultak a kapusház hatalmas ajtószárnyai, és egy kis csoport jött ki. Elöl lovagolt a seriff szép, fekete hátaslován, mögötte ökrös szekér hozta a megkötözött rabot. A szekér mögött hárman lovagoltak, s bár ilyen távolból az arcukat nem lehetett kivenni, öltözetük elárulta, hogy egyikük lovag, a másik pap, a harmadik pedig egy szerzetes. Két katona zárta be a menetet.
Valamennyien jelen voltak a megyei törvénykezési napon, melyet előző nap tartottak a templom hajójában. A pap tetten érte a tolvajt, a szerzetes ráismert a kolostora tulajdonát képező ezüstkehelyre, a lovag, a tolvaj ura pedig azonosította, mint szökevényt, s a seriff nyomban halálra ítélte.
Miközben leereszkedtek a dombról, a város egész lakossága az akasztófa köré gyűlt. Utolsónak a legtehetősebb polgárok jelentek meg: a mészáros, a pék, két cserzővarga, két kovács és a késes, valamennyien feleségestül.

A tömeg rosszkedvűnek látszott. Általában élvezték az akasztásokat. Az áldozat rendszerint tolvaj volt, ők pedig izzón gyűlölték a tolvajokat, hiszen javaikat kemény munkával szerezték. De ez a tolvaj más. Senki sem tudta, kicsoda és honnan jött. Nem őket lopta meg, hanem a húsz mérföldnyire lévő kolostort. És egy ékkövekkel kirakott ezüstkelyhet lopott el, melynek olyan nagy az értéke, hogy aligha tudta volna eladni, nem úgy, mint egy sonkát, vagy egy új kést, vagy egy jó övet. Képtelenek voltak gyűlölni azt, aki ilyen értelmetlen bűntettet követ el. Elhangzott néhány fütty és gúnyos megjegyzés, amikor a szekér begördült a vásártérre, de csak félszívvel; csak a gyerkőcök csúfolták lelkesen a rabot.
Az emberek legtöbbje nem lehetett ott a törvénykezésen: nem számított ünnepnek, és kenyeret kellett keresniük, úgyhogy most látták a tolvajt először. Fiatal, húsz és harminc közötti férfi volt, átlagos magasságú és testalkatú, mégis furcsa külsejű. A bőre fehér, mint a hó, a szeme ragyogó zöld, a haja pedig mint a hámozott sárgarépa. A lányok csúnyának látták, a vénasszonyok sajnálták, a gyerekek pukkadozva nevettek rajta.
A seriffet ismerték, de a három másikat, akik a tolvaj sorsát megpecsételték, nem. A lovag, egy szalmasárga hajú, testes férfi tekintélyes embernek látszott, mert egy hatalmas hadiménen ült, amely annyiba kerülhetett, amennyit egy ács tízévi munkával ha megkeres. A szerzetes jóval öregebb lehetett, talán ötvennél is több, magas és sovány, és olyan görnyedten ült a lován, mintha az élet súlyos teherként nyomná. Legfigyelemreméltóbbnak a pap látszott, egy hegyes orrú, hosszú fekete hajú, fiatal férfi, aki fekete köntösben ült gesztenyebarna csődörén. Mint egy

ugrásra készülő, bosszúszomjas fekete macska a teli egérlyuk előtt.
Egy kis kölyök minden bátorságát összeszedte, és arcul köpte a rabot. Pont a szeme között találta el. Az elkáromkodta magát, és le akarta törülni, de ebben megakadályozta a kötél, amellyel a szekér oldalához kötözték. Senki se figyelt volna föl erre a közjátékra, ha nem a normannok francia nyelvén káromkodik, ahogy az urak beszélnek. Előkelő származású lenne? Vagy csak messzire sodorta balsorsa a hazájától? Senki sem tudta.
Az ökrös szekér megállt az akasztófa alatt. A törvényszolga, kezében a hurokkal, föllépett a szekérre. A rab elkezdett küzdeni az életéért. A kölykök éljeneztek: csalódtak volna, ha a rab nyugodt marad. A férfi mozgását akadályozta a csuklóját és bokáját szorító kötél, így csak a fejét kapkodta jobbra-balra, hogy elkerülje a hurkot. A törvényszolga pár pillanatnyi próbálkozás után hátrább lépett, és a rab gyomrába öklözött. A szerencsétlen összegörnyedt, és akkor a törvényszolga áthúzta fején a hurkot, és meghúzta a csomót. Majd leugrott, kihúzta a kötelet, és a másik végét az akasztófa alján lévő kampóhoz kötözte.
Ez a fordulópont. Ha a rab tovább kapálózik, csak azt éri el, hogy hamarabb hal meg.
A katonák eloldozták a rab lábait, és ott hagyták állva a szekéren, hátrakötözött kézzel. A tömeg fölmorajlott.
Ilyenkor szokott sor kerülni valamilyen incidensre: a halálraítélt anyja sikoltozni kezd, vagy a felesége előkap egy kést, és odarohan, hogy az utolsó pillanatban megpróbálja kiszabadítani. Néha a rab Istenhez fohászkodik, hogy bocsásson meg neki, vagy vérfagyasztó káromkodásokat küld hóhérai felé. A

katonák mindenesetre beavatkozásra készen odaálltak kétfelől az akasztófa mellé.
És ekkor a rab énekelni kezdett.
Nagyon tiszta, magas hangja volt. Franciául énekelt, de még akik nem értették a nyelvet, azok is kitalálták a bánatos dallamból, hogy a veszteség szomorúságáról szól.
Miközben énekelt, szemét egyvalakire szögezte. Lassan üres kör képződött körülötte, és mindenki láthatta, kicsoda.
Egy tizenöt év körüli leány volt. Az emberek azt kérdezték maguktól, hogyhogy eddig nem vették észre. Hosszú és sűrű, sötétbarna haja kis csúcsban végződött a homloka fölött; ezt szokták az ördög csücskének nevezni. Szabályos vonásai és telt, érzéki szája volt. A vénasszonyok észrevették vastag derekát és súlyos melleit, amiből arra következtettek, hogy várandós, és sejtették, hogy a rab a születendő gyermek apja. De a többiek csak a szemet nézték. Szépnek lehetett volna mondani, de mélyen ülő, aranycirmos szemének olyan átható pillantása volt, hogy akire ránézett, úgy érezte, egyenesen a szívébe lát, s lesütötte a szemét, attól félve, hogy fölfedi titkait. Testét rongyok bontották, és duzzadt orcáin könnyek patakzottak.
A kocsis várakozón pillantott a törvényszolgára, ő meg a seriffre, de az úgy tett, mintha nem venné észre. Hagyta, hogy a tolvaj folytassa az éneklést.
Amikor a dal véget ért, a seriff intett a törvényszolgának. – Hó! – kiáltotta az, és megcsapta az ökör hasát a kötél végével. A kocsis pattintott az, ostorral, mire az ökör lépett egyet, a szekéren álló rab megrándult, s az ökör elhúzta a kocsit. A rab a levegőbe röpült. A kötél megfeszült, és a tolvaj nyaka

reccsenve eltört.
Sikoltás hallatszott, és mindenki a leányra nézett.
De nem ő sikoltott, hanem a késes felesége, aki mellette állt. Ám a leány volt a sikoltás előidézője: karját kitárva térdre esett az akasztófával szemben, abban a pózban, ahogy átkot szoktak mondani. Az emberek rémülten húzódtak el mellőle: mindenki tudta, hogy az igazságtalanul szenvedők átka különösen erős, és azt gyanították, hogy valami nincs rendben ezzel az akasztással.
A leány a három idegenre, a lovagra, a papra és a szerzetesre szögezte hipnotikus, arany csillogású szemét, és csengő hangon elmondta rettenetes átkát:
– Megátkozlak benneteket: támadjon meg betegség és bánat, éhség és szenvedés, házatokat tűz eméssze el, gyermekeitek az akasztófán végezzék, ellenségeitek viruljanak, bűnbánatban és szomorúságban öregedjetek meg, és csúfos halálotok legyen!
Amikor az utolsó szavakat is elmondta, benyúlt a lábánál heverő zsákba, és egy eleven kakast húzott elő. Kezében kés villant, és egyetlen csapással lemetszette a kakas fejét.
Még spriccelt a vér az elmetszett torokból, amikor megforgatta a madarat a feje fölött, és a fekete hajú paphoz vágta. A dobás rövidre sikerült, de a vér ráfröccsent, s jutott belőle a mellette álló lovagnak és szerzetesnek is. A három férfi undorodva hajolt félre, de a vér nem kerülte el se az arcukat, se a ruhájukat.
A lány megpördült a sarkán és elszaladt.
A tömeg szétnyílt, s nyomban összezárult mögötte. Pokoli zűrzavar támadt, míg végül a seriff mérgesen a katonákra villantotta a szemét, s rájuk parancsolt, hogy vegyék űzőbe a lányt. Azok megpróbálták átverekedni magukat a tömegen, kíméletlenül félretaszigálva a

férfiakat, nőket, gyerekeket, de a leány addigra eltűnt, s a seriff tudta, hogy hiába is keresné.
Utálkozva fordult hátra. A lovag, a szerzetes és a pap nem figyelt a leányra: még mindig az akasztófát bámulták. A seriff követte pillantásukat. A halott enyhén lengett a kötélen, sápadt, fiatal arca lassan elkékült, miközben lába alatt a fej nélküli, de még mindig élő kakas eszeveszetten rohant körbe-körbe a vérfoltos havon.

ELSŐ RÉSZ
1135-1136

ELSŐ FEJEZET

Egy lejtős hegyoldal lábánál elterülő széles völgyben, tiszta, bővizű folyó partján építette Tamás mester a házat.
A falak már elérték a három láb magasságot, és gyorsan emelkedtek. A két kőműves, akit Tamás felfogadott, egyenletesen dolgozott a tűző napon, vakolókanalukkal előbb megtisztították a felületet, ahová aztán odacsapták a habarcsot, amit végül óvatos mozdulattal elsimítottak; a segédmunkások ezalatt verejtékezve hordták a hatalmas kőtömböket. Tamás fia, Alfréd keverte a maltert, hangosan számolva, mennyi homokot lapátol a keverőedénybe. Egy ácsmester is dolgozott a munkapadnál Tamás mellett, gondosan egyengetve fejszéjével egy bükkfa gerenda hosszanti oldalát.
Alfréd tizennégy éves volt, csaknem olyan magas, mint Tamás. A mester egy egész fejjel kimagaslott az emberek közül, s Alfréd csak néhány hüvelykkel volt alacsonyabb, pedig még növésben volt. Hasonlítottak

is egymásra: mind a kettőjüknek világosbarna volt a haja és zöldes a szeme, barna cirmokkal. Az emberek azt mondták rájuk: de szépek! A legszembeötlőbb különbség az volt köztük, hogy Tamás göndör szakállat viselt, míg Alfréd állán éppen csak pelyhedzett a finom, szőke legénytoll. „Alfrédnak valamikor a haja színe is ilyen volt” – gondolta elérzékenyülten Tamás. Most, hogy Alfréd kezdett férfivá cseperedni, Tamás szerette volna, ha nagyobb odaadást tanúsít a munkájában, hiszen nagyon sokat kell tanulnia, ha olyan építőmester akar lenni, mint az apja. Mindeddig azonban Alfrédot untatták és fárasztották az építés alapkérdései.

Ez a ház, ha végre elkészül, messzi mérföldekre a legpompásabb lakhely lesz. A földszintjét egy tágas csarnok foglalja majd el, tárolás céljára, boltíves mennyezettel, hogy ne gyulladjon ki könnyen. A lakóterem, a nagy ebédlő az emeleten lesz, ahová egy külső lépcsőn lehet majd feljutni, elég magasan ahhoz, hogy nehéz legyen megtámadni, és könnyű megvédeni. Az ebédlő falába épített kéményen keresztül fog a tűz füstje eltávozni. Ez bizony jelentős újítás volt: Tamás egész életében eddig csak egyetlen kéményes házat látott, de annyira remeknek találta az ötletet, hogy elhatározta, lemásolja a megoldást. A ház egyik végében a nagy terem fölé egy kisméretű hálószobát tervezett. Manapság a főúri családok leánygyermekei számára már szükség volt ilyenre, hogy a finom teremtéseknek ne kelljen együtt aludniuk a nagy közös helyiségben a férfiakkal, a szolgáló személyzettel és a vadászkutyákkal. A konyha egy különálló épület lesz; előbb-utóbb ugyanis minden konyha kigyullad, ami ellen nem volt más védekezés, mint hogy mindentől jó távolra építsék, s aháznépnek

meg kellett elégednie a langyos étellel.
Tamás a ház bejáratán dolgozott. A kapu kőpilléreit kerekítette le, hogy oszlopoknak látsszanak – megkülönböztető jeleként annak, hogy előkelő, nemesi új házasok fognak lakni a házban. Szemét a formás mérőlécen tartotta, ami biztosította a munka pontosságát, vasból való vésőjét rézsútosan a kőhöz támasztotta, és gyengéden ütögette hatalmas fakalapácsával. A valamicskével lekerekítettebbé váló forma felületéről keskeny sugárként hullott alá a törmelék. Aztán megint elölről kezdte, míg olyan sima és egyenletes nem lett a kőpillér, hogy egy katedrálisnál is megtette volna.
Egyszer régen Exeterben dolgozott egy katedrálison. Eleinte úgy vette, mint minden más munkát. Haragos és sértődött volt, amikor az építésvezető mester figyelmeztette, hogy a munkája elmarad a követelményektől; ő azt tartotta magáról, hogy jóval gondosabb az átlagos kőműveseknél. Azután később rájött, hogy nem elég, ha a katedrális falai megfelelőek, tökéleteseknek kell lenniük. Hiszen a katedrális az Isten számára készül, és az építmény olyan hatalmas, hogy a falak legkisebb elhajlása, a megkívánt tökéletes szabályosságtól való legkisebb eltérés végzetesen meggyengítheti a szerkezetet. Tamás megbántottsága elragadtatásba csapott át. Tekintettel lenni az épület monumentális méreteiből adódó követelményekre, ugyanakkor könyörtelenül odafigyelni a legkisebb részletekre – mindennek az összeegyeztetése ráébresztette Tamást mesterségének csodálatos voltára. Az exeteri mestertől Tamás rengeteget tanult az arányok fontosságáról, a különböző számok szimbolikus jelentőségéről és a már-már mágikus formulákról,

amelyek alapján meghatározható a tökéletes falvastagság vagy egy csigalépcső egy fokának a hajlásszöge. Ezek a dolgok lenyűgözték őt. Nagyon csodálkozott rajta, hogy sok kőműves mindezt érthetetlennek tartja.
Egy idő után Tamás az építkezés vezetőjének jobbkeze lett, és akkor egyszerre felfigyelt a mester hibáira. A nagyszerű kézműves iparos rossz szervező volt. Nem tudta jól felmérni, hogy mennyi terméskőre van szükség a folyamatos munkához, nem tudott rendet tartani a békétlen kőművesek között, nem sikerült biztosítania, hogy a kovácsmesterek eleget készítsenek a munkához szükséges szerszámokból. Nem tudta megszervezni, hogy a habarcskészítők számára elegendő égetett meszet és homokot szállítsanak a helyszínre, a favágók az ácsok számára megfelelő mennyiségű fát, és hogy a káptalantól elegendő pénzt kapjanak mindezeknek a kifizetésére.
Ha Tamás Exeterben maradt volna az építésvezető mester haláláig, ő léphetett volna a helyébe; a káptalannak azonban elfogyott a pénze – részben a mester rossz gazdálkodása következtében –, s a kézműveseket szélnek eresztették, hogy másutt keressenek munkát. Tamásnak felajánlották, hogy maradjon Exeterben, és a várnagy építőmestereként foglalkozzék a város erődítményrendszerének javításával és bővítésével. Hacsak valami közbe nem jön, élete végéig jó állása lehetett volna itt. Tamás azonban visszautasította az ajánlatot, mert egy másik katedrálisépítkezésen szeretett volna dolgozni.
Felesége, Ágnes soha nem értette meg ezt a döntést, hiszen szép kőházuk lehetett volna, szolgájuk, saját istállóik, minden étkezésnél hús az asztalukon; soha nem bocsátotta meg Tamásnak, hogy elszalasztottá

ezt a lehetőséget. Nem értette meg, miért vonzza őt annyira a katedrálisépítés: a munka megszervezésének nagy odaadást igénylő bonyolultsága, a számítások szellemi kihívása, a falak puszta méretei és az elkészült épület lélegzetelállító nagysága és szépsége. Tamás, miután megízlelte ezt a bort, nem érhette be mással.
Mindez tíz évvel ezelőtt történt. Azóta sehol nem tudtak hosszú időre megtelepedni. Tervezett új káptalani épületet egy kolostor számára, néhány évig egy várkastélyon dolgozott, majd egy gazdag kereskedő megrendelésére egy városi házon. Mihelyt azonban sikerült összegyűjtenie egy kis pénzt, gyerekeivel és a feleségével együtt felkerekedett, hogy tovább vándoroljon másik katedrálist keresni.
Felpillantott a munkapadról, és észrevette, hogy Ágnes ott áll az építési terület szélén, egyik kezében étellel teli kosár, másik kezével egy nagy söröskancsót támaszt a csípejéhez. Dél volt. Tamás szeretettel nézte az asszonyt. Senki nem mondhatta, hogy az asszony csinos lett volna, de arcának minden részlete – a széles homlok, a nagy, barna szem, az egyenes orr, kemény áll erőt sugárzott. Sötét, drótmerev haját középen elválasztva és hátul összekötve viselte. Az asszony Tamás igazi társa volt.
Töltött a sörből Tamásnak és Alfrédnak. Együtt maradtak egy kis időre, a két hatalmas ember és az erős asszony, itták a sört a fakupákból; hamarosan megjelent a búzaföld irányából szökdécselve a család negyedik tagja, a hétéves Márta, szép, mint egy szál sárga nárcisz. De a virágnak hiányzott egy szirma, elöl egy kis rés tanúsította, hogy két kihullott tejfogacskája helyén még nem nőttek ki a véglegesek. Tamáshoz szaladt, megcsókolta apja poros szakállát, egy kortyot

kérve a söréből. A férfi magához ölelte a lányka csontos kis testét.
– Nehogy sokat igyál, mert még belepotyogsz az árokba – óvta.
A kislány dülöngélni kezdett körbe-körbe, mintha be lenne csípve.
Valamennyien leültek egy farakásra. Ágnes szelt egy nagy karéj fehér kenyeret s egy vastag darabot a főtt sonkából, és adott hozzá egy kis vöröshagymát. Tamás harapott a sonkából, és elkezdte hámozni a hagymát. Ágnes asszony adott enni a gyerekeknek is, aztán maga is nekilátott. Tamás elgondolkodott. Talán mégis hiba volt, hogy visszautasította Exeterben azt az unalmas munkát, és vándorlásra adta a fejét, hogy katedrálisépítkezést találjon; de hát azért ha nyughatatlan voltam is, eddig még mindig sikerült a családomról gondoskodni.
Tamás elővette bőrkötênye mellső zsebéből a kését, levágott egy kicsit a hagymából, és egy harapásnyi kenyérrel megette. A hagyma édes volt és csípős. Ágnes hirtelen megszólalt:
– Megint áldott állapotban vagyok.
Tamás meglepetésében abbahagyta az evést, és a feleségére meredt, örömhullám futott át rajta. Nem tudta, mit is mondjon, zavarában csak ostobán mosolygott rá. Néhány perc múltán Ágnes elpirult.
– Nagyon meglepő – mondta. Tamás magához szorította az asszonyt.
– Jól van, jól van – dünnyögte boldog mosollyal. – Lesz egy kisgyerekünk, aki majd húzogatja a szakállamat, és én még azt hittem, hogy most már Alfrédon a sor.
– Azért még ne örülj előre – aggodalmaskodott Ágnes.
– Nem szerencsés, ha nevet adunk a gyereknek,

amikor még meg sem született.
Tamás helyeslően bólintott. Ágnes már elvetélt néhányszor, egyszer halott gyermeket hozott a világra, s volt egy kislányuk, Matild, aki csak két évig élt.
– Azért én, ha lehet, fiút szeretnék – mondta Tamás. – Most, hogy Alfréd már olyan nagy. Mikorra esedékes?
– Karácsony utánra.
Tamás számolgatni kezdett. A ház falaival elkészülnek, mire beállnak az első fagyok. Akkor a kőépítményt be kell fedni szalmával, hogy védjék a télen. A kőművesek arra fogják felhasználni a hideg hónapokat, hogy kifaragják a köveket az ablakok, a boltívek, az ajtókeretek és a tűzhely számára. Az ácsok padlódeszkákat, ajtókat, ablaktáblákat készítenek majd, Tamás dolga lesz az állványzat megszerkesztése az emeleti munkákhoz. Aztán tavasszal beboltozzák az egész csarnokot. És felette megépítik a nagy lakótermet, felhúzzák a kéményt. A családot el tudja tartani a munka egészen pünkösdig, addigra az újszülött már féléves lesz. S akkor majd továbbmennek.
– Ez éppen jó lesz így. Jól van, jól – mondogatta elégedetten. Megevett még egy darab hagymát.
– Nagyon öreg vagyok már a gyermekszüléshez – szólt Ágnes. – Ez lesz az utolsó.
Tamás elkezdett töprengeni. Nem tudta pontosan, hány éves a felesége, de sok asszony szül még az ő korában; az biztos, hogy a kor előbbre haladtával többet szenvednek, és a később született gyerekek nem elég erősek. Ágnesnek minden bizonnyal igaza van. De hogyan lehet benne biztos, hogy többet nem esik teherbe? Ezen eltöprengett. Aztán rájött, hogy hogyan, és hirtelen megcsappant a jókedve.
– Vállalhatok munkát egy városban – mondta,

igyekezvén megpuhítani az asszonyt. – Egy katedrális vagy egy palota építésén. Akkor lehet majd egy nagy házunk, fából készült padlózattal, és egy cselédlányunk, hogy segítsen az újszülött ellátásában.
Ágnes asszony arca megkeményedett, és hitetlenkedve válaszolta: – Lehetne. – Hallani sem szerette a katedrális szót. Ha Tamás soha nem dolgozott volna katedrálison, akkor ő most egy városi házban élhetne, lenne megtakarított pénze, tűzhely mellett melegedne, és semmi gondja sem lenne.
Tamás másfelé nézett, és harapott egyet a sonkából. Valamit meg kellett volna ünnepelni, de nem volt köztük egyetértés. Letörtnek érezte magát. Kis ideig még rágta a kemény húst, ám egyszerre csak lódobogásra lett figyelmes. A lovas a fák között jött, az országút irányából, kikerülve a falut, hogy útját lerövidítse.
Néhány pillanattal később egy fiatal férfi ügetett hozzájuk pónilovon, megállt és leszállt a hátáról. Fegyverhordozónak látszott, afféle leendő lovagnak.
– Az urad hamarosan érkezik.
– Percy grófra gondolsz? – kérdezte Tamás felállva.
Percy Hamleigh a vidék egyik leghatalmasabb embere volt. Az egész völgyet ő birtokolta, és még sok más területet, ő fizette a házépítés költségeit is.
– A fia – válaszolta a fegyverhordozó.
– Az ifjú William?
William Percy fog beköltözni a házba az esküvője után. Lady Alienának, Shiring grófja lányának volt a jegyese.
– Ő maga – felelte a fegyverhordozó. – Méghozzá nagyon haragosan.
Tamás szíve összeszorult. Egy félig kész ház tulajdonosával akkor is nehéz tárgyalni, hajókedvében

van, hát még ha haragos – akkor egyenesen lehetetlen.
– Miért haragszik?
– A menyasszonya kikosarazta.
– A gróf lánya? – kérdezte Tamás meglepődve. Félelem fogta el. Éppen most gondolta el, mennyire biztonságosnak látszik a jövője.
– Azt hittem, hogy már megállapodtak.
– Mindnyájan azt hittük, Lady Alienát kivéve – mondta a fegyverhordozó. – Amikor személyesen találkoztak, kijelentette, hogy a világ minden kincséért sem lesz az ifjú William felesége.
Tamás gondterhelten húzta össze a szemöldökét. Nem akarta, hogy ez igaz legyen. De a fiú becsületes képűnek, szavahihetőnek látszott. Most Ágnes szólalt meg:
– Mintha az változtatna a helyzeten az ő köreiben. Ha egy gróf lánya ahhoz mehetne feleségül, akihez akar, akkor vándorénekesek és sötét szemű zsiványok uralkodnának felettünk.
– A lány még megváltoztathatja a véleményét – mondta Tamás reménykedően.
– Meg is fogja, ha az édesanyja jól megcsapkodja fűzfavesszővel – lódított Ágnes.
– Az édesanyja halott – mondta a fegyverhordozó.
– Hát azért nem ismeri az élet rendjét – fűzte tovább a szót Ágnes. – De nem értem, az apja miért nem tudja kényszeríteni őt?
– Valószínűleg egyszer megígérte a lányának, hogy soha nem adja feleségül olyan emberhez, akit gyűlöl – válaszolta a fiú.
– Esztelen fogadalom! – kiáltott fel Tamás haragosan. – Hogyan lehetséges, hogy egy ilyen hatalmas úr enged egy lány szeszélyének? A házassága hatással

lehet katonai szövetségekre, nagyszabású pénzügyekre... Ennek a háznak az építésére is.
– Van egy bátyja, így hát nem annyira fontos, hogy kihez megy férjhez – tette hozzá a fegyverhordozó.
– Még akkor is...
– És a gróf hajlíthatatlan ember. Nem vonja vissza az ígéretét még akkor sem, ha egy gyermeknek tette. Legalábbis így beszélik – vonta meg a vállát a hírnök.
Tamás az épülő ház alacsony falaira pillantott. Még nem gyűlt össze elég pénze ahhoz, hogy a télen át el tudja tartani a családját – állapította meg jeges félelemmel. Talán a fiatal úr választ egy másik menyasszonyt, és azzal fogja megosztani a palotát. Válogathat a környék leányai közül.
Most Alfréd szólalt meg rekedtes kamaszhangon:
– Krisztusra mondom, azt hiszem, már itt is van.
Alfréd tekintetét követve mindnyájan a szántóföld irányába fordultak; egy ló vágtatott a falu felől, nyomában porfelhőszállt, és főlddarabokat vert fel az ösvényről. Alfréd riadalmát a ló mérete és gyorsasága váltotta ki: mind a kettő óriási volt. Tamás már látott ehhez hasonló állatot, de Alfréd talán még soha. Egy harci mén volt, marja olyan magas, hogy az ember álláig ért, és ennek megfelelően széles is. Effajta lovakat nem tenyésztettek Angliában, a tengerentúlról érkeztek, és iszonyúan drágák voltak.
Tamás bedugta a kenyérmaradékot kötënye zsebébe, s szemét összehúzva, a nappal szembefordulva figyelte a szántóföld túlsó végét. A ló fülei hátrafeszültek, orrlukai kitágultak, de Tamás úgy látta, hogy a fejét elég magasan tartja, jeléül annak, hogy némiképpen irányítás alatt áll. A lovas biztosan ülve a nyergében, ahogy közelebb ért, hátradőlt kissé, rántott egyet a gyeplőn, és a hatalmas állat mintha lassított

volna. Tamás érezte a paták dobogását a lába mellett a földön. Körülnézett, hol van Márta, hogy felkaphassa, és biztonságos helyre vigye. Ágnes ugyanerre gondolt. De Mártát sehol nem látták.
– A gabonában! – kiáltotta Ágnes.
Tamás ezt már ki is találta, és az építés területéről nagy lépésekkel igyekezett a gabonaföld szélére. Aggódó szívvel kémlelte a hullámzó búzát, de sehol nem látta a gyermeket. Az egyetlen, amire gondolhatott, az volt, hogy megfékezze a lovat. Elindult az úton a rohanó ló felé, szélesre tárva a karját A ló megpillantotta őt, felemelte a fejét, hogy jobban lássa, és észrevehetően lassított. Aztán Tamás rémületére a lovas megsarkantyúzta.
– Átkozott őrült! – ordította Tamás, bár a lovas nem hallhatta őt. Ebben a pillanatban Márta előbukkant a búzából, s néhány yarddal Tamással szemközt rálépett az ösvényre.
Egy pillanatig Tamás a rémülettől bénultan állt, aztán előrelépett, ordítva, karjait lengetve; de hát ez egy harcimén volt, hozzászokott, hogy meghátrálás nélkül üvöltő hordákra támadjon. Márta megtorpant a keskeny ösvény közepén, megbabonázva bámult a felé rohanó hatalmas állatra. Tamás egy szemvillanás alatt kétségbeesetten megállapította, hogy nem érheti el hamarabb a gyermeket, mint a ló. Kitért az út szélére, kezével érintve az álló gabonát, s az utolsó pillanatban a ló az út másik szélére kanyarodott. A lovas kengyele horzsolta Márta finom haját. A paták kerek gödröt vájtak a földben meztelen lábacskája mellett. A ló elrohant az oldaluknál, mindkettőjüket bepiszkítva. Tamás hirtelen mozdulattal karjába kapta a kislányt, és erősen verő szívéhez szorította.
Egy percig némán állt. Nagy megkönnyebbülés áradt

szét benne, végtagjai elgyengültek, egész benseje erőtlen volt az átélt izgalomtól. Aztán érezte, hogy elönti a düh az ostoba és felelőtlen fickó miatt, aki a hatalmas csataló nyergében ült. Haragosan nézett fel. William most lelassította a lovat, hátradőlt a nyeregben, s megrántva a gyeplőt, lábát előrelökte a kengyelben. A ló türelmetlen mozdulatot tett a fejével, igyekezett ellenszegülni gazdájának, de William kitartott. Könnyű sétagaloppra kényszerítette, majd ügetésre, széles kört írva le.
Márta sírni kezdett. Tamás átadta őt Ágnesnek, és várta Williamt. Az ifjú lord húsz év körüli, magas, jó felépítésű fickó volt, haja sárga, s a szeme olyan keskeny, mintha örökösen a napot kémlelné. Rövid, fekete zubbonyt viselt fekete nadrággal, ami egészen a térdéig fel volt szíj ázva. Biztosan ült nyergében, s szemmel láthatóan nem rendítették meg a történtek. Az őrült ifjú fel sem fogta, hogy mit tett, gondolta Tamás keserűen. Legszívesebben kitekerném a nyakát.
William megállította a lovat a farakással szemközt, és letekintett az építőkre.
– Ki itt a felelős?
Tamás legszívesebben a szemébe vágta volna: – Ha megsebesítetted volna a kislányomat, most megölnélek – de elnyomta a haragját, mintha egy keserű falatot nyelne le. Közelebb lépett a lóhoz, és megfogta a kantárt.
– Én vagyok az építőmester, a nevem Tamás – válaszolta keményen.
– Erre a házra már nincs szükség. Bocsásd el az embereket! – parancsolta William.
Tamás éppen ettől félt. De reménykedett, hogy William haragjában ilyen indulatos csak, és rá lehet majd bírni,

hogy megváltoztassa a döntését. Erőt vett magán, és igyekezett barátságos, meggyőző hangon beszélni.
– De hiszen olyan sok munkát öltünk már bele. Miért herdálnád el, amit ráköltöttél? Egyszer még szükséged lehet a házra.
– Ne akard nekem előírni; hogyan intézzem a dolgaimat! Mindnyájan el vagytok bocsátva – tette hozzá William. Megrántotta a gyeplőt, de Tamás erősen fogta a kantárt.
– Engedd a lovamat – kiáltotta William fenyegetően.
Tamás nyelt egyet. William közben igyekezett elérni, hogy a lova magasba emelje a fejét. Tamás hirtelen megérezte kötënye zsebében a kenyérdarabot. Kivette, és megmutatta a lónak. Az állat odadugta a fejét, és harapott belőle.
– Még beszélnünk kell egy s másról, mielőtt eltávozol, uram – szólt Tamás szelíden.
– Engedd el a lovamat, vagy a fejedet veszem!
Tamás egyenesen az ifjú szemébe nézett, igyekezett palástolni félelmét. Magasabb volt Williamnél, de arra nem számított, hogy kirántja a kardját. Ágnes félelemtől reszketve suttogta:
– Tedd, amit mond, férjemuram!
Halotti csend volt. A többi munkásember szoborrá merevedve állt némán. Tamás tudta, hogy engednie kellene, az volna a legbölcsebb. De William majdnem széttaposta a kislányát, s ez Tamást szinte megőrjítette, a szíve hevesen dobogott, amikor megszólalt:
– Fizetned kell nekünk!
William megrántotta a gyeplőt, de Tamás erősen fogta a kantárt, s a ló nem figyelt a gazdájára, orrával Tamás kötényének a zsebét dörgölte további ennivalóért.

– Menjetek az apámhoz a béretekért! – ordította William dühösen. Tamás hallotta, hogy az ács megfélemlítve válaszol.
– Igen, uram, azt tesszük, hálásan köszönjük.
Szerencsétlen gyáva fickó – gondolta magában Tamás, ő is reszketett, de erőt véve magán megszólalt.
– Ha elbocsátasz bennünket, fizetned kell, ahogyan a szokás előírja. Atyád háza hétnapi járóföldre van innen, és lehet, hogy mire mi odaérünk, ő már nem lesz ott.
– Ennél kevesebbért is haltak már meg emberek – William arca vörös lett dühében.
A szeme sarkából Tamás látta, hogy az ifjú fegyvernöke a kardja markolatához kap. Tudta, hogy most abba kellene hagynia, és meg kellene alázkodnia, de egész bensőjét feszítette a makacs düh; bármilyen rémült volt is, nem tudta rászánni magát, hogy elengedje a kantárszárat.
– Először fizess ki minket, aztán ölj meg! – mondta vakmerően. – Akár felakasztanak, akár nem, előbb vagy utóbb meg fogsz halni, és a pokolba fogsz kerülni, én pedig a mennyországba.
Williamnek hirtelen arcára fagyott a gúnyos mosoly, elsápadt. Tamás meglepődött: – Vajon mitől ijedt meg ez az ifjú ember? Az akasztás felemlegetésétől bizonyára nem, nemigen fordult elő, hogy egy lordot felakasztottak volna azért, mert megölt egy mesterembert. Talán a pokoltól borzadt meg?
Néhány pillanatig mereven néztek egymásra. Tamás csodálkozva és megkönnyebbüléssel látta, hogy William arcán a düh és megvetés kifejezését páni félelem váltja fel. Övéből elővett egy bőrerszényt, és odalökte fegyveresének.

– Fizesd ki őket.
Tamás érezte, hogy most ki kell tartania. Amikor William most ismét megrántotta a gyeplőt, és a ló erős fejét felszegve oldalra lépett, Tamás követte a lovat, tovább tartva a kantárszárat.
– Elbocsátáskor egy teljes heti bér jár, ez a szokás. – Tamás hallotta, hogy Ágnes mély lélegzetet vesz mögötte, s bizonyára azt gondolja magában, őrültség tovább ellenkezni. De Tamás elszántan folytatta.
– Hat penny jár fejenként a munkásoknak, tizenkettő az ácsnak és mindegyik kőművesnek, és huszonnégy nekem. Az összesen hatvanhat penny.
Tamás gyorsabban tudott összeadni, mint bárki, akit ismert. A fegyverhordozó kérdőn nézett gazdájára. William dühösen jóváhagyta:
– Rendben van.
Tamás elengedte a kantárt, és visszalépett.
William megfordította a lovát, erősen megsarkantyúzta, s a gabonaföldön keresztül elvágtatott az út felé.
Tamás hirtelen leült a farakásra. Most kezdett csodálkozni azon, hogy mi ütött belé. Őrültség volt így dacolni Williammel. Szerencsésnek érezte magát, hogy életben maradt.
William harci ménjének patkódobogása már csak távolodó dübörgésként hallatszott, fegyverhordozója a deszkalapra bontotta az erszény tartalmát. Tamást diadalérzés öntötte el, amikor a napfényben megcsillantak a kiguruló ezüstpénzek. Őrültség volt, de eredménnyel járt: kiharcolta magának és az embereinek a nekik járó fizetséget.
– A lordoknak is tartaniuk kell magukat a szokáshoz – mondta félig inkább magának, de Ágnes meghallotta, és keserűen kifakadt:

– Azt ne reméld most már, hogy valaha is munkát kapsz a fiatalúrtól.
Tamás rámosolygott Megértette, hogy az asszony most zsémbes az átélt félelemtől.
– Ne mérgelődj túl sokat, Ágnes, mert különben elapad a tej a melledben, mire megszületik a kisgyermek.
– Ha nem találsz munkát a télre, egyikünknek se tudok majd enni adni.
– A tél még messze van – válaszolta Tamás.

A nyarat a faluban töltötték. Később rájöttek, hogy ez az elhatározásuk nagy hiba volt, de a maga idején ésszerűnek tetszett. Tamás, Ágnes és Alfréd napi egy pennyt kerestek az aratás során. Amikor ősszel el kellett indulniuk, volt egy jókora zsák ezüstpénzük és egy kövér disznójuk.
Az első éjszakát egy falusi templom előcsarnokában töltötték, második este találtak egy vidéki apátságot, és élvezhették a szerzetesek vendégszeretetét. A harmadik napon Chute erdejében találták magukat, egy nagy kiterjedésű, bozótokkal, elvadult fákkal benőtt erdős vidéken. Az út olyan keskeny volt, hogy éppen csak elfért rajta egy ökrös szekér, mindkét oldalán pompás nyárfák állottak a tölgyek között.
Tamás kisebb munkaeszközeit egy hátitáskában vitte magával, kalapácsát az övébe akasztotta. Köpenye összetekerve a bal karja alatt, egy vascövek a jobb kezében sétabotként szolgált. Örült, hogy megint úton van. Talán hamarosan egy katedrálisépítkezésen dolgozhat. Talán építésvezető lehet, s ottmaradhat élete végéig, csodálatos templomot fog építeni, és jutalmul majd a mennyországba kerül.
Ágnes a szerény háztartási felszerelést a hátára szíjazott főzőüstben vitte. Alfrédre voltak bízva azok a

szerszámok, amelyek egy új otthon felveréséhez kellettek: fejsze, görbe fejű vágó, balta, fűrész, kis kalapács, lyukfúró ár, amivel lyukakat készíthettek bőrbe és fába, s egy ásó. Márta túl kicsi volt, ő csak a saját tálkáját, a kését vitte az övére kötözve és a téli köpenyét a hátára erősítve. De az ő feladata volt az is, hogy a disznót hajtsa, amíg el nem adják valamelyik piacon.
Tamás szemmel tartotta Ágnest vég nélküli erdei vándorlásuk során. Túl volt már a félidőn, tetemes súlyt cipelt a hasában is, a hátán is. De fáradhatatlannak látszott. Alfréd is remekül bírta: abban az életkorban volt, amikor a fiúknak több az energiájuk, mint amennyit fel tudnak használni. Csak Márta volt fáradékony. Vékony lábacskái játékos szökdécselésre termettek, nem hosszú gyaloglásra, mindig elmaradozott, s a többieknek meg kellett állniuk, hogy megvárják őt és elkapják a disznót.
Menetelés közben Tamás a katedrálisra gondolt, amelyet egyszer majd megépít. Igyekezett maga elé képzelni az ablak mintázatát, de a fantáziája hirtelen felmondta a szolgálatot; az volt az érzése, hogy valaki figyeli. Ostoba észrevétel – gondolta magában –, hacsak nem arról van szó, hogy figyelik őt a madarak, a rókák, a macskák, a mókusok, patkányok, különféle egerek, menyétek egész erdei sereglete.
Délben letelepedtek egy folyó partján. Ittak a tiszta vízből, hideg szalonnát ettek és az erdőben gyűjtött vadalmát.
Márta fáradt volt délután. Jócskán el is maradt a többiektől, legalább száz yardnyira. Amint álldogáltak, hogy bevárják a kislányt, Tamásnak eszébe jutott, milyen is volt Alfréd ebben az életkorban. Gyönyörű, aranyhajú fiúcska volt, erős és bátor. Gyengédség és

bosszankodás keveredett Tamásban, amint figyelte Mártát, hogy a disznót szidja, amiért olyan lassan jön. Ekkor hirtelen egy férfi lépett elő a bozótból, pontosan a kislány elé. Az események olyan villámgyorsan peregtek, hogy Tamás szinte fel sem tudta fogni. A férfi, aki olyan váratlanul toppant az útra, egy furkósbotot emelt magasra. Rémült kiáltás tolult fel Tamás torkán, de még ki se jött a hang, s a férfi a furkósbottal lesújtott Mártára. Az ütés oldalról érte a fejét; Tamás hallotta az ütést kísérő rémisztő hangot. A kislány a földre zuhant, mint egy lecsukott szemű baba.

Tamás rohanni kezdett feléjük, olyképpen dübörögve a kemény földön, mint William harci ménjének patái; szerette volna, ha gyorsabban viszik a lábai. Figyelte, mi történik, de akárha egy magasra festett képet nézne a templom falán: látta, de semmit se változtathatott a dolgokon.

A támadó minden kétséget kizáróan egy törvényen kívüli csavargó volt. Alacsony, zömök férfi, barna zekében, meztelen lábbal. Egy pillanatra egyenesen szembenézett Tamással, s ő láthatta, hogy a férfi arca nagyon csúnyán meg volt csonkítva: az ajkai fel voltak vágva, valószínűleg ez volt a büntetése valamely vétkéért, például hazugságért. A szája most állandó, visszataszító vigyorba merevedett, eltorzult sebhelyek rücskös szövedékétől körülvéve. Ijesztő tekintete talán visszariasztotta Tamást attól, hogy utánaeredjen, ha nem a földön fekvő, arcra borult kis Mártáért kellett volna elégtételt vennie.

A csavargó elfordította a tekintetét Tamásról, s a disznót bámulta mereven. Egy villanásnyi idő alatt lehajolt, felkapta a disznót, a karja alá szorította a vergődő állatot, és már el is tűnt a sűrű bozótban,

magával hurcolva Tamás családjának egyetlen vagyonát.
Tamás letérdelt Márta mellé. Széles tenyerét a kislány mellkasára tette, érezte egyenletes és erős szívdobogását, legrosszabb sej tékáéi hát eloszlottak: de a gyerek szeme még csukva volt, és szőke hajában vér csillogott.
Ágnes is melléje térdelt, megtapogatta Márta mellkasát, a csuklóját és a homlokát, aztán a férjére szegezte a tekintetét.
– Márta életben marad. Szerezd vissza a disznót! – mondta kemény hangon.
Tamás gyorsan leoldozta magáról a szerszámokkal teli hátizsákot, s a földre dobta. Bal kezével kivette az övéből a hatalmas, vasfejű kalapácsát. Jobbjában még mindig a vascsövet tartotta. Jól látta az összetaposott bokrokon, hogy merről jött a tolvaj, és merre tűnt el, és hallotta a disznó visítását az erdőből.
Könnyen tudta követni a nyomot. A csavargó tagbaszakadt férfi volt, karja alatt a visító disznóval rohanva széles ösvényt vágott, letaposva virágokat, bokrokat, sőt néhány fiatal fát is. Tamás üldözőbe vette a csavargót, vad vágy fogta el, hogy kézbe kaparintsa és könyörtelenül összeverje. Átcsörtetett egy fiatal nyírpagonyon, nagy zajjal lerohant egy lejtőn, és alaposan besározva magát átgázolt egy zsombékos ingoványon, végül keskeny ösvényre lelt. Ott megállt. A tolvaj balra vagy jobbra kanyarodhatott, és sehol nem mutatta letaposott növényzet a nyomát. Tamás fülelni kezdett, és bal felől meghallotta a disznó visítását. Azt is hallotta, hogy a háta mögött valaki keresztülrohan az erdőn – talán Alfréd. A disznó után eredt.
Az ösvény árokba vezetett, majd éles kanyarral

emelkedni kezdett. Tamás most tisztán hallottá a disznót. Rohant felfelé, erősen zihálva – az éveken át belélegzett kőpor meggyengítette a tüdejét. Az ösvény hirtelen kiegyenesedett, s Tamás húsz-harminc yardnyira maga előtt meglátta a tolvajt, aki úgy rohant, mintha maga az ördög üldözné. Tamás gyorsított, meg akarta nyerni a versenyt. Megvolt rá az esélye, hogy utolérje, ha kitart az ereje, hiszen egy disznóval nem lehet olyan gyorsan rohanni, mint teher nélkül. De most szúrni kezdett a melle. A tolvaj tizenöt, aztán már csak tizenkét yardnyira volt tőle. Tamás feje fölé emelte a vascöveket, mint egy dárdát. Csak jusson még egy kicsit közelebb a tolvajhoz, akkor elhajítja. Már csak tizenegy yard a távolság, már csak tíz!
Mielőtt a vascöveket elhajította volna, észrevette, hogy az ösvény melletti bozótosból egy zöld sapkás, keskeny arc emelkedik ki. Már túl késő volt ahhoz, hogy elkanyarodjon. Egy vastag husáng repült feléje, Tamás megbotlott benne, és a földre zuhant, a tettes szándékának megfelelően.
Elejtette a vasrudat, de még kezében volt a kalapács. Sikerült megfordulnia és feltérdelnie. Tamás látta, hogy ketten támadnak rá, az egyik a zöld kalapos, a másik egy gubancos, ősz szakállt viselő, kopasz ember. Rárohantak.
Tamás oldalra lépett és kalapácsával a zöld sapkásra sújtott. A férfi elhajolt a csapás elől, de a hatalmas kalapácsfej nagy erővel a vállát érte. Fájdalmasan felüvöltött, és a földre zuhant, a karját úgy tartva, mintha eltörött volna. Tamásnak nem volt elég ideje, hogy még egyszer lesújtson a kalapáccsal; mielőtt a kopasz ember nekitámadt, a vas kalapácsfejet Tamás a férfi képébe vágta, és eltörte az arccsontját.
Mindketten meghátráltak, sebüket szorongatva,

egyiknek se volt ereje, hogy folytassa a támadást. Tamás megfordult. A tolvaj még mindig futott tovább az úton. Tamás ismét üldözőbe vette, nem törődve a mellkasában jelentkező fájdalommal. Alig tett meg azonban néhány yardot, kiáltást hallott. Ismerős volt a hang.

Alfréd.

Megállt és körülnézett.

Alfréd küzdött a két csavargóval, öklét és lábát egyaránt használva. A zöld kalapos fejét háromszor-négyszer is eltalálta az öklével, aztán sípcsonton rúgta a kopaszt. A két embernek mégis sikerült közel nyomulnia hozzá és lefogni őt, hogy végül se kezét, se lábát nem tudta mozdítani. Tamás habozott, hogy a disznót hajszolja-e tovább, vagy a fia segítségére siessen. De ekkor a kopasz elgáncsolta Alfréd lábát, a fia a földre zuhant, s a két férfi rárontott, arcát, testét ütlegelve.

Tamás odarohant. Megragadta a kopaszt, felkapta, és a bokrok közé röpítette, majd fordultában kalapácsával a zöld kalapra sújtott. Ez az ember egyszer már megtapasztalta a kalapácsütés erejét, így most csak az egyik karját tudta használni. Kitért az első suhintás elől, aztán eliszkolt a bokrok közé, mielőtt Tamás még egyszer lecsaphatott volna rá.

Tamás hátrapillantva látta, hogy a kopasz lefelé rohan az úton. Hiába kémlelt az ellenkező irányba, a tolvajt a disznóval nem lehetett látni. Keserűen felsóhajtott: – Az Isten átka legyen rajta! – Az a disznó egész megtakarításának mintegy a felét jelentette. A földre roskadt, nehezen lélegzett.

– Hármat leütöttünk közülük! – állapította meg Alfréd izgatottan.

– De megszerezték a disznónkat – emelte Alfrédra a

tekintetét Tamás.
A gyomrát marta a harag, mint rosszfajta, savanyú almabor. A disznót még tavasszal vették, mihelyt elég pénzt tudtak összegyűjteni, s egész nyáron át hizlalták. Egy kövér disznóért hatvan pennyt is lehet kapni, ha eladják. Némi káposztával és egy zsák gabonával egész télre elegendő táplálék egy családnak, a bőréből egy pár cipő és egy vagy két erszény is készíthető. Az elvesztése valóságos katasztrófa volt.
Tamás irigykedve nézett Alfrédra, aki már kipihente az üldözés meg a verekedés izgalmait, és türelmetlenül várt. Milyen régen is volt, gondolta magában Tamás –, amikor még szélsebesen tudtam futni, és nem éreztem a szívem zakatolását. Amikor még ebben a korban voltam... húsz éve volt. Húsz éve – úgy tűnik, mintha tegnap lett volna.
Feltápászkodott.
Átölelte Alfréd széles vállát, úgy sétáltak vissza az ösvényen. A fiú egyelőre még alacsonyabb volt az apjánál egy férfiarasszal, de hamarosan utol fogja érni, és talán még nála is magasabbra nő majd. – Remélem, az esze is nő még gondolta Tamás, aztán csak annyit mondott:
– Minden bolond belekeveredhet egy verekedésbe, ám a bölcs ember azt is tudja, hogyan másszon ki belőle.
Alfréd üres tekintettel nézett rá.
Letértek az útról, keresztülhaladtak a zsombékos részen, fölmásztak a lejtőn, visszafelé a tolvaj által taposott nyomon. Amikor már a fiatal nyíresen is átvágták magukat, Tamás Mártára gondolt, s bensejét megint megdermesztette a harag. A csavargó kegyetlenül csapott le rá, hiszen semmiféle fenyegetést nem jelentett számára.

Tamás meggyorsította lépteit, s egy pillanat múlva Alfréddal együtt elérték az utat Márta még mindig ugyanazon a helyen feküdt mozdulatlanul. A szeme csukva volt, hajában megszáradt a vér. Ágnes mellette térdelt – s Tamás meglepetésére egy másik asszony és egy fiú volt velük. Rájött, nem véletlenül volt korábban, a nap folyamán olyan érzése, hogy figyelik őt; úgy látszik, az erdőben hemzsegnek az emberek. Lehajolt, és ismét Márta mellkasára helyezte a tenyerét. Teljesen szabályosan lélegzett.

– Hamarosan fel fog ébredni – mondta a különös asszony ellentmondást nem tűrő hangon. – Aztán hányni fog, és utána teljesen jól fogja érezni magát.

Tamás kíváncsian nézett az asszonyra, aki Márta fölött térdelt. Egészen fiatal volt, legalább tizenkét évvel fiatalabb Tamásnál, rövid, bőrből készült zekéje szabadon hagyta ruganyos, barna végtagjait. Szép volt az arca, sötétbarna hajának egy rakoncátlan tincse a homlokába hullott. Tamásban hirtelen szorongató vágy ébredt. Az asszony Tamásra emelte a tekintetét; mélyen ülő, átható tekintetű szemének színe mint az aranysárga mézé, amitől az egész arca varázslatosan sugárzott, s Tamás biztos volt benne, hogy az asszony kitalálja a gondolatait.

Tamás elfordította az arcát, hogy palástolja zavarát, s Ágnes szemét kereste; Ágnes bosszúsan kérdezte:

– Hol a disznó?

– Még két csavargó támadt ránk.

– Megvertük őket, de a harmadik a disznóval elrohant – tette hozzá Alfréd. Ágnes barátságtalanul nézett, de nem szólt semmit.

A különös asszony megszólalt:

– Kérlek, segíts a kislányt árnyékba vinni.

Az asszony felállt, Tamás észrevette, hogy kis

termetű, legalább egy lábnyival alacsonyabb volt nála. Tamás lehajolt, és óvatosan felemelte Mártát A kis gyerektestnek szinte nem is volt súlya, amint a karjába vette. Néhány lépést előrevitte az úton, aztán egy nagy tölgyfa árnyékában megbúvó tisztáson letette a fűre. A kislány még mindig teljesen erőtlen volt.
Alfréd összeszedte a verekedés közben szétszóródott szerszámait. A különös asszony fia tágra nyílt szemmel és tátott szájjal figyelt, nem szólt egy szót sem. Három évvel lehetett fiatalabb Alfrédnál; különös tekintetű gyerek, állapította meg Tamás, nyoma sem volt rajta anyja érzéki szépségének. A bőre nagyon fehér volt, a haj a narancssárga, enyhén mandulavágású szeme kék. Riadt volt a tekintete, mint az együgyű embereké. Az ilyen gyerekek vagy fiatalon meghalnak, vagy ha felnőnek, a falu bolondja lesz belőlük. Alfréd szemlátomást kényelmetlenül érezte magát.
Míg Tamás figyelte őt, a fiú kikapta Alfréd kezéből a fűrészt, anélkül, hogy egy szót szólt volna, és vizsgálgatni kezdte, mint valami nagyon csodálatos dolgot. Alfréd, megsértődve az udvariatlanságtól, visszarántotta a fűrészt; a fiú ezt közönyösen tűrte. Az anyja zavartan rászólt:
– Jankó! Légy udvarias!
Tamás az asszonyra nézett. A fiú egyáltalán nem hasonlított rá.
– Te vagy az anyja? – kérdezte.
– Igen, a nevem Ilona.
– Hol van a férjed?
– Meghalt.
Tamás meglepődött.
– Egyedül vagy úton? – faggatta hitetlenkedve. Az erdő még a hozzá hasonló férfiak számára is

veszedelmes volt; egy asszonynak valósággal életveszélyes.
– Mi nem vándorolunk. Mi az erdőben élünk.
– Azt akarod ezzel mondani, hogy... – szólt Tamás megdöbbenve, de nem fejezte be, mert nem akarta megbántani az asszonyt.
– Igen, törvényen kívüli vagyok. Azt hiszed, minden törvényen kívüli olyan, mint Vágottszájú Faramond, aki ellopta a disznódat?
– Igen – bökte ki Tamás, bár leginkább azt válaszolta volna, soha az életében nem gondolta, hogy törvényen kívüli lehet egy ilyen gyönyörű nő is. – Mi a bűnöd? – kérdezte, nem tudván leplezni kíváncsiságát.
– Megátkoztam egy papot – mondta az asszony, és elnézett a távolba. Tamás ezt nem tartotta valami nagy bűnnek, de talán nagy hatalmú vagy nagyon érzékeny papról volt szó; vagy Ilona nem akarta megmondani az igazságot.
Mártát kezdte figyelni. Egy perccel később kinyitotta a szemét. Egy kicsit zavart volt és ijedt. Ágnes mellette térdelt:
– Biztonságban vagy. Minden rendben van – nyugtatta.
Márta felült, és hányni kezdett. Ágnes átkarolva tartotta, míg a roham el nem múlt. Tamásra mély benyomást tett, hogy Ilona jóslata bevált. Azt is előre megmondta, hogy teljesen jól fogja magát érezni a kislány, és feltehetően ebben is bízhattak. Nagy megkönnyebbülés árasztotta el Tamást, és maga is meg volt lepődve, hogy milyen nagy erővel tör ki rajta ez az érzés. – „Nem bírnám elviselni a kislányom elvesztését” – gondolta, és a könnyeivel küszködött. Ilona együttérző tekintetével találkozott a pillantása és megint érezte, hogy az asszony aranyszínű, világos

szeme a szívébe lát.
– Nyugalomra van szüksége. Legalább addig pihennie kell, amíg egy férfi megtesz három mérföldet állapította meg Ilona.
Letört egy tölgyfaágat, letépte a leveleit, és megtörölte velük Márta arcát. Még mindig nagyon sápadt volt.
Tamás a napot kémlelte. Már túl volt a delelőn. Leült, hogy várjanak egy kicsit, Ágnes gyengéden ringatta a karjaiban Mártát. Jankó most Mártáról kezdett érdeklődni, s kitartóan bámulta, ugyanazzal a kissé bárgyú odaadással. Tamás szeretett volna többet tudni Ilonáról. Nem volt benne biztos, elszánja-e magát az asszony, hogy elmesélje nekik az élettörténetét. Azt szerette volna, hogy maradjon.
– Hogyan történtek a dolgok? – kérdezte bizonytalanul. Az asszony Tamás szemébe nézett, és mesélni kezdett.
Az apja lovag volt – kezdte a történetet –, hatalmas, erős, heves férfiú; arra vágyott, hogy fiai legyenek, akikkel együtt lovagolhat és vadászhat, birkózhat, társak, akikkel együtt lehet inni, tivornyázni az éjszakában. Szerencsétlennek érezte magát, amennyire egy férfi erre csak képes. Lánya született, Ilona, és a felesége meghalt; megnősült másodszor is, de a második felesége meddő volt. Egyre jobban megvetette Ilona mostohaanyját, s végül elküldte magától. Bizonyára kegyetlen ember volt, de Ilona nem találta annak, imádta, és ő is lenézte a mostoháját. Amikor az elhagyta a házat, Ilona maradt, férfiak közt nőtt fel, férfiháztartásban. Rövidre vágta a haját, tőrt viselt, és senkitől nem tanult meg kiscicákkal játszadozni, vak kiskutyákat ápolni. Amikor olyan korú lett, mint most Márta, tudott nagyot köpni a földre, almacsutkát lenyelni, olyan erősen hasbarúgni egy

lovat, hogy annak elállt a lélegzete, és Ilona még egy fokkal szorosabbra vehette a hevederét. Tudta, hogy akik nem voltak apja cimborái, azok mind trágár gúnyneveket kaptak, s a nők is, akiket nem sikerült megkapniuk – Ilonát mindez nem nagyon izgatta, bár nem tudta, hogy valójában mit jelentettek ezek a sértő kifejezések.
Tamás odaadással hallgatta az asszony hangját az őszi délután lágy levegőjében, lehunyta a szemét, és elképzelte, amint lapos mellű kislányként, mocskos arccal ő is ott ül a hosszú asztalnál, apja orgyilkos cimborái között, akik isszák az erős sört, nagyokat böffentenek és fennhangon énekelnek csatáról, fosztogatásról, rablásról, lovakról, várkastélyokról és szűz lányokról – mígnem aztán elalszik, nyírott hajú fejecskéje a durva deszkaasztalra csuklik.
Ha örökké lapos mellű maradt volna, boldog élete lehetett volna. De elérkezett az idő, amikor a férfiak furcsa szemmel kezdték mustrálgatni. Már nem fogadták hangos röhejjel, amikor rájuk förmedt:
– Takarodjatok az utamból, mert különben levágom a golyóitokat, és megetetem a disznókkal!
Megbámulták őt, amikor levetette gyapjúujjasát, és hosszú, vászon alsóingében lefeküdt aludni. Amikor a szükségüket végezték az erdőben, háttal álltak neki, ami régebben nem fordult elő.
Egy napon meglátta, hogy apja elmélyedten társalog a plébánia papjával ritkán került erre sor –, mind a ketten Ilonára néztek, mintha éppen róla beszéltek volna. Másnap reggel így szólt az apja:
– Menj Henrikkel és Everarddal, és mindent tégy úgy, ahogy ők mondják. – Aztán megcsókolta a lány homlokát. Ilona csodálkozott, mi az ördög üthetett belé – vénségére tán megszelídül?

Felült szürke paripája nyergébe – soha nem volt hajlandó asszonyoknak szánt poroszka lóra vagy pónira ülni –, és útnak indult a két fegyveressel.
Azok egy apácazárdába vitték Ilonát, és otthagyták.
Az egész épület zengett a lány trágár káromkodásaitól, amikor látta, hogy a két férfi ellovagol. Késsel támadt az apáca-fejedelemasszonyra, és gyalog visszament apja házába. Az apja visszaküldte őt a zárdába. Összekötötték kezét, lábát, és egy szamár nyergéhez kötözték. Büntetőzárkába csukták, és mindaddig ott kellett maradnia, amíg a fejedelemasszony sebei be nem gyógyultak. A zárka hideg volt és nyirkos, sötét, mint az éjszaka; vizet adtak neki, de semmi ennivalót nem kapott. Amikor kiengedték, megint hazaszökött. Az apja azonban újra visszaküldte, de most, mielőtt a zárkába csukták volna, megkorbácsolták.
Végül is sikerült megtörniük a lányt, felvette a novíciák öltözékét, engedelmeskedett a parancsoknak, megtanulta az imákat, bár a szíve mélyén gyűlölte az apácákat, megvetette a szenteket, és lényegében semmit nem hitt el, amit az Istenről mondtak neki. De olvasni és írni tanult, megismerkedett a zenével, a számokkal és a rajzzal is. S az apja házában beszélt francia és az angol nyelven kívül még latinul is megtanult.
Az élet a zárdában végül is nem volt olyan nagyon rossz. Az egyneműek közösségének megvoltak a maga sajátos szabályai és rítusai, és ezeket meglehetett szokni. Minden apácának volt valamilyen kétkezi munkája, Ilonának hamarosan a lovakkal kellett dolgoznia. Előzetesen hosszabb ideig az istállóba volt beosztva.
A szegénység fogadalma sohasem zavarta. Az engedelmesség nem volt könnyű, de végül az is csak

ment valahogyan. A harmadik, a tisztaságé, soha nem izgatta túlságosan, bár néha-néha, csak azért, hogy az apácákat bosszantsa, egy-két novíciát beavatott az örömszerzés fortélyaiba...
Ágnes ezen a ponton félbeszakította Ilonát, és magával vitte Mártát, hogy folyóvizet keressenek, amelyben megmoshatja a gyerek arcát és rendbe teheti a ruháját. Alfrédot is elhívta, hogy védelmezze őket, bár megígérte, hogy hallótávolságnál nem megy messzebbre. Jankó is felkerekedett volna, de Ágnes határozottan felszólította, hogy maradjon. Úgy látszik, megértette, mert visszaült a helyére. Tamás észrevette, Ágnesnek sikerült elvinnie a gyerekeit, hogy ne hallgassák tovább ezt a nem éppen jámbor és illendő történetet, s otthagyta Tamást az asszonnyal.
– Egy napon – folytatta tovább Ilona – az apáca-fejedelemasszony poroszka lova lesántult, amikor több napra eltávozott a kolostorból. Szerencsére a közelben volt Kingsbridge apátsága, s a főnöknőnek a perjeltől sikerült kölcsönkapnia egy másik lovat. Amikor hazatért, Ilonát bízta meg, hogy a kölcsönkapott lovat visszavigye, és elhozza a lesántult poroszkát.
Ott, a kolostor istállójában, az omladozó kingsbridge-i katedrális tövében Ilona találkozott egy fiatal férfival, aki olyan volt, mint egy megkorbácsolt kölyökkutya. Kecses volt laza végtagjaival, örökösen mozgó orrával, állandó éberségével. Mégis megfélemlítettnek, megrémítettnek látszott, mintha minden játékosságot kivertek volna belőle. Nem értette, amit Ilona mondott neki. Megpróbálkozott a latinnal, de a fiú nem volt szerzetes. Végül mondott valamit franciául, a fiú arca ekkor örömtől sugárzott, és ezen a nyelven válaszolt.
Ilona soha többet nem ment vissza a zárdába.
Ettől a naptól kezdve az erdőben élt; először egy

ágakból és levelekből összetákolt, kezdetleges kunyhóban lakott, később egy száraz barlangban. Nem felejtette el azokat a férfikészségeket, mesterségeket, amelyeket apja házában sajátított el: még mindig tudott szarvast elejteni, nyúlnak csapdát állítani, nyíllal hattyút lőni. Tudta, hogyan kell az állatokat kibelezni, megtisztítani, és elkészíteni a húst; és azt is tudta, hogyan kell kikészíteni és megmunkálni a bőrt és a szőrt a ruházata számára. A vadpecsenyén kívül vadon termett gyümölcsöket, diót és zöldségféléket is evett. Minden egyebet, amire ezen kívül szüksége volt – só, gyapjú ruhadarabok, fejsze vagy kés –, lopással kellett megszereznie.

A legrosszabb az az időszak volt, amikor Jankó született...

De mi lett a franciával? Tamás szerette volna megkérdezni. Ő volt Jankó apja? S ha igen, vajon mikor halt meg? És hogyan? Ám Ilona arcáról leolvashatta, hogy életének erről a részéről nem akar beszélni, s abból a fajtából való, akit akarata ellenére semmire nem lehet rákényszeríteni. Tamás megtartotta hát magának a kérdést.

Ez idő tájt halt meg Ilona apja, akinek az emberei szétszóródtak. Az asszonynak a világon senkije nem volt, se rokonok, se barátok. Amikor Jankó születését várta, barlangja bejáratánál nagy, egész éjjel égő tüzet rakott. Étel és víz volt kéznél, s az íja, nyilak és kések, hogy megvédelmezze magát a farkasoktól és a vad kutyáktól. Egy püspöktől ellopott nehéz, vörös köpenyt készített elő, hogy abba bugyolálja be az újszülöttet. Nem volt felkészülve azonban a kínokra és a félelemre, amit át kellett élnie a szülés során, és sokáig azt hitte, hogy meg fog halni. Az újszülött gyermek erős volt és egészséges, s Ilona életben

maradt.
A következő tizenegy évben Ilona a fiával nagyon egyszerű, igénytelen életet élt. Az erdő mindent megadott nekik, amire szükségük volt, a téli hónapokra igyekeztek elég almát, diót és sózott vadhúst felhalmozni. Ilona gyakran azt gondolta, hogy ha nem lennének királyok, lordok, püspökök és seriffek, akkor mindenki így élhetne, és tökéletesen boldog lehetne.
Tamás a többi törvényen kívüliről érdeklődött. Mi történt volna, ha éjjel bemásznak hozzá, és megerőszakolják? Tamás izgalomba jött a gondolattól, bár ő maga még sohasem tett magáévá egy nőt erőszakkal, még a feleségét sem.
A többi törvényen kívüli – amiképpen Ilona elmondta Tamásnak, ráemelve fénylő, világos szemét – félt tőle, s a férfi tudta, hogy miért: boszorkánynak tartották. Ilona egyszerűen csak elbújt előlük, ahogyan a törvénytisztelő vándorúton levők elől is elrejtőzött, akik kirabolhatnak, megerőszakolhatnak, sőt meg is gyilkolhatnak egy törvényen kívülit anélkül, hogy büntetéstől kellene tartaniuk. Vajon miért nem rejtőzött el Tamás elől? Sebesült gyermeket látott, segíteni akart, neki is volt gyereke.
Jankónak mindent megtanított, amit ő maga elsajátított az apja házában: fegyverekkel bánni, vadászni, azután azt is átadta, amit az apácáktól tanult. Megtanította olvasni, írni, rajzolni, megismertette vele a zenét, a számokat, a francia és a latin nyelvet, a bibliai történeteket. Végül a hosszú téli estéken továbbadta a francia férfi örökségét; a francia több történetet, verset és dalt tudott, mint bárki a világon...
Tamás nem hitte el, hogy ez a Jankó gyerek valóban tud olvasni és írni. Tamás le tudta írni a nevét, s néhány szót: penny, yard, véka; s Ágnes, aki egy pap

lánya volt, még többet tudott. Nagyon lassan és görcsösen rótta a betűket, nyelve hegyét is kidugva. Alfréd egyetlen szót sem tudott leírni, s a saját nevét is nehezen ismerte fel. Márta ennyire sem volt képes. Hogyan lehet egy féleszű gyerek műveltebb, mint Tamás egész családja együttvéve?
Ilona szólt Jankónak, hogy írjon valamit; a fiú elsimította a földet egy kis darabon, és betűket karcolt bele. Tamás felismerte Alfréd nevét, de a többi szót nem, és nagy kínban volt. Ilona kimentette zavarából, hangosan felolvasta: Alfréd nagyobb, mint Jankó. A fiú rajzolt két alakot is, az egyik nagyobb volt, mint a másik; a vázlatosan felrótt figurák közül az egyik széles vállú, inkább állati vonásokkal az arcán, a másik kicsi és vigyorgó. Tamás, aki jómaga is tehetségesen rajzolt, meglepetten nézte a porba vésett egyszerű és erőteljes képet.
Hiszen a fiú idiótának látszott.
Ilona később – mint azt Tamás gondolatait kitalálva bevallotta – szintén észrevett valamit. Jankó soha nem volt más gyerekek társaságában, és az anyján kívül nem ismert más emberi lényeket, voltaképpen úgy nőtt fel, mint egy vadállat Hiába tanult meg annyi mindent, nem tudta, hogyan kell viselkednie az emberekkel. Ezért volt hallgatag, ezért bámult és kapkodott olyan furcsán.
Most, amikor erről beszélt, látszott először sebezhetőnek. Eltűnt arcáról a rendíthetetlen önbizalom kifejezése, Tamás zavartnak, sőt elkeseredettnek látta. Jankó kedvéért vissza kell térnie a társadalomba; de hogyan? Ha férfi lenne, talán sikerül rábeszélnie valamiféle lordot, adjon neki egy gazdaságot, különösképpen, ha meggyőzően tudná azt hazudni, hogy éppen most tért vissza egy hosszú

zarándokúiról, Jeruzsálemből vagy Santiago de Compostelából. Akadnak egyedül gazdálkodó asszonyok is, de szinte kivétel nélkül özvegyek, és felnőtt fiaikkal éltek. Egy lord sem adna földet egy asszonynak egy kicsi fiúval. Senki nem fogja munkára alkalmazni, se városban, vidéken; s ráadásul nincs is hol laknia, s a szakképzetlen munkához nem jár fedél a feje fölé. Nem volt otthona.
Tamás együttérzett vele. Mindent megadott a gyermekének, amit csak tudott, és az nem volt elég. De nem látott kiutat az asszony kétségbeejtő helyzetéből. Gyönyörű, leleményes és nagyszerű teremtés volt, s mégis arra volt ítélve, hogy további életét az erdőben bujkálva tengesse különös fiával.
Ágnes, Márta és Alfréd visszajöttek. Tamás aggódva figyelte Mártát, de úgy látszott, annál rosszabb, mint hogy jól le kellett dörzsölni az arcát, nem is történt vele. Tamást egy darabig Ilona gondjai foglalkoztatták, de most eszébe jutott a saját helyzete: nem volt munkája, és ellopták a disznóját. A délutáni órák gyorsan teltek. Igyekezett összeszedni megmaradt vagyontárgyait.
– Merre mentek? – kérdezte Ilona.
– Winchesterbe. Ott van egy vár meg egy palota, több kolostor is, és ami a legfontosabb – egy katedrális.
– Salisbury közelebb van – ellenkezett Ilona. – Amikor legutoljára ott jártam, serényen folyt az újjáépítés, azon dolgoztak, hogy megnagyobbítsák a katedrálist.
Tamásnak megdobbant a szíve. Éppen erre vágyott. Meg volt róla győződve, hogy ha egyszer sikerül munkát kapnia egy katedrálisépítkezésen, az ügyessége révén végül is ő lesz az építésvezető mester.
– Melyik út vezet Salisburybe? – kérdezte

türelmetlenül.
– Visszafelé kell menni, azon az úton, amelyiken jöttetek, legalább három-négy mérföldet. Emlékszel az útelágazásra, ahol baka tértetek?
– Igen, egy kis tavacskánál.
– Úgy van. A jobbra tartó úton Salisburybe értek.
Elbúcsúztak egymástól. Ágnes nem kedvelte Ilonát, de nagyon udvariasan megköszönte, hogy segített ápolni Martát.
Ilona mosolygott, és sóvárgó szemmel nézett a távozók után.
Egy kis idő múltán Tamás visszanézett. Ilona még mindig őket figyelte, az út közepén állva, szeméhez emelt kézzel, mellette a különös fiú. Tamás integetett, s az asszony visszaintegetett.
– Érdekes asszony – mondta Ágnesnek. Ágnes nem válaszolt.
– A fiú nagyon különös volt – mondta Alfréd.
Az őszi nap egyre alacsonyabbra szállt a láthatáron, amint haladtak céljuk felé.
Tamás kíváncsi volt, milyen lehet Salisbury, még soha nem járt ott. Izgatott volt. Természetesen arról álmodozott, hogy egy új katedrálist épít majd, az alapjaitól kezdve, de ilyesmire szinte soha nem volt lehetőség. Leginkább egy öreg épületet kellett felújítani, kibővíteni és részben újjáépíteni. De hát ez is nagyon jó lenne neki addig, amíg végül majd a saját tervei szerint építhet.
– Miért ütött le engem az a férfi – kérdezte Márta.
– Mert el akarta lopni a disznónkat – válaszolta Ágnes.
– Egy saját disznót kellett volna szereznie – mondta Márta méltatlankodva, mintha most fogta volna fel, hogy a csavargó valami rosszat tett.
Ilona problémája megoldható lenne, ha értene valami

mesterséghez törte a fejét Tamás. – Egy kőműves, egy ács, egy szövő- vagy cserzőmester nem kerülne ilyen helyzetbe. S néhány asszony is dolgozik iparosként, bár ezek inkább kézművesek özvegyei.

Azon a napon volt utoljára jó idő, amikor odalett a disznójuk. Az éjszakát egy csűrben töltötték, s amikor reggel kijöttek a szabadba, ólomszínű volt az ég, hideg szél fújt, s a szélrohamok esőt vertek az arcukba. Elővették és felvették vastag nemezköpönyegüket, álluk alatt szorosra kötötték a csuklyát, s jól előrehúzták, hogy az eső ne essen az arcukba. Elég borzalmasan néztek ki, négy sötét szellemalak a zivatarban, facipőjükkel felverve a sarat az elhanyagolt földúton.
Tamás kíváncsi volt, milyen lehet Salisbury katedrálisa. Egy katedrális ugyanolyan templom, mint a többi, elvileg az különbözteti meg más templomoktól, hogy püspöki székhelyen épült. Persze, a gyakorlatban a katedrálisok a legnagyobb, leggazdagabb és a legjobban tervezett templomok voltak. Ritkán fordult elő, hogy egy katedrális csak egy egyszerű boltíves építmény lett volna ablakokkal. Leginkább három boltívsor kapcsolódott össze. Egy magasat két alacsonyabb fogott közre, miként a fejet a két váll, a főhajót két oldalhajó övezte. A középső hajó oldalfalait oszlopsor helyettesítette, s az oszlopokat félkör alakú ívek kapcsolták össze árkádsorrá. Az oldalhajókat a körmenetek során használták – ezek nagyon látványosak lehettek a katedrálisokban –, és helyet kaptak bennük kisebb oldalkápolnák, valamely szent tiszteletére, ezek különadományokat hozhattak a templomnak. A katedrálisok a világ legköltségesebb épületei voltak, sokkal inkább, műit a várak és a

paloták, és biztosítaniuk kellett fenntartási költségeiket is. Salisbury közelebb volt, mint Tamás gondolta. Délelőtt 9 óra tájban megmásztak egy emelkedőt, ezután az út nagy ívben lejteni kezdett; az eső áztatta földeken túl, egy domb tetején meglátták Salisbury erődített városát, kimagaslott a lapos síkságból, mint egy csónak a tavon. A részleteket esőfüggöny burkolta, de Tamás meg tudta állapítani, hogy több torony, négy vagy öt, magasan a városfalak fölé nyúlik. Repesett a szíve ennyi kőépítmény láttán.

Hideg szél söpört keresztül a síkságon, arcuk és kezük megdermedt, mialatt a keleti kapuhoz vezető úton igyekeztek. Négy út találkozott a domb lábánál a szétszóródott, a városból kiszorult házak szövevényében, s itt más utazókkal is összetalálkoztak, akik szintén behúzott vállal és lehajtott fejjel, az időjárással dacolva igyekeztek a falak oltalmába eljutni.

A kapuhoz egy kővel megrakott ökrös szekérrel együtt érkeztek – ez jó jel volt Tamás számára. A fuvaros a nyers fából készült szekeret, vállát nekifeszítve, saját erejét is beleadva hátúból tolta, hogy segítsen az emelkedőn felfelé araszoló ökröknek. Tamás jónak látta, hogy szerezzen magának egy barátot. Intett Alfrédnak, és ők is mind a ketten segítettek vállukkal megtörni a szekeret.

A hatalmas fakerekek rágördültek a gerendákból rótt hídra, mely egy széles szárazárkon ívelt át. Óriási földmunkát kellett itt elvégezni az árok megásásával s a föld felhányásával, hogy megtámassza a városfalat. Százak munkája kellett hozzá – gondolta Tamás; ez még egy katedrális megalapozásánál is nagyobb feladat lehetett. A sáncárkon átvezető híd recsegett, ropogott a szekér és a két hatalmas állat súlya alatt.

Az út egyenesbe váltott, s a szekér a kapuhoz közeledve már könnyebben tudott haladni. A fuvaros, Tamás és Alfréd is felegyenesedett.
– Nagyon köszönöm nektek – mondta.
– Mihez lesz a kő? – kérdezte Tamás.
– Az új katedrálishoz.
– Hát új épül? Azt hallottam, csak a régit bővítik ki.
– Ezt mondják már tíz éve. De ez most már inkább új, mint régi.
Ez jó hír volt Tamásnak.
– Ki az építést vezető mester?
– John Shaftesbury, de Roger püspök is sokat foglalkozik a tervekkel.
Ez rendjén is volt. A püspökök rendszerint nem hagyták magukra az építőket. Gyakran előfordult, hogy az építésvezető mester egy-egy problémája lohasztotta le a papok lázas elképzeléseit, állított gyakorlati korlátokat elszabaduló fantáziálásuk elé. Shaftesbury fogadta fel az embereket.
– Kőművesmester vagy? – kérdezte a fuvaros, Tamás szerszámos zsákja felé intve.
– Igen. Éppen munkát keresek.
– Itt találhatsz – mondta a fuvaros közönyösen. – Ha a katedrálisépítésen nem, akkor talán a várban.
– És ki parancsol a várban?
– Ott is Roger püspök, ő egyúttal a várnagy is.
Hát persze, gondolta Tamás. Hallott már a nagyhatalmú Rogerről, aki emberemlékezet óta a király bizalmi emberei közé tartozott.
A kapun keresztül bejutottak a városba. Épületek, emberek és állatok olyan óriási zsúfoltságban szorongtak, hogy szinte attól kellett félni, áttörik a bástyafalakat, és belezuhannak az árokba. A faházak szorosan egymáshoz tapadtak, tülekedve helyért, mint

nézők a függöny előtt. Minden talpalatnyi földet kihasználtak valamire. Ha két ház között út vezetett, valaki biztosan egy keskeny kalyibát eszkábált ott össze, ablakok nélkül, hiszen jó, ha az ajtó elfért a homlokzatán. Ha a hely még a legkeskenyebb ház számára is szűk volt, bódét állítottak fel, amelyben sört és kenyeret árultak, vagy almát, s ha még erre sem volt elég a hely, istálló, disznóól, trágyadomb vagy vizeshordó került oda.
A zsivaj is nagy volt. Az eső némiképpen letompította a mesteremberek műhelyeiből kiáramló lármát: a portékájukat kínáló árusok ordítozását, az egymást üdvözlő, egymással alkudozó és veszekedő népek éles hangját, s a nyerítő, ugató, verekedő állatok zaját

– Mi ez a bűz? – igyekezett Márta túlkiabálni a hangzavart. Tamás mosolygott. A kislány évek óta nem járt városban.
– Ez az emberek szaga – válaszolta.
Az út alig volt szélesebb, mint az ökrös szekér, de a fuvaros nem engedte megállni állatait, attól félve, hogy nem tudja majd újra elindítani őket; rájuk csapott az ostorával, s nem törődve az akadályokkal, némán keresztültörték magukat a tömegen. Válogatás nélkül löktek félre lovagot harci ménjén, íjával a hátán igyekvő erdészt, kövér szerzetest a pónijával, fegyvereseket és koldusokat, háziasszonyokat és lotyókat.
A szekér előtt egy öreg pásztor küszködött, hogy együtt tartsa kis birkanyáját Minden bizonnyal piacnap van, állapította meg Tamás. Amikor a szekér a nyájhoz ért, egy birka a nyitott ajtón keresztül betörtetett egy kocsmába, s egy szempillantás alatt az egész nyáj utánaeredt a házba, bégetve, nagy zűrzavart keltve,

felborogatva asztalokat, székeket és söröshordókat.
A lábuk alatt valóságos sártenger hömpölygött, tele szeméttel. Tamás a tetőre hulló esőt kémlelte, s az ereszcsatorna szélességét, amelynek el kellett vezetnie a vizet. Megállapíthatta, a városnak ezen a fertályán a tetőre zúduló összes esővíz azon az utcán át folyt le, ahol haladtak. Nagy vihar esetén még csónakkal is nehéz lett volna itt átkelni.
Az út egyre szélesedett, amint közeledtek a domb tetején épült várhoz. Errefelé már kőházak emelkedtek mindenütt, egyikükre-másikukra ráfért volna némi javítás. Iparosemberek, kereskedők laktak bennük, a házföldszintjét foglalta el a műhely és az üzlet, a lakóhelyiségek pedig az emeletet. Hozzáértő szemmel nézve a kirakott portékát, Tamás megállapíthatta, hogy jómódú, virágzó városban járnak. Minden embernek szüksége van késre és fazékra, de csak jómódú népek vásárolnak hímzett kendőket, díszes öveket és ezüstből készült csatokat.
A várral szemben a fuvaros jobbra irányította ökreit, Tamás és a családja követte. Az utca a várbástyákat szegélyező lakónegyeden haladt körbe. Egy másik kapun áthaladva ugyanolyan gyorsan elhagyták a városi forgatagot, amilyen hirtelen belecsöppentek, és egy egészen másfajta kavarodásba jutottak, egy nagy építkezés színhelyére, ahol lázas munka folyt, de áttekinthető rendben.
A katedrális fallal körülzárt területén voltak, ami a kör alakú város egész északnyugati részét elfoglalta. Tamás megállt egy percre, hogy szemrevételezze. Pusztán az a körülmény, hogy láthatta, hallhatta és belélegezhette az illatát, olyan kitörő örömmel töltötte el, minta napsugár. Amikor megérkeztek, a szekérrakomány kő mögött két másik szekér – már

üresen – éppen távozóban volt. A templom oldalfala mentén különböző fészerekben mesteremberek faragták a kőtömböket, vasvésőkkel és hatalmas, fából készült kalapácsokkal olyan formákat véstek ki, amelyekből lábazatokat, pilléreket, oszlopokat, oszlopfőket, támpilléreket, árkádokat, ablakpárkányzatokat, küszöböket, tetőtornyokat és mellvédeket lehetett összeállítani. A zárt terület közepére, jó messzire a többi épülettől, kovácsműhelyt telepítettek, a nyitott ajtón keresztül láthatták az izzó parazsat, és mindenüvé szétáradt a kalapács és üllő csengő hangja, amint a kovács az új szerszámokat készítette a kőművesek elhasznált eszközei pótlására. A legtöbb ember csak kaotikus jelenetet látott volna, de Tamás érzékelte a kiterjedt, nagyszabású szervezetet, és égett a vágytól, hogy ellenőrizhesse. Pontosan tudta rögvest, hogy ki mit csinál és tudta, mennyit haladt előre a munka. A keleti homlokzatot építették.

A katedrális keleti vége 25-30 láb magasan fel volt állványozva. A kőművesmesterek az előcsarnokban várták, hogy csillapodjon az eső, de segédmunkásaik kövekkel a vállukon le-fel szaladgáltak a létrákon. Még feljebb a tető gerendavázán ólomforrasztó munkások dolgoztak, mint pókok kúsztak-másztak a hatalmas, fából rótt hálón, ólomlemezeket szegezve a tartóbordákra, elhelyezve a lefolyócsöveket és ereszcsatornákat. Tamás sajnálkozva vette tudomásul, hogy az épület már majdnem teljesen kész. Ha alkalmaznák is, a munka legfeljebb néhány évig tartana – ez nemigen lenne elégséges idő ahhoz, hogy építőmesterből az építés vezetői posztra lépjen elő. De elfogadná az állást, ha felajánlanák neki, hiszen közelgett a tél. Családjával együtt át tudná vészelni a

telet, munka nélkül is, ha még meglenne a disznójuk, de így most okvetlenül munkát kell találnia.
Követték a szekeret egészen addig a helyig, ahol halomba kellett rakni a köveket. Az ökrök hálásan mentették fejüket a vályúba. A fuvaros megszólított egy arra menő kőművest:
– Merre van az építés vezetője?
– A várban – hangzott a válasz.
A fuvaros bólintott, és Tamáshoz fordult:
– A püspöki palotában megtalálod, én várni fogok.
– Köszönök mindent.
– Én köszönöm neked a segítséget.
Tamás elhagyta az építkezés területét, Ágnes és a gyerekek vele mentek. Visszafelé keresztülhaladtak a zsúfolt, keskeny utcákon a vár bejáratáig. Itt egy másik szárazárok és egy második hatalmas földsánc vette körül a központi erődöt. Áthaladtak a felvonóhídon. A kapu egyik oldalához épített őrházban egy köpcös férfi bőrzekében ült a széken, és kifelé kémlelt az esőbe. Kard is volt az oldalán. Tamás hozzá fordult:
– Jó napot kívánok. Tamás építőmester vagyok. Az építés vezetőjét keresem, Shaftesbury Jánost.
– A püspöknél van – válaszolta az őr közömbösen.
Elindultak befelé. Mint a legtöbb várban, a földsáncon belül itt is igen különféle épületek helyezkedtek el. Az udvar átlósan lehetett vagy 100 yard. A bejárattal szemben a túloldalon emelkedett a zömök vártorony, támadás esetén az utolsó védőmű, a sáncok fölé magasodva, hogy lehetővé tegye a kilátást. Balra alacsony faépületek nagy összevisszasága: egy hosszú istálló, egy konyha, egy pékség és különböző raktárépületek. A közepén egy kút. Jobbra az együttes északi felének nagyobb részét egy nagy kőépület foglalta el, nyilván ez volt a palota. A kétemeletes ház

ugyanabban a stílusban épült, mint a katedrális, kicsi, félkörívben végződő kapukkal és ablakokkal. Az épület új volt – az egyik sarkán még mindig dolgoztak kőművesek, úgy látszott, tornyot emelnek. Bár jócskán esett az eső, sok ember nyüzsgött az udvaron, jöttek-mentek, az egyik épületből átrohantak a másikba az esőben: fegyveresek, papok, kereskedők, szerkezetépítők és palotaszolgák.
A palotának több bejárata is volt, az eső ellenére mindegyik nyitva; Tamás nem tudta, mit csináljon. Ha az építésvezető a püspökkel tárgyal, talán nem akarja, hogy zavarják. Másrészt a püspök nem király; Tamás pedig szabad ember, kőművesmester, törvényes dologban jár, nem valami hitvány szolga, aki panaszra jött. Úgy döntött, merész lesz. Ágnest és Mártát hátrahagyva, Alfréddal együtt átvágott a sáros udvaron, és a legközelebbi kapun belépett a palotába.
Egy boltíves mennyezetű kápolnában találták magukat, amelynek a túlsó végén, az oltár felett volt az ablaka. A bejárathoz közel magas padon egy pap ült, s nagy sebesen írt. Felnézett.
– Merre van János mester? – kérdezte Tamás élénken.
– A sekrestyében – válaszolta a pap, fejével az oldalfalon nyíló ajtóra mutatva.
Tamás nem kérte, hogy szeretne beszélni a mesterrel. Úgy tett, mintha várnák, akkor talán nem kell hosszú várakozással pocsékolnia az időt – gondolta. Hosszú lépteivel már át is szelte a kápolnát, és belépett a sekrestyébe.
Nagyon kicsiny, négyszögletes szoba volt, sok gyertya világította meg. A padlózat nagyobb része vékony homokréteggel volt felszórva. A finom homokot vonalzóval tökéletesen egyenletesen elsimították. Két

férfi volt a helyiségben. Mindketten Tamásra pillantottak, aztán a figyelmük visszatért a homokhoz. A püspök – ráncos öregember, csillogó, fekete szemekkel – egy hegyes bottal rajzolt valamit a homokba. Az építésvezető bőrkötényt viselt, türelmesen, de kételkedő arckifejezéssel figyelte a püspököt.
Tamás feszült csendben várakozott. Fontos, hogy jó benyomást keltsen: legyen udvarias, de ne alázatos, derüljön ki a szakértelme, de ne mutatkozzon önteltnek. Minden mester szereti, ha alárendeltjei engedelmesek, és értik a mesterségüket; Tamás a saját tapasztalatából tudta ezt, hiszen ő maga is alkalmazott munkásokat.
Roger püspök egy kétemeletes épületet vázolt fel, három oldalán nagy ablakokkal. Ügyesen rajzolt, egyenes vonalakat húzott, pontos derékszögekkel. Megrajzolta az épület alaprajzát és oldalnézetét. Tamás látta, ezt soha nem lehet megépíteni.
– Na, itt van – szólt a püspök, befejezve a rajzolást. János Tamás felé fordult:
– Mi van?
Tamás azt hitte, a rajzról kérdezik a véleményét.
– Az alsó csarnoknak nem lehetnek ekkora ablakai.
A püspök haragosan nézett rá.
– Ez egy írószoba, és nem raktár.
– Ugyanúgy össze fog omlani.
– Igaza van – szólalt meg János mester.
– De az íráshoz világosság kell.
János megvonta a vállát, és tudakozódni kezdett Tamástól:
– Ki vagy?
– A nevem Tamás, kőműves vagyok.
– Mindjárt gondoltam. Mi hozott ide?

– Munkát keresek. – Tamás visszatartotta a lélegzetét. János hirtelen megrázta a fejét:
– Nem tudlak alkalmazni.
Tamásnak összeszorult a szíve. Legszívesebben rögtön sarkon fordult volna, de udvariasan megvárta, hogy elmondja az indokait.
– Tíz éve építkezünk itt – kezdte János mester. – A legtöbb kőművesnek háza van a városban. A befejezéshez közeledünk, s most több kőművesem van, mint amennyire valójában szükségem lenne.
Tamás látta, hogy a helyzet reménytelen, de mégis megkérdezte:
– És a palotában?
– Ugyanaz a helyzet – válaszolta János. – Ott dolgoztatom a felesleges embereket. Ha ott nem lehetne, meg Roger püspök más kastélyán, már el kellett volna bocsátanom jó néhány kőművest.
Tamás bólintott. Igyekezett leplezni elkeseredését és közönyös hangon megkérdezte:
– Hallottál róla, hogy van valahol munka?
– Az év elején építkeztek a shaftesburyi kolostorban. Talán még most is tart a munka. Egynapi járásra van innen.
– Köszönöm.
Tamás menni készült.
– Nagyon sajnálom – szólt Tamás mester után János.
– Jó embernek látszol.
Tamás nem szólt semmit, eljött. Nagyon letört volt. Túlságosan korán engedte magasba szárnyalni a reményeit: nem volt semmi szokatlan abban, hogy elutasították. Csak hát nagyon felkavarta őt az a kilátás, hogy ismét katedrálisépítkezésen dolgozhat. Most kaphat majd valami egyhangú munkát egy városfalon, vagy építhet egy csúf házat ezüstműves

számára.
Miközben a várudvaron keresztül visszafelé tartott Ágneshez és Mártához, igyekezett kihúzni a vállát. Soha nem mutatta Ágnesnek csalódottságát. Megpróbálta elhitetni, hogy minden rendben van, uralja a helyzetet, s nincs különösebb jelentősége, hogy most kapott-e itt munkát vagy sem, mert a legközelebbi városban bizonyára akad majd valami, vagy az utána következőben. Tudta, hogy ha az elkeseredés legkisebb jelét mutatná, Ágnes sürgetné őt a letelepedésre. S Tamás ezt semmiképpen nem akarta, hacsak nem egy olyan városban, ahol katedrálist kell építeni.
– Itt nincs semmi az én számomra – mondta Ágnesnek. – Menjünk tovább. Az asszony csüggedten nézett.
– De hiszen abban bíztál, hogy ott, ahol egy katedrális és egy palota is épül párhuzamosan, ott elkel még egy kőműves.
– De mind a két épület szinte teljesen készen van már – magyarázkodott Tamás. – Több emberük van, mint amennyire szükségük van.
A család átment a felvonóhídon, s elvegyült ismét a város zsúfolt utcáinak forgatagába. A keleti kapun át érkeztek Salisburybe, s a nyugatin át szándékozták elhagyni, mert arra vezetett az út Shaftesburybe. Tamás jobbra fordult, s a város nemrégen látott részén át vezette a családját.
Megálltak egy kőház előtt, látszott rajta, hogy sürgős javítási munkákat igényemé. Az építéskor használt malter túl híg volt, málladozni és hullani kezdett. A fagy behatolt a résekbe, s jó néhány kő megrepedt. Ha még egy télen át így hagyják, tovább romlik, s a kár csak növekedni fog. Tamás úgy határozott, hogy

figyelmezteti erre a tulajdonost.
Egy széles boltív alatt lehetett bejutni a földszintre. A fából készült ajtó nyitva volt. Egy kézműves ült ott, jobb kezében egy kalapácsot, baljában egy lyukfúró árt tartott, egy kicsi, éles hegyű fém szerszámot. Az előtte levő padon egy fanyereg feküdt, annak díszítését véste éppen a fába. Tamás látta, hogy a háttérben készletek vannak felhalmozva fából és bőrből egyaránt, s egy fiú gondosan összesepri a lehulló forgácsot.
– Jó napot kívánok, mester!
A nyerges felnézett s megállapította, Tamás olyanfajta ember, aki maga csinálná a nyergét, ha szüksége lenne rá, és kurtán bólintott.
– Építőmester vagyok – folytatta Tamás. – Látom, hogy szükséged van a szolgálataimra.
– Miért?
– A malterod repedezik, a kövek töredeznek, s a házad nem tart ki még egy telet.
A nyergesmester megrázta a fejét.
– A városban nagyon sok a kőműves. Miért fogadnék fel egy idegent?
– Igazad van. Isten legyen veled! – köszönt el Tamás.
– Remélem, úgy lesz.
– Neveletlen fickó – mormogta Ágnes Tamásnak, amint továbbléptek.
Az utca a piactérre vezetett. Egy alig fél acre nagyságú sártengerben a környező falvak parasztjai kicserélték azt a kevéske többlet húst, gabonát, tejet, tojást, amit nélkülözni tudtak, olyan dolgokra, amire szükségük volt, és nem állíthatták elő ők maguk, mint például: fazekak, ekevas, kötelek és só. A piacok rendszerint színesek és nagyon hangosak voltak. Akadt ott minden: kedélyes alkudozás, szomszédos

istállótulajdonosok megjátszott versengése, olcsó érdekességek gyerekeknek, néha egy-egy vándorénekes vagy egy erőművész csapat produkciója, sok kifestett lotyó, olykor egy-egy nyomorék katona vég nélküli mesével a keleti sivatagról és vad dühvel harcoló szaracén hordákról. Akik jó üzletet kötöttek, legtöbbször nem tudtak ellenállni a kísértésnek, hogy megünnepeljék, s egész hasznukat erős sörre költötték, s délre már ugyancsak zajos, kötekedő lett a hangulat. Mások kevéske pennyjüket elkockázták, aminek mindig verekedés lett a vége. De most, egy ilyen esős reggelen, amikor az éves termés már régen raktárakban volt vagy eladták, lanyha volt a piaci forgalom. Az átázott parasztok nem sokat beszéltek, mialatt megkötötték az üzletet a didergő istállótulajdonosokkal, s mindenki azon volt, hogy minél előbb hazatérjen a jó meleg tűzhely mellé.
Tamás családja áttörte magát a komor tömegen, meg se hallva a kolbászárus és a késes kedvetlen kínálgatását. Már majdnem elérték a piac túlsó végét, amikor Tamás észrevette a disznójukat.
Annyira meglepődött, hogy eleinte nem akart hinni a szemének. Aztán Ágnes kezdett pisszegni.
– Nézd, Tamás!
S a férfi tudta, hogy ő is meglátta.
Nem volt kétséges: olyan jól ismerte ezt a disznót, mint Alfrédot vagy Mártát. Az állatot egy férfi szorította szakavatottan, feltűnő arcszíne és nagy pocakja arra utalt, hogy jóval több húst eszik, mint amennyire szüksége lenne: nem kétséges, hogy hentes. Tamás és Ágnes megállt előtte, mereven nézték, s mivel eltorlaszolták az útját, a férfi is kénytelen volt észrevenni őket.
– Mi van? – kérdezte, bámulásuktól zavarodottan és

türelmetlenül, amiért nem engedték továbbmenni.
Márta törte meg a csendet.
– Ez a mi disznónk! – kiáltotta izgatottan.
– Ez bizony a miénk – közölte Tamás a hentessel, higgadtan.
Tamás észrevette a férfinak egy hirtelen, sunyi szemvillanásából, tudja, hogy a disznó lopott jószág, bár határozottan tiltakozott:
– Most fizettem érte ötven pennyt, tehát ez az én disznóm.
– Akárkinek adtál is érte pénzt, a disznó nem volt eladható. Bizonyára azért kaptad meg ilyen olcsón. Kitől vetted?
– Egy paraszttól.
– Ismered őt?
– Nem ismerem. Ide süss, én a helyőrség mészárosa vagyok, nem várhatom el minden gazdától, aki elad nekem egy disznót vagy tehenet, hogy egy tucat ember esküjével bizonyítsa, övé az állat, amelyet árul.
Az ember elfordult, mint aki menni akar, de Tamás megragadta a karját és megállította. Az egy pillanatra dühösen nézett Tamásra, aztán rájött, hogy ha dulakodni kezd, el kell engednie a disznót, ha pedig Tamás családtagjai közül valakinek sikerül a disznót elkapnia, mindjárt megváltozhat az erőegyensúly, és neki kell majd bizonyítania a tulajdonjogát Visszafogta hát magát:
– Ha vádolni akarsz, eredj a seriffhez.
Tamás gyorsan mérlegelte a dolgot, és elengedte a férfit. Nem volt bizonyítéka. Inkább kérdezősködni kezdett:
– Hogy nézett ki az a férfi, aki eladta neked a disznómat? A mészáros ravasz képpel válaszolta:
– Úgy, mint mindenki más.

– A szája el volt takarva?
– Most, hogy utánagondolok, azt hiszem, igen.
– Egy törvényen kívüli csavargó volt, aki a megcsonkítását leplezte mondta keserűen Tamás. – Feltételezem, hogy nem gondoltál erre.
– Esik az eső! – szabadkozott a mészáros. – Mindenki be van bugyolálva.
– Csak azt mondd még meg, mennyi ideje váltatok el?
– Most nemrég.
– És hová indult a csavargó?
– Gyanítom, hogy egy kocsmába.
– Azért, hogy elköltse a pénzemet – állapította meg Tamás utálkozva. Eredj csak! Majd, ha egyszer téged is megrabolnak, neked is az lesz a véleményed, hogy az emberek jobban tennék, ha gyanakodnának, mielőtt jutányos áron alkut kötnének.
A mészáros dühös arcot vágott, és habozott, hogy visszareplikázzon-e, aztán jobbnak látta, ha eltűnik.
– Miért engedted el? – kérdezte Ágnes.
– Őt itt mindenki ismeri, engem viszont nem. Fogd be a szád, és hagyjál gondolkodni! – tette hozzá indulatosan Tamás.
A pörlekedés a mészárossal nagyon feldühítette, s most, hogy levezesse a mérgét, durván kiabált Ágnessel.
– Valahol a városban található egy férfi, nincs ajka, és ötven penny van a zsebében. Az egyetlen, amit tehetünk, az, hogy megszerezzük tőle a pénzt.
– Jól van – mondta Ágnes határozottan.
– Te vissza fogsz menni azon az úton, amelyen jöttünk. Egészen a katedrális zárt területéig. Én másik irányból fogok a katedrálishoz közeledni. Aztán a következő utcába térünk be s így tovább. Ha nincs az utcákon, akkor egy kocsmában lesz. Ha meglátod a

csavargót, maradj mellette, és küldd el Mártát értem. Én magammal viszem Alfrédot. Vigyázz, hogy a csavargó ne vegyen észre.
– Ne aggódjál – válaszolta Ágnes mogorván. – Meg akarom szerezni a pénzt, hogy enni adhassak a gyerekeimnek.
Tamás megsimogatta az asszony karját és mosolygott:
– Valóságos oroszlán vagy, Ágnes.
Az asszony egy pillanatra férje szemébe nézett, aztán hirtelen lábujjhegyre állt, és szájon csókolta, röviden, de erősen. Aztán megfordult, és Mártával együtt visszafelé igyekezett a piacon keresztül. Tamás figyelte, amíg el nem tűnt, aggódott érte, ha tudta is róla, hogy bátor; azután Alfréddal együtt az ellenkező irányba indult.
A tolvaj bizonyára teljes biztonságban hiszi magát. Hiszen amikor a disznót ellopta, Tamás Winchesterbe tartott. A tolvaj az ellenkező irányba ment, Salisburyben akarta eladni a disznót. Igen ám, de Ilonától, a törvényen kívüli asszonytól Tamás megtudta, hogy Salisburyben újjáépítik a katedrálist, mire ő megváltoztatta a tervét, s anélkül, hogy erre számíthatott volna, összeakadt a tolvajjal. A férfi azt gondolta, hogy soha többé nem látja Tamást, éppen ezért Tamásnak megvolt az esélye rá, hogy elkapja a gyanútlan alakot.
Tamás lassan sétált a sáros utcán, igyekezett azt a látszatot kelteni, hogy csak véletlenül kukkant be a nyitott ajtókon. Észrevétlen akart maradni, hiszen lehet, hogy még erőszakra kell vetemednie; lehetőleg senki ne emlékezzen rá, hogy egy magas kőművesmester kutatott a városban. A legtöbb ház közönséges kalyiba volt, sárból tapasztva, zsúptetővel, a padló szalmával felhintve, középen tűzhellyel, egy-

két darab házilag összetákolt bútordarabbal. Egy hordó és néhány pad elég volt egy kocsmához; egy elfüggönyözött ágy a sarokban – szajha lakása; ha sok ember rajongva tülekedett egy asztal körül, ott kockajáték folyt.

Egy vörösre festett ajkú nő a mellét mutogatta, de Tamás elfordította a fejét, és továbbsietett. Titokban izgatta őt a gondolat, hogy egyszer megpróbálja a dolgot egy teljesen idegennel, fényes nappal, pénzért, de soha életében nem tudta magát rászánni.

Ismét Ilona, a törvényen kívüli asszony jutott eszébe. Az ő személye körül is sok minden izgatta a férfit. Az asszony nagyon vonzó volt, ugyanakkor mélyen ülő, átható tekintetű szeme elbátortalanította. A szajha hívása néhány percre felzaklatta, de még mindig Ilona varázslata alatt állt, hirtelen heves vágy fogta el, hogy visszarohanjon az erdőbe, megkeresse és magáévá tegye őt.

Eljutott egészen a katedrális területéig, de nem találkozott a csavargóval. Felnézett a munkásokra, akik éppen a vízelvezető lefolyót erősítették fel a főhajó háromszög alakú gerenda tetőzetére. A templom oldalhajóinak félnyereg-teteje még nem volt befedve; jól lehetett látni, hogy az oldalhajók külső falát félárkádok kapcsolják a főhajó falához, a fél templommagasságnál hozzátámaszkodva. Magyarázni kezdte Alfrédnak.

– Azok nélkül a támaszok nélkül a főhajó fala kifelé dőlne, és megvetemedne a belső kőboltozatok súlyától. Figyeld meg, hogyan illeszkednek rá a félárkádok az oldalhajó falának támpillléreire. És a főhajó árkádsorának az oszlopaihoz is csatlakoznak. S az oldalhajó ablakai az árkád boltíveihez igazodnak. Az erős az erőshöz, a gyenge a gyengéhez.

Észrevette, hogy Ágnes feléje tart a másik oldalon, s ez rögvest visszazökkentette a jelen gondjaihoz. Bár Ágnes arcát eltakarta a csuklyája, erős álláról, magabiztos járásáról azonnal felismerte. Széles vállú munkásemberek előreengedték az úton! Ha Ágnes összetalálkozott volna a csavargóval, és verekedésre került volna a sor, szinte egyenlő erejűek összecsapása lett volna – gondolta Tamás elborzadva a lehetőségtől.
– Láttad? – kérdezte az asszony.
– Én nem, de úgy tűnik, te sem.
Tamás remélte, hogy a tolvaj még nem hagyta el a várost. Bizonyára nem megy el addig, amíg valamennyi pénzt el nem költ. Az erdőben nem tud vele mit kezdeni. Ágnes is ezen a véleményen volt.
– Itt kell lennie a városban. Folytassuk a keresést.
– Más-más utcán menjünk, és majd a piactéren találkozunk.
Tamás és Alfréd a katedrális zárt területén keresztül kilépett a kapun. Köpenyeik teljesen átáztak, s Tamás vágyakozva gondolt rá, mily én jó lenne egy korsó sört s egy tál marhahúslevest elfogyasztani egy kocsma tűzhelye mellett. Eszébe jutott, milyen keményen megdolgozott a disznóért, maga előtt látta a megcsonkított ajkú férfit, amint husángjával lecsapott az ártatlan Márta fejére, és megint elöntötte a düh.
Az utcák összevisszaságában nehéz volt módszeresen keresni a csavargót. Az utcák hol ebbe, hol abba az irányba vezettek, aszerint, hogy hol épültek a házak, sok volt az éles kanyar és a zsákutca. Az egyetlen egyenes út a keleti kaputól a vár felvonóhídjához vezetett. Első útja során Tamás szorosan a bástyafal mellett haladt. Most a várfal külső övezetét járta, aztán cikcakkolva megint a falhoz, majd

a belső utcákba ment. A külső övezetben voltak a legszegényebb lakónegyedek, a legdüledezőbb házak, a legzajosabb kocsmák és a legöregebb szájnak. A város széle a központ trágyadombja volt, a tehetősebb negyedek hulladéka, ürüléke a lefelé lejtő utcákon át a falak tövében kötött ki. Hasonlóképpen ezen a környéken gyűlt össze a városnak szinte valamennyi nyomorékja, koldusa, éhező kisgyereke, összezúzott asszonya, magatehetetlen részege.

De a csonkaajkú férfi sehol nem volt.

Alakja és megjelenése alapján Tamás kétszer is gyanúba fogott egy férfit, és közelebbről is megnézte, normális-e az arca.

A keresést befejezve visszakerült a piactérre, ahol Ágnes már türelmetlenül várta; izzó szemekkel suttogta:

– Megtaláltam.

– Hol? – kérdezte Tamás némi szemrehányással keveredő izgatottsággal.

– A keleti kapunál betért egy kifőzdébe.

– Vezess oda.

Megkerülték a várat a felvonóhídig, és az egyenes úton lementek a keleti kapuig, aztán bevetették magukat a falak alatt meghúzódó labirintusba. Egy perc múlva Tamás már meg is látta a kifőzdét. Nemigen lehetett háznak nevezni a négy cölöpre erősített s a várfalhoz támaszkodó lejtős tetővel fedett kalyibát. Hatalmas tűzhely tetején egy birka sült a nyárson, és egy üstben főtt valami, nagy bugyborékolással. Éppen dél volt, a parányi helyiség zsúfolva emberekkel, főleg férfiakkal. A pecsenye illatától korogni kezdett Tamás gyomra. Fürkészve nézett körül a tömegben, félt, hogy azalatt, amíg ideértek, bármilyen gyorsan igyekeztek is, a csavargó

talán már elment. Feltűnt neki egy férfi, kissé távolabb húzódva ült az emberek sűrűjétől, gulyást kanalazott egy tálból, sálát az arca elé tartva, hogy elrejtse a száját.
Tamás gyorsan elfordult, hogy a férfi meg ne lássa. Most gyorsan el kell döntenie, mit tegyen. Dühében legszívesebben leütötte volna a csavargót, és elvette volna az erszényét. De a tömeg nem engedné, hogy utána elsétáljon. Magyarázkodnia kellene, esetleg nemcsak a szemtanúk, de még a seriff előtt is. Tamás teljes jogú volt, a tolvaj pedig törvényen kívüli, akinek senki nem állna ki a becsületéért. Tamás minden kétséget kizáróan tiszteletre méltó férfiú és kőművesmester. De időbe telne, amíg mindezt bebizonyítja, akár hetekbe is, ha a seriff éppen a vidék másik részén jár; az is előfordulhat, hogy a király békéjének megsértésével vádolnák, ha valami nagy verekedés törne ki az eset kapcsán.
Nem, sokkal okosabban teszi, ha egyedül bánik el a tolvajjal, úgy, hogy senki se lássa.
A férfi nem maradhat éjjelre a városban, mert nincs itt lakása, és szállást is csak akkor kaphat, ha valami módon tanúsítja, hogy tiszteletre méltó férfi. Távoznia kell hát, amikor az éjszaka beálltával becsukják a kapukat.
Mindössze két kapuja volt a városnak.
– Valószínűleg ugyanazon az úton megy vissza, amelyiken jött – mondta Tamás Ágnesnek. – A keleti kapun kívül fogok várni. Alfréd a nyugati kaput figyelje. Te maradj a városban, és tartsd szemmel a tolvajt. Mártát vidd magaddal, de vigyázz, hogy a csavargó ne vegye őt észre. S ha üzenni akarsz nekem vagy Tamásnak, őt küldd!
– Rendben van – válaszolt Ágnes engedékenyen.

– S mit kell tennem, ha énfelém kerül? – kérdezte Alfréd izgatottan.
– Semmit. Jól figyeld, merre megy, és várj. Márta értem jön, és együtt elbánunk majd vele. – Amikor látta, hogy Tamás csalódott kissé, hozzátette:
– Tedd, amit mondtam, nem akarom a disznó után még a fiamat is elveszíteni.
Alfréd vonakodva ugyan, de beleegyezően bólintott.
– Hagyjuk abba, mielőtt még észreveszi, hogy így összebújva valami tervet forralunk. Menjünk.
Tamás hátra se nézve, gyorsan otthagyta a többieket. Bízhatott benne, hogy Ágnes végrehajtja a tervet. A keleti kapuhoz rohant, és elhagyta a várost, áthaladva a rozoga fahídon, ezen segített reggel az ökrös szekeret tolni. Vele szemben indult kelet felé a winchesteri országút, nyílegyenesen, mintha egy hosszú szőnyeget terítettek volna ki hegyeken-völgyeken át. Baka tőle a városkapuhoz vezető út, amelyen Tamás – és feltehetően a tolvaj is – Salisburybe érkezett, felkanyarodott egy dombra és eltűnt; a tolvaj bizonyára arra fog menni.
Tamás lement a lejtőn, az összezsúfolt házak között az útkereszteződésig, és rátért a városkapuhoz vezető útra. El kellett rejtőznie; előre igyekezett, hogy valami megfelelő helyet találjon. Már száz yardot is megtett – sehol semmi. Visszapillantva úgy látta, hogy már túlságosan messzi van ahhoz, hogy kivegye az útkereszteződéshez érkező emberek arcvonásait, s akkor nem tudhatja, hogy megjött-e az embere, s rátért-e a Winchester felé vezető útra. Vizsla tekintettel ismét végigfürkészte a tájat. Az utat egyik oldalról árok szegélyezte – száraz időben igen alkalmas búvóhely, de ma folyt benne a víz. Az árok mellen földhányás húzódott. Az út déli oldalán néhány tehén legelt a

tarlón. Tamás észrevette, hogy az egyik tehén lefeküdt a mező emelkedő részén, ahonnan rá lehetett látni az útra, de az árok melletti földhányás részben eltakarta. Nagyot sóhajtva visszament, átugrotta az árkot, s rúgott egyet a tehénen. Az állat felállt és eloldalgott. Tamás behúzta a csuklyát az arcába, és letelepedett várakozni; sajnálta, hogy nem volt előrelátó, és nem vett magának egy kis kenyeret, mielőtt elhagyta volna a várost.

Nyugtalan volt, és félt is kissé. A törvényen kívüli kisebb volt ugyan nála, de gyors mozgású és gonosz, ez kiderült, amikor leütötte Mártát, és ellopta a disznót. Tamás félt egy kicsit, hogy akár valami baja is eshet, de még sokkal inkább attól, hogy nem kapja vissza a pénzét.

Remélte, hogy Ágnes és Márta jól vannak. Tudta, hogy Ágnes tud magára vigyázni, s ha még észreveszi is a férfi, mit tud csinálni? Óvatos lesz, ez minden.

Tamás rejtekhelyéről látta a katedrális tornyait. Szeretett volna egy pillanatra benézni a templomba. Kíváncsi volt rá, milyenek az árkádok pillérei. Rendszerint a vastag oszlopok tetejéről indulnak a boltívek, az egyik északi, a másik déli irányba, s az árkád szomszédos oszlopfőjéhez kapcsolódnak, egy másik ív keleti és nyugati irányt vesz, át az oldalhajókon. Tamás nem találta rendjénvalónak, hogy egy kerek oszlop tetejéről induljon a boltív, szerinte egyenesen csúnya hatást kelt. Ha majd ő épít egyszer egy katedrálist, az oszlopokat pillérkötegek formázzák majd, s a boltívek más-más nyaláb tetejéről fognak kiindulni – ez elegáns és logikus elrendezés lesz.

Gondolatban maga elé képzelte az árkád díszítését. Geometrikus formák voltak a legelterjedtebbek – cikcakkokat és rombuszokat könnyű volt a kőbe

bevésni. – Tamás jobban szerette a levélmintát, amely a természet lágy formáival enyhíti a kő ridegségét.
Gondolatait egészen délutánig a képzeletbeli katedrális foglalkoztatta. Ekkor megpillantotta Márta szőke fejét, vékonyka alakját, amint szökellve lépeget át a hídon, majd a házak között vezető ösvényen. Az útkereszteződésnél megtorpant, aztán a helyes utat választotta. Tamás figyelte, amint közeledik feléje, amint összehúzott szemöldökkel, csodálkozva keresi, hová tűnhetett az apja. Amint egy vonalba ért vele, halkan megszólította:
– Márta!
A kislány halkan felsikoltott, aztán meglátta az apját, odarohant hozzá, átugorva az árkon.
– Ezt a mama küldi, és előhúzott valamit a köpenye belsejéből. Egy forró húsos lepény volt.
– Istenemre mondom, jó asszony az anyád – mondta Tamás, és nagyot harapott a marhahússal és hagymával töltött lepényből. Felséges íze volt. Márta Tamás mellé kucorodott a fűbe. Orrocskáját felhúzva nagyon igyekezett visszaemlékezni rá, hogy mit is kell elmondania.
– Mi is, mi is történt azzal az emberrel, aki ellopta a disznónkat... – kezdte, s olyan bájos volt, hogy Tamásnak szinte elakadt a lélegzete. – Kijött a kifőzdéből, és találkozott egy festett képű nővel, vele ment a házába. Mi kint vártunk.
Ő meg a mi pénzünket költötte a szajhánál – gondolta Tamás keserűen.
– Folytasd tovább, kislányom.
– Nem sokáig időzött a nő házában, s onnan egy kocsmába ment Még most is ott van. Nem sokat iszik, beszállt a kockajátékba.
– Remélem, nyer – mormogta Tamás dühösen. – Ez

az egész?
– Ez minden.
– Éhes vagy?
– Én is kaptam egy cipót.
– Alfrédnak is elmondtad ezeket?
– Még nem, most megyek hozzá.
– Mondd meg neki, igyekezzen szárazon maradni.
– Igyekezzen szárazon maradni – ismételte a kislány.
– Ezt mikor mondjam? Ha már beszámoltam az emberről, aki ellopta a disznónkat, vagy előtte?
– Az teljesen mindegy. De ha már határozott választ akarsz: utána. – Tamás rámosolygott a kislányra. – Nagyon okos gyerek vagy – dicsérte meg –, s most mehetsz.
– Tetszik nekem ez a játék – mondta, s már szaladt is, gyerekes lábacskái a levegőben kalimpáltak, könnyedén ugrotta át az árkot, futott vissza a város irányába. Tamás szeretettel és haraggal a szívében nézett utána. Ágnessel együtt keményen megdolgoztak a pénzért, hogy táplálni tudják a gyerekeiket Ölni tudott volna, hogy visszaszerezze, amit elloptak tőlük.
Talán a törvényen kívüli is el van szánva rá, hogy öljön. A törvényen kívüliek, mint a nevük is utal rá, a törvényen kívül élnek: az ösztönös erőszak világában. Biztosan nem ez lesz az első eset, hogy Vágottszájú Faramond rátámad az áldozatára. Veszedelmes alak.
Meglepően hamar kezdett sötétedni, ami előfordul esős, őszi délutánokon. Tamás izgulni kezdett, vajon felismeri-e a tolvaj arcát az esőben. Ahogy közeledett az este, egyre gyérült a forgalom, a városba irányuló is, meg az onnan jövő is. Még az éjszaka beállta előtt mindenki vissza akart térni falusi otthonába. A város magasabb házaiban és a külvárosi kunyhókban meg-

meglebbent a gyertyák lángja, a pislákoló lámpavilág. Tamás borúlátóan már kezdte azt hinni, hogy a csavargó mégis a városban tölti az éjjelt. Lehet, hogy akadnak magafajta barátai, akik befogadják, noha tudják, hogy törvényen kívüli. Talán...

Aztán egyszerre csak meglátott egy embert, szája sállal bebugyolálva.

A hídon haladt éppen keresztül, szorosan két másik ember mellett. Tamásnak hirtelen az ötlött az eszébe, hátha két társa, a kopasz és a zöld kalapos férfi elkísérte a tolvajt Salisburybe! Tamás egyiküket sem látta a városban, de meglehet, hogy egy időre elváltak, és aztán megint csatlakoztak egymáshoz a visszaútra. Tamás csendben szitkozódott: nem bízott benne, hogy három emberrel meg tud birkózni. Amint közelebb ének, a csoport szétvált. Tamás megkönnyebbülve látta, hogy a három ember mégse tartozott össze.

Két parasztember, apa és fia, sötét, közel ülő szemekkel, görbe orral, rátért a Városkapu útra, a sálas férfi követte őket.

Tamás figyelte a tolvaj járását, amint közelebb ért. Józannak tűnt, aminek nemigen örült.

Tamás a város felé tekintgetve látta, hogy egy asszony és egy kislány lép fel a hídra: Ágnes és Márta. Ettől megrémült. Nem számított rá, hogy ők is jelen lesznek, amikor összecsap a tolvajjal. Be kellett azonban látnia, hogy nem tiltotta meg nekik, egyáltalán nem adott utasításokat.

Feszülten várakozott, amint valamennyien feléje tartottak az úton. Tamás nagy darab volt, az emberek többsége biztosra vette volna, hogy ő lesz a győztes, ha verekedésbe keveredik; a törvényen kívüli csavargók azonban elkeseredett és elszánt emberek lévén, nem lehetett előre megjósolni, hogy mi lesz egy

összecsapás kimenetele.
A két paraszt már továbbhaladt, kissé kapatosan, lovakról beszélgetve. Tamás kiakasztotta vasfejű kalapácsát az övéből, és a jobbjába fogta. Gyűlölte a tolvajokat, akik nem dolgoznak, és elveszik a tisztességes emberek kenyerét. Nem fog vértolulást kapni a lelkifurdalástól, ha ezt most eltalálja a kalapácsával.
A tolvaj láthatóan lassított, amint közelebb ért, mintha csak erezné a veszélyt. Tamás várt, amíg négy-öt yardra megközelíti, majd felhengergőzött a gátra, átugrott az árkon, és elállta a tolvaj útját.
A férfi hirtelen megtorpant és rábámult.
– Mit akarsz? – kérdezte idegesen. Nem ismer fel – gondolta Tamás.
– Tegnap elloptad a disznómat, és ma eladtad a hentesnek.
– Én soha...
– Ne is tagadd! – kiáltotta Tamás. – Add vissza a pénzt, amit kaptál érte, és akkor nem foglak bántani.
Egy percig azt hitte, hogy a tolvaj éppen erre készül. Amikor látta, hogy a férfi habozik, lelohadt az izgatottsága. A tolvaj most hirtelen sarkon fordult, rohanni kezdett, s egyenesen beleszaladt Ágnesbe.
Nem volt elég gyors, hogy ledöntse a lábáról – különben is olyan asszony volt, aki sok ütést kiállt már –, s egy percre tántorogva egymásba gabalyodtak. Aztán észrevette, hogy az asszony kényére-kedvére ütlegeli s ellökte őt. Ágnes kitette a lábát, amikor a tolvaj elhaladt mellette. Az asszony lába a tolvaj térdei közé keveredett, s mind a ketten a földre zuhantak.
Tamás szíve a torkában dobogott, amikor az asszony mellé ért. A tolvaj az egyik térdével már a földön fekvő Ágnes hátára nehezedett. Tamás gallérjánál

megragadta és felrántotta a férfit. Az út szélére vonszolta, mielőtt az még visszanyerte volna az egyensúlyát, aztán az árokba hajította.
Ágnes felállt. Márta odarohant hozzá. Tamás izgatottan kérdezte:
– Minden rendben?
– Igen – válaszolta Ágnes.
A két parasztember megállt, és visszafordulva bámulta a jelenetet, kíváncsian, hogy mi történik. A tolvaj az árokban térdelt.
– Egy törvényen kívüli csavargó; ellopta a disznónkat! – kiáltotta oda nekik Ágnes, hogy elvegye a kedvüket a közbeavatkozástól.
A parasztok nem válaszoltak, de várták, hogy mi történik.
– Add ide a pénzemet, és elengedlek!
A férfi egy patkány gyorsaságával kimászott az árokból, és késsel támadt Tamás torkának. Ágnes felsikoltott. Tamás hirtelen mozdulattal kitért, a kés az arcát érte, égő fájdalmat érzett az állkapcsán.
Hátralépett, és lesújtott a kalapácsával, amint a kés újra megvillant. A tolvaj visszaugrott egyet, hadonászni kezdtek egymás felé a nyirkos, sötét levegőben, de a kés és a kalapács nem találkozott.
A két férfi néhány percig csendben állt egymással szemben, erősen zihálva. Tamásnak nagyon fájt az álla. Rájött, hogy egyenlőek az esélyeik, mert bár ő magasabb, a tolvajnak kése van, ami sokkal veszedelmesebb fegyver, mint a kőműveskalapács. Jeges félelem hasított belé. Még az is előfordulhat, hogy meghal. Elakadt a lélegzete.
A szeme sarkából egy hirtelen mozdulatot figyelt meg. A tolvaj is észrevette Ágnesre pillantva, hogy az asszony kezéből egy kő repült feléje, s gyorsan

behúzta a fejét.
Tamás az életét féltő ember gyorsaságával lecsapott kalapácsával a tolvaj lesunyt fejére.
Abban a pillanatban érte az ütés, amikor az éppen fel akart nézni. A vaskalapács a homlokát találta el, a haja tövénél. A villámgyors csapásba Tamás nem tudta beleadni a teljes erejét. A tolvaj megtántorodott, de nem esett össze.
Tamás újra lesújtott.
Az ütése most keményebb volt. Elég ideje volt rá, hogy a kalapácsot a feje fölé emelje, és megcélozza az elkábult tolvajt, aki éppen igyekezett összeszedni magát. Tamás Mártára gondolt, amikor lecsapott a kalapáccsal. Minden erejét beleadta az ütésbe, és a tolvaj összeomlott, mint egy bábu.
Tamás maga is túl nagy sebet kapott, most nem érzett semmi megkönnyebbülést. A tolvaj mellé térdelt, és kutatni kezdett. Hol lehet az erszénye, hol az erszénye az átkozottnak? A tehetetlen testet nehéz volt mozgatni. Tamásnak végre sikerült az embert a hátára fektetni, és szétnyitotta a köpenyét. Az övéről egy nagy bőrerszény lógott. Tamás kinyitotta a zárját, belül egy finom gyapjúszövetből készült zacskót talált, zsinórral összehúzva. Tamás kivette a zacskót, túl könnyű volt.
– Üres – állapította meg Tamás. – Még egy másiknak is kell lennie. Levette az emberről a köpenyét, és gondosan végigtapogatta, de sehol nem talált rejtett zsebet, valami kemény részt. Lehúzta a csizmáját. Semmi nem volt benne. Az övéről levette a kést, és felhasította a talpát: sehol semmi.
A tolvaj gyapjúujjasát is felszaggatta késével a nyakától egészen az aljáig. Nem talált belülre rejtett pénzes övet.

A tolvaj a sáros út közepén feküdt, lemeztelenítve, csak a harisnyája maradt rajta. A parasztok mint valami háborodottat bámulták Tamást. Tamás őrjöngve kiáltotta Ágnesnek:
– Nem is volt nála pénz!
– Mindet elkockázta – állapította meg keserűen az asszony.
– Remélem, hogy a pokol tüzes katlanjában fog égni!
Ágnes letérdelt és a tolvaj mellére tette a kezét.
– Most már éppen ott van. Megölted őt.

Karácsony táján már állandóan éheztek.
Korán beköszöntött a tél, szűnni nem akaró hideg volt, kemény, mint a kőműves vasvésője. Amikor az első fagy megcsapta a földeket, a fákon még akadt egy-egy alma. Az emberek azt gondolták, amilyen gyorsan jött a hideghullám, olyan gyorsan el is múlik, de nem így történt. Azokban a falvakban, ahol elkéstek az őszi szántással, a parasztok ekevasa beletört a kőkemény barázdákba. Az emberek siettek a disznóöléssel, a húst lesózták télire, az urak lemészároltatták a barmaikat, hiszen télen a legelők nem tudnak annyi jószágot eltartani, mint nyáron. A véget nem érő fagy még a maradék kis füvet is tönkretette, és a megtartott állatok is elpusztultak. A farkasok úgy elvadultak, hogy szürkületkor bemerészkedtek a falvakba, vézna csirkéket, óvatlan gyerekeket ragadtak el.
Mihelyt az első fagyok megjöttek, az egész környéken, ahol csak a nyáron építkezni kezdtek, a falakat gyorsan betakarták szalmával és ganéjjal, hogy óvják őket az erős hidegtől, hiszen a malter még nem tudott tökéletesen megszáradni, s ha megfagy, törik. Tavaszig nem lehet folytatni a malterozást. A kőművesek egy részét csak a nyári időszakra fogadták

fel, és ilyenkor hazatértek a saját falujukba, ahol inkább kézművesként, nem kőművesként tartották őket számon, s a tél folyamán ekét, nyergeket, lószerszámokat, szekereket, lapátokat, ajtókat és mindenféle egyebeket készítettek, amihez ügyes kézre, kalapácsra, vésőre és fűrészre volt szükség. Más kőművesek még az építkezés helyén egy fészerbe húzódva a köveket darabolták bonyolult formákba, amíg csak világos volt. Mivel azonban túl gyorsan érkezett a fagy, a munka túl gyorsan haladt előre, a parasztok éheztek, a püspököknek, a várnagyoknak és a lordoknak is kevesebb pénzük maradt építkezésre, mint remélték, így hát ahogy előrehaladt a tél, egyes kőműveseket elbocsátottak a munkából.

Tamás és családja Salisburyből Shaftesburybe vándorolt, onnan Skorbome-ba, azután Wells, Bath, Bristol, Gloucester, Oxford, Wallingford és Windsor következett. A lakások belsejében mindenütt égett a tűz, a templomudvarok és a várfalak környékén csengett-bongott kő és vas, s az építésvezetők ujjatlan kesztyűbe bújtatott ügyes keze árkádok és boltívek pontos kismintáin foglalatoskodott. Akadtak mesterek, akik türelmetlenül, udvariatlanul, rövid úton utasították el Tamást, mások szomorúan nézték Tamás sovány gyerekeit, terhes feleségét, sajnálkozóan és kedvesen beszéltek vele, de mind ugyanazt mondták: sajnos, itt nincs munka a számodra.

Ha csak lehetett, igénybe vették a kolostorok vendéglátását, ahol a vándorok mindig kaphattak valamicske ételt és fekvőhelyet, szigorúan csak egy éjszakára. Amikor a tüskés bokrokon ért a földi szeder, napokon át a bogyókon éltek, mint a madarak. Az erdőben Ágnes tüzet gyújtott a vasfazék alá, és

zabkását főzött. Sokszor kényszerültek rá, hogy pékektől vásároljanak kenyeret, halkereskedőtől sózott heringet, vagy hogy kocsmában, kifőzdében egyenek valamit, bár ez jóval költségesebb volt, mintha maguk készítették el az ételüket; kis pénzük kérlelhetetlenül elfogyott.
Márta természettől adódóan csontos kis teste most egyre vékonyabb lett. Alfréd még mindig egyre nőtt, s mint gyom a sekélyes talajban, egyre soványabb lett. Ágnes nagyon takarékosan étkezett, de a méhében növekvő magzat falánk volt; Tamás észrevette, hogy gyötrődik az éhségtől. Néha egyenesen megparancsolta neki, hogy többet egyen, s még Ágnes erős akarata is engedett férje és meg nem született gyermeke egyesült kényszerítő erejének. De így sem lett gömbölyű és rózsás várandós asszony, mint előző terhességei idején. Hiába nőtt meg a hasa, össztövér maradt, mint éhínség idején az éhező gyerekek.
Amióta Salisburyt elhagyták, egy nagy kör háromnegyed részét megtették már, és az év végére visszaérkeztek a Windsortól Southamptonig terjedő hatalmas erdőségbe. Winchester felé tartottak. Tamás eladta kőművesszerszámait, s az értük kapott pénzből már csak néhány pennyjük maradt; ha egyszer sikerül majd munkát kapnia, kénytelen lesz kölcsönözni szerszámokat vagy pénzt, hogy megvehesse őket. Nem tudta, mihez fog kezdeni, ha Winchesterben sem alkalmasak. Északon a szülővárosában voltak ugyan bátyjai, többheti járóföldre, de a családja éhen haha, mielőtt odaérnének. Ágnes egyetlen gyerek volt, s a szülei régen meghaltak. A tél közepén mezőgazdasági munka sem akadt. Esetleg Ágnes kereshetne néhány pennyt Winchesterben mosogatólányként egy gazdag

háznál. Mivel közeledett már a szülés ideje, nem róhatta már tovább az országutakat.
Még három nap kellett hozzá, hogy Winchesterbe érkezzenek, és most nagyon éhesek voltak. A földi szeder leérett, kolostort se remélhettek, s egy szem zab se maradt már a főzőfazékban, amelyet Ágnes a hátán cipelt. Előző éjjel egy kést kellett eladniuk, hogy egy rozscipót és négy tál zöldséges húslevest ehessenek – hús nem is volt benne –, és megalhassanak a tűz mellett egy paraszt kunyhójában. Azóta nem került falu az útjukba. Késő délután Tamás észrevette, hogy a fák között füst száll az ég felé, egy magányos erdészlak gazdája – a királyi erdei őrség alkalmazottja – adott nekik egy zsák fehérrépát Tamás kisbaltájáért cserébe.
Mindössze három mérföldnyit jutottak előre, amikor Ágnes olyan fáradtnak érezte magát, hogy nem tudott továbbmenni. Tamás meglepődött. Az együtt töltött évek során soha nem fordult elő, hogy valamire is fáradt lett volna.
Az út mellett egy nagy vadgesztenyefa tövében keresett oltalmat. Tamás egy kopott falapáttal egy kis gödröt ásott a tűznek – a kis lapát ama néhány szerszám egyike volt, amely megmaradt, mert senki nem akarta megvenni. A gyerekek ágakat gyűjtöttek, Tamás meggyújtotta a tüzet, majd magához vette a fazekat, és elindult egy folyót keresni. Teli fazék jeges vízzel tért vissza, a fazekat a tűz szélére helyezte. Ágnes felszeletelt néhány fehérrépát. Márta összegyűjtötte a nagy fáról lehullott vadgesztenyéket. Ágnes megmutatta neki, hogyan kell lehámozni a gesztenyéket, és lágy belsejüket durva lisztté morzsolva a répaleves sűrítésére használni. Tamás megbízta Alfrédot, hogy keressen még tűzrevalót. Ő

maga egy bottal az erdei talaj száraz levelei között kezdett kutatni, hátha talál egy téli álmát alvó sündisznót vagy mókust, amit be lehet tenni a levesbe. De nem járt szerencsével.
Besötétedett, fődögélt a leves, Tamás leült Ágnes mellé.
– Maradt még egy kis sónk? – kérdezte az asszonyt.
– Már hetek óta sótlanul eszed a zabkását, nem vetted észre? – mondta Ágnes.
– Nem.
– Az éhség a legjobb fűszer.
– Hát abban nincs hiányunk.
Tamás egyszerre nagyon fáradtnak érezte magát. Úgy érezte, hogy az elmúlt négy hónap csalódásainak megsemmisítő súlya valósággal agyonnyomja, nem búja tovább. Kétségbeesett hangon kérdezte:
– Mi baj van, Ágnes?
– Nagyon sok. Az elmúlt télen nem volt munkád. Tavasszal sikerült állást találnod, aztán a gróf lánya lemondta az esküvőt, és William lord lemondta a házat. Aztán elhatároztuk, hogy ott maradunk aratni – ez hiba volt.
– Nyáron biztosan könnyebben alkalmaztak volna valami építkezésen, mint ősszel – tette hozzá Tamás.
– Túl korán jött a tél. De azért minden rendben lett volna, ha nem lopták volna el a disznónkat.
Tamás szomorúan bólintott.
– Egyedül az a tudat vigasztal, hogy a tolvajt most a pokol összes kínja gyötri.
– Remélem.
– Csak nem kételkedsz benne?
– A papok nem tudnak olyan sokat, mint a nép feltételezi. Az apám pap volt, emlékszel.
Tamás nagyon jól emlékezett rá. Apja

plébániatemplomának egyik fala annyira megrongálódott, hogy nem lehetett helyrehozni, felfogadták hát Tamást, építse teljesen újjá. A papok nem nősülhettek meg, de ennek a papnak volt egy háziasszonya, a háziasszonynak volt egy lánya, s a faluban nyílt titok volt, hogy a pap volt a lány apja. Ágnes nem volt szép akkor sem, de bőrén a fiatalság ragyogása, s egész lénye tele kirobbanó energiával. Szeretett beszélni Tamáshoz, míg az dolgozott; néha a szél olyan szorosan a lány testére simította könnyű ruháját, hogy Tamás jól láthatta testének hajlatait, még a köldökét is, annyira tisztán, akárha csak meztelen lett volna. Egyik éjjel a lány kiszökött hozzá a kis kunyhóba, ahol aludt, s Tamás szájára tette a kezét, jelezve, hogy nem szabad beszélnie. Levette a ruháját, s a férfi a holdfényben teljes meztelenségében láthatta a lányt, erős, fiatal testét karjaiba kapta, és egymáséi lettek.
– Mind a ketten szüzek voltunk – mondta hangosan Tamás.
Ágnes tudta, hogy mire gondol most a férje. Mosoly suhant át az arcán, aztán megint elszomorodott:
– Olyan régen voltnak tűnik.
– Ehetünk már? – kérdezte Márta.
A leves illata morgásra késztette Tamás gyomrát. Belementette tálját a bugyborékoló fazékba, kiemelt néhány répaszeletet a híg zabkásával. Kése hegyével ellenőrizte, puha-e már a répa. Nem volt még egészen átfőve, de úgy döntött, hogy nem vár tovább. Minden gyereknek adott a táljába, aztán Ágnesnek osztott.
Az asszony megviseltnek és gondterheltnek látszott. Megfújta a levesét, hogy hűljön, s a szájához emelte a tálat.
A gyerekek gyorsan végeztek az adagjukkal, s még

kértek. Tamás levette a fazekat a tűzről, a köpenye szélével fogta meg, nehogy megégesse a kezét, s a maradékot elosztotta a gyerekek tálaiba.
– És te mit eszel? – kérdezte Ágnes, amikor a férfi visszaült mellé.
– Majd holnap eszem.
Úgy látszott, Ágnes túlságosan fáradt ahhoz, hogy vitatkozzon. Tamás és Alfréd jó nagy tüzet raktak, és sok fát gyűjtöttek, hogy egész éjjel kitartson. Azután valamennyien beburkolóztak a köpenyeikbe, és lefeküdtek aludni a levelekre.
Tamás éberen aludt, s mihelyt Ágnes felnyögött, azonnal megkérdezte suttogva:
– Mi van?
Az asszony ismét felnyögött. Az arca sápadt volt, szeme csukva. Egy perc múlva megszólalt:
– Jön a gyerek.
Tamásnak megállt a szívverése. – Nem itt – gondolta – nem itt kellene szülni, a fagyott füvön, az erdő mélyén!
– De hát még nem esedékes.
– Egy kicsit csakugyan korán van.
– Elment már a magzatvíz? – Tamás igyekezett nyugodt hangon feltenni a kérdést.
– Mindjárt akkor, amikor eljöttünk az erdészházból – pihegett Ágnes továbbra is csukott szemmel.
Tamás visszaemlékezett rá, hogy az asszony hirtelen bevonult a bokrok közé, mintha sürgős szükségé lenne.
– És mi van a fájásokkal?
– Azóta egyfolytában jelentkeznek.
Az asszony, mint mindig, igyekezett nyugodt lenni. Alfréd és Márta felébredt.
– Mi történik? – kérdezte Alfréd.

– Jön a gyerek – válaszolt Tamás. Márta süni kezdett.
– Kibírnád addig, amíg visszaérünk a vadászkunyhóba? – kérdezte Tamás aggódva. – Ott legalább tető lenne a fejünk felett, szalmán fekhetnél, és segítség is lenne.
– A gyerek már nagyon igyekszik kifelé.
– Hát akkor már nincs sok időnk.
Az erdő legelhagyatottabb részében voltak. Reggel óta egyetlen falut sem láttak, és az erdész szerint holnap sem fognak. Semmi kilátás rá, hogy találjanak valahol egy asszonyt, aki bábáskodna. Tamásnak kell világra segíteni a csecsemőt a hidegben, csak a gyerekek segítségére számíthat, s ha valami baj lesz, nincs gyógyszere, és nem ért a dologhoz...
Az én hibám, gondolta magában Tamás. Teherbe ejtettem, és én juttattam ebbe a nyomorúságba. Ágnes bízott bennem, hogy gondoskodni fogok róla, és most itt fog szülni a tél derekán, szabad ég alatt. – Mindig megvetette azokat a férfiakat, akik gyerekeket nemzenek, s aztán hagyják, hogy éhezzenek. S most ő is idejutott, semmivel sem jobb azoknál. Nagyon szégyellte magát.
– Nagyon fáradt vagyok – mondta Ágnes. – Nem hiszem, hogy világra tudom hozni ezt a gyereket Pihenni szeretnék. – A tűz megvilágította verejtékező arcát.
Tamás ráébredt, hogy nagyon össze kell szednie magát, csak ő adhat erőt Ágnesnek.
– Segíteni fogok neked. Hiszen nincs semmi titokzatos és bonyolult abban, ami itt most bekövetkezik. – Már jelen volt néhány gyerek születésénél. Általában mindig asszonyok szoktak segédkezni, ők tudják, hogy mit érez az anya, ezért jobban hasznukat lehet venni, de hát miért ne segíthetne egy férfi is akár, ha szükség

van rá. Először kényelembe kell helyezni Ágnest, aztán meg kell tudni, mennyit haladt előre a szülés, aztán átgondoltan meg kell tenni az előkészületeket; aztán megnyugtatni és megerősíteni őt, míg várakoznak.
– Hogy érzed magad? – kérdezte az asszonyt.
– Fázom.
– Gyere közelebb a tűzhöz. – Levette a köpenyét, és leterítette a földre egyyardnyira a lobogó tűztől. Ágnes megpróbált feltápászkodni. Tamás könnyedén felsegítette, és gyengéden ráültette a köpenyére.
Letérdelt Ágnes mellé. Az asszony gyapjútunikáján, amit a saját köpenye alatt viselt, elöl végig gombok voltak. Tamás kettőt kigombolt, és becsúsztatta a kezét. Ágnes nehezen lélegzett.
– Nagyon fáj? – kérdezte a férfi meglepve és aggódva.
– Nem – mondta könnyed mosollyal Ágnes –, hideg a kezed.
Tamás érezte a hasa körvonalait. Magasabban helyezkedett el a teher, és hegyesebb volt, mint előző éjjel, amikor együtt aludtak a parasztkunyhó szalmáján. Tamás kissé erősebben megnyomta Ágnes hasát, hogy érezze a meg nem született gyermek alakját A kis test egyik végét közvetlenül Ágnes köldöke alatt találta meg, de nem találta meg a másik végét.
– Érzem a lábát, de nem találom a fejét – mondta.
– Azért, mert már elindult kifelé – felelte az asszony.
Tamás betakarta Ágnest és betűrte körülötte a köpenyét. Gyorsan meg kell tennie az előkészületeket. A gyerekek után nézett; Márta szipogott, Alfréd ijedten bámult. Jó lenne valami munkát adni nekik.
– Alfréd, eredj a fazékkal a folyóhoz! Mosd tisztára, és merd teli friss vízzel! Márta, te gyűjtsél néhány szál

sást, hogy legyen két kötelünk, mind a kettő nyaklánc hosszúságú! Gyorsan, igyekezzetek! Mire megvirrad, lesz egy új öcsétek vagy húgotok.
A gyerekek elmentek. Tamás elővette a kését és egy jó kemény követ, és elkezdte élesíteni a kés pengéjét. Ágnes megint felnyögött. Tamás letette a kést, és megfogta az asszony kezét.
Ugyanígy együtt ült a feleségével akkor is, amikor a többi gyerek született: Alfréd, aztán Matilda, aki kétéves korában meghalt, majd Márta, és a halva született kisfiú, akit Tamás titokban Haroldnak szeretett volna elnevezni. De mindig volt még valaki más is, hogy segítséget és önbizalmat adjon – Ágnes anyja, amikor Alfréd született, egy falusi bába Matilda és Harold esetében, és a bérlő felesége, amikor Márta érkezett. Most teljesen egyedül lesz, de igyekszik majd leplezni a félelmét: mindent meg kell tennie, hogy Ágnes boldog és magabiztos legyen.
Ágnes elengedte magát, amikor elmúlt a görcs.
– Emlékszel rá, hogy amikor Márta született és lady Izabelle volt a bábaasszony?
Ágnes mosolygott:
– A lord számára egy kápolnát is kellett építeni. Te azt kérted a lord feleségétől, hogy a szolgálóját küldje be a faluba a bábáért...
– Azért a részeges boszorkányért? Azt se bíznám rá, hogy egy farkaskutya kölykedzésénél segédkezzen. És bevitt minket a saját szobájába, és lord Robert nem fekhetett le addig, amíg Márta meg nem született.
– Jó asszony volt.
– Kevés az olyan úrnő, mint ő.
Alfréd visszajött a teli fazék hideg vízzel. Tamás a tűz közelébe helyezte, vigyázva, hogy fel ne forrjon, csak éppen megmelegedjen. Ágnes a köpenye belsejéből

egy kis vászonzacskót húzott elő, tiszta rongyok voltak benne már előkészítve.
Márta is megérkezett, keze teli sással, s leült, hogy összefonja őket.
– Mihez kell a kötél? – kérdezte.
– Valami nagyon fontos dologhoz, majd meglátod – válaszolta Tamás. – Jó erősre csináld.
Alfréd nyugtalan és zavart volt.
– Eredj, és gyűjtsél még több fát, hogy jó nagy legyen a tűz – kéne Tamás. A fiú elment, örült, hogy van valami tennivalója.
Ágnes arca megfeszült az erőlködéstől, amikor megkezdődött a szülés, s igyekezett kitolni méhéből a magzatot, halk hangot hallatott, mintha egy fatörzs nyikorogna a szélben. Tamás láthatta, hogy nagyon nehezére esik az erőlködés, ereje utolsó tartalékait kell igénybe vennie; a férfi őszinte szívvel kívánta, bár inkább ő szenvedhetne a felesége helyett, bár tudná enyhíteni a kínjait. Végül úgy tűnt, enyhül a fájdalom; Tamás fellélegzett. Ágnes elszenderedőben volt.
Alfréd sok tűzre való ággal tért vissza.
Ágnes megint felélénkült:
– Nagyon fázom – mondta.
Tamás megbízta Alfrédot, hogy rakja meg jól a tüzet, Mártát pedig arra kérte, feküdjön le szorosan az anyja mellé, hogy melengesse. Mind a ketten engedelmeskedtek; nagyon nyugtalanok voltak. Ágnes szorosan átölelte Mártát, de így is didergett.
Tamás nagyon aggódott. A tűz ugyan lobogott, de a levegő egyre hidegebb lett. A levegő olyannyira lehűlhet, hogy megöli a csecsemőt az első lélegzetvételkor. Nem volt szokatlan dolog, hogy gyermekek a szabad ég alatt születtek meg; gyakran előfordult aratás idején, amikor mindenkinek nagyon

sok tennivalója volt, és az asszonyok az utolsó percig dolgoztak. De aratás idején a talaj száraz volt, a fű puha, a levegő illatos. Arról még soha nem hallott Tamás, hogy egy asszony télvíz idején a szabadban szült volna.

Ágnes feltámaszkodott a könyökére, és széttárta a lábait.

– Mi van? – kérdezte Tamás aggódó hangon.

Az asszony a nagy erőlködéstől nem tudott válaszolni.

– Alfréd, térdelj le anyád mögé, hogy rád támaszkodhasson.

Amikor elhelyezkedtek, Tamás szétnyitotta Ágnes köpenyét, és kigombolta a ruhája alsó részét. Tamás láthatta – az asszony lábai közé térdelve –, hogy a szülőül tágulása már megkezdődött.

– Már nem tart soká, drágám – mormogta, s azon igyekezett, hogy a hangja ne remegjen a félelemtől.

Ágnes megint elernyedt, a szemét becsukta, súlyát Alfrédnak támasztotta. A csecsemő mintha megtorpant volna kifelé igyekeztében. Az erdő csendes volt, csak a hatalmas tűz lángjai lobogtak. Tamásnak hirtelen eszébe jutott a törvényen kívüli asszony, vajon hogyan szült teljesen egyedül az erdőben. Borzasztó lehetett. Elmondta Tamásnak, mennyire rettegett attól, hogy farkas támad rá a védtelen helyzetben, és elragadja az újszülöttet. Ebben az évben a farkasok merészebbek voltak, mint általában – azt beszélik az emberek –, de kizárt dolog, hogy megtámadjanak egy négytagú csoportot.

Ágnes teste ismét megfeszült, elgyötört arcán izzadság gyöngyözött. Ez az – gondolta Tamás. Nagyon félt. Megvizsgálta a feleségét, és a tűz fényénél látta, hogy a kitágult nyílásban megjelenik a kifelé nyomuló csecsemő sűrű, sötét haja. Arra

gondolt, hogy imádkozni kellene, de nem volt rá idő. Ágnes rövid, gyors zihálásokkal kezdte kapkodni a levegőt. A gyermek feje kezdett áttörni a valószínűtlenül szélesre tárult nyílásban, arccal lefelé. Egy perc múlva Tamás meglátta a szorosan a csecsemő fejéhez simuló ráncos fülecskéket; azután a nyak ráncos bőrét. Még nem tudta megállapítani, hogy a gyerek normális-e.
– Kint van a feje – mondta.
De Ágnes ezt természetesen már tudta, hiszen érezte; s megint ellazult. A csecsemő lassan megfordult, Tamás látta vértől és a méh nyálkás váladékától nedves, csukott szemet és száját. Márta felkiáltott.
– Nézzétek az arcocskáját!
Ágnes meghallotta és elmosolyodott, aztán megint erőlködni kezdett. Tamás előrehajolt az asszony combjai közé, és bal kezével megtámasztotta a kis fejecskét, amíg ki nem csúsztak a vállak, először az egyik, aztán a másik. Aztán a test többi része, most már rohamos gyorsasággal; Tamás a kicsi csípője alá tette a jobb tenyerét, és tartotta, amíg a kis lábak is kicsúsztak a hideg világra. A gyermek köldökéhez lüktető kék zsinór kapcsolódott.
Tamás felemelte a csecsemőt, és gondosan megvizsgálta. Nagyon sok volt a vér, Tamás attól félt, hogy valami nincsen rendjén; a tüzetes vizsgálat sem mutatott semmi szabálytalanságot. A gyermek két lába közé nézve megállapította, hogy fiú.
– Borzalmasan néz ki – kiáltott fel Márta.
– Tökéletes gyerek, egy tökéletes fiú – közölte Tamás, egészen elgyengülve a megkönnyebbüléstől.
A csecsemő kinyitotta a száját és felsírt.
Tamás Ágnesre nézett. Találkozott a szemük, s mind a ketten mosolyogtak. Tamás a parányi csecsemőt a

melléhez szorította. Majd így szólt:
– Márta, hozz meleg vizet!
Márta felugrott, hogy teljesítse a kérést.
– Ágnes, hol a vászonzacskód? – kérdezte Tamás.
Ágnes a válla mellett a földön heverő zacskóra mutatott. Alfréd odanyújtotta Tamásnak. A fiú arcán folytak a könnyek. Most először látott megszületni egy gyereket.
Tamás bemártott egy rongydarabot a melegvizes tálba, és gyengéden lemosta a vért és a nyálkát a gyermek arcáról. Ágnes kigombolta mellén az inget, Tamás a karjaiba tette a csecsemőt. Még mindig sírt. Tamás észrevette, hogy a kicsi hasát az Ágnes ágyékával összekötő kék zsinór már nem lüktet, összezsugorodik és fehér lesz. Odaszólt Mártának:
– Add ide most a köteleket. Most majd meglátod, mire kellenek. Márta odanyújtott két hosszú sáskötelet. Tamás két helyen átkötötte vele a köldökzsinórt, jó szorosra húzva a csomókat. Aztán a kezével elvágta a zsinórt a csomók között.
Tamás leült. Hát készen vannak. A nehezén már túljutottak, s a csecsemő jól van. Büszkeség öntötte el.
Ágnes úgy fordította a csecsemőt, hogy az arcocskája volt a mellén; kis szája megtalálta a duzzadt mellbimbót, abbahagyta a sírást, és elkezdett szopni.
Márta csodálkozva kérdezte:
– Honnan tudja, hogy ezt kell tennie?
– Ez egy csoda, valóságos misztérium – mondta Tamás, s átnyújtotta a tálat Mártának, hogy adjon az édesanyjának friss vizet.
– Óh, az nagyon jó lesz – köszönte hálásan Ágnes; most jött rá, hogy milyen kétségbeejtően szomjas. Ágnes az utolsó cseppig kiitta a vizet. – Csodálatos volt – nyugtázta jólesően.

Ágnes a szopó csecsemőről Tamásra emelte a tekintetét, és nyugodt hangon megszólalt:
– Jó ember vagy. Szeretlek.
Tamásnak könnyek szöktek a szemébe. Rámosolygott Ágnesre. Aztán ijedten kellett látnia, hogy az asszony még mindig erősen vérzik. Az összezsugorodott köldökzsinór még most jött kifelé, s egy vértócsában feküdt összekunkorodva Ágnes lábai között Tamás köpenyén. Tamás megint felnézett. A csecsemő abbahagyta a szopást és elaludt. Ágnes ráhúzta a köpenyt, és az ő szemei is lecsukódtak.
Néhány perc múlva Márta megkérdezte Tamást, hogy mire vár:
– A méhlepényre – válaszolta.
– Az mi?
– Majd meglátod.
Anya és gyermeke szendergett egy kicsit, majd Ágnes ismét kinyitotta a szemét. Az izmai megfeszültek, a szülőutak ismét kitágultak, és megjelent a méhlepény. Tamás a kezébe vette és megvizsgálta, alaposabban szemügyre véve; úgy látszott, hogy el van tépődve, és hiányzik belőle egy darab, de még soha nem látott ilyesmit közelről, és feltételezte, hogy mindig ilyen, hiszen ki kell szakadnia a ménből Bedobta a tűzbe. Rossz szaga volt, amíg égett, de ha eldobja, odacsalogathat rókákat, esetleg még farkast is.
Ágnes még mindig vérzett, Tamásnak rémlett, hogy a méhlepény eltávozása mindig heves vérzéssel járt, de nem emlékezett rá, hogy ennyi sokkal. Ráébredt, hogy a krízis még nem múlt el. Tamást egy percre félelem rohanta meg, aggódott, hogy görcsök következnek, az élelemhiány miatt; miután mindez elmúlt, és összeszedte magát.
– Te még mindig vérzel egy kicsit – mondta Ágnesnek,

s szerette volna, ha a hangján nem érződik, mennyire meg van ijedve.
– Mindjárt el fog múlni – mondta Ágnes –, takarj be.
Tamás begombolta az asszony szoknyáját, és köpenyét a lábai köre csavarta.
– Most én is pihenhetek? – kérdezte Alfréd.
Még mindig Ágnes mögött térdelt, hogy megtámassza. Nagyon elzsibbadhatott szegény ennyi ideig ugyanabban a pózban.
– Átveszem a helyedet – mondta Tamás. – Ágnesnek kényelmesebb a csecsemőt tartani félig ülő helyzetben; és egy mögötte elhelyezkedő test melegíteni is tudja a hátát, és védeni a széltől. – Helyet cserélt Alfréddal. Alfréd fájdalmasan nyögött, kinyújtóztatva lábait. Tamás átölelte Ágnest és a csecsemőt.
– Hogy érzed magad?
– Fáradt vagyok.
A csecsemő sírni kezdett. Ágnes megigazította a kis testet úgy, hogy megtalálhassa a mellbimbót. Amikor a kicsi szopott, Ágnes láthatóan aludt.
Tamás nyugtalan volt. Az természetes, hogy Ágnes fáradt, de olyan levert volt, hogy az nagyon izgatta Tamást. Túlságosan gyenge volt.
A csecsemő aludt, s kis idő múltán a két másik gyerek is elaludt. Márta Ágnes mellé kucorodott, Alfréd pedig kinyújtózkodott a tűz túlsó oldalán. Tamás a karjában tartotta Ágnest, és gyengéden cirógatta. Olykor-olykor megcsókolta a feje búbját. Érezte, hogy a teste ellazul, amint egyre mélyebb álomba esett. Tamás úgy vélte, ez a legjobb számára. Megérintette az arcát A bőre hideg volt, hiába igyekezett Tamás melengetni az asszonyt. Benyúlt a köpenyébe, és megtapogatta a gyermek mellkasát. A kicsi meleg volt, s a szíve

erősen dobogott. Tamás mosolygott. Erős gyerek; túlél mindent.
– Tamás!
– Figyelek.
– Emlékszel arra az éjszakára, amikor elmentem hozzád a szállásodra, amikor az apám templomán dolgoztál?
– Természetesen – válaszolt Tamás, simogatva az asszonyt. – Soha nem fogom elfelejteni.
– Soha nem bántam meg, hogy neked adtam magamat. Soha egy percre sem. Valahányszor arra az éjszakára gondolok, boldognak érzem magam.
Tamás mosolygott. Jó volt ezt megtudni.
– Éri is így érzek. Örülök, hogy ezt elmondtad.
Ágnes egy kis időre elszenderedett, aztán újból megszólalt:
– Remélem, meg fogod építem a katedrálisodat. Tamás meglepődött:
– Azt hittem, hogy ellene vagy.
– Igen, ellene voltam, de te megérdemelsz valami szépet. Tamás nem értette, mire gondol a felesége.
– Építs nekem egy szép katedrálist! – mondta Ágnes.
Nem magyarázott többet. Tamás örült, hogy az asszony megint elaludt. A teste teljesen elernyedt, a feje oldalra csuklott. Tamásnak meg kellett fogni a csecsemőt, nehogy leessen az anyja melléről.
Így maradtak sokáig. Végül is a kicsi újra felébredt, és sírni kezdett. Ágnes nem reagált. A sírás felébresztette Alfrédot, megfordult, és megnézte a kistestvérét.
Tamás gyengéden megrázta Ágnest:
– Ébredj, meg kell szoptatni a kicsit!
– Apám – kiáltott ijedt hangon Alfréd –, nézd az arcát!
Tamást rossz sejtések rohanták meg. Ágnes túl sokat vérzett.

– Ágnes, ébredj!
Semmi válasz. Nem volt eszméletén. Tamás felkelt, és óvatosan a hátára fektette az asszonyt a földön. Az arca kísértetiesen sápadt volt.
Rettegve a reá váró látványtól, kibontotta testén a köpenyt, kitakarta a combjait.
Vér, mindenütt vér.
Alfréd levegő után kapva elfordult.
– Jézus Krisztus, ments meg minket! – suttogta Tamás.
A csecsemő sírása felébresztette Mártát. Meglátta a vért, és sírni kezdett. Tamás felkapta és megcsókolta az arcát. A kislány elcsendesedett.
– Ne sírj! – csitította Tamás a gyereket, és megint letette a földre.
– Anya meghal? – kérdezte Alfréd.
Tamás Ágnes mellére tette a kezét, a bal mell alá. Nem érzett szívverést.
Nincs szívverés.
Erősebben megnyomta a szívtáj át. A hús még meleg volt, az asszony súlyos mellének alsó része hozzáért a kezéhez, de már nem lélegzett, és nem vert a szíve.
Hideg zsibbadtság telepedett Tamásra, mint valamiféle ködfüggöny. Ágnes elment. Tamás mereven bámulta az asszony arcát. Hogyan lehet az, hogy nincs itt? Azt akarta, hogy mozogjon, kinyissa a szemét, levegőt vegyen. Kezét továbbra is a felesége mellén tartotta. Néha a szívverés újra megindulhat – mondják az emberek, de Ágnes olyan sok vért vesztett...
Tamás sírni szeretett volna, átkulcsolni Ágnest a karjaival, magához szorítani a testét, amíg teljesen ki nem hűl, és felidézni, milyen volt lánykorában, amikor nevetett, amikor szerelmes volt.
– Anya halott – suttogta Alfrédra nézve.

Alfréd bénultan bámult rá. Márta sírni kezdett. Az újszülött is sírni kezdett. Törődnöm kell velük – gondolta Tamás. – Erősnek kell lennem, őértük.
Leginkább haragos zokogással öklét rázta volna a könyörtelen ég felé. De megkeményítette a szívét. Meg kell őriznie az önuralmát, az erejét a gyerekeiért.
Nem jöttek könnyek a szemébe.
– Mi legyen most az első teendőm? Sírt kell ásnom. Mély üreget kell ásnom, belefektetni Ágnest, hogy ne férkőzzenek hozzá a farkasok, s megmaradjanak csontjai az utolsó ítélet napjáig, azután imát kell mondanunk a lelkééért. Ó, Ágnes, miért hagytál egyedül?
Az újszülött még mindig sírt. Kis szeme szorosan lehunyva, szája ritmikusan hol kinyílt, hol lecsukódott, mintha a levegőből is kaphatna táplálékot. Táplálék kellett neki. Ágnes melle tele volt meleg tejjel. Miért ne? – gondolta Tamás. Felemelte a csecsemőt a halott melléhez. A kicsi megtalálta a mellbimbót, és szopni kezdett. Tamás szorosabbra vonta Ágnes köpenyét a gyermek körül.
Márta tágra nyílt szemmel figyelt, az ujját szopva. Tamás megszólalt:
– Tudnád tartani a kicsit, hogy ne essen le?
Márta bólintott, letérdelt a halott asszony és az újszülött mellé.
Tamás felvette az ásót. A felesége ezt a helyet választotta a pihenésre, és ő akart a vadgesztenyefa ágai alá ülni. Legyen hát ez a végső nyughelye is. Legszívesebben leült volna a földre sírni, de nagyokat nyelve visszafojtotta könnyeit. Néhány yardnyira a fa törzsétől, ahol már nem lehettek gyökerek a felszín közelében, kijelölt egy négyszögletes területet; aztán elkezdett ásni.

A munka, úgy látszik, segített neki. Arra koncentrált, hogy lapátját a kemény talajba mélyeszteni, és kiemelni a földet; a feje kitisztult, és sikerült visszanyerni a lélekjelenlétét. Váltották egymást Alfréddal, ő is vigaszt talált az ismétlődő fizikai erőfeszítésben. Gyorsan ástak, keményen hajtották magukat, s bár zord hideg idő volt, mind a ketten izzadtak, mintha dél lenne. Egyszer csak Alfréd megkérdezte.
– Nem elég még?
Tamás most vette észre, hogy a mély gödör, amelyben áll, megközelíti az ő magasságát. De még nem akarta befejezni a munkát. Vonakodva bólintott, s felkapaszkodott.
– Megteszi.
Míg ásott, megvirradt. Márta ölébe vette a kicsit, s a tűz mellett ringatta. Tamás Ágneshez ment, és letérdelt mellé. Szorosan köréje csavarta a köpenyét, de úgy, hogy az arca látható legyen, aztán felvette. A sírhoz ment, letette a halottat a sír mellé, majd bemászott a gödörbe. Felemelte a testet, és óvatosan lefektette a földbe a sír mélyén. Hosszan elnézte az asszonyt, letérdelt melléje a hideg sírban, s gyengéden szájon csókolta. Azután lezárta az asszony szemhéját.
Tamás feljött a sírból. Odahívta a gyerekeket. Alfréd és Márta odamentek, s közrevették Tamást. Márta tartotta a kicsit. Tamás átölelte őket. Belenéztek a sírba. Tamás megszólalt:
– Mondjátok: Áldjon meg az Isten, anyánk!
– Áldjon meg az Isten, anyánk! – mondták mindketten.
Márta zokogott, s Aurádnak is könnyek szöktek a szemébe. Tamás átkarolta őket, és igyekezett visszafojtani a saját könnyeit.

Aztán elengedte őket, s felvette a lapátot. Márta felsikoltott, amikor az első lapátnyi földet bedobta a sírba. Alfréd átölelte a húgát. Tamás folytatta a lapátolást. Nem tudta elviselni, hogy Ágnes arcára szórja a földet, először betemette a lábát, aztán a testét. Feltornyozta a földet, már egész kis dombocska képződött; a bedobált föld most már leomlott a kis domb oldalán, elérte Ágnes nyakát, betemette a száját, végül az arca is eltűnt örökre.
Gyorsan feltöltötte a sírt.
Amikor elkészült, megállt, és hosszan nézte a kis dombot.
– Isten veled, drágám – suttogta. – Jó feleség voltál, nagyon szeretlek.
Erőt vett magán és megfordult.
Köpenye még mindig a földön hevert, ahol Ágnes világra hozta a gyermekét. Az alsó felét teljesen átitatta az alvadt, száradó vér. Tamás elővette a kését, és nyers mozdulattal kettéhasította a köpenyt. A véres darabot bedobta a tűzbe.
Márta még mindig fogta a csecsemőt.
– Add ide nekem – mondta Tamás.
A kislány ijedt szemekkel bámult apjára. Tamás a meztelen csecsemőt a köpeny tiszta felébe bugyolálta, és a sírra fektette. Az újszülött sírt. Tamás a gyerekek felé fordult. Azok némán bámultak. Tamás megszólalt:
– Nincs tejünk, hogy életben tartsuk a gyereket, itt kell maradnia az anyjával.
– De hiszen akkor meg fog halni – mondta Márta.
– Igen. Akármit is csinálunk, meg fog halni – mondta Tamás, uralkodva a hangján. Szerette volna, ha a csecsemő abbahagyja a sírást.
Tamás összegyűjtötte vagyontárgyaikat, és berakta őket a fazékba, aztán hátára kötözte a fazekat, mint

Ágnes szokta.
– Induljunk – mondta.
Márta zokogni kezdett. Alfrédnak holtsápadt volt az arca. Elindultak a hideg reggeli szürkületben. Végül a gyereksírás hangjai elenyésztek.
A sírtól el kellett jönniük, mert a gyerekek ott képtelenek lettek volna aludni, és semmi célja nem lett volna, hogy egész éjjel virrasszanak. És egyébként is mindenkinek jólesett a mozgás.
Tamás gyors léptekkel indult el. A gondolatai most szabadok voltak, és nem tudta őket kordában tartani. Nem volt mit tenni, tovább kellett gyalogolni, mást sem láttak, mint a sötét erdőt és a fáklyafényben imbolygó árnyékokat. Ágnesre gondolt, régi emlékeket idézett fel, s magában elmosolyodva, az asszonyhoz fordulva el akarta neki mondani, mi jutott az eszébe; fizikai kínt okozva vágta mellbe a rádöbbenés, hogy az asszony halott. Egészen zavarodottnak érezte magát, mintha valami teljesen érthetetlen dolog történt volna, holott a világ legtermészetesebb jelensége volt, hogy egy asszony az ő korában belehaljon a gyerekszülésbe, s hogy egy férfi az ő korában megözvegyüljön. A veszteséget élő sebként érezte. Hallott róla, hogy emberek, akik elvesztik az egyik lábukon az ujjakat, nem tudtak felállni, ismét és ismét elestek, újra meg kellett tanulniuk járni. Tamás úgy érezte, hogy a testének egy részét amputálták, és nem képes hozzászokni a veszteség végleges voltának a gondolatához.
Igyekezett nem gondolni az asszonyra, de mindig újra megjelent előtte, milyen is volt a halála előtt. Hihetetlennek tűnt a számára, hogy néhány órája még élt, és most már nincs. Felidézte az erőlködéstől megfeszült arcát a szülés közben, s büszke mosolyát,

amikor megpillantotta az újszülött kisfiút. Eszébe jutott, mit mondott neki később Ágnes: „Építs nekem egy szép katedrálist.” Úgy beszélt, mintha tudta volna, hogy meg fog halni.
Ahogy haladtak, egyre többet gondolt a csecsemőre, akit köpenydarabba bugyolálva a síron hagyott. Talán még életben van, hacsak egy róka ki nem szagolta. A reggelt már biztosan nem éri meg. Egy darabig még sírni fog, aztán majd lecsukja a szemét, és megfagy álmában.
Lehet, hogy egy róka már szagot fogott.
Tamás semmit nem tudott tenni a csecsemőért. Ahhoz, hogy életben maradjon, tejre lett volna szükség, és nem volt: sehol egy falu, ahol Tamás egy szoptatós dajkát találhatott volna, vagy egy megfejhető juhot vagy kecskét Tamás csak fehérrépát adhatott volna neki; ugyanúgy megölték volna, minta róka.
Az éjszaka előrehaladtával egyre borzalmasabbnak tűnt a számára, hogy elhagyta a csecsemőt.
Jól tudta, elég általános dolog volt, hogy nagycsaládos parasztok, akiknek nagyon kicsi volt a földjük, kitették meghalni az újszülöttet, és gyakran a pap is szemet hunyt efölött; de Tamás nem ilyenfajta ember volt. A karjában hurcolta volna, amíg meg nem hal, és akkor eltemette volna. Erre már semmi kilátás nem volt, de ezt kellett volna tenni.
Észrevette, hogy nappal van.
Hirtelen megállt.
A gyerekek csendben álltak, és bámultak rá, vártak. Mindenre el voltak készülve; semmi nem volt többé normális. – Nem lett volna szabad elhagyni a kisgyermeket! – mondta Tamás.
– Nem tudjuk etetni őt. Halálra van ítélve – mondta Alfréd. – Akkor sem kellett volna otthagynom –

tiltakozott Tamás.
– Menjünk vissza! – javasolta Márta.
Tamás még habozott. Ha most visszamegy, akkor elismeri, hogy helytelenül cselekedett, amikor elhagyta a csecsemőt. De hát ez volt az igazság. Helytelenül járt el.
– Rendben van – fordult meg Tamás –, visszamegyünk.
Hirtelen mindaz a veszély, amire korábban igyekezett nem gondolni, most reális fenyegetésnek tűnt. Biztosan megtalálta mostanra egy róka, és elhurcolta a vackába. Vagy egy farkas. A vaddisznók is veszedelmesek voltak, ha nem is ettek húst. És a baglyok? Egy bagoly nem tud elragadni egy gyereket, de kivájhatja a szemét...
Meggyorsította a lépteit, a kimerültségtől és az éhezéstől szinte kótyagosnak érezte magát. Márta kénytelen volt futni, hogy ne maradjon le tőle, de nem panaszkodott.
Rettegett, hogy milyen látvány fogadja majd a sírnál. A ragadozók könyörtelenek, és biztosan megérzik, ha egy élőlény kiszolgáltatott.
Tamás nem tudta, hogy mennyi ideig mentek, elvesztette az időérzékét. Az erdő ismeretlennek látszott, pedig nemrég jártak benne. Aggódva kereste a sír helyét. A tűz még nem aludhatott ki, hiszen olyan magasra rakták... Figyelte a fákat, kereste a vadgesztenye jellegzetes levelét. Egy kanyar mellett elhaladva, amelyre nem emlékezett, elfogta az őrjítő félelem, hogy esetleg már túlment a síron, és nem vette észre, s akkor hirtelen valami halvány narancsszínű izzást vélt látni maga előtt.
A szíve hevesen kezdett dobogni. Meggyorsította a lépteit, fürkészően összehúzta a szemét. Igen, tűz volt.

Rohanni kezdett. Hallotta, hogy Márta felkiált félelmében, hogy otthagyja őket. A vállán át hátrakiabált. – Itt vagyunk! – Hallotta, hogy a gyerekek rohannak utána.
Elért a vadgesztenyefához, a szíve akkor már majd kiugrott izgalmában. A tűz vidáman égett. Ott volt a farakás is, a véráztatta folt is a földön, ahol Ágnes elvérzett. Megvolt a sír, a frissen ásott földből emelt kis domb. S a síron semmi.
Tamás kétségbeesetten nézett körül, nagy izgalom lett úrrá rajta. Semmi jele a gyermeknek. A csalódás könnyei öntötték el Tamás szemét. A fél köpeny is eltűnt, amibe a kicsi be volt csomagolva. A sír érintetlen volt – semmi nyoma állatnak a puha földön, se vér, semmi nem utalt rá, hogy az újszülöttet elragadták volna...
Tamás úgy érezte, hogy nem képes tisztán látni, nem tud világosan gondolkodni. Azt biztosan felismerte, hogy elborzasztóan cselekedett, amikor otthagyta a még életben lévő csecsemőt. Ha tudná, hogy már halott, képes lenne megnyugodni, de lehet, hogy még mindig él, itt valahol a közelben. Elhatározta, hogy körbejárja a környéket és megkeresi.
– Hová mész? – kérdezte Alfréd.
– Meg kell keresnünk a kicsit – válaszolta, vissza se fordulva. Körbejárta a kis tisztás szélét, a bokrok alá nézve, még mindig szédült kissé, s bágyadtnak érezte magát. Semmit nem látott, egyetlen nyomot sem, amerre a farkas elhurcolhatta volna a gyermeket. Az odúja itt lehet a közelben.
– Újra körbe kell járnunk – mondta a gyerekeinek.
A tűztől jobban eltávolodva újra megkerülték a helyet, bokrokon, bozóton keresztülhatolva. Tamás megint úgy érezte, összezavarodik, az eszét igyekezett

egyetlen dologra összpontosítani, a parancsoló követelményre, hogy megtalálják a gyermeket. Most nem érzett bánatot, csak valami büszke, vad elkötelezettséget, és legbelül gyötrő önvádat: rádöbbent, hogy mindezért ő a felelős. Bolyongott az erdőben, szemeivel kutatva a földet, időről időre fülelve megállt, nem hallja-e egy újszülött eltéveszthetetlen monoton sírását; de ha ő és a gyerekek nem mozdultak, az erdő csendes volt.
Nem tudta, mennyi idő telhetett el. Az egyre szélesebb köröket róva néha visszajutott az útra, később úgy tűnt neki, hogy már jó ideje nem keresztezték. Egy ízben eszébe jutott, hogy vajon miért nem került útjukba az erdészház? Az a bizonytalan érzése támadt, hogy eltévesztette az utat, és már nem a sír körül járkál, az erdőben vándorol vaktában, de nem törődött vele, folytatta a keresést.
– Apám! – szólalt meg Alfréd.
Tamás ránézett, bosszankodva, hogy megzavarták a koncentrálásban. Alfréd cipelte Mártát, aki már majdnem elaludt bátyja hátán.
– Mit akarsz?
– Megpihenhetnénk?
Tamás habozott. Nem akart megállni, de lattá, hogy Alfréd az összeesés határán van. S vonakodva ugyan, de beleegyezett, hogy egy rövid időre pihenjenek.
Éppen egy lejtőn voltak. A lábánál egy folyónak kellett lennie. Szomjas volt. Elvette Mártát Alfrédtól, és karjaiban tartva a kislányt, ment tovább lefelé. Ahogyan várta, egy keskeny, tiszta folyót talált, a szélei befagyva. Letette Mártát a parton, nem ébredt fel. Alfréddal együtt letérdeltek, és kezükkel merték maguknak a hideg vizet.
Alfréd lefeküdt Márta mellé, és becsukta a szemét.

Tamás körülnézett. Egy falevelekkel bontott tisztáson találta magát. Alacsony fák vették körül, erős tölgyek, csupasz ágaik felül összefonódva. Tamás átment a tisztáson, hogy a fák mögött is keresse még a kicsit, de amikor a túloldalra ért, annyira elgyengült a lába, hogy kénytelen volt hirtelen leülni.
Világos nappal volt, de ködös idő, és úgy tetszett, most sincs melegebb, mint éjfélkor. Nem tudta legyőzni a borzongását. Rájött, hogy nincs rajta más, mint az alsó ujjasa. Kíváncsi volt, hogy mi történt a köpenyével, de nem tudott rá visszaemlékezni. Lehet, hogy sűrűbb lett a köd, vagy valami különös történt a látásával, többé nem tudta kivenni a gyerekeit a tisztás túlsóoldalán. Fel akart kelni, hogy odamenjen hozzájuk, de valami hibádzott a lábával.
Egy kis idő múlva halvány fénysugár tört át a felhőn, mindjárt azután, hogy megérkezett az angyal.
Kelet felől átsétált a tisztáson, fehérített gyapjúból készült hosszú téli köpenyében. A férfi meglepetés és kíváncsiság nélkül figyelte érkezését. Már túl volt csodálkozáson és félelmen. Ugyanazzal a szomorú, kifejezéstelen, érzelemmentes arccal bámulta őt, mint a környező tölgyek zömök törzseit A nő tojásdad arcát sűrű sötét haj keretezte, köpenye eltakarta a lábát, könnyedén siklott a halott leveleken. Megállt, pontosan Tamással szemben, halvány aranyszínű szeme mintha a férfi lelkébe látott volna, megértve fájdalmát. Ismerősnek tetszett, mintha látta volna a képét ennek a valóságos angyalnak, egy templomban. Aztán szétnyitotta a köpenyét, a teste meztelen volt. A húszas évei közepén járó földi asszony teste állt előtte, sápadt bőrrel, rózsaszínű mellbimbókkal. Tamás mindig azt hitte, hogy az angyalok teste teljességgel szertelen, de ez nem ilyen volt.

A nő féltérdre ereszkedett a tölgyfa aljában ülő férfival szemközt. Feléje hajolva megcsókolta a száját. Tamás az előző sokkok miatt már olyannyira bódult volt, hogy még ezen sem lepődött meg. Gyengéden hátratolta őt az asszony, s mikor a férfi már vízszintes helyzetben volt, szétnyitotta köpenyét, ráfeküdt, és meztelen testét erősen hozzászorította. Tamás az ingén keresztül is érezte testének forróságát. Néhány perc múlva elmúlt a didergése.
Az asszony két keze közé fogta a férfi szakállas arcát, és újra szájon csókolta, szomjasan, mint aki egy hosszú, száraz nap után végre hideg vizet iszik. Azután kezét lecsúsztatta a férfi karján a csuklójáig, megfogta a kezét, és rátette a saját mellére. Tamás ösztönösen megragadta őket. Lágyak és megadóak voltak, és a férfi ujjának érintésére a mellbimbók megduzzadtak.
Valahol az agya legmélyén Tamás azt a gondolatot dédelgette, hogy ő halott Az eget ugyan nem ilyennek képzelte, de most nem törődött ezzel. Órák óta nem volt abban az állapotban, hogy fel tudja mérni a dolgokat. S most még a maradék képessége az ésszerű gondolkodásra is eltűnt, s rábízta magát a testére. Megfeszítve magát, testét az asszonyéhoz nyomta, erőt mentve forróságából és meztelenségéből. Az asszony szétnyitotta ajkait, és nyelvét a férfi szájába tolta, a férfi nyelvét kereste, s az mohón válaszolt.
Az asszony most hátrahúzta magát, felemelve testét a férfiéról. Tamás nézte, bámulva, ahogyan alsó ingét felgyűri neki egészen a derekáig, aztán közrefogja a csípőit. Mindent látó szemeit nézte a férfi, amint közeledett hozzá. Kínzó gyönyörűség pillanata volt, amikor testük egymáshoz ért, az asszony egy

pillanatra mintha vonakodna, aztán Tamás érezte, hogy beléje hatol. Az élmény olyan szenzációs volt, hogy szinte szétrobbant a gyönyörűségtől. Az asszony mozgatta a csípőjét, mosolyogva nézett rá, és csókolgatta az arcát.

Egy idő múlva az asszony lehunyta a szemét, lihegni kezdett; Tamás megértette, hogy most elveszti az öntudatát. Bűvöletben figyelte a nőt. Apró, ritmikus kiáltásokat hallatott, egyre gyorsabban mozgott, elragadtatottsága meghatotta Tamást sebzett lelke legmélyéig – nem tudta, hogy sírjon-e kétségbeesetten, vagy kiabáljon örömében, vagy nevessen hisztérikusan; azután a kéj kirobbanása rázta meg mindkettőjüket, mint fákat a szélvihar, többször is egymás után, mígnem szenvedélyük lecsillapodott, s az asszony Tamás mellére omlott.

Így feküdtek egy jó darabig. Az asszony teste jól átmelegítette Tamást. Könnyű álomba merült. Rövid ideig tartott csak, és inkább álmodozás volt, mintsem igazi alvás; de amikor kinyitotta a szemét, az agya tiszta volt.

Nézte a rajta fekvő szép fiatal nőt, és hirtelen rájött, hogy az nem angyal, hanem a törvényen kívüli asszony, Ilona, akivel az erdőnek ezen a részén találkozott aznap, amikor ellopták a disznót. Az asszony érezte, hogy Tamás megmozdult, kinyitotta ő is a szemét: gyengéd szeretet és aggódás tükröződött benne. A férfinak hirtelen eszébe jutottak a gyerekei. Óvatosan legurította magáról Ilonát, és felült. Alfréd és Márta a leveleken feküdt, köpenyébe burkolózva, arcukon csillogott a napfény. Majd felbukkantak emlékezetében az éjszaka eseményei, és megrohanta a rémület, eszébe jutott, hogy Ágnes halott és a csecsemő – az ő fia! – eltűnt; arcát a kezébe temette.

Hallotta, amint Ilona furcsa, két hangból álló füttyjelet ad. Felnézett. Az erdőből egy alak jött elő. Tamás felismerte Ilona furcsa kinézetű fiát, Jankót, hullafehér bőrével és narancssárga színű hajával, fényes kék szemével, amely madarak szemére emlékeztetett. Tamás felugrott, rendbe szedte a ruháját, Ilona is felállt, és összecsukta a köpenyét.
A fiú tartott valamit a kezében, odahozta, és megmutatta Tamásnak. Tamás felismerte. Az a köpenydarab volt, amibe a csecsemőt bebugyolálta, mielőtt rátette a sírra.
Érthetetlen. Tamás a fiúra bámult, majd Ilonára. Az asszony megfogta Tamás kezét, a szemébe nézett, és megszólalt:
– A gyermeked él.
Tamás nem merte elhinni. Túlságosan csodálatos volt, túlságosan nagy boldogság erre a világra.
– Az nem lehet – hitetlenkedett.
– De bizony él.
Tamás reménykedni kezdett.
– Csakugyan? Csakugyan? – kérdezgette. Az asszony bólintott.
– Elviszlek hozzá.
Tamás végre felfogta, hogy az asszony komolyan mondja. A megkönnyebbülés és a boldogság valóságos áradata öntötte el a lelkét. Térdre esett, s mintha egy zsilip nyílt volna meg, a férfi elkezdett zokogni.
– Jankó hallotta sírni a kisbabát – kezdte a magyarázatot Ilona. – Éppen a folyóhoz igyekezett, innen kissé észak felé van egy jó kis hely, ahol kővel vadkacsát tud eltalálni a jó dobó. Nem tudott mihez kezdeni, hazarohant értem. De mielőtt még visszaérkeztünk volna, egy papot láttunk, poroszka

lovon, s nála volt a csecsemő.
– Meg kell őt találni – mondta Tamás.
– Ne félj – nyugtatta őt Ilona. – Tudom, hogy hol van. Egészen közel a sírhoz oldata elkanyarodott; egy ösvény elvezet egy kis rejtett erdei monostorhoz.
– A csecsemőnek tejre van szüksége.
– A szerzetesek tartanak kecskéket.
– Hála Istennek! – fohászkodott Tamás.
– Oda foglak vezetni, de előbb enned kell valamit – mondta Ilona. – De... kérlek, a gyerekeknek még ne beszélj a kolostorról.
Tamás a tisztás túloldalára kémlelt. Alfréd és Márta még aludt. Jankó odatörtetett hozzájuk, s a maga furcsa módján bámulta őket.
– Miért ne?
– Nem tudom pontosan... Azt gondolom, hogy okosabb lenne még várni.
– De a fiad úgyis megmondja nekik.
– Jankó látta ugyan a papot, de nem hiszem, hogy a többit felfogta – nyugtatta meg Tamást Ilona.
– Rendben van. Ha tudtam volna, hogy itt vagy a közelben, megmenthetted volna Ágnest – mondta komoly meggyőződéssel.
Ilona megrázta a fejét, sötét hajfürtjei megrezzentek arca körül.
– Nem lehet mást tenni, mint melegen tartani az anyát, és ezt te megtetted. Ha egy asszony belülről vérzik, vagy eláll a vérzés és jobban lesz, vagy nem szűnik, s akkor meghal. – Tamás szeme megtelt könnyekkel. Ilona nagyon sajnálta a férfit, az némán bólintott.
– De az élőknek az élőkre kell gondot viselniök, és neked meleg ételre és egy új kabátra van szükséged – tette hozzá Ilona és felállt.
Felébresztették a gyerekeket. Tamás elmondta nekik,

hogy a kisbabával minden rendben van, Ilona is látta, amint egy pap magával vitte; s majd később meg fogják keresni a papot, de először Ilona enni ad nekik. A meglepő hírt nagyon nyugodtan fogadták, most semmi nem tudta megrendíteni őket. Tamás is éppen eléggé zavarodott volt. Az élet túl sok változást hozott, s azok túl gyorsan követték egymást, hogy részt vehessen bennük. Minden túl gyorsan történt, nem volt idő rá, hogy reagáljon az eseményekre, csak annyit tehetett, hogy igyekezett feszesen tartani magát, és megőrizni az egészségét. Ágnes a hideg éjszakában hozta világra gyermekét; a kicsi csodálatos módon egészségesen született; úgy tűnt, hogy minden rendben lesz, s akkor Ágnes, Tamás lelkének társa elvérzett, a karjai közt halt meg, s ő szinte eszét vesztette; a csecsemő halálra volt ítélve, s ők elhagyták, aztán mindent elkövettek, hogy megtalálják, de nem sikerült; s akkor megjelent Ilona, akit Tamás angyalnak nézett, s mintha álom lenne, egymáséi lettek; s megtudta az asszonytól, hogy a gyermek él és jól van. Mikor fog az élet megint lelassulni, hogy Tamás gondolkozhasson ezekről a rettenetes eseményekről?
Elindultak. Tamás mindig azt hitte, hogy a törvényen kívüliek mocsokban élnek, de Ilona körül semmi nem volt piszkos. Tamás nagyon kíváncsi volt, milyen lehet az otthona. Ide-oda kanyarogva vezette őket Ilona az erdőben. Nem volt út, de az asszony soha nem habozott, amikor patakon kellett átkelni vagy lehajló ágakat kikerülni, leküzdötte a nehézséget, akár befagyott mocsár, akár sűrű csalitos, akár egy hatalmas, kidőlt tölgyfa került az útjába. Végül egy csoport tüskés szederbokor felé indult, s úgy látszott, mintha eltűnne benne. Tamás követte őt, és látta, hogy

az első benyomásával ellentétben itt egy keskeny ösvény kanyargott a bokrok között. A bokrok összezárultak Tamás feje fölött, meglehetősen sötét volt körülötte. Nyugodtan állt, várva, hogy a szeme hozzászokjon a félhomályhoz. Fokozatosan rájött, hogy egy pincében van.
A levegő meleg volt. Vele szemben egy lapos kövekből rakott tűzhelyen izzott a tűz. A füst egyenesen fölfelé szállt, valahol egy természetes kéménynek kellett lennie. Az egyik oldalon állati bőrök, farkas- és szarvasbőrök voltak a falra erősítve faszegekkel. Látott még egy házilag készített dobozt, teli vadalmával, polcokon faggyúgyertyákat és a padlón száraz nádat. A tűzhely szélén fazék, mint egy szabályos háztartásban; s a szagról ítélve olyanfajta főzelék volt benne, amilyet mások is esznek – zöldségfélékből, húsos csontokból és különféle füvekből készítve. Tamás meg volt lepődve. Kényelmesebb otthon volt, mint sok szolganép lakhelye.
A tűzhely túloldalán két, szarvasbőrből készült, feltehetően náddal kitömött matrac volt a földön. Mindegyiknek a tetején egy csinosan összegöngyölt farkasprém feküdt. Nyilván itt aludt Ilona és Jankó, kettejük között a tűz és a bejárat. A barlang hátsó falán fegyverek és vadászszerszámok hatalmas gyűjteménye volt látható: íj, nyilak, hálók, nyúlcsapdák, jó néhány veszedelmes tőr, egy gondosan kimunkált falándzsa, kiélezett és tűzben edzett lándzsahegyek; és mindeme egyszerű eszközök között három könyv. Tamás meghökkent: még soha nem látott könyvet egy házban, nemhogy egy barlangban. A könyvek helye a templomban van.
Jankó felvett egy fából készült tálkát, belemerítette a

fazékba, s elkezdett inni. Alfréd és Márta éhesen nézte. Ilona rajongva pillantott Tamásra és rászólt Jankóra:
– Jankó, ha idegenek vannak nálunk, mielőtt mi ennénk, nekik adunk az ételből.
– Miért? – kérdezte a fiú meglepetten bámulva az anyjára.
– Mert így illendő. Adjál a gyerekeknek a főzelékből.
Jankó engedelmeskedett az anyjának, ha nem is nagy meggyőződéssel. Ilona Tamásnak adott a levesből. A férfi leült a földre, és inni kezdett az ételből, ami tartalmasnak bizonyult, és jól átmelegítette belülről a férfit. Ilona egy prémdarabot tett a vállára. Amikor megitta az étel levét, a zöldségeket és a húst az ujjával halászta ki a tálból. Már hetek óta nem evett húst. Ez, úgy tetszett, kacsa volt, amit bizonyára Jankó ejtett el kővel és hurokkal.
Addig ettek, mígnem a fazék üres lett; Alfréd és Márta lefeküdt a kákára. Mielőtt elaludtak, Tamás megmondta nekik, hogy Ilonával elmennek megkeresni a papot, Jankó itt marad és vigyáz rájuk, amíg ők vissza nem jönnek. A két kimerült gyerek beleegyezően bólintott, és már le is csukódott a szemük.
Tamás és Ilona elindultak. Tamás az Ilonától kapott prémet viselte a vállán, hogy melegítse. Amint kijutottak a tüskebokrok közül, Ilona megállt, Tamáshoz fordult, magához húzta a fejét, és megcsókolta a száját.
– Szeretlek – mondta büszkén. – Szeretlek attól a perctől kezdve, amikor megláttalak. Mindig egy erős és gyengéd férfira vágytam, és azt gondoltam, hogy ilyen nincs is. Aztán megláttalak. Vágyódtam rád. De láttam, hogy szereted a feleséged. Ó, Istenem, mennyire

irigyeltem! Nagyon sajnálom, hogy meghalt, mert látom a szemedben a bánatot, és a kitörésre készülő könnyeket, megszakad a szívem, hogy ilyen szomorúnak látlak! De most, hogy ő elment, azt akarom, hogy az enyém légy!
Tamás nem tudta, hogy mit válaszoljon. Nehezen tudta elhinni, hogy egy ilyen szép, leleményes asszony, aki nem szorul rá senkire, az első látásra beleszeretett ; azt sem tudta még, hogy ő maga mit érez. Ágnes elvesztése szerencsétlenné tette őt – Ilona igazat mondott, érezte, hogy el nem sírt könnyek súlya nyomja a szemét. De heves vágyat érzett Ilonára is, csodálatos forró testére, vonzotta őt aranyszínű szeme, s a gyönyör szégyenkezés nélküli vállalása. Bűnösnek érezte magát, hogy annyira kívánja Ilonát, amikor Ágnest még csak néhány órája temette el.
Az asszonyra nézett, s ő most is belelátott Tamás szívébe;
– Ne mondj semmit! Nem kell szégyenkezned. Tudom, hogy szeretted a feleségedet, s megmondhatom neked, hogy ezt ő is tudta. Még mindig szereted őt, ez egészen természetes. Mindig is szeretni fogod.
Az asszony megnyugtatta őt, hogy nem kell semmit mondania, de hiszen nem is tudott volna mit. Megnémította őt a rendkívüli asszony, aki mindent olyan tökéletesen csinál. Úgy látszott, Ilona pontosan tudja, mi lakozik az ő szívében, s most nagyon jólesett Tamásnak, hogy nem kell többé semmiért sem szégyenkeznie. Felsóhajtott.
– Így sokkal jobb – mondta az asszony, kézen fogta Tamást, és elindultak.
Egy mérföldnyit kellett menniük keresztül-kasul az érintetlen erdőn át, amíg elértek az útra. Tamás közben Ilona arcát fürkészte. Eszébe jutott, hogy

amikor először találkozott vele, nem találta igazán szépnek különös szemei miatt. Nem értette, hogy vélekedhetett valaha is így. Most úgy látta, hogy az asszony meghökkentő szemei tökéletesen kifejezik egyedülállóan sajátos egyéniségét. Most teljesen tökéletesnek látta Ilonát, csak az volt számára érthetetlen, hogy miért van ővele.

Három vagy négy mérföldet tettek meg. Tamás még mindig fáradt volt, de az étel erőt adott neki, s bár teljesen megbízott Ilonában, aggódva várta, hogy a saját szemével lássa a gyermeket.

Mikor a fákon keresztül megpillantották a kolostort, Ilona figyelmeztette Tamást:

– Vigyázzunk, hogy a szerzetesek ne vegyenek mindjárt észre bennünket.

– Miért? – kérdezte Tamás csodálkozva.

– Elhagytál egy csecsemőt. Ez gyilkosságnak számít. Erdei rejtekhelyünkről kémleljük ki először, hogy milyen emberek.

Tamás nem gondolta, hogy az adott körülményeket számításba véve ő most bajba keveredhetne, de soha nem árt óvatosnak lenni, így hát beleegyezően bólintott, és követte Ilonát a bozótosba. Néhány perc múlva a tisztás szélén feküdtek.

A kolostor nagyon kicsi volt. Tamás épített már kolostorokat, ez nyílván egy nagyobb kolostor vagy apátság kihelyezett részlege, amit néha kolostorsejtnek, „cellának” is szoktak nevezni. Csak két kőépületet láttak, az egyik a kápolna volt, a másik a dormitorium. A többi épület fából vagy sárral betapasztott vesszőfonású fallal készült: a konyha, az istállók, a csűr és egy sor kisebb, a földműveléssel kapcsolatos építmény. Az egész együttes tisztának és jól gondozottnak látszott, s azt a benyomást keltette,

hogy a papok legalább annyit törődnek a gazdasággal, mint az imádkozással. Nem sok embert láttak az épületek körül.
– A legtöbb szerzetes elment dolgozni – mondta Ilona.
– A domb tetején egy csűrt építenek. Dél körül visszajönnek ebédelni.
Tamás a tisztást figyelte. Jobbra tőlük, kissé feljebb, két alakot látott, félig eltakarta őket egy kis csapat kipányvázott kecske. A két alakra figyelmezve még valami mást is észrevettek.
– Az a férfi, aki leült most, egy pap, és...
– Valamit tart az ölében.
– Menjünk közelebb.
A fák között megbújva megkerülték a tisztást, és a kecskék közelében emelkedtek fel. Tamás szíve a torkában dobogott, amikor meglátta a széken ülő férfit. Egy csecsemő volt az ölében, Tamás kisfia. Tamás torka elszorult az örömtől. Igaz volt hát, a kisbaba él! Legszívesebben odarohant volna a paphoz, hogy átölelje, magához szorítsa.
Egy fiatal szerzetes is volt a pappal. Közelebbről jól láthatták, hogy a fiatal barát egy rongyot mártogat egy tejescsöbörbe – benne feltehetően kecsketej volt –, s a rongy tejjel átitatott csücskét a csecsemő szájába dugja. Zseniális volt!
– Nos, talán az volna a legjobb, ha odamennék, bevallanék mindent, és visszavenném a fiamat – mondta Tamás félénken.
– Gondolkodj egy kicsit, Tamás, mihez fogsz kezdeni vele? – kérdezte Róna, a férfi szemébe nézve.
– Kérek tejet a barátoktól – válaszolta. – Láthatják, hogy szegény vagyok. S ők majd alamizsnát adnak.
– És azután?
– Azt remélem, hogy adnak három napra való tejet,

addig ez elég lesz, amíg Winchesterbe érek.
– És azután mit csinálsz? – kérdezte tovább kitartóan Ilona. – Hogyan táplálod a kisbabát azután?
– Nos hát munka után nézek...
– Azóta keresel munkát, hogy legutoljára találkoztunk a nyár végén – mondta Ilona.
Kissé haragosnak tűnt, Tamás nem értette, hogy miért.
– Nincs munkád, nincsenek szerszámaid! Mi lesz a csecsemővel, ha nem kapsz munkát Winchesterben?
– Nem tudom.
Tamásnak nagyon fájt, hogy az asszony ilyen nyersen beszélt vele.
– Mit tehetnék, nem élhetek úgy, mint te. Nem tudok kővel vadkacsára vadászni, kőműves vagyok.
– Itthagyhatod a csecsemőt – mondta az asszony.
– Itthagyjam? Amikor éppen megtaláltam? – Mintha villámcsapás érte volna a férfit.
– Akkor biztos lehetsz benne, hogy melegben van és enni kap. Nem kellene örökösen magaddal vinni, miközben munkát keresel, s ha végül is találsz munkahelyet, visszajöhetsz ide, hogy magadhoz vegyed a kicsit.
Tamás ösztönei tiltakoztak az elképzelés ellen.
– Nem tudom. Mit gondolnak vajon rólam a barátok, hogy itthagytam a gyerekemet?
– Hiszen már tudják, hogy elhagytad – mondta az asszony türelmetlenül. Az a kérdés, hogy most vallod-e be, vagy csak később.
– Tudják a szerzetesek, hogyan kell bánni egy csecsemővel?
– Annyit mindenesetre tudnak, mit te.
– Azt kétlem.
– Mindenesetre azt kitalálták, hogyan kell táplálni egy újszülöttet, aki csak szopni tud.

Tamás kezdte belátni, hogy az asszonynak igaza van. Bármennyire vágyott is rá, hogy a kis csomagot a karjaiban tartsa, nem lehetett tagadni, hogy a szerzetesek jobban tudnak gondoskodni a kicsiről, mint ő. Neki nincsen ennivalója, nincsen pénze, s még csak biztos kilátása se, hogy kap munkát.
– Megint elhagyni – mondta szomorúan. – De azt hiszem, kénytelen vagyok rá. Felállt, de a helyén maradt, s messziről bámulta a pap ölében fekvő kis testet. Sötét haja volt, mint Ágnesnek. Tamás nem tudott elszakadni a látványtól.
A tisztás túlsó végén nagy csapat szerzetes jelent meg, tizenöten vagy húszan is lehettek, baltákat, fűrészeket hoztak, félő volt, hogy meglátják Tamást és Ilonát. Ismét lebuktak a bozótosba. Tamás így nem láthatta a kisgyermeket.
A bokrok között bujkálva visszalopództak az útra, s ott rohanni kezdtek. Három-négyszáz yardot tettek meg rohanva, egymás kezét fogva; Tamás teljesen kimerült. Most már biztos távolságban voltak. Letértek az útról, s találtak maguknak egy helyet, ahol senki nem láthatta őket.
Leültek egy napfény pásztázta füves halomra. Tamás nézte Ilonát, a hátán feküdt, gyorsan lélegzett, arca kipirult, és mosolygott rá. Nyakánál lecsúszott a ruha, kibukkant az egyik melle. Tamást hirtelen kényszerítő vágy fogta el, hogy újra lássa őt teljesen meztelenül, és a kívánság sokkal erősebb volt, mint a bűntudata. Föléje hajolt, hogy megcsókolja, aztán visszatartotta magát, mert olyan jólesett nézni a szépségét. S ekkor Tamás megszólalt, minden előzetes gondolkodás nélkül, s a szaván maga is meglepődött.
– Ilona, akarsz a feleségem lenni?

MÁSODIK FEJEZET

Warehami Péter született bajkeverő volt. Kingsbridge anyakolostorából helyezték át a kis erdei rendházba, s könnyen rá lehetett jönni, miért akart megszabadulni tőle Kingsbridge apátja. A magas, terjedelmes férfiú a húszas évei végét taposta, remek esze és gunyoros modora volt, s állandó jelleggel füstölgött a jogos felháborodástól. Amikor először megérkezett, és a mezőn kezdett dolgozni, hatalmas iramot diktált, és a többieket lustasággal vádolta. A legnagyobb meglepetésére azonban a szerzetesek többsége képes volt rá, hogy vele tartson, s végül is a fiatalabbak jól kifárasztották. Így hát kénytelen volt a lustaság helyett másik bűnt keresni, s a falánkságot választotta.

Azzal kezdte, hogy csak a kenyere felét ette meg, és nem fogadott el húst A nap folyamán folyóvizet ivott, kiöntötte a sörét, és visszautasította a bort Megdorgált egy fiatal szerzetest, aki kért még a zabkásából, és megríkatott egy fiút, aki tréfából megitta egy társának a borát.

A szerzeteseken nem sok nyoma látszott a falánkságnak, gondolta Fülöp perjel, amikor ebédidőben visszajöttek a dombtetőről a kolostorba. A fiatalabbak soványak és izmosak voltak, az öregebbek napbarnítottak és inasak. A sápadt, lágy kövérség, ami abból ered, ha valaki túl sokat eszik és semmit nem dolgozik, egyikükre sem volt jellemző. Fülöp úgy tartotta helyesnek, ha minden szerzetes sovány. A kövér barátok provokálják a szegényeket, hogy irigyeljék és gyűlöljék Isten szolgáit.

Jellemző módon Péter vádaskodását gyónásnak álcázta.

– Vétkes vagyok, a falánkság bűnébe estem – kezdte ezen a reggelen, amikor a kivágott fatörzseken ülve reggeliztek, rozskenyeret ettek és sört ittak. Megszegtem Szent Benedek Szabályzatát, mely szerint a szerzeteseknek nem kell húst enniük, sem bort inniuk. – Körülnézett a többieken, fejét büszkén felszegte, szemei önelégülten csillogtak, tekintete végül is Fülöpön pihent meg:
– És itt mindenki vétkes ugyanebben a bűnben – fejezte be.
Fülöp nagyon sajnálta, hogy Péter ilyen. El volt szánva Isten művét szolgálni, éles esze volt, és nagy erővel hajtotta végre a célkitűzéseit. De úgy látszik, kényszerítő szükségét érezte, hogy különlegességével kitűnjön, s a többiek mindig felfigyeljenek rá, s ez arra ösztönözte Pétert, hogy jeleneteket rendezzen. Nagyon kellemetlen ember volt, de Fülöp ugyanúgy szerette, mint a többi barátot. Fülöp tudta, hogy a fennhéjázás és a megvetés zavart lelket rejt, aki valójában nem hiszi el, hogy valaki képes lenne szeretni őt.
– Most hát itt az alkalom, hogy felidézzük, amit erre vonatkozóan Szent Benedek mondott – javasolta Fülöp. – Emlékszel, Péter, a szavaira pontosan?
– „A betegek kivételével mindenki tartózkodjon a hústól”, továbbá „A bor egyáltalán nem szerzeteseknek való ital.” – Majdnem pontos, Péter mondta Fülöp. – A szent nem általában húsról beszél, hanem „négylábú állatok húsáról”, és a kivételt nemcsak a betegekre, hanem a gyengékre is vonatkoztatja. És kit tart „gyengének”? Mi itt a mi kis közösségünkben azt valljuk, hogy azoknak az embereknek, akik nehéz mezei munkában fáradozva legyengülnek, szükségük van néha-néha marhahúsra,

hogy visszanyerjék az erejüket.
Péter mogorván, csendben hallgatta Fülöpöt, homlokát helytelenítően ráncolta össze, bozontos fekete szemöldökét összehúzta hatalmas görbe orra fölött, arca az elnyomott dac álarca volt. Fülöp tovább folytatta.
– A borral kapcsolatban a Szent azt mondja: „Azt olvassuk, hogy a bor egyáltalán nem szerzeteseknek való ital.” A kifejezés: „mi olvassuk”, arra utal, hogy nem teljesen ért egyet az eltiltással. Azt is mondja, hogy naponta egy pint bor mindenki számára legyen elég. S int bennünket, hogy ne igyunk az elteltségig. Nem világos mindebből, hogy nem várja el a szerzetesektől a teljes megtartóztatást?
– De a Szent azt mondja, hogy mindenben „mértékletességet” kell tanúsítani – makacskodott Péter.
– S te azt állítod, hogy mi itt nem vagyunk mértékletesek? – kérdezte Fülöp.
– Igen, azt – tartott ki Péter.
– „Azoknak, akiket Isten megajándékozott a megtartóztatás adományával, tudniuk kell, hogy el fogják nyerni a jutalmukat” – idézte tovább Fülöp. Ha úgy érzed, hogy itt túlságosan jó az étel, egyél kevesebbet. De jusson eszedbe, amit a Szent mondott. Idézi Szent Pálnak a korinthoszbeliekhez írott levelét: „Mindenkinek megvan a maga Istentől kapott tehetsége, az egyiknek ez, a másiknak az.” S azután így szól hozzánk a Szent: „Éppen ezért a másik ember ételének a mennyiségét csak némi kételkedéssel lehet meghatározni.” Kérlek emlékezz erre Péter, amikor böjtölsz, és a falánkság bűnéről elmélkedsz.
Ezután visszamentek dolgozni, Péter mártírarccal. Fülöp tudta, hogy nem hagyja magát könnyen

elhallgattatni. A szerzetesek felszenteléskor szegénységi, tisztasági és engedelmességi fogadalmat tesznek, a három közül Péternek az engedelmesség okozott gondot.
Természetesen megvannak az eszközök az engedetlen szerzetesek büntetésére: magánzárka, élelemmegvonás a kenyéren és vizén kívül, ostorozás, és végül a kiközösítés és elűzés a rendházból. Fülöp általában nem habozott, hogy igénybe vegye ezeket a büntetéseket, különösen, ha egy szerzetes az ő tekintélyét támadta. Általában kemény fegyelmezőnek tartotta mindenki Fülöpöt. Valójában gyűlölte a büntetéskiszabást – megzavarta a szerzetesi testvériség harmóniáját, és mindenkit boldogtalanná tett. Egyébként Péter esetében a büntetés egyáltalán nem használt volna – csak még büszkébb lenne, még inkább képtelen a megbocsátásra. Fülöp kereste a módját, hogy megrendszabályozza Pétert, és ugyanakkor megszelídítse. Nem látszott könnyű dolognak. De hiszen ha minden könnyen menne, az embernek nem volna szüksége Isten irányító vezetésére!
Elérték az erdei kolostor tisztását, s amint áthaladtak a nyílt térségen, Fülöp észrevette, hogy János testvér hevesen integet nekik a kecskekarám mellett. Félpennys Jánosnak nevezték el, mert egy kis baj volt a fejében. Fülöp nem értette, hogy miért ennyire izgatott most. Egy papi ruhát viselő férfi volt Jánossal. Mintha ismerősnek tűnt volna. Fülöp odasietett hozzá.
A pap alacsony, zömök ember volt, a húszas évei közepén, fekete haja tövig lenyírva, fénylő kék szemeiben élénk intelligencia csillogott. Amikor Fülöp ránézett, mintha a saját tükörképét látta volna. Megrendültén fedezte fel, hogy a pap nem más, mint

Ferenc, az öccse.
És Ferenc kezében egy újszülött gyermeket tartott.
Fülöp nem tudta, mi a meglepőbb, Ferenc vagy a csecsemő. A szerzetesek mind köréjük sereglettek. Ferenc felállt, és átadta a kicsit Jánosnak. Fülöp szeretettel átölelte.
– Mit csinálsz errefelé? – kérdezte kedvesen. – És hogyan került hozzád a csecsemő?
– Majd később elmondom, hogy miért is jöttem. A gyereket az erdőben találtam, teljesen egyedül feküdt egy égő tűzrakás közelében. – Ferenc itt megállt.
– És azután?... – faggatta Fülöp.
– Nem tudok semmi többet mondani – vonta a vállát Ferenc –, mert ez minden, amit tudok. Azt reméltem, hogy tegnap éjjelre már ideérek, de nem sikerült, így hát az éjszakát egy vadász kunyhójában töltöttem. Ma hajnalban jöttem el onnan, egyedül lovagoltam az úton, amikor gyermeksírást hallottam. Egy perc múlva már megláttam a kisbabát. Felvettem és idehoztam. Ez az egész történet.
Fülöp hitetlenkedve nézte a kis csomagot János karjában. Kinyújtotta próbaképpen a kezét, és felhajtotta a takaró egyik sarkát. Ráncos, rózsaszínű arcocskát látott, kilátott, fogatlan kis szájat és egy kis kopaszfejet – egy felnőtt szerzetes miniatűr mását. Még jobban kitakarta a csomagot, s kicsi, törékeny vállakat, hadonászó karokat, összeszorított kis öklöket látott. A köldökzsinór csonkja még ott lógott a csecsemő köldökén. Ez kissé taszító volt Fülöpnek. Kíváncsi volt, vajon természetes-e, hogy ilyen legyen? Jól gyógyuló sebnek látszott, amit legjobb békében hagyni. A takarót még lejjebb tolta, s zavarában köhögve megállapította, hogy a csecsemő fiú – újra betakarta. Az egyik novícius hangosan vihogott.

Fülöp hirtelen tanácstalannak érezte magát. – Mi a csudát csináljak vele? Hogyan etessük?
A csecsemő sírni kezdett, a sírás hangja megremegtette a szívét, mintha egy nagyon kedvelt himnusz szólalt volna meg.
– Éhes – mondta, és kutatni kezdett az emlékezetében, vajon honnan tudja ezt?
– Nem tudjuk táplálni – mondta az egyik szerzetes.
Fülöp már éppen meg akarta cáfolni, de aztán eszébe jutott, hogy mérföldekre nincs sehol asszonynép. János azonban már meg is oldotta a problémát. A széken ült, ölében a csecsemő. A kezében egy kendő, egyik csücske megcsavarva, a csücsköt egy tejescsöbörbe mártotta, s amikor a vászon felszívott egy kis folyadékot, a kisbaba szájába dugta. A csecsemő kinyitotta a száját, megszopogatta a kendőt, és lenyelte a tejet.
– Ez nagyon ügyes volt – dicsérte meg a fiút örömmel és meglepődve Fülöp.
– Már csináltam ilyet, amikor egy anyakecske elpusztult, mielőtt a gidáját még elválasztottuk volna – mondta büszkén.
A szerzetesek odaadóan figyelték, amikor János megismételte az egyszerű műveletet: bemártotta a kendőt a tejbe, és odaadta a kisbabának, hogy megszopja. Amikor a törülköző a csecsemő ajkához ért, néhány barát önkéntelenül kinyitotta a saját száját. Fülöp élvezettel nézte. Elég lassú módja ez egy kisbaba etetésének, az igaz, de hát a csecsemők táplálása mindenképpen lassú művelet.
Warehami Péter is a csecsemő körüli általános elragadtatás hatása alá került, s egy időre elfeledkezett a kritizálásról, most azonban ismét magához tért:

– Sokkal kisebb gondot okozna megkeresni a gyermek anyját.
– Ezt kétlem – kezdte mondani a véleményét Ferenc. – A gyermek anyjának feltehetően nincs férje, s bűnbe esett. Azt hiszem, hogy fiatal. Talán sikerült titokban tartania a terhességét; aztán amikor elérkezett az ideje, kiment az erdőbe, tüzet gyújtott; egyedül megszülte a gyermekét, s azután otthagyva őt a farkasoknak, visszament oda, ahonnan jött. Bizonyára mindent elkövet, hogy ne lehessen megtalálni. – A csecsemő elaludt. Fülöp ösztönösen elvette Jánostól a kicsit. Melléhez fogta, a kezével megtámasztotta és ringatni kezdte.
– Szegényke. Szegény, szegény kicsike.
Hirtelen elöntötte Fülöpöt a vágy, hogy védelmébe vegye a csecsemőt és gondoskodjon róla. Észrevette, hogy a szerzetesek csodálkoznak a váratlan szeretetmegnyilvánuláson. Soha nem látták őt valakit is becézni, hiszen a szerzetesek számára szigorúan tilos volt a fizikai gyengédség. Nyilvánvalóan nem is tartották őt képesnek rá. Nos, most hát megtudták az igazságot.
Warehami Péter újfent megszólalt:
– A gyermeket Winchesterbe kell vinnünk, és igyekeznünk kell nevelőanyját találni a számára.
Ha ezt másvalaki mondta volna, Fülöp nem ellenkezett volna olyan gyorsan; de mivel Péter tette a javaslatot, Fülöp azonnal válaszolt, s az élete nem volt már többé ugyanolyan, mint régen.
– Nem adjuk nevelőanyához – mondta határozottan. – Ez a gyermek Isten ajándéka.
Körülnézett, a szerzetesek tágra nyílt szemekkel bámulták őt, csüngve a szavain.
– Mi magunk fogunk gondoskodni róla – folytatta. –

Táplálni fogjuk, tanítani, és rávezetjük Isten útjára. Ha majd felnőtt férfi lesz, ő is szerzetes lesz, és ez az élet visszaadja őt Istennek.
Döbbent csend lett.
– Ez lehetetlen! Szerzetesek nem nevelhetnek fel egy kisgyermeket! – kiáltotta Péter haragosan.
Fülöp összenézett a testvérével, mindketten elmosolyodtak, közös emlékek támadtak fel bennük. Amikor Fülöp újfent megszólalt, hangja a múlt terhétől volt súlyos:
– Lehetetlen? Nem, Péter. Éppen ellenkezőleg. Meg vagyok győződve róla, a testvéremmel együtt, hogy lehetséges. Tapasztalatból tudjuk – ugye Ferenc?

Fülöpnek most felmerült az emlékezetétől az a nap, amikor az apja sebesülten hazatért.
Fülöp látta meg elsőnek, felfelé lovagolt a domboldal kanyargós ösvényén, Észak-Wales hegyes vidékének egyik kis falvacskájába igyekezett. A hatéves Fülöp, mint máskor, eléje rohant; de most apa nem emelte fel kisfiát, hogy a nyeregbe ültesse, szemközt magával. Lassan lovagolt, előrebukva a nyeregben, jobb kezében tartva a kantárt, s a bal keze élettelenül lógott. Az arca sápadt volt, ruházata vérrel átitatva. Fülöp kíváncsi és ijedt volt egyszerre, még soha nem tapasztalta, hogy az apja gyengének látszott volna.
– Hívd az anyádat! – szólalt meg.
Amikor bevitték a házba, mama felvágta az ingét. Fülöp megrémült: a vérnél is jobban megrendítette, hogy az ő takarékos anyja önként tönkretesz egy jó ruhadarabot.
– Most ne törődj velem – mondta apa –, hagyj ál engem, és mindenkit vigyél fel a kolostorba, az átkozott angolok mindjárt itt lesznek! – mondta.
A megszokott hangos beszéde mormogássá halkult – amire oda se figyeltek – s ez is megdöbbentő volt, hiszen apa hangja általában mély volt.
A domb tetején volt egy kolostor és egy templom, de Fülöp nem értette, hogy miért kell odamenni, mikor nincs is vasárnap. Most mama szólalt meg:
– Ha még több vért veszítesz, soha többé nem tudsz menni sehova. Gwen nagynéni közbeszólt, hogy riadóztat mindenkit, és kiment. Csak évekkel később, amikor ezekre az eseményekre visszagondolt, tudatosodott Fülöpben, hogy róla és négyéves öccséről mindenki megfeledkezett, senki sem gondolt rá, hogy a biztonságos kolostorba menekítse őket. Az

emberek a saját gyerekeikkel törődtek, és meg voltak róla győződve, hogy Fülöp és Ferenc a szüleikkel vannak; de apa belehalt a nagy vérveszteségbe, s anya igyekezett megmenteni őt, s így történt, hogy az angolok elkapták mind a négyüket.

Fülöp rövid életének addigi tapasztalatai nem készítették fel őt a két fegyveres megjelenésére, azok berúgták az ajtót, és berontottak az egyszobás házba. Más körülmények között nem lettek volna annyira félelemkeltőek, nagy darab, esetlen fiatal fickók voltak, olyanfélék, akik szívesen csúfolnak öregasszonyokat, zsidókat, és éjféltájt a kocsma előtt verekedésbe keverednek. Fülöp csak évek múltán, amikor már képes volt tárgyilagosan gondolkodni arról a napról, értette meg, hogy a két fiatal férfit vérszomjas düh kerítette hatalmába. Csatában vettek részt, hallották, amint emberek ordítanak haláltusájukban, látták holtan összeesni a barátaikat, maguk is féltek, szinte az eszüket vesztették. De aztán megnyerték a csatát és életben maradtak, és most üldözték az ellenségeiket, és semmi más nem tudta kielégíteni őket, csak még több vér, még több halálhörgés, még több seb, és még több halál; s ez mind rá volt írva eltorzult arcukra, amint berohantak a házba, mint rókák a tyúkólba.

Nagyon gyorsan mozogtak, Fülöp azonban örökre megjegyezte minden lépésüket, mintha az események nagyon hosszú idő alatt következtek volna be. Mind a két férfi könnyűfegyverzetet viselt, csak egy rövid páncéling volt rajtuk, és vaspántokkal megerősített bőrsisak a fej ükön. Mindkettőjük kivont karddal rontott be. Az egyik csúnya volt, nagy, görbe orra volt és bandzsított, arcán borzalmas, majomszerű grimaszban bukkantak elő vicsorgó fogai. A másik pompázatos szakállt viselt, ami ragacsos volt a vértől, valaki

másnak a vérétől, mert rajta nem látszottak sebek. Mind a ketten átkutatták a szobát, anélkül, hogy abbahagyták volna a járkálást. Könyörtelen, vizslató szemük elsiklott Fülöp és Ferenc fölött, észrevették mamát, és apára összpontosult a figyelmük. Már rá is rohantak, mielőtt bárki megmoccanhatott volna.
A mama éppen apa fölé hajolt, hogy kötést tegyen a bal karjára. Felegyenesedett, s szemében a kilátástalan bátorság lázas csillogásával rátámadt a betolakodókra. Apa is felugrott, és ép kezével a kardja markolatához kapott. Fülöp nagyot kiáltott rémületében.
A csúf ember a feje fölé emelte a kardját, és már készült lesújtani rá, de aztán félretolta, anélkül, hogy leszúrta volna, talán nem akarta kockáztatni, hogy a kardja benneragadjon a testében, amíg apa életben van. Fülöp mindezt csak évekkel később fejtette meg: a történtek alkalmával egyenesen az anyjához rohant, nem értette, hogy az nem tudja őt többé megvédelmezni. Mama megbotlott és elkábult, s akkor a csúnya ember ismét ráemelte a kardját. Fülöp tántorgó anyja kötényébe kapaszkodott; de nem tudott segíteni, hiába nézett az apjára.
Apa kiszabadította kardját a hüvelyéből, felemelte, és védekező mozdulatot tett. A csúnya ember lefelé sújtott, a két penge összecsapott, s csengő hangot adtak, akár egy harang. Mint minden kisfiú, Fülöp azt hitte, hogy az apja legyőzhetetlen; s ebben a pillanatban tanulta meg, hogy mi az igazság. Apa gyenge volt az elszenvedett vérveszteségtől. Amikor a két fegyver összecsapott, az övé kiesett a kezéből; a támadó felemelte a kardját, éppen csak egy kicsit, és ismét gyorsan lesújtott. Az ütés apa nyakát érte, ahol a vastag izom kinő a széles vállból. Fülöp felsikoltott,

amikor látta, hogy az éles penge belevág apja testébe. A csúnya férfi kissé hátrahúzta a karját, és a kardja hegyét apa hasába szúrta.
Megbénulva a félelemtől, Fülöp felnézett az anyjára. Szemük találkozott amikor a másik férfi, a szakállas, leszúrta az asszonyt. Leesett a földre Fülöp mellé, fejsebéből ömlött a vér. A szakállas fogást változtatott a kardján, két kézzel fogta, hegyével lefelé, azután olyan magasra emelte, mintha egy férfi saját magát akarná leszúrni, és keményen lesújtott. A kard hegye behatolt mama mellkasába, borzalmas recsegéssel törtek össze a csontjai. A penge mélyen behatolt testébe, olyan mélyen (Fülöp megjegyezte, noha, hisztérikus vak félelem gyötörte), hogy a hátán jött ki, és a szó szoros értelmében a földhöz szögezte őt.
Fülöp megint az apjára nézett vadul. Látta, amint belezuhan a csúnya ember kardjába, és hatalmas vérsugár fröccsen ki az oldalából. Támadója hátralépett, nagyot rántva a kardján, hogy kiszabadítsa. Apa tántorogva lépett egyet feléje. A csúnya férfi dühében hatalmasat kiáltott, és megcsavarta kardját apa hasában, ezúttal sikerült kiszabadítani apa testéből. Apa a földre zuhant, keze ráesett a nyitott hasára, mintha be akarná takarni a tátongó sebet. Fülöp mindig azt képzelte, hogy az ember belseje többé-kevésbé szilárd, most meglepték és undorították az apjából kitüremlő csúnya tekervények és különböző szervek. A támadó magasra emelte apa teste fölött a kardját, hegyével lefelé, s ugyanúgy, mint a szakállas anyának, s ő is megadta a kegyelemdöfést.
A két angol egymásra nézett, és Fülöp teljesen váratlanul megkönnyebbülést olvasott le az arcukról. Most megfordultak, Fülöpöt és Ferencet nézték. Az

egyik intett, a másik lecsapott. Fülöp rájött, hogy meg akarják ölni, az öccsével együtt éles kardjukkal összekaszabolják őket, s amikor rájött, hogy ez mennyire fáj, a félelem annyira felzaklatta, hogy úgy érezte, szétreped a feje.
A véres szakállú gyorsan lehajolt, és felkapta Ferencet az egyik könyökénél fogva. Feltartotta a levegőbe; a kisfiú az anyja után sírt, nem értette, hogy az már halott. A csúnya férfi végre kihúzta a kardját apa testéből, és készen állt, hogy keresztüldöfje Ferenc szívét.
A szúrásra nem került sor. Parancsoló hang harsogott, és a két férfi megdermedt. A visítás is abbamaradt. Fülöp rájött, hogy ő visított. Az ajtó felé nézett, és meglátta Péter apátot otthon szőtt köntösében, szemében Isten haragja, kezében, mint egy kardot, fakeresztet tartott.
Fülöp később rémálmaiban gyakran újra átélte azt a napot, s verejtékben úszva, sikoltozva ébredt fel a sötétben, de mindig meg tudta magát nyugtatni, és sikerült ellazulva újra elaludnia, amikor eszébe jutott ez az utolsó kép: a fegyvertelen férfi a kereszttel.
Péter apát beszélt, Fülöp nem tudta milyen nyelven – természetesen angolul –, de a két férfi elszégyellte magát, s a szakállas óvatosan letette Ferencet. Az apát még mindig beszélt, otthonosan le-fel járkálva a helyiségben. A fegyveresek hátráltak, mintha félnének tőle – ők karddal, fegyverzetben a gyapjúruhás férfitól a kereszttel. Az megvetően hátat fordított nekik, és Fülöphöz fordult. Tárgyilagos hangon megkérdezte:
– Mi a neved?
– Fülöp.
– Óh, igen, már emlékszem. És a testvéredé?
– Ferenc.

– Jól van. Ő itt a mamád? – kérdezte a földön fekvő vérző testekre nézve.
– Igen – válaszolta Fülöp, s rémülettel mutatott apja megcsonkított testére –, ő meg az apám.
– Tudom – válaszolt csitító hangon a szerzetes. – Ne sikítozz most már, felelj a kérdéseimre. Megérted, hogy halottak?
– Nem tudom – válaszolta a gyerek kétségbeesetten, azt tudta, mit jelent, ha állatok meghalnak, de hogyan történhet ez mamával és apával?
– Olyan, mintha aludnának.
– De hiszen nyitva van a szemük! – ordított megint Fülöp.
– Hagyd ezt abba, jobban tennéd, ha lezárnád őket!
– Igen – mondta Fülöp. – Úgy érezte, hogy ez megold valamit.
Péter apát kézen fogta Fülöpöt és Ferencet, odavezette őket apjuk testéhez. Letérdelt, s kezébe vette Fülöp jobb kezét.
– Megmutatom neked – mondta.
Végighúzta Fülöp kezét apja arcán, de Fülöp most hirtelen megijedt apja érintésétől, olyan különös volt a teste, sápadt, elernyedt, csúnya sebekkel borítva. Elhúzta a kezét. Ijedten nézett Péter apátra – neki mindenki engedelmeskedni szokott –, de az apát nem haragudott rá.
– Gyere – mondta kedvesen, és újra megfogta Fülöp kezét.
Fülöp most már nem ellenkezett. A gyermek mutatóujját saját ujjai közé fogva végigsimította vele apja szemhéját, hogy elfedjék a félelmesen meredő szemgolyót. Az apát most elengedte Fülöp kezét.
– Csukd le a másik szemét is.
Fülöp most már segítség nélkül, egyedül megérintette

apja szemhéját, és lecsukta. Jobban érezte magát.
– Mama szemét is lecsukjuk? – kérdezte az apát.
– Igen. – Letérdeltek a holttest elé. Az apát ruhája ujjával letörölte a vért az arcáról.
– És Ferenc? – kérdezte Fülöp.
– Talán ő is segítsen.
– Tedd, amit én, Ferenc! – szólította fel öccsét Fülöp.
– Csukd le mama szemét, ahogyan én apa szemét lecsuktam, akkor tud majd aludni.
– Alszanak? – kérdezte Ferenc.
– Nem, de olyan mintha aludnának – mondta Fülöp ellentmondást nem tűrően –, azért fontos, hogy be legyen csukva a szemük.
– Akkor jó – Ferenc vonakodás nélkül kinyújtotta pufók kis kezét, és gondosan lecsukta anyja szemét.
Az apát felkapta a gyerekeket, mindegyik karjába egyet, s egy pillantást sem vetve a fegyveresekre, kivitte őket a házból, és meg sem állt velük, míg fel nem értek a meredek domboldalon a kolostor biztos menedékébe.
A kolostor konyhájában adott nekik enni, majd segíteniük kellett a szerzetesek vacsorájának az elkészítésében, nehogy tétlenül belefeledkezzenek a gondolataikba. Másnap Péter apát magával vitte őket, és megmutatta nekik szüleik testét, most már szépen megmosva, felöltöztetve, sebeik megtisztítva, részben elfedve, egymás mellé helyezett koporsókban feküdtek a templomhajóban. Több rokonuk holtteste is ott volt még, nem sikerült minden falubelinek idejében a kolostorba menekülni a megszálló sereg elől. Péter apát elvitte őket a gyászszertartásra is, azt akarta, lássák, amint a koporsókat leeresztik a közös sírba. Amikor Fülöp sírt, Ferenc is sírva fakadt. Valaki el akarta őket hallgattatni, de Péter apát a védelmükre

kelt:
– Csak sírjanak!
Amikor a gyerekek már a szívükkel is felfogták, hogy a szüleik valóban végleg elmentek, és soha többé nem jönnek vissza, akkor az apát elmondta nekik, hogyan képzeli a jövőjüket.
A rokonságukban minden családnak volt halottja, vagy az apát, vagy az anyát ölték meg. Nem volt senki, aki vállalni tudta volna a fiúkat. Két választás adódott. Odaadhatják, sőt eladhatják őket egy gazdálkodónak, aki rabszolgaként dolgoztatja majd őket, amíg elég idősek és elég nagyok nem lesznek ahhoz, hogy elmeneküljenek. Vagy felajánlhatják őket Istennek.
Abban az időben nem volt ritkaság, hogy kisfiúk bekerültek egy kolostorba. Általában tizenegy éves korukban vették be őket, az alsó korhatár öt év volt, ennél fiatalabb gyerekekkel a szerzetesek nem tudtak mit kezdeni. A fiúk néha árván maradtak, vagy csak az egyik szülőjüket veszítették el, vagy a szüleiknek túl sok fiuk volt. Általában a család tekintélyes ajándékot is adott a gyerekkel, egy gazdaságot, egy templomot, esetleg egy egész falut, de nagy szegénység esetén az adomány el is maradhatott. Fülöp apja azonban hagyott maga után egy szerény gazdaságot a domboldalon, így a fiúk nem szorultak könyörületességre. Péter apát azt javasolta, hogy az apátság vegye át a fiúkat és a gazdaságot, az életben maradt rokonok beleegyeztek, az egyezséget Gwynedd hercege Gruffyd ap Cynan szentesítette, akit ugyan Henrik király támadó serege ideiglenesen megadásra kényszerített, de nem véglegesen fosztott meg a rangjától.
Az apát jól ismerte ugyan a bánatot, de bármilyen bölcs volt is, nem volt felkészülve mindarra, ami

Fülöppel történt. Egy év is eltelt már, s úgy látszott, hogy a gyerekek szomorúsága is múlóban, mindketten beilleszkedtek a kolostor életrendjébe, s ekkor Fülöpöt valami sajátos, engesztelhetetlen harag szállta meg. A hegyi kolostor közösségének életkörülményei nem voltak olyan rosszak, hogy indokolhatták volna ezt a haragot: volt elegendő élelem, megfelelő ruházat, télen a hálóteremben égett a tűz, és még egy kis szeretet és gyengédség is jutott; a szigorú fegyelem és az unalmas szertartások végül is a rendet és a nyugalmat szolgálták. Fülöp mégis egyszerre csak úgy kezdett viselkedni, mintha igazságtalanul bebörtönözték volna. Nem engedelmeskedett az előírásoknak, minden lehetséges alkalommal fellázadt a tisztségviselők tekintélye ellen, ételt lopott, tojásokat tört össze, szabadon engedte a lovakat, kigúnyolta a gyengéket, és bántalmazta idősebb társait. Soha nem követett el azonban szentségtörést, és ezért az apát minden egyéb bűnét megbocsátotta. S végül is egyszerűen kinőtte ezt a rossz korszakot. Egy karácsony alkalmával, visszagondolva az elmúlt tizenkét hónapra, megállapította, hogy az egész évben egyetlen éjszakát sem töltött a büntető cellában.
Arra sem volt semmi magyarázat, hogy miért tért vissza a rendes kerékvágásba. Az a körülmény, hogy egyre jobban érdekelték a tanulmányai, talán segített. A zene matematikaelméleti vonatkozásai elbűvölték, s a latin igeragozás logikája is megelégedéssel töltötte el. Munkát is kapott, a cellariusnak kellett segítenie. A cellárius feladata volt, hogy gondoskodjon a szerzetesek anyagi szükségleteiről, a szandáltól a gabonáig. Ez is felkeltette Fülöp érdeklődését. Mély vonzalom, valóságos rajongó csodálat fűzte őt János testvérhez, a csinos, izmos, fiatal szerzetes kiváló

tanuló volt, s a jámborság, a bölcsesség és kedvesség valóságos megtestesülése. Részben, mivel utánozni szerette volna János testvért, részben a saját hajlamai ösztönzésére, vagy mindkét okból, egyre több vigaszt talált a kötelező napi imádságokban és szertartásokban. S mire ifjúvá serdült, a kolostor szervezeti rendje és a szent harmóniák testét-lelkét áthatották.

Ami a tanulmányokat illeti, Fülöp és Ferenc messze előtte járt a velük egykorú fiúknak, valahányat csak ismertek, de azt gondolták, ez csak azért van, mert kolostorban élnek, és intenzívebb oktatásban részesülnek. Egyáltalán nem gondolták ebben az időszakban, hogy kivételesen tehetségesek lennének. S amikor maguk is sokat segítettek a tanítási munkában a kisiskolában, őket pedig az apát oktatta az öreg, tudálékos novíciusmester helyett, azt gondolták, ez csak azért van, mert olyan korán kezdték a tanulást.

Fülöp, visszagondolva fiatalságára úgy találta, lázadó korszakának befejezte után egy rövid aranykor következett, egy év, vagy talán annál is kevesebb idő telt csak el, s hatalmukba kenteitek a testi vágyak. Elkövetkezett a tisztátalan gondolatok, az éjszakai magömlések, a gyóntatójával (aki maga az apát volt) való, félelmesen felkavaró megbeszélések időszaka, a vég nélküli bűnbánó vezeklések, a test sanyargatásának, az ostorozásoknak az ideje.

A testi vágyak kínzásától Fülöp soha nem szabadult meg teljesen, de végül már nem igazán volt jelentős, s már csak néha-néha zavarta, azon ritka alkalmakkor, ha az esze és a teste nem volt kellően elfoglalva; amiként egy régi seb sajogni kezd nyirkos időben.

Ferenc kicsit később vívta meg ezt a harcot, s bár

ezzel a témával kapcsolatban nem avatta bizalmába Fülöpöt, Fülöpnek az volt a benyomása, hogy Ferenc nem harcolt elég keményen a rossz gondolatok ellen, és túlságosan vidáman belenyugodott a vereségeibe. A fő dolog, hogy mégiscsak kivívták lelki békéjüket, felülkerekedtek a szerzetesi élet legnagyobb ellenségén, a testi szenvedélyeken.

Fülöp a celláriussal dolgozott, Ferenc a priornak segített, Péter apát követe volt, gyakran helyettesítette őt. Amikor a cellárius meghalt, Fülöp még csak huszonegy éves volt, túl fiatal, mégis ő kapta meg a tisztséget. Amikor Ferenc betöltötte huszonegyedik évét, az apát javaslatára, kifejezetten az ő számára kialakították az alpriori munkakört. Ez a javaslat azonban válság megérlelődését segítette elő. Ferenc azt kérte, mentsék fel a felelősség alól és engedjék el a kolostorból. Papként, a világban kívánta Istent szolgálni.

Fülöp meglepődött és megrémült. Soha eszébe sem jutott, hogy valamelyikük elhagyhatja a kolostort, s most olyan zavarba jött, mintha azt hozták volna a tudomására, hogy ő a trón örököse. De végül is sok töprengés, kéztördelés és lelkiismeret-vizsgálat után megtörtént az elválás, Ferenc kiment a világba, s jó idő múltán Gloucester grófjának káplánja lett.

Mielőtt erre sor került volna, Fülöp nagyon egyszerűnek látta a jövőjét, ha egyáltalán gondolkodott róla: szerzetes lesz, alázatos és engedelmes életet fog élni, öregkorára esetleg apát lesz, igyekszik majd követni Péter apát példáját. Most kíváncsi lett, vajon az Isten nem szánt-e neki valamilyen más rendeltetést. Eszébe jutott a példabeszéd a talentumokról: Isten elvárja, hogy szolgái ne csak megőrizzék, hanem gyarapítsák is az ő királyságát. Kissé remegve ugyan,

megosztotta ezeket a gondolatait Péter apáttal, megkockáztatva, hogy az apát felfuvalkodottsággal fogja ezért vádolni. Meglepetésére az apát a következőket válaszolta:
– Csodálkozom, hogy erre ilyen sokáig jöttél csak rá. Természetesen valami másra vagy rendeltetve. Egy kolostor árnyékában születtél, hatéves korodban árva lettél, szerzetesek neveltek fel, s huszonegy éves korodban már celláimnak tettek meg – Isten nem támaszt ennyi nehézségei egy ember formálódása körül, akit csak arra szán, hogy egész életét a kis kolostorban töltse, kopár hegytetőn, a távoli vidéken. Itt nincs elég működési terület a számodra. El kell hagynod ezt a helyet.
Fülöp meg volt döbbenve, de mielőtt elment volna az apáttól, eszébe jutott egy kérdés, és kibökte:
– Ha ez a kolostor annyira jelentéktelen, Isten miért tett téged ide?
Péter apát mosolygott.
– Talán azért, hogy a gondodat viseljem.
Ezt az évet követően az apát Canterburybe látogatott, hogy tiszteletét tegye a főesperesnél, amikor visszatért bejelentette Fülöpnek:
– Kingsbridge perjelének adtalak.
Fülöp elcsüggedt. Kingsbridge-ben volt az ország egyik legnagyobb és legfontosabb rendháza, katedrálissal rendelkező kolostor: a temploma katedrális volt, vagyis püspöki székhely, és tulajdonképpen a püspök volt a kolostor apátja, bár a gyakorlatban a prior irányította a szerzeteseket.
– Jakab perjel régi barátom – mondta Péter apát Fülöpnek. – Az utolsó néhány évben sajnos csüggedtség vett erőt rajta, nem tudom, miért. Mindenesetre Kingsbridge-nek friss vérre van

szüksége. Jakabnak különösen nagy gondja van az egyik kihelyezett részlegével, egy kicsi rendházzal az erdőben. Nélkülözhetetlenül szüksége van egy alkalmas emberre, aki át tudja venni a rendházat és visszavezeti a jámborság útjára.
– Tehát én leszek ott a prior? – kérdezte Fülöp meglepődve. Az apát bólintott.
– S ha jól gondoltad, hogy Istennek nagy tervei vannak veled, akkor remélhetjük, hogy segíteni fog neked a kis kolostor problémáinak a megoldásában.
– És ha tévedtünk?
– Ide mindig visszajöhetsz, és lehetsz a cellláriusom. De nem tévedünk, kedves fiam, meg fogod látni.
Fülöp könnyes szemmel búcsúzott. Tizenkét évet töltött itt, a szerzetesek jelentették számára a valódi családot. Feltehetően soha nem fogja ezeket a szerzeteseket viszontlátni, s ez nagyon elszomorította őt.
Kingsbridge először megfélemlítette Fülöpöt. A fallal körülvett kolostoregyüttes nagyobb volt, mint sok falu; a katedrális-templom hatalmas, homályos barlang; a priorház egy kisebb palota. De miután hozzászokott a puszta méreteihez, felfedezte ama bizonyos csüggedtség jeleit is, amit Péter apát tapasztalt öreg barátjánál, a perjelnél. A templom szemmel láthatóan nagyobb javítást igényelt; az imákat túl gyorsan hadarták el; a csendre vonatkozó előírásokat állandóan megszegték; túl sok volt a szolga, több, mint a szerzetes. Fülöp hamar túljutott a félelmeken, dühös lett. Legszívesebben megragadta volna Jakabot, s jól megrázta volna.
Hogy mered ezt tenni? Hogyan merészelsz elkapkodott imádságokat küldeni Istennek? Hogyan engedheted meg a novíciusoknak, hogy kockajátékkal

töltsék az időt, s a szerzeteseknek, hogy ölebeket tartsanak? Hogyan engedheted meg magadnak, hogy palotában lakj, és szolgák vegyenek körül, amikor az Isten háza düledezőben van? – Természetesen nem beszélt ezekről a dolgokról. Csak egy rövid és formális megbeszélése volt az apáttal. Jakab apát magas, vékony, görnyedt férfi volt, aki mintha a világ összes gondjának a súlyát a vállán viselné. Azután beszélt Remigiusszal, a prior helyettesével. A beszélgetés elején Fülöp utalt rá, hogy a kolostor rászorulna bizonyos változtatásokra; azt várta, hogy a helyettes vezető jó szívvel egyetért vele; de Remigius fölényesen lenézett Fülöpre, mintha csak azt kérdezné:

– Mit képzelsz, ki vagy? – s témát változtatott.

Remigius elmondta, hogy az erdei Szent János-kolostort három éve alapították, némi földet és vagyont adtak hozzá, s most már önellátónak kellene lennie, gyakorlatilag azonban ellátása még mindig az anyaháztól függött. De más problémák is adódtak: egy diakónus, akinek a kolostorban kellett éjszakáznia, bírálta a szertartások vezetésének a módját; utazók panaszolták, hogy ezen a környéken szerzetesek kirabolták őket; szóbeszéd járta a tisztátalanság bűnét illetően is... Az a körülmény, hogy Remigius nem tudott vagy nem akart pontos részletekkel szolgálni, szintén azt jelezte, hogy az egész szervezet vezetése tehetetlen. Fülöp haragtól felindulva távozott. A kolostornak Isten dicsőítését kell szolgálni. Ha ennek nem tesz eleget, akkor semmit nem tesz. Kingsbridge kolostora a semminél is kevesebbet ért. Szégyent hozott Istenre az ott eluralkodó tunyasággal. De Fülöp nem tudott semmit tenni érte. A legtöbb, amit remélhetett, hogy megreformálja Kingsbridge egyik

kihelyezett részlegét.
Kétnapos lovaglása alatt sokat töprengett a kapott hiányos információkon, és imádságokkal készült fel a megérkezésére. Azt határozta, hogy eleinte tanácsos lesz kedvesen bánni az emberekkel. A priort általában a szerzetesek választják, de egy ilyen kis rendház esetében, amelyik csak a főkolostor kihelyezett részlege, a priort az anyarendház priorja egyszerűen kinevezheti. Fülöp számára nem volt kötelező a megválasztás, ami azt is jelentette, hogy nem számíthatott a szerzetesek jóindulatára. Óvatosan ki kell tapasztalnia, hogyan haladjon előre. Többet kell megtudnia a kolostor elszomorító problémáiról, mielőtt eldönti, hogyan tudja a legjobb megoldást megtalálni. Ki kell érdemelnie a szerzetesek tiszteletét és bizalmát, különösen a nála idősebbekét, s azokét, akik sérelmesnek találhatják az ő idehelyezését. Ha majd körültekintően tájékozódott mindenről, és vezetői tekintélye megszilárdult, akkor hozzákezdhet a határozott cselekvéshez.
De hát nem így történt.
Már sötétedett, amikor a második napon pónilován elérte a tisztás szélét, és megpillantotta új otthonát. Akkoriban egyetlen kőépület volt csupán, a kápolna. (Fülöp a következő évben építtette a kőből készült új hálótermet.)
A többi faépület nagyon rozoga állapotban volt. Fülöp ezt nagyon rosszallotta: mindennek, amit a szerzetesek csinálnak, legyen az disznóól vagy katedrális, tartós minőségben kell készülnie. Ahogy jobban körülnézett, mindenütt a gondatlanság további nyilvánvaló jeleit látta, ami már Kingsbridge-ben is felháborította. Nem volt kerítés, a széna kizúdult a csűr ajtaján, s a halastó közvetlen közelében volt a

trágyadomb. Érezte, hogy az arca egyre feszültebb lesz az elfojtott szemrehányásoktól, igyekezett nyugtatni magát: szelíden, csak szelíden.
Eleinte senkit nem látott. Ez rendjén is volt, ugyanis éppen a vesperás ideje lévén a legtöbb barátnak a kápolnában kellett tartózkodnia. Meglegyintette ostorával a póni oldalát, s a tisztáson keresztül egy kunyhóhoz igyekezett, ami istállónak nézett ki. Egy fiatal fiú, szalmával a hajában, tétova arckifejezéssel kidugta a fejét az ajtón, és meglepetten bámult Fülöpre.
– Mi a neved – kérdezte Fülöp, majd egy percnyi megfontolás után hozzátette -: fiam?
– Félpennys Jánosnak hívnak a többiek – felelte a legény.
Fülöp leszállt a lóról és átadta a kantárszárat a fiúnak.
– Jól van, Félpennys János, lenyergelheted a lovamat.
– Igenis, atyám.
Egy szögre akasztotta a kantárt, és indulni akart.
– Hová mész? – kérdezte Fülöp élesen.
– Megmondom a testvéreknek, hogy egy idegen érkezett.
– János, neked most az engedelmességet kell gyakorolnod. Nyergeld le a lovamat. Majd én megmondom a testvéreknek, hogy itt vagyok.
– Igen, atyám.
Látszólag megrémülve János a dolgához látott.
Fülöp körülnézett. A tisztás közepét egy hosszú épület foglalta el, mint valami csarnok. Ez bizonyára a konyha. Elhatározta, hogy megnézi, mi készül vacsorára. A szigorú kolostorokban mindennap csak egy étkezés volt, az ebéd délidőben. Nyilvánvaló volt, hogy ez nem egy szigorú rendház, a vesperás után bizonyára kerül az asztalra némi könnyű vacsora:

kenyér sajttal vagy sózott hal, esetleg fűszerezett árpakása. De ahogy közeledett a konyhához, sülő pecsenye eltéveszthetetlen illatát érezte, s összefutott szájában a nyál. Homlokát összeráncolva megtorpant, aztán bement.
Két szerzetes és egy fiú ült a középen elhelyezett tűzhely körül. Fülöp megfigyelte, hogy az egyik szerzetes egy korsót adott át a másiknak, aki jót húzott belőle. A fiú egy nyársat forgatott, a nyárson kis malac sült.
Meglepetten néztek föl, amikor Fülöp belépett a világosságba. Szó nélkül elvette a korsót a szerzetestől, és beleszagolt.
– Miért isztok bort?
– Mert felvidítja a szívemet, kedves idegen. Te is igyál, jól húzd meg! – válaszolt barátságosan a szerzetes.
Nyilvánvalóan nem figyelmeztették őket az új prior érkezésére. Az is nyilvánvaló volt, hogy nem kellett félni annak a következményeitől, ha egy éppen átutazó barát hírét viszi Kingsbridge-be a viselkedésüknek. Fülöp a legszívesebben összetörte volna a korsót a barát fején, de mély lélegzetet vett, és szelíden szólt:
– A szegény emberek gyerekei éhesen dolgoznak, hogy minket étellel és itallal lássanak el. S mindezt Isten dicsőségére, s nem azért, hogy a mi szívünket felvidítsák. Ma este már nem kaptok több bort – tette hozzá, majd megfordult, és vitte magával a korsót.
Kifelé menet hallotta:
– Kinek képzeled magad?
Nem válaszolt, elég hamar rá fognak jönni. A korsót a konyhán kívül letette a földre. Keresztülment a tisztáson a kápolna irányába. Okiét hol összeszorította, hol kilazította, ellenőrizni akarta a haragját. Ne siesd el a dolgokat – mondta magának. –

Légy óvatos. Várd ki az idődet.
Néhány pillanatra megállt a kápolna kis előcsarnokában, nyugtatva magát, aztán lassan kinyitotta a nagy tölgyfa ajtót, és csendesen belépett.
Mintegy tizenkét szerzetes és néhány novícius álldogált a kápolnában, háttal feléje, rendetlen sorokban. Szemben velük a sekrestyés felolvasott egy nyitott könyvből. A szertartás szövegét elsietve mondta, s a szerzetesek felületesen mormogták a válaszokat. Három egyenetlen hosszúságú gyertya sercégen a piszkos oltárterítőn.
A háttérben két fiatal szerzetes beszélgetett, nem törődve a szertartással, nagyon lelkesen tárgyaltak valamiről. Amikor Fülöp odaért hozzájuk, az egyik valami mulatságosat mondhatott, a másik hangosan nevetett, túlharsogva a sekrestyés elhadart szavait. Ez már az utolsó csepp volt a pohárban Fülöp számára, s minden türelem elpárolgott belőle. Torkaszakadtából elkiáltotta magát:
– Csendet!
A nevetést mintha elvágták volna. A sekrestyés abbahagyta az olvasást A kápolna egyszerre csendes lett, a szerzetesek mind megfordultak és Fülöpre bámultak.
Kinyújtotta kezét, s a vihogó szerzetest fülön fogta. Olyan korú lehetett mint Fülöp, valamivel magasabb, de hirtelen meglepetésében nem állt ellen, amikor Fülöp lehúzta a fejét.
– Térdre! – ordította Fülöp.
Egy percig úgy tűnt, hogy a szerzetes megpróbálja kiszabadítani magát; de jól tudta, hogy hibát követett el, s mint azt Fülöp feltételezte, a bűntudat csökkentette az ellenállását. Amikor Fülöp még erősebben megrántotta a fülét, letérdelt.

– Mindnyájan térdeljetek le! – parancsolta Fülöp.
Valamennyien engedelmességi fogadalmat tettek, s még a botrányos fegyelmezetlenség, amiben éltek a legutóbbi időben, sem nem tudta kiölni belőlük a hosszú évek megszokását. A szerzeteseknek mintegy a fele és az összes novícius letérdelt.
– Mindnyájan megszegtétek a fogadalmatokat – mondta Fülöp megvetően. – Mindenki istenkáromló közületek.
Körülnézett, hogy lássa a tekintetüket.
– Most megkezdhetitek a vezeklést – mondta végül. Lassan, egymás után mindenki térdre ereszkedett, már csak a sekrestyés maradt állva. Testes, álmos szemű ember volt, talán húsz évvel idősebb Fülöpnél. Fülöp elindult feléje, kikerülve a térdepelő szerzeteseket.
– Add ide nekem a könyvet! – szólította fel.
A sekrestyés dacosan nézett Fülöpre, és nem szólt semmit.
Fülöp kinyújtotta a kezét, és gyengén megérintette a vaskos kötetet A sekrestyés erősebben szorította magához. Fülöp habozott. Fülöp két napon keresztül győzködte magát, hogy legyen óvatos, és csak lassan intézkedjen, s íme, itt van, lábán még az út pora, s máris mindent kockáztatva összeakaszkodott egy emberrel, akiről semmit nem tud.
– Add ide a könyvet, és térdelj le! – ismételte. Gúnyos mosoly jelent meg a sekrestyés arcán.
– Ki vagy te? – kérdezte.
Fülöp ismét habozni kezdett. Az nyilvánvaló volt a ruhája és a hajviselete alapján, hogy ő is egy szerzetes; a viselkedéséből mindnyájan gyaníthatták, hogy hatalmi helyzetben van; de azt még nem tudhatták, hogy a rangja a sekrestyés fölé helyezi-e.

Csak azt mondhatta volna: Én vagyok az új priorotok – de ezt nem akarta. Nagyon fontosnak tűnt a számára, hogy pusztán az erkölcsi tekintélye révén kerekedjen felül.
A sekrestyés megérezte az elbizonytalanodását, és ezt kihasználta.
– Mondd meg nekünk kérlek – szólította fel gunyoros udvariassággal –, ki az, aki térdre parancsol bennünket az Ő jelenlétében?
Fülöp azonnal felhagyott a habozással, arra gondolva, hogy ha Isten vele van, nincs mitől félnie. Mély lélegzetet vett, s harsogó szavai a kövezett padlótól a mennyezet boltozatáig visszhangoztak:
– Isten parancsolja nektek, hogy letérdeljetek az ő jelenlétében! – mennydörögte.
A sekrestyés valamicskével kevésbé magabiztosnak látszott. Fülöp megragadta az alkalmat, és hirtelen elkapta a könyvet. A sekrestyés, most minden tekintélyét elveszítve, végül is némi vonakodással letérdelt.
Fülöp megkönnyebbülve végighordozta tekintetét a szerzeteseken és megszólalt:
– Én vagyok az új perjeletek.
A szerzeteseknek mindaddig térdelniük kellett, míg Fülöp befejezte a szertartást. Hosszú ideig tartott, mert újra és újra elismételtette velük a válaszokat, amíg csak nem sikerült tökéletesen együtt mondaniuk. Azután csendben kivezette őket a kápolnából, keresztül a tisztáson, a refektóriumba. A sült malacot visszaküldte a konyhába, kenyeret és gyenge sört rendelt, s egy szerzetest kijelölt, hogy hangosan felolvasson, amíg az étkezés tart. Mihelyt befejezték, még mindig csendben a hálóterembe vezette őket.
Megparancsolta, hogy a különálló perjeli lakból hozzák

el az ágyneműjét: ugyanabban a helyiségben akart aludni, mint a szerzetesek. Ez volt a legegyszerűbb és leghatásosabb módja, hogy kivédje a tisztátalanság bűnét.
Az első éjjelen egyáltalán nem aludt, egy gyertya világa mellett üldögélt, csendben imádkozott, míg el nem jött az éjfél, és fel kellett ébreszteni a szerzeteseket a matutinumra. Ezt a szertartást gyorsan befejezte, lássák a szerzetesek, hogy nem teljesen könyörtelen. Visszatértek ágyaikba, de Fülöp továbbra sem aludt. Hajnalban, mielőtt még a többiek felébredtek volna, kiment körülnézni és átgondolni az előtte álló napot. Egy darab földet csak nemrég hasítottak ki az erdőből, s az irtás közepén még ott éktelenkedett egy hatalmas fatönk, egy óriási tölgyfa maradványa. Támadt egy ötlete.
Az első istentisztelet és a reggeli után kötelekkel és fejszékkel felszerelkezve mindnyájukat kivitte az irtásra. A reggelt azzal töltötték, hogy kiszedték a gigantikus csonkot, a társaság fele kötéllel húzta, a másik fele a fejszékkel ment neki hangos együttes hórukkolások közepette. Amikor végül kint volt a fatönk, Fülöp mindnyájuknak adott sört, kenyeret és egy szelet malacpecsenyét, amit tegnap vacsorára eltiltott tőlük.
Még nem jutott a problémák végére, de ez már a megoldás kezdete volt. Kezdettől fogva úgy döntött, hogy a kenyérgabonán és a templomi gyertyákon kívül semmit sem fogad el az anyaháztól. Tudván, hogy csak akkor ehetnek húst, ha nevelnek maguknak állatokat, vagy vadakat ejtenek el, a szerzetesekből gondos lábasjószág-tenyésztők és madarászok lettek; s míg azelőtt a szertartást jó munkakerülési alkalomnak tekintették, most örültek, ha Fülöp

rövidebbre fogta a kápolnában töltött időt, és hosszabb ideig lehettek a földeken.
Két év múltán önellátók lettek, s még további két év után ők látták el Kingsbridge apátságát hússal, vadpecsenyével, kecskesajttal, ami különleges, ínyenc csemegének számított. A kis kolostor virágzott, a szertartások feddhetetlenül zajlottak le, a szerzetesek egészségesek és boldogok voltak.
Fülöp elégedett lehetett volna, de az anyaházban, a kingsbridge-i kolostorban egyre siralmasabb állapotok uralkodtak.
A királyság egyik vezető vallási központja lehetett volna, pezsgő tevékenység színhelye. Könyvtárát külföldi tudósoknak kellene látogatni, priorjához tanácsért folyamodhatnának a környék nagyurai. Az ereklyékhez a környező vidékről zarándokok sokaságának kellene áradnia, s a kolostor vendégszeretetét a nemességnek kellene igénybe vennie. Jótékonyságának húrét ismerhetnék a környék szegényei. A templom összeomlóban, a szerzetesi épületek fele üres, és a prior uzsorások adósa. Fülöp évenként legalább egyszer elment Kingsbridge-be, s valahányszor visszajött, forrt benne a harag, amiért a vagyon, amelyet odaadó hívek adománya alapozott meg és tehetséges szerzetesek munkája gyarapítón, most ilyen gondatlanul elherdálódik, mint a tékozló fiú öröksége.
A problémák egy része a kolostor helyzetéből adódott. Kingsbridge egy kis falu volt, egy mellékúton, amely nem vezetett sehová. Az első Vilmos király idejétől kezdődően – őt hívták Hódító Vilmosnak vagy Fattyúnak, attól függően, hogy ki beszélt róla – a legtöbb katedrálist áthelyezték egy nagyvárosba; de Kingsbridge megmenekült ettől a felforgatástól. Bár

Fülöp véleménye szerint ez nem volt legyőzhetetlen probléma; egy tevékeny kolostor egy katedrális-templommal, az maga egy egész város.
Az igazi problémát Jakab apát letargiája okozta.
Ha petyhüdt kéz irányítja a kormánykereket, a hajó ide-oda imbolyog, ahogy a véletlen hozza, és nem jut el sehová.
S Fülöp legnagyobb keserűségére Kingsbridge apátsága tovább fog hanyatlani, amíg Jakab apát él.

A csecsemőt tiszta vászonba bugyolálták és egy nagy kenyérkosárba fektették bölcső helyett. Kis hasa teli kecsketejjel hamar elaludt. Fülöp Jánosra bízta a kicsit, mert ha némileg féleszűnek tartották is, nagyon kifinomult érzéke volt a kicsi és törékeny élőlényekhez.
Fülöpöt nagyon izgatta, hogy vajon mi hozta Ferencet az erdei kolostorba? Ebéd közben elejtett némi célzásokat, de Ferenc nem válaszolt, Fülöpnek el kellett nyomni a kíváncsiságát.
Ebéd után az elmélkedés ideje volt. Itt ugyan nem volt kerengő, de a szerzetesek beülhettek a kápolna előcsarnokába, és ott olvashattak, vagy le-fel sétálhattak a tisztáson. Időről időre bemehettek melegedni a konyhába a tűzhely mellé. Fülöp és Ferenc a tisztás szélén sétálgatott szorosan egymás mellett, ahogy annak idején gyakran sétáltak együtt a walesi kolostor kerengőjén. Ferenc elkezdte:
– Henrik király mindig úgy kezelte az egyházat, mint királysága alárendelt részét. Parancsokat adott püspököknek, adókat vetett ki, és megakadályozta a pápa hatalmának közvetlen gyakorlását.
– Tudom – mondta Fülöp. – S most mi van?
– Henrik király halott.
Fülöp abbahagyta a járkálást, erre nem számított.

– Vadászlakában érte utol a halál Lyons-la-Forét-ben, Normandiában, kedvenc ételének, egy tál orsóhalnak az elfogyasztása után.
– Mikor?
– Ma van az év első napja, tehát pontosan egy hónappal ezelőtt történt.
Fülöp nagyon meg volt döbbenve. Születése óta mindig Henrik volt a király. Soha nem élte át egy király halálát, de tudta, hogy ez zűrzavart vonhat maga után, esetleg háborút.
– Mi történik most? – kérdezte aggódva.
– A probléma az, hogy a király gyermekét évekkel ezelőtt megölték a tengeren, emlékezhetsz rá.
Fülöp jól emlékezett rá. Tizenkét éves volt. Ez volt az első országos jelentőségű esemény, amely gyermeki tudatát foglalkoztatta, és felhívta a figyelmét a kolostor falain kívüli világra. A király fia egy hajótörés alkalmával halt meg, amikor a White Shipnek nevezett vitorlás Cherbourg-nál elsüllyedt. Péter apát, aki Fülöpnek mindezt elmondta, nagyon aggódott, hogy a trónörökös halála háborút és anarchiát von maga után: de Henrik király erősen fogta a gyeplőt, Fülöp és Ferenc számára az élet változatlanul folyt tovább.
– A királynak természetesen még sok gyereke van – folytatta Ferenc. Legalább húsz, köztük az én uram, Gloucester grófja, Robert; de mint tudod, valamennyien fattyúk. Óriási nemzőképessége ellenére csupán még egy törvényes gyereke volt, egy lány, Maud. Fattyú nem örökölheti a trónt, de egy asszony legalább olyan rossz.
– Henrik nem jelölte ki az örökösét? – kérdezte Fülöp.
– De igen, Maudot választotta. Maudnak van egy fia, akit szintén Henriknek hívnak. Az öreg király leghőbb kívánsága az volt, hogy az unokája örökölje a trónt. De

a fiú még nincs hároméves. A király megeskette a bárókat, hogy hűségesek lesznek Maudhoz.
Fülöp össze volt zavarodva.
– Ha a király Maudot tette meg örökösének, s ha a bárók már hűséget esküdtek Maudnak... akkor mi a probléma?
– Az élet soha nem olyan egyszerű. Maud férjhez ment Anjou Geoffreyhez. Anjou és Normandia nemzedékek óta vetélkednek egymással. A mi normann főuraink gyűlölik az Anjoukat. Őszintén mondjuk meg, az öreg király túlságosan optimista volt, amikor azt várta, hogy az angol és normann bárók gyülekezete – eskü ide, eskü oda – belenyugszik majd abba, hogy egy Anjou vegye át az uralmat Anglia és Normandia felett.
Fülöpöt meglepte öccse tájékozottsága és az a tiszteletlenség, ahogyan az ország legfontosabb emberéről beszélt.
– Honnan tudod mindezt?
– A bárók Le Neubourg-ban gyülekeztek, hogy eldöntsék, mit kell tenniük. Felesleges talán mondanom, hogy az én lordom, Robert gróf is ott volt, s én vele mentem, hogy megírjam a leveleit.
Fülöp kutató szemekkel nézte öccsét. Milyen más is az ő élete, gondolta magában. Aztán eszébe jutott valami.
– Robert gróf, ugye, az öreg király legidősebb fia?
– Igen, és nagyon becsvágyó, de tudomásul veszi azt az elfogadott nézetet, hogy a fattyúk hódítással szerzik meg a királyságukat, és nem örökléssel.
– Ki van még?
– Henrik királynak három unokaöccse volt, a nővére fiai. A legöregebb Theobald Blois-ból. Azután ott van István, őt nagyon szerette az öreg király, kiterjedt birtokokat adományozott neki itt, Angliában, s a család

legifjabb tagja, Henrik, akit ismerhetsz mint Winchester püspökét. A bárók a legidősebbet, Theobaldot kedvelik a hagyományt követve, ezt a tradíciót nyilván te is tökéletesen ésszerűnek tartod. Ferenc Fülöpre nézett, és gúnyosan mosolygott.
– Tökéletesen ésszerű – mosolygott Fülöp. – Akkor hát Theobald az új királyunk?
Ferenc tagadóan rázta a fejét.
– Ő azt képzelte, de nekünk, fiatalabb testvéreknek is megvan a módszerünk, hogyan toljuk magunkat előtérbe. S mialatt Theobald kegyesen fogadta a bárók hódolatát, István átkelt a Csatornán Angliába, Winchesterbe rohant, és legkisebb testvére, a csecsemő püspök segítségével elfoglalta a várat és ami mindennél fontosabb – a királyi kincstárat.
Fülöp már-már majdnem kimondta: Akkor hát István az új uralkodónk. De nyelvébe harapott: ugyanezt mondta már Maudról és Theobaldról is, és mind a két ízben tévedett. Ferenc folytatta:
– Istvánnak még egy valamire van szüksége ahhoz, hogy a győzelme teljes legyen: az egy ház támogatására. Mert mindaddig, amíg az érsek meg nem koronázza a Westminster székesegyházban, nem lesz valóban király.
– De ez bizonyára könnyen fog menni – vetette közbe Fülöp. István bátyja, Henrik az ország egyik legfontosabb papja, Winchester püspöke, Glastonbury apátja, gazdag, mint Salamon és majdnem olyan hatalmas, mint a canterburyi érsek. És ha Henrik püspöknek nem állna szándékában támogatni őt, miért segítette volna Winchester elfoglalásában?
Ferenc helyeslően bólintott.
– El kell ismerni, hogy Henrik püspök ragyogóan manőverezett a válság idején. Látni fogod, hogy nem

testvéri szeretetből állt István pártjára.
– Az előbb emlékeztettelek rá, hogy az öreg Henrik király királysága részének tekintette az egyházat. Henrik püspök biztosítani akarja, hogy új királyunk, akárki lesz az, jobban bánjon az egyházzal. Mielőtt garantálta volna a támogatását, Henrik ünnepélyesen megeskettette Istvánt, hogy érintetlenül hagyja az egyház jogait és kiváltságait.
Fülöpre mindez mély benyomást tett. István kapcsolata az egyházzal eldöntetett hát, mindjárt uralkodása kezdetén. Talán még fontosabbak az előzmények. Az egyháznak kellett eddig is a királyt megkoronázni, de eddig nem volt joga feltételeket szabni. Talán olyan idő fog bekövetkezni, amikor a királynak hatalomra kerülése előtt meg kell vívnia harcát az egyházzal.
– Ez sokat jelenthet számunkra – mondta Fülöp.
– Természetesen István megszegheti az ígéreteit. De azért teljesen igazad van – helyeselt Fülöp –, nem lehet többé olyan könyörtelen, mint Henrik volt. Más veszély is fenyeget azonban. Két bárót jogaiban erősen sértett az, amit István tett. Az egyik Bartholomew gróf Shiringből.
– Ismerem. Egynapi járóföldre van innen. Bartholomew grófot ájtatos embernek ismerik.
– Lehet, hogy az, amit én tudok róla, hogy öntelt és makacs nagyúr, nem fogja megtagadni Maudnak tett hűségesküjét.
– S ki a többi elégedetlen báró?
– Az én uram, Robert Gloucester. Mondtam neked, nagyon becsvágyó. Gyötri őt a gondolat, ha törvényes fia lenne a meghaltnak, most ő lenne a király. Féltestvérét, Maudot akarja a trónon látni, azt reméli, Maud annyira rá lesz szorulva bátyja támogatására és

tanácsaira, hogy ténylegesen ő lesz a király.
– És tenni is készül valamit ennek érdekében?
– Attól félek, hogy igen. – Ferenc lehalkította a hangját, bár senki nem volt a közelben. – Robert és Bartholomew Mauddal, valamint annak férjével együtt összeesküvést terveznek. Istvánt le akarják taszítani a trónról, hogy Maudot tegyék meg királynőnek.
Fülöp abbahagyta a járkálást.
– Ez semmivé tenné mindazt, amit Winchester püspöke elért! – Megragadta testvére karját. – De hát Ferenc!... – kiáltotta izgatottan.
– Tudom, hogy mire gondolsz. Ha Robert gróf megtudná, hogy én ezt elmondtam neked, felakasztatna. Teljesen megbízik bennem. De én mindenekelőtt az egyházhoz vagyok hű, ez a kötelességem.
– Mit tudsz tenni?
– Azt gondoltam, hogy kihallgatást kérek az új királytól, és mindent elmondok neki. A két lázadó gróf tagadni fog, s engem árulásért felakasztanak majd, de a lázadás meghiúsul, s én az égbe jutok.
– Azt tanultuk, hogy hiú dolog önkéntesen keresni a mártíromságot – tiltakozott Fülöp a fejét rázva.
– S azt hiszem, Isten több munkát szánt nekem itt a földön. Bizalmi állásom van egy előkelő báró udvarában, s ha ott maradok s kemény munkával megszolgálom az előmenetelemet, nagyon sokat tehetek az egyház érdekeinek az érvényesítéséért.
– Van valami más lehetőség...?
– Azért vagyok itt – nézett Ferenc jelentőségteljesen Fülöpre.
Fülöp megborzongott a félelemtől. Ferenc őt is bele akarja vonni a dologba, minden bizonnyal, máskülönben miért tárta volna fel előtte ezt a

borzalmas titkot.
– Én nem fedhetem fel a lázadást, de te igen – közölte Ferenc.
– Jézus Krisztusra és az összes szentre kérlek, hagyjál ki engem.
– Ha az összeesküvést itt délen leplezik le, semmi gyanú nem illetheti a Gloucester-házat. Senki nem tudja, hogy itt vagyok, és senki nem tudja, hogy a testvérem vagy. Kitalálhatsz néhány hihető magyarázatot arra vonatkozóan, hogy honnan szereztél tudomást róla: láthattál gyülekező fegyvereseket, előfordulhatott, hogy valaki Bartholomew gróf házából fedte fel az össszeesküvést, meggyónva bűneit egy papnak, aki jó ismerősöd.
Fülöp szorosabbra vonta maga körül a köpenyét. Úgy tűnt, hogy hirtelen hidegebbre fordult az idő. Ez veszélyes volt, nagyon veszélyes. Beszélik, hogy aki beleavatkozik a királyi politikába, még ha tapasztalt, jártas ember is, rendszerint halállal végzi. Őrültség, hogy ilyen kívülálló, mint Fülöp, belekeveredjen a politikába.
De nagyon sok forgott a kockán. Fülöp nem nézhette tétlenül, hogy fellázadjanak az egyház által támogatott király ellen, különösen, ha van rá lehetősége, hogy megakadályozza. S Fülöp számára ugyan veszélyes az összeesküvés leleplezése, de Ferenc számára egyenesen öngyilkosság lenne.
– Mit terveznek a lázadók? – kérdezte Fülöp.
– Bartholomew gróf éppen most tér vissza Shiringbe. Innen követeket fog küldeni a híveihez mindenfelé Dél-Angliában. Robert gróf is megérkezik Gloucesterbe egy vagy két nap múlva, és gyülekezteti a fegyvereseit a nyugati vidékeken. Végül Brian Fitzcount,

Wallingford várának ura is csatlakozik hozzájuk, s egész Délnyugat-Anglia harc nélkül a lázadók kezébe fog kerülni.
– Akkor talán már túl késő is van! – aggodalmaskodott Fülöp.
– Még van időnk, körülbelül egy hét, de neked nagyon gyorsan kell cselekedned.
Fülöp ráébredt, hogy minden berzenkedése ellenére többé-kevésbé már felkészült a cselekvésre.
– Nem tudom, hogy kinek kell szólni. Normális körülmények között a grófhoz kellene menni, de most éppen ő a bűnös. Lehet, hogy a seriff az ő pártján van. Keresni kell valakit, aki biztosan a mi oldalunkon van.
– Kingsbridge priorja.
– Az én perjelem öreg és fáradt. Nagyon valószínű, hogy semmit nem hajlandó csinálni.
– Biztosan lesz ott valaki.
– Ott a püspök.
Fülöp még soha nem beszélt Kingsbridge püspökével, de biztosan fogadni fogja Fülöpöt és meghallgatja; természetszerűen Istvánt fogja támogatni, hiszen ő az egyház választottja; s a püspöknek hatalma is van, hogy tegyen valamit az ügy érdekében.
– Hol él a püspök? – kérdezte Fülöp.
– Három és fél napi járásra innen.
– Az lenne a legjobb, ha már ma indulnál.
– Igen – válaszolta Fülöp nehéz szívvel.
– Jobban szeretném, ha valaki más menne – mondta Ferenc némi lelkifurdalással.
– Én is – mondta Fülöp szomorúan –, én is.

Fülöp összehívta a szerzeteseket a kis kápolnába, s közölte velük, hogy a király meghalt.
– Imádkoznunk kell az elkövetkezendő események

békés lezajlásáért és azért, hogy az új király szeresse az egyházat jobban, mint az utolsó király, Henrik.

Arról azonban hallgatott Fülöp, hogy a békés megoldás kulcsa sajátos módon az ő kezébe pottyant. Ehelyett így folytatta:

– Más híreim is vannak, amelyek arra késztetnek, hogy meglátogassam anyakolostorunkat Kingsbridgeben. Hamarosan indulok.

Az alperjel olvassa majd a szertartások szövegét, a cellárius vezeti a gazdaságot, de egyik sem mérvadó tekintély Warehami Péter számára. Fülöp attól félt, hogy ha sokáig lesz távol, Péter annyi zűrzavart fog okozni, hogy rá se ismer majd a kolostorra, amikor visszatér. Nem tudta, milyen módszerrel lehetne Pétert megfékezni, ami nem törné össze az önérzetét. S most nemigen volt ideje a töprengésre, azt tette, amit pillanatnyilag a legjobbnak látott.

– Nemrégen a falánkságról beszéltünk. Péter testvérnek meg kell köszönnünk, hogy emlékeztetett erre minket, éppen, amikor Isten megáldotta a gazdaságunkat, jólétet biztosít számunkra, nem azért, hogy meghízzunk és elkényelmesedjünk, hanem az ő nagyobb dicsőségére. Szent kötelességünk közé tartozik, hogy gazdaságunkat megosszuk a szegényekkel. Mindeddig elhanyagoltuk ezt a kötelességünket, főképp azért, mert itt az erdőben nincs is kivel megosztanunk a javainkat. Péter testvér emlékeztetett rá minket, hogy kötelességünk kimenni a kolostorból, megkeresni a szegényeket, hogy vigaszt vigyünk nekik.

A szerzetesek meg voltak lepődve: azt hitték, hogy a falánkság témája le van zárva. Péter maga bizonytalanul nézett körül. Tetszett neki, hogy megint a figyelem középpontjába került, de gyanakodott – és

teljes joggal –, hogy Fülöpnek hátsó szándékai vannak.
– Elhatároztam, közösségünk minden szerzetese után minden héten adunk egy pennyt a szegényeknek. Ha ez azt jelenti, hogy mindnyájan valamicskével kevesebbet fogunk enni, meglesz érte majd a jutalmunk az égben. De mindennél fontosabb, gondoskodni róla, hogy jól költsék el a pénzüket. Ha egy szegény embernek adsz egy pennyt, hogy vegyen kenyeret a családja számára, esetleg rögvest a kocsmába rohan, lerészegedik, s mikor hazamegy, megveri a feleségét, akinek jobb lett volna, ha mi nem jótékonykodunk. Sokkal jobb, ha kenyeret adunk neki, s még jobb, ha a kenyeret a gyerekeinek adjuk. Az alamizsnaosztás szent feladat, több szorgalommal kell gyakorolnunk, mint a betegek gyógyítását vagy a fiatalok tanítását. A kolostorok legtöbbjének szüksége van egy alamizsnásra, aki felelős az alamizsnaosztásért, így nekünk is.
Fülöp körülnézett. A szerzetesek kíváncsiak voltak, élénken figyeltek. Péter megdicsőült arccal könyvelte el a hallottakat a saját győzelmeként. Senki nem gyanította, mi jön ezután!
– Az alamizsnás tisztsége igen kemény munkát igényel. Rendszeresen el kell járnia a legközelebbi városokba és falvakba, gyakran Winchesterbe. Ott a legszegényebb, legpiszkosabb, legcsúfabb és legbűnösebb néprétegekkel kell érintkeznie, mert hiszen a szegények ezekhez tartoznak. Imádkoznia kell az istenkáromlókért, meg kell látogatnia a betegeket, s meg kell bocsátani nekik, ha megkísérlik becsapni és kirabolni. Erősnek, alázatosnak kell lennie, s végtelen türelemmel bírnia. Nélkülöznie kell majd közösségünk kényelmét, hiszen többet lesz távol,

mint velünk.
Fülöp ismét körülnézett. A szerzetesek óvatosan pislogtak, egyikük sem akarta ezt a megbízást. Tekintete végül is Warehami Péteren állt meg. Péter rájött, hogy mi következik.
– Péter hívta fel a figyelmünket a hibáinkra ezen a területen – mondta Fülöp lassan –, úgy döntöttem hát, Pétert illesse meg ez a tisztesség. Te leszel az alamizsnásunk. Elkezdheted akár ma – fejezte be mosolyogva Fülöp.
Péter arca elfeketedett.
Túlságosan sokat leszel távol ahhoz, hogy zavart keltsél – gondolta Fülöp. A szoros érintkezés Winchester bűzös sikátorainak hitvány, élősdi szegényeivel majd leszoktat róla, hogy gúnyolódj a kényelmes életen.
Természetesen Péter tisztán és egyszerűen büntetésként fogta fel új tisztét, s olyan gyűlölködve nézett Fülöpre, hogy az egy pillanatra elcsüggedt, s elfordította róla a tekintetét, a többiekre nézett.
– A király halálát követően mindig bizonytalanná és veszedelmessé válik a világ – mondta. – Imádkozzatok értem, míg távol leszek.

Útjának második napján a déli órákban Fülöp perjel már csak néhány mérföldnyire volt a püspöki palotától. Amint közeledett, egyre kényelmetlenebbül érezte magát. Kigondolt magának egy történetet arra vonatkozóan, hogyan értesült a tervezett lázadásról. De lehet, hogy a püspök nem fogja elhinni a történetét, vagy ha el is hiszi, bizonyítékot akar majd. S még rosszabb is lehet – ez a lehetőség eszébe se jutott Fülöpnek, amíg együtt volt Ferenccel –, például elképzelhető, hogy a püspök is egyike az

összeesküvőknek, és támogatja a lázadást. Lehet, hogy Shiring grófjának a barátja. Előfordult, hogy püspökök előbbre helyezték a saját érdekeiket, mint az egyházét.
A püspök megkínoztathatja Fülöpöt, hogy bevallja, honnan szerezte az értesüléseit. Természetesen ehhez nincs joga, de hát ahhoz sincs joga, hogy fellázadjon a király ellen. Fülöp felidézte emlékezetében a kínzóeszközöket, amilyeneket a poklot ábrázoló festményeken látott. Ezeket a festményeket a bárók és püspökök föld alatti börtöneiben történtek ihlették. Fülöp nem érezte magát elég erősnek a mártírhalálra.
Amikor észrevett egy gyalogos csoportot az úton maga előtt, az első ösztönös reagálása az volt, hogy visszafogja a lovát és igyekezzék elkerülni velük a találkozást. Sok útonálló akad, aki nem habozik kirabolni egy magányos barátot. Később látta, hogy az alakok közül kettő gyerek, a harmadik pedig nő. Egy családi együttestől rendszerint nem kellett férni. Ügetésbe kezdett, hogy utolérje őket.
Amikor közelebb ért hozzájuk, tisztábban láthatta őket. Egy magas férfi, egy kis termetű asszony és két gyermek. Láthatóan szegények voltak: nem vittek drága értéktárgyakat tartalmazó kis batyukat, s a ruhájuk is rongyos volt. A férfi nagy csontú volt és lesoványodott, mintha halálos kór emésztené, vagy éppen csak nagyon ki van éhezve. Aggódva nézett Fülöpre, egy mozdulattal és néhány halk szóval közelebb húzta magához a gyerekeit. Fülöp eleinte ötvenévesnek gondolta, de most látta, hogy a férfi még csak a harmincas éveiben jár, bár arcán sok a gondszántotta barázda.
– Mi van, szerzetes? – kérdezte az asszony.

Fülöp szigorúan nézett rá. Szokatlan dolog volt, hogy egy asszony megszólaljon a férjét megelőzve, s ha a szerzetes szó nem volt éppen udvariatlan, sokkal illendőbb és tisztelettudóbb lett volna a testvér vagy atyám megszólítás. Az asszony talán tíz évvel is fiatalabb volt a férfinál, mélyen ülő, különös, aranyszínű szemei meghökkentő benyomást tettek. Fülöp veszedelmesnek érezte.
– Jó napot, atyám! – köszöntötte a férfi mintegy mentegetőzve a felesége nyerseségéért.
– Az Isten áldjon meg! – válaszolta Fülöp, s lelassította a lovát. – Ki vagy?
– Tamás építőmester, munkát keresek.
– S azt gondolom, eddig még nem találtál.
– Ez az igazság.
Fülöp bólintott. Gyakori történet volt. Építkezéseken dolgozó kézművesek általában munkát keresve vándoroltak, és bizony előfordult, hogy nem találtak, vagy azért, mert nem volt szerencséjük, vagy azért, mert nem sokan építkeztek. Ezek az emberek gyakran igénybe vették a kolostorok vendégszeretetét. Ha a közelmúltban dolgoztak, tisztességes adományt hagyva távoztuk alkalmával, de előfordult – ha régóta vándoroltak már –, hogy semmit nem tudtak felajánlani.
Ez az építőmester a nincstelenek közé tartozón, bár a felesége jól nézett ki. Fülöp barátságosan szólt hozzájuk:
– A nyeregtáskámban van ennivaló, s mivel ebédidő van, s a jótékonyság szent kötelesség, ha a családoddal szívesen ennél velem, társaságban ebédelhetnék, s jutalmat kapnék az égben.
– Ez nagyon szép tőled – válaszolta Tamás, és az asszonyra nézett. Az előbb megvonta kissé a vállát,

majd bólintott. – Elfogadjuk a jócselekedetet, és megköszönjük.
– Istennek köszönjétek, ne nekem.
– Hála a parasztoknak, az általuk fizetett adóból van az ennivalónk mondta az asszony.
Megálltak egy kis tisztásnál, ahol Fülöp lova legelhetett egy kis hervadt téli füvet. Fülöp titokban örült, hogy ürügyet talált a késlekedésre, legalább némi haladékot nyert a püspökkel való félelmetes találkozásig. Az építőmester elmondta, hogy ő is a püspöki palotába igyekszik, azt remélve, hogy ott találhat építési feladatot, javítási vagy esetleg bővítési munkát. Míg beszélgettek, Fülöp lopva tanulmányozta a családot. Az asszony túlságosan fiatalnak tűnt ahhoz, hogy anyja lehessen az idősebb fiúnak, aki erős volt, mint egy fiatal borjú, félszeg, és ostoba tekintetű. A másik fiú kis termetű volt, különös, sárgarépa színű hajjal, hófehér bőrű és kiugró világoskék szemekkel. Furcsa módon, intenzíven és mégis a távolba néző arckifejezésével bámulta a dolgokat, szegény Félpennys Jánosra emlékeztette Fülöpöt. De Jánossal ellentétben, ha ennek a fiúnak elkaptad a tekintetét, szinte egy felnőtt okossága tükröződött benne. Fülöp úgy vélte, a maga módján ugyanolyan felkavaró jelenség, mint az anyja. A harmadik gyerek egy hatéves forma kislány volt, néha sírva fakadt, s az apja odaadó figyelemmel törődött vele, időről időre vigasztalóan megsimogatta, anélkül, hogy mondott volna valamit. Szemmel láthatóan nagyon szerette a lánykát. A feleségét is megérintette egyszer, s Fülöp észrevette, hogy szerelemmel villant össze a szemük. Az asszony elküldte a gyerekeket nagy leveleket keresni, amiket tányérul használhatnak. Fülöp kinyitotta a nyeregtáskáját. Tamás megkérdezte,

merre van a kolostora.
– Az erdőben, egynapi járásra nyugati irányban.
Az asszony felfigyelt, Tamás összevonta a szemöldökét. Fülöp megkérdezte:
– Ismered talán?
Tamás kissé félszegen megjegyezte:
– El kellett haladnunk mellette Salisburyből jövet.
– Ö, igen, láthattátok volna, de csak ha pontosan ismernétek, hogy hol van, és megkerestétek volna, ugyanis jó messzire van a főúttól.
Fülöpnek hirtelen szeget ütött valami a fejébe.
– Mondd, kérlek, nem találkoztál az úton egy nővel? Lehet, hogy nagyon fiatal, s egyedül lehetett esetleg egy gyerekkel.
– Nem – mondta Tamás. – Miért kérdezed?
Tamás közönyös hangon beszélt, de Fülöpnek az volt az érzése, hogy nagyon is érinti őt az ügy. Fülöp mosolygott:
– Elmondom neked. Tegnap kora reggel egy csecsemőt találtak az erdőben, és elhozták az én kolostoromba. Fiúgyermek, legfeljebb egynapos lehetett. Azon az éjjel kellett megszületnie. Az anya minden bizonnyal ugyanabban az időben, mint te, ugyanazon a környéken járhatott.
– Senkit nem láttunk – ismételte Tamás. – Mihez fogsz kezdeni a csecsemővel?
– Tápláljuk őt kecsketejjel, úgy tűnik, jól fogadja.
Mind a ketten odaadóan figyeltek Fülöpre. Ez a történet mindenkinek a szívéig hatol, gondolta a prior. Egy perc múlva Tamás megkérdezte:
– És most megkeresed az anyát?
– Ó, nem! Csak véletlenül kérdeztem. Ha találkoznék vele, visszaadnám neki a gyereket, de világos, nem akarja a kicsit és mindent el fog követni, hogy ne

lehessen őt megtalálni.
– De hát mi lesz a gyermek sorsa?
– Felneveljük a kolostorban. Isten gyermeke lesz, én és a testvérem ugyanígy nevelkedtünk fel. Egészen kicsik voltunk, amikor a szüleinket megölték, az apát magához vett bennünket, ő lett az apánk, és a szerzetesek jelentették számunkra a családot. Enni adtak nekünk, volt meleg otthonunk, és megismerkedtünk a betűkkel.
– S mind a ketten szerzetesek lettetek – mondta az asszony némi iróniával, mintha az eset azt bizonyítaná, hogy a kolostor jótékonysága végső soron önérdeket szolgált.
Fülöp örült, hogy ellentmondhatott az asszonynak.
– Nem, az öcsém elhagyta a rendet.
A gyerekek visszaértek, de leveleket nem hoztak. Fülöp mindenkinek adott kenyeret és sajtot. Úgy estek az ételnek, mint éhező állatok.
– Ezt a sajtot az én kolostoromban csináljuk. Sokan akkor szeretik, ha friss, mint most ez is, de még sokkal jobb, ha megérik. – De ők túlságosan éhesek voltak, hogy ezzel törődjenek. Pillanatok alatt mindent felfaltak. Fülöpnek volt még három körtéje. Kihalászta a zsákból, és odaadta Tamásnak. Tamás minden gyereknek adott egyet.
– Imádkozni fogok, hogy munkát találj – mondta Fülöp útra készen.
– Ha eszedbe jut, atyám, tégy említést rólam a püspöknek. Te ismered az igényeiteket, és becsületes embereknek ismertél meg minket.
– Megteszem szívesen.
Tamás tartotta a lovat, míg Fülöp nyeregbe szállt.
– Jó ember vagy, atyám – mondta, és Fülöp meglepődve látta, hogy könnyek gyűltek Tamás

szemébe.
– Isten legyen veled – köszönt el Fülöp.
Tamás egy kicsivel hosszabb ideig tartotta a ló fejét, és halkan, mintha nem akarná, hogy a gyerek meghallja, megkérdezte, hegy adtak-e már nevet a talált csecsemőnek.
– Igen. A Jonatán nevet adtuk neki, ami istentől kapott ajándékot jelent.
– Jonatán. Ez tetszik nekem. – Tamás elengedte a lovat.
Fülöp egy pillanatra érdeklődéssel nézett, aztán oldalba rúgta a lovát és elügetett.

Kingsbridge püspöke nem lakott Kingsbridge-ben. A palotája egy dús növényzetű völgybe torkolló, délre néző domboldalon épült, egynapi járásra a hideg kőkatedrálistól és gyászos hangulatú szerzeteseitől, így volt kedvére, ugyanis a sok templombajárás hátráltatta volna sok egyéb munkájában, mint az adóbeszedés, igazságtevés és taktikázás a királyi udvarban. Nagyon megfelelt ez a szerzeteseknek is, hiszen minél messzebb volt a püspök, annál kevesebbet avatkozhatott be a dolgaikba.
Eléggé hideg lett, hogy havazzon, azon a délutánon, amikor Fülöp megérkezett. Éles szél sepert végig a püspök völgyén, alacsony szürke felhők tömörültek a domboldalon fekvő kúria fölött. Nem éppen vár, de jól megerősített épület volt. Az erdőt kiirtották százyardos körzetben. A házat embermagasságú erős fából készült kerítés zárta körül. Kívül esővízlevezető csatorna. A kapuban barátságos őr, de a kardja súlyos.
A palota jó minőségű kőház volt, E betű formájában építve. A földszintet egy nagy csarnok foglalta el.

Vastag falait több súlyos ajtó törte át, de egyetlen ablaka sem volt. Az egyik ajtó nyitva volt, azon keresztül Fülöp hordókat és zsákokat látott a félhomályban. A többi ajtó be volt csukva és le volt láncolva. Fülöp kíváncsi volt, hogy mi lehet mögöttük. Ha a püspök fogságban tart embereket, azok itt senyvedhetnek.
Az E betűnek a rövid szárát egy külső lépcső alkotta, amelyik az emeleti szint lakóhelyiségeihez vezetett. Egyenes szára a főhelyiség, bizonyára az ebédlő. Az E betű fejét és lábát alkotó két másik helyiség valószínűleg a kápolna és a háló – gondolta Fülöp.
Az épületegyütteshez tartozott még a konyha, a pékség, mind a kettő kőből, és a fából épült istállók, valamint a csűr. Valamennyi épület jó állapotban volt, ami elég nagy szerencsétlenséget jelentett Tamás építőmester számára gondolta Fülöp.
Az istállóban sok jó lovat tartottak. Jó néhány harci mént is. Az udvarban fegyveres emberek lebzseltek. Talán látogatók vannak a püspöknél.
Fülöp egy istállószolgára bízta a lovát, és rossz előéletekkel fölment a lépcsőn. Az egész hely nyomasztó, harcias légkört árasztott. Hol vannak a kérvényekkel és panaszokkal kihallgatásra váró emberek? A gyermekeiket püspöki áldásra hozó anyák? Fülöp egy barátságtalan világba érkezett, s egy veszedelmes titok volt a birtokában. Lehet, hogy jó sok idő fog eltelni, amíg újra hazamehetek – gondolta félelemmel eltelve. – Jobb lett volna, ha Ferenc nem jött volna hozzám.
Felért a lépcső tetejére. El akarta magától hessegetni a méltatlan gondolatokat. Most lehetőségem van, hogy Istent és az egyházat szolgáljam, én meg a saját biztonságomat féltem. Sok ember naponta

veszélyekkel áll szemközt csatában, a tengeren, kockázatos zarándokúton vagy keresztes háborúban. Néha még egy szerzetesnek is vállalnia kell egy kis félelmet és remegést.
Mély lélegzetet vett, és belépett az ajtón. A nagyterem sötét volt és füstös. Fülöp gyorsan becsukta az ajtót maga mögött, nehogy beengedje a hideget, aztán kémlelni kezdett a homályba. A helyiség másik végében hatalmas tűz izzott. A tűz és a kicsi ablakok szolgáltattak csak némi fényt. A tűzhely körül több ember tartózkodott. Egyesek papi öltözékben, mások az alacsonyabb rangú nemesek drága, de már kopott ruházatában. Komoly beszélgetésbe mélyedtek, halk hangon, nagy odaadással, szétszórva ültek, de mindnyájan a csoport közepén ülő papot nézték, és őhozzá beszéltek. Olyan volt, mint egy pók a hálója közepén. Alacsony férfi volt, lábai szétvetve, hosszú karjai a szék karfáján nyugodtak, mégis azt a benyomást keltette, hogy bármikor ugrásra készen áll. Hosszú, fekete haja, sápadt arca, erős orra és fekete ruhája egyszerre kellemes és ugyanakkor fenyegető benyomást tettek.
Nem a püspök volt. Az ajtó mellett egy szolga ült, felállva fogadta Fülöpöt:
– Jó napot, atyám, kit keresel?
Egy, a tűz mellett fekvő kutya felemelte a fejét, és elkezdett ugatni. A fekete ruhás pap felnézett, meglátta Fülöpöt; azonnal abbahagyta a beszélgetést, fölemelt kézzel megkérdezte:
– Miért jöttél?
– Jó napot kívánok – köszönt Fülöp udvariasan –, a püspököt keresem.
– Nem tartózkodik itt – jelentette ki a pap elutasítóan.
Fülöp elkedvetlenedett. Nagyon félt a beszélgetéstől a

püspökkel és az esetleges veszedelmektől, de most mégis csalódottnak érezte magát. Mihez kezd most majd rettenetes titkával? Tovább kérdezősködött:
– És mikorra várjátok vissza a püspököt?
– Nem tudjuk. Mi dolgod van vele?
A pap hangja kissé nyers volt, és Fülöp nagy bajban érezte magát.
– Isten dolgairól kell vele beszélni – válaszolta határozottan. – Te ki vagy? A pap összevonta a szemöldökét, meglepve a kihívástól. S a másik férfi hirtelen nyugodt lett, mint olyan emberek, akik robbanást várnak; majd egy kis idő múlva szelíd hangon válaszolt.
– A püspök főesperese vagyok. A nevem Waleran Bigod.
Megfelelő név egy pap számára – gondolta Fülöp.
– Az én nevem Fülöp. Az Erdei Szent János priorja vagyok. Rendházunk Kingsbridge apátságának kihelyezett részlege.
– Hallottam már rólad – mondta Waleran. – Fülöp Gwynedd vagy.
Fülöp csodálkozott. Nem tudta elképzelni, hogy a főesperes hogyan ismerheti egy ilyen alacsony rangú személy nevét. De ha szerény volt is a rangja, mégis elég fontos ahhoz, hogy megváltoztassa Waleran viselkedését. A főesperes arcáról eltűnt az ingerültség.
– Gyere a tűzhöz. Innod kell egy friss forró bort, hogy megmelegedj. – Intett egy fal mellett ülő szolgának, s a rongyos figura felugrott, hogy teljesítse a parancsát.
Fülöp odament a tűz mellé. Waleran mondott valamit halk hangon, és a többiek mind felálltak és szedelőzködni kezdtek. Fülöp leült és melengette a kezét, mialatt Waleran az ajtóhoz kísérte a vendégeit. Kíváncsi volt, vajon miről tárgyalhattak. És vajon a

főesperes miért nem imádkozással fejezte be az összejövetelt?
A rongyos szolga egy fakupát adott át neki. Hörpintett egyet a forró, fűszeres borból, és magában azon tanakodott, mi legyen a következő lépése. Ha a püspököt nem tudja elérni, kihez forduljon? Fülöp arra gondolt, talán el kellene mennie Bartholomew grófhoz, és egyszerűen megkérni őt, hogy álljon el a lázadás tervétől. De ez egy nevetséges ötlet volt: a gróf egy föld alatti börtönbe fogja őt vetni és eldobja a kulcsot. Maradt még a seriff, aki elméletileg a király képviselője vidéken. De nem lehet tudni, hogy a seriff kinek az oldalán áll, amikor még azt sem lehet tudni, hogy ki lesz a király. Fülöp mégis azt gondolta, hogy végül is vállalnia kell ezt a kockázatot. Leginkább arra vágyott, hogy visszatérhessen a kolostor egyszerű életéhez, ahol a legnagyobb ellensége Warehami Péter.
Waleran vendégei eltávozták, az ajtó becsukódott, az udvarról lovak nyerítése hallatszott. Waleran visszatért a tűzhely mellé a nagy karosszékébe.
Fülöp a saját gondjaival volt elfoglalva, és voltaképpen semmi kedvet nem érzett ahhoz, hogy a főesperessel beszélgessen, de kötelességének érezte, hogy udvarias legyen.
– Remélem, nem szakítottam félbe a megbeszéléseteket. Waleran tiltakozó mozdulatot tett.
– Már éppen a végénél tartottunk. A dolgok mindig hosszabb ideig tartanak, mint szükséges lenne. Különböző földbérleti ügyeket tárgyaltunk, az efféle dolgok pillanatok alatt elintézhetők, ha az emberek eléggé határozottak lennének. Azt hallottam, hogy nagyon jó munkát végeztél kis erdei kolostorodban.
– Meglep engem, hogy tudsz róla – válaszolta Fülöp.
– A püspök hivatalból Kingsbridge apátja, így hát

kötelező ismernie a dolgokat.
A püspöknek, úgy látszik, nagyon jól informált főesperese van – gondolta Fülöp, s csak annyit mondott:
– Igen, az Isten megáldott minket.
– Valóban.
A normann nyelvet beszélték. Waleran és vendégei is ezt a nyelvet használták, a kormányzat nyelvét; de volt valami különös Waleran kiejtésében, és néhány pillanat múlva Fülöp rájött, hogy Waleran úgy ragozza a szavakat, mint aki a neveltetése során angolul beszélt. Vagyis nem volt normann előkelő, hanem egy bennszülött, aki a saját erejéből emelkedett föl, ugyanúgy mint Fülöp.
Egy perc múlva ez bizonyossá is vált, Waleran angolra váltva folytatta a beszélgetést:
– Nagyon szeretném, ha Kingsbridge apátságán ugyanígy Isten áldása lenne.
Nem egyedül Fülöpöt zavarta hát a dolgok állapota Kingsbridge-ben. Waleran feltehetően még jobban ismerte az eseményeket, mint Fülöp.
– Hogy van Jakab perjel?
– Beteg – válaszolta Waleran szűkszavúan.
Hát akkor végképp nem fog semmit tenni Bartholomew gróf lázadásával kapcsolatban, gondolta Fülöp bosszúsan. Akkor el kell mennie Shiringbe és a seriffel kell próbálkoznia. Eszébe jutott, hogy Waleran az az ember, aki a vidék minden fontos emberét ismeri:
– Milyen ember a shiringi seriff? – kérdezte.
– Istentelen, gőgös, kapzsi és megvesztegethető. Ilyen minden seriff. Miért kérdezed?
– Ha nem beszélhetek a püspökkel, akkor talán meg kell keresnem a seriffet.
– Nagyon jól tudod, hogy a püspök teljes bizalmát

élvezem – mondta Waleran mosolyogva. – Hátha én segíthetek...
Kezét széttárta, mint aki nagyon készséges, de tudja, hogy visszautasítást is kaphat.
Fülöp kissé megkönnyebbült, arra gondolva, hogy a válságos helyzet egy vagy két napra eltolódott, de most megint egész belseje remegett. Vajon bízhat Waleran főesperesben? Waleran bebizonyította, hogy igen nyugodt ember: a főesperes közönyösnek látszott, de a valóságban majd kirobbant a kíváncsiságtól, hogy mi lehet Fülöp rendkívüli mondanivalója. De ez még nem volt elég ok arra, hogy ne bízzon benne. Waleran nagyon értelmes embernek látszott. Vajon van-e elég hatalma ahhoz, hogy tegyen is valamit a lázadással kapcsolatban. De ha saját maga nem is tud intézkedni, talán tudja értesíteni a püspököt. Fülöp egyre jobban arra a belátásra jutott, sokkal előnyösebb számára, ha megbízik Waleranban; a püspök ragaszkodhatna ahhoz is, hogy Fülöp elmondja neki, honnan származik az értesülése, a főesperesnek erre nincs hatalma, és megelégszik majd a történettel, ahogyan Fülöp elmondja neki; akár elhiszi, akár nem.
– Ha ennyi ideig gondolkozol, azt fogom hinni, nem bízol meg bennem – mondta Waleran mosolyogva.
Fülöp úgy érezte, megérti Walerant. Waleran nagyon hasonlított őhozzá: fiatal, jól képzett, alacsony születésű és intelligens. Fülöp ízlésének egy kissé túl világias volt, de végül is ez megbocsátható egy papnak, aki az ideje nagy részét urak és hölgyek társaságában kénytelen tölteni, és nem élvezheti a szerzetesek védett életét. Waleran Fülöp szerint legbelül jámbor szívű ember volt. Az egyház érdekében mindent meg fog tenni.

Fülöp már rászánta magát, de még mindig habozott. Mostanáig csak Ferenc és ő tudta a titkot. Mihelyt elmondja egy harmadik személynek, bármi történhet. Mély lélegzetet vett.
– Három nappal ezelőtt egy sebesült ember érkezett a kolostoromba kezdte, magában imádkozva, hogy bocsáttassék meg neki a hazugsága. – Az illető felfegyverzett férfi volt, nemes, gyors járású lovon. Egy vagy két mérföldnyire minden bizonnyal leesett a lováról. Valószínűleg nagyon gyorsan vágtatott, mert amikor leesett a lóról, összetörte a karját, és erősen összezúzta a bordáit. A karját sínbe tettük, de semmit nem tudtunk kezdeni a bordáival. Vért köpött, ami belső sérülésekre utalt.
Mialatt beszélt, Fülöp figyelte Waleran arcát. Semmi mást nem látott, mint udvarias érdeklődést.
– Azt tanácsoltam a sebesültnek, hogy gyónja meg a bűneit, mert életveszélyben van. Ő mondta el nekem a titkot.
Fülöp habozott. Nem tudván biztosan, mennyit hallott Waleran a politikai újságokból.
– Bizonyára tudod, hogy István Blois-ból igényt tart Anglia trónjára, s az egyház áldását adja rá.
Waleran többet tudott, mint Fülöp:
– Három nappal karácsony előtt megkoronázták őt a Westminster székesegyházban – közölte Waleran.
– Már megtörtént? – ezt Ferenc nem tudta.
– Mi volt hát a titok? – érdeklődött Waleran némi türelmetlenséggel.
– Mielőtt meghalt volna, a lovas elmondta nekem, hogy ura, Bartholomew gróf Shiringből összeesküvést sző Gloucesteri Roberttel, fel akarnak lázadni István ellen.
Fülöp visszafojtott lélegzettel figyelte Waleran arcát.

– Gondolod, hogy igazat beszélt? – kérdezte sürgetően Waleran, előrehajolva karosszékében, s sápadt arca elsötétedett.
– A haldoklók általában igazat mondanak a gyóntatójuknak.
– Az is lehet, csak a gróf háza népe körében elterjedt szóbeszédet adta tovább.
Fülöp nem számított rá, hogy Waleran kételkedni fog.
– Ó, nem – sürgős rögtönzésbe kezdett. – Bartholomew gróf küldötte volta lovas, az volt a feladata, hogy Hampshire-ben gyülekeztesse a gróf híveit.
– Írásos üzenet volt nála? – Waleran intelligens tekintete kutatóan figyelte Fülöp arckifejezését.
– Nem volt.
– S valami pecsét vagy jel, ami bizonyította a gróf meghatalmazását?
– Semmi. – Fülöp lassan izzadni kezdett. Az volt a benyomásom, hogy azok az emberek, akikhez készült, jól ismerik őt mint a gróf felhatalmazott képviselőjét.
– Mi a neve?
– Ferenc – mondta Fülöp ostobán. S legszívesebben leharapta volna a nyelvét.
– Éppen csak ennyi?
– Más nevet nem mondott. – Fülöpnek az volt az érzése, hogy Waleran kérdezősködése során végül felgöngyölíti az ő történetét.
– A fegyverei és a címere segíthetnek azonosítani őt.
– Nem volt címere – mondta Fülöp kétségbeesetten. – A fegyvereit eltemettük vele együtt, szerzeteseknek nincs szükségük kardokra. Kiáshatjuk a kardokat, de megmondhatom, hogy egészen egyszerűek voltak, minden különösebb ismertetőjel híján, nem hinném, hogy bármiféle nyomot találnál rajtuk... El kellett

terelnie Waleran figyelmét az ilyen irányú kérdezősködéstől.
– Mit gondolsz, mit kellene tenni?
– Nehezen lehet tudni, ha nincsenek bizonyítékaink – válaszolt Waleran, összeráncolva a homlokát. – Az összeesküvők egyszerűen letagadhatják a vádat, és akkor a vádaskodót ítélik el.
Waleran nem mondta, hogy különösen, ha a vádról kiderül, hogy hamis, de Fülöp gyanította, magában ezt gondolta. Waleran ezt mondta:
– Elmondtad ezt valaki másnak is? Fülöp tagadóan rázta a fejét.
– Hova akarsz innen menni?
– Kingsbridge-be. Kellett valami ürügyet találnom, miért hagyom ott a kolostoromat, ezért azt mondtam, meglátogatom az apátságot. S ezt most meg is kell tennem, hogy igazzá váljon a hazugság.
– Senkinek ne beszélj ezekről a dolgokról.
– Nem fogok.
Fülöpnek nem is állt szándékában, de csodálkozott, hogy Waleran miért ragaszkodott ehhez, talán személyesen is érdekelt volt benne. Ha vállalja a kockázatát annak, hogy leleplezze az összeesküvést, azt akarta, hogy biztosan hitele legyen. Nagyon becsvágyó volt, ami jól jött Fülöp célja számára.
– Bízd rám a dolgokat.
Waleran ismét hirtelen nyersse vált, olyan szembeötlő volt az ellentét előzetes viselkedéséhez képest, hogy Fülöp rájött, Waleran a barátságosságot úgy tudja letenni és felvenni, mint egy kabátot. Waleran folytatta:
– Most elmész a kingsbridge-i kolostorba, a seriffről pedig feledkezz el. Rendben van?
– Igen.
Fülöp elfordult az ablaktól és Waleranra nézett. A

főesperes gondolataiba mélyedve a tüzet bámulta. Fülöp elnézte egy percig. Waleran nem osztotta meg vele gondolatait. Fülöp szerette volna tudni, hogy mi zajlik le az okos fejben.
– Akkor én most megyek – mondotta.
Waleran felocsúdott az álmodozásból, és megint nagyon kedves lett. Mosolyogva felállt.
– Minden rendben van.
Elsétált Fülöppel az ajtóig, és lekísérte őt a lépcsőkön az udvarra.
Egy istállószolga előhozta Fülöp lovát és felnyergelte. Waleran már elbúcsúzhatott volna, hogy visszatérjen a tűzhöz, de még mindig várt. Fülöp gyanította, hogy biztosan akarja tudni, eltávozott-e Fülöp Kingsbridge-be, és nem a Shiring felé vezető utat választotta-e.
Fülöp felszállt a lóra, s sokkal boldogabbnak érezte magát, mint érkezésekor. Éppen indulni szándékozott, amikor meglátta, Tamás építőmester lép be a kapun családja kíséretében. Fülöp odaszólt Walerannak:
– Ez az ember építőmester, találkoztam vele az országúton. Úgy tűnik, becsületes ember, aki nehéz helyzetbe jutott. Ha szükséged van bármiféle javítási munkára, meg leszel vele elégedve. – Waleran nem válaszolt. A családot bámulta, amint éppen közeledett az udvaron. Minden higgadtsága és lélekjelenléte mintha elszállt volna. Ajka félig kinyílt, szemei kimeredtek. Úgy nézett ki, mintha nagy megrendülés érte volna.
– Mi baj van? – kérdezte Fülöp aggódva.
– Az az asszony! – Waleran hangja szinte elhalt az izgatottságtól. Fülöp az asszonyra nézett.
– Nagyon szép – mondta Fülöp, most első ízben állapítva meg az asszonyról. – De mi azt tanultuk, hogy egy pap számára a legjobb megőrizni a

tisztaságot. Fordítsd el a szemedet, főesperes!
Waleran mintha nem is hallotta volna Fülöpöt.
– Azt hittem, hogy halott – suttogta alig hallható hangon. Egyszerre eszébe jutott Fülöp, tekintetét az asszonyról megint feléje fordította, összeszedve magát.
– Add át az üdvözletemet a perjelnek, Kingsbridge-ben – mondta.
Waleran rácsapott Fülöp lovára, az állat előreugrott, és kiügetett a kapun. Fülöp is rövidebbre fogta a kantárt, hogy uralkodjon a lován. Már nagyon messze volt ahhoz, hogy búcsúszavakat mondjon.

Fülöp dél körül pillantotta meg Kingsbridge városát, ahogyan azt Waleran főesperes megjósolta. Erdős domboldalon emelkedett, élettelen táj, fagyott mezők vették körül, amelyeken csak néha meredezett egy-egy csupasz fa csontváza. Teremtett lelket sem lehetett látni, hiszen a téli, holt időben nem volt semmi tennivaló a földeken. Néhány mérföldnyire, egy emelkedőn, a rideg domboldal egy kiszögellésén állt Kingsbridge katedrálisa; hatalmas, zömök épület, mintegy nagy síremlék a temetőben.
Fülöp folytatta az útját, s egy mély édesben Kingsbridge eltűnt a szeme elől. Nyugodt lovacskája figyelmesen kocogott a fagyott keréknyomokon, Fülöpnek Waleran főesperesen járt az esze. Waleran olyan magabiztos, kiegyensúlyozott és tájékozott ember volt, hogy őmellette Fülöp fiatalnak és naivnak érezte magát, pedig nem lehetett köztük nagy korkülönbség. Waleran könnyeden irányította az egész gyülekezetet, udvariasan rázta le magáról a vendégeit, figyelmesen hallgatta Fülöp történetét, s azon nyomban észrevette, hogy a fő probléma nem elég

világos, gyorsan megállapította, a vizsgálódás nem célravezető, és rögvest útnak indította Fülöpöt. Fülöp csak most jött rá, semmi biztosítéka, hogy valami is történni fog.
Fülöp bánatosan mosolygott, amikor rájött, az orránál fogva vezették. Waleran még azt sem ígérte meg, hogy elmondja a püspöknek, amit Fülöptől megtudott. Fülöp azonban úgy érezte, a Waleranban rejlő hatalmas becsvágy biztosítani fogja, hogy az információt valamiképpen hasznosítja. Egyenesen az volt a benyomása, hogy Waleran némi lekötelezettséget érez iránta.
Waleran mély benyomást tett Fülöpre, de nagyon zavarta őt az az egyetlen jel, ami a főesperes gyengeségéről árulkodott – az a mód, ahogyan Tamás építőmester feleségének megjelenését fogadta. Fülöp az asszonyt fenyegetően veszedelmesnek találta. Waleran láthatóan kívánatosnak, ami természetesen jelentheti akár ugyanazt. De itt többről volt szó. Waleran minden bizonnyal találkozott az asszonnyal, hiszen így kiáltott fel.
– Azt hittem, hogy halott.
Úgy hangzott ez, mintha a messzi múltban bűnbe esett volna vele. Valami bűnnek kellett lappangania körülötte, ezért dönthetett úgy, hogy Fülöpnek távoznia kell, nehogy többet is megtudjon.
De még ez a bűnös titok se változtatott sokat Fülöp Walerant illető kedvező véleményén. Waleran pap volt, nem pedig szerzetes. A tisztaság a szerzetesi életmód fontos része volt, a papoktól soha nem követelték meg. A püspökök szeretőt tartottak, a plébánosok házvezetőnőt. A papi nőtlenség csakúgy, mint a bűnös gondolatok leküzdése, nagyon nehezen teljesíthető parancsolat. Ha Isten nem tud megbocsátani a buja

papoknak, akkor a klérusnak nagyon kevés tagja juthat be a mennyországba. Amikor Fülöp feljutott a következő emelkedő tetejére, ismét előtűnt Kingsbridge. A hatalmas templom boltíveivel, keskeny, mély ablakaival uralta a tájat, ahogyan a kolostor uralkodott a falu fölött. A templom Fülöppel szemközti nyugati homlokzatának két hatalmas tornya közül az egyik négy évvel ezelőtt leomlott egy villámcsapás következtében. Még mindig nem építették újjá, s a homlokzat szégyenletes látványt nyújtott. Fülöpöt mindig haragra gerjesztette ez a látvány, a murvakő halom a templom bejáratánál szánalmas emlékeztető jele volt a szerzetesrend semmivé lett tisztességének. Ugyanilyen gyenge minőségű mészkőből készültek a kolostor egyes épületei, és úgy fogták körül a templomot, mint összeesküvők a trónust. Az apátság alacsony kerítésén kívül egyszerű, sárral tapasztott gerendákból összerótt kunyhók sorakoztak, zsúpfedéllel ; ezekben laktak a parasztok, akik a környező földeket művelték, és a szerzeteseknek dolgozó szolganépek. Egy keskeny, gyors vizű folyó rohant keresztül a falu délnyugati sarkán, ez szolgáltatta a friss vizet a kolostornak.
Fülöp ingerült lett már akkor, amikor átkelt a folyó öreg fahídján. Kingsbridge apátsága szégyent hozott Isten templomára és a szerzetesi mozgalomra ; de Fülöp semmit nem tehetett ellene; a düh és a tehetetlenség mardosta a gyomrát.
Az apátság birtokában volt a híd, és ők szedték be a hídvámot. Mihelyt Fülöp és lova súlyától megreccsent a faépítmény, a híd túloldalán levő kunyhójából előjött egy öregecske szerzetes, hogy elmozdítsa a sorompóul szolgáló fűzfaágat. Felismerte Fülöpöt, és integetni kezdett. Fülöp észrevette, hogy az öreg

sántikál:
– Mi baja van a lábadnak, Pál testvér?
– Fagydaganat az én bajom, csak akkor fog enyhülni, ha eljön a tavasz. Fülöp látta, csak szandál van a lábán. Pál testvér edzett, öreg madár volt, de bizony már nagyon is előrehaladott korú ahhoz, hogy ilyen hideg időben az egész napot házon kívül töltse.
– Tűzre volna szükséged – mondta Fülöp.
– Az bizony áldás lenne, de Remigius testvér szerint a tűz többe kerülne, mint amennyit a vám behoz.
– Mennyi vámot kérünk?
– Egy pennyt egy lóért és a negyedrészét egy emberért – válaszolta Pál testvér.
– Sokan használják a hidat?
– Ó, igen, éppen elegen.
– Akkor hogy van az, hogy nem futja tüzelőre?
– A szerzeteseknek természetesen nem kell fizetniük, sem az apátság szolgaszemélyzetének, sem a parasztoknak, így naponként legfeljebb egy vagy két átutazó lovag vagy üstfoltozó akad. Ünnepnapokon, amikor az egész vidékről árad a nép, hogy meghallgassa az istentiszteletet a katedrálisban, akkor bővelkedünk a bevételben.
– Azt hiszem, csak ünnepnapokon kellene a hidat őrizni, és biztosítani kellene, hogy tűz mellett melegedhess, függetlenül attól, hogy mennyi a jövedelem – mondta Fülöp.
Pál aggodalmas arcot vágott:
– Ne szólj kérlek semmit Remigiusnak, nagyon dühös lesz, ha azt hiszi, én panaszkodtam.
– Ne aggódj – nyugtatta meg Fülöp.
Gyors ügetésre késztette a lovát, hogy Pál ne lássa arcán a haragot, amit ez az őrültség váltott ki belőle. Pál egész életét Istennek és a szerzetesrendnek

szentelte, és most, öreg napjaiban egy-két fityingért fájdalmat és hideget kell elszenvednie. Ez nem egyszerűen kegyetlen, hanem káros is, hiszen egy ilyen türelmes öreget, mint Pál testvér, meg lehetne bízni fontosabb feladattal mint például a csirkenevelés –, amiből az egész apátságnak sokkal több haszna lenne, mint az a néhány krajcár. De Kingsbridge apátja túl öreg és letargikus volt ahhoz, hogy ezt belássa, és ugyanez vonatkozott Remigiusra is, aki az apát helyettese volt. Fülöp keserűen állapította meg, hogy súlyos bűn ilyen gondatlanul eltékozolni az emberi és anyagi értékeket, amit Isten javára fordíthatnának szeretetteljes jámborságban.
Nemigen volt megbocsátó hangulatban, amikor pónilovát elvezette a kunyhók közötti keskeny úton az apátság kapujához. Az apátság négyszög alakú zárt térségen helyezkedett el, középen a templom. Az épületek úgy helyezkedtek el, hogy a templomtól északra és nyugatra estek a közösségi, világi és gyakorlati célokat szolgáló épületek, délre és keletre mindazok, amelyek magán, szellemi és a szent célokra rendelteitek.
A bejárat a zárt területre ennek folytán a négyszög északnyugati sarkánál volt. A kapu nyitva, a kapusfülkében ülő fiatal szerzetes integetett, amikor Fülöp keresztülporoszkált a bejáraton. Közvetlenül a kapu mellett a kerítésfalhoz támaszkodott az istálló. Zömök faépítmény, jobb minőségű, mint jó néhány emberi lakhely a fal túlsó oldalán. Két istállószolga üldögélt odabent, szalmakötegek tetején. Nem szerzetesek voltak, hanem az apátság alkalmazottjai. Nem szívesen kászálódtak fel, amikor észrevették a közeledő látogatót, aki fölösleges munkát kényszerít majd rájuk. A csípős szag megcsapta Fülöp orrát, s

megállapíthatta, hogy a trágya már három vagy négy hete nem volt kihordva az istállóból. Ma nemigen volt hajlamos rá, hogy elnézze az istállószolgák gondatlanságát. A következő szavakkal adta át a kantárszárat:
– Mielőtt bekötitek lovamat az istállóba, az egyik rekeszt tisztítsátok ki, és szórjatok le friss szalmát. Aztán a többi állásban is tegyétek meg ugyanezt. Ha az alom állandóan nedves lesz, tönkremegy a lovak patája. Nem lehet olyan sok dolgotok, hogy ne tudnátok tisztán tartani az istállót. – Mindketten durcás képet vágtak, ezért Fülöp még hozzátette: – Tegyétek, amit mondtam, mert biztosíthatlak benneteket, hogy lustaságotokért elvesztitek egynapi béreteket. – Távozóban még eszébe jutott valami. – A nyeregtáskámban találtok egy sajtot. Vigyétek a konyhába, és adjátok oda Milius testvérnek.
Válaszra nem várva elindult kifelé. Az apátság hatvan alkalmazottat tartott, hogy ellássa a negyvenöt szerzetest. Fülöp véleménye szerint szégyenletes dolog volt ennyi szolgát tartani. Ha az embereknek nincs elég dolguk, olyan lustákká várnak, hogy azt a kevés munkát, amit elvégeznek, azt is csak gányolják. Ez történt a két istállószolgával is. Ez újabb bizonyítéka volt Jakab apát erélytelenségének.
Fülöp végigsétált a nyugati fal mentén. Elhaladt a vendégház mellett, hogy lássa, vajon van-e egyáltalán vendége az apátságnak. Az egyetlen nagy teremből álló épület hideg volt és üres, senki nem használta, a küszöbére szélrohamok tavalyi elszáradt leveleket hordtak halomba. Fülöp balra fordult, hogy keresztülmenjen a gyér fűvel borított, nagy kiterjedésű térségen, amely elválasztotta a templomtól a vendégházat – ahol néha istentelen népek, olykor még

nők is tartózkodtak. A nyugati homlokzathoz közelített, itt volt a főbejárat. Az összeomlott torony törött kövei két ember nagyságú magas halomban hevertek, ahová éppen leestek.
Mint a legtöbb templom, Kingsbridge katedrálisa is kereszt alakban épült. A nyugati bejárat a főhajóba vezetett, ez alkotta a kereszt hosszanti szárát. Az oltár mellől északra és délre nyúlt a két kereszthajó. A kereszteződés mögötti keleti végen volt a szentély, elsősorban a szerzeteseknek fenntartva. A keleti végződés legtávolabbi pontján helyezték el Szent Adolf síremlékét, amely ünnepélyes alkalmakkor még mindig vonzotta a zarándokokat.
Fülöp belépett a hajóba, megszemlélte a hatalmas oszlopok és félkörívek vonulatát. A látvány még tovább rontotta a hangulatát. A templom sötét és nyirkos volt, állapota azóta is romlott, hogy utoljára látta. A hajó mindkét oldalán az alsó részen az ablakok mint valamiféle keskeny alagutak fúrták át a roppant vastag falakat. A tető alatti nagyobb méretű ablakok megvilágították a festett famennyezetet, és megmutatták, mennyire romlik az állapota: az apostolok, a szentek és a próféták egyre halványulnak, és kérlelhetetlenül egybemosódnak a hátterükkel. A befújó hideg szél ellenére – ugyanis nem volt üveg az ablakkeretekben – korhadó, rothadó ruhanemű szaga érződött a levegőben. A templom másik végéből a nagymise szertartásának hangjai jutottak el hozzá, a monotonul énekelt latin mondatok és az ugyancsak énekelt válaszok. Fülöp végigsétált a hajón. A padló soha nem volt kikövezve, a puszta földet felverte a moha a sarkokban, ahol ritkán tapostak a parasztok klumpái és a szerzetesek szandáljai. A zömök oszlopok faragott spiráljai és rovátkái, s az oszlopokat

összekötő íveket díszítő vésett párkányok egykor festettek és aranyozottak voltak; mára mindebből néhány pikkelynyi, papírszerű aranylevél és néhány egymáshoz kapcsolódó folt maradt csak, jelezve a régi festés helyét. A kövek közötti malter összetöredött és kihullott, kis kupacokban halmozódott fel a falak mentén. Fülöp érezte, hogy a harag kezd ismét felgyűlni benne. Az embereknek, akik idejönnek, meg kellene rendülniük a mindenható Isten nagyságától, méltóságától. De az egyszerű parasztemberek a látszat alapján ítélnek, és ha idejönnek, azt gondolják majd, hogy az Isten egy gondatlan, közönyös hatalmasság, aki nem is tudja értékelni az ő imádatukat és számon tartani a bűneiket. Végül is a parasztok arcuk verejtékével fizettek a templomukén, és alávalóság, hogy ezt a málladozó mauzóleumot kapják jutalmul.
Fülöp letérdelt az oltár elé, és ottmaradt egy percre, noha érezte, hogy az imádkozáshoz nem a legmegfelelőbb lelkiállapot a mégoly jogos felháborodás. Amikor kissé lehiggadt, felkelt és továbbment.
A templom keleti szárnyában volt a szentély, amely ketté volt osztva. A négyzethez közelebb eső rész volt a kórus, fából készült stallumokkal, itt ültek és álltak a szerzetesek az istentisztelet idején. A kóruson túl volt a szentély a szent sírjával. Fülöp az oltár mögé ment, hogy helyet foglaljon a kórusban, de elállta az útját egy koporsó.
Meglepődve torpant meg. Senki nem mondta neki, hogy meghalt egy szerzetes. De hát valójában csak három személlyel találkozott, Pál testvérrel, aki öreg volt és kissé feledékeny, s a két istállószolgával, akinek nem adott lehetőséget a beszélgetésre.

Közelebb ment a koporsóhoz, hogy lássa, ki fekszik benne. Belenézett, és megállt a szívverése.
Jakab apát feküdt a koporsóban.
Fülöp szája tárva maradt, így hát minden megváltozott. Új apát lesz, új remények...
Ez az örvendezés egy tiszteletre méltó testvér halálán nem volt igazán illendő, akármilyen hibái voltak is a megboldogultnak. Fülöp igyekezett a lelkét és az arckifejezését gyászosra igazítani. Gondosan szemügyre vette a halottat. Az apát fehér hajú volt, keskeny arcú, görbe hátú. Most kisimultak mindig fáradt vonásai, zavart és vigasztalanságot tükröző arca kékessé vált. Amikor Fülöp letérdelt a ravatal mellé, hogy imát mormoljon, szerette volna tudni, hogy vajon milyen súlyos gondok nyomták az öregember szívét az utolsó években: egy megvallatlan bűn, egy asszony emléke, akit sajnált, vagy egy ártatlan ember ellen elkövetett vétek. De bármi volt is, az utolsó ítélet napjáig már nem fog beszélni róla.
Hiába szerette volna Fülöp, nem tudta megállni, hogy ne törje fejét a jövőn. Jakab apát határozatlan, aggályos és erélytelen volt. Gyenge kézzel vezette a kolostort. Most valami új következhet be, egy új vezető megfegyelmezheti a lusta szolgákat, rendbe hozhatja a rozoga templomot, gyümölcsözővé teheti az apátság tekintélyes vagyonát, és a jó szolgálatába állíthatja hatalmát. Fülöp túlságosan izgatott volt ahhoz, hogy nyugton maradjon. Felkelt a koporsó mellől, és most már könnyed léptekkel a szentélybe ment, elfoglalt egy üres helyet a stallumok hátsó sorában.
Yorki András, a sekrestyés vezette a szertartást, hirtelen haragú, vörös képű férfi, akit mintha mindig gutaütés fenyegetett volna. A kolostor legidősebb tisztségviselőinek egyike volt. Az ő hatáskörébe

tartoztak a szent dolgok: az istentiszteletek, a könyvek, a szent relikviák, a miseruhák, a templomi díszek és templomi épület rendben tartása. Egy kántor volt alája rendelve, hogy felügyeljen a zenére, és egy kincstárnok, akinek a drágakövekkel díszített arany és ezüst gyertyatartókat, kelyheket és más szent edényeket kellett gondoznia. A sekrestyés felett csak az apát és a helyettese, Remigius testvér állt, aki jó barátja volt Andrásnak.

András az istentisztelet szövegét szokásos, alig leplezett haragos hangján olvasta. Fülöp fejében nagy zavarodottság uralkodott, s eltelt egy kis idő, amíg észrevette, hogy a szertartás nem az alkalomnak megfelelő módon zajlik. Egy fiatal szerzetesekből álló csoport fesztelenül zajongott, beszélgetett, nevetgélt, Fülöp észrevette, hogy gúnyt űznek a novíciusok öreg főnökéből, aki elszunyókált a helyén. A fiatal szerzetesek többsége az öreg szerzetes keze alatt volt novícius, talán mindmáig szenvedtek a korbácsütésétől. Szemétből gyúrt galacsinokat pöcköltek rá. Valahányszor egy galacsin eltalálta az arcát, az öreg megrándult, mozdult egyet, de nem ébredt fel. András feltehetően nem vette észre, hogy mi zajlik. Fülöp körülnézett, merre lehet a circuitor, a fegyelemért felelős szerzetes. A szentély távoli részében tartózkodott, elmerülten beszélgetett néhány szerzetessel, egyáltalán nem figyelt a szertartásra és a fiatal barátok viselkedésére.

Fülöp még figyelt egy kis ideig. Általában nem volt türelme az ilyen dolgokhoz. Feltűnt neki az egyik jóképű, huszonegy éves forma, gonoszul vigyorgó fiatalember, feltehetően ő volt a főkolompos. Fülöp észrevette, hogy kését az egyik égő gyertya végébe mártja és az olvadt faggyút a召 novíciusfőnök kopasz

fejére pöcköli. Amikor a forró faggyú az öreg szerzetes koponyájára csöppent, az nagyot horkantva felébredt, és a fiatalok hangos nevetésben törtek ki.
Fülöp nagy sóhajjal elhagyta a helyét. Hátútól közelítette meg a fiút, fülénél fogva megragadta, s erélyesen kivonszolta őt a szentélyből a déli kereszthajóba. András felpillantott a misekönyvből, homlokát ráncolva nézett Fülöpre, amint elment előtte, semmit nem vett észre a zűrzavarból.
Amikor a többi szerzetestől már jó messzire voltak, és azok nem hallhatták a beszélgetésüket, Fülöp megállt, eleresztette a fiú fülét, és a nevét kérdezte.
– Beauvis Vilmos.
– Miféle ördög bújt beléd a nagymise alatt?
Vilmos mogorván pislogott.
– Fáradt voltam az istentisztelet alatt – felelte.
Fülöp soha nem szívlelte azokat a szerzeteseket, akik elégedetlenkednek a sorsukkal.
– Fáradt? – kérdezte Fülöp kissé emelt hangon. – Mit csináltál ma naphosszat?
– Matutinumon és laudesen vettem részt az éjszaka közepén, aztán hajnali istentiszteleten reggeli előtt, majd következett a tertium, a káptalani mise, most meg a nagymise – válaszolta dacosan Vilmos.
– Már ettél?
– Reggeliztem.
– S most az ebédre vársz?
– Igen.
– Nagyon sokan a veled egykorúak közül a mezőn görnyednek napkeltétől napnyugtáig, azért, hogy reggelit és ebédet kapjanak, s a kenyerük egy részét mégis neked adják! Tudod, hogy miért teszik ezt?
– Tudom – válaszolta Vilmos, lábával a követ súrolva és a földre pislogva.

– Na halljam!
– Azért teszik, hogy a szerzetesek énekeljenek értük az istentiszteleteken.
– Úgy van. Keményen dolgozó parasztok kenyeret és húst, kőből épült, télen fűtött hálótermet biztosítanak nektek, és te olyan fáradt vagy, hogy nem akarsz nyugodtan ülni értük a nagymisén!
– Sajnálom, atyám.
Fülöp alaposabban megnézte magának Vilmost. Nem elsősorban ő volt a hibás. Tulajdonképpen az elöljárókat kellett vádolnia, az ő lazaságuk tette lehetővé, hogy a templomban ilyen durva tréfát űzzenek.
– Ha az istentisztelet fáraszt téged, miért lettél szerzetes? – kérdezte megenyhülve Fülöp.
– Ötödik fia vagyok az apámnak. Fülöp bólintott.
– Minden bizonnyal az apád felajánlott a kolostornak egy darab földet, azzal a feltétellel, hogy befogadjunk téged?
– Igen, egy majorságot.
A szokásos történet: ha egy embernek túl sok fia volt, egyet közülük Istennek ajándékozott, s hogy Isten elfogadja ezt az ajándékot, egy birtokrészt is adott vele, akkorát, hogy szerzetesi szegénységben el tudja tartani a fiút. Sokan kerülnek így a rendbe hivatástudat nélkül, s engedetlen szerzetes lesz belőlük. Fülöp tovább folytatta:
Ha egy majorba kerülnél például az én kis kolostoromba, ahol sokat kell dolgozni a szabadban, és sokkal kevesebb idő marad az imádkozásra, gondolod, hogy odaadóbb jámborsággal tudnál részt venni az istentiszteleteken? Vilmos arca felragyogott.
– Igen, atyám, egészen biztosan.
Én is azt hiszem, megnézem, mit tehetek érted. De

egyelőre még ne éld bele magad túlságosan, várnod kell az új apát megválasztásáig. Majd őt kell megkérni, hogy helyezzen át téged.
– Nagyon köszönöm.
Az istentisztelet befejeződött, és a szerzetesek elkezdték a kivonulást a templomból. Fülöp az ujját az ajkára téve jelezte, hogy be kell fejezniük a beszélgetést. Amikor a szerzetesek menete a déli kereszthajóba ért, Fülöp és Vilmos csatlakoztak a sorhoz, és átmentek a kolostorba, a templomhajó déli oldalához közeli négyszög alakú árkádos épületbe. Itt a menet feloszlott. Fülöp a konyha irányába fordult, de a sekrestyés szétterpesztett lábakkal, csípőre tett kézzel fenyegetően elállta az útját.
– Fülöp testvér! – szólította meg.
– Tessék, András testvér – csodálkozott Fülöp, hogy vajon mi ütött a sekrestyésbe.
– Hogy képzeled, hogy megzavarhatod a nagymise szertartását?
– Én zavartam meg a szertartást? – kérdezte Fülöp hitetlenkedve, teljesen megdöbbenve. – De hiszen a fiú viselkedett megengedhetetlenül. Ó...
– Jó magam is véget tudok vetni a rendetlenkedésnek az általam vezetett szertartáson – jelentette ki András atya emelt hangon.
A szerzetesek szétszéledése abbamaradt, közelről akarták hallani a beszélgetést.
Fülöp nem értette, miért ez a nagy hűhó. A szertartások idején a fiatal szerzetesek és a novíciusokat az idősebb testvéreknek kell fegyelmezniök, és nem volt olyan szabály, amely kimondta volna, hogy ez kizárólag csak a sekrestyés feladata.
– De hiszen te nem vetted észre, mi történik! – mondta

Fülöp.
– Vagy esetleg láttam, és úgy döntöttem, később fogok foglalkozni vele. Fülöp biztos volt benne, András semmit nem vett észre.
– Akkor mondd meg, mit láttál? – replikázott Fülöp.
– Ne képzeld azt, hogy vallathatsz engem! – kiabálta András. Vörös arca bíborszínűre váltott. – Hiába vagy egy kis erdei kolostor apátja, én tizenkét éve vagyok sekrestyés, itt, a katedrálisban; úgy vezetem a szertartást; ahogy jónak látom, és nem tartok igényt rá, hogy nálam sokkal fiatalabb külső emberek beleavatkozzanak!
Fülöp elgondolkozott, talán csakugyan helytelenül járt el – különben miért lenne András ennyire dühös. Ami ennél sokkal fontosabb, a többi szerzetes számára nem valami épületes látvány egy ilyen veszekedés. Be kell fejezni. Fülöp félretette a büszkeségét, összeszorította a fogait, és megadóan hajtotta le a fejét.
– Elfogadom a figyelmeztetést, testvérem, és alázatosan a bocsánatodat kérem.
András fel volt ajzva egy jó hangos vitára, és ellenfelének gyors visszavonulása nem volt az ínyére.
– Ne forduljon ilyesmi többé elő – válaszolta barátságtalanul.
Fülöp nem válaszolt. Jobb, ha Andrásé az utolsó szó, bármit válaszolt volna is Fülöp, újabb viszontválasz következik. Nyelvébe harapva, szemét a földre szegezve állta hát néhány percen át András merev tekintetét. Végül a sekrestyés sarkon fordult, és magasra emelt fővel távozott.
A többi szerzetes Fülöpöt bámulta. Bosszantotta őt, hogy András így megalázta, de tűrnie kellett, mert a büszke szerzetes rossz szerzetes. Anélkül, hogy

bárkihez is szólt volna, elhagyta a kolostorépületet.
A szerzetesek lakóhelyiségei a kolostor déli részét foglalták el. A hálóterem a délkeleti sarokban, az ebédlő a délnyugati sarokban. A kolostor területének délnyugati csücskében helyezkedett el a konyhaudvar három oldalán az ebédlő, maga a konyha, a pékség és a sörfőzde. Egy szekér állt az udvaron, felpúpozva fehérrépával, kirakodásra várva. Fülöp felment a konyhaajtóhoz vezető lépcsőkön, és belépett a helyiségbe.
A konyha levegője szinte mellbe vágta, forró volt és nehéz a sülő hal szagától, nagy rendetlenségben piszkos, elhanyagolt fazekak csörömpölése hallatszott, és hangos utasítások mindenfelől. Három szakács – vörösek a melegtől és a sietségtől – készítette az ebédet, hat-hét konyhaszolga segítségével. A helyiség mindkét végében két hatalmas, erősen izzó tűzhely állott, és mindegyiken húsz vagy annál is több hal sült a nyárson, amelyet egy alaposan megizzadt fiú forgatott. A hal illatára összefutott a nyál Fülöp szájában. A tűz fölött függő hatalmas vasfazékban egész sárgarépák főttek. Két fiatal férfi egy vágódeszka mellett állva egy nagy fehér kenyérből hatalmas karéjokat szeletelt, hogy majd ehető tányérokként szolgáljanak. A szemmel látható káoszt egy szerzetes, Milius atya felügyelte, a konyhamester, egy Fülöppel azonos korú férfiú. Magas széken ült, nyugodt mosollyal figyelte a körülötte zajló serény tevékenységet, mintha minden tökéletesen és jól szervezetten menne. Az ő tapasztalt szeme ezt nyilván így is látta. Mosolyogva fordult Fülöphöz:
– Köszönöm a sajtot.
– Ja, igen – Fülöp el is feledkezett róla, olyan sok minden történt azóta, hogy megérkezett. – Kizárólag a

reggeli fejesből készítjük, tapasztalhatod majd, hogy milyen finom, különleges íze van.
– Már fenem rá a fogamat, de te gondterheltnek látszol. Valami baj van?
– Semmiség. Összeszólalkoztunk András testvérrel. – Fülöp egy elhárító kézmozdulatot tett, mintha el akarná hessegetni Andrást az útból.
– Elvehetek egy forró követ a tűzről?
– Természetesen.
A konyha tüzében mindig forrósítottak jó néhány követ, hogy gyorsan ki lehessen venni, ha kis mennyiségű vizet vagy levest akartak melegíteni rajta. Fülöp magyarázkodni kezdett:
– Pál testvért a hídon fagydaganat gyötri, és Remigius nem ad neki tüzet. Felkapott egy hosszú nyelű fogót, és kiemelt a tűzhely belsejéből egy forró követ.
Milius kinyitott egy szekrényt, kivett egy öreg bőrdarabot, valamikor kötényféle lehetett.
– Itt van, ebbe bugyoláld be.
– Köszönöm. – Fülöp a bőrdarab közepére helyezte a követ, és óvatosan összefogta a sarkait.
– Siess – figyelmeztette Milius –, az ebéd már kész.
Fülöp bólintott és elhagyta a konyhát. Keresztülment a pitvaron, és a kapu felé indult. Balra, rögtön a nyugati fal mellett volt a malom. Évekkel ezelőtt egy csatornát ástak az apátság melletti folyóhoz, hogy vizet vezessenek a malomtóhoz. Miután a víz meghajtotta a malomkereket, egy föld alatti csatornán keresztül a sörfőzdébe, a konyhába és a kolostor mosdóiba fut, ahol a szerzetesek étkezés előtt kezet moshatnak, majd a hálóterem melletti latrinába kerül, végül dél felé visszatér a folyóba.
A régi priorok egyike nagyon okos tervező volt.
Az istálló előtt piszkos szalma tornyosult nagy

halomba. Fülöp megállapította, hogy a szolgák eleget tettek az utasításának, és kiganajozták a rekeszeket. Kilépett a kapun, átsétált a falun a híd irányába.

Vajon önhittség vezetett, amikor megdorgáltam Beauvis Vilmost? töprengett magában a kunyhók között járva. Alaposan meggondolva úgy döntött, hogy nem. Csakugyan nagy hiba lett volna ilyen rendbontás felett szemet hunyni a szertartás ideje alatt.

Felén a hídra, és bedugta fejét Pál testvér kis kuckójába.

– Melegítsd meg ezen a lábadat – és beadta a bőrdarabba burkolt forró követ. – Ha egy kicsit hűl majd, vedd le róla a bőrt, és a lábadat tedd egyenesen a kőre. Kitart, amíg beesteledik.

Pál testvér meghatottan hálálkodott. Lecsúsztatta lábáról a szandált, és a batyura tette a talpát.

– Máris érzem, hogy enyhül a fájdalmam – örvendezett.

– Éjjelre tedd vissza a követ a konyhában a tűzhelybe, reggelre megint forró lesz – tanácsolta Fülöp.

– Milius atyának nem lesz kifogása ellene? – kérdezte Pál aggályosan.

– Nyugodj meg, nem.

– Nagyon jő vagy hozzám, Fülöp atya.

– Ugyan, semmiség, mindössze egy meleg követ hoztam. – Fülöp odébbállt, mielőtt Pál már túlzásba vitte volna a hálálkodást.

Visszatért az apátságba. Bement a kolostorba, megmosta kezét a déli sétány kőmedencéjében, és belépett a refektóriumba. Egy pulpitus mellett egy szerzetes hangos felolvasást tartott. A felolvasástól eltekintve az ebédet csendben kellett elfogyasztani, de a negyven-egynéhány ebédelő szerzetes mégis csap némi lármát, a regula tiltotta suttogás is bőven

hallatszott. Fülöp becsúszott egy üres helyre az egyik hosszú asztal mellé. A szomszédos szerzetes nagy étvággyal falt. Amikor Fülöpöt észrevette, izgatottan mormogta.
– Ma friss hal van.
Fülöp rábólintott, látta már a konyhában. Megkordult a gyomra.
– Azt hallottuk, hogy az erdei kolostorotokban mindennap friss halat esztek – mondta a szerzetes némi irigységgel a hangjában.
Fülöp tiltakozva rázta a fejét.
– Minden második napon szárnyas kerül az asztalra – suttogta. A szerzetes még irigyebben nézett rá.
– Itt hatszor egy héten sózott halat kapunk.
Egy felszolgáló vastag kenyérszeletet helyezett Fülöp elé, s egy Milius fűszereitől illatozó halat tett rá. Fülöp szájában összefutott a nyál. Már éppen neki akart esni késével a halnak, amikor egy barát az asztal végén felállt, és feléje mutatott A fegyelemért felelős circuitor volt. Most vajon mi történik – kérdezte gondolatban Fülöp. A többi szerzetes abbahagyta az evést, hirtelen csend lett a teremben.
Fülöp kését a hal fölött tartva, várakozóan nézett fel. A circuitor megszólalt:
– Az előírások szerint a későn érkezőnek nem jár ebéd.
Fülöp felsóhajtott. Úgy látszik, ma semmi sem sikerül neki. Eltette a kését, s a kenyérszeletet a hallal együtt visszaadta a felszolgálónak, s megadóan lehajtotta fejét, hogy hallgassa a felolvasást.

Ebéd után a hátramaradó időben Fülöp a konyha melletti raktárhelyiségbe ment, hogy Fehérhajú Cutbertussal, a cellάriussal beszélgessen. A raktár egy

nagy, sötét, barlangszerű helyiség volt, alacsony, vastag oszlopokkal és kicsi ablakokkal. A levegő száraz, telítve az itt tárolt élelmiszerek illatával. Volt itt minden, komló, méz, öreg alma, szántott füvek, sajt és ecet. Cutbertus testvért leginkább itt lehetett megtalálni. A tisztsége nem sok időt hagyott arra, hogy részt vegyen a szertartásokon, s ez nagyon is megfelelt a hajlamainak. Cutbertus okos, mindkét lábával a földön álló fickó volt, igen kevéssé érdekelte a spirituális élet. A cellárius a sekrestyéssel ellentétben az anyagi javakkal foglalkozott: Cutbertusnak kellett biztosítani a gyakorlati életfeltételeket az összes szerzetes számára. Begyűjteni az apátság gazdaságaiból és majorságaiból a terményeket, a piacon mindazt megvenni, amit a szerzetesek és alkalmazottaik nem tudtak maguk előállítani. Ez a tisztség gondos előrelátást, számítási készséget igényelt. Cutbertus nem mindent egyedül végzett: Milius a konyhafőnök volt a felelős az ételek elkészítéséért, és egy kamarás gondozta a szerzetesek ruházatát. Ez a két személy Cutbertus utasításai alapján látta el a dolgát, és volt még három további tisztségviselő, akik névlegesen szintén az ő alárendeltjei voltak, bizonyos önállósággal. Egyikük a vendégház felelőse, a másik a betegápoló, aki egy különálló épületben gondozta az öreg és beteg barátokat; a harmadik az alamizsnás volt. Cutbertusnak igen kiterjedt volt a feladatköre, s ha osztoztak is vele a munkájában a beosztottai, mindent a fejében tartott, mondván, hogy szégyen lenne erre pergament és tintát pazarolni. Fülöp gyanította, hogy Cutbertus soha nem tanult meg igazán tisztességesen írni és olvasni. Cutbertus haja fiatalkora óta fehér volt. Ezért kapta a „fehérhajú” nevet. Most már túl volt a

hatvanon, s csak a füléből és az orrlukaiból nőtt a szőr vastag pamacsokban, ellensúlyozva a férfi kopaszságát. Mivel Fülöp is cellárius volt az első kolostorában, nagyon is ismerte Cutbertus gondjait, és együttérzéssel hallgatta zsémbelését. Természetszerűen Cutbertus is szerette Fülöpöt. Tudta, hogy Fülöp nem kapott ebédet, s egy hordóból fél tucat körtét szedett elő. Kissé már összeaszalódtak, de ízletesek voltak, és Fülöp hálásan eszegette a gyümölcsöt, közben Cutbertus a kolostor anyagi helyzetéről panaszkodott.

– Nem értem, hogyan adósodhatott el az apátság – mondta Fülöp teli szájjal.

– Nem lett volna szabad, hogy így történjen – válaszolta Cutbertus –, az apátságnak több földje van, és több plébániából gyűjti be a dézsmál, mint valaha.

– Hát akkor miért nem vagyunk gazdagok?

– Ismered a szervezetünket. Az apátság birtokainak többsége fel van osztva a tisztségviselők között. A sekrestyésnek megvan a maga földje, nekem is a magamé, s ott vannak a kisebb jövedelmek a novíciusok főnöke, a vendégház főnöke, az ispotályos és az alamizsnás számára. A maradék az apáté. Mindenki a saját birtoka jövedelmével gazdálkodik, abból teljesíti a kötelezettségeit.

– Ez miért rossz?

– Mert a birtokokra együttesen kellene gondot viselni. Például feltételezzük, hogy van egy kis földünk, amit bérbe adunk készpénzfizetés ellenébe. Nem okvetlenül annak kellene adni, aki a legtöbbet kínálja, és csak azzal törődni, hogy megkapjuk tőle a pénzt. Igyekeznünk kellene jó bérlőket találni, és ellenőrizni őket, hogy gondosan gazdálkodnak-e; máskülönben a legelők elmocsarasodnak, a termőföldek kimerülnek. A

bérlő nem tudja majd fizetni a bérleti díjat, s leromlott állapotban visszaadja nekünk a földet. Vagy vegyünk egy majorságot, ahol a mi alkalmazottaink gazdálkodnak, és szerzetesek vezetik: ha senki nem látogatja meg a majorságot, csak akkor, ha el kell onnan szállítani a terményeket, a szerzetesek ellustulnak, a munkájuk színvonala lezüllik, az alkalmazottak ellopják a termést, s ahogy az évek előrehaladnak, a majorság egyre kevesebbet fog termelni. De még a templomnak is utána kell nézni. Nem elég egyszerűen elvenni a begyűjtött dézsmál. Jó papot kell oda helyezni, aki szentéletű, és tud latinul. Máskülönben az emberek istentelenek lesznek, megházasodnak, gyerekeket hoznak a világra és meghalnak, s nem kérik az egyház áldását, ráadásul csalnak a dézsmával is.

– Az engedelmességre kötelezett barátoknak, a tisztségviselő szerzeteseknek nagyon gondosan kell vezetni a rájuk bízott gazdaságot – állapította meg Fülöp, végezvén az utolsó körtével.

Cutbertus egy hordóból bort engedett a kupába.

– Kellene, de más jár a fejükben. Különben is, mit ért a novíciusok főnöke a gazdálkodáshoz? Mitől lenne a beteggondozó barát alkalmas vezető? Természetesen egy erőskezű perjel kötelezné őket, hogy jövedelemforrásaikkal ésszerűen gazdálkodjanak, bizonyos mértékig. De tizenhárom éven át gyenge apátunk volt, és most nincsen pénzünk, hogy rendbe hozassuk a katedrálist, és hat napon át sózott halat eszünk; az iskolában olyan kevés a novícius, hogy szinte üres, és senki sem látogatja a vendégházat.

Fülöp elkomorulva, csendben hörpölte a borát. Nehezen emésztette meg az egyházi javadalmak ilyen megdöbbentő elherdálását. Legszívesebben nyakon

ragadta volna a felelőst, hogy addig rázza, amíg be nem látja a hibáját. De jelen esetben a felelős egy koporsóban feküdt az oltár előtt. De legalább most volt némi reménysugár.
– Hamarosan új apátunk lesz. Ő majd rendbe szedi a dolgokat.
Cutbertus különös arcot vágott.
– Még hogy Remigius rendbe hozza a dolgokat?
Fülöp nem egészen értette, mire gondolt Cutbertus.
– Remigius nem esélyes az apáti tisztségre. Vagy igen?
– Eléggé valószínű.
Fülöp megdöbbent.
– De hiszen ő semmivel sem jobb, mint Jakab apát. Miért szavaznának rá a barátok.
– Azért, mert gyanakodva fogadnak minden idegent. Nem fognak senkire szavazni, akit nem ismernek. S ez azt jelenti, hogy közülünk kell jelölni valakit. Remigius az apát helyettese, ő a legidősebb szerzetes köztünk.
– De olyan szabály nincs, hogy a legöregebb szerzetest kell megválasztani. Lehet valaki mást is a tisztségviselők közül. Például téged.
– Engem már megkérdeztek, s visszautasítottam – ellenkezett Cutbertus.
– De miért?
– Megöregedtem, Fülöp. Még ez a mostani feladat is kifogna rajtam, ha nem volna már akkora gyakorlatom, hogy gépiesen el tudom végezni. Minden más felelősség túlságosan igénybe venne. Biztos, hogy nincs bennem elég energia ahhoz, hogy átvegyek egy rossz állapotban lévő apátságot, és megreformáljam. Végül én sem lennék jobb, mint Remigius.
Fülöp még mindig nem akarta elhinni.
– De vannak még mások is. Itt a sekrestyés, a

circuitor, a novíciusok főnöke...
– A novíciusok főnöke öreg, és még nálam is fáradtabb. A szállásmester falánk és iszákos. A sekrestyés és a circuitor pedig megígérte Remigiusnak, hogy rászavaz. Miért? Nem tudom biztosan, de gyanítom: Remigius megígérte a sekrestyésnek, hogy ő lesz majd a helyettese, a circuitort pedig előlépteti sekrestyéssé jutalmul a támogatásért.
Fülöp hirtelen leugrott az ülőhelyéül szolgáló liszteszsákról.
– Tehát azt mondod, hogy Remigius már megszervezte a választást? – Cutbertus nem válaszolt azonnal. Felállt, és átment a raktárhelyiség másik felébe, ahol egymás mellett sorakozott egy élő angolnákkal teli fakád, egy vödör friss vízzel, s egy hordó háromnegyed részéig sós vízzel.
– Segíts nekem – kérte Fülöpöt. Elővett egy kést, kiválasztott egy angolnát a kádból, levágta a fejét a kőpadlón, és kibelezte a késsel. Átnyújtotta a kissé még mindig rángatózó halat Fülöpnek.
– Mosd meg a vödörben és dobd a hordóba – kérte. – Ez fogja elvenni az étvágyunkat nagyböjt idején.
Fülöp, amilyen gondosan csak tudta, megöblítette a félholt angolnát a vödörben, majd bedobta a sós vízbe. Cutbertus kibelezett egy másik angolnát.
– Van egy másik lehetőség: egy jelölt, aki jó és reformer apát lenne, aki tisztsége szerint ugyan a helyettes apát alatt áll, de egyenrangú a sekrestyéssel és a cellártiussal.
Fülöp belemártotta az angolnát a vödörbe.
– Kicsoda?
– Te.
– Én?

Fülöp annyira meglepődött, hogy az angolnát leejtette a padlóra. Gyakorlatilag az apátság tisztségviselőjének számított, de soha nem gondolta, hogy egyenrangú a sekrestyéssel és a többiekkel, mivel azok annyival öregebbek voltak nála.
– Túlságosan fiatal vagyok.
– Gondold meg – biztatta tovább Cutbertus. – Az egész életedet kolostorokban töltötted. Huszonegy éves korodban már cellárius voltál. Négy vagy öt éve egy kis közösség apátja vagy, és sikerült reformokat bevezetned. Mindenki számára nyilvánvaló, hogy Isten áldása van rajtad.
Fülöp felszedte a földről az angolnát, és beledobta a sós vízbe.
– Isten keze oltalmaz mindnyáj unkát – tette hozzá, mint aki nem akar állást foglalni.
Kissé megszédítette Cutbertus javaslata. Azt szerette volna, ha egy energikus új apát kerül Kingsbridge élére, de saját magára egyáltalán nem gondolt. Azt azért elismerte, hogy Remigiusnál alkalmasabb perjel lenne. Cutbertus elégedetten pislogott.
– Ha felróható valamiféle hibád, Fülöp testvér, az a gyanútlanságod. Fülöp soha nem tartotta magát gyanútlannak.
– Mit akarsz ezzel mondani? – kérdezte Cutbertustól.
– Egyáltalán nem gondolsz az emberekben rejlő hátsó gondolatokra. A legtöbben nagyon is odafigyelnek ezekre. Az egész kolostor feltételezi például, hogy te is jelölt vagy, és azért jöttél, hogy elnyerjed a szavazatukat.
– Milyen alapon gondolják ezt? – méltatlankodott Fülöp.
– Próbáld a viselkedésedet egy korlátolt, gyanakvó ember szemével nézni. Alig néhány nappal Jakab

perjel halála után érkeztél ide, mintha lett volna itt egy bizalmasod, akitől titkos üzenetet kaptál.
– De mégis hogy képzelik, hogyan szerveztem meg?
– Azt nem tudják, de tudják, hogy okosabb vagy, mint ők. – Cutbertus befejezte az angolna kibelezését. – És gondolj arra, hogy viselkedtél ma. Bejöttél, és megparancsoltad, hogy takarítsák ki az istállót. Aztán a nagymise alatt az a jelenet! Majd kijelentetted, hogy a fiatal Beauvis-i Vilmost át kell helyezni egy másik rendházba, mikor mindenki tudja, hogy a szerzetesek áthelyezése a perjel joga. Helytelenítetted, hogy Remigius nem adott tüzet a hídhoz Pál testvérnek. Végül pedig átadtál egy pompás sajtot a konyhának, úgyhogy ma ebéd után mindnyájan ehettünk belőle egy darabkát, és bár senki sem árulta el, honnan származik, mindenki ráismert a különleges izéről, hogy Saint-John-in-the-Forestből való.
Fülöpöt zavarba hozta, hogy ennyire félremagyarázzák a cselekedeteit.
– Akárki megtehette volna.
– Akármelyik idősebb szerzetes megtehetett volna egyet közülük. De te bejöttél, és azonnal lerohantad őket, máris hozzáfogtál a dolgok megreformálásának. És persze Remigius barátai azonnal visszaütnek. Ezért támadt úgy rád András, a sekrestyés a kerengőben.
– Tehát ez a magyarázata! Én meg nem értettem, mi ütött belé. – Fülöp elgondolkodva öblítette le az angolnát. – Föltételezem, hogy ugyanebből az okból hagyott ebéd nélkül a circuitor.
– Pontosan így akart téged megalázni a barátok előtt. De gyanítom, hogy mindkét alkalom rosszul sült el: a szemrehányás igazságtalan volt, és te mindkét ízben méltóságteljesen fogadtad. Valósággal szentként

viselkedtél.
– Nem szándékosan törekedtem ilyen hatásra.
– A szentek sem. De már nónára harangoznak. Jobb lenne, ha a többi angolnát rám hagynád. Az istentisztelet után elmélkedés következik, és olyankor tilos a beszélgetés a kolostorban. A szerzetesek jó része pedig szeretne veled beszélni.
– Ne ilyen hamar! – mondta Fülöp ijedten. – Azért, mert az emberek azt feltételezik, hogy prior szeretnék lenni, nem jelenti azt, hogy indulok a választáson.
Fülöp visszariadt a választási versengés kilátásaitól, s egyáltalán nem volt biztos benne, hogy el akarja hagyni jól szervezett kis erdei kolostorát, azért, hogy magára vegye Kingsbridge apátságának rendkívüli gondjait.
– Még gondolkodási időre van szükségem – mondta vonakodva.
– Tudom. – Cutbertus felegyenesedett, és Fülöp szemébe nézett. – De ha gondolkozol, kérlek, jól fontold meg: a túlzott büszkeség nagyon elterjedt bűn, de egy ember túlzott alázatossággal is meggátolhatja Isten akaratának megvalósulását.
– Gondolni fogok rá. Köszönöm – bólintott Fülöp.
Kiment a raktárból, és a kolostorépületbe sietett. Nagy zavarodottság volt a fejében, amikor csatlakozott a többi szerzeteshez, hogy velük együtt ő is a templomba menjen. Heves izgalomba hozta őt az a lehetőség, hogy Kingsbridge apátja legyen, hiszen éveken át nagyon haragudott azért, hogy az apátság dolgai olyan rosszul mennek. És most lehetőség adódott rá, hogy ő maga mindent rendbe hozzon. Egyszerre nem volt biztos benne, hogy képes lesz erre. Látni, hogy mit kellene tenni, és azt megtenni, az két dolog. Az embereket meg kell győzni, a birtokokat

igazgatni kell, és mindehhez pénzt kell szerezni. Erre a tisztségre nagyon bölcs ember kellene.
A templom, mint mindig, megnyugtatta őt. A reggeli rendetlenkedés után a szerzetesek most nyugodtak voltak és ünnepélyesek. Hallgatva az istentisztelet ismerős mondatait, mormolva a válaszokat, mint annyi sok éven át tette, úgy érezte, most már tisztán tud gondolkodni.
Akarok én Kingsbridge apátja lenni? – kérdezte magától Fülöp, és hirtelen megvilágosodott a válasz -: igen! Gondot viselni az omladozó templomra, megjavíttatni, újra kifestetni, és gondoskodni róla, hogy a falak ismét mintegy száz szerzetes énekétől visszhangozzanak, és ezer hívő mondja fennhangon a Miatyánkot – már egyedül ezért is szerette volna elnyerni a tisztséget. Azután itt van az apátság birtoka, új szervezeti rendet kell kialakítani, új élettel kell telíteni, egészségessé és termelékennyé kell tenni. Azt szerette volna, ha a kolostor egyik sarkában egész sereg fiatal fiú tanul írni és olvasni. Azt akarta, a vendégházban világosság és meleg legyen, bárók és püspökök jöjjenek látogatóba, és értékes ajándékokat juttassanak az apátságnak, mielőtt eltávoznak. Azt szerette volna elérni, legyen egy külön terem a könyvtár számára, és azt megtölthesse a bölcsesség és szépség könyveivel. Igen. Kingsbridge priorja akart lenni.
Vajon vannak más megfontolásaim? – kérdezte magától. – Amikor elképzelem, hogy priorként mindezt a reformot végrehajtom Isten dicsőségére, vajon büszkeséget érzek a szívemben?
Ó, igen! A templom hideg és szent légkörében nem tudta becsapni magát. Isten dicsősége volt az első célja, de saját dicsősége is tetszett neki. Kedvét lelte

abban a gondolatban, hogy parancsokat fog osztogatni, és senki nem mer vele ellenkezni. Látta magát, amint határozatokat hoz, igazságot tesz, tanácsokat és bátorítást ad, vezeklésre szólít fel vagy megbocsát aszerint, ahogy jónak látja. Elképzelte, amint az emberek azt mondják: Gwynedd Fülöp megreformálta ezt a helyet. Mindaddig nyomorúságos volt, amíg ő át nem vette a vezetést, és most minden jóra fordult. Jó apát leszek – gondolta. – Isten adott nekem észt, hogy vezetni tudjam a gazdaságot és az embereket. Ezt bebizonyítottam mint cellárius Gwyneddben és mint perjel az erdei Szent János-kolostorban. Ahol én vagyok a vezető, ott a szerzetesek boldogok. Az én apátságomban az emberek nem kapnak fagydaganatot és a fiatal férfiak nem érzik magukat szerencsétleneknek, mert nincs mit tenniük. Én törődöm az emberekkel.
Másfelől az is igaz. Gwynedd és az erdei Szent János-kolostor könnyű eset volt Kingsbridge apátságával összehasonlítva. Gwyneddet mindig jól vezették. Az erdei kolostor ugyan leromlott volt, amikor átvette, de kicsi és könnyen ellenőrizhető. Kingsbridge megreformálása egy egész életre elegendő feladat. Hetekbe telik felderíteni a jövedelemforrásokat. Mennyi földjük van, hol és miféle földekről van szó, erdőkről, legelőkről vagy gabonaföldekről? Át kell tekinteni a szétszórt birtokokat. Meg kell találni, mit csináltak eddig rosszul, és azon változtatni kell. Az egyes részeket egységes egésszé kell összekapcsolni – mindehhez évek munkájára lesz szükség.
Rendben van, lehetséges, hogy alantas indítékaim is vannak, és kétséges, hogy megfelelőek-e a képességeim – gondolta magában Fülöp. – Lehet, hogy vissza fogom utasítani a jelölésemet. Akkor

biztos lehetek benne, nem esem a büszkeség bűnébe. De mit is mondott Cutbertus. Túlzott alázattal is meghiúsíthatja egy ember Isten akaratának érvényesülését.
Vajon Istennek mi a szándéka? – kérdezte végül magától Fülöp. – Vajon Remigiust akarja? Remigiusnak gyengébbek a képességei, és valószínűleg a szándékai sem tisztábbak. És van másik jelölt? Jelenleg nincs. Amíg az Isten nem tár fel előttünk harmadik lehetőséget, tudomásul kell vennünk, csak Remigius és köztem lehet választani. Teljesen világos, Remigius ugyanúgy fogja vezetni a kolostort, mint annak idején, amikor Jakab apát beteg volt: vagyis ostobán és hanyagul, s az állapotok tovább romlanak. És én? Tele vagyok büszkeséggel, a tehetségemet még nem bizonyítottam ugyan, de meg fogom kísérelni a kolostor megreformálását, és ha Isten ad hozzá erőt, sikerrel fogok járni.
Minden rendben van tehát, mondta Istennek, amikor véget ért a szertartás. Minden rendben van. Elfogadom a jelölést, és minden erőmmel küzdeni fogok, hogy megnyerjem a választást; és ha nem akarsz engem valamilyen oknál fogva, amit még eddig nem adtál tudtomra, akkor most kell megállítanod, bármi áron.

Fülöp huszonkét évet töltött már kolostorban, de hosszú életű priorok alatt szolgált, sosem látott választást, ami a szerzetesi élet különleges eseménye. A szerzeteseknek a választás alkalmával nem volt kötelező az engedelmesség – ez egyszer mindnyájan egyenlőek voltak.
Egyszer, valamikor régen, ha igaz a legenda, a szerzetesek mindenben egyenlőek voltak. A férfiak

egy csoportja elhatározta, hátat fordít a világi gyönyöröknek, és egy szentélyt épít a vadonban, ahol imádkozással tölthetik életüket; kiválasztottak egy darab kopár területet, erdőt irtottak és mocsarat csapoltak le, megművelték a földet, és együtt építettek maguknak egy templomot. Azokban a napokban valóban úgy éltek, mint a testvérek. A prior, miként az elnevezés is utal rá, csupán első volt az egyenlők között, engedelmességet esküdtek Szent Benedek Szabályzatának, de nem a szerzetesi tisztségviselőknek. Mára mindebből csak a prior és az apát megválasztásának demokratikus szabályai maradtak fenn.
Nagyon sok szerzetes számára kényelmetlen volt ez a hatalom. Azt szerették volna, mondják meg nekik, hogyan kell szavazniuk, vagy azt javasolták, egy idős szerzetesekből álló bizottságra háruljon a választás. Mások visszaéltek az előjogukkal, és orcátlanul különböző kegyeket követeltek a támogatásukért cserébe. Legtöbbjük azonban egyszerűen csak aggódott, hogy helyesen dönt-e.
Ezen a délutánon Fülöp a legtöbb szerzetessel elbeszélgetett a kolostorban, egyenként vagy kis csoportokban, és őszintén elmondta nekik, szeretné elnyerni a tisztséget, és véleménye szerint – noha még fiatal – jobb vezető lenne, mint Remigius.
– Győzünk – mondta Milius, a konyhafőnök másnap reggel, amikor együtt reggeliztek barna kenyeret és egy kis sört. A konyhaszolgák nagyban élesztgették a tüzet. Fülöp levágott egy nagy darabot a száraz, sötét kenyérből, bemártotta a sörbe, hogy egy kicsit megpuhítsa. Milius éles eszű, életerős, fiatal férfi volt, Cutbertus pártfogoltja és Fülöp nagy csodálója. Sötét színű, egyenes szálú haj keretezte keskeny arcát,

szép, szabályos vonásai voltak. Ugyanúgy, mint Cutbertus, ő is boldogan szolgálta Istent, elsősorban gyakorlati tevékenységgel, és hacsak lehetett, elmulasztotta a szertartásokat. Fülöp gyanúsnak találta az optimizmusát.
– Hogyan jutottál erre a következtetésre? – kérdezte.
– A kolostorban Cutbertus emberei közül mindenki téged támogat, a kamarás, a betegfelelős, a novíciusok főnöke és jómagam, mert mi tudjuk, te jó gazda vagy, és a jelenlegi rendszerben a gazdálkodás jelenti a legnagyobb gondot. Az egyszerű szerzetesek többsége rád fog szavazni, hasonló meggondolásból: meg vannak győződve róla, hogy jobban fogod irányítani az apátság gazdaságát, és ez számunkra is nagyobb kényelmet és jobb ellátást fog biztosítani.
– Én senkit nem szeretnék félrevezetni – ráncolta homlokát Fülöp. – Számomra a legfontosabb teendő az, hogy rendbe hozassam a templomot, és vonzóvá tegyem a szertartásokat. Ez számomra fontosabb, mint az étel.
– Igen, pontosan így, és ők tudják ezt – válaszolta Milius kissé túl gyorsan. Éppen ezért, a szállásmester és még egy-két másik tisztségviselő Remigiusra akar szavazni, mert jobban szeretik a gyenge kezű vezetést és a nyugodt életet A többiek, akik támogatják, régi barátai, akik különleges előjogokat élveznének, ha Remigius kerül a tisztségbe. Ilyen a sekrestyés, a circuitor és a kincstárnok. A kántor ugyan a sekrestyés barátja, de megnyerhető a mi számunkra, főleg ha megígéred neki, hogy alkalmazol egy könyvtárost.
Fülöp bólintott. A kántor a zenéért volt felelős, és úgy gondolta, nem tud a könyvekkel is törődni ez irányú kötelezettsége mellett.
– Ez jó ötlet – mondta Fülöp –, szükségünk van egy

könyvtárosra, aki megalapozza könyvgyűjteményünket.
Milius felállt a székről, és egy konyhakést kezdett fenni. Túl sok energia buzog benne, valamit a kezével is csinálnia kell – állapította meg Fülöp.
– Negyvennégy szerzetes jogosult a szavazásra – mondta Milius. – Negyvenötén voltak, de egy már halott. Becslésem szerint tizennyolcan vannak mellettünk, és tízen Remigius pártján. Tizenhatan még határozatlanok. A többséghez huszonhárom szavazatra van szükségünk. Ez azt jelenti, több mint öt ingadozót meg kell nyernünk.
– Ha ez így van, akkor könnyű dolgunk lesz – mondta Fülöp. – Mennyi időnk van még?
– Azt nem tudom megmondani. A szerzetesek választani akarnak, de ha túl gyorsan kerítünk rá sort, a püspök elutasíthatja a választás megerősítését. Ha viszont túlságosan sokáig várunk, ő fog minket felszólítani a választásra. Ahhoz is van joga, hogy javasoljon egy jelöltet. Az most jól jön, hogy a püspök feltehetően még nem is tud az apát haláláról.
– Akkor még hosszú idő eltelhet a választásig.
– Igen. És mihelyt biztosak lehetünk benne, hogy megvan a többség, legjobban teszed, ha visszamész a kolostorodba. Maradj távol, amíg itt minden lezajlik. – Fülöpöt meghökkentette ez a javaslat.
– De miért? – A túlzott barátkozás lenézést eredményezhet – Milius hevesen meglengette a megélesített kést. – Bocsásd meg, ha látszólag tiszteletlenül beszélek, de kérdeztél. A jelen pillanatban dicsfény övez téged. Most tiszteletre méltó, valósággal szent alakká nőttél a barátok szemében, különösen a fiatalokéban. Csodát tettél a te kis kolostorodban, megreformáltad, elérted, hogy önellátó

legyen. Szigorú fegyelmet tartasz, de jól táplálod a szerzeteseidet. Született vezető vagy, de tudsz fejet hajtani, ha kell, és úgy fogadod a dorgálást, mint a legfiatalabb novícius. Ismered a Szentírást, és te készíted a vidéken a legjobb sajtot.
– Nagyon túlzol.
– Nem nagyon.
– Nem hiszem, hogy az emberek ezt gondolják rólam, ez nem lenne természetes.
– Valóban, nem is az – ismerte el Milius a vállát megvonva. – És ez nem is fog soká tartani, ha megismernek. Ha itt maradnál, elvesztenéd ezt a dicsfényt. A szemük láttára piszkálnád a fogaidat, vakarnád a fenekedet, hallanák, amint horkolsz és szellentesz, megtudnák, milyen vagy, amikor rossz a hangulatod vagy megsértették a büszkeségedet, vagy éppen fáj a fejed. Nem akarjuk, hogy ez bekövetkezzék. Inkább figyeljék azt, mennyi hibát követ el Remigius, mennyi mindent ront el napról napra, mialatt a fejükben rólad alkotott kép egyre fényesebb és egyre tökéletesebb lesz.
– Nem szeretem ezt – mondta Fülöp zavart hangon. – Ez így nem egyenes dolog.
– Ebben nincs semmi tisztátalanság – tiltakozott Milius. – Ezek tisztességes érvek amellett, hogy ha te lennél a prior, jól szolgálnád az Istent, Remigius pedig nagyon rosszul vezetne.
– Nem akarom, hogy angyalnak higgyenek – rázta meg a fejét Fülöp. Rendben van, nem maradok itt, egyébként is vissza kell mennem az erdőbe, de legyünk egyenesek a szerzetesekkel. Mi azt kérjük, válasszanak meg egy esendő és tökéletlen embert, akinek szüksége van a segítségükre és az imájukra.
– Ezt mondd nekik! – lelkendezett Milius. – Ez remek,

ez tetszeni fog nekik.
Javíthatatlan, gondolta magában Fülöp, és témát váltott.
– És mi a véleményed az ingadozókról, akik még nem nyilvánítottak véleményt?
– Ők konzervatívak – közölte Milius habozás nélkül. – Remigiusban az idős embert látják, aki nem sokat fog változtatni, akit már kiismertek, és aki jelenleg is vezető pozícióban van.
– Engem pedig gyanakodva néznek, mint egy ismeretlen kutyát, ami harapós is lehet – bólintott egyetértően Fülöp.
A káptalani misére harangoztak. Milius felhörpintette a sör maradékát.
– Most egy utolsó támadás készül ellened, Fülöp testvér. Nem tudom megjósolni, milyen formában, de ellenfeleid majd igyekeznek úgy beállítani, mint aki túl fiatal, tapasztalatlan, makacs és megbízhatatlan. Te igyekezz nyugodt, óvatos és belátó lenni, de bízd rám és Cutbertusra, hogy megvédjünk téged. – Fülöp kezdte megérteni a dolgokat. Egy újfajta gondolkodásmódot kell elsajátítania, mérlegre tenni minden megmozdulását, és számításba venni, mások azt hogyan értelmezik és ítélik meg. Hangjában némi helytelenítés érződött, amikor megszólalt:
– Általában csak arra szoktam gondolni, hogy Isten hogyan ítéli meg a viselkedésemet.
– Tudom, tudom – tette hozzá Milius türelmetlenül. – De az még nem bűn, ha segítünk az egyszerű embereknek, hogy helyes megvilágításban lássák a tevékenységedet. – Fülöp összehúzta szemöldökét. Miliusnak minden bizonnyal igaza volt.
Kimentek a konyhából, keresztül az ebédlőn, a kolostorépülethez. Fülöp nagyon aggódott. Támadás?

Mit jelenthet a támadás? Vajon hazugságok hangzanak el vele kapcsolatban, és akkor hogyan reagáljon rá? Ha hazugságokat hall, nagyon dühös lesz. Nyomja el a haragját, és igyekezzen nyugodt, konzervatív benyomást kelteni? De ha ezt teszi, nem éppen akkor fogják-e azt gondolni a szerzetesek, hogy a vádak igazak? Úgy döntött, a valódi énjét fogja mutatni. Talán csak egy kicsivel keményebb és méltóságteljesebb lesz.
A káptalan egy kis kerek épület volt a kerengő keleti sétányához kapcsolódva. Koncentrikus körökben elhelyezett padokkal volt berendezve. Nem égett benn tűz, és a konyha után nagyon hideg volt. Szemmagasságban elhelyezett nagy ablakok világították meg a helyiséget, ahol semmi más néznivaló nem akadt, mint a többi szerzetes. Jóformán mindenki összegyűlt a kolostor tagjai közül.
Így hát Fülöp szemügyre vehette őket. Volt köztük mindenféle korú, tizenhéttől hetvenévesig, magas és alacsony, sötét hajú és szőke; valamennyien durva, házi szőttes, fehérítetlen gyapjúruházatot viseltek és bőrszandált. A vendégház felelőse kerek hasú, vörös orrú, nagydarab ember, külseje árulkodik a bűneiről, amelyek bocsánatosak lehetnének – vélte Fülöp –, ha egyáltalán lennének vendégek, akikről gondoskodnia kellene. Ott volt a kamarás, az ő tiszte volt felügyelni, hogy a szerzetesek ruhát váltsanak és megborotválkozzanak karácsonykór és pünkösdkor. (Ajánlatos volt az is, hogy ilyenkor megfürödjenek, de ez nem volt kötelező.) A legtávolabbi falnak támaszkodott a legöregebb szerzetes, kicsi, elgondolkodó, feddhetetlen öregember, a haja még most is inkább szürke volt, mint fehér. Ritkán szólt, de akkor hatásosan; valószínűleg prior is lehetett volna

belőle, ha nem lett volna olyan visszahúzódó. Simon atya sunyi tekintetével, örökösen matató kezével olyan gyakran gyónta meg a tisztátalanság bűnét, hogy feltehetően nagyon élvezte a gyónást, jobban, mint a bűnt. Beauvis Vilmos igyekezett nagyon tisztelettudóan viselkedni, Pál testvér most alig sántított; Fehérhajú Cutbertus nagyon magabiztosnak látszott. Kicsi János testvér, az apró termetű kincstárnok, Péter, a circuitor, aki tegnap megtagadta Fülöptől az ebédet. Amint Fülöp körülnézett, észrevette, hogy mindenki őt nézi, s zavarában lesütötte a szemét.
Remigius Andrással, a sekrestyéssel együtt jött be, és Péter mellé ült. Így hát nem is titkolják – gondolta Fülöp –, hogy ők egy párthoz tartoznak. Megkezdődött a káptalani gyűlés. Oszlopos Simeonról tartottak felolvasást, akinek éppen aznapra esett az ünnepe. Az élete nagy részét egy oszlopon töltötte, remeteként. Nem lehetett kétségbe vonni tehetségét az önmegtagadásra, de Fülöp titokban mindig kételkedett a szent örökségének valódi értékében. Minden bizonnyal nagy tömeg gyűlt össze, hogy lássák őt, de vajon szellemi ösztönzést kaphattak-e tőle, vagy csak úgy néztek rá, mint egy csodabogárra.
Az imák után egy fejezetet olvastak fel Szent Benedek könyvéből. Erről a fejezetről kapta a nevét a gyülekezet és a kis épület, amelyben most együtt voltak. Remigius felállt az olvasáshoz, és pontosan Fülöppel szemben helyezkedett el a könyvvel együtt. Fülöp behatóan figyelte az arcélét, most először nézett rá a vetélytárs szemével. Remigius nagyon fürgén, ügyesen mozgott és beszélt, ami a teljes céltudatosság látszatát keltette, ellentétben a valódi természetével. Alapos megfigyelés feltárta, mi is van a

látszat mögött. Tekintélyét a fennhéjázás, ingerlékenység és az alárendeltekkel szembeni lekezelő magatartás biztosította.
Fülöp nem értette, miért vállalkozott ő maga a felolvasásra. Egy perc múlva már tudta.
– Az alázatosság első fokozata az azonnali engedelmesség – olvasta Remigius. Az ötödik fejezetet választotta, amelyik az engedelmességről szólt, hogy mindenkit emlékeztessen rá, ő a rangidős, és mindnyájan az alárendeltjei. Megfélemlítési taktika. Remigius nagyon ravasz ember volt.
– Nem a saját akaratuk szerint érnek, és nem a saját vágyaiknak s kedvteléseiknek engedelmeskednek, másnak a parancsát és utasítását követik, s míg a kolostorban tartózkodnak, kívánságaikat az apát irányítja – olvasta tovább Remigius.
– Kétségen felül ezt fejezi ki a mi Urunk szava: nem azért jöttem, hogy a saját akaratom érvényesítsem, hanem azét, aki küldött.
Remigius a várakozásnak megfelelően jelölte ki a harci terepet: az intézményes tekintélyt képviselte.
A fejezetet a halotti megemlékezés követte, s természetesen minden imát Jakab apátért mondtak. A káptalani megbeszélések legérdekesebb része a végére maradt: a gazdaság ügyeinek megvitatása, a hibák bevallása s a magatartásbeli vétségek elítélése. Remigius kezdte.
– A nagymisén tegnap zavar támadt.
Fülöp megkönnyebbült. Most végre tudta, honnan jön a támadás. Nem volt benne biztos, hogy tegnapi akciója helyes volt, de tudta, miért tette, és kész volt megvédeni magát. Remigius rátért a dologra.
– Jómagam nem voltam jelen, sürgős ügyekkel voltam elfoglalva a szobámban, de a sekrestyés beszámolt

nekem a történtekről.
Fehérhajú Cutbertus csitító hangon félbeszakította.
– Ne tégy magadnak szemrehányást, Remigius testvér. Tudjuk, a kolostor ügyeit általában nem szabad a nagymise elé helyezni, de megértjük, hogy szeretett priorunk halála miatt a szokásos teendőiden túl rengeteg dolgot kell intézned. Mindnyájan egyetértünk abban, hogy nem kell mentegetőznöd.
Ravasz vén róka, gondolta Fülöp. Remigiusnak esze ágában sem volt mulasztással vádolni magát. Szó sincs róla. Cutbertus azért bocsátott meg neki, hogy mindenki megtudja, valójában hibát követett el. S ha most őt, Fülöpöt vétkesnek fogják kimondani, nem történik más, csak egy szintre kerül Remigiusszal. Ráadásul Cutbertus érzékeltette, hogy Remigius nehezen birkózik meg a priori feladatokkal. Cutbertus alaposan aláaknázta Remigius tekintélyét néhány kedvesen hangzó szóval. Remigius dühösnek látszott, s Fülöpöt a győzelem torokszorító öröme fogta el.
András, a sekrestyés vádlóan bámult Cutbertusra.
– Meggyőződésem, senki nem akarja bírálni nagyra becsült priorhelyettesünket. A zavart, amiről szó van, Fülöp testvér okozta, aki az erdei Szent János-kolostorból látogatóba érkezett hozzánk. Fülöp az ifjú Beauvis Vilmost kirángatta helyéről a szentélyben, elcibálta a kereszthajóba, s ott szemrehányásokat tett neki, mialatt én a szertartást végeztem. Remigius igyekezett szomorú arcot vágni.
– Mindnyájan egyetértünk abban, hogy Fülöpnek várnia kellett volna az istentisztelet végéig. – Fülöp a többi szerzetes arcát fürkészte. Látszólag nem értettek egyet a mondottakkal, de kifogásuk se volt ellene. A lezajló eseményeket valamiféle lovagi torna nézőiként szemlélték, ahol nem arról van szó, mi jó és mi rossz,

hanem kizárólag arról, ki fog győzni.
Fülöp a legszívesebben azzal mentegetőzött volna, hogy ha vár, akkor a rendetlenkedés tovább folytatódik a szertartás végéig. Eszébe jutott azonban Milius tanácsa, és csendben maradt. Milius a védelmére kelt.
– Sajnos szerencsétlenségemre – mint máskor is – én is elmulasztottam a nagymisét, ami mindig ebéd előtt van; András testvér, talán te elmondhatnád, mi történt a szentélyben, mielőtt Fülöp közbeavatkozott volna. Minden a szokásos rendben és megfelelően zajlott?
– A fiatalok között valami mozgolódás volt, később akartam erről beszélni válaszolta mogorván a sekrestyés.
– Teljesen érthető, hogy a részleteket illetően tájékozatlan vagy, hiszen az eszed a szertartáson jár – mondta kegyesen Milius. – Szerencsére van egy circuitorunk, akinek az a kötelessége, hogy figyeljen a helytelen viselkedésre. Mondd el, Péter testvér, amit te láttál.
A circuitor ellenségesnek látszott.
– Csak azt, amit a sekrestyés már elmondott.
– Úgy tűnik, magát Fülöp testvért kell megkérdezni a részletekre vonatkozóan – mondta Milius.
Milius nagyon bölcs – gondolta Fülöp. Megállapította, hogy sem a sekrestyés, sem a circuitor nem látta, mit műveltek a fiatal szerzetesek a szertartás idején. Noha Fülöp igazán csodálta Milius vitakészségét, ő maga nem szívesen ment bele a játszmába. A perjelválasztás végül is nem észérvek kérdése, Isten akaratát kell kifürkészniük. Habozott. Milius sokatmondóan pillantott rá, mintha azt akarta volna sugallni: Most jössz te! Fülöpben lappangott valami makacsság, ami akkor mutatkozott meg legjobban, ha valaki erkölcsileg kétes helyzetbe akarta őt hozni.

Milius szemébe nézve mondta:
– Úgy történt, ahogy a testvéreim elmondták.
Miliusnak leesett az álla. Hitetlenkedve nézett Fülöpre. Szólásra nyílt a szája, de szemmel láthatóan nem tudta, mit mondjon. Fülöp vétkesnek érezte magát, amiért cserbenhagyta Miliust. „Majd kimagyarázom magam neki később, remélem, nem lesz túl haragos."

Remigius már éppen azon volt, hogy kirukkol a váddal, amikor egy hang megszólalt:
– Szeretnék vallomást tenni.
Mindenki csodálkozva nézett. Beauvis Vilmos, az eredeti rendbontó állt fel bűnbánó arccal.
– Szemétből gyúrt galacsinokat pöcköltem a novíciusok vezetőjére és nevettem – mondta mély, tiszta hangon. – Fülöp testvér rám pirított. Isten bocsánatáért esedezem, és kérem testvéreimet, hogy szabjanak ki rám penitenciát. – Hirtelen abbahagyta és leült.

Mielőtt Remigius bármit szólhatott volna, egy másik fiatal szerzetes is bejelentette, hogy gyónnivalója van:
– Be kell vallanom, én is ugyanezt tettem. Kérek penitenciát. – Ezek után leült.
A bűntudatnak ez a hirtelen támadt hulláma ragályos volt: egy harmadik barát is meggyónta rendetlenkedését, egy negyedik is, egy ötödik is.
Az igazság napvilágra került Fülöp akarata ellenére, s ő, bár nem akarta, titokban örült ennek. Észrevette, Milius igyekszik elnyomni egy győzedelmes mosolyt. A vallomásokból kétséget kizáróan kiderült, hogy a sekrestyés és a circuitor orra előtt egy valóságos zendülés zajlott le.
Remigius – akármennyire nem volt ínyére – a

bűnösöket igen nagy rosszallások kíséretében egy hét teljes némaságra ítélte: nem szabadott beszélniük, és hozzájuk sem szólhatott senki egy szót sem. A büntetés valójában súlyosabb volt, mint amilyennek látszott, Fülöp ezt megtapasztalta, amikor még fiatal volt. A teljes elszigeteltség még egyetlen napra is nyomasztó, egy egész héten át egyenesen nyomorúságos állapot.

Remigius csak utat akart engedni haragjának, amiért így kicselezték. Miután elhangzottak a vallomások, más vágya sem volt, csak hogy jól megbüntesse a fiatalokat, bár magával a büntetéssel tulajdonképpen elismerte, hogy Fülöpnek teljes mértékben igaza volt. A Fülöp elleni támadás éppen az ellenkezőjét érte el, ő lett a győztes. Bár enyhe bűntudattal, de élvezte a helyzetet.

Remigius megaláztatása még nem fejeződött be. Megint Cutbertus szólalt meg.

– Még egy másik rendzavarásról is kell beszélnünk. Mindjárt a nagymisét követően a klastromépületben került rá sor.

Fülöp kíváncsi volt, hogy mi fog most következni.

– András testvér összeszólalkozott Fülöppel, és helytelen viselkedéssel vádolta őt.

Bizony így történt, gondolta Fülöp, ezt mindenki tudja. Cutbertus folytatta:

Mindnyájan tudjuk, hogy az ilyen vádemelés helye és ideje itt és most, a káptalani gyűlésen van. ÉS jó okai vannak, hogy az elődeink így rendezték a dolgokat. Az indulatok az éj folyamán lehiggadnak, s reggel a nyugalom mérsékelt légkörében lehet megvitatni a sérelmeket; és az egész közösség bölcsessége küzdhet meg a problémával. De sajnálattal el kell mondanom, hogy András testvér megszegte ezt az

ésszerű szabályt, jelenetet rendezett, igen hangosan kiabált, megzavarva a kolostorépületben mindenkit. Nem szabad elmennünk az ilyen viselkedés mellett, ez tisztességtelen lenne a fiatal szerzetesekkel szemben, akik megkapták a büntetést a maguk vétkeiért.

Könyörtelen és ragyogó, gondolta Fülöp boldogan. Azt a kérdést, Fülöp helyesen járt-e el, amikor Vilmost kiragadta a szentélyből a szertartás alatt, valójában meg sem vitatták. Minden kísérlet, ami erre irányult, átfordult a vádló viselkedésének a bírálatába. És ennek így is kellene lennie, hiszen András vádaskodása Fülöppel szemben jogtalan volt. Cutbertus és Milius lerontotta Remigius hitelét, s megtépázta két fő szövetségesének, Andrásnak és Péternek szavahihetőségét.

András normális körülmények között vörös arca bíborszínre váltott a dühtől. Remigius láthatóan megriadt. Rászolgáltak, gondolta elégedetten Fülöp, akinek tetszett a dolog, de most már kezdett aggódni amiatt, hogy megalázásukat túlzásba viszik.

– Nem illik, hogy fiatal szerzetesek vitassák meg az idősebbek büntetését, hagyjuk, hogy a priorhelyettes maga foglalkozzon az üggyel – tette hozzá Fülöp.

Körülnézve látta, a szerzetesek helyeslik a nagylelkűségét, és megértette, akaratlanul is egy újabb jó pontot szerzett.

Úgy nézett ki, a végére jutottak. Az összejövetel hangulata Fülöp mellett volt, és úgy érezte, az ingadozók többségét sikerült megnyernie. Ekkor Remigius megszólalt:

– Van egy másik ügy, amit fel kell vetnem.

Fülöp tanulmányozta a priorhelyettes arcát. Kétségbeesettnek látszott. Fülöp Andrásra, a sekrestyésre pillantott, valamint Péterre, a circuitorra.

Mindketten meglepődtek. Remigius talán harcba száll a tisztségért?
– Legtöbben tudjátok, hogy a püspöknek joga van jelöltet állítani, amit fontolóra kell vennünk – kezdte Remigius, – Azt is megteheti, hogy elutasítja a mi választásunk megerősítését. A hatalom ilyetén megosztása a püspök és az apátság közti összezördüléshez, rivalizáláshoz, veszekedéshez vezethet, amint azt egyes idősebb testvérek a gyakorlatból tudhatják. Végül is a püspök nem kényszeríthet bennünket arra, hogy elfogadjuk az ő jelöltjét, de a sajátunkhoz sem ragaszkodhatunk konokul; s ha konfliktus van, azt csak alkudozás árán lehet megoldani. Ebben az esetben az eredmény jórészt a szerzetesek döntésétől és egységétől függ – különösen az egységüktől.
Fülöpnek rossz érzései támadtak. Remigius elnyomta a haragját, megint nyugodt és gőgös volt. Fülöp még nem tudta, mi következik, de a győzelem érzése elpárolgott.
– Az ok, amiért mindezt ma itt elmondom, az, hogy két nagyon fontos információ jutott a tudomásomra – folytatta Remigius. – Az első az, miszerint lehet, hogy egyszerre több jelölt is szóba kerülhet közülünk. – Ez senkit nem lep meg, gondolta Fülöp. – A második az, hogy a püspöknek is van saját jelöltje. – Vészterhes szünet állt be. Ez mindkét párt számára rossz hír volt. Valaki megkérdezte.
– Tudod, hogy kit akar a püspök?
– Igen – válaszolta Remigius. Fülöp biztos volt benne, hogy hazudik. A püspök választása Osbert testvér Newburyből.
Egy-két szerzetes levegő után kapkodott. Mindnyájan elborzadtak. Ismerték Osbertet, egy ideig circuitor volt

Kingsbridge-ben. A püspök természetes fia volt, s az egyházat kizárólag eszköznek tekintette arra, hogy számára kényelmes és jó életet biztosítson. Soha semmilyen kísérletet nem tett rá, hogy betartsa szerzetesi fogadalmát. A nagyon is átlátszó tettetéshez folyamodott, s rábízta magát a rokoni kapcsolatra, hogy az húzza ki őt a bajból. Az a kilátás, hogy ő legyen a perjeljük, még Remigius és barátai számára is szörnyű volt. Csak a vendégház felelőse és néhány reménytelenül romlott barátja pártolhatta Osbertet, mert azt remélték, ha ő lesz a prior, tovább lazul a fegyelem, s még nagyobb lesz a rendetlenség, az engedetlenség. Remigius folytatta:
– Ha két jelöltet állítunk, testvéreim, a püspök azt mondhatja, hogy a szerzeteseink véleménye megoszlik, és nem tudjuk érvényesíteni kollektív bölcsességünket, ezért neki kell dönteni helyettünk is, nekünk pedig el kell fogadnunk a választását. Ha nem akarjuk Osbertet, akkor jól tesszük, ha csak egy jelöltet állítunk; és talán annyit még hozzáteszek, biztosítanunk kell, ne legyen olyan hibája a jelöltünknek, amit a szemére lehet vetni: például a fiatalságát vagy tapasztalatlanságát.
Helyeslő suttogás hallatszott. Fülöp összeomlott. Egy perccel ezelőtt már a markában érezte a győzelmet, de elragadták tőle. Most valamennyi szerzetes Remigius mellett volt, benne lának a biztos jelöltet, aki legyőzheti Osbertet. Fülöp meg volt róla győződve, Osbertet illetően Remigius hazudik, de ez most mindegy. A szerzetesek félnek, Remigiusra fognak szavazni, és Kingsbridge apátságára a hosszú hanyatlás évei várnak.
Mielőtt még bárki megjegyzést tehetett volna, Remigius így folytatta:

– Most oszoljunk szét, gondolkodjunk és imádkozzunk, mialatt napi szolgálatunkat elvégezzük. – Felállt és kiment. András, Péter és Kicsi János követte, mindhárman kissé zavartan, de diadalmasan néztek körül.
Mihelyt távoztak, élénk beszélgetés kezdődött. Milius megjegyezte Fülöpnek:
– Soha nem gondoltam volna, hogy ilyen cselvetésre lesz képes.
– Hazudik – mondta Fülöp keserűen. – Biztos vagyok benne. Cutbertus csatlakozott hozzájuk. Hallotta Fülöp megjegyzését. – Valójában nem számít, hazudik-e vagy sem. Maga a fenyegetés is elég.
– Az igazság végül kiderül – mondta Fülöp.
– Nem okvetlenül – válaszolta Milius. – Tegyük fel, hogy a püspök nem jelöli Osbertet. Remigius azt fogja mondani, a püspököt az apátsággal való harc kilátásai megadásra késztették.
– Nem vagyok hajlandó belenyugodni – makacskodott Fülöp.
– Mi mást tehetnénk?
– Meg kell tudnunk, mi az igazság.
– Nincs rá módunk – ismételte Milius.
Fülöp a fejét törte; nagy gyötrelmet okozott neki terve megsemmisülése.
– Miért nem kérdezhetjük meg egyszerűen?
– Megkérdezni? Ezt hogyan képzeled?
– Megkérdezzük a püspököt, mik a szándékai.
– De hogyan?
– Küldjünk egy üzenetet a palotába. Nem tehetjük ezt meg? – gondolkodott hangosan Fülöp. Cutbertusra nézett.
Cutbertus elgondolkozott.
– Igen. Én rendszeresen indítok küldöncöket, most is

küldhetek egyet a püspöki palotába.
– És ő besétál, és megkérdezi a püspöktől, hogy mik a szándékai? Milius kétkedő volt.
– A püspök nem fogja velünk közölni, mit tervez.
Fülöpben hirtelen egy ötlet körvonalazódott. Homloka kisimult, és izgatottan összeütötte a tenyerét: megtalálta a megoldást.
– A püspök nem fogja megmondani, de a főesperes igen.

Ezen az éjszakán Fülöp Jonatánról, az elhagyott csecsemőről álmodott.
Sokat gondolt a csecsemőre, amióta Kingsbridge-be érkezett. Nem tudta, mitévő legyen a gyermekkel, ha Kingsbridge apátja lesz. Akkor minden megváltozik. Egy eldugott kis erdei kolostorban a csecsemő nem okozott semmiféle felfordulást, ha szokatlan dolog volt is. Ugyanaz a csecsemő Kingsbridge-ben nagy zűrzavart kelthet. Másrészt mi baj lehet ebből? Nem olyan nagy bűn, ha az embereknek beszédtémát biztosítunk. Ha ő lesz a prior, azt csinál, amit akar. Idehozathatja Félpennys Jánost, hogy viselje gondját a csecsemőnek. Ez a gondolat rendkívüli módon megtetszett neki. Igen, pontosan azt fogom tenni, gondolta. Aztán eszébe jutott, hogy minden valószínűség szerint nem ő lesz a prior.
Hajnalban a többiekkel együtt felkelt és elment a templomba, hogy részt vegyen a nap első szertartásán, a prímán. Utána az ebédlőbe ment azzal a céllal, hogy a többiekkel együtt megreggelizzen, de Milius feltartóztatta, és egy titkos mozdulattal a konyhába hívta. Fülöp követte, az idegei megfeszültek. Ezek szerint a küldönc már vissza is jött: ez aztán gyorsan megjárta. Azonnal meg kellett kapnia a

választ, és még tegnap délután elindult vissza. De még akkor is nagyon gyors volt. Fülöp nem tudta, van-e olyan ló az apátság istállójában, amelyik képes ilyen gyorsan megtenni az utat. De hát mi lehet a válasz?
Nem a küldönc várakozott a konyhában, hanem maga a főesperes, Waleran Bigod.
Fülöp meglepetten meredt rá. A főesperes fekete ruhás, vékony alakja a széken úgy hatott, mint egy háromlábú állványon gubbasztó holló. Horgas orrának a hegye hidegtől piroslott. Fehér, csontos kezeit egy kupa forró fűszeres bort szorongatva melengette.
– De jó, hogy jöttél – tojt ki Fülöp.
– Örülök, hogy írtál – hangzott a hűvös válasz.
– Igaz? – kérdezte Fülöp türelmetlenül. – A püspök csakugyan jelölni akarja Osbertet?
Waleran intő keze megállította a beszédben.
– Majd megmondom. Cutbertus éppen beszámol nekem a tegnapi eseményekről.
Fülöp igyekezett eltitkolni a csalódását. Ez nem volt valami egyenes válasz. Figyelte Waleran arcát, igyekezvén leolvasni a gondolatait. Walerannak csakugyan megvoltak a maga tervei, de Fülöp nem tudta kitalálni őket.
Cutbertus – akit Fülöp először észre sem vett, a tűz mellett ült, fekete kenyerét a sörébe mártogatva, hogy megpuhítsa öreg fogai számára – összegezte a tegnapi káptalangyűlés történéseit. Fülöp nyugtalanul fel-alá járkált, szerette volna kitalálni, mire is készül Waleran. Próbálkozott egy darabka kenyérrel, de túlságosan elszorult a torka ahhoz, hogy le tudja nyelni. Ivott egy korty sört, csak azért, hogy valamit csináljon a kezével.
– Végül is – mondta Cutbertus befejezésül – úgy tűnt, nincs más lehetőségünk, mint megvalósítani a püspök

szándékait. Szerencsére Fülöpnek eszébe jutott, hogy ismer téged, és ezért üzenetet küldtünk neked.
Fülöp türelmetlenül közbeszólt:
– Most megmondod, amit tudni szeretnék?
– Igen, megmondom. – Waleran letette borát, amiből még nem is ivott. A püspök azt akarja, a fia legyen Kingsbridge perjele. – Fülöp elkomorult.
– Tehát Remigius igazat mondott.
– De a püspök nem akarja kockáztatni, hogy veszekedés törjön ki közte és a szerzetesek között.
Fülöp összehúzta a szemöldökét. Többé-kevésbé ezt jósolta Remigius is, de valami nem volt egészen rendben. Waleranhoz fordult.
– De te nem azért jöttél, hogy ezt közöld velünk! Waleran elismerően pillantott Fülöpre.
– Valóban nem. A püspök megbízott, fürkésszem ki, milyen a hangulat a kolostorban. Felhatalmazott rá, hogy helyette, az ő nevében jelöljek valakit. Nálam van a püspök pecsétje, megírhatom a hivatalos jelölő levelet.
Fülöpnek szüksége volt néhány percre, hogy mindezt megeméssze. Waleran tehát felhatalmazást kapott rá, hogy jelöljön a püspök nevében, és a püspök pecsétjét használja. Ez azt jelenti, hogy a püspök az egész ügyet Waleran kezébe tette le. Fülöp mély lélegzetet vett:
– Egyetértesz azzal, amit Cutbertus mondott, hogy ha Osbert lenne a jelölt, abból összeütközés lenne, amit a püspök el akar kerülni?
– Igen, én ezt megértem – válaszolta Waleran.
– Tehát akkor nem jelölöd Osbertet?
– Nem.
A szerzetesek olyan boldogok lesznek, hogy megmenekültek a fenyegető helyzettől, amit Osbert

jelentett volna, hogy hálából bárkit megszavaznak, akit Waleran javasol majd. Waleran kezében van most a hatalom, hogy kinevezze az új priort.
– És kit fogsz jelölni? – kérdezte Fülöp.
– Téged... vagy Remigiust – válaszolt Waleran.
– Remigius tönkre fogja tenni az apátságot.
– Ismerem a képességeit, és ismerem a te képességeidet is – vágott közbe Waleran, ismét felemelve vékony, fehér kezét, hogy megállítsa Fülöpöt. Tudom, hogy kettőtök közül ki lenne a jobb prior. – Aztán egy kis szünetet tartott. – De van itt még más is!
– Ugyan mi? – csodálkozott Fülöp. – Mi az, amit még fontolóra kell venni azon kívül, hogy ki lenne a legjobb prior? – A többiekre nézett. Milius is tanácstalan volt, de az öreg Cutbertus ravaszul mosolygott, mint aki tudja, hogy most mi következik. Waleran elkezdte a mondókáját:
– Én is azt szeretném, amit ti, hogy az egyházban minden fontos posztot energikus és tehetséges emberek töltsenek be, tekintet nélkül a korukra, s ne idős férfiak kapják meg hosszú szolgálatukért jutalmul, akiknek a jámborsága nagyobb, mint tehetségük.
– Természetesen – vágott közbe Fülöp. Nem figyelt fel a beszélgetés fontosságára.
– Közös célunk érdekében arra van szükség, hogy ti hárman és én összedolgozzunk.
– Nem tudom, mire gondolsz.
– Én tudom – szólt Cutbertus.
Waleran rámosolygott, aztán teljes odaadással Fülöphöz fordult.
– Engedjétek, hogy teljesen nyíltan beszéljek. A püspök maga is öreg. Egy napon meg fog halni, új püspökre lesz szükségünk, ahogyan ma új priorra.

Kingsbridge szerzeteseinek a joga az új püspök megválasztása, az érseknek és a királynak is lehet saját véleménye, de végül a szerzetesek törvényesítik a kinevezést. És ha elérkezik ennek az ideje, nektek barmotoknak hatalmas befolyása lesz a döntésre.
Cutbertus bólintott, mint aki látja, hogy a gyanúja igazolódik, és Fülöp is kezdte sejteni, mi következik. Waleran a végére érkezett.
– Te azt akarod, téged tegyelek meg Kingsbridge perjelévé. Én pedig azt akarom, engem meg tegyetek püspökké.
Hát erről volt szó!
Fülöp némán bámulta Walerant. A dolog nagyon egyszerű volt, a főesperes alkut akart kötni.
Fülöp meg volt rendülve. Az ügy nem egészen az volt, mintha pénzért adnának-vennének egyházi tisztséget, de volt valami kellemetlen üzleti vonatkozása.
Igyekezett fontolóra venni az ajánlatot. Tehát ő, Fülöp lenne a perjel. Szíve hevesebben kezdett dobogni erre a gondolatra, de nagyon nem volt ínyére, hogy alkuba bocsátkozzék bármiről, ami őt előnyhöz juttatja.
Tehát előfordulhat, hogy egyszer Waleran lesz a püspök. Vajon jó püspök lesz? Bizonyára világias, gyakorlati módon fogja Istent szolgálni – gondolta Fülöp. Érezte, Waleran könyörtelenül tör a célra, ami őrá nem volt jellemző, de azt is érezte, minden mögött az az őszinte eltökéltség rejlett, hogy védelmezze és előtérbe helyezze az egyház érdekeit.
Ki más lehetne a jelölt, ha egyszer a püspök meghal? Nem volt ismeretlen jelenség, hogy egyházi tisztség apáról fiúra száll, noha hivatalos követelmény volt a papi nőtlenség. Osbert számára természetesen még nagyobb felelősséget jelentene a püspöki méltóság, mint a priori. Érdemes lenne egy Walerannál is

rosszabb jelöltet támogatni csak azért, hogy Osbertet elüthessék a lehetőségtől?
Vajon más is fog még pályázni? Nem lehetett tudni. S még évek is eltelhetnek, amíg a püspök meghal.
– Mi azt nem tudjuk biztosítani, hogy téged megválasszanak – fordult Cutbertus Waleranhoz.
– Tudom – válaszolta az. – Én csak azt kérem, hogy jelöljetek. Alkalmasint pontosan ez az, amit én is fel tudok nektek ajánlani.
Cutbertus bólintott.
– Ebbe beleegyezek – mondta ünnepélyesen.
– Én is – jelentette ki Milius.
A főesperes és a két szerzetes Fülöpre nézett. Habozott, két érzés viaskodott benne. Tudta, nem ez a módja a püspökválasztásnak; de előtte ott lebegett a perjeli tisztség. Nem lehet helyes dolog elcserélni az egyik szent tisztséget a másikért, mint azt a lókereskedők teszik – de ha visszautasítja, lehet, hogy Remigius lesz a prior és Osbert a püspök.
Az észérvek most másodlagosnak látszottak. Ellenállhatatlan erőként működött benne a vágy, hogy perjel lehessen, s nem tudta visszautasítani, tekintet nélkül a mellette és ellene szóló érvekre. Eszébe jutott a tegnapi imája, amikor megvallotta Istennek, hogy küzdeni fog az állásért. Felemelte a szemét, és újabb imát küldött. Ha nem akarod, hogy ez megtörténjen, hallgattasd el a nyelvemet, bénítsd meg a szájamat, állítsd meg a lélegzetemet a torkomban, és akadályozd meg, hogy szólhassak.
Aztán ránézett Waleranra, és megszólalt:
– Elfogadom.

A perjel ágya hatalmas volt, háromszor olyan széles, mint azok az ágyak, amelyekben Fülöp élete

során aludt. Fából készült, fél ember magasságú, s ennek a tetején tollmatrac. Függöny vette körül minden oldalán, s a függönyre jámbor asszonyok türelmes kézzel bibliai jeleneteket hímeztek. Fülöp némi rosszallással szemlélte. Különcségnek találta, hogy egy priornak külön legyen hálószobája. Fülöpnek soha életében nem volt saját hálószobája, s ma éjjel fog először egyedül aludni. Az ágy túl nagy volt. Arra gondolt, hogy a hálóteremből fel kellene hozni egy szalmazsákot, az ágyat pedig elvitetni a betegszobába, ahol talán könnyíthetne az öreg, fájó csontú szerzetesek szenvedését. De természetesen az ágy nemcsak Fülöp számára volt fenntartva. Ha a priornak különösen előkelő vendége volt, egy püspök, egy nagyúr, esetleg maga a király, akkor övé volt a hálószoba, és a prior meghúzódott valahol másutt, ahol éppen tudott, így hát Fülöp nem szabadulhatott meg tőle.

– Jó mélyen fogsz ma aludni – mondta Waleran Bigod némi irigységgel a hangjában.

– Azt gondolom, igen – válaszolta Fülöp némi kétkedéssel.

Minden nagyon gyorsan lezajlott. Waleran írt egy levelet a kolostornak címezve – méghozzá ott a konyhában –, megparancsolva a szerzeteseknek, hogy azon nyomban tartsák meg a választást, és Fülöpöt jelöljék. A püspök nevében írta alá, és a püspök pecsétjével hitelesítette. Aztán mind a négyen a káptalanba mentek.

Amikor Remigius meglátta őket, tudta, hogy eldőlt a csata. Waleran felolvasta a levelet, és a szerzetesek nagyon megörültek, amikor Fülöp nevéhez ért. Remigius bölcsen a szavazás formai kérdéseivel foglalkozott, és tudomásul vette a vereséget.

Fülöp prior lett.
Kissé kábultan vezette le a káptalani gyűlés további részét, aztán átment a gyepen a kolostor délkeleti sarkába, elfoglalni a rezidenciáját.
Amikor meglátta az ágyat, tudatosodott benne, élete teljesen és visszavonhatatlanul megváltozott. Más, sajátos, a többi szerzetestől elkülönült élete lesz. Hatalma, előjogai és felelőssége lesz. Egyedül őrajta múlik, hogy negyvenöt ember kis közössége túléljen minden bajt és gyarapodjon. Ha éheznek, az ő hibája lesz, ha lezüllenek, őt kell okolni érte, ha szégyent hoznak Isten templomára, az Úr Fülöpöt teszi majd felelőssé. Számított erre a teherre, emlékeztette magát, most viselnie kell.
Első kötelessége, hogy nagymisére vezesse a szerzeteseket a templomba. Vízkereszt ünnepe volt, a tizenkettedik nap karácsony után. A falu lakói mind itt lesznek a szertartáson, és még a környező vidékről is sokan eljönnek majd. Ha jó a katedrális, erős a szerzetesi gárda, és híre megy a látványos szertartásoknak, akár ezer, vagy még több embert is magukhoz vonzhatnak. Még a kopár Kingsbridge is vonzó a helyi birtokosok számára, a szertartás egyúttal társadalmi esemény is, ahol találkozhatnak a szomszédaikkal, és megbeszélhetik ügyes-bajos dolgaikat.
A szerzeteseket a szentély stallumaihoz vezette. A maihoz hasonló ünnepélyes szertartást gyakran a püspök vezette. Most a püspök követe, a főesperes Waleran misézett. Amikor Waleran hozzákezdett, Fülöp vizsgálódva nézte a gyülekezet tagjait, Waleran leírása alapján a Hamleigh családot kereste. Mintegy százötven ember állt a hajóban, a gazdagok nehéz téli köpenyben, bőrcipőben, a parasztok durva kabátban,

nemezcsizmában vagy faklumpában. Fülöp könnyen kiszúrta a Hamleigh családot. Egészen elöl voltak, közel az oltárhoz. Először az asszonyt látta meg. Waleran nem túlzott: valóban visszataszító volt. Bár fátylat viselt, de arcának nagyobb részét szabadon hagyta, jól lehetett látni, hogy a bőrét csúnya kelések borítják, s az asszony egész idő alatt idegesen tapogatta őket. Negyven év körüli, súlyos férfi állt mellette; nyilván ő volt Percy. Ruházata alapján tekintélyes vagyona és hatalma lehetett, de nem tartoztak a legmagasabb rangú bárók és grófok közé. Fia a templomhajó egyik vastag oszlopához támaszkodott. Csinos alakja volt, a haja szőke, magasan ülő szeme keskeny. Egy grófi családba való beházasodás révén a család végre átléphette volna a kisnemességet a főuraktól elválasztó éles határvonalat. Nem csoda, ha nagyon haragudtak az esküvő lemondása miatt.
Fülöp figyelmét ismét a szertartásra fordította. Fülöp ízlése szerint Waleran kissé túl gyorsan darálta. Megint tűnődni kezdett azon, vajon joga volt-e beleegyezését adni ahhoz, hogy Walerant jelölik a püspöki tisztségre, ha a jelenlegi püspök meghal. Waleran nagyon tehetséges ember, de úgy látszik, kissé lebecsüli az imádkozás jelentőségét. Az egyház gazdagsága és hatalma végül is csak eszköz egy cél érdekében: a végső és legfontosabb cél pedig a lelkek megmentése. Fülöp úgy döntött, nem izgatja magát túlságosan Waleran miatt. A helyzet már adott; különben is lehet, hogy a püspök meghiúsítja Waleran terveit, és még további húsz évig él.
A gyülekezet zajongott. Nem tudták a válaszokat, a papoknak és a szerzeteseknek kellett részt venni a hangos szövegmondásban a legismertebb imáktól és

az ámenektől eltekintve. A jelenlevők közül egyesek áhítatos csendben figyeltek, mások viszont ide-oda járkáltak, üdvözölték egymást és társalogtak. Ezek egyszerű emberek, gondolta Fülöp; valamit tenni kell, hogy a figyelmüket lekössük.
A szertartásnak vége lett, és Waleran főesperes a hívők felé fordult.
– Sokan közületek már tudják, hogy Kingsbridge szeretett priorja meghalt. Teste most itt van velünk a templomban, ma ebéd után helyezzük örök nyugalomra az apátság temetőjében. A püspök és a szerzetesek megválasztották az utódját Gwynedd Fülöp testvér személyében, ő vezetett be ma reggel minket a templomba. – Elhallgatott.
Fülöp felállt, hogy a menetet kivezesse a templomból. De ekkor Waleran újra megszólalt. – Van másik bejelentenivalóm is, éppen most kaptam egy hírt.
Fülöp meglepődött. Hirtelen leült. Tudta jól, Waleran semmiféle hírt nem kapott. Egész reggel együtt voltak, vajon most mit akar a ravasz főesperes?
– Az üzenet nagy veszteség hírét tudatja velem, amelyet mindnyájan mélyen fájlalunk. – Megint szünetet tartott.
Valaki meghalt – de ki? Walerannak tudnia kellett róla, mielőtt megérkezett, de titokban tartotta, és azt a látszatot akarja keltem, hogy csak most jutott a tudomására. Miért?
Fülöp csak egy lehetőségre gondolhatott – és ha a gyanúja beigazolódik, akkor Waleran még sokkal becsvágyóbb és gátlástalanabb, mint azt képzelte. Valóban mindnyájukat becsapta, és az orránál fogva vezette? Vajon Fülöp csak egy biztosíték szerepét töltötte be Waleran játszmájában?
Waleran utolsó szavai ezt a feltételezést erősítették

meg.
– Kingsbridge püspöke halott

HARMADIK FEJEZET

– Az a boszorkány is itt lesz – mondta William anyja. – Biztos, hogy itt lesz. William félelemmel vegyes vágyakozással nézett föl a kingsbridge-i katedrális földerengő homlokzatára. Ha lady Aliena részt vesz a vízkereszti misén, fájdalmasan zavaró érzés lesz mindnyájuk számára; szíve mégis szaporábban vert, ha arra gondolt, hogy újra látni fogja.

A Kingsbridge-be vezető országúton ügettek, William és az apja harci ménen, az anyja remek hátaslovon; három lovag és három lovász kísérte őket. Hatásos, sőt félelmetes csoportot alkottak, ami tetszett Williamnek. Az országúton gyalogló parasztok félreugrottak a hatalmas mének elől. De az anyja forrt a haragtól.

– Mindenki tudja, még ezek a nyomorult jobbágyok is! – sziszegte. – Már vicceket is gyártanak rólunk. „Mikor nem lesz asszony a menyasszony? Ha a vőlegénye William Hamleigh!” Már egy embert deresre húzattam miatta, de hiába. Szeretném a kezem közé kapni azt a boszorkányt. Elevenen megnyúznám, a bőrét fölakasztanám egy szegre száradni, hadd csipdessék a húsát a madarak!

William szerette volna, ha abbahagyja. A családjukat megalázták, mégpedig az ő hibájából; legalábbis ezt állítja az anyja, s nem akarta, hogy újra emlékeztessék rá.

Keresztülvágtak a réten, William és az apja lady Regan jobb és bal oldalán, mögöttük a lovagok, s a

menetet a lovászok zárták. Az emberek félrehúzódtak az útjukból, de William észrevette, hogy oldalba bökik egymást, s feléjük mutogatnak, és biztos volt benne, hogy az elmaradt esküvőről suttognak. Megkockáztatott egy pillantást az anyja felé, s tajtékzó arcáról leolvasta, hogy ugyanerre gondol.
Beléptek a templomba.
William utálta a templomokat. Még szép időben is hidegek és homályosak, s a sötét sarkokban és a mellékhajók alacsony boltozata alatt azt az enyhe rothadásszagot érezni. De ami a legrosszabb, a templomok mindig a pokol kínjait juttatták eszébe, és iszonyúan félt a pokoltól.
Tekintetét végighordozta a gyülekezeten. Először nemigen tudta megkülönböztetni az arcokat a homályban. Néhány perc múlva hozzászokott a szeme. Alienát nem látta. Közben folytatták útjukat a mellékhajóban, de mégígy sem fedezte föl. Egyszerre megkönnyebbülést és csalódást érzett. Aztán meglátta, és elállt a szívverése.
A főhajó déli oldalán állt, egészen elöl, egy lovag társaságában, akit William nem ismert, katonák és udvarhölgyek gyűrűjében. Háttal állt neki, de dús, göndör fekete hajáról nem lehetett nem felismerni. Amikor elfordult, profilból mutatta kerek orcáját és egyenes, parancsoló orrát. Sötét, majdnem fekete szeme William pillantásával találkozott. A férfi még a lélegzetét is visszafojtotta. Az a sötét, amúgy is nagy szempár még jobban kitágult, amikor meglátta őt. Szeretett volna közömbösen elnézni mellette, mintha nem is látná, de képtelen volt elvonni róla a tekintetét. Azt szerette volna, ha rámosolyog, még ha csak egy icipicit görbíti is fölfelé telt ajkát annak jeléül, hogy ráismert. Fejét várakozón feléje hajtotta: az több, mint

egy bólintás vagy meghajtás. A leány arca hirtelen megkeményedett, és az oltár felé fordult.
William megvonaglott, mintha fájna valamije. Úgy érezte magát, mint egy kutya, akit félrerúgtak az útból, s legszívesebben lekuporodott volna a sarokba, ahol senki sem veszi észre. Oldalt lesett, vajon észrevette-e valaki, mi történt. Ahogy előbbre ment a szüleivel, látta, hogy az emberek rá, majd Alienára néznek, majd megint vissza, s közben oldalba bökik egymást, sustorognak. Mereven előrenézett, nehogy tekintete bárkinek a pillantásával találkozzék. Erőlködnie kellett, hogy föltartsa a fejét. Hogyan tehette ezt velünk? – tűnődött. Mi vagyunk az egyik legbüszkébb família egész Dél-Angliában, és most mégis senkinek érezzük magunkat. Már a gondolata is földühítette, s szerette volna kihúzni a kardját, s beledöfni valakibe, mindegy, hogy kibe.
A shiringi seriff üdvözölte az apját, s kezet ráztak. Az emberek elfordultak, hogy újabb nézni- és megbeszélnivalót keressenek. William még mindig forrt a dühtől. Nemesifjak járultak Aliena elé, s köszöntötték szakadatlan folyamban. Rájuk hajlandó mosolyogni!
Elkezdődött a mise. William azon tűnődött, miért alakult minden ilyen rosszul. Bartholomew grófnak fia is van, aki majd örökli a címet és vagyonát, így hát a leányából csak annyi a haszna, hogy szövetségest szerezhet vele. Aliena tizenhat éves hajadon, és nem mutat rá hajlandóságot, hogy kolostorba vonuljon, így hát csak örülhetett volna, ha férjhez megy egy gazdag, tizenkilenc éves nemesifjúhoz. Végtére is politikai megfontolásból éppúgy hozzáadhatta volna az apja egy negyvenéves, hájas grófhoz vagy akár egy hatvanas, kopasz báróhoz.

De ha már megállapodtak, William és szülei nem tartották titokban a dolgot. Büszkén szétkürtölték a szomszédos megyékben. William és Aliena egybekelését mindenki biztosra vette – kivéve Alienát, mint utóbb kiderült.
Persze már előbb is ismerték egymást. William emlékezett rá: huncut, pisze orrú csitri volt, s makrancos haját rövidre nyírták. Makacs, erőszakos, néha félénk, máskor túlontúl bátor teremtésnek ismerte meg. Mindig ő szervezte a gyerekek versenyeit, ő döntötte el, mit fognak játszani, ki melyik csapatban legyen, ő tartotta számon a pontokat, és nem tűrte a vitát. Williamet megbűvölte, ugyanakkor bosszantotta, ahogy a többieken uralkodott. Csaknem mindig elrontotta a mulatságát, s egy időre magát állította a figyelem középpontjába pusztán azzal, hogy verekedni kezdett, de ez többnyire nem tartott sokáig. Végül mindig a kisleány lett a győztes, ő pedig úgy érezte, hogy megverték, zavarba hozták, s lenézik. Haragudott rá, ugyanakkor el volt bűvölve tőle – pontosan úgy, mint most.
Aliena anyjának halála után a leány gyakran elkísérte útjaira az apját, s William sokkal ritkábban láthatta. Ahhoz azonban így is elégszer, hogy tudja: elragadóan szép ifjú hölggyé cseperedett, és odavolt a boldogságtól, amikor megtudta, hogy őt szemelték ki menyasszonyául. Elhitette magával, hogy a felesége lesz, akár akarja, akár nem, de gyakran fölkereste azzal a szándékkal, hogy minél simábbá tegye az oltárig vezető utat.
A leány szűz lehet, de ő nem az. Némelyik leány, akit sikerült meghódítania, majdnem olyan szép, mint Aliena, de egyikük sem olyan előkelő származású. Tapasztalatai szerint sok leányra hatott finom ruhája,

tüzes lovai meg az, hogy nem sajnálta a pénzt édes borra és szalagokra, s ha egyedül találta őket egy pajtában, végül hosszabb-rövidebb ostrom után többnyire engedtek neki.
Egy kicsit lenézően bánt a leányokkal. Először úgy tett, mintha nem érdekelnék különösebben. De amikor Alienával találta kettesben magát, cserbenhagyta az önbizalma. Élénk kék, bő, repdeső selyemruhát viselt, de William semmi másra nem tudott gondolni, csak az alatta rejtőző testére, amelyet nemsokára akkor láthat meztelenül, amikor csak akarja. Amikor rányitott, a leány olvasott, ami meglehetősen különös foglalatosság egy nő részéről, aki nem apáca. Megkérdezte tőle, mit olvas, s közben megpróbálta elterelni figyelmét a kék selyem alatt emelkedő-süllyedő kebléről.
– Az a címe, hogy Sándor-regény. Egy királyról szól, akit Nagy Sándornak hívtak, arról, hogyan hódított meg szebbnél szebb országokat Keleten, ahol a szőlőtőkéken drágakövek teremnek, és a növények beszélni tudnak.
William el nem tudta képzelni, miért pazarolja az idejét valaki ilyen szamárságra, de nem mondta ki hangosan. Inkább a lovairól, a kutyáiról meg a vadászkalandjairól mesélt, no meg persze arról, hogy milyen sikereket aratott a birkózásban és a bajvívásban. Mindezzel azonban nem ért el akkora hatást, mint remélte. Akkor az új házról mesélt, amelyet az apja építtet kettejüknek, és hogy fölkészítse arra az időre, amikor majd ő fogja vezetni a háztartását, nagyjából vázolta előtte, hogyan képzeli ő a dolgokat. Érezte, hogy lankad a figyelme, de nem tudta, miért. Olyan szorosan ült mellette, amennyire csak lehetett, mert meg akarta ölelni s megtapasztalni,

vajon azok a cicik csakugyan olyan nagyok-e, mint amilyennek gondolja, de a leány elhajolt előle, karját összefonta, lábát keresztbe rakta, és olyan tiltón nézett rá, hogy kénytelen volt lemondani a szándékáról, s azzal vigasztalni magát, hogy nemsokára úgyis azt tehet vele, amit akar.
Mindamellett Aliena együttléteik alatt nem adta jelét annak a nagy hűhónak, amit később művelt. Meglehetősen nyugodtan így szólt:
– Nem hiszem, hogy egymáshoz illenénk – de ezt ő a bájos szerénység jelének vette, és biztosította róla, hogy nagyon jól illik hozzá. Fogalma sem volt róla, hogy mihelyt kilép a házból, berohan az apjához, viharos jelenetet rendez, és kijelenti, hogy nem hajlandó feleségül menni hozzá, hogy senki és semmi nem tudja rákényszeríteni, inkább kolostorba vonul, vagy ha összeláncolt kézzel vonszolják is az oltár elé, akkor sem mondja ki az igent. A boszorkány – gondolta William –, az átkozott boszorkány! Mégis képtelen volt úgy fröcskölni magából a mérget, mint az anyja, amikor Alienáról beszél. Ő nem akarja elevenen megnyúzni. Ő rá akar feküdni forró testére, és csókolni a száját kifulladásig.
A vízkereszti mise azzal a bejelentéssel ért véget, hogy a püspököt magához szólította az Úr. William azt remélte, hogy ez a hír végre háttérbe szorítja az elmaradt esküvő szenzációját. A szerzetesek kivonultak, és miközben a gyülekezet megindult a kijáratok felé, élénk zsongással tárgyalták meg a hírt. Sokan nemcsak lelkileg, hanem anyagilag is függtek a püspöktől – a bérlői s azok bérlői vagy birtokainak tisztviselői –, és mindenkit érdekelt, vajon ki lesz hivatalának örököse, és vajon az új püspök változtatni fog-e a dolgokon. Egy nagyúr halála mindig veszélyes

azokra nézve, akiken uralkodott.
Miközben William kifelé ment szüleivel, meglepődve látta, hogy Waleran esperes jön feléjük. Átfurakodott a gyülekezeten, mint egy nagy, fekete kutya a tehéncsordán, s az emberek, akárcsak a tehenek, idegesen lestek felé a válluk fölött, és félreálltak az útjából. A parasztokon keresztülnézett, de a nemesurak mindegyikével váltott egy-két szót. Amikor odaért Hamleigh-ékhez, köszöntötte William apját, de ővele nem törődött, hanem egyenesen az anyjához fordult.
– Micsoda szégyen ez a házasságügy!
Lady Regan éppolyan kevéssé érzett hajlandóságot, hogy erről a témáról beszélgessen, mint William.
– Én nem vagyok bosszúálló – hazudta. Waleran ezt elengedte a füle mellett.
– Hallottam valamit Bartholomew grófról, ami érdekelhet benneteket mondta. Hangját lehalkította, hogy mások ne hallhassák, s Williamnek nagyon kellett figyelnie. – Úgy fest, hogy a gróf nem hajlandó megszegni a halott királynak tett esküjét.
– Bartholomew mindig is megveszekedett képmutató volt.
Waleran keserves képet vágott. Azt akarta, hogy meghallgassák, nem azt, hogy kommentálják.
– Bartholomew és Gloucester! Robert nem fogja elismerni István királyt, akit, mint te is tudod, az egyház és a bárók választottak Anglia trónjára.
William nem értette, minek fecseg az esperes egy főúrnak efféle megszokott nagyúri cselszövésekről. Az apja ugyanezt gondolhatta, mert így szólt:
– De a grófok nem tudnak változtatni a dolgon.
William anyja osztotta Waleran türelmetlenségét az apja megjegyzései miatt.

– Hallgass! – szisszent rá.
– Azt hallottam – folytatta Waleran –, hogy összeesküvést szőnek István ellen, és Maudot akarják királynővé koronázni.
William nem hitt a fülének. Csakugyan elhangzott az esperes szájából ez a vakmerő kijelentés itt, a kingsbridge-i katedrálisban? Azon a nyugodt, tényközlő hangján? Akár igaz, akár hazug a hír, ilyesmiért bárkit föl lehet kötni.
Apja is megdöbbent, de anyja elgondolkodva jegyezte meg:
– Gloucesteri Robert Maud féltestvére... Van benne ráció.
William csodálkozott, hogy gondolkodhat ilyen gyakorlatiasan egy ilyen fölháborító hűről. De anyja szörnyen okos, és majdnem mindig és mindenben igaza van.
– Bárki, aki meg tudja szabadítani Angliát Bartholomew gróftól, és meghiúsítja az összeesküvést, még mielőtt kitörne a belháború, számíthat István király és az Anyaszentegyház örök hálájára.
Igazán? – hökkent meg az apja, de anyja bölcsen bólintott.
– Bartholomew-t holnapra várják haza. – Waleran e szavak közben fölnézett, és mintha elfogta volna valaki pillantását. Majd visszafordult lady Regan felé, s így folytatta: – Azt gondoltam, érdekel benneteket az ügy. – Ellépett mellőlük, és valaki mást köszöntött.
William utánanézett. Csak ennyit akart volna mondani? William szülei is folytatták útjukat, ő pedig követte őket a magas, félköríves kapun át a szabad levegőre. Egyikük sem szólt semmit. William az elmúlt öt hét alatt rengeteget hallott arról, vajon ki lesz a király, de úgy tetszett, a dolog el van intézve azóta, hogy Istvánt

három nappal karácsony előtt megkoronázták a westminsteri apátságban. Ha Walerannak igaza van, a kérdés ismét nyitva áll. De vajon miért tartotta fontosnak, hogy éppen Hamleigh-éknek árulja el?
A réten át elindultak az istálló felé. Mihelyt kijutottak a templom tornácán tolongó sokaságból, s nem hallgathatták ki őket, izgatottan megszólalt az apja:
– Micsoda szerencse! Hogy éppen az az ember lepleződik le mint felségáruló, aki megsértette a családunkat!
William nem látta át, miért olyan nagy szerencse ez, de az anyja nyilván megértette, mert egyetértően bólintott. Lord Percy folytatta:
– Minden további nélkül letartóztathatjuk, és felköthetjük az első fára. Williamnek ez nem jutott eszébe, de most egy pillanat alatt maga előtt látta.
Ha Bartholomew felségáruló, rendjén való, hogy megöljék.
– Bosszút állhatunk! – tört ki belőle. – És ahelyett, hogy megbüntetnének érte, még meg is jutalmaz a király! Akkor megint büszkén nézhetnek az emberek szemébe, és...
– Milyen ostobák vagytok! – reccsent rájuk az anyja váratlan indulattal. Esztelen, vak bolondok! Szóval föl akarjátok kötni Bartholomew-t az első fára. Megmondjam, mi történnék ezután?
Egyikük sem szólt semmit. Amikor ilyen indulatos, okosabb, ha nem válaszolnak a kérdéseire.
– Gloucesteri Robert letagadja, hogy bármilyen összeesküvés lett volna, keblére öleli István királyt, hűséget fogad neki, és ez lesz a dolog vége, hacsak titeket nem kötnek föl mint gyilkosokat.
William megborzongott. A gondolata is iszonyattal töltötte el, hogy fölakaszthatják. Lidércálmaiban

kísértette a jelenet. Mindamellett belátta, hogy anyjának igaza van: a király elhiheti, vagy úgy tesz, mintha elhinné, hogy senki sem merészelt összeesküdni ellene, és gondolkodás nélkül föláldoz néhány életet a hihetőség kedvéért.
– Igazad van – mondta az apja. – Majd elevenen megkötözve vonszoljuk Winchesterbe a király elé, mint disznót a vágóhídra, leleplezzük és követeljük a jutalmunkat.
– Miért nem gondolkodsz? – sziszegte megvetően a felesége. William látta rajta, hogy idegei pattanásig feszülnek, mert a maga módján éppen olyan izgatott, mint az apja. – Gondolod, hogy Waleran esperesnek tetszene, ha egy árulót megkötözve vonszolnának a király elé? Nem gondolod, hogy ő is igényt tart a jutalomra? Hogy minden vágya, hogy ő legyen Kingsbridge püspöke? Miért engedte át neked, hogy ejtsd foglyul az árulót? Miért rendezte ügy, hogy látszólag véletlenül találkozzék velünk a templomban, ahelyett, hogy eljött volna hozzánk Hamleigh-be? Miért volt ez a beszélgetés ilyen rövid és homályos?
Szónokias szünetet tartott, mintha válaszra várna, de William is, az apja is tudta, hogy nem igazán kíváncsi rá. Williamnek eszébe jutott, hogy a papok nem szeretik a vérontást, s azt gondolta, talán ez az oka, hogy Waleran nem akarja, hogy belekeverjék Bartholomew letartóztatásába. De rájött, hogy Walerannak nincsenek efféle aggályai.
– Majd én megmondom nektek, miért – folytatta az anyja. – Mert nem biztos benne, hogy Bartholomew csakugyan áruló. Az értesülése nem megbízható. Sejtem, honnan származik: talán kihallgatott egy részeg beszélgetést, vagy elfogott egy homályos üzenetet, vagy egy nem egészen szavahihető kémmel

beszélt. Akárhogy is van, nem hajlandó kockáztatni a saját fejét. Nem fogja nyíltan árulással vádolni Bartholomew-t, mert hátha hamisnak bizonyul a vád, és Waleranra rásütik a rágalmazó bélyegét. Azt akarja, hogy más vállalja a kockázatot, s végezze el helyette a piszkos munkát, s ha majd az árulás bebizonyosodott, előlép, és követeli a részét, de ha az derül ki, hogy Bartholomew ártatlan, Waleran sohasem fogja beismerni, hogy tőle származik, amit ma hallottunk tőle.
Mindaz, amit kifejtett, meggyőzően hangzott. Ha ő nincs, William és az apja belesétál Waleran csapdájába. Boldogan tették volna, amit sugall, s magukra vállalják a kockázatot. Anya politikai ítélőképessége utolérhetetlen.
– Úgy gondolod, felejtsük el? – kérdezte az apja.
– Dehogy! – Szeme megvillant. – Itt az alkalom, hogy tönkretegyük azokat, akik megaláztak. – Egy lovász már elővezette a lovát. Átvette a kantárt, és egy intéssel elküldte a fiút, de még nem szállt nyeregbe. Ott állt a ló mellett, tűnődve vakargatta a nyakát, és lehalkított hangon folytatta: – Bizonyítékot kell szereznünk az összeesküvésről, hogy ha majd előállunk a váddal, senki se tagadhassa. De ezt a bizonyítékot titokban kell megszereznünk, anélkül hogy elárulnánk, mi a szándékunk. Majd ha megvan, lefoghatjuk Bartholomew-t, és a király elé vihetjük. Ha Bartholomew szembesült a bizonyítékkal, vallani fog, és kegyelemért könyörög. Majd akkor kérjük a jutalmunkat.
– És letagadjuk, hogy Waleran segített – tette hozzá az ura. A lady megrázta a fejét:
– Hadd részesüljön a dicsőségből és a jutalomból. Ezzel adósunkká tesszük, ami még hasznunkra lehet.

– De hogyan szerzünk bizonyítékot az összeesküvésre? – kérdezte az ura aggodalmasan.
– Meg kell találnunk a módját, hogy körülnézhessünk Bartholomew várában – jelentette ki a lady. – Nem lesz könnyű. Senki sem fogja elhinni, hogy csak úgy, ok nélkül meglátogatjuk őket, hiszen mindenki tudja, hogy gyűlöljük a grófot.
Williamnek eszébe jutott valami:
– Én odamehetnék.
Szülei egy kicsit meglepődtek.
– Gondolom, kevésbé keltenél gyanút, mint az apád – jegyezte meg tűnődve az anyja. – De milyen ürüggyel állítanál be?
William már erre is gondolt:
– Azzal, hogy látni szeretném Alienát – és a szíve máris hevesebben vert. Megkérhetném, hogy gondolja meg még egyszer a dolgot. Végtére is nem ismer igazán. Rosszul ítélt meg. Jó férje lehetnék. Hátha éppen az kell neki hogy egy kicsit erőszakosabban udvaroljak. – Cinikusan elmosolyodott, hogy tudják, valójában mit ért e szavakon.
– Teljesen hihető indok – jegyezte meg az anyja. Keményen William szemébe nézett. – Istenemre, még kiderül, hogy mégis örököltél valamit az anyád eszéből.

William hónapok óta először volt derűlátó, miközben a vízkereszt utáni napon elindult Earlscastle felé. Felhőtlen, hideg reggelre virradtak. Az északi szél csípte a fülét, s a fagyos fű csikorgott harci ménje patái alatt. Bíborvörös ujjasa fölött finom flandriai szövetből varrt, nyúlprémmel szegélyezett, szürke köpenyt viselt. Valter, a lovásza kísérte. Amikor William tizenkét éves lett, Valter kezdte tanítgatni a haditudományra, lovaglásra, vadászatra, vívásra és birkózásra. Most pedig a lovásza, társa és testőre. Ugyanolyan magas, de szélesebb, valóságos eleven bástya. Kilenc-tíz évvel idősebb is nála: még elég fiatal ahhoz, hogy társa legyen az ivásban és szoknyavadászatban, de már elég öreg ahhoz, hogy távol tartsa a veszedelmesebb kalandoktól. William legbizalmasabb barátja.

Williamet furcsamód izgatta, hogy Alienát viszont fogja látni, még ha tudta is, hogy megint visszautasításban és megalázásban lesz része. Ahogy tegnap a kingsbridge-i katedrálisban belenézett abba a mélybarna szemébe, ismét fölkorbácsolódott benne a vágy. Türelmetlenül várta, hogy megint beszélgessen vele, a közelében legyen, elnézze, ahogy beszéd közben szétzilálódnak dús, göndör fürtjei, s a ruhája alatt mozog a teste.

Ugyanakkor a bosszú felködlő lehetősége még jobban fölizzította gyűlöletét. Majd szétvetette az izgalom, ha arra gondolt, hogy most majd véget vethet annak a megalázásnak, amelyet ő és családja elszenvedett.

Jó lett volna, ha világosabb képe van arról, mit kell tennie. Majdnem biztos volt benne, hogy nyomára fog bukkanni, vajon igaz-e Waleran története, mert a várban biztosan lesznek jelei a hadi készülődésnek – lovak mustrája, fegyvertisztogatás, az élelem

fölhalmozása –, még ha ezt a tevékenységet valami másnak próbálják is föltüntetni, hogy megtévesszék az esetleges megfigyelőt. De más dolog hinni, hogy létezik egy összeesküvés, és más bizonyítékot szerezni rá. Williamnek fogalma sem volt róla, mi az, ami bizonyítékul szolgálhatna. Mindenesetre nyitva tartja majd a szemét, és reméli, hogy magától kínálkozik valami. Ezt persze nem lehet kész tervnek nevezni, és félt, hogy a bosszú lehetősége kicsúszik a kezéből.

Ahogy közeledett, nőttön-nőtt az izgalma. Azon tűnődött, mi lesz, ha be sem engedik a várba, s egy pillanatra elfogta a pánik, de aztán rájött, hogy ez nem valószínű: a vár mindenki előtt nyitva áll, és ha egy, a helybéli nemességhez tartozó ifjat nem engednek be, az majdnem ugyanolyan, mintha közhírré tennék, hogy árulásra készülnek.

Bartholomew gróf Shiring városától néhány mérföldre lakik. A shiringi várat a megyei seriff lakja, ezért a grófnak saját vára van a városon kívül. A várfalai körül kinőtt falucskát Earlscastle-nak nevezik. William már járt itt, de most az esetleges támadó szemével méregette.

Széles és mély várárkot látott, amely egy nyolcast formázott, és a felső köre kisebb volt, mint az alsó. A kiásott földből sáncot emeltek a kettős körön belül az árok belső oldalán. A nyolcas talpánál híd ívelt át az árkon, s a földsánc itt megszakadt, hogy be lehessen jutni az alsó körbe. Ez az egyetlen bejárat. A felső körbe csak úgy lehet bejutni, ha keresztülmennek az alsón, majd egy újabb hídon a két kört elválasztó árkon. A felső kör a belső szentély.

Ahogy William és Valter átvágott a várat környező nyílt mezőn, rengeteg jövő-menő emberrel találkoztak. Két

fegyveres dübörgőit keresztül a hídon gyors ügetésben, és egyik balra, másik jobbra ment, majd amikor ők ketten mentek át a hídon, megelőzte őket egy négy lovasból álló csoport.
William észrevette, hogy a híd utolsó szakaszát be lehet húzni a vár bejáratát alkotó, vastag falú kapusházba. A földsáncot kőtornyok szakították meg, egymástól olyan távolságban, hogy a közöket íjászokkal lehessen védeni. Frontális támadással nehéz lenne és tetemes véráldozattal járna a vár bevétele, Hamleigh-ék pedig nem is tudnak annyi embert kiállítani, hogy biztosak lehessenek a sikerben – gondolta William borúsan.
Ma természetesen nyitva a vár. William megmondta nevét az őrségnek, és minden további nélkül beengedték. A külvilágtól a földsánc által elzárt alsó körben a szokásos gazdasági épületek helyezkedtek el: istállók, konyhák, műhelyek, a fedett latrina és a kápolna. A levegőben izgalom érződött. A lovászok, fegyverhordozók, szolgák és cselédlányok gyorsan jöttek-mentek, hangosan beszélgettek, tréfálkoztak, üdvözölték egymást. A gyanútlan megfigyelő ezt az izgatott jövés-menést a várúr megérkezésének tulajdoníthatta, de William úgy érezte, több annál.
Valtert az istállónál hagyta a lovakkal, ő pedig átvágott a várudvaron, oda, ahol – pontosan a kapusházzal szemben – a másik híd vezetett a felső körbe. Az itteni kapusház előtt egy újabb őr állította meg, s ezúttal megkérdezték, mi járatban van.
– Lady Alienát jöttem meglátogatni – felelte.
Az őr nem ismerte, tetőtől talpig végigmérte, s finom köpenyét és borvörös ujjasát látva, reménybeli udvarlónak nézte.
– Az ifjú lady a lovagteremben tartózkodik – mondta

büszke vigyorral. A felső kör közepén négyszögletes, két emelet magas, vastag falú kőépület emelkedett: a lakótorony. A földszintet szokás szerint a raktárak foglalják el; a fölötte lévő lovagterembe egy külső falépcsőn lehet följutni, és akárcsak a hidat, ezt is be lehet húzni az épületbe. A legfelső szinten lehel a gróf ágyasháza, és ez az, ahová Hamleigh-éknek föl kell jutni, hogy elfoghassák.
Ha a támadó szemével nézi az ember, az egész vár akadályok sorából áll. Ez a bökkenő az egészben, de most, hogy William megpróbálta kitervelni, hogyan is juthatnának túl az akadályokon, teljesen világosan látta a különböző elemek szerepét. Még ha a támadóknak sikerül is bevenniük az alsó kört, át kell menniük egy újabb hídon és kapusházon, és csak azután támadhatják meg a vaskos lakótornyot. Majd föl kell jutniuk valahogy az emeletre – valószínűleg külön lépcsőt építve, és minden valószínűség szerint csak újabb harcok árán sikerülhet a lovagteremből a gróf ágyasházához fölmenni. Az egyedüli lehetőség a vár bevételére a rajtaütés – állapította meg William –, és azon kezdte törni a fejét, hogyan lehet titokban behatolni.
Fölment a lépcsőn, és belépett a csarnokba. Tele volt emberrel, de a grófot nem látta köztük. A bal oldali belső sarokból indult fölfelé az ágyasházba vezető lépcső, és tizenöt-húsz lovag és fegyveres üldögélt a lépcső lábánál, s halkan beszélgetett. Ez szokatlannak tetszett. A lovagok és a katonák különböző társadalmi osztályba tartoznak: a lovagoknak birtokuk van, s annak béréből tartják fönn magukat, míg a katonák zsoldot kapnak. A két csoport csak akkor kerül szorosabb kapcsolatba, ha háborútól bűzlik a levegő.
William fölismerte némelyiküket: itt van Macskaképű

Gilbert, egy örökké morgó öreg harcos, aki régi divatú szakállt és barkót visel: már elmúlt negyvenéves, de még keményen tartja magát; itt van Lyme-i Ralph, aki többet költ ruhára, mint bármi másra – ma vörös selyemmel bélelt kék köpenyt visel; itt van Jack Fitzguillaume, aki alig valamivel idősebb Williamnél, de már lovaggá ütötték, és még néhányan, akinek arcára csak halványan emlékezett. Bólintott feléjük, de ők nemigen vettek róla tudomást, bár jól ismerik, túl fiatal ahhoz, hogy fontosnak tartsák.
Elfordult, végignézett a terem másik oldalán, és azonnal megpillantotta Alienát.
Ma egészen másképpen nézett ki. Tegnap a katedrális tiszteletére selyembe, finom gyapjúszövetbe és vászonba volt öltözve, gyűrűket és szalagokat meg hegyes orrú csizmát viselt, ma viszont rövid zekét, mint a parasztasszonyok vagy a gyerekek, és mezítláb volt. Egy lócán ült, előtte különböző színű kockák valamilyen társasjáték négyzetein. Ruháját fölhúzta, úgyhogy kilátszott a térde, s homlokát ráncolva töprengett. Tegnap szinte félelmetesen előkelőnek látszott, ma pedig olyan, mint egy védtelen gyermek, de William így még kívánatosabbnak látta. Hirtelen elszégyellte magát, hogy ez a gyermek annyi keserűséget okozott neki, és szerette volna valahogy megmutatni neki, hogy fölébe tud kerekedni. Már a gondolat is szinte kéjes érzést okozott.
Egy körülbelül három évvel fiatalabb fiúval játszott, aki nyugtalannak, sőt türelmetlennek látszott: nem volt ínyére a játék. William némi hasonlóságot vett észre a két játékos között: a fiú arra az Alienára emlékeztette, amilyen kisleány korában volt: rövid a haja és pisze az orra. Ő lehet Richard, az öccse, a grófi cím örököse.
William közelebb ment. Richard fölpillantott rá, majd

visszafordította szemét a táblára. Aliena erősen összpontosított. A festett fatábla kereszt alakú síkja különféle színű négyzetekre volt osztva. A kockák elefántcsontból lehetnek, a fele fekete, a fele fehér. A játékot valószínűleg Aliena apja hozta Normandiából. De Williamet jobban érdekelte Aliena. Amikor a tábla fölé hajolt, láthatta keblének felső részét: olyan nagy, mint amilyennek képzelte. Kiszáradt a torka.
Richard odébb tolt egy kockát a táblán, Aliena figyelmeztette:
– Így nem léphetsz.
– Miért nem?
– Mert ellenkezik a szabályokkal, te buta.
– Nem szeretem a szabályokat! – jelentene ki Richard sértődötten.
– Akkor is be kell tartanod őket! – fortyant föl Aliena.
– Miért?
– Csak. Mert kell.
– Én nem tartom be – és a fiú lelökte a táblát a földre. A kockák szanaszét röpültek.
Aliena egy villámgyors pofont kent le neki.
A fiú fölkiáltott: az arca éppúgy fájt, mint a büszkesége.
– Te... – hirtelen nem tudta, hogy folytassa. – Te boszorka! – üvöltötte. Fölugrott és elszaladt, de a harmadik lépésnél Williambe ütközött.
William fölkapta a fél kezénél fogva, és így tartotta a levegőben.
– Nehogy a pap meghallja, minek nevezed a nővéredet!
Richard nyivákolt és kapálózott.
– Fáj! Engedj el!
William még tartotta egy kicsit. Richard abbahagyta a kapálózást, és elpityeredett. William letette, mire sírva

elszaladt.
Aliena Williamre nézett. Megfeledkezett a játékról, és zavartan ráncolta a homlokát.
– Miért vagy itt? – kérdezte. Hangja mély és nyugodt volt, mintha jóval idősebb volna a koránál.
William leült a lócára, és roppant elégedett volt magával, amiért olyan mesterien elbánt Richarddal.
– Azért jöttem, hogy lássalak – felelte.
A lány arcára gondterhelt kifejezés ült ki.
– Miért?
William úgy helyezkedett el, hogy szemmel tarthassa a lépcsőt. Egy negyvenes éveiben lévő, magasabb rangú szolgához illő öltözéket – kerek süveget és finom anyagból készült rövid ujjast – viselő férfi jött le éppen a lépcsőn, aki intett valakinek, mire egy lovag és egy katona együtt fölment a lépcsőn. William ismét Alienára pillantott:
– Beszélni akarok veled.
– Miről?
– Rólad és rólam, – Válla fölött látta, hogy a szolga feléjük indul. Volt valami nőies a mozgásában. Egyik kezében piszkosbarna süvegcukrot, a másikban egy gyömbérhez hasonlító, ágas-bogas gyökeret tartott. A várnagy lehet – gondolta William – és a fűszereskamrából jön, amely voltaképpen egy szekrény, melyet zárva tartanak a gróf ágyasházában, és az aznapra szükséges fűszereket viszi a konyhába: a cukrot talán a vadalmás lepénybe, a gyömbért pedig a hal fűszerezéséhez.
Aliena követte William pillantását:
– Jó reggelt, Máté!
A várnagy rámosolygott, és letört neki egy darabka cukrot. Williamnek az volt az érzése, hogy ez a Máté nagyon szereti Alienát. A kisasszony viselkedése

elárulhatta neki, hogy Aliena kínosan érzi magát, mert mosolya aggodalommá változott.
– Nincs semmi baj? – kérdezte, és a hangja gyöngéden csengett.
– Köszönöm, nincs.
Máté Williamre pillantott, és arcán meglepetés tükröződött.
– William Hamleigh úrfi, ugye?
Williamet zavarba hozta, hogy ráismertek, még ha elkerülhetetlennek látszott is.
– Tartsd meg a cukrodat a gyerekeknek – mondta, jóllehet senki se kínálta meg vele. – Én nem szeretem.
– Jól van, uram. – Máté tekintete elárulta, hogy sohasem vitte volna ilyen sokra, ha gondot csinál magának a nemesúrfik viselkedéséből. Visszafordult Alienához: – Atyádurad csodálatosan puha selymeket hozott. Majd később megmutatom.
– Köszönöm – bólintott a leány, s Máté kiment.
– Micsoda asszonyképű szamár – jegyezte meg William.
– Miért voltál olyan durva hozzá? – kérdezte Aliena.
– Nem szenvedhetem, ha a szolgák William úrfinak neveznek. – Nem a legjobb módja az udvarlásnak, jött rá kedveszegetten. Inkább elbűvölőnek kellene lennem. Mosolyogni próbált, s így szólt. – Ha feleségül jönnél hozzám, az én cselédeim ladynek szólítanának.
– Azért jöttél, hogy házasságról beszélj? – kérdezte Aliena, és William hitetlenséget hallott ki a hangjából.
– Még nem ismersz engem. – Képtelen úgy irányítani a beszélgetést, ahogy szeretné, jött rá elkeseredetten. Egy kis csevegésre gondolt, mielőtt rátérnének a lényegre, de a leány olyan őszintén és kertelés nélkül beszélt, hogy kénytelen volt azonnal a közepébe vágni: – Rosszul ítéltél meg. Nem tudom, mit tettem,

amikor legutóbb találkoztunk, hogy annyira idegenkedsz tőlem, de bármi is az oka, elsietted a dolgot.
Aliena félrenézett, s a válaszát fontolgatta. William meglátta mögötte az iménti lovagot és a katonát, amint lejönnek a lépcsőn, és komoly arccal kisietnek. A következő pillanatban egy papi ruhás férfi – nyilván a gróf titkára jelent meg odafönt és intett. Két lovag fölállt, s fölsiettek: Lyme-i Ralph, meglobogtatva köpenyének vörös bélését, és egy tar fejű, idősebb férfi. Világos, hogy a csarnokban várakozó emberek egyenként vagy kettesével mind a gróffal szándékoznak beszélni. De miért?
– Mindaz után – szólalt meg Aliena, s szemmel láthatóan igyekezett visszatartani az indulatát, ami éppúgy lehetett harag, mint (William nem tudta elfojtani ezt a gyanúját) kitörni készülő nevetés –, mindaz után a sok haj, mérgelődés és botrány után, amikor végre kezd elülni az egész, most azt mondod nekem, hogy én tévedtem?
A hangja valahogy valószínűtlenné teszi, amit mond – gondolta William.
– Még egyáltalán nem ült el, az emberek még mindig csámcsognak rajta, az anyám dúl-fúl, az apám pedig nem mer az emberek szemébe nézni – mondta vadul.
– Számunkra egyáltalán nem ült el.
– Számodra az egész csak a család becsületének ügye, igaz? Hangjából fenyegetés csendült ki, de William nem törődött vele. Most jött rá, mi a célja a grófnak ezekkel a lovagokkal és katonákkal: üzeneteket küld.
– A család becsületének ügye? – visszhangozta zavartan. – Igen.
– Tudom, hogy gondolnom kell a családok

becsületére, szövetségére és effélékre – mondta Aliena. – De ez nem elég, ha házasságról van szó. – Egy pillanatig mintha fontolgatta volna, majd elhatározásra jutott. – Talán mesélnem kellene az anyámról. Gyűlölte az atyámat. Atyám nem rossz ember, valójában nagyszerű ember, akit szeretek, de rettenetesen ünnepélyes és szigorú, és sohasem értette meg az anyámat. Ő vidám, derűs ember volt, aki szeretett nevetni, mesélni, zenélni, de atyám valósággal gúzsba kötötte. – Aliena szemében könnyek jelentek meg, vette észre William, de esze az üzeneteken járt. – Ebbe halt bele. Abba, hogy atyám nem engedte, hogy boldog legyen. Tudom. És ő is tudja. Ezért ígérte meg nekem, hogy sohasem kény szerit olyan férfihoz, akit nem szeretek. Most már érted?
Azok az üzenetek utasítások, gondolta William, utasítások Bartholomew barátainak és szövetségeseinek. Figyelmezteti őket, hogy készüljenek föl a harcra. Az üzenetvivők pedig bizonyítékul szolgálnak.
Észrevette, hogy Aliena őt nézi.
– Hogy ahhoz menj, akit nem szeretsz? – visszhangozta az utolsó szavakat. – Nem szeretsz engem?
A leány szemében harag villant.
– Nem is figyeltél ide! Annyira el vagy foglalva magaddal, hogy képtelen vagy egy pillanatig is más érzelmeire gondolni. Amikor legutóbb itt jártál, mit csináltál? Csakis magadról beszéltél, tőlem pedig semmit sem kérdeztél!
Hangja kiabálássá erősödött, és amikor abbahagyta, William észrevette, hogy a terem másik oldalán ülő férfiak elcsendesedtek, s őket figyelik. Ettől zavarba

jött.
– Halkabban! – kérte a leányt. Aliena nem törődött vele.
– Akarod tudni, miért nem szeretlek? Jól van, megmondom. Azért, mert közönséges vagy. Azért, mert alig tudsz olvasni. Azért, mert semmi más nem érdekel, mint a te kutyáid meg a te lovaid, meg te magad.
Macskaképű Gilbert és Jack Fitzguillaume hangos nevetésben tört ki. William érezte, hogy elvörösödik. Azok ott senkik, közönséges lovagok, és kinevetik őt, Lord Percy Hamleigh fiát. Fölállt.
– Jól van, na – próbálta megállítani Aliena szóáradatát. De ő nem hagyta magát:
– Azért nem szeretlek, mert önző vagy, unalmas és buta! – kiáltotta. Már valamennyi lovag hangosan hahotázott. – Nem szeretlek, megvetlek, gyűlöllek és undorodom tőled! Ezért nem akarok hozzád menni!
A lovagok tapsoltak és éljeneztek, William teljesen letört. Nevetésük hallatán kicsinek, gyöngének és tehetetlennek érezte magát, mint egy kisfiú, és amikor kisfiú volt, örökké félt mindentől. Félrefordult és igyekezett elfojtani az érzelmeit. Olyan gyorsan ment végig a szobán, amennyire csak megtehette anélkül, hogy menekülésnek látszanék; miközben a nevetés egyre erősödött. Végre odaért az ajtóhoz, fölrántotta s kirohant. Becsapta az ajtót, s a szégyentől égő arccal száguldott le a lépcsőn, miközben egyre fülében csengett a lassan elhaló nevetés.

Az Earlscastle-ból Shiringbe vezető ösvény a vártól körülbelül egy mérföldre keresztezte az országutat, ahol az utazó vagy északnak ment tovább, Gloucester és a walesi határ felé, vagy délnek, Winchester és a

tengerpart irányába. William és Valter dél felé folytatta útját.
William aggodalma haraggá változott. Sokkal dühösebb volt, semhogy beszéljen. Legszívesebben megütötte volna Alienát, s megölte volna azokat a lovagokat. Szerette volna beledöfni a kardját minden röhögő szájba, s le a torkukon. Elkezdte törni a fejét, hogyan állhatna bosszút legalább egyikükön. Ha sikerül, egyúttal megvan a szükséges bizonyíték is. Ez a kilátás vad gyönyört okozott neki.
Először el kell kapnia valamelyiküket. Mihelyt az út fák között haladt, William leszállt a lováról, és gyalogosan folytatta útját. Valter, ura rossz kedvét tiszteletben tartva, némán követte. Amikor az út összeszűkült, William megállt, s így szólt hozzá:
– Ki bánik jobban a késsel, te vagy én?
– A kézitusában én vagyok jobb – felelte Valter óvatosan. – De te pontosabban célzol, uram. – Ha haragudott, mindnyájan „uram”-nak szólították.
– Gondolom, el tudsz gáncsolni úgy egy lovat, hogy fölbukjon.
– Hogyne. Egy jó vastag husánggal.
– Menj, keress egy kisebb fát, és vágd le, akkor lesz egy jó vastag husángod.
Valter elment.
William bevezette a két lovat a fák közé, s az országúttól távol kikötötte őket egy tisztás szélén. Levette róluk a nyerget, s leoldozott néhány szíjat és kötelet – körülbelül annyit, amennyi egy ember kezének és lábának összekötözéséhez szükséges. Terve kegyetlen, de nincs idő fontolgatni, úgyhogy nem tehet mást, mint reméli a legjobbakat.
Visszafelé menet talált egy vastag, száraz és kemény tölgyfaágat: jó lesz furkósbotnak.

Valter már várta a husánggal. William kiválasztotta a helyet, ahol a lovász elbújhat és várhat: egy, az ösvény közelében álló bükkfa széles törzsét.
– Nehogy túl korán kidugd a husángot, mert akkor a ló átugorja! – figyelmeztette. – De ne is késlekedj, mert a hátsó lábát nem lehet elgáncsolni. A legjobb, ha a két mellső lába közé dugod. És próbáld a végét a földbe szúrni, akkor nem tudja félrerúgni.
– Már láttam, hogy csinálják – bólintott Valter.
William mintegy harminc lépést ment visszafelé. Az ő szerepe az, hogy megijessze a lovat, s vágtára kényszerítse – akkor nem tudja kikerülni Valter husángját. Elbújt, olyan közel az úthoz, amennyire csak lehetett. Bartholomew valamelyik küldöncének előbb-utóbb jönnie kell. William remélte, hogy mielőbb. Aggódott, vajon sikerül-e a terve, s szeretett volna minél előbb túllenni rajta.
Azoknak a lovagoknak, miközben rajtam röhögtek, fogalmuk sem volt róla, hogy én meg utánuk kémkedek – gondolta, és ez egy kicsit megvigasztalta. De egyikük nemsokára meg fogja tudni. És majd bánni fogja, hogy röhögött. Aztán azt kívánta, bárcsak térdelne le előtte és csókolná meg a csizmáját ahelyett, hogy röhögne. Sírni és könyörögni fog meg rimánkodni, hogy bocsássak meg neki, de én annál erősebben fogom ütni – fogadta meg magában.
Volt még egy vigasza. Ha a terve beválik, végső fokon Bartholomew gróf bukását és a Hamleigh-k fölemelkedését hozhatja magával. Majd akkor mindazok, akik az elmaradt esküvőn vihogtak, reszketni fognak a félelemtől, s némelyikükre még ennél is rosszabb vár.
Bartholomew bukása egyúttal Aliena bukása is lesz, és ez a legjobb az egészben. Majd ha az apját felkötik

mint árulót, semmivé foszlik büszkesége és gőgös modora. És ha majd puha selyemre és cukorra vágyik, kénytelen lesz feleségül menni Williamhez. Elképzelte, amint bűnbánó arccal és alázatosan forró pástétomot hoz neki a konyhából, tetszeni vágyón néz föl rá azzal a nagy, sötét szemével, azt remélve, hogy megsimogatja, s puha szája csókot könyörögve elnyílik...

Képzelődését patadobogás szakította félbe a keményre fagyott, sárral bontott országút felől. Elővette a kését, és gondosan kiegyensúlyozva előretartotta. A penge vége mindkét oldalán ki volt élezve. Egyenesen állt, hátát a fának vetette, s a kést a pengéjénél fogva várt, és mélyeket lélegzett. Ideges volt. Félt, hogy célt téveszt a késsel, vagy a ló nem esik el, vagy a lovas megöli Valtert, úgyhogy kénytelen lesz egyedül megküzdeni vele... Valami aggasztotta, ahogy a közeledő patadobogásra figyelt. Látta, hogy Valter is aggodalmas arccal les ki a bokrok mögül: ő is meghallotta a dobogást. Azután rájött, hogy miért: nem egy, hanem két ló dobogását hallják. Villámgyorsan kellett döntenie: megtámadhatnak-e két embert? Úgy döntött, inkább hagyja őket elmenni, s megvárja a következőt, hátha az egyedül jön. Igen, ez a legokosabb. Intett Valternak, aki bólintott, s visszaguggolt a rejtekhelyére.

A következő pillanatban feltűnt a két lovas. William vörös selyem lobbanását látta: Lyme-i Ralph. Azután meglátta Ralph társának tar koponyáját. A két férfi elügetett mellette, és eltűnt a szeme elől.

A hirtelen visszakozás ellenére William elégedetten állapította meg, hogy bebizonyosodott elméletének helyessége: a gróf konkrét megbízatással küldte szét embereit. De hátha olyan ravasz, hogy párosával küldi

őket? Természetes óvatosság: aki csak teheti, a biztonság kedvéért csoportosan kel útra. Viszont Bartholomew-nak sokakat kell értesítenie, és csak korlátozott számú küldönc áll rendelkezésére, és talán túlzásnak tartja, hogy két lovagot küldjön el egy üzenettel. Amellett a lovagok vitéz harcosok, kemény diót jelentenek az átlagos útonállónak. Ha pedig mégis megkockáztatja a támadást, nem sok haszna származik belőle: a kardján kívül nemigen van mit ellopni tőle, azt pedig nehéz eladni anélkül, hogy a vevő ne tegyen föl kellemetlen kérdéseket, a lova pedig alighanem megnyomorodik a küzdelemben. Egy lovag nagyobb biztonságban van az erdőben, mint bárki más.
William megvakarta a fejét a kése nyelével, így is, úgy is elsülhet a dolog.
Lekuporodott és várt. Az erdő csöndes volt. Előbújt a halvány téli nap, néhány percre félénken előbukkant a sűrű zöld között, majd megint elbújt. Williamet a gyomra emlékeztette, hogy ebédidőre jár. Egy szarvas keresztezte az ösvényt néhány yardnyira tőle, nem sejtve, hogy egy éhes ember figyeli. William türelmetlenné vált.
Ha megint ketten jönnek, akkor is meg kell támadni őket. Kockázatos dolog, de övék a meglepetés adta előny, és itt van Valter, aki kiváló harcos. Tudta, hogy megölhetik, félt is, de még ez is jobb, mint szüntelen megaláztatásban élni. Végül is harcban elesni dicső halál.
Az volna a legjobb – gondolta –, ha Aliena lenne az, aki erre lovagol egyedül egy fehér pónilovon. Lebukfencezne a lóról, alaposan megütné kezét-lábát, és a szűrös bokrok közé esne. A tüskék véresre karmolnák puha bőrét. William pedig rávetné magát,

és a földre teperné. A leány halálosan megrettenne...
Eljátszott ezzel a gondolattal, egyre jobban kiszínezte, szinte látta maga előtt, amint kétségbeesetten emelkedik és süllyed a melle, arcára kiül a rettenet, amikor rájön, hogy teljesen a hatalmában van..., s ekkor megint lódobogás ütötte meg a fülét.
Ezúttal csak egy ló volt.
Fölegyenesedett, megragadta a kést, hátát a fának vetette, és fülelt.
Nem harci mén lesz, hanem telivér hátas. A lovas mérsékelt súlyú, tehát nem visel vértet. Egyenletes ütemben üget, s még csak nem is liheg. William elkapta Valter pillantását és bólintott: itt az ő emberük, itt a bizonyíték. Fölemelte jobbját, mellyel a késpenge hegyét fogta.
Ekkor William lova fölnyerített a távolban.
A hang tisztán és élesen idehallott a csöndes erdőn át, s a közeledő patadobogás ellenére is jól lehetett hallani. A ló is meghallhatta, és kiesett az ütemből. – Hő! – mondta a lovas, és lassított. William némán elkáromkodta magát. A lovas óvatos lesz, és ez alaposan megnehezíti a dolgukat. De már késő. Bárcsak messzebb kötötte volna ki a lovát!
Nem tudta, milyen messze lehet most a közeledő ló. Minden rosszul ütött ki! Nagy nehezen leküzdötte a kísértést, hogy kilessen a fája mögül. Erősen fülelt, miközben idegei pattanásig feszültek. Hirtelen egészen közelről, ijesztően közelről hallotta a ló prüszkölését, és már föl is tűnt, alig egyyardnyira tőle. A ló egy másodperccel később vette észre őt, mint ő a lovat. Az állat visszahőkölt, s a lovas fölmordult a meglepetéstől.
William elkáromkodta magát. Azonnal rájött, hogy a ló megfordulhat, s akkor rossz irányba fut. Visszaugrott a

fa mögé, és a másik oldalon jött elő, a ló mögött, magasra emelve a kezét. A szakállas lovasra pillantott, aki most szorosabbra rántotta a gyeplőt: Macskaképű Gilbert! William elhajította a kést.
Kitűnő dobás volt. A ló farát találta el, s egy jó hüvelyknyire beleállt a húsba.
A ló megtorpant, akárcsak egy megrettent ember, majd mielőtt Gilbert bármit is tehetett volna, rémülten vágtatott egyenesen Valter rejtekhelye felé.
William utánarohant. A ló néhány másodperc alatt tette meg a távolságot. Gilbert meg sem kísérelte, hogy megfékezze: minden ügyességére szükség volt, hogy le ne essen róla. Egy vonalba került Valter búvóhelyével. Most! gondolta William.
Valter olyan jól időzítette a mozdulatát, hogy William észre sem vette, mikor lökte előre a husángot a fa mögül. Csak azt látta, hogy a ló mellső lába megbicsaklik, mintha egyszerre kiszállt volna belőle az erő. Azután mintha a hátsó lábával belebotlanék a mellsőbe, s mind a négy összekuszálódnék. Végül fej e lebukott, fara fölemelkedett, és súlyos puffanással az oldalára zuhant.
Gilbert kiröpült a nyeregből. William utánaeredt, de az elesett ló útját állta.
Gilbert szerencsésen esett, vetett egy bukfencet, és máris térdre emelkedett. William egy pillanatig attól félt, hogy elmenekül. Ekkor azonban Valter előugrott a bokrok mögül, s hátulról rávetette magát Gilbertre, aki hasra vágódott.
Mind a ketten a földre kerültek. Egyszerre nyerték vissza egyensúlyukat, s William ijedten látta, hogy a ravasz Gilbert kezében kés villan. William átugrotta a lovat, és éppen abban a pillanatban lendítette Gilbert felé a furkósbotját, amikor az kését döfésre emelte. Az

ütés Gilbert halántékát érte.
Gilbert megtántorodott, de megállt a lábán. William megátkozta, amiért ilyen szívós. Ismét ütésre lendítette a botot, de Gilbert gyorsabbnak bizonyult, és késével elérte őt. William udvarláshoz volt öltözve, nem bajvíváshoz: az éles penge fölhasította finom gyapjúköpenyét, de sikerült olyan gyorsan hátraugrania, hogy megmentse a bőrét. Gilbert utánanyomult, és szüntelen hátrálásra kényszerítene, úgyhogy nem tudta ütésre lendíteni a botot. Valahányszor Gilbert feléje döfött, William hátraugrott, és sohasem maradt annyi ideje, hogy megvesse a lábát. Gilbert szorosan a nyomában volt. Végül már az életét féltette. Ekkor Valter Gilbert háta mögé került, és gáncsot vetett Gilbertnek.
William megkönnyebbülten engedte le a kezét. Az imént már azt hitte, vége. Magában hálát adott az Istennek Valterért.
Gilbert megpróbált föltápászkodni, de Valter belerúgott az arcába. William pedig kétszer erősen fejbe csapta a doronggal: Gilbert elvesztette az eszméletét.
Hasra fordították, és Valter ráült a fejére, William pedig hátul összekötözte a kezét. Aztán Valter lehúzta Gilbert hosszú szárú, fekete csizmáját, és egy erős bőr hámszíjjal a két bokáját is összekötözte.
Fölálltak. William Valterra vigyorgott, s ő visszamosolygott rá. Nagy megkönnyebbülést okozott, hogy ezt a ravasz, öreg harcost biztonságosan megkötözték.
A következő lépés: vallomásra bírni.
Lassan magához tért. Valter föléje hajolt. Amikor Gilbert meglátta Williamet, úgy vették észre, hogy fölismerte, azután meglepődött, majd megijedt. William elégedett volt: Gilbert máris bánja, hogy kinevette őt.

Mindjárt még jobban fogja bánni.
Közben Gilbert lova meglepő módon föltápászkodott. Néhány yardnyit ment, majd megállt, hátranézett, közben zihálva lélegzett, s valahányszor a levelek megrezzentek a szélben, megugrott. William kése kicsúszott a farából. William fölkapta, Valter pedig utánaeredt, hogy megfogja.
William fülelni kezdett, nem jönnek-e más lovasok. Bármelyik pillanatban föltűnhet egy újabb hírvivő. Ebben az esetben Gilbertet látótávolságon kívülre kell vinni, s csöndre kényszeríteni. De nem jöttek lovasok, és Valter minden nehézség nélkül elfogta Gilbert lovát.
Az öreg harcost keresztbe fektették a lován, majd oda vezették, ahol ők hagyták a magukét. A két ló izgalomba jött, amikor megszimatolta a Gilbert lovának sebéből szivárgó vért, úgyhogy William egy kicsit távolabbra vezette.
Olyan fát keresett, amely megfelel a céljának. Egy vastag törzsű szilfát szemelt ki, amelyből nyolc-kilenc lábnyira a földtől egy vastag ág nyúlt ki.
– Erre akarom felhúzni Gilbertet – mondta Valternak.
Valter kegyetlenül elvigyorodott.
– Mi a szándékod vele, uram?
– Majd meglátod.
Gilbert cserzett arcát elsápasztotta a félelem. William átcsúsztatott egy kötelet a hóna alatt, megkötötte a hátán, és áthurkolta a fa ágán.
– Emeld föl! – szólt rá Valterra.
Valter fölemelte. Gilbert rúgkapált, és sikerült is kiszabadítania magát Valter öleléséből, s a földre pottyant. Valter fölkapta William husángját, és addig verte vele Gilbert fejét, amíg tántorogni nem kezdett, s akkor megint fölkapta. William áthurkolta a kötél szabad végét az ágon, és szorosra húzta. Valter

elengedte Gilbertet, aki egylábnyi magasban a föld felett lengeni kezdett.
– Hozz száraz ágakat! – parancsolta William.
Az ágakat Gilbert lába alá rakták, majd meggyújtották a kovakővel. Pár pillanat múlva a lángok ágaskodni kezdtek, s a meleg elérte Gilbert lábát. Amikor rájött, mi a szándékuk vele, félelmében jajgatni kezdett.
– Kérlek – siránkozott –, kérlek, eresszetek le! Sajnálom, hogy kinevettelek, kérlek, kegyelmezz meg!
William nem válaszolt. Gilbert rimánkodása roppant jólesett neki, de nem ezt akarta.
Amikor a hő perzselni kezdte Gilbert meztelen lábujjait, fölrántotta a térdét, hogy ne érjék a lángok. Arcát verejték lepte el, s enyhe pörkölésszag érződött, amikor a ruhája is izzani kezdett. William úgy ítélte meg, hogy itt a vallatás megkezdésének ideje.
– Miért mentél föl ma a várba? – kérdezte. Gilbert tágra nyílt szemmel meredt rá.
– Hogy tiszteletemet tegyem – mondta. – Baj?
– Miért akartad tiszteletedet tenni?
– A gróf most érkezett vissza Normandiából.
– Nem úgy hívtak össze benneteket?
– Nem.
Lehet, hogy igaz – gondolta William. Egy fogoly kivallatása nem is olyan könnyű, mint képzelte. Kicsit gondolkodott, hogyan folytassa.
– Mit mondott a gróf, amikor fölmentél a szobájába?
– Üdvözölt és megköszönte, hogy eljöttem köszöntem.
William nem volt biztos benne, hogy amit Gilbert szemében lát, óvatos mérlegelés-e vagy valami egyéb.
– És még? – kérdezte.
– A családom és a falum felől érdeklődött.
– Semmi más?
– Semmi más. Miért érdekel, hogy mit mondott?

– Mit mondott István királyról és Maudról?
– Mondom, hogy semmit.
Gilbert nem bírta tovább emelni a lábát, úgyhogy visszaejtette a lángok fölé. A következő másodpercben fájdalmas üvöltésben tört ki, és vonaglani kezdett Azután rájött, hogy ha jobbra-balra leng, elkerülheti a lángokat De minden lengés közben belekaptak a lábába, s újra meg újra fölüvöltött.
William megint kételkedni kezdett abban, hogy Gilbert igazat mond. De hogyan tudhatná meg? Valószínűleg eljön a pillanat, amikor annyira kétségbeesik, hogy azt fogja mondani, amit William hallani akar, csak hogy megszabaduljon, így hát az a fontos, hogy ne jöjjön rá, mit akar tőle hallani. Ki gondolta volna, hogy a kínvallatás ilyen nehéz?
Nyugodtan, csaknem közönyös hangon folytatta a vallatást:
– Hová mentél?
– Haza!
Kezdte elvesztem önuralmát. William tudta, hogy az otthona északi irányba esik. Tehát nem oda tartott.
– Hová mentél? – kérdezte ismét.
– Mit akarsz tőlem?
– Tudom, mikor hazudsz. Azt akarom, hogy mondd meg az igazat. – Hallotta, hogy Valter helyeslően fölmordul. Kezdek belejönni, gondolta. – Hová mentél? – kérdezte harmadszor.
Gilbert kezdett belefáradni a lengésbe. A fájdalomtól nyögve megállt a tűz fölött, s megint fölrántotta a térdét a lángok elől. De a tűz már annyira erőre kapott, hogy a térdét is elérte. Williamnek enyhén ismerős, ugyanakkor hányingert keltő szag csapta meg az orrát, s a következő pillanatban rájött, hogy az égő hús szaga. Gilbert lábfejének és -szárának bőre bámulni,

repedezni kezdett, szőrszálai megpörkölődtek, s a bőre alól sistergő zsírcseppek hullottak a tűzbe. Williamet kéjes gyönyörrel töltötte el kínszenvedésének látványa. Valahányszor Gilbert fölüvöltött, mélységes gyönyört érzett. Körülbelül olyan érzés volt, mint amikor egy leányt egyedül lepett meg ott, ahol senki sem hallhatta meg tiltakozását, lenyomta a földre, fölrántotta a szoknyáját, s tudta, hogy senki és semmi sem gátolhatja meg abban, hogy a magáévá tegye.
Szinte kelletlenül kérdezte meg újra:
– Hová mentél?
– Sherborne-ba – felelte Gilbert olyan hangon, amely inkább elfojtott sikolynak tetszett.
– Miért?
– Krisztus szerelmére, vágj le a kötélről, és mindent elmondok! Williamet elöntötte a diadalmámor. De még nincs egészen célnál.
– Húzd ki a lábát a tűzből – parancsolt rá Valterra.
Valter megmarkolta Gilbert zekéjét, s félrehúzta, úgyhogy a lábát nem érhették el a lángok.
– Tehát?
– Bartholomew-nak ötven hűbérese van Sherborne-ban és a környékén mondta Gilbert sírós hangon. – Őket kellett volna összegyűjtenem, és Earlscastle-ba hoznom.
William önkéntelenül elmosolyodott. Minden sejtése pontosan beigazolódott.
– És mi lett volna a gróf terve ezekkel a lovagokkal?
– Azt nem mondta meg.
– Engedd le egy kicsit a tűzbe – utasította William Valtert.
– Ne! – sikoltott Gilbert. – Elmondom!
Valter habozott.

– Gyorsan! – hangzott föl William figyelmeztetése.
– Maud oldalára akar állni István ellen – nyögte ki végül Gilbert. Megvan a bizonyíték! William élvezte a sikerét.
– És ha ugyanezt megkérdezem tőled az atyám színe előtt, akkor is ezt fogod felelni?
– Igen, igen!
– És ha atyám a király színe előtt kérdezi, akkor is az igazat mondod?
– Igen!
– Esküdj meg a keresztre!
– Esküszöm a keresztre, hogy az igazat mondom.
– Ámen – fejezte be William elégedetten, és széttaposta a tüzet.

Gilbertet hozzákötözték a lova nyergéhez, a lovat pedig vezetőszárra kötötték, majd lépésben megindultak. A lovag alig bút egyenesen megülni William nem akarta, hogy elpatkoljon, mert holtan semmi hasznát nem venné, így hát igyekezett nem túl durván bánni vele. Amikor átkeltek egy folyón, hideg vizet locsolt Gilbert megégett lábfejére. Gilbert fölüvöltött fájdalmában, de a víz alighanem jót tett neki. Williamet a csodálatos diadal és a kellemetlen hiányérzet furcsa keveréke fogta el. Még sohasem ölt embert, de most azt kívánta, bárcsak megölhetné Gilbertet Kínozni valakit anélkül, hogy megölné, körülbelül olyan érzés, mintha meztelenre vetkőztetne egy leányt anélkül, hogy megerőszakolná. Minél többet gondolt rá, annál inkább vágyott egy nőre.
Majd ha hazaér... nem, akkor nem lesz rá idő. El kell mondania a szüleinek, mi történt, ők pedig azt akarják, hogy Gilbert ismételje el a vallomását a pap és talán még más tanúk jelenlétében, azután ki kell tervelniük,

hogyan ejtsék foglyul Bartholomew-t, amire már holnap sort kell keríteni, még mielőtt túlságosan sok harcost gyűjthet össze. És Williamnek még mindig nem sikerült kiötölnie, hogyan vehetnék be a várat csellel, hosszadalmas ostrom nélkül.
Csalódottan gondolt arra, hogy jó idő eltelhet, mielőtt egy szemrevaló fehércselédet láthat – amikor egyszer csak észrevett egyet maga előtt az országúton.
Öten jöttek szembe Williammel. Egyikük egy huszonöt év körüli, sötét hajú nő, már nem leány, de még elég fiatal. Ahogy közelebb ért, William kíváncsisága is megnőtt: egész csinos azzal a sötétbarna, a homloka fölött csúcsban végződő hajával, mélyen ülő, fényes, aranybarna szemével. Az alakja karcsú és könnyed, a bőre sima és napbarnított.
– Maradj hátra! – szólt William Valternak. – Tartsd a lovagot magad mögött, amíg beszélek velük.
A kis csapat megállt, és aggodalmasan pillantott felé. Nyilván egy család: az a magas férfi valószínűleg a férj, a nagyra nőtt, de még csupasz képű fiú a legidősebb gyerek, s mögöttük a két kisebb. A férfi ismerősnek látszik, állapította meg magában William.
– Ismerlek? – kérdezte hangosan.
– Én ismerlek téged – mondta a férfi. – És ismerem a lovad, mert te meg ő majdnem megöltétek a leányomat.
A jelenet felrémlett Williamben. A lova nem érintette a gyermeket, de csakugyan közel volt hozzá.
– Te építetted a házam, és amikor elküldtelek, fizetést követeltél, és majdnem megfenyegettél.
A férfi kihívóan nézett rá, és nem tagadta.
– Most nem látszol olyan harciasnak – jegyezte meg William gúnyosan. Az egész család úgy festett, mint akik éheznek. Jó napja van ma: egyszerre több

emberrel is elszámolhat, akik megsértették William Hamleigh-t.
– Éhesek vagytok? – kérdezte.
– Igen, éhesek vagyunk – mondta a kőműves mogorván.
William megint az asszonyra nézett. Kicsit elkülönülve, dacosan fölszegett állal állt ott, és félelem nélkül nézett rá. Williamet Aliena látása lángra lobbantotta, s vágyát most ezzel az asszonnyal akarta kiélni. Nem lesz könnyű gondolta –, kapálózni és karmolni fog. Annál jobb.
– Nem vagy összeházasodva ezzel a leánnyal, igaz, kőműves? – kérdezte. Emlékszem a feleségedre: csúf tehén volt.
A kőműves arcán fájdalom suhant át.
– A feleségem meghalt – mondta.
– Ezt pedig nem vitted a pap elé, igaz? Mert egy vasad se volt, amit odaadj. – Háta mögött Valter elköhintette magát, s a lovak is türelmetlenkedni kezdtek. – Tegyük föl, hogy adok pénzt élelemre – mondta vontatottan a kőművesnek, hadd kínlódjék.
– Hálásan elfogadom! – mondta a férfi, de William tudta, hogy a hála megalázza.
– Nem ajándékról beszélek. Megveszem tőled a nőt.
– Nem vagyok eladó, fiú – szólalt meg az asszony.
Gúnyos megjegyzése talált. William dühbe gurult: majd én megmutatom neked, hogy fiú vagyok-e vagy férfi, ha egyedül maradunk! Ismét a kőműveshez fordult: – Egy ezüstfontot adok érte.
– Nem eladó.
William dühe nőttön-nőtt. Fölháborítónak találta, hogy egy éhező ember visszautasítsa a felkínált vagyont.
– Bolond vagy! Ha nem kell a pénzem, egyszerűen beléd döföm a kardom, és itt erőszakolom meg a

nődet a gyerekeid előtt!
A kőműves keze megmozdult a köpenye alatt. Valamilyen fegyvere van gondolta William. Amellett jó nagydarab, még ha olyan sovány is, mint a késpenge, és mindenre képes, hogy megvédje asszonyát. Az asszony is félrehajtotta a köpenyét, s kezét az övén lógó, meglepően hosszú tőr markolatára helyezte. Az idősebbik fiú is elég nagy ahhoz, hogy bajt okozzon.
– Uram, erre most nincs idő! – szólalt meg Valter halkan, de sürgetően.
William vonakodva bólintott. Gilbertet kell hazavinnie. Ez most sokkal fontosabb, mint hogy meghágjon egy fehércselédet. Tekintetét végighordozta a rongyos, éhes emberekből álló kis csoporton, amely hajlandó lett volna harcba szállni két tagbaszakadt, karddal fölfegyverkezett lovassal. Nem értette őket.
– Jól van, akkor dögöljetek éhen! – mondta. Oldalba rúgta a lovát és elügetett. Pár pillanattal később amazok is eltűntek a szeme elől.

Amikor körülbelül egy mérföldre lehettek attól a helytől, ahol William Hamleigh-vel találkoztak, Ilona megszólalt:
– Nem lassíthatnánk egy kicsit?
Tamás csak ekkor vette észre, milyen gyors iramot diktált. Megijedt: az imént egy pillanatig úgy látszott, hogy Alfrédnak és neki szembe kell szállni két fölfegyverkezett lovassal. Tamásnak semmilyen fegyvere nem volt. Amikor benyúlt a köpenye alá kőműveskalapácsáért, kétségbeesetten jutott eszébe, hogy két héttel ezelőtt eladta egy zsák zabért. Nem tudta, William miért hátrált meg végül, de szerette volna, ha minél nagyobb távolság választja el tőle: hátha a gonosz fiatalúr meggondolja magát.

Tamás nem kapott munkát sem a kingsbridge-i püspöki palotában, sem másutt, ahol megpróbálkozott vele. Ámbátor van egy kőbánya Shiring közelében, és egy kőbánya – ellentétben az építkezésekkel – ugyanannyi embert foglalkoztat télen, mint nyáron. Persze Tamás szokásos munkája több szakértelmet kíván, és jobban is fizetik, mint a kőfejtést, de már régen nem törődött ezzel. Most már csak enni akart adni a családjának. A shiringi kőbánya tulajdonosa Bartholomew gróf, és Tamásnak azt mondták, hogy a várában találhatja meg, a várostól néhány mérfölddel nyugatra.
Most, hogy itt volt Ilona, még jobban kétségbeesett, mint annak előtte. Tudta, hogy az asszony sok mindent föláldozott a szerelméért, és nem mérlegelte gondosan a következményeket. Például fogalma sem volt róla, milyen nehezen talál majd munkát Tamás. Nem nézett szembe igazán azzal a lehetőséggel, hogy nem élik túl a telet, és Tamás nem akarta kiábrándítani, mert azt akarta, hogy maradjon vele. De az asszony hajlamos rá, hogy a gyermekét mindennek fölébe helyezze, és Tamás attól félt, hogy Ilona végül mégis elhagyja.
Egy hét van mögöttük: a kétségbeesés hét napja és a boldogság hét éjszakája. Tamás minden reggel boldogan és derűlátóan ébredt. De ahogy teltek az órák, egyre jobban megéhezett, a gyerekek elfáradtak, Ilona mogorva lett. Néha hozzájutottak valami élelemhez: például amikor azzal a szerzetessel találkoztak, akitől egy darab sajtot kaptak, s néha napon szántott őzhúst rágcsáltak Ilona tartalékából. Olyan volt, mintha szarvasbőrt rágtak volna, de az is jobb volt a semminél. De ha besötétedik, és fázva, nyomorultul lefekszenek, szorosan egymáshoz bújva,

hogy melegítsék egymást, kis idő múlva elkezdik simogatni és csókolni egymást. Tamás először mindig azonnal belé akart hatolni, de az asszony gyöngéden elhárította: azt akarta, hogy még játsszanak és csókolózzanak egy kicsit. Tamás úgy tett, ahogy kívánta, és merész fölfedező utakra indult a testén, olyan helyeken simogatta, ahol Ágnest sohasem érintette meg: a hóna alatt, a fülét és ott, ahol hátsó felének két félgömbje összeér. Némely éjszaka fejüket a köpeny alá dugták, és együtt kuncogtak. Máskor hallatlan gyöngédség árasztotta el őket egymás iránt. Egyik éjszaka, amikor egyedül voltak egy kolostor vendégházában, és a gyerekek kimerülten aludtak, az asszony volt a kezdeményező, ő utasította, mit csináljon vele, megmutatta neki, hogyan izgathatja föl az ujjaival, s a férfit lángra gyújtotta ez a szemérmetlenség, és kábultan engedelmeskedett. Amikor túl voltak rajta, mély, nyugodt álomba merültek, s a nappal félelmeit és dühét elmosta a szerelem.

Most dél volt. Tamás úgy ítélte meg, hogy William Hamleigh már messze van, s pihenhetnek egy kicsit. Ennivalójuk nem volt más, mint a szántott őzhús, illetve aznap reggel koldultak egy kis kenyeret egy magányos majorban, s a gazdasszony egy kis sört is adott egy nagy fakulacsban, amelynek nem volt dugója, úgyhogy figyelmeztette, tartsák egyenesen. Ilona a sör felét eltette ebédre.

Tamás egy széles, öreg tuskó peremén ült, s Ilona melléje ereszkedett. Az asszony nagyot kortyolt a sörből, majd odaadta neki.

– Kérsz egy kis húst is? – kérdezte.

Tamás megrázta a fejét, s ivott a sörből. Könnyűszerrel fölhajtotta volna az egészet, de hagyott egy kicsit a gyerekeknek is.

– Tedd el a húst! – mondta Ilonának. – Hátha kapunk vacsorát a várban. Alfréd a szájához emelte a korsót, és az egészet kiitta.
Jankó elszontyolodva nézett rá, Márta pedig sírva fakadt. Alfréd csúfondárosan elvigyorodott. Ilona Tamásra nézett. Néhány perc elteltével megszólalt:
– Ezt nem lett volna szabad megengedned Alfrédnak.
Tamás megvonta a vállát:
– Nagyobb, mint a másik kettő, ezért többre van szüksége.
– Mindig mindenből többet is kap. De a kicsiknek is kell valami.
– Aki beleszól a gyerekek veszekedéseibe, csak az időt pocsékolja. Ilona hangja érdessé vált:
– Azt akarod mondani, hogy Alfréd tetszés szerint erőszakoskodhat a kicsikkel, te pedig semmit se fogsz tenni?
– Nem erőszakoskodhat velük. A gyerekek mindig veszekszenek. Ilona zavartan rázta meg a fejét.
– Nem értelek. Minden másban olyan kedves vagy. De ha Alfréd kerül szóba, mintha vak volnál.
Túloz, mondta magában Tamás, de nem akarta megharagítani, ezért így szólt:
– Akkor adj egy kis húst a kicsiknek.
Ilona kinyitotta a zsákját. Még mindig ingerültnek látszott. Levágott egy csíkot a húsból Mártának, egy másikat pedig Jankónak. Alfréd is odatartotta a markát, de Ilona úgy tett, mintha nem venné észre. Tamás azt gondolta: adnia kellett volna neki is egy darabot. Alfréddal igazán nincs semmi baj, Ilona egyszerűen nem érti. Már nagy fiú – gondolta Tamás büszkén –, nagy étvágya van és hirtelen természete, és ha ez bűn, akkor a kamasz fiúk felét el kell ítélni.
Kicsit pihentek, majd folytatták útjukat. Legelöl Jankó

és Márta baktatott, még mindig az inas húst rágcsálva. A két fiatalabb a korkülönbség ellenére jól kijön egymással – Márta hatéves, Jankó pedig tizenegy-tizenkettő. De Márta úgy gondolta, Jankó hallatlanul kedves pajtás; Jankó pedig szemlátomást élvezte, hogy van valaki, akivel eljátszadozhat. Nagy kár, hogy Alfréd nem szereti Jankót Ez különben meglepte Tamást: azt várta, hogy Jankó, aki még csak gyerek, mindenben aláveti magát Alfrédnak, de nem így történt. Alfréd kétségtelenül erősebb, de Jankó az eszesebb.
Tamás ebből nem volt hajlandó gondot csinálni magának. Fiúk. Sokkal fontosabb problémái voltak, semhogy a gyerekek marakodására pazarolja az idejét. Titokban néha már abban sem hitt, hogy valaha is lesz munkája. Lehet, hogy addig róják nap nap után az országutat, amíg sorban meg nem halnak: egyik gyerek megfázik, és egy fagyos hajnalon nem ébred föl többé, a másik hetekig küszködik a lázzal, Ilonát megerőszakolja és megöli egy William Hamleigh-féle zsivány, Tamás pedig egyre soványabb lesz, mígnem egy szép napon nem bír fölkelni, s ottmarad fekve az erdőben, amíg csak ki nem száll belőle a lélek.
Ilona persze még ez előtt el fogja hagyni. Visszamegy a barlangjába, ahol még mindig van egy hordó alma és egy zsák dió – arra elég, hogy két embert életben tartson, de nem ötöt. Tamásnak meg fog szakadni a szíve, ha csakugyan megteszi.
Vajon mi lehet a kisbabával? A szerzetesek a Jonatán nevet adták neki. Tamásnak tetszett a név. Azt jelenti, hogy „Isten ajándéka”, mondta a szerzetes, akitől a sajtot kapták. Tamás maga elé képzelte a ráncos, vörös arcú, kopasz csecsemőt, amilyen akkor volt, amikor megszületett. Most már biztosan más: egy hét

hosszú idő egy újszülött életében. Biztosan nagyobb lett, s a szeme is tágabb. S már nem közömbös a környező világ iránt: ha zajt hall, összerázkódik, ha pedig énekelnek neki, megnyugszik. Ha böfögnie kell, pici szájának sarka felgörbül. A szerzetesek valószínűleg nem tudják, hogy ilyenkor a szelek bántják, és azt hiszik, mosolyog.
Tamás azt remélte, jól bánnak vele. A sajtot adó szerzetes jószívű és értelmes ember benyomását keltette benne. Biztosan jobban tud törődni a kisbabával, mint Tamás, akinek se otthona, se egy árva fityingje. Ha egyszer egy igazán nagy építkezést bíznak rám – gondolta –, és hetenként negyvennyolc pennyt és ellátást kapok, odaadom a pénzt a kolostornak.
Előjöttek az erdőből, és nemsokára feltűnt előttük a vár.
Tamás földerült, de gyorsan elfojtotta lelkesedését: hónapok óta csak csalódások érték, s megtanulta, hogy minél jobban reménykedik, annál jobban fáj a visszautasítás.
A csupasz mezőkön átvezető ösvényen igyekeztek a vár felé. Márta és Jankó egy sebesült madarat talált, s valamennyien megálltak, hogy szemügyre vegyék. Egy ökörszem volt, olyan picike, csoda, hogy egyáltalán észrevették. Amikor Márta föléhajolt, odébbszökdécselt, nyilván nem tudott repülni. A kisleány megfogta, fölvette, összetett tenyerében babusgatta.
– Hogy remeg – mondta. – Érzem. Nagyon megijedhetett.
A madárka nem tett újabb kísérletet a menekülésre, hanem nyugodtan ült Márta tenyerében, s fényes szemecskéjét lopva végighordozta a körülötte állókon.

– Azt hiszem, eltörött a szárnya – jegyezte meg Jancsi.
– Hadd lássam – szólt Alfréd. És elvette a madarat.
– Vigyázhatnánk rá – mondta Márta. – Talán meggyógyul.
– Nem – jelentette ki Alfréd, s egy gyors mozdulattal kitekerte a madár nyakát.
– Az isten szerelmére! – kiáltott föl Ilona. Márta ezen a napon másodszor fakadt sírva.
Alfréd nevetett, és a földre ejtette a madarat Jankó fölvette.
– Meghalt – mondta.
– Mi bajod van, Alfréd? – kérdezte Ilona.
– Nincsen semmi baja – válaszolt helyette Tamás. – A madár így is, úgy is elpusztult volna. – Elindult, s a többiek követték. Ilona megint megharagudott Alfrédra, és ez bosszantotta Tamást. Minek ekkora cécót rendezni egy nyomorult ökörszem miatt? Tamás visszagondolt arra az időre, amikor ő volt tizennégy éves: még gyerek egy felnőtt testében, s az élete csupa kudarc. Ilona azt mondta: ha Alfrédról van szó, vak vagy, holott ő nem érti meg a fiút.
A várárok fölött átívelő fahíd, amely a kapusházhoz vezetett, ingatagnak és rozogának látszott, de talán a gróf éppen ezt akarja: egy híd arra való, hogy védelmet nyújtson a támadókkal szemben, s minél valószínűbbnek látszik, hogy összeomlik, annál nagyobb biztonságban van a vár. A külső falak földből vannak, s bizonyos távolságban kőtornyok szakítják meg. Átmenve a hídon, az ugyancsak kőből emelt kapusházhoz jutottak, amely két, fönt gyilokjáróval összekötött toronyból állt. Rengeteg kő van itt beépítve, állapította meg Tamás, ezeknek a váraknak nem mindegyike épült földből és fából. Talán már

holnaptól kezdve dolgozhatok. Eszébe jutott, milyen érzés, ha jó szerszámok vannak az ember kezében, csikorog a véső a kőtömbön, ahogy egyenesre faragja az oldalait és lecsiszolja az elejét, s már-már orrában érezte a száraz port. Holnap este megtömhetem a hasam – gondolta. Olyan étellel, amit nem koldulással, hanem munkával szereztem.
Ahogy közelebb ért, gyakorlott kőművesszemével észrevette, hogy a kapusház tetején lévő párkányzat elég rossz állapotban van. A hatalmas kövek némelyike kiesett, s helyenként teljesen hiányzott a mellvéd. A két torony közti gyilokjáró egyes kövei is kilazultak.
Két őr állt a kapu előtt, és mind a kettő ébernek látszott. Talán bajt sejtenek. Egyikük megkérdezte Tamástól, mit akar.
– Kőműves vagyok, és azt remélem, hogy a gróf kőbányájában munkát kaphatok.
– Keresd meg a várnagyot! – tanácsolta segítőkészen az őr. – Máténak hívják. Valószínűleg a lovagteremben találod.
– Köszönöm. Miféle férfi? – kérdezte Tamás. Az őr a társára vigyorgott.
– Nem az a kimondott férfi – és mind a ketten röhögni kezdtek. Tamás remélte, hogy nemsokára kiderül, mire céloztak. Bement. Ilona és a gyerekek követték. A falakon belül jórészt fából voltak az épületek, bár némelyiket kőalapra emelték; csak egy épületet emeltek teljesen kőből: bizonyára az a kápolna. Ahogy keresztülmentek a várudvaron, Tamás észrevette, hogy a földsáncot megszakító tornyok mindegyikének meglazultak a kövei és hiányos a párkányzata. Átmentek a második hídon, s megálltak az újabb kapusház előtt. Tamás megmondta az őrnek, hogy

Mátét, a várnagyot keresi. Valamennyien bementek a felső udvarba, és egyenesen a négyszögletes lakótoronyhoz indultak. A földszinti faajtó nyilván a pincébe vezet. Fölmentek a falépcsőn a lovagteremhez.
Amint bementek, Tamás azonnal észrevette a várnagyot is, meg magát a grófot is. A ruhájukról ismerte föl őket. Bartholomew gróf alul hímzett, hosszú tunikát viselt, amelynek ujjai lefelé kiszélesedtek. Máté, a várnagy ugyanolyan rövid ujjasban volt, mint Tamás, csak az övé finomabb szövetből készült, és kis, kerek sapka volt a fején. Ott voltak a kandalló közelében: a gróf ült, a várnagy állt. Tamás kicsit közelebb ment a két emberhez, de hallótávolságon kívül megállt, s várta, hogy észrevegyék. Bartholomew gróf magas, ötvenes férfi volt, haja ősz, sápadt, sovány arcán gőgös kifejezés honolt. Nem látszott valami nagylelkűnek. A vámagy fiatalabb, s elnézve a tartását, Tamásnak eszébe jutott, mit mondott róla az őr: kicsit nőiesnek látszott. Tamás nemigen tudta, hová tegye.
Néhány más ember is volt a teremben, de egyikük sem vett tudomást Tamásról. Ő reménykedve, s az esetleges visszautasítástól félve állt ott. A gróf és a várnagy beszélgetése mintha sohasem akart volna véget érni. Végre mégis befejezték, a várnagy meghajolt és elfordult. Tamás előrelépett. Szíve a torkában dobogott.
– Te vagy Máté? – kérdezte.
– Én.
– Az én nevem Tamás. Kőművesmester vagyok. Jó mesterember, és a gyerekeim éheznek. Hallottam, hogy van egy kőbányátok... – bökte ki, s még a lélegzetét is visszafojtotta.

– Van egy kőbányánk, de nem hiszem, hogy több kőfejtőre volna szükségünk – jelentette ki Máté. Hátrapillantott a grófra, aki alig észrevehetően megrázta a fejét. – Nem – mondta Máté –, nem fogadhatunk föl!
Tamást a döntés gyorsasága döbbentette meg legjobban. Könnyebben viselte el, ha az emberek sajnálkozva utasították vissza. Azt azonnal látta, hogy Máté nem kegyetlen, de nem ér rá. Tamás és éhező családja nem egyéb számára, mint egy a lehetőleg minél hamarabb elintézendő ügyek közül.
– Végezhetnék javításokat is itt, a várban... – mondta kétségbeesetten Tamás.
– Van egy mesterünk, aki minden ilyen munkát elvégez.
Biztos afféle falusi ezermester – gondolta Tamás –, aki az eredeti szakmáját tekintve ács lehet.
– De én kőműves vagyok – mondta. – Az én falaim erősek.
Mátét bosszantotta, hogy érvelnie kell, és ingerülten akart válaszolni, majd a gyerekekre pillantott, és ellágyult az arca.
– Szívesen adnék munkát neked, de nincs rád szükségünk.
Tamás bólintott. Most alázatosan bele kellene nyugodnia abba, amit a várnagy mondott, és egy kis ételért és legalább a mai éjszakára szállásért könyörögni. De itt van vele Ilona, és Tamás félt, hogy elhagyja, így hát még egy próbát tett.
– Remélem, nem várható ostrom a közeljövőben – mondta olyan hangosan, hogy a gróf is meghallja.
Sokkal drámaibb volt a hatás, mint várta. Először Máté meredt rá, majd a gróf is talpra ugrott.
– Miért mondod ezt? – kérdezte élesen.

– Mert a védőműveitek igencsak rossz állapotban vannak.
– Milyen szempontból? Ember, beszélj világosan!
Tamás mély lélegzetet vett. A gróf ingerültnek, de figyelmesnek látszik. Még egy ilyen alkalma nem lesz.
– A kapusház falából több helyütt kipergett a vakolat. Nem nehéz bedugni egy feszítővasat a résbe. Az ellenség könnyen kiemelhet egy-két követ, és ha már ott a lyuk, könnyű lerombolni az egész falat. Azonkívül – tette hozzá gyorsan, mielőtt bárki közbeszólhatna vagy ellentmondhatna – a bástyák is sérültek. Helyenként teljesen hiányoznak, így védtelenül maradnak a lovagjaid vagy az íjászaid az...
– Tudom, mire valók a bástyák – szakította félbe ingerülten a gróf. – Más egyéb?
– A lakótorony pincéjébe faajtó vezet. Ha én ostromolnám meg a tornyot, ezen az ajtón át hatolnék be, és felgyújtanám a raktárakat.
– És ha te lennél a gróf, mit tennél, hogy megakadályozd?
– Gondoskodnék egy rakás faragott kőről, elegendő homokról és mészről, továbbá egy kőművesről, aki veszély esetén azonnal elzárná azt a bejáratot.
Bartholomew gróf Tamásra nézett. Sápadtkék szeme összeszűkült, s fehér homloka ráncokba gyúródott. Tamás nem tudta leolvasni az arckifejezését. Vajon nem haragszik-e rá, amiért ilyen szigorúan megkritizálta a várát? Az ember sohasem tudhatja, hogy az urak hogyan válaszolnak a bírálatra. Többnyire még az a legjobb, ha az ember hagyja, hadd kövessék el a hibáikat. De Tamás nagyon kétségbe volt esve.
Úgy látszott, a gróf végül elhatározta magát. Máté felé fordult, és így szólt:

– Fogadd föl ezt az embert!
Tamás majdnem diadalordításban tört ki, s csak erőnek erejével tudta visszatartani. Alig bírta elhinni. Ilonára nézett, s mind a ketten boldogan elmosolyodtak. Márta, aki mentes volt a felnőttek gátlásaitól, fölkiáltott:
– Éljen!
A gróf elfordult, és egy ott álló lovaggal kezdett beszélgetni. Máté rámosolygott Tamásra.
– Ebédeltetek már ma? – kérdezte!
Tamás nagyot nyelt. Olyan boldog volt, hogy közel állt a síráshoz.
– Még nem.
– Akkor leviszlek benneteket a konyhába.
Izgatottan követték a várnagyot, le a lépcsőn, át a hídon, az alsó udvarba. A konyha egy tágas, kővel szegélyezett faépület volt. Máté azt mondta, várjanak kint. A levegőben édes illat terjengett: valamilyen süteményt sütöttek. Tamás gyomra megkordult, szájában összefutott a nyál. Egy perccel később Máté egy nagy kancsó sörrel jelent meg, és odaadta Tamásnak.
– Mindjárt hoznak egy kis kenyeret és szalonnát – mondta, s visszament.
Tamás kortyolt egyet a sörből, azután továbbadta Ilonának. Ő előbb Mártának adott egy kicsit, s csak azután ivott, majd odaadta a kancsót Jankónak. Alfréd máris el akarta venni tőle, még mielőtt Jankó ihatott volna. Jankó elfordult, hogy Alfréd ne érhesse el a korsót. Tamás nem akart újabb veszekedést a gyerekek között most, hogy végre minden jóra fordult. Már éppen be akart avatkozni, megszegvén saját törvényét, hogy nem szól bele a gyerekek csetepatéiba, amikor Jankó szelíden odaadta

Alfrédnak a korsót.
Alfréd a szájához emelte, és inni kezdett. Tamás még csak egy kortyot ivott, és arra számított, hogy a kancsó körbejár, s visszatér hozzá, de úgy látszott, Alfréd az egészet ki fogja hörpölni. Azután furcsa dolog történt. Amikor Alfréd fölfordította az edényt, hogy a sör utolját is kiigya, egy kis állatféle pottyant az arcára.
Alfréd rémülten fölüvöltött, és elejtette a korsót. Lesöpörte arcáról azt a szőrösnek látszó valamit s hátraugrott.
– Mi ez? – üvöltötte. Az a valami a földre hullott. Lenézett, halálsápadt lett, s reszketett az undortól.
Valamennyien odanéztek. A döglött ökörszem volt.
Tamás elkapta Ilona pillantását, majd mind a ketten Jankóra néztek. Jankó vette el a kancsót Ilonától, s egy pillanatra hátat fordított, mintha Alfréddal szemben meg akarná védeni, azután meglepően készségesen adta tovább Alfrédnak.
Most nyugodtan, okos, koravén arcán halvány, elégedett mosollyal nézeti Alfrédra.

Jankó tudta, hogy ezt nem ússza meg szárazon.
Alfréd valamiképpen bosszút fog állni. Majd ha a többiek nem néznek oda. Mondjuk, gyomron öklözi. Ez a kedvenc módszere, mert nagyon fáj, de nem hagy nyomot. Jankó látta, hogy Mártával már elbánt így néhányszor.
De még a gyomron öklözést is megérte, hogy láthatta Alfréd arcán a rémületet, amikor a döglött madár kiesett a söréből.
Alfréd gyűlölte Jankót. Ez új élmény volt Jankó számára. Anyjától mindig csak szeretetet kapott, más pedig nem nyilvánított érzelmet iránta. Alfréd ellenségeskedésének semmilyen látható oka nem volt.

Úgy látszott, ugyanígy érez Mártával kapcsolatban is. Örökké csipkedte, meghúzkodta a haját, elgáncsolta, és el nem mulasztotta volna, hogy elrontsa, amit különösen szeret. Jankó anyja látta, mi történik, és haragudott miatta. De Alfréd apja szemmel láthatóan teljesen természetesnek tartja ezt, annak ellenére, hogy ő maga szelíd, csupa szív ember, aki nyilvánvalóan ugyanúgy szereti Mártát. Az egész olyan érthetetlen, ugyanakkor varázslatos.

Minden varázslatos. Jankó még soha életében nem élt át ilyen izgalmas időket. Alfréd ellenére, a szinte állandó éhezés ellenére, annak ellenére, hogy bántotta, hogy anyja sokkal több figyelmet szentel Tamásnak, mint őneki, teljesen lenyűgözte a különös jelenségeknek, az új meg új élményeknek ez a szüntelen folyama.

A vár a legújabb a csodák sorozatában. Már hallott várakról: az erdőben töltött hosszú téli estéken anyja chansonokra, lovagokról és varázslókról szóló, francia nyelvű verses történetekre tanítgatta, amelyek legtöbbje több ezer soros, s ezekben a históriákban a várak voltak a szerelmi regények színhelyei és az üldözöttek menedékei. De mert még sohasem látott várat, úgy képzelte el, hogy az az ő jól ismert barlangjuknak valamivel nagyobb változata. A valóságos látvány lenyűgözte: olyan óriási, annyi épülettel és tömérdek emberrel, akik mind csinálnak valamit, lovat patkolnak, vizet húznak, csirkéket etetnek, kenyeret sütnek, mindenfélét visznek, mindig visznek valamit: szalmát a padlóra, tűzifát, liszteszsákokat, szövettekercseket, kardokat és nyergeket és ételes edényeket. Tamás azt mondta neki, hogy az árok és a fal nem a táj természetes tartozéka, hanem úgy ásta ki s hányta föl több tucat

ember. Nem mintha nem hitt volna Tamásnak, de el nem tudta képzelni, hogy csinálták.

A délután vége felé, amikor már túlságosan sötét volt a munkához, a sok-sok szorgoskodó ember mind elindult a lakótorony csarnoka felé. Kákabél gyertyákat gyújtottak, a tüzet jobban megrakták, és még a kutyák is mind bejöttek a hidegről. Néhány férfi és asszony szétszedte a helyiség fala mellett egymásra rakott széles deszkákat, és kecskelábakat meg nagy, T formájú asztalt állított föl belőlük, székeket állítottak a T fejéhez, kétoldalt pedig hosszú lócákat. Jankó még sohasem látott ilyen sok embert együtt dolgozni, és meglepte, hogy mennyire élvezik. Mosolyogtak és nevetgéltek, miközben a nehéz deszkákat emelgették, azt mondták: Hó-rukk!, Ide, ide! meg Óvatosan! Jankó irigyelte bajtársiasságukat, s azon tűnődött, vajon neki is része lehet-e benne valamikor.

Kis idő múlva mindenki letelepedett a lócákra. A várbeli cselédek egyike jókora fatálakat és -kanalakat osztott szét, s közben számolta, hogy hányat adott ki, majd megint körbejárt, és minden tányér aljára tett egy vastag szelet barna kenyeret. Egy másik cseléd fakupákat tett az asztalra, és hatalmas kancsókból sört töltött beléjük. Jankó is, Márta is, Alfréd is, akik az alsó végénél ültek, kaptak egy-egy kupát, úgyhogy nem volt min összeverekedni. Jankó máris kézbe vette a magáét, de az anyja rászólt, hogy várjon egy kicsit.

Amikor kitöltötték a sört, a terem elcsendesedett. Jankó megbűvölten várta, mi fog történni. Egy perc múlva megjelent a gróf a szobájából levezető lépcső tetején. Lejött a terembe, nyomában a Máté névre hallgató várnaggyal és még három-négy jól öltözött férfival. Majd egy fiú következett és a legszebb teremtés, akit Jankó valaha látott.

Egy leány vagy asszony volt – ezt nem tudta biztosan. Fehér ruhát viselt, ujjasának bő, hasított ujja a lépcsőt söpörte, ahogy lefelé jött. Sűrű, sötét haja göndör fürtökben keretezte az arcát, és sötét, nagyon sötét szeme volt. Jankó rájött, hogy ő az, akiről a chansonok szólnak, amikor a szépséges várkisasszonyt emlegetik. Nem csoda, hogy a lovagok mind simák, amikor a hercegnő meghal.
Amikor a lépcső aljára ért, Jankó észrevette, hogy még egészen fiatal, mindössze néhány évvel idősebb nála, de a fejét büszkén föltartja, királynői tartással az asztalfőhöz megy, és leül a gróf mellé.
– ő kicsoda? – suttogta.
– Biztos a gróf leánya – súgta vissza Márta.
– Mi a neve?
Márta megvonta a vállát, de a Jankó mellett ülő, maszatos képű lány azt felelte:
– Alienának hívják. Ugye, gyönyörű?
A gróf Aliena felé emelte a kupáját, majd lassan körülhordozta szemét az asztalon, s ivott. Erre a jelre várt mindenki. Mindnyájan követték a példáját: mielőtt ittak volna, fölemelték a kupát.
A vacsorát óriási, gőzölgő üstökben hozták be. Elsőnek a grófot szolgálták ki, majd a leányát, a fiút s az asztalion ülő lovagokat; a többiek maguk szolgálták ki magukat. Fűszeres mártásban főtt, sózott halat kaptak. Jankó jól megtöltötte a tányérját, s az egészet megette, majd a tányér alján lévő kenyeret is, melyet jól átjárt a zsíros lé. Két kanál között Alienára bámult, minden mozdulatát megfigyelte: ahogy kecsesen a kése hegyére tűzte a haldarabokat s fehér fogai közé helyezte, egészen parancsoló hangjáig, amellyel a cselédeket utasítgatta. Szemmel láthatóan mindenki szerette. Pattantak, ha hívta őket, mosolyogtak, ha

szólt hozzájuk, és sietve teljesítették a parancsait. Jankó megfigyelte, hogy az asztal körül ülő fiatal férfiak gyakran néznek felé, s némelyikük büszkén kihúzza magát, mikor azt hiszi, hogy feléje néz. De ő főleg az apja mellett ülő idősebb férfiakkal foglalkozott, ügyelve rá, hogy elég kenyerük és boruk legyen, kérdéseket tett föl nekik, és figyelmesen hallgatta a válaszaikat. Jankó szerette volna tudni, milyen lehet, amikor egy ilyen gyönyörű hercegnő szól hozzá, s miközben a választ hallgatja, ránéz azzal a nagy, sötét szemével.

Vacsora után zenéltek. Két férfi és égy asszony muzsikált dobbal, állati és madárcsontból faragott sípokkal és olyan csengőkkel, amilyen a birkák nyakában lóg. A gróf behunyta a szemét, és úgy látszott, egészen belefeledkezik a muzsikába, de Jankónak nem tetszett ez a monoton, szomorú dallam. Jobban szerette azokat a víg dalokat, amelyeket az anyjától hallott. A többiek is így gondolkodhattak, mert izegtek-mozogtak, csoszogtak, és általános megkönnyebbüléssel fogadták a zenélés végét.

Jankó azt remélte, közelebbről is megnézheti Alienát, de nagy csalódására a muzsika befejeztével fölkelt az asztal mellől, és fölment a lépcsőn. Bizonyára ott van az ő ágyasháza is – gondolta.

A gyerekek és némelyik felnőtt sakkozott és ostáblázott; a szorgalmasabbja övet, sapkát, harisnyát, kesztyűt, edényeket, sípot, kockát, lapátot, lószerszámot fabrikált. Jankó lejátszott néhány sakkjátszmát, és mindet megnyerte. Az egyik katonát bosszantotta, hogy egy gyerektől kikap, s ezek után Ilona rászólt, hagyja abba a játékot. Körbejárt a csarnokban, és belehallgatott az emberek beszélgetésébe: egyesek okosan társalogtak a

termésről, állatokról, püspökökről és királyokról, de mások csak ugratták, s mókás történeteket meséltek. Jankó ezt is, azt is roppant érdekesnek találta.
Közben lassan leégtek a gyertyák, a gróf is visszavonult, a többi hatvanhetven ember pedig beburkolózott a köpenyébe, s lefeküdt aludni a szalmával fölhintett padlóra.
Az anyja és Tamás szokás szerint együtt feküdt le Tamás nagy köpenye alá, s az anyja Tamáshoz bújt, úgy, ahogy Jankóhoz szokott bújni, amikor még kicsi volt. Irigyen figyelte őket. Hallotta, hogy halkan beszélgetnek, majd az anyja mély hangon, bensőségesen nevetett. Kis idő múlva testük ütemes mozgásba kezdett a köpeny alatt. Amikor először látta ezt tőlük, rettenetesen megijedt, azt gondolta, akármit csinálnak, biztosan fáj, de észrevette, hogy közben csókolgatják egymást, s bár az anyja néha felnyögött, nem fájdalomtól, hanem a gyönyörtől. Maga sem tudta, miért, valahogy ódzkodott tőle, hogy megkérdezze. De most, miközben a tűz lassan kihamvadt, látta, hogy egy másik pár ugyanezt teszi, s ebből arra kellett következtetnie, hogy ez természetes dolog. Egy újabb titok – gondolta –, s nemsokára álomba merült.
A gyerekek már kora reggel fölébredtek, de a reggelit csak a mise után szolgálhatták föl, s misét addig nem mondhattak, amíg a gróf föl nem kelt; úgyhogy várniuk kellett. Egy korán kelő cseléd beosztotta őket tüzelőhordásra. A felnőttek csak akkor kezdtek ébredezni, amikor bezúdult az ajtón a fagyos reggeli levegő. Amikor a gyerekek végeztek a tüzelőhordással, meglátták Alienát.
A lépcsőn jött lefelé, mint az este, de most egészen másképpen nézett ki. Rövid ujjast és prémcsizmát

viselt. Tömérdek haját hátrakötötte egy szalaggal, úgyhogy szabadon hagyta nemes vonalú állat, kicsiny fülét és fehér nyakát. Nagy, sötét szeme, amely tegnap este olyan komolynak és felnőttnek mutatta, most jókedvűen csillogott, s a szája is mosolygott. Az a fiú jött mögötte, aki az asztalfőn ült vele és a gróffal. A fiú is idősebbnek látszott Jankónál egy-két évvel, de még nem nőtt olyan nagyra, mint Alfréd. Kíváncsi pillantást vetett Jankóra, Mártára és Alfrédra, de nem ő, hanem a leány szólította meg őket:
– Ti kik vagytok? – kérdezte. Alfréd válaszolt:
– Az apám az a kőműves, aki ki fogja javítani a várat. Az én nevem Alfréd, a húgomé Márta. Ez pedig Jankó.
Amikor a leány közelebb jött, Jankó levendulaillatot érzett, s szinte elszédült tőle. Hogyan lehet egy embernek virágillata?
– Hány éves vagy? – kérdezte a leány Alfrédtól.
– Tizennégy. – Alfrédot is szemmel láthatóan elbűvölte, vette észre Jankó. A következő pillanatban Alfréd kibökte:
– És te hány éves vagy?
– Tizenöt. Nem akartok enni valamit?
– Dehogynem.
– Gyertek velem.
Valamennyien követték, ki a csarnokból, le a lépcsőn.
– De a mise előtt nem adnak enni – jegyezte meg Alfréd.
– Azt teszik, amit mondok nekik – mondta Aliena fölszegett fejjel. Átvezette őket a hídon, le az alsó udvarba, azt mondta, várjanak, és bement a konyhába.
– Ugye, milyen szép? – suttogta Márta Jankónak, aki némán bólintott. Pár pillanattal később Aliena kijött, kezében egy kancsó sörrel és egy fehér cipóval. A

kenyeret darabokra törte, és odaadta nekik, majd körbekínálta a kancsót.
Kis idő múlva Márta félénken megszólalt:
– Hol van az édesanyád?
– Meghalt – vágta rá Aliena.
– Nem vagy szomorú?
– Az voltam, de már régen volt. – Egy fejmozdulattal a mellette álló fiú felé intett: – Richard nem is emlékszik rá.
Richard az öccse lehet – állapította meg magában Jankó.
– Az én édesanyám is meghalt – mondta Márta, és könnyek gyűltek a szemébe.
– Mikor? – kérdezte Aliena.
– A múlt héten.
Alienát nem nagyon hatották meg Márta könnyei, vette észre Jankó; úgy látszik, ahhoz szokott, hogy az emberek elrejtik a bánatukat.
– Akkor ki az az asszony veletek?
– Ő az én édesanyám – mondta gyorsan Jankó. Boldog volt, hogy ő is mondhat neki valamit.
Aliena úgy fordult felé, mintha most látná először.
– És hol a te apád?
– Nincs apám – felelte. Már attól is izgalomba jött, hogy ránézhet.
– Ő is meghalt?
– Nem. Nekem sohasem volt apám.
Pillanatnyi csönd támadt, majd Aliena, Richard és Alfréd nevetésben tört ki. Jankó zavarba esett, és bután meredt rájuk, amitől csak még jobban nevettek, annyira, hogy megsértődött. Mi olyan mulatságos abban, hogy sohasem volt apja? Még Márta is mosolygott, és elfeledkezett a könnyeiről.
– Akkor honnan jöttél, ha nem volt apád? – kérdezte

csúfondárosan Alfréd.
– Az édesanyámból. Minden gyerek az édesanyjából jön ki. Mi köze ehhez az apáknak?
Ezen még jobban nevettek. Richard föl-le ugrált jókedvében, s közben Jankó felé mutogatott.
– Nem tud ez semmit – mondta Alfréd Alienának. – Az erdőben találtuk.
Jankó arca vörösre gyúlt a szégyentől. Olyan boldog volt, hogy Alienához beszélhet, s most a leány azt hiszi róla, hogy nincs ki a négy kereke, hogy egy erdei lelenc, de az volt a legrosszabb, hogy még mindig nem tudta, mi rosszat mondott. Kis híján sírva fakadt, s ez még jobban elrontotta a dolgot. A kenyér megakadt a torkán, képtelen volt lenyelni. Alienára nézett, szép, élénk, jókedvű arcára, s nem bírta tovább, eldobta a kenyeret s elszaladt.
Oda se figyelt, hová megy, s addig ment, amíg a sánchoz nem ért. Fölkapaszkodott a meredek emelkedőn a tetejére. Itt leült a hideg földre, elnézett a messzeségbe, és roppant mód sajnálta magát, gyűlölte Alfrédot és Richardot, sőt Mártát és Alienát is. A hercegnők szívtelenek – gondolta.
A harang misére szólított. A vallási szertartások is mélységes titkot jelentettek számára. Olyan nyelven beszélnek, amely se nem angol, se nem francia, a papok szobrokhoz, képekhez, sőt teljesen láthatatlan valakikhez énekelnek, és szólnak hozzájuk. Ilona ha csak tudta, elkerülte a szertartásokat Amikor a vár népe megindult a kápolna felé, Jankó átment a sánc másik oldalára, hogy ne is lássák.
A várai sík, csupasz földek vélték körül, s csak a távolban sötétlett erdő. Két korai látogató igyekezett a síkon át a vár felé. Az eget alacsony, szürke felhők bontották, Lehet, hogy havazni fog? – kérdezte

magában Jankó.
Két másik látogató is föltűnt a szemhatáron. Ezek lóháton jöttek. Sebesen vágtattak a vár felé, s csakhamar megelőzték az előző keltől. Végigdüböröglek a fahídon a kapusházhoz. Mind a négy vendégnek várnia kell, amíg véget nem ér a mise, akármilyen sürgős ügy hozta is őket ide, mert a szolgálatban lévő őrökön kívül mindenki részi vesz a misén.
Egy váratlan, közeli hang hallatán talpra ugrott.
– Tehát itt vagy. – Az anyja volt, aki azonnal látta rajta, hogy borús kedvében van. – Mi bajod?
Azt szerette volna, ha megvigasztalja, de megkeményítette a szívét, és azt kérdezte:
– Volt apám?
– Persze. Mindenkinek van apja. – Letérdelt mellé.
Jankó elfordította az arcát. Ő tehet róla, hogy kicsúfolták: miért nem beszélt soha az apjáról?
– Mi történt vele?
– Meghalt.
– Amikor még kicsi voltam?
– Amikor még meg sem születtél.
– Hogyan lehetett az apám, ha meghalt, mielőtt megszülettem?
– A kisbabák egy magból lesznek. A mag egy férfi fütyülőjén jön ki, és beültetik egy asszony puncijába. Aztán a mag kisbabává fejlődik a hasában, és amikor kész van, kijön.
Jankó hallgatott egy kicsit, hogy megeméssze a hallottakat. Az volt a gyanúja, hogy a dolog összefügg azzal, amit éjjel szoktak művelni.
– Tamás is elültet benned egy magot? – kérdezte.
– Lehet.
– Akkor születik egy új gyereked.

Az anyja bólintott.
– Egy öcsikéd! Szeretnéd?
– Nekem mindegy. Tamás már úgyis elvett tőlem. Egy új gyerek már nem számít.
Az anyja köré fonta a karját, és simogatni kezdte a hátát.
– Senki sem tud elvenni engem tőled – mondta. Jankó ettől egy kicsit jobban érezte magát.
Így ültek még egy darabig, majd Ilona így szólt:
– Hideg van itt. Gyere, menjünk be, és üljünk a tűz mellé a reggeliig!
Jankó bólintott. Fölálltak, és lementek a sáncról, majd át a várudvaron.
A négy látogatónak nem volt nyoma. Talán bementek a kápolnába.
Amikor keresztülmentek a felső várudvarba vezető hídon, Jankó ismét megszólalt:
– Hogy hívták az apámat?
– Jánosnak, mint téged. Shareburgi Jánosnak.
Ez tetszett neki. Ugyanaz a neve, mint az apjának.
– Akkor mondhatom azt az embereknek, hogy János fia Jánosnak hívnak?
– Mondhatod. Az emberek nem mindig úgy szólítják az embert, ahogy szeretné, de azért megpróbálhatod.
Jankó bólintott. Sokkal jobban érezte magát. Ezentúl úgy fog magára gondolni, mint János fia Jánosra. Már nem szégyellte magát. Végre tudja, mire kellenek az apák, és tudja a saját apja nevét. Shareburgi János.
Odaértek a felső várudvar kapuházához. Itt nem álltak őrök. Jankó anyja fölvonta a szemöldökét, s megállt.
– Az az érzésem, hogy itt valami furcsa dolog fog történni – mondta.
Hangja nyugodtan és szemtelenül csengett, Jankó

mégis félelmet hallott ki belőle, és baljós előérzete támadt.
Anyja belépett a szűk kapusfülkébe. Jankó a következő pillanatban rémült nyögést hallott. Bement utána. Ijedten dőlt a falhoz, kezét a szája elé kapta, és a földre meredt.
Az őr kezét-lábát szétvetve, hanyatt feküdt a földön. A torkát elvágták, s körülötte óriási, friss vértócsa festette pirosra a földet. Kétségtelenül meghalt.

William Hamleigh és az apja az éj közepén indult útnak majdnem száz lovaggal és lovas katonával, s a sereget az anyja zárta. A fáklyákkal megvilágított had, a fagyos éjszakai szélnek nekifeszülő arcok félelmetes hatást tettek azoknak a falvaknak népére, amelyeken keresztüllovagoltak útban Earlscastle felé. Még mindig koromsötétben értek az útkereszteződéshez. Innen lépésre váltottak, hogy minél kisebb zajt üssenek, és hadd pihenjenek a lovak. Pirkadatkor elrejtőztek a Bartholomew gróf várát környező mezőket szegélyező erdőben.
William nem számolta meg, hány harcképes embert látott a várban – ezért a mulasztásért az anyja kegyetlenül lehordta, hiába próbált azzal kimagyarázkodni, hogy akiket látott, azok közül sokan arra vártak, hogy üzenetet vigyenek, mások pedig azután is jöhettek, hogy ő elment, így hát akármilyen számot mond, nem volna megbízható. Akkor is jobb volna a semminél – mondta az apja. Nagyjából úgy becsülte meg, hogy negyven embert látott, úgyhogy ha az azóta eltelt órák alatt nem történt különösebb változás, Hamleigh-ék legalább kétszeres túlerőben lesznek.
Most már elég közel voltak ahhoz, hogy

megostromolják a várat. De inkább olyan haditervet dolgoztak ki, hogy ostrom nélkül próbálják meg bevenni. Az volt a probléma, hogy a támadó sereget észrevehetik az őrök, s a várat jóval azelőtt bezárnák, hogysem a falak alá érkeznének. Hogyan lehet megtalálni a módját, hogy a vár nyitva álljon mindaddig, amíg odaérnek erdei rejtekhelyükről.
Természetesen William anyja volt az, aki megoldotta a problémát.
– El kell terelni a figyelmüket! – jelentette ki, miközben megvakarta az ál lán lévő kelést. – Valami olyasmivel, amitől megijednek, hogy csak akkor vegyék észre a sereget, amikor már késő. Például egy tűzzel.
– Ha egy idegen besétál, és fölgyújt valamit – jegyezte meg az ura –, mindenképpen észreveszik.
– Észrevétlenül kell bejutnia – mondta William.
– Persze – legyintett az anyja türelmetlenül. – Majd akkor csinálod, amikor a misén lesznek.
– Én?!
Ót jelölték ki az előőrs vezetésére. A hajnali ég kínos lassúsággal kezdett világosodni. William ideges és türelmetlen volt. Az éjszaka folyamán a szülei és ő bizonyos finomításokat hajtottak végre az eredeti terven, de még mindig sok részletében rosszul üthetett ki: az előőrs valami okból nem jut be a várba, vagy gyanút kelt, és nem tudnak meglepetésszerűen föllépni, vagy elkapják őket, mielőtt bármit is csinálhatnának. De még ha beválik is a terv, akkor sem kerülhetik el az összecsapást – és ez lesz William első igazi csatája. Lesznek sebesültek, és lesznek halottak is, és ő is egyike lehet a szerencsétleneknek. Gyomrát összeszorította a félelem. Aliena is ott lesz, és tudni fogja, ha vereséget szenved. Másrészt azt is látni fogja, ha győz. Elképzelte magát, amint kezében

véres kardjával beront az ágyasházába. Akkor majd azt kívánja, bárcsak ne nevette volna ki!
A vár felől elhallatszott az erdőig a reggeli misére szólító harang.
William bólintott, mire két ember levált a csoportról, és megindult gyalogosan a mezőn át a vár felé: Rajmond és Ranulf, két kemény arcú, kemény izmú Williamnél néhány évvel idősebb harcos. William maga választotta ki őket: apja teljesen rábízta a dolgot. Az apja majd a mindent elsöprő támadást vezeti.
William Rajmond és Ranulf után nézett, amint gyorsan átvágnak a fagyos földeken. Mielőtt odaértek volna a várhoz, Valterra pillantott, majd megsarkantyúzta lovát, s gyors ügetésben utánuk eredtek. A sáncokon figyelő őrök kétszer két, egymástól független embert fognak látni, kettőt gyalogosan, kettőt lóháton, amint kora reggel a vár felé igyekeznek: ártatlannak tetsző látvány.
William jól időzített. Ő meg Valter a vártól mintegy száz yardra beérte s elhagyta Rajmondot és Ranulfot. A híd előtt leszálltak a lóról. William szíve a torkában dobogott. Ha most ezt elrontják, az egész támadás balul üt ki.
A kapu előtt két őr állt. Williamnek az a lidérces gyanúja támadt, hogy valahol a közelben tucatnyi fegyveres áll lesben, mindjárt előugranak rejtekhelyükről, és miszlikbe aprítják őket. Az őrök óvatosnak látszottak, de nem aggodalmasnak. Nem viseltek vértet. William és Valter páncélinget húzott a köpenye alá.
William úgy érezte, mintha a gyomra egyszerre cseppfolyóssá vált volna, nem bírt nyelni. Az őrök egyike ráismert:
– Hahó, lord William – mondta kedélyesen. – Megint

udvarolni jöttél?
– Ó, istenem! – sóhajtotta William vékony hangon, s a következő pillanatban tőrét az őr hasába döfte, hegyével fölfelé, a szív irányába.
Az őr felnyögött, összegörnyedt, kinyitotta a száját, mintha sikoltani akarna. A legkisebb zaj elronthat mindent! William ijedtében kirántotta tőrét, és az őr nyitott szájába döfte, hogy elhallgattassa; sikoltás helyett vér szökkent föl torkából. Szemei becsukódtak. William kihúzta a tőrt, s az őr a földre zuhant.
William lova a váratlan akciótól megrettenve, oldalazni kezdett. William megragadta a kantárját, majd Valterra pillantott, akinek a másik őr jutott. Valter egyszerűen elvágta a torkát, úgyhogy egy szempillantás alatt némán kimúlt. Ezt meg kell jegyeznem – gondolta William –, legközelebb én is így csinálom. Majd arra gondolt: Sikerült! Megöltem egy embert!
Érezte, már nem fél.
Átadta a kantárt Valternak, és fölszaladt a kapusház csigalépcsőjén. A felső szinten egy forgatható kereket talált, amilyennel az emelőhidakat húzzák föl. William kardjával átvágta a vastag kötelet. Két csapás elég volt ahhoz, hogy kettémetssze. A szabad végét kidobta az ablakon. A várárok partjára esett, s lassan, halkan loccsanva belecsúszott. A felvonóhidat már nem lehet fölhúzni, ha megérkezik lord Percy támadó hada. Ez volt az egyik ötlet, amelyet az éjjel gondoltak ki.
Rajmond és Ranulf akkor ért oda a kapusházhoz, amikor William leért a lépcső aljára. Az ő első feladatuk, hogy tönkretegyék a hatalmas, vasalt tölgyfa kaput, amely a hídról a várudvarba vezető boltívet zárja. Mind a ketten elővettek egy fakalapácsot meg egy vésőt, és nekiláttak, hogy kivéssék a hatalmas vaszsanérok körül a vakolatot. William ijesztően

hangosnak hallotta a kalapácsok ütemes puffanásait.
A két halott őrt gyorsan bevonszolta a fülkébe. Mivel mindenki a misén van, fölöttébb valószínű, hogy mire észreveszik a hullákat, már késő.
Átvette Valtertól a lova kantárát, s a kapuboltozat alól kilépve, az istálló felé indultak. William kényszerítette magát, hogy nyugodt ütemben lépkedjen; közben lopva az őrtornyok felé lesett: az ott posztoló őrök valamelyike nem vette-e észre, hogy a felvonóhíd kötele a várárokba zuhant. Nem kelt bennük gyanút a kalapácsütések zaja? Némelyikük lepillantott rájuk, de nem érdekelték őket különösebben, a kalapácsütéseket pedig a tornyok tetején valószínűleg nem hallják. William megkönnyebbült. A terv be fog válni.
Odaértek az istállóhoz, s bementek. Lovaik kantárját lazán egy rúdhoz kötötték, hogy az állatok majd ki tudjanak menekülni. Majd William elővette a kovakövet, odatartotta a földre terített szalmához, és szikrát csiholt. Nedves és piszkos volt, de azért izzani kezdett. Még három kis tüzet szított, s Valter is ugyanezt tette. Egy percig figyeltek. A lovak megérezték a füstszagot, és nyugtalankodni kezdtek a jászlak mellett. William még egy percig várt. A tűz előrekúszott: jól halad a tervük.
Valterral együtt kiment az istállóból a várudvarra. Rajmond és Ranulf a kapuboltozat védelmében még mindig a vakolatot véste a zsanérok körül. Ők ketten a konyha felé indultak, hogy azt a benyomást keltsék, mintha enni szeretnének valamit, ami természetes dolog. Senki nem járt az udvaron, mindenki a misén volt. William alkalmanként fölpillantott a bástyákra, és észrevette, hogy az őrök nem befelé néznek, hanem kifelé, a mezőkre – így is gondolták. Mindamellett

fölkészült rá, hogy valaki bármikor kijöhet valamelyik épületből, s meglephetik őket, akkor pedig itt, a szabad ég alatt azonnal meg kell ölniük, s ha ezt valaki észreveszi, vége a játéknak.
Megkerülték a konyhát, és a felső várudvarba vezető híd felé indultak. Ahogy elhaladtak a kápolna mellett, hallották a szertartás fojtott szövegét. Bartholomew gróf odabent van, és nem sejt semmit – gondolta William ujjongva –, fogalma sincs róla, hogy egymérföldnyire tőle egy egész hadsereg várakozik, az ellenség négy tagja pedig máris bent van erődjének falai közt, s ég az istállója. Aliena is a kápolnában térdel, és imádkozik. Nemsokára előttem fog térdelni – gondolta William, és fejébe tódult a vér.
Odaértek a hídhoz. Úgy intézték, hogy az első híd működőképes maradjon, csak a felvonókötelet vágták át, és a kaput tették használhatatlanná, hogy seregük be tudjon jutni a várba. William következő feladata, hogy ezt megakadályozza: fölhúzza a hidat. Akkor a gróf ott marad védtelenül az alsó udvarban.
Odaértek a felső kapusházhoz, s jöttükre előlépett egy őr a fülkéből.
– Korán jöttetek! – mondta.
– A gróf hívatott – felelte William. Közelebb ment az őrhöz, mire az is hátrább lépett William nem akarta, hogy kihátráljon a boltív alól: észrevehetik a felső udvar bástyáin figyelő őrök.
– A gróf a kápolnában van – mondta az őr.
– Akkor megvárjuk. – Ezt itt gyorsan és nesztelenül kell megölni, de William nem tudta, hogy kerüljön közelebb hozzá. Segélyt kérőn pillantott Valterra, aki azonban türelmesen állt és várt.
– A toronyban be van fűtve – mondta az őr. – Menjetek, melegedjetek meg. – William habozott, s az

őrt mintha elfogta volna az aggodalom. – Mire vártok? – kérdezte csaknem ingerülten.
William kétségbeesetten kutatott az agyában valamilyen ürügy után.
– Nem kaphatnánk enni valamit? – kérdezte végül.
– Majd ha vége a misének. Csak akkor visznek reggelit a toronyba.
William észrevette, hogy Valter észrevétlenül oldalazni kezd. Ha az őr elfordul, mögéje kerülhet. William néhány véletlennek tetsző lépést tett az ellenkező irányba, s közben így szólt:
– Nem vagyok nagyon elragadtatva a grófod vendégszeretetétől. – Az őr utánafordult. – Hosszú utat tettünk meg...
Ekkor Valter lecsapott.
Az őr mögé lépett, s karját a válla köré fonta. Bal kezével fölütötte az állat, s a jobbjába szorított késsel elmetszette a torkát. William megkönnyebbülten sóhajtott föl. Egy pillanat alatt játszódott le az egész.
ők ketten már reggeli előtt három embert tettek el láb alól. Ujjongó érzés fogta el: a mai nap után senki sem fogja kinevetni!
Valter behúzta a holttestet a fülkébe. Ez a kapusház pontos mása volt az elsőnek: innen is csigalépcső vezetett föl a felvonószerkezethez. William fölment, s Valter követte.
Amikor tegnap itt járt a várban, ezt a tornyot nem derítette föl. Nem gondolt rá, de nem is lett volna rá elfogadható ürügye. Föltételezte, itt is lesz egy kerék vagy legalább egy forgatható henger, de most azt látta, hogy semmilyen felvonószerkezet nincs, csak egy vastag kötél és egy csörlő. A híd fölhúzásának egyetlen módja, ha nekiveselkednek a kötélnek. Megragadták, és együtt húzták, de a híd meg se

reccsent. Tíz embernek való feladat!
Egy pillanatra zavarba jött. A másik felvonóhidat, amelyik a vár bejáratához vezetett, egy hatalmas kerék mozgatta, s könnyen el tudtak bánni vele. Aztán rájött, hogy azt nyilván minden éjszaka fölhúzzák, míg ezt csak veszélyhelyzetben.
Semmi értelme a fejüket törni. Az a kérdés, mi a következő teendőjük. Ha nem tudják fölhúzni a hidat, bezárhatják a kaput, ami szintén hátráltatná a grófot.
Leszaladt a lépcsőn, Valterral szorosan a nyomában. Amikor leért, megrettent: úgy látszik, még sincs mindenki a misén! Egy asszony és egy gyermek jött elő a kapusfülkéből.
William megtorpant. Azonnal ráismert az asszonyra: az építőmester felesége, akit tegnap meg akart vásárolni egy fontért. Ő is meglátta, és átható, mézsárga szeme szinte keresztülfúrta; William meg sem próbálta ártatlan látogatónak mutatni magát, aki a grófra vár: tudta, hogy úgysem csaphatná be.
Meg kell akadályozni, hogy riassza a vár népét. S ennek egyetlen módja, ha megöli, gyorsan és nesztelenül, ahogy az őrökkel végzett.
Az asszony mindent látó szeme leolvasta arcáról szándékát. Megragadta a kölyke kezét, és sarkon fordult. William el akarta kapni, de az asszony gyorsabb volt. Berohant a várudvarba, s egyenesen a torony elé futott. William és Valter utánavetette magát.
Az asszony nagyon gyors lábú volt, ők pedig páncélinget viseltek és nehéz fegyvereket cipeltek. Az asszony odaért a lovagterembe vezető lépcsőhöz, és sikoltozva fölszaladt. William körülkémlelt a sáncokon. A sikoltásra legalább két őr fölfigyelt. A játszma elveszett. William zihálva torpant meg a lépcső alján. Két őr, majd egy harmadik, negyedik rohant le a

falakról az udvarra. Az asszony eltűnt a toronyban a fiúval együtt. De ő már nem is fontos; most, hogy az őröket fölverte, nincs értelme megölni.

A pap éppen fölemelte az oltáriszentséget, amikor Tamás észrevette, hogy valami baj lehet a lovakkal: a megszokottnál sokkal sűrűbben nyerítenek és toporzékolnak. A következő pillanatban valaki félbeszakította a pap lassú, latin kántálását:
– Füstöt érzek!
Tamás is érezte, s vele együtt mindenki. Tamás magasabbra nőtt az átlagnál, és ha lábujjhegyre állt, kiláthatott a kápolna ablakán. Oldalt lépett s kinézett. Az istálló lángolt!
– Tűz van! – kiáltotta, s mielőtt még egy szót szólhatott volna, a többiek kiabálása túlharsogta. Mindenki az ajtó felé tódult. A miséről megfeledkeztek. Tamás visszatartotta Mártát, attól félve, hogy még eltapossák a kavarodásban, s Alfrédra is rászólt, hogy maradjon velük. Hol lehet Ilona és Jankó?
Egy perc múlva őket hármukat és a bosszús papot kivéve, senki sem volt a kápolnában.
Tamás kivezette a két gyermeket. Néhányan a lovakat oldozták el, hogy biztonságba helyezzék őket, mások vizet húztak a kútból, hogy a lángokra locsolják. Tamás sehol sem látta Ilonát. A kiszabadított lovak a tűztől, futkosástól és kiáltozástól megriadva körbe-körbe vágtattak az udvaron. Félelmetes volt a patadobogás. Tamás egy pillanatig erősen fülelt, s fölvonta a szemöldökét: túlságosan hangos, mintha nem húsz-harminc ló vágtatna, hanem legalább száz. Hirtelen ijesztő sejtése támadt.
– Maradj itt egy kicsit, Márta! Alfréd, vigyázz rá! – Nekiszaladt a meredek sáncnak, s fölrohant a tetejére.

Zihálva fordult meg, s kifelé nézett.
A sejtése igaznak bizonyult, s szívét jeges félelem szorította össze. Mintegy nyolcvan-száz főnyi lovas sereg vágtatott a csupasz földeken át a vár felé. Félelmetes látványt nyújtottak. Páncélingük és kivont kardjuk meg-megvillant. A lovak orrából pára csapott ki. A lovasok zord, elszánt arccal hajoltak előre a nyeregben, nem kiabáltak, csak a sok száz pata fülsiketítő dübörgése hallatszott.
Tamás hátrafordult, lenézett az udvarba. Miért nem hallja senki? Mert a patadobogást elnyelik a várfalak, és túlharsogja a benti kiáltozás. De miért nem vesznek észre semmit az őrök? Mert mind elhagyta a posztját, hogy segítsen a tüzet oltani. Ezt a támadást mesterien kitervelték. Tamás feladata, hogy riadóztassa a vár népét.
De hol van Ilona?
Miközben a támadók félelmetes iramban közeledtek, szeme a várudvart pásztázta. Nagy részét eltakarta az égő istállóból kitóduló sűrű füst. Ilonát sehol sem lehetett látni.
Észrevette Bartholomew grófot a kút mellett, amint azt próbálja megszervezni, hogy a vizet vigyék a tűz fészkéhez. Tamás leszaladt a sáncról, és az udvaron át a kúthoz rohant. Nem éppen finoman vállon ragadta a grófot, és a fülébe ordította, hogy meghallhassa az eszeveszett lármában:
– Támadás!
– Micsoda?!
– Megtámadnak bennünket!
A gróf esze a tűz körül járt.
– Megtámadnak? Kik?
– Figyelj! – ordította Tamás. – Száz lovas!
A gróf fölkapta a fejét. Tamás figyelte, ahogy sápadt,

arisztokratikus arcán földereng a felismerés.
– A keresztre, igazad van! Láttad őket?
– Igen.
– Kik?... Mindegy, hogy kik! Száz lovas?
– Igen.
– Péter, Ralph! – hívta a hadnagyait. – A tűz csak figyelemelterelés, támadás készül ellenünk! – Akárcsak ő, először azok ketten sem értették, majd fülelni kezdtek, s végül kiült arcukra a félelem. – Mondjátok meg az embereknek – ordította a gróf –, hogy hozzák a kardjukat! Gyorsan! Gyorsan! – Visszafordult Tamáshoz. – Gyere velem, kőműves, te erős vagy, zárjuk be a kaput! – Keresztülszaladt az udvaron, Tamással a nyomában. Ha időben be tudják zárni a kaput, és föl tudják húzni a hidat, föl tudnak tartóztatni száz embert.
Odaértek a kapusházhoz. A boltív alól láthatták a támadó sereget. Már egymérföldnyire sem voltak, és Tamás észrevette, hogy széthúzódtak: a gyors lovak vágtattak elöl, a lassúbbak hátul.
– A kapu! Nézd! – üvöltötte a gróf.
Tamás odanézett. A két hatalmas, vasalt, tölgyfa kapuszárny a földön feküdt. Zsanérjaikat kivésték a falból. Az ellenség közül néhánynak már előbb irt kellett lennie. Gyomrát összerántotta a félelem.
Hátranézett az udvarba, még mindig Ilonát keresve. Sehol sem tudta fölfedezni. Mi lett vele? Bármi megtörténhetett. Meg kell találnia, hogy megvédelmezhesse.
– A hidat! – kiáltotta a gróf.
A legbiztosabb módja Ilona megvédésének – látta be Tamás –, ha kívül tartják a támadókat. A gróf fölrohant a fölvonószerkezethez vezető csigalépcsőn, s Tamás erőnek erejével követte. Ha föl tudják húzni a hidat,

néhány ember is elég a kapusház védelmére. De amikor fölértek, elállt a szívverése. A kötelet elvágták. A hidat nem lehet fölhúzni.
Bartholomew gróf keservesen elkáromkodta magát.
– Akárki tervelte ki, olyan ravasz, mint Lucifer.
Tamás agyán átvillant, hogy bárki rongálta is meg a kaput, vágta el a híd kötelét és gyújtotta föl az istállót, valahol idebent kell lennie a várban. Félve nézett körül, a behatolókat keresve.
A gróf kinézett egy nyilazóablakon.
– Szerelmes Isten, már majdnem itt vannak! – Lerohant a lépcsőn.
A kapu boltíve alatt néhány lovag sietve szíjazta föl a kardját, s tette föl a sisakját. Bartholomew gróf parancsokat osztogatott:
– Ralph és János, üljetek lóra, menjetek át a hídon, álljatok el az ellenség útját! Richard, Péter, Robin és még néhányan, foglaljatok állást itt! A kapu szűk, végső esetben néhány ember vissza tudja tartani a támadókat egy kis időre. – Te, kőműves, gyújtsd össze a cselédeket és a gyerekeket, és menjetek föl a felső várudvarba!
Tamás örült, hogy Ilona után nézhet. Először a kápolnába rohant be. Alfréd és Márta ugyanott volt, ahol néhány perccel előbb hagyta őket, és ijedten bújtak egymáshoz.
– Menjetek föl a toronyba! – kiáltott rájuk. – Aki gyerekkel és nővel találkoztok, mondjátok meg nekik, hogy a gróf azt parancsolta, menjenek veletek. Szaladjatok!
A két gyerek szó nélkül elszaladt.
Tamás körülnézett. Mindjárt ő is utánuk megy: el volt szánva, hogy nem hagyja elfogni magát az alsó udvarban. De még van néhány perce, hogy

végrehajtsa a gróf utasítását. Az istállóhoz rohant, ahol az emberek még mindig vödrökből locsolták a tüzet.
– Felejtsétek el a tüzet – kiáltott rájuk –, a várat megtámadták! Vigyétek a gyerekeiteket a toronyba!
A füst a szemébe csapott, s a könnyek elhomályosították a látását. Megdörgölte a szemét, és ahhoz a kis csoporthoz futott, amelyik dermedten nézte, amint az istállót emésztik a lángok. Megismételte nekik a gróf üzenetét, majd a lovászoknak is, akik az elszabadult lovakat terelgették. Ilonát még mindig nem látta.
A füst megköhögtette. Fulladozva rohant vissza a felső udvarba vezető hídhoz. Zihálva megállt, s hátranézett. A várnép keresztültódult a hídon. Majdnem biztos volt benne, hogy Ilona és Jankó azóta már fönt van a toronyban, de megrémítette, hogy nem vette észre őket. Látta, hogy egy csapat lovag szorosan összetömörülve, elszántan verekszik az alsó kapusház előtt. Mást nem lehetett látni a sűrű füstben. Hirtelen a gróf tűnt föl mellette, kezében véres kard, arca könnyes a füsttől.
– Menekülj! – kiáltott rá Tamásra.
A következő pillanatban a támadók elsöpörték a védőket, és bezúdultak a kapun. Tamás megpördült, és keresztülrohant a hídon.
A második kapusháznál a gróf tizenöt-húsz embere állt, készen arra, hogy megvédje a felső udvart. A csoport kettévált, hogy átengedje a grófot és Tamást. Miközben a sorok ismét összezárultak, Tamás hallotta, hogy mögötte lópaták dübörögnek át a hídon. A védőknek semmi esélyük. Micsoda ravaszul kitervelt és tökéletesen végrehajtott rajtaütés! – villant át az agyán, de máris kiszorította az Ilona és a gyermekek miatti félelem. Száz vérszomjas, fegyveres katona ront

mindjárt rájuk.
A lovagterembe vezető főlépcsőről félúton hátralesett. A második kapusház védőit majdnem azonnal legázolták a támadó lovasok. Bartholomew gróf alig egy lépéssel volt mögötte. Éppen ideje, hogy mind a ketten bemenjenek a toronyba, és fölhúzzák a lépcsőt. Lélekszakadva rohant föl az utolsó fokokon, s szinte beesett a csarnokba – és látta, hogy a támadók még okosabbak voltak.
Az előőrs, amely tönkretette a kaput, elvágta a felvonóhíd kötelét, és fölgyújtotta az istállót, még egy feladatot hajtott végre: behatoltak a lakótoronyba, és meglepték azokat, akik itt kerestek menedéket.
Itt álltak bent, négy páncélinges, zord arcú férfi. Körülöttük vérző halottak és sebesültek, akiket azon nyomban lekaszaboltak, hogy bejöttek. És rémülten látta, hogy az előőrs vezére William Hamleigh.
Tamás a megdöbbenéstől dermedten meredt rá. William szeme kitágult a vérszomjas mohóságtól. Azt hitte, meg fogja ölni, de mielőtt ideje lett volna megijedni, egyik csatlósa elkapta a karját, bevonszolta, és félrelökte az útból.
Tehát Hamleigh-ék támadták meg Bartholomew gróf várát. De miért?
A cselédek és gyerekek a csarnok túlsó végében szorongtak, mint egy megrémült nyáj. Tehát csak a katonákat ölték meg. Tamás végigkémlelte az arcokat, és óriási megkönnyebbülésére fedezte föl egy csoportban a halálra ijedt Alfrédot, Mártát, Jankót és Ilonát, szemmel láthatóan sértetlenül.
Mielőtt odamehetett volna hozzájuk, az ajtóban elkeseredett tusa kezdődött. Bartholomew gróf és két lovag berontott, de William és emberei ott álltak lesben, s a gróf egyik emberét azonnal megölték. A

másik kivont karddal védelmezte a grófot. Újabb lovagok nyomultak be, és pillanatok alatt félelmetes öldöklés kezdődött; csak kést és az öklüket használhatták, mert ahhoz nem volt elég hely, hogy a hosszú kardokkal vagdalkozzanak. Egy percig úgy látszott, hogy a gróf lovagjai kerekednek fölül, ekkor azonban néhányan megfordultán, hogy hátulról védjék magukat; a támadó sereg nyilván benyomult a felső várudvarba, és már a lakótornyot ostromolta.
Erőteljes kiáltás harsant:
– Fogjátok el!
A harcosok mindkét oldalon védekező állásba helyezkedtek, és a tusa abbamaradt.
– Shiringi Bartholomew, megadod magad? – hangzott föl ugyanaz a hang. Tamás látta, hogy a gróf megfordul, és kinéz az ajtón. A lovagok félreálltak, hogy ne akadályozzák a látását.
– Hamleigh – mormogta a gróf hitetlenül. Majd fölemelte a hangját: – Nem fogod bántani a családomat és a cselédeimet?
– Nem!
– Megesküszöl rá?
– Esküszöm a keresztre, ha megadod magad!
– Megadom magam.
Kint hangos éljenzésben törtek ki. Tamás elfordult. Márta átrepült a csarnokon. Tamás az ölébe kapta, majd Ilonát ölelte magához.
– Megmenekültünk! – mondta Ilona könnyes szemmel.
– Mindnyájan megmenekültünk.
William hirtelen abbahagyta az éljenzést. Lord Percy fiához nem méltó, hogy úgy ordítson és ujjongjon, mint a katonák. Arcára gőgös elégedettséget erőltetett.
Győztek. Végrehajtotta a tervet, ami ha nem is teljesen kifogástalanul, de beütött, és a támadás jórészt az ő

előkészítő akciója miatt járt sikerrel. Már nem is számolta, hány embert ölt meg s tett harcképtelenné, de ő maga épségben megúszta. Egyszer csak érezte, hogy csupa vér az arca: Hogyan lehet, ha nem sebesült meg? Amikor letörölte, érezte, hogy megint véres lesz. Akkor az ő vére! Kezét az arcához, majd a fejéhez érintette. Egy kis darabon hiányzott a haja, s amikor a koponyájához ért, úgy égett, mint a tűz. Nem viselt sisakot, mert az gyanút keltett volna. Most, hogy tudta, hogy megsebesítették, egyszerre fájni kezdett. De nem törődött vele. A sebesülés a vitézség jele.
Apja feljött a lépcsőn, és megállt az ajtóban, Bartholomew-val szemben. A gróf markolattal előre nyújtotta felé a kardját, a megadás jeléül. Percy elvette, s az emberei megint éljenezni kezdtek.
Amikor elült a lárma, William hallotta, hogy Bartholomew azt kérdezi:
– Miért tetted?
– Összeesküvést szőttél a király ellen – felelte az apja.
Bartholomew-t megdöbbentette, hogy Percy tudja; ezt világosan le lehetett olvasni az arcáról. William visszatartotta a lélegzetét: vajon a gróf a vereség okozta kétségbeesésében bevallja-e az összeesküvést ennyi ember előtt? De ő visszanyerte önuralmát, kihúzta magát, és így szólt:
– A becsületemet nem itt, hanem a király színe előtt fogom megvédeni!
William apja bólintott.
– Ahogy kívánod. Mondd meg az embereidnek, hogy tegyék le a fegyvereiket, és távozzanak a várból.
A gróf halkan utasította lovagjait, akik egymás után odaléptek hozzá, és kardjukat a padlóra dobták. William élvezettel nézte. Milyen alázatosak az apámmal! – gondolta büszkén. Apja most egyik

lovagjához fordult:
– Tereljétek össze az elszabadult lovakat, és vigyétek be az istállóba! Vegyétek le a fegyvereket a halottakról és a sebesültekről! – A legyőzőitek lovai és fegyverei természetesen a győzteseket illetik meg; Bartholomew lovagjai fegyvertelenül és gyalogosan kénytelenek eltakarodni. Hamleigh-ék emberei ki fogják üríteni a vár raktárait is.
Az elkobzott lovakat megpakolják a zsákmánnyal, és Hamleigh-be viszik, abba a faluba, amelyről a család a nevét kapta. Lord Percy magához intett egy másik lovagot:
– Válasszátok külön a konyhai cselédséget, és főzessetek velük ebédet. A többieket küldjétek el. – Az emberek megéheztek az ütközetben, most ünnepelni fognak. Bartholomew legfinomabb ételeit és borait megeszik és megisszák, mielőtt hazalovagolnának.
A következő pillanatban kettévált a lovagok gyűrűje, és bevonult William anyja.
Nagyon kicsinek látszott a tagbaszakadt harcosok között, de amikor kibontotta az arcát takaró kendőt, akik még nem találkoztak vele, döbbenten hőköltek hátra csúnyasága láttán. Az urára nézett.
– Nagy diadal! – mondta elégedetten.
William azt akarta mondani: Mert az előőrs jó munkát végzett, igaz, anyám? – de az utolsó pillanatban elharapta a nyelvét. Az apja szólalt meg helyette:
– William érdeme, hogy bejuthattunk.
Az anyja feléje fordult, ő pedig mohón várta a dicséretét.
– Az övé?
– Igen. A fiú jó munkát végzett.
Az anyja bólintott:
– Lehetséges.

William szívét elöntötte a meleg a dicséret hallatán, és bárgyún elvigyorodott. A lady Bartholomew-ra nézett:
– A gróf hajoljon meg előttem.
– Nem! – mondta a gróf.
– Hozzátok ide a leányát.
William körülnézett. Az imént elfeledkezett Alienáról. Tekintetét körbehordozta a cselédeken és gyerekeken, és Máté, az asszonyképű várnagy mellett fedezte föl. William odament hozzá, megfogta a karját, és odavezette az anyjához. Máté követte.
– Vágjátok le a füleit! – mondta a lady. Aliena fölsikoltott.
William furcsa bizsergést érzett az ágyékában. Bartholomew arca elszürkült.
– Megígértétek, hogy ha megadom magam, nem bántjátok. Megesküdtél rá!
– Védelmük akkor lesz teljes, ha a megadásod is – válaszolta a lady. Ez okos válasz volt – gondolta William.
Bartholomew még mindig dacosan nézett szembe velük.
William kíváncsi volt, vajon kit választanak ki rá, hogy levágja Aliena fülét Talán rábízza az anyja Ettől a lehetőségtől különös izgalom kerítette hatalmába.
– Térdelj le! – parancsolt rá anyja a grófra.
Bartholomew lassan fél térdre ereszkedett, és meghajtotta a fejét. William enyhe csalódást érzett.
– Nézzetek ide! – kiáltotta anyja az egybegyűlteknek. – Ne feledjétek el soha, milyen sorsra jut az, aki megsérti Hamleigh-éket! – Dacosan körülnézett, s William szíve dagadt a büszkeségtől. A család becsülete helyreállt.
Most apja vette át a szót:
– Vigyétek föl az ágyasházba! Jól őrizzétek!

Bartholomew fölállt.
– Vigyétek a leányt is! – szólt Lord Percy Williamnek.
William erősen megmarkolta Aliena karját. Örült, hogy megérintheti. Most fölviszi az ágyasházba. Arról nem esett szó, mi történjék ott. Ha egyedül maradnak, azt tehet vele, amit csak akar. Letépheti róla a ruhát, és megnézheti, milyen meztelenül. Akár...
– Engedjétek meg, hogy a várnagyom velünk jöjjön, és vigyázzon a leányomra – szólalt meg a gróf.
Lord Percy Mátéra pillantott.
– Rendben van! – felelte.
William Aliena arcára pillantott. Még mindig halálsápadt, de sokkal szebb, amikor fél. Olyan izgalmas ilyen védtelennek látni! Szerette volna maga alá gyűrni érett testét, hogy lássa az arcán a félelmet, amikor szétfeszíti a combját Hirtelen ötlettel arcát szorosan odatartotta az övéhez, és a fülébe súgta:
– Még mindig el akarlak venni! A leány elhúzódott tőle.
– Menjek hozzád? – mondta fennhangon, és csak úgy áradt hangjából a megvetés. – Inkább meghalok, mint hogy hozzád menjek, te undorító, felfújt hólyag!
Valamennyi lovag szélesen elvigyorodott, sőt néhány család is elvihogta magát. William érezte, hogy arcát elönti a vér.
Anyja hirtelen előrelépett, és pofon ütötte Alienát. Bartholomew már mozdult volna, hogy megvédje, de a lovagok visszatartották.
– Ezt hagyd abba! – mondta a lady Alienának. – Többé nem vagy előkelő hölgy, csak egy áruló leánya, és hamarosan éhezni és nyomorogni fogsz. Már nem vagy elég jó a fiamhoz. Tűnj el a szemem elől, és egy szót se halljak!
Aliena elfordult. William elengedte a karját, s ő követte az apját. Ahogy utánanézett, érezte, hogy szájában

megkeseredik a bosszú édes íze.

Igazi hősnő – gondolta Jankó –, olyan, mint anya meséiben a hercegnők. Döbbenten nézte, ahogy fölemelt fejjel fölmegy a lépcsőn. Az egész csarnok hallgatott, amíg el nem tűnt az ajtó mögött. Mintha egy lámpás kialudt volna. Jankó nem tudta elvenni a szemét arról a helyről, ahol az imént állt.
Odajött az egyik lovag:
– Melyiktek a szakács?
A szakács sokkal óvatosabb volt, semhogy jelentkezzék, de valaki megmutatta.
– Készíts ebédet! – mondta a lovag. – Szedd össze a segítőidet, és menjetek a konyhába! – A szakács kiválasztott a tömegből fél tucat embert. – Ti, többiek – emelte föl a lovag a hangját – tűnjetek el! Menjetek el a várból! Gyorsan, és ha kedves az életetek, ne merjetek elvinni semmit, ami nem a tiétek! Mindnyájunknak véres a kardja, egy kicsivel több már nem számít! Mozgás!
Mindnyájan kimentek. Jankót kézen fogta az anyja, Mártát pedig Tamás, Alfréd szorosan a nyomukban maradt. Valamennyien köpenyben voltak, és egyetlen vagyonuk a rajtuk lévő ruha és a kés, amivel ettek. A többiekkel együtt lementek a lépcsőn, át a hídon, majd az alsó várudvaron, és a használhatatlanná tett kapun át távoztak a várból. Amikor a várárok túlsó oldalán a nyílt mezőre értek, egyszerre fölengedett a tömeg feszültsége, és mindenki arról kezdett beszélni, milyen megpróbáltatásokon ment keresztül. Jankó fél füllel hallgatta. Hangosan és izgatottan mesélték egymásnak, hogy milyen bátrak voltak. Ő nem volt bátor – gondolta –, ő egyszerűen elszaladt.
Egyedül Aliena viselkedett igazán bátran. Amikor

észrevette, hogy a lakótoronyban biztos menedék helyett csapdába kerültek, átvette a vezetést, és azt mondta nekik, üljenek le, maradjanak csöndben, és tartsák magukat távol a harcoló férfiaktól: rákiáltott Hamleigh-ék lovagjaira, amikor durván viselkedtek foglyaikkal, vagy ha fegyvertelen férfiakra és nőkre emeltek kardot. Úgy viselkedett, mintha őt nem érhetné bántódás.
Az anyja fölborzolta a haját.
– Min gondolkodsz?
– Azon, hogy mi történik a „hercegnővel”? Anyja értette, kire gondol.
– Lady Alienával?
– Olyan, mint a versek várkisasszonya. De a lovagok nem olyan vitézek, mint ahogy a versekben áll.
– Ez igaz – jegyezte meg szomorúan az anyja.
– Mit csinálnak vele?
– Nem tudom.
– Az édesanyja meghalt.
– Akkor nehéz idők várnak rá.
– Én is azt hiszem – sóhajtott Jankó. – Kinevetett, mert nem tudtam, mire kellenek az apák. De azért tetszik nekem.
Anyja magához ölelte.
– Sajnálom, hogy nem meséltem neked az apákról.
Jankó megérintette a kezét, mint aki megbocsát neki. Némán folytatták útjukat. Időnként egy-egy család letért az útról, s nekiindult a mezőnek, rokonaik vagy barátaik tanyája felé, ahol talán jut nekik egy kis reggeli, és meghányhatják-vethetik, mihez kezdjenek. De a legtöbben együtt maradtak egészen az útelágazásig. Ott egyesek északnak, mások délnek indultak, a többiek pedig egyenesen folytatták az utat Shiring irányába. Ilona ellépett Jankó mellől, és

megérintette Tamás karját, hogy megállítsa.
– Merre menjünk? – kérdezte.
Tamás kicsit meglepődött, mintha azt várta volna, hogy kérdés nélkül követik, amerre vezeti őket. Jankó megfigyelte, hogy ez a meglepett arckifejezés gyakran megjelenik az arcán az anyja kérdései nyomán. Talán az előző felesége más ember volt.
– A kingsbridge-i apátságba – felelte Tamás.
– Kingsbridge-be? – Úgy látta, hogy az anyja megdöbbent. Vajon miért? Tamás nem vette észre.
– Azt hallottam az este, hogy új perjelük van. Egy új ember rendszerint javításokat vagy változtatásokat akar a templomon.
– Az öreg perjel meghalt?
– Igen.
Ilonát ez a hír valami okból megnyugtatta. Biztos ismerte az öreg perjelt, és nem kedvelte – gondolta Jankó. Tamás tudatába végre eljutott az Ilona hangjából kicsendülő aggodalom.
– Mi bajod Kingsbridge-dzsel? – kérdezte.
– Már jártam ott. Több mint egynapi járóföld.
Jankó tudta, nem az út hosszúsága miatt aggódik. De Tamás nem tudta.
– Valamivel több – mondta. – Holnap délre odaérhetünk.
– Jól van. Folytatták útjukat.
Idővel Jankó érezte, hogy megfájdul a hasa. Eltűnődött, mi lehet az oka. A várban nem bántották, és már két napja Alfréd sem vágta gyomron. Aztán rájött, mi a baj.
Megint éhes volt.

NEGYEDIK FEJEZET

A kingsbridge-i katedrális igazán nem nyújtott vendégszerető látványt. Zömök, masszív szerkezetének vastag falait parányi ablakok törték meg. Jóval Tamás ideje előtt építették, amikor még nem fedezték föl az arányosság fontosságát. Tamás nemzedéke már tudta, hogy egy egyenes, szabályos fal erősebb egy vastagnál, és hogy a falakba akármilyen magas ablakokat lehet vágni, ha szabályos félkörívben végződnek, így messziről a templom aszimmetrikusnak látszott, és amikor közelebb értek, Tamás rájött, hogy miért: a templom nyugati oldalán lévő ikertornyok egyike ledőlt. Ennek örült: az új perjel valószínűleg újjá akarja építem. A remény megszaporázta lépteit. Az, hogy Earlscastle-ban fölfogadták, majd látnia kellett, hogy a munkaadóját megtámadják, legyőzik és foglyul ejtik – szívszaggató élmény volt. Úgy érezte, még egy ilyen csalódást nem bírna ki.

Ilonára pillantott. Attól félt, hogy valamelyik nap arra a következtetésre juthat, hogy ő nem fog munkát találni, és előbb-utóbb mindnyájan éhen halnak, s ezért inkább elhagyja. Az asszony rámosolygott, majd újra elfelhősödött az arca, ahogy a katedrális homályos tömegére pillantott. Tamás már észrevette, hogy nem kedveli a papokat. Csak nem azért, mert bűnösnek érzi magát? Hiszen az egyház szemében nem számítanak házasfeleknek.

A kolostor falain belül nagy volt a nyüzsgés, sürgés-forgás. Tamás már látott álmos kolostorokat is, szorgosokat is, de Kingsbridge kivételes látványt nyújtott. Mintha három hónappal korábban kerítettek volna sort a tavaszi nagytakarításra. Az istálló előtt két barát a lovakat kefélte, egy harmadik pedig a lószerszámokat tisztogatta, miközben egy csapat

novícius az istállót takarította. Néhányan az istálló mellett álló vendégházat söpörték és súrolták, és egy szekér szalma várta, hogy fölhintsék vele a tiszta padlót.
De a leomlott tornyon senki sem dolgozott. Tamás szemügyre vette a hatalmas kőhalmot – mert nagyjából ennyi maradt belőle. A katasztrófának évekkel ezelőtt kellett lezajlania, mert a kövek törött széleit kicsorbította a fagy és az eső, a szétporlott vakolatot elmosta a víz, és az egész legalább egyhüvelyknyire besüppedt a földbe. Furcsa, hogy ilyen sokáig halogatták az újjáépítést, hiszen a katedrálisoknak tekintélyt kell ébreszteniük. Az öreg perjel vagy rest volt, vagy alkalmatlan, vagy mind a kettő. Valószínűleg éppen akkor érkezem – gondolta Tamás –, amikor elkezdik az újjáépítést. Micsoda szerencse!
– Senki sem ismert rám! – jegyezte meg Ilona.
– Mikor jártál itt?
– Tizenhárom évvel ezelőtt.
– Akkor nem csoda, hogy elfelejtettek.
Amikor odaértek a templom nyugati homlokzata elé, Tamás kinyitotta az egyik nagy fakaput és benézett. A sötét főhajó lehangoló látványt nyújtott a régi famennyezetet tartó vaskos oszlopaival. De néhány szerzetes hosszú nyelű ecsettel meszelte a falakat, mások pedig a vert földpadlót söpörték tisztara. Az új perjel szemmel láthatóan mindent ki akar csinosítani. Ez reményt keltő jel. Tamás becsukta az ajtót.
A templomon kívül, a konyhaudvaron újabb növíciuscsapat állt körül egy piszkos vízzel teli vályút, és éles kövekkel vakargatták az üstökről és egyéb konyhai edényekről a rájuk égett kormot és zsírt. Ujjaik durvák és vörösek voltak a jeges víztől. Amikor

meglátták Ilonát, vihogni kezdtek, és elfordították a fejükét.
Tamás megkérdezte egy pirosra gyűlt arcú noviciustól, hogy hol találhatja meg a celláriust. Tulajdonképpen a sekrestyés után kellett volna érdeklődnie, mert a templom az ő fennhatósága alá tartozik, de azt tapasztalta, hogy a celláriusokkal könnyebben tud szót érteni. Végül úgyis a perjel mondja ki a döntő szót. A novícius az udvart körülvevő épületek egyikének alagsorába irányította. Tamás bement a nyitott ajtón, Ilona és a gyerekek követték. Megálltak és bekémleltek a homályba.
Ez a ház újabbnak és megbízhatóbb építésűnek látszott, mint a templom; ezt Tamás mindjárt észrevette. A levegő száraz, nem érezni benne a dohszagot. Sőt a felhalmozott élelem összevegyülő illatától fájdalmasan megkordult a gyomra, hiszen két nap óta egy falatot sem evett. Amint szeme hozzászokott a sötétséghez, észrevette, hogy a pincének jó minőségű kőpadlója, alacsony, vaskos pillérei és boltíves mennyezete van. A következő pillanatban meglátott egy magas, kopasz szerzetest, aki egy hordóból sót kanalazott egy cseréptálba.
– Te vagy a cellárius? – kérdezte, de a szerzetes fölemelte a kezét, hogy hallgasson, és Tamás észrevette, hogy számol. Valamennyien csöndben vártak, amíg befejezi.
– Két rovás meg tizenkilenc, az annyi, mint három rovás – mondta végül, és letette a kanalat.
– Az én nevem Tamás, és építőmester vagyok – mondta Tamás. – És szívesen újjáépíteném az északnyugati tornyotokat.
– Én pedig Cutbertus vagyok, a cellárius, és Fehérhajúnak neveznek. És boldog lennék, ha

fölépülne – felelte a szerzetes. – De meg kell kérdeznünk Fülöp perjelt. Hallottál már róla, hogy új perjelünk van?
– Hallottam róla. – Cutbertus barátságosnak látszik, állapította meg magában Tamás. Közlékeny és könnyen szót lehet érteni vele. – És úgy veszem észre, azon van, hogy a kolostor szebben nézzen ki.
Cutbertus bólintott.
– De arra kevésbé hajlik, hogy fizessen is érte. Észrevetted, hogy minden munkát a barátokkal végeztet? Senkit sem akar fölfogadni, azt mondja, a perjelségnek így is túl sok alkalmazottja van.
Ez rossz hír.
– És hogyan vélekednek erről a szerzetesek? – kérdezte óvatosan.
Cutbertus nevetni kezdett, és ráncos arca még jobban meggyűrődött.
– Tapintatosan fogalmazol, Tamás mester. Bizonyára arra gondolsz, hogy nemigen láttál még szerzeteseket ilyen keményen dolgozni. Nos, az új perjel senkit sem kényszerít. De úgy értelmezi Szent Benedek Szabályzatát, hogy aki fizikai munkát végez, friss húst ehet és bort ihat, míg azok, akik csak tanulnak és imádkoznak, be kell hogy érjék sózott hallal és híg sörrel. Ha kell, teljesen megalapozott elméleti igazolást mutat föl, de az a helyzet, hogy a legtöbben önként jelentkeztek, különösen a fiatalabbja.
Úgy látszott, Cutbertus nem helyteleníti a dolgot, inkább mulat rajta.
– De a szerzetesek, akármilyen jól táplálkozzanak is, nem tudnak kőfalat építeni – jegyezte meg Tamás.
Miközben beszélt, csecsemősírás ütötte meg a fülét. A hang a szívébe markolt. Eltartott egy percig, amíg fölfogta, milyen furcsa egy kolostorban gyereksírást

hallani.
– Majd megkérdezzük a perjelt – mondta Cutbertus, de Tamás alig hallotta, mit mondott. Mintha egy egészen kicsi baba sírása volna – gondolta –, egy- vagy talán kéthetes csecsemőé. És egyre közelebbről hallatszott.
Összenézett Ilonával. Látta, hogy ő is meglepődött. Azután árnyék vetődött az ajtóra. Tamásnak elszorult a torka. Egy szerzetes jött be, karján egy kisbabával. Tamás ránézett. Az ő gyermeke volt.
Nagyot nyelt. A kisbaba arca kivörösödött, pici keze ökölbe szorult, szájacskáját kitátotta, kilátszott fogatlan ínye. Sírása nem fájdalomról vagy betegségről árulkodott, csupán enni akart. Egy egészséges kisbaba életerős, követelőző bömbölése volt, s Tamás elgyöngült a megkönnyebbüléstől, hogy ilyennek látja a fiát.
A barát, aki a karján tartotta, húsz év körüli, mókás külsejű legény volt, akinek kócos tonzúrával keretezett arcán buta vigyor ült. A legtöbb szerzetessel ellentétben rá se hederített, hogy asszonyszemélyt lát a kolostor falain belül. Mindenkire rámosolygott, majd így szólt Cutbertushoz:
– Jonatán több tejet akar.
Tamás szerette volna a karjára venni a gyermeket. Vonásait megmerevítette, hogy ne árulja el az érzelmeit. Lopva a gyerekekre pillantott. Mindössze annyit tudtak, hogy az elhagyott gyermeket egy arra járó pap találta meg. Arról sejtelmük sem volt, hogy az erdő mélyén megbúvó szerény kis kolostorba vitte. Arcukról most csak jámbor kíváncsiságot lehetett leolvasni. Ezt a kisbabát nem kapcsolták össze azzal, aki az erdőben maradt.
Cutbertus leakasztott egy merőkanalat, és egy vödörből megtöltött tejjel egy kis korsót.

– Elvehetem a kisbabát? – kérdezte Ilona a fiatal baráttól. Előrenyújtotta a karját, és a fiú odaadta neki a gyermeket. Tamás irigykedve nézte. Vágyva gondolt rá, hogy a szívéhez szorítsa ezt a kis meleg bugyrot. Ilona ringatni kezdte a kicsit, aki egy pillanatra megnyugodott.
Cutbertus fölpillantott.
– Ó, Félpennys János nagyon jó dajka, de azért mégsem asszonyszemély. Ilona rámosolygott a fiúra.
– Miért neveznek így?
Cutbertus válaszolt helyette:
– Mert tizenkét pénz tesz ki egy egészt, de neki csak a fele van – s közben megkocogtatta a halántékát jelezve, hogy Jánosnak nincs ki a négy kereke. De úgy látszik, az ilyen kis néma teremtmények szükségleteit jobban megérti, mint a magunkfajta bölcs öregek. Isten végtelen a maga bölcsességében – tette hozzá.
Ilona odament Tamáshoz, és feléje tartotta a kisbabát: belelátott a gondolataiba. Tamás mélységes hálával pillantott rá, és átvette tőle a picit. Érezte a szíve lüktetését a takarón át, amelybe begöngyölték. Finom, puha anyag volt, futtában csodálkozott is, honnan van a papoknak ilyen puha gyapjúja. A kisbabát melléhez szorította, és ringatni kezdte. Nem volt olyan ügyes, mint Ilona, és a gyermek megint bömbölni kezdett, de Tamás nem bánta. Ez a hangos, átható csecsemősírás zene volt a fülének: azt jelentette, a gyermek erős és egészséges. Akármilyen kemény elhatározás volt is, jól tette, hogy a kicsit a kolostor gondjaira bízta.
– Hol alszik? – kérdezte Ilona.
Ezúttal János válaszolt:
– Mivelünk, a dormitóriumban. Csináltunk neki egy kis ágyat.

– Akkor mindnyájan fölébredtek, ha éjszaka sír.
– Éjfélkor úgyis föl kell kelni a matutinumra.
– Persze! Elfelejtettem, hogy a szerzeteseképpen olyan éber alvók, mint az anyák.
Cutbertus odaadta Jánosnak a korsó tejet, aki fél kézzel, gyakorlott mozdulattal elvette Tamástól a kicsit. Nem szívesen adta vissza, de hát a szerzetesek szemében nincs joga hozzá, úgyhogy muszáj volt odaadnia. János fölment a kisbabával, s Tamásnak úgy kelleti visszatartania magát, nehogy utánamenjen, és azt mondja: Állj meg, add vissza, ez itt az én fiam! Ilona odaállt mellé, és némán simogatta a karját.
Tamás rájött, hogy újabb oka van a reménykedésre. Ha munkát kaphat a kolostorban, akármikor láthatja a kis Jonatánt, és ez majdnem olyan, mintha nem hagyta volna sorsára. Olyan szép volna, hogy nem is lehet igaz – gondolta –, és nem is mert benne reménykedni.
Cutbertus ravaszul Jankóra és Mártára sandított, akik kikerekedett szemmel bámultak a korsó sűrű tejre, amit a kelekótya legény elvitt.
– Nem kérnek a gyerekek egy kis tejet? – kérdezte Tamástól.
– De igen, atyám – felelte Tamás. Ami azt illeti, ő is szívesen inna belőle. Cutbertus mert a tejből két bögrébe, és odaadta Mártának és Jankónak.
Egy-kettőre fölhajtották, és a tej széles, fehér bajuszt festett a szájuk fölé.
– Még egy kicsit? – kínálta Cutbertus.
– Kérünk szépen! – mondták egyszerre.
Tamás Ilonára pillantott, tudván, hogy ugyanúgy érez, mint ő: mélységesen hálás, hogy legalább a kicsik ehetnek végre valamit. Cutbertus újból megtöltötte a bögréket, s közben megkérdezte:

– Honnan jöttetek?
– Earlscastle-ból, Shiring mellől – felelte Tamás. – Tegnap reggel jöttünk el.
– Ettetek valamit azóta?
– Nem – felelte Tamás könnyedén. Tudta, hogy Cutbertus kedvességből kérdezősködik, de gyűlölte, ha be kellett vallania, hogy nem képes ellátni a gyermekeit.
– Vegyetek magatoknak néhány almát, hogy kibírjátok vacsoráig – kihálta őket Cutbertus, és az ajtó mellett álló hordóra mutatott.
Alfréd, Ilona és Tamás odament, miközben Jankó és Márta már a második bögre tejet hörpölte. Alfréd megpróbálta teleszedni a markát, de Tamás rávert a kezére, és halkan rászólt:
– Csak kettőt! Legföljebb hármat.
Alfréd persze hármat vett el.
Tamás hálásan harapott bele az almába. A gyomra megnyugodott egy kicsit, de muszáj volt arra gondolnia, hogy vajon mikor kaphatnak vacsorát A szerzetesek általában sötétedés előtt vacsoráznak, hogy takarékoskodjanak a gyertyával, idézte eszébe boldogan.
Cutbertus szigorú pillantást vetett Ilonára.
– Ismerlek, asszony? – kérdezte végül. Ilona nyugtalannak látszott.
– Nem hiszem – felelte.
– Pedig ismerősnek látszol.
– Kislány koromban errefelé éltem...
– Így már értem. Ezért volt olyan érzésem, hogy öregebbnek látszol a korodnál.
– Nagyon jó az emlékezőtehetséged.
– Nem olyan jó, mint kellene – mondta Cutbertus, és fölvonta a szemöldökét. – Biztos vagyok benne, hogy

valami más oka is van... No mindegy. Miért jöttetek el Earlscastle-ból?
– Tegnap hajnalban megtámadták és elfoglalták a várat – felelte Tamás. Bartholomew urat felségárulással vádolják.
– A szentek óvjanak meg bennünket! – döbbent meg Cutbertus, és most olyan volt, mint egy vénkisasszony, aki megijedt egy bikától. – Felségárulással?!
Kintről léptek hallatszottak. Tamás hátrafordult, és egy újabb szerzetest látott bejönni.
– Ő az új perjelünk – mondta Cutbertus.
Tamás azonnal ráismert. Fülöp volt, az a szerzetes, akivel a püspöki palota felé menet találkoztak, és akitől azt a jó ízű sajtot kapták. Egyszerre minden a helyére került: az új kingsbridge-i perjel azonos az erdőben megbúvó kis kolostor régi perjelével, és amikor eljött ide, Jonatánt is magával hozta. Tamás szíve megtelt derűlátással. Fülöpöt jó embernek ismerte meg, és úgy vette észre, ő is tetszett neki. Biztos ad neki valamilyen munkát.
Fülöp is megismerte:
– Hahó, építőmester! Úgy látszik, nem sok munkát kaptál a püspöki palotában.
– Nem, atyám. A főesperes nem akart fölfogadni, a püspök úr pedig nem volt otthon.
– Nem is lehetett, mert fölszállt az égbe, habár mi ezt akkor még nem tudtuk.
– Meghalt a püspök?
– Igen.
– Ez már régi hír – vágott közbe Cutbertus türelmetlenül. – Tamás mester és a családja most jött Earlscastle-ból. Bartholomew grófot foglyul ejtették és a várát elfoglalták.
Fülöp egyszerre elcsöndesedett.

– Máris? – mormolta.
– Máris? – ismételte meg Cutbertus. – Miért mondod azt, hogy máris? Úgy látszott, kedveli Fülöpöt, de tart is tőle, mint apa a fiától, aki elment a háborúba, és oldalán karddal, szemében veszedelmes fénnyel tért vissza. Előre tudtad, hogy ez fog történni?

Fülöp enyhén zavarba jött.
– Nem egészen – mondta bizonytalanul. – Azt beszélték, Bartholomew ellene van István királynak. – Visszanyerte önuralmát. – Mindnyájan örülhetünk a hírnek – jegyezte meg. – István megígérte, hogy szem előtt fogja tartani az egyház érdekeit, ezzel szemben Maud talán éppúgy elnyomná, mint boldogult atyja tette. – Jó hír – mondta még egyszer, és olyan elégedettnek látszott, mintha az ő érdeme volna.
De Tamás nem Bartholomew úrról akart beszélni.
– Az én számomra nem jó – mondta. – A gróf éppen előző nap fogadott föl, hogy erősítsem meg a vár bástyáit. Még a napi béremet se kaphattam meg.
– Ez csakugyan baj – bólintott Fülöp. – Ki támadta meg a várat?
– Lord Percy Hamleigh.
– Ó... – bólintott Fülöp, s Tamásnak megint az volt az érzése, hogy éppen ezt a hírt várta.
– Úgy látom, te is bizonyos javításokat végeztetsz – próbálta a szükséges mederbe terelni a beszélgetést.
– Megpróbálkozom vele.
– Biztos föl akarod építtetni a ledőlt tornyot.
– Föl akarom építtetni a tornyot, ki akarom javíttatni a tetőt, ki akarom köveztetni a padozatot. Te meg, persze, munkát akarsz – tette hozzá. – Szívesen föl is fogadnálak. De attól tartok, hogy nem tudnék neked fizetni. A kolostornak egy pennyje sincs.

Tamás úgy érezte magát, mintha kiütötték volna. Annyira bízott benne, hogy itt munkát kap; minden jel erre mutatott. Nem akart hinni a fülének. Fülöpre bámult. Hihetetlennek tűnt föl, hogy egy perjelségnek ne legyen semmi pénze. A cellárius ugyan azt mondta, hogy minden munkát a szerzetesek végeznek, de még ha így van is, egy kolostor mindig kölcsönözhet a zsidóktól. Tamás úgy érezte magát, mintha egyszerre csak vége szakadt volna előtte az útnak. Elillant minden reménye, ami egész télen éltette, és erőt adott neki ahhoz, hogy az országutat rója. Gyöngének és tehetetlennek érezte magát. Nem bírom tovább – gondolta kétségbeesetten. Végem van.
Fülöp észrevette a szorultságát.
– Adhatok nektek vacsorát és fedelet éjszakára, holnap pedig egy kevéske reggelit – mondta.
Tamást elöntötte a keserűség.
– Elfogadom. De szívesebben keresném meg az árát.
Fülöp fölrántotta a szemöldökét haragja jeléül, de így szólt szelíden:
– Kérd Istentől, az nem koldulás, hanem imádság – s ezzel kiment.
A többiek kicsit ijedtnek látszottak, s Tamás ebből rájött, hogy a harag meglátszik az arcán. De látva, hogy mind őt bámulják, elfogta az ingerültség. Néhány lépéssel Fülöp mögött fölment a pincéből, megállt az udvaron, fölnézett az öreg templomra, és igyekezett összeszedni magát.
Pár pillanat múlva Ilona és a gyerekek is utánajöttek. Ilona a dereka köré fonta a karját, s a novíciusok ezt látva oldalba bökték egymást, és sugdolózni kezdtek. Tamás nem törődött velük.
– Imádkozni fogok – mondta keserűen –, hogy csapjon bele a villám a templomba, és tegye a földdel

egyenlővé.

Az elmúlt két nap alatt Jankó megtanult félni a jövőtől.
Rövid élete során sohasem kellett a másnapnál messzebbre gondolnia, vagy ha mégis: tudta, mi vár rá. Az erdőben az egyik nap olyan volt, mint a másik, és az évszakok lassan váltották egymást. Most nem tudhatta, hol lesz másnap, mit fog csinálni és mit fog enni.
A legrosszabb az éhezés volt. Jankó titokban füvet és leveleket evett, hogy csillapítsa gyomrának korgását, de a gyomra ettől is fájt, csak másként. Márta sokszor sírt az éhségtől. Jankó és Márta mindig egymás mellett ment A kisleány fölnézett rá, amit még soha senki nem tett. Még a saját éhségénél is jobban fájt neki, hogy nem tudja enyhíteni az ő szenvedését.
Ha ott maradtak volna a barlangjukban, tudná, hol vadásszon vadkacsára, hol keressen diót, hol rabolhat tojásokat, de a városokban és falvakban meg az ismeretlen utakon elveszettnek érezte magát. Az egyetlen, amit tudott, hogy Tamásnak munkát kell találnia.
A délutánt a vendégházban töltötték el. Egyszerű, egyhelyiséges épület volt földpadlóval, középütt tűzhellyel, ugyanolyan, amilyenben a parasztok laknak, de Jankó, aki világéletében barlangban lakott, pompásnak találta. Kíváncsi volt, hogyan épülhetett föl, és Tamás elmondta neki. Két fiatal fát kivágtak, legallyaztak, derékszögben egymáshoz illesztették őket, azután másik kettőt helyeztek el ugyanígy négylábnyi távolságban, és a két háromszöget a csúcsánál egy szelemengerendával egymáshoz erősítették. A szelemenfával párhuzamosan vékony

léceket szögeztek a két háromszöghöz, amelyek így földig érő, meredek tetőt formáztak. A lécek fölé nádszövetet terítettek, és sárral betapasztották, hogy vízhatlanná tegyék. A két oromfal a földbe szúrt rudakból állt, s ezek közeit is sárral töltötték ki. Az egyik oromfalban nyílást hagytak az ajtónak. Ablaka nem volt a háznak.
Ilona friss szalmát hintett a padlóra, Jankó pedig tüzet gyújtott a kovakő segítségével, amelytől sohasem vált meg. Amikor a többiek hallótávolságon kívül voltak, megkérdezte az anyjától, hogy a perjel miért nem akarja fölfogadni Tamást, amikor szemmel láthatóan volna mit csinálnia.
– Úgy látszik, addig takarékoskodik a pénzével, amíg a templomot egyáltalán használni lehet. Ha az egész templom összedőlt volna, kénytelenek lennének újjáépíteni, de hát csak az egyik torony dőlt le, s ettől még használhatják.
Amikor a nappali fény homállyá szelídült, egy konyhai cseléd egy üst levest és olyan hosszú kenyeret hozott be, amekkora egy felnőtt ember, és ezt mind-mind nekik. A levest zöldségből, főzelékfélékből és csontokból főzték, s a felszíne zsírosan fénylett. A hosszú cipót főleg zablisztből sütötték, de rozs meg árpa is volt benne, sőt szárazborsó és bab is. Ez a legolcsóbb fajta kenyér mondta Alfréd –, de Jankó, aki csak néhány nappal ezelőtt evett először kenyeret életében, nagyon jó ízűnek érezte, és annyit evett belőle, hogy megfájdult a hasa. Alfréd addig evett, amíg egyetlen morzsa sem maradt.
Amikor leültek a tűz mellé, hogy megemésszék ezt az ünnepi lakomát, Jankó megkérdezte Alfrédtól:
– Mit gondolsz, mitől dőlt le a torony?
– Talán villám csapott belé. Vagy tűz ütött ki.

– De hiszen nincs ami elégjen benne. Kőből van.
– A tető nem kőből van, te buta – mondta Alfréd megvetően. – A tetőt fából csinálják.
Jankó ezen gondolkodott egy kicsit.
– És ha a tető elég, mindig összedől a ház? Alfréd megvonta a vállát:
– Néha.
Kis ideig csöndben maradtak. Tamás és Ilona halkan beszélgetett a tűzhely másik oldalán.
– Furcsa az a kisbaba itt – mondta egyszer csak Jankó.
– Mi furcsa van benne? – kérdezte Alfréd némi tűnődés után.
– Hát az, hogy ti mérföldekre innen elvesztettetek egy kisbabát, és most itt van egy kisbaba a kolostorban.
Se Alfréd, se Márta nem tartotta figyelemre méltónak ezt az egybeesést, és a következő percben Jankó is megfeledkezett róla.
A szerzetesek mindjárt vacsora után aludni tértek, és a szerényebb vendégeket sem kényeztették el gyertyával, így hát Tamásék addig melegedtek a tűznél, amíg el nem hamvadt, majd ők is lefeküdtek a szalmára.
Jankó ébren gondolkodott. Azon tűnődött, ha a katedrális ma éjszaka leégne, minden gondjuk megoldódnék. A perjel fölfogadná Tamást, hogy építse újjá a templomot, valamennyien itt maradhatnának ebben a kényelmes kis házban, és örökké csontlevest és zabkenyeret ehetnének.
Ha én lennék Tamás – gondolta –, én magam gyújtanám föl a templomot. Szép csöndben fölkelnék, amikor mindenki alszik, beosonnék a templomba, tüzet gyújtanék a kovakövemmel, azután visszasurrannék ide, közben a tűz elterjedne, én pedig úgy tennék,

mintha aludnék. És amikor elkezdenék vödörből locsolni a lángokat, ahogy akkor tették, amikor Bartholomew úr istállója égett Earlscastle-ban, csatlakoznék hozzájuk, mintha én is el akarnám oltani a tüzet, mint a többiek.
Alfréd és Márta már aludt, ezt meg tudta állapítani a lélegzésükből. Tamás és Ilona azt csinálta, amit máskor is szoktak Tamás terjedelmes köpenye alatt (Alfréd azt mondta: baszásnak nevezik), majd ők is álomba merültek. Úgy festett, Tamásnak nincs szándékában fölkelni és fölgyújtani a katedrálist.
De mit fog csinálni? Megint az országúton talpalhat a család, egészen addig, amíg éhen nem halnak mind?
Amikor már mindnyájan aludtak, s hallotta lassú, szabályos ritmusú lélegzésüket, ami a mély álom jele, azon kezdett töprengeni, hogyan gyújthatná föl ő a katedrálist.
Már a gondolat is heves szívdobogást okozott neki.
Nagyon-nagyon halkan kellene fölkelnie. Talán sikerülne úgy kinyitni az ajtót, s kisurranni rajta, hogy senki se ébredjen föl rá. A templom kapuját talán bezárják éjszakára, de valahogy csak be lehet jutni, különösen ha olyan kicsi az illető, mint ő.
Ha egyszer bent van, tudná, hogy juthatna föl a tetőre. Két hét alatt sokat tanult Tamástól. Tamás egész idő alatt különféle épületekről mesélt. Szavait főleg Alfrédhoz intézte, de Alfrédot szemmel láthatóan nem nagyon érdekelte a dolog. Jankót annál inkább. Többek között megtudta, hogy minden nagyobb templom falába lépcsőket építenek, hogy ha a magasban kell valamit kijavítani, föl lehessen menni. Majd keres egy lépcsőt, és fölmegy a tetőre.
Felült a sötétben, figyelte a többiek lélegzését. Tamásét megismerte enyhe zihálásáról, aminek (mint

anyjától hallotta) az az oka, hogy éveken át rengeteg kőport lélegzett be. Alfréd egyet horkantott, aztán a másik oldalára fordult és elhallgatott.
Ha sikerül tüzet gyújtania, gyorsan vissza kell szaladnia a vendégházba. Mit tennének a papok, ha rajtakapnák? Shiringben tanúja volt, amint egy magakorabeli fiút lekötöztek és megkorbácsoltak, mert egy fűszerestől ellopott egy süvegcukrot. A fiú üvöltött, miközben a rugalmas korbács véresre szaggatta a fenekét. Sokkal borzalmasabb látvány volt, mint amikor férfiak ölik meg egymást csatározás közben, mint Earlscastle-ban tették. A vérző fiú látványa többször visszatért álmában. Rettenetesen félt, hogy ugyanez vele is megtörténhet.
Ha megtenném, soha nem mondanám el egy léleknek se – gondolta.
Visszafeküdt, beburkolózott a köpenyébe, és behunyta a szemét.
Vajon bezárták-e a templomot? Ha igen, még mindig bemászhat az ablakon. Ha a klauzúra északi oldalán próbálkozik, senki sem látná meg. A szerzetesek hálóterme a templomtól délre esik, és eltakarja a kerengő, azon az oldalon azonban semmi sincs a temetőkerten kívül.
Elhatározta, hogy kimegy és megnézi, egyáltalán meg lehetne-e csinálni.
Még habozott egy pillanatig, azután fölkelt.
A friss szalma megroppant a talpa alatt. Egy darabig megint figyelte a négy alvó lélegzését. Mélységes csönd volt, még az egér is abbahagyta a kaparászást a szalma közt. Még egyet lépett, s megint fülelt. Semmi nesz. Elvesztette a türelmét, és három gyors lépést tett az ajtó felé. Amikor megállt, az egér úgy találhatta, hogy nincs mitől félnie, és folytatta

motoszkálását, de az emberek tovább aludtak.
Ujja hegyével megérintette az ajtót, majd keze lecsúszott a reteszhez. Kemény tölgyfa rúd volt, amelyet két kampó közé fektettek. Alátette a kezét, megmarkolta, fölemelte. Nehezebb volt, mint gondolta, s miután alig egyhüvelyknyire sikerült fölemelnie, elejtette. A koppanást, ahogy ráesett a kampókra, iszonyúan hangosnak hallotta. Dermedten figyelt. Tamás ziháló lélegzése el-elakadt. Mit fogok mondani, ha észrevesz? – töprengett lázasan. Azt mondom, hogy ki kellett mennem... ki kellett mennem pisilni. Most, hogy megtalálta az indokot, kicsit föllélegzett. Hallotta, hogy Tamás megfordul, várta, hogy fölhangzik mély, reszelős hangja, de Tamás megint egyenletesen lélegzett.
Az ajtó széle kísértetiesen ezüstszínt öltött. Süt a hold – jött rá Jankó. Megint megragadta a rudat, mély lélegzetet vett, és megfeszítette a karját. Ezúttal fölkészült a súlyára. Megemelte és maga felé húzta, de nem emelte elég magasra. Még egy hüvelyknyit emelt rajta, és sikerült kiszabadítania. Melléhez emelte, kicsit ellazította a karját, majd lassan fél térdre ereszkedett, azután a másikra is, és a rudat óvatosan letette a földre. Pár pillanatig ebben a helyzetben maradt, várva, hogy lecsillapuljon a zihálása. A többiek felől semmi neszt nem hallott, csak nyugodt lélegzést.
Erőteljesen megrántotta az ajtót. A zsanér halkan megnyikordult, és a nyíláson át hideg kúszott be. Megborzongott. Köpenyét összébb húzta. Egy kicsit jobban megnyitotta az ajtót, gyorsan kisurrant, és behúzta maga mögött.
A felhők fölszakadoztak, s a hold egyszer előbukkant, majd megint elbújt a nyugtalan égen. Hideg szél fújt. Jankó heves vágyat érzett, hogy visszamenjen a ház

fülledt melegébe. A ledőlt tornyú, gigászi épület feketén és ezüstösen derengett a kolostor épületei fölött, ahogy a hold meg-megcsillant rajta; vastag falaival és parányi ablakaival inkább egy várra emlékeztetett. Csúnya volt.
Minden nyugodtnak látszott. A kolostor falain túl, a faluban, lehet hogy még ébren vannak néhányan, sört iszogatnak a parázsló tüzek mellett, vagy mécses fényénél varrogatnak, de idebent semmi sem moccant. Jankó még mindig habozott, miközben a templomot fürkészte. Mintha vádlón nézne rá, mintha tudná, mit forgat a fejében. Egy vállrándítással lerázta magáról ezt a kísérteties érzést, és a tágas réten át elindult feléje.
A kapu be volt zárva.
Átment az északi oldalra, és fölnézett az ablakokra. Némelyik templom ablakára áttetsző vásznat feszítenek, hogy kirekesszék a hideget, de ezeken, úgy vette észre, semmi sincs. Elég nagyok ahhoz, hogy beférjen a nyíláson, de ahhoz túl magasan vannak, hogy elérje. Megtapogatta a falat, s itt-ott réseket fedezett föl a kövek között, ahonnan kipergett a vakolat, de ahhoz nem voltak elég nagyok, hogy beférjen a lába. Valami létrafélét kellene szereznie.
Majd azt fontolgatta, ne hozzon-e köveket a ledőlt torony mellől, s építsen belőlük valami lépcsőfélét, de az egészben maradt kövek túlságosan nehezek, a töröttek pedig egyenetlenek. Olyan érzése volt, hogy napközben látott valamit, ami pontosan megfelelne a célnak, s agyát erőltetve próbált visszaemlékezni rá. Mintha a szeme sarkából akarna megnézni valamit: de bárhogy erőlködik, nem fér bele a látókörébe. Ekkor a holdsütötte cinterem fölött az istálló felé nézett, és egyszerre eléje ugrott egy három lépcsőfokból álló

állvány képe, melynek segítségével az alacsony emberek szállnak föl a lóra. Az egyik barát azon állva fésülte a ló sörényét.
Odament az istállóhoz. Az az állvány olyasmi, amit nem valószínű, hogy elraknak éjszakára, hiszen aligha érné meg, hogy ellopják. Csöndben rakosgatta a lábát, a lovak mégis meghallották, mert egyik-másik fölhorkantott, prüsszentett. Ijedten torpant meg. Az istállóban lovászok is alhatnak. Egy percig mozdulatlanul fülelt, de nem történt semmi, s a lovak is megnyugodtak.
Viszont az állványt sehol sem látta. Talán a falhoz támasztották. Kimeresztett szemmel keresgélt a sötétben, de alig lehetett látni valamit. Odaóvakodott a falhoz, és elindult mellette. A lovak megint megneszelték: most a közelsége idegesítette őket, s az egyik föl is nyerített. – Sss... sss – hallatszott bentről.
Miközben ott állt szobormereven, pontosan az orra előtt meglátta az állványt; ha még egy lépést tesz, nekimegy. Még egy kicsit várt – semmi nesz. Lehajolt, vállára emelte az állványt, és a réten át visszaballagott a templomhoz.
Fölment az állvány legfelső fokára, de még így sem érte el az ablakot Bosszantotta, hogy még csak be sem pillanthat. Még nem döntötte el magában végleg, hogy végrehajtja-e a tervét, de nem akarta, hogy gyakorlati megfontolások akadályozzák: ő akart dönteni. Bárcsak olyan magas volna, mint Alfréd!
Hátralépett, nekifutott, egyetlen ugrással fönt termett az állványon, s fölugrott. Elkapta az ablakpárkányt, megkapaszkodott a kőkeretben, és egy rántással félig ülő helyzetbe tornászta föl magát. De amikor megpróbált bebújni a nyíláson, újabb meglepetés érte:

az ablakot vékony vasrács védte, melyet lentről nem lehetett látni, mert feketére festenék. Jankó föltérdelt, s két kézzel végigtapogatta. Sehol egy nyílás. Valószínűleg éppen arra szolgált, hogy megakadályozza az illetéktelenek behatolását, amikor a templom zárva van.
Csalódottan ugrott le a földre. Vállára emelte az állványt, és visszavitte oda, ahol találta. A lovak ezúttal nem neszeltek föl.
Fölnézett a kaputól balra eső, ledőlt északnyugati toronyra. Óvatosan fölmászott a köveken a halom szélére, hogy a romokon át utat keressen a templom belsejébe. Amikor a hold egy felhő mögé bújt, reszketve várt, amíg újból előbukkant. Attól félt, hogy bármilyen könnyű, a kövek megbillennek a súlya alatt, és megcsúszik a rakás, amire – ha nem kerül is a kövek alá – mindenki fölébred. Dobogó szívvel indult el fölfelé. A legtöbb kő szilárdan állt, de némelyik veszedelmesen megingott alatta. Napvilágnál élvezte volna ezt a hegymászást, főleg ha volna segítség a közelben, és nem nyomná semmi a lelkét, de most aggódott, és még a szokásos biztonságérzete is cserbenhagyta. Egy sima kövön megcsúszott, és kis híján leesett. Megállt.
Ahhoz már elég magasan volt, hogy lelásson a főhajó északi oldalához csatlakozó mellékhajó tetejére. Azt remélte, hogy talál egy lyukat rajta vagy legalább egy rést a tető és a romok között, de nem: a tető töretlenül folytatódott a romokig, sehol egy rés, ahol bepréselhetné magát. Jankó félig csalódott, félig megkönnyebbült.
Hátrálva kezdett visszamászni, fejét hátrafordítva kereste azokat a köveket, amelyeken megvetheti a lábát. Minél lejjebb ért, annál jobban megkönnyebbült.

Néhány lábnyira a föld felett leugrott a fűbe.
Visszament a templom északi oldalára, és végigment mellette. Az elmúlt két hét alatt több templomot látott, és nagyjából valamennyi egyforma volt. A legterjedelmesebb részük a főhajó, amely mindig kelet-nyugati irányú. Jobbra-balra két kar nyúlik ki belőle északi, illetve déli irányban; Tamás ezeket kereszthajónak nevezte. A főhajó keleti vége a szentély; ez rövidebb a főhajónál. Kingsbridge csak annyiban különbözött a többitől, hogy nyugati oldalán, a kaputól jobbra és balra két torony emelkedett, mintegy a kereszthajók párjaként.
Az északi kereszthajón fölfedezett egy ajtót. Megpróbálta kinyitni – hiába. Végigment a keleti fal mellett – ajtó sehol. Végignézett a füves udvaron. A klauzúra déli sarkában két épületet látott: a perjeli lakot és az ispotályt Mind a kettő sötét és néma. Folytatta útját a fal mentén, egészen a szentély déli oldaláig, majd ezt is megkerülve, a déli kereszthajó végéig, amelyhez, mint karhoz a kéz, egy félkör alakú épület csatlakozott; ezt káptalanteremnek nevezik. A kereszthajó és a káptalanterem között egy szűk boltíven át a kerengőbe lehetett jutni. Jankó bement.
Egy négyzet alakú kertben találta magát, középütt pázsittal és körben fedett járdával. A boltívek kövei kísértetiesen fehérlettek a holdfényben, míg az árnyékos kerengő félelmetesen sötétlett. Várt egy percig, hogy hozzászokjék a szeme a sötétséghez.
A négyzet keleti oldalán állt. Bal felől a káptalanterem ajtaját ki tudta nyitni. Odébb, a keleti oldal végén egy másik ajtót vett észre, melyről azt gondolta, hogy a barátok hálótermébe vezet. Jobb kéz felől, egy másik ajtón át a templom déli kereszthajójába lehet jutni. Megpróbálta kinyitni – zárva volt.

A nyugati oldalon semmit sem talált, egészen a délnyugati sarokig: az ottani ajtó mögött a refektóriumot sejtette. Mennyi sok ennivaló lehet odabent, hogy ez a sok pap mindennap jóllakjék! Az ajtó mellett egy csörgőt vett észre, alatta kőmedencével: étkezés előtt itt mosnak kezet a szerzetesek.
Folytatta útját a déli oldalon. Félúton egy újabb boltívet fedezett föl. Bement és egy kis átjáróban találta magát. Jobbra ott a refektórium, balra a hálóterem. Maga elé képzelte a barátokat, amint mélyen alszanak a kőfal túloldalán. Az átjáró végén csak egy sáros, lejtős ösvényt látott, amely levezetett a folyóhoz. Megállt, s lenézett a talán százyardnyira sejtelmesen csillogó vízre. Minden ok nélkül eszébe jutott egy lovag története, akit lefejeztek, de tovább élt, és maga elé képzelte a fej nélküli lovagot, amint kilép a folyó vizéből, és elindul felé az ösvényen... Senkit sem látott, mégis elfogta a félelem. Megfordult, és visszasietett a biztonságos kerengőbe.
Tanakodott a boltívek alatt, és elnézte a kert holdsütötte négyszögét. Lehetetlen, hogy ne lehessen bejutni valahogyan egy ekkora nagy épületbe, de el nem tudta képzelni, hogyan. Bizonyos szempontból örült. Hiszen olyasmin töri a fejét, ami elképesztően veszélyes, és ha kiderül, hogy lehetetlen végrehajtani, annál jobb. Másrészt félve gondolt arra, hogy reggel el kell hagyniuk a perjelséget, és megint naphosszat az országutat róhatják, a hosszú gyaloglástól fáradtan és éhesen. Tamás mogorva lesz az újabb csalódástól. Márta sírni fog az éhségtől. Az egészet elkerülhetnék, és nem kellene hozzá más, mint egyetlen szikra az övén csüngő zacskóban tartott kovakőből!
A szeme sarkából valami mozgást vett észre.

Megtorpant, s a szíve hevesebben dobogott. A hang irányába fordult, és egy kísérteties alakot látott, amint kezében gyertyával a kerengő keleti oldalán nesztelenül a templom felé siklik. Ijedtében kis híján fölkiáltott. Az elsőt egy második alak követte. Jankó visszahúzódott a boltív alá, nehogy észrevegyék, öklét a szájába dugta, s beleharapott, hogy visszatartsa feltörő kiáltását. Hátborzongató sóhajt hallott. A félelemtől szinte eszét vesztette. Aztán földerengett benne, hogy amit lát, az a szerzetesek éjszakai menete a dormitóriumból a templomba, az éjféli zsolozsmára, s mentükben halkan énekelnek. A félelem szorítása kicsit enyhült a fölismeréstől, majd megkönnyebbülés lépett a helyére.
A menet élén haladó barát egy óriási kulccsal kinyitotta a templom ajtaját. Libasorban bevonultak; senki sem fordult hátra. A legtöbb úgy festett, mint aki félig alszik. Az ajtót nem zárták be maguk után.
Amikor visszanyerte a lélekjelenlétét, rájött, hogy most bejuthat a templomba.
Lábait túlságosan gyöngének érezte ahhoz, hogy akár egy lépést is tegyen.
Most bemehetnék – gondolta. Ha bent leszek, semmit sem kell tennem. Csak megnézem, föl lehet-e jutni valahogyan a tetőre. Nem muszáj fölgyújtanom. Csak megnézem.
Mély lélegzetet vett, és kilépett a boltív alól. Keresztülvágott a kerten. A nyitott ajtó előtt habozva megállt, és belesett. Az oltáron gyertyák égtek. A kóruson is, amelynek stallumain a barátok helyet foglaltak, de lángjuk csak kis fényköröket világított meg a hatalmas üres térben, sötétben hagyva a falakat és a mellékhajókat. A szerzetesek egyike valami érthetetlen dolgot művelt az oltár előtt, a többiek olykor

közbekántáltak néhány zagyva szót. Jankó hihetetlennek érezte, hogy felnőtt emberek képesek legyenek fölkérni a meleg ágyból az éj közepén ezért a hókuszpókuszért.
Besurrant az ajtón, és megállt szorosan a fal mellett.
Bent volt. A sötétség elrejtette. Mégsem maradhat itt, jutott eszébe, mert amikor kimennek, észrevennék. Beljebb oldalazott. A hunyorgó gyertyák nyugtalan árnyékokat vetettek jobbra-balra. Ha az oltár előtt álló szerzetes fölnéz, észrevehette volna, de úgy látszott, teljesen belemerül abba, amit tesz. Jankó az egyik vaskos oszlop mögül a másikhoz surrant, s közben megállt egy-egy pillanatra, hogy mozgása éppoly szabálytalannak látsszék, mint az árnyékok imbolygása. Ahogy a szentély és a kereszthajó találkozásához ért, valamivel világosabb lett. Attól félt, hogy az oltár előtt álló barát hirtelen fölnéz, meglátja, néhány ugrással ott terem, és nyakon csípi...
Odaért a sarokra, és megkönnyebbülten olvadt bele a főhajó sötétjébe.
Azután elindult visszafelé a mellékhajóban a nyugati bejárat felé, meg-megállva, mint amikor az erdőben egy őzet próbált becserkészni. Amikor odaért a templom legtávolabbi és legsötétebb részébe, leült egy oszlop talpára, hogy megvárja a szertartás végét.

Állat behúzta a köpenyébe, és a mellére lehelt, hogy fölmelegedjék. Az elmúlt két hétben akkora változás ment végbe életében, hogy úgy érezte, évek teltek el azóta, hogy anyjával olyan boldogan éltek az erdőben. Tudta, hogy soha többé nem lesz olyan biztonságban, mint akkor volt. Most, hogy megismerte az éhezést, a fázást, a veszedelmeket és a kétségbeesett reménytelenséget, mindig félni fog tőlük.

Kilesett az oszlop mögül. Az oltár fölött, ahol legerősebben világítottak a gyertyák, ki tudta venni a famennyezetet. Tudta, hogy az újabb templomok kőboltozatosak, de a kingsbridge-i régi. Ez a famennyezet jól fog égni.

Nem teszem meg – gondolta.

Tamás olyan boldog volna, ha leégne a katedrális! Jankó nem tudta biztosan, szereti-e Tamást: túlságosan erőszakos, parancsoló és nyers. Az anyja szelídebb modorához volt szokva. De Tamás nagy hatással volt rá, szinte lenyűgözte. Aki férfival eddig csak találkozott, mind törvényen kívüli, veszedelmes, durva ember volt, aki csak az erőszakot és a ravaszságot tisztelte, akinek legfőbb leleménye abban állt, hogy kést döfött valakinek a hátába. Tamás másfajta ember, büszke, és fegyver nélkül se fél senkitől. Sohasem fogja elfelejteni, hogyan szállt szembe William Hamleigh-vel, amikor William úr meg akarta vásárolni az anyját egy fontért. Legjobban az döbbentette meg, hogy William úr megijedt. Jankó azt mondta utána az anyjának, sohasem képzelte volna, hogy valaki olyan bátor lehet, mint Tamás, amire ő azt válaszolta: Ezért jöttünk el az erdőből. Szükséged van egy férfira, akire fölnézhetsz.

Jankót ez a megjegyzés zavarba ejtette, de az az igazság, hogy szívesen tenne valami olyat, amivel ő is hatna Tamásra. A katedrális fölgyújtása nem a legmegfelelőbb erre; jobb volna, ha senki sem tudna róla, legalábbis jó pár évig nem. De talán eljön majd a napja, amikor odaáll Tamás elé, és azt mondja neki: Emlékszel arra az éjszakára, amikor leégett a régi kingsbridge-i katedrális, és a perjel fölfogadott téged, hogy építsd föl újra, és mindnyájunknak lett étele és fedél a fejünk fölé? Nahát, el kell mondanom neked

valamit arról, hogy ütött ki a tűz... Micsoda nagy pillanat lesz!
De nem merem megtenni – gondolta.
Az éneklés abbamaradt, és csoszogás hallatszott: a barátok fölkeltek a helyükről, a szertartás véget ért. Úgy helyezkedett el, hogy ne vegyék észre, amikor kivonulnak.
Mielőtt lejöttek volna a kórusról, elfújták a gyertyákat, de egyet ott hagytak égve az oltáron. Az ajtó becsapódott. Jankó még várt egy kicsit – hátha bent maradt még valaki –, de hosszú ideig nem hallatszott semmi nesz. Végül előmerészkedett az oszlop mögül.
Végigment a főhajón. Nem volt valami jó érzés egyedül lenni ebben az irdatlan nagy, üres hodályban. Így érezheti magát az egér – gondolta –, amikor bebújik a sarokba, miközben a szobában jönnek-mennek azok az óriási emberi lények. Odaért az oltárhoz, elvette a vastag, fényes gyertyát, s ettől mindjárt jobban érezte magát.
Kezében a gyertyával alaposabban körülnézett a templom belsejében. Ott, ahol a főhajó a déli kereszthajóval találkozott, és ahol legjobban félt az imént attól, hogy az oltár előtt bűvészkedő szerzetes észreveszi, meglátott egy ajtót a falban, amely közönséges kilinccsel csukódott. Lenyomta. Az ajtó kinyílt.
Gyertyájának fénye egy csigalépcsőt szakított ki a sötétségből, olyan szűket, hogy egy kövérebb ember nem tudott volna fölmenni rajta, és olyan alacsonyát, hogy Tamásnak hétrét kellett volna görnyednie, hogy ne üsse be a fejét. Fölment.
Egy szűk galérián találta magát. Az egyik oldalon alacsony boltívek sora nézett befelé. A mennyezet az ívek tetejétől a szemközti oldal felé erősen lejtett, a

padló pedig mindkét oldalon. Eltartott egy jó percig, amíg rájött, hol is van: a főhajó déli oldalához csatlakozó mellékhajó fölött. A mellékhajó alagútszerű boltozata egyben a galéria padlója. Kívülről nézve a mellékhajónak kifelé lejt a teteje, és ez a feje fölött lévő lejtős mennyezet nem más, mint a tető. A mellékhajó jóval alacsonyabb a főhajónál, úgyhogy még mindig messze van az épület tetejétől.
Végigment a galérián, tüzetesen megnézte. Egész izgalmas volt most, hogy a szerzetesek elmentek, és nem kellett attól félnie, hogy észreveszik. Mintha fölmászott volna egy fára, és a legtetején fölfedezné, amit az alacsonyabb ágak elrejtettek a szeme elől: hogy a fák odafönt össze vannak kötve egymással, és néhány lábnyival a föld felett az ember egy titkos világot járhat körül.
A galéria végén egy újabb kis ajtót vett észre. Bement rajta, és a délnyugati torony belsejében találta magát. Ezt a helyet szemmel láthatóan nem a nyilvánosságnak szánták, mert a fala nyers volt, és padló helyett gerendákat fektettek le, jókora résekkel köztük. De a fal mellett korlát nélküli falépcső vezetett fölfelé.
Fölfelé menet félúton egy kis félkörives nyílást vett észre a falban. Bedugta a fejét, és magasra tartotta a gyertyát. Fönt volt a tetőn, a gerendamennyezet és az ólomlemezekből álló tető között.
Először nem tudott kiigazodni a fagerendák között, de azután fölismerte bennük a rendszert. Óriási tölgyfa gerendák, mindegyik egy láb széles és két láb vastag, keresztben lefektetve a főhajó egyik szélétől a másikig. Mindegyik fölött két, hasonlóan vastag, csúcsban egymáshoz erősített rövidebb gerenda; így együtt egy-egy háromszöget alkotnak. Ha lenézett a gerendák

közeiben, a főhajó festett mennyezetének fonákját láthatta.
A tetőtér peremén, a háromszögek alapjának két oldalán keskeny járdát vett észre. Keresztülpréselte magát a szűk nyíláson a járdára. Éppen annyi hely volt, hogy föl tudott egyenesedni, egy felnőttnek azonban le kellene hajolnia. Végigment a keskeny járdán. Egy tűzvészhez éppen elég fa van itt. Beleszimatolt a levegőbe, hogy azonosítsa a kellemetlen szagot: kátrány! A tetőgerendákat kátránnyal kenték be, hogy megóvják a korhadástól. Úgy égne, mint a szauna.
Valami hirtelen mozgás odalent megállásra késztette. A szíve eszeveszetten dobogott. Eszébe jutott a fej nélküli lovag meg a kerengőn vonuló szerzetesek kísérteties menete. Azután arra gondolt, hátha egér, s ettől megnyugodott egy kicsit. De amikor jobban odanézett, látta, hogy madarak: az eresz alatt fészkelnek.
A tetőtér formája megegyezett az alatta lévő temploméval: a kereszthajók fölé is kiterjedt. Elment a kereszteződésig, s megállt a sarkon. Úgy vélte, pontosan a csigalépcső fölött lehet. Ha tüzet akar, itt kell csinálni. Innen egyszerre négy irányban terjedhet tovább: nyugatra a főhajóba, délre a déli kereszthajóba, a kereszteződésen át a szentélybe és az északi kereszthajóba.
A tető alapgerendái vastag tölgyfából készültek, s bár kátránnyal kenték be őket, lehet, hogy egy gyertya lángjától nem fognának tüzet. De az eresz alatt elég sok hulladék, faforgács, szétbomlott kötél- és zsákdarab, kiszáradt madárfészek gyűlt össze, ami mind kiváló gyújtós. Csak annyi a dolga, hogy összeszedje és egymásra halmozza.

A gyertyája kezdett leégni.
Olyan könnyűnek tetszik. Összeszedni a gyújtóst, odaérinteni hozzá a gyertya lángját és lemenni. Átsuhanni a klauzúrán, mint egy kísértet, bemenni a vendégházba, bereteszelni az ajtót, lekuporodni a szalmára és várni a riadót...
De ha meglátnák...
Ha most elcsípnék, azt mondhatná, hogy kíváncsi volt a katedrálisra, és a legrosszabb, ami történhet vele, hogy elnadrágolják. De ha akkor kapják el, amikor fölgyújtja a templomot, nem ússza meg ilyen könnyen. Eszébe jutott a shiringi cukortolvaj, és ahogy véresre korbácsolták a fenekét. Emlékezett más büntetésekre is, melyeket törvényen kívüliekkel szemben alkalmaztak: Vágottszájú Faramondnak lemetszették az ajkát, Laposfejű Jankónak a kezét vágták le, Macskaképű Alont pedig kalodába csukták, és kövekkel dobálták meg; azóta nem tud rendesen beszélni. Még rosszabbak azok a történetek, amelyek szenvedő hősei nem élték túl a büntetést: egy gyilkost szögekkel kivert hordóhoz kötöztek, és legurították a hegyről, egy lótolvajt elevenen megégettek, egy tolvaj szajhát pedig karóba húztak. Mit tennének egy fiúval, aki fölgyújtott egy templomot?
Elgondolkodva kezdte összeszedegetni az eresz alól a könnyen égő hulladékot, s egymásra halmozta a járdán az egyik vastag gerenda alatt.
Amikor a rakás egylábnyi lett, leült és elkezdte nézni.
A gyertyája csöpögni kezdett. Néhány perc múlva elszáll minden esélye.
Hirtelen odaérintette a lángot egy zsákdarabkához. Azonnal izzani kezdett, majd lángra lobbant. A tűz nyomban átterjedt egy-két forgácsra, aztán egy száraz fészekre, és csakhamar vidáman táncolt.

Még elolthatom – gondolta.
A gyújtós túl gyorsan égett – így leég, mielőtt még egyetlen tetőgerendára átterjedne a tűz. Jankó gyorsan újabb hulladékot gyűjtőn, és az előző rakásra szórta. A lángok megnőttek. Még mindig el tudnám oltani – gondolta. A gerendákra kent kátrány feketedni és füstölni kezdett. A hulladék mindjárt leég... Ha most itthagyom – gondolta –, magától kialszik. Azután észrevette, már maga a járda is izzik a gyújtós alatt. Talán a köpenyemmel még szétcsapkodhatnám – gondolta. Ehelyett újabb marék hulladékot vetett a tűzre, s figyelte, amint egyre magasabbra ágaskodnak a lángok. A szűk sarokban kezdett átforrósodni és füstszagúvá válni a levegő. Lassan áttüzesedtek, izzani kezdtek a kisebb gerendák, amelyekhez a tető ólomlemezeit szögezték. Majd egyszer csak egy kis kékes lángocska kezdett hajladozni a vastag alapgerenda fölött.
A templom égett.
Megtörtént. Nincs visszakozás.
Jankó megijedt. Szeretett volna mielőbb kijutni innen, és visszalopózni a vendégházba. Beburkolózni a köpenyébe, befészkelni magát a szalmába, szorosan behunyni a szemét és figyelni a többiek egyenletes lélegzését.
Visszament a járdán a nyíláshoz.
Amikor a végére ért, visszanézett. A tűz meglepően gyorsan terjedt, talán éppen a kátrány miatt. Az összes kisebb gerenda lángolt, és egymás után tüzet fogtak a vastag alapgerendák is. A tűz utánakúszott a járdán. Gyorsan megfordult, bebújt a nyíláson át a toronyba, lement a lépcsőn, végigszaladt a mellékhajó fölötti galérián, és lesietett a csigalépcsőn. Odarohant az ajtóhoz, amelyiken bejött.

Zárva volt.
Milyen buta volt! Hiszen a szerzetesek bejövet kinyitották, tehát amikor kimentek, természetesen újra bezárták.
Torka összeszorult a félelemtől. Fölgyújtotta a templomot, és most be van zárva a belsejébe.
Nagy nehezen leküzdötte első rémületét, és megpróbált gondolkodni. Kívülről minden ajtót kipróbált, és mind zárva volt, de talán némelyik csak ugyanúgy be van reteszelve, mint a vendégház, úgyhogy belülről ki lehet nyitni.
Végigsietett az északi kereszthajón, és megvizsgálta az ajtaját. Be volt zárva.
Keresztülfutott a sötét főhajón a nyugati falhoz, és mind a három nagy kapuval megpróbálkozott. Valamennyi kulcsra volt zárva. Végül a kerengő északi oldaláról a déli kereszthajóba vezető kis ajtóhoz futott – azt is zárva találta.
Legszívesebben sírni kezdett volna, de ezzel semmit se ér el. Fölnézett a mennyezetre. Csak képzelődött, vagy valóban látta a halvány holdfényben, hogy egy kis füstcsík kúszik elő a mennyezetből a kereszthajó sarkánál?
Mit csináljak? – törte a fejét lázasan.
Fölébrednek-e a szerzetesek, és idejönnek-e, hogy eloltsák a tüzet? Abban a nagy futkosásban aligha vennének észre egy kisfiút, amint kisurran az ajtón. De hátha azonnal észreveszik, nyakon csípik, és őt vádolják meg a tűz miatt? Vagy nem ébrednek föl, és nem vesznek észre semmit, amíg csak össze nem dől a templom, és Jankó – ha meg nem ég addig – egy hatalmas kőrakás alatt leli halálát...
Könnyek gyűltek a szemébe. Bárcsak sohase érintette volna oda a gyertya lángját ahhoz a szeméthalomhoz.

Vadul körülpillantott. Ha odamenne egy ablakhoz és kiáltana, meghallaná-e valaki?
Odafönt valami megroppant. Fölnézett és észrevette, hogy a famennyezeten jókora lyuk keletkezett. Nyilván leesett egy gerenda és átfúrta. A lyuk vörösen virított a fekete háttérben. Egy perc múlva újabb reccsenés hallatszott, és egy hatalmas gerenda fúródott át a mennyezeten, majd leesett, estében megfordult, és akkora puffanással zuhant a földre, hogy a főhajó vaskos oszlopai beleremegtek. Nyomában szikraeső és égő zsarátnokok hullottak alá.
Jankó fülelt, nem hall-e kiabálást, segélykiáltást, harangszót – de semmi se történt. Nem hallották meg se a reccsenést, se a puffanást. Ha ez sem ébresztette fel őket, hogyan is hallanák meg az ő kiabálását!
Meg fogok halni – gondolta hisztérikusan –, agyonütnek a lezuhanó gerendák, vagy megégek, hacsak nem találok ki sürgősen valamit!
Eszébe jutott a ledőlt torony. Amikor kívülről megszemlélte, nem vett észre egyetlen nyílást sem, de akkor attól félt, hogy leeshet vagy csuszamlást okoz. Ha most belülről is megnézi, talán a kétségbeesés segítségére lesz, hogy keresztülpréselje magát ott, ahol kívülről nem fedezett föl rést.
A kapukhoz rohant. A mennyezeten keletkezett lyukon át látszó tűz izzása és a főhajó padozatára lezuhant tetőgerendából fölcsapó lángok együtt jobban világítottak, műit a hold; a főhajó körvonalai most ezüst helyett aranyosan fénylettek. Szemügyre vette a kőhalmot, amely valaha az északnyugati torony volt. Jó vastag fal, állapította meg, lehetetlen rajta keresztülhatolni. Anya! – kiáltott föl sírós hangon, hiába, tudta, hogy úgysem hallja meg.

Nagy nehezen leküzdötte az ijedtségét. Valami motoszkált az agyában a leomlott toronnyal kapcsolatban. Abba a toronyba, amelyik most is áll, be tudott menni úgy, hogy végigment a déli oldalhajó galériáján. Ha most végigmenne az északin, észre kell hogy vegye azt a rést a kőhalomban, amelyet lentről nem lehet meglátni.
Az északi oldalhajó védelmében visszarohant a kereszteződéshez. Csak nehogy eltalálja egy újabb gerenda! Ezen az oldalon is kell lennie egy kisajtónak és egy csigalépcsőnek, ugyanúgy, mint amott. Odaért a főhajó és az északi kereszthajó találkozásához, de nem látott semmilyen ajtót. Megnézte a másik oldalon is, de ott sem volt. Képtelen volt elhinni, hogy ilyen balszerencsés legyen. Lehetetlen, hogy ne lehessen följutni a galériára!
Törte a fejét, és igyekezett megőrizni a higgadtságát. Biztos van út a ledőlt toronyba, csak meg kell találni! Visszamehetnék a tetőtérbe – gondolta – az ép délnyugati toronyból, és onnan átjuthatnék a másik oldalra. Muszáj lennie valami nyílásnak azon az oldalon! Ha egyszer bejutok a ledőlt torony belsejébe, onnan csak kiszabadulok valahogy.
Félve nézett föl a mennyezetre. Odafönt maga lehet a pokol. De más választása nincs.
Először is át kell mennie a főhajó másik oldalára. Megint fölnézett. Amennyire meg tudta állapítani, nem úgy festett, mintha valami hirtelen le akarna zuhanni. Mély lélegzetet vett, és átrohant a másik oldalra. Semmi sem esett rá.
A déli mellékhajóban kinyitotta a kis ajtót, és fölszaladt a csigalépcsőn. Amikor fölért, és belépett a galériába, fentről megcsapta a hő. Végigszaladt a galérián, s az ajtón bement az ép toronyba, majd fölrohant a

lépcsőn.
Lehajolt és keresztülbújt a tetőtérbe vezető szűk nyíláson. Egyszerre forróság és füst csapta meg. A felső gerendák egytől egyig lángoltak, s a tető keleti végében már a tartógerendák is égtek. Az erős füst- és kátrányszag megköhögtette. Csak egy pillanatig habozott, majd rálépett az egyik tartógerendára, és elindult a másik oldal felé. Pillanatok alatt kiverte az izzadság a hőségtől, a szeme könnyezett, úgyhogy alig látta, hova lép. Megint köhögnie kellett, közben megcsúszott, és fél lábbal a levegőben kalimpált. Végül a jobb lába a mennyezeten kötött ki, és rémületére belefúródott a korhadt fába. Azonnal eléje ugrott az irdatlanul magas főhajó képe: mekkorát fog esni, ha betörik alatta a mennyezet. Fölsikoltott, s kezét előrenyújtotta támaszul, miközben elképzelte, hogy esés közben ugyanúgy megpördül a levegőben, ahogy a lezuhanó gerenda. De a fa megtartotta.
Dermedten pihent a két kezére és a fél térdére támaszkodva; a másik lába beszorult a tetőn keletkezett lyukba. A lángok felől sugárzó forróság térítette magához. Üggyel-bajjal kirántotta a lábát a lyukból. Négykézlábra ereszkedett, és így folytatta az útját.
Amikor már közel járt a túloldalhoz, néhány nagyobb gerenda zuhant a templom belsejébe. Úgy érezte, az egész épület belerázkódik; az alatta lévő mennyezet úgy rezgeti, mint az íj húrja. Megállt, és megfogózkodott. A rezgés abbamaradt. Tovább kúszott, és a következő percben elérte az északi oldal járdáját.
Ha a feltevése nem igazolódik be, és nem talál egy nyílást a romos torony belsejébe, akkor vissza kell mennie.

Fölállt és egy mélyet lélegzett. Tüdejét hideg éjszakai levegő csapta meg. Kell itt lennie valamilyen résnek! De elég nagy lesz-e ahhoz, hogy kiférjen?
Három lépést tett és megtorpant. Egy másodperccel előbb, mint hogy kilépett volna a semmibe.
Egy jókora lyukon át egyenesen a ledőlt torony holdsütötte romjaira látott. Térde elgyöngült a megkönnyebbüléstől. Kijutott a pokolból!
De nagyon magasan volt, a főhajó tetejével egy magasságban, és az alatta lévő romhalmaz túlságosan magas ahhoz, hogy le lehessen róla ugorni. A lángok elől megmenekült, de leér-e a földre anélkül, hogy kitörné a nyakát? Hátrapillantott: mögötte sebesen kúsztak utána a lángok, és a nyíláson felhőkben tódult ki a füst.
Ennek a toronynak is volt egyszer egy lépcsője a belső falon, de a lépcsőfokok nagy része tönkrement az omlásnál. Egyik végüket eredetileg bevakolták a falba, és a legtöbb helyen maradt valami belőlük, ha itt-ott csak egy-két hüvelyknyi is. Le tud-e menni rajtuk? Orrát pörkölésszag ütötte meg: a köpenye izzott. Még egy perc, és tüzet fog. Nincs más választása.
Leült, kitapintotta az első fokot, mindkét kezével megragadta, lelógatta a lábát, és megkereste a következőt. Majd a másikat. Ezt kicsit lazábbnak érezte, óvatosan nehezedett rá, és erősen fogózkodott, ha netán lógva marad a levegőben. Minden lépés közelebb vitte a romhalmaz tetejére. De a fokok egyre kisebbedtek, mintha az alsókat több kár érte volna. Csak akkora támaszt talált, amely nem volt nagyobb a lábujjánál, és amikor ránehezedett, lecsúszott róla. A másik lábával biztosabban állt, de amikor áthelyezte rá a súlyát, halk reccsenéssel letört. Megpróbált a kezével megkapaszkodni, de a csonkok

oly kicsik voltak, hogy a keze lecsúszott róluk, és lebukfencezett.
A két kezére és a térdére esett. Egy másodpercre annyira megrémült, hogy azt hitte, meghalt. Aztán észrevette, hogy szerencsésen esett: a kezét alaposan megütötte a köveken, a térde is biztos csupa zúzódás, karcolás, de más baja nem történt.
Óvatosan mászott lefelé a kőrakásról; az utolsó néhány lábnyi magasból leugrott.
Megmenekült. A megkönnyebbülés minden maradék erejétől megfosztotta. Legszívesebben megint elsírta volna magát. Megmenekült! Micsoda kalandot élt át!
De még nem ért véget. Innen a füst pöfékelése és a tűz pattogása – ami a tetőtérben olyan félelmetesen hangzott – csak távoli szélviharnak tetszett. Csak az ablakok mögötti vörös izzás bizonyította, hogy a templom ég. Ám ez is megzavarhatta valaki álmát, és bármikor kiléphet a dormitórium ajtaján egy álmos szerzetes, hogy megnézze, vajon az iménti földrengés álom volt-e vagy valóság. Jankó fölgyújtotta a templomot – egy szerzetes szemében förtelmes bűnt követett el. Minél gyorsabban el kell tűnnie.
Keresztülrohant a füvön. A vendégház körül csend honolt. Lihegve állt meg az ajtó előtt. Ha így megy be, mindenkit fölébreszt. Igyekezett lecsillapítani a lihegését, de nem sikerült. Addig itt kell maradnia, amíg meg nem nyugszik.
A csöndet harangszó törte meg. Máris?... Ha most bemegy, mindenki tudni fogja, hogy ő... De ha nem megy be...
Óvatosan kinyílt a vendégház ajtaja, és Márta jött ki. Jankó rémülten meredt rá.
– Hol voltál? – kérdezte a kislány szelíden. – Füstszagod van.

– Csak most jöttem ki – jutott eszébe a kézenfekvő hazugság. – Hallottam a harangozást...
– Hazudsz! – mondta Márta. – Ősidők óta kint vagy. Tudom, mert ébren voltam.
Jancsi rájött, hogy nincs értelme tagadni.
– Más is ébren volt? – kérdezte.
– Nem. Egyedül én.
– Akkor ne mondd meg senkinek, jó?
A kisleány kihallotta hangjából a félelmet.
– Jól van – mondta lágyan. – Nem árullak el. Ne félj!
– Köszönöm!
Ekkor Tamás jött ki, a fejét vakarva. Jankó megijedt: mit fog gondolni?
– Mi történt? – kérdezte Tamás álmosan. Szimatolni kezdett. – Füstszagot érzek.

Fülöp még nem szokta meg, hogy egyedül aludjék. Hiányzott neki a dormitórium fülledt levegője, szerzetestársainak szuszogása és horkolása, a nyugtalanság, amelyet az okozott, hogy valamelyik öreg szerzetes nyögve fölkelt, s kiment a latrinára (rendszerint más öregek is követték, s ez az ismétlődő vonulás mindig mulatságot idézett elő a fiatalok körében). Az egyedüllét nem nyugtalanította az éj leszálltakor, amikor mindig halálosan fáradt volt, de az éjszaka közepén, amikor az éjféli zsolozsmázás kiverte szeméből az álmot, újabban nehezen tudott ismét elaludni. Ahelyett, hogy visszafeküdt volna a nagy, puha ágyba (kicsit zavarba ejtette, hogy olyan hamar hozzászokott), fölszította a tüzet, és gyertyafény mellett olvasott, vagy letérdelt imádkozni, vagy csak ült és gondolkodott.
Rengeteg gondolkodnivalója volt. A perjelség pénzügyei még annál is rosszabbul állnak, mint

sejtette. Ennek legfőbb oka valószínűleg az, hogy az egész nagyon kevés készpénzt jövedelmez. Terjedelmes birtokaikból sok gazdaságot igen alacsony bérleti díjért, hosszú lejáratra bérbe adtak, s ezek közül is némelyek természetben fizettek: ennyi meg ennyi zsák liszttel, ennyi meg ennyi hordó almával, ennyi meg ennyi szekér répával. A bérbe nem adott gazdaságokat szerzetesek vezetik, de sohasem képesek annyit termeszteni, hogy eladásra is maradjon belőle. A perjelség vagyonának másik fő forrását a templomok jelentik, meg az onnan származó tized. Sajnos ennek nagy részével a sekrestyés rendelkezik, s Fülöpnek nem lesz könnyű kideríteni, pontosan mennyi a bevétel, s mennyi a kiadás. Egyikről sem vezetnek írásos följegyzést. Az azonban nyilvánvaló, hogy a sekrestyés bevétele vagy nagyon kicsi, vagy nagyon rosszul gazdálkodik vele, és nem képes belőle gondoskodni arról, hogy a templom jó állapotban legyen, holott egész szép gyűjteményt szedett össze drágakövekkel kirakott kelyhekből és miseruhákból.
Mindaddig nem tisztázhatja a részleteket, amíg nem szakít időt arra, hogy meg látogassa a távoli birtokokat is, persze nagyjából így is világos a helyzet. Ráadásul az öreg perjel éveken át tetemes összegeket vett kölcsön a winchesteri és londoni uzsorásoktól csupán a napi kiadások fedezésére. Fülöp egészen odavolt, amikor rájött, milyen lesújtó a helyzet.
De mialatt így tűnődött és imádkozott, lassan kibontakozott előtte a megoldás. Háromlépcsős tervet dolgozott ki. Azzal fogja kezdeni, hogy személyesen veszi kezébe a pénzügyeket. Jelenleg a tisztségviselők mindegyike a birtok valamelyik részét vezeti, és annak jövedelméből teljesíti befizetési

kötelezettségét: a celláriusnak, a sekrestyésnek, a szállásmesternek, a svíciusok főnökének és a betegápoló testvérnek – nos mindnek megvan a maga gazdasága és temploma. Természetesen egyikük sem vallotta be soha, hogy fölös pénze van, és ha volt fölöslegük, gondjuk volt rá, hogy az utolsó pennyig elköltsék attól való félelmükben, hogy elveszik tőlük. Fülöp elhatározta, hogy kinevez egy új tisztségviselőt, a pénztárnokot, akinek az lesz a dolga, hogy beszedjen kivétel nélkül minden, a perjelséget illető jövedelmet, és csak annyit adjon vissza belőle a tisztségviselőknek, amennyire valóban szükségük van.
A pénztárnok természetesen olyasvalaki lesz, akiben megbízhat. Első gondolata az volt, hogy Fehérhajú Cutbertusnak, a celláriusnak adja ezt a munkát, de azután eszébe jutott, mennyire irtózik Cutbertus az írástól. Ez pedig nem jó. Mostantól kezdve minden bevételt és kiadást be kell írni egy nagy könyvbe. Fülöp úgy döntött, hogy a fiatal konyhás testvért, Miliust nevezi ki pénztárnoknak. A többi apátsági tisztviselő nem fog lelkesedni az ötletért, függetlenül attól, hogy ki kapja meg a tisztséget, de Fülöp a főnök, és a szerzetesek többsége, azok, akik sejtik, hogy a perjelség bajban van, támogatni fogja javaslatait.
Miután ellenőrzése alá vonja a pénzügyeket, azonnal hozzálát két tervének a megvalósításához.
Minden távoli gazdaságot bérbe fog adni, mégpedig pénzért. Ez véget vet annak a költséges gyakorlatnak, hogy nagy távolságokból kelljen beszállítani a termékeket. Van az apátságnak egy birtoka Yorkshire-ban, amely bérlet fejében tizenkét birkát köteles befizetni, és hűségesen el is küldik Kingsbridge-be minden évben, annak ellenére, hogy a birkák szállítása többe kerül, mint amennyit érnek, ráadásul az, állatok

fele rendre elhullik útközben. A jövőben kizárólag a legközelebbi farmok fognak gondoskodni a kolostor élelmezéséről.
Változtatni szándékozott azon a gyakorlaton is, hogy minden gazdaság mindenből termel egy keveset: egy kis gabonát, egy kis húst, egy kis tejet és így tovább. Fülöp évek óta tudta, hogy ez így merő pazarlás. Valamennyi gazdaság arra törekedett, hogy lehetőleg csak annyit állítson elő mindenből, amennyire magának szüksége van, vagy talán közelebb áll az igazsághoz, ha azt mondjuk, valamennyi gazdaság igyekezett mindent elfogyasztani, amit megtermelt. Fülöp azt akarta, hogy minden gazdaság egyvalaminek a termesztésével foglalkozzon. A gabonát teljes egészében a Somersetben levő falvak termesszék, ahol a perjelség néhány malmot működtet. A wiltshire-i dús legelőkön a vajat és húst adó marhákat kell legeltetni. A kis erdei Szent János-kolostor pedig kecskéket tenyészt majd, és sajtot készít a kecsketejből.
De Fülöp legfontosabb terve az volt, hogy a közepes hozamú gazdaságokat – amelyek földje gyenge vagy csak valamivel jobb annál –, különösen pedig a magasan fekvő gazdaságokat átállítsa a birkatenyésztésre.
Egész gyerekkorát olyan kolostorban töltötte, amely birkákat tenyésztett (Walesnek azon a részén mindenki birkát tenyészt), és azt tapasztalta, hogy a gyapjú ára egészen mostanáig évről évre lassan, de állandóan emelkedett. A birkák fogják megoldani a perjelség pénzgondjait.
Ez kenő az elképzelései közül. A harmadik az, hogy lebontsa a katedrálist, és egy újat építsen.
A mostani templom régi, csúnya és alig használható, s

az északnyugati torony ledőlése annak jele lehet, hogy az egész építmény gyönge. Az újabb templomok magasabbak, hosszabbak, és ami a legfőbb, világosabbak. Úgy tervezték meg őket, hogy el lehessen helyezni bennük a legfontosabb halottakat és a szentek ereklyéit; ezért látogatják őket a zarándokok. Mostanában egyre inkább azt látni, hogy a katedrálisokat új meg új kis oltárokkal, sőt kápolnákkal egészítik ki egy-egy különösen becsült szent tiszteletére. Egy jól megtervezett templom, amely eleget tud tenni a mai hívőközösségek szaporodó igényeinek, sokkal több zarándokot vonzana Kingsbridge-be, mint amennyit jelenleg be tud fogadni, és ily módon hosszú távon behozná a költségeit. Majd ha szilárd alapokra helyezi a kolostor pénzügyeit, belekezdhet az új templom építésébe, amely Kingsbridge újjászületését is jelentené.

Ez lesz a koronája mindannak, amit el fog érni.

Úgy képzelte, mintegy tíz év múlva elég pénze lesz ahhoz, hogy elkezdje az építkezést. Elég csüggesztő gondolat – már majdnem negyvenéves lesz akkor! Ámde azt remélte, hogy már egy év múlva megengedhet bizonyos javításokat, amelyek következtében ha nem is valami fényesen, de tekintélyesebben fog festeni a mostani épület. Mondjuk, a következő pünkösdkor.

Most, hogy megvolt a terve, megint jókedvű és derűlátó lett. Miközben a részleteken töprengett, valami távoli csattanás ütötte meg a fülét: mintha becsaptak volna egy nagy kaput. És mintha járkálna valaki a dormitóriumban vagy a kerengőben. Ha valami baj történt, gondolta, idejében rá fog jönni, s gondolatai visszatértek a bérekhez és tizedekhez. A kolostorok jövedelmének egy másik fontos forrása a

novíciusnak jelentkező fiúk szüleitől kapott ajándék, de ahhoz, hogy megfelelő novíciusok jelentkezzenek, a kolostornak virágzó iskolára van szüksége...

Tűnődéseit ismét félbeszakította ezúttal egy hangosabb csattanás, melybe még a ház is enyhén belerázkódott. Egészen biztos, hogy nem ajtócsapódás volt, gondolta. Mi a csuda történik itt? Odament az ablakhoz, és kinyitotta a fatáblát. A nyíláson bezúdult a hideg éjszaka, s elfogta a reszketés. Kinézett a templom, majd a káptalanterem, a kerengő, a dormitórium, végül az amögött lévő konyha felé. Valamennyi békésen szendergett a holdfényben. A levegő olyan fagyos volt, hogy amikor lélegzetet vett, belefájdult a foga. De valami mást is érzett a levegőben. Szimatolni kezdett. Füstszag!

Homloka aggodalmas ráncokba gyűrődött. De nem látott tüzet.

Visszahúzta a fejét, s megint szippantott egyet, abban a hitben, hogy a füstszag a saját tűzhelyéből jön. De nem.

Értetlenül és riadtan rántotta föl a csizmáját, fölkapta a köpenyét és kiszaladt.

Ahogy a réten keresztülvágva a rendház épülete felé sietett, egyre erősebbnek érezte a füstszagot. Semmi kétség, a perjelség valamelyik épülete ég. Első gondolata az volt, hogy a konyha: majdnem minden tűz a konyhában kezdődik. Átszaladt a déli kereszthajó és a káptalanterem közti szűk közön, majd a kolostorudvaron. Napközben a refektóriumon át közelítette volna meg a konyhát, de azt éjszakára bezárják, ezért elsietett a rendház déli fala mellett, majd jobbra fordult, hogy a konyha háta mögé kerüljön. Itt sem volt jele tűznek, sem a serfőzdében, sem a sütödében, sőt a füstszagot mintha itt kevésbé

érezte volna. Továbbfutott, s kinézett a serfőzde sarka mögül, a rét fölött a vendégház és az istállók felé. Minden háborítatlannak látszott.
Talán a dormitóriumban ütött ki tűz? Az ő házán kívül egyedül a dormitóriumban van tűzhely. Még gondolatnak is ijesztő! Miközben visszaszaladt a rendházhoz, hátborzongató látvány tárult elé képzeletében: a szerzetesek valamennyien ájultán fekszenek fekhelyükön, sűrű füst gomolyog fölöttük, s a füstből lángok csapnak ki... Odarohant a dormitórium ajtajához. Amikor odaért, magától kinyílt, és Fehérhajú Cutbertus lépett ki, kákabélből készült gyertyával a kezében.
– Érzed? – kérdezte azonnal.
– Igen. A testvérek... jól vannak?
– Itt nincs tűz.
Fülöp megkönnyebbült. Legalább a nyája biztonságban van. – Akkor hol...?
– Mi van a konyhával?
– Semmi. Már megnéztem. – Most, hogy tudta, senki sincs veszélyben, a jószága miatt kezdett aggódni. Épp az imént töprengett a pénzügyeken, és tudta, hogy most egyik épület kijavítását sem bírná fedezni. A templom felé pillantott. Mintha halványpiros fényt látna az ablakok mögött...
– Cutbertus! Hozd el a templom kulcsát a sekrestyéstől.
– Már itt van nálam.
– Derék!
A kerengő keleti oldalán a déli kereszthajóajtajához igyekeztek. Cutbertus sietve kinyitotta. Ahogy kitárult az ajtó, sűrű füst csapott ki rajta.
Fülöpnek elállt a szívverése. Hogy gyulladhatott ki a templom?

Bement. Elképesztő látvány tárult elé. A templom padlóján, az oltár körül és itt, a jobb oldali kereszthajóban néhány jókora fadarab égett. Hogy kerültek ide? És honnan ez a rengeteg füst? És mi ez az egyre erősödő zúgás, amely úgy hangzik, mintha hatalmas tűzvész tombolna?
– Nézz föl! – kiáltotta Cutbertus.
Fülöp fölnézett, és választ kapott kérdésére. Az egész mennyezet lángolt. Rémülten meredt rá: olyan volt, mint maga a pokol. A festett mennyezet nagy része eltűnt, s előtárultak a tetőgerendák háromszögei: vörösen és feketén izzottak, s köztük eszeveszett táncot jártak a lángok és a füstgomolyagok. Fülöpöt mozdulatlanná dermesztette a látvány, egészen addig bámult fölfelé, amíg bele nem fájdult a nyaka; akkor észhez tért.
A főhajó és a kereszthajó találkozásához rohant, megállt az oltárral szemben, és végignézett az egész templomon. Az egész tető lángolt, a nyugati kaputól a keleti ablakokig, és jobbra-balra is, mind a két kereszthajó fölött. Egy rémült pillanatig azon tűnődött: hogy juttassuk föl oda a vizet? de képzeletben máris látta, amint a szerzetesek láncot alkotnak, fölrohannak a galériára, s azon végig a teli vödrökkel, hamar rájött azonban, hogy ez lehetetlen: még ha száz embere volna is, akkor sem tudnának annyi vizet fölvinni, amennyi elég lenne ennek a tomboló pokolnak a kioltására. Az egész tetőnek vége, állapította meg összeszoruló szívvel, és az eső és a hó be fog esni a templomba, egészen addig, amíg nem lesz annyi pénzük, hogy új tetőt húzzanak fölé.
Valami recsegés arra késztette, hogy újra fölnézzen. Pontosan a feje fölött egy óriási gerenda lassan megindult oldalra. Mindjárt ráesik! Visszaugrott a déli

kereszthajóba, az aggodalmasan figyelő Cutbertus mellé.
Egy egész tetőrész zuhant le: háromszor három vastag gerendából ácsolt szerkezet, a hozzájuk szögezett ólomlemezekkel együtt. Földbe gyökerezett lábbal nézték, s teljesen megfeledkeztek a saját biztonságukról. A tető a kereszteződés egyik nagy, kerek boltozatára zuhant. A fa és az ólom óriási súlya megroggyantotta a boltozatot, amely olyan robajjal járt, mint az égzengés. Az egész elképzelhetetlenül lassan ment végbe: lassan hullottak alá a gerendák, lassan szakadt be a boltozat, s az összetört fal darabjai lassan szóródtak szét. Közben újabb tetőgerendák szabadultak föl, és ekkor olyan zajjal, mint egy hosszú, nyári égzengés, a szentély északi falának java megrázkódott, majd lassan belecsúszott az északi kereszthajóba.
Fülöp elszörnyedt. Iszonyú látvány volt egy ilyen hatalmas épület összeomlása. Mintha azt látná, hogy leomlik egy hegy, vagy kiszárad egy folyó: sohasem jutott eszébe, hogy ilyesmi a valóságban is megtörténhet. Teljesen megzavarta, s nem tudta, mit tegyen.
Cutbertus megrázta a csuhája ujját.
– Gyerünk ki! – üvöltötte.
Fülöp nem bírt megmoccanni. Eszébe jutott, hogy az imént úgy számolt, tíz év szigorú takarékoskodásra és kemény munkára lesz szüksége, hogy rendbe jöjjenek a perjelség pénzügyei. Most pedig még egy új tetőt, ráadásul egy új északi falat, sőt talán még többet kell építenie, ha tovább folytatódik a rombolás... Ez az ördög műve! Különben hogyan foghatott volna tüzet a tető egy fagyos januári éjszakán?
– Halálra zúz bennünket! – kiáltotta Cutbertus, és

rémült hangja hallatán Fülöpnek összeszorult a szíve. Hátat fordított a lángoknak, és mind a ketten kirohantak a templomból, be a klauzúrába.
A szerzetesek is fölriadtak, és kirajzottak a dormitóriumból. Amikor kiértek, ösztönösen megálltak, s a templom felé néztek. A konyhás Milius állt az ajtó mellett, s nehogy eltorlaszolják az utat, nyomban a kerengő déli oldalára terelte őket. Félúton Tamás mester fogadta a csapatot, s Fülöp hallotta, amint azt mondja:
– Menjetek a vendégházba, minél messzebb a templomtól! Eltúlozza a dolgot, gondolta Fülöp, hiszen biztonságban vannak itt, a kerengőben is. De nem árt, sőt talán van értelme a túlzott óvatosságnak; tulajdonképpen nekem kellett volna rá gondolnom, állapította meg magában. De Tamás aggodalmaskodása arra terelte a figyelmét, vajon mekkora lesz a rombolás. Ha a rendház nem nyújt teljes biztonságot, mit mondjon a káptalanteremről? Annak egy kis, vastag kőfalú oldalszobájában őrzik azt a vaspántokkal megerősített tölgyfa ládát, amelyben kevéske maradék pénzüket tartják, meg a sekrestye ékköves edényeit s a kolostor minden értékes iratát és birtoklevelét. A következő pillanatban észrevette Alant, a kincstárnokot, egy fiatal szerzetest, aki a sekrestyés mellett dolgozik, és a dísztárgyakat gondozza.
– Ki kell hozni a káptalanteremből a kincsesládát! – szólt oda neki Fülöp. Hol a sekrestyés?
– Elment, atyám.
– Menj, keresd meg, kérd el tőle a kulcsokat, aztán hozd ki a ládát, és vidd át a vendégházba! Szaladj!
Alán elrohant. Fülöp Cutbertushoz fordult:
– Ellenőrizd, megteszi-e! – Cutbertus bólintott, és követte Alant Fülöp ismét a templomra nézett. Az alatt

a néhány pillanat alatt, amíg másra figyelt, a tűz még nagyobb erőre kapott, s a lángok már fényesen lobogtak az ablakok mögött. A sekrestyésnek inkább a kinccsel kellett volna törődnie, nem a saját irháját menteni. Van-e még valami, amiről elfeledkeztek? Fülöpnek nehezére esett pontról pontra sorra venni a dolgokat, miközben minden ilyen iszonyúan felgyorsult. A szerzeteseket biztos helyre küldte, szólt, hogy helyezzék biztonságba a kincstárat...
Megfeledkezett a Szentről!
A templom szentélyének jobb oldalán, a püspök trónusa mögött áll Szent Adolphusnak, egy hajdani angol mártírnak a kőszarkofágja. A szarkofág belsejében fakoporsó rejti a Szent csontvázát. Időközönként fölnyitották a szarkofágot, hogy kivegyék a koporsót. Adolphus manapság már nem olyan népszerű, mint hajdan, de a régi időkben előfordult, hogy a betegek csodálatos módon meggyógyultak, miután megérintették a sírját. Egy szent földi maradványai híressé tehetnek egy templomot, felvirágoztathatják a hitéletet, és odavonzzák a zarándokokat. Némelyik oly sok pénzt hoz, hogy szégyenszemre előfordult, hogy a szerzetesek ellopták egy másik templom ereklyéit. Fülöp azt tervezte, hogy feleleveníti Szent Adolphus tiszteletét. Meg kell mentenie a csontokat!
Segítségre van szüksége, hogy fölemeljék a szarkofág fedelét, és kivegyék a koporsót A sekrestyésnek erre is gondolnia kellett volna. De sehol sem lehetett látni. Csupán a beképzelt alperjel, Remigius jelent meg a dormitórium ajtajában. Akkor neki kell segítenie!
– Gyere, segíts megmenteni a Szent csontjait! – hívta Fülöp.
Remigius fakózöld szeme rémülten meredt az égő

templomra, de pillanatnyi habozás után követte Fülöpöt, végig a kerengő keleti oldalán, majd be az ajtón.
Fülöp odabent megtorpant Mindössze néhány pillanat telt el azóta, hogy kiszaladt, de a tűz nagyon gyorsan terjedt. Orrát facsarta a bűz, mely az égő kátrány szagára emlékeztette, s erről eszébe jutott, hogy a tetőgerendákat biztosan bekenték szurokkal, hogy megakadályozzák a korhadást A lángok ellenére mintha jeges szél fújt volna: a füst kitódult a tetőn tátongó lyukakon, a tűz pedig az ablakokon át behúzta a hideg levegőt. A huzat még jobban táplálta a tüzet. Izzó zsarátnokok záporoztak a padlóra, s bármelyik pillanatban lezuhanhatott néhány hatalmas, lángoló tetőgerenda. Mindeddig Fülöp elsősorban a szerzetesekért aggódott, másodsorban a perjelség vagyona miatt, de most először félteni kezdte a saját életét is, és habozott, hogy be merjen-e menni ebbe a pokolba.
Minél tovább vár azonban, annál nagyobb a kockázat, és ha túl sokáig fontolgatja a dolgot, végképp cserbenhagyják az idegei.
Fölkapta a csuhája alját.
– Gyere utánam! – kiáltotta Remigiusnak, és berohant a kereszthajóba. Kikerülte a földön kúszó lángnyelveket, s fölkészült rá, hogy bármely pillanatban agyonüti egy lezuhanó tetőgerenda. Szíve a torkában dobogott, s úgy érezte, hogy legszívesebben sikoltozni kezdene. Szerencsére hamar elérte a túloldali, biztonságot nyújtó oldalhajót.
Egy pillanatra megállt. Az oldalhajók kőboltozatát egyelőre nem fenyegette a tűz. Remigius ott állt mellette. Fülöp zihált és köhögött: a füst csípte a torkát. Mindössze néhány másodpercig tartott, amíg

végigfutottak a kereszthajón, de hosszabbnak tűnt, mint egy éjjeli mise.
– Itt pusztulunk! – kiáltotta Remigius.
– Isten vigyáz ránk! – mondta Fülöp, de nyomban eszébe jutott: akkor miért félek én?
Most nincs idő teológiai töprengésre.
A kereszthajó végén befordult a szentélybe, egész idő alatt szorosan a fal mellett maradva. Érezte a fastallumokból áradó hőséget, melyek vígan lobogtak a kórus két oldalán, és szívébe belehasított a fájdalom: a stallumokat értékes faragásokkal díszítették. De máris kiverte a fejéből, és a sürgős feladatra összpontosított. A szentély keleti végébe rohant.
A Szent szarkofágja pontosan középütt állt: alacsony talapzatra helyezett nagy kőláda. Fülöpnek és Remigiusnak föl kell emelnie a kő fedőlapot, félretenni, kiemelni a szarkofágból a koporsót, és átvinni a mellékhajóba – közben fölöttük teljesen szétnyílt a tető. Fülöp Remigiusra pillantott. Az alperjel zöld szeme tele volt rémülettel. Fülöp igyekezett leküzdeni a maga félelmét.
– Te fogd meg azt a végét, én pedig ezt! – mutatta, s máris odarohant a szarkofághoz.
Remigius követte.
Mind a ketten nekifeküdtek a szarkofág fedelének.
Nem mozdult.
Fülöp rájött, hogy több szerzetest kellett volna magával hozni. Nem gondolta át a dolgot. De már késő: ha kimegy és embereket gyűjt, lehet hogy mire visszatérnek, járhatatlanná válik a kereszthajó. Mégsem hagyhatja itt a Szent ereklyéjét. Egy lezuhanó tetődarab betöri a szarkofágot, a fakoporsó egykettőre tüzet fog, s a hamvakat szétszórja a szél... szörnyű veszteség volna a katedrális számára, nem szólva a

szentségtörésről.
Támadt egy ötlete. Megkerülte a szarkofágot, intett Remigiusnak, hogy álljon mellé, letérdelt, mindkét kezével megmarkolta a fedőlap kiálló szélét, és teljes erőből megpróbálta megemelni. Remigius követte a példáját, és a fedél egyik oldala fölemelkedett. Lassan egyre magasabbra emelték. Fülöpnek fél térdre kellett emelkedni, ugyanígy Remigiusnak is, végül már mindketten álltak. Amikor a fedőlap függőlegesen állt, még egyet emeltek rajta, amitől átfordult, lezuhant a túloldalon, és két darabra tört.
Fülöp belenézett a szarkofágba. A koporsó jó állapotban van: a fa szemmel láthatóan egészséges, a vasfogantyúk is csak a felületükön rozsdásak. Fülöp az egyik végéhez állt, előrehajolt, és megragadta a két fogantyút. Ugyanezt tette Remigius a másik végén. Néhány hüvelyknyire fölemelték a koporsót, de sokkal nehezebbnek bizonyult, mint gondolta, s pár másodperc múlva Remigius elejtette a maga felét:
– Nem bírom el... Öregebb vagyok, mint te.
Fülöp elfojtott egy haragos visszavágást. A koporsó valószínűleg ólommal van bélelve. De most, hogy eltört a szarkofág teteje, a koporsó még nagyobb veszélybe került, mint eddig.
– Gyere ide! – kiáltott rá Remigiusra. – Megpróbáljuk fölállítani. Remigius megkerülte a kőládát, és odaállt Fülöp mellé. Mind a ketten megragadtak egy-egy fogantyút, és nekiveselkedtek. Aránylag könnyen el tudták húzni, s közben fölemelni a végét. Amikor a szarkofág pereme fölé emelték, mindketten előrementek, amíg végül a talpára állt. Akkor pihentek egy kicsit. Fülöp észrevette, hogy a koporsó alsó végét emelték föl, úgyhogy a Szent most a fején áll. Fülöp némán bocsánatot kért tőle. Közben szüntelenül

potyogtak körülöttük a tető kisebb égő darabjai. Egy-egy szikra minduntalan Remigius csuháján kötött ki, mire ő kétségbeesetten lesöpörte, s valahányszor alkalma nyílt, rémült pillantást vetett az égő tetőre. Fülöp látta, hogy veszedelmes gyorsasággal fogy a bátorsága.
A koporsót most megdöntötték, úgy, hogy csak az egyik alsó élén állt, s akkor még egy kicsit megnyomták. Ezt addig folytatták, amíg a szarkofág szélén egyensúlyozott, majd ahogy tovább emelték, lassan átbillent, leereszkedett, végül feneke a földre koppant. Akkor leemelték a másik végét, s szépen letették a földre. Szegény Szent csontjai úgy forognak, mint kocka a bögrében, gondolta Fülöp; amit most tettem, már-már szentségtörés, de ha egyszer nem lehetett másképp...
A koporsó lábához állva mind a ketten megragadtak egy-egy fogantyút, és vonszolni kezdték a viszonylag biztonságos mellékhajó felé. A láda vassarkai keskeny barázdát vágtak a vert padlóba. Már majdnem elérték a mellékhajót, amikor a szentély fölött izzó, lángoló tető óriási robajjal lezuhant, pontosan a Szent immár üres szarkofágjára. A fülsiketítő csattanás nyomán megremegett a föld, és a kőláda ripityára tört. Egy hatalmas gerenda a koporsónak vágódott, néhány hüvelykkel Fülöp és Remigius mellett, úgyhogy kicsúszott a kezükből a fogantyú. Ez már túl sok volt Remigiusnak.
– Az ördög műve! – kiáltotta hisztérikusan és elrohant.
Fülöp kis híján követte. Ha csakugyan az ördög keze van a dologban, akkor nem lehet tudni, mi történik még. Fülöp még sohasem látott ördögöt, de rengeteg történetet hallott olyanokról, akik már láttak. A szerzeteseknek azonban az a dolguk, hogy

szembeszálljanak a Sátánnal, nem pedig az, hogy elmeneküljenek előle – mondta magának Fülöp szigorúan. Vágyakozó pillantást vetett a menedéket kínáló mellékhajó felé, aztán megkeményítette a szívét, megragadta a koporsó fogantyúját, és nekiveselkedett.
Sikerült kicibálnia a lezuhant gerenda alól. A koporsó fája behorpadt, egy helyütt be is hasadt, de amennyire látta, nem tört el. Egy kicsit odébb vonszolta. Izzó zsarátnokok záporoztak körülötte. Fölpillantott a tetőre. Vajon egy kétlábú alak ropja eszeveszett táncát a lángok közt, vagy csak egy füstgomolyag? Szemét lefelé fordította, és észrevette, hogy a csuhája lángot fogott. Letérdelt, és csapkodni kezdte a lángnyelveket, majd az izzó szövetet vagdosta a földhöz, amitől végre kihunytak a lángok. A következő pillanatban olyasféle zajt hallott, amely vagy egy gerenda kétségbeesett sikolya vagy egy huncut ördög gúnykacaja volt.
– Szent Adolphus, vigyázz reám! – nyögte, és megint megragadta a koporsó fogantyúit.
Hüvelykrá hüvelykre vonszolta tovább a koporsót. A kisördög egy pillanatra magára hagyta. Nem pillantott föl: jobb, ha nem néz a gonosz leiekre. Végre elérte a menekvést nyújtó oldalhajót, s valamivel nagyobb biztonságban érezte magát. Fájó háta arra kényszerítette, hogy tartson egy kis pihenőt.
Még hosszú utat kell megtennie a legközelebbi ajtóig, amely a déli keresztházjóból nyílik. Nem volt benne biztos, hogy odaér a koporsóval, még mielőtt az egész tető beomlana. Valószínűlég az ördög éppen erre számít. Fülöp nem buta megállni, hogy még egyszer föl ne nézzen a lángokra. A kormos, kétlábú figura éppen akkor szökkent egy megfeketedett gerenda mögé. Tudja, hogy nem fogom bírni – gondolta Fülöp.

Egy pillanatig megkísértette a gondolat, hogy sorsára hagyja a Szentet, és a maga életét menti, amikor hirtelen észrevette, hogy Milius testvér, Fehérhajú Cutbertus és Tamás mester, három nagyon is valóságos ember siet a segítségére. Szíve megtelt örömmel, és egyszerre nem is volt benne olyan biztos, hogy csakugyan az ördög táncolt a tetőn.
– Hála Istennek! – kiáltotta. – Segítsetek! – tette hozzá fölöslegesen. Tamás mester egy gyors, figyelmes pillantást vetett az égő tetőre. Nem úgy festett, mint aki egyetlen gonosz lelket is látna, mégis így szólt:
– Siessünk!
Négyen megragadták a koporsó egy-egy sarkát, és a vállukra emelték. Még négyüknek sem volt könnyű.
– Gyerünk! – vezényelt Fülöp, és amilyen gyorsan csak bírtak, végigsiettek az oldalhajón, a súlyos teher alatt meggörnyedve.
Amikor odaértek a kereszthajóhoz, Tamás rájuk szólt:
– Várjatok!
A padlón mindenütt gerendák és törmelék, tele kis tűzfészkekkel, és szünet nélkül potyogtak az égő zsarátnokok. Fülöp előrelesett, s megpróbált utat keresni a lángokon át. Az alatt a néhány másodperc alatt, amíg álltak, a templom nyugati oldala felől valami furcsa morajlás hallatszott. Fülöp rémülten nézett föl. A morajlás dübörgéssé fokozódott.
– Éppen olyan gyönge, mint a másik – jegyezte meg Tamás mester titokzatosan.
– Micsoda?! – kiáltotta Fülöp.
– A délnyugati torony.
– Ó, Istenem!
A dübörgés egyre erősödött. Fülöp rémülten látta, amint a templom egész nyugati oldala vagy egyyardnyit előredől, mintha Isten keze lökte volna

meg. Vagy tízyardnyi tető zuhant egyszerre a főhajó padlójára, akkora robajjal, mint egy földrengés. Majd az egész délnyugati torony inogni kezdett, s mint egy földcsuszamlás, megindult, bele a templomba.
Fülöpöt megbénította a rémület. A temploma a szeme láttára omlik össze. Akkor is évekbe telik, amíg helyrehozhatják a károkat, ha szerez rá pénzt Mit fog csinálni? Hogyan működjék tovább a kolostor? Vagy vége a kingsbridge-i perjelségnek.
Bénultságából az rántotta ki, hogy vállán megmozdult a koporsó, ahogy a másik három ember megindult előre. Tamás utat tört a lángok labirintusában. Egy égő zsarátnok a koporsó fedelére esett, de szerencsére mindjárt lecsúszott a földre anélkül, hogy bármelyiküket is érintette volna. A következő pillanatban elérték a szemközti oldalt, és átpréselték magukat az ajtón, ki a templomból, a hideg éjszakai levegőre.
Fülöpöt annyira letaglózta a templom elpusztulása, hogy nem tudott örülni a saját megmenekülésének. Gyorsan megkerülték a kerengőt, és beléptek a déli átjárón.
– Itt jó lesz – mondta Tamás. Hálásan tették le a koporsót az udvar fagyos földjére.
Fülöpnek percekre volt szüksége, hogy kifújja magát. Eközben rájött, hogy nincs idő jajveszékelni. Ő a perjel, ő felelős itt mindenért. Mi a következő teendő? Legokosabb, ha először is megbizonyosodik róla, hogy valamennyi szerzetes biztonságban van-e. Még egy mély lélegzetet vett, aztán kiegyenesítette a derekát, és a többiekre nézett.
– Cutbertus, te maradj itt, és őrizd a Szent koporsóját! A többiek jöjjenek velem!
Megkerülte velük a konyha épületét, átmentek a

serfőzde és a malom közén, majd át a réten, a vendégházhoz. A szerzetesek, Tamás családja és a falusiak java része ott állt kisebb-nagyobb csoportokban, fojtott hangon beszélgettek, és elkerekedő szemmel bámulták az égő templomot. Fülöp is odanézett, mielőtt megszólalt volna. Fájdalmas látvány volt. Az egész nyugati oldal romokban hevert, és hatalmas lángok csaptak föl a tető maradékából.
Elfordította a tekintetét.
– Mindenki itt van? – kérdezte hangosan. – Szóljon, akinek eszébe jut, ki hiányzik!
– Fehérhajú Cutbertus – szólalt meg valaki.
– Ő a Szent csontjait őrzi. Valaki más? Nem hiányzott senki.
– Számold meg a testvéreket a bizonyosság kedvéért – szólt Fülöp Miliusnak. – Negyvenötnek kell lenni, engem is beleértve. – Tudta, hogy Miliusban megbízhat, ezért ezt a gondot feledvén, Tamás mesterhez fordult: – Az egész családod itt van?
Tamás bólintott, és a vendégház felé mutatott: ott állt az asszony, a nagyfiú és a két kicsi. A kisfiú ijedten bámult Fülöpre. Ijesztő élmény lehet nekik gondolta Fülöp.
A sekrestyés rajta ült a vaspántos ládán. Fülöp teljesen megfeledkezett róla, s örült, hogy biztonságban látja.
– András testvér, Szent Adolphus koporsója a refektórium mögött van. Vigyél magaddal négy frátert, és vigyétek... egy pillanatig gondolkodott. A legbiztosabb hely a perjeli lak. Vigyétek az én házamba.
– A te házadba? – értetlenkedett András. – Az ereklyére nekem kell vigyáznom, nem neked.

– Akkor mentetted volna ki te a templomból – fortyant föl Fülöp. – Tedd, amit mondtam, és ne halljak még egy szót!
A sekrestyés vonakodva állt föl, s arca dühről árulkodott.
– Siess, jóember, vagy itt és most fosztalak meg a tisztedtől! – Hátat fordított Andrásnak, s megkérdezte Miliustól: – Hányan vagyunk?
– Negyvennégyen, meg Cutbertus. Meg tizenegy novícius és öt vendég. Senki sem hiányzik.
– Hála a jó Istennek. – Fülöp megint a tomboló tűz felé pillantott. Szinte csodának tetszett, hogy valamennyien élnek, és még csak meg sem sérült senki. Észrevette, hogy fogytán az ereje, de sokkal izgatottabb volt, semhogy leüljön és pihenjen. – Van még valami érték, amit meg kellene mentenünk? Itt vannak a kincsek és az ereklye...
– És a könyvek? – szólalt meg Alan, a fiatal kincstárnok.
Fülöp felnyögött. Hát persze, a könyvek! A kerengő keleti oldalán tartják őket, egy bezárt szekrényben, a káptalanterem ajtaja mellett, ahonnan a szerzetesek elővehetik a tanulás órái alatt. Veszedelmesen sok időt igényemé, ha egyenként ki akarnák hozni őket, és biztonságba akarnák helyezni az egész szekrényt. Fülöp körülnézett. A sekrestyés már kiválasztott fél tucat szerzetest a koporsó elvitelére, s megindult velük a réten át. Fülöp három fiatal szerzetesre és három nagyobb novíciusra mutatott, s intett, hogy kövessék.
Lassan vágott át az égő templom előtti területen. Túlságosan fáradt volt ahhoz, hogy szaladjon. Elmentek a serfőzde és a malom között, megkerülték a konyhát és a refektóriumot. Fehérhajú Cutbertus és a sekrestyés már javában szervezte a koporsó

elszállítását. Fülöp átvezette kis csapatát a refektórium és a dormitórium szűk közén, majd a déli kapuboltozat alatt.
A hatalmas könyvszekrény ajtaját faragás díszítette, amely Mózest ábrázolta a kőtáblákkal. Fülöp utasította a fiatalokat, hogy döntsék előre a szekrényt, és vegyék a vállukra. Végigcipelték a kerengőn, vissza a déli kapuhoz. Itt Fülöp megállt és hátranézett, mialatt ők hatan kimentek. Szíve megtelt fájdalommal a romba dőlt templom láttán. Most kevesebb volt a füst és több a láng. A tető nagy része eltűnt. Miközben nézte, észrevette, hogy a fő- és a kereszthajó találkozása fölötti rész is behorpadt, és tudta, hogy most az következik. Fülsiketítő roppanás hallatszott, hangosabb, mint eddig bármikor, és beomlott a déli kereszthajó teteje. Fülöp majdnem fizikai fájdalmat érzett: mintha az ő teste égne. A következő pillanatban úgy látszott, mintha a kereszthajó fala rázuhanna a kolostorra. Isten, segíts! – fohászkodott –, mindjárt ledől. Amikor a fal elkezdett töredezni, észrevette, hogy éppen feléje zuhan, s megfordult, hogy elszaladjon, de mielőtt egy lépést is tehetett volna, valami tarkón vágta, és elvesztette az eszméletét.

Tamás számára a kingsbridge-i katedrálist romba döntő tűzvész a remény sugarát jelentette.
Nézte a magasra fölcsapó lángokat, és semmi másra nem tudott gondolni, mint arra: lesz munkája!
Ez a gondolat azóta motoszkált agya hátsó rekeszében, amióta csak előjött a vendégházból, és álmos szemével megpillantotta a halványpiros izzást a templom ablakaiban. Egész idő alatt, amíg a szerzeteseket siettette, hogy kikerüljenek a veszélyes zónából, majd berohant a templomba, hogy

megkeresse a perjelt, majd pedig vele együtt kihozta a Szent koporsóját, szemérmetlen, boldog derűlátás öntötte el.
Most, hogy néhány pillanatig gondolkodhatott, eszébe jutott, hogy nem volna szabad örülnie a templom leégésének, de hát senki sem sérült meg, a perjelség vagyonát is megmentették, a templom pedig előbb-utóbb úgyis összedőlt volna, hát miért ne örüljön?
A fiatal szerzetesek visszajöttek, vállukon a nehéz könyvszekrénnyel. Semmi más dolgom nincs – gondolta Tamás –, mint elérni, hogy rám bízzák a templom újjáépítésének munkáját. És most van itt az ideje, hogy szóljak róla a perjelnek.
De Fülöp nem jött vissza a könyvszekrényt cipelő szerzetesekkel.
– Hol a perjeletek? – kérdezte tőlük Tamás, amikor letették a szekrényt a földre.
A legidősebb meglepetten nézett hátra:
– Nem tudom. Azt hittem, mögöttünk jön.
Talán hátramaradt, hogy figyelje a tüzet – gondolta Tamás. De hátha baja esett.
Anélkül, hogy egy másodpercet is elvesztegetett volna, átrohant a réten, majd el a konyha mellett. Remélte, hogy Fülöpöt nem érte baj, nemcsak azért, mert olyan jó embernek látszott, hanem mert ő Jonatán védelmezője, s nélküle ki tudja, mi történik a kicsivel.
A refektórium és a dormitórium között talált rá. Nagy megkönnyebbülésére a földön ült, és kábának, de sértetlennek látszott. Tamás talpra segítette.
– Valami fejbe vágott – mondta Fülöp zavartan.
Tamás elnézett mellette. A déli kereszthajó bezuhant a kolostor udvarába.
– Szerencsés vagy, hogy élve megúsztad – mondta. – Istennek bizonyára célja van veled.

Fülöp megrázta a fejét, hogy kitisztuljon.
– Egy pillanatig nem tudtam magamról. De már jól vagyok. Hol vannak a könyvek?
– Odahozták a vendégházhoz.
– Menjünk vissza.
Tamás karon fogta. A perjel nem sérült meg, de Tamás látta, mennyire le van sújtva.
Miközben visszamentek a vendégházhoz, a tűzvész tombolása lassan alábbhagyott, de Tamás még mindig tisztán látta az arcokat. Kicsit ijedten vette észre, hogy már pirkad.
Amikor mindenki újra javában tevékenykedett, Fülöp kicsit elhúzódott, és a templom felé indult. Tamás észrevette és követte. Itt az alkalom. Ha ügyesen intézi, évekig eldolgozhat itt.
Fülöp megállt, és szemét arra meresztette, ami az előbb még a templom nyugati oldala volt. Szomorúan ingatta fejét a romhalmaz láttán, s úgy nézett rá, mintha a saját élete dőlt volna romba. Tamás némán állt mellette. Kis idő múlva Fülöp elindult a főhajó északi oldala mentén, a cintermen át. Tamás ide is követte, s közben igyekezett fölmérni a veszteséget.
A főhajó északi fala még állt, de az északi kereszthajó és a szentély északi falának egy része ledőlt. A templom keleti oldala még megvolt. Elmentek mellette, majd megnézték a déli oldalt. A déli fal nagy része is leomlott, és a déli kereszthajó bezuhant a kolostor udvarába. A káptalanterem még mindig állt.
Ahhoz a kapuboltozathoz mentek, amelyik a kerengő keleti felébe vezetett. Itt megállította őket egy halom kőtörmelék. Teljes összevisszaságnak látszott, de Tamás gyakorlott szeme észrevette, hogy maga a kerengő nem sérült meg különösebben, csak betemették a lezuhant romok. Fölmászott az összetört

kövekre, olyan magasra, amíg beláthatott a templomba. Közvetlenül az oltár mögött félig-meddig rejtett lépcső vezetett le a kriptába. Maga a kripta a kórus alatt volt. Tamás előrehajolt, hogy lássa a kriptát fedő kőpadlót, nincsenek-e rajta repedések. Nem voltak. Van remény, hogy a kripta ép maradt. Még nem mondja meg Fülöpnek: a döntő pillanatra tartogatja a jó hírt.
Fülöp körüljárta a dormitóriumot; Tamásnak igyekeznie kellett, hogy lépést tartson vele. A dormitóriumot sértetlennek látták. Folytatva útjukat, úgy vették észre, hogy a többi kolostorbeli épület is többé-kevésbé ép: a refektórium, a konyha, a sütöde és a serfőzde. Fülöp ebből némi vigaszt meríthetne, de arca változatlanul komor.
Ott fejezték be útjukat, ahol elkezdték: a templom rommá lett nyugati oldalán. Úgy járták be a perjelség egész területét, hogy egy szót sem szóltak egymáshoz. Fülöp most mélyet sóhajtott, és megtörte a csöndet:
– Az ördög műve volt.
Eljött az én pillanatom – gondolta Tamás. Mély lélegzetet vett és kimondta:
– Hátha Isten műve volt.
Fülöp meglepetten nézett föl rá:
– Hogyhogy?
– Senki sem sérült meg – kezdte Tamás óvatosan. – Megmentettük a könyveket, a kincseket és a Szent csontjait. Csak a templom pusztult el. Talán Isten új templomot akar.
– Föltételezem, Isten azt akarja, te építsd föl – jegyezte meg Fülöp gúnyosan. Nem volt olyan együgyű, hogy ne vegye észre: Tamás gondolatmenetét az önérdek sugallja.

– Lehet, hogy így van. De nem az ördög küldött ide egy építőmestert éppen azon az éjszakán, amikor a templom leégett.
Fülöp elnézett mellette a távolba.
– Nos, talán majd lesz itt egy új templom, csak nem tudom, mikor. És mit csináljak én addig? Hogyan folytatódjék a kolostor élete? Mi azért vagyunk itt, hogy a hitéletet fönntartsuk és tanuljunk.
Mélységesen kétségbeesett. Ez az a pillanat, amikor Tamásnak meg kell csillantania előtte a reményt.
– A fiam meg én egy hét alatt megtisztíthatjuk és használhatóvá tehetjük a kerengőt – mondta, s hangjából nagyobb biztonság csendült ki, mint amennyit érzett.
– Igazán? – kérdezte Fülöp meglepetten. Majd ismét levertnek látszott De mit használunk majd templom gyanánt?
– Mit szólnál a kriptához? Ott is misézhetnétek, nem?
– De. Nagyon jól megfelelne.
– Biztos vagyok benne, hogy a kriptát nem érte komoly kár. – Majdnem igazat mondott: szinte biztos volt benne.
Fülöp úgy nézett rá, mint egy mentőangyalra.
– Nem kell sok idő hozzá, hogy megtisztítsak egy ösvényt a romok közt a kerengőből a kripta lépcsőjéig – folytatta Tamás. – Ezen az oldalon a templom nagy része romba dőlt, ami bármilyen sajnálatos, mégis szerencse, mert nem fenyeget a veszély, hogy újabb falszakaszok omlanak le. Meg kell vizsgálnom a még álló falakat, és lehet, hogy egyes helyeken alá kell dúcolni. Aztán naponta ellenőrizni kell majd, nincsenek-e rajtuk repedések, de még így is jobb, ha erős szélben nem léptek be a templomba. – Mindez roppant fontos volt, de Tamás látta, hogy Fülöp nem

fogja föl. Fülöp most kedvező híreket vár Tamástól, olyasmit, ami megerősíti lélekben. S ha azt akarja, hogy fölfogadja, azt kell megadni neki, amit akar. Tamás változtatott a hangnemen: Ha adsz néhány fiatalabb szerzetest segítségül, el tudom érni, hogy mondjuk, két hét múlva megint folytathassátok a megszokott kolostori életet.
Fülöp rámeredt:
– Két hét múlva?
– Adj élelmet és fedelet a családomnak, és majd akkor fizess, ha lesz pénzed!
– Vissza tudod adni a perjelségemet két hét alatt? – ismételte meg Fülöp hitetlenül.
Tamás ebben nem volt biztos, de ha három hétbe telik, abba se hal bele senki.
– Két hét alatt – mondta szilárdan. – Ezt követően lebonthatjuk a falak maradékát... ne feledd el, ez szakmunka, ha biztonságosan akarjuk csinálni, azután eltakarítanánk a romokat, halmokba raknánk a köveket, hogy újból föl lehessen használni őket. Közben pedig megtervezhetjük az új katedrálist. Tamás visszafojtotta a lélegzetét. Megtette, ami tőle tellett. Fülöp biztosan föl fogja fogadni!
Fülöp bólintott, és először mosolyodon el.
– Azt hiszem, téged az Isten küldött. Reggelizzünk meg, azután elkezdhetjük a munkát.
Tamás megkönnyebbülten lélegzett föl.
– Köszönöm. – A hangja remegését nem tudta teljesen elfojtani, de egyszerre nem törődött vele, és őszintén fölsóhajtott: – Nem is tudom elmondani neked, milyen sokat jelent ez nekem.
Reggeli után Fülöp rögtönzött káptalangyűlést hívott egybe Cutbertusnak a konyha alatt berendezett raktárában. A szerzetesek idegesen és izgatottan

viselkedtek. Isten kiválasztottjai voltak – vagy annak hitték magukat –, és hozzászoktak a biztonságos élethez, az előre látható dolgokhoz és az unalmas egyhangúsághoz, s a legtöbbjük teljesen tájékozatlannak bizonyult. Zavaruk szíven ütötte Fülöpöt. Még sokkal inkább pásztornak érezte magát, mint valaha, akinek az a dolga, hogy gondoskodjék együgyű és tehetetlen nyájáról, azzal a különbséggel, hogy ezek itt nem állatok, hanem testvérei az Úrban, akiket szeret. Ha meg akarja őket vigasztalni, el kell mondania nekik, mi fog történni, erejüket nehéz munkában kell hasznosítani, és amilyen hamar csak lehet, vissza kell terelni őket a normális, megszokott élet rendjének legalább a látszatához.
A szokatlan körülmények ellenére nem rövidítette le a káptalangyűlések szokásos rítusát. Elrendelte, hogy olvassák föl a mai napra rendelt részt a vértanúk történetéből, amit ima követeit. Ezért vannak a szerzetesek: az imádkozás az igazolása létüknek. De látta, hogy némelyik még mindig ideges, ezért Szent Benedek törvényeinek huszadik fejezetét választotta ki, melynek címe: Az imádság tisztelete. Ezt követte a gyászbeszéd. A megszokott rítus megnyugtatta idegeiket, s észrevette, hogy lassan eltűnik arcukról az aggodalmas kifejezés: rájöttek, hogy mégsem vált semmivé megszokott világuk.
Ezután fölállt, hogy szóljon hozzájuk.
– A katasztrófa, amely az elmúlt éjszaka zúdult ránk, végül is csupán fizikai csapás – kezdte annyi melegséggel és bizalommal a hangjában, amennyi tellett tőle. – A mi életünk lelki élet, munkánk az imádkozás, a hit és az elmélkedés. – Körülpillantott a helyiségben, s igyekezett minél több tekintetet befogni, hogy biztos legyen benne, feszülten figyelnek rá, majd

így folytatta: – Ígérem nektek, hogy néhány nap alatt újrakezdjük ezt a munkát.
Elhallgatott, hogy leülepedjenek bennük a szavai. A szobában szinte érezni lehetett a feszültség fölengedését. Kis szünet után folytatta:
– Isten a maga bölcsességében tegnap egy építőmestert küldött hozzánk, hogy átsegítsen bennünket a válságon. Biztosított róla, hogy ha a keze alá dolgozunk, egy héten belül használhatjuk a kerengőt.
A kellemes meglepődés fojtott mormogása hallatszott.
– Attól félek, hogy a templomunkat többé nem fogjuk tudni használni. Újat kell építenünk, és ez persze sok évig eltart. Tamás mester azt állítja, hogy a kripta sértetlen. A kripta megszentelt föld, így alkalmas rá, hogy misézzünk benne. Tamás azt mondja, biztonságossá tudja tenni egy hétre rá, hogy befejezi a munkát a kerengőben. Így tehát fölújíthatjuk a normális hitéletet az ötvenedik vasárnapig.
Megint hallani lehetett megkönnyebbülésüket. Fülöp látta, hogy sikerült megnyugtatni őket, s bizonyosságot hinteni beléjük. A káptalangyűlés kezdetekor ijedtek és zavartak voltak, most pedig higgadtak és reménykedők.
– Azokat a testvéreket, akik túlságosan gyöngének érzik magukat ahhoz, hogy a testi munkában részt vegyenek, fölmentjük alóla. Azok a testvérek, akik egész nap együtt dolgoznak Tamás mesterrel, friss húst és bort fognak kapni.
Fülöp leült. Remigius szólalt meg elsőnek.
– Mennyit kell majd fizetnünk ennek az építőmesternek? – kérdezte gyanakodva.
Az ember biztos lehet benne, hogy Remigius mindenben talál kifogásolnivalót.

– Egyelőre semmit – felelte Fülöp. – Tamás tudja, hogy szegények vagyunk. Élelemért és szállásért fog dolgozni mindaddig, amíg nem tudjuk kifizetni a bérét.
– Ez persze kétértelmű, állapította meg magában Fülöp, mert jelentheti azt, hogy Tamás mindaddig nem jogosult bérre, amíg a perjelség meg nem engedheti magának, hogy kifizesse, holott valójában a perjelség tartozik majd a bérével mostantól kezdve minden egyes munkanapért.
De mielőtt tisztázhatta volna a megállapodásukat, Remigius újból megszólalt:
– És hol fognak lakni?
– Átadtam nekik a vendégházat.
– Lakhatnának valamelyik falubeli családnál is.
– Tamás nagylelkű ajánlatot tett nekünk – vágott közbe Fülöp türelmetlenül. – Nagy szerencsénk, hogy itt van. Nem akarom, hogy kecskék és disznók között kelljen aludnia, amikor nekünk van megfelelő üres épületünk.
– Két asszonyszemély is van abban a családban...
– Egy asszony és egy kisleány – helyesbítette Fülöp.
– Akkor egy asszony. Nem szeretnénk, ha asszony lakna a kolostorban! A szerzetesek türelmetlenül zajongtak: nem tetszett nekik Remigius szőrszálhasogatása.
– Nincs semmi kivetnivaló abban, ha a vendégházban asszonyok szállnak meg.
– De nem ez az asszony! – tört ki Remigius, de úgy látszott, máris megbánta.
Fülöp fölgyűrte a homlokát.
– Ismered ezt az asszonyt, testvérem?
– Egyszer régebben már látták errefelé – mondta vonakodva Remigius.
Fülöpben fölébredt a kíváncsiság. Másodjára esik meg

ugyanaz az építőmester feleségével kapcsolatban: Waleran Bigod is nyugtalan len, amikor meglátta.
– Mi a baj vele? – kérdezte.
Mielőtt Remigius válaszolhatott volna, megszólalt az idős Pál testvér:
– Emlékszem – mondta álmosan –, élt errefelé egy vad, erdei teremtés... ennek már legalább tizenöt éve. Őrá hasonlít, vagy talán ő maga az, csak közben felnőtt...
– Az emberek azt mondják, boszorkány – vette vissza a szót Remigius. Nem tűrhetjük, hogy egy boszorkány lakjék a perjelségben.
– Erről nincs tudomásom – mondta Pál testvér ugyanolyan lassú, tűnődő hangon. – Minden nőszemélyt, aki magában él, előbb-utóbb boszorkánynak neveznek. Ha az emberek azt mondják, még nem biztos, hogy csakugyan az. Szívesen átengedem Fülöp perjelnek, döntse el bölcsen, valóban veszélyt jelent-e.
– Akinek az Isten hivatalt ad, nem biztos, hogy azonnal észt is ad hozzá – bökte ki Remigius.
– Csakugyan – állapította meg higgadtan Pál testvér. Majd egyenesen ránézett Remigiusra: – Néha egyáltalán nem ad.
A szerzeteseket ez a visszavágás, amely annál mulatságosabban hangzott, mert teljesen váratlanul jött, nevetésre ingerelte. Fülöpnek úgy kellett tennie, mintha nem tetszenék a derültségük. Csendet kért:
– Elég! Ezek komoly dolgok. Majd kikérdezem az asszonyt. Most pedig térjünk rá a tennivalókra. Azok, akik fölmentést kérnek a munka alól, visszavonulhatnak az ispotályba imádkozni és meditálni. A többiek jöjjenek utánam!
Fölment a raktárból, megkerülte a konyhát, s belépett

a kerengőbe. Néhány szerzetes kivált, és az ispotály felé indult, köztük Remigius és András, a sekrestyés. Egyiküknek sincs kutyabaja – gondolta Fülöp –, de valószínűleg csak bajt okoznának, ha csatlakoznának a munkaerőhöz, úgyhogy örült, hogy távozni látja őket. A szerzetesek zöme azonban őt követte.
Tamás már kivezényelte a szolgaszemélyzetet, és elkezdte a munkát. Ott állt a törmelékhalom tetején, kezében egy darab mésszel, és nagy T betűkkel jelölt meg egyes köveket.
Fülöpnek életében először ütött szöget a fejébe, vajon hogyan lehet elmozdítani ekkora nagy köveket. Túlságosan nagyok ahhoz, hogy egy ember föl bírja emelni őket. De máris megkapta a választ: két póznát fektettek egymás mellé a földre, s rájuk görgették a követ úgy, hogy keresztben feküdjön rajtuk. Akkor két ember megfogja a két végén és fölemelik. Tamás mesternek meg kellett mutatnia nekik, hogyan csinálják.
A munka gyorsan haladt, a perjelség hatvan cselédjének legtöbbje segített, és folyamatosan szállították el a köveket, s jöttek vissza újabbakért. A látvány földerítette Fülöpöt, és magában hálaimát mondott Tamás mesterért.
Tamás észrevette, és lejött a kőhalmazról. Mielőtt Fülöphöz szólt volna, az egyik szolgafráterhez fordult, a szabóhoz, aki a szerzetesi csuhákat varrja.
– Állítsd be a sorba a szerzeteseket! Vigyázz, hogy csak azokat a köveket vigyék el, amelyeket megjelöltem, különben megcsúszhat a rakás, és még agyonüt valakit. – Fülöphöz fordult: – Eleget jelöltem meg ahhoz, hogy eltartson egy darabig.
– Hová viszik a köveket? – kérdezte Fülöp.
– Gyere, megmutatom. Ellenőrizni akarom, hogy

rendben rakják-e le őket.
Fülöp követte Tamást. A köveket a rendház keleti falához vitték.
– Némelyik cselédnek a rendes munkáját kell végeznie – jegyezte meg Fülöp menet közben. – Az istállószolgáknak el kell látniuk a lovakat, a szakácsoknak ebédet-vacsorát kell készíteniük, valakinek tüzelőről is kell gondoskodni, és meg kell etetni a csirkéket, és el kell menni a piacra. De egyikük se gebéd bele a munkába, úgyhogy a felét át lehet csoportosítani, így még harminc frátert kaphatsz.
– Ennyi elég is – bólintott Tamás.
Elhaladtak a templom keleti fala mellett. A dolgozók lerakták a még mindig meleg köveket a rendház keleti fala mellé, néhány yardnyira az ispotálytól és a perjeli laktól.
– A régi köveket meg kell mentem az új templomhoz. Nem a falazáshoz fogjuk fölhasználni őket, mert a használt kövek könnyebben szétmállnak, de az alapozáshoz megteszik. A törött köveket is meg kell tartani: jók lesznek murvának. Majd elkeverjük malterral, és betöltjük az új kettős fal közé.
– Értem. – Fülöp figyelte, amint Tamás megmutatja a dolgozóknak, hogyan rakják egymásra a köveket, kis közöket hagyva, nehogy a rakás ledőljön. Tamás szaktudásához nem fér kétség – állapította meg.
Amikor Tamás végzett, Fülöp karon fogta, és körülvezette a templom mentén az északi oldalon lévő cinteremhez. Az eső elállt, de a sírkövek még vizesek voltak. A cinterem keleti felébe a szerzeteseket temették, a nyugatiba a falusiakat. A két részt a templom kiugró északi kereszthajója választotta el, amely most romokban hevert. Megálltak vele szemben. Gyönge napsugár tört elő a felhők mögül.

Nappali világosság mellett semmi baljós nem látszott a megfeketedett gerendák között, s Fülöp szinte szégyellte magát, amiért az éjszaka azt hitte, ördögöt lát odafent.
– Egyes szerzeteseket – szólalt meg – nyugtalanít, hogy asszonyszemély lakik a kolostor falai közt. – Úgy látta, hogy Tamás arcán nem is aggodalom, hanem ijedtség, sőt rémület jelenik meg. Nagyon szeretheti – gondolta. Gyorsan folytatta: – De én nem akarom, hogy a faluban lakjatok, és egy másik családdal kelljen megosztoznotok valamelyik kunyhón. Hogy elkerüljük a bajt, bölcs dolog lenne, ha a feleséged körültekintően viselkednék. Mondd meg neki, hogy amennyire lehet, tartsa magát távol a testvérektől, különösen a fiatalabbaktól. Ha kijön az udvarra, takarja el az arcát. A legfontosabb, hogy semmi olyat ne tegyen, ami boszorkányság gyanújába keverhetné.
– Meglesz! – mondta Tamás. Hangjából határozottság csendült ki, bár kissé ijedtnek látszott. Fülöp emlékezett rá, hogy a felesége éles eszű, önfejű teremtés. Lehet, hogy nem veszi jónéven, ha azt mondják neki, ne csináljon gyanús dolgokat. De tegnap még nyomorgón a családja, úgyhogy ezeket a megszorításokat remélhetőleg úgy fogja tekinteni, mint a menedékért és biztonságért fizetendő csekély árat.
Folytatták útjukat. Fülöp tegnap éjjel természetfölötti tragédiát látott ebben a rombolásban, a civilizáció és az igaz vallás erőinek katasztrofális vereségét, egész élete munkájának teljes összeomlását. Most úgy tetszett, nem több, mint egy megoldandó kérdés. Igaz, hogy nagyszabású, sőt félelmetes, de nem emberfölötti. A változást főleg Tamásnak köszönheti. Fülöp nagy-nagy hálát érzett iránta.
Odaértek az udvar nyugati feléhez. Fülöp látta, hogy

egy gyors lovát kötöttek az istálló mellé, és kíváncsi volt, vajon ki készül hosszú útra a mai napon. Otthagyta Tamást, hadd menjen vissza a kerengőbe, maga pedig az istállóhoz sietett, hogy utánanézzen a dolognak.
A sekrestyés segítőtársa nyergeltette föl a lovat, a fiatal Alan, aki kimentette a káptalanteremből a kincsesládát.
– Hová készülsz, fiam? – kérdezte Fülöp.
– A püspöki palotába – felelte Alan. – András testvér küld el gyertyáért, szenteltvízért és ostyáért, mert mind a tűz martaléka lett, és amilyen hamar csak lehet, szeretnénk újból misézni.
Ebben van ráció. Mindezt egy bezárt ladikéban tartották a kóruson, de az biztos elégett. Fülöp örült, hogy a sekrestyés máris gondol a pótlásukra.
– Derék dolog – mondta. – De várj egy kicsit. Ha a palotába mész, vihetnél tőlem egy levelet Waleran püspöknek. – Immár a ravasz Waleran a választott püspök, hála bizonyos kétes mesterkedéseknek, de Fülöp nem vonhatta vissza a támogatását, s úgy kell tekintenie Waleranra, mint a püspökére. – Jelentést kell tennem neki a tűzről.
– Igen, atyám. De már van egy levelem a püspökhöz Remigiustól.
– Ó! – lepődött meg Fülöp. Micsoda vállalkozó szellem költözött Remigiusba! – Rendben van – mondta. – Légy óvatos, és kísérjen utadon Isten áldása!
– Köszönöm, atyám.
Fülöp visszament a templomhoz. Remigius meglepően sietett. Miért ilyen sürgős neki meg a sekrestyésnek? Ennyi elég volt ahhoz, hogy aggodalom költözzék a szívébe. Vajon a levél csak a templom leégéséről szól? Vagy valami más is van benne?

Fülöp megállt félúton, és visszanézett. Minden további nélkül elvehetné Alantól a levelet és elolvashatná. De már elkésett: Alan éppen kilovagolt a kapun. Fülöp enyhén kellemetlen érzéssel nézett utána. Ebben a pillanatban Tamás felesége lépett ki a vendégházból egy vödörrel, amelyben nyilván a tűzhelyből kimert hamu volt. Az istálló melletti szemétdomb felé indult. Fülöp figyelte: kellemes mozgása van. Mint egy jó járású lónak.

Megint eszébe jutott Remigius levele a püspökhöz. Nem tudott megszabadulni attól az ösztönös, bár megalapozatlan gyanútól, hogy a levél témája nem a tűz.

Valamiképpen biztos volt benne, a levélben a kőműves feleségéről van szó.

Jankó az első kakaskukorékolásra fölébredt. Kinyitotta a szemét, és meglátta Tamást, amint éppen fölkel. Csöndben feküdt tovább, és hallotta, amint Tamás odakint meglocsolja a földet. Jó lett volna átmászni Tamás meleg helyére, és odabújni az anyjához, de tudta, hogy Alfréd könyörtelenül kicsúfolná érte, így hát maradt, ahol volt. Tamás visszajött, és fölrázta Alfrédot.
Megitták a tegnap estéről maradt sört, és ettek egy kis száraz zabkenyeret, azután elmentek. Még maradt egy kis kenyér, és Jankó azt remélte, hogy ott hagyják, de csalódott: Alfréd magával vitte, mint máskor is.
Alfréd egész nap együtt dolgozott Tamással a romoknál. Jankó és az anyja néha egész napra kimentek az erdőbe. Ilona csapdákat állított föl, miközben Jankó vadkacsákra vadászott a parittyájával. Ha fogtak valamit, eladták a falubelieknek vagy Cutbertusnak, a cellániusnak. Ez volt az egyetlen pénzforrásuk, hiszen Tamás nem kapott bért. A pénzből ruhát vagy bőrt, vagy faggyút vettek, s azokon a napokon, amikor nem mentek az erdőbe, Ilona cipőt, inget vagy süveget varrt, vagy gyertyát öntött, miközben Jankó és Márta a falusi gyerekekkel játszott. Vasárnap, a mise után Ilona és Tamás szívesen elüldögélt a tűz mellett, s beszélgettek. Néha csókolóztak is, és Tamás bedugta a kezét Ilona ruhája alá; ilyenkor egy kis időre kiküldték a gyerekeket, és elbarikádozták az ajtót. Ez volt az egész hét legrosszabb órája, mert ha Alfréd éppen rossz kedvében volt, kiüldözte a világból a kisebbeket.
Ma azonban közönséges hétköznap van, és Alfréd látástól vakulásig dolgozik. Jankó fölkelt és kiment. Hideg, de száraz napra virradtak. Márta néhány perc múlva utánajött. A katedrális romjai körül már javában

szorgoskodtak a munkások, köveket cipeltek, a törmeléket lapátolták, gerendákkal támasztották meg a bizonytalannak látszó falakat, és lebontották azokat, amelyeket már nem lehet megmenteni.
A falusiak és a szerzetesek egyetértettek abban, hogy a tűz az ördög műve volt, és olykor maga Jankó is elfelejtette, hogy ő volt a gyújtogató. Amikor eszébe jutott, először megrettent, azután nagyon büszkének érezte magát Óriási kockázatot vállalt, de megúszta, és megmentette a családot az éhezéstől.
Először a szerzetesek kapták meg a reggelijüket, a világiaknak várniuk kellett, amíg a papok bementek a káptalanterembe. Ez szörnyen hosszú időnek tetszett Márta és Jankó szemében. Jankó mindig farkaséhesen ébredt, és a fagyos reggel még jobban megnövelte az étvágyát.
– Menjünk át a konyhaudvarba! – ajánlotta Jankó. A konyhai cselédek talán adnak nekik egy kis maradékot. Márta benne volt: rajongott érte, és akár a világ végére is elment volna vele.
Bemenvén a konyhaudvarba, észrevették, hogy Bernát testvér, aki a sütödét vezeti, éppen kenyeret süt. Mivel valamennyi segítőtársa kint volt a romoknál, neki kellett behordania a tüzelőt. Fiatal volt, de meglehetősen kövér, ezért lihegett és verejtékezett a fahasábok súlya alatt.
– Majd mi behordjuk, Bernát testvér – ajánlotta föl Jankó.
Bernát ledöntötte a fát a kemence mellé, és odaadta Jankónak a széles, lapos kosarat.
– Jó gyerekek vagytok! – zihálta. – Isten megáld érte.
Jankó elvette a kosarat, és a két gyerek a konyha mögött fölhalmozott farakáshoz szaladt. Megrakták a kosarat, kétfelől megfogták, és becipelték a sütödébe.

Mire odaértek, a kemence már forró volt, s Bernát egyenesen a tűzbe ürítette a kosarukat, majd visszaküldte őket újabb adagért. Jankónak fájt a karja, de a hasa még jobban korgott, és szaladt, hogy újra megrakja a kosarat.
Amikor másodjára is visszaértek, Bernát helyes kis cipócskákat rakosgatott egy tepsire.
– Hozzatok még egy kosárral, és kaptok a forró zsemlyékből! – mondta, és Jankó szájában összefutott a nyál.
Harmadszorra különösen megpúpozták a kosarat, s kétfelől fogva, nagy nehezen elindultak vele befelé. Amikor már majdnem bent voltak az udvarban, Alfrédba botlottak, aki egy vödörrel igyekezett a csatorna felé, amely a malomtóból ágazott ki, és mielőtt eltűnt volna a serfőzde pincéjében, keresztülfolyt az udvaron. Alfréd még jobban gyűlölte Jankót azóta, hogy a gyerek egy döglött madarat csempészett a sörébe. Más esetben Jankó szó nélkül megfordul és befelé megy, ha megpillantja Alfrédot, de most habozott, hogy eleressze-e a kosár fülét és elszaladjon, de ez gyávaság volna, amellett már érezte a sütödéből kiáradó friss kenyér szagát, éhes is volt, úgyhogy eltökélten folytatta az útját, miközben a szíve a torkában dobogott.
Alfréd kinevette őket, ahogy a kosár súlyával birkóztak, melyet ő egyedül, sőt fél kézzel el tudott volna vinni. A két kicsi széles ívben ki akarta kerülni, de ő odalépett hozzájuk, megtaszította Jankót, amitől az seggre esett, és alaposan megütötte a gerincét. Elejtette a kosarat, úgyhogy a tüzelő mind a földre szóródott. Szemét elöntőitek a könnyek, nem annyira a fájdalomtól, mint inkább a dühtől. Annyira tisztességtelen volt Alfrédtól, hiszen nem ártott neki semmit, szó nélkül el akart

menni mellette. Fölkelt a földről, és türelmesen visszarakosgatta a fát a kosárba. Megint fölvették, és folytatták útjukat a sütöde felé.
Itt végre megkapták a jutalmukat. A zsemlyékkel megrakott tepsi egy kőlapon hűlt. Amikor bejöttek, Bernát éppen elvett egyet, bekapta, és így szólt:
– Jól sikerült! Vegyetek magatoknak! De vigyázzatok, mert forró! Mind a ketten elvettek egyet. Jankó próbaképpen beleharapott, óvatosan, nehogy megégesse a száját, de olyan finom volt, hogy egy pillanat alatt befalta az egészet. A maradék zsemlyék felé pillantott. Még kilenc volt. Fölpillantott Bernátra, aki lemosolygott rá.
– Tudom, mit akarsz! Vedd el a maradékot!
Jankó fölemelte az ujjasa alját, és beleszórta a zsemlyéket.
– El visszük anyának! – mondta Mártának.
– Milyen jó fiú vagy – dicsérte meg Bernát. – Na, menjetek!
– Köszönjük, Bernát testvér!
Kimentek a sütödéből, és elindultak a vendégház felé. Jankó ujjongott. Anya nagyon fog örülni ekkora zsákmánynak. Kísértést érzett, hogy még egyet befaljon, mielőtt odaadná, de hősiesen leküzdötte: olyan szép lesz, ha ilyen sokat adhat oda egyszerre!
Amikor átvágtak a réten, megint Alfréddal találkoztak.
Időközben megmentette a vödrét, visszament a romokhoz, kiöntötte a vizet, és most újabbért jött. Jancsi úgy döntött, nem törődik vele, s remélte, hogy Alfréd is keresztülnéz rajta. De fölfogott ujjasa kipúposodott a zsemlyéktől, és ezt nem lehetett eltitkolni. Alfréd ismét feléjük indult.
Jankó szívesen adott volna neki egyet, de tudta, hogy ha alkalmat ad rá, Alfréd mind a kilencet elszedi, így

hát futásnak eredt.
Alfréd üldözőbe vette, és pillanatok alatt utolérte. Egyik hosszú lábát kinyújtotta és elgáncsolta, úgyhogy messzire repült. A forró zsemlyék szerteszóródtak a földön.
Alfréd fölkapott egyet, lesöpörte róla a sarat, és máris beletömte a szájába. Szeme kitágult a meglepetéstől:
– Friss kenyér! – és lehajolt, hogy fölszedje a többit.
Jankó talpra ugrott, és megpróbált fölkapni egyet a szerteszóródott zsemlyék közül, de Alfréd jókora pofont kent le neki, amitől megint elesett. Alfréd fürgén fölkapkodta a zsemlyék maradékát, és csámcsogva elvonult. Jankó könnyekben tört ki.
Márta együttérzőn nézett rá, de Jankónak nem együttérzésre volt szüksége: a megalázás éppúgy fájt neki, műit a pofon. Szó nélkül sarkon fordult, és amikor Márta utolérte, ráreccsent: – Menj innen! – A kislány megbántottan nézett rá, de megállt, s hagyta, hogy elmenjen.
Jankó a romok felé vette útját, s közben könnyeit a ruhája ujjába törölte. Szívében gyilkos indulat forrt. Romba döntöttem a katedrálist – gondolta –, Alfrédot is meg tudom ölni.
A romok körül jó sokan söprögettek, cipekedtek ezen a reggelen. Valamilyen egyházi méltóság készül megnézni a kárt, jutott Jankó eszébe.
A legjobban Alfréd testi fölénye dühítette: azt tehet, amit akar, csak azért, mert olyan nagy. Jankó ide-oda téblábolt egy ideig, és azt kívánta, bárcsak itt lett volna Alfréd, amikor ez a sok kő lezuhant.
Hirtelen újból megpillantotta. Az északi kereszthajóban lapátolta a kőtörmeléket egy kordéra, és szürke volt a portól. A kordé mellett egy tetőlemez hevert, amely majdnem sértetlen maradt, csak feketére kormozódott.

Jankó hirtelen ötlettel lehajolt, és ráírta a kormos felületre: „Alfréd egy disznó."
Néhány dolgozó észrevette. Meglepődtek, hogy Jankó tud írni. Egy fiatal legény megkérdezte:
– Mit írtál rá?
– Kérdezd meg Alfrédtól! – felelte Jankó.
Alfréd a betűkre meredt, és bosszúsan vonta föl a szemöldökét. Jankó tudta, hogy a saját nevét érti, de a másik két szót nem. Tisztában van vele, hogy kicsúfolják, de nem tudja, mivel, és már ezt is megalázónak érzi. Meglehetős ostobán festett. Jankó mérge kicsit alábbhagyott. Lehet, hogy Alfréd nagyobb, de ő okosabb.
Még mindig nem tudta senki, mit jelentenek a szavak. Aztán egy novícius haladt el mellettük, elolvasta, mi van odaírva, és elmosolyodott.
– Melyiktek az Alfréd? – kérdezte.
– Ő – bökött rá Jankó hüvelykujjával. Alfréd még haragosabbnak látszott, de még mindig nem tudta, mit tegyen, úgyhogy a lapátja nyelére támaszkodott, és ostoba képet vágott.
A novícius nevetni kezdett:
– Disznó? Hahaha! Mit túrsz, makkot?
– Biztos! – kiáltott föl Jankó boldogan, hogy szövetségesre lelt. Alfréd eldobta a lapátot, és galléron akarta ragadni az öccsét.
Jankó fölkészült rá, és úgy rohant el, mint akit nyíllal lőttek ki. A novícius kitartotta a lábát, hogy elgáncsolja – egyik kutya, másik eb, gondolhatta –, de Jankó ügyesen átugrotta. Keresztülrohant az egykori szentélyen, törmelékhalmok közt cikázva és lezuhant tetőgerendák fölött átugrálva. Hallotta maga mögött üldözőjének súlyos lépteit és fujtatását, és a félelem még nagyobb gyorsaságra ösztönözte.

A következő pillanatban rájött, hogy rosszfelé menekül. A katedrálisnak ezen a végén nem lehet kijutni. Hibát követett el. Összeszoruló szívvel látta be, hogy kutyaszorítóba került.
A templom keleti oldalának felső része leomlott, és a kövek már össze voltak rakva a maradék fal mentén. Mivel nem volt hova menekülnie, fölmászott a kőrakásra, majd onnan a falra; Alfréd szorosan a sarkában. Amikor fölért a tetőre, mintegy tizenöt lábnyi meredek mélységet látott maga előtt. Rémülten egyensúlyozott a peremén. Túlságosan mély ahhoz, hogy ne törje össze magát, ha leugrik. Alfréd a bokájához kapott. Jankó elvesztette az egyensúlyát. Egy pillanatig fél lábbal a falon, a másikkal a levegőben kalimpált, s közben a karjával körözött, hogy visszanyerje az egyensúlyt. Alfréd nem eresztette el a bokáját. Jankó érezte, hogy még egy másodperc, és óhatatlanul leesik. Ha Alfréd még egy kicsit tovább fogja, ő pedig továbbra sem bír egyenesen megállni, elkerülhetetlenül lerepül. Alfréd még egy pillanatig fogta, majd hirtelen elengedte. Jankó esés közben hallotta a saját sikolyát. A bal oldalára esett. Iszonyúan megütötte magát. Szerencsétlenségére az arca egy kőnek vágódott.
Egy pillanatra minden elfeketült előtte.
Amikor kinyitotta a szemét, Alfrédot látta maga fölött – valahogy csak lejött a falról –, mellette pedig egy öregebb szerzetest. Jankó ráismert: Remigius atya, az alperjel. Remigius észrevette a pislantását, és rászólt:
– Kelj föl, fiú!
Jankó nem volt benne biztos, hogy föl tud kelni. A bal karját nem tudta megmozdítani. A bal arca is elzsibbadt. Fölült. Azt hitte, meg fog halni, és meglepődött, hogy egyáltalán tud mozogni. A jobb

keze segítségével, testsúlyát a jobb lábára helyezve, nagy kínnal föltápászkodott. Ahogy kiállt belőle a zsibbadtság, az is fájni kezdett.
Remigius megfogta a bal karját. Jankó fölkiáltott a fájdalomtól. Remigius elengedte, és fülön ragadta Alfrédot. Bizonyára mind a kettőnkre súlyos büntetést ró ki, gondolta Jankó. De sokkal jobban fájtak a tagjai, semhogy érdekelje.
– Nos, fiú, miért akarod megölni az öcsédet? – kérdezte Remigius Alfrédtól.
– Nem az öcsém – morogta Alfréd.
– Nem az öcséd? – Remigius arckifejezése megváltozott. – Hát nem ugyanaz az apátok és az anyátok?
– Az ő anyja nem az én anyám – mondta Alfréd. – Az én anyám meghalt. Remigius arcára ravasz kifejezés ült ki.
– Mikor?
– Karácsonykor.
– Most karácsonykor?
– Akkor.
Jankó fájdalmai ellenére észrevette, hogy Remigiust valami okból roppant mód érdekli ez a dolog. A pap hangja remegett a fojtott izgalomtól:
– Tehát az apád csak azután találkozott ennek a fiúnak az anyjával?
– Igen.
– És azóta, hogy... együtt vannak, fölkerestek-e egy papot, hogy megáldja a frigyüket?
– Phű... Nem tudom. – Alfréd nem értette a hallott szót, állapította meg magában Jankó. Ami azt illeti, ezúttal ő sem.
– Nos – türelmetlenkedett Remigius –, megesküdtek vagy nem?

– Nem.
– Értem. – Remigiusnak szemmel láthatóan tetszett, amit hallott, pedig Jankó azt hitte, haragudni fog. De mintha kifejezetten örült volna. Egy pillanatig tűnődve hallgatott, majd eszébe jutott a két fiú.
– Nos, ha itt akartok maradni a kolostorban, és ami kenyerünket akarjátok enni, ne verekedjetek többé, még ha nem is vagytok testvérek. Mi, Isten szolgái, nem tűrhetjük a vérontást, ez az egyik oka annak, hogy a világtól elvonulva élünk. – E kis szónoklat után Remigius mindkettőjüket kegyelemben elbocsátotta, s Jankó végre elszaladhatott az anyjához.
Nem két, hanem három hétig tartott, amíg Tamás mester a templomi feladatok ideiglenes ellátására alkalmassá tette a kriptát, és ma eljön a választott püspök, hogy megtartsa benne az első misét. A kerengőt megtisztították a törmeléktől, és Tamás kijavította a sérült részeket: a kerengő egyszerű építmény volt, nem egyéb, mint egy fedett járda, úgyhogy nem volt nehéz a munka. A templom többi része merő rom, s a még álló falak közül is némelyiket az a veszély fenyegeti, hogy ledől, de Tamás megtisztított egy ösvényt a kerengőtől az egykori déli kereszthajón át a kriptába levezető lépcsőig.
Tamás alaposan körülnézett benne. A kripta éppen megfelelő méretű: körülbelül ötven négyzetláb, elég nagy a kolostori szertartásokhoz. Meglehetősen sötét helyiség, vaskos, rövid – ezért tudott ellenállni a tűz pusztításának. Lehoztak egy kecskelábú asztalt oltár gyanánt; a refektórium lócái helyettesítik majd a stallumokat. Ha a sekrestyés fölteszi a hímzett oltárterítőt és az ékkövekkel díszített gyertyatartókat, egész szépen fog festeni.
A szertartások újraindultával csökken a Tamás

rendelkezésére álló munkaerő. A szerzetesek legtöbbje visszatér hitéleti tevékenységéhez, és a maradék közül is sokan folytatják mezőgazdasági vagy írnoki munkájukat. Tamás még mindig számíthat a szolgafráterek felére, mert Fülöp perjel kemény takarékossági intézkedéseket szándékozik bevezetni: úgy véli, túlságosan sokan vannak, és ha valamelyik nem lesz hajlandó fölhagyni a szolgamunkával vagy a konyhai teendőkkel, hogy más, hasznosabb munkát végezzen, feltett szándéka, hogy elbocsátja. Néhányan már el is mentek, de a többség maradt.
A perjelség már háromheti munkabérrel adósa Tamásnak. Az építőmesterek szokásos napi négy pennyjével számolva ez annyi, mint hetvenkét penny. Ahogy telnek a napok, az adósság egyre nő, s Fülöp perjel egyre nehezebben fogja kifizetni. Fél év elteltével Tamás mindenképpen kérni fogja, hogy fizessen neki. Addig két és fél ezüst font lesz a követelése, amit Fülöpnek muszáj kigazdálkodnia, mielőtt elbocsátaná Tamást. Az adósság biztonságérzettel töltötte el.
Még az is elképzelhető – erre alig mert gondolni –, hogy ez az állás élete végéig eltart. Végtére is egy katedrálisról van szó, és ha a jövendő hatalmasságok egy tekintélyt sugárzó, új épületre adnak megbízást, és lesz rá pénzük is, ez lehet a királyság legnagyobb építkezése, amelyen évtizedeken át a kőművesek tucatjai dolgozhatnak.
Ez csakugyan túl merész vágynak tetszett. A szerzetesekkel és a falubeliekkel beszélgetve megtudta, hogy a kingsbridge-i sohasem volt fontos katedrális. Egy álmos kis faluban eldugva, minden becsvágyat nélkülöző püspökök irányították, és szemmel láthatóan lassú hanyatlás volt a sorsa. A

perjelség középszerű és szegény. Némelyik kolostor pazarló vendégszeretetével vagy kiváló iskolájával, jelentékeny könyvtárával, filozófus szerzeteseinek kutatásaival, esetleg becsvágyó perjelével vagy apátjával fölkeltette a királyok és érsekek figyelmét, de Kingsbridge ezek egyikével sem dicsekedhetett. Inkább úgy fest a dolog, hogy Fülöp perjel egy egyszerűen megtervezett és szerényen kivitelezett kis templomot fog építtetni, ami nem tarthat tovább tíz évnél.

Ámbátor ennyi is tökéletesen megfelelne Tamásnak.

Még mielőtt a tűztől megfeketedett romok kihűltek volna, tudta, hogy elérkezett az alkalom, hogy fölépíthesse a katedrálisát.

Fülöp perjel már így is meg van róla győződve, hogy Tamást az Isten küldte Kingsbridge-be. Tamás tudta, hogy sikerült megnyernie a bizalmát azzal, hogy elkezdte a terület megtisztítását, és ismét működőképessé tette a kolostort. Majd ha eljön a megfelelő pillanat, szól Fülöpnek az új épület tervéről. Ha kellőképpen kihasználja a helyzetet, könnyen lehet, hogy Fülöp megkéri, készítse el a tervrajzot. Az, hogy az új templom szerény lesz, még valószínűbbé teszi, hogy a tervezéssel inkább Tamást bízzák meg, mint egy, a katedrálisépítésben tapasztaltabb mestert. Tamás reményei megnőttek.

A harang káptalangyűlésre szólított. Ez volt egyben a jel a laikus dolgozók számára, hogy mehetnek reggelizni. Tamás is feljött a kriptából, és elindult a refektórium felé. Útközben Ilonával találta szembe magát.

Haragosan állt elé, mint aki el akarja állni az útját, és a szeme baljósan villogott. Vele volt Márta és Jankó; az utóbbi borzalmasan nézett ki: az egyik szeme nem

látszott, arcának bal fele földagadt és csupa zúzódás volt, és a jobb lábára nehezedett, mintha a bal nem bírná el a súlyát. Tamás megsajnálta szegény párát.
– Mi történt veled? – kérdezte.
– Alfréd műve – közölte Ilona.
Tamás magában felnyögött. Egy pillanatig szégyellte magát Alfréd helyett, aki jóval nagyobb, mint Jankó. De Jankó sem éppen angyal. Valószínűleg magára haragította Alfrédot. Tamás körülnézett, nem látja-e valahol a fiát, és meg is látta, amint tetőtől talpig porosan a refektórium felé tart.
– Alfréd! – üvöltötte. – Gyere ide!
Alfréd megfordult, meglátta a családi csoportosulást, és lassan, bűntudatosan megindult feléjük.
– A te műved? – kérdezte Tamás.
– Leesett a falról – mondta Alfréd mogorván.
– Lelökted?
– Csak kergettem.
– Ki kezdte?
– Jankó csúnyát mondott rám.
Jankó megszólalt a bedagadt szájával:
– Disznónak neveztem, mert elszedte a kenyerünket.
– Kenyeret? Honnan volt kenyered reggeli előtt?
– Bernát testvértől kaptuk, mert tüzelőt vittünk neki.
– Meg kellett volna osztanotok Alfréddal – mondta Tamás.
– Meg is osztottuk volna.
– Akkor miért szaladtál el? – kérdezte Alfréd.
– Haza akartam vinni anyának – tiltakozott Jankó. – De Alfréd az egészet megette!
Tizennégy évi gyereknevelés megtanította rá Tamást, hogy a gyerekek veszekedéseiben reménytelen igazságot tenni.
– Menjetek reggelizni mind a hárman, és ha megint

összeverekedtek, ugyanolyan lesz a képed, Alfréd, mint Jankóé, de én leszek az, aki helybenhagy. Tűnjetek el!

A gyermekek elmentek.

Tamás és Ilona lassúbb iramban követték őket. Néhány pillanat elteltével Ilona megszólalt:

– Csak ennyit akartál mondani?

Tamás rápillantott. Ilona még mindig haragosnak látszik, de ezen nem tud segíteni. Megvonta a vállát:

– Mind a két fél hibás, mint általában.

– Tamás! Hogy mondhatsz ilyet?

– Egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz.

– Alfréd elvette a kenyerüket, és Jankó disznónak nevezte. Ezért még nem kell a vérét ontani!

– A fiúk mindig verekszenek. Az egész életedet azzal töltheted, hogy megpróbálsz igazságot tenni köztük. Jobb, ha rájuk bízod.

– Ez így nem megy, Tamás – mondta Ilona fenyegető hangon. – Nézd meg Jankó arcát, azután nézd meg Alfrédét. Ez nem gyerekes verekedés volt, hanem egy felnőtt férfi gonosz támadása egy kisfiú ellen.

Tamás megneheztelt rá. Ő is tudja, hogy Alfréd nem tökéletes, de Jankó sem az. Nem akarta, hogy a kisfiúból a család elkényeztetett kedvence váljék.

– Alfréd nem felnőtt férfi. Még csak tizennégy éves. De már dolgozik. Hozzájárul a család eltartásához, Jankó pedig nem, ő egész nap játszik. Az én fölfogásom szerint ez azt jelenti, hogy Jankónak tisztelnie kell Alfrédot. De nem tiszteli, mint már nyilván te is észrevetted.

– Fütyülök rá! – fortyant föl Ilona. – Mondhatsz, amit akarsz, de a fiamat összevissza verték, és komolyan megsérülhetett volna, ezt pedig nem tűröm el! – Kitört belőle a sírás. Majd kicsit nyugodtabban, de még

mindig mérgesen tette hozzá: – Az én gyermekem, és nem bírom elviselni, hogy így lássam!
Tamás együttérzett vele, és kísértést érzett, hogy megvigasztalja, de nem merte. Olyan érzése volt, hogy ez a beszélgetés fordulópontot jelenthet. Jankót, mivel csak anyja van, mindig is túlzottan óvták. Tamás nem akarta, hogy megvédelmezzék a mindennapi életben megszokott kisebb-nagyobb pofonoktól. Az ilyesmi hivatkozási alapot teremt, és soha véget nem érő gondokat okozhat a jövőben. Tamás valójában tudta, hogy Alfréd ezúttal túl messzire ment, és el volt szánva, hogy titokban figyelmezteti a fiát, hagyja békén Jankót, de nem volna jó, ha ezt most elárulná.
– A verések hozzátartoznak az élethez – mondta Ilonának. – A gyereknek meg kell tanulnia, vagy elviseli, vagy elkerüli. Nem tölthetem azzal az életemet, hogy megvédelmezem.
– De azzal az erőszakos fiaddal szemben megvédelmezhetnéd! Tamásnak megrándult az arca. Gyűlölte, ha Alfrédot erőszakosnak nevezik.
– Megtehetném, de nem teszem – mondta haragosan. – Jankó tanulja meg megvédeni magát.
– Ó, menj a pokolba! – kiáltotta Ilona, és faképnél hagyta Tamást. Tamás bement a refektóriumba. Az a fapajta, amelyben a világi dolgozók étkeztek rendes körülmények között, megsérült a délnyugati torony leomlásakor, úgyhogy most a refektóriumban ettek az után, hogy a szerzetesek befejezték a maguk étkezését és távoztak. A többiektől külön ült le – most nem vágyott társaságra. Egy konyhai cseléd hozott neki egy kancsó sört, s egy kosárban pár szelet kenyeret. Tamás belemártott egy darab kenyeret a sörbe, hogy megpuhítsa, majd nekilátott, hogy elfogyassza.

Alfréd már nagy fiú, és túl sok energia szorult belé – gondolta szeretettel. Belesóhajtott a sörébe. A fiúban csakugyan van némi erőszakosság, ezt tudta a szíve mélyén, de majd ha eljön az ideje, lehiggad. Nem hajlandó arra kényszeríteni a saját gyerekeit, hogy különleges bánásmódban részesítsenek egy újonnan jöttét. Anélkül is éppen elég teher van rajtuk. Elvesztették az anyjukat, azután arra kényszerültek, hogy az országutat róják, és majdnem éhen haltak. Nem hajlandó még több terhet rakni rájuk, ha meg tudja tőle kímélni őket. Megérdemelnek egy kis elnézést. Jankó lehetőleg ne álljon Alfréd útjába. Nem fog neki megártani.
Ha Tamásnak Ilonával támadt nézeteltérése, mindig nagyon megviselte. Már többször összekaptak, rendszerint a gyerekek miatt, de eddig ez volt a legsúlyosabb vitájuk. Amikor az asszony arca megkeményedett és ellenségessé vált, alig emlékezett rá, milyen érzés volt – nem is olyan régen – szenvedélyesen szeretni: ilyenkor olyan volt, mint egy mérges idegen, aki erőszakkal betört az ő békés életébe.
Az első feleségével sohasem voltak ilyen dühös, elkeseredett veszekedéseik. Ha visszagondolt rá, úgy tetszett neki, hogy ő meg Ágnes minden fontos dologban egyetértettek, vagy ha mégsem, akkor sem haragudtak egymásra, így kell ennek lenni férj és feleség között, s Ilonának is be kell látnia, nem lehet egy család tagja, ha mindig a maga feje után akar menni.
De még amikor legjobban haragudott is Ilonára, akkor sem kívánta soha igazán, hogy menjen el, csak többször gondolt sajnálattal Ágnesre. Felnőtt életének nagy részét Ágnessel osztotta meg, és most állandóan

olyan érzése volt, hogy valami hiányzik neki. Amikor a felesége élt, sohasem gondolt arra, hogy különösebben szerencsés, amiért ő az asszonya, hálát sem érzett iránta, de most, hogy meghalt, hiányzott neki, és szégyellte magát, amiért természetesnek vette a jelenlétét.

A nap nyugodt pillanataiban, amikor már műiden munkása megkapta az utasítást, és szorgalmasan dolgozott, s Tamásnak volt ideje valami szakértelmet kívánó feladat elvégzésére – például kipótolni a falat a kerengőben vagy kijavítani egy oszlopot a kriptában –, néha képzeletbeli beszélgetést folytatott Ágnessel, főleg Jonatánról, a kicsi fiukról. Tamás majdnem mindennap látta a gyermeket, amikor a konyhában etették vagy a kerengőben sétált, vagy lefektették a szerzetesek dormitóriumában. A kicsi teljesen egészségesnek és boldognak látszott, és Ilonát leszámítva senki sem sejtette, hogy Tamásnak bármi köze is lenne hozzá. Tamás Alfrédról és Fülöp perjelről, sőt Ilonáról is mesélt Ágnesnek, elmagyarázta, mit érez irántuk, mint ahogy akkor tette volna (kivéve Ilona esetében), ha még élne. Beszámolt terveiről is: arról a reményéről, hogy itt lesz munkája évekre, s arról az álmáról, hogy egymaga megtervez és fölépít egy új katedrálist. Képzeletében hallotta Ágnes kérdéseit és válaszait. Néha tetszett neki, amit Tamás mondott, bátorította, csodálta, máskor kételkedett vagy helytelenítette. Tamás néha úgy érezte, igaza van, néha úgy, hogy nincs. Ha bárkinek is szólna ezekről a beszélgetésekről, azt mondanák, kísértettel társalog, és a papok mindjárt izgalomba jönnének, szenteltvízzel locsolnák, hogy kiűzzék belőle az ördögöt, de ő tudta, hogy nincs ebben semmi természetellenes. Mindössze annyira jól ismerte

Ágnest, hogy könnyen el tudja képzelni, mit erezne és mit mondana bármilyen helyzetben.
Szabad perceiben magától is megjelent előtte. Ha például meghámozott egy körtét a késével a kis Mártának, eszébe jutott, hogy Ágnes mindig megmosolyogta, amiért megpróbálta úgy meghámozni, hogy a héja egy darabban maradjon. Amikor út valamit, megint csak rá gondolt, mert Ágnes volt az, aki mindenre megtanította őt, amit csak lelkész apjától tanult, és emlékezett rá, miként mutatta, hogyan kell a tollat megfaragni, vagy helyesen leírni azt, hogy caementarius, ami a „kőműves" latin neve. Amikor vasárnaponként megmosta az arcát és beszappanozta a szakállát, eszébe jutott, hogy amikor fiatalok voltak, Ágnes magyarázta el neki, hogy ha tisztán tartja a szakállát, nem fogják tetvek és furunkulusok kínozni. Egyetlen nap sem telt el anélkül, hogy eszébe ne jutott volna egy-egy ilyen kis eset.
Tudta, hogy nagy szerencséje van Ilonával. Vele aztán nem fenyegeti az a veszély, hogy természetesnek vegye a jelenlétét. Ilona páratlan teremtés, van benne valami furcsaság, és éppen ez a legfőbb vonzereje. Hálás volt neki, amiért megvigasztalta gyászában az Ágnes halálát követő reggelen, de néha azt kívánta, bárcsak pár nappal – nem pedig pár órával – Ágnes eltemetése után találkozott volna össze vele, hogy maradt volna ideje a magányos gyászra. Nem tartotta volna be a gyászidőt – ez az uraknak és a papoknak való, nem a köznépnek –, de lett volna ideje rá, hogy hozzászokjék Ágnes hiányához, mielőtt elkezdené megszokni, hogy ezután Ilonával osztja meg az életét. Ezek a gondolatok nem nyugtalanították az első napokban, amikor az éhezéstől való rettegés egybefolyt az Ilonával átélt szexuális élménnyel, és így

együtt, afféle hisztérikus világvége-hangulatot keltettek benne. De amióta munkája van, és biztonságban él, olykor valósággal megrohanta az önsajnálat. Mintha nemcsak Ágnest gyászolta volna, hanem a saját elmúlt ifjúságát is. Sohasem lesz már olyan naiv, olyan erőszakos, olyan éhes és olyan erős, mint amikor szerelmes lett Ágnesbe.

Végzett a kenyerével, és a többiek előtt ment át a refektóriumból a kerengőbe. Elégedett volt az itteni munkával: ma már nehezen lehet elképzelni, hogy három héttel ezelőtt még törmelékhalom bontotta az egészet. A katasztrófa egyetlen látható jele az a néhány repedt padlólap, amelyek helyett nem talált másikat.

De még rengeteg a por mindenütt, állapította meg; újból föl kell söpörni és vízzel föllocsolni az egészet. Keresztülment a romba dőlt templomon. Az északi kereszthajóban észrevett egy megfeketedett lemezt, amelyre ráírtak valamit. Tamás lassan kibetűzte: Alfréd egy disznó. Tehát ez dühítette föl annyira Alfrédot! A tetőről lezuhant lemezek jó része nem hamvadt el, csak megfeketedett, mint ez is itt. Tamás elhatározta, megbíz egy csoportot azzal, hogy gyűjtse össze a fát, és vigye a tűzifaraktárba. Csinálj rendet – mondaná Ágnes –, ha valami fontos látogatót várnának. Hiszen azt akarod, hogy örüljenek annak, hogy téged bíztak meg a munkával. Igen, kedvesem, gondolta Tamás, és magában mosolyogva tért vissza a munkájához.

Waleran Bigodot és társait körülbelül egymérföldnyi távolságban pillantották meg a mezőn. Hárman voltak, és elég gyorsan lovagoltak. Legelöl Waleran fekete lovon, lobogó fekete köpenyben. Fülöp és a perjelség főbb tisztviselői az istállónál várták őket.

Fülöp bizonytalankodott: hogyan viselkedjék

Walerannal? Kétségtelenül becsapta: nem mondta meg neki, hogy a püspök már meghalt, és amikor kiderült az igazság, egy csöppet sem szégyellte magát, s Fülöp nem tudta, mit mondjon most neki. Nem tudta, de gyanította, hogy semmi előnye nem származik abból, ha panaszt tesz. Egyébként is, ezt az egészet beárnyékolja a tűzvész. Mindenesetre a jövőben roppant óvatos lesz Walerannal.
Waleran csődöre a többmérföldnyi gyors lovaglás után is idegesnek és szeszélyesnek látszott. Fejét keményen leszegte, miközben lovasa az istállóhoz léptetett vele. Fülöp ezt is helytelenítette: semmi szükség rá, hogy egy pap vágtasson; Isten szolgái általában nyugodtabb lovat választanak.
Waleran gyorsan leszállt a lóról, és átadta a kantárt egy istállószolgának. Fülöp hivatalosan üdvözölte. Waleran megszemlélte a romokat. Szemébe szigorú kifejezés költözött, s így szólt:
– Ez drága tűz volt, Fülöp! – Őszinte aggodalma némiképpen meglepte Fülöpöt. De mielőtt válaszolhatott volna, Remigius szólalt meg:
– Az ördög műve volt, püspök uram.
– Igazán? Az én tapasztalatom szerint ilyesfajta cselekedeteiben az ördögöt szerzetesek segítik, akik tüzet raknak a templomban, hogy ne fázzanak a matutinum alatt, vagy vigyázatlanságból égő gyertyákat felejtenek a harangtoronyban.
Fülöpöt mulattatta, hogy Remigius kudarcot vall, de nem hagyhatta szó nélkül Waleran gyanúsítását:
– Vizsgálatot folytattam a tűzeset lehetséges okainak földerítésére. Azon az éjszakán senki nem rakott tüzet a templomban, ezt biztosan tudom, mert jelen voltam a matutinumon. És hónapok óta senki sem járt a toronyban.

– Akkor mi a magyarázat? Villámcsapás? – kérdezte Waleran hitetlenkedve.
Fülöp megrázta a fejét:
– Nem volt vihar. A tűz a jelek szerint a kereszteződés közelében kezdődött. A szertartás után szokás szerint égve hagytuk az oltáron a gyertyát. Lehetséges, hogy az oltárterítő tüzet fogott, és a huzat fölrepített egy szikrát a famennyezetre, amely már nagyon régi és száraz volt. Nem túlságosan kielégítő magyarázat – vonta meg a vállát –, de ennél jobbat nem tudunk.
Waleran bólintott.
– Nézzük meg közelebbről a kárt!
Megindultak a templom irányába. Waleran két társa közül az egyik egy fegyveres katona volt, a másik egy fiatal pap. A katona lemaradt, hogy szemmel tartsa a lovakat. A pap csatlakozott Waleranhoz, aki bemutatta Fülöpnek:
– Balduin esperes.
Miközben átvágtak a füves téren, Remigius megérintette Waleran karját:
– A vendégházat nem érte kár, mint láthatod.
Mindenki megállt, és arra nézett. Fülöp ingerülten törte a fejét, mit akarhat Remigius. Ha a vendégház sértetlen, miért állt meg, s néz arra mindenki? Az építőmester felesége jött ki éppen a konyhából, s valamennyien őt nézték, amint bemegy a házba. Fülöp Waleranra sandított, aki enyhén döbbentnek látszott. Fülöpnek eszébe jutott a püspöki palotában lejátszódott jelenet, amikor Waleran meglátta a kőműves feleségét, és majdhogynem megijedt. Mi lehet ezzel az asszonnyal?
Waleran egy gyors pillantást vetett Remigiusra, majd alig észrevehetően bólintott, s Fülöp felé fordult:
– Ki lakik ott?

Fülöp egészen biztos volt benne, hogy Waleran fölismerte az asszonyt, de válaszolt neki:
– Egy építőmester és a családja.
Waleran bólintott, s mindnyájan továbbmentek. Fülöp már tudta, miért hívta föl Remigius a figyelmet a vendégházra: biztos akart lenni abban, hogy Waleran meglátja az asszonyt. Fülöp az eszébe véste, hogy a legközelebbi alkalommal kikérdezi.
Bementek a romok közé. Hét-nyolc férfi – szerzetesek és kolostori cselédek – éppen egy félig elégett tetőgerendát emeltek föl Tamás felügyeletével. Az egész területen szorgalmas munka folyt, de rend volt. Fülöp érezte, hogy megnő a hitele, habár a munkáért Tamás a felelős.
Tamás elébük jött. Valamennyiük közül kimagaslott.
– Ez itt Tamás, az építőmesterünk – mutatta be Fülöp.
– Neki köszönhetjük, hogy újra használhatjuk a kerengőt és a kriptát. Ezért nagyon hálásak vagyunk neki.
– Emlékszem rád – szólt Waleran Tamáshoz. – Nem sokkal karácsony után jártál nálam. De nem tudtam neked munkát adni.
– Úgy van – mondta Tamás mély, rekedt hangon. – Isten talán arra tartogatott, hogy Fülöp perjelnek segítsek ezekben a nehéz időkben.
– No lám, egy teológus építőmester – jegyezte meg csúfondárosan Waleran.
Tamás enyhén elpirult az arcát fedő porréteg alatt. Walerannak jó idegei vannak – gondolta Fülöp –, ha ki mer csúfolni egy ekkora behemót embert, még ha ő a püspök, Tamás pedig csak egy kőműves is.
– Mi lesz a következő lépés? – kérdezte Waleran.
– A helyet biztonságossá kell tennünk: le kell bontani a megmaradt falakat, mielőtt ráesnének valakire – felelte

Tamás szelíden. – Azután meg kell tisztítani a területet, hogy új templomot építhessünk. Mielőbb magas szálfákat kell keresnünk az új mennyezet gerendáihoz, mert minél érettebb a fa, annál jobb lesz a tető.
– Mielőtt hozzálátunk a fa kivágásához – szólt közbe gyorsan Fülöp –, pénzre van szükségünk, amiből kifizethetjük.
– Erről majd később beszélünk – mondta Waleran rejtélyesen.
Ez a megjegyzés kíváncsivá tette Fülöpöt. Azt remélte, Walerannak már megvan a terve, hogyan szerezhetnének pénzt az új templom fölépítésére. Ha a perjelség csak a maga forrásaira támaszkodhat, évekbe beletelik, amíg egyáltalán belevághatnak. Fülöp éjjel-nappal ezen rágódott az elmúlt három hét alatt, és még mindig nem találta meg a megoldást.
Végigvezette a csoportot az ösvényen, amelyet a rommezőben megtisztítottak. Walerannak elég volt egyetlen pillantás ahhoz, hogy megállapítsa: a terület egykettőre rendbe hozható. Továbbmenve, a kolostor délkeleti sarkában álló perjeli lak felé vették útjukat.
Odabent Waleran levetette a köpenyét s leült. Fehér kezét a tűz fölé tartotta. Milius testvér forró, fűszeres bort szolgált föl kis fatálakban. Waleran beleszürcsölt a magáéba, s így szólt Fülöphöz:
– Az nem jutott eszedbe, talán Tamás mester okozta a tüzet, hogy így munkához jusson?
– De igen. De nem hiszem, hogy ő tette. Ahhoz be kellett volna jutnia a templomba, amely be volt zárva.
– Napközben is bemehetett és elbújhatott valahol.
– Akkor viszont nem tudott volna kijönni azután, hogy fölgyújtotta. Megcsóválta a fejét. Nem ez volt az igazi ok, amiért Tamást ártatlannak tartotta. – Egyébként

sem hiszem, hogy képes arra, hogy ilyesmit tegyen. Értelmes ember, sokkal értelmesebb, mint első pillanatban gondolná az ember, de nem ravasz. Ha bűnös volna, biztosan észrevettem volna az arcán, amikor a szemébe néztem, és megkérdeztem, mit gondol, hogyan keletkezhetett a tűz.
Némi meglepetéssel vette észre, hogy Waleran azonnal egyetért vele.
– Szerintem igazad van. Valahogy nem tudom elképzelni róla, hogy fölgyújt egy templomot. Nem az a fajta.
– Sohasem tudhatjuk biztosan, hogyan keletkezik egy tűz – jegyezte meg Fülöp. – De szembe kell néznünk azzal a problémával, hogyan szerezhetünk annyi pénzt, amelyből fölépíthetjük az új templomot. Nem tudom...
– Úgy van – szakította félbe Waleran, s föltartotta a kezét, hogy megállítsa a beszédben. A többiekhez fordult: – Négyszemközt kell beszélnem Fülöp perjellel. Hagyjatok magunkra!
Fülöpben kíváncsiság ébredt. El nem tudta képzelni, miért akar Waleran négyszemközt beszélni vele.
– Mielőtt távoznánk, püspök uram – szólalt meg Remigius –, volna valami, amire a testvérek megkértek, hogy szóljak neked róla.
Most meg mit akar? – tűnődött Fülöp. Waleran is kétkedőn húzta föl a szemöldökét:
– Miért téged kértek meg, miért nem a perjelt?
– Mert Fülöp perjel süketnek mutatkozik a panaszukkal szemben.
Fülöpöt elfogta a méreg. Semmilyen panaszról nem volt tudomása, Remigius mindenáron zavarba akarja hozni azzal, hogy jelenetet rendez a választott püspök előtt. Észrevette, hogy Waleran kérdő pillantást vet rá.

Megvonta a vállát, és igyekezett gondtalannak mutatkozni.
– Türelmetlenül várom, mi a panasz – mondta. – Légy szíves, mondd el, Remigius testvér, amennyiben egészen biztos vagy benne, olyan fontos ez az ügy, hogy a püspökünket kell zavarnod vele.
– Egy asszony lakik a perjelségben – kezdte Remigius.
– Ez így nem igaz – vágott közbe dühösen Fülöp. – Az építőmester felesége, és a vendégházban lakik.
– Boszorkány – jelentette ki Remigius.
Fülöp nem értette, miért csinálja ezt. Már egyszer meglovagolta ezt a témát, de most sem fog vele semmire se jutni. Az efféle vitás kérdésekben a perjel nagyobb tekintély, s Walerannak Fülöpöt kell támogatnia, hacsak nem akarja azt, hogy Remigius örökké szembeszegüljön a feljebbvalójával.
– Nem boszorkány – mondta bosszúsan Fülöp.
– Kivallattad már az asszonyt? – kérdezte Remigius.
Fülöpnek eszébe jutott, hogy megígérte, ki fogja kérdezni, de beérte annyival, hogy beszélt az urával, és megmondta neki, figyelmeztesse, hogy legyen körültekintő. De személyesen nem beszélt még az asszonnyal. Kár, mert így lehetővé tette Remigiusnak, hogy számon kérje rajta. De igazán nem fontos kérdés, és Fülöp biztos volt benne, hogy Waleran nem fog Remigius pártjára állni.
– Nem vallattam ki – válaszolt a kérdésre. – De nincs semmi bizonyíték arra, hogy boszorkány volna. Az egész család roppant becsületes, és jó keresztények.
– Boszorkány és parázna nőszemély – jelentette ki Remigius, a jogosnak tartott méltatlanságtól vörösen.
– Micsoda?! – robbant ki Fülöp. – Kivel paráználkodik?
– A kőművessel.

– Az a férje, te szamár!
– Nem az – vágta ki Remigius diadalmasan. – Nincsenek megesküdve, és csak pár hónapja ismerik egymást.
Fülöpöt mintha fejbe vágták volna. Ezt sohasem gyanította. Remigius alaposan meglepte.
Ha igazat beszél, az asszony valóban parázna nőszemély. De ez olyasféle paráználkodás, ami fölött általában szemet szoktak hunyni, mert sok házaspár csak azután kérte a pap áldását, hogy már jó ideje együtt éltek, s gyakran útban volt az első gyerek. Az ország nagyon szegény vagy távoli vidékein sokszor évtizedeken át éltek együtt férj-feleségként, fölnevelték a gyerekeiket, és csak akkor jelentek meg a pap előtt, s kérték, hogy áldja meg frigyüket, amikor már az unokáik is megszülettek. Ámde más dolog, ha egy plébános elnéző a keresztény világ peremvidékén élő szegény parasztokkal szemben, és megint más, ha ugyanezt egy perjelség fontos alkalmazottja követi el a perjelség falai közön.
– Miből gondolod, hogy nincsenek összeházasodva? – kérdezte kétkedően, habár bizonyos volt benne, hogy Remigius utánajárt a dolognak, mielőtt szóba hozta volna Waleran előtt.
– Verekedésen kaptam a gyerekeiket, és bevallották, hogy nem édestestvérek. Aztán kiderült az egész história.
Fülöp nagyot csalódon Tamásban. A paráználkodás elég gyakori bűn, de különösen undorító a szerzetesek szemében, akik teljesen lemondanak a testi érintkezésről. Hogy tehette Tamás? Tudnia kellett, mennyire gyűlöletes dolgot művel Fülöp szemében; még jobban haragúdon Tamásra, mint Remigiusra. De Remigius is sunyin viselkedett.

– Miért nem mondtad el ezt nekem, a perjelednek?
– Csak ma reggel szereztem róla tudomást.
Fülöp leverten ült vissza a székére. Ostoba helyzetbe került: Remigius kifogott rajta. Bosszút állt a választási vereségért. Waleranra sandított: őnála tettek panaszt, neki kell ítéletet mondania. Waleran nem habozott:
– A helyzet elég világos. Az asszonynak meg kell gyónnia bűnét, és nyilvánosan vezekelnie kell érte. El kell mennie a perjelségből, és a kőművestől távol, tiszta erkölcsű életet kell élnie egy éven át. Azután összeházasodhatnak.
Egyévi különélés igencsak szigorú ítélet. Fülöp úgy érezte, megérdemlik, amiért becsapták. De aggódott amiatt, hogyan fogják fogadni.
– Hátha nem veti alá magát az ítéletnek?
– Akkor a pokol tüzében fog égni – vonta meg a vállát Waleran.
– Ha el kell mennie Kingsbridge-ból, attól tartok, Tamás is vele megy.
– Vannak más kőművesek is.
– Természetesen. – Fülöp sajnálta volna, ha elveszíti Tamást. De Waleran arcáról azt olvasta le, hogy őt egy csöppet sem érdekli, ha Tamás is elmegy Kingsbridge-ből asszonyostul, és sohasem jönnek vissza. Megint azon törte a fejét, miért olyan fontos ez az asszony.
– Most tűnjetek el – mondta Waleran –, hadd beszéljek a perjeletekkel!
– Egy pillanat – szólt Fülöp élesen. Ez az ő háza, s ezek az ő szerzetesei, az ő dolga, hogy idehívja vagy elküldje őket, nem Waleranéé. – Majd én magam beszélek erről a mesterrel. Egyiktek se említse meg senkinek, értitek? Szigorú büntetést kap, aki ebben nem fogad szót. Világos, amit mondtam, Remigius?
– Igen.

Fülöp fölhúzta a szemöldökét, de nem szólt semmit. Nyomasztó csönd telepedett közéjük.
– Igen, atyám – mondta végül Remigius.
– Jól van, mehettek.
Remigius, András, Milius, Cutbertus és Balduin esperes kivonult. Waleran még egyet kortyolt a forró borból, s kinyújtóztatta lábát a tűz felé.
– A nők mindig bajt okoznak – jegyezte meg. – Ha az istállóban tüzel egy kanca, minden csődör megbolondul, megharapják a lovászokat, rugdossák a jászlat, és mindenféle bajt okoznak. Még a heréitek is rosszalkodnak. A szerzetesek olyanok, mint a heréitek: a testi szenvedélyt megtagadták tőlük, de a pinaszagot azért megérzik.
Fülöp zavarba jött. Semmi szükség ilyen nyílt beszédre, gondolta. Lepillantott a kezére.
– Mi legyen a templom újjáépítésével? – kérdezte.
– Ó, igen. Bizonyára hallottad, hogy az az ügy, amelyről beszámoltál nekem... Bartholomew gróf összeesküvésére gondolok István király ellen... ránk nézve jól sült el.
– Igen. – Fülöp úgy érezte, nagyon hosszú idő telt el azóta, hogy félve és remegve elment a püspöki palotába, és beszámolt az egyház által választott király elleni összeesküvésről. – Hallottam, hogy Percy Hamleigh megtámadta a gróf várát, és őt magát foglyul ejtette.
– Úgy van. Bartholomew most a winchesteri tömlőében várja, hogy beteljesedjék a végzete – közölte Waleran elégedetten.
– És Gloucester! Robert úr? Ő volt a nagyobb hatalmú összeesküvő.
– Éppen ezért enyhébb büntetést fog kapni. Illetve semmilyen büntetést. Hűséget fogadott István

királynak, így... szemet hunytak afölött, hogy részt vett az összeesküvésben.
– De mi köze mindennek a mi katedrálisunkhoz?
Waleran fölállt, és odament az ablakhoz. Amikor kinézett a romba dőlt templomra, valódi szomorúság ült a szemében, és Fülöp észrevette, hogy világias élete és viselkedése ellenére őszinte jámborság lakozik benne.
– A Bartholomew bukásában játszott szerepünk adósunkká tette Istvánt. Nemsokára a színe elé járulunk mi ketten.
– A király színe elé? – Fülöpöt egy kicsit megijesztette ez a kilátás.
– Meg fogja kérdezni tőlünk, mit kívánunk jutalmul.
Fülöp már tudta, mire céloz Waleran, és valóságos örömmámor fogta el.
– Mi pedig azt mondjuk neki...
Waleran visszafordult az ablaktól, és Fülöpre nézett; a szeme úgy csillogott, mint két fekete ékkő.
– Azt mondjuk neki, hogy új katedrálist akarunk Kingsbridge-nek.

Tamás tudta, hogy Ilona nagyon mérges lesz.
Már amiatt is dühös, ami Jankóval történt. Tamásnak valahogy le kell csillapítania. De a vezeklés hírére biztosan dührohamot kap. Bárcsak elhalaszthatná egy-két nappal, hogy megmondja neki, hadd higgadjon le, de nem teheti, mert Fülöp perjel azt mondta, még sötétedés előtt távoznia kell a perjelségből, és mivel Fülöp délben szólt Tamásnak, Tamás ebéd közben szándékozott megmondani neki.
A többi kolostori alkalmazottal együtt mentek a refektóriumba, miután a szerzetesek befejezték az ebédjüket, és távoztak. Sokan ültek az asztalok körül,

de Tamás azt gondolta, annál jobb: mások jelenlétében Ilona talán egy kicsit fékezni fogja magát.
Hamarosan kiderült, hogy tévedett.
Megpróbálta fokozatosan beadni neki a dolgot. Először csak ennyit mondott:
– Tudják, hogy nem vagyunk összeházasodva.
– Ki mondta meg nekik? – kérdezte Ilona mérgesen. – Valami bajkeverő?
– Alfréd. Ne hibáztasd, az a ravasz Remigius szedte ki belőle. Egyébként sohasem mondtuk a gyerekeknek azt, hogy tartsák titokban.
– Nem hibáztatom a fiút! – mondta Ilona nyugodtabban. – No, és mit mondtak?
Tamás áthajolt az asztalon, és halkan így szólt.
– Azt mondták, parázna nőszemély vagy. – Remélte, hogy senki sem hallotta meg.
A közelükben ülők nevetni kezdtek.
– Pszt! – mondta Tamás. – Azt mondták, meg kell esküdnünk. Ilona szigorúan nézett rá:
– Ha ennyi volna az egész, nem lógatnád így az orrodat, Tamás mester. Mondd el a többit is!
– Azt akarják, hogy gyónd meg a bűnödet.
– Álszent disznók! – mondta az asszony utálkozva. – Éjszaka egymás seggébe bújnak, és még van pofájuk azt mondani, hogy mi élünk bűnben!
Ezen még nagyobbat nevettek az emberek. Abbahagyták a beszélgetést, hogy Ilonára figyeljenek.
– Beszélj halkabban! – könyörgött Tamás.
– Gondolom, azt is elvárják tőlem, hogy vezekeljek. A megalázás hozzátartozik a dologhoz. Mit akarnak csinálni velem? Rajta, mondd el az igazat, egy boszorkánynak nem lehet hazudni!
– Ne mondj ilyeneket! – sziszegte Tamás. – Még jobban elrontod a dolgot!

– Akkor mondd el!
– Egy évig külön kell élnünk, és neked önmegtartóztató életet kell folytatnod...
– Le vannak szarva! – kiáltotta Ilona.
Már mindenki őket nézte.
– Le vagy szarva, Tamás mester! – Észrevette, hogy figyelik. – Mindenki le van szarva! – A legtöbb ember vigyorogva nézte. Nem lehetett haragudni rá, talán azért nem, mert olyan ennivalóan festett a haragtól kipiruló arcával és tágra nyílt, aranypöttyös szemével. Fölugrott. – Le van szarva a kingsbridge-i perjelség! – Fölugrott az asztalra, mire a többiek megtapsolták. Végiglejtett az asztalon. Az ebédelők elhúzták útjából a levesestányérjaikat és söröskorsóikat, és nevetve ültek vissza. – A perjel pedig le van pisálva! Az alperjel is, meg a sekrestyés is, meg a kántor is, meg a kincstárnok is az összes firkálmányaikkal és az ezüsttel megtömött ládáikkal együtt! – Odaért az asztal végére, amely mellett egy kisebb állt: a szerzetesek étkezése közben ott szokott ülni egyik társuk, s hangosan felolvas; most is volt egy nyitott könyv az asztalon. Ilona az étkezőasztalról átugrott a kisasztalra.
Tamás egyszerre kitalálta, mit szándékozik tenni.
– Ilona! – kiáltotta. – Kérlek, ne...!
– Le van pisálva Szent Benedek Szabályzata! – üvöltötte az asszony, majd fölrántotta a szoknyáját, leguggolt és lelocsolta a nyitott könyvet.
Az emberek fölnyerítettek, az asztalt verték, füttyögettek, éljeneztek, pisszegtek. Tamás nem volt benne biztos, vajon osztják-e Ilona megvetését a szabályzattal szemben, vagy csak azt élvezik, hogy egy ilyen szemrevaló fehércseléd közszemlére teszi a bájait. Volt valami erotikus szemérmetlen

közönségességében, de valami hátborzongató is abban, hogy nyíltan meggyalázza azt a könyvet, amelyet a szerzetesek olyan ünnepélyesen tisztelnek. Akármi volt is az oka, tetszett nekik.
Ilona leugrott az asztalról, és dörgő taps kíséretében kirohant az ajtón.
Mindenki egyszerre kezdett el beszélni. Senki sem látott még ehhez hasonlót. Tamás megrémült, és zavarba esett: tudta, hogy a következmények irtózatosak lesznek. Ám az agya egyik rekeszében azt gondolta: micsoda pompás asszony!
Egy pillanattal később Jankó is fölkelt, és követte anyját, dagadt arcán keserves vigyorral.
Tamás Alfrédra és Mártára pillantott. Alfréd zavart képet vágott, de Márta vihogott.
– Gyertek! – szólt rájuk Tamás, és mind a hárman kimentek a refektóriumból.
Mire kiértek, Ilonát sehol sem látták. Keresztülvágtak a réten a vendégházhoz, és odabent találták: a széken ült, és őket várta. Rajta volt a köpenye, ölében pedig a nagy bőrzsákja. Ridegnek, nyugodtnak és fegyelmezettnek látszott. Tamás szívét jeges félelem szorította össze, amikor meglátta a zsákot, de úgy tett, mintha nem vette volna észre.
– Ezért a pokolra fogsz jutni – mondta.
– Nem hiszek a pokolban – jelentette ki Ilona.
– Remélem, megengedik, hogy meggyónj és vezekelj.
– Nincs szándékomban gyónni. Tamást elhagyta az önuralma:
– Ilona! Ne menj el!
Az asszony szomorúnak látszott.
– Hallgass ide, Tamás! Mielőtt veled találkoztam, volt ételem, és volt hol lakjam. Biztonságban éltem, és nem volt szükségem senkire. Amióta veled vagyok,

közelebb állok az éhezéshez, mint valaha az életben. Most van munkád, de ki tudja, meddig. A perjelségnek nincs annyi pénze, hogy új templomot építtessen, és jövő télen megint az országúton találhatod magad.
– Fülöp elő fogja teremteni valahogy a pénzt! Biztos vagyok benne.
– Nem lehetsz benne biztos.
– Te nem hiszel benne – mondta Tamás keserűen. S nem tudta visszafojtani, kitört belőle: – Olyan vagy, mint Ágnes! Nem hiszel az én katedrálisomban!
– Jaj, Tamás, ha csak rólam volna szó, maradnék. De nézz rá a fiamra. Tamás Jankóra nézett. Arca lila volt a zúzódásoktól, a füle kétszeresére dagadt, orrcimpája csupa rászáradt vér, és az egyik elülső foga letört.
– Attól féltem, úgy fog felnőni, mint egy állat, ha ott maradunk az erdőben. De ha ez az ára annak, hogy megtanuljon másokkal együtt élni, akkor túl nagy ár. Visszamegyek az erdőbe.
– Ne mondd ezt! – könyörgött Tamás kétségbeesve. – Beszéljük meg! Ne dönts ilyen gyorsan...
– Nem döntöttem gyorsan, Tamás. Olyan szomorú vagyok, hogy már haragudni sem tudok. Igazán a feleséged akartam lenni. De nem akármilyen áron.
Ha Alfréd nem veszi üldözőbe Jankót, mindez nem történt volna meg, gondolta Tamás. De hát az csak gyerekes verekedés volt. Vagy igaza van Ilonának, amikor azt mondja, hogy Tamás elvakult Alfréddal? Az az érzése támadt, hogy elhibázott valamit. Talán szigorúbban kellett volna bánnia Alfréddal. Más a gyerekes verekedés, de hát Márta és Jankó jóval kisebb Alfrédnál. Talán csakugyan erőszakos a kölyök. De már késő változtatni rajta.
– Maradj itt a faluban! – könyörgött. – Várj egy kicsit, és meglátjuk, mi történik.

– Nem hiszem, hogy a papok megengednék ezek után.
Igaza lehet, gondolta Tamás. A falu a perjelségé, valamennyi porta tulajdonosa bért fizet a papoknak – többnyire ledolgozott napok formájában –, és a papok megtilthatják, hogy bárki is befogadja azt, akit ők nem kedvelnek. És ezt aligha lehetne tőlük rossz néven venni azok után, hogy Ilona levizelte a szent könyvüket.
– Akkor én is veled megyek – jelentette ki. – A kolostor máris hetvenkét pennyvel tartozik nekem. Megint vándorútra kelünk. Azelőtt is túléltük...
– És a gyerekeid? – kérdezte Ilona szelíden.
Tamásnak eszébe jutott, hogy sírt Márta az éhségtől. Tudta, hogy nem bírná még egyszer rákényszeríteni, hogy vállalja. És itt van a pici fia, Jonatán, akit a szerzetesek vettek gondjukba. Nem akarom megint a sorsára hagyni, mondta magában, egyszer megtettem, és meggyűlöltem magam miatta.
De nem bírta elviselni, hogy elveszíti Ilonát.
– Ne gyötörd magad! – mondta ő. – Én nem akarom újra az országutat róni veled. Ez nem megoldás; minden szempontból rosszabb helyzetbe kerülnénk, mint most. Én visszamegyek az erdőbe, te pedig itt maradsz.
Tamás merőn ránézett. Szerette volna hinni, hogy nem gondolja komolyan, de az arckifejezése elárulta, hogy azt fogja tenni, amit mondott. Száját szóra nyitotta, de semmi nem jutott az eszébe, amivel visszatarthatná. Tehetetlennek érezte magát. Ilona zihálva lélegzett, melle hullámzott. Tamás szerette volna megérinteni, de megérezte, hogy ő nem akarja. Lehet, hogy többé sohasem ölelhetem magamhoz – gondolta. De ezt sem tudta elhinni. Heteken át minden este lefeküdt

vele, és olyan magától értetődően érintette meg a testét, ahogy önmagát, s ez most egyszerre tilos.
– Ne nézz rám ilyen szomorúan! – kérte az asszony, és tele lett könnyel a szeme.
– Nem tehetek róla. Szomorú vagyok.
– Sajnálom, hogy ilyen boldogtalanná tettelek!
– Ne sajnáld! Azt sajnáld, hogy olyan boldoggá tettél! Ez fáj nekem, asszony. Hogy olyan boldoggá tettél.
Ilona szája legörbült. Gyorsan elfordult, és szó nélkül kiment.
Jankó és Márta követte. Alfréd habozott, aggodalmasan lesett körül, majd ő is utánuk ment.
Tamás a székre meredt, amelyről fölkelt. Nem, gondolta, nem lehet igaz, hogy itthagyott.
Leült a székre. Még őrizte Ilona testének melegét, azét a testét, amelyet annyira szeret. Arcizmait meg kellett feszítenie, hogy visszatartsa a könnyeit.
Tudta, hogy nem fogja megváltoztatni az elhatározását. Ilona sohasem habozik: ha egyszer eldöntött valamit, véghez is viszi.
Bár olykor megbánja.
Ebbe a halvány reménybe kapaszkodott. Tudta, hogy Ilona szereti őt. Ez nem változott. Még az elmúlt éjszaka is szenvedélyesen szerelmeskedtek, mint akiket égő szomjúság gyötör, s miután ő kielégült, Ilona fölébe hengeredért, és nem engedte el, mohón csókolta, a szakállába lihegett, ahogy újra meg újra meglovagolta, egészen addig, amíg a gyönyör teljesen kimerítette. De Ilona nemcsak a szerelmeskedést élvezte, hanem az együtt töltött idők minden percét. Állandóan beszélgettek, sokkal többet, mint Ágnessel akár az első időkben. Éppúgy fogok hiányozni neki, ahogy ő nekem, gondolta Tamás. Egy idő múlva, ha kihűl a mérge, és belezökken a régi életbe, vágyódni

fog valakire, akivel elbeszélgethet, egy izmos testre, amelyet megérinthet, egy szakállas arcra, amelyet megcsókolhat. És akkor eszébe fogok jutni.
De Ilona büszke. Esetleg túlságosan büszke ahhoz, hogy valaha is visszajöjjön, még ha akarná is.
Fölugrott. El kell mondania neki, mit gondol! Kiment. Ilona ott állt a perjelség kapujában, és Mártától búcsúzkodott. Tamás elrohant az istálló mellett, és még ott érte.
Ilona szomorúan rámosolygott:
– Isten veled, Tamás!
Tamás két kezébe szorította a kezét.
– Majd egyszer visszajössz hozzám? Csak hogy láss bennünket? Ha tudnám, hogy nem örökre mész el, hogy majd egyszer viszontlátlak, ha csak egy kis időre is... ha ezt tudnám, el tudnám viselni.
Az asszony habozott.
– Kérlek...!
– Jól van – mondta Ilona.
– Esküdj meg!
– Nem hiszek az eskükben.
– De én hiszek.
– Jól van. Esküszöm!
– Köszönöm. – Gyöngéden magához vonta. Ilona nem ellenkezett. Tamás magához szorította, és nem bírt uralkodni magán. Arcán könnyek csorogtak végig. Ilona végül elhúzódott. Tamás vonakodva engedte el. Ilona a kapu felé fordult.
Ebben a pillanatban zaj hallatszott az istálló felől. Ösztönösen mindnyájan odanéztek. Egy engedetlen, tüzes ló prüszkölt és dobogott: Waleran Bigod fekete csődöre, melyre a püspök éppen föl akart szállni. Szeme találkozott Ilonáéval, és a püspök megmerevedett.

Ekkor Ilona elkezdett énekelni.
Tamás nem ismerte a dalt, bár többször hallotta tőle. A dallama nagyon szomorú volt, a szavak franciák, de elég jól értette őket:

Napszállatkor a vadász fogja a zsákmányt,
A pacsirta sorsa a kalit.
Madárra, emberre egyként halál vár,
De a sóvár dal az égre száll!

Tamás az asszonyról a püspökre nézett. Waleran arca rettegést tükrözött: szája elnyílt, szeme kitágult, arca halálsápadt lett. Tamás elképedt: vajon miért kergeti ekkora rémületbe egy egyszerű dal?

A foglyul ejtett pacsirta
Dala szebb, mint valaha.
Mintha a holló dala
A hálón át az égre szállana...

– Isten veled, Waleran Bigod! – kiáltotta Ilona. – Elmegyek Kingsbridge-ből, de téged nem hagylak el. Veled maradok az álmaidban.
És az enyéimben, gondolta Tamás. Egy pillanatig senki sem moccant.
Ilona megfordult, kézen fogta Jankót, s valamennyien néma csöndben nézték, ahogy kimegy a perjelség kapuján, és eltűnik a sűrűsödő homályban.

MÁSODIK RÉSZ
1136-1137

ÖTÖDIK FEJEZET

Attól kezdve, hogy Ilona elment, a vasárnapok nagyon csöndesen teltek a vendégházban. Alfréd a labdát kergette a falubéli fiúkkal a folyó túlsó partján elterülő réten. Márta, akinek hiányzott Jankó, a felnőtteket utánozta: zöldségféléket gyűjtött, levest főzött, a babáját öltöztette. Tamás a katedrális tervrajzán dolgozott.

Egyszer-kétszer célzott rá Fülöp előtt, hogy gondolkozzék rajta, milyen templomot szeretne építtetni, de Fülöp nem vette észre, vagy nem vett róla tudomást. Bőven volt miről töprengenie. De Tamás nemigen tudott másra gondolni, különösen vasárnapokon.

Szívesen elüldögélt a vendégház ajtajában, és a rét fölött a katedrális romjait nézte. Néha sebtében rajzolt valamit egy darab palára, de a munka java a fejében volt. Tudta, hogy a legtöbb ember nehezen tud nagyobb épületeket és összefüggő tereket maga elé képzelni, de neki mindig könnyen ment.

A romok eltakarításával megnyerte Fülöp bizalmát és hálóját, de Fülöp változatlanul úgy tekintett rá, mint egy alkalmi kőművesre. Megkell győznie arról, hogy meg tud tervezni és föl tud építeni egy katedrálist.

Körülbelül két hónappal azután, hogy Ilona elment, egy vasárnap úgy érezte, hozzáláthat a rajzoláshoz.

Nádfonatból és hajlékony vesszőkből egy körülbelül háromszor két láb nagyságú táblát készített. Fából keretet illesztett a szélére, úgyhogy olyan lett, mint egy tálca. Azután egy kis meszet égetett, kevés, de sűrű maltert kevert belőle, és a keverékkel megtöltötte a tálcát. Amikor a malter elkezdett keményedni, vonalakat karcolt belé egy tűvel. Az egyenes vonalakhoz a vas mérőrudat használta, a sarkokhoz a háromszög alakú vonalzót, a görbékhez a körzőt.

Három rajzot fog készíteni: egy metszetet, hogy elmagyarázhassa, hogyan fog felépülni a templom, egy homlokrajzot, hogy láttassa szép arányait, és egy alaprajzot, hogy megmutassa a beosztást. A metszettel kezdte.

Úgy képzelte el a katedrálist, mint egy hosszú cipót, amelynek egyik végét levágja, hogy bele lehessen látni, és nekifogott a rajznak.

Nagyon egyszerű volt. Rajzolt egy magas, álló téglalapot. Ez lesz a főhajó a nyugati oldalról nézve. Lapos famennyezete lesz, mint a régi templomnak. Tamás sokkal szívesebben épített volna íves kőboltozatot, de tudta, hogy arra nem telik Fülöpnek.

A főhajó fölé háromszögletű tetőt rajzolt. Az épület szélességének a tető szélességéhez kell alkalmazkodnia, ez pedig attól függ, hogy milyen épületfát sikerül szerezni. Harmincöt láb hosszú gerendáknál nagyobbakat nemigen, és az is iszonyúan drága. (A jó épületfa olyan értékes, hogy ha valakinek ilyen fája van, jóval azelőtt kivágja és eladja, mielőtt elérné a kellő magasságot.) Tamás katedrálisának főhajója valószínűleg harminckét láb széles lesz, vagyis kétszer olyan hosszú, mint Tamás vas mérőrúdja.

A hajó, melyet rajzolt, magas, képtelenül magas volt. De egy katedrálisnak lenyűgöző épületnek kell lennie, már a méretével is tiszteletet keltőnek, hogy magasságával az ég felé fordítsa a hívek tekintetét. Az egyik ok, amiért az emberek elmennek egy katedrálisba, hogy ezek a világ legnagyobb épületei. Aki soha nem járt katedrálisban, az egész életét leélhette anélkül, hogy a maga kunyhójánál nagyobb épületet látott volna.

Sajnos, a Tamás által rajzolt épület így össze fog

omlani. A tetőhöz használt gerendák és bádog súlya túlságosan nagy megterhelés a falaknak, amelyek kifelé fognak hajolni és ledőlnek.
Tamás ezért két félköríves árkádot rajzolt a főhajó mindkét oldalára, melyek fele olyan magasak voltak, mint a főhajó. Ezek lesznek az oldalhajók. Kőboltozatos tetejük lesz, s mivel alacsonyabbak és keskenyebbek, a kőboltozat nem kerül olyan sokba. Mind a két oldalhajónak kifelé ereszkedő teteje lesz.
A kőboltozatukkal a főhajóhoz kapcsolódó oldalhajók bizonyos támaszt nyújtanak, de nem nyúlnak elég magasra. Tamás ezért külön pilléreket fog építeni egyenlő térközökben az oldalhajók tetőterébe, a boltozatos mennyezet és az ereszkedő tető közé. Egyiket le is rajzolta: egy kőpillért, amely az oldalhajó belső falának tetejéről nyúlik föl a főhajó faláig. Ott, ahol az oldalhajó falára támaszkodik, újabb erős pillérrel dúcolta alá, amely a templom oldalfalából ugrott ki. A pillér tetejére tornyocskát illesztett, hogy megnövelje a súlyát, és tetszetősebbé tegye.
Nem lehet tiszteletet keltően magas templomot építeni az oldalhajók erősítőelemei, támpillérek és oszlopok nélkül, de ezt nehéz elmagyarázni egy szerzetesnek, és Tamás azért rajzolta a vázlatot, hogy megkönnyítse számára a megértést.
Lerajzolta az alapot is, amely mélyen lehatol a falak mentén a talajba. A járatlanokat mindig meglepi, milyen mélyre kell rakni az alapokat.
Egyszerű rajz volt, túlságosan egyszerű ahhoz, hogy az építők hasznát vegyék, de arra jó lesz, hogy megmutassa Fülöp perjelnek. Tamás meg akarta értetni vele, mit javasol, láthatóvá akarta tenni az épületet, és lelkesedést akart kelteni. Nehéz elképzelni egy nagy, tiszteletet keltő templomot, amikor csak

néhány vonalat lát az ember egy darab vakolatba karcolva. Fülöpnek segítségre lesz szüksége, amit Tamásnak kell megadnia neki.
A megrajzolt falak látszatra erősek, de valójában nem azok. Tamás most nekifogott, hogy fölvázolja a főhajó oldalfalát, ahogy bentről, a templomból látná. Három szintre tagolta. Az alsót igazából nem is lehetett falnak nevezni: egyetlen hosszú oszlopsor alkotta, amelynek tetejét félköríves árkádok kötötték össze. Ezt nevezik árkádsornak. Az árkádok alatt látni lehet az oldalhajók fölül elkerekedő ablakait. Az ablakok igazodni fognak az árkádok görbületéhez, hogy a külső világosság akadálytalanul hatolhasson be a főhajóba. A belső oszlopok pedig a külső fal támpillléreivel harmonizálnak.
Az árkád minden íve fölött három kis árkádból álló sor lesz, ezek alkotják a galériát. Itt nem hatolhat át a fény, mert mögöttük lesz az oldalhajók ereszkedő teteje.
Nem bírt várni, meg kellett mutatnia valakinek.
Úgy tervezte, hogy kivárja a megfelelő alkalmat, amikor leteheti a perjel elé, de most, hogy elkészült vele, azt akarta, hogy Fülöp azonnal lássa.
Nem fogja-e Fülöp elbizakodottnak tartani? A perjel nem kérte tőle, hogy készítsen tervet. Hátha más építőmesterre gondol, olyasvalakire, akiről már hallott, vagy aki egy másik kolostornak dolgozott és jó munkát végzett? Vissza is utasíthatja ajánlkozását.
Ha viszont Tamás nem mutat neki semmit, Fülöp azt gondolhatja, hogy nem ért a tervezéshez, és fölfogadhat valakit anélkül, hogy egyáltalán gondolna őrá. Tamás ezt nem akarta megkockáztatni: inkább higgyék elbizakodottnak.
A délután még világos volt – ez a tanulás ideje a kolostorban. Fülöp, a házfőnöki lakban lesz, és a

bibliáját olvassa. Tamás elhatározta, hogy odamegy, és bekopog az ajtón.
Óvatosan fölvette a táblát, és kiment a házból.
Ahogy elhaladt a romok mellett, egyszerre földerengett előtte az új katedrális építése: a sok-sok kő és épületfa, a mesteremberek – azok az évek. Neki kell irányítania az egészet, gondoskodnia kell róla, hogy mindig legyen elegendő anyag, egyenletesen szállítsák a követ és a fát, ő fogadja föl és buzdítja az embereket, fáradhatatlanul ellenőrzi a munkájukat a mérőónnal és a szintezővel, sablonokat készít az öntéshez, megtervezi és megszerkeszti az emelőszerkezeteket... Vajon képes lesz-e rá?
Azután arra gondolt, micsoda mámoros érzés lesz a semmiből valamit alkotni, majdan egy új templomot látni itt, ahol most nincs más, mint kőtörmelék, és azt mondani: Ezt én csináltam.
Egy másik gondolat is motoszkált az agyában, egy sötét szegletben eldugva, olyasvalami, amit még magának sem szívesen vallott be. Ágnes pap nélkül halt meg, és megszenteletlen földben nyugszik. Tamás szívesen visszament volna a sírjához, magával vive a papot, hogy mondjon el fölötte néhány imát, s talán fölállítson egy kis fejfát is, de félt, hogyha fölhívja a figyelmet a sírra, valamilyen módon kitudódik, hogy otthagyta a csecsemőt. Aki otthagy egy csecsemőt, kitéve a biztos halálnak, gyilkosságot követ el. Ahogy teltek-múltak a hetek, egyre jobban aggódott Ágnes lelkéért, s hogy vajon jó helyen van-e vagy sem. Nem mert megkérdezni papot, mert nem akarta elárulni a részleteket. Azzal a gondolattal vigasztalta magát, hogy ha megépíti a katedrálist, Isten biztosan megbocsát neki, és talán kérheti azt a kegyet, hogy Ágnes részesülhessen helyette a bűnbocsánat

áldásában. Ha Ágnesnek ajánlhatja a katedrális építését – úgy érezte – a lelke biztonságban van, és végre megnyugodhat.
Odaért a perjel házához, egy földszintes kis kőépülethez. Az ajtó a meglehetősen hideg idő ellenére nyitva volt. Tamás egy pillanatig habozott. Higgadtan, okosan, szakszerűen – mondta magának. Mint akinek a kisujjában van a korszerű építés tudománya, mint akiben feltétlenül meg lehet bízni.
Belépett. A szoba egyik végében hatalmas ágy állott pompás függönyökkel, a másikban egy kis oltár feszülettel és gyertyatartóval. Fülöp perjel az ablaknál állt, és egy pergamenlapot olvasott gondterhelt arccal. Fölnézett és rámosolygott Tamásra.
– Mit hoztál?
– Rajzokat, atyám – mondta Tamás mély, bátorító hangon. – Egy új katedrálisról. Megmutathatom?
Fülöp meglepetten, de érdeklődéssel nézett rá.
– Hát persze.
Egy nagy olvasópolc állt az egyik sarokban. Tamás odavitte az ablakhoz, a világosságba, és rátette a vakolattálcát. Fülöp rápillantott. Tamás Fülöp arcát figyelte. Azonnal tudta, hogy még sohasem látott sem homlokrajzot, sem alaprajzot, sem metszetet. A perjel arca zavartnak és gondterheltnek látszott.
Tamás magyarázni kezdett. Rámutatott a homlokrajzra.
– A főhajó közepén állsz, és fölnézel a falra – mondta. – Itt vannak az árkád oszlopai, ívek kötik össze őket. Az ívek alatt láthatod a mellékhajó ablakait. Az árkád fölött galéria húzódik, afölött pedig a gádorfal ablakai látszanak.
Fülöp arca földerült, amikor megértette a dolgot. Gyorsan fogott az esze. Rápillantott az alaprajzra, és

Tamás láthatta, hogy ez megint zavarba ejti.
– Ha körüljárjuk a helyet, és kijelöljük, hol lesznek a falak, és hol találkoznak az oszlopok a padlóval, és hová kerülnek az ajtók és a támfalak, akkor egy ilyen tervet kapunk, amely megmondja nekünk, hová szúrjuk le a rudakat, hogyan feszítsük ki a köteleket.
Fülöp arca ismét földerült. Nem baj, gondolta Tamás, hogy Fülöpnek nehézséget okoz a rajzok megértése: ezzel alkalmat ad nekem, hogy bizalmat keltsek magam iránt, és megcsillantsam hozzáértésem. Végül Fülöp a metszetet vette szemügyre.
– Itt, középen van a főhajó – magyarázta Tamás. – A mennyezete fából készül. A főhajó mögött lesz a torony. Itt vannak az oldalhajók, a főhajó két oldalán. Az oldalhajók külső falát a támpillérek támasztják meg.
– Pompásnak látszik – mondta Fülöp. Tamás megjegyezte magában, hogy különösen a metszetrajz érdekli: a szeme előtt föltáruló templombelső. Mintha a nyugati oldala kinyílna, mint egy szekrényajtó, hogy megmutassa a belsejét.
Fülöp ismét az alaprajzra pillantott.
– Csak hat fülkéből áll a főhajó?
– Igen. És négyből a szentély.
– Nem túlságosan kicsi?
– Megengedheted magadnak, hogy nagyobbat építs?
– Azt sem engedhetem meg magamnak, hogy egyáltalán építsek – mondta Fülöp. – Nem hiszem, hogy van fogalmad róla, mibe kerülne ez az egész.
– Pontosan tudom, mibe kerülne – felelte Tamás.
Fülöp meglepődött: nem gondolta volna, hogy Tamás számolni is tud. Ám ő sok-sok órát töltött azzal, hogy az utolsó pennyig kiszámítsa terve költségeit. Fülöpnek azonban kerek számot mondott.
– Nem többe, mint háromezer fontba. Fülöp keserűen

fölnevetett:
– Az elmúlt heteket arra fordítottam, hogy kiszámítsam a kolostor évi jövedelmét. – Kiterítette a pergamenlapot, amelyet oly elmélyülten olvasott, amikor Tamás bejött. – Itt a válasz. Háromszáz font egy évben. És ezt az utolsó pennyig el is költjük.
Tamás nem volt meglepve. Nyilvánvaló volt, hogy a kolostort rosszul vezették a múltban. De bízott abban, hogy Fülöp megreformálja a pénzügyeket.
– Elő fogod teremteni a pénzt, atyám – mondta. – Isten segítségével – tette hozzá jámborul.
Fülöp figyelme visszatért a rajzokhoz, bár nem úgy festett, hogy sikerült meggyőzni.
– Mennyi időt vesz igénybe az építkezés?
– Az attól függ, hány embert alkalmazol – mondta Tamás. – Ha fölfogadsz harminc kőművest, megfelelő számú segéddel és tanonccal, meg ácsokat és kovácsokat, akik kiszolgálják őket, tizenöt évre van szükség: egy év az alapozásra, négy év a kereszthajókra és hat év a főhajóra.
Fülöpre megint nagy hatást tettek a hallottak.
– Jó volna, ha a kolostorbeli tisztviselőim is így tudnának előre kalkulálni. – Elmélyülten vizsgálgatta a rajzokat.
– Tehát évi kétszáz fontot kell szereznem, így már nem is hangzik olyan rosszul – mondta eltűnődve.
Tamást elfogta az izgalom: Fülöp kezd úgy gondolni a dologra, mint használható elképzelésre, nem tekinti elvont rajznak.
– Ha, tegyük föl, többet költhetnek, gyorsabban is fölépülhetne?
– Igen is, nem is – felelte Tamás óvatosan. (Nem szerette volna, ha Fülöp túlságosan derűlátó, az ilyesmi csak csalódást okozhat.) – Föl lehet fogadni

hatvan kőművest, és egyszerre építeni az egész templomot ahelyett, hogy keletről nyugat felé haladnánk; akkor nyolc-tíz év szükséges hozzá. Ha hatvannál is többen dolgoznának, akkor az épület méretei miatt csak egymás lába alatt lennének, és lassítanák a munkát.
Fülöp bólintott. Ezt láthatóan minden nehézség nélkül fölfogta.
– Tehát számoljunk harminc kőművessel. Akkor a keleti oldalt öt év alatt befejezhetem.
– Igen, már misézhetsz is benne, és új ereklyefülkét rendezhetsz be Szent Adolphus csontjainak.
– Csakugyan. – Most már Fülöp is föllelkesedett. – Azt hittem, évtizedek fognak eltelni, mire új templomunk lesz. – Gyanakodva pillantott Tamásra. Építettél már azelőtt katedrálist?
– Nem. De kisebb templomokat terveztem és építettem. És évekig dolgoztam az exeteri katedrális építésén, és a helyettességig vittem.
– De ezt a katedrálist egyedül akarod fölépíteni, igaz?
Tamás habozott. A legjobb, ha egészen őszinte lesz Fülöphöz, a perjel nem tűri a kertelést.
– Igen, atyám. Azt szeretném, ha kineveznél az építés vezetőjévé – mondta olyan nyugodtan, amennyire csak tellett tőle.
– Miért?
Ezt a kérdést nem várta Tamás. Oly sok oka volt. Mert láttam rosszul csinálni, és tudom, hogy én jól tudnám csinálni – gondolta. Mert nem lehet nagyobb öröme egy mesterembernek, mint megmutatni, hogy mit tud, legföljebb még az, ha egy szép asszonnyal szerelmeskedik. Milyen választ vár tőle Fülöp? Bizonyára azt szeretné, ha valamilyen jámbor okot említene. Vakmerően úgy döntött, hogy az igazat

mondja:
– Mert szép lesz.
Fülöp furcsán nézett rá. Tamás nem tudta, hogy haragszik-e vagy más oka van.
– Mert szép lesz – mondta utána Fülöp.
Tamásnak az az érzése támadt, hogy ostobán felelt, és szeretett volna még valamit mondani, de nem tudta eldönteni, hogy mit. Azután észrevette, hogy Fülöp egyáltalán nem kételkedik, hanem meghatódott. Tamás szavai szíven ütötték. Végül bólintott, mintha némi tűnődés után egyetértene:
– Úgy van. És mi lehet jobb, mint valami szépet alkotni az Istennek?
Tamás csöndben maradt. Fülöp nem mondta, hogy igen, te leszel az építőmesterem. Tamás várt. Fülöp szemmel láthatóan döntésre akart jutni.
– Három nap múlva meglátogatom Winchesterben Waleran püspökkel a királyt – mondta. – Nem tudom, mit tervez a püspök, de abban biztos vagyok, hogy kérni fogjuk István királyt, segítsen egy új katedrálist építeni Kingsbridge-ben.
– Reméljük, hogy teljesíti a kívánságodat – mondta Tamás.
– Hálával tartozik nekünk – jegyezte meg Fülöp rejtélyes mosollyal. – Segítenie kell.
– És ha segít?
– Azt hiszem, Isten nem véletlenül küldött hozzám, Tamás mester. Ha István királytól megkapjuk a pénzt, fölépítheted a templomot.
Most Tamáson volt a meghatódás sora. Nehezen tudott volna bármit is mondani. Valóra válthatja élete nagy álmát, de minden attól függ, kap-e Fülöp segítséget a királytól. Bólintott, jelezve, hogy elfogadja az ígéretet és a kockázatot is.

– Köszönöm, atyám – mondta.
A harang vecsernyére szólított. Tamás fölvette a tábláját.
– Szükséged van rá? – kérdezte Fülöp.
Tamás arra gondolt, jó ötlet lenne itt hagyni, állandó emlékeztetőül Fülöpnek.
– Nem, nincs rá szükségem. Benne van az egész a fejemben.
– Jól van. Szeretném itt tartani. Tamás bólintott, és az ajtóhoz ment.
Ha most nem teszi föl kérdését Ágnessel kapcsolatban, talán sohasem teheti meg. Visszament.
– Atyám!
– Tessék.
– Az első feleségem... Ágnesnek hívták... pap nélkül halt meg, és szenteletlen földbe temették. Nem volt bűnös, csak... a körülmények. Arra gondoltam... Előfordul, hogy valaki kápolnát épít vagy kolostort alapít abban a reményben, hogy a másvilági életben Isten nem feledkezik meg a kegyességéről. Gondolod, hogy a tervem megvédheti Ágnes lelkét?
Fülöp homloka ráncokba gyűrődött.
– Ábrahámnak még az egyetlen fiát kellett volna föláldoznia. Isten nem vár el többé véráldozatot, mert a végső áldozat meghozatott. De Ábrahám történetének az a tanulsága, hogy Isten a legjobbat kívánja tőlünk, azt, amit a legértékesebbnek tartunk. Ez a terv a legjobb, amit föl tudsz ajánlani Istennek?
– Igen. Kivéve a gyermekeimet.
– Akkor nyugodj meg, Tamás mester. Isten el fogja fogadni.

Fülöpnek sejtelme sem volt arról, miért akar Waleran Bigod Bartholomew gróf várának romjai közt

találkozni vele.
Utasították, hogy menjen Shiring városába, töltse ott az éjszakát, majd másnap reggel induljon el Earlscastle-ba. Most, amikor lova a vár felé poroszkált, amely a reggeli ködből lassan fölbukkant előtte, eldöntötte magában, hogy bizonyára a kényelem szempontja vezette a püspököt: Walerannak az egyik helyről a másikra igyekezve Kingsbridge éppúgy útba esett volna, mint Earlscastle, de a vár alkalmasabb útjelző.
Fülöp szeretett volna többet tudni arról, mit tervez Waleran. A választott püspököt nem látta azóta, hogy megnézte a katedrális romjait. Waleran nem tudja, mennyi pénzre van szüksége Fülöpnek a templom fölépítéséhez, és Fülöp sem tudja, mit szándékozik kérni Waleran a királytól. Waleran szívesen tartotta titokban a terveit, s ez fölöttébb idegesítette Fülöpöt.
Jó, hogy megtudta Tamás mestertől, pontosan mennyi pénzre van szüksége az új katedrális fölépítéséhez, még ha lesújtóan tetemes is az összeg. És megint örült annak, hogy Tamás ott van a közelében. Tamás meglepő dolgokat árult el magáról. Alig tud írni-olvasni, de megtud tervezni egy katedrálist, tud rajzokat készíteni, tudja, hány emberre lesz szükség, mennyi időt vesz igénybe az építkezés, sőt még azt is kiszámította, mibe kerül az egész. Lassú mozgású, de igen jó külsejű: nagyon magas, szakállas, széltől-naptól cserzett arcú. Figyelmes a szeme és magas a homloka. Fülöp néha úgy érezte, kicsit fél tőle, s ezt szívélyes hangnemmel igyekezett leplezni. De Tamás fölöttébb komolyan viselkedett, és fogalma sem volt róla, hogy Fülöp tart tőle. A feleségéről mondott szavai meghatották Fülöpöt; olyan jámborságról árulkodtak, amelynek azelőtt nem mutatta jelét. Tamás azok közé

tartozik, akik a szívük mélyén elrejtve őrzik vallásosságukat. Előfordul, hogy ők a jobbak.
Ahogy Fülöp Earlscastle-hoz közeledett, egyre kellemetlenebb érzése támadt. Valaha virágzó erősség volt, amely megvédte az egész környéket, és emberek sokaságát látta el munkával és kenyérrel. Most csupa rom, és a várat övező kunyhók mind elhagyottnak látszanak, mint megannyi üres fészek télvíz idején egy fa csupasz ágai között. S ezért Fülöp a felelős. Ő leplezte le az itt készülő összeesküvést, s a várra és lakóira rászabadította Isten büntetését Percy Hamleigh képében.
Úgy vette észre, hogy a falak és a kapusház nem szenvedett jelentékeny kárt a csetepatéban. Ez azt jelenti, hogy a támadók alkalmasint betörtek, még mielőtt a kaput be tudták volna zárni. Lovával végigléptetett a külső fahídon, és bejutott a két várudvar közül az elsőbe. Itt már jobban látszottak a csata jelei: eltekintve a kőkápolnától, a vár épületeiből nem maradt más, mint néhány, a földből kiálló elszenesedett fagerenda és tenger sok hamu, amit a szél a várfal tövéhez fújt.
A püspöknek nyoma sem volt. Fülöp keresztüllovagolt az udvaron, majd átporoszkált a második hídon, a felső udvarba. Itt egy tömzsi lakótorony emelkedett, s földszintjéről ingatagnak látszó falépcső vezetett az emeleti bejárathoz. Fülöp fölnézett a bizalomgerjesztő kőfalra, melyet csak néhány lőrésszerű ablak tört meg; akármilyen erős és vastag, nem védte meg Bartholomew urat.
Azokból az ablakokból kiláthat a várfalak fölé, és figyelheti a püspököt Lovát a lépcsőkorláthoz kötötte és fölment.
Érintésére kinyílt az ajtó. Belépett. A tágas terem sötét

volt és poros, s a padlón szétszórt káka csontszáraz. A hideg kandalló mellett csigalépcső vezetett még följebb. Fülöp odament az egyik ablakhoz. A por tüsszögésre ingerelte. Nem sokat láthatott az ablakból, így hát úgy döntött, hogy fölmegy a következő emeletre.
A csigalépcső tetején két ajtóval találta szemben magát. Úgy sejtette, hogy a keskenyebbik mögött bújik meg az árnyékszék, a szélesebb pedig a gróf ágyasházába vezet. A nagyobbik ajtón nyitott be.
A szoba nem volt üres.
Fülöp lába földbe gyökerezett a döbbenettől. A szoba közepén, szemben vele, egy rendkívüli szépségű fiatal nő állt. Egy pillanatig azt hitte, hogy látomás, és a szíve hevesebben dobogott. Elbűvölő arcát sötét fürtök özöne keretezte. Nagy, sötét szemét felé fordította, s Fülöp látta, hogy éppúgy megvan döbbenve, mint ő. Kicsit várt, és éppen beljebb akart kerülni egy lépéssel, amikor valaki hátulról rávetette magát, és egy hosszú kés hideg pengéjét érezte a torkán. Egy férfihang azt kérdezte:
– Ki az ördög vagy?
A leány egy lépést tett felé.
– Mondd meg, hogy hívnak, vagy Máté megöl – mondta büszkén. Modora azt sejtette, hogy nemesi származék, de még nemesembernek sem szabad megfenyegetnie egy szerzetest.
– Mondd meg Máténak, vegye le a kezét Kingsbridge perjeléről, mert még megbánhatja – mondta Fülöp nyugodtan.
A férfi elengedte. Fülöp hátranézett a válla fölött, és egy körülbelül vele egykorú, kistermetű férfit látott. Ez a Máté nyilván az árnyékszékről jött ki. Visszafordult a leány felé. Tizenhét év körüli lehetett. Dölyfös modora

ellenére rongyosan volt öltözve. Miközben fürkészte, megnyílt mögötte egy faliszekrény, és egy mafla képű kamaszfiú lépett ki belőle, karddal a kezében. Vagy elbújt, vagy lesben állt; Fülöp nem tudta eldönteni.
– És te ki vagy? – kérdezte.
– Én Shiring grófjának leánya vagyok, és Alienának hívnak.
A leánya! Fülöp nem tudta, hogy még mindig itt lakik. A fiúra pillantott Tizenöt éves lehetett, és hasonlított a leányra, csak éppen pisze orra és rövid haja volt. Fülöp kérdőn húzta föl a szemöldökét.
– Az én nevem Richard, és én vagyok a grófság örököse – mondta a fiú éles kamaszhangon.
A Fülöp mögött álló férfi is megszólalt:
– Én pedig Máté vagyok, a várnagy.
Ők hárman azóta bujkálhatnak itt, hogy Bartholomew-t tömlöcbe vetették. A várnagy gondoskodik a gyermekekről; bizonyára van eldugott élelmük vagy pénzük. Fülöp ismét a leány felé fordult:
– Azt tudom, hogy hol van az apád, de mi van az anyátokkal?
– Ő már évekkel ezelőtt meghalt.
Fülöpbe bűntudat hasított: ez a két gyermek gyakorlatilag árva, és ennek ő az oka.
– Nincsenek rokonaitok, akik gondoskodhatnának rólatok?
– Őrzöm a várat, amíg visszajön az apám – mondta a leány. Álomvilágban élnek – gondolta Fülöp. Megpróbálnak úgy élni, mintha még mindig egy gazdag, nagyhatalmú család tagjai volnának. Pedig egy bebörtönzött és kegyvesztett apa gyermekeiként egészen más a helyzetük. A fiú nem örököse semminek. Bartholomew gróf sohasem tér vissza a várába, hacsak a király nem úgy határoz, hogy itt

akasztatja föl. Szánta a leányt, ugyanakkor csodálta akaraterejét, amellyel kitart illúziója mellett, és a hihetetlent két másik emberrel is elhiteti. Királyné is lehetett volna belőle. Kintről lódobogás hallatszott. Néhány ló vágtatott át a hídon.
– Miért jöttél ide? – kérdezte Aliena Fülöptől.
– Találkozóm van – felelte Fülöp, majd megfordult, és az ajtó felé indult, de Máté elállta az útját. Egy pillanatig némán farkasszemet néztek. A szobában tartózkodó négy ember úgy festett, mint egy élőkép. Fülöp kíváncsi volt, vajon meg akarják-e akadályozni, hogy kimenjen. Aztán a várnagy félreállt.
Fülöp kiment. Fölfogta a csuháját, és lesietett a csigalépcsőn. Amikor leért, lépéseket hallott maga mögött. Máté állt mögötte.
– Ne mondd meg senkinek, hogy itt vagyunk! – kérlelte.
Fülöp látta, hogy Máté tisztában van helyzetük reménytelenségével.
– Meddig akartok itt maradni? – kérdezte.
– Ameddig csak lehet – felelte a várnagy.
– És ha el kell mennetek? Akkor mihez kezdtek?
– Nem tudom. Fülöp bólintott.
– Megőrzőm a titkot, ne félj!
– Köszönöm, atyám.
Fülöp keresztülment a poros lovagtermen, és kilépett az ajtón. Lenézett és meglátta Waleran püspököt és két másik férfit, akik az ő lova mellé kötötték a sajátjaikat. Waleran fekete prémmel szegett, vastag köpenyt viselt, s a fején fekete prémsapkát. Fölnézett, és Fülöp pillantása találkozott sápadtszürke szemével.
– Püspök uram! – köszöntötte Fülöp tiszteletteljesen, és lebotorkált a falépcsőn. A fönt látott ifjú szűz képe még oly élénken élt benne, hogy úgy érezte, meg kell

ráznia a fejét, hogy megszabaduljon tőle.
Waleran leszállt a nyeregből. Ugyanaz a két férfi kísérte: Balduin esperes és egy fegyveres. Fülöp bólintott feléjük, majd letérdelt, és megcsókolta Waleran kezét.
A püspök elfogadta hódolatát, de nem kéjelgett benne, kisvártatva visszahúzta a kezét. Waleran a hatalmat szerette, nem a külsőségeit.
– Magadban vagy, Fülöp? – kérdezte.
– Igen. Szegény az eklézsia, de nincs is szükségem kíséretre. Amikor Saint-John-in-the-Forest perjele voltam, akkor sem kísért soha senki, és még mindig élek.
Waleran megvonta a vállát.
– Gyere velem – mondta. – Mutatni akarok neked valamit.
Keresztülment az udvaron, a legközelebbi őrtoronyhoz. Fülöp követte.
Waleran belépett a torony aljába vágott alacsony ajtón, és fölment a belső lépcsőn. Az alacsony mennyezet alatt denevérek tanyáztak, s Fülöp behúzta a nyakát, nehogy a fejének ütközzenek röptükben.
Fölértek a torony tetejére, és megálltak az orompárkányzat mögött, ahonnan végig lehetett tekinteni az egész vidéken.
– Ez az ország kisebb grófságai közé tartozik – mondta a püspök.
– Csakugyan. – Fülöp megborzongott. Hideg, nyirkos szél fújt, és az ő köpenye nem volt olyan vastag, mint a püspöké. Kíváncsi volt, mire akar kilyukadni.
– A földek egy része jó minőségű, de a legtöbb erdő és sziklás hegyoldal.
– Igen.
Tiszta időben nyilván sok-sok acre erdőt és megművelt

földet láthattak volna, de most – bár a hajnali köd már fölszállt – alig bírta szemük kivenni a tőlük délre kezdődő erdő szélét és a vár körüli sík mezőket.
– A grófságnak van egy nagy kőbányája is, amelyből elsőrangú mészkövet lehet fejteni – folytatta Waleran. – Az erdő jó minőségű épületfát adhat. A birtok gazdaságai pedig jól jövedelmeznek. Ha miénk lenne a grófság, Fülöp, fölépíthetnénk a katedrálisunkat.
– Ha a disznóknak szárnyuk lenne, tudnának repülni – mondta Fülöp.
– Milyen kishitű vagy! Fülöp merőn ránézett.
– Komolyan beszélsz?
– Nagyon.
Fülöpben, kétkedésre hajlamos természete ellenére is, némi remény ébredt. Ó, ha így lehetne!
– A királynak katonai támogatásra van szüksége – mondta mégis. – Annak fogja adni a grófságot, aki több lovagot tud a hadba vinni.
– A király az egyháznak köszönheti a koronáját, a Bartholomew fölötti győzelmét pedig neked és nekem. Nemcsak lovagokra van szüksége.
Fülöp látta, hogy Waleran komolyan beszél. Lehetséges volna? Hajlandó lenne a király az egyháznak adományozni a shiringi grófságot, hogy jövedelmeiből biztosítsák a kingsbridge-i katedrális újjáépítését? Alig hihető, Waleran érvei ellenére. De Fülöp nem tehetett róla, hogy arra gondol, milyen csodálatos lenne, ha megvolna a kő, a fa és a pénz is, amiből a mesterembereket kifizethetné, s mindez tálcán kínálva. Eszébe jutott, hogy Tamás mester azt mondta, ha hatvan kőművest fogadhatnának föl, nyolc-tíz év alatt elkészülhetne a katedrálissal. Már maga a gondolat is lenyűgözte.
– De mi lesz a korábbi gróffal? – kérdezte.

– Bartholomew bevallotta az árulást. Egy pillanatig sem tagadta az összeesküvést, de egy darabig kitartott amellett, hogy tette nem árulás, mert István trónbitorló. Ám a király kínvallatói végül megtörték.
Fülöp megborzongott, és megpróbált nem gondolni rá, mit műveltek Bartholomew-val, hogy ez a kemény ember megtört. Elhessegette ezt a gondolatot.
– A shiringi grófság – mormolta félig magában. Hihetetlenül nagyratörő kívánság. De lenyűgöző. Érezte, hogy esztelen derű tölti el.
Waleran fölpillantott az égre.
– Induljunk – mondta. – A király holnaputánra vár bennünket.

William Hamleigh Isten két szolgáját figyelte rejtekhelyéről, a másik őrtorony párkányzata mögül. Mind a kettőt ismerte. A magasabbik, aki hosszú fekete köpenyében és azzal a hegyes orrával olyan, mint egy fekete holló, az új kingsbridge-i püspök. A kicsi és mozgékony, borotvált fejű, világító kék szemű csuhás pedig Fülöp perjel. William kíváncsi volt, vajon mit keresnek itt.
Látta megjönni a szerzetest, látta, amint körülnéz, mintha várna valakit, s látta azt is, hogy bemegy a lakótoronyba. William nem sejthette, hogy találkozott a toronyban meghúzódó három emberrel; mindössze néhány percig volt benn, s azok el is bújhattak előle. Mihelyt a püspök megérkezett, a perjel is előbújt, majd ketten fölmásztak a bástyatoronyba. A püspök körbemutatott a vár körül, olyan ábrázattal, mint aki rendelkezik vele. Amennyire William meg tudta ítélni a mozdulataikból, a püspök fel volt ajzva, a perjel viszont szkeptikusnak látszott. Biztos volt benne, hogy valamit forgatnak a fejükben.

De nem azért jött ide, hogy utánuk kémkedjen, hanem azért, hogy Alienát figyelje.
Ezt egyre gyakrabban tette. Állandóan foglalkoztatta a lány személye. Nappal is álmok gyötörték: látta, amint megkötözve és meztelenül jön felé a búzamezőben, vagy mint egy ijedt kölyökkutya, reszketve búvik meg ágyasháza sarkában, vagy késő este eltéved az erdőben. Úgy esett, hogy már látta pucéran. Egyszer kora reggel lovagolt át Earlscastle-ba. Valtert, a lovászát az erdőben hagyta a lovakkal, és a földeken keresztülvágva a várhoz ment. Beosont és keresett egy rejtekhelyet, ahonnan szemmel tarthatja a felső udvart. Néha sokáig kellett várnia, hogy megpillantsa a leányt. Alaposan próbára tette a türelmét, de elviselhetetlennek érezte a gondolatot, hogy anélkül menjen el, hogy legalább egy pillantást ne vethetett volna reá, ezért mindig maradt. Amikor végre megjelent, kiszáradt a torka, szaporábban vert a szíve, és nyirkos lett a tenyere. Többnyire az öccsével vagy azzal az asszonyképű várnaggyal jött ki, de néha egyedül. Egy nyári délután, amikor már hajnal óta várt rá, a leány odament a kúthoz, vizet húzott a vályúba, és leoldotta a ruháját, hogy megmosakodjék. A látványnak már az emléke is újra meg újra lángba borította. Aliena telt, büszke keble ingerlően hullámzott, ahogy fölemelte a karját, hogy beszappanozza a haját. Mellbimbói elbűvölően dudorodtak, amikor hideg vizet locsolt magára. Meglepően dús és göndör bokor sötétlett a lába között, és amikor ott is megmosta magát, élénken dörgölve testét szappanos kezével, William elvesztette az önuralmát, és úgy, ahogy volt, elélvezett.
Azóta nem ismétlődött meg ez a gyönyör, és a leány aligha fog újból megmosakodni ebben a télben, de

akadtak azért kisebb örömök. Amikor egyedül van, énekelni szokott, sőt olykor hangosan beszél magában. William láthatta, amint befonja a haját, táncol vagy a galambokat hajkurássza a bástyákon, mint egy kisgyerek. Miközben lopva figyelte foglalatosságai közben, úgy érezte, hogy a hatalmában tartja, ami egyre nagyobb gyönyört okozott neki.

Persze nem fog addig előjönni, amíg itt van a püspök és a szerzetes. Szerencsére nem sokáig időztek. Gyorsan lejöttek a bástyáról, és pár pillanattal később kísérőikkel együtt kilovagoltak a várból. Csak azért jöttek volna ide, hogy megnézzék a kilátást a bástyáról? Ha pusztán ezért, az élvezetet alaposan elronthatta a komisz idő.

A várnagy még a látogatók érkezése előtt kijött az udvarra tűzifáért. Ő főz a fiatalokra. Nemsokára megint ki fog jönni, hogy vizet húzzon a kútból. William úgy sejtette, hogy kását fognak enni, hiszen nincs kemencéjük, hogy kenyeret süssenek. Később a várnagy eltávozik, néha a fiút is magával viszi. Ha egyszer elmentek, csak idő kérdése, hogy Aliena is megjelenjen.

Ha William elunta a várakozást, rendszerint újra maga elé idézte a leányt, amint mosakszik. Az emlék csaknem ugyanannyit ért, mint maga a valóság. De ma valahogy nyugtalan volt. A püspök és a perjel látogatása mintha megrontotta volna a légkört. Egészen a mai napig elvarázsolt kastélynak látta a várat a három lakójával, de ezeknek a sárral befröcskölt lovakon érkező, valóságos embereknek a jötte megtörte a varázst. Mintha éktelen zaj zavarta volna föl csodálatos álmából, s bármennyire is szeretné, már nem tud elaludni.

Egy darabig még eltöprengett azon, mi lehetett a látogatók célja, de nem búi rájönni. Abban azonban biztos volt, hogy terveznek valamit. Egyvalaki képes megfejteni a titkukat: az anyja. Úgy döntött, hogy ma nem lesi tovább Alienát. Hazalovagolt, hogy elmondja, mit látott.

Másnap estére érkeztek Winchesterbe. A Királyi kapun mentekbe, a város déli falánál, és egyenesen a katedrális rendháza felé indultak. Itt elváltak egymástól. Waleran a winchesteri püspök rezidenciájába ment, amely tágas parkkal csatlakozott a rendházhoz. Fülöp pedig egyenesen a rendházba, hogy tisztelegjen a perjelnél, és kérjen magának egy szalmazsákot a szerzetesek dormitóriumában.

Háromnapi lovaglás után olyan frissítőnek érezte a kolostor csendjét és nyugalmát, mint forrásvizet egy forró nyári napon. A winchesteri perjel pirospozsgás, fehér hajú, kövér, életvidám ember volt. Meghívta Fülöpöt, vacsorázzék vele a házában. Evés közben a püspökeikről beszélgettek. A winchesteri perjel roppantul tisztelte Henrik püspököt, és mindenben alávetette magát neki. Fülöp belátta, hogy ha valakinek olyan gazdag és hatalmas püspöke van, mint Henrik, nincs sok értelme veszekedni vele. Akárhogy is lesz, Fülöp sohasem fog úgy táncolni, ahogy az ő püspöke fütyül.

Úgy aludt, mint a bunda, de pontban éjfélkor fölébredt a matutinumra.

Amikor belépett a winchesteri katedrálisba, először elfogta a félelem.

A perjel azt mondta, hogy ez a világ legnagyobb temploma, és most, amikor meglátta, el is hitte neki. Egynyolcad mérföld hosszú; Fülöp úgy látta, egész

falvak elférnének benne. Két hatalmas tornya közül az egyik a kereszthajó fölött, a másik a nyugati front végén magasodott. A középütt lévő torony harminc évvel ezelőtt beomlott, maga alá temetve Vilmos Rufus sírját – aki istentelen király lévén, nem is érdemelte meg, hogy a templomban temessék el –, de azóta újjáépítették. Miközben Fülöp pontosan az új torony alatt állt, és a matutinumot kántálta, úgy érezte, az egész épületből végtelen méltóság és erő árad. A Tamás tervezte katedrális méreteiben szerényebb lesz – ha egyáltalán fölépül. Egyszerre rájött, hogy a legmagasabb körben mozog, és ettől ideges lett. Hiszen csak egy walesi falusi suttyó, akit az a szerencse ért, hogy pap lehetett belőle. Ma a királlyal fog beszélni. Milyen jogon?

A többi szerzetessel együtt visszament a dormitóriumba, de ébren hevert és tele volt aggodalommal. Attól félt, még valami olyat talál mondani vagy tenni, amivel megharagítja István királyt vagy Henrik püspököt, és ezzel Kingsbridge ellen hangolja őket. A született franciák gyakran kicsúfolják az angolok francia beszédét; mit gondolnak majd az ő walesi akcentusáról? A kolostorok világában Fülöpöt mindig jámborsága, engedelmessége és Isten műve iránti odaadása alapján ítélték meg. Ezek a dolgok nem számítanak itt, a világ egyik leghatalmasabb királyságának fővárosában. Fülöp úgy érezte magát, mint a szárazra vetett hal. Nyomasztotta, hogy olyan, mint egy haszontalan gyerek, egy senki, aki valaki akar lenni, de biztos benne, hogy előbb-utóbb leleplezik, és kegyvesztetten hazazavarják.

Hajnalban fölkelt, részt vett a prímán, azután megreggelizett a refektóriumban. A szerzetesek erős sört és fehérkenyeret fogyasztottak: ez egy gazdag

rendház. Reggeli után, amikor a szerzetesek a kápolnába mentek, Fülöp átsétált a püspöki palotába, egy nagy ablakokkal ellátott, szép kőépületbe, amelyet több holdnyi, fallal elkerített park vett körül.
Waleran biztosra vette, hogy elnyeri Henrik püspök támogatását merész tervéhez. Henriknek akkora a hatalma, hogy az ő segítségével nem lehetetlen a megvalósítás. Blois-i Henrik a király öccse. Amellett, hogy a főpapok között a legbefolyásosabb, a leggazdagabb is Angliában, a gazdag glastonburyi apátságnak is ő a feje. Arra számítanak, hogy ő lesz Canterbury következő érseke. Nála hatalmasabb szövetségest nem találhat Kingsbridge. Talán csakugyan valóra válik a tervem, gondolta Fülöp, talán a király is hozzájárul az új katedrális fölépítéséhez. Amikor erre gondolt, a szíve megtelt reménnyel.
Egy szolgafráter azt mondta Fülöpnek, hogy nem valószínű, hogy a püspök ilyen kora reggel mutatkozzék. Fülöp sokkal jobban föl volt ajzva, semhogy visszamenjen a rendházba. Úgy határozott, hogy inkább szemügyre veszi a legnagyobb várost, amelyet valaha látott.
A püspöki palota a város délkeleti sarkában emelkedett. Fülöp végigment a keleti fal mellett, majd átvágott egy másik kolostor, a Szűz Mária-apátság udvarán, és olyan környéken találta magát, ahol úgy vette észre, hogy bőr és gyapjú kikészítésével foglalkoznak. A környéket keskeny patakok hálózták be. Amikor közelebbről megnézte, látta, hogy nem természetes vizek, hanem emberkéz alkotta csatornák, amelyek vizét az Itchenből vezették el, hogy legyen elegendő víz a gyapjúmosáshoz és a bőrcserzéshez. Ezt a két ipart rendszerint folyó mellett űzik, és Fülöp csodálattal adózott az emberek

találékonyságának: idehozták a folyót a műhelyeikhez.
Ipara ellenére a város nyugalmasabbnak és kevésbé zsúfoltnak látszott, mint a többi, amelyet eddig látott. Salisburyt vagy Herefordot mintha gúzsba kötnék a falak: olyanok, mint egy kövér ember, akinek szűk a ruhája.
A házak túl közel vannak egymáshoz, az udvarok tenyérnyiek, a piactér zsúfolt, az utcák keskenyek, s az emberek és állatok mintha örökös harcban állnának egymással egy kis helyért – Fülöpnek mindig az volt az érzése, hogy bármelyik pillanatban verekedés törhet ki. De Winchester olyan nagy volt, hogy úgy látszott, mindenkinek jut benne elég hely. Járkálás közben lassan rájött, hogy a tágasság érzetét az kelti, hogy az utcák legtöbbje szigorú derékszögben metszi egymást. Ilyet még sohasem látott; ezt a várost tervszerűen építették.
Tucatnyi temploma volt. Mind másféle: némelyik fából, a másik kőből épült, és mindegyikhez egy szűkebb környezet tartozott. A város nagyon gazdag lehet, ha ennyi papot el tud tartani.
Ahogy végigment a Hentesek utcáján, majdnem belebetegedett. Még sohasem látott ilyen irdatlan sok nyers húst egy helyütt. A hentesboltokból vér csörgedezett az utcára, és kövér patkányok mászkáltak a vásárolni igyekvő emberek lábai között.
A Hentesek utcájának déli vége a fő utca közepébe torkollott, szemben a régi királyi palotával. A királyok a palotát nem használták azóta, hogy a váron belül fölépült az új donjon, mondták Fülöpnek, de a királyi pénzverők most is a vastag fallal és rácsos kapuval védett épület alagsorában verik a pénzt. Fülöp egy darabig ott állt a rács előtt, és nézte, hogy röpülnek a szikrák, ahogy a kalapácsok az érméket lapítják, s

lenyűgözte a közvetlenül a szeme előtt feltorlódó irdatlan kincs.
Vele együtt még egy maroknyi ember nézte a látványt. Kétségkívül ez az, amit mindenki megnéz, aki Winchesterbe látogat. Egy közelében álló fiatal nő rámosolygott Fülöpre, és ő viszonozta a mosolyát. A nő erre megszólította:
– Egy pennyért azt csinálhatsz velem, amit csak akarsz.
Kíváncsi volt, mire gondol, és megint félénken rámosolygott. A nő erre szétnyitotta a köpenyét, és Fülöp megrettenve vette észre, hogy teljesen meztelen alatta.
– Egy ezüstpennyért..., amit csak akarsz.
A vágy halvány izgalma suhant át rajta, mint egy régen elfojtott emlék kísértete; azután rájött, hogy egy szajha áll előtte. Érezte, hogy elvörösödik zavarában. Gyorsan elfordult és tovasietett.
– Ne félj – szólt utána a nő. – Szeretem a szép gömbölyű fejeket. – Gúnyos nevetése még jó darabig elkísérte.
Érezte, hogy elönti a zavar és a forróság, s gyorsan befordult egy fasorba, amely a piactérre vezetett. Szeme a bódék fölé magasodó katedrális tornyaiba ütközött. Keresztülvágta magát a tömegen, amely belefeledkezett az árusok kínálatába, és megkereste a rendházhoz visszavezető utat.
A templom kertjének rendezett csöndjét hűvös szellőnek érezte. Megállt a cinteremben, hogy összeszedje a gondolatait. Szégyellte és megbántva érezte magát. Hogy mert az a nő megkísérteni egy barátcsuhás embert? Nyilván nem idevalósinak nézte... Lehetséges, hogy a monostoruktól távol lévő szerzetesek között akadnak ügyfelei? Hát persze. A

szerzetesek ugyanazokat a bűnöket követik el, mint a közönséges emberek. Inkább a nő szemérmetlensége döbbentette meg. Meztelenségének látványa vele maradt, úgy, ahogy a gyertya forró lángja égett lehunyt szemhéja mögött, ha néhány percig nézte előtte.
Sóhajtott. Ez a reggel tele volt élénk képekkel: az emberek alkotta patakok, a hentesek boltjaiban cikázó patkányok, a frissen vert ezüstpennyk halmai, majd a nő mezítelenségének látványa. Tudta, hogy ezek a képek vissza fognak térni hozzá, és megzavarják meditációit.
Bement a katedrálisba. Tisztátalannak érezte magát ahhoz, hogy letérdeljen és imádkozzék, de mire végigment a főhajón, s a déli kapun át kiment, mintha valamelyest megtisztult volna. Elhaladt a rendház mellett, s a püspöki palota felé vette útját.
A földszintet kápolnának rendezték be. Fülöp fölment a lépcsőn, és belépett a csarnokba. Kis csoport szolga és fiatal szerzetes álldogált az ajtó közelében vagy pihent a fal ülőfülkéiben. A helyiség másik végében Waleran és Henrik püspök ült az asztalnál. Fülöpöt megállította egy ajtónálló.
– A püspökök reggeliznek – mondta, mintha ő nem látná, hogy mit csinálnak.
– Majd csatlakozom hozzájuk – mondta.
– Inkább várj – tanácsolta a szolga.
Fülöp azt gondolta, a szolga közönséges szerzetesnek nézi.
– Én a kingsbridge-i perjel vagyok.
Az ajtónálló vállat vont, és utat engedett.
Fülöp közelebb ment az asztalhoz. Henrik püspök ült az asztalfőn, Waleran a jobbján. Henriket zömök, széles vállú, harcias arcú embernek látta. Körülbelül annyi idős, mint Waleran, egy vagy két évvel öregebb,

mint Fülöp, nem lehet több harmincnál. De ellentétben Waleran sápadt színével és Fülöp csontos alkatával, pirospozsgás arca és kerek idomai elárulták, hogy szereti a hasát. Szeme élénken és okosan csillogott, arca határozottságot fejezett ki. Mint négy fivér közül a legkisebbnek, valószínűleg mindenért meg kellett küzdenie az életben. Fülöp meglepetten látta, hogy Henrik borotválja a fejét, ami annak jele, hogy letette a szerzetesi fogadalmat, és még mindig szerzetesnek tekinti magát. De nem házilag szőtt csuhát viselt, hanem bíborszínű selyemből szabott pompás ujjast. Waleran fehér vászoninget viselt szokásos fekete ujjasa alatt, sebből Fülöp kitalálta, hogy mindketten a királyi audienciához vannak öltözve. Hideg marhahúst ettek, és vörösbort ittak. Fülöp megéhezett a sétától, és szájában összefutott a nyál.
Waleran fölnézett és meglátta. Mintha enyhe ingerültség suhant volna át az arcán.
– Jó reggelt! – köszönt Fülöp.
– Ez a perjelem – mondta Waleran Henriknek.
Fülöp nem nagyon örült annak, hogy Waleran perjeleként mutatták be.
– Gwyneddi Fülöp, a kingsbridge-i perjel vagyok, püspök uram – mondta. Meg akarta csókolni a püspök gyűrűs kezét, de Henrik csupán annyit mondott: – Remek – és újabb falat marhahúst tett a szájába. Fülöp meglehetős kínosan érezte magát. Föl sem szólítják, hogy üljön le? Waleran szólalt meg:
– Hamarosan csatlakozunk hozzád, Fülöp.
A perjel ebből megértette, hogy el van bocsátva. Megalázottan fordult hátra. Visszament az ajtó körül álló csoporthoz. Az ajtónálló, aki megpróbálta visszatartani, most úgy nézett rá, mint aki előre megmondta. Fülöp a többiektől elkülönülve várakozott.

Egyszerre szégyellni kezdte pecsétes, barna csuháját, amelyet fél év óta viselt éjjel-nappal. A Benedek-rendi szerzetesek többnyire feketére festették öltözéküket, de Kingsbridge évekkel ezelőtt takarékossági okból fölhagyott ezzel a szokással. Fülöp mindig azon a nézeten volt, hogy a finom ruhák viselése merő hiúság, és teljesen elfogadhatatlan Isten szolgája számára, akármilyen magas is a rangja, de most láthatta, mi az értelme. Talán nem bántak volna vele ilyen elutasítóan, ha selyembe és szőrmékbe van öltözve.
De hát, gondolta, egy szerzetes legyen alázatos; bizonyára ez is a lelkem javára válik.
A két püspök fölállt az asztaltól, és az ajtóhoz jött. Egy kísérő szolga dús hímzéssel és ezüstrojttal díszített bíborpalástot terített Henrik vállára. A püspök eközben így szólt:
– Ma nem kell sokat beszélned, Fülöp.
– Bízd ránk a beszédet – tette hozzá Waleran.
– Bízd rám a beszédet – mondta Henrik, enyhén megnyomva a „rám” szót. – Ha a király föltesz neked egy-két kérdést, válaszolj világosan, és ne próbáld kicifrázni a tényeket. Be fogja látni minden siránkozás és jajgatás nélkül is, hogy új templomra van szükséged.
Ezt fölösleges volt Fülöpnek mondania. Henrik bántóan leereszkedő hozzá. Mindamellett beleegyezően bólintott, és magába fojtotta neheztelését.
– Jobb volna indulnunk – mondta Henrik. – A fivérem koránkelő, és szereti mielőbb letudni a napi elintézendőket, hogy azután kedvére vadászhasson az Újerdőben.
Kimentek. Egy fegyveres ment Henrik előtt, kezében

karddal és pálcával, így vonultak végig a Fő utcán, majd föl a dombra, a Nyugati kapu irányába. Az emberek utat engedtek a két püspöknek, de Fülöpnek nem, aki ezért kénytelen volt mögöttük talpalni. Minduntalan áldásukat kérte valaki, mire Henrik a kereszt jelét írta a levegőbe anélkül, hogy egy pillanatra is megállt volna. A kapusház előtt befordultak, és keresztülmentek egy fahídon, amely a várárok fölött ívelt át. Fülöp, bár azt mondták neki, hogy nem kell sokat beszélnie, érezte, hogy összeszorul a gyomra az izgalomtól: látni fogja a királyt.
A vár a város délnyugati sarkában emelkedett. Déli és nyugati fele a városfal része volt. De a vár hátsó frontját ugyanolyan magas és erős fal választotta el a várostól, mint a külső bástyák, mintha a királynak éppúgy védelemre volna szüksége a város lakóival, mint a külvilággal szemben.
Keresztülmentek a falba vágott alacsony kapun, és máris bent voltak a vaskos lakótoronyban, amely a várudvar innenső részét uralta. Lenyűgözően hatalmas, négyszögletes torony volt. A lőrésszerű ablakokat megszámolva, Fülöp úgy gondolta, hogy négy szintje lehet. A földszintet a szokásos raktárak foglalták el, és egy külső lépcső vezetett a felső bejárathoz. Két alabárdos állt a lépcső alján. Meghajoltak Henrik előtt, amint elhaladt közöttük.
Beléptek a lovagterembe. A padlóra kákát terítettek. Néhány ülőfülke a falban, fapadok és egy tűzhely. A sarokban két fegyveres őrizte a falba vágott lépcsőt. Egyikük pillantása azonnal találkozott Henrikével; bólintott és fölment a lépcsőn, nyilván azért, hogy jelentse a királynak: lent várakozik az öccse.
Fülöpöt émelygés fogta el az izgalomtól. Egészjövője

eldőlhet a következő néhány percben. Bárcsak jobban bízhatna szövetségeseiben. Bárcsak töltötte volna imádsággal a reggelt ahelyett, hogy bekóborolta Winchestert. Bárcsak tisztább ruha volna rajta...

Húsz-harminc ember volt még a szobában, majdnem mind férfiak. Úgy vette észre, hogy részben lovagok, részben papok, részben pedig jómódú városi polgárok. Fülöp meglepetten hőkölt hátra. A kályha mellett Percy Hamleigh állt, egy asszonnyal és egy fiatalemberrel beszélgetett. Mi keresnivalója van itt? A másik kettő, a csúf felesége és a faragatlan fia Waleran társai voltak Bartholomew megbuktatásában; aligha véletlen, hogy ma itt vannak. Fülöp szerette volna tudni, vajon Waleran számított-e rájuk.

– Látod...? – akarta kérdezni tőle.

– Látom – vágta el a kérdését kelletlenül a püspök.

Fülöp rossz jelnek vette ittlétüket, habár nem tudta volna megmondani, miért. Alaposan megnézte őket. Apa és fia hasonlított egymásra: tagbaszakadt, izmos férfiak, hajuk szalmasárga, arcuk mogorva. Az asszony olyan volt, mint a démonok, akik a poklot ábrázoló festményeken a bűnösöket kínozzák. Állandóan az arcát éktelenítő kiütéseket tapogatta, csupa csont keze örökké mozgott. Sárga ruhát viselt, amely még csúnyábbnak mutatta. Egyik lábáról a másikra nehezedett, miközben szüntelenül ide-oda röpködött a pillantása. Amikor szeme összetalálkozott Fülöpével, gyorsan félrenézett.

Henrik püspök körbement, üdvözölte azokat, akiket ismert, és megáldotta azokat, akiket nem, de egyik szemét a lépcsőn kellett hogy tartsa, mert mihelyt az alabárdos visszajött, s látta, hogy bólint, mondat közben félbeszakította társalgását.

Waleran követte Henriket fölfelé, s a menetet Fülöp

zárta be, akinek torkában dobogott a szíve.
A fönti helyiség ugyanolyan formájú és nagyságú volt, mint a lenti csarnok, mégis egészen más benyomást keltett. A falakat szőnyegek bontották, a tisztára súrolt padlóra báránybőrök voltak leterítve. A tűz vidáman lobogott, és a helyiséget fényesen megvilágította a több tucat gyertya. Az ajtó közelében tölgyfa asztal állt, rajta tollak, tinta, és egy köteg pergamenlap a levelekhez, s egy szerzetes ült ott, várva, hogy a király diktáljon. A kályha mellett egy nagy, birkabőrrel letakart faszéken ült maga a király.
Az első, amit Fülöp észrevett, hogy nem visel koronát. Bőr lábravalójához bíborszínű ujjast vett föl, mintha kilovagolni készülne. Lába mellett két nagy vadászkutya hevert, mint kedvenc udvaroncok. Hasonlított Henrik püspökre, de István vonásai valamivel finomabbak voltak, s ettől jóképűbbnek látszott. Arcát dús, világosbarna haj keretezte, s a szeme ugyanolyan értelmesnek mutatta. Hátradőlt hatalmas székén – Fülöp úgy gondolta, ez a trón –, lábát kinyújtotta, kezét a szék karfáján pihentette. Mégis feszült volt a légkör. Egyedül a király látszott nyugodtnak.
Amikor a két püspök és Fülöp bejött, egy tagbaszakadt, drága öltözeti férfi éppen távozóban volt. Bizalmasan bólintott Henrik püspök felé, s nem vett tudomást Waleranról. Bizonyára valamelyik nagyhatalmú főúr – gondolta Fülöp. Henrik püspök odalépett a királyhoz, és így szólt:
– Jó reggelt, István.
– Még mindig nem látom a fattyú Ranulfot – mondta a király. – Ha nem mutatkozik hamarosan, lemetszem az ujjait.
– Ígérem, hogy egy-két napon belül itt lesz – mondta

Henrik –, de ettől függetlenül nem ártana, ha lemetszenéd az ujjait.
Fülöpnek fogalma sem volt, ki az a Ranulf, és miért akarja látni a király, de az volt a benyomása, hogy ha István neheztel is rá, a megcsonkítását nem gondolja komolyan.
Mielőtt továbbfűzhette volna gondolatait, Waleran előrelépett és meghajolt, Henrik pedig így szólt:
– Emlékszel Waleran Bigodra, Kingsbridge püspökére?
– Igen – mondta István –, de a másik kicsoda? – és Fülöpre pillantott.
– A perjelem – felelt Waleran.
Nem mondta meg a nevét, így hát Fülöp kiegészítette:
– Gwyneddi Fülöp, Kingsbridge perjele. – Hangja erőteljesebben csengett, mint akarta. Meghajolt.
– Jöjj közelebb, perjel atyám – szólalt meg a király. – Úgy látom, félsz. Mi aggaszt?
Fülöp nem tudta, mit válaszoljon erre. Annyi minden aggasztotta. Kétségbeesetten nyögte ki:
– Az aggaszt, hogy nincs egy tiszta viselő ruhám.
István fölnevetett, de nem barátságtalanul.
– Akkor ne aggódj – mondta. Pompásan öltözött öccsére pillantott, majd hozzátette: Szeretem, ha egy pap úgy néz ki, mint egy pap, nem pedig úgy, mint egy király.
Fülöp egy kicsit megkönnyebbült.
– Hallottam a tűzről – folytatta István. – Hogyan tudtok működni?
– A tűzvész napján – mondta Fülöp – Isten egy építőmestert küldött hozzánk, aki egy-kettőre rendbehozta a kolostort, a miséket pedig a kriptában tartjuk. Segítségével eltakarítottuk a romokat, ő pedig elkészítette egy új templom rajzait.

Ennél a mondatnál Waleran fölhúzta a szemöldökét: a rajzokról nem volt tudomása. Fülöp megmondta volna neki, ha kérdezi, de nem kérdezte.
– Dicséretes gyorsaság – mondta a király. – Mikor kezdtek hozzá az építkezéshez?
– Mihelyt elő tudom teremteni rá a pénzt.
Henrik püspök közbevágott:
– Ezért hoztam magammal Waleran püspököt és Fülöp perjelt. Sem a kolostornak, sem az egyházmegyének nincs annyi pénze, hogy egy ilyen nagyszabású tervet felkaroljon.
– Sem a Koronának, kedves öcsém – jegyezte meg István. Fülöp elbátortalanodott; ez a kezdet nem sok jót ígér.
– Tudom – mondta Henrik. – Ezért megkerestem a módját, amellyel lehetővé tehetned, hogy a kingsbridge-i katedrálist újjáépítsék, de nem a te költségedre.
István kérdőn nézett rá.
– És sikerült kieszelned valami leleményes, hogy ne mondjam, ördöngös tervet?
– Igen. Az az ötletem támadt, hogy add oda a shiringi grófság birtokait az egyházmegyének, hogy fedezhesse az építkezés költségeit.
Fülöp visszafojtotta a lélegzetét.
A király eltűnődött.
Waleran szóra nyitotta a száját, de Henrik egy mozdulattal elhallgattatta.
– Okos gondolat – mondta a király. – Szívesen megtenném.
Fülöp szíve majd kiugrott a helyéből.
– Sajnos – folytatta a király –, már úgyszólván odaígértem a grófságot Percy Hamleigh-nek.
Fülöp felnyögött. Azt képzelte, hogy a király igent fog

mondani. A csalódás úgy érte, mint egy tőrdöfés.
Henrik és Waleran némán meredt a királyra. Erre egyikük sem volt fölkészülve.
Elsőnek Henrik szólalt meg:
– Úgyszólván?
A király megvonta a vállát.
– Még kihúzhatom magam alóla, bár nem lesz könnyű. Végtére is Percy volt az, aki leleplezte az áruló Bartholomew-t.
– De nem az én segítségem nélkül, uram! – tört ki Waleran.
– Tudom, hogy volt benne némi szereped...
– Én voltam az, aki szólt Percy Hamleigh-nek az ellened szőtt összeesküvésről.
– Úgy van. Különben, te hogy jutottál a tudomására?
Fülöp nagyot nyelt. Veszélyes talajon járnak. Senkinek sem szabad megtudnia, hogy az információ eredetileg Ferenctől, az öccsétől származott, aki még mindig Gloucester grófjának, Robertnak a szolgálatában áll, bár neki megbocsátották, hogy részt vett az összeesküvésben.
– Egy haldokló gyónásából – mondta Waleran.
Fülöp megkönnyebbült. Waleran azt a hazugságot ismételte meg, amit őtőle hallott, de úgy, mintha a „gyónás” előtte hangzott volna el, nem Fülöp előtt. Fülöp pedig boldog volt, hogy elterelődik a figyelem az ő szerepéről.
– Mégis Percy volt az – jegyezte meg a király –, aki élete kockáztatásával megostromolta Bartolomew várát, és foglyul ejtette az árulót.
– Más módon is megjutalmazhatnád Percyt – vetette ellene Henrik.
– De Percy éppen Shiringet akarja. Ismeri a birtokot, és hasznosan fogja irányítani. Neki adhatnám még

Cambridgeshire-t, de nem tudom, hogy a hűbéresek csatlakoznának-e hozzá...
– Elsősorban Istennek kellene köszönetet mondanod, csak azután az embereknek. Isten tett királlyá.
– De Percy ejtette foglyul Bartholomew-t.
Henriket fölháborította ez a tiszteletlenség.
– Isten az, aki a dolgokat irányítja...
– Ne zsarolj engem ezzel – vágott közbe István, és fölemelte a jobbját.
– Isten ments – visszakozott Henrik.
Fülöp tanúja lehetett a királyi hatalom sokatmondó kinyilvánításának. Néhány percig majdnem egyenlő felekként vitatkoztak, de a király egyetlen szóval ismét felülkerekedett.
Fülöp keserű csalódást érzett. Kezdetben lehetetlen kívánságnak tartotta az egészet, de fokozatosan fölébredt benne a remény, hogy valóra válik, sőt azon kezdett el tűnődni, hogyan használja föl a nagy vagyont. Most mintha egy erőteljes lökéssel visszataszították volna a valóságba.
– Király uram – szólalt meg Waleran –, köszönöm, hogy hajlandó vagy fontolóra venni a shiringi grófság jövőjét. Sóváran és imádkozva várom döntésedet.
Ez igazán szépen hangzott – gondolta Fülöp. Mintha Waleran a király kegyeibe ajánlotta volna magát. Valójában csak azt foglalta magában, hogy a kérdés még nyitva áll. A király nem ezt mondta. Az ő válasza inkább nemleges volt. De abban nincs semmi sértő, ha valaki kifejezésre juttatja, hogy a király még dönthet így is, úgy is. Ezt nem szabad elfelejtenem, gondolta Fülöp: ha elutasítanak, igyekezz haladékot nyerni.
István egy pillanatig habozott, mintha halványan sejtené, hogy befolyásolni akarják, azután úgy látszott, elhessegette a gyanúját.

– Köszönöm mindnyájatoknak, hogy meglátogattatok – mondta. Fülöp és Waleran megfordult, hogy távozzék, de Henrik a helyén maradt, és megkérdezte:
– Mikor hallhatjuk döntésedet?
István megint úgy érezte, mintha sarokba szorítanák.
– Holnapután – mondta.
Henrik meghajolt, és mind a hárman kimentek.

A bizonytalanság majdnem olyan rossz volt, mint a nemleges döntés. Fülöp elviselhetetlennek érezte a várakozást. A délutánt a winchesteri rendház csodálatos könyvesházában töltötte, de még a könyvek sem tudták eltéríteni gondolatait arról, vajon mi járhat a király eszében. Visszavonhatja-e Percy Hamleigh-nek tett ígéretét? Mennyire fontos ember Percy? A nemesség azon tagjai közé tartozik, akik grófi címre áhítoznak? Istvánnak igazán nincs oka félni attól, ha megbántja. De igazán segíteni akar a kingsbridge-ieknek? A királyok köztudottan csak öregkorukra válnak jámborrá. István még fiatal.
Fülöp újra meg újra meghányta-vetette elméjében a lehetőségeket, és csak nézte, de nem látta Boethius A filozófia vigasztalásának sorait, amikor egy novícius lábujjhegyen végigjött a kerengőn, és félénken odalépett hozzá.
– Atyám, valaki vár rád a külső udvarban – súgta.
Ha a látogatónak kint kell várnia, akkor nem papi személy.
– Ki az? – kérdezte Fülöp.
– Egy asszony.
Fülöp első ijesztő gondolata az volt, hogy a szajha az, aki megszólította a pénzverde előtt, de a novícius arckifejezése mást mondott. Egy másik asszony pillantásával is találkozott a mai napon.

– Milyen?
A fiú elfintorította az arcát.
Fülöp megértően bólintott: Regan Hamleigh. Vajon mi rosszat forral?
– Mindjárt megyek – mondta.
Lassan és elgondolkodva ment végig a kerengőn, ki az udvarra. Helyén kell legyen az esze, míg ezzel az asszonnyal tárgyal.
A nő a cellárius fülkéjének ajtaja előtt állt, nehéz köpenyébe burkolózva, arcát a csuklya mögé rejtve. Olyan leplezetlenül rosszindulatú pillantást vetett Fülöpre, hogy már-már sarkon fordult, és szó nélkül visszament, de elszégyellte magát: csak nem fog megfutamodni egy asszonyszemély elől! Így hát maradt, és így szólt:
– Mit kívánsz tőlem?
– Ostoba csuhás – sziszegte a nő. – Hogy lehetsz ilyen buta?
Érezte, hogy arcát elönti a vér.
– Én a kingsbridge-i perjel vagyok, és jobban tennéd, ha atyámnak szólítanál – mondta, de bosszúságára szavai inkább ingerülten, mint tiszteletet keltően hangzottak.
– Hát akkor atyám... hogy hagyhatod, hogy az a két pénzéhes püspök kihasználjon?
Fülöp mély lélegzetet vett.
– Beszélj érthetően – mondta haragosan.
– Nehéz eléggé érthetően fogalmazni olyan együgyű embernek, mint te vagy, de megpróbálom. Waleran a tűz martalékává lett templomot arra akarja fölhasználni, hogy magának szerezze meg a shiringi grófságot. Elég érthetően fejeztem ki magam? Fölfogtad, mit jelent?
Lenéző hangneme továbbra is bosszantotta Fülöpöt,

de nem bírt ellenállni a kísértésnek, hogy megvédje magát.
– Nincs itt semmi alattomos szándék – mondta. – A birtok jövedelmét a katedrális fölépítésére fogják fordítani.
– Miből gondolod?
– Ez a lényege az egésznek! – Fülöp még mindig tiltakozott, de agyának hátsó rekeszében már ott motoszkált a kétkedés.
Regan fitymáló hangja alattomossá változott:
– Az új birtok a kolostor tulajdona lesz, vagy az egyházmegyéé?
Fülöp egy pillanatig rámeredt, azután félrefordult: az asszony arca elviselhetetlenül taszította. Abban a feltevésben tervezgetett, hogy a birtok a kolostoré lesz, és az ő irányítása alá kerül, nem pedig az egyházmegyéé, ahol Waleran rendelkeznék vele. De most eszébe jutott, hogy amikor együtt voltak a királlyal, Henrik püspök kifejezetten azt kérte, hogy a birtokot az egyházmegye kapja meg. Fülöp akkor azt hitte, nyelvbotlás volt. De sem akkor, sem később nem helyesbítették.
Gyanakodva fürkészte Regant. Nem valószínű, hogy tudta volna, mit fog mondani Henrik a királynak. De igaza lehet. Másrészt az is elképzelhető, hogy egyszerűen bajt akar keverni. Neki csak haszna lehet abból, ha Fülöp és Waleran egymásnak ugranak.
– Waleran a püspök – mondta végül. – Szüksége van katedrálisra.
– Egy sereg mindenfélére van szüksége – vágta rá az asszony.
Ahogy elkezdett érvelni, kevésbé hatott rosszindulatúnak, és emberibb hangon szólt, Fülöp mégsem bírt hosszabban ránézni.

– Némelyik püspök egy szép katedrálist tenne az első helyre. De Walerannak más igényei vannak. Akárhogy is, amíg az ő kezében van a pénzes zacskó, annyit juttat belőle neked és az építőmestereidnek, amennyit ő akar.
Fülöp belátta, hogy ha másban nem is, ebben igaza van. Ha Waleran szedi be az adókat, természetesen visszatart belőle egy részt a maga kiadásaira. Persze ő fogja meghatározni, mekkora legyen ez a rész, és semmi sem akadályozhatja meg abban, hogy olyan célokra költse a pénzt, amelyeknek semmi közük a katedrálishoz. Fülöp sohasem tudhatja majd egyik hónapról a másikig, jut-e neki is annyi, hogy kifizethesse a munkásait.
Kétségtelen, hogy jobb volna, ha a kolostor tulajdonába kerülne a birtok. De Fülöp biztos volt benne, hogy Waleran ezt ellenezni fogja, és Henrik püspök Waleran pártjára áll. Akkor..., akkor Fülöp csak abban reménykedhetik, hogy panaszt tesz a királynál. István király pedig, a két pap eltérő véleményét hallva, esetleg úgy oldja meg a dilemmát, hogy a grófságot Percy Hamleighnek adja.
Regan természetesen éppen ezt akarja.
Fülöp megrázta a fejét.
– Ha Waleran be akar csapni, miért hozott ide egyáltalán? Jöhetett volna egyedül is, és ugyanígy kérelmezhette volna a dolgot.
– Megtehette volna. De a király esetleg megkérdezheti önmagától, vajon mennyire őszinte Waleran, ha egyedül akarja a grófságot a katedrális felépítése érdekében. Te azzal, hogy a színe elé járultál, és támogattad a kérését, eloszlattál minden gyanút, ami felmerülhetett a királyban. – A hangja megint lenézően csengett. – Te olyan szánalmasan festesz ebben a

piszkos csuhában, hogy a király biztosan megsajnál. Nem, Waleran okosan tette, hogy magával hozott.

Fülöpnek az az iszonyú érzése támadt, hogy igaza lehet, de nem akarta bevallani.

– Te csak a férjednek akarod megszerezni a grófságot – mondta.

– Hajlandó vagy egy félnapi lovaglásra, hogy meglásd a bizonyítékot? Az utolsó dolog, amit Fülöp kívánt, az az volt, hogy belekeveredjék Regan Hamleigh cselszövényébe. De meg kell tudnia, igaz-e az állítása. Kelletlenül válaszolt:

– Hajlandó vagyok egy félnapi lovaglásra.

– Holnap?

– Igen.

– Állj készen hajnalban.

Regan Hamleigh és fia, William várta Fülöpöt másnap kora reggel a rendház külső udvarában, amikor a szerzetesek belekezdtek a prímába. A Nyugati kapun távoztak a városból, majd nyomban észak felé fordultak, az athelynge-i útra. Waleran püspök palotája ebbe az irányba esik, jutott Fülöp eszébe, és körülbelül félnapi járásra. Tehát oda fognak menni. De miért? Mélységesen bizalmatlan volt. Elhatározta, nagyon óvatos lesz, nehogy beugrassák. A Hamleigh-k is megpróbálhatják fölhasználni. De vajon miképpen? Talán valamilyen irat van Waleran birtokában, amelyet látni akarnak, sőt talán ellopni, valaminő okirat vagy birtoklevél. William úrfi azt mondhatja a püspök házanépének, hogy uruk őket küldte el az iratért; hinni fognak neki, hiszen vele van Fülöp. Vigyáznia kell: könnyen elképzelhető, hogy William valami ilyesmit forgat a fejében.

Borús, szürke reggel volt, szitáit az eső. William az első néhány mérföldet gyors ügetésben tette meg, majd lassított, hadd pihenjenek a lovak. Kis idő múlva megszólalt:

– Szóval el akarod venni tőlem a grófságot, fráter?

Fülöpöt meghökkentette ellenséges hangja; semmivel sem szolgált rá, és zokon is vette. Válasza élesen hangzott:

– Tőled? Nem te kapnád meg, fiú. Vagy én kapom meg, vagy az apád, vagy Waleran püspök. De azt senki se kérte a királytól, hogy neked adja. Maga az ötlet is tréfának hangzik.

– Én fogom örökölni.

– Majd meglátjuk. – Fülöp úgy döntött, nincs értelme Williammel veszekednie. – Nem akarok neked semmi rosszat – mondta békülékenyen. – Csak egy új katedrálist akarok építeni.

– Akkor vedd el másnak a birtokát. Miért mindig mibelénk kötnek bele az emberek?
A fiú hangjából mélységes keserűség csendült ki – állapította meg Fülöp.
– Mindig belétek kötnek? – kérdezte.
– Azt hiszed, tanultak abból, ami Bartholomew-val történt? Megsértette a családunkat, és tudhatod, hol van most.
– Azt hittem, a sértés a leányától származott.
– Az a boszorka éppen olyan dölyfős, mint az apja. De majd ő is megszenvedi. Meglátod, végül mind ott fognak térdelni előttünk.
Ezek nem egy húszéves kölyök szavai – gondolta Fülöp. Mintha egy irigy és vehemens középkorú asszony szájából hangzottak volna el. Fülöp igazán nem élvezte a beszélgetést. A legtöbb ember ésszerű érvekbe burkolná pőre gyűlöletét, de William túlságosan naiv ehhez.
– A bosszút halasszuk el az utolsó ítélet napjáig – mondta Fülöp.
– Te miért nem vársz az utolsó ítéletig a katedrálisod építésével?
– Mert akkor már késő lenne ahhoz, hogy megmenthessük a bűnösök lelkét a pokol kínjaitól.
– Ezt hagyd el! – kiáltotta szinte hisztériásan William. – Ezt tartsd meg a prédikációd számára!
Fülöp nagy kísértést érzett, hogy hasonlóan éles hangon vágjon vissza, de magába nyelte a szavakat. Volt valami különösen furcsa ebben a fiúban. Fülöpnek az volt az érzése, hogy William bármelyik percben elveszítheti az önuralmát, és akár ölni is képes. Nem félt tőle. Nem félt az erőszakos emberektől, talán azért, mert még mint gyermek látta a legborzalmasabbat, amire képesek lehetnek – és

túlélte. De abból semmi előnye nem származik, ha még tovább ingerli Williamet, ezért nyájasan így szólt:
– Az én illetékességem területe az ég és a pokol. Az erény és a bűn, a megbocsátás és a büntetés, a jó és a rossz. Attól tartok, nem tudok eltekinteni tőlük.
– Akkor beszélj magadban – harsogta William, és lovát megsarkantyúzva előre ügetett.
Amikor harminc-negyven yarddal előbbre ért, megint lassított. Fülöp kíváncsi volt, vajon kiengesztelődik-e annyira, hogy bevárja, és egymás mellett folytassák útjukat, de nem tette, és ettől fogva egymás mögött lovagoltak.
Fülöp nyugtalan és egy kicsit lehangolt volt. Immár nem ura sorsának. Hagyta, hogy Waleran Bigod rendelkezzék vele Winchesterben, most pedig William Hamleigh viszi magával erre a rejtélyes kirándulásra. Valamennyien megpróbálnak zsinóron rángatni, gondolta, de miért hagyom magam? Ideje, hogy átvegyem a kezdeményezést. De most semmit sem csinálhat, hacsak azt nem, hogy megfordul és visszamegy Winchesterbe, ennek viszont semmi értelme, így hát követte Williamet, s komoran bámulta lovának farát.
Nem sokkal dél előtt beértek a völgybe, ahol a püspök palotája állt. Az országút ösvénnyé szűkült a földek között, s Fülöp tudta, hogy nem vezet semmilyen fontos helyre. Ahogy azonban közeledtek a dombtetőhöz, látta, hogy valamilyen építkezés folyik. A csúcstól valamivel lejjebb útjukat állta egy földhányás, amely úgy festett, mint amit nemrég lapátoltak oda. Fülöpben szörnyű gyanú ébredt.
Addig lovagoltak a földhányás mellett, amíg egy átjárót nem találtak. A száraz árkot ezen a helyen feltöltötték, hogy át lehessen jutni rajta.

– Azért jöttünk, hogy ezt megnézzük? – kérdezte. William némán bólintott.
Fülöp gyanúja beigazolódott: Waleran várat épít. Le volt törve.
Előbbre rúgtatott, és átügetett az árokba szórt ledöngölt földön. William követte. A földhányás és az árok az egész dombtetőt körülvette. Az árok belső széle mentén vastag, két-három láb magas kőfalat emeltek. A fal szemmel láthatólag nem volt befejezve; vastagságából ítélve igen magasnak szánták.
Waleran várat épít, de sehol sem látszott egyetlen munkás, sem szerszámok, sem kő- vagy farakások. Rövid idő alatt nagy munkát végeztek, majd hirtelen abbahagyták. Walerannak nyilván elfogyott a pénze.
– Gondolom, nem kétséges, hogy a várat a püspök építi – jegyezte meg Fülöp.
– Gondolod, hogy Waleran Bigod bárki másnak megengedné, hogy várat építsen a palotája közelében?
Fülöp megbántottnak és megalázottnak érezte magát. A helyzet kristálytiszta: Waleran püspök azért akarja megszerezni a shiringi grófságot a kőbányájával és erdeivel együtt, hogy fölépítse a saját várát. Nem pedig a katedrálist. Fülöp csak eszköz, a kingsbridge-i katedrális leégése pedig az alkalmas ürügy. Szerepük csupán annyi, hogy fölkeltsék a király kegyességét, hogy Walerannak adományozza a grófságot.
Fülöp most Waleran és Henrik szemével látta magát: együgyűnek, szolgálatkésznek, mosolygósnak és engedelmesnek, miközben hagyja, hogy a vágóhídra vigyék. Milyen jól ítélték meg! Megbízott bennük, alkalmazkodott hozzájuk, sőt bárgyú mosollyal fogadta megalázását, mert azt hitte, hogy segítenek neki, holott egész idő alatt becsapták.

Waleran gátlástalansága megdöbbentette. Maga elé idézte szomorú pillantását, amint végigtekintett a katedrális romjain. Fülöp akkor úgy érezte, mélyen gyökerező kegyesség lakozik benne. Waleran nyilván úgy gondolkodik, hogy a kegyes cél szentesíti a gonosz eszközt az egyház szolgálatában. Fülöp ezt sohasem fogadta el. Én sohasem tenném meg Walerannal azt, amit ő próbál megtenni velem – gondolta.
Azelőtt nem gondolta volna magáról, hogy ilyen könnyen rászedhetik. Azon tűnődött, vajon hol rontotta el. Az lehetett a baj, hogy hagyta magát megfélemlíteni Henrik püspöktől és nehéz selyempalástjától, Winchester és a katedrális pompájától, a pénzverde ezüstérméinek halmaitól, a hentesboltok húshegyeitől és attól a gondolattól, hogy látni fogja a királyt. Elfeledkezett arról, hogy Isten a selyempalást alatt is látja a bűnös szívet, hogy az egyetlen méltó kincs az égi üdvösség, s hogy még a királynak is le kell térdelnie a templomban. Érezvén, hogy mindenki más sokkal hatalmasabb és műveltebb, mint ő, szem elől tévesztette az igazi értékeket, hagyta ellankadni ítélőképességét, és megbízott abban, aki rang szerint fölötte áll. A jutalma: árulás.
Még egy pillantást vetett az esőmosta építkezésre, majd megfordította a lovát, és sebzett szívvel elindult visszafelé. William követte.
– Nos, mit szólsz hozzá, fráter? – kérdezte gúnyos hangon. Fülöp nem válaszolt.
Arra gondolt, hogyan segítette hozzá Walerant a püspöki süveghez. Waleran akkor azt mondta: „Te azt akarod tőlem, hogy tegyelek meg Kingsbridge perjelévé, én pedig azt akarom tőled, hogy tegyél püspökké.” Waleran persze nem tudatta vele, hogy a

püspök már halott, így az ígéret valamiképpen a levegőben lebegett. Mintha Fülöp azért volna köteles betartani az ígéretét, hogy viszonzásul biztos lehessen benne, hogy megválasztják perjelnek. De ezek csak kifogások. Az igazság az, hogy a perjelválasztást is, a püspökválasztást is Istenre kellett volna bíznia.
Nem ezt a jámbor elhatározást választotta, s az a büntetése, hogy szembekerült a püspökével.
Elfogta a düh, ha arra gondolt, mennyire megalázták, becsapták, dróton rángatták és végül kijátszottak. Az engedelmesség szerzetesi erény, de a kolostor falain kívül megvannak a hátulütői – gondolta keserűen. A hatalom és vagyon világa azt követeli, hogy az ember legyen gyanakvó, követelőző és makacs.
– Az a két hazug püspök bolonddá tett, igaz? – jegyezte meg William. Fülöp megrántotta a gyeplőt. A dühtől reszketve bökött ujjával Williamre:
– Fogd be a szád, kölyök! Isten fölszentelt papjával beszélsz! Ha még egy szót szólsz, ígérem, hogy a tüzes pokolra kerülsz miatta.
William halálsápadt lett félelmében.
Fülöp a ló oldalába vágta sarkát. William gúnyolódása eszébe juttatta, hogy a Hamleigh-k is bizonyos hátsó gondolattal mutatták meg neki Waleran várát. Veszekedést akarnak szítam Fülöp és Waleran között, így biztosítandó, hogy a vitatott grófi birtok ne legyen se a perjelé, se a püspöké, hanem Percyé. Nos, Fülöp nekik sem hagyja, hogy eszközül használják föl. Elege van abból, hogy dróton rángassák. Mostantól fogva ő rángatja őket.
A dolognak ez a része rendben van, de mit tehet? Ha összevesz Walerannal, Percy kapja meg a birtokot, ha pedig nem csinál semmit, Waleran ölébe hull.
Mit akarhat a király? Segíteni akar fölépíteni a

katedrálist, mert az ilyesmi dicséretes uralkodói tett, és javára íródik a másvilági életben. De meg kell jutalmaznia Percy hűségét is. Bármilyen furcsa, nincs különösebb okára, hogy a két hatalmasabbnak, a két püspöknek kedvezzen. Fülöp azon töprengett, létezhet-e olyan megoldás, amely egyaránt kielégítené őt is, Percy Hamleigh-t is.
Hirtelen támadt egy ötlete. Szövetség közte és Hamleigh-ék között olyasmi ez, amire senki se gondol, s éppen ezért eredményes lehet. A püspököket mindenesetre teljesen készületlenül fogja érni. A saját maguk ásta verembe esnek.
Remek visszaütés lenne.
De szabad-e tárgyalásba bocsátkoznia a kapzsi Hamleigh családdal? Percy a jövedelmező shiringi birtokra áhítozik, no meg a grófi címre és a parancsnoksága alá kerülő lovagok adta hatalomra és tekintélyre. Fülöp is a jövedelmező birtokot akarja, de nem vágyik se rangra, se lovagokra; őt inkább a kőbánya és az erdő érdekli.
Fülöp agyában kezdtek kibontakozni a megegyezés körvonalai. Még nincs minden elveszve – gondolta.
Mily édes lenne a győzelem a történtek után!
Egyre fokozódó izgalommal latolgatta a Hamleigh-ékkel való megegyezés lehetőségét. El volt szánva rá, hogy nem az alamizsnáért könyörgő koldus szerepét fogja játszani. Úgy kell megtennie az ajánlatát, hogy ne tudják visszautasítani.
Mire visszaérkeztek Winchesterbe, Fülöp csuhája teljesen átázott, s a lova is makrancoskodni kezdett, de úgy érezte, megtalálta a választ.
Miközben áthaladtak a Nyugati-kapu bolthajtása alatt, így szólt Williamhez:
– Beszélni akarok az anyáddal. William meglepődött.

– Azt gondoltam, Waleran püspökkel akarsz beszélni! Semmi kétség, hogy Regan erre készítette föl a fiát.
– Nem érdekel, hogy mit gondolsz, fiú – mondta Fülöp harapósan. – Vigyél el az anyádhoz. – Úgy érezte, készen áll arra, hogy megvívja párharcát lady Regannel. Túlságosan sokáig volt tétlen szereplő.
William déli irányba fordult, a vár és a katedrális között meghúzódó Aranyművesek utcájának egyik házához vezette Fülöpöt. Terjedelmes épület volt, derékig érő lábazattal, fölötte gerendafallal. Az előcsarnokból több lakosztály nyílt. Hamleigh-ék nyilván ezek egyikében szálltak meg; sok winchesteri polgár adott bérbe szobákat a királyi udvarhoz tartozó embereknek. Ha Percyből grófot csinálnak, saját városi háza lesz.
William egy utcára néző szobába vezette Fülöpöt, melyben egy széles ágy és egy kandalló volt. Regan a kandalló mellett ült, Percy pedig ott állt mellette. Regan meglepetten nézett föl Fülöpre, de csakhamar úrrá lett magán, és így szólt:
– Nos, fráter, igazam volt?
– A legcsekélyebb mértékben sem, te ostoba nőszemély – mondta Fülöp érdes hangon. Ez a mérges hang megnémította Regant.
Fülöpnek elégtételül szolgált, hogy az asszony saját fegyverével vághat vissza. Ugyanabban a hangnemben folytatta:
– Azt hitted, veszekedést tudsz szítani köztem és Waleran között? Azt képzelted, nem látok át rajtad? Ravasz róka vagy, de nem az egyedüli a világon, aki képes gondolkodni.
Le tudta olvasni az arcáról, rájön, hogy terve kudarcba fulladt, és most lázasan töri a fejét, mi legyen a következő lépés. Fülöpnek addig kell ütnie a vasat, amíg meleg.

– Tévedtél, Regan. Most csak két választásod lehet. Az egyik az, hogy veszteg maradsz és reménykedsz. Megvárod, hogyan dönt a király. Ami egyedül attól függ, milyen hangulatban lesz holnap reggel.
Kis szünetet tartott.
– És a másik lehetőség? – szólalt meg a nő vonakodva.
– A másik lehetőség az, hogy mi ketten kötünk egyezséget. Elosztjuk a grófságot kettőnk között, és nem hagyunk semmit Walerannak. Titokban elmegyünk a királyhoz, és megmondjuk neki, hogy mi ketten megegyeztünk, és áldását kérjük rá, mielőtt a püspökök kifogást emelhetnének. – Fülöp leült egy padra, és arcára közönyös kifejezést erőltetett. – Ez a legjobb, amit tehetsz. Más valós lehetőséged nincs. – Belenézett a tűzbe: nem akarta, hogy lássák, mennyire feszült. Az ötletnek tetszenie kell nekik, gondolta: azzal kecsegtette őket, hogy kaphatnak valamit, azzal a lehetőséggel szemben, hogy nem kapnak semmit. De a Hamleigh-k mohók, elképzelhető, hogy inkább megkockáztatják a mindent vagy semmit.
Percy szólalt meg először:
– Osszuk el a grófságot? Hogyan?
Legalább érdekli őket a dolog, gondolta Fülöp megkönnyebbülten.
– Olyan nagylelkű osztozkodást ajánlok, hogy bolondok lennétek, ha visszautasítanátok. – Ismét Regan felé fordult: – A jobbik részt ajánlom nektek.
Várakozóan néztek rá, hogy részletezze, de ő nem mondott többet.
– Mit értesz a jobbik részen?
– Mi értékesebb, a termőföld vagy az erdők?
– Természetesen a termőföld.
– Akkor legyen a tiétek a termőföld, enyém az erdő.

Regan szeme összeszűkült.
– Így fához jutsz a katedrálisodhoz.
– Úgy van.
– És mi legyen a legelőkkel?
– Mit választasz, a marhalegelőket vagy a juhokét?
– A marhalegelőket.
– Akkor enyémek a hegyi legelők a birkákkal együtt... Mit választasz, a vásárok jövedelmét vagy a kőbányát?
– A vásárok jó... – szólalt meg Percy, de Regan félbeszakította:
– És ha azt mondjuk, hogy a kőbányát?
Fülöp tudta, hogy kitalálta, mi jár az eszében: követ akar szerezni a katedrálisához. Azt is tudta, hogy Regan nem a kőbányát akarja. A vásárok több jövedelemmel kecsegtetnek kevesebb erőfeszítés árán.
– De nem azt akarod, igaz? – mondta magabiztosan.
Az asszony megrázta a fejét:
– Nem. A vásárokat választjuk.
Percy megpróbált olyan képet vágni, mintha meg akarnák rövidíteni:
– Nekem kell az erdő vadászni. Egy grófnak néha vadásznia is kell.
– Vadászhatsz benne – mondta gyorsan Fülöp. – Nekem csak a fára van szükségem.
– Így elfogadható – jelentette ki Regan.
Túlságosan gyorsan egyezett bele, s ez nyugtalanná tette Fülöpöt. Valami olyasmiben engedett, ami fontos anélkül, hogy tudná? Vagy Regan egyszerűen csak türelmetlen, képtelen lényegtelen részletekre pazarolni az időt? Mielőtt jobban átgondolhatta volna, az asszony folytatta:
– Tegyük föl, hogy ha átnézzük Bartholomew gróf

okiratait és birtokleveleit, és kiderül, hogy még vannak olyan birtokrészek, melyekről te azt gondolod, hogy neked járnak, mi pedig azt, hogy nekünk, akkor...
Az, hogy mégis belemegy ilyen részletekbe, kicsit elbátortalanította Fülöpöt: hátha mégsem fogadja el az ajánlatát? Leküzdötte izgalmát, és hűvösen megjegyezte:
– Meg kell egyeznünk egy döntőbíróban. Mit szólsz Henrik püspökhöz?
– Egy paphoz? – kiáltott föl Regan szokásos megvető hangján. – Gondolod, hogy tárgyilagos lesz? Nem. Mit szólnál a shiringi seriffhez?
Az sem lenne tárgyilagosahb, mint a püspök, gondolta Fülöp, de senki más nem jutott eszébe, akivel mind a két fél elégedett lehet, ezért bólintott:
– Rendben van, azzal a feltétellel, hogy ha nem értünk egyet az ő döntésével jogunk van a királyhoz fellebbezni. – Ez elég garanciát kell hogy nyújtson, gondolta.
– Rendben van – mondta Regan, majd szemét Percyre villantotta, és hozzátette: – Ha a férjem is úgy akarja.
– Igen, igen – mondta gyorsan Percy.
Fülöp tudta, hogy elérkezett a siker küszöbére. Mély lélegzetet vett, és így szólt:
– Ha javaslatomat egészében elfogadjátok, akkor...
– Várj egy percig – állította meg Regan. – Még nem fogadtuk el.
– De hiszen mindent átengedtem nektek, amit akartatok.
– És ha az egész grófságot akarjuk, osztozkodás nélkül?
– És lehet, hogy nem kaptok semmit.
Regan habozott.

– Hogy képzeled véghezvinni, ha beleegyezünk?
Fülöp már gondolkodott ezen. Percyre pillantott.
– Tudnál még ma este beszélni a királlyal? – kérdezte.
Percy gondterheltnek látszott, de végül így válaszolt:
– Ha jó okom van rá, igen.
– Menj el hozzá, és mondd meg neki, hogy megegyezésre jutottunk. Kérd meg, hogy ezt holnap reggel hirdesse ki saját döntéseként. Biztosítsd arról, hogy te meg én elégedettek leszünk a döntésével.
– És ha megkérdezi, hogy a püspökök is egyetértenek-e a megállapodással?
– Mondd azt, hogy nem volt idő megbeszélni velük. Emlékeztesd rá, hogy nem a püspöknek, hanem a perjelnek kell fölépítenie a katedrálist. Célozz rá, hogy én elégedett vagyok, tehát a püspököknek is elégedettnek kell lenniük.
– És ha a püspökök kifogást emelnek a megegyezés kihirdetésekor?
– Hogyan tehetnék? Mikor csakis a katedrális fölépítésének költségeit fedezendő kérik a birtokot? Waleran aligha tiltakozhat azon az alapon, hogy így képtelen lesz más célokra pénzt előteremteni.
Regan fölvihogott. Fülöp fortélyossága tetszett neki.
– Jó terv – mondta.
– Van még egy fontos feltétel – folytatta Fülöp, és farkasszemet nézett vele. – A királynak ki kell jelentenie, hogy az én részem a kolostort illeti meg. Ha ezt nem szögezi le világosan, én fogom kérni rá. Mert ha bármi mást mond: az egyházmegyét, az érseket vagy akármit, visszautasítom az egész egyezséget. Azt akarom, hogy a legcsekélyebb kétség se legyen efelől.
– Értem – mondta Regan kicsit ingerülten.
Ingerültsége azt a gyanút keltette Fülöpben, hogy

máris azzal a gondolattal játszott, hogy némiképpen eltérő változatot terjesztenek a király elé. Fülöp örült, hogy tisztázta ezt a kérdést.
Fölállt, hogy távozzék, de szerette volna megpecsételni az egyezségüket.
– Akkor hát megegyeztünk – mondta árnyalatnyi kérdő hangsúllyal. Ünnepélyes egyezséget kötöttünk – s előbb az egyikre, majd a másikra pillantott.
Regan enyhén megbiccentette a fejét, Percy pedig így szólt:
– Egyezséget kötöttünk.
Fülöp szíve gyorsabban dobogott.
– Jól van – mondta keményen. – Viszontlátásra holnap reggel a várban. Arca nem fejezett ki semmit, amíg kiment a szobából, de amikor kiért a sötét utcára, elengedte magát, és hagyta, hogy széles, diadalmas mosoly telepedjék vonásaira.

Vacsora után Fülöp nyugtalan álomba zuhant. Éjfélkor fölkelt a matutinumra, majd ébren hevert a szalmazsákján, és azon töprengett, mi fog történni holnap.
Úgy érezte, István királynak bele kell egyeznie az ajánlatába. Hiszen megoldja a király problémáját: lesz egy új grófja is, meg egy katedrálisa is. Abban nem volt ennyire biztos, ha ezt mondta is lady Regannek, hogy Waleran szó nélkül bele fog törődni a megállapodásba. Waleran majd talál rá okot, hogy megtámadja az egyezséget. Ha elég jól vág az esze, fölhozhatja, hogy az osztozkodás nem biztosít elég pénzt egy olyan nagyszabású, tiszteletet keltő, gazdagon díszített katedrális fölépítéséhez, amilyet ő akar. A királyt ráveheti, hogy gondolja át még egyszer a dolgot.

Egy másik lehetőség is gondolkodóba ejtette, nem sokkal pirkadat előtt: Regan is kijátszhatja. Hátha Walerannal egyezik meg? Hátha ugyanezt az egyezséget a püspöknek ajánlja föl? Waleran megkapná a várához szükséges követ és fát. Ez a lehetőség komolyan aggasztotta Fülöpöt, aki nyugtalanul forgolódott fekhelyén. Bárcsak maga járulhatna a király elé! De a király aligha fogadná, amellett Waleran is tudomást szerezhetne róla, és fölébredne benne a gyanú. Nem, semmit sem tehet azért, hogy bebiztosítsa magát a kijátszás kockázata ellen. Az egyetlen, amit tehet, hogy imádkozik.

Ezt tette hajnalig.

A szerzetesekkel reggelizett. Úgy vette észre, fehér kenyerük nem olyan laktató, mint amit ők sütnek zablisztből, de alig is bírt enni ezen a napon. Már korán reggel átment a várba, jóllehet tudta, hogy ebben az órában senkit sem fogad a király. Benyitott a csarnokba, beült az egyik ülőfülkébe és várt.

A csarnok lassan megtelt kérelmezőkkel és udvaroncokkal. Némelyikük igencsak pompásan volt öltözve: sárga, kék, rózsaszínű ujjasba és dús szőrmével szegett köpenybe. Fülöpnek eszébe jutott, hogy valahol itt, a várban kell hogy őrizzék a híres Domesday Bookot;* valószínűleg a fönti lovagteremben, ahol a király őt és a két püspököt fogadta. Fülöp akkor nem vette észre, de túlságosan feszült volt ahhoz, hogy bármit is észrevegyen. A királyi kincstár is itt van, de minden bizonnyal a legfelső szinten, a király ágyasháza mellett. Fülöpöt megint elhagyta a bátorsága a környezet láttán, de elhatározta, hogy nem hagyja magát többé megfélemlíteni. Ezek a pompásan öltözött emberek, ezek a lovagok, főurak, kereskedők és püspökök is

csak emberek. A legtöbbjük legföljebb a saját nevét tudja leírni. Amellett mindenki azért van itt, hogy magának kérjen valamit, de ő, Fülöp, az Istent képviseli. Küldetése és piszkos, barna csuhája fölébe emeli a többi kérelmezőnek.
[* Anglia középkori földbirtokkönyve, 1085 karácsonyától vezetik; ma Londonban őrzik.]
Ez a gondolat bátorságot öntött belé.
Enyhe izgalom suhant át a csarnokon, amikor megjelent egy pap a fönti lovagterembe vezető lépcsőn. Mindenki azt remélte, ez azt jelenti, hogy a király fogadja őket. A pap néhány halk szót váltott az alabárdosok egyikével, azután ismét fölment, és eltűnt az ajtó mögött. Az őr kiszólított egy lovagot a tömegből. A lovag átadta neki a kardját, és fölment a lépcsőn.
Fülöp arra gondolt, milyen furcsa élete lehet a király papjainak. Muszáj, hogy papjai legyenek, nemcsak azért, hogy misét mondjanak, hanem azért is, hogy elvégezzék az ország kormányzásával kapcsolatos tömérdek feladatot, melyek olvasni és írni tudó embereket kívánnak. Ehhez csak a papok értenek igazán; az a kevés tanult világi ember sem írni, sem olvasni nem tud elég gyorsan. De a király szolgálatában álló papok élete igazán nem mondható szentnek. Fülöp tulajdon öccse, Ferenc is ezt az utat választotta, és Robert gloucesteri gróf szolgálatába állt. Majd meg kell tőle kérdeznem, milyen élet ez – gondolta Fülöp –, már ha egyáltalán látom még valaha.
Nem sokkal azután, hogy az első kérelmező fölment, megjelent a Hamleigh család.
Fülöp legyűrte a vágyat, hogy egyenesen odamenjen hozzájuk. Nem akarta, hogy megtudja a világ, hogy

szövetségre léptek. Még nem. Merőn nézte őket, arckifejezésüket fürkészte, s megpróbált olvasni a gondolataikban. Úgy vette észre, hogy William reménykedik, Percy aggályoskodik, Regan pedig olyan, mint egy megfeszített íj húrja. Néhány perccel később Fülöp fölállt és olyan közönyösen, amennyire csak tellett tőle, keresztülment a termen. Udvariasan köszöntötte őket, majd azt kérdezte Percytől:
– Találkoztál vele?
– Igen.
– Azt mondta, majd gondolkodik róla éjszaka.
– De miért? – Fülöp csalódást és ingerültséget érzett. – Min kell még gondolkodnia?
Percy megvonta a vállát:
– Kérdezd meg tőle.
– De hogyan festett: tetszett neki vagy...? – faggatta elkeseredetten.
– Úgy vettem észre, tetszik neki az ötlet, amely megoldaná a dilemmáját, de gyanút keltett benne, hogy ennyire egyszerű.
Ez elképzelhető volt, de Fülöpöt még mindig idegesítette, hogy István király nem ragadta meg azonnal és két kézzel az alkalmat.
– Jobb, ha most nem beszélünk többet – mondta egy pillanat elteltével. Nem szeretném, ha a püspökök megsejtenék, hogy szövetségre léptünk ellenük, még mielőtt a király kihirdetné a döntését. – Udvariasan bólintott, és otthagyta őket.
Visszaült az ülőfülkébe. Megpróbálta azzal múlatni az időt, hogy mit fog tenni, ha a terve beválik. Milyen hamar kezdhetné el az új katedrális építését? Attól függ, milyen gyorsan tud némi készpénzt kifacsarni új birtokából. Sok birkának kell ott lenni. A nyár folyamán eladhatja a gyapjúkat. Némelyik hegyi tanyát bérbe is

adhatja, a bérleti díjak pedig mindjárt aratás után esedékesek. Őszre lesz annyi pénze, hogy fölfogadhat egy erdészt és egy kőfejtőmestert, és elkezdheti az épületfa és -kő készletezését. Ugyanakkor Tamás mester felügyelete alatt nekifoghatnak az alapok kiásásának. Valamikor jövőre belefoghatnak a falazásba...

De szép álom!

Udvaroncok siettek föl s le a lépcsőn ijesztő gyorsasággal – István király keményen dolgozik ma. Fülöp aggódni kezdett, hogy a király befejezi napi munkáját, még mielőtt a püspökök megérkeznének, és elmegy vadászni.

Végre megjöttek! Fülöp lassan fölállt, miközben átvonultak a csarnokon. Waleran feszültnek látszott, Henrik inkább csak unottnak. Henriket persze kevésbé érinti az ügy. Támogatnia kell püspöktársát, de voltaképpen édes mindegy neki, mi lesz a végeredmény. Waleran számára viszont sorsdöntő, ha föl akarja építeni a várát, a vár pedig csak az első lépcsőfok a hatalomhoz vezető úton.

Fülöp nem tudta pontosan, hogyan viselkedjék velük. Megpróbálták becsapni, s szerette volna az arcukba vágni, hogy fölfedezte árulásukat, de ezzel csak fölkeltené gyanújukat, márpedig azt akarta, hogy váratlanul érje őket az egész, úgyhogy a király szentesíthesse az egyezséget, mielőtt még ők ketten észbekapnának, így hát elfojtotta érzelmeit, és udvariasan mosolygott. Kár volt aggódnia: egyáltalán nem vettek róla tudomást.

Nem sokkal később az ajtónállók őket szólították. Henrik és Waleran előrement. Fülöp követte őket. A sort a Hamleigh család zárta be. Fülöp szíve a torkában dobogott.

István király a kandalló előtt állt. Ma valamelyest élénkebbnek látszott. Ez jó jel! Ha a püspökök elkezdenék csűrni-csavarni a dolgot, türelmetlenné válik. Henrik odaállt a tűzhöz a bátyja mellé, a többiek fölsorakoztak a terem közepén. Fülöp érezte, hogy fáj a keze, és észrevette, hogy körmeit mélyen a tenyerébe vájta. Erőszakkal kellett ellazítania az ujjait.
A király halkan szólt néhány szót Henrikhez, amit senki sem hallott meg. Henrik fölhúzta a szemöldökét, és ugyanolyan halkan válaszolt valamit. Néhány pillanatig beszélgettek, majd István fölemelte a kezét, hogy elhallgattassa öccsét. Fülöpre pillantott.
Fülöp eszébe idézte, hogy legutóbb a király barátságosan szólt hozzá, tréfálkozott azon, hogy ideges, és azt mondta, szereti, ha egy szerzetes úgy öltözködik, mint egy szerzetes.
De ma nem lesz tréfálkozás. A király köhintett, s megszólalt:
– Hűséges alattvalómat, Percy Hamleigh-t a mai napon kinevezem Shiring grófjává.
Fülöp a szeme sarkából látta, amint Waleran előrelép, hogy tiltakozzék, de Henrik püspök egy gyors, tiltó mozdulattal leinti.
– A korábbi gróf birtokaiból Percy megkapja a várat, a lovagoknak bérbe adott földeket, továbbá az összes megművelhető területet és az alacsonyan fekvő legelőket.
Fülöp alig bírta visszafojtani a lelkesedését. Úgy fest, hogy a király elfogadta az egyezségüket! Újabb pillantást vetett Waleran felé, akinek arca mélységes csalódottságról árulkodott.
Percy letérdelt a király elé, és összekulcsolta a kezét, mintha imádkoznék. A király Percy kezére helyezte a magáét.

– Kinevezlek téged, Percy, Shiring grófjává, hogy élvezd az imént felsorolt birtokokat és jövedelmeket.
– Esküszöm mindenre, ami szent, hogy hűbéresed leszek, és megvédelmezlek bárki ellen – mondta Percy.
István elengedte Percy kezét, s az újdonsült gróf fölállt. István a többiekhez fordult:
– A többi földet, ami a korábbi gróf tulajdonában volt, odaadom a kingsbridge-i kolostornak – egy pillanatra megállt, és a szeme Fülöpről Waleranra siklott, majd vissza – azért, hogy építsen egy új katedrálist.
Fülöp visszafojtotta feltörő örömkiáltását: győzött! Azt nem tudta megakadályozni, hogy ne sugárzó arccal tekintsen a királyra. Azután Waleranra pillantott. Waleran a csontja velejéig meg volt döbbenve. Nem is próbált nyugalmat erőltetni magára. Száját ellátottá, szemét kimeresztette, és leplezetlen elképedéssel bámult a királyra. Majd pillantása Fülöpre siklott. Waleran tudta, hogy vesztett, és azt is, hogy ezt Fülöpnek köszönheti, de el sem tudta képzelni, hogyan történhetett.
István király így szólt:
– A kingsbridge-i kolostornak ezen felül joga van korlátlan mennyiségű követ bányászni a gróf kőbányájában és fát vágni az erdejében a katedrális felépítéséhez.
Fülöp torka kiszáradt. Nem így szólt a megállapodás. Abban egyeztek meg, hogy a kőbányát és az erdőt a kolostor kapja, Percy csupán a vadászati jogot. Regan mégis megváltoztatta a fogalmazást, így most Percy a tulajdonos, a kolostornak csupán joga van bányászni és fát vágni. Fülöpnek mindössze néhány másodperce volt, hogy eldöntse, visszautasítsa-e az egyezséget. A király folytatta:

– Nézeteltérés esetén a shiringi seriff döntsön, de a feleknek jogukban áll fellebbezni hozzám, mint legfőbb instanciához.
Regan gyalázatosan járt el – gondolta Fülöp –, de mit számít? Az egyezség révén így is nagyjából megkapom, amit akartam.
– Remélem – fejezte be mondanivalóját a király –, ezt az egyezséget már mind a két fél elfogadta.
Visszakozni nem volt idő.
– Igen, uram király – mondta Percy.
Waleran kinyitotta a száját, hogy megcáfolja, de Fülöp megelőzte:
– Igen, uram király.
Henrik püspök és Waleran püspök egyszerre fordította felé a fejét, és mindketten rábámultak. Arcuk a legnagyobb megdöbbenésről árulkodott, amikor rájöttek, hogy Fülöp, a hozzájuk képest ifjú perjel, aki még azt sem tudja, hogy a király udvarában tiszta öltözékben illik mutatkozni, a hátuk mögött megállapodott a királlyal. Egy pillanattal később Henrik arca földerült, mint a kártyásé, akit egy csavaros eszű kölyök megvert a máriásban, de Waleran ábrázatán leplezetlen rosszindulat ült ki. Fülöp úgy érezte, kitalálja a gondolatait. Waleran rájött, hogy óriási hibát követett el, lebecsülte ellenfelét, aminek csúfos vereség lett a következménye. Ez a pillanat mindenért kárpótolta: az árulásért, a megaláztatásért, az alattomos kijátszásért. Fölszegte az állat, megkockáztatva, hogy a büszkeség bűnébe esik, s olyan pillantást vetett Waleranra, amely azt sugallta: Jobban kösd föl a gatyád, ha túl akarsz járni Gwyneddi Fülöp eszén.
– Tudassátok döntésemet Bartholomew-val, a korábbi gróffal. Bartholomew itt van valahol a vár tömlöcében,

tételezte föl Fülöp. Eszébe jutott a két gyermek, akik szolgájukkal együtt a romos várban húzzák meg magukat, és bűntudat hasított belé, amikor arra gondolt, mi lesz most velük. A király Henrik püspök kivételével mindenkit elbocsátott. Fülöp szárnyakat kapva sietett át a termen. Ugyanakkor ért oda a lépcsőhöz, amikor Waleran. Megállt, hogy előre engedje. Waleran szeméből gyilkos düh sütött felé. Amikor megszólalt, mintha epével lett volna leöntve minden szava, s Fülöp, túláradó jókedve ellenére, úgy érezte, a csontjáig belemar.
– Esküszöm mindenre, ami szent – sziszegte Waleran gyűlölködve –, hogy sohasem fogod fölépíteni a templomodat. – Aztán nyakába kanyarította fekete palástját, és lement a lépcsőn.
Fülöp tudta, egy életre szóló ádáz ellenséget szerzett magának.

William Hamleigh alig bírta magába fojtani izgalmát, amikor megpillantotta Earlscastle-t.
Másfél nap telt el azóta, hogy a király meghozta döntését. William és Valter e másfél nap nagy részét lóháton töltötte, de William nem érezte fáradtnak magát. De mintha a szíve egyre följebb tolulna mellében, és elzárná a torkát Ismét látni fogja Alienát.

Valaha azt remélte, hogy feleségül veszi, mert egy gróf leánya, de ő háromszor is kikosarazta. Megvonaglott az arca, valahányszor eszébe jutott megvető, gőgös visszautasítása. Azt éreztette vele, hogy egy senki, egy paraszt. Mintha a Hamleigh család egyáltalán nem számítana. De most megfordult a kocka. Most az ő családja nem számít. Most William egy gróf fia, ő pedig senki. Se címe, se rangja, se birtoka, se

vagyona. William azért megy oda, hogy birtokba vegye a várat, és hogy kidobja őt, akkor pedig már otthona sem lesz. Ez olyan szép, hogy talán nem is igaz!
Ahogy közelebb értek a várhoz, lefékezte a lovát. Nem akarta, hogy Alienát bármi is figyelmeztesse jövetelére; azt akarta, hogy váratlan, rettenetes, gyilkos megrázkódtatásban legyen része.
Percy gróf és lady Regan visszatért a régi udvarházba, Hamleigh-be, hogy előkészítsék a legjobb lovak, az értékek és a házi cselédség átköltöztetését a várba. Williamnek az a dolga, hogy néhány helybéli emberrel kitakaríttassa és befűttesse a termeket, s egyáltalán lakhatóvá tegye a várat.
Ólomszürke felhők vonultak az égen, oly alacsonyan, hogy szinte érintették a bástyákat. Éjszaka esni fog. Így még jobb lesz. A viharba fogja kikergetni Alienát.
William és Valter leszállt a lóról, és kötőféken vezették át a paripákat a fából épült felvonóhídon. Én vettem be a várat – gondolta William büszkén –, amikor legutóbb itt voltam. Áru már sarjadt az alsó udvarban. Megkötötték a lovakat, és otthagyták őket legelni. William egy marék zabot adott harci ménjének. A nyergeket bevitték a kőkápolnába, istálló nem volt. A lovak prüszköltek és dobogtak, de a szél fölerősödött, és elnyomta a zajokat. William és Valter átment a második hídon, be a felső várudvarba.
Semmi jele nem volt, hogy itt laknának. Williamnek eszébe jutott, hogy Aliena akár el is mehetett. Micsoda csalódás volna! Ő meg Valter kénytelenek volnának itt tölteni egy sivár éjszakát, étlen-szomjan, a hideg és piszkos várban. A külső lépcsőn fölmentek a lovagterem ajtajához.
– Halkan – mondta William Valternak. – Ha itt vannak, rájuk akarok ijeszteni.

Belökte az ajtót. A tágas terem üres volt és sötét, és olyan dohos szagot árasztott, mintha már hónapok óta nem használták volna. Úgy van, ahogy sejtette: a felső szinten húzták meg magukat. William puhán lépkedett végig a helyiségen, a följebb vezető lépcsőhöz. A száraz nád zörgött a talpa alatt. Valter szorosan a nyomában haladt.
Fölmentek a lépcsőn. Semmit sem hallottak, a torony vastag falai minden hangot elnyeltek. Félúton fölfelé William megállt, Valter felé fordult, ujját a szájára tette és fölmutatott. Halvány fény derengett a lépcső tetején, az ajtó alatt. Valaki van ott.
Fölmentek a lépcsőn, és megálltak az ajtó előtt. Bentről női nevetés szűrődött ki. William boldogan elvigyorodott. Kitapogatta a fogantyút, óvatosan elfordította, majd betaszította az ajtót. A kacagás rémült sikoltásba torkollt.
A jelenet igazán jól festett. Aliena és öccse, Richard egy kis asztalnál ült, közel a kandallóhoz, és valamilyen társasjátékot játszott; Máté, a várnagy a leány mögött állt, s a válla fölött nézett le a táblára. Aliena arcát rózsaszínűre festette a tűz, sötét fürtjein megcsillant a lángok visszfénye. Halványszínű vászonköntöst viselt. Ahogy fölnézett Williamre, piros száját ellátottá a meglepetéstől. William élvezte ijedtségét, s nem szólt semmit. A leány egy perc múlva magához tért, fölállt és így szólt:
– Mit akarsz?
William képzeletben már sokszor elpróbálta ezt a jelenetet. Lassan bement a szobába, és megállt a tűz előtt, kezét melengette, majd így szólt:
– Én itt lakom. Te mit akarsz itt?
Aliena előbb rá, majd Valterra pillantott. Pillantása ijedtséget és zavart tükrözött, de a hangja kihívóan

csengett:
– Ez a vár Shiring grófjáé. Mondd meg, mit akarsz, azután távozz! William diadalmasan vigyorgott.
– Shiring grófja az én apám – mondta.
– A várnagy fölmordult, mint aki pontosan ettől félt. Aliena zavartan nézett rá. William folytatta:
– A király tegnap Winchesterben emelte őt gróffá. A vár most már a miénk. Amíg az apám meg nem jön, én vagyok a gazda. – A várnagy felé bökött. – Éhes vagyok, hozz kenyeret, húst és bort.
A várnagy habozott. Gondterhelt pillantást vetett Alienára: félt magára hagyni. De nem volt más választása. Odament az ajtóhoz. Aliena is tett egy lépést az ajtó felé, hogy kövesse.
– Te maradj itt – parancsolt rá William.
Valter a leány és az ajtó közé állt, elzárva az utat.
– Nincs jogod parancsolni nekem! – mondta Aliena régi gőgjének maradékával.
Máté ijedt hangon szólt rá:
– Maradj, kisasszonyom. Ne haragítsd meg őket. Sietek vissza. Aliena fölhúzta a szemöldökét, de ott maradt, ahol volt. Máté kiment. William leült Aliena székére. Ő pedig átment az öccse oldalára. William kíváncsian fürkészte őket. Hasonlítottak egymásra, de csak a leány arca fejezett ki erőt. Richard nagyra nőtt, esetlen kamasz volt, s még nem ütközött a szakálla. William élvezte, hogy a hatalmukban vannak.
– Hány éves vagy, Richard? – kérdezte.
– Tizennégy – válaszolta az ifjú mogorván.
– Öltél már embert?
– Nem – felelte, majd hősködve kibökte. – Még nem.
Te is szenvedni fogsz, te ostoba, beképzelt fattyú. Figyelmét Alienára fordította:
– És te hány éves vagy?

A leány először úgy nézett rá, mint aki nem hajlandó szóba állni vele, de azután meggondolta magát; talán eszébe jutott, hogy Máté azt mondta: ne haragítsd meg.
– Tizenhét – mondta.
– Tyűha! Az egész család tud számolni – jegyezte meg William. – Szűz vagy, Aliena?
– Persze! – válaszolta, és lángba borult az arca.
William hirtelen előredőlt, és megmarkolta a mellét. Egészen kitöltötte jókora tenyerét. Összébb szorította a markát: keménynek, de rugalmasnak érezte. A leány hátrarántotta magát, és kicsúszott a markából.
Richard előrelépett, de későn, és félrelökte William karját. Semmivel sem okozhatott volna nagyobb örömet Williamnek. Fölkelt és egy csattanós pofont kent le a fiúnak. Úgy történt, ahogy gondolta: Richard gyönge legénynek bizonyult, fölkiáltott, és két kezét az arcára rántotta.
– Hagyd békén! – kiáltotta Aliena.
William meglepetten nézett rá. Úgy látszott, mintha jobban aggódnék az öccséért, mint saját magáért. Ezt nem árt megjegyezni.
Máté jött vissza, s fatányéron cipót, jókora darab sonkát és egy kancsó bort hozott. Elsápadt, amikor meglátta Richardot, arcán a kezével. Letette a tányért az asztalra, és odament a fiúhoz. Gyöngéden lefejtette Richard kezét, és megnézte a fiú arcát. Már vörös és dagadt volt a szeme körül.
– Mondtam, hogy ne ingereld – morogta, de úgy látszott, megnyugodott, látva, hogy nem történt rosszabb. William csalódást érzett, azt remélte, hogy Máté dühbe gurul. A várnagy még elronthatja a játékát.
Az ennivaló láttán összefutott szájában a nyál. Székét odahúzta az asztalhoz, elővette evőkését, és levágott

egy vastag szelet sonkát. Valter szembeült vele. William száját teletömte sonkával és kenyérrel, majd így szólt Alienához:
– Hozz kupákat, és tölts a borból. – Máté mozdult, hogy teljesítse a parancsot. De William leintette: – Nem te, hanem ő.
Aliena habozott. Máté aggódva pillantott rá, majd bólintott. A leány odajött az asztalhoz, és fölemelte a kancsót.
Ahogy az asztal fölé hajolt, William lenyúlt, és kezét becsúsztatta ujjasának szegélye alá. Ujjai gyorsan fölsiklottak a lábszárán. Karcsú lábszárt, puha hajszálakat, majd kemény lábikrát, végül a comb belső oldalának finom bőrét érintette. Ekkor a leány elrántotta magát, félreugrott, és fejéhez vágta a nehéz boroskancsót.
William baljával kivédte az ütést, a jobb tenyerével pedig pofon ütötte a leányt. Minden erejét beleadta a pofonba, és élvezte, mekkorát csattan. Aliena fölsikoltott. William a szeme sarkából észrevette, hogy Richard megmozdul. Ezt remélte. Alienát erőteljesen félrelökte; a leány a földre esett. Richard úgy közeledett Williamhez, mint a vadászra támadó szarvas. William félreugrott Richard első, kétségbeesett ütése elől, majd a gyomrába öklözött. Amikor a fiú összegörnyedt, gyors egymásutánban többször szemen és orron ütötte. Nem volt olyan izgalmas, mint Alienát ütni, de ezt is élvezte, és Richard arcát pillanatok alatt elöntötte a vér.
Valter hirtelen figyelmeztető kiáltást hallatott, és odaugrott hozzá; jól láthatta, mi történik William háta mögött. William megpördült, s látta, hogy Máté jön felé, magasra emelt kezében egy késsel, hogy belédöfje. William meglepődött, nem várt ennyi bátorságot az

asszonyképű várnagytól. Valter nem ért oda időben, hogy elhárítsa a döfést. William sem tehetett mást, mint hogy védekezőn maga elé kapja mindkét kezét, és egy iszonyú pillanatig azt hitte, vége, megölik a diadal küszöbén. Egy erősebb támadó félrelökte volna William karját, de Máté gyönge legény volt, akit elkényeztetett a négy fal közti élet, és a kés nem ért el William nyakáig. William érezte, hogy megmenekült, bár még nem volt biztonságban. Máté újabb szúrásra emelte a karját.
William hátralépett és fölkapta a kardját. Walter közben megkerülte az asztalt, kezében egy hosszú, hegyes tőrrel, és Máté hátába döfte.
Máté arcát eltorzította a rémület. William látta, hogy Valter tőrének hegye Máté mellén jön ki, és átszakítja a zekéjét. Máté kése kiesett kezéből, és a padlóra esett. Megpróbált levegőt venni, de torkából gurgulázó hang tört fel, s nyomában vér buggyant ki a száján. Teste elernyedt, szeme lecsukódott, s a padlóra zuhant. Valter kihúzta hosszú tőrét a hátából. A sebből vér fröccsent, de majdnem azonnal szivárgássá apadt.
Valamennyien a földön heverő holttestre meredtek: Valter, William, Aliena és Richard. William megkönnyebbült a halál szoros közelségének elmúltával. Úgy érezte, bármire képes. Karját kinyújtotta, és megragadta Aliena köntösének nyakát. A vászon puha volt és finom, s nagyon drága. Nagyot rántott rajta, s a köntös behasadt. Addig húzta, amíg elöl egészen végigszakadt, és egy tenyérnyi széles darab a kezében maradt. Aliena fölsikoltott, majd megpróbálta összehúzni magán a ruhát, de a szakadozott szélek nem értek össze. William torka kiszáradt. A leány védtelensége hallatlan izgalomba hozta. Sokkal inkább, mint amikor megleste

mosakodás közben, mert most tudta, hogy látják, szégyellte magát, s a szégyenkezése még jobban feltüzelte a férfit. Aliena egyik kezével a keblét, másikkal az ölét próbálta eltakarni. William elengedte a vászonrongyot, és belemarkolt a hajába, egy rántással megfordította, és köntösét a hátán is kettészakította.
A leány gyönge fehér vállához és vékony derekához mérten meglepően telt volt a csípője. Magához húzta, a hátához préselte magát, és ágyékát nekinyomta a fenekének. Fejét lenyomta, és beleharapott puha nyakába, amíg csak a vér sós izét nem érezte. A lány újból fölsikoltott William észrevette, hogy Richard megmoccan.
– Tartsd féken a fiút! – szólt oda Valternak.
Valter megmarkolta Richardot, és átkulcsolta a hóna alatt.
Miközben William félkézzel erősen magához szorította Alienát, a másikkal felfedező útra indult a testén. Végigtapogatta a mellét, megemelte, megmarkolta, ujjai közé csippentette pici bimbóját, majd keze a hasára siklott, s még lejjebb, a két combja közt sötétlő bokorba, amely ugyanolyan dús és göndör volt, mint a haja. Durván belédöfött az ujjaival. A leány sírni kezdett. William érezte, olyan kemény a farka, hogy félő, mindjárt kilövell.
Kicsit hátrébb húzódott, és hirtelen szétterpesztett lábai közé döntötte a leányt. Aliena puffanva zuhant a földre, az eséstől elakadt a lélegzete, s levegő után kapkodott.
William ezt nem gondolta ki előre, nem is volt egészen tudatában, hogyan történt, de most már a világon semmi nem állíthatta meg.
Fölhajtotta az ujjasát, és megmutatta ágaskodó szerszámát A leány rémülten meredt rá: valószínűleg

még sohasem látott ekkora nagyot Csakugyan szűz. Annál jobb.
– Hozd ide a fiút! – szólt rá Valterra. – Azt akarom, hogy lássa. – Azt gondolta, még izgalmasabb lesz, ha Richard szeme láttára csinálja.
Valter előretaszította Richardot, és lenyomta a térdére. William is letérdelt, és szétfeszítette Aliena lábát. A leány birkózni kezdett vele. A férfi ráesett, megpróbálta leszorítani, de még mindig rúgkapált, úgyhogy nem tudott beléhatolni. Elfogta a düh, még mindent elront. Félkönyékre emelkedett, és öklével a leány arcába vágott. Aliena fölüvöltött, arca lángvörösre gyűlt, de mihelyt megpróbált beléhatolni, megint elkezdett rúgkapálni.
Valter lefoghatta volna, de a fiút kellett féken tartania.
Williamnek hirtelen eszébe jutott valami:
– Valter! Vágd le a fiú fülét!
Aliena megdermedt.
– Ne! – sikoltotta. – Hagyd békén! Ne bántsd!
– Akkor nyisd szét a lábad! – mondta William.
A leány kitágult szeme iszonyodva meredt rá, amint fölfogta a ráerőszakolt szörnyű választást. William külön élvezte gyötrelmét. Valter nagyszerű összjátékkal elővette a kését, és odatartotta Richard jobb füléhez. Egy pillanatig habozni látszott, majd egy szinte gyöngédnek ható, gyors mozdulattal lenyisszantotta a fiú fülcimpáját.
Richard fölsikoltott. A kis sebből vér fröccsent. A húsdarabka Aliena fölmeredő mellére pottyant.
– Állj! – sikoltott föl. – Jól van! Megteszem! – És széttárta a lábát. William a tenyerébe köpött, szétkente a nedvet a leány lábai közt, és befeszítette az ujját. Aliena fölkiáltott a fájdalomtól, amivel csak még jobban fölizgatta. Ráfeküdt áldozatára, aki mozdulatlanul,

megfeszülő testtel, behunyt szemmel feküdt alatta. Teste verejtékes volt a birkózástól, mégis borzongott. William a megfelelő helyzetbe igazította magát, s várt egy kicsit, előre élvezve áldozata állati rettegését, s azt, ami következik. A többiekre lesett: Richard iszonyodva meredt rá, Valter mohón figyelt.
– Te következel utánam, Valter.
Aliena fölnyögött kétségbeesésében. A férfi hirtelen és durván beléhatolt, olyan mélyen, amennyire csak bírt. Érezte a szüzesség ellenállását – igazi szűz! – és egy újabb brutális lökéssel beszakította a hártyát. Neki is fájt, de a lánynak még jobban: nagyot sikoltott. Még egyet lökött, még nagyobb erővel, és érezte, amint kitör a vulkán. Aliena arca halálsápadtra vált, feje oldalt billent – elájult; ekkor William belélövellte magját, mámorosan és diadalittasan fölnevetett, és egészen addig nevetett, amíg azt nem érezte, hogy elapadt a nedve.

Egész éjszaka tombolt a vihar, de hajnalra alábbhagyott. A hirtelen csönd felébresztette Tamás mestert. Miközben feküdt a sötétben, s Alfréd súlyos lélegzését hallgatta maga mellett, Márta nyugodt pihegését a másik oldalán, azt latolgatta, hogy ha reggelre kitisztul az ég, az elmúlt két-három heti felhős ég után végre megláthatja a napkeltét. Erre várt.
Fölkelt és kinyitotta az ajtót. Még műidig sötét volt; rengeteg ideje van. Lábával megtaszította a fiát.
– Alfréd! Kelj föl! Mindjárt fölkel a nap!
Alfréd fölmordult, majd fölült. Márta álmában a másik oldalára fordult. Tamás odament az asztalhoz, és leemelte a cserépfazék fedőjét. Az estéről maradt fél cipóból levágott két vastag szeletet, egyet magának, egyet pedig Aurádnak. Leültek a lócára, és

megreggeliztek.
A korsóban világos sör volt. Tamás hosszan kortyolt belőle, majd odaadta Alfrédnak. Ágnes bögréket tenne elébük, és ezt tenné Ilona is, de most nincs asszony a háznál. Amikor Alfréd is megitta a maga sörét, kimentek a házból.
Az ég feketéből szürkére váltott, miközben keresztülmentek a zárt kolostorudvaron. Tamás be akart menni a perjeli lakba, hogy fölébressze Fülöpöt. De Fülöp esze egyazon logika szerint járt, mint Tamásé, és már kint volt a katedrális romjai között: vállán súlyos köpenyben ott térdelt a nedves földön és imádkozott.
Az volt a feladatuk, hogy pontosan kijelöljék a kelet-nyugati irányt: ez lesz az új katedrális tengelye.
Tamás előre odakészített mindent. A keleti oldalon leszúrt egy vasrudat, melynek felső végén kis lyuk hunyorgott, olyan, mint egy tű foka. A rúd majdnem olyan hosszú volt, mint amilyen Tamás, úgyhogy a foka éppen Tamás szemmagasságába esett. Malter és kőtörmelék keverékével rögzítette, nehogy véletlenül eldőljön. Ezen a hajnalon egy ugyanilyen vasrudat akart leszúrni az ellenkező oldalon.
– Keverj egy kis maltert! – szólt rá Alfrédra.
Alfréd elment homokért és mészért. Tamás odament a kolostor falához készített szerszámaihoz, fölvette a másik rudat és egy kisebb kalapácsot. Azután átment a nyugati oldalra, és várta, hogy fölkeljen a nap. Fülöp befejezte imáját, és csatlakozott hozzá, miközben Alfréd összekeverte a homokot és meszet a vízzel egy malterosládában.
Pirkadt. A három emberben nőttön nőtt a feszültség. Mindhárman a kolostorudvar falát figyelték. Végre a nap vörös korongja megjelent a fal tetején.

Tamás addig várt, amíg a nap peremét meglátta a szemközti, keleti oldalon leszúrt vasrúd nyílásában. Ekkor – miközben Fülöp latin nyelvű imádságba fogott – úgy igazította maga elé a másik rudat, hogy eltakarja előle a napot. Lassan leengedte a földig, majd hegyes végét beledöfte a puha földbe, vigyázva, hogy mindig pontosan a szeme és a nap közé essen. Övéből előhúzta a kalapácsot, és óvatosan beleveregette a rudat a földbe, egészen addig, amíg a foka egy magasságba nem került a szemével. Ha egészen pontosan csinálta, és ha a keze sem remegett, akkor a nap sugarának egyszerre mind a két nyíláson keresztül kell hatolnia.
Behunyta egyik szemét, és az előtte lévő rúd nyílásán át nézett a távolabbira. A nap még mindig mind a két nyíláson át sütött a szemébe. A két rúd tehát pontosan a kelet-nyugati irányt jelzi. Ez a vonal lesz az új katedrális hossztengelye.
Ezt elmagyarázta Fülöpnek is. Most egymás mellett álltak, és a perjel is belenézett a nyílásba, hogy ellenőrizze az irányt.
– Pontos – mondta.
– Az – bólintott Tamás.
– Tudod, milyen nap van ma?
– Péntek.
– És egyben Szent Adolphus mártíromságának napja. Isten megajándékozott bennünket a napkeltével, hogy templomunkat a védőszentünk napján tájolhassuk be. Ez jó jel, nem igaz?
Tamás mosolygott. Az ő tapasztalata szerint a szaktudás fontosabb az építészetben, mint a kedvező előjelek. De örült Fülöp örömének.
– Úgy van – mondta. – Nagyon jó jel.

HATODIK FEJEZET

Aliena elhatározta, hogy nem gondol rá.

Egész éjszaka a kápolna hideg kőpadlóján kuporgott, hátát a falnak támasztotta, s belebámult a sötétségbe. Először semmi másra nem tudott gondolni, mint arra a pokoli jelenetre, amelyet át kellett élnie, de azután valamelyest enyhült a fájdalma, és már képes volt figyelni a vihar tombolására, a kápolna tetejét csapkodó eső kopogására, az elhagyatott vár bástyái körül süvöltő szélre.

Először mezítelen volt. Azután, hogy az a két férfi... Amikor befejezték, visszamentek az asztalhoz, otthagyva őt a földön, s mellette a vérző Richardot. Úgy nekiláttak az evésnek-ivásnak, mint akik teljesen elfeledkeztek róla, és akkor Richard meg ő kihasználták az alkalmat, és kimenekültek a szobából. Akkor tört ki a vihar. Keresztülrohantak a hídon a szakadó esőben, és a kápolnában kerestek menedéket. De Richard kisvártatva visszament a toronyba. Muszáj volt belopóznia oda, ahol a férfiak dáridóztak, hogy lekapja a maga és Aliena köpenyét az ajtó melletti kampóról, s visszarohanjon, még mielőtt William és a lovásza fölocsúdnának és elkapnák.

De még mindig nem szólt a nővéréhez. Odaadta a köpenyét, s beburkolózott a magáéba, azután leült a padlóra egy yardra tőle, s ugyanannak a falnak támasztotta a hátát. A leány arra vágyott, hogy valaki gyöngéden magához ölelje és megvigasztalja, de Richard úgy tett, mintha valami rettenetesen szégyenletes dolgot művelt volna a nővére, és az volt a legborzasztóbb, hogy ő maga is így érezte. Olyan bűnösnek érezte magát, mintha ő vetkezett volna.

Teljesen megértette, miért nem vigasztalja meg az öccse, sőt még azt is, hogy nem akar hozzáérni.
Örült, hogy hideg van. Ez segítségére volt abban, hogy visszahúzódjék, elszigetelje magát a világtól; úgy érezte, kicsit enyhíti a fájdalmát. Nem aludt, de egyszer csak mind a ketten valamiféle önkívületbe süllyedtek, és hosszú időn át halotti csöndben ültek.
A vihar hirtelen elülte megtörte a varázst. Aliena meglátta a kápolna ablakait, azokat a keskeny, szürke foltokat, amelyek az imént még beleolvadtak a vak sötétségbe. Richard fölkelt, és odament az ajtóhoz. Aliena utánanézett, és sajnálta, hogy megzavarták; addig szeretett volna ülni a fal tövében, amíg halálra nem fagy vagy éhenhal, mert semmire sem vágyott jobban, mint arra, hogy békésen átcsússzon az örök öntudatlanságba. De Richard kinyitotta az ajtót, és a hajnal sápadt fénye megvilágította az arcát.
Aliena egyszerre kizökkent félében szendergéséből. Richardra alig tehetett ráismerni. Formátlanná dagadt arcát rászáradt vér és zúzódások éktelenítették. Aliena legszívesebben elsírta volna magát. Richard mindig olyan gyerekesen hősködött. Kisfiú korában képzeletbeli lován körülnyargalta a várat, és képzeletbeli lándzsájával halálra döfködte az embereket. Apjuk lovagjai még bátorították is, és úgy tettek, mintha megijednének fakardjától. A valóságban azonban Richard még attól is megriadt, ha egy macska ráfújt. De az éjszaka megtette, ami tőle tellett, és agyba-főbe verték érte. Most majd neki kell rá vigyáznia.
Lassan ő is föltápászkodott. Egész teste sajgott, de a fájdalom nem volt olyan elviselhetetlen, mint éjszaka. Azon tűnődött, vajon mi van most a toronyban. William és a lovásza az éjjel nyilván megittak jó néhány

kancsóval, és most mélyen alszanak. Napkeltekor azonban valószínűleg föl fognak ébredni.
Addig nekik el kell menniük.
Odament a kápolna másik végében lévő oltárhoz. Csak egy egyszerű, fehérre festett, dísztelen faláda volt. Föléhajolt, majd egy hirtelen lökéssel feldöntötte.
– Mit csinálsz? – kérdezte Richard ijedten.
– Ez volt apánk titkos rejtekhelye. Mielőtt elvitték, elárulta nekem. – Az oltár helyén, a padlón egy vászonbatyu feküdt. Aliena kibontotta, és elővett belőle egy széles kardot, hüvelyestül-szíjastul, és egy ijesztőnek látszó, egy láb hosszú tőrt.
Richard odajött, hogy megnézze. Nem nagyon értett még a kardforgatáshoz. Egy éven át tanították rá, de még elég esetlenül bánt vele. De Aliena semmiképpen sem köthette föl, úgyhogy odaadta neki. Richard a derekára csatolta a saját.
Aliena megnézte a tőrt. Még sohasem viselt fegyvert. Eddig mindig volt, aki megvédje. Belátta, hogy most nagy szüksége van erre a félelmetes fegyverre, ha meg akarja védeni magát, és ettől rettenetesen elhagyatottnak érezte magát. Egyáltalán nem volt biztos benne, hogy használni is tudná. De hát egy vaddisznóba már beledöftem egy falándzsát, gondolta, miért ne tudnám ezt beledöfni egy emberbe, olyasvalakibe, mint William Hamleigh? Mégis visszaborzadt a gondolattól.
A tőrnek bőrtokja volt, melyet vékony hurokkal lehetett az övre csúsztatni. A szíj elég tág volt ahhoz, hogy – miként egy karkötőt – ráhúzhassa vékony csuklójára. Fölhúzta hát a bal csuklójára, és a tőrt fölcsúsztatta a köpenye ujjába. A könyökénél is följebb ért. Ha nem tud is leszúrni vele senkit, arra talán jó lesz, hogy megijessze vele.

– Menjünk innen, gyorsan – mondta Richard.
Aliena bólintott, de mielőtt az ajtóhoz ért volna, megtorpant. Lassan kivilágosodott, és a kápolna padlóján meglátott valamit, amit eddig nem vett észre. Ahogy jobban megnézte, látta, hogy két nyereg, az egyik közepes méretű, a másik szokatlanul nagy. Maga elé képzelte Williamet és a lovászát, amint a Winchesterben aratott győzelem feletti diadalmámorukban ideérnek az este, a hosszú lovaglástól fáradtan lecsatolják a nyerget lovaikról, s beteszik ide, mielőtt fölsietnének a toronyba. Eszükbe sem jut, hogy valaki el merje lopni. De a kétségbeesett ember bátor.
Aliena az ajtóhoz ment és kilesett. A hajnali világosság még gyönge volt, nem látszottak a színek. Az éjszaka néhány zsindely leesett a tetőről. A várudvar üres volt, csak két ló tépdeste fogaival a vizes füvet. Mind a kettő fölnézett Alienára, majd megint lehajtották a fejüket. Az egyik hatalmas harci mén volt; ez magyarázatot adott az óriási nyeregre. A másik, egy tarkafoltos csődör, nem látszott valami formásnak, de izmos volt. Aliena megnézte őket, majd a két nyerget, majd megint a lovakra pillantott.
– Mire várunk? – szólalt meg Richard nyugtalanul. Aliena töprengett.
– Vegyük el a lovaikat – mondta végül határozottan. Richard aggodalmaskodott:
– Meg fognak ölni.
– Nem fognak utolérni. De ha nem vesszük el a lovaikat, utánunk jöhetnek és megölhetnek.
– És ha elkapnak, mielőtt elmennénk?
– Sietnünk kell. – Nem volt annyira magabiztos, mint ahogy mutatta, de bátorságot kellett öntenie Richardba. – Először a csődört nyergeljük föl, az

barátságosabbnak látszik. Hozd a kisebbik nyerget!
Keresztülsiettek az udvaron. Hosszú kötéllel mind a két lovat a kiégett épület elszenesedett csonkjaihoz kötötték. Aliena megfogta a csődör kötelét, és gyöngéden meghúzta. Ez lehet a szolga lova. Aliena szívesebben látott volna egy kisebb és szelídebb lovat, de úgy gondolta, ezt is megtudja ülni. Richardnak kell megbirkóznia a harci ménnel.
A csődör gyanakodva nézett Alienára, és hátracsapta a fülét. A leány égett a türelmetlenségtől, de rákényszerítette magát, hogy halkan szóljon hozzá, gyöngéden maga felé húzza a kötélnél fogva; s a ló lecsillapodott. Két keze közé fogta a fejét és megsimogatta az orrát, Richard közben rácsúsztatta a kantárt, és a szájába tette a zablát. Aliena megkönnyebbült. Richard föltette a ló hátára a kisebbik nyerget, és gyors, határozott mozdulatokkal rászíjazta. Mind a ketten kisgyerekkoruk óta hozzászoktak a lovakhoz.
A szolga nyergének mindkét oldalára zsákok voltak rászíjazva. Aliena azt remélte, hogy valami hasznosat talál bennük: kovakövet, némi élelmet vagy kis zabot a lovaknak, de most nem volt rá idő, hogy megnézze. Idegesen lesett hátra, a toronyhoz vezető híd felé. Senki sem mutatkozott.
A harci mén nyugtalanul figyelte, ahogy fölnyergelik a csődört, és tudta, mi következik, de nem volt hajlandó együttműködni ezekkel az idegen emberekkel. Prüszkölt és rángatta a megfeszülő kötelet. – Hő! – kiáltott rá fojtott hangon Aliena. Szorosan fogta a kötelet, lassan húzta maga felé, és a ló vonakodva közelebb jött. De nagyon erős volt, és ha komolyan ellenáll, gondban lesznek vele. Aliena azt latolgatta, vajon a csődör elbírná-e kettejüket. De akkor William

utánuk jöhet a másik lovon.
Amikor már ott volt előtte a ló, a kötelet szorosan rácsavarta az elszenesedett csonkra, hogy ne tudjon eltávolodni. De amikor Richard megpróbálta rátenni a kantárt, fölkapta a fejét és eltaszította.
– Próbáld meg először a nyerget rátenni! – mondta Aliena. Szüntelenül beszélt az állathoz, simogatta hatalmas nyakát, miközben Richard ráemelte hátára az óriási nyerget, és becsatolta a szíjat. A ló mintha megadta volna magát.
– Most légy jó! – mondta Aliena behízelgő hangon, de a ló nem hagyta magát becsapni; remegő bőre elárulta riadalmát.
Amikor Richard közelebb lépett hozzá a kantárral, fölhorkant, és megpróbált eltávolodni.
– Mindjárt kapsz tőlem valamit – mondta Aliena, és benyúlt a köpenye üres zsebébe. Most sikerült becsapnia a lovat. Elővett egy marék semmit, a ló lehajtotta a fejét, és orrával megbökdöste a tenyerét, az ennivalót keresve. Aliena érezte nyelvének érdességét. Amíg a ló lehajtotta a fejét és kinyitotta a száját, Richard rácsúsztatta a kantárt.
Aliena még egy riadt pillantást vetett a torony felé. Senki.
– Ülj föl! – szólt rá Richardra.
A fiú bedugta a lábát a magas kengyelbe – nem ment minden nehézség nélkül –, és föllendítette magát a hatalmas lóra. Aliena eloldotta a kötelet.
A ló halkan fölnyerített.
Aliena szíve eszeveszetten dobogott. A nyerítés biztos elhallatszott a toronyig. Egy olyan ember, mint William, fölismeri a lova hangját, különösen egy ilyen értékes lóét. Könnyen lehet, hogy fölébredt rá.
Gyorsan eloldotta a másik lovat. Fagyos ujjai nem

boldogultak a csomóval. Az a gondolat, hogy William fölébredhetett, még idegesebbé tette. A férfi kinyitja a szemét, fölül, körülnéz, eszébe jut, hol van, és kíváncsi lesz rá, miért hívja a lova. Biztos, hogy kijön! Úgy érezte, képtelen még egyszer ránézni. Az a szégyenletes, brutális, gyötrelmes dolog, amit vele művelt, megint minden iszonyatával együtt eszébe jutott.
– Gyere már, Allie! – sürgette Richard. Lova már ideges és türelmetlen volt. Nehezen tudta féken tartani. Egy-két mérföldnyi vágtára lesz szükség, hogy kifárassza, azután már könnyebben tud bánni vele. A mén megint fölnyerített, és oldalazni kezdett.
Végre Alienának sikerült kibogoznia a csomót. El akarta dobni a kötelet, de akkor mivel fogja máskor megkötni a lovat, úgyhogy gyorsan összekapkodta, és a nyereg egyik szíjához kötözte. Utána kellett volna igazítani a kengyelt; William szolgájának, aki jó pár hüvelykkel magasabb, mint ő, megfelelt, de az ő lába nem ér le odáig. De eszébe jutott William, amint máris jön le a lépcsőn, átvág a csarnokon, és kiront a szabadba...
– Nem tudom tovább tartani a lovat! – mondta kétségbeesetten Richard. Aliena éppen olyan ideges volt, mint Richard lova. Föllendítette magát a ló hátára. Ahogy átvetette lábát a nyereg fölött, s ráült, éles fájdalom hasított a bensejébe, s a legtöbb, amire képes volt, hogy ülve maradt. Richard elindította lovát a kapu felé, s Aliena lova követte, anélkül hogy ösztökélni kellett volna. Ahogy sejtette, lába nem ért le a kengyelig, úgyhogy a térdével kellett irányítania a lovat. Hirtelen kiáltást hallott maga mögül. – Jaj ne! – nyögött föl hangosan. Látta, hogy Richard belevágja sarkát a ló oldalába, s a hatalmas állat ügetésre vált.

Az övé is követte példáját. Aliena örült, hogy mindig azt teszi, amit a harci mén, mert ő képtelen volt irányítani. Richard megint megsarkallta a magáét, s a ló, miután áthaladtak a kapuboltozat alatt, még gyorsabban kapkodta patáit. Aliena hátranézett a válla fölött, hogy lássa, nem rohan-e utánuk William és lovásza a várudvaron.
Richard ideges lova, mihelyt nyílt mezőt látott maga előtt, fejét leszegte, és vágtatni kezdett. Keresztüldübörögtek a felvonóhídon. Aliena érezte, hogy megrántják a combját, s a szeme sarkából egy férfikezet látott, amint el akarja kapni a nyereghevedert, de egy másodperccel később eltűnt a kéz, s ebből tudta, hogy megmenekült. Megkönnyebbülten sóhajtott föl, de megint érezte belsejében azt a hasító fájdalmat. Miközben lova keresztülvágtatott a mezőn, mintha kést forgattak volna benne – mint amikor az undorító William beléhatolt –, s a combján meleg patak csörgött végig. Rábízta magát a lóra, és szemét lehunyva próbálta elviselni a fájdalmat. De az éjszaka iszonyata újból megelevenedett előtte, s minden részletét látta szorosra zárt szemhéja mögött. Miközben keresztülvágtattak a mezőn, a ló patáinak dobogásával egy ütemben hajtogatta magában: Nem emlékszem, nem emlékszem, nem emlékszem! Nem, nem, nem!
Lova jobbra kanyarodott, és érezte, hogy enyhe emelkedőn halad fölfelé. Kinyitotta a szemét, és azt látta, hogy Richard letért a sáros ösvényről, és az erdőn átvezető, hosszabb utat választotta. Azt gondolta, valószínűleg meg akar bizonyosodni róla, hogy lova mennyire szívós, és kifárasztja, mielőtt lassítana. Mind a két lóval könnyebb lesz bánni a hosszú, erőteljes lovaglás után. Nemsokára érezte,

hogy az övé kezd elfáradni. Kicsit hátradőlt a nyeregben. A ló előbb vágtából könnyű vágtára, majd ügetésre, végül járásra váltott. Richard lovának még mindig volt ereje a vágtához, és jóval megelőzte az övét.
Aliena hátranézett a mezők fölött. A vár egy mérföldre lehetett, s nem volt benne biztos, csakugyan látja-e a felvonóhídon álló s utánuk néző két alakot Jó sokat kell talpalniuk ahhoz, hogy új lovakat találjanak – gondolta. Egy darabig biztonságban érezheti magát.
Keze-lába bizseregni kezdett, ahogy lassan fölmelegedett. A ló teste úgy izzott alatta, mint egy kályha, s forró levegőburkot vont köré. Végre Richard is lefékezte a lovát, és visszafordult felé; lova fújtatva lépkedett. Befordultak a fák közé. Mind a ketten jól ismerték a környékbeli erdőket, hiszen életük java részét itt töltötték.
– Hová megyünk? – kérdezte Richard.
Aliena fölhúzta a vállát. Hová mennek? Mit fognak csinálni? Se ételük, se haluk, se pénzük. Neki nincs más ruhája, mint ez a köpeny – se ujjasa, se kalapja, se süvege, se cipője. Úgy képzelte, hogy majd ő fog gondoskodni az öccséről, de hogyan?
Most látta csak, hogy az elmúlt három hónapban álomvilágban élt. Agya hátsó rekeszében persze tudta, hogy a régi életnek vége, de nem volt hajlandó szembenézni vele. William Hamleigh ébresztette föl. Nem kételkedett benne, hogy igazat mondott, hogy István király Percy Hamleigh-nek adta a shiringi grófságot, de hátha mást is tartalmaz az az okmány. Hátha vannak benne kikötések az ő és Richard javára! Ha nincsenek, akkor el kell érni, hogy valamiképpen gondoskodjon róluk; bizonyára kérelmezhetik tőle. Akár így, akár úgy, Winchesterbe kell menniük. Ha

mást nem érhetnek el, legalább megtudhatják, mi történt az apjukkal.
Ó, atyám, gondolta hirtelen, hol romlott el ez az egész?
Az anyjuk halála óta atyja mindig különleges gonddal vigyázott a leányára. Tudta, hogy többet törődik vele, mint más apák törődnek a leányaikkal. Bántotta, hogy nem házasodott meg újra, és nem adott neki új anyát, de ezt azzal indokolta maga előtt, hogy boldogabb a felesége emlékével, mint bárki mással, akivel helyettesítené. Aliena különben sohasem akart magának új anyát. Apja törődött vele, ő pedig Richarddal törődött, és eszükbe sem jutott, hogy bármelyiküket is baj fenyegethetné.
Azok a napok azonban örökre elmúltak.
– Hová megyünk? – kérdezte újra Richard.
– Winchesterbe – felelte. – A király elé.
Richardot föllelkesítette a terv:
– Igen! És ha majd elmondjuk, mit művelt William és a lovásza az éjszaka, a király biztos...
Alienát tomboló düh kerítette hatalmába.
– Fogd be a szád! – ordított rá öccsére. A lovak idegesen fölágaskodtak. Aliena keményen megmarkolta a gyeplőt. – Ki ne ejtsd még egyszer a szádon! – Reszketett a dühtől, és alig bírta kiejteni a szavakat. – Senkinek nem mondjuk el, mit tettek! Senkinek! Soha, soha, soha!

A szolga nyeregzsákjaiban egy nagy darab kemény sajtot, egy bőrkulacs alján kevéske bort, egy kovakövet és egy-két fontnyi magkeveréket találtak, amelyről Aliena föltételezte, hogy a lovaknak szánták. Richarddal dél tájban megették a sajtot, megitták a bort, miközben a lovak a még ritka fű és az örökzöld

cserjék közt legelésztek, és egy tiszta vizű patakból ittak. Aliena érezte, hogy elállt a vérzése, és törzsének alsó része elzsibbadt.
Találkoztak néhány más vándorral, de Aliena előre megmondta Richardnak, hogy ne álljon szóba senkivel. A közömbös megfigyelő kedves párnak nézhette őket, különösen Richardot bámulták meg hatalmas lova hátán, karddal az oldalán, de elég lett volna néhány percnyi beszélgetés, hogy rájöjjenek, gyerekekkel van dolguk, akikre senki sem vigyáz, s azt csinálhatnak velük, amit csak akarnak, így inkább elkerülték az embereket.
Ahogy a nap sápadni kezdett, olyan helyet próbáltak keresni, ahol eltölthetnek az éjszakát. Mintegy száz yardnyira az úttól találtak egy erdei tisztást. Aliena enni adott a lovaknak, miközben Richard tüzet rakott. Ha lett volna bográcsuk, kását főzhettek volna a magokból, így azonban csak nyersen rágcsálhatják, amíg nem találnak valahol egy kis szelídgesztenyét, hogy megsüssék.
Amíg ezt fontolgatta, Richard elment gallyakat gyűjteni. Egyszer csak egy mély férfihang szólalt meg a közelében:
– Te meg ki volnál, jányom?
Fölsikoltott. A ló riadtan hátrált. Aliena megfordult, és egy barna bőrruhába öltözött, piszkos, szakállas férfit pillantott meg. A férfi közelebb lépett hozzá.
– Menj innen! – sikoltotta Aliena.
– Nem kell félned tőlem – mondta a férfi.
Aliena a szeme sarkából látta, hogy Richard kilép a tisztásra az idegen háta mögött, s két karja tele van gallyal. Állt és nézte őket. Húzd ki a kardod! – súgta öccsének, de az túlságosan ijedtnek és bizonytalannak látszott ahhoz, hogy bármit is tegyen. A leány hátrált, s

megpróbált a ló mögé kerülni.
– Nincs pénzünk – rebegte. – Semmink sincs.
– A király erdésze vagyok – mondta a férfi.
Aliena majdnem elájult a megkönnyebbüléstől. Az erdész a király szolgája, akit azért fizetnek, hogy betartassa az erdőre vonatkozó törvényeket.
– Miért nem mondtad mindjárt, ostoba szolga? – kérdezte haragosan, amiért megijesztették. – Útonállónak hittelek!
A férfi meglepettnek, sőt sértődöttnek látszott, mintha valami durva gorombaságot mondtak volna neki, de csak ennyit mondott:
– Akkor te nagyúri hölgy lehetsz.
– Shiring grófjának vagyok a leánya.
– A gyerek pedig a fia – mondta az erdész, bár nem látszott Richardot észrevenni.
Richard most előlépett mogulé, és ledobta a gallyakat.
– Úgy van – mondta. – Mi a neved?
– Brian. Itt akarjátok tölteni az éjszakát?
– Igen.
– Egyedül?
– Igen. – Aliena tudta, hogy azon csodálkozik, miért nincsenek kísérőik, de nem szándékozott elárulni neki.
– És azt mondod, nincs pénzetek.
– Kételkedsz benne?
– Nem, dehogy. A viselkedésetekből látom, hogy nemesek vagytok. – Vajon gúnyolódott? – Ha egyedül vagytok és nincs pénzetek, talán szívesebben töltenétek az éjszakát az én házamban. Nincs messze.
Alienának nem állt szándékában, hogy egy ilyen faragatlan fickó kezébe tegye le sorsukat. Már éppen vissza akarta utasítani, amikor az erdész újból megszólalt:
– A feleségem szívesen ad nektek vacsorát. És van

egy meleg pajta, ahol megalhattok, ha szívesebben háltok magatokban.
Ha felesége van, az más. Ha elfogadják egy tiszteletreméltó család vendégszeretetét, akkor biztonságban lesznek. Aliena mégis habozott. Azután eszébe jutott a tűzhely, egy fazék forró leves, egy bögre bor, egy szaunával bélelt ágy és a tető a feje fölött.

– Hálásak leszünk – mondta végül. – Semmit sem adhatunk neked, igazat mondtam, amikor azt mondtam, hogy nincs pénzünk, de majd egyszer visszajövünk és meghálálјuk.
– Úgy is jó – mondta az erdész. Odament a tűzhöz, és széttaposta. Aliena és Richard lóra ültek – még nem nyergeitek le őket. Az erdész elébük került, és így szólt:
– Adjátok ide a gyeplőket.
Aliena nem tudta pontosan, mit akarhat, de odaadta, s nyomában Richard is. Az erdész bevezette a lovaikat a fák közé. Aliena szívesebben fogta volna maga a gyeplőt, de aztán úgy döntött, rábízza magát.
Messzebb volt, mint hitték. Három vagy négy mérföldet tettek meg, és mire odaértek a kis zsúpfedelű faházhoz, amely egy mező szélén állt, besötétedett. De a zsalugáter rácsai közül világosság és ételszag szállt feléjük. Aliena hálásan szállt le a nyeregből. Az erdész felesége meghallotta a lódobogást, és az ajtóhoz jött.
– Egy kisasszonyt és egy úrfit találtam az erdőben egyedül. Adj nekik inni valamit – szólt rá az erdész, majd Alienához fordult: – Menjetek be. Majd én ellátom a lovakat.
Alienának nem tetszett ellentmondást nem tűrő

hangja; jobban szerette volna, ha ő az, aki utasításokat ad, de valóban nem volt kedve a nyereggel bajlódni. Bement a házba, Richard követte. Odabent füst volt és büdös, de meleg. Az egyik sarokba egy tehén volt bekötve. A tűzhelyen bugyborékolva főtt valami. Aliena örült, hogy a férfi valamilyen pajtát említett; még sohasem aludt tehénnel együtt. Leültek a padra, és az erdész felesége mindegyiküknek adott egy bögre levest. Erősen fűszeres íze volt. Ekkor meglátta Richard arcát a világosságban, és megdöbbent.
– Mi történt veled? – kérdezte.
Richard válaszra nyitotta a száját, de Aliena megelőzte:
– Mindenféle baj ért bennünket – mondta. – Azért keltünk útra, hogy beszéljünk a királlyal.
– Aha.
Kis termetű, barna bőrű, óvatos pillantású nő volt az erdészné. Nem kérdezősködött tovább. Aliena gyorsan bekebelezte a levesét, és még kért volna: föltartotta a bögréjét. Az erdészné félrenézett. Aliena zavarba esett. Nem tudja, mit akar? Vagy nincs neki több? Már éppen éles hangon meg akarta kérdezni, amikor visszajött az erdész.
– Megmutatom a pajtát, ahol elalhattok – mondta. Levett egy lámpást az ajtón lévő kampóról. – Gyertek velem!
Fölálltak.
– Még kellene valami – szólt Aliena az erdésznéhez. – Nem tudnál adni nekem valami régi ruhát? Semmi sincs rajtam a köpeny alatt.
Az asszony, nem tudni, miért, bosszúsnak látszott.
– Majd megnézem, mit találok – morogta.
Aliena az ajtóhoz ment. Az erdész furcsa pillantást

vetett rá, mintha átláthatna a köpenyén, ha nagyon akarná.
– Mutasd az utat! – szólt rá Aliena élesen. Az erdész elfordult és kiment. Megkerülték a házat, és hátramentek a zöldségágyások között. A lámpás reszketeg fényében kibontakozott a sötétből egy kis faépítmény, inkább fészer, mint pajta. Az erdész kinyitotta az ajtót, amely nekiütközött a tetőről lecsorgó esővizet felfogó hordónak.
– Nézzetek körül, megfelel-e nektek. Elsőnek Richard ment be.
– Hozd a lámpást, Allie.
Aliena hátrafordult, hogy elvegye a lámpást az erdésztől. Amikor kinyújtotta a kezét, a férfi erőteljesen ellökte. A lökéstől keresztülbukott az ajtón, be a pajtába, neki az öccsének. Mind a ketten a földön kötöttek ki, egyik a másikon. Sötét lett, és az ajtó hangosan becsapódott. Furcsa nesz hallatszott kintről, mintha valami nehéz tárgy mozdult volna el az ajtó külső oldalán.
Aliena nem akarta elhinni, ami történt.
– Mi történt, Allie? – kiáltott föl Richard.
A leány fölült. Csakugyan erdész ez az ember, vagy mégis zsivány? Nem lehet zsivány, ahhoz túlságosan jó a háza. De ha erdész, miért zárta be őket? Talán megszegtek valamilyen törvényt? Az erdész rájött, hogy a lovak nem az övék? Vagy valamilyen tisztességtelen szándéka van?
– Allie! Miért tette? – kérdezte Richard.
– Nem tudom – felelte elcsigázva. Annyi ereje sem volt, hogy mérgelődjék vagy elkeseredjék. Fölállt és meglökte az ajtót. Nem mozdult. Sejtette, hogy az erdész odahúzta elébe a hordót. A sötétben kitapogatta a pajta falait. Az alsó tetőgerendákat is

elérte. A pajta szorosan egymás mellé rakott gerendákból épült. Jó erősre szerkesztették. Ez lehet az erdész tömlöce, ahová a törvényszegőket zárja, mielőtt a seriff elé hurcolná őket.
– Nem tudunk kimenni – állapította meg. Leült. A föld száraz volt, és szalmát hintettek rá. – Itt kell maradnunk, amíg ki nem enged – mondta csüggedten.
Richard leült mellé. Kis idő múlva lefeküdtek, és hátukat egymásnak támasztották. Aliena úgy érezte, sokkal elkeseredettebb és ijedtebb, semhogy aludni tudjon, de ki is volt merülve, úgyhogy néhány perc múlva gyógyító álomba merült.

Arra ébredt, hogy az ajtó kinyílik, és nappali világosság vág a szemébe. Ijedten fölült, először nem is tudta, hol van, miért aludt kemény földön. Lassan eszébe jutott minden, és még jobban megijedt: Mit fog csinálni velük az erdész? De nem az erdész állt az ajtóban, hanem kicsi, barna felesége, s bár az arca ugyanolyan zárkózott és merev volt, mint az este, egy darab kenyér és két bögre volt a kezében.
Richard is fölült. Mind a ketten óvatosan fürkészték az asszonyt, aki nem szólt semmit, csak odaadta a bögréket, majd kettétörte a kenyeret, és azt is odaadta. Aliena egyszerre ráébredt, hogy éhes. Belemártotta a kenyeret a sörbe, és hozzálátott az evéshez.
Az asszony ott állt az ajtóban, s figyelte, ahogy bekebelezik a sört és a kenyeret. Azután Aliena kezébe nyomott valamit, ami úgy festett, mint egy összehajtogatott, fakósárga, elnyűtt vászondarab. Aliena széthajtotta, egy viseltes ruha volt.
– Vedd föl, és tűnjetek el! – mondta az asszony.
Alienát lenyűgözte a szívességnek és barátságtalan

szavaknak ez az elegye, de nem habozott, gyorsan hátat fordított, leeresztette a köpenyét, fölhúzta a ruhát, és újra fölvette a köpenyt.
Sokkal jobban érezte magát.
Az asszony adott neki egy pár elnyűtt facipőt is, de túl nagyok voltak.
– Nem tudok facipőben lovagolni – mondta Aliena. Az asszony nyersen fölnevetett:
– Nem is fogsz lovagolni!
– Miért nem?
– Mert az emberem elvitte a lovaitokat.
Alienának elállt a szívverése. Annyira igazságtalannak érezte ezt az újabb csapást!
– Hova vitte őket?
– Az ilyesmit nem szokta megmondani nekem, de azt hiszem, Shiringbe ment. Eladja az állatokat, azután megtudakolja, kik lehettek, hátha húzhat még valami hasznot belőletek a lovakon kívül.
– Akkor te miért engedsz el bennünket?
Az asszony lassan mustrálgatva végigmérte Alienát.
– Mert nem tetszett, ahogy rád nézett, amikor megmondtad, hogy pucér vagy a köpenyed alatt. Lehet, hogy ezt most még nem érted, de majd meg fogod érteni, ha asszony lesz belőled.
Aliena már most is értette, de ezt nem árulta el.
– Nem fog megölni, ha rájön, hogy elengedtél bennünket? – kérdezte Richard.
Az asszony szája gúnyos mosolyra húzódott:
– Annyit se törődik velem, mint a körmöm feketéje. Most pedig menjetek! Kimentek. Ez az asszony megtanulta – gondolta Aliena –, hogyan élhet együtt egy kegyetlen és szívtelen emberrel, s ugyanakkor mégis megőrizzen magában némi tisztességet és könyörületet.

– Köszönöm a ruhát! – mondta félszegen.
Az asszony nem kért a hálálkodásból. Lemutatott az ösvényre, és így szólt:
– Winchester arra van. Elindultak és nem néztek vissza.
Aliena még sohasem viselt facipőt, az ő rendjébe tartozók mindig bőrcsizmát, vagy sarut viseltek. Esetlennek és kényelmetlennek érezte. De mégis jobb, mint semmi, amikor ilyen hideg a föld.
Amikor látótávolságon kívülre kerültek, Richard megszólalt:
– Allie, miért történtek velünk ezek a dolgok?
A kérdés még jobban letörte Alienát. Mindenki kegyetlenül viselkedett velük. Az emberek büntetlenül üthették, verhetlek, kifoszthatták őket. Mintha lovak vagy kutyák lennének. Mert senki sincs, aki megvédene őket. Túlságosan hiszékenyek voltunk – gondolta. Három hónapig laktunk a várban anélkül, hogy akár az ajtókat is eltorlaszoltuk volna. Elhatározta, hogy ezentúl senkiben sem fog megbízni. Senkinek sem hagyja, hogy átvegye a lova gyeplőjét, még ha durván kell is viselkednie ahhoz, hogy megakadályozza. Soha többé nem engedi, hogy valaki a háta mögé kerüljön, ahogy az erdész tette az este, amikor belökte őket abba a fészerbe. Soha többé nem fogadja el ismeretlen emberek vendégszeretetét, sohasem hagyja bezáratlanul az ajtót éjszakára, és sohasem ad hitelt egy barátságos gesztusnak.
– Siessünk jobban! – szólt rá Richardra. – Hátha odaérünk Winchesterbe, mielőtt leszáll az éj.
Az ösvényen visszajutottak arra a tisztásra, ahol az erdésszel találkoztak. Még látszottak a tűz maradványai. Innen már könnyen megtalálták a Winchesterbe vezető országutat. Sokszor jártak már

Winchesterben, és ismerték ezt az utat. Az országúton gyorsabban tudtak haladni. A két nappal korábbi vihart követő fagy megkeményítette a sarat.
Richard arca kezdte visszanyerni a formáját. Előző nap megmosta egy hideg vizű, erdei csermelyben, úgyhogy eltűnt róla a rászáradt vér java. Csúnya seb éktelenkedett levágott fülcimpája helyén. A szája még mindig dagadt volt, de arcának többi része leapadt. Még mindig tele volt zúzódásokkal, és a véraláfutások meglehetősen ijesztővé tették. De ez legyen a legkisebb bajuk!
Alienának hiányzott a ló melege. Keze-lába fájt a hidegtől, hiába melegedett ki a teste az erőltetett járástól. Egész délelőtt jeges szél fújt, csak délben emelkedett valamivel a hőmérséklet. Addigra viszont megéhezett. Csak tegnap érezte mindegynek, hogy jut-e neki valaha is étel és meleg szoba. De arra nem akart visszagondolni!
Valahányszor lódobogást hallottak, vagy embereket láttak a távolban, betértek az erdőbe és elbújtak, amíg csak a vándorok el nem haladtak. A falvakon anélkül siettek keresztül, hogy szóba álltak volna bárkivel is. Richard koldulni akart valami kis ételt, de Aliena nem hagyta.
Késő délután már csak néhány mérföldre voltak úticéljuktól, és senki sem törődött velük. Aliena arra gondolt, ezentúl nem lesz olyan nehéz elkerülni a bajokat, mint hitte. Egyszer csak az országúinak egy elhagyatott szakaszán hirtelen kilépett egy férfi a bokrok közül, és elébük állt.
Nem volt idejük elbújni.
– Menjünk tovább – mondta Aliena Richardnak, de az ismeretlen elállta az útjukat, úgyhogy meg kellett állniuk. Aliena hátralesett, hátha arrafelé

elszaladhatnak, de egy másik férfi is előkerült az erdőből, és tíz-tizenöt yardra megállt tőlük, elzárva a menekülés útját.
– Nicsak, kik vannak itt! – szólalt meg vastag hangon az első. Kövér, vörös képű, pocakos, piszkos és gubancos szakállú férfi volt. A kezében vastag bunkósbot. Csaknem bizonyos, hogy útonálló. Alienának elég volt az arcára pillantania, hogy tudja, ez az ember azonnal erőszakhoz folyamodik, és szíve megtelt rémülettel.
– Hagyd, hogy folytassuk utunkat! – szólalt meg könyörögve. – Semmink sincs, amit elrabolhatnál tőlünk.
– Abban egyáltalán nem vagyok biztos – mondta a férfi. – Richardhoz lépett. – Ez itt szép kardnak látszik, megér néhány shillinget.
– Az enyém! – tiltakozott Richard, ami inkább hangzott egy ijedt kisfiú siránkozásának.
Minden hiába, gondolta Aliena, a hatalmukban vagyunk. Én nő vagyok, ő meg csak egy fiú, az emberek azt tehetnek velünk, amit akarnak.
A kövér férfi meglepően gyorsan fölkapta a husángot, és rávágott Richardra, aki megpróbált félreugrani, s így a fejének szánt ütés a vállát érte. A kövér férfi erős volt. Richard elesett az ütéstől.
Aliena elvesztette az önuralmát. Igazságtalanul bántak vele, megbecstelenítették és kirabolták, fázott és éhezett – képtelen volt uralkodni magán. Alig két napja félholtra verték az öccsét, és megőrjítette, hogy megint verik. Képtelen volt józanul mérlegelni. Gondolkodás nélkül előkapta ruhája ujjából a tőrt, rávetette magát a kövér útonállóra, és a hosszú tőrt odanyomta dagadt hasához.
– Hagyd békén, te kutya! – üvöltötte.

Az útonállót váratlanul érte a támadás. Köpenye szétnyílt, amikor megütötte Richardot, két kezét lefoglalta a husáng. Teljesen védtelen volt. Eszébe sem jutott, hogy egy fegyvertelennek látszó fiatal lány megtámadhatja. A tőr hegye keresztülhatolt zekéje szövetén és az ing vásznán, s megakadt hasának feszülő bőrén. Alienát egy pillanatra elöntötte az undor, majd az iszonyodás, amiért egy eleven ember húsába készül döfni, de a félelem megkeményítette, és tőrét átdöfte a bőrön, majd tovább, be a has puha szervei közé. Megrémült, hogy mégsem bírja megölni, talán életben marad és bosszút állhat, ezért addig nyomta a tőrt, amíg egészen a markolatáig eltűnt – és nem ment tovább.
A félelmet keltő, pimasz és kegyetlen zsivány rémült, sebesült állattá változott. Fájdalmában felüvöltött, elejtette a furkósbotot, és lebámult a beléhatolt tőrre. Aliena ráébredt, a zsivány tudja, halálos sebet kapott. Iszonyodva kapta vissza a kezét. Az útonálló hátrahanyatlott. Alienának eszébe jutott, hogy egy másik rabló van a hátuk mögött, és elfogta a pánik: minden bizonnyal szörnyű bosszút áll társa haláláért. Megragadta a tőr markolatát, és kirántotta a sebből. A sebesült oldalt állt tőle, úgyhogy oldalirányban kellett kihúznia a tőrt. Érezte, amint átvágja vele a puha zsigereket, mielőtt kicsúszna a hájas hasból. Vér fröccsent a kezére, a férfi pedig úgy üvöltött, mint egy állat, és a földre zuhant. Aliena, kezében a véres tőrrel, megperdült a sarkán, és szembekerült a másik zsivánnyal. Richard ekkor talpraugrott, és kirántotta a kardját.
A második zsivány egyikükről a másikukra nézett, majd haldokló cimborájára, és szó nélkül megfordult, s berohant az erdőbe.

Aliena döbbenten nézett utána. Elkergették! Alig bírta elhinni.
Lenézett a földön fekvő alakra. A hátán feküdt, arcát eltorzította a fájdalom és a rémület.
Aliena nem érzett sem megkönnyebbülést, sem büszkeséget, amiért megvédte magát és az öccsét a kegyetlen útonállókkal szemben; az iszonyú látvány keltette undor minden mást elfojtott benne.
Richardnak nem voltak ilyen aggályai.
– Leszúrtad, Allie! – kiáltotta, félúton a diadalmámor és a hisztéria között – Jól elbántál velük!
Aliena rápillantott. Meg kell leckéztetni.
– Öld meg! – parancsolt rá.
– Micsoda?! – meredt rá a fiú.
– Öld meg! – mondta még egyszer. – Szabadítsd meg a szenvedéstől! Végezz vele!
– Miért én?
– Mert – és szándékosan megkeményítette a hangját – úgy viselkedsz, mint egy gyerek, nekem pedig férfira van szükségem. Mert eddig nem használtad másra a kardodat, mint háborúsdira, és valamikor el kell kezdeni. Mi bajod? Mitől félsz? Úgyis meg fog halni. Már nem tud bántani. Használd a kardodat! Öld meg!
Richard két marokra fogta a kardját, és tétován nézett körül.
– Hogyan?
Az útonálló megint felüvöltött.
Aliena ráordított az öccsére:
– Nem tudom, hogyan! Vágd le a fejét, vagy döfd a szívébe! Mindegy! Csak végezz már vele!
Richard úgy nézett rá, mint akit sarokba szorítottak. Kardját fölemelte, majd leeresztette.
– Ha nem teszed meg, magadra hagylak. Esküszöm mindenre, ami szent! Egyik éjszaka fölkelek és

elmegyek, és amikor reggel fölébredsz, nem leszek ott, és teljesen egyedül maradsz. Öld meg!
Richard megint fölemelte a kardját. Ekkor hihetetlen dolog történt, a haldokló abbahagyta az üvöltözést, és föl akart tápászkodni. Oldalt hengereden, és a könyökére támaszkodott. Richard fölkiáltott, ami félig rémült szűkölésnek, félig csatakiáltásnak hallatszott, és kardjával nagy erővel lecsapott a zsivány védtelen nyakára. A kard súlyos volt, pengéje éles, félig elmetszette a hájas nyakat. A vér szökőkútként fröccsent szét, és a fej groteszk módon félrenyaklott. A test ismét a földre zuhant.
A testvérek rámeredtek. A forró vér gőzölgött a téli hidegben. Mind a kettejüket szinte megbénította, amit tettek. Aliena mielőbb el akart menni. Futásnak eredt. Richard követte.
Amikor a lány már nem bírt tovább futni, megállt, és csak ekkor vette észre, hogy hangosan sír. Lassan továbbment, s nem bánta, hogy az öccse látja a könnyeit. De a fiú nem törődött vele.
Lassan megnyugodott. A facipő sértette a lábát. Megállt és levetette. Kezében az ócska lábbelivel, mezítláb folytatta útját. Nemsokára Winchesterbe érnek.
Kis idő múlva Richard megszólalt:
– Szamarak voltunk.
– Miért?
– Hogy csak úgy otthagytuk azt az embert. El kellett volna venni a bocskorát.
Aliena megtorpant, és iszonyodva meredt rá. Richard állta a pillantását, majd fölnevetett:
– Miért, mi rossz van abban?

Aliena szívébe megint beköltözött a remény,

amikor az éj leszálltakor a Nyugati kapun áthaladva a winchesteri Fő utcán találták magukat. Az erdőben úgy érezte, bárki megölheti, és soha senki sem fogja megtudni, mi történt velük, de most visszatért a civilizált világba. Persze a város is tele van tolvajokkal és gyilkosokkal, de fényes nappal csak nem metszhetik el büntetlenül a torkát. A városban törvények vannak, és a törvényszegőket száműzik, megcsonkítják vagy fölakasztják.
Visszaemlékezett rá, hogy éppen egy évvel ezelőtt az apjával vonultak végig ezen az utcán. Természetesen lóháton, atyja egy roppant ideges pejkón, ő meg egy gyönyörű almásderesen. Az emberek utat engedtek nekik, ahogy végiglovagoltak a széles utcákon. Saját házuk volt a város déli részében, ahol nyolc-tíz cseléd várt jöttükre, kitakarították, friss szalmát hintettek a földre, és minden szobában befűtöttek. Amíg itt tartózkodtak, Aliena nap mint nap ragyogó színekben pompázó, vászonból, gyapjúból, selyemből varrt szép ruhákat viselt, hozzá borjúbőr övet és csizmát, karkötőket és melltűket. Az ő dolga volt arról gondoskodni, hogy a gróf vendégeit szívesen lássák, és – bármikor jönnek is – hús és bor várja a jómódúakat, kenyér és sör a szegényebbjét, és mindenkit mosoly és hely a tűzhely mellett. Apja kényes volt a vendégszeretetére, az emberek mégis hűvösnek, zárkózottnak, sőt erőszakosnak tartották. Alienának kellett ellensúlyoznia ezeket a fogyatékosságait.
Apját mindenki tisztelte, és a legmagasabb rangúak látogatták: a püspök, a perjel, a seriff, a királyi kancellár és az udvartartás főurai. Kíváncsi lett volna rá, hányan ismernének rá most, amint mezítláb gázol a sárban és szemétben, ugyanazon a főutcán. De ez

sem szegte kedvét. Az a fontos, hogy már nem érzi magát áldozatnak. Visszatért abba a világba, ahol törvények és szabályok uralkodnak, és lehetősége nyílik rá, hogy maga irányítsa az életét.

Elhaladtak a házuk mellett. Lakatlan volt, a kapuja zárva, Hamleigh-ék még nem vették birtokukba. Aliena egy pillanatra kísértést érzett, hogy megpróbáljon bemenni. Az én otthonom! – gondolta. De hiszen nem az övé és az az ötlet, hogy itt töltse az éjszakát, arra emlékeztette, ahogy a várban élt: eltakarva szeme elől a valóságot. Elszántan továbbment.

Azért is jó, hogy a városba jöttek, mert van itt egy kolostor. A papoknál mindig jut fekhely annak, aki kér. Ma éjszaka tető lesz a fejük fölött, biztonságban és száraz helyen alhatnak.

Odatalált a katedrálishoz, és bement a kolostorudvarba. Két barát állt egy kecskelábú asztal mellett, és fekete kenyeret és sört osztottak legalább száz vagy még több embernek. Aliena nem akadt fönn azon, hogy ilyen sokan vannak előtte, akik a papok jótékonyságára tartanak igényt. Richarddal együtt beállt a sorba. Érdekes, gondolta, hogy ugyanazok az emberek, akik más esetben egymást félrelökve, taszigálva igyekeznének ingyen ételhez jutni, most szép csendben, illedelmesen sorban állnak, csak azért, mert egy pap ezt mondta nekik.

Megkapták a vacsorájukat, és magukkal vitték a vendégházba. Ez egy nagy, pajtaszerű, teljesen üres faépület volt, amelyet csak gyéren világítottak meg a faggyúgyertyák, és betöltötte a sok egymáshoz szoruló ember nehéz szaga. Leültek a földre, hogy megegyék a kenyeret. A földpadlót már nem éppen friss káka borította. Aliena azon törte a fejét, megmondja-e a papoknak, kicsoda ő. A perjel emlékezhet rá. Ilyen

nagy kolostorban bizonyára van egy jobb vendégház is előkelő vendégek számára. De nem volt kedve hozzá. Talán félt attól, hogy elkergetik, vagy inkább attól tartott, hogy megint a hatalmába kerül valakinek, s bár semmi félnivalója egy perjeltől, mégis megnyugtatóbbnak érezte, ha ismeretlen és észrevétlen marad.
A többi vendég legtöbbje zarándok volt, de akadt néhány vándorló kézműves is, akiket a szerszámaikról lehetett fölismerni, meg vándorkereskedők, akik faluról falura járva olyasmiket árulnak, amiket a parasztok maguk nem tudnak előállítani: tűt, késeket, főzőedényeket és fűszereket. Egyesek a feleségüket és gyerekeiket is magukkal hozták. A gyerekek lármásak és izgatottak voltak: körbeszaladgáltak, verekedtek és egymásra potyogtak. Valamelyikük minduntalan nekiütközött egy felnőttnek, és kapott egy nyaklevest, mire hangosan bömbölni kezdett. Némelyik gyerkőc nemigen részesült nevelésben, s Aliena látta, amint egyik-másik a földre, a lába közé pisil. Az ilyesmi talán nem okoz gondot ott, ahol a lábasjószág együtt hál az emberekkel, de egy zsúfolt helyiségben meglehetősen undorító – gondolta Aliena –, hiszen éjszaka mindnyájan ezen a kákán fekszenek. Egyszerre olyan érzése támadt, mintha az emberek mind őt néznék, és tudnák róla, hogy elvesztette a szüzességét. Persze nevetséges, de az érzés nem múlt el. Megnézte, nem vérzik-e. Nem. De valahányszor körültekintett, mindig elkapta valakinek a barátságtalan pillantását. Amikor találkozott a tekintetük, az illető elfordult, de nem sokkal később megint érezte, hogy valaki más nézi. Hiába győzködte magát, hogy nevetséges, egyáltalán nem őt bámulják, csak kíváncsian nézelődnek a zsúfolt helyiségben.

Egyébként nincs mit nézni rajta: ugyanolyan mocskos, rosszul öltözött és fáradt, mint a többiek. De a rossz érzés csak nem szűnt meg, és hiába küzdött ellene, elfogta a düh. Volt egy ember, akinek a pillantása minduntalan visszatért rá: egy középkorú, népes családú zarándok. Aliena végül elvesztette az önuralmát, és rákiáltott:
– Mit nézel rajtam? Ne bámulj rám!
A férfi zavarba jött, és szó nélkül elfordította arcát.
– Miért csináltad ezt, Allie? – kérdezte Richard. Gorombán letorkolta öccsét, s a fiú nem kérdezősködött tovább. Nem sokkal vacsora után két szerzetes jött be, és kivitték a gyertyákat.
Jobban szerették, ha az emberek korán lefekszenek, mert az álom távol tartja őket a város csapszékeitől és bordélyházaitól, reggel pedig korábban és könnyebben elküldhetik őket. Mihelyt sötét lett, néhány magányos férfi így is kiosont, minden bizonnyal a hús vágyainak engedve, de a legtöbben beburkolóztak köpenyükbe, és leheveredtek a földre.
Sok-sok éve már, hogy Aliena ilyen helyiségben aludt. Gyerekkorában mindig irigyelte a cselédeket, akik hátukat egymásnak vetve áthatnak a hamvadó tűzhely körül, az estebéd illatát őrző és csupa füst szobákban, együtt az őrködő kutyákkal; ez valahogy az összetartozás érzését keltette benne, ami hiányzott az uraság tágas, üres lakószobáiból. Azokban a napokban előfordult, hogy kisurrant az ágyból, és lábujjhegyen lelopózott, hogy odabújjon valamelyik kedves cseléd, Madge, a mosónő vagy az öreg Johanna mellé.
Az álom hullámain tovasodródva, orrában a gyermekkori szagokkal, az édesanyjáról álmodott. Éber állapotban alig emlékezett rá, hogy milyen is volt,

de most meglepetésére tisztán látta maga előtt a mama arcának minden részletét: lágy vonásait, félénk mosolyát, finom csontozatát, mindig aggodalmas pillantását. Látta, amint kissé oldalt dőlve jár, mintha mindig szorosan a fal mellett próbálna maradni, s közben a másik karját enyhén eltartja magától egyensúlyozásul. Hallotta a nevetését, ezt a váratlanul telt, alt hangú nevetést, amely mintha minden pillanatban dalolásba vagy hangos kacagásba akarna átcsapni, de nem mer. Álmában tudta, amit ébren sohasem: azt, hogy az apja annyira megfélemlítette a feleségét, annyira elfojtotta az életkedvét, hogy egyszerűen elszáradt és lehullt, mint egy elhervadt virág. Most mindez úgy bukkant föl benne, mintha mindig is tudta volna. De legjobban az döbbentette meg álmában, hogy terhes, és a mama mintha örült is volna. Együtt üldögéltek az ágyasházban, és neki annyira megnőtt a hasa, hogy csak enyhén szétvetett lábbal tudott ülni, kezét összefonva a hasán, a várandós anyák ősrégi pózában. Ekkor berontott a szobába William Hamleigh, dárdával és egy hosszú karddal a kezében, s Aliena tudta, hogy belé akarja döfni, úgy, ahogy ő döfte tőrét a zsiványba az erdőben. Hangosan fölsikoltott, amire fölriadt és fölült. Ekkor látta, hogy William nincs itt, és ő sem sikoltott igazán.

Ezután ébren feküdt, s azon töprengett, vajon csakugyan terhes-e.

Ez a gondolat eddig nem is foglalkoztatta, de most rémülettel töltötte el. Milyen undorító volna William Hamleigh gyermekét viselni a szíve alatt! Aki lehet, hogy nem is az övé, hanem a lovászé. Talán sohasem fogja megtudni, melyiküké. Hogyan is szerethetné ezt a gyermeket? Valahányszor ránézne, mindig eszébe jutna az a borzalmas éjszaka. Majd titokban szüli meg,

döntötte el, és kiteszi a hidegbe, hogy haljon meg, mihelyt megszületett. Ezt teszik a parasztok is, ha már túl sok gyerekük van. Ezzel a gondolattal aludt el ismét.
Alig szürkült, amikor a fráterek behozták a reggelit. Alienát ez a zaj ébresztette föl. A vendégek legtöbbje már ébren volt, mert igen korán tértek aludni, de Aliena tovább aludt; rettenetesen fáradt volt.
A reggeli forró, sós zabkása volt. Aliena és Richard gyorsan fölfalta, és igencsak sajnálták, hogy nem adták hozzá kenyeret. Közben Aliena átgondolta, mit fog mondani a királynak. Biztos volt benne, hogy a király egyszerűen megfeledkezett arról, hogy Shiring grófjának két gyermeke is van. Mihelyt a színe elé járulnak, és eszébe juttatják, bizonyára hajlandó lesz gondoskodni róluk – gondolta. De ha mégis rá kell beszélnie, akkor okosan teszi, ha előre gondoskodik a megfelelő szavakról. Nem fogja azt mondani, hogy az apjuk ártatlan, határozta el, mert ez úgy hangzana, mintha a király hibásan ítélkezett volna. Ezzel csak megsértené! Az ellen sem fog tiltakozni, hogy Percy Hamleigh lett Shiring grófja. Magas rangú urak gyűlölik, ha utólag kétségbe vonják döntéseik helyességét. „Akár így, akár úgy, el van döntve" – mondaná az apjuk. Nem, csak azt fogja hangsúlyozni, hogy ő és az öccse ártatlanok, és arra kérik a királyt, adományozzon nekik egy lovagi birtokot, hogy szerényen megélhessenek, és Richard fölkészülhessen rá, hogy néhány év múlva fegyverrel szolgálja a királyt. Egy kisebb birtok lehetővé tenné, hogy gondoskodjék az apjáról, ha majd a király kegyeskedik kiengedni a börtönből. Hiszen már nem jelent veszélyt: se címe, se rangja, se hívei, se pénze. Majd emlékezteti rá a királyt, hogy apjuk híven

szolgálta az öreg Henrik királyt, István nagybátyját. Nem lesz erőszakos, csak alázatosan kitartó, okos és természetes.

Reggeli után megkérdezte egy szerzetestől, hol moshatná meg az arcát. Döbbenten nézett rá, nyilván szokatlan igény volt. De mert a papok szeretik a tisztaságot, odavezette egy vályúhoz, amely a tiszta vizet továbbította a kolostor zöldségeskertjébe, de figyelmeztette, hogy ne mosakodjék „illetlenül”, mert hátha valamelyik fráter véletlenül meglátja, s ezáltal beszennyezi a lelkét. A papok sok jót cselekszenek, de olykor idegesítő a gondolkodásmódjuk.

Miután Richard meg ő lemosták az út porát arcukról, eltávoztak a kolostorból, s elindultak fölfelé a Fő utcán, a vár irányába, amely a Nyugati kapu falának egyik oldalára támaszkodott. Aliena azt remélte, hogy ha ilyen korán megy oda, sikerül meglágyítania a poroszló szívét, aki a kérelmezőket beengedi, és nem vész el a sok fontos ember között, akik később érkeznek. De a várfalak között még nagyobb csönd honolt, mint remélte. Olyan régóta időznék itt István király, hogy már csak kevesen akarnak elébe járulni? Nem tudta biztosan, mikor szokott itt tartózkodni. A király általában a nagyböjtöt tölti Winchesterben, csak azt nem tudta, vajon a nagyböjt elkezdődött-e már, mert azóta, hogy Richarddal és Mátéval egyedül maradtak a várban, és nem volt velük pap, nem tudta a napokat számon tartani.

Termetes, szürke szakállas strázsa posztolt a lakótoronyba vezető lépcső alján. Aliena el akart menni mellette, mint amikor az apjával jöttek ide, de az őr keresztbe tette előtte az alabárdját. Aliena fensőbbséges pillantást vetett rá, mint aki nem érti, miért.

– Mit képzelsz, lányom, hová mész? – kérdezte az őr.
Aliena csüggedten állapította meg, hogy az a fajta ember, aki azért szeret őrködni, hogy megállíthassa azokat, akik be akarnak menni valahová.
– Azért jöttünk, hogy kérelmet nyújtsunk be a királynak – mondta fagyosan. – Engedj utunkra.
– Ti? – kérdezte az őr gúnyosan. – Ebben a facipőben, amit még a feleségem is szégyellene fölvenni? Tűnjetek el!
– Állj félre az utamból! – szólt rá Aliena. – Mindenkinek joga van kérelemmel fordulni a királyhoz.
– De a szegényebbjének általában van annyi esze, hogy nem próbál élni ezzel a joggal...
– Mi nem a szegényebbje közé tartozunk! – lobbant lángra Aliena. – Én Shiring grófjának vagyok a leánya, az öcsém meg a fia, úgyhogy engedj be, vagy börtönben fogsz megrohadni.
Az őr láthatóan meghökkent egy kicsit.
– A királyhoz nem lehet kérelmet benyújtani – mondta elutasítóan –, mert nincs itt. Westminsterben tartózkodik, és ezt illene tudnod, ha csakugyan az vagy, akinek mondod magad.
Alienát mintha villám sújtotta volna.
– De miért ment Westminsterbe? Húsvétkor itt kell lennie!
Az őr látta, hogy valóban nem utcai csavargókkal van dolga.
– A húsvétot az udvar Westminsterben tölti. Úgy látszik, az új király nem mindenben szándékozik az öreg királyt követni. Miért is tenné?
Minden bizonnyal igazat mondott, de az, hogy egy új király más időbeosztással is élhet, sohasem foglalkoztatta Alienát, aki túlságosan fiatal volt ahhoz, hogy emlékezzék rá, mit tett Henrik ifjú királyként.

Elfogta a kétségbeesés. Azt képzelte, tudja, mit kell tennie, s lám, mekkorát tévedett. Legszívesebben föladta volna.
Megrázta a fejét, hogy elűzze csüggedését. Ez nem vereség, csak kedvezőtlen fordulat. Annak, hogy gondoskodjék magáról és az öccséről, nemcsak az a módja, hogy a királyhoz forduljon. Két céllal jött Winchesterbe, és a második az, hogy kiderítse, mi történt az apjukkal. Már tudja is, mit fog tenni.
– Akkor ki van itt? – kérdezte az őrtől. – Kell itt lennie valamilyen királyi hivatalnoknak. Csak az apámat szeretném látni.
– Egy írnok és a várnagy van fönt – válaszolta az őr. – Azt mondod, hogy az apád Shiring grófja?
– Igen. – Érezte, hogy kihagy a szívverése. – Tudsz róla valamit?
– Tudom, hol van.
– Hol?
– Itt, a vár börtönében.
Ilyen közel!
– Hol van a börtön?
Az őr a hüvelykjével hátrabökött a válla fölött:
– Menjetek le a dombról, el a kápolna mellett. A főkapuval szemben megtaláljátok. – Miután megakadályozta, hogy belépjenek a palotába, s ezzel eleget tett kötelességének, hajlandónak mutatkozott megnyilatkozni: – A foglárt keressétek meg. Odo a neve, és jó mély a zsebe.
Aliena az utóbbi megjegyzést nem értette, de sokkal izgatottabb volt, semhogy tisztázza. Mindeddig azt képzelte, hogy az apját valamilyen távoli, sejtelmes helyen börtönözték be, és most kiderül, hogy itt van, ebben a várban! Egyszerre elfelejtette, hogy a királyhoz akart fordulni. Semmi mást nem akart, csak

hogy az apját láthassa. Az a gondolat, hogy ilyen közel van, és talán segíthet rajtuk, még jobban éreztette vele az elmúlt hónapok bizonytalanságát és veszélyeit. Csak arra vágyott, hogy atyja karjába vesse magát, és hallja, amint azt mondja: „Nincs semmi baj. Ne félj, majd most minden rendbe jön."

A lakótorony a várudvar egyik sarkában emelkedett. Aliena hátat fordított a toronynak, és végignézett a vár többi részén. Kő- és faépületek tarka összevisszaságát látta, magas fallal körülvéve. Le a dombról, mondta az őr, a kápolnán túl, szemben a főkapuval. A főkapu a külső falat törte meg, hogy a királynak ne kelljen végigmennie a városon, ha be akar jönni a várba. Ezzel a bejárattal szemben, szorosan a hátsó fal mellett, amely a várat elválasztotta a várostól, egy kis kőépület bújt meg; az lehet a börtön.

Aliena és Richard lesietett a dombról. Aliena azon töprengett, milyen lesz a találkozás. Adnak-e tisztességes ételt a foglyoknak? Earlscastle-ban atyjának foglyai mindig kaptak fekete kenyeret és levest, de hallott róla, hogy másutt rosszabbul bánnak a bebörtönzöttekkel. Azt remélte, hogy az apja jól van.

Szíve a torkában dobogott, miközben keresztülment a várudvaron. Jókora vár, de tele van kisebb épületekkel: konyhákkal, istállókkal, kaszárnyákkal. Két kápolnát is látott. Most, tudván tudva, hogy a király távol van, észrevette távollétének jeleit, s miközben a börtön felé tartott, meg is jegyezte magában: disznók és birkák tévedtek be a környékbeli tanyákról, s turkálnak a szemét közt, fegyveresek ácsorognak, s nem lévén más dolguk, szemtelen megjegyzéseket tesznek az elhaladó nőkre, s valamilyen fogadással egybekötött játék folyik az egyik kápolna tornácán. Alienát nyomasztotta ez a fegyelmezetlen légkör. Attól

tartott, hogy apjával sem törődnek kellőképpen. Kezdett félni attól, hogy mit fog látni.
A börtön egy elhagyatottnak látszó kőépületben volt. Azelőtt talán egy udvari tisztviselő háza lehetett, kancelláré vagy tiszttartóé, mielőtt ennyire tönkrement. A felső szint, a hajdani lakóhelyiség teljesen bedőlt, és majdnem az egész teteje hiányzott. Csak a földszint maradt épségben. Nem voltak ablakai, csak egy nagy, vasalt ajtaja. Az ajtó résnyire nyitva volt. Amíg Aliena kint tétovázott, hogy bemenjen-e, egy jól öltözött, csinos, középkorú asszony sietett el mellette, benyitott az ajtón és bement. Aliena és Richard követte.
A homályos belső helyiséget betöltötte a szemét és a pusztulás szaga.
A földszint valaha raktár lehetett, de később, sebtében emelt terméskő falakkal kisebb helyiségekre osztották. Valahol az épület mélyén egy férfi fásult hangon jajgatott, mint egy magában kántáló pap. Az ajtó mögött lévő helyiség afféle előtérnek látszott, benne asztal, szék, középen nyitott tűzhely. Egy tagbaszakadt, ostoba képű, derekán kardot viselő férfi söpörte a padlót álmatagon. Fölnézett és köszöntötte a csinos asszonyt:
– Jó reggelt, Meg!
Az asszony egy pennyt adott neki, és eltűnt a homályban. A férfi Alienára és Richardra pillantott:
– Ti mit akartok?
– Azért jöttem, hogy lássam az atyámat! – mondta Aliena. – Az atyám Shiring grófja.
– Nem az – rázta a fejét a foglár. – Most csak Bartholomew.
– Ne lovagolj a szavakon, foglár! Hol van?
– Mennyit hoztál?
– Nincs pénzem, úgyhogy ne is gondolj borravalóra.

– Ha nincs pénzed, nem láthatod az apádat – vonta meg a vállát gúnyosan. Aliena sikítani szeretett volna. Itt van néhány yardra az apjától, és nem engedik hozzá. A foglár termetes férfi, fegyvere is van: lehetetlen meghátrálásra kényszeríteni. De hát nincs egy árva pennyje sem. Ettől félt, amikor látta, hogy a Megnek nevezett asszony pénzt ad az őrnek, de azt hitte, valamilyen külön kedvezményért teszi. Úgy látszik, nem; egy penny az ára, hogy beengedjék.
– Szerzek egy pennyt, és elhozom, mihelyt meglesz. De nem engedhetnél be most, csak egy pillanattá hozzá?
– Előbb a pennyt. – S a foglár hátat fordított, és folytatta a söprést.
Aliena a könnyeivel küszködött. Már-már bekiáltott valamit abban a reményben, hogy az apja meghallja, de eszébe jutott, hogy az efféle híradás megijesztheti, még jobban letörheti: aggódni fog érte, anélkül, hogy bármit is megtudott volna róla. Őrjítő tehetetlenségében az ajtóig hátrált.
A küszöb előtt megtorpant.
– Hogy van? Legalább ennyit árulj el róla..., kérlek. Jól van?
– Nincs jól – mondta a foglár. – Halálán van. Most pedig menjetek innen.
Aliena szemét elhomályosították a könnyek, és megbotlott a küszöbben. Úgy ment el, hogy nem látott semmit, nekiütközött valaminek – egy birkának vagy disznónak –, s majdnem elesett. Ekkor kitört belőle a sírás. Richard karonfogta, ő pedig hagyta, hogy vezesse. A főkapun mentek ki a várból, és csakhamar a város környékén szétszórt kunyhók és apró parcellák közt találták magukat, majd egy irtáshoz értek, s itt leültek egy tuskóra.

– Gyűlölöm, ha sírsz, Allie! – kiáltott föl Richard érzelmesen.
Aliena megpróbálta összeszedni magát. Kiderítette, hol van az apja, és ez is valami. Megtudta, hogy beteg, bár a foglár kegyetlen ember, aki valószínűleg eltúlozza betegségének súlyosságát. Nincs más feladata, mint szerezni egy pennyt, akkor láthatja a saját szemével, beszélhet vele, és megkérdezheti tőle, tehet-e valamit érte és Richardért.
– Hogyan szerezzünk egy pennyt, Richard?
– Nem tudom.
– Semmink sincs, amit eladhatnánk. Kölcsönt senki se ad nekünk. Ahhoz nem vagy elég ügyes, hogy lopj...
– Koldulhatnánk – mondta Richard.
Nem is rossz ötlet. Egy jómódúnak látszó paraszt jött lefelé, a vár irányába tartva, izmos, fekete lován. Aliena talpra ugrott, és kiszaladt az útra. Amikor a közelébe ért, megszólította:
– Nem adhatnál egy pennyt?
– Hordd el magad! – vicsorított rá a paraszt, és megsarkallta a lovát. Aliena visszament a tuskóhoz.
– A koldusok általában ételt vagy ócska ruhát kérnek – mondta leverten. Soha nem hallottam, hogy valaki pénzt adott volna nekik.
– Akkor hogyan szereznek pénzt az emberek? – kérdezte Richard. Ez a kérdés szemlátomást sohasem érdekelte azelőtt.
– A király az adókból. Az uraknak bérlőik vannak. A papok tizedet kapnak. A boltosok eladják az árut. A mesterembereknek bért fizetnek. A parasztoknak nincs szükségük pénzre, mert ott a földjük.
– Az inasok is kapnak bért.
– Meg a munkások is. Dolgozhatnánk.
– Kinek?

– Winchester tele van kis manufaktúrákkal, ahol bőrt készítenek és posztót ványolnak. – Alienát megint elárasztotta a derűlátás. – Egy városban nem nehéz munkát találni. – Talpra szökött. – Gyere, kezdjünk hozzá!
Richard még habozott:
– Nem dolgozhatok úgy, mint egy közember. Egy gróf fia vagyok.
– Már nem – mondta élesen Aliena. – Hallottad, mit mondott a foglár. Jobb, ha belátod, hogy semmivel sem vagy különb, mint más!
A fiú durcásan nézett rá, és nem szólt semmit.
– Jól van, akkor én megyek el – jelentette ki a nővére. – Te itt maradhatsz, ha akarsz – és elindult a Nyugati-kapu irányába. Ismerte az öccse duzzogását, nem szokott sokáig tartani.
Így is lett. Mielőtt beért volna a városba, utolérte.
– Ne haragudj, Allie – kérlelte. – Dolgozni fogok. Jó erős vagyok, meglátod, jó munkás válik belőlem.
Aliena rámosolygott.
– Biztos vagyok benne. – Egyáltalán nem volt benne biztos, de nem akarta elbátortalanítani.
Elindultak lefelé a Fő utcán. Aliena emlékezetébe idézte, milyen ésszerűen van fölosztva a város. A jobb kéz felé eső déli része, ahol most járnak, három részre oszlik: a várra, a jómódúak negyedére és végül a katedrálisra meg a püspöki palotára a déli szögletben. A tőlük balra eső északi rész szintén három kisebb részből áll: legközelebb esik a zsidónegyed, középütt vannak a boltok, az északkeleti szögletben pedig a manufaktúrák.
Aliena a város keleti része felé indult, majd befordult abba az utcába, amelynek mentén egy patak csörgedezett. Az egyik oldalon rendes házak álltak,

legtöbbje fából épült, s csak néhány kőből. A másik oldalon hevenyészett épületek összevisszasága, sok közülük nem volt egyéb, műit póznákkal alátámasztott tető, s a legtöbb úgy festett, hogy bármelyik pillanatban összedőlhet.
Itt-ott kis híd vagy csak néhány keresztbe tett palló vezetett át a patakon az épülethez, de egyik-másik épület a patakban állt. Valamennyi épületben és udvaron férfiak és nők műveltek valamit, amihez sok víz kellett: gyapjút mostak, bőröket cserzettek, vásznat festettek, sört főztek vagy más egyebet csináltak. Szokatlan, csípős, kesernyés, kénes és füstös, erjedt és rothadó szagok ostromolták az orrát. Az emberek mind roppant szorgalmasnak látszottak. Persze, a parasztoknak is sok munkájuk van, és igencsak keményen dolgoznak, de tennivalóikat kimért nyugalommal végzik, és mindig van rá idejük, hogy abbahagyják kicsinyég, és megnézzenek valami érdekes dolgot, vagy váltsanak néhány szót egy-egy arrajáróval. A manufaktúrákban tevékenykedő munkások egy pillanatra sem néztek föl. Úgy látszott, a munka minden figyelmüket és erejüket leköti. Sebesen járt a kezük, akár zsákot cipeltek, akár jókora dézsákból vizet öntöttek a kádakba, akár bőrt vagy szövetet áztattak. Ahogy rejtélyes tevékenységüket űzték rozoga műhelyeik homályában, a pokol démonait juttatták Aliena eszébe, amint a poklot ábrázoló festményeken kavargatják üstjeikét.
Egy helyütt megállt. Olyasmit csináltak ott, amit ismert: nemezeltek. Egy tagbaszakadt asszony vizet hordott a patakról, és egy nagy, ólommal szegélyezett kőmedencébe öntötte, miközben minden dézsához egy marék ványolóföldet adagolt egy zsákból. Egy vég gyapjú volt a medence alján. Két férfi nagy doronggal

– Aliena emlékezett rá, hogy ványolófának nevezik – csapkodta a medencében lévő szövetet. E művelet következtében az anyag összement, megvastagodott és vízhatlanná vált. A ványolóföld pedig kioldotta a gyapjúból a zsírt. A helyiség hátulsó részében jókora bála lazán szőtt, kikészítetlen gyapjúszövet és ványolófölddel teli zsákok tornyosultak.
Aliena átkelt a patakon, és odament a medence körül sürgölődő emberekhez. Fölpillantottak rá, majd folytatták a munkát. A föld csupa víz volt körülöttük, és látta, hogy mezítláb dolgoznak. Amikor rájött, hogy nem szándékoznak abbahagyni a munkát, hogy megkérdezzék, mit akar tőlük, megszólította őket:
– Itt van a mester?
Az egyik asszony a műhely hátsó része felé intett a fejével.
Aliena intett Richardnak, hogy kövesse, és a kapun át bement az udvarba, ahol az elkészült végek száradtak hosszú rudakra terítve. Észrevett egy embert, amint az egyik rúdon eligazítja a szövetet.
– A mestert keresem – szólt hozzá.
A férfi fölegyenesedett és rápillantott. Csúnya, félszemű és enyhén púpos vállú ember volt, mintha annyi éven át hajolgatott volna a szárítórudak fölé, hogy nem tud többé kiegyenesedni.
– Mi kell? – kérdezte.
– Te vagy a ványolómester?
– Majdnem negyven éve csinálom éjjel-nappal, úgyhogy remélem, mesterré lettem. Mit akartok?
Aliena rájött, hogy olyan emberrel van dolga, aki örökké bizonygatja, mennyire ért a dolgához. Alázatos hangnemet ütött meg:
– Az öcsém meg én dolgozni akarunk. Nem fogadnál föl?

A mester néhány pillanatig késlekedett a válasszal, s közben többször is végigmérte őket.
– Jézus Krisztus és az összes szentek! – kiáltott föl. – Mihez kezdenék veletek?
– Akármit megcsinálunk – mondta Aliena határozottan.
– Pénzre van szükségünk.
– Nem tudlak használni benneteket – jelentette ki megvetően a férfi, és elfordult, hogy befejezze a munkát.
Aliena nem volt hajlandó ennyivel beérni.
– Miért nem? – kérdezte haragosan. – Nem lopni akarunk, hanem megkeresni azt a pénzt.
A férfi megint feléjük fordult, és türelmetlenül nézett rá, ahogy egy kutyára nézne, azon tűnődve, megéri-e a fáradtságot, hogy belerúgjon, de Aliena tudta, hogy azon töri a fejét, hogyan bizonyítsa be neki, mennyire buta, ő pedig milyen okos.
– Jól van – mondta sóhajtva. – Megmagyarázom. Gyere velem!
Odavezette őket a medencéhez. A férfiak és nők együttes erővel húzták ki éppen a vég szövetet a vízből, s közben föltekerték.
– Gyere ide, Lizzie – szólt a mester – és mutasd meg nekik a kezed! Az asszony engedelmesen odajött, és megmutatta a kezét. Durva volt és vörös, s ott, ahol kicserepesedett és behasadt a bőr, gyulladt sebek vöröslöttek.
– Érintsd meg! – mondta a mester.
Aliena megérintette az asszony kezét. Olyan hideg volt, mint a jég, és rettenetesen érdes, de az lepte meg a legjobban, hogy milyen kemény. A saját kezére pillantott, mellyel az asszonyét fogta, és egyszerre roppant puhának, fehérnek és kicsinek látta.
Aliena vitába akart szállni a mesterrel, hogy majd ő is

hozzászokik, de nem volt benne biztos, hogy csakugyan. Mielőtt azonban szóra nyithatta volna a száját, megszólalt Richard:
– És én? Magasabb vagyok, mint az a két ember ott. El tudnám végezni az ő munkájukat.
Richard csakugyan nagyobbra nőtt és a válla is szélesebb volt, mint amazoknak, akik a ványolórudakat forgatták. És engedelmességre tudta kényszeríteni a harci mént, emlékezett vissza rá Aliena, miért is ne tudná csapkodni a szövetet?
A két férfi befejezte a vizes szövet föltekerését, és egyikük a vállára emelte a tekercset, hogy hátravigye az udvarba száradni. A mester megállította:
– Hagyd, hogy a fiatalúr is érezze a szövet súlyát, Harry.
A Hánynak szólított férfi levette válláról a tekercset, és áttette Richardéra, aki lerogyott a roppant súly alatt, majd iszonyú erőfeszítéssel fölemelkedett, elsápadt és térdre esett, úgyhogy a tekercs egyik vége a földre csúszott.
– Nem bírom el – mondta lihegve.
A munkások nevettek, a mester diadalmasan nézett rájuk, majd a Harry nevezetű gyakorlott mozdulattal visszahelyezte a tekercset a saját vállára és elvitte.
– Ehhez másfajta erő kell, ami csak munka közben szerezhető meg mondta a mester.
Aliena mérges lett. Ezek itt kigúnyolják őket, mikor ők nem akarnak egyebet, mint becsületes úton megkeresni néhány pennyt! A mester szemmel láthatóan élvezi, hogy bolondot csinál belőlük, és nyilván addig folytatja, amíg ő hagyja. De sohasem fogja alkalmazni se őt, se Richardot.
– Köszönöm a szívességét! – mondta gúnyosan, majd sarkon fordult, és otthagyta őket.

Richard le volt törve.
– Azért olyan nehéz, mert csupa víz! Nem voltam rá fölkészülve.
Aliena belátta, hogy derűsnek kell maradnia, ha erkölcsileg támogatni akarja Richardot.
– Nem csak ilyen munka akad itt – mondta, miközben továbbmentek a sáros utcán.
– Mi máshoz kezdhetnénk?
Aliena nem felelt mindjárt. Odaértek az északi falhoz, és balra fordultak, nyugati irányba. Itt voltak a legszegényesebb házak, melyeket a fal tövébe ragasztottak, némelyik nem volt egyéb, mint egy fészer, és mert nem volt hátsó udvaruk, az utcát elborította a szemét.
– Emlékezz vissza rá, hányszor jöttek hozzánk olyan leányok, akiknek nem volt helyük otthon, és még nem mentek férjhez – jegyezte meg Aliena. Atyánk mindig befogadta őket. A konyhán dolgoztak vagy a mosókonyhában, vagy az istállókban, és ünnepnapokon atyánk mindig adott nekik egy pennyt.
– Gondolod, hogy a winchesteri várban lakhatnánk? – kérdezte Richard kétellyel a hangjában.
– Nem. Nem hiszem, hogy befogadnának, amikor a király nincs itt. Így is több emberük van, mint amennyi kell. De sok gazdag ember lakik a városban. Némelyiküknek szüksége lehet cselédre.
– Az nem férfimunka.
Miért nincs neked valamilyen ötleted, akarta mondani Aliena, ahelyett, hogy mindenben hibát találsz, amit én mondok? De beleharapott a nyelvébe, majd így szólt:
– Elég, ha csak az egyikünk dolgozik addig, amíg megkeres egy pennyt, akkor meglátogatjuk atyánkat, és megkérdezhetjük tőle, mihez kezdjünk.
– Igaz. – Richard nem volt elragadtatva attól a

gondolattól sem, hogy csak az egyikük dolgozzék, különösen, na az minden valószínűség szerint Aliena lesz.
Megint balra fordultak, és abba a városrészbe jutottak, amelyet zsidónegyednek neveznek. Aliena megállt egy nagy ház előtt.
– Itt bizonyára vannak cselédek. Richard megdöbbent:
– Csak nem fogsz zsidóknál dolgozni?!
– Miért ne? Aki szegény, ne legyen válogatós. Richard vállat vont, és követte a házba.
A ház kőből épült. Mint a legtöbb városi háznak, keskeny volt a homlokzata, de hátul hosszan elnyúlt. Egy tágas előtérbe jutottak, amely a házat széltében elfoglalta. A tűzhelyen kívül néhány lóca állt benne. A konyha felől szálló illattól Aliena szájában összefutott a nyál, bár nem a megszokott illat volt, ismeretlen fűszerek keveredtek belé. Egy fiatal leány jött elő a ház hátsó traktusából, és köszöntötte őket. Sötét bőre és barna szeme volt, és tiszteletteljesen beszélt:
– Az aranyművest akarjátok látni?
Tehát aranyműves a gazdája.
– Igen – felelte Aliena.
A leány megint eltűnt, ő pedig körülnézett. Egy aranyművesnek természetesen kőházra van szüksége, hogy megóvhassa az aranyát. Az előteret a ház hátsó részétől elválasztó ajtó vastag tölgyfadeszkából készült, és vaspántokkal volt megerősítve. Az ablakok egészen keskenyek voltak, senki, még egy gyerek se tudott volna rajtuk bemászni. Idegesítő lehet, gondolta, ha az ember minden vagyona aranyból és ezüstből áll, amit egy pillanat alatt el lehet lopni, és ott áll kifosztva, minden nélkül. Azután eszébe jutott, hogy az apjának ésszerűbb dolgokból állt a vagyona, földből és a rangjából, mégis

mindent elveszített egyetlen nap leforgása alatt.
Megjelent az aranyműves. Kis termetű, sötét bőrű férfi volt. Összehúzott szemmel fürkészte őket, mintha egy picinyke ékszert vizsgálgatna, s latolgatná az értékét. Egy perc múlva, úgy látszik, megvolt az eredmény, és így szólt:
– El akartok adni valamit?
– Jól ítéltél meg bennünket, aranyműves – mondta Aliena. – Kitaláltad, hogy előkelő származásúak vagyunk, és pillanatnyilag bajba kerültünk. De semmink sincs, amit eladhatnánk.
Az aranyműves gondterheltnek látszott.
– Ha kölcsönt akartok, attól félek, hogy...
– Senkitől se várjuk el, hogy pénzt kölcsönözzön nekünk! – vágott közbe Aliena. – Mivel semmink sincs, amit eladhatnánk, zálogot se tudnánk adni.
– Akkor hogyan segíthetek rajtatok? – kérdezte megkönnyebbülten.
– Nem fogadnál föl engem cselédnek?
– Egy keresztényt? – döbbent meg az aranyműves. – Hogy képzeled? – Szinte hátrahőkölt a föltételezéstől.
– Miért nem? – kérdezte csalódottan a leány.
– Sohasem tenném meg.
Aliena ezt meglehetősen sértőnek érezte. Lealázó, ha valaki az ő vallását kifogásolja. Eszébe jutott az a bölcs mondás, amelyet Richardnak mondott az imént: Aki szegény, ne legyen válogatós. A gazdagnak szabad?
– Elítélnének miatta a városban.
Aliena biztos volt benne, hogy csak kifogásként hozta föl a közvéleményt, de valószínűleg igaza van.
– Akkor talán jobb, ha egy gazdag keresztényt keresünk – mondta.
– Nem árt megpróbálni – jegyezte meg az aranyműves

kétkedőn. – De hadd mondjak nektek valamit bizalmasan. Egy okos ember nem fog cselédnek alkalmazni. Te ahhoz vagy szokva, hogy parancsolj, és nagyon nehezedre esnék az engedelmeskedés. – Aliena már szóra akarta nyitni a száját, hogy tiltakozzék, de az aranyműves egy intéssel megállította. – Ó, tudom, hogy hajlandó volnál. De egész életedben mások szolgáltak ki téged, és a szíved mélyén ma is úgy érzel, hogy a dolgoknak úgy kell elrendeződniük, hogy az neked kedvezzen. Az előkelő származású emberből rossz cseléd válik. Engedetlen, zúgolódó, meggondolatlan, túlérzékeny, és azt képzeli, hogy mindenki másnál keményebben dolgozik, holott éppen kevesebbet, úgyhogy csak gondot okoz. Ez az én tapasztalatom.
Aliena megfeledkezett róla, hogy az imént megsértette a vallását; ő volt az első barátságos ember, akivel összehozta a sors azóta, hogy elmenekültek a várukból.
– De hát mit tehetünk? – kérdezte.
– Én csak azt mondhatom meg, hogy mit tenne egy zsidó. Keresne valamit, amit eladhat. Amikor én idejöttem ebbe a városba, azzal kezdtem, hogy ékszert vásároltam azoktól, akiknek pénzre volt szükségük, azután beolvasztottam az ezüstöt, és eladtam a pénzverőknek.
– De honnan volt pénzed, hogy megvedd az ékszereket?
– A nagybátyámtól kértem kölcsön. Aztán busás kamattal fizettem vissza neki.
– De nekünk senki sem ad kölcsön!
Tűnődve nézett rájuk.
– Mit tettem volna, ha nincs a nagybátyám? Azt hiszem, elmentem volna az erdőbe bogyókat gyűjteni,

azután elhozom az összeset a városba, és eladom a háziasszonyoknak, akiknek nincs idejük arra, hogy az erdőt járják, és nem nevelhetnek gyümölcsfákat az udvarban, mert tele van hulladékkal és szeméttel.
– Most tél van – jegyezte meg Aliena. – Ilyenkor semmi sem terem.
– Milyen türelmetlen az ifjúság! – mosolygott a mester. – Várj egy kicsit!
– Jól van. – Semmi értelme, hogy az apjáról magyarázkodjék. Az aranyműves megtett minden tőle telhetőt, hogy segítsen. – Köszönöm a tanácsot.
– Isten veletek! – Az aranyműves visszament a ház hátsó traktusába, és bezárta maga mögött a súlyos, vasalt ajtót.
A két fiatal kiment a házból. Az aranyműves barátságos volt velük, de egy fél napot elvesztegettek hiába, és Aliena nem tudta legyűrni a csalódottságát. Nem tudván, hová menjenek most, átvágtak a zsidónegyeden, és ismét a Fő utcán találták magukat. Aliena kezdett éhes lenni – ebédidő volt –, és tudta, hogy ha ő éhes, akkor Richardnak biztosan kopog a szeme az éhségtől. Céltalanul kóboroltak, és irigyelték a jól táplált patkányokat, amelyek most odúikban melegednek. Végül odaértek a régi királyi palotához. Megálltak előtte, mint mindenki, aki nem idevalósi, hogy benézzenek a rácsokon át oda, ahol a pénzt verik. Aliena rámeredt az oszlopokba rakott tömérdek ezüstpennyre, s közben arra gondolt, neki elég volna belőlük egyetlenegy, de még azt sem tudja megszerezni.
Kis idő múlva észrevett egy magakorabeli leányt, aki ott állt a közelükben, és rámosolygott Richardra. Barátságosnak látszott. Aliena habozott, de látva mosolyát, végül megszólította:

– Idevalósi vagy?
– Igen – válaszolta a leány. De Richard érdekelte, nem Aliena.
– Atyánk börtönben van! – tört ki belőle. – Egy kis pénzt kellene szereznünk, hogy megéljünk, és megvesztegethessük a foglárt. Nem tudod, mit tehetnénk?
A leány levette szemét Richardról, és Aliena felé fordult.
– Nincs egy pennytek se, és szeretnéd tudni, hogyan lehet egy kis pénzt keresni?
– Úgy van. Hajlandók vagyunk akármilyen nehéz munkára. Bármire. Nem jut eszedbe valami?
A leány hosszú, fürkésző pillantást vetett rá.
– De – mondta végül. – Ismerek valakit, aki segíthetne rajtad. Alienát izgalom fogta el. Ez a leány ma az első, aki igent mond neki.
– Mikor találkozhatnék vele? – kérdezte mohón. – És kiféle-miféle?
– Egy asszony. És akár most is találkozhatsz vele, ha velem jössz.
A testvérek örömteli pillantást váltottak. Aliena alig bírta elhinni, hogy fordulat állhat be sorsukban.
A leány sarkon fordult, ők ketten pedig követték. Egy nagyobb faházhoz vezette őket, a Fő utca déli oldalán. A ház nagyobbik része földszintes volt, de középütt egy kis emeleti rész emelkedett ki. A leány fölment a külső lépcsőn, és intett nekik, hogy jöjjenek utána.
A fönti rész ágyasháznak volt berendezve. Aliena kíváncsian nézett körül: gazdagabban volt díszítve és bútorozva, mint az ő váruk bármelyik szobája még az édesanyjuk életében. A falakat szövött szőnyegek takarták, a padlóra állatbőröket terítettek, az ágyat hímzett függöny vette körül. Egy trónszerű széken

pompásan öltözött, középkorú asszony ült. Fiatalkorában nagyon szép lehetett, gondolta Aliena, habár a vonásai azóta megkeményedtek, a haja pedig megritkult.
– Ez itt Kata asszony – mondta a leány. – Kata, ennek a lánynak egy pennyje sincs, az apját pedig börtönbe csukták.
Kata elmosolyodott. Aliena visszamosolygott rá, habár erőlködnie kellett, valami nem tetszett neki ebben az asszonyban.
– Vidd le a fiút a konyhába – szólalt meg Kata –, és adj neki egy bögre sört, amíg mi beszélgetünk.
A leány kivezette Richardot. Aliena örült, hogy kap egy kis sört, talán még enni is adnak neki valamit.
– Mi a neved? – kérdezte Kata.
– Aliena.
– Szokatlan név. De tetszik nekem. – Fölállt és közelebb lépett. Egy kicsit túl közel. Fölemelte Aliena állat. – Nagyon szép arcod van. – Leheletéből borszag áradt. – Vedd le a köpenyedet.
Alienát zavarba hozta ez a felszólítás, de engedelmeskedett; ártalmatlanul hangzott, amellett a délelőtti visszautasítások után nem akarta elutasítani az első segítőkész gesztust. Lecsúsztatta válláról a köpenyt, letette a padlóra, és ott állt abban a viseltes vászonruhában, amelyet az erdész feleségétől kapott.
Kata asszony körüljárta. A látvány, úgy látszik, tetszett neki.
– Kedves leányom, sohasem lesz hiányod pénzben vagy bármi egyébben. Ha nekem dolgozol, mind a ketten meggazdagszunk.
Aliena fölhúzta a szemöldökét. Ez képtelenségnek hangzott. Hiszen legföljebb a mosásban vagy a főzésben, vagy a varrásban tudna segíteni, de hogyan

tehetne ezzel bárkit is gazdaggá?
– Miféle munkáról beszélsz? – kérdezte.
Kata a háta mögé került. Két keze végigsiklott Aliena oldalán, és megtapogatta a csípőjét. Olyan szorosan állott, hogy a leány érezte, hogy melle a hátának préselődik.
– Szép termeted van – mondta az asszony. – És finom bőröd. Előkelő származású vagy, igaz?
– Atyám Shiring grófja volt.
– Bartholomew! Emlékszem rá, nem mintha az ügyfelem lett volna; atyád roppant erkölcsös férfiú. Most már értem, miért nélkülözöl.
Tehát Kata asszonynak ügyfelei vannak.
– Mivel kereskedsz? – kérdezte Aliena.
Kata nem válaszolt a kérdésre. Most Aliena elé állt, és belenézett a szemébe.
– Szűz vagy, kedvesem?
Aliena arcát elöntötte a szégyen pírja.
– Ne légy ilyen félénk! Látom, hogy nem vagy az. Nem baj. A szüzesség nagy kincs, de persze nem tart sokáig. – Kezét Aliena csípőjére tette, és homlokon csókolta. – Nagyon érzéki teremtés vagy, csak nem tudsz róla. Esküszöm, hogy senki sem tud neked ellenállni. – Kezét a csípőjéről fölcsúsztatta a keblére, gyöngéden megemelte az egyiket, mintha a súlyát méricskélné, majd enyhén megszorította, aztán előrehajolt, és megcsókolta a száját.
Aliena egy pillanat alatt mindent megértett – hogy miért mosolygott rá az a leány Richardra a pénzverde előtt, hogy honnan szerzi Kata asszony a pénzt, és hogy miféle nő is ez a Kata asszony. Szégyellte magát, hogy nem jött rá előbb. Hagyta, hogy Kata megcsókolja, de annyira másként csinálta, mint William Hamleigh, hogy először nem érezte

visszataszítónak. De hát nem ezt kellene tennie azért, hogy pénzt keressen! Kivonta magát Kata öleléséből.
– Te azt akarod, hogy szajha legyek.
– Dehogy, kedvesem. Örömleány. Későn kelhetsz, mindennap szép ruhát hordhatsz, boldoggá teszed a férfiakat, és gazdag leszel. A legjobbak közé fogsz tartozni. Mindenki téged akar majd... Akármennyit kérhetsz tőlük. Akármennyit, hidd el nekem, tudom.
Aliena megborzongott. A várban is volt mindig egy vagy két szajha, szükség volt rájuk ott, ahol oly sok férfi lakott asszony nélkül, de úgy tekintettek rájuk, mint a legalja népségre, az asszonynép legszégyenletesebbjére, még a takarítócselédeknél is alábbvalókra. De nem ettől undorodott annyira Aliena, hogy remegni kezdett, hanem attól, hogy olyan férfiak, mint William Hamleigh, besétálnak ide, és egy pennyért kedvüket tölthetnék vele. Megint eszébe jutott a nehéz férfitest, amint ráfekszik a földön, ő pedig széttárt lábbal, a rémülettől és undortól reszketve várja, hogy beléhatoljon. A jelenet emléke is iszonyodással töltötte el, és megfosztotta nyugalmának és bizakodásának maradékától is. Úgy érezte, hogy ha még egy percig itt marad, újból megtörténik vele az az iszonyat. Páni sietséggel hátrált az ajtó felé. De attól is félt, hogy megsérti Katát. Nem akarta, hogy bárki is megharagudjon rá.
– Bocsáss meg! – motyogta. – Kérlek, ne haragudj rám, de én ezt nem bírom megtenni...
– Gondolkodj rajta! – mondta Kata derűsen. – És gyere vissza, ha meggondoltad magad. Engem mindig itt találsz.
– Köszönöm! – rebegte Aliena. Végre megtalálta az ajtót. Kinyitotta és kisurrant. Még mindig izgatottan leszaladt a lépcsőn az utcára, és odament a földszinti

ajtóhoz. Belökte, de nem mert bemenni.
– Richard, gyere ki! – Nem kapott választ. A ház belseje gyéren volt megvilágítva, s nem látott mást, mint néhány elmosódó női alakot. – Richard, hol vagy?! – kiáltotta hisztérikusan.
Észrevette, hogy a járókelők fölfigyelnek rá, és ez még nyugtalanabbá tette. Végre megjelent Richard, egyik kezében egy bögre sörrel, a másikban egy csirkecombbal.
– Mi baj? – kérdezte teli szájjal. Hangjából kicsendült, hogy bosszankodik, amiért megzavarták.
Aliena karon ragadta és magával húzta.
– Gyere innen! – sziszegte. – Ez egy bordélyház.
Egy-két járókelő hangos nevetésre fakadt ennek hallatán, s némelyikük gúnyos megjegyzést tett rájuk.
– Te is kaphattál volna egy kis húst – mondta Richard.
– Azt akarták, hogy szajha legyek! – kiáltotta Aliena dühösen.
– Jól van, jól van... – Richard kihörpölte a sörét, a bögrét letette az ajtó mögé, a földre, és a csirkecomb maradékát bedugta az inge alá.
– Gyere! – szólt rá türelmetlenül Aliena, bár az, hogy megint kénytelen megleckéztetni az öccsét, valamelyest lehűtötte. A fiú nem látszott fölháborodottnak amiatt, hogy valaki szajhát akar csinálni a nővéréből; annál jobban sajnálta, hogy el kell jönnie onnan, ahol csirkével és sörrel traktálják.
A járókelőit zöme továbbment, látván, hogy vége a mókának, de egyvalaki ottmaradt. Az a jól öltözött asszony volt az, akit a börtönben láttak. Ő adott egy pennyt a foglárnak, aki Megnek szólította. Részvéttel elegyes kíváncsisággal pillantott Alienára. Ő azonban nem bírta elviselni, hogy bárki is nézze, és haragosan elfordította a tekintetét.

Az asszony ekkor megszólította:
– Úgy látom, bajban vagytok.
Kedvesen csengő hangja arra késztette Alienát, hogy visszaforduljon.
– Igen – mondta kis szünet után. – Bajban vagyunk.
– Láttalak benneteket a börtönben. Az én férjem is ott van, és mindennap meglátogatom. Ti miért vagytok itt?
– Ott van az atyánk.
– De ti nem mentetek be.
– Mert nem volt mivel lefizessük a foglárt.
Meg a leány válla fölött a bordélyházra pillantott.
– Itt próbáltál pénzt szerezni?
– Igen, de nem tudtam, mi ez, amíg...
– Szegény kis teremtés – mondta Meg. – Az én Annie-m éppen ennyi idős lenne, ha élne... Gyertek oda velem holnap a börtönhöz, és majd meglátjuk, hátha rá tudjuk venni Odót, hogy viselkedjék keresztény ember módjára, és szánjon meg két sorsüldözött gyermeket.
– Ó, az csodálatos lenne! – Aliena meg volt hatva, jóllehet semmi biztosítékot nem látott a sikerre, de már az is, hogy valaki hajlandó segíteni, könnyeket csalt a szemébe.
Meg változatlanul kitartóan fürkészte.
– Ebédeltetek egyáltalán?
– Nem. Richard kapott valamit enni... ott.
– Gyertek haza velem. Kaptok tőlem egy kis kenyeret és húst. – Észrevette Aliena gondterhelt pillantását, s hozzáfűzte: – Nem kell semmit tennetek érte.
Aliena hitt neki.
– Köszönöm! – mondta. – Nagyon kedves vagy. Nem sokan voltak eddig kedvesek hozzánk. Nem is tudom, hogy köszönjem meg.
– Sehogy – mondta az asszony. – Gyertek velem!

Meg férje gyapjúval kereskedett. A város déli részében álló házában, vásárnapokon a bódéjában. A Saint-Giles Hill-i, évente tartott nagy gyapjúvásáron fölvásárolta a gyapjút a környező falvak parasztjaitól. Nagy zsákokba gyömöszölte, melyek mindegyikébe kétszáznegyven birka lenyírt gyapja fért, és a ház végében lévő pajtában raktározta el. Évente egyszer, amikor a flamand takácsok átküldték ügynökeiket a szigetországba, hogy vásároljanak a puha, erős angol gyapjúból, Meg férje eladta nekik egész készletét, és arról is gondoskodott, hogy Doverben hajóra tegyék, és Boulogne-on át Bruges-be és Gentbe szállítsák, ahol a gyapjúból kiváló minőségű szövetet szőnek, és világszerte árusítják olyan áron, amely sokkal magasabb annál, amennyit a birkákat tenyésztő parasztok a gyapjúért kapnak, így mesélte Meg Alienának és Richardnak ebéd közben, arcán azzal a meleg mosollyal, amely azt sugallta, hogy bármi történjék is, az embereknek nincs okuk rá, hogy rosszak legyenek egymáshoz.
A férjét megvádolták, hogy csal a mérésnél, s ez olyan bűn, amit a város nagyon szigorúan vesz, mert jólétének alapja a tisztességes kereskedésből fakadó tekintély. Meg szavaiból ítélve Aliena azt gondolta, lehet némi igazság a vádban. A férj távolléte nem változtatott az üzletmeneten: Meg egyszerűen átvette a szerepét. Télen különben sem sok tennivaló akad. Áthajózott Flandriába, és biztosította férjura üzletfeleit, hogy a vállalat ugyanúgy működik, mint eddig, megjavíttatta a pajtát, s egyúttal meg is nagyobbíttatta. Ha eljön a birkanyírás ideje, ugyanúgy föl fogja vásárolni a gyapjút, ahogy az ura tette. Értett hozzá, hogyan kell megállapítani a minőséget és az árat. Már fölvették a kereskedők céhébe, annak ellenére, hogy a

férje tekintélyén csorba esett, mert a kereskedők hagyományosan segítik egymás családját, ha bajba kerülnek, és még amúgy sem bizonyosodott be az ura bűnössége.
Richard és Aliena elköltötte az ételt és a bort, és a kandalló mellett beszélgettek, amíg be nem sötétedett odakint. Akkor visszamentek a kolostorba aludni. Alienát megint lidércálmok gyötörték. Ezúttal az apjáról álmodott, aki álmában egy trónszéken ült a börtönben, sápadtan, egyenes derékkal és tiszteletet parancsolón, mint mindig, és amikor odament hozzá, meg kellett hajolnia előtte, mintha ő volna a király. Apja szemrehányóan szólt hozzá, mondván, hogy ő juttatta börtönbe, hogy beköltözhessen a bordélyházba. Ő fölháborodott ezen az igazságtalan vádon, és haragosan vágta a szemébe, hogy apja kergette el őt. Azt is hozzá akarta tenni, hogy kiszolgáltatta őt William Hamleigh kényének-kedvének, de restellte bevallani az apjának, mit tett vele William. Ekkor észrevette, hogy ő is ott van, az ágyon ül, és cseresznyét eszeget egy tálból. A magokat ráköpte, és fölsebezte velük az arcát. Az apja mosolyogva nézte, és akkor William elkezdte őt az érett cseresznyével dobálni. A szemek szétfröccsentek az arcán és a ruháján, mire sírásra fakadt, mert bár a ruha ócska volt, ez volt az egyetlen ruhája, és most cseresznyétől volt maszatos, mintha vér fröccsent volna rá.
Olyan elviselhetetlen szomorúság kerítette hatalmába álmában, hogy amikor fölébredt, és rájött, hogy csak álom volt, óriási megkönnyebbülést érzett, pedig tudta, hogy a valóság – se otthona, se egy pennyje – sokkal rosszabb annál, mintha érett cseresznyével dobálták volna meg.
A fal résein át beszűrődött a hajnali világosság.

Körülötte már majdnem mind fölébredtek, mocorogtak vagy ide-oda járkáltak. Nemsokára jöttek a szerzetesek, kinyitották az ajtókat és a zsalugátereket, és reggelizni szólították mindenkit.
Aliena és Richard sietve ettek, majd visszamentek Meg házához, aki már indulásra készen várta őket. Erősen fűszerezett marharagut készített a férjének, amelyet majd fölmelegít ebédre. Aliena rászólt Richardra, hogy vigye helyette a nehéz fazekat. Bárcsak ők is vihetnének valamit az apjuknak! Nem gondolt rá előbb, de még ha gondolt volna is, akkor sem vehetne semmit. Rettenetes volt arra gondolnia, hogy nem tehetnek érte semmit.
Végigmentek a Fő utcán, és bementek a várba a hátsó kapun, majd elhaladtak a donjon mellett, lefelé haladva a dombról, a börtönhöz. Alienának eszébe jutott, mit mondott az előző napon Odo, amikor azt kérdezte tőle, jól van-e az apja. Nincs jól – mondta a foglár. – Halálán van. Akkor azt gondolta, túloz kegyetlenségében, de most elfogta az aggodalom.
– Valami baja esett atyámnak? – kérdezte Megtől.
– Nem tudom, kedvesem. Még sohasem láttam.
– A börtönőr azt mondta, halálán van.
– Az egy szemét alak. Biztosan azért mondta, hogy még szerencsétlenebbül érezzétek magatokat. De hát úgyis mindjárt megtudod.
Aliena Meg minden jó szándéka ellenére sem nyugodott meg, s csupa félelem volt a szíve, miközben beléptek a kapun a börtön dohos homályába.
Odo a helyiség közepén, a tűz fölött melengette a kezét. Bólintott Megnek, és kérdőn nézett Alienára:
– Hoztál pénzt?
– Majd én fizetek helyettük – szólt Meg. – Itt egy penny és egy másik értük. Odo bárgyú képére mohó

kifejezés ült ki.
– Kettő jár tőlük. Fejenként egy.
– Ne légy kutya! Vagy beengeded mindkettőjüket, vagy bepanaszollak a kereskedőcéhben, és el fogod veszítem az állásodat.
– Jól van, jól van, ne fenyegetőzz! – zsémbelt a foglár. Egy boltíves folyosó felé bökött, amely jobboldalt nyílt a falban. – Bartholomew arra van.
– Gyertyára van szükségetek – mondta Meg. Két gyertyát vett elő a köpenye zsebéből. Meggyújtotta őket a tűz fölött, és az egyiket odaadta Alienának. Gondterheltnek látszott. – Remélem, minden rendben lesz – mondta, és megcsókolta. Majd elsietett a szemközti folyosón.
– Köszönöm a pennyt! – kiáltotta utána Aliena, de Meg már eltűnt a homályban.
Aliena félénken nézett az Odo által mutatott irányba. Magasra tartotta a gyertyát, végigment a folyosón, és egy kis négyszögletes előtérben találta magát. A gyertyafényben három súlyos, kívülről rúddal lezárt ajtót vett észre. A középső! – kiáltotta utána Odo.
– Emeld ki a rudat, Richard! – szólt Aliena.
Richard kiemelte a nehéz rudat a kampókból, és az ajtó mellé állította. Aliena kinyitotta az ajtót, és magában halk fohászt küldött az ég felé.
A cella sötét volt, csak az ő gyertyája teremtett halvány világosságot. Habozva állt meg a küszöbön, és szemét a mozgó árnyékokra meresztette. Olyan szag csapta meg, mint egy árnyékszékben.
– Ki az? – kérdezte egy hang.
– Atyám? – kérdezte Aliena. Nagy nehezen kivett egy sötét, ülő alakot a szalmával behintett földön.
– Aliena? – A megszólaló hangjából hitetlenség csendült ki. – Te vagy az, Aliena?

A hang az apjáéra emlékeztetett, csak öregesebbnek tetszett.
Aliena közelebb lépett a magasra tartott gyertyával. A fogoly fölnézett rá, s a gyertyafény rávetődött az arcára. Aliena felnyögött az iszonyattól.
Alig ismerte meg az apját.
Mindig szikár volt, de most úgy festett, mint egy csontváz. A ruhája rongyokban lógott róla, a bőre csupa mocsok.
– Aliena! – sóhajtotta. – Te vagy az? – Mosolyogni próbált, de mosolya olyan volt, mint egy halálfej vigyora.
Aliena könnyekben tört ki. Nem volt felkészülve rá, hogy ennyire megváltozott. A látvány a legborzalmasabb képzeletet is fölülmúlta. Azonnal tudta, hogy apja csakugyan halálán van, a gonosz Odo igazat mondott. De még él és szenved, és fájdalmasam örül annak, hogy láthatja a leányát. Aliena megfogadta magában, hogy higgadt lesz, de most teljesen elvesztette az önuralmát. Térdre esett az apja előtt, miközben csukladozva tört föl belőle a zokogás.
Apja előrehajolt, karját leánya köré fonta, és vigasztalóan veregette a hátát, mintha egy síró kisgyermeket akarna megnyugtatni, aki lehorzsolta térdét, vagy összetörte kedves játékát.
– Ne sírj! – mondta gyöngéden. – Ne sírj, mikor oly boldoggá tetted atyádat.
Aliena érezte, hogy kiveszik kezéből a gyertyát.
– És ez a nagyra nőtt fiatalember az én Richardom?
– Igen, atyám – szólalt meg a fiú rekedt hangon.
Aliena magához ölelte az apját, és úgy érezte, mintha egy csontokkal tele zsákot szorítana. Annyira elsorvadt, hogy semmi hús nem maradt a bőre alatt.

Mondani akart neki valamit, valami kedveset és vigasztalót, de a sírástól nem tudott megszólalni.
– Richard – szólalt meg az apjuk –, hogy megnőttél! Tán már szakállad is van?
– Még csak ütközik, atyám, de egészen világos.
Aliena észrevette, hogy Richard is a könnyeivel küszködik, és erőnek erejével igyekszik tartani magát. A fiú megalázónak erezné, ha sírva fakadna az apja előtt, aki bizonyára rápirítana, hogy viselkedjék férfi módjára, ami még rosszabb lenne. Richard miatt aggódva Aliena is abbahagyta a sírást. Minden erejére szükség volt, hogy összeszedje magát. Még egyszer magához szorította apja ijesztően sovány testét, majd elengedte, megtörölte a szemét, és belefújta az orrát ruhája ujjába.
– Jól vagytok mind a ketten? – kérdezte az apja. Sokkalta lassabban beszélt, mint ahogy megszokták tőle, és néha megremegett a hangja. – Hogyan boldogultok? Hol laktatok mostig? Ezek itt semmit se mondtak nekem rólatok, és ez volt a legszörnyűbb kín, amit csak kitalálhattak. De úgy látom, jól vagytok. Épek és egészségesek! Ez nagyszerű!
A kín említése eszébe juttatta Alienának, vajon fizikai kínzást is el kellett-e szenvednie, de nem kérdezte meg: félt, hogy mit fog hallani. Ehelyett inkább hazugsággal válaszolt a kérdésre:
– Jól vagyunk, atyám. – Tudta, hogy az igazság lesújtóan hatna rá. Tönkretenné ezeket a boldog pillanatokat, és önvád gyötörné életének utolsó napjaiban. – A várban laktunk, és Máté vigyázott ránk.
– De most már nem lakhattok ott. A király azt a hájas fajankót, Percy Hamleigh-t tette meg gróffá, mostantól övé a vár.
Tehát ezt már tudja.

– Nem baj – mondta Aliena. – Már eljöttünk onnan.
Apja megérintette a ruháját, azt a hitvány vászoninget, amelyet az erdészné adott neki.
– Mi ez rajtad? – kérdezte élesen. – Eladtad a ruháidat?
Még mindig jó a szeme, állapította meg Aliena. Nem lesz könnyű becsapni. Elhatározta, hogy legalább részben elárulja az igazat.
– Sietve kellett eljönnünk a várból, úgyhogy nincs más ruhánk.
– Hol van most Máté? Miért nincs veletek? Ettől a kérdéstől félt Aliena. Habozott a válasszal. Csak egy percig tartott a csönd, de az apja észrevette.
– Beszélj! Ne próbálj semmit se eltitkolni előlem! – és hangjából a régi tekintély csendült ki. – Hol van Máté?
– Megölték Hamleigh-ék. De minket nem bántottak! – tette hozzá gyorsan, s visszafojtotta a lélegzetét. Elhiszi-e?
– Szegény Máté! – mondta az apja szomorúan. – Sohasem volt harcos természet. Remélem, egyenesen az égbe került.
Tehát elhitte a történetet, gondolta Aliena megnyugodva. Gyorsan elterelte a szót erről a veszedelmes témáról.
– Azért jöttünk Winchesterbe, hogy megkérjük a királyt, valamiképpen gondoskodjék rólunk, de...
– Nincs értelme! – szakította félbe hevesen az apja, még mielőtt elmagyarázhatta volna, miért nem találkoztak a királlyal. – Semmit sem fog tenni értetek.
Alienát bántotta ez az elutasító hangnem. A sorscsapások ellenére minden tőle telhetőt megtett, és azt szerette volna, ha azt hallja: jól tetted, leányom, nem pedig azt, hogy csak az idejét vesztegeti. Apjuk mindig bőkezű volt a szidásban és fukar a dicséretben.

– Akkor mit tegyünk, atyám? – kérdezte alázatosan.
Apja megmoccant ültében, s közben megcsörrent valami. Aliena rémülten vette észre, hogy meg van láncolva.
– Alkalmam adódott, hogy egy kis pénzt elrejtsek. Nem volt egészen szerencsés alkalom, de meg kellett ragadnom. Ötven bizánci tallér volt bevarrva egy övbe, az ingem alatt. Az övet egy papra bíztam.
– Ötven! – Aliena meglepődött. A bizánci tallért nem Angliában verik, hanem Bizáncból hozzák. Még sohasem látott egyszerre egynél többet. Egy bizánci aranytallér értéke huszonnégy ezüstpenny. Ötven tallér annyi, mint... el sem tudta képzelni.
– Miféle papra?
– Ralph atyára, az Északi-kapunál lévő Szent Mihály-templom papjára.
– Jóember?
– Remélem. Tulajdonképpen nem tudom. Azon a napon, amikor Hamleigh-ék Winchesterbe hoztak, mielőtt ide zártak volna, néhány percre egyedül maradtam vele, és tudtam, hogy ez az utolsó lehetőségem. Odaadtam neki az övet, és kérve kértem, hogy őrizze meg nektek. Ötven bizánci tallér öt font ezüstöt ér.
Öt fontot! A hír hallatán Aliena agyán átfutott, hogy ennyi pénz megváltoztathatja a sorsukat. Nem fognak többé nélkülözni, nem kell egyik napról a másikra élniük. Vehetnek maguknak kenyeret és egy pár csizmát e helyett a lábgyötrő facipő helyett, sőt két olcsó pónilovat is, ha nagyobb utat kell megtenniük. Nem oldódik meg minden gondjuk, de a pénz véget vet annak az ijesztő érzésnek, hogy örökké az éhhalál határán állnak. Nem kell örökké azon töprengenie, hogyan éljék túl a következő napot. Ehelyett valami

gyümölcsöző lépésen törheti a fejét, például azon, hogyan hozhatná ki apját erről a borzalmas helyről.
– Ha megkapjuk a pénzt, mit tegyünk vele? – kérdezte.
– Bű kell szabadítanunk innen!
– Én már nem szabadulok ki innen – mondta az apja nyersen. – Ezt felejtsd el! Már rég fölakasztottak volna, ha nem volnék a halálomon.
Aliena följajdult. Hogy beszélhet így?
– Miért vagy így meglepve? A királynak meg kell szabadulnia tőlem, de ha felköttetne, nyomná a lelkiismeretét.
– Atyám – szólalt meg Richard –, ezt a helyet nem őrzik valami erősen, amíg nincs itt a király. Néhány ember segítségével biztosan ki tudnálak szabadítani!
Aliena tudta, hogy ez lehetetlen. Richardnak nincs meg sem a képessége, sem a kellő tapasztalata ahhoz, hogy megszervezze a kiszabadítást, amellett túl fiatal is ahhoz, hogy rá tudjon beszélni másokat, hogy legyenek a segítségére. Attól félt, apja megbántja Richardot, kigúnyolja a javaslatát, de ő csak ennyit mondott:
– Verd ki a fejedből! Ha megtennéd, akkor sem volnék hajlandó elmenni innen veled.
Aliena tudta, hogy ha egyszer elhatározta magát, akkor nincs értelme vitatkozni vele. De csaknem megszakadt a szíve, ha arra gondolt, hogy ebben a bűzös odúban kell bevégeznie az életét. Közben azonban eszébe jutott, hogy sok mindent tehet azért, hogy megkönnyítse helyzetét.
– Jól van, ha itt akarsz maradni, kitakaríthatjuk a cellát, és friss kákát teríthetünk a padlóra. Meleg ételt hozunk neked mindennap. Hozunk gyertyákat is, és talán kaphatnánk kölcsön valakitől egy bibliát, hogy olvashasd. Tüzet is rakhatnánk...

– Állj! – szakította félbe az apja. – Semmit sem tesztek! Nem akarom, hogy a gyermekeim arra pazarolják az életüket, hogy egy börtön körül lebzseljenek, egy öregember halálára várva.
Aliena szemét megint elöntötték a könnyek.
– De nem hagyhatunk itt így!
Apja úgy tett, mintha nem is hallotta volna, többnyire így vette tudomásul mások szerinte ostoba ellenérveit.
– Drága édesanyádnak volt egy nővére, Edithionnéd. A Gloucesterbe vezető országút melletti Huntleigh-ben lakik a férjével, aki lovag. Oda menjetek!
Alienának eszébe jutott, hogy akkor még láthatnák is néha atyjukat. És talán a sógorának megengedné, hogy könnyítsen itteni helyzetén. Megpróbált visszaemlékezni Edith nénjére és Simon bácsira. Anyjuk halála óta egyszer sem találkozott velük. Valami halvány emlékkép élt benne egy, az anyjához hasonlóan keserű, ideges nőről és egy tagbaszakadt, szívélyes férfiról, aki rengeteget evett-ivott.
– Törődni fognak velünk? – kérdezte bizonytalanul.
– Persze. A rokonaitok.
Aliena nem volt benne bizonyos, hogy ez elégséges ok egy szegény lovagi család számára, hogy szívesen befogadjon két nagyra nőtt, éhes kamaszt az otthonába, de ha atyjuk azt mondja, bíznia kell benne.
– De mit tegyünk? – kérdezte.
– Richard a nagybátyja fegyverhordozója lesz, és megtanul mindent, amit egy lovagnak tudnia kell. Te pedig Edith nénéd udvarhölgye leszel, amíg férjhez nem mész.
Miközben beszélgettek, Aliena úgy érezte, mintha egy nehéz terhet cipelt volna mérföldeken át, de mindaddig nem vette észre, mennyire megfájdult a háta, amíg le nem tette. Most, hogy az atyja gondolkodott helyette,

egyszerre úgy látta, hogy az elmúlt napok felelőssége elviselhetetlenül súlyos terhet rótt rá. Atyjának tekintélye, kivált, hogy még itt, a börtönben, betegen is ura a helyzetnek, megnyugtatta és valamelyest enyhítette a szomorúságát, mert valahogyan szükségtelennek látszott amiatt aggódnia, aki ennyire tudja, mit akar.
Most még parancsolóbb hangon szólalt meg:
– Mielőtt magamra hagytok, mind a kettőtöknek meg kell esküdnie valamire.
Aliena megijedt. Mindig ellene volt az esküvéseknek. Aki esküt tesz, a lelkét kockáztatja. Csak akkor esküdjék meg az ember valamire, ha biztos benne, inkább meghal, mint hogy megszegje. Atyja is az esküjének köszönheti, hogy idekerült. A többi főúr megszegte a szavát, és elfogadta királyául Istvánt, de ő nem. Inkább meghal, mint hogy megszegje az esküjét – és most itt haldoklik.
– Add ide a kardodat! – mondta az apa a fiának. Richard kihúzta a kardját, és odaadta neki.
Apjuk átvette és megfordította, úgy, hogy a markolatát tartotta feléje.
– Térdelj le! Richard letérdelt előtte.
– Tedd a kezed a markolatra! – Kis szünetet tartott, mintha erőt gyűjtene, majd hangja olyan erőteljesen csendült föl, mint a harangok zúgása. – Esküdj meg a Mindenható Istenre, Jézus Krisztusra és az összes szentekre, hogy addig nem nyugszol, amíg nem leszel Shiring grófja és mindama birtokok ura, melyeket én kormányoztam!
Aliena meglepődött és egy kicsit megijedt. Azt várta, hogy atyja valamilyen általánosabb ígéretet tétet velük, például azt, hogy mindig igazat mondanak, és félik az Istent, de nem, olyan feladatot tűz Richard elé,

amelyre az egész élete rámehet.
Richard mély lélegzetet vett, és remegő hangon elismételte:
– Esküszöm a Mindenható Istenre, Jézus Krisztusra és az összes szentekre, hogy addig nem nyugszom, amíg Shiring grófja nem leszek és mindama birtokok ura, melyeket atyám kormányozott!
Atyjuk fölsóhajtott, mintha súlyos feladatot teljesített volna. Majd ismét meglepetést okozott Alienának, megfordult, és feléje tartotta a kard markolatát:
– Esküdj meg a Mindenható Istenre, Jézus Krisztusra és az összes szentekre, hogy vigyázni fogsz Richard öcsédre mindaddig, amíg nem teljesítette a fogadalmát!
Alienát végtelen szomorúság árasztotta el. Tehát ez lesz a sorsuk: Richard bosszút áll atyjukért, ő pedig vigyáz Richardra. Ezzel beteljesül az ő bosszúja is, mert ha Richard lesz Shiring grófja, William Hamleigh elveszíti az örökségét. Átsuhant az agyán, hogy őt senki sem kérdezte meg, hogyan akarja leélni az életét, de ez az esztelen gondolat éppen olyan gyorsan elszállt, mint ahogyan jött. Ez az ő sorsa, hozzá illő, tisztes sors. Nem volt ellenére, de tudta, hogy sorsdöntő perceket él át; mintha a háta mögött bezárulna az ajtó, és egyszer s mindenkorra ki lenne jelölve az életútja. Kezét a kard markolatára tette, hogy elmondja az eskü szövegét. Maga is meglepődött, milyen erőteljesen és határozottan cseng a hangja:
– Esküszöm a Mindenható Istenre, Jézus Krisztusra és az összes szentekre, hogy vigyázni fogok Richard öcsémre, amíg nem teljesíti a fogadalmát! – Keresztet vetett. Elrendeltetett, mondta magában. Megesküdtem, és inkább haljak meg, semmint megszegjem a szavam. Ez a gondolat dühös elégtétellel töltötte el.

– Jól van – mondta az apjuk, és hangja megint alig hallhatóvá gyengült Most már nem kell többé idejönnötök.
Aliena nem akarta elhinni, amit hallott:
– Simon bátyánk időnként elhozhat bennünket hozzád, hogy láthassuk, tisztességesen táplálnak-e, melegben vagy-e...
– Nem! – mondta az apja keményen. – Feladatotok van, amit teljesítenetek kell. Nem pazarolhatjátok az időtöket arra, hogy egy börtönt látogassatok.
Megint kihallotta a hangjából, hogy kár is tiltakozniuk, de nem bírta megállni, hogy ne szálljon szembe kegyetlen döntésével.
– Csak azt engedd meg, hogy még egyszer eljöjjünk, és elhozzuk, amire, szükséged van!
– Nincs szükségem semmire!
– Kérlek...
– Soha többé!
Aliena föladta. Atyjuk mindig ugyanolyan könyörtelen volt magához, mint másokhoz.
– Jól van... – De úgy hangzott, mint egy jajdulás.
– Most pedig menjetek.
– Máris?
– Igen. Ez itt a kétségbeesés, a romlás és a halál helye. Most, hogy láttalak benneteket, és tudom, jól vágytok, és megígértétek, hogy visszaszerzitek, amit én elvesztettem, elégedett vagyok. Semmi sem tudja lerontani a boldogságomat, csak ha azt látom, hogy börtönlátogatásra pazaroljátok az időtöket. Menjetek!
– Atyám, ne! – tiltakozott a leány, jóllehet tudta, hogy hasztalan.
– Hallgass ide, leányom – és végre ellágyult a hangja.
– Egész életemben becsületesen éltem, és most meg fogok hátai. A bűneimet meggyóntam, felkészülten

állok az örökkévalóság ítélete előtt. Imádkozzatok a lelkemért! Menjetek!
Aliena előrehajolt, és megcsókolta a szemöldökét. Könnyei végigcsorogtak apja arcán.
– Isten veled, drága atyám! – suttogta s fölállt. Richard is lehajolt és megcsókolta.
– Isten veled, atyám! – mondta reszkető hangon.
– Áldjon meg benneteket az Isten, és segítsen, hogy betartsátok fogadalmatokat.
Richard letette mellé a gyertyát. Lassan az ajtóhoz mentek. A küszöbön Aliena visszafordult, és még egy pillantást vetett rá a bizonytalan világításban. Apjuk csont és bőr arcán az oly ismerős rideg határozottságot látta. Addig nézte, amíg könnyei elhomályosították a látását. Akkor megfordult, és szó nélkül végigment a folyosón, majd az előtéren, ki a friss levegőre.

Richard ment elöl. Aliena a fájdalomtól kábultan követte. Mintha az apja már meg is halt volna, de a valóság rosszabb: még mindig szenved. Hallotta, hogy Richard kérdezősködik, merre kell menniük, de nem figyelt oda. Mindaddig nem törődött vele, hová mennek, amíg az öccse meg nem állt a kis fatemplom előtt, melynek oldalához egy kunyhót tapasztottak. Körülpillantott, és látta, hogy igencsak szegényes a környék. Csupa düledező kis ház, szemetes utcák, ahol kiéhezett kutyák marakodnak a patkányokkal a hulladékért, és mezítlábas gyerekek játszadoznak a sárban.
– Ez lesz a Szent Mihály-templom – mondta Richard.
A templom falának támaszkodó kunyhónak – bizonyára a lelkészlak mindössze egy zsalugáteres ablaka volt. Az ajtó tárva-nyitva állt. Bementek.

A szoba közepén tűz parázslott. A bútorzat egy durván faragott asztalból, néhány székből és egy söröshordóból állt. A földpadlóra kákát szórtak. A tűz mellé húzott széken egy férfi ült, és éppen ivott egy jókora korsóból. Ötven körüli, sovány emberke volt, orra vörös, haja ősz, gubancos. Közönséges mindennapi ruhát viselt, barna ujjast, melyből kilátszott piszkos inge, a lábán facipőt.
– Ralph atya? – kérdezte Richard kétkedőn.
– És ha az vagyok? – hangzott a válasz.
Aliena sóhajtott. Miért kellemetlenkednek az emberek, amikor anélkül is annyi baj van a földön? De nem érzett erőt ahhoz, hogy beszélgetést kezdeményezzen a modortalanságról, inkább átengedte a szót Richardnak, aki így szólt:
– Ez azt jelenti, hogy igen?
A kérdésre kintről érkezett válasz:
– Ralph! Odabent vagy?
Egy középkorú asszony jött be, és egy darab kenyeret meg egy hasas fazekat hozott, amely a szagokból ítélve húsos ragut tartalmazott. Először esett meg az utóbbi napokban, hogy a hús szagától nem futott össze a nyál Aliena szájában, annyira elzsibbadt, hogy még éhséget sem érzett.
Az asszony Ralph atya háza népéhez tartozhatott, mert a ruhája éppoly szegényes volt, mint a papé. Szó nélkül elvette tőle az ételt, és máris nekilátott. Az asszony közönyösen pillantott a jövevényekre, és máris kiment.
– Nos, Ralph atya – szólalt meg Richard –, én Bartholomew-nak, Shiring korábbi grófjának a fia vagyok.
A lelkész abbahagyta az evést, és fölnézett rájuk. Arcára ellenséges kifejezés ült ki, és még valami, amit

Aliena nem tudott meghatározni: félelem? bűntudat? Majd figyelmét visszafordította az ételre.
– Mit akarsz tőlem? – motyogta.
– Tudod jól, mit akarok – mondta Richard. – A pénzemet. Az ötven bizánci tallért.
– Nem tudom, miről beszélsz.
Aliena hitetlenkedve nézett rá. Ez lehetetlen! Atyjuk erre az emberre bízta a pénzt, amit nekik szánt, így mondta! Atyjuk nem téved ilyen dolgokban. Richard elsápadt.
– Hogy érted ezt?
– Úgy értem, hogy nem tudom, miről beszélsz. Most pedig menj az anyádba! – és nagyot kanalazott a raguból.
Persze hazudik, de mit tehetnek vele?
– Atyám pénzt hagyott nálad. Ötven bizánci tallért. Azt mondta neked hogy add át nekem. Hol van?
– Az apád semmit se hagyott nálam.
– Azt mondta, hogy nálad hagyta.
– Akkor hazudott.
Jól tudták, hogy apjuk sohasem hazudott senkinek. Aliena most szólalt meg először:
– Te hazudsz, és ezt tudjuk.
Ralph atya vállat vont:
– Tegyetek panaszt a seriffnél.
– Bajban lennél, ha megtennénk. Ebben a városban a tolvajnak levágják a kezét.
A lelkész arcán a félelem árnyéka suhant át, de máris eltűnt, és a válasza pimaszul hangzott:
– Az én szavam ellenében egy bebörtönzött áruló szava nem sokat ér, ha az apátok egyáltalán megéri, hogy bizonyítani próbálja igazát.
Aliena tudta, hogy igaza van. Nem lesz elfogulatlan tanú, aki bizonyítaná, hogy apjuk átadta a pénzt, mert

az egésznek a titoktartás a lényege: olyan pénz ez, amit nem tudott elvenni sem a király, sem Percy Hamleigh, sem a többi dögkeselyű, aki ott körözött a kegyvesztett gróf vagyona fölött. Ugyanaz a helyzet, mint az erdőben, gondolta keserűen. Bárki büntetlenül kifoszthatja őket, mert egy bukott főúr gyermekei. Miért félek ezektől az emberektől? – kérdezte magától dühösen. Miért nem ők félnek éntőlem?
Richard ránézett, és halkan megkérdezte:
– Igaza van, nem?
– De! – felelte mérgesen. – Semmi értelme a seriffnél panaszt tenni. Visszagondolt arra az egyetlen esetre, amikor férfiak megijedtek tőle, a gyönge nőtől: amikor az erdőben leszúrta azt a hájas útonállót, a másik pedig félelmében elmenekült. Ez a pap semmivel sem különb egy zsiványnál. De öreg és erőtlen, és valószínűleg azt hitte, hogy sohasem fogja látni áldozatait. Talán rá lehet ijeszteni.
– Akkor mit tegyünk? – súgta Richard.
Alienából hirtelen kitört a düh:
– Fölgyújtjuk a házát! – kiáltotta. A szoba közepére lépett, és facipőjével szerterúgta a parázsló hasábokat. A káka azonnal tüzet fogott a tűzhely körül.
– Hé! – üvöltött föl Ralph atya. Félig fölemelkedett ültéből, elejtette a kenyeret, és ölébe döntötte a ragut, de mielőtt talpra állhatott volna, Aliena nekiugrott. Teljesen elvesztette az önuralmát, gondolkodás nélkül cselekedett. Lelökte a férfit a székről a földre. Meglepődött, hogy milyen könnyen ment. A lendülettől maga is térddel a pap mellére esett, és rázni kezdte. A dühtől eszét vesztve, szorosan fölé hajolt, úgy sikoltotta:
– Hazug, istentelen, tolvaj zsivány! Meg foglak égetni!
A lelkész szeme kigúvadt, és még rémültebbnek

látszott. Aliena követte a pillantását, és látta, hogy Richard kihúzta a kardját, és lecsapni készül vele. A lelkész csupa mocsok arca elsápadt.
– Ördögök vagytok... – suttogta.
– Te vagy az ördög, aki ellopod a szegény gyermekek pénzét! – A szeme sarkából észrevett egy fadarabot, amelynek egyik vége lángra kapott. Fölkapta és izzó hegyét a lelkész arca elé tartotta: – Kiégetem a szemed, egyiket a másik után! Először a balt...
– Könyörgök, ne... – rebegte a pap. – Ne bánts...
Alienát meglepte, hogy ilyen hamar megadta magát. Aztán észrevette, hogy ég a káka körülötte.
– Hol a pénz! – szólt váratlanul higgadtan.
A lelkész még mindig reszketett a félelemtől.
– A templomban – nyögte.
– Pontosan hol?
– Az oltár mögötti kő alatt.
Aliena Richardra pillantott.
– Vigyázz rá, amíg kimegyek. Ha megmoccan, öld meg!
– Allie – mondta Richard –, le fog égni a ház.
Aliena a sarokba ment, és fölemelte a hordó fedelét. Félig volt sörrel. Megragadta a peremét, és feldöntötte. A sör szétfolyt a földön, eláztatta a kákát, és eloltotta a lángokat.
Kiment a kunyhóból. Tudta, csakugyan képes lett volna megvakítani a lelkészt, de szégyenkezés helyett diadalt érzett. Eldöntötte magában, hogy többé nem lesz áldozat, és most bebizonyította, hogy érvényesíteni tudja elhatározását. Odament a templomhoz, és megpróbálta kinyitni az ajtót. Egy kis lakat lógott rajta. Visszamehetett volna a paphoz a kulcsért, de nem ment, elővette ruhaujjából a tőrt, pengéjét az ajtó résébe nyomta, és lefeszítette a lakat

pántját. Az ajtó kicsapódott. Bement.
Nagyon szegény templomocska volt. Nem volt benne más, mint az oltár, és csak valami kezdetleges mázolmány díszítette az agyaggal tapasztott falat A sarokban egyetlen gyertya lángja reszketett egy kis faszobor előtt, amely nyilván Szent Mihályt ábrázolta. Aliena diadalérzetét némiképp megzavarta az a felismerés, hogy öt font rettenetes kísértés egy olyan szegény ördögnek, mint Ralph atya. De kiverte fejéből a szánalmat.
A templomnak földpadlója volt, az oltár mögött találta meg az egyetlen nagy kőlapot. Meglehetősen kézenfekvő rejtekhely, de aligha jut eszébe bárkinek is, hogy egy ilyen szemmel láthatóan szegény templomot raboljon ki. Aliena féltérdre ereszkedett, és megpróbálta eltolni a követ. Nagyon nehéz volt, s nem mozdult. Aggódni kezdett, nem bízott benne, hogy Richard hosszabb ideig féken tudja tartani a papot Ralph atya kiszökhet, segítséget hívhat, és akkor Alienának be kell bizonyítania, hogy a pénz az övé. Bár ez legyen a legkisebb gondja azok után, hogy megtámadott egy papot, és betört egy templomba. Jeges szorongás fogta el, amikor rájött, hogy átkerült a törvény túlsó oldalára.
A félelem megkettőzte az erejét. Óriási nekirugaszkodással sikerült egykét hüvelykkel odébbmozdítania a követ. Körülbelül egy láb mély lyuk tátongott alatta. Még egy kicsit odébb tolta. A lyuk mélyén meglátott egy széles bőrövet. Benyúlt és kihúzta.
– Itt van! – kiáltotta. – Megtaláltam! – Óriási elégtételt érzett, hogy legyőzte a becstelen lelkészt, és visszaszerezte apja pénzét. De amikor fölállt, érezte, hogy még korai a diadal: az övet gyanúsan könnyűnek

találta. Kinyitotta a kapcsot, és kiszórta a tallérokat. Mindössze tíz volt. Tíz bizánci tallér nem ér többet egyetlen font ezüstnél.
Mi történt a többivel? Ralph atya elköltötte! Megint elöntötte a düh. Apjuk pénzén kívül az égvilágon semmijük sem maradt, és ez a tolvaj pap ellopta a négyötödét. Az övet lóbálva kiment a templomból. Észrevette, hogy egy járókelő riadtan néz rá, mintha valami ijesztőt fedezett volna föl a szemében. De nem törődött vele, és besietett a paplakba.
Richard ott állt Ralph atya mellett, kardjával a torkán. Aliena már a küszöbön elkiáltotta magát:
– Hol az atyám többi pénze?!
– Elfogyott – rebegte a lelkész.
Odatérdelt a feje mellé, és arca elé tartotta a tőrét:
– Mire?
– Elköltöttem – vallotta be reszkető hangon.
Aliena le akarta szúrni, vagy legalább megütni, vagy bedobni a folyóba, de mit érne vele? A pap igazat mondott. Aliena a fölborított hordóra pillantott Egy iszákos torkán rengeteg sör tud lecsúszni – gondolta. Úgy érezte, mindjárt szétpukkad a dühtől és a csalódástól.
– Le tudnám vágni a füled, ha adnának érte csak egy pennyt is – sziszegte. A pap úgy nézett rá, mint aki azt képzeli, anélkül is megteszi.
– Elköltötte a pénzt. Fogjuk, ami maradt, és menjünk – szólt aggodalmaskodva Richard.
Igaza van, állapította meg magában kelletlenül Aliena. Kezdett elpárologni a haragja, s a helyén keserű üledék maradt. Semmi előnyük nem származik abból, ha tovább ijesztgetik a papot, s minél tovább maradnak, annál nagyobb az esélye, hogy valaki bejön és bajt okoz.

– Jól van – mondta, és fölegyenesedett. Az aranytallérokat visszarakta az övbe, és a köpenye alatt a derekára csatolta. – Egyszer még visszajövök és megöllek – figyelmeztette ujját föltartva a papot, majd kiköpött felé és kiment.
Elindult a szűk utcán. Richard futva érte utol.
– Csodálatos voltál, Allie! – lelkendezett. – Halálra rémítetted, és megszerezted a pénzt.
– Igen – bólintott savanyú arccal. – Megszereztem. – Még nem engedett föl a feszültsége, de most, hogy a dühe elszállt, egyszerre üresnek és szerencsétlennek érezte magát.
– Mit veszünk belőle? – kérdezte mohón a fiú.
– Egy kevés ennivalót az útra.
– Ne vásároljunk két lovat?
– Ennyi pénzből?
– Akkor vegyünk legalább csizmát neked.
Ezen eltűnődött. A facipő szörnyen kínozta, s a föld túlságosan hideg volt ahhoz, hogy mezítláb járjon. De a csizma drága, és sajnálta ilyen hamar elkölteni a pénzt.
– Nem – döntötte el. – Kibírom még néhány napig csizma nélkül. Egyelőre tegyük el a pénzt későbbre.
Richard csalódott volt, de nem vitatta, hogy nővéréé a döntés joga.
– Milyen ennivalót vegyünk?
– Zabkenyeret, kemény sajtot és bort.
– Vegyünk egy kis pástétomot is.
– Az túl sokba kerül.
– Ó... – Kicsit hallgatott, majd újból megszólalt: – Szörnyen zsémbes vagy, Allie.
A nővére sóhajtott.
– Tudom.
Miért érzem rosszul magam? – kérdezte magától.

Inkább büszkének kellene lennem, hiszen kimentettem magunkat a várból, megvédtem az öcsémet, megtaláltam az atyámat, visszaszereztem a pénzünket... De beledöftem a tőrömet egy kövér zsivány hasába, megölettem az öcsémmel, és egy égő fadarabbal ki akartam szúrni egy pap szemét...
– Atyánk miatt? – kérdezte Richard részvevően.
– Nem, nem őmiatta. Magam miatt – felelte Aliena.

Megbánta, hogy nem vettek mégis csizmát.
Gloucester felé tartva addig viselte a facipót, amíg véresre nem dörzsölte a lábát. Aztán mezítláb gyalogolt egészen addig, amíg nem bírta tovább a hideget, akkor megint fölvette a facipőt. Úgy vette észre, valamit segít, ha nem néz le a lábára. Jobban fáj, ha látja is a vért meg a sebeket.
A dombvidéken számos szegény kisgazdaság volt elszórva, ahol a parasztok egy-két acre földön zabot vagy rozsot termesztettek, és néhány sovány állatot legeltettek. Aliena megállt az egyik falu szélén, gondolván, már közel járnak Huntleigh-hez, hogy szót váltson egy paraszttal, aki az alacsony, paticsfalú ház melletti bekerített udvarban éppen egy birkát nyírt. A birka fejét beszorította egy kalodaszerű keretbe, és egy hosszú pengéjű késsel nyírta a gyapját. Két másik birka várt sorára nyugtalanul, kicsit távolabb pedig egy már kopaszon, a hidegben reszketve legelészett a gyér fűben.
– Még korán van a nyíráshoz – szólalt meg Aliena.
A paraszt fölnézett rá, és derűsen elvigyorodott. Vörös hajú, szeplős fiatalember volt. Ingének ujját föltűrte, úgyhogy könyökig kilátszott szőrös karja.
– De ha kell a pénz. Inkább a birka fázzon, mint én éhezzem.

– Mennyit kapsz érte?
– Egy pennyt egynek a gyapjáért. De ehhez be kell vinnem Gloucesterbe, akkor pedig elveszítek egy napot a mezőn, épp amikor itt a tavasz, és annyi sok munka van. – A dohogás ellenére meglehetősen jókedvűnek látszott.
– Milyen falu ez? – kérdezte Aliena.
– Az idegenek Huntleigh-nek hívják. – A parasztok sohasem használják a falujuk nevét, nekik az csak „a falu”. A név az idegeneknek kell. – Ki vagy? kérdezte őszinte kíváncsisággal. – Mi szél hozott ide?
– Huntleigh-i Simon unokahúga vagyok – felelte Aliena.
– Akkor megtalálod a nagy házban. Menj vissza néhány yardot ezen az úton, aztán térj le a földek közt vezető ösvényre.
– Köszönöm.
A falu úgy gubbasztott a fölszántott földek közepén, mint disznó a dagonyában. Mintegy tucatnyi kunyhó vette körül az udvarházat, amely nem volt sokkal nagyobb, mint egy jobbmódú paraszt otthona. Edith néni és Simon bácsi nem lehet valami gazdag. Egy csoport férfi állt az udvarház előtt néhány ló körül. Egyikük meggyvörös köpenyt viselt; talán ő az uraság. Aliena jobban megnézte. Tizenkét-tizenhárom éve látta utoljára Simon bácsit, de azt gondolta, ő lesz az. Úgy emlékezett rá, hogy magas, testes, de most kisebbnek látta, bizonyára azért, mert ő maga megnőtt azóta. A haja meggyérült, és dupla tokája nőtt, amire egyáltalán nem emlékezett.
Aliena megismerte Simon bácsi érdes, kicsit ziháló hangját. Lassan fölengedett a feszültsége. Mostantól kezdve lesz ételük és ruhájuk, gondoskodnak róluk és megvédik őket. Nincs többé zabkenyér és kemény

sajt, se pajtákban alvás, és nem kell az országutakat rónia, kezét a tőr markolatán tartva. Puha ágya lesz, új ruhája, és marhasültet fog ebédelni.
Simon bácsi elkapta a pillantását. Először nem jött rá, kicsoda.
– Odanézzetek! – mondta az embereinek. – Micsoda csinos fehércseléd és katonagyerek jön hozzánk vendégségbe! – Azután még valamit észrevett, s Aliena kitalálta, hogy rájött, nem egészen idegenek. – Ismerlek titeket, vagy nem?
– De igen, Simon bácsi – felelte Aliena. – Ismersz bennünket. Nagybátyja mintha kicsit megijedt volna.
– Az összes szentekre! Mintha egy kísértet hangját hallanám! – csattant föl.
Aliena ezt nem értette, de nagybátyja a következő percben megmagyarázta. Odajött hozzá, mereven nézte, mintha meg akarná vizsgálni a fogait, ahogy a lovakét szokták, majd így szólt:
– Éppen ilyen hangja volt az anyádnak. Mintha mézet csorgatnának egy korsóból. Krisztusomra, éppen olyan szép vagy, mint ő. – Meg akarta érinteni az arcát, de ő fürgén hátralépett, úgyhogy nem érte el. – De látom, hogy éppen olyan keményfejű is vagy, mint az az átkozott apád. Gondolom, ő küldött ide titeket, nem?
Aliena idegei fölborzolódtak. Nem szerette, ha az apját úgy emlegetik, hogy „az az átkozott apád”. De ha ellenkezik, azzal csak újabb bizonyságot tesz a keményfejűségéről, hát inkább beleharapott a nyelvébe, és alázatos hangon válaszolt:
– Igen. Azt mondta, Edith nénénk gondoskodni fog rólunk.
– Akkor tévedett – mondta Simon. – Edith nénétek meghalt. Sőt azóta, hogy apátok kegyvesztett lett, elvesztettem a birtokom felét. Oda kellett adnom

annak a hájas gazembernek, Percy Hamleigh-nek. Zord idők járnak ránk. Úgyhogy mindjárt vissza is fordulhattok Winchesterbe. Nem fogadhatlak be benneteket.
Aliena megdöbbent. Olyan kegyetlenül hangzott!
– De hiszen a rokonaid vagyunk!
A bácsiban volt annyi jóérzés, hogy kicsit elszégyellje magát, de a válasza keményen hangzott:
– Nem vagytok a rokonaim! Az első feleségem rokonai voltatok. De Edith, amíg élt, egyszer sem láthatta a nővérét a miatt a nagyképű szamár miatt, akihez férjhez ment.
– Dolgozni fogunk – védekezett Aliena. – Mind a ketten hajlandók vagyunk...
– Ne koptasd fölöslegesen a nyelved! – szakította félbe a bácsi. – Nem fogadlak be.
Alienát mintha fejbe verték volna; ez megfellebbezhetetlenül hangzott. Világos, hogy hiába érvel vagy akár könyörög is neki. De már annyi csalódásban és visszautasításban volt része, hogy inkább keserűséget érzett, mint szomorúságot. Egy héttel előbb ezek a szavak könnyekre fakasztották volna. Most úgy érezte magát, mint akit szemen köptek.
– Ezt nem fogom elfelejteni neked, ha majd Richardból gróf lesz, és visszakapjuk a várunkat.
Nagybátyjából kitört a nevetés:
– Gondolod, hogy olyan sokáig élek?
Aliena úgy döntött, hogy egy percig sem marad, és nem hagyja tovább megalázni magát.
– Gyerünk! – szólt Richardhoz. – Majd gondoskodunk magunkról. Simon bácsi már hátat is fordított nekik, és tovább vizsgálgatta a magas marjú lovat. A körülötte álló férfiak kicsit zavartnak látszottak. Aliena és

Richard otthagyta őket. Amikor hallótávolon kívülre értek, Richard panaszos hangon megszólalt:
– Most mit fogunk csinálni, Allie?
– Megmutatjuk ezeknek a szívtelen embereknek, hogy különbbek vagyunk náluk – mondta elkeseredetten, de nem érezte olyan nagyon elszántnak magát, inkább csak tele volt gyűlölettel Simon bátyjával, Ralph atyával, Odóval, a foglárral, a zsiványokkal és az erdésszel, de legfőképpen William Hamleigh-vel szemben.
– Jó, hogy van egy kis pénzünk – jegyezte meg Richard. Az csakugyan jó. De a pénz nem tart örökké.
– Nem költhetjük el csak úgy – mondta Aliena, miközben visszafelé mentek az országúthoz vezető ösvényen. – Ha az egészet elköltjük ennivalóra és más effélére, megint ugyanúgy nyomoroghatunk, ha elfogy. Valamit kezdenünk kell vele.
– Nem értem, miért – vonta meg a vállát Richard. – Mégiscsak vennünk kellene egy pónit.
Aliena rámeredt. Tréfál? De nem látott mosolyt az arcán. Egyszerűen nem érti.
– Nincs se rangunk, se címünk se birtokunk – magyarázta türelmesen. A király nem akar segíteni rajtunk. Hiába próbáltuk meg Winchesterben, nem tudtunk elszegődni munkásnak, és senki sem hajlandó befogadni bennünket. De valahogy muszáj megérnünk. És tebelőled lovagot kell faragni.
– Értem.
De a nővére tudta, hogy még mindig nem egészen érti.
– Valamilyen foglalkozást kell találnunk, amiből megélhetünk, és legalább annyi pénzhez juthatunk, hogy egy jó lovat vehessünk neked.
– Azt gondolod, el kellene szegődnöm inasnak egy mesterhez? Aliena megrázta a fejét.

– Belőled lovag kell hogy legyen, nem pedig ács. Találkoztunk valaha is bárkivel, aki szaktudás nélkül is önállóan meg tudott élni?
– Igen – mondta Richard váratlanul. – Meggel, Winchesterben. Igaza van! Meg gyapjúval kereskedik, pedig sohasem inaskodott.
– De Megnek bódéja van a vásárban.
Ismét odaértek a vörös hajú paraszthoz, aki megmutatta nekik az utat. Már mind a négy megnyírt birkája a mezőn legelt, és nádból sodort kötéllel éppen összekötözte a gyapjút. Fölpillantott munkájából, és integetett nekik. Ez itt egy olyan ember, aki beviszi a gyapjúját a városba, és eladja a gyapjúkereskedőknek. De egy kereskedőnek mindenképpen van valamilyen üzlete...
Biztos?
Aliena agyában kezdett kialakulni egy ötlet. Hirtelen visszafordult.
– Hová mész? – szólt utána Richard.
Sokkal izgatottabb volt, semhogy válaszoljon neki. Rákönyökölt a paraszt kerítésére.
– Mit mondtál, mennyit kapnál a gyapjúdért?
– Egy pennyt birkánként – válaszolta a paraszt.
– De az egész napod rámenne, hogy bemenj Gloucesterbe és vissza.
– Épp' ez a baj.
– És ha én megvenném a gyapjúdat? Akkor megtakarítanád az utat.
– Allie! – szólt közbe Richard. – Nincs szükségünk gyapjúra!
– Fogd be a szád! – Nem akarta most elmagyarázni neki, mit sütött ki; azonnal ki akarta próbálni a paraszton.
– Az nagyon jó lenne – mondta ő. De gyanakodva

méregette, mintha attól tartana, be akarja csapni.
– De én nem tudok neked egy egész pennyt adni érte.
– Aha. Tudtam, hogy van benne valami bökkenő.
– Két pennyt adhatok a négy birka gyapjáért.
– De hiszen mindegyik egy pennyt ér! – tiltakozott a vöröshajú.
– Gloucesterben. De ez itt Huntleigh.
A paraszt megrázta a fejét.
– Inkább veszítsek el egy napot, de legyen meg a négy pennym, mint hogy csak kettő legyen, és nyerjek egy napot.
– Tegyük föl, hogy három pennyt ajánlok a négy kötegért...
– Akkor is elveszítek egy pennyt.
– De nyersz egy napot.
A legény zavarba jött:
– Még sohasem hallottam ilyet...
– Ez olyan, mintha én fuvaros volnék, és egy pennyt fizetnél nekem azért, hogy fölvigyem a gyapjúdat a vásárba. – Dühítőnek érezte lassú észjárását. Az a kérdés, megér-e neked egy pennyt vagy nem, ha ezen a napon is dolgozhatsz a mezőn.
– Az attól függ, mit csinálnék azon a napon – mondta tűnődve.
– De Allie, mit kezdünk négy köteg gyapjúval? – kérdezte Richard.
– Eladjuk Megnek – felelte türelmetlenül. – Kötegét egy pennyjével. És máris nyertünk egy pennyt.
– Ezért tegyük meg ezt a hosszú utat Winchesterig?
– Dehogy, te buta. Ötven paraszttól vesszük meg a gyapjút, és az egészet bevisszük Winchesterbe. Nem érted? Ötven pennyt nyerhetünk! Lesz pénzünk ennivalóra is, meg egy jó lóra is!
Visszafordult a paraszthoz. A vöröshajú derűs vigyora

eltűnt, és gondterhelten vakargatta az üstökét. Aliena sajnálta, hogy zavarba hozta, de azt akarta, hogy fogadja el az ajánlatát. Ha elfogadja, tudni fogja, hogy nem lehetetlen az atyjának tett fogadalom teljesítése. De a parasztok önfejűek. Legszívesebben galléron ragadta volna, hogy jól megrázza. Ehelyett a köpenye alá nyúlt, és belekotort az erszényébe. Az aranytallérokat még Winchesterben ezüstpennykre váltotta át, és most elővett három pennyt, és megmutatta:

– Itt van. Vedd el, vagy hagyd itt!

Az ezüst látványa újabb meggondolásra késztette a parasztot.

– Rendben – mondta, és elvette a pénzt.

Aliena mosolygott. Úgy tetszett, megtalálta a megoldást. Ezen az éjszakán egy gyapjúköteget tett a feje alá. A gyapjúszag Meg házára emlékeztette.

Amikor fölébredt, észrevette, nem maradt terhes. A dolgok mintha jóra fordulnának.

Négy héttel húsvét után a testvérek egy vén ló húzta ütött-kopott kordéval állítottak be Winchesterbe. A kordén lévő óriási zsákban kétszáznegyven birka gyapja lapult; pontosan ennyit kell tartalmaznia egy szabványos gyapjúzsáknak.

Ekkor kiderült, hogy vám is létezik.

Azelőtt sohasem vetettek ügyet rá, ha a városba jöttek, de most megtudták, miért olyan szűkek a városkapuk, és miért őrzik állandóan: egy penny vámot kell fizetni minden áruval megrakott kordé után, amit Winchesterbe hoznak. Szerencsére maradt még néhány pennyjük, úgyhogy ki tudták fizetni, különben kénytelenek lettek volna visszafordulni.

A gyapjúkötegek legtöbbje fél vagy háromnegyed pennybe került. Hetvenkét pennyt fizettek a vén

gebéért, de ebben benne volt a kordé is. A maradék pénz legnagyobb részét ennivalóra költötték. De ma estére lesz egy ezüstfontjuk s még egy lovuk és kordájuk is.
Alienának az volt a terve, hogy megint vidékre megy, és vásárol egy újabb zsák gyapjút, azután folytatja, egészen addig, amíg az összes birkát meg nem nyírják, így nyár végéig összegyűjthet annyi pénzt, amiből egy erősebb lovat és új kordét vásárolhat.
Roppant izgatott volt, míg a vén gebével végigkocogtak a Meg házához vezető utcákon. Mire véget ér ez a nap, be fogja bizonyítani, hogy mások segítsége nélkül is tud gondoskodni magáról és az öccséről. Egyszerre nagyon felnőttnek és önállónak érezte magát. Saját kezébe vette a sorsát. Semmit sem kapott a királytól, nincs szüksége rokonokra, férjre.
A Meggel való találkozáson töprengett; ő adta az ötletet. Meg azon kevesek egyike, akik segítettek neki, anélkül, hogy meg akarták volna rabolni, megerőszakolni vagy kizsákmányolni. Aliena rengeteg mindent akart kérdezni tőle az üzletről, kivált a gyapjúkereskedelemről.
Vasárnap volt, így beletellett némi időbe, amíg a zsúfolt városon át el tudtak vergődni Meg házáig. Aliena bement a csarnokba. Egy asszony volt ott, akit sohasem látott azelőtt.
– Mi kell? – kérdezte az asszony.
– Én... Meg barátnője vagyok.
– Ő már nem lakik itt – felelte kurtán az asszony.
– Ó, istenem! – Aliena nem értette, miért ilyen barátságtalan. – Hová költözött?
– Elment a férjével együtt, aki kegyvesztett lett ebben a városban. Aliena csalódott volt, és elfogta a félelem.

Annyira számított Megre, aki majd minden további nélkül megveszi tőlük a gyapjút.
– Ez rettenetes!
– Az ember nem volt becsületes kereskedő. A helyedben én nem nagyon dicsekednék a barátságukkal. Most pedig menj innen!
Alienát fölháborította, hogy valaki rosszat mer mondani Megre.
– Engem nem érdekel, mit tett az ura, de Meg tisztességes asszony, és messze fölötte áll annak a rabló- és szajhanépségnek, amely ezt a büdös várost lakja – mondta, és kisietett, mielőtt az asszony visszavághatott volna.
De csupán néhány pillanatnyi vigaszt nyújtott, hogy győztesen került ki a szócsatából.
– Rossz hírem van – mondta Richardnak. – Meg elment Winchesterből.
– És az, aki most lakik itt, nem gyapjúkereskedő?
– Nem kérdeztem meg. Siettem... – Már bánta, hogy olyan bután viselkedett.
– Akkor most mit csináljunk, Allie?
– El kell adnunk a gyapjút. Menjünk a vásártérre! Megfordították a lovat, és végigbaktattak vele a Fő utcán, majd átvágtak a vásárba tartó tömegen. A vásárt a Fő utca és a katedrális között tartották. Aliena vezette a lovat, Richard pedig a kordé mögött talpalt, meg-megtolva, ha a lónak segítségre volt szüksége, ami gyakran előadódott. Óriási tömeg kavargott, préselődött egymáshoz a bódék közti szűk közökben, s mozgásukat minduntalan megakasztották az Aliena kordájához hasonló járművek. Megállította a lovai, és fölmászott a zsákra, hogy onnan nézzen körül, hol találhatja meg a gyapjúkereskedőket. De csak egyet vett észre. Leugrott, és abba az irányba fordította a

lovat.
A kereskedő nagyban üzletelt Kötéllel körülkerített egy jókora területet, és hátul fölállított egy fészert. Nád- és vesszőfonattal kitöltött nyers fakeretből rótta össze; afféle ideiglenes, minden vasárnapon újra összeeszkábálható építménynek látszott. A füstös képű kereskedőnek fél karja könyökig hiányzott. A csonkhoz egy fafésűt kötözött, és valahányszor eléje raktak egy köteg gyapjút, a fésűvel kihúzott belőle egy maréknyíl, a másik kezével pedig megtapogatta, mielőtt megmondta volna az árát. Aztán arra használta a kezel és a fésűt, hogy előszámlálja a kikötött pénzt. Nagyobb vétel cselén mérlegen mérte le a pennykel.
Aliena keresztül furakodott a tömegen a pulihoz. Egy paraszt éppen három meglehelősen sovány köteget rakott a kereskedő elé, melyeket bőrövvel kötözött össze.
– Kicsit ritka – jegyezte meg a kereskedő. – Kötegenként három fitying. Négy fitying tett ki egy pennyt. Leszámolt kél pennyt, aztán elővett egy kis bárdot, és gyorsan, gyakorlottan négybe vágott egy pennyt. – Háromszor három fitying, az annyi, mini kél penny és egy negyed. A paraszt leoldotta az övet a kötegekről.
Utána két fiatalember egy egész zsák gyapjút tett föl a pultra. A kereskedő gondosan átvizsgálta.
– A zsák megvan, de a minőség gyatra – mondta. – Egy fontot adok érte. Aliena csodálkozott, honnan tudja ilyen biztosan, hogy a zsák tele van.
Alighanem a gyakorlat teszi. Figyelte, ahogy lemér nekik egy fontnyi ezüstpennyt.
Néhány szerzetes közeledett egy gyapjúzsákokkal magasra rakott, jókora kordéval. Aliena úgy döntött, hogy megelőzi a papokat. Visszament Richardhoz,

leemelték a zsákot a kordéról, és odavitték a pulthoz.
A kereskedő megvizsgálta a gyapjút.
– Kevert minőség – mondta. – Fél font.
– Micsoda? – kérdezte hitetlenül Aliena.
– Százhúsz penny. Aliena fölháborodott:
– De hiszen az imént fizettél egy fontot egy zsákért!
– A minőségtől függ.
– Gyönge minőségűért adtál egy fontot!
– Fél font – mondta konokul a kereskedő.
Megjöttek a szerzetesek, és odanyomultak a bódé elé, de Aliena nem moccant: itt van minden vagyonuk, és jobban félt a nyomorgástól, mint a kereskedőtől.
– Magyarázd el, miért. A mi gyapjúnknak semmi baja, igaz?
– Igaz.
– Akkor adj érte annyit, amennyit annak a kettőnek fizettél.
– Nem.
– Miért nem? – Ezt már majdnem sikította.
– Mert senki se fizet ugyanannyit egy leánynak, mint egy férfinak.
Legszívesebben megfojtotta volna. Kevesebbet akar fizetni neki, mint amennyit ő fizetett a parasztoknak. Gyalázat! Ha elfogadja ezt az árat, egész munkája kárba vész. S ami még rosszabb: semmivé lesz a terv, hogy előteremti a maga és az öccse megélhetését, és vége az önállóság és a függetlenség rövid időszakának. És miért? Azért, mert nem hajlandó ugyanannyit fizetni egy leánynak, mint egy férfinak! A szerzetesek vezetője rápillantott. Aliena gyűlölte, ha mások bámulják.
– Ne bámulj rám! – förmedt rá gorombán. – Intézd el az ügyedet ezzel az istentelen paraszttal!
– Jól van – mondta szelíden a pap. Visszafordult a

társai felé, és föltették a pultra az első zsákot.
– Fogadd el a tíz shillinget, Allie – mondta Richard. – Különben nem lesz egyebünk, mint egy zsák gyapjú.
Aliena dühösen meredt a kereskedőre, mialatt az a papok gyapjúját vizsgálgatta.
– Kevert minőség – mondta. Aliena kíváncsi volt, vajon valaha is jónak minősít-e egy zsákot. – Egy font tizenkét penny zsákonként.
Miért kellett Megnek elmennie? – kesergett magában Aliena. Nem lenne semmi bajunk, ha ő itt volna.
– Hány zsákkal hoztatok? – kérdezte a kereskedő.
Egy novícius öltözetű fiatal szerzetes válaszolt:
– Tízzel.
De a vezetőjük kiigazította:
– Tizeneggyel.
A novícius már-már szóra nyitotta a száját, hogy helyesbítse, de mégsem szólt semmit.
– Az annyi mint tizenegy és fél font ezüst és tizenkét penny. – S a kereskedő nekilátott, hogy lemérje a pénzt.
– Nem adom oda – mondta Aliena Richardnak. – Elvisszük máshová. Shiringbe vagy Gloucesterbe...
– Olyan messzire? És ha ott sem tudjuk eladni?
Igaza van: ugyanígy járhatnak bárhol. Az igazi nehézséget az okozza, hogy se társadalmi állásuk, se támogatójuk, se pártfogójuk. A kereskedő a szerzeteseket nem meri megrabolni, de még a szegény parasztok esetében is meggondolja, hogy méltánytalanul bánjon-e velük. De ugyan mit kockáztat azzal, ha két gyereket próbál becsapni, akiket az égvilágon senki sem véd meg?
A szerzetesek bevonszolták a zsákjaikat a kereskedő fészerébe. Valahányszor bevittek egyet, a kereskedő átadott vezetőjüknek egy font ezüstöt és tizenkét

pennyt. Amikor valamennyi zsákot elhelyezték, még mindig maradt egy kupac ezüst a pulton.
– Csak tíz zsák volt – mondta a kereskedő.
– Mondtam, hogy csak tíz – súgta a novícius a papnak.
– Itt a tizenegyedik – mondta az, és rátette a kezét Aliena zsákjára. Ő döbbenten meredt rá. Ugyanígy meglepődött a kereskedő is.
– Neki fél fontot ajánlottam – mondta.
– De én megvettem tőle – jelentette ki a pap. – És eladtam neked. – Intett a többieknek, akik erre Aliena zsákját is becipelték a fészerbe.
A kereskedő mérgesen nézett rájuk, de odaadta az utolsó font ezüstöt és tizenkét pennyt is. A pap továbbadta Alienának.
A leány meg sem bírt mukkanni. Minden olyan rosszul sült el, és akkor ez a teljesen idegen ember megmenti őket – miután ő olyan goromba volt hozzá is!
– Köszönjük a segítséget, atyám! – szólalt meg Richard.
– Istennek köszönjétek.
Aliena nem tudta, mit mondjon. Magában ujjongott. A pénzt kebléhez szorította. Hogyan is köszönhetné meg? Megmentőjére lesett: egy kicsi, szikár, feltehetően heves természetű embert látott. Mozdulatai fürgék, szeme világoskék, de olyan éber, mint egy fakó tollú, de csillogó szemű madáré. Tonzúrájának sötét koszorújába szürke szálak vegyültek, de az arca fiatalnak mutatta. Ahogy jobban megnézte, ismerősnek rémlett neki. Hol láthatta azelőtt?
A szerzetes gondolatmenete ugyanezt az ösvényt követte.
– Te nem emlékszel rám, de én ismerlek téged – mondta. – Ti vagytok Shiring előző grófjának,

Bartholomew-nak a gyermekei. Tudom, hogy nagy szerencsétlenség ért benneteket, és örülök, hogy segíthettem rajtatok. Bármikor megveszem tőletek a gyapjút.
Aliena legszívesebben megcsókolta volna. Nemcsak ma mentette meg őket, hanem a jövőjüket is biztosítani akarja! Végre visszatért a hangja:
– Nem tudom, hogyan köszönjem meg neked. Isten a tudója, milyen nagy szükségünk van pártfogóra.
– Most már kettő is van – mosolygott a pap. – Isten és én. Aliena a lelke mélyéig meghatódott.
– Megmentetted az életemet, és azt sem tudom, ki vagy.
– Fülöpnek hívnak. Én vagyok a kingsbridge-i perjel.

HETEDIK FEJEZET

Nagy nap volt az, amikor Tamás mester elindult a kőfejtőkkel a bányába.
Néhány nappal húsvét előtt indultak el, tizenöt hónappal a régi katedrális leégése után. Ilyen sok ideig tartott, amíg Fülöp perjel elegendő pénzt tudott fölhalmozni ahhoz, hogy mesterembereket fogadjanak. Tamás Salisburyben talált egy erdészt és egy bányamestert, ahol Roger püspök palotája már majdnem elkészült. Az erdész és favágói már két hete dolgoztak: jó magas fenyőfákat és érett tölgyeket kerestek, és kivágták őket. Főleg a folyó menti erdőkben munkálkodtak, Kingsbridge-nél följebb, mert nagyon sokba került volna a szállítás a szeles, sáros utakon, és nagy summa pénzt takaríthatnak meg, ha egyszerűen leúsztatják a fát az építkezés helyére. A rönköket durván legallyazták, és gondosan vastag deszkákká hasították, hogy majd állványzattá összeillesztve megtartsák a kőműveseket és kőfaragókat, illetve a leghosszabbakból majdan kifaragják a tetőgerendákat A jó minőségű épületfa egyenletes mennyiségben érkezik Kingsbridge-be, és Tamásnak nincs más dolga, mint minden szombat este kifizetni a favágókat.
A kőfejtők az elmúlt napokban érkeztek. Vezetőjük, Feketeképű Ottó elhozta magával a két fiát – mind a kettő kőfejtő –, négy unokáját, valamennyi inasát és két segédjét: az egyik az unokaöccse volt, a másik a sógora. Az ilyen családi bandák szokásosnak számítottak, és Tamásnak nem volt ellene kifogása, mert egy családi kötelékekkel összefűzött csoport általában jó csapat.
Mindeddig nem dolgozott más mesterember Kingsbridge-ben, mint Tamás és a rendház ácsmestere. Jó gondolat volt, hogy bizonyos

mennyiségű anyagot előre készletezzenek. De nemsokára Tamás fölfogadja azokat, akik a építők gerincét alkotják: a kőműveseket. Ők azok, akik egyik követ a másikra rakják, és felnövesztik a falakat. Majd ha elkezdődik a nagy vállalkozás. Tamás valósággal szárnyakat kapott. Ez az, amiben reménykedett, hogy legalább tíz évre szóló munkája lesz.
Az első kőműves, akit fölfogad, döntötte el magában, Alfréd lesz, a saját fia. Alfréd úgy tizenhat éves lehet, és már megtanulta a kőművesmesterség fő fogásait: szabályosra tudja vágni a köveket, és egyenes falat tud fölhúzni. Mihelyt elkezdődik a toborzás, Alfréd teljes bért fog kapni.
Tamás másik fia, Jonatán tizenöt hónapos, és úgy nő, mintha húznák. Az izmos kis lurkó az egész kolostor kedvence. Tamás eleinte aggódott egy kicsit, amiért éppen a féleszű Félpennys János gondjaira bízták, de János olyan figyelmes hozzá, mint egy igazi anya, csak éppen több ideje van anyáskodni, mint a legtöbb anyának. A szerzetesek még mindig nem sejtik, hogy Tamás Jonatán apja, és valószínűleg nem is fogják megtudni soha.
A hétéves Mártának már hiányzik elöl két foga, és nagyon hiányolja Jankót. Őmiatta aggódott legjobban Tamás, mert a kislánynak anyára lenne szüksége.
Nem volt hiány asszonyokban, akik szívesen feleségül mentek volna Tamáshoz, és gondot viseltek volna a kislányra. Jóképű, vonzó férfi volt, és ezt ő is tudta, s most, hogy Fülöp perjel komolyan hozzálátott az építkezéshez, biztosítva van a megélhetése is. Tamás kiköltözött a vendégházból, és épített magának a faluban egy csinos, kétszobás, kéményes házat. Végül is, mint az egész tervért felelős építőmester, akkora bérre és haszonra számíthat, amennyit sok kisebb

nemes is megirigyelhet. De nem tudta elképzelni, hogy másvalakit vegyen feleségül, mint Ilonát. Mint aki megszokta, hogy csak a legjobb bort igya, és most úgy érzi, a közönséges, olcsó bornak olyan az íze, mint az ecetnek. Volt egy özvegy a faluban, egy csinos, melles-faros, mosolygós asszony, két jólnevelt gyermekkel, aki többször sütött neki pástétomot, és hosszan csókolgatta karácsony ünnepén, s legszívesebben rohanvást férjhez ment volna hozzá. De Tamás tudta, hogy boldogtalan lenne vele, mert örökké arra vágyódnék, hogy a kiszámíthatatlan, könnyen felfortyanó, boszorkányosan szenvedélyes Ilona legyen a felesége.
Ilona megígérte, hogy majd egyszer visszajön, és meglátogatja őt. Tamás bizonyos volt benne, hogy be fogja váltani az ígéretét, és konokul ragaszkodott ehhez a hitéhez, jóllehet már több mint egy év telt el azóta, hogy elment. Majd ha visszajön, meg fogja kérni, hogy jöjjön hozzá feleségül.
Azt gondolta, most már igazán elfogadhatja. Már nem nyomorog: el tudja tartani a saját családját is, az övét is. Úgy érezte, meg tudja akadályozni, hogy Alfréd és Jankó minduntalan összeverekedjék. Ha majd Jankó is dolgozik, Alfréd sem fog annyira haragudni rá – gondolta. Majd felajánlja, hogy fölveszi inasnak. Úgy vette észre, a fiút érdekli az építészet, jól vág az esze, és egykét év múlva már bírni fogja a nehéz munkát. Akkor nem mondhatja Alfréd, hogy Jankó lusta. A másik probléma az, hogy Jankó tud olvasni, Alfréd pedig nem. Majd Tamás megkéri Ilonát, tanítsa meg Alfrédot is írni-olvasni. Minden vasárnap taníthatná. Akkor Alfréd éppen olyan jól fog érteni mindent, mint Jankó. A két fiú egyenrangú lesz: egyformán műveltek, egyformán dolgosak, és hamarosan egyforma nagyok

is.
Tudta, Ilona minden veszekedésük ellenére igazán jól érezte magát vele. Szerette a testét, szerette a gondolkodásmódját. Vissza akar jönni hozzá.
Hogy Fülöp perjellel is el tudja-e majd rendezni a dolgot, az más kérdés. Ilona elég gorombán megsértette Fülöp vallását. Aligha lehet valami sértőbb egy szerzetesre nézve, mint amit Ilona tett. Ezt a kérdést még nem sikerült Tamásnak megoldania.
Közben minden szellemi erejét a katedrális megtervezésére fordította. Ottó és a kőfejtői majd építenek maguknak valami szállásfélét a kőbányában, ahol elalhatnak. Ha belejönnek a munkába, valódi házakat is építenek, és a házasemberek idehozhatják a családjukat is, hogy együtt legyenek.
Az építészettel összefüggő mesterségek közül a kőfejtés igényli a legkevesebb szakértelmet, de a legtöbb erőt. A gondolkodás, a tervezés a mester feladata: ő jelöli ki, hol és milyen sorrendben kezdjék a fejtést, ő gondoskodik létrákról és emelőszerkezetről, ha meredek külszínen kell dolgozni, megszerkeszti az állványzatot, ő ellenőrzi, hogy a kovácsműhelyből elegendő mennyiségben és egyenletesen kapják a szerszámokat. Maga a kőfejtés viszonylag egyszerű munka. A kőfejtő vasvégű csákánnyal vájatot vág a sziklába, s ezt kalapáccsal és vésővel kimélyíti. Ha a vajat elég mély ahhoz, hogy meg lehessen lazítani a sziklát, beleilleszt egy faéket. Ha jól becsülte föl a sziklát, pontosan ott fog széthasadni, ahol akarta.
A munkások vagy nyeles ládákban viszik ki a köveket a bányából, vagy egy vastag kötéllel, kerék segítségével vonszolják ki. A szálláson azután a kőfaragók baltáikkal nagyjából olyan formájúra faragják a köveket, amilyenre az építőmester kívánja.

A gondos megformálás és faragás munkáját persze Kingsbridge-ben fogják végezni.
A legnagyobb gond a szállítás lesz. A kőbánya egynapi járásra van az építkezés helyétől, és egy fuvaros körülbelül négy pennyt kér egy fordulóért, s egyszerre nem tud többet elszállítani nyolc-kilenc nagyobb kőnél, hacsak nem akarja tönkretenni a kordéját vagy halálra erőltetni a lovát. Mihelyt a kőfejtők letelepszenek, Tamásnak alaposan körül kell néznie a helyszínen, nem lehetne-e úgy lerövidíteni a távolságot, hogy víziutat vesznek igénybe.
Virradatkor indultak el Kingsbridge-ből. Miközben keresztülmentek az erdőn, az út fölött összeérő fák látványa az épülő katedrális mennyezetgerendáira terelte Tamás gondolatait. Az új levelek még éppen csak bontakoztak. Tamás mindenütt azt tanulta, hogy a támpillérek oszlopfőit futóvonalakkal és kacskaringókkal kell díszíteni, de most arra gondolt, mennyivel szebb és érdekesebb lenne, ha ilyen levélforma díszítést alkalmazna.
Jó iramban mentek, így már délután a kőbánya közelébe értek. Tamás meglepetésére a távolból fémes kalapálás hallatszott: mintha valaki már dolgoznék ott. A kőbánya gyakorlatilag Shiring grófjáé, Percy Hamleigh-é, de a király a bányászat jogát a kingsbridge-i kolostorra ruházta. Talán Percy gróf a maga javára szándékozik bányásztatni, egyidejűleg a kolostorbeliekkel? tűnődött Tamás. A király ezt bizonyára nem tiltotta meg, de egy sereg kellemetlenséget fog okozni.
Ahogy közelebb értek, a sötét bőrű, nyers modorú Ottó is elkomorult a zaj hallatán, de nem szólt semmit. A többiek nyugtalanul sugdolóztak. Tamás nem törődött vele, de megszaporázta a lépést türelmetlenségében,

hogy mielőbb kiderítse, mi is történik.
Az út kanyargó ösvénnyé szűkülve vezetett át az erdőn, és egy hegy lábánál végződött. Maga a hegy volt a kőbánya, és az egyik oldalából jókora darabot haraptak ki a korábbi kőfejtők. Tamás első benyomása az volt, hogy nem lesz nehéz a munka. Egy hegyet könnyebb kitermelni, mint egy katlant, mert mindig könnyebb föntről lefelé szállítani a köveket, mint egy gödörből kiemelni.
Semmi kétség, a kőfejtőben bányásznak. A hegy lábánál látni lehetett a kőfejtők szállását, egy erős állványt, amely húsz lábnyira vagy még magasabbra emelkedett a sebhelyes hegyoldal előtt, és nagy halom kő várta, hogy összeszedjék. Tamás legalább tíz kőfejtőt látott. Rajtuk kívül néhány durva képű fegyveres hevert a szállás előtt, s köveket dobáltak egy hordóra.
– Ez nem tetszik nekem – jegyezte meg Ottó.
Tamásnak sem tetszett, de nyugodtnak akart mutatkozni. Besétált a bányába, mintha az övé lenne, és fürgén elindult a két fegyveres felé. Enyhén bűntudatos arckifejezéssel tápászkodtak föl, mint akiknek a háta mögött eseménytelen napok sokasága sorakozik. Tamás gyorsan számba vette a fegyvereiket. Mindkettőnek volt kardja és tőre, vastag bőrzekét viseltek, de vértet nem. Tamásnak csak egy kőműveskalapács volt az övére akasztva. Nincs abban a helyzetben, hogy harcba bocsátkozzék. Szó nélkül, egyenesen odament a két katonához, majd hirtelen megkerülte őket, és folytatta útját a szállás felé. Azok ketten egymásra néztek, nem tudván, mit tegyenek: ha Tamás kisebb termetű, vagy nincs nála kalapács, mindjárt megállították volna, de most már késő.
Tamás bement a kunyhóba. Tágas faépület volt,

közepén tűzhellyel. A falakon körben szerszámok függtek, és a sarokban egy nagy kő terpeszkedett, amelyen kiélesíthették őket. Két kőfejtő állt egy durva fapad előtt, és baltával vagdosták a köveket.
– Üdvözlet, testvérek! – szólította meg őket Tamás, ahogy az egyik mesterember szokta a másikat. – Ki itt a mester?
– Én vagyok a bányamester – mondta egyikük. – A nevem Harold, és shiringi vagyok.
– Én meg a kingsbridge-i katedrális főépítőmestere. A nevem Tamás.
– Üdvözöllek, Tamás mester. Mit akarsz itt?
Tamás, mielőtt felelt volna, néhány pillanatig figyelmesen fürkészte Haroldot. Sápadt, porlepte férfit látott maga előtt, akinek apró, porszürke szeme még jobban összeszűkült, amikor beszélt, mintha mindig a kőport akarná belőle kipislogni. Rátámaszkodott a padra, de nem sikerült elengednie magát. Idegesnek és gondterheltnek, de jó eszűnek látszott Pontosan tudja, miért jöttem – gondolta Tamás.
– Elhoztam a kőfejtőimet, hogy itt dolgozzanak – mondta.
A két fegyveres őr követte Tamást a kunyhóba, s mögöttük ott csoportosult Ottó és csapata. Harold egy-két kíváncsi embere is megjelent, hogy lássa mi a baj.
– A kőbánya a grófé – mondta Harold. – Ha követ akartok bányászni, vele kell beszélnetek.
– Nem – jelentette ki Tamás. – Amikor a király Percy grófnak adományozta a kőbányát, a kingsbridge-i kolostornak adta a bányászat jogát Nincs szükségünk újabb engedélyre.
– De hát nem bányászhatunk mind itt, nem gondolod?
– Miért ne? Nem akarom megfosztani az embereidet a munkától. Egy egész hegy van itt, elég a kő akár két

katedrálishoz is. Meg kell keresnünk a módját, hogyan bányászhatnánk mindnyájan.
– Ebbe én nem mehetek bele – mondta Harold. – Engem a gróf fogadott föl.
– Engem meg a kingsbridge-i perjel, és az embereim holnap reggel elkezdik itt a munkát, akár tetszik, akár nem.
– Nem fogtok itt dolgozni se holnap, se azután – szólt közbe az egyik fegyveres.
Eddig a pillanatig Tamás abban a hitben ringatta magát, hogy bár Percy megszegte a királyi ediktum szellemét azáltal, hogy a maga céljaira bányásztat, ha egy kicsit megszorongatják, tartani fogja magát az egyezség betűjéhez, és megengedi a kolostornak, hogy elszállítsa a kibányászott követ. De ezeket a fegyvereseket szemmel láthatólag arra utasították, hogy kergessék el a kolostor kőfejtőit, így más a helyzet. Tamás csüggedten látta be, hogy harc nélkül egyetlen követ sem vihetnek el.
Az imént megszólaló fegyveres huszonöt éves forma, zömök, harcias kinézetű fickó volt. Buta képén konok kifejezés ült. Ezzel az emberfajtával lehet a legkevésbé szót érteni. Tamás kihívó pillantást vetett rá:
– Te ki vagy? – kérdezte.
– Én Shiring grófjának tiszttartója vagyok. Azt mondta nekem, hogy védjem meg ezt a kőbányát, és én meg is fogom védeni.
– És ezt hogy képzeled?
– Ezzel a karddal, ni! – és rácsapott az övéről lógó kard markolatára.
– És mit gondolsz, mit tesz majd a király, ha elébe visznek, amiért megszegted a békét?
– Majd meglátjuk.

– De ti csak ketten vagytok – mondta Tamás megfontolt hangon. – Mi pedig heten, meg a négy fiú, és miénk a király engedélye arra, hogy itt dolgozzunk. Ha megölünk benneteket, nem fognak érte fölakasztani.
Ezen mind a két fegyveres eltűnődött, de mielőtt Tamás kihasználhatta volna előnyét, megszólalt Ottó.
– Egy pillanat – mondta Tamásnak. – Én követ bányászni hoztam ide az embereimet, nem csatázni.
Tamás szíve a gyomráig süllyedt. Ha a kőfejtők nem hajlandók melléállni, nincs miben reménykednie.
– Ne légy ilyen gyáva! Képes vagy hagyni, hogy két szájhős megakadályozzon a munkában?
– Nem fogok fegyveresek ellen harcolni – jelentette ki Ottó szilárdan. – Tíz éven át dolgoztam megszakítás nélkül, úgyhogy nincs olyan nagy szükségein a munkára. Amellett én nem ismerem ezeket a dolgokat, csak annyit értek az egészből, hogy mást mondasz te, és mást ők.
Tamás Ottó embereire pillantott. A két kőfejtő ugyanolyan csökönyösnek látszott, mint Ottó. Természetesen őrá hallgatnak, hisz nemcsak a mesterük, hanem az apjuk is. És Tamás megértette Ottó szempontjait. Ha ő lenne Ottó helyében, valószínűleg ugyanezt tenné. Nem bocsátkozna verekedésbe fegyveres emberekkel, hacsak nem végső elkeseredésében.
De az, hogy Ottónak igaza van, nem vigasztalta meg Tamást, inkább még jobban elkeserítette. Elhatározta, hogy még egy próbát tesz.
– Nem lesz verekedés – mondta. – Tudják, hogy a király fölakasztja őket, ha bántani mernek. Egyelőre rakjunk tüzet, helyezkedjünk el éjszakára, és majd reggel elkezdjük a munkát.

Az éjszaka említése hiba volt. Ottó egyik fia megszólalt:
– Hogy tudnánk aludni ezekkel a gyilkos pofákkal a közelünkben? A többiek egyetértően morogtak.
– Majd őröket állítunk – mondta Tamás elszántan.
Ottó határozottan megrázta a fejét:
– Visszamegyünk. Most.
Tamás körülhordozta pillantását az embereken. Olyan nagy reményekkel indult útnak ma reggel, hogy alig bírta elhinni, hogy ez a két nyomorult bérgyilkos elgáncsolhatta a terveit. Nem bírta megállni, hogy búcsúzóul vissza ne vágjon:
– A királlyal húztok ujjat, ami veszélyes dolog. Ezt mondjátok meg Shiring grófjának. És azt is mondjátok meg neki, hogy én a kingsbridge-i Tamás mester vagyok, és ha egyszer kezem közé kaphatom azt a hájas nyakát, addig fogom szorítani, amíg ki nem szorítom belőle a szuszt.

Félpennys János varrt egy parányi szerzetesruhát a kis Jonatánnak. Bő ujja, sőt csuklyája is volt. A kicsi olyan kedvesen festett benne, hogy mindenkinek meglágyult a szíve, de nem bizonyult valami kényelmes öltözéknek: a csuklya minduntalan a szemére csúszott, és miközben négykézláb mászott, a csuha a térde alá szorult.
Délután, amikor Jonatán általában szundikált egy verset (ugyanígy a szerzetesek), Fülöp perjel a majdani katedrális főhajójában, amely most a novíciusok játszótere volt, összetalálkozott Félpennys Jánossal és Jonatánnal. Ez volt az a napszak, amikor a novíciusoknak megengedték, hogy egy kicsit kitombolják magukat, és János nézte, hogyan fogócskáznak, Jonatán pedig a rudak és kötelek

hálózatát tanulmányozta, melyekkel Tamás mester az új katedrális keleti oldalának alaprajzát jelölte ki.
Fülöp néhány percre odaállt János mellé, és szótlanul figyelte a hancúrozó kamaszokat. Fülöp kedvelte Jánost, akinek észbeli fogyatékosságát bőven pótolta hallatlanul jó szíve.
Jonatán most állt, s belekapaszkodott abba a póznába, amelyet Tamás ott vert le a földbe, ahol majd az északi homlokzat tornáca lesz. Azután megindult a póznához csomózott kötél mentén, és e bizonytalan támasz segítségével tett néhány félénk, óvatos lépést.
– Nemsokára járni fog – mondta Fülöp Jánosnak.
– Már próbálkozik vele, atyám, de mindig seggre esik.
Fülöp lehajolt, és Jonatán felé nyújtotta a kezét.
– Gyere ide hozzám! – mondta. – Gyere!
Jonatán szája mosolyra húzódott, s kilátszottak ritka fogacskái. Még egy lépést tett Tamás kötelébe kapaszkodva. Azután megcélozta Fülöpöt, s hirtelen elszántsággal három gyors lépéssel leküzdötte a hiányzó távolságot.
Fülöp a karjába kapta, és megdicsérte:
– Nagyon jól csináltad! – és olyan büszkeséget érzett, mintha nem a kicsi, hanem ő vitte volna véghez ezt a hőstettet.
János ugyanolyan lelkesnek mutatkozott:
– Jár! Jár!
Jonatán kapálózni kezdett, hogy tegyék le. Fülöp letette, hogy lássa, megint megpróbálkozik-e a járással, de a kicsinek, úgy látszik, elég volt ennyi egy napra, mert villámgyorsan négykézlábra ereszkedett, és Jánoshoz mászott.
Némelyik szerzetes megbotránkozott azon, hogyan jutott Fülöp eszébe, hogy elhozza Kingsbridge-be Jánost és Jonatánt, de Jánossal könnyen szót lehetett

érteni, ha nem feledkeztek meg arról, hogy tulajdonképpen ő is egy gyerek, csak éppen férfitestbe bújt, Jonatán pedig a kedvességével egykettőre levette őket a lábáról.
De nem Jonatán volt az egyetlen, aki nyugtalanságra adott okot ebben az első évben. A szerzetesek azért választották meg Fülöpöt, mert bíztak benne, hogy jól fog gazdálkodni, de amikor észrevették, hogy erősen korlátozni szándékozik a kolostor mindennapi kiadásait, úgy érezték, becsapta őket. Fülöp is megbántódott. Tudta, világosan megmondta, hogy élete főműve az új katedrális lesz. A kolostori tisztségviselők annak is ellenálltak, hogy megfossza őket anyagi függetlenségüktől, még ha tisztában voltak is vele, hogy reformok nélkül a kolostor egykettőre tönkremegy. Amikor pedig arra költötte a pénzt, hogy megnövelje a kolostor birkanyájait, kis híján föllázadtak. De a szerzetesek olyan emberek, akik azt teszik, amit mondanak nekik, és Waleran püspök, aki a rebelliseket bátoríthatta volna, az év nagy részét egy római úttal töltötte el, így a szerzeteseknek nem maradt más, mint a zúgolódás joga.
Fülöp magányos pillanataiban néha kétségbeesett, de tudta, hogy az eredmény őt fogja igazolni. Politikája máris eredményesnek mutatkozott. A gyapjú ára megint emelkedett, és már elkezdhették a nyírást, ezért is fogadhatott föl favágókat és kőfejtőket. Amilyen mértékben javul az anyagi helyzetük, és halad a katedrálisépítés, mind kevésbé lesz támadható az ő perjeli pozíciója.
Szeretetteljesen meglegyintette János fejét, és keresztülvágott az építési területen. Tamás és Alfréd a szolgafráterek és fiatalabb szerzetesek segítségével már elkezdte az alapok kiásását. De még csak úgy öt-

hat láb mélységig jutottak. Tamás azt mondta Fülöpnek, hogy az alapozásnál helyenként huszonöt lábnyi mélységig kell leásni. Ahhoz, hogy ilyen mélyre le tudjanak ásni, nagyszámú segédmunkásra lesz szüksége, valamint néhány emelőszerkezetre.
Az új templom nagyobb lesz, mint a régi, de még mindig kicsi ahhoz, hogy katedrálisnak lehessen nevezni. Fülöp szívének egyik fele azt kívánta, hogy az ő temploma legyen a leghosszabb, legmagasabb, leggazdagabb és legszebb az egész királyságban, de elfojtotta vágyát, és azt mondta magának: Légy hálás akármilyen templomért!
Bement Tamás pajtájába, és megnézte az elkészült famunkát. Az építőmester a tél nagy részét itt töltötte: egy vas mérőrúddal és vékony vésőkkel famintákat készített – ő sablonnak nevezte –, amit majd akkor használnak a kőművesek, amikor méretre vágják a köveket. Fülöp csodálattal figyelte, amint Tamás, ez a tagbaszakadt óriás nagy lapátkezével tökéletes íveket és derékszögeket és más alakzatokat farag a fából. Most kézbe vette az egyik ilyen sablont, és alaposan megvizsgálta. Olyan volt, mint egy margaréta körvonalai: egy negyed kör, sziromforma, ívelt bemélyedésekkel. Miféle kő kell ehhez a formához? Úgy találta, nemigen tudja ezeket a dolgokat maga elé képzelni, és szüntelenül csodálta Tamás képzelőerejét. Megnézte a fakeretbe öntött vakolatra karcolt rajzokat, és úgy látta, hogy az árkádok pilléreinek sablonját tartja a kezében, amely olyan lesz, mint egy nyaláb vessző, de most láthatta, hogy ez csak káprázat: a pillérek erős kőoszlopok lesznek, s a vesszőnyaláb-forma csak díszítés.
Öt év múlva, mondta Tamás, készen lesz a keleti oldal. Öt év múlva Fülöp újra misézhet a katedrálisban.

Addig nincs más dolga, mint előteremteni a pénzt. Ebben az évben nehezen tudott összeszedni annyit, amennyi a szerény kezdethez kellett, mert reformjainak csak lassan mutatkozik a hatása, de majd jövőre, amikor eladja az új tavaszi gyapjút, több mesterembert fogadhat föl, és komolyan nekiláthatnak az építkezéshez.

A harang vecsernyére szólított. Fülöp kijött a pajtából, és a kripta bejárata felé indult. A kolostor kapuja felé pillantva döbbenten látta bejönni Tamás mestert és a kőfejtők egész csapatát. Miért jöttek vissza? Tamás azt mondta, hogy egy hétig távol lesz, a kőfejtők pedig hosszú ideig ott maradnak. Fülöp odasietett hozzájuk.

Ahogy közelebb ért, látta, hogy olyan fáradtak és csüggedtek, mint akiknek valami szörnyű élményben volt részük.

– Mi történt? – kérdezte. – Miért jöttetek vissza?

– Rossz híreim vannak – mondta Tamás mester.

Fülöp az egész vecsernye alatt forrt a dühtől. Fölháborító, amit Percy művelt. Semmi kétség nem lehet, sem az ügy jogi részét, sem a király szándékát illetőleg: a gróf személyesen jelen volt, amikor a kihirdetés megtörtént, és a kolostor bányászati jogát okiratban is rögzítették. Fülöp jobb lába szapora, dühös ritmusban dobolt a kripta kőpadlóján. Megrabolták. Percy ugyanígy ellophatta volna a templom kincsesládájában összegyűlt pennyket is. Tettére szemernyi mentség sincs. Percy égbekiáltóan megszegte Isten és a király akaratát. De a legrosszabb az, hogy Fülöp nem tudja fölépíteni az új katedrálist, ha nem kaphatja meg ingyen a követ a bányából. Már így is tízszer meggondolják, mielőtt kiadnának egy pennyt, és ha meg kell fizetnie a kő piaci árát meg a

szállítást is, a jó ég tudja, milyen messziről, nem is álmodhat az építkezésről. Akkor még egy-két évet kell várnia, és hat-hét évbe is beletelhet, mire ismét a katedrálisban misézhet. Ez pedig még gondolatnak is elviselhetetlen!

Mindjárt a vecsernye után sürgősen összehívta a káptalant, és elmondta a hírt a szerzeteseknek.

Megvolt a kialakult technikája a káptalangyűlések levezetésére. Remigius, az alperjel még mindig neheztelt rá, amiért alulmaradt vele szemben a választáson, és ellenszenvét gyakran kimutatta a rendház ügyeinek megtárgyalásakor. Régimódi, beszűkült vaskalapossága eleve szembeállította Fülöp vezetési stílusával. Azok a fráterek, akik őt támogatták a perjelválasztáskor, a káptalanban is többnyire mellé álltak: András, a gutaütésre hajlamos sekrestyés, Péter, a circuitor, aki a rendház fegyelméért felel, és meglehetős szűkagyúan fogja föl mindazt, ami a tisztségével kapcsolatos, és Kicsi János, a lusta kincstárnok. Fülöp közeli társai is azok közül kerültek ki, akik őt támogatták: Fehérhajú Cutbertus, az öreg cellárius és a fiatal Milius, akire Fülöp a pénztárnok újonnan kreált tisztét bízta, és aki ebben a minőségében a kolostor pénzügyeit intézte. Fülöp mindig Miliusnak engedte át, hogy vitába szálljon Remigiusszal. Előzőleg mindent megtárgyalt Miliusszal, amit fontosnak tartott, vagy ha nem, akkor is biztos lehetett benne, hogy Milius az ő álláspontjához közel álló véleményt fog hangoztatni. Akkor Fülöp az elfogulatlan döntőbíró szerepében foglalhatta össze a vitát, s bár csak ritkán fordult elő, hogy Remigiusnak adón igazat, gyakran átvette egy-egy érvét vagy javaslatainak egy részét, hogy fönntartsa az egyensúlyt.

A szerzeteseket felháborította Percy eljárása. Valamennyien örültek, amikor István király korlátlan mennyiségű fa és kő kitermelését engedélyezte a kolostornak, és most méltatlankodtak amiatt, hogy Percy megszegi a király parancsát.
Amikor alábbhagyott a méltatlankodás, Remigiusnak volt egy megjegyzése:
– Emlékszem – kezdte –, én már egy évvel ezelőtt megmondtam, hogy az egyezség, melynek értelmében a kőbánya a grófé, de miénk a bányászat joga, nem kielégítő. Ragaszkodnunk kellett volna a teljes tulajdonjoghoz.
Az, hogy megjegyzésében volt némi igazság, nem tette könnyebben elviselhetővé Fülöp számára. Pontosan a teljes tulajdonjogban állapodtak meg lady Regannel, de az asszony az utolsó pillanatban kijátszotta őt. Már éppen meg akart szólalni, hogy ő a lehető legjobb egyezséget hozta tető alá, és szeretné látni, mit ért volna el Remigius a királyi udvar ármányos labirintusában, de visszanyelte, mert végtére is ő a perjel, és neki kell vállalnia a felelősséget, akkor ha rosszul mennek a dolgok.
Milius mentette meg:
– Nagyon jó dolog azt kívánni, bár adta volna nekünk a király a teljes tulajdonjogot a bányában, de nem nekünk adta, és a fő kérdés az, hogy mit tegyünk most.
– Szerintem teljesen nyilvánvaló – mondta azonnal Remigius. – Mi magunk nem kergethetjük el a gróf embereit, tehát el kell érnünk, hogy a király tegye meg. Küldöttséget kell hozzá menesztenünk, hogy megkérje, szerezzen érvényt a chartájának.
Egyetértő mormogás hallatszott. András, a sekrestyés szólalt meg:

– A legbölcsebb és legékesebben szóló testvéreinket kell elküldeni. Fülöp azonnal rájött, hogy Remigius és András saját magát szánja a küldöttség vezetőjéül.
– Ha a király meghallja mi történt, nem hiszem, hogy Percy Hamleigh sokáig marad Shiring grófja.
Fülöp ebben nem volt olyan biztos.
– Hol van most a király? – kérdezte András, mint akinek csak most jutott eszébe. – Tudja valaki?
Fülöp a napokban járt Winchesterben, ahol hallott róla, merre jár mostanában a király.
– Normandiába ment – felelte.
– Akkor jó hosszú időbe telik, amíg utolérjük – mondta Milius.
– Az igazság győzelméhez mindig türelemre van szükség – jelentette ki Remigius fellengzősen.
– De amíg az igazság után futunk, nem tudjuk építeni a katedrálisunkat felelte Milius. Hangja arról árulkodott, hogy felbőszíti Remigius azonnali hajlandósága az építkezés elhalasztására. Fülöp osztotta ezt az érzést.
– És nem csak ez a gondunk – folytatta Milius. – Ha megtaláljuk a királyt, még rá is kell vennünk, hogy hallgasson meg minket. És ez hetekbe telhet, ő pedig megadhatja Percynek a védekezés lehetőségét, ami újabb késedelem...
– Ugyan mivel védekezhetne Percy? – kérdezte Remigius ingerülten.
– Azt nem tudom, de biztos vagyok benne, hogy ki fog találni valamit.
– De végül a királynak úgyis állnia kell a szavát. Egy új hang csendült fel:
– Ebben ne legyetek olyan biztosak.
Mindenki arrafelé fordult. A megszólaló Timoteus testvér volt, a rendház legöregebb szerzetese. Kicsire aszott, szerény aggastyán, aki ritkán szólalt meg, de

akkor érdemes volt meghallgatni. Fülöp néha azt gondolta, Timoteust kellett volna perjellé választani. Általában úgy látszott, mintha félig-meddig átaludna a káptalangyűléseket, de most előrehajolt, s szeméből meggyőződés sugárzott.
– Egy király a pillanatnyi helyzet rabja – folytatta. – Szüntelenül veszély fenyegeti, saját királyságában a rebellisek, kívülről a szomszéd uralkodók törhetnek rá. Szövetségesekre van szüksége. Percy gróf befolyásos ember, sok lovagja van. Ha a királynak szüksége van Percyre abban a pillanatban, amikor előadjuk a kérésünket, vissza fogja utasítani, függetlenül attól, hogy a mi oldalunkon van az igazság. A király sem tökéletes. Egyetlen igaz bíró létezik: az Isten.
Megint nekidőlt a falnak, s félig lehunyta a szemét, mintha egy csöppet sem érdekelné, hogyan fogadják a szavait. Fülöp elfojtott egy mosolyt. Timoteus pontosan megfogalmazta az ő kételyeit azzal szemben, hogy a királynál keressenek igazságot.
Remigius nem szívesen adta föl a lehetőséget, hogy hosszú és izgalmas utazást tegyen francia földön, és a királyi udvarban időzzön, de nem talált megfelelő ellenérvet.
– Akkor mi egyebet tehetünk? – kérdezte.
Ezt még Fülöp sem tudta. A seriff aligha léphet közbe ebben az ügyben, Percy sokkal hatalmasabb annál, semhogy holmi kis seriff parancsolgasson neki. Ugyanígy nem bízhatnak a püspökben sem. Elég elkeserítő helyzet. De Fülöpöt nem olyan fából faragták, hogy hajlandó legyen szó nélkül belenyugodni a vereségbe. Akkor is visszaszerzi azt a kőbányát, ha neki magának kell megharcolnia érte...
Hirtelen támadt egy ötlete.
– Várjatok egy percig.

Szükség lesz minden épkézláb testvérre... Olyan gondosan kell megszervezni, mint egy hadműveletet, de fegyver nélkül... kétnapi élelmet kell magunkkal vinni...
– Nem tudom, mi lesz az eredménye, de érdemes megpróbálni – mondta. Jól figyeljetek ide...
És elmondta nekik a tervét.

Majdnem azonnal útra keltek: harminc szerzetes, tíz novícius, Feketeképű Ottó és a kőfejtői, Tamás mester és Alfréd, továbbá két ló és egy kordé. Amikor besötétedett, lámpákat gyújtottak, hogy lássák az utat. Éjfélkor megálltak pihenni, és megették az elemózsiát, amit a konyhán sebtében elkészítettek nekik: csirkét, fehér kenyeret és vörösbort. Fülöp mindig azon a véleményen volt, hogy a kemény munkát jó étellel kell jutalmazni. Menet közben énekelték el azokat a zsoltárokat, amelyeket a kolostori officium ír elő.
A legsűrűbb sötétségben egyszer csak Tamás mester, aki az élen haladt, föltartotta a kezét, hogy megállítsa a menetet.
– Már csak egy mérföld a bányáig – mondta Fülöpnek.
– Jól van. – A perjel a szerzetesek felé fordult. – Vegyétek le a facipőiteket és saruitokat, és vegyétek föl a csizmákat! – Levetette a saruját, és puha irhacsizmát húzott a lábára, amilyet a parasztok hordanak télen.
Kijelölt két novíciust:
– Edward és Filemon, ti maradjatok itt a lovakkal és a kordéval! Legyetek csöndben, várjatok, amíg egészen kivilágosodik, és akkor gyertek utánunk. Megértettétek?
– Igen, atyám! – mondták egyszerre.
– Jól van. A többiek kövessék Tamás mestert, de

kérlek benneteket, hogy teljes csöndben!
Elindultak.
Enyhe nyugati szél fújt, és a fák susogása elnyomta az ötven ember lélegzetvételének és ötven pár csizma csoszogásának zaját. Fülöpöt elfogta az izgalom. Tervét most, hogy sor kerül a végrehajtásra, kicsit őrültnek látta. Némán imádkozott, hogy sikerüljön.
Az út balra kanyarodott, majd a hunyorgó lámpások fénye egy faházfélére esett, s egy halom, részben átvágott kőtömbre, néhány létrára és egy állványzatra, a háttérben pedig a sötét hegyoldalra, melyet fehér sebek borítottak ott, ahol már kibányászták a hegy testét. Fülöpnek hirtelen eszébe jutott, vajon a bent alvóknak nincsenek-e kutyáik. Ha vannak, elvész a meglepetés ereje, és ez az egész tervet meghiúsíthatja. De már késő volt visszakozni.
Az egész csapat elsurrant a kunyhó mellett. Fülöp lélegzet-visszafojtva fülelt, mikor hangzik föl az eszeveszett kutyaugatás. De nem voltak kutyák.
Embereit megállította az állványzat tövében. Büszke volt rájuk, hogy ilyen szép csöndben vannak, hiszen még a templomban sem könnyű betartani a csöndet. Talán annyira meg vannak ijedve, hogy pisszenni sem mernek.
Tamás mester és Feketeképű Ottó szép csöndben elhelyezte a kőfejtőket a helyszínen. Két csoportra osztották őket. Az egyik lent maradt a sziklafal alatt. A többiek fölkapaszkodtak az állványzatra. Amikor mindenki a helyén volt, Fülöp kézmozdulatokkal utasította a szerzeteseket, hogy álljanak vagy üljenek a munkások köré. Ő maga kicsit távolabb helyezkedett el, körülbelül fele távolságra a kunyhó és a sziklafal között.
Az időzítés tökéletesen sikerült. Néhány perccel

azután, hogy Fülöp kiadta utolsó utasításait, már pirkadt. Akkor elővett a köpenye alól egy gyertyát, meggyújtotta az egyik lámpásról, aztán szembeállt a szerzetesekkel, és magasra emelte a gyertyát. Ez volt a megbeszélt jeladás. Mind a negyven szerzetes elővette a maga gyertyáját, és meggyújtotta a három lámpás egyikén. A látvány drámainak ígérkezett. A felkelő nap egy néma, kísérteties alakokkal teli kőbányát világított meg, és mindegyikük egy reszkető fényű gyertyát tartott a kezében.
Fülöp ismét a kunyhó felé fordult. Egyelőre nem mutatkozott az élet jele. Leült és várt. A szerzetesek ehhez nagyon értenek. Mindennapi életükhöz hozzátartozik, hogy csöndben álljanak órák hosszat. A kőfejtők nem voltak ehhez hozzászokva, kisvártatva türelmetlenkedni kezdtek, toporogni, halkan sugdolózni, de most már ez sem számított.
A sugdolózás vagy az erősödő nappali fény fölébresztette a kunyhó lakóit. Fülöp hallotta, amint valaki krákog, aztán köp egyet, majd olyasféle kaparászás hallatszott, mint amikor egy ajtó mögül kiemelik a keresztrudat. Fülöp fölemelte a karját: Legyen halálos csönd!
A pajta ajtaja kinyílt. Fülöp még mindig föltartotta a karját. Egy szemét dörzsölő férfi jött elő. Fülöp ráismert Tamás leírásából: ez lesz Harold, a kőfejtők mestere. Harold először nem vett észre semmi szokatlant. Nekitámaszkodott az ajtófélfának, és megint köhögött, azzal a kínos, hosszas köhögéssel, ahogy azok köhögnek, akiknek túlságosan sok kőpor rakódott le a tüdejében. Fülöp intett. Valahol mögötte a kántor megadta a hangot, mire valamennyi szerzetes egyszerre énekelni kezdett. A kőbányát betöltötte a kísérteties hang.

A hatás leírhatatlan volt. Harold úgy kapta föl a fejét, mintha madzaggal rántották volna föl. Szeme kerekre tágult, szája tátva maradt, amikor meglátta a kísérteties kórust, amelyet mintha idevarázsoltak volna a bányába. Rémült kiáltás tört ki belőle. Eszeveszett gyorsasággal tűnt el a kunyhó ajtaja mögött.
Fülöp megengedett magának egy elégedett mosolyt. A kezdet nem rossz!
Ámde a természetfölötti látomás okozta félelem nem fog sokáig tartani. Megint föltartotta a kezét, és elkezdett vele körözni. Erre a jelre a kőfejtők azonnal munkához láttak, és a kórus énekének ütemére kopogni kezdtek a sziklákon a vasak.
Két vagy három félénk arc óvakodott elő az ajtónyílásból. Az emberek hamarosan rájöttek, hogy közönséges, hús-vér szerzetesekkel és kőfejtőkkel van dolguk, nem kísértetekkel, és előjöttek, hogy jobban megnézzék őket. A két fegyveres is megjelent, fölcsatolva övét, melyen a kard fityegett, és ők is a csapatra meresztették a szemüket. Fülöp tudta, hogy ez a sorsdöntő pillanat: Vajon mit fognak csinálni?
A tagbaszakadt, szakállas és piszkos férfiak látványa, az övükről lógó kard és tőr, a vastag bőrzekék egyszerre odaidézték Fülöp szeme elé annak a két katonának eleven, kristálytiszta képét, akik betörtek az otthonukba, amikor még csak hatéves volt, és a szeme láttára ölték meg az apját és az anyját. Hirtelen és váratlanul beléhasított a szülei miatt érzett fájdalom, akikre alig emlékezett. Utálkozva nézte Percy gróf embereit, de nem őket látta, hanem azt a karvalyorrú, sötét pofájú, vértől mocskos szakállú másikat, és elfogta az undor, a düh és a heves elhatározás, hogy az ilyen istentelen, esztelen haramiákat muszáj legyőznie.

Pár pillanatig nem tett semmit. Közben a gróf valamennyi kőfejtője előjött a kunyhóból. Fülöp megszámolta őket: tizenketten vannak, meg a két katona.
A nap kibukkant a látóhatár mögül.
A kingsbridge-i kőfejtők már javában bányászták a köveket. Ha a fegyveresek meg akarják állítani őket, előbb a szerzetesekre kell kezet emelniük, akik a munkásokat védik. Fülöp arra számított, hogy habozni fognak, merjenek-e erőszakot alkalmazni az imádkozó szerzetesekkel szemben.
Számítása egyelőre bevált: haboztak.
Az a két novícius, akit hátrahagytak, megérkezett a lovak vontatta kordéval. Félve pillantottak körül. Fülöp kézmozdulattal jelezte, hogy jöjjenek föl. Majd megfordult, s a szeme Tamás mesterével találkozott. Bólintott.
Addigra már kifejtettek néhány követ, és most Tamás utasítást adott néhány fiatalabb szerzetesnek, hogy ragadják meg a köveket, és vigyék oda a kordéhoz. A gróf emberei érdeklődve figyelték ezt az új fejleményt. A kövek túlságosan nehezek voltak ahhoz, hogy egy ember föl bírja emelni őket, így hát kötelekkel kellett leengedniük az állványzatról, azután a nyeles ládákban vinni a kordéhoz. Amikor az első fölkerült a kordéra, a katonák elkezdtek vitatkozni Harolddal. Közben még egy követ fölraktak a kordéra. A két katona elvált a kunyhó előtt csoportosuló emberektől, és elindult a kordé felé. Az egyik novícius, Filemon fölmászott a kordéra, és dacosan fölült a kövekre. Derék fiú, gondolta Fülöp, de félelem lopózott a szívébe.
A két férfi odaért a kordéhoz. Az a négy szerzetes, aki a két követ idehozta, fölsorakozott előtte, eleven

korlátot alkotva. A katonák megálltak a szerzetesekkel szemben. Mind a kettő a kardja markolatára tette a kezét. Az éneklés abbamaradt. Mindenki lélegzet-visszafojtva figyelt.
Csak nem vetemednek arra – gondolta Fülöp –, hogy védtelen szerzetesekre fogjanak fegyvert. Azután arra gondolt, hogy ezek a megtermett, izmos férfiak, akik hozzászoktak a csatamezők vérfürdőihez, milyen könnyedén döfnék belé éles pengéjű kardjukat azokba, akiktől nincs miért tartaniuk, sőt a megtorlástól sem kell félniük. Azután meg, hogy mégiscsak meg kell gondolniuk: ha megölik Isten szolgáit, Isten büntetését vonják magukra. Még az ilyen orgyilkosoknak is tudniuk kell, hogy el fog jönni a végítélet napja. Vajon félnek-e a gyehenna tüzétől? Valószínűleg igen, de ugyanakkor félnek a munkaadójuktól, Percytől is. Fülöp sejtette, hogy pillanatnyilag elsősorban az foglalkoztatja őket, megfelelő magyarázatot tudnak-e adni arra, hogy nem sikerült távol tartaniuk a kőfejtőtől a kingsbridge-i bányászokat. Elnézte őket, ahogy ott állnak a maroknyi fiatal szerzetessel szemben, kezük a kardjuk markolatán, s gondolatban mérlegre teszik egyfelől a gróf haragját, másfelől az Isten büntetését.
A két katona összenézett. Aztán egyikük megrázta a fejét. A másik vállat vont. Majd mind a ketten otthagyták a bányát.
A kántor új ének hangját adta meg, és a papok belekezdtek egy diadalmas himnuszba. A kőfejtők diadalordításban törtek ki. Fülöp megkönnyebbülten lazította el magát. Volt egy perc, amikor roppant veszedelmesnek látszott a dolog. Nem tehetett róla: szélesen elmosolyodott. A kőbánya az övé.
Elfújta a gyertyáját, és odament a kordéhoz. Egymás

után megölelte a négy szerzetest, aki odaállt a két fegyveres elé, meg a két novíciust, aki idehozta a kordét.
– Büszke vagyok rátok! – mondta melegen. – És hiszem, hogy a jó Isten is az.
A szerzetesek és a kőfejtők boldogan rázták egymás kezét, és szerencsét kívántak egymásnak. Feketeképű Ottó odajött Fülöphöz:
– Ezt jól csináltad, Fülöp atya! Bátor férfi vagy, ha szabad ezt mondanom.
– Isten megvédelmezett bennünket. – Fülöp pillantása a gróf munkásaira esett, akik búsan álldogáltak kunyhójuk ajtaja előtt. Nem akarta ellenségeivé tenni őket, mert még nincs vége az ügynek, és még mindig fönnáll a veszély, hogy Percy arra használja fel őket, hogy újabb bajt okozzon nekik. Elhatározta, hogy beszél velük.
Karonfogta Ottót, és odament vele a kunyhóhoz.
– Ma itt az történt, amit Isten akart – szólt Haroldhoz. – Remélem, nincs szívetekben haragos érzés irántunk.
– Elvesztettük a munkánkat. És ez rossz érzés.
Fülöp egyszerre rájött, hogyan állíthatja a maga pártjára Harold embereit.
– Ha akarjátok, már ma visszakaphatjátok – mondta bátorítóan. – Dolgozzatok nekem! Fölfogadom az egész csapatot. Ki sem kell költöznötök a szállásotokról!
Haroldot meglepte ez a fordulat. Riadtan nézett rá, majd visszanyerte a lélekjelenlétét.
– Mit fizetsz? – kérdezte.
– A szokásosat – vágta rá Fülöp. – Napi két pennyt a mesterembereknek, egy pennyt a segédeknek, négyet neked, de ebből te fizeted az inasaidat.
Harold elfordult és társaira nézett. Fülöp félrehúzta

Ottót, hadd beszéljék meg egymás közt az ajánlatot. Valójában nem engedhetett meg magának még tizenkét embert, és ha elfogadják, még későbbre kell halasztania a kőművesek fölfogadását. Ami azt jelenti, hogy gyorsabban lesz faragott kövük, mint amilyen iramban föl tudják használni. Lesz elég készlete, de nem lesz elég pénze. Bár az, hogy Percy kőfejtői a kolostor fizetési listájára kerülnek, nem rossz védekezés. Ha Percy megint meg akar próbálkozni vele, hogy magának bányásztasson követ, először új csapatot kell fölhajtania, ami nem lesz könnyű, ha híre megy, mi történt itt ma. Ha pedig egy későbbi időpontban újabb hadicsellel próbálja bezárni a bányát, Fülöpnek már tetemes készlete lesz.
Úgy látszott, Haroldnak sikerült rábeszélnie az embereit. Néhány perc múlva otthagyta őket, és visszajött Fülöphöz.
– Ki lesz a főnök, ha nektek dolgozunk? – kérdezte. – Én, vagy a te bányamestered?
– Itt Ottó a főnök – mondta Fülöp habozás nélkül. Harold nem lehet az, hiszen megtörténhet, hogy Percy valami módon visszahódítja. Két főnök sem lehet, mert az vitákhoz vezet. – Te irányíthatod a saját csapatodat. De neked Ottó parancsol.
Harold csalódottnak látszott. Visszament az embereihez. A vita folytatódott. Tamás mester csatlakozott Fülöphöz és Ottóhoz.
– Bevált a terved, atyám! – mondta széles mosollyal. – A bányát visszaszereztük anélkül, hogy egy csepp vért kellett volna hullatnunk. Bámulatos ember vagy.
Fülöp hajlott rá, hogy egyetértsen vele, de észrevette, hogy a büszkeség bűnébe esett.
– Isten tett csodát – mondta intőn, nemcsak Tamásnak, hanem magának is.

– Fülöp atya fölajánlotta Haroldnak – újságolta Ottó –, hogy fölfogadja az embereivel együtt, és együtt fogunk dolgozni.
– Igazán? – Tamás nem látszott túl boldognak. Az építőmester feladata, hogy mesterembereket szerződtessen, nem a perjelé. – Nem hiszem, hogy győzi pénzzel.
– Nem fogom győzni – ismerte be Fülöp. – De nem akarom, hogy ezek az emberek munka nélkül lézengjenek, arra várva, hogy Percy újból kisüssön valamit a bánya visszaszerzésére.
Tamás eltűnődött, majd bólintott:
– Az sem árt, ha lesz egy kis tartalékunk arra az esetre, ha sikerül neki. Fülöp örült, hogy Tamás megértette tettét.
Harold, úgy látszik, megegyezett az embereivel. Visszajött Fülöphöz, és így szólt:
– Hajlandó vagy nekem fizetni, és rám bízni, hogy úgy osszam el az embereim között, ahogyan jónak látom?
Fülöp habozott. Ez azt jelenti, hogy a mester többet tarthat meg magának, mint amennyi megilleti. De azt mondta:
– Az építőmestertől függ.
– Elég elterjedt szokás – jelentette ki Tamás. – Ha az embereid így akarják, legyen.
– Akkor benne vagyok! – mondta Harold. A két mester kezet rázott.
– Így mindenki megkapja, amit akar – jegyezte meg Fülöp.
– Egyvalaki nem kapta meg, amit akart – mondta Harold.
– Kicsoda?
– Percy gróf felesége, Regan – mondta Harold komoran. – Ha rájön, mi történt, vér fog folyni.

Ezen a napon nem mentek vadászni, így a fiatalok William Hamleigh kedvenc játékával, a macskák megkövezésével szórakoztak.

Mindig rengeteg macska volt a várban, eggyel több vagy kevesebb nem számított. A legények becsukták a lovagterem ajtóit és az ablakok spalettáit, és a bútorokat a falhoz tolták, hogy a macska semmi mögé ne bújhasson el, azután jókora rakás követ hordtak a terem közepére. A macska – egy koros, szürkefoltos egerésző –, megérezte a vérszomjas légkört, és leült az ajtó elé, abban a reményben, hogy majd csak kimenekül valahogy.

Mindenkinek egy pennyt kellett bedobni egy bögrébe minden eldobott kőért, s a bögre tartalma azé lett, akitől a halálos dobás származott.

Miközben sorsot húztak, hogy eldöntsék a sorrendet, a macska izgalomba jött, és föl-alá járkált az ajtó előtt.

Elsőnek Valter dobott. Ez szerencse, mert a macska, bár már ideges, még nem tudja, mire megy ki a játék, és ha meglepik, akár mindjárt vége lehet. Valter a macskának háttal fölvett egy követ, elrejtette a markában, majd lassan megfordult, és hirtelen elhajította.

Eltévesztette. A kő az ajtónak csapódott, a macska fölugrott és elszaladt. A többiek gúnyosan röhögtek.

Másodiknak dobni nem szerencsés, mert a macska még friss és sértetlen, míg később fáradt lesz, és talán meg is sérül. A soron következő egy fiatal fegyverhordozó volt. Szemmel tartotta a macskát, ahogy körbeszaladt, azt kutatva, hol surranhatna ki, megvárta, amíg lassít, és akkor dobott. Jó dobás volt, de a macska látta, merre tart és félreugrott. A legények fölsóhajtottak.

A macska megint körberohant a teremben – már pánikszerű gyorsasággal –, közben fölugrott a falakhoz tolt padokra és asztalokra, majd vissza a padlóra. Egy idősebb lovag következett. Először csak úgy tett, mintha eldobná a követ, hogy lássa merre ugrik a macska, azután csakugyan eldobta, mégpedig úgy, hogy kissé eléje célzott. A többiek megtapsolták ravaszságát, de a macska most is észrevette a repülő követ, hirtelen megtorpant és kikerülte.

Kétségbeesésében megpróbálta bepréselni magát a sarokban álló tölgyfaláda mögé. A következő dobó meglátta a lehetőségben az alkalmat, és kihasználta: gyorsan elhajította a követ, amíg a macska egy helyben volt, és eltalálta a farát. Óriási éljenzés harsant föl. A macska föladta, hogy a láda mögött keressen menedéket, és megint körbeszaladt, de lassabban, s a hátsó lábára már sántított.

William következett.

Azt gondolta, hogy ha elég megfontolt, az első dobásra sikerül megölnie a macskát. Hogy még jobban kifárassza, ráordított, s ezzel kis ideig gyorsabb futkosásra ösztönözte, azután pedig csak mímelte a dobást, amivel ugyanazt érte el. Ha valaki más húzza efféleképpen az időt, kifütyülik, de William a gróf fia, így türelmesen vártak. A macska lassított, nyilván a fájdalom hatására. Reménykedve osont az ajtóhoz. William hátrahúzta a kezét. A macska váratlanul megállt a fal mellett, az ajtó közelében, William keze lendült. De mielőtt eldobhatta volna a követ, az ajtó kivágódott, és egy fekete reverendás pap jelent meg nyílásában. A kő kirepült William kezéből, és a macska, mintha nyílból lőtték volna ki, diadalmas nyávogással az ajtóhoz ugrott. A pap rémülten fölvisított, és fölkapta a reverendáját. A fiatalokból

kitört a hahota. A macska nekivágódott a pap lábszárának, majd a lábfején kötött ki, végül kirohant az ajtón. A pap megkövültén állt, mint egy vénasszony, aki megijedt egy egértől, a fiatalok pedig pukkadoztak a röhögéstől.
William megismerte a papot: Waleran püspök volt.
Ő nevetett leghangosabban. Az, hogy ez a gyáva, nő módjára viselkedő pap – aki megijed egy nyomorult macskától –, a család riválisa, még mulatságosabbá tette a dolgot.
A püspök nagyon gyorsan visszanyerte lélekjelenlétét. Arca vérvörös lett, ujjával William felé bökött, és csikorgó hangon így szólt:
– Örök tűzben fogsz égni a Gyehenna fenekén!
William nevetése egy pillanat alatt rémületté változott. Kicsi korában az anyja részletesen ecsetelte előtte, miket művelnek az ördögök a pokolban: tűzzel pörkölik a bűnös lelkeket, kiszúrják a szemüket, és éles késeikkel levágják a fütyülőjüket. Az ilyen mesék után mindig rémálmai voltak, és azóta is gyűlölte, ha bárki a pokollal példálózott előtte.
– Fogd be a szád! – förmedt a püspökre. A terem elcsendesedett. William elővette a kését, és elindult Waleran felé. – Ne prédikálj itt nekem, te kígyó! Waleran egy csöppet sem látszott ijedtnek, inkább kíváncsinak, mint aki szeretné fölfedezni William gyönge pontját, és ez még jobban dühítette Williamet.
– Lógni fogok miattad, úgyhogy segíts...!
Elég őrült volt ahhoz, hogy megkéselje a püspököt, de egy hang megállította a háta mögötti lépcső felől:
– William! Elég!
Az apja volt az.
William megtorpant, majd egy pillanattal később visszadugta tokjába a kését.

Waleran bejött. Egy másik pap kísérte, aki becsukta mögötte az ajtót: Balduin esperes.
– Meglep, hogy itt látlak, püspök – szólt William apja.
– Azért, mert az utolsó találkozásunkkor fölbújtattad a kingsbridge-i perjelt, hogy kijátsszon? Igen, sejtettem, hogy meg fogsz lepődni. Általában nem vagyok megbocsátó természet. – Jeges pillantást vetett Williamre, majd vissza az apjára. – De lenyelem a haragomat, ha az érdekeim ellen szól. Beszélnünk kell.
Percy tűnődve bólintott.
– Jobb, ha feljössz. Te is, William.
Waleran püspök és az esperes fölment a lépcsőn a gróf lakosztályába, s William követte őket. Kedveszegett volt, amiért a macska megszökött. Másrészt belátta, hogy ő is szerencsésen megmenekült: ha eltalálja a püspököt, talán még föl is kötik érte. De volt valami Waleran finomkodó modorában, mesterkéltségében, amit gyűlölt.
Bementek apja szobájába, oda, ahol William megerőszakolta Alienát. Valahányszor belépett ide, eszébe jutott az a jelenet: a leány ingerlő fehér teste, az arcára ráfagyó rémület, a sikolya, öccsének eltorzult arca, akit arra kényszerített, hogy nézze végig, azután – ez volt a mesterfogás! – ahogy átengedte áldozatát Valternak, hadd élvezze őutána. Bár itt foghatta volna foglyaként, akkor mindig megkaphatná, valahányszor csak akarná...
Azóta mániákusan gondol rá. Még azzal is megpróbálkozott, hogy fölkutassa. Elfogtak egy erdészt, aki megpróbálta eladni Shiringben William harci ménjét, és a kínvallatás hatására bevallotta, hogy egy leánytól lopta, aki azonosnak tűnik Alienával. William azt is megtudta a winchesteri börtönőrtől, hogy

meglátogatta az apját, mielőtt meghalt volna. Azután bizalmas ismerőse, Kata asszony, annak a bordélyháznak a tulajdonosnője, amelyet látogatni szokott, elmondta neki, hogy helyet ajánlott Alienának a házban. Itt azonban megszakadt a nyom. „Ne emészd magad miatta, fiú – mondta Kata együttérzően –, hosszú hajra meg nagy mellekre vágysz? Akad itt belőlük a házban... Vidd el Bettyt és Millyt együtt, akkor egyszerre négy hatalmas mellet kapsz. Na?” – De Betty és Milly nem szűz, nem fehér a testük, és nincsenek halálra rémülve; s különben nem tetszenek neki. Tény, hogy azóta az éjszaka óta, hogy itt volt Alineával a gróf szobájában, egyetlen nővel sem én el igazi kielégülést.
Nagy nehezen kiverte a fejéből a gondolatát. Waleran püspök az anyjához intézte szavait:
– Föltételezem, hogy tudomásod van róla: a kingsbridge-i perjel birtokba vette a kőbányátokat.
Nem volt róla tudomásuk. William megdöbbent, az anyja hápogott a dühtől:
– Micsoda?! Hogyan?!
– A fegyvereseid először vissza tudták fordítani a kőfejtőit, de másnap, amikor fölébredtek, azt látták, hogy a bányát himnuszokat kántáló szerzetesek veszik körül, és nem mertek kezet emelni Isten szolgáira. Fülöp perjel pedig fölfogadta a te kőfejtőidet is, és most a legnagyobb egyetértésben dolgoznak együtt. Csodálom, hogy a katonáid nem jelentették.
– Hol vannak azok a gyáva disznók? – visította William anyja. – Ki... kiheréltetem őket...!
– Akkor már értem, miért nem jöttek vissza – jegyezte meg Waleran.
– Ne törődj velük – mondta William apja. – Csak katonák. Az az agyafúrt perjel az oka. Sosem

gondoltam volna, hogy ilyen ravasz trükkre képes. Jól átvert bennünket.
– Pontosan! Akármilyen ártatlan ábrázata van, olyan ravasz, mint egy patkány.
William arra gondolt, hogy Waleran is olyan, mint egy patkány. Egy hegyes orrú, sima, fekete bundájú patkány, amelyik ott ül a sarokban, mancsai közt egy kenyérhéjjal, s miközben elmajszolja, nyugtalan pillantásokat vet körbe a szobában. Miért érdekli, hogy ki foglalja el a kőbányát? Ugyanolyan agyafúrt, mint Fülöp perjel, biztos, hogy ő is forgat valamit a fejében.
– Nem hagyhatjuk, hogy ezt megússza! – jelentette ki Regan. – A Hamleigh-k nem tűrhetik, hogy vereséget szenvedjenek! A perjelt rendre kell tanítani!
Az apja nem volt ebben olyan biztos:
– Csak egy kőbányáról van szó. A király különben is...
– Nemcsak egy kőbányáról, hanem a család becsületéről – szakította félbe a felesége. – Ne törődj vele, mit mondott a király!
William az anyjával értett egyet. A kingsbridge-i Fülöp szembeszegült a Hamleigh családdal, ezért össze kell tiporni. Akitől nem félnek, az senki! E helyzetben mindent tisztának, világosnak látott.
– Miért nem megyünk oda néhány emberrel, hogy egyszerűen kidobjuk a perjel kőfejtőit?
Apja megrázta a fejét:
– Más dolog egyszerűen meggátolni, hogy a király óhaja teljesüljön, ahogy azzal tettük, hogy magunknak bányásztattunk, de egészen más, ha fegyvereseket küldünk oda, hogy kergessék el azokat, akik a király kifejezett engedélyével vannak ott. Elveszthetem miatta a rangomat.
William kénytelen volt belátni az igazát. Apja mindig aggályoskodik, de rendszerint igaza van.

– Van egy ötletem – szólalt meg Waleran püspök. William biztos volt benne, hogy tartogat valamit az alatt a hímzett reverendája alatt. – Szerintem azt a katedrálist nem Kingsbridge-ben kell fölépíteni.
Williamet zavarba ejtette ez a megjegyzés. Nem értette, hogy jön mindez ide. Az apja sem. De az anyja szeme kitágult, egy pillanatra abbahagyta a vakarózást, és tűnődve megszólalt:
– Érdekes gondolat...
– A régi időkben a legtöbb katedrális olyan falvakban épült föl, mint amilyen Kingsbridge – folytatta Waleran. – Nem egy közülük várossá fejlődött hatvan-hetven évvel ezelőtt, az első Vilmos király alatt. De Kingsbridge továbbra is egy kis falu a semmi közepében. Nincs benne más, mint egy csődbe jutott kolostor, amely, ha egyáltalán föl tudja építeni a katedrálist, nem elég gazdag ahhoz, hogy fönn is tudja tartani.
– És hol akarod te fölépíteni? – kérdezte William anyja.
– Shiringben. Jókora város, lakossága legalább ezer fő, ha nem több, vásárjoga van, és évente egyszer gyapjúvásárt is rendez. Amellett az országút mellett fekszik. Shiringben van értelme a dolognak. És ha mind a ketten, tehát a püspök és a gróf együtt síkraszáll érte, el tudjuk fogadtatni.
– De ha a katedrális Shiringben lesz, hogyan láthatják el benne feladataikat a kinsgbridge-i papok? – kérdezte a gróf.
– Éppen ez a lényeg – mondta a felesége türelmetlenül. – Kingsbridge katedrális nélkül semmi sem lesz, a kolostor visszasüllyed az ismeretlenségbe, és Fülöpöt elfelejtik. Ezt is érdemli!
– De ki törődik majd az új katedrálissal? – firtatta tovább a gróf.

– Az új káptalan – felelte Waleran. – Amelyet én nevezek ki.
William éppúgy meglepődött, mint az apja, de kezdte érteni Waleran gondolatmenetét: ha a katedrálist Shiringbe költöztetik, Waleran személyes felügyeletet gyakorolhat fölötte.
– És a pénz? – kérdezte az apja. – Ki fogja állni az új katedrális költségeit, ha nem a kingsbridge-i kolostor?
– Gondolom, egyetértünk abban, hogy a kolostor jövedelmének nagy részét a katedrális építésére szánják. Ha a katedrális elköltözik, vele költözik a vagyon is. Jól tudjuk, István király a régi shiringi grófságot két részre osztotta: a magasan fekvő gazdaságokat, mint tudjuk, a kolostornak adta, de ezt pusztán azért tette, hogy anyagilag segítse a katedrálisépítést. Ha megmondjuk neki, hogy más fogja megépíteni a katedrálist, elvárja a kolostortól, hogy adja át az új építtetőknek azokat a földeket. A papok persze hadakozni fognak, de majd a charta felülvizsgálata megoldja az ügyet.
A kép így már világosabb lett William előtt. Waleran nemcsak a katedrálist fogja megkaparintani ezzel a hadicsellel, hanem a kolostor vagyonának nagy részét is.
A grófnak ugyanez járt az eszében.
– Ez roppant ügyes terv a te szempontodból, püspök, de mit hoz az én konyhámra?
A felesége válaszolt a püspök helyett.
– Hát nem látod? – kérdezte ingerülten. – Shiring a tiéd. Gondolj arra, micsoda jólét költözik a városba a katedrálissal. Száz meg száz mesterember a munkásaival, akik évekig építik majd a templomot, és mindnek lakni kell valahol, és mind neked adózik, és a te vásáraidban vesz élelmet és ruhát. Azután itt

lesznek a kanonokok meg a hívek százai, akik Kingsbridge helyett Shiringbe jönnek majd a nagy ünnepeken – no meg a zarándokok, akik meglátogatják az ereklyéket... s mindegyikük pénzt fog költeni! – Szeme mohón kitágult William nem emlékezett rá, mikor látta anyját utoljára ilyen lelkesnek. – Ha megszerezzük ezt a jogot, Shiringet az egész királyság egyik legfontosabb városává tehetjük!

És majd az enyém lesz, gondolta William. Ha az apám meghal, és én leszek a gróf.

– Rendben van – mondta az apja. – Tönkreteszem Fülöpöt, téged hatalmassá teszlek, püspök, magamat pedig gazdaggá. De hogy csináljuk?

– Elméletileg a canterburyi érseknek kell döntenie a katedrális elhelyezéséről.

Lady Regan éles pillantást vetett a püspökre:

– Miért elméletileg?

– Mert pillanatnyilag nincs érsekünk. Corbeili Vilmos karácsonykor meghalt, és István még nem nevezte ki az utódját. De tudjuk, ki szeretné megkapni ezt az állást: régi barátunk, Winchesteri Henrik. Ő akar érsek lenni, és a pápa időlegesen meg is bízta vele – amellett a király öccse.

– És a barátunk? – kérdezte a gróf. – Nem sokat tett érted, amikor te akartad megszerezni ezt a grófságot.

– Ha tud, segít. Csak meg kell győzni...

– Aligha kíván hatalommal bíró ellenségeket szerezni éppen most, amikor az érsekség elnyerésében reménykedik – jegyezte meg a lady.

– Úgy van! De Fülöpnek nincs annyi hatalma, hogy árthasson. Nem valószínű, hogy egyáltalán kikérik a tanácsát az érsek személyét illetően.

– Akkor miért ne adhatná nekünk Henrik, amit akarunk? – kérdezte William.

– Mert még nem ő az érsek, és tudja, hogy az emberek árgus szemmel figyelik, hogyan viselkedik meg nem erősített működése alatt. Azt akarja, hogy az legyen róla a vélemény: igazságosan dönt, és nem csupán a barátainak kedvez. Erre bőven lesz alkalma majd a választás után.
– Eszerint a legtöbb, amit elmondhatunk, hogy rokonszenvvel fogja fogadni az ügyünket. De mi is az ügyünk? – kérdezte tűnődve a lady.
– Az, hogy Fülöp nem tudja megépíteni a katedrálist, de mi igen.
– És hogyan tudjuk erről meggyőzni?
– Jártál Kingsbridge-ben az utóbbi időben?
– Nem.
– Én ott voltam húsvétkor – mondta Waleran. – Még el sem kezdték az építkezést. Mindössze annyit csináltak, hogy letisztították a területet, néhány cölöpöt vertek le a földbe, és kötelekkel körülkerítették az épület helyét. Elkezdték kiásni az alapot, de még csak néhány lábnyi mélységig jutottak. Egyetlen kőműves dolgozik az inasával meg a rendház ácsmesterével, és alkalmanként egy-két szerzetes segít nekik. Nagyon lehangoló látvány, különösen esőben... Nem bánnám, ha Henrik püspök is látná.
Lady Regan józanul bólintott. William is belátta, hogy a terv jó, még ha gyűlöli is a gondolatot, hogy ezzel az undok Waleran Bigoddal kelljen együttműködniük. A püspök folytatta mondókáját:
– Előzetesen röviden tájékoztatjuk Henriket, milyen kicsi, jelentéktelen hely Kingsbridge, és milyen szegény a kolostor, azután megmutatjuk neki a helyszínt, ahol több mint egy évig tartott, amíg néhány kapavágást tettek, majd elhozzuk Shiringbe, és meggyőzzük arról, milyen gyorsan elkészülhetnénk itt

az építkezéssel, ha a püspök, a gróf meg a város polgárai minden tőlük telhetőt megtennének a terv megvalósításáért.
– Gondolod, hogy Henrik eljön? – kérdezte a lady aggodalmasan.
– Csak annyit tehetünk, hogy megkérjük rá. Majd én meghívom – mondta Waleran –, hogy mint érsek pünkösdkor látogasson el hozzánk. Ez hízelegni fog neki, mert benne van az, hogy mi máris érseknek tekintjük.
– Az egészet titokban kell tartanunk Fülöp perjel előtt – jelentette ki a gróf.
– Nem hiszem, hogy lehetséges. A püspök nem állíthat be meglepetésszerűen Kingsbridge-be. Nagyon furcsán festene...
– De ha Fülöp előre tudja, hogy Henrik püspök eljön, nagy erőfeszítéseket tehet, hogy meggyorsítsa az építkezést.
– Miből? Nincs rá pénze, különösen most, hogy szerződtette a te kőfejtőidet is. Kőfejtők nem tudnak falat építeni. – Waleran elégedett mosollyal nézett végig rajtuk. – Semmi mást nem tehet, minthogy reménykedik, legalább a nap sütni fog pünkösd vasárnapján.

Fülöpnek először tetszett, hogy a winchesteri püspök Kingsbridge-be készül. Természetesen csak szabadtéri miséről lehet szó, de az is jó lesz. Ott fogják tartani a régi katedrális helyén. Ha netán esik az eső, az ács ideiglenes tetőt emel az oltár és a közvetlen közelében lévő terület fölé, hogy ne ázzon meg a püspök; a híveknek nem árt egy kis eső. A látogatást úgy lehet fölfogni, mint hűségnyilatkozatot Henrik részéről, mellyel értésükre adja, továbbra is egyetért

azzal, hogy Kingsbridge-ben katedrális épüljön, s a valódi templom hiánya csak ideiglenes probléma.
Mindamellett szerette volna tudni, mi indítja Henriket erre a látogatásra. Az ilyen püspöki látogatások szokásos oka az ingyen eszem-iszom és szállás, de Kingsbridge mindig híres – hogy azt ne mondjuk, hírhedt – volt az itteni egyszerű étkezésről és takarékos elszállásolásról. Fülöp csupán annyit tudott elérni, hogy némiképp elfogadhatóvá tegye a korábbi állapotokat. Amellett Henrik a királyság leggazdagabb főpapja – így hát nem valószínű, hogy az eszem-iszom kedvéért jön Kingsbridge-be. Fülöp azonban olyan embernek ismerte, aki semmit sem tesz ok nélkül.
Minél többet tűnődött, annál jobban gyanakodott arra, hogy Waleran püspöknek valamiképpen köze van a dologhoz. A levél kézhezvételétől egy-két napra várta Waleran érkezését, hogy megbeszéljék az ünnepi mise és a vendéglátás előkészületeit, s hogy biztosítsa a püspököt, Henriknek tetszeni fog Kingsbridge-ben. De teltek a napok, Waleran nem mutatkozott, és Fülöp rossz előérzete nőttön nőtt.
Ámbátor még leggyanakvóbb pillanataiban sem álmodott arról az árulásról, amelyet tíz nappal pünkösd előtt leplezett le a Canterbury! katedrális perjelétől érkező levél. Akárcsak Kingsbridge, Canterbury is a Benedek-rendhez tartozott, és a szerzetesek a lehetőségekhez mérten mindig segítettek egymásnak. A Canterbury! perjel, aki természetesen szorosan együttműködött az érsekkel, megtudta, hogy Waleran hívta meg Henriket Kingsbridge-be, mégpedig azért, hogy sürgősen rábeszélje, az új katedrálist és az egyházmegye központját költöztesse Shiringbe.
Fülöp megdöbbent. Szíve szaporábban vert, és kezében remegett a levél. Tudta, milyen hitszegő

Waleran. Már egy évvel ezelőtt is megpróbálta kijátszani őt a shiringi grófság ügyében. És sohasem fogja elfelejteni, mennyire haragudott, amikor Fülöp túljárt az eszén. Most is maga előtt látta Waleran dühtől eltorzuló arcát, amint azt sziszegi: Esküszöm mindenre, ami szent, hogy sohasem fogod fölépítem a templomodat. De telt-múlt az idő, a fenyegető eskü emléke elhalványodott, és Fülöp ébersége alábbhagyott. Most aztán kegyetlenül emlékeztették rá, hogy Walerannak jó a memóriája.

„Waleran püspök azt mondja, nincs pénzed, és tizenöt hónap alatt semmit sem építettél – írta a canterburyi perjel. – Azt mondja, Henrik püspök majd a saját szemével láthatja, hogy a katedrális sohasem fog fölépülni, ha a kingsbridge-i kolostorra bízzák építését. Azzal érvel, hogy most kell a költözés mellett dönteni, amikor még nem látni az előrehaladást."

Waleran sokkal ravaszabb, semhogy nyilvánvaló hazugságon kaphassák, ezért csupán erősen túloz. Fülöp valójában elég sokat elért. Eltakarította a romokat, jóváhagyta a tervet, kitűzte az új keleti oldalt, elkezdte az alap kiásását, a fák kivágását és a kő kibányászását. De egy látogatónak nem sokat tud mutatni. És ahhoz is, hogy ennyit elérjen, iszonyú akadályokat kellett leküzdenie: megreformálni a kolostor pénzügyeit, elérni a királynál, hogy jókora földbirtokot adományozzon nekik és legyőzni Percy urat a kőbányában. Becstelen játékot űznek vele!

Kezében a Canterburyből érkezett levéllel odament az ablakhoz, és kinézett az építési területre. A tavaszi esők sártengerré változtatták az egészet Két fiatal szerzetes, fejére húzott csuklyával, éppen egy szálfát cipelt föl a folyópartról. Tamás mester kötelekből és csigából emelőfélét szerkesztett, amellyel ki lehet

emelni a földdel megtöltött hordókat az alapozó gödörből, és egy kézi erővel forgatott kerékkel működtette, miközben Alfréd, a fia lent a gödörben a vizes sarat lapátolta a hordókba. Úgy festett, az idők végezetéig képesek ebben az ütemben dolgozni, és sohasem hagyják abba. Csak egy szakmabeli állapíthatta volna meg, hogy ilyen iramban ítéletnapig sem fog elkészülni a katedrális.
Fülöp eljött az ablaktól, és visszament az írópultjához. Mit lehetne tenni? Egy pillanatig kísértést érzett, hogy ne tegyen semmit. Jöjjön ide Henrik püspök és lássa, azután döntsön maga. Ha Shiringben akarja fölépíteni a katedrálist, tegye. Hadd kaparintsa meg Waleran, és fordítsa a maga hasznára, hadd gazdagodjék meg Shiring városa és a gonosz Hamleigh dinasztia. Legyen úgy, ahogy Isten akarja.
De tudta, hogy nem ez fog történni. Ha hisz Istenben, nem szabad visszavonulnia és ölbe tett kézzel ülnie! Azaz hinnie kell abban, hogy ha nem hagyja magát, és becsületesen megtesz minden tőle telhetőt, erőfeszítéseit siker fogja koronázni. Szent kötelessége, hogy mindent megtegyen, nehogy a katedrális cinikus és erkölcstelen emberek kezébe kerüljön, akik a saját hatalmuk növelésére fordítanák. Azaz meg kell mutatnia Henrik püspöknek, hogy az építkezés jó úton halad, és Kingsbridge mindenre el van szánva, és meg is van hozzá az ereje, hogy befejezze az építkezést.
Igaz ez? Az igazság az, hogy Fülöp kezdte halálosan nehéz feladatnak látni a katedrális fölépítését. Egyszer már majdnem föladni kényszerült a tervét, csak azért, mert a gróf el akarta zárni előle a kőbányát. De tudta, hogy végül sikerrel jár majd küldetése, mert Isten megsegíti. Ámde a saját meggyőződése nem elég

ahhoz, hogy meggyőzze Henrik püspököt is.
Elhatározta, hogy minden tőle telhetőt megtesz, hogy az építkezés többet mutasson, mint ami valójában. A pünkösdig hátra levő tíz napra az összes szerzetest munkába állítja. Talán képesek lesznek az alapozó gödröt legalább néhány helyen teljes mélységben kiásni, úgyhogy Tamás és Alfréd elkezdheti az alapozást. Talán az alapozást egy darabon fölhúzhatják a talaj szintjéig, úgyhogy Tamás hozzáfoghat a falazáshoz. Az mindenesetre jobban mutatna, mint a mostani látvány, bár nem sokkal. Amire Fülöpnek igazán szüksége volna, az legalább száz munkás – de annyi pénze sincs, amennyiért tízet fölfogadhatna.
Henrik püspök természetesen vasárnap fog megérkezni, amikor senki sem dolgozik, hacsak Fülöp nem mozgósítja a híveket. Akkor lenne száz munkása. Elképzelte magát, amint odaáll eléjük, és bejelenti a pünkösd megünneplésének új formáját: ahelyett hogy imádkoznánk és himnuszokat énekelnénk, gödröt ásunk, és köveket cipelünk. El lesznek képedve. És...
És vajon mit fognak csinálni?
Valószínűleg szívvel-lélekkel beszállnak a munkába.
Megborzongott. Vagy megőrültem, gondolta, vagy ez az ötlet beválhat.
Alaposabban átgondolta Fölállok a mise végén, és azt mondom: ha azt akarjátok, hogy bűnbocsánatot nyerjetek minden vétketekért, egy fél napot kell dolgoznotok a katedrális építésén. Ebédidőben kaptok kenyeret és sört.
Meg fogják tenni! Egészen biztos, hogy megteszik!
Szükségét érezte, hogy kipróbálja valaki máson is az ötletét. Először Miliusra gondolt, de elvetette: Milius észjárása nagyon hasonlít az övéhez. Olyasvalakire

van szüksége, aki egy kicsit másképpen nézi a dolgokat. Fehérhajú Cutbertus, a cellárius mellett döntött. Fölvette a köpenyét, előre húzta a csuklyáját, hogy arcát megóvja az esőtől, és kiment.
Keresztülsietett a sáros építési területen. Elmenőben odaintett Tamásnak, és a konyhaudvar felé vette útját. Magán a konyhán kívül egy tyúkól, egy tehénpajta és a tejkonyha tartozott hozzá, mert Fülöp nem szeretett fölöslegesen költeni olyasmire, amit házilag is elő tudnak állítani, úgymint a vaj és a tojás.
Bement a cellárius raktárába, amely a konyha alatt helyezkedett el. Belélegezte a kellemes, száraz levegőt, amelyet a Cutbertus fölhalmozta fűszerek és zöldségek árasztottak. Cutbertus éppen a fokhagymát számolta: szemét a hagymafüzérekre meresztette, s közben halkan mormolta a számokat. Fülöp kicsit megdöbbent, mennyire megöregedett Cutbertus: mintha a hús teljesen eltűnt volna a bőre alól.
– Harminchét – mondta Cutbertus hangosan. – Kérsz egy bögre bort?
– Köszönöm, nem. – Fülöp úgy tapasztalta, hogy a bor napközben lustává és ingerlékennyé teszi. Semmi kétség. Szent Benedek ezért intette arra a szerzeteseket, hogy igyanak mértékkel. – A tanácsod kell, nem az italod. Gyere, ülj le!
Cutbertus végigjött a hordók és ládák közt hagyott keskeny átjárón, megbotlott egy zsákban, és majdnem ráesett arra a háromlábú asztalra, amely ott állt Fülöp előtt. A pinceraktár korántsem látszik olyan rendesnek, mint azelőtt – állapította meg Fülöp. Megütötte egy gondolat:
– Mondd, Cutbertus testvér, nincs valami baj a szemeddel?
– Már nem a régi, de megteszi – mondta kurtán

Cutbertus.
A szeme már évekkel ezelőtt megromlott; talán ez volt az oka, hogy sohasem tanult meg tisztességesen olvasni. De mert szemlátomást érzékenyen érintette, Fülöp nem firtatta tovább, magában azonban megjegyezte, hogy ideje új celláriusról gondoskodni.
– Nagyon zavarba ejtő levelet kaptam a canterburyi perjeltől – mondta, és röviden összefoglalta, amit Waleran püspök szándékáról megtudott. Ezekkel a szavakkal zárta: – Egyetlen módja, hogy az építkezés úgy fessen, mintha lázas munka folynék, ha a híveket rá tudjuk venni, hogy dolgozzanak. Tudsz valami okot arra, hogy ne próbálkozzam meg vele?
Cutbertusnak még csak gondolkodásra sem volt szüksége.
– Ellenkezőleg! Nagyon jó ötlet! – mondta azonnal.
– Egy kicsit szokatlan, nem igaz?
– Volt már rá példa.
– Igazán? – A válasz meglepte, és örömmel töltötte el Fülöpöt. – Hol?
– Több helyről is hallottam. Fülöp egészen föllelkesedett.
– Gondolod, hogy beválik?
– Valószínűleg az időjárástól függ.
– De hogy szokták megszervezni? A pap bejelenti a mise végén, vagy hogyan?
– Ennél azért többet kell tenni. A püspök vagy a perjel hírnököket küld a plébániatemplomokba, és bejelenti, hogy ha a hívők dolgoznak az építkezésen, cserében bűnbocsánatot nyerhetnek.
– Óriási ötlet! – lelkendezett Fülöp. – Az újdonság hatására talán még több hívő jönne el, mint rendesen.
– Vagy kevesebb – hűtötte Cutbertus. – Vannak, akik szívesebben adnak pénzt a papnak, vagy gyújtanak

gyertyát valamelyik szent tiszteletére, mintsem hogy egész nap a sarat dagasszák, és nehéz köveket cipeljenek.
– Erre nem gondoltam – tört le máris Fülöp. – Talán nem is olyan jó ötlet.
– Miért, van más ötleleted is?
– Nincs.
– Akkor meg kell próbálkozni ezzel, és remélni a legjobbakat, nem gondolod?
– De. Reméljük a legjobbakat.

Fülöp egyáltalán nem aludt a pünkösd vasárnapját megelőző éjszaka.
Egy héten át sütött a nap, úgy, ahogy a tervéhez kellett – jó időben többen kapnak kedvet az önkéntes munkára –, de szombaton, sötétedés után megint esni kezdett. Éberen fekve hallgatta az esőcseppek vigasztalan dobolását a tetőn és a szél zúgását a fák koronái között. Úgy érezte pedig, eleget imádkozott. Istennek igazán tisztában kell lennie a körülményekkel! Előző vasárnap a kolostor minden szerzetese meglátogatott egy-két plébániát, hogy beszéljenek a hívekkel, és megmondják nekik: bűnbocsánatot nyerhetnek, ha vasárnaponként részt vesznek a katedrális építésében. Ha pünkösd vasárnapján dolgoznak, az elmúlt év összes bűnére feloldozást kapnak, és minden további ledolgozott nap az azon a héten elkövetett szokásos bűnök megbocsátását jelenti – kivéve a gyilkosságot és a szentségtörést. Két szerzetest Winchesterbe küldött, hogy annyi templomot járjanak végig a városban, amennyit csak bírnak. Winchester kétnapi járásra esik; de a pünkösd hatnapos ünnep, az emberek ilyenkor általában nem sajnálják a hosszú utat egy nagy vásár vagy egy

látványos egyházi szertartás kedvéért. Végül is több ezer ember hallotta az üzenetet, de vajon hányan fognak eljönni?
A hét többi napján valamennyien az építkezésen dolgoztak. Segítségükre volt a jó idő és a hosszú kora nyári nappalok, úgyhogy nagyjából elvégeztek annyit, amennyit Fülöp remélt. Elkészült a szentély keleti oldalfalának alapozása. Az északi fal alapozó gödrét több helyütt teljesen kiásták, készen arra, hogy lerakják az alap köveit. Tamás elegendő emelőszerkezetet eszkábált össze, hogy minél több ember áshasson ott, ahol még kell, ha esetleg a vártnál többen jönnének el. A folyópartot telerakták szálfával, amelyet a favágók úsztattak le, és a bányából kifejtett kővel; ezt mind föl kell majd cipelni a dombon, az építkezés helyéig. Százak számára lesz itt munka!
De eljön-e egyáltalán valaki?
Éjfélkor Fülöp fölkelt, és az esőben átgyalogolt a kriptába a matutinumra. Amikor a zsolozsmázás után visszajött, látta, hogy elállt az eső. Nem feküdt vissza az ágyba, hanem ülve olvasott. Mostanában csak az éjfél és a hajnal közötti órákban volt ideje a tanulásra és meditálásra, mert a nap többi részét teljesen lefoglalta a kolostor ügyeinek intézése.
Ma éjszaka azonban nehezére esett a gondolkodás. Agya minduntalan visszatért a következő nap kilátásaihoz, a siker vagy a bukás lehetőségéhez. Holnap mindent elveszíthet, amiért több mint egy éven át oly keményen dolgozott. Arra gondolt – talán azért, mert általában hitt az eleve elrendeltben –, hogy nem is szabadna a sikerre vágynia. Nem a büszkesége az, ami kockán forog? A büszkeség az a bűn, amellyel szemben legkevésbé tud védekezni. Azután eszébe

jutott az a sok ember, aki mind az ő támogatására és védelmére szorul, és akinek csak ő adhat munkát: a szerzetesek, a szolgafráterek, a kőfejtők, Tamás és Alfréd, a kinsgbridge-i parasztok és a hívek megyeszerte. Waleran püspök nem fog úgy gondoskodni róluk, mint Fülöp. Waleran azt képzeli, a címe följogosítja arra, hogy tetszése szerint használja föl az embereket Isten szolgálatában. Fülöp hite szerint Istent szolgálni annyit tesz, mint gondoskodni az emberekről. Ez az értelme a megváltásnak. Nem, Isten nem akarhatja azt, hogy Waleran püspök nyerje meg ezt a mérkőzést. Lehet, hogy egy kicsit több bennem a büszkeség, vallotta be Fülöp, de a mérleg serpenyőjében ott vannak az emberi lelkek is.
Végre az éjszakát fölváltotta a hajnal, és akkor ismét átment a kriptába, ezúttal a prímára. A szerzetesek nyugtalanok és izgatottak voltak: tudták, hogy a mai nap sorsdöntő a jövőre nézve. A sekrestyés ledarálta a misét, és most az egyszer Fülöp megbocsátotta neki.
Mire feljöttek a kriptából, hogy átmenjenek a refektóriumba reggelizni, teljesen kivilágosodott, és az ég felhőtlenül kéklett. Isten legalább olyan időt küldött, amilyenért imádkoztak. Kezdetnek ez is jó.

Tamás mester is tudta, hogy a mai napon a jövője forog kockán.
Fülöp megmutatta neki a Canterbury! perjel levelét. Tamás biztos volt benne, ha a katedrálist Shiringben építik föl, Waleran püspök más építőmestert fogad. Nem hajlandó olyan terv alapján építkezni, amelyet Fülöp hagyott jóvá, sem azt nem kockáztatja meg, hogy olyasvalakit foglalkoztasson, aki Fülöp pártján van. Tamás előtt így vetődött föl a kérdés: vagy Kingsbridge, vagy semmi. Ez az egyetlen alkalom az

életében, hogy katedrálist építhessen – ez a mai nap tétje.
Meghívták, hogy ezen a reggelen vegyen részt a káptalangyűlésen. Már máskor is előfordult ez. Rendszerint akkor hívták meg, ha meg akarták beszélni az építkezés menetét, és szükség lehetett az ő szakvéleményére a tervrajz, a költségek vagy az időbeosztás kérdéseiben. Ma ahhoz kell, hogy megállapodjanak az önkéntes munkások beosztásában – már ha egyáltalán jönnek. Azt akarta, hogy mire Henrik püspök megérkezik, látványos és szorgos munkát tapasztaljon az egész területen.
Türelmesen végigülte a felolvasást és az imákat, bár nem értette a latin szavakat, s közben átgondolta a mai napi tervét. Egyszer csak Fülöp angolra váltott, és fölszólította őt, hogy vázolja a munka megszervezését.
– Magam a katedrális keleti oldalát fogom falazni, Alfréd pedig az alapozás köveit rakja le – kezdte Tamás. – A cél mindkét esetben az, hogy megmutassuk Henrik püspöknek, milyen messzire jutottunk az építkezésben.
– Hány emberre van szüksége kettőtöknek? – tudakolta Fülöp.
– Alfrédnak kettőre, hogy odahordják neki a köveket. A régi templom romjainak anyagát fogja fölhasználni. Ezenkívül szüksége van valakire, aki a maltert keveri. Nekem is kell egy malterkeverő és két munkás. Alfréd fölhasználhatja az alaphoz az alaktalan köveket, amennyiben lapos az aljuk és a tetejük, de nekem pontosan megmunkált kövekre van szükségem, minthogy látszani fognak a földfelszín fölött, ezért visszahívtam segítségül két kőfaragót a bányából.
– Mindez nagyon fontos abból a szempontból, milyen hatást kelt Henrikben, de az önkéntesek zöme az

alapozó gödröt fogja ásni, igaz?
– Úgy van! Az alapozás helye az egész szentély alatt ki van jelölve, és a legtöbb helyen még csak néhány láb mély. A szerzeteseknek a kereket kell működtetniük, néhányukat már megtanítottam rá, a hívek pedig meglökhetik a hordókat.
– És ha többen jönnek, mint ahányat használni tudunk? – kérdezte Remigius.
– Akármennyit tudunk foglalkoztatni – jelentette ki Tamás. – Ha nincs elég emelőszerkezet, az emberek vödrökben és kosarakban is fölhozhatják a földet a gödörből. Legyen készenlétben az ács, hátha még több létrára lesz szükség; fánk van bőven.
– Akkor is csak bizonyos számú ember fér be az alapozó gödörbe – hajtogatta a magáét Remigius.
Tamásnak az volt az érzése, hogy Remigius szeret okoskodni.
– Több százan is elférnek benne – mondta kicsit ingerülten. – Jó nagy gödör.
– És akad más munka is az ásáson kívül – jegyezte meg Fülöp.
– Úgy van. A másik fontos munka a fa és a kő felszállítása a folyópartról. Nektek, szerzeteseknek kell gondoskodnotok arról, hogy az anyag a megfelelő helyen legyen fölhalmozva. A követ az alapozó gödör mentén kell lerakni, de a templom külső oldalán, hogy ne legyen útban. Az ács majd megmondja, hova kell hordani a fát.
– Gondolod, hogy csupa képzetlen hívő jön? – kérdezte Fülöp.
– Nem feltétlenül. Azt remélem, jönnek majd a városokból is, és azok között akadhatnak mesteremberek. Meg kell tudnunk, mihez értenek, és aszerint kell fölhasználnunk őket. Az ácsok pajtákat

készíthetnek a téli munkákhoz. Bármelyik kőműves ért a kőfaragáshoz és az alapozáshoz. Ha akad patkolókovács, betesszük a falu kovácsműhelyébe, hogy készítsen szerszámokat. Mindez hallatlanul hasznos lesz.
Milius, a pénztárnok szólalt meg:
– Mindez teljesen világos. Szeretném, ha máris hozzálátnánk. Már itt vannak néhányan a faluból, és arra várnak, hogy megmondjuk, mit csináljanak.
Tamásnak még valamit meg kellett mondania nekik, valami fontosat, de kényeset, és a megfelelő szavakat kereste. Tartott attól, hogy a szerzetesek esetleg fennhéjázóan viselkednek majd, és elkedvetlenítik az önkénteseket. Tamás azt akarta, hogy a mai hadművelet sikeres és jókedvű legyen.
– Én már dolgoztam azelőtt hívőkkel – kezdte. – Fontos, hogy... hogy ne úgy bánjunk velük, mint a cselédekkel. Tudnunk kell, hogy azért dolgoznak, hogy majd az égben megjutalmazzák őket, s ezért hajlandók akár keményebben dolgozni, mintha pénzért tennék. De nem biztos, hogy mindegyikük így fogja majd föl. Úgy is érezhetik, hogy ingyen dolgoznak, tehát nagy szívességet tesznek nekünk, és ha mi hálátlannak látszunk, lassan és hibásan fognak dolgozni. Az lenne a legjobb, ha... finoman irányítanánk őket.
Elkapta Fülöp pillantását, és látta, hogy a perjel elfojtja mosolyát, mintha tudná, milyen aggodalom rejlik Tamás mézbe mártott szavai mögött.
– Okos gondolat – mondta fennhangon Fülöp. – Ha megfelelően kezeljük őket, boldogok és lelkesek lesznek, a hangulat vidám lesz, ami jó benyomást kelt Henrik püspökben. – Körülpillantott az egybegyűlt szerzeteseken. – Ha nincs több kérdés, kezdjük el.

Aliena egy éven át élvezte a jólétet és biztonságot Fülöp perjel szárnyai alatt.
Minden terve valóra vált. Richard meg ő egész tavasszal és nyáron a vidéket járták, fölvásárolták a gyapjút a parasztoktól, s mihelyt megtelt egy nagyobbacska zsák, eladták Fülöpnek. Öt font ezüst nyereségük volt már.
Apjuk néhány nappal azután hogy meglátogatták, meghalt, de Aliena erről csak karácsonykor szerzett tudomást. Miután jó pár, kemény munkával szerzett ezüstöt költött a kellő emberek lepénzelésére, fölkutatta a sírját a winchesteri szegények temetőjében. Keservesen sírt. Nem annyira őt siratta, mint az együtt töltött biztonságos és gondtalan életet, amely már sohasem tér vissza. A maga módján elbúcsúzott tőle, mielőtt meghalt: amikor távozott a börtönből, tudta, hogy soha többé nem fogja viszontlátni. Másrészt úgy érezte, még mindig vele van, hiszen köti az esküje, amelyet elmondatott vele, és belenyugodott, hogy életét akarata teljesítésének szenteli.
A télen ő és Richard egy kis házban lakott, a kingsbridge-i rendház falával szemben. Összeeszkábáltak egy kordét, melynek a kerekeit a kingsbridge-i bognárral készíttették el, tavasszal pedig vásároltak hozzá egy fiatal ökröt. A nyírás javában folyt, s máris több pénzük volt, mint amennyit az ökörre és az új kordéra költöttek. Jövőre valószínűleg fölfogadnak egy embert segítségül, és keresnek egy kisebb, alacsonyabb rangú nemest, akinél Richard mint apród elkezdheti a lovagi tudományok tanulását.
De mindez Fülöp perjeltől függ.
Tizennyolc éves, egyedülálló leányként továbbra is szabad prédája minden tolvajnak és törvényes

kereskedőnek. Megpróbált maga eladni egy zsák gyapjút Shiringben is, Gloucesterben is, csak hogy lássa, mi történik, és mindkét alkalommal fele árat kínáltak neki. Minden városban csupán egyetlen kereskedő működött, így tudták, hogy nincs más választása. Egyszer majd saját raktára lesz, és az egész készletet a flamand fölvásárlóknak adja el – ábrándozott, de ez még odább volt. Egyelőre Fülöpre szorult.
ÉS Fülöp helyzete egyszer csak megingott.
Aliena állandóan készült arra a veszélyre, amit az útonállók és tolvajok jelentettek, az azonban úgy érte, mint derült égből a villámcsapás, hogy amikor minden végre simán megy, ilyen váratlanul veszélybe kerüljön az egész élete.
Richard nem akart részt venni pünkösd vasárnapján a katedrális építésében, ami elég nagy hálátlanság, de Aliena addig erősködött, amíg mégis beleegyezett, és nem sokkal napkelte után megtették azt a néhány yardnyi távolságot a kolostor kapujáig. Majdnem az egész falu talpon volt, harminc-negyven férfi, néhányan még a feleségüket és a gyerekeiket is elhozták. Aliena meglepődött, de aztán eszébe jutott, hogy Fülöp perjel egyben a földesuruk is, és ha az uraság önkénteseket kér, valószínűleg nem bölcs dolog visszautasítani. Az elmúlt év óta egészen új szemmel nézte az egyszerű emberek életét.
Tamás mester kiosztotta a munkát a falusiaknak. Richard mindjárt odament beszélgetni Tamás fiához, Alfrédhoz. Majdnem egyidősek voltak: Richard tizenöt éves, Alfréd talán eggyel több, és minden vasárnap együtt kergették a labdát a többi falusi fiúval. A kislány, Márta is itt volt, de az asszony, Ilona eltűnt mókás külsejű, vörös hajú fiával együtt, és senki se tudta,

hová. Aliena emlékezett rájuk, még abból az időből, amikor Earlscastle-ba jöttek. Akkor nagyon szegények voltak. Akárcsak Alienát, őket is Fülöp mentette meg.
Aliena is, Richard is kapott egy ásót, és azt mondták nekik, ássák az alapozó gödröt. Aliena energikusan ásott. Hiába voltak vagy ötvenen, jó időbe telt, amíg a gödör szemmel láthatóan mélyebb lett. Richard elég gyakran támaszkodott az ásó nyelére, hogy pihenjen. Egyszer Aliena rá is szólt: – Ha lovag akarsz lenni, áss! – De nem sokat ért el vele.
Aliena soványabb, de erősebb volt, mint egy évvel ezelőtt, hála a sok gyaloglásnak és a nehéz, nyers gyapjúkötegek emelgetésének, most mégis megfájdult a háta az ásástól, így örült, amikor Fülöp perjel megkondította a harangot, és szünetet rendelt el. Néhány szerzetes meleg kenyeret hozott a konyháról, és gyönge sört szolgált föl mellé. A nap erőre kapott, és egy-két férfi derékig levetkőzött.
Miközben pihentek, egy csoport idegen jött be a kapun. Aliena reménykedve nézett feléjük. Nem voltak sokan, de talán többen is jönnek majd utánuk. Odajöttek az asztalhoz, ahol a kenyeret és a sört osztották, és Fülöp atya köszöntötte őket.
– Honnan jöttetek? – kérdezte, miközben a frissen érkezettek hálásan kortyolták a sörüket.
– Horstedből – felelte egyikük, megtörölve a száját az inge ujjával. Ez ígéretesen hangzott: Horsted két-háromszáz fős falu, néhány mérföldre Kingsbridge-től. Ha szerencséjük van, száz önkéntesre is számíthatnak onnan.
– És összesen hányan jöttetek?
A férfit szemmel láthatóan meglepte a kérdés.
– Csak mi négyen – felelte.

A következő órában szüntelenül szivárogtak az emberek a kolostorkapun át, egészen késő délelőttig, amikorra hetvenen-nyolcvanan lehettek, a helybelieket is beleértve. Majd lassanként abbamaradt a gyülekezés.
Nem voltak elegen.
Fülöp a keleti oldalon állt, és Tamást figyelte, ahogy a falat rakja. Két támpillér alapját már befejezte a harmadik sorig, és most az összekötő falat építette. Valószínűleg sohasem fog elkészülni – gondolta Fülöp leverten.
Tamásnak az volt az első dolga, amikor letettek mellette egy követ, hogy elővett egy vasszerszámot, amelynek olyan volt a formája, mint egy L betű, és azzal ellenőrizte, hogy a kő élei derékszögben találkoznak-e. Aztán egy réteg maltert lapátolt a falra, barázdát vágott bele a vakolókanál hegyével, rátette az új követ, és lekaparta a fölösleges maltert. A kő elhelyezésében a két támoszlop között kihúzott feszes zsinór vezérelte.
Fülöp észrevette, hogy a kő alja és teteje majdnem olyan sima, mint a külső oldala, amelyik látszani fog. Ez meglepte, és megkérdezte Tamástól az okát.
– A kőnek sohasem szabad érintkeznie az alatta vagy fölötte levővel – felelte Tamás. – Ehhez kell a malter.
– Miért nem szabad érintkezniük?
– Repedést okozna. – Tamás fölegyenesedett, hogy elmagyarázza: – Ha rálépsz egy palatetőre, betörik a talpad alatt, de ha egy deszkát fektetsz keresztbe, nyugodtan végigmehetsz rajta anélkül, hogy kárt okoznál a palában. A deszka elosztja a súlyt, ugyanezt teszi a malter.
Erre sohasem gondolt Fülöp. Az építés roppant érdekes munka, különösen, ha olyan ember csinálja,

mint Tamás, aki el is tudja magyarázni, hogy mit miért csinál.
A kő legegyenetlenebb oldala hátulra került. Ezt fogják majd látni a templom belsejében? – töprengett Fülöp. Azután eszébe jutott, hogy Tamás tulajdonképpen dupla falat épít, a kettő között üreggel, úgyhogy mindkét sor kő hátoldala el lesz rejtve.
Miután Tamás ráhelyezte a követ a malterágyra, elővette a szintezőt. Ez egy háromszög formájú vas volt, amelynek felső hegyéhez egy bőrszíj volt erősítve, az alsó rúdján pedig jelek látszottak. A szíj ólomsúlyban végződött, ezért mindig függőlegesen lógott. A szerkezetet a kőre helyezte, és megnézte, hogyan függ a bőrszíj. Ha a középponttól jobbra vagy balra eltért, addig ütögette kalapácsával a követ, amíg pontosan vízszintesen feküdt. Akkor addig mozgatta a szerkezetet, amíg a két szomszédos kő közé helyezve is függőlegeset mutatott: így ellenőrizte, hogy a kövek felső lapja egy vonalban van-e. Végül a kő oldalfala elé tartotta, hogy lássa, nem lóg-e ki a sorból valamerre. Mielőtt újabb kőért nyúlt volna, a kifeszített zsinórra pillantott, hogy lássa, egyenes vonalat alkotnak-e kifelé a kövek. Fülöp sohasem gondolta volna, hogy ennyire fontos, hogy egy kőfal ilyen egyenes és pontos legyen.
Tekintetét körülhordozta az egész építési területen. Olyan nagy volt, hogy szinte elveszett benne a nyolcvan férfi és nő meg az a néhány gyerek. Jókedvűen dolgoztak a napsütésben, de olyan kevesen voltak, hogy úgy látszott, minden erőlködésük hiábavaló.
Újabb kis csoport jött be a kapun, és Fülöp erőnek erejével kényszeritette magát, hogy mosollyal üdvözölje őket. Nem szabad megtudniuk, hogy a

munkájuk hiábavaló lesz. De legalább bűnbocsánatot nyernek.
Nem is olyan kis csoport – állapította meg, miközben odament hozzájuk. Tizenkét embert számolt össze, azután még kettő jött be. Délig talán kilesz a száz; akkorra várják a püspököt.
– Az Isten áldjon meg benneteket! – szólt hozzájuk. Már éppen meg akarta mondani nekik, hol kezdjék az ásást, amikor egy hangos kiáltás állította meg:
– Fülöp!
Helyteleníttően vonta föl a szemöldökét. A hang Milius testvéré volt, de még Miliusnak is Fülöp atyának illenék őt szólítania nyilvánosan. Fülöp arrafelé nézett, ahonnan a hangjött: Milius meglehetősen nevetséges pózban egyensúlyozott a kolostorfal tetején.
– Milius testvér, gyere le onnan! – szólt rá Fülöp nyugodt, de ellentmondást nem tűrő hangon.
Megdöbbenésére Milius ott maradt, és tovább kiáltozott:
– Gyere ide, nézd meg te is!
Az újonnan jöttek nem valami jó véleménnyel lehetnek a kolostori engedelmességről, gondolta Fülöp, de nem tudta leküzdeni kíváncsiságát, vajon mi izgatta föl annyira Miliust, hogy még a jó modorról is megfeledkezett.
– Gyere ide és mondd el, Milius! – kiáltotta azon a hangon, amelyet általában a lármás novíciusoknak tartott fönn.
– Ezt látnod kell! – ordította Milius.
Remélem, jó okod van rá, gondolta Fülöp ingerülten, de mert nem akarta megleckéztetni bizalmas társát ennyi idegen előtt, muszáj volt mosolyognia és azt tennie, amire Milius kérte. Mérgesen vágott át az istálló előtti sáros udvaron, és fölugrott az alacsony

kőfalra.
– Mit jelent ez a viselkedés? – sziszegte.
– Odanézz! – mutatott a távolba Milius.
Fülöp követte az irányt, és a háztetők fölött a folyó túlsó partján kanyargó országút felé nézett, amely híven követte a környék emelkedő-süllyedő lankáinak vonalát. Először nem akart hinni a szemének. A zöldellő mezők között hullámzó úton hatalmas tömeg, sok száz ember vonult Kingsbridge felé.
– Mi ez? – kérdezte hitetlenkedve. – Egy hadsereg? – Azután rájött, hogy dehogy: hiszen ezek mind az ő önkéntesei! Szíve majd kiugrott örömében. Nézd! – kiáltotta. – Lehetnek vagy ötszázan... ezren... még többen!
– Bizony! – bólintott Milius boldogan. – Mégis eljöttek!
– Meg vagyunk mentve! – Fülöp izgalmában máris elfelejtette, miért is haragudott Miliusra. A seregnyi ember az egész országutat betöltve kígyózott a hídhoz, azután végigvonult a falun a kolostor kapujáig. Fülöp odasietett, és üdvözölte a csapatot. Beözönlöttek a kapun, majd megálltak az építési terület nyugati oldalán, várva, hogy valaki megmondja nekik, mi a teendőjük.
– Alleluja! – kiáltotta Fülöp boldogan.
De nem elég örvendezni, föl is kell használni ezt a sok embert. Leugrott a falról.
– Gyere! – ordított rá Miliusra. – Hívd vissza az összes frátert a munkából; irányítókra van szükség! Mondd meg a szakácsnak, hogy süssön annyi kenyeret, amennyit tud, és gurítsanak elő még néhány hordó sört! Több csákányra és lapátra lesz szükség! Minden embert munkába kell állítani, mielőtt Henrik püspök megérkezik!

A következő órában Fülöp eszeveszetten dolgozott. Legelőször – hogy ne legyenek láb alatt – száz-valahány embert jelölt ki arra, hogy hordják föl az építőanyagot a folyópartról. Mihelyt Milius összegyűjtötte szerzetestársait, egy-egy fráter vezetésével csoportokba osztva leküldte az önkénteseket az alapozó gödörbe. Nemsokára elfogytak a lapátok, vödrök és kosarak. Fülöp kihozatott a konyhából minden fazekat meg üstöt, és néhány önkéntest azzal bízott meg, hogy készítsenek sebtében bádogládákat, és fonjanak kosarakat. Nem volt elég az emelőszerkezet és létra sem, ezért pallókat fektettek le a legnagyobb alapozó gödör peremére, úgyhogy az emberek azon tudtak le-föl közlekedni. Rájött, hogy nem törődött eléggé azzal, hová rakják le a gödörből kiásott, nagy mennyiségű földet. Most már késő volt, hogy ezen töprengjen, ezért sebtében úgy döntött, hogy szórják le a folyó közelében, egy köves szakaszon. Talán később művelhetővé válik. Miközben kiadta az utasítást, Bernát, a szakács rémülten jött oda hozzá, mondván, hogy legföljebb kétszáz embert tudnak ellátni, márpedig itt legalább ezren vannak.
– Rakj tüzet a konyha udvarán, és főzz levest vaskondérban! – mondta Fülöp. – A sört vizezd tol! Használj föl minden tartalékot! Kérj meg néhány falubelit, hogy készítsen ételt a magáéból! Találj ki valamit! – Otthagyta a szakácsot, és folytatta a munka szervezését.
Még mindig parancsokat osztogatott, amikor valaki megveregette a vállát, és franciául szólt hozzá:
– Fülöp perjel, kérhetek tőled egy perc figyelmet? Balduin esperes volt, Waleran Bigod helyettese.
Fülöp megfordult, és ott látta az egész vendégsereget,

valamennyit lóháton és pompázatos öltözetben, amint elképedve szemlélik az elébük táruló látványt. Itt volt a zömök, izmos, harcias külsejű Henrik püspök, akinek papos hajviselete furcsán elütött gazdagon hímzett bíbor palástjától. Mellette Waleran püspök – mint mindig, feketében –, akinek szokásos fagyos, megvető arckifejezése sem tudta egészen elfedni megdöbbenését. Itt volt a kövér Percy Hamleigh és dagadó izmú fia, William, továbbá csúf felesége, Regan. Percy és William kábultan bámészkodott, de Regan azonnal átlátta, mit művelt Fülöp, és majd szétvetette a düh.
Fülöp figyelme visszatért Henrik püspökre, és meglepetésére azt látta, hogy a püspök jóindulatú érdeklődéssel tünteti ki. Fülöp nyíltan viszonozta a pillantását. Henrik püspök arckifejezése meglepetésről, kíváncsiságról és bizonyos derűs tiszteletről árulkodott. A következő pillanatban Fülöp odament hozzá, megfogta a lova kantárját, és megcsókolta a püspök kinyújtott gyűrűs kezét.
Henrik könnyedén leszállt a nyeregből, és a csapat többi tagja követte példáját. Fülöp odaszólított néhány szerzetest, hogy vezessék el a lovakat az istállóba. Henrik körülbelül egykorú volt Fülöppel, de pirospozsgás arca és erős testalkata idősebbnek mutatta.
– Nos, Fülöp atya – szólt –, eljöttem, hogy ellenőrizzem azokat a híreket, melyek szerint nem vagy képes rá, hogy új katedrálist építs itt, Kingsbridge-ben. – Kis szünetet tartott, miközben körülhordozta tekintetét a sok száz szorgoskodó emberen, majd visszafordult Fülöp felé. – Úgy látom, rosszul tájékoztattak.
Fülöp szívverése egy másodpercre kihagyott. Henrik

ennél érthetőbben nem tudathatta volna vele, hogy győzött.
Waleran püspök felé fordult, akinek arca elfojtott dühről árulkodott: tudta, hogy megint vereséget szenvedett. Fülöp letérdelt, lehajtotta a fejét, hogy elrejtse diadalmas örömét, és megcsókolta Waleran kezét.

Tamás élvezte a falrakást. Olyan régen nem csinálta, hogy már el is felejtette azt a mélységes nyugalmat, amelyet az okoz, hogy egyik követ rakja a másikra tökéletesen egyenes vonalban, és közben nézi, hogy nő mind magasabbra az építmény.
Amikor az önkéntesek kezdtek százával érkezni, és látta, hogy Fülöp terve beválik, még jobban élvezte. Ezek a kövek az ő katedrálisának részei lesznek, és ez a fal, amely még csak egy láb magas, végül fölér az égig. Tamás érezte, hogy életének új, végső szakaszához ért.
Tudta, mikor érkezett meg Henrik püspök. Mint amikor követ dobnak a tóba, úgy jött mozgásba a hatalmas embertömeg: egy pillanatra abbahagyták a munkát, hogy megnézzék a gazdagon öltözött vendégeket, amint finnyásan kikerülik-átlépdelik a sarat. Tamás folytatta a falrakást. A püspökre mindenképpen nagy hatást kell tegyen az ezernyi önkéntes látványa, amint vidáman és lelkesen építik új katedrálisukat. Most az a fontos, hogy Tamás is jó benyomást keltsen. Mindig feszélyezetten érezte magát a jólöltözött emberek között, de most hozzáértőnek és bölcsnek, higgadtnak és magabiztosnak kell mutatkoznia, mint akire nyugodtan rá lehet bízni egy ilyen nagyszabású és költséges építkezés bonyolult feladatát.
A szeme sarkából leste a látogatókat, és amikor

közeledtek, letette a kanalát. Fülöp perjel odavezette hozzá Henrik püspököt, és Tamás letérdelt és megcsókolta a püspök kezét.
– Tamás az építőmesterünk, akit Isten küldött hozzánk azon a napon, amikor a régi templom leégett – mutatta be Fülöp.
Tamás most Waleran püspök elé térdelt le, majd megnézte a többieket. Én vagyok az egész építés vezetője, mondta magának, nem szabad túlságosan alázatosnak mutatkoznom. Megismerte Percy Hamleigh-t, akinek egyszer félig megépített egy házat.
– Percy uram... – szólt, és enyhén meghajolt. Majd csúnya felesége felé fordult: – Lady Regan... – Ezután a fiúra esett a pillantása. Eszébe jutott, hogy William kis híján agyontaposta Mártát hatalmas harci ménje hátán, azután pedig meg akarta vásárolni tőle Ilonát az erdőben. Ez a fiatalember komisz és veszélyes alak. De Tamás udvarias kifejezést erőltetett arcára. – William úrfí, köszöntelek! Henrik püspök élesen vizslatta Tamást.
– Lerajzoltad az elképzelésedet, Tamás mester?
– Igen, püspök uram. Akarod látni?
– Természetesen.
– Akkor kérlek, gyere erre.
Henrik bólintott, és Tamás odavezette a kunyhójához, amely csak néhány lépésre esett. Bement a kis faépületbe, és kihozta az alaprajzot, amelyet egy négy láb hosszú fakeretbe szorított vakolatra karcolt. Odatámasztotta a kunyhó falához, és hátralépett.
Kényes pillanat következett. A legtöbb ember nem tud mit kezdeni egy ilyen tervrajzzal, de az urak és püspökök ezt gyűlölik bevallani, úgyhogy oly módon kell elmagyarázni nekik, hogy ne lepleződjék le a többiek előtt a tudatlanságuk. Némelyik püspök

azonban ért a dologhoz, őket tehát sértené, ha egy közönséges építőmester merészelné kioktatni őket.
Tamás idegesen mutatott a tervre:
– Ez az a fal, amelyet most építek.
– Igen, nyilván a keleti homlokzat – mondta Henrik, amivel elárulta, hogy nagyon jól tud olvasni az efféle rajzokból. – Miért nincsenek oldalkápolnái a kereszthajónak?
– Takarékossági okból – vágta rá Tamás. – Annyi biztos, hogy a következő öt évben nem kezdjük el az építésüket, de ha a kolostor olyan iramban gyarapszik, ahogy Fülöp perjel vezetésének első éve alatt, könnyen lehet, hogy megengedhetjük magunknak a kereszthajók bővítését. – Ezzel megdicsérte Fülöpöt, és válaszolt a püspök kérdésére, mégpedig úgy érezte, okosan.
Henrik helyeslően bólintott:
– Okos dolog szerényen tervezni és helyet hagyni a terjeszkedésre. Mutasd meg a homlokzati rajzot.
Tamás kihozta. Nem fűzött hozzá semmilyen magyarázatot, miután tudta, hogy Henrik érti, amit lát. Ezt megerősítették szavai:
– Tetszetősek az arányok.
– Köszönöm – mondta Tamás. A püspöknek szemmel láthatóan minden tetszett. – Szerény katedrális lesz, de világosabb és szebb, mint a régi – tette hozzá.
– Mennyi ideig tart, amíg elkészül?
– Tizenöt évig, ha nem kell félbeszakítani a munkát.
– Nem kell. Mégis, meg tudod nekünk mutatni, hogy fest majd... úgy értem, ha valaki kívülről nézi?
Tamás értette.
– Tehát az egészet akarod látni.
– Igen.
– Máris. – Tamás visszament a falához, nyomában a

püspök kíséretével.
Letérdelt a malterosláda mellé, és kimert belőle egy kanállal, vékony, egyenletes rétegben leterítette, majd lesimította a felületét. Azután a kanál hegyével lerajzolta a malterra a templom nyugati homlokzatát. Tudta, ehhez jól ért. A püspök, a kísérete és a közelben dolgozó szerzetesek és önkéntes munkások megbűvölten figyelték. A rajzolás mindig csodának tetszik azok szemében, akik nem értenek hozzá. Tamás néhány gyors vonással fölvázolta a nyugati homlokzatot, mind a három, félkörívben végződő kapuval, a nagy ablakkal és az oldalsó tornyokkal. Egyszerű trükk, de sosem marad el a hatás.
– Figyelemre méltó – jegyezte meg Henrik püspök, amikor elkészült a rajz. – Isten áldása kísérje a munkádat!
Tamás mosolygott. Ezek a szavak kikezdhetetlenül megerősítették megbízatását.
– Püspök uram, megkínálhatunk némi frissítővel, mielőtt elkezdenéd a szertartást?
– Örömmel elfogadom.
Tamás távozhatott. Kiállta a vizsgát.
– Nem jönnél be a perjeli lakba, itt, szemben? – kérdezte Fülöp. A csoport megindult. Fülöp megszorította Tamás karját, és visszafojtott diadallal mormogta: – Sikerült!
Tamás megkönnyebbülten lélegzett föl, amikor az előkelőségek otthagyták. Örült és büszke volt. Igen, gondolta, sikerült! Henrik püspökre nemcsak nagy hatást tett a bemutató: higgadt természete ellenére teljesen elképedt. Nyilván Waleran arra készítette föl, hogy csüggesztő, tétlen kép fogadja, így hát a valóság még meglepőbb volt. Waleran rosszindulata végső fokon saját maga ellen fordult, és csak még jobban

növelte Fülöp és Tamás diadalát.
Épp amikor a megérdemelt győzelem ragyogásában sütkérezett, egy ismerős hangot hallott:
– Hahó, Tamás mester! Megfordult és meglátta Ilonát.
Most Tamáson volt az elképedés sora. A katedrális válsága annyira betöltötte minden gondolatát, hogy egész nap egyszer sem gondolt rá. Boldogan bámult rá. Ilona pontosan olyan volt, mint amikor elment: karcsú, barna bőrű, hosszú haja hullámzott, mint a tenger, és mélyen ülő, aranypontos szemei vidáman csillogtak. Az asszony rámosolygott azzal a duzzadt ajkával, amely Tamásban mindig fölkeltette a vágyat, hogy megcsókolja.
Már mozdult volna a karja, hogy magához ölelje, de leküzdötte. Elfúló hangon szólalt meg:
– Isten hozott, Ilona!
Egy fiatalember állt az asszony mellett:
– Hahó, Tamás!
Tamás kíváncsian pillantott rá.
Tamás ismét Ilonára nézett. Jó egy percig élvezte, hogy nézheti. Azt akarta mondani neki: El sem tudom mondani, mennyire hiányoztál, és már majdnem meg is mondta, de cserbenhagyták az idegei, s ehelyett így szólt:
– Hol a csudába voltál?
– Ott, ahol azelőtt. Az erdőben.
– És miért jöttél most vissza?
– Hallottuk, hogy önkénteseket hívnak dolgozni, és kíváncsiak voltunk, mennyire jutottál. Meg azt sem felejtettem el, hogy azt ígértem neked, egyszer még visszajövök.
– Örülök, hogy megtetted – mondta Tamás. – Nagyon vágytalak már látni. Az asszony óvatosan pillantott rá:
– Igazán?

Ez az a perc, amelyet Tamás annyira várt és tervezgetett egy év óta, s most, hogy eljött, megriadt. Eddig a remény éltette, de ha most megint elmegy, tudni fogja, hogy örökre elveszíti. Nem mert megszólalni. A csönd túl hosszúra nyúlt. Tamás mély lélegzetet vett:

– Hallgass ide! Azt akarom, hogy gyere vissza hozzám! Kérlek, ne mondj semmit, amíg meg nem hallod, amit mondani akarok.

– Jól van – mondta az asszony nyugodtan.

– Fülöp nagyon jó perjel. Hála a vezetésének, a kolostor egyre gyarapszik. Biztos munkám van itt. Nem kell megint az országúton vándorolnunk. Soha. Ígérem.

– Ez azt jelenti...

– Várj, el akarok neked mondani mindent.

– Jól van.

– Építettem egy házat a faluban, két szoba, és kéménye is van, és ki tudom bővíteni. Nem kell a kolostorban laknunk.

– De a falu is Fülöpé.

– Fülöp éppen mostantól fogva adósom. – Tamás körbemutatott. – Tudja, hogy ezt nélkülem nem tudta volna megcsinálni. Ha megkérem, bocsássa meg, amit tettél, és ezt az egyévi száműzetést tekintse elegendő vezeklésnek, bele fog egyezni. Nem tagadhatja meg tőlem a mai nap után.

– És a fiúk? – kérdezte Ilona. – Nyugodtan tűrjem, hogy Alfréd a vérét ontsa valahányszor megharagszik rá?

– Azt hiszem, erre is megtaláltam a megoldást. Alfréd már kész kőműves. Jankót magam mellé veszem inasnak. Akkor Alfréd nem haragudhat a lustasága miatt. Te pedig megtaníthatnád Alfrédot írni-olvasni, és

akkor a két fiú egyenlő lesz: mind a kettő dolgozik, és mind a kettő írástudó.
– Jó sokat gondolkodhattál ezen – jegyezte meg Ilona.
– Bizony.
Várta, mit fog válaszolni. Sohasem értett a rábeszéléshez. Mindössze annyit tudott tenni, hogy vázolta a helyzetet. Ha lerajzolhatná neki...! Úgy érezte, minden lehetséges kifogást eleve megválaszolt. Ilonának bele kell egyeznie! De még habozott.
– Nem vagyok biztos benne – mondta végül. Tamás elvesztette az önuralmát.
– Ó, Ilona, ne mondd ezt! – Félt, hogy mindjárt elsírja magát ennyi ember előtt. Annyira fojtogatták a könnyek, hogy alig bírt megszólalni: – Olyan nagyon szeretlek! Kérlek, ne menj el megint! – könyörgött. – Az egyetlen, ami itt tartott, a remény volt, hogy visszajössz. Nem bírok nélküled élni! Ne csukd be előttem a Paradicsom kapuját. Hát nem látod, hogy tiszta szívből szeretlek?
Ilona egy pillanat alatt megváltozott.
– Akkor miért nem ezt mondtad az előbb? – súgta, és odajött hozzá. Tamás köréje fonta a karját. – Én is szeretlek téged, te szamár.
Tamást elgyöngítette az öröm. Szeret, szeret, szeret! – mondta magában. Erősen magához szorította, azután a szemébe nézett:
– Hozzám jössz feleségül, Ilona?
Az asszony szemében könnyek csillantak meg, de közben mosolygott.
– Igen, Tamás. Feleségül megyek hozzád. – És odatartotta az arcát.
A férfi magához húzta és szájon csókolta. Erről álmodott évek óta. Behunyta a szemét, és egész

valójával átérezte az asszony telt ajkának gyönyörteljes érintését. A szája enyhén elnyílt, és az ajka nedvesen tapadt az övére. Ez a csók olyan csodálatos volt, hogy egy pillanatra mindenről elfeledkezett Ekkor megszólalt valaki mellette:
– Azért ne nyeld le, jóember! Tamás elhúzódott, és azt mondta:
– Templomban vagyunk...
– Fütyülök rá! – mondta vidáman Ilona, és még egyszer megcsókolta

Fülöp perjel megint túljárt az eszünkön, gondolta keserűen William, mialatt a perjeli lakban Fülöp vizezett borát itta és a kolostor konyháján sütött édességekből eszegetett. Eltartott egy ideig, amíg egyáltalán fölfogta, milyen ragyogó és maradéktalan győzelmet aratott a perjel. Waleran püspök eredeti helyzetértékelésével nincs baj: igaz, hogy Fülöpnek kevés a pénze, és nagy nehézségekkel kell megküzdenie ahhoz, hogy fölépíthesse Kingsbridge-ben a katedrálisát. Ám ennek ellenére a minden hájjal megkent fráter látványos és okos lépéseket tett: fölfogadott egy építőmestert, elkezdte az építkezést, azután a semmiből elővarázsolta ezt a nagy tömeg ingyen munkaerőt, hogy átejtse Henrik püspököt. És Henrikre kellőképpen hatott is a látvány, nem kis részben azért, mert Waleran előzőleg olyan feketére festette a képet.
Ez az átkozott csuhás is tudja, hogy győzött. Nem bírja visszafojtani diadalmas mosolyát. Most éppen élénk beszélgetésbe merült Henrik püspökkel a birkák fajtáiról és a gyapjú áráról, és Henrik figyelmesen, majdhogynem tiszteletteljesen hallgatja, faragatlanul tudomást sem véve William szüleiről, akik igazán

fontosabb emberek, mint egy közönséges perjel.
Fülöp meg fogja bánni még ezt a napot. Senkinek sincs joga fondorlatos módon legyőzni a Hamleigh-ket! A büntetés nem marad el! Nem annak köszönhetik mostani helyzetüket, hogy hagyták, hogy holmi nyomorult csuhások kibabráljanak velük.
Bartholomew, a volt gróf megsértette őket, és árulóként, börtönben pusztult el. Fülöp sem végzi jobban.
Tamás mester a másik, aki ugyancsak meg fogja bánni, hogy keresztezte a Hamleigh-k útját. William nem felejtette el, hogyan szegült szembe vele Tamás Dursteadben, amikor elkapta a lova kantárját, és arra kényszerítette őt, hogy kifizesse a munkásokat. Tamás ma tiszteletlenül William úrfinak szólította őt. Most, hogy katedrálist épít, nem udvarházat, nyilván egy követ fúj Fülöppel. Majd megtanulja, hogy jobb lett volna Hamleigh-éknek parírozni, mint ellenségeikkel összefogni.
Így füstölgött magában William, amíg Henrik püspök föl nem kelt, kijelentvén, hogy készen áll az ünnepi szertartásra. Fülöp perjel intett egy nováciusnak, aki kiszaladt, és néhány perccel később megszólalt a harang.
Valamennyien kimentek a házból. Elsőnek Henrik püspök, azután Waleran püspök, akit Fülöp perjel követett, majd a világi urak. A rendház minden szerzetese odakint várakozott, majd fölsorakoztak Fülöp mögött. A menetet a Hamleigh család zárta be.
Az önkéntesek betöltötték a kolostorudvar egész nyugati felét, még a falakra és az épületek tetejére is fölkapaszkodtak. Henrik egy dobogót ácsoltatott az építési terület közepén. A szerzetesek emögött sorakoztak föl, ott, ahol az új katedrális kórusa lesz. A

Hamleigh család és a püspöki látogatás többi résztvevője a majdani katedrális főhajójában foglalt helyet.
Amikor mindnyájan elhelyezkedtek, William meglátta Alienát.
Egészen másképp festett. Olcsó, durva ruhát és facipőt viselt, és az arcát keretező dús haját összetapasztotta az izzadság. De egészen biztosan Aliena volt az, és még mindig olyan gyönyörű volt, hogy Williamnek kiszáradt a torka, és meredten bámult rá, képtelen lévén levenni róla a tekintetét. Közben már megkezdődött a mise, és a kolostor területét egészen betöltötte az ezernyi szájból fölhangzó Miatyánk.
A leány, úgy látszik, megérezte magán merev pillantását, mert zavarba jött, egyik lábáról a másikra állt, majd kutató tekintettel lesett körül. Végre találkozott a pillantásuk. Aliena arcára a félelem és iszonyat kifejezése ült ki, s hátrálni kezdett, jóllehet legalább tíz yard választotta el őket, s tucatnyi ember állt közöttük. Félelme csak még kívánatosabbá tette, és William érezte, hogy a teste úgy reagál, ahogy már egy éve nem tette. Vágya haraggal keveredett amiatt, hogy nem tudott megszabadulni a varázsától. A leány elpirult, és lesütötte a szemét, mintha szégyellne magát. Néhány kurta szót szólt a mellette álló fiúhoz – aki természetesen az öccse, gondolta William, fölidézve az arcot érzéki emlékképei közül –, azután megfordult, és eltűnt a tömegben.
William érezte, hogy elernyed a teste. Legszívesebben utánament volna, de persze nem tehette a szertartás kellős közepén, a szülei, valamint a két püspök, a negyven szerzetes és az ezer hívő orra előtt, így hát csalódottan fordult vissza. Elszalasztottá a

lehetőséget, hogy megtudhassa, hol lakik.
Bár a leány maga eltűnt, továbbra is betöltötte a gondolatait. Kíváncsi volt, vajon bűnnek számít-e, ha a templomban ágaskodik férfiassága.
Észrevette, hogy az apja izgatottan néz valamerre.
– Odanézz! – mondta a feleségének. – Nézd azt az asszonyt!
William először azt hitte, hogy Alienáról beszél, de őt már sehol sem lehetett látni, és amikor követte az apja tekintetét, meglátott egy harminc év körüli asszonyt, aki nem volt olyan érzéki külsejű, mint Aliena, de élénk, vad pillantása óhatatlanul érdeklődést keltett. Kicsivel távolabb állt Tamás, az építőmester mellett, s William azt gondolta, bizonyára a mester felesége, az, akit úgy egy évvel ezelőtt meg akart vásárolni az erdőben. De honnan ismerheti az apja?
– Ő az? – kérdezte Percy.
Az asszony feléjük fordította a fejét, mintha meghallotta volna őket, és William ismét meglátta átható pillantású, aranycirmos szemét.
– Istenemre, ő! – sziszegte Regan.
Az asszony pillantása megrendítette William apját. Vörös arca elsápadt, keze remegni kezdett.
– Jézus Krisztus, őrizz meg minket – mondta. – Azt hittem, rég halott. Mi az ördög lehet ez az egész? – tűnődött William.

Ettől rettegett Jankó.
Mindig is tudta, hogy anyjának hiányzik Tamás mester, hiszen nem volt olyan kiegyensúlyozott, mint máskor, gyakran kapta el álmodozó, messze révedő pillantását, s éjszaka zihálva kapkodott levegő után, mintha azt álmodná vagy képzelné, hogy Tamással szerelmeskedik. Jankó egész idő alatt tudta, hogy

vissza fog térni hozzá. És most beleegyezett, hogy vele marad.
Ők ketten mindig boldogok voltak egymással. Jankó szerette az anyját, és az anyja szerette őt, és ezt senkinek nincs joga megbolygatni.
Igaz, hogy az erdei élet sem volt valami érdekes. Hiányzott neki a nyüzsgő tömeg és a városok varázsa, egyszóval mindaz, amit a Tamás családjában töltött rövid idő alatt látott. Hiányzott neki Márta. Furcsa módon az erdő unalmát azzal próbálta elűzni, hogy arról a leányról ábrándozott, akit álmaiban hercegnőnek nevezett, pedig tudta, hogy Alienának hívják. És vonzotta Tamás munkája; szívesen dolgozott volna együtt vele, hogy megtudja, hogyan kell házakat építeni. De akkor többé nem lesz szabad. Mások fogják előírni neki, hogy mit csináljon. Dolgoznia kell, akár akarja, akár nem. És osztoznia kell anyján a többiekkel.
Ahogy ott ült a fal tetején, nem messze a kolostor kapujától, vigasztalan töprengés közepette, egyszer csak döbbenten fedezte föl a hercegnőjét.
Pislogott egyet. A leány nyugtalanul tört magának utat a tömegben a kapuhoz, és lehangoltnak látszott. Még szebb volt, mint ahogy emlékezett rá. Azokban a napokban lányosan karcsú, itt-ott érzékien domborodó alakját drága ruha takarta. Most vékonyabbnak látszott, mégis inkább asszonynak, mint lánynak. Izzadságtól nedves vászoninge a testéhez tapadt, s megmutatta telt keblét s alatta a bordáit, lapos hasát, keskeny csípőjét és hosszú combját. Arcát sár pettyezte, és dús haja rendetlenül lógott. Valami miatt kedvetlennek látta, sőt ijedtnek és szomorúnak, de ettől még sugárzóbban szebb volt az arca. Jankót rabul ejtette a látvány. Valami furcsa bizsergést vett

észre az ágyékában, amit még sohasem tapasztalt.
Utánament. Nem tudatos elhatározásból. Egy pillanatig tátott szájjal bámult utána, de a következő másodpercben leugrott a falról, és követte a kapun át. Kint, már az utcán érte utol. Erős testszag áradt belőle, mint aki nehéz munkát végez. A fiúnak eszébe jutott, hogy azelőtt virágillata volt.
– Valami baj van? – kérdezte tőle.
– Nem, semmi – felelte kurtán a leány, és megszaporázta lépteit. Jankó lépést tartott vele.
– Nem emlékszel rám? Amikor legutóbb találkoztunk, elmagyaráztad nekem, hogyan csinálják a gyerekeket.
– Fogd be a szád, és hagyj békén! – kiáltott rá Aliena.
Jankó megtorpant, és hagyta, hogy továbbmenjen. Csalódást érzett. Nyilván nem azt mondta, amit kellett volna. Aliena úgy bánt vele, mint egy rossz gyerekkel. A fiú a tizenharmadik évet töltötte be, de ez az ő szemében, a maga tizennyolc évének büszke magasából talán még gyerekkornak látszik.
Látta, amint megáll egy ház előtt, leveszi a nyakában lógó kulcsot, és kinyitja az ajtót.
Tehát itt lakik!
Ez mindent megváltoztatott.
Egyszerre nem látta olyan kétségbeejtőnek, hogy búcsút mondanak az erdőnek, és idejönnek lakni Kingsbridge-be. Hisz akkor mindennap láthatja hercegnőjét! Ez sok mindenért kárpótolja majd.
Csak állt és figyelte az ajtót, de a leány nem mutatkozott újra. Furcsán festhet, ahogy itt áll az utcán abban a reményben, hogy megláthat valakit, aki alig ismeri őt. Mégsem mozdult. Egy új érzés kavargott benne. Semmit sem érzett olyan fontosnak, mint a hercegnőt. Gondolatai csak körülötte forogtak. Mint akit megbabonáztak.

Szerelmes volt.

HARMADIK RÉSZ
1140-1142

NYOLCADIK FEJEZET

A szajha, akit William fölcsípett, nem volt valami szép, de nagy melle és sűrű, göndör haja felizgatta. Ahogy csípőjét riszálva odajött hozzá, észrevette, hogy valamivel öregebb, mint gondolta, talán huszonöt vagy már harminc is, s miközben ártatlanul mosolyog, a szeme hideg és számító. Utána Valter választott: egy alacsony, érzéki pillantású, de fiúsan lapos mellű leányt. A másik négy lovag csak akkor jöhetett be, amikor ők ketten már választottak.

William azért hozta el őket a bordélyházba, mert szükségük volt egy kis lazításra. Hónapok óta nem vettek részt egyetlen ütközetben sem, és kezdtek már ingerlékennyé és kötözködővé válni.

A belháború, amely egy évvel ezelőtt tört ki István király és ellenlábasa, Maud között, aki „imperatrix”-nak neveztette magát, átmenetileg szünetelt. William és emberei végigharcolták István egész délkelet-angliai hadjáratát. A király erélyes, de szeszélyes stratégiát követett. Óriási lelkesedéssel megrohamozta Maud valamelyik erődítményét, de ha nem győzött azonnal, egykettőre belefáradt az ostromba és elvonult. A pártütők hadseregének élén nem Maud állt, hanem Robert, a féltestvére, Gloucester grófja, és István egyelőre halogatta a nyílt összecsapást. Tétovázó háború folyt, sok mozgással és kevés valóságos ütközettel, s az emberek nyugtalanok voltak.

A bordélyházat spanyolfalakkal kis szobákra osztották, mindegyikben egy szalmazsákkal. William és lovagjai

bevonultak a kiválasztott nőkkel a spanyolfalak mögé. William szajhája behúzta a spanyolfalat, majd leeresztette az ingét, s felfedte a mellét. Jó nagy melle volt, ahogy William előre látta, de duzzadt bimbói és a bőrén átütő kék erek elárulták, hogy nem egy gyermeket szoptatott. William csalódást érzett. Ennek ellenére magához húzta, megfogta mellét, megnyomogatta és megcsipdeste a bimbóját.
– Csak finoman – mondta a nő szelíden tiltakozd hangon. Karját köré fonta, előretolta a csípőjét, és odadörgölőzött hozzá. Pár pillanattal később becsúsztatta kezét a testük közé, és megtapogatta az ágyékát.
A férfi halkan elkáromkodta magát. A teste nem válaszolt.
– Ne aggódj! – mormogta a nő. Leereszkedő hangja dühítette Williamet, de nem szólt semmit, amikor kibontakozott az öleléséből, letérdelt elé, fölemelte a zekéje elejét, és munkába vette a szájával.
A vadonatúj élmény először tetszett neki, és azt gondolta, minden rendben lesz, a kezdeti izgalom után ismét lelohadt az érdeklődése. A nő arcát figyelte – ez néha tűzbe szokta hozni –, de most ez is csak a saját tehetetlenségét juttatta eszébe. Megint kezdett dühbe jönni, és ettől még jobban lekonyult. A nő abbahagyta, és így szólt:
– Próbáld meg elengedni magad! – Azután újra kezdte, és olyan erőteljesen szopta, hogy már fájdalmat okozott. Kihúzta szájából a farkát, s eközben a nő fogai fölsértették érzékeny bőrét, úgyhogy felkiáltott, és visszakézből pofon vágta. A nő följajdult, és az oldalára esett.
– Ügyefogyott boszorka! – mordult rá. Ott feküdt a lába előtt a matracon, és riadtan nézett föl rá. Vaktában

belerúgott, inkább indulatból, mint szándékos rosszakarattal. A rúgás a hasát érte. Nagyobbra sikerült, mint gondolta, s a nő összegörnyedt fájdalmában.
William érezte, hogy végre megszólal a teste.
Letérdelt, a hátára gurította, és szétterpesztette a lábát. A nő szemében félelemmel és fájdalommal nézett föl rá. Ekkor fölhúzta a szoknyáját, egészen a derekáig, s látta, hogy a lába között sűrű és göndör a szőre. Ezt szerette. Élvezettel legeltette szemét a testén, s közben megtapogatta magát. Még nem volt elég kemény. A félelem lassan eltűnt a nő szeméből. William agyán átsuhant, hogy még képes és szándékosan lelankasztja a vágyát, hogy ne kelljen kiszolgálnia. Ettől megint dühbejött. Kezét ökölbe szorította, és belevágott az arcába.
A nő fölsikoltott, és megpróbált kiszabadulni alóla. William teljes súlyával ránehezedett, szinte odaszögezte a matrachoz, de ő tovább birkózott és sikoltozott. Most már teljesen fölállt a farka. Megpróbálta szétfeszíteni a nő combját, de az nem hagyta.
A spanyolfalat félretolták, Valter jött be. Csak a csizmája és az inge volt rajta, és a fütyköse úgy meredt előre, mint egy zászlórúd. Még két lovag nyomult be utána: Csúf Gervase és Fejszés Hugó.
– Fogjátok le, fiúk! – mondta nekik William.
A három férfi a szajha köré térdelt, és leszorították. William föltámaszkodott, hogy belé hatolhasson, de még várt egy kicsit, előre élvezve, mi következik.
– Mi történt, uram? – kérdezte Valter.
– Amikor meglátta, mekkora nagy, meggondolta magát – mondta vigyorogva William.
Mindnyájan hangosan fölnyerítettek. William ekkor

belé hatolt; szerette, ha mások nézik közben. Elkezdett ki-be mozogni.
– Éppen akkor szakítottál félbe, amikor belemásztam volna az enyémbe jegyezte meg Valter.
William is láthatta, hogy Valter még nem elégült ki.
– Dugd be ennek a szájába! – mondta. – Azt szereti.
– Kipróbálhatom. – Valter föltérdelt, s a hajánál fogva fölemelte a nő fejét. Az annyira meg volt ijedve, hogy bármire hajlandó volt, és készségesen engedelmeskedett. Gervase-nek és Hugónak már nem kellett lefognia, de ottmaradtak, és megbűvölten bámulták: valószínűleg sohasem láttak még olyat, hogy egyszerre ketten csinálják egy nővel. Egyébként William se. Volt benne valami különösen izgató. Valter ugyanazt érezhette, mert pár pillanattal később zihálni kezdett, és ütemesen mozgatta a fenekét, majd hirtelen abbahagyta. William nézte, és egy-két másodperccel később ugyanoda jutott. Egy perc múlva mind a ketten fölálltak. William még mindig izgatott volt.
– Próbáljátok meg ti ketten is! – ajánlotta Hugónak és Gervase-nek. Tetszett neki az ötlet, hogy ismételjék meg a színjátékot.
Ők azonban nem nagyon lelkesedtek érte.
– Engem vár az én kicsikém – mondta Hugó.
– Engem is – jelentette ki Gervase.
A szajha is föltápászkodott, és megigazította a ruháját. Az arcáról semmit se lehetett leolvasni.
– Azért nem volt rossz, igaz? – kérdezte William.
A nő ott állt előtte, egy pillanatig nézte, aztán összecsücsörítette a száját, és köpött egyet. William érezte, hogy a meleg, ragacsos lé szétfröccsen az arcán; a szajha Valter ondóját tartotta vissza a szájában. A lé elhomályosította a látását. Dühösen

fölemelte a kezét, hogy megüsse, de a nő közben kisurrant a spanyolfalak között. Valterből és a másik kettőből megint kitört a röhögés. William egy csöppet sem tartotta mulatságosnak, de csak nem hajkurászhatja a nőt a bemaszatolt pofájával, s mert rájött, hogy csak úgy őrizheti meg méltóságát, ha úgy tesz, mintha fütyülne rá, ő is nevetni kezdett.
– Nahát, uram – röhögött Csúf Gervase –, remélem, nem a Valter kölyke ázott!
Ezt még William is mókásnak tartotta. A nevetéstől pukkadozva és a szemüket dörgölve vonultak ki a kis fülkéből. A többi lány ijedten bámult rájuk. Hallották William szajhájának sikoltozását, és bajtól tartottak. Néhány vendég kíváncsian kukkantott ki a többi fülkéből.
– Életemben először láttam, hogy egy lány szájából jön ki – kiáltott föl William, és megint röhögni kezdtek.
William egyik fegyverhordozója aggodalmas arccal állt az ajtóban. Még gyerek volt, és valószínűleg sohasem járt bordélyházban. Idegesen mosolygott, nem lévén biztos benne, szabad-e csatlakoznia a jókedvhez. William észrevette:
– Mi a fenét keresel itt, te seggfej?!
– Üzenetet kaptál, uram! – rebegte a fiú.
– Akkor mit húzod az időt? Mondd el!
– Nagyon sajnálom, uram... – A fiú olyan ijedtnek látszott, hogy William attól tartott, mindjárt megfordul és kirohan.
– Mit sajnálsz, szarjankó?! – üvöltött rá. – Add ide az üzenetet!
– Meghalt az édesapád, uram – nyögte ki a fiú, és könnyekben tört ki. William döbbenten meredt rá. Meghalt? Igazán meghalt?
– De hiszen makkegészséges! – üvöltötte bambán.

Igaz, hogy atyja már nem alkalmas arra, hogy a csatatéren vitézkedjen, de ez nem meglepő, hiszen már majdnem ötvenéves. A fegyverhordozó nem hagyta abba a sírást. William eszébe idézte, hogyan nézett ki az apja, amikor utoljára látta: kövér, vörös képű, jókedvű és hirtelen haragú. Csupa élet, és ennek még csak... Némi megdöbbenéssel állapította meg, hogy már csaknem egy éve nem látta. – Mi történt? Mi történt vele? – kérdezte.
– Megütötte a szél – szipogta a fiú.
Szélütés. A hír csak most hatolt igazán a tudatába. Meghalt az apja. Ez a hatalmas, erős, nagyhangú, indulatos ember tehetetlenül és hidegen fekszik valahol egy kőlapon...
– Haza kell mennem – jelentette ki hirtelen.
– Először meg kell kérned a királyt, hogy engedjen el – mondta óvatosan Valter.
– Igazad van. Engedélyt kell kérnem. – Csupa zűrzavar volt a feje.
– Fizessem ki a kuplerájosnőt? – kérdezte Valter.
– Igen. – William odaadta neki az erszényét. Valaki a vállára terítette a köpenyét. Valter morgott valamit a kuplerájosnőnek, és valamennyi pénzt adott neki. Fejszés Hugó kinyitotta az ajtót William előtt. Mind a négyen kimentek.
Csöndben mentek végig a kisváros utcáin. William olyan furcsán érezte magát, mintha valahonnan fentről figyelné az egészet. Még mindig nem buta fölfogni, hogy az apja nem létezik többé. Miközben a király főhadiszállásához közeledtek, igyekezett összeszedni magát.
István király udvara a templomban helyezkedett el, mert itt nem volt se vár, se városháza. Egyszerű kis kőtemplom volt, melynek belső falait élénkvörösre,

kékre, narancssárgára festették. Középütt tüzet raktak a kőpadlón. A jóképű, világosbarna hajú király fatrónuson ült, és kinyújtotta a lábát, ahogy általában pihenni szokott. Katonaruhát viselt, magas szárú csizmát és bőrzékét, de sisak helyett korona volt a fején. William és Valter keresztülfurakodott a templom ajtaja előtt tolongó kérelmezők tömegén, bólintottak az alabárdosoknak, akik visszatartották a köznépet, és beléptek a belső körbe. István egy újonnan érkezett főúrral beszélgetett, de észrevette Williamet, és azonnal félbeszakította a társalgást:
– William, barátom! Hallottad a hírt?
William meghajolt.
– Uram király...
István fölállt.
– Együtt gyászolunk veled. – Karját William köré fonta, és egy pillanatra magához szorította, majd elengedte.
Az ő együttérzése csalta az első könnyeket William szemébe.
– Arra kell kérjelek, bocsáss el, hadd menjek haza!
– Szívesen megtesszük, bár nem örömmel – mondta a király. – Hiányozni fog nekünk erős karod.
– Köszönöm, uram.
– Egyúttal gondjaidra bízzuk a shiringi grófságot és minden jövedelmét mindaddig, amíg el nem dől az öröklés kérdése. Menj haza, temesd el atyádat, és jöjj vissza hozzánk, amilyen hamar csak tudsz.
William ismét meghajolt és hátrahúzódott. A király folytatta a beszélgetést. Az udvaroncok William köré gyűltek, kifejezték együttérzésüket. Miközben a részvétnyilvánításokat fogadta, egyszer csak beléhasított a király szavainak értelme. Addig bízta gondjaira a shiringi grófságot, amíg el nem dől az öröklés kérdése. Hol itt a kérdés? William egyetlen

gyermeke az apjának. Miféle kérdés merülhet föl? Végigpásztázta a körülötte állókat, és szeme megakadt egy fiatal papon, akit a király legjobban tájékozott klerikusának tartottak. Közelebb húzta a papot, és halkan megkérdezte tőle:
– József, mi az ördögöt értett a király az öröklés kérdésén?
– Van más igénylője is a grófságnak – felelte József.
– Más igénylője? – visszhangozta William elképedve. Tudtával nincs se féltestvére, se törvénytelen fivére, se unokaöccse... – Ki az?
József egy nekik háttal álló alakra mutatott. Az újonnan érkezettek közé tartozott. A ruhájából ítélve fegyverhordozó.
– Még csak nem is lovag! – kiáltott föl William. – És az én atyám volt Shiring grófja!
A fegyverhordozó meghallotta és hátrafordult.
– Az én atyám is Shiring grófja volt.
William először nem ismert rá. Egy csinos, széles vállú, tizennyolc éves forma, fegyverhordozóhoz mérten jól öltözött fiatalembert látott, akinek értékes kard lógott az oldalán. Tartása önbizalmat, sőt hetykeséget fejezett ki. De ami legjobban megdöbbentette, olyan leplezetlen gyűlölettel nézett rá, hogy William hátrahőkölt.
Az arca nagyon ismerősnek tetszett, de még mindig nem tudta hová tenni. Azután észrevette, hogy a fegyverhordozó jobb fülén csúnya sebhely fehérlik. Emlékezete egy pillanat alatt eléje vetítette azt a kis fehér húscafatot, amint a halálra rémült ifjú szűz duzzadó keblére repül, és fülében csengett a fiú fájdalomkiáltása. Richard az, az áruló Bartholomew fia, Aliena öccse. A kölyök, akit arra kényszerített, hogy végignézze, amint ketten is megerőszakolják a

nővérét, szemrevaló fiatalemberré cseperedett, és világoskék szeméből a bosszú tüze süt. Williamet egyszerre szörnyű félelem fogta el.
– Emlékszel rám, nem? – kérdezte Richard vontatottan, ami azonban nem tudta elleplezni jeges gyűlöletét.
– Emlékszem – bólintott William.
– Én is emlékszem, William Hamleigh – mondta Richard. – Én is.

William az asztalfőn álló nagy széken ült, ahol az apja szokott. Mindig tudta, hogy majd egy napon ő foglalja el a helyét. Elképzelte, milyen végtelenül hatalmasnak fogja érezni magát, de a valóságban, most meg volt ijedve. Attól félt, hogy azt fogják róla mondani, nem olyan ember, mint az apja volt, és nem fogják tisztelni.
Jobbján az anyja foglalt helyet. William gyakran figyelte, még az apja életében, és észrevette, hogyan használja ki apja félelmeit és gyöngeségét annak érdekében, hogy a maga akaratát érvényesítse. Elhatározta, hogy ő ezt nem fogja hagyni.
Balján Artúr ült, Bartholomew úr szelíd modorú, ősz hajú ispánja. Amikor Percy Hamleigh lett a gróf, megtartotta magának Artúrt, mert töviről-hegyire ismerte a birtokot. William mindig kételkedett ennek az érvelésnek a helyességében. Mások szolgái néha ragaszkodnak korábbi munkaadójuk módszereihez.
– István király nem csinálhat Richardból grófot – mondta az anyja mérgesen. – Még csak fegyverhordozó!
– Azt sem értem, hogy tudott idáig eljutni – jegyezte meg William ingerülten. – Azt hittem, egy krajcárjuk se maradt. De jó ruhája és értékes kardja van. Honnan

szerezte rá a pénzt?
– Gyapjúkereskedővé dolgozta föl magát – felelte az anyja. – Annyi pénze van, amennyi csak kell. Jobban mondva, a nővérének. Azt hallottam, Aliena vezeti az üzletet.
Aliena. Tehát ő van a dolog mögött. William sohasem felejtette el egészen, de a háború kitörése óta nem gondolt annyit rá, amíg Richarddal nem találkozott. Azóta megint szüntelenül ő járt az eszében, és olyan szépnek és frissnek, olyan kívánatosnak és izgatónak látta, mint még soha. Gyűlölte, amiért ennyire a hatalmában tartja.
– Ezek szerint Aliena most gazdag? – kérdezte színlelt közönnyel.
– Az. De te egy éven át verekedtél a királyért. Nem utasíthatja vissza öröklési igényedet.
– Úgy látszik, Richard is derekasan verekedett. Kérdezősködtem róla itt-ott. Ami még rosszabb: bátorságára a király is fölfigyelt.
Anyja arcán a megvető harag átadta helyét a tűnődésnek.
– Akkor csakugyan lehet esélye.
– Attól tartok.
– Nem baj. Ki kell ütni.
– Hogyan? – kérdezte önkéntelenül William. Az imént határozta el, hogy nem engedi át anyjának a kezdeményezést, és lám, máris megtette.
– Még több lovaggal, új fegyverekkel és jobb lovakkal kell visszamenned a királyhoz. Meg tömérdek fegyverhordozóval és katonával.
William szívesen vitába szállt volna vele, de tudta, hogy igaza van. Végül a király valószínűleg annak fogja adni a grófságot, aki hathatósabb szövetségesnek ígérkezik, függetlenül a dolgok

állásától.
– De ez még nem elég – folytatta az anyja. – Vigyáznod kell arra, hogy máris úgy nézz ki és úgy cselekedj, mint egy gróf. Akkor a király úgy fog gondolni rá, mint eldöntött ügyre.
Williamet akarata ellenére kezdte izgatni a dolog.
– Hogy kell egy grófnak kinéznie és cselekednie?
– Mutatkozz okosnak. Legyen véleményed mindenről. Arról, hogyan folytassa a király a háborút, mi lenne a legjobb taktika egy-egy ütközetben, milyen a politikai helyzet északon, és különösen más főurak képességeiről és hűségéről. Beszélj az egyiknek a másikról. Mondd azt Huntingdon grófjának, hogy nem bízol a lincolni seriffben... Majd azt fogják mondani az emberek a királynak, hogy Shiringi William Warenne grófjának pártjához tartozik, vagy hogy Shiringi William és barátai ellenfelei a lincolni seriffnek. Ha elég nagyhatalmúnak látszol, a király szívesen ad neked még több hatalmat.
William nem nagyon bízott az efféle intrikákban.
– Szerintem a seregem nagysága többet számít – jegyezte meg. Az ispán felé fordult: – Mennyi van a kincstáramban, Artúr?
– Semennyi, uram – felelte ő.
– Mi az ördögöt beszélsz?! – fortyant föl William. – Kell hogy legyen valamennyi!
Artúr fölényes arcot vágott, mint akinek nincs félnivalója Williamtől.
– Uram, a kincstárban semmi pénz sincs.
William legszívesebben megfojtotta volna.
– Ez itt a shiringi grófság – mondta olyan hangosan, hogy az asztal legvégén ülő lovagok és várbeli tisztviselők is fölrezzentek és feléjük pillantottak. Kell, hogy legyen pénz!

– Természetesen szüntelenül érkezik pénz, uram – mondta Artúr nyugodtan. – De gyorsan el is fogy, különösen háborús időkben.
William a simára borotvált, sápadt arcot vizslatta. Ez az ispán túlságosan magabiztos. De becsületes-e? Ki tudná megmondani? William azt szerette volna, ha belelát az emberek szívébe.
Az anyja kitalálta, mire gondol.
– Artúr becsületes – mondta, nem törődve vele, hogy ő is hallja. – Öreg, lusta és konok, de becsületes.
William le volt sújtva. Csak az imént ült bele ebbe a székbe, és máris inogni látszik a hatalma. Mintha megátkozták volna. Mintha volna egy törvény, amely kimondja, hogy akármilyen öreg, mindig kisfiú lesz a felnőttek között.
– Hogyan lehetséges ez? – kérdezte elgyöngülten.
– Atyád majdnem egy évig betegeskedett, mielőtt meghalt volna. Láttam, hogy kicsúsznak kezéből az ügyek, de már nem tudtam rávenni semmire.
William számára új volt, hogy az anyja mégsem mindenható. Sohasem tapasztalta azelőtt, hogy ne érte volna el, amit akar.
– Itt vannak az egész királyság legjobb termőföldjei – fordult ismét Artúr felé. – Hogyhogy nincs egy krajcárunk se?
– Némelyik gazdaság gondokkal küszködik, és több bérlő elmaradt a bérrel.
– De miért?
– Az egyik ok, amit gyakran hallok, hogy a fiatalok nem akarják a földet túrni, inkább elmennek a városokba.
– Akkor meg kell akadályozni őket! Artúr megvonta a vállát.
– Ha egy jobbágy egy évet kihúz a városban, szabad emberré válik. Ez a törvény.

– És mi van a nem fizető bérlőkkel? Mit tettél ellenük?
– Mit tehettem volna? Ha elvesszük tőlük, ami a megélhetésükhöz kell, sohasem lesznek képesek fizetni. Ezért türelemmel kell lennünk, és jó termésben reménykednünk, ami majd lehetővé teszi, hogy utolérjék magukat.
Artúr mindent összevéve túlságosan könnyedén fogja föl saját ügyetlenségét – gondolta William mérgesen, de pillanatnyilag uralkodott magán.
– Ha minden fiatal férfi a városba megy, mi van a shiringi házunk jövedelmével? Onnan be kell folynia némi pénznek.
– Sajnos nem jön – mondta Artúr. – Shiringben rengeteg üres ház van. A fiatalok más városokba mehettek.
– Vagy hazudnak neked. Csak nem akarod azt mondani, hogy a shiringi vásárok és az évi gyapjúvásár jövedelme is elfogyott?
– De bizony.
– Akkor miért nem emeled föl az adókat és a béreket?
– Már megtettük, uram, boldogult atyád parancsára, de ez a jövedelem is elfogyott.
– Ha ez a birtok ennyire ráfizetéses, akkor hogy tudott Bartholomew eltengődni belőle? – kérdezte bőszen William.
Artúrnak erre is volt válasza:
– Ott volt a kőbánya is. Az jó sok pénzt hozott a régi időkben.
– Most pedig annak az átkozott csuhásnak a kezében van!
William megrendült. Éppen most, amikor a hatalmát kellene fitogtatnia, azt kell hallania, hogy nincs egy fityingje sem. A helyzet roppant veszélyes rá nézve. A király egyelőre csak gondjaira bízta a grófságot. Ez

afféle próbaidő. Ha a korábbinál kisebb sereggel tér vissza az udvarba, hálátlannak, sőt hűtlennek fogják tartani.
Amellett lehetetlen, hogy az Artúr vázolta kép igaz legyen! William biztos volt benne, hogy becsapják, s közben valószínűleg kiröhögik a háta mögött. Ettől még mérgesebb lett. Nem fogja eltűrni! Majd ő megmutatja nekik. Vér fog folyni, mielőtt beismerné a vereségét.
– Neked mindenre van magyarázatod! – förmedt rá Artúrra. – Az az igazság, hogy az atyám betegsége alatt hagytad lezülleni a birtokot. Éppen akkor, amikor leginkább résen kellett volna lenned.
– De uram...
– Fogd be a szád – emelte föl William még jobban a hangját –, ha nem akarod, hogy megkorbácsoltassalak!
Artúr elsápadt, és nem szólt semmit.
– Holnap útra kelünk, és bejárjuk a grófságot. Minden falumat felkeressük, és majd én gályába rázom őket. Lehet, hogy te nem tudod, hogyan kell bánni a siránkozó, hazudozó parasztokkal, de én tudom. Egykettőre kiderítjük, mennyire szegényedett el a birtokom. És ha hazudtál nekem, esküszöm az élő istenre, te leszel az első, akit felköttetek!

Artúron kívül a lovászát, Valtert és azt a négy lovagot vitte magával, aki együtt verekedett vele az elmúlt évben: Csúf Gervase-t, Fejszés Hugót, Rennes-i Gilbertet és Kocka Milest. Csupa tagbaszakadt, erőszakos, hirtelen haragú és mindig harcra kész embert. A legjobb lovakat nyergeitek föl, és állig fölfegyverkeztek, hogy félelmet keltsenek a parasztokban. William véleménye szerint az ember

mindaddig tehetetlen, amíg nem félnek tőle.
Késő nyári meleg napra virradtak, a mezőkön kövér kévékbe kötve állt a búza. E szemmel látható bőség látványa még jobban felbőszítette Williamet. Valaki biztosan megrabolja! Rájuk kell ijeszteni, hogy soha többé ne merjék. Az ő családja azért kapta meg a grófságot, mert Bartholomew kegyvesztett lett, és most neki nincs egy árva garasa sem, miközben Bartholomew fiának tele a zsebe! A puszta feltevés, hogy megrabolják, és a háta mögött kinevetik a gyanútlansága miatt, úgy gyötörte, mint a gyomorfájás, és egyre dühösebb lett.
Úgy döntött, hogy Northbrookban kezdi, ebben a vártól kicsit távolabb fekvő falucskában. Jobbágyok és szabadok vegyesen lakják. A jobbágyok Williamnek tartoznak szolgálni, és semmit sem tehetnek az engedélye nélkül. Az év bizonyos szakaszaiban meghatározott idejű munkára vannak kötelezve, amellett adózniuk kell a saját termésükből is. A szabadoknak csak bért kell fizetniük, készpénzben vagy természetben. Öten voltak hátralékban. William úgy vélte, hogy azt képzelik, megúszhatják a dolgot, amiért messze vannak a vártól. Éppen alkalmas hely arra, hogy elkezdje a rendteremtést.
Hosszú út volt mögöttük, s a nap már magasan járt, amikor meglátták a falut. Húsz-harminc kunyhó körül három nagy tagban terült el a föld, s már mindet learatták. Az egyik tarló szélén, közel a házakhoz, három nagy tölgyfa emelkedett ki egy csoportban. Amikor William és emberei közelebb értek, látták, hogy a falusiak legtöbbje az árnyékban ül és ebédel. A hátralévő pár száz méterre gyors ügetésre sarkallta a lovát, és a többiek követték a példáját. Porfelhőt kavarva álltak meg a parasztok előtt.

Amikor azok föltápászkodtak, lenyelve közben a szájukban lévő zabkenyeret, és hunyorogva próbálták megvédeni szemüket a portól, William gyanakvó szeme furcsa kis jelenetet vett észre. Egy középkorú, fekete szakállas férfi leckéztetett halkan, de szigorúan egy gömbölyded, pirospozsgás leányzót, aki ugyancsak gömbölyded, pirospozsgás kisbabát tartott a karján. Egy fiatalember csatlakozott hozzájuk, de az idősebbik ingerülten elkergette. Ekkor a leány kelletlenül elindult a házak felé, és eltűnt a porfelhőben. William érdeklődését felkeltette a jelenet. Volt benne valami titokzatos; kár, hogy nincs itt az anyja, ő bizonyára megfejtené.
Úgy döntött, hogy pillanatnyilag nem törődik az üggyel. Artúrt szólította, olyan hangosan, hogy mindenki meghallja:
– Szabad bérlőim közül itt öt maradt adós a bérrel, jól mondom? Igen, uram.
– Ki tartozik a legtöbbel?
– Athelstan már második éve nem fizet, de nagyon szerencsétlenül járt a disznaival...
William Artúr feje fölött átszólva kérdezte:
– Melyikőtök Athelstan?
Egy magas, görnyedt vállú, negyvenöt év körüli férfi lépett elő. Ritka haja volt és vizenyős szeme.
– Miért nem fizetted meg a bért? – kérdezte William.
– Uram, kicsi a gazdaság, és nincs segítségem azóta, hogy a fiaim elmentek a városba dolgozni, aztán jött a sertésvész...
– Egy pillanat – állította meg William. – Hová mentek a fiaid?
– Kingsbridge-be, uram, a katedrálist építeni, mert szeretnének megházasodni, ahogy az ilyen fiatalemberek általában, de a földem nem bír három

családot eltartani.
William elraktározta az emlékezetében, hogy a fiatalemberek Kingsbridge-be mentek a katedrálist építeni; majd később foglalkozik vele.
– A földed ahhoz elég nagy, hogy egy családot eltartson, akármekkora adót kell is fizetni, mégis adós maradtál a bérrel.
Athelstan megint szóba hozta a disznait. William rosszindulatúan meredt rá, és nem figyelt oda. Tudom, miért nem fizetsz, gondolta, tudtad, hogy az uraság beteg, nyugodtan megrövidítheted, hiszen ha beteg, nem képes érvényesíteni a jogait. A másik négy delikvens is egy húron pendül veled! Azt raboljátok meg, aki gyönge.
Egy pillanatra elfogta az önsajnálat. Ezek öten itt gúnyosan röhögnek a markukba, hogy milyen okosak. De majd én megtanítom őket!
– Gilbert és Hugó, fogjátok le – mondta halkan.
Athelstan még mindig beszélt. A két lovag leszállt a lóról, és odamentek hozzá. A paraszt meséje a sertésvészről egyszerre félbeszakadt. A két lovag karon ragadta. A paraszt elsápadt félelmében. William, ugyanolyan halkan, azt kérdezte Valtertól:
– Elhoztad a páncélkesztyűdet?
– Igen, uram.
– Vedd föl. Leckéztesd meg Athelstant. De vigyázz, hogy életben maradjon és elterjessze a hírt.
– Igen, uram.
Valter elővett a nyeregtáskájából egy pár bőrkesztyűt, melynek hátoldalába és az ujjak végébe aprószemű láncot szőttek. Lassan fölhúzta. A falusiak rémülten figyelték, és Athelstan jajgatni kezdett.
Valter leszállt a lováról, odament Athelstanhoz, és egyik páncélkesztyűs öklével csattanósan gyomron

vágta. Athelstan összegörnyedt, de nem tudott kiáltani, mert nem kapott levegőt. Gilbert és Hugó fölrántotta, és most Valter az arcába vágott. A férfi orrából és szájából vér fröccsent. A nézők egyike, egy asszony, nyilván a felesége, fölsikoltott, és üvöltve rontott Valternak:
– Hagyd abba! Hagyd békén! Ne öld meg!
Valter félresöpörte, két másik asszony pedig megragadta és hárraráncigálta, de ő tovább sikoltozott és kapálózott. A többi paraszt bénult csendben nézte, ahogy Valter módszeresen öklözi Athelstant, amíg csak el nem ernyed a teste, és véres arccal, ájultán hanyatlik hátra.
– Hagyd békén! – mondta végül William.
Gilbert és Hugó elengedte Athelstant, aki lecsúszott a földre, és ott maradt. A két asszony elengedte a feleségét, aki zokogva rohant hozzá, és letérdelt mellé. Valter levette a kesztyűjét, és kitörölte a láncszemek közül a húscafatokat és a vért.
Williamet már nem érdekelte Athelstan. Körülpillantott a falun, és észrevett a patak partján egy újnak látszó, emeletes faépületet.
– Mi az ott? – mutatott arra.
– Még nem láttam, uram – felelte Artúr idegesen. William biztos volt benne, hogy hazudik.
– Vízimalom, nem?
Artúr megvonta a vállát, de közönye nem látszott meggyőzőnek.
– El nem tudom képzelni, mi más lehetne ott, a pataknál.
Hogyan lehet ilyen közömbös, mikor az imént a szeme láttára vertek félholtra egy parasztot a földesura parancsára?
– Szabad a jobbágyaimnak malmot építeni az

engedélyem nélkül? – kérdezte William már-már kétségbeesetten.
– Nem, uram.
– Tudod, miért van megtiltva?
– Hogy az urasági malomba vigyék a gabonát, és fizessenek az őrlésért. Artúr olyan leereszkedő hangon beszélt, mintha valami elemi tudnivalót magyarázna el egy gyereknek. – De ha megfizetik a bírságot a malomért, az uraság ugyanannyit nyer.
Williamet megőrjítette ez a hangnem.
– Nem ugyanannyit! – üvöltötte. – A bírság sohasem olyan nagy összeg, mint amit az őrlésért fizetnének. Ezért is szeretnek malmot építeni. – Nem hagyott Artúrnak időt a válaszra, hanem megsarkantyúzta a lovát, és odarúgtatott a malomhoz. A lovagok követték, s a falusiak is csatlakoztak hozzájuk rendetlen tömegben.
William leszállt a lováról. Semmi kétség, miféle épületet lát. A gyors folyású patak egy óriási kereket forgatott. A kerék egy tengellyel volt összekötve, amely eltűnt a malom oldalfalában. Erős faépítménynek látszott. Akárki építette, nyilván hosszú évekig akarja használni.
A molnár a nyitott ajtó előtt állt, arcán a sértett ártatlanság kifejezésével. A mögötte lévő helyiségben takaros rendbe állított gabonászsákok sorakoztak. A molnár udvariasan meghajolt, de félelemnek nyoma sem látszott a tekintetében. William újra fájdalmasan érezte, hogy ezek az emberek semmibe veszik, és látva, hogy képtelen érvényt szerezni akaratának, tehetetlennek hiszik. Felháborodás és csalódottság csapott föl benne, és tomboló dühvel támadt a molnárra:
– Hogyan képzelted, hogy ezt csak úgy megúszhatod?

Azt hiszed, bolond vagyok? Azt hiszed? – és belevágott az arcába.
A molnárból kétségbeesett fájdalomkiáltás tört föl, és a földre zuhant.
William átlépett rajta és bement. A vízikerék tengelyét fogaskerékrendszer kötötte össze a felső szinten lévő malomkerékkel. A megőrölt gabona egy csúszda segítségével folyt vissza a földszintre. Az emeletet, amelynek a malomkő súlyát kellett tartania, négy vastag szálfagerenda támasztotta alá (melyeket ugyancsak engedély nélkül vágtak ki William erdejéből). Ha a gerendákat elvágják, összedől az egész építmény.
William kiment. Fejszés Hugó a nyergéhez szíjazva vitte magával mindenhová azt a fegyvert, amelyről a nevét kapta.
– Add ide a fejszédet – szólt oda neki William. Hugó szót fogadott. William visszament a házba, és elkezdte vagdosni a felső szint támoszlopait.
Nagy élvezetet okozott neki, valahányszor érezte, amint a fejsze pengéje mélyen belehatol az épület vázába, amelyet a parasztok oly nagy gonddal szerkesztettek azért, hogy őt megfosszák az őrlés jövedelmétől. Majd most nem fognak kinevetni, gondolta vad dühvel.
Bejött Valter és figyelte, mit csinál az ura. William az egyik gerendába éket vágott, s úgy kimélyítette, hogy félig átvágta. Feje fölött a malomkő iszonyú súlyát tartó padozat remegni kezdett.
– Hozz egy kötelet – mondta William.
A másik két gerendába is olyan mélyen belevágott, amennyire csak merte. Az épület ezzel készen állt arra, hogy ledöntsék. Valter már jött is vissza egy kötéldarabbal. William a kötél egyik végét az egyik

gerendához csomózta, majd kiment, s a másikat harci ménje nyakához kötözte.
A parasztok komor csöndben figyelték.
Amikor a kötél oda volt csomózva, William hátrafordult:
– Hol a molnár?
A molnár közelebb jött, még mindig olyan arccal, mint akit igazságtalanul bántottak.
– Gervase – szólt William – kötözd meg és vidd be!
A molnár megpróbált elinalni, de Gilbert fellökte és ráült, Gervase pedig bőrszíjakkal összekötözte kezét-lábát. Azután fölkapták. A molnár kapálózni kezdett, és kegyelemért könyörgött A falusiak egyike előlépett a tömegből, és megszólalt:
– Ezt nem teheted! Ez gyilkosság. Még az uraságnak sem szabad embert ölni.
– Ha még egy szót szólsz, bevitetlek vele együtt! – fenyegette meg William reszkető kézzel.
A férfi egy pillanatig dacosan nézett rá, azután jobbnak tartotta, ha visszakozik.
A két lovag kijött a malomból. William addig vezette a lovát, amíg a laza kötél meg nem feszült. Akkor rácsapott a farára, mire a ló előreugrott.
Az épület belsejében a molnár üvölteni kezdett. A kint állókban megfagyott a vér: a halálos rettegés kiáltását hallották. Az az ember odabent tudja, hogy néhány perc múlva halálra zúzódik.
A ló jobbra-balra rángatta a fejét, igyekezvén megszabadítani nyakát a köteltől. William ráüvöltött és belevágott az oldalába, hogy húzzon, aztán ráordított a lovagokra:
– Húzzátok meg a kötelet, emberek!
Azok négyen megmarkolták a feszülő kötelet, és a lóval együtt húzni kezdték. A falusiak tiltakozni akartak, de túlságosan meg voltak ijedve ahhoz, hogy közbe

merjenek avatkozni. Artúr félrehúzódott Arca betegesen sápadt volt.
A molnár üvöltése még áthatóbbá vált. William maga elé képzelte, amint vak rémületében rángatja magát, s közben várja az iszonyatos halált. Egyetlen paraszt sem fogja elfelejteni a Hamleigh-k bosszúját – gondolta elégedetten.
A gerenda nagyot reccsent, majd hangos csattanással kettétört. A ló előreugrott, s a lovagok elengedték a kötelet. A tető egyik sarka bedőlt. Az asszonyok jajveszékelésben törtek ki. A malom oldalfalai is meginogtak, a molnár üvöltése még magasabbra csapott, egy hatalmas reccsenéssel betört a felső szint padozata, az üvöltés hirtelen abbamaradt, és egy óriási puffanás hallatszott, amint a malomkő a padlóra zuhant. A falak recsegve-ropogva törtek össze, a tető beomlott, és egy perc múlva a malom nem volt egyéb, mint egy halom tűzifa, belsejében egy halottal.
William kezdte jobban érezni magát.
Néhány paraszt előre rohant, és őrjöngve dobálta szét a szilánkokat. Ha azt remélik, hogy élve ássák ki a molnárt, csalódniuk kell. Hátborzongató látványban lesz részük. Annál jobb!
William körülnézett, és kiszúrta a pirospozsgás leányzót a pirospozsgás csecsemőjével. Úgy bújt a tömeg mögé, mint aki észrevétlen szeretne maradni. Emlékezett rá, hogyan igyekezett eltüntetni szem elől a fekete szakállas paraszt, nyilván az apja, és elhatározta, hogy mielőtt távoznék a faluból, végére jár a titoknak. Intett neki. A leány maga mögé lesett, azt remélve, hogy másnak szólt a hívás.
– Te – szólt rá William. – Gyere ide!
A fekete szakállas meglátta a leányt, és elkeseredetten mordult föl.

– Ki a férjed, fiatalasszony?
– Nincs férj... – kezdte volna az apja, de elkésett, mert a lány kikottyantotta:
– Edmund.
– Szóval házasok vagytok. És ki az apád?
– Én – mondta a fekete szakállas. – Teobald a nevem.
William Artúr felé fordult:
– Teobald, szabad ember vagy?
– Nem, uram. Jobbágy.
– És ha egy jobbágy leánya férjhez megy, nem az uraság joga, hogy vele töltse a nászéjszakát?
Artúr megdöbbent:
– De uram! Amióta az eszemet tudom, sohasem ragaszkodtak ehhez az ostoba szokáshoz a mi vidékünkön!
– Így van – bólintott William. – Az apa váltságot fizetett helyette. Mennyit fizetett Teobald?
– Még nem fizetett, uram, de...
– Nem fizetett! És már ott van a karján az a kövér, pirosképű kölyök!
– Sohasem volt annyi pénzünk, uram – szólalt meg Teobald –, és már viselős volt az Edmund gyerekével, muszáj volt hozzáadni, de most, hogy betakarítottuk a termést, ki tudjuk fizetni.
William rámosolygott a leányra:
– Hadd lássam a kicsit!
A lány riadtan bámult vissza rá.
– Gyere! Add ide!
A leány félt, de nem bírta elszánni magát, hogy odaadja a gyermekét. William közelebb lépett hozzá, és gyöngéden elvette tőle. A lány szeme megtelt rémülettel, de nem ellenkezett.
A kicsi bőgni kezdett. William várt egy pillanatig, azután megragadta a két bokájánál fogva, és egy

hirtelen mozdulattal olyan magasra dobta, amilyenre csak bírta.
A leány akkorát sikoltott, mint egy vijjogó kísértet, és a levegőbe meredt.
Apja kinyújtott karral rohant előre, hogy elkapja a kicsit.
Miközben a leány fölfelé nézett és visított, William megragadta a ruhája elejét, és elszakította. Gömbölyded, rózsaszínű, fiatal test tárult elé.
Az apa szerencsésen elkapta a gyermeket.
A leány sarkon perdült, hogy elmeneküljön, de William elkapta, és a földre lökte.
Az apa átadta a gyermeket az asszonynak, és William felé fordult, aki így szólt:
– Mivel a nászéj szakán nem kaptam meg, és nem fizettétek meg a váltságot sem, most veszem el, ami jár nekem.
Az apa neki akart rontani. William kihúzta a kardját. Az apa megtorpant.
William lenézett a földön fekvő leányra, aki megpróbálta kezével elfedni meztelenségét. Félelme még jobban föltüzelte.
– És ha én készen vagyok vele, a lovagjaim is megkapják – tette hozzá elégedett mosollyal.

Kingsbridge három év alatt a felismerhetetlenségig megváltozott.
William nem járt itt azóta a pünkösd vasárnap óta, amikor Fülöp és önkéntes serege keresztülhúzta Waleran Bigod számítását. Akkor mindössze negyven-ötven faház szorongott a perjelség körül, vagy elszórtan lapult a hídhoz vezető, sáros gyalogösvény mellett. Most, ahogy a hullámzó mezőkön át a községhez közeledett, háromszor annyi házat vett

észre, mint legutóbb. Barna gyűrűt vontak a perjelség szürke kőfala körül, és teljesen betöltötték a kolostor és a folyó közti üres területet. Némelyik ház nagynak látszott. A kolostorfalon belül csupa új kőépület állt, és úgy látszott, a templom falai is gyorsan emelkednek. Két új rakpart épült a folyó mellett. Kingsbridge-ből város lett.
Amit látott, megerősítette azt a gyanúját, amely azóta fészkelt az agyában, hogy megjött a háborúból. Miközben bejárta birtokait, beszedte az elmaradt béreket, és megfélemlítette az engedetlen jobbágyokat, állandóan Kingsbridge-et hallotta emlegetni. A földtelen fiatalok ide jönnek dolgozni, a jómódú családok is ide küldik fiaikat, a perjelség iskolájába, a gazdák ide hozzák eladni a tojást és sajtot, és aki csak tud, idejön templomba az ünnepnapokon, pedig még nincs is készen a katedrális. Ma is ünnep van, Szent Mihály napja, ami az idén vasárnapra esik. Szelíd, kora őszi délelőtt, hosszabb sétára is kiváló idő, úgyhogy jó nagy tömegnek kellett összegyűlnie. William arra számított, hogy kideríti, mi vonzza őket Kingsbridge-be.
Vele volt öt csatlósa is. Derekas munkát végeztek a falvakban. William kőrútjának híre félelmetes gyorsasággal elterjedt, és az első néhány nap után az emberek tudták, mit várhatnak. William közeledtére a gyerekeket és a fiatal nőket elbújtatták az erdőkben. Williamnak tetszett, hogy félelmet kelt az emberek szívében: a félelem helyhez szögezi őket. Most már tudják, ki az úr!
Ahogy csapata Kingsbridge közelébe ért, ügetésre fogta a lovát, s a többiek követték példáját. A gyors érkezés mindig hatásosabb. A gyalogosok az út szélére ugrottak, sőt egyenesen a mezőre, hogy

kitérjenek a hatalmas mének útjából.
Nagy zajjal keresztüldübörögtek a fahídon, fittyet hányva a vámosnak, de a híd másik végénél nyíló szűk utcát teljesen elzárta előttük egy meszes hordókkal megrakott kordé, melyet két lassú ökör húzott, és a lovagok kénytelenek voltak lassítani.
Miközben a kordé nyomában lovagoltak fölfelé a dombra, William körülnézett. Sebtében épült új házak töltötték ki a régiek közeit. Meglátott egy kifőzdét, egy sörözőt, egy kovács- és egy cipészműhelyt. Mindenütt a tagadhatatlan jólét jeleibe ütközött.
Mindamellett nem voltak sokan az utcán. Talán mindenki fölment a kolostorba.
Nyomában lovagjaival, követte az ökrös kordét, amely begördült a perjelség kapuján. Nem az a fajta belépő volt, amire vágyott, és bosszankodott, hogy az emberek észreveszik és kinevetik, de szerencsére senki sem nézett rá.
A szinte kihaltnak tetsző várossal ellentétben, a falakon belül buzgó tevékenység folyt.
William megállította a lovát, körülnézett, és igyekezett mindent megjegyezni. Oly sokan voltak, és annyi mindent csináltak, hogy először szinte megzavarodott. Azután a szín három részre oszlott.
Hozzá legközelebb, az udvar nyugati felében volt a vásár. A bódék sorait észak-déli irányban állították föl, és több száz ember nyüzsgött a közökben, élelmet és innivalót, föveget és lábbelit, késeket, öveket, napos kacsát, babákat, edényeket, fülbevalót, gyapjút, cérnát, kötelet és tucatnyi más szükséges és szükségtelen holmit vásárolva. A vásár szemlátomást élénk volt, s az a sok penny és félpenny, ami gazdát cserélt, tetemes mennyiségű pénzt kellett hogy kitegyen.

Nem csoda – gondolta William keserűen – hogy a shiringi vásárok hanyatlóban vannak, amikor itt, Kingsbridge-ben ilyen virágzó vásárokat tartanak. A bódétulajdonosoktól beszedett helypénz, a szállítók vámfityingjei, az adásvételből származó adók ahelyett, hogy Shiring grófjának kincstárába folynának be, a kingsbridge-i perjelség pénztárát gyarapítják.
De a vásártartáshoz királyi engedély kell, és William biztos volt benne, hogy Fülöp perjelnek nincs engedélye. Nyilván azt tervezte, hogy mihelyt rajtakapják, sürgősen kérelmezni fogja, úgy, ahogy a northbrooki molnár gondolta. Sajnos, Fülöpöt nem lesz olyan könnyű megleckéztetni, mint a molnárt.
A vásár területén kívül nyugalmas volt minden. A rendház épületei mellett, ott, ahol a régi templom fő- és kereszthajója találkozott, tetővel védett oltár állt, amely előtt egy ősz hajú szerzetes olvasott föl egy könyvből. Az oltár mögött fölsorakozott szerzetesek himnuszokat énekeltek, bár ilyen távolságból nem lehetett őket hallani a vásári lárma miatt. Néhány hívő állt az oltárral szemben. A nóna lehet, gondolta William, amelyet a szerzeteseknek tartanak, de persze minden munkát és a vásárt is félbe fogják szakítani a Szent Mihály-napi nagymise idejére.
Az udvar túloldalán emelkedett a katedrális épülő keleti fala. Erre költi Fülöp perjel a vásárai illetéktelen jövedelmét – gondolta keserűen William. A falak már harminc-negyven méter magasak voltak, és már látni lehetett az ablakok körvonalait és az árkádok íveit. Munkások szorgoskodtak mindenütt. Volt valami furcsa az egész képben, s William hamarosan rájött, hogy a sok tarka ruha. Persze, nem rendes munkások – a fizetett munkaerőnek ma szabadnapja van –, hanem hívek.

Nem gondolta volna, hogy ilyen sokan lesznek. Nők és férfiak százai cipelték a köveket, hasogatták a szálfákat, gurítottak a hordókat, ládákban hordták föl a homokot a folyóról, s mindezt semmiért, illetve azért, hogy bűnbocsánatot nyerjenek.

A fortélyos perjel ravaszul elrendezte a dolgot – állapította meg William irigyen. Akik idejönnek a katedrálist építeni, pénzt költenek a vásárban. Akik a vásárba jönnek, nem sajnálnak néhány órai ingyen munkát a katedrálistól vétkeik elengedése fejében. Kéz kezet mos.

Megsarkantyúzta a lovát, és a kíváncsiságtól űzve, a cintermen át odarúgtatott az építési területhez, hogy jobban lássa.

A főhajó nyolc vaskos pillére már mindkét oldalon ott sorakozott: négy-négy egymással szemben. Bizonyos távolságból szemlélve, William úgy vélte, már látszanak a pilléreket összekötő ívek is, de most, közétől észrevette, hogy még nincsenek készen, amit látott, az csak néhány azonos formájú, fából készült sablon, amely a köveket tartja addig, amíg elkészülnek a boltozatok, és megszárad a vakolat. A sablonok nem a földre támaszkodtak, hanem az oszlopfők kiugró párkányaira.

Az oszlopsorral párhuzamosan a mellékhajók külső falai is emelkedőben voltak, egyenlő közökben helyet hagyva az ablakoknak. Két-két ablaknyílás fél távolságában támpillér állt ki a fal síkjából. A még befejezetlen falak fölött átnézve, William láthatta, hogy nem tömör, hanem kettős falak, melyek között kis űrt hagytak, amit majd talán kőzúzalékkal vagy malterral töltenek ki.

Egymáshoz kötözött, vastag szálfákból állványzatot szerkesztettek, amelynek gerendáit hajlékony

suhángokból és nádból font pallók kötöttek össze.
Jó sok pénzt költöttek el itt – állapította meg William.
Körüllovagolta a majdani kastélyt, nyomában lovagjaival. A falakhoz fészerek tapadtak, műhelyek és a munkások raktárai. A legtöbbjük zárva, mert ma nem falaznak a kőművesek, és nem készítenek sablonokat az ácsok. Ám a felügyelők, a kőműves- és ácsmesterek a munkálkodó híveket irányítják: megmondják, hová rakják le a köveket, szálfákat, homokot és agyagot, amit a folyópartról hoztak föl.
William a templom keleti oldalát megkerülve, átment a déli oldalra, ahol azonban útját állták a rendház épületei. Ezért visszafordult, miközben nem győzte csodálni Fülöp perjel ravaszságát, aki még vasárnap is munkára fogja a mesterembereit, és ingyen dolgoztatja a munkásait.
Miközben azon tűnődött, amit látott, egyre levertebben állapította meg, hogy a perjel nagymértékben felelős a shiringi grófság jövedelmének rohamos csökkenéséért. A gazdaságokból hiányoznak a fiatalok, akik eljöttek ide az építkezésre, és Shiringet, a grófság gyöngyét egyre jobban elhomályosítja Kingsbridge, a felnövekvő új város. Az itt lakók Fülöp perjelnek fizetnek bért, nem pedig neki, azok, akik az itteni vásárban adják-veszik az árut, szintén a kolostor jövedelmét gyarapítják, nem a grófságét. És Fülöpé az erdők fája, a hegyi legelők juhai és a kőbánya, ami egykor mind a gróf gazdagságát növelte.
William és emberei visszalovagoltak a vásártérre. Elhatározta, hogy alaposabban megnézi. Lovát a tömeg közé vezette, de csak lassan tudott előrehaladni. Az emberek nem ugrottak félre ijedten az írtjából. Ha a ló meglökte őket, inkább ingerülten vagy unottan, mint megrémülve néztek föl Williamre, és

szép lassan, némileg elítélő arccal oldalt húzódtak. Itt senki sem félt tőle. Ez idegesítette. Ha az emberek nem félnek, nem lehet tudni, mit fognak tenni.
Nyomában lovagjaival, végigment az egyik soron, azután vissza a másikon. Egyre jobban bosszantotta a tömeg lassú mozgása. Gyalogosan gyorsabban jutna előre, de akkor – ebben biztos volt – ez a rakoncátlan kingsbridge-i népség még képes és arcátlanul meglökdösi.
A visszaút felénél tartott, amikor meglátta Alienát.
Hirtelen megrántotta a gyeplőt, és mereven rábámult.
Már nem az a sovány, meghajszolt, ijedt, facipős leány volt, akit három éve pünkösdkor látott. Akkor feszült, markáns arca megint kitelt, boldognak és egészségesnek látszott. Sötét szeme jókedvűen csillogott, és amikor megrázta a fejét, göndör fürtjei táncolni kezdtek az arca körül.
Olyan szép volt, hogy Williamet elszédítette a vágy.
Gazdagon hímzett bíborpiros ruhát viselt, és ide-oda röpködő kezének ujjain gyűrűk csillogtak. Egy idősebb asszony állt mellette, kicsit távolabb, nyilván egy cseléd. Tömérdek pénze van, mondta lady Regan, ezért válhatott Richardból fegyverhordozó. Így csatlakozhatott István király seregéhez, értékes fegyverekkel fölszerelve. Legyen átkozott! Nyomorgó, kiszolgáltatott koldus volt... vajon hogyan csinálta?
Egy csonttűket, ezüstfonalat, fagyűszűket és más varróeszközöket árusító bódé előtt állt, és élénken vitatkozott a csökött, fekete hajú zsidó árussal. Tartása önbizalomról és fesztelenségről árulkodott. Visszanyerte kiegyensúlyozottságát, amelyet mint a gróf leánya élvezett.
Sokkal idősebbnek látta. Persze, idősebb is: William most huszonnégy éves, eszerint huszonegynek kell

lennie. De többnek látszik. Semmi sem maradt belőle a gyermekből. Érett nő.
Fölnézett és találkozott a tekintetük.
Amikor legutóbb pillantást váltottak, Aliena szégyenében elpirult és elszaladt. Ezúttal nyugodtan ott maradt, és visszanézett rá.
William megpróbált mosolyt erőltetni az arcára.
A leány arcára gúnyos megvetés ült ki.
William érezte, hogy elvörösödik. Éppen olyan gőgös, mint valaha, és ugyanúgy megsérti, ahogy öt évvel ezelőtt. William megalázta és megerőszakolta, de ő többé nem fél tőle. William beszélni szeretett volna vele, megmondani neki, hogy most is megteheti vele, amit annak idején tett, de ezt nem volt hajlandó a tömeg feje fölött odakiáltani. Úgy érezte, mintha nyugodt pillantása kicsivé zsugorította volna. Megpróbált megvető arcot vágni, de csak egy keserves grimasz tellett tőle. Mélységes zavarában elfordult, és belerúgott a lova véknyába, de a tömeg miatt most is kénytelen volt lassítani, és Aliena lesújtó pillantása égette a hátát, miközben alig néhány hüvelyknyit tudott csak eltávolodni.
Amikor végre kint volt a vásári tömegből, Fülöp perjellel találta szembe magát.
A zömök walesi csípőre tett kézzel, állat erőszakosan előreszegve állt előtte. Nem volt olyan sovány, mint rendesen, s az a kevés haja feketéből szürkére fakult. Már nem látszott túl fiatalnak a perjeli címhez. Kék szemét elsötétítette a harag.
– Lord William! – szólt kihívó hangon.
William elűzte fejéből Alienát, és eszébe jutott, hogy vádat akar emelni Fülöp ellen.
– Örülök, hogy találkoztam veled, perjel.
– Én is – mondta mérgesen Fülöp, de összeránduló

szemöldöke árnyalatnyi kétségről árulkodott.
– Vásárt tartasz itt – jegyezte meg William vádlón.
– És?
– Nem hiszem, hogy István király valaha is vásárjogot adott volna Kingsbridge-nek. Tudomásom szerint az elődei sem.
– Hogy merészelsz...
– Én vagy más...
– Te hogy merészelsz – kiáltott rá Fülöp – idejönni és holmi jogról beszélni, amikor az elmúlt hónapban végigraboltad, gyújtogattad, erőszakoskodtad a megyét, és egy gyilkosságot is elkövettél?!
– Ennek semmi köze...
– Hogy merészelsz idejönni a kolostorba és jogokról beszélni?! – üvöltötte Fülöp. Előbbre lépett, ujját William felé bökte, mire a lova idegesen oldalt ugrott. Fülöp hangja most erőszakosabban csengett, mint Williamé. Sőt William szóhoz sem tudott jutni. Szerzetesek, önkéntes munkások és vásárlók kisebb tömege gyűlt köréjük, és figyelte a veszekedést.
Fülöpöt nem lehetett elhallgattatni.
– Azok után, amiket műveltél, az egyetlen, amit mondhatsz, ez: Atyám, súlyosan vetkeztem! Le kellene térdelned ebben a kolostorban! Bűnbocsánatért kellene könyörögnöd, ha meg akarsz menekülni a gyehenna tüzétől!
William elfehéredett. A pokol említése leküzdhetetlen rémülettel töltötte el. Kétségbeesetten próbálta félbeszakítani Fülöp szóáradatát:
– És a vásár? Mi van a vásárral?
Fülöp alig hallotta, annyira fölháborodott.
– Könyörögj bocsánatért azokért a rémtettekért, amelyeket véghez vittél! ordította. – Térdre! Térdre, vagy a pokol tüzében fogsz égni!

William majdnem annyira megrémült, hogy elhitte, csakugyan a pokolra jut, ha nem térdel le, és nem esedezik bocsánatért most azonnal Fülöp előtt. Tudta, hogy gyónnia kell, mert sok embert megölt a háborúban, ráadásul egyet a grófságban tett kőrútján is. Mert mi volna, ha meghalna, mielőtt meggyónná? Elfogta a reszketés, ha a lobogó lángokra és az ördögök éles dárdáira gondolt.
Fülöp még közelebb nyomult hozzá, még mindig rászögezve a mutatóujját, és újra rákiáltott:
– Térdre!
William hátrálni kezdett a lovával. Kétségbeesetten nézett körül. A tömeg teljesen körülzárta. Emberei zavartnak látszottak mögötte: nem tudták eldönteni, hogyan szegüljenek szembe egy fegyvertelen szerzetes lelki fenyegetésével. William nem bírt több megaláztatást elviselni. Először Aliena, azután Fülöp – ez már sok volt. Megrántotta a gyeplőt, s félelmetes harci ménje veszedelmesen fölágaskodott. Óriási patái előtt kettévált a tömeg. A ló ismét négy lábra ereszkedett, William belevágta a sarkantyúját, mire az állat előreugrott. A nézősereg szétfröccsent. Megint megsarkantyúzta, s a ló vágtába kezdett. William a szégyentől égő arccal menekült ki a perjelség kapuján, nyomában lovagjaival, mint egy vicsorgó kutyafalka, melyet seprűnyéllel kerget el egy vénasszony.

William félve és reszketve gyónta meg bűneit a püspöki palota kápolnájának hideg kövén. Waleran püspök némán hallgatta, arcán az undor ráfagyott maszkjával, ahogy William pontosan fölsorolja a gyilkosságokat, veréseket és megerőszakolásokat. William még a gyónás közben sem szabadult meg a dölyfös püspökkel szemben érzett utálatától, aki

patyolattiszta kezét keresztbe fonta a mellén, s áttetsző, fehér orrcimpája enyhén remegett, mintha kellemetlen szagokat fedezett volna föl a poros levegőben. Williamnek külön szenvedést okozott, hogy Walerannak kell könyörögnie föloldozásért, de a bűnei oly súlyosak, hogy egy közönséges pap nem bocsáthat meg neki. Így hát a félelemtől reszketve, térdelve hallgatta végig Waleran penitenciáját: gyújtson örökmécsest Earlscastle kápolnájában, majd a püspök föloldozta bűnei alól.

William félelme lassan eloszlott, mint a köd.

A kápolnából kijöttek a füstös levegőjű csarnokba, és leültek a kandalló elé. Az ősz lassan télbe váltott, és hideg volt a nagy kőházban. Egy konyhai szolgáló még forró, mézzel és gyömbérrel fűszerezett kenyeret hozott be. William végre kezdte jobban érezni magát.

Azután eszébe jutott a többi dolog, ami gyötörte. Bartholomew fia, Richard szintén igényt jelentett be a grófságra, ő pedig szegény ahhoz, hogy elég nagy sereggel nyerje meg a király jóindulatát. Bár az elmúlt hónapban tekintélyes summát szedett össze, még mindig nem eleget. Nagyot sóhajtott, és így szólt:

– Az az átkozott csuhás szívja a shiringi grófság vérét.

Waleran fehér, hosszú, horgas ujjaival elvett egy darab kenyeret.

– Kíváncsi voltam – jegyezte meg –, meddig tart, amíg végre rájössz erre? Waleran természetesen sokkal hamarabb átlátott a szitán, mint William.

De olyan fennsőbbséges. William nem szívesen beszélt éppen vele. De jogi szempontból szüksége volt a püspök véleményére.

– Ha jól tudom, a király sohasem adott vásárjogot Kingsbridge-nek. Vagy igen?

– Tudomásom szerint nem.

– Akkor Fülöp megszegi a törvényt.
Waleran megvonta fekete palást borította csontos vállát:
– Ami azt illeti, csakugyan.
Nem látszott rajta túlzott érdeklődés, de William folytatta:
– Le kell állítani!
Waleran finnyásan elmosolyodott:
– Nem bánhatsz vele úgy, mint azzal a jobbággyal, aki engedély nélkül adta férjhez a leányát.
William elvörösödött: Waleran egyik súlyos vétkére célzott.
– Akkor hogyan bánhatok vele?
Waleran gondolkodott.
– A vásározás király felségjog. Békésebb időkben valószínűleg a király foglalkozna az üggyel.
William gúnyosan fölnevetett. Akármilyen okos Waleran, nem ismeri olyan jól a királyt, mint ő.
– Még békeidőben sem köszönné meg nekem, ha olyasmikkel zaklatnám, mint egy engedély nélküli vásár.
– Akkor a helyi ügyekkel megbízott képviselője, a shiringi seriff.
– Ugyan mit tehet?
– Beperelheti a perjelséget a megyei bíróságon.
Ez az, amit a legkevésbé szeretnék! – rázta meg a fejét William. – A bíróság bírságot róna ki, a perjelség kifizetné, és a vásározás folytatódnék. Ez csaknem olyan, mintha megkapnák az engedélyt.
– Az a baj, hogy nincs igazi ok arra, hogy megtagadják Kingsbridge-től a vásártartás jogát.
– De van! – kiáltott föl William méltatlankodva. – Elvonja a kereskedelmet a shiringi vásárról.
– Shiring egy egész napi járóföldre esik Kingsbridge-

től.
– Az emberek akkor is odamennek.
Waleran megint vállat vont. William rájött, hogy akkor teszi, ha nem tetszik neki valami.
– A hagyomány szerint nyolc óra út a vásárig, nyolc a vásárban, nyolc haza. Ennélfogva akkor éri meg az embernek, ha harmadnapi járásra esik, ami néhány mérföldnél nem jelenthet többet. Ha két vásározó helyet több mint tizennégy mérföld választ el egymástól, a vonzáskörzetük nem sértheti egymást. Shiring húsz mérföldre esik Kingsbridge-től. Ha a szabályt nézzük, Kingsbridge is kérheti a vásárjogot, és a király meg fogja adni.
– A király azt tesz, amit akar! – hetvenkedett bennfentességével William, de kicsit aggódott: erről a szabályról nem tudott. Ez a perjel helyzetét erősíti.
– Mindenesetre nem fogunk a királlyal tárgyalni! – jelentette ki Waleran. Hanem majd a seriffel. – Összevonta a szemöldökét. – A seriff egyszerűen elrendelheti, hogy a perjelség tartózkodjék az engedély nélküli vásártartástól.
– Ez merő időpocsékolás – mondta bosszúsan William. – Ki törődik az olyan tilalommal, amely mögött nincs valóságos fenyegetés?
– Esetleg Fülöp.
– Ugyan miért? – hitetlenkedett William.
Waleran verteién ajka körül gúnyos mosoly játszadozott.
– Nem vagyok benne biztos, hogy meg tudnám értetni veled. Fülöp abban hisz, hogy a törvénynek kell uralkodnia.
– Micsoda buta ötlet! A király uralkodik.
– Mondtam, hogy nem fogod megérteni.
Waleran tudálékossága még jobban földühítette

Williamet. Fölállt és odament az ablakhoz. Kinézett és a közeli domb tetejére látott, a földsáncra, ahol Waleran évekkel ezelőtt elkezdte építeni a várát. Waleran abban reménykedett, hogy majd a shiringi grófság jövedelméből fogja fedezni a költségeit. Fülöp megakadályozta terve valóra váltásában, s azóta a sáncot fölverte a fű, az árkot benőtte a vadszeder. William emlékezett rá, hogy Waleran a shiringi kőbánya köveiből remélte fölépíteni a várat. A kőbánya most Fülöpé.
– Ha visszakaphatnám a kőbányámat – merengett William –, elzálogosíthatnám, és kölcsönt vehetnék föl, hogy fölszereljem a seregemet.
– Akkor miért nem veszed vissza?
– Egyszer már megpróbáltam.
– És Fülöp túljárt az eszeden. De most nincsenek ott szerzetesek. Nyugodtan odaküldhetsz egy kisebb csapatot, hogy kergessék el a kőfejtőket.
– És hogyan akadályozzam meg, hogy Fülöp ugyanúgy visszafoglalja, mint legutóbb?
– Építs magas kerítést a kőbánya köré, és állíts állandó őrséget!
Azt lehet, gondolta William mohón. És egy csapásra megoldódnék minden gondja. De mi indítja arra Walerant, hogy ezt a tanácsot adja neki? Anyja arra intette, hogy óvakodjék a gátlástalan püspöktől. Az egyetlen, amit tudnod kell Waleran Bigodról – mondta –, hogy bármit tesz, gondosan kiszámítja a következményeit. Semmi ösztönösség, semmi gondatlanság, semmi fölösleges kockázat. És mindenekfölött: semmi nagylelkűség. De Waleran gyűlöli Fülöpöt, és megesküdött, hogy sohasem hagyja fölépíteni a katedrálisát Ez elég indok.
William tűnődve nézett Waleranra. Valahogy

megrekedt a pályafutása. Nagyon fiatalon lett belőle püspök, de Kingsbridge egy jelentéktelen és elszegényedett egyházmegye, és Waleran bizonyára csak ugródeszkának szánta. Ámde nem a püspök, hanem a perjel tette híressé és gazdaggá. Waleran éppúgy Fülöp árnyékában fonnyadozik, mint ő. Mindkettejüknek éppen elég oka van rá, hogy tönkretegyék.
William úgy döntött, hogy a maga valós érdekeit szem előtt tartva, leküzdi a püspökkel szembeni utálatát.
– Rendben van! – mondta. – Ez beválhat. De tegyük föl, hogy Fülöp bepanaszol a király előtt.
– Akkor azt mondod, azért tetted, hogy megtorold az engedély nélküli vásártartást.
William bólintott.
– Akármilyen ürügy megteszi, ha elég nagy sereggel vonulok hadba ismét. Waleran szeme rosszindulatúan megvillant.
– Az az érzésem, hogy a perjel nem tudja fölépíteni a katedrálisát, ha piaci áron kell megvennie a követ. És ha abbahagyja az építkezést, Kingsbridge hanyatlásnak indulhat. Ez pedig minden gondunkat megoldaná, William.
De William nem volt hajlandó hálásnak mutatkozni.
– Te aztán gyűlölöd Fülöpöt, igaz?
– Az utamban áll – mondta Waleran.
William egy pillanatra érezte a püspök hűvös, kiszámított modora alatt a leplezetlen kegyetlenséget. De visszatért a gyakorlati ügyekre:
– Legalább harminc kőfejtőnek kell ott lennie – mondta. – Némelyik feleségestül-gyerekestül.
– No és?
– Lehet, hogy vér fog folyni.
Waleran fölvonta fekete szemöldökét.

– Csakugyan? Majd én feloldozlak.

Még sötétben indultak útnak, hogy hajnalra érkezzenek a helyszínre. Lángoló fáklyákat vittek magukkal, ami a lovakat idegessé tette. Valter és a másik négy lovag mellett William hat fegyverest vitt magával. Egy tucat paraszt követte őket, akik majd kiássák az árkot, és megépítik a kerítést.
William szilárdan hitt a gondos katonai tervezésben – ezért is lehetett annyira hasznára embereivel a királynak –, ez alkalommal azonban nem készített haditervet. Olyan egyszerű műveletnek ígérkezett az egész, hogy megalázónak érezte volna, ha úgy készül föl rá, mint egy igazi ütközetre. Az a néhány kőfejtő meg a családjuk nem fejthet ki komoly ellenállást; különben is William emlékezett rá, hogy a kőfejtők vezetője... hogy is hívták? Ottónak?
Igen, Feketeképű Ottó nem volt hajlandó verekedni azon a napon, amikor Tamás mester megjelent a kőbányában a maga embereivel.
Fagyos decemberi hajnalra virradtak, a fiákon köd- és felhőrongyok, az éjszaka sötét és a vár mindig nyirkos. Túl sok sózott húst és halat tálalnak föl. Lady Regan reggeltől estig zsémbes, a cselédek mogorvák. A lovagjai örökké veszekszenek. Ez a kis verekedés jót fog tenni nekik. De neki is jól jön: máris elintézte, hogy kétszáz fontot kapjon kölcsön a londoni zsidóktól, ha zálogul leköti a kőbányát. Mire beesteledik, biztosítva lesz a jövője.
Amikor körülbelül egy mérföldnyire voltak a bányától, William megállt, kijelölt két embert, és gyalog előreküldte őket.
– Lehet, hogy őrt állítottak, vagy kutyáik vannak! – figyelmeztette embereit. – Tartsátok készenlétben a

felhúzott íjat!
Kicsivel odébb az út baka kanyarodon, majd hirtelen végeszakadt a megcsonkított hegyoldal meredek fala előtt. Ez volt a bánya. Teljes nyugalom honolt a tájon. Az út mellett William két embere egy rémült fiút tartott, feltehetőleg egy inast, akit megbíztak az őrködéssel. A fiú lábánál, jókora vértócsában, egy döglött kutya hevert, nyakából nyílvessző állt ki.
A lovascsapat fölzárkózott, immár nemigen ügyelve arra, hogy ne üssenek zajt. William megállította a lovát, és szemügyre vette a helyszínt Azóta, hogy utoljára látta, a domb jó darabja eltűnt. Az állványzat fölfelé, a még kitermeletlen magasságig nyúlt, lefelé pedig a domb lábánál tátongó, mély gödör fenekéig. Különféle formájú és méretű kőtömbök voltak lerakva az út mellé, és két, hatalmas kerekű, megrakott körűé állt indulásra készen. Mindent szürke por lepett el, még a fákat és bokrokat is. Jókora darab erdőt kiirtottak – az én erdőmet! – gondolta William mérgesen –, és tíz-tizenkét faépület állt a helyén, körülöttük parányi zöldséges kertekkel; még egy disznóól is volt. Egész kis falu.
Az őr valószínűleg aludt, sőt a kutyája is.
– Hány ember van itt, fiú? – kérdezte tőle William. A gyerek ijedtnek látszott, de nem gyávának.
– Te lord William vagy, ugye?
– A kérdésre válaszolj, kölyök, vagy levágom a fejed ezzel a karddal. A fiú elfehéredett ijedtében, de kihívó, bár remegő hangon felelt:
– El akarod rabolni ezt a bányát Fülöp perjeltől?
Mi baj van velem? – töprengett William. Még egy csupasz képű kölyköt se tudok megijesztem? Miből gondolják az emberek, hogy szembeszegülhetnek velem?

– Ez a bánya az enyém! – sziszegte. – Felejtsd el Fülöp perjelt, úgysem segíthet most rajtatok. Hányan vagytok?
A fiú válasz helyett hátrarántotta a fejét, és ordítani kezdett:
– Segítség! Gyertek ki! Riadó! Támadás!
William keze a kardjáért nyúlt. De habozott, s közben szemügyre vette a kunyhókat. Az egyik ajtóban megjelent egy ijedt arc. Úgy döntött, nem törődik az inassal. Kikapott egy lángoló fáklyát egyik embere kezéből, és megsarkantyúzta a lovát.
A fáklyát magasra tartva lovagolt oda a házakhoz, s hallotta, hogy az emberei követik. A legközelebbi kunyhó ajtaja kinyílt, s kinézett egy csipás szemű férfi, aki csak alsóinget viselt. William elhajította az égő fáklyát, mely az álmos alak feje fölött a szalmatetőre esett; a szalma azonnal tüzet fogott. William diadalittasan fölordított, s továbbment.
Ellovagolt a kis házcsoport mellett. Mögötte a csapat ordítozva dobálta fáklyáit a zsúptetőkre. Valamennyi ajtó kicsapódott, rémült férfiak, nők, gyermekek özönlöttek ki sikoltozva, s igyekeztek kitérni a dobogó paták elől. Összevissza futkostak, miközben a lángok erőre kaptak. William megállította lovát a kavargás szélén, és egy pillanatig némán figyelt. A háziállatok elszabadultak, és egy eszét vesztett malac rohangászott körbe-körbe, míg egy tehén mozdulatlanul állt a zűrzavar kellős közepén, s bamba fejét jobbra-balra lóbálta zavarában. Még a fiatalok, akik általában nem ijednek meg egy kis csetepatétól, még ők is zavartan és rémülten meresztgették a szemüket. Az efféle lerohanáshoz csakugyan a hajnal a legjobb időpont: félmeztelen embereknek többnyire nincs kedvük harcolni.

Az egyik kunyhóból egy sötét bőrű, sűrű fekete hajú, csizmás férfi jön elő, és elkezdett parancsokat osztogatni. Ez lehet Feketeképű Ottó. William nem hallotta, mit mond, de a mozdulataiból sejtette, hogy azt mondja, az asszonyok szedjék össze a gyerekeket, és bújjanak el az erdőben, de mit mondott a férfiaknak? Egy pillanattal később rájött. Két fiatal egy kicsit távolabb álló kunyhóhoz szaladt, kinyitották az ajtaját, amely kívülről le volt lakatolva, berohantak, és nehéz kőfejtő kalapácsokkal jöttek ki. Ottó másokat is ugyanoda küldött; ez a ház lehet a szerszámkamra. Tehát el vannak szánva a harcra.

Három évvel ezelőtt Ottó nem volt hajlandó harcolni Fülöpért. Mitől változott meg?

Akármitől – meg kell ölni. William gúnyosan elmosolyodott, és kihúzta a kardját.

Hatan vagy nyolcan voltak fejtőkalapácsokkal és hosszú nyelű fejszékkel fölfegyverkezve. William megsarkantyúzta lovát, és a szerszámkamra ajtaja előtt csoportosuló kőfejtőkre rontott. Azok félreugrottak az útjából, de lecsapott kardjával, és mély sebet ejtett vele egyikük alkarján. A sebesült kezéből kiesett a fejsze.

William elügetett, majd ismét megfordította a lovát. Fújtatva lélegzett, de elemében érezte magát: a csata hevében nem létezik félelem, csak jóleső izgalom. Néhány embere látta, mi történik, és utasítást várva néztek rá. Maga mögé parancsolta őket, és megint nekirontott a kőfejtőknek. Hat lovagot nem tudtak olyan könnyen kikerülni, mint egyet. William kettőt döntött le a lábáról, és még néhányan áldozatul estek emberei kardcsapásainak, bár ahhoz túl gyorsan történt az egész, hogy megszámolhatta volna őket, vagy megállapíthatta volna, hogy meghaltak-e vagy csak

megsebesültek.
Újból megfordult, és látta, hogy Ottó összegyűjti erőit. Amikor a lovagok rájuk rontottak, a kőfejtők szétszóródtak az égő házak között. Okos taktika, állapította meg William sajnálkozva. A lovagok utánuk eredtek, de a kőfejtők könnyebben elszaladhattak, mert a lovak visszahőköltek a lángoló házak láttán. William üldözőbe vett egy ősz hajú, kalapácsos öregembert, de többször is elvétette, végül az öreg, amikor keresztülrohant egy égő házon, eltűnt előle.
William rájött, hogy Ottó a legveszedelmesebb ellenfél. Ő önt bátorságot a kőfejtőkbe, és ő szervezi meg őket. Mihelyt Ottó elesik, a többiek föladják a harcot. William megrántotta a lova kantárját, és keresni kezdte a sötét bőrű férfit. A nők és gyerekek többsége eltűnt, kivéve két öt év körüli kiskölyköt, akik a csatatér kellős közepén álltak egymás kezét fogva. Bőgtek. William lovagjai a házak között hajkurászták a kőfejtőket. Meglepetten látta, hogy egyik fegyveresét leterítette egy kalapácsütés, és jajgatva, véresen vonaglik a földön. William aggódni kezdett: nem volt fölkészülve rá, hogy az ő oldalán is lesznek áldozatok.
Egy megzavarodott asszony rohangászott ki-be az égő házakba, kétségbeesetten kiáltozva, de hogy mit, nem lehetett hallani. Nyilván keresett valakit. Végül észrevette a két ötéves gyereket, a hóna alá kapta őket, de amikor elszaladt, majdnem összeütközött William egyik lovagjával, Rennes-i Gilberttel. Gilbert fölemelte a kardját, és lecsapott rá. Nagy hirtelen Ottó ugrott elő az egyik kunyhó mögül, és meglengette hosszú nyelű fejszéjét. Olyan ügyesen forgatta fegyverét, hogy a fejsze éle átvágta Gilbert combját, és beleállt a nyereg fájába. A levágott láb a földre esett, Gilbert felüvöltött, és leesett a lóról.

Soha többé nem fog csatázni.
Gilbert értékes lovag volt. William a dühtől tajtékozva megsarkantyúzta a lovát, és előrerúgtatott. Az asszony a két gyerekkel már eltűnt. Ottó küszködve próbálta kirántani a fejszét Gilbert nyergéből. Fölnézett és meglátta Williamet. Ha abban a pillanatban elszalad, talán megmenekül, de ottmaradt, és a fejszét rángatta. Akkor sikerült kirántania, amikor William már majdnem ott volt, és fölemelte a kardját. Ottó megvetette a lábát, és szintén fölemelte a fejszéjét. Az utolsó pillanatban William észrevette, hogy a lónak szánja a fejszecsapást, és megnyomoríthatja, még mielőtt még ő elég közel eme hozzá ahhoz, hogy ledöfje. William kétségbeesetten rángatta a gyeplőt, a ló megtorpant, majd fölágaskodott, s fejét elkapta Ottó elől. A csapás a nyakátérte, s a fejsze éle mélyen belevágódott a húsába. Mint a szökőkút, úgy fröcskölt föl a vére, s a ló lebukott. De William egy pillanattal előbb le tudott ugrani róla.
Mérhetetlenül felbőszült. A harci mén egy vagyonba került, és épségben végigharcolta vele a belháború teljes egy évét, és megőrült, ha arra gondolt, hogy egy kőfejtő fejszéje fosztja meg tőle. Átugrotta a hatalmas testet, és tajtékozva rontott Ottóra a kardjával.
Ottó nem adta meg magát könnyen. Kétkézre fogta a fejszéjét, és a kemény tölgyfa nyelet használta arra, hogy kivédje William kardcsapásait. William egyre nagyobb erővel csapkodott, s mind hátrább szorította. Ottó a kora ellenére félelmetesen erős volt; William suhogó kardcsapásai nem érték el. William két kézbe fogta a kardját, és még erősebben csapott le vele. A fejsze nyele most is elhárította, de a penge most beleállt a fába. Ottó előbbre lépett, William hátrált. Kétségbeesett erővel rántott egyet a kardon, a penge

kiszabadult, de addigra Ottó majdnem elérte.
William az életét féltette.
Ottó fölemelte a fejszét. William hátraugrott. Sarka hozzáért valamihez, elbotlott és hátraesett a saját lovára. Meleg vértócsába pottyant, de a kardját sikerült előreszegeznie. Ottó ott állt fölötte, kezében a magasra emelt fejszével. Mialatt fegyvere lefelé zuhant, William eszeveszett kétségbeeséssel félregurult. A lezuhanó fejsze szele megcsapta az arcát. Talpra ugrott, és kardját a kőfejtőbe döfte.
Egy katona oldalt mozdul, mielőtt fegyverét kihúzná a földből, tudván, hogy akkor a legsebezhetőbb, amikor éppen elvétett egy csapást. Ottó nem volt katona, csak egy vakmerő bolond, csak állt ott, egyik kezével a fejsze nyelén, a másikat eltartotta magától, hogy megtartsa egyensúlyát, s eközben az egész teste ott maradt védtelenül, könnyű céltáblaként. William szinte vakon döfött, mindemellett talált. A kard hegye Ottó mellébe fúródott. William erősebben belenyomta, és a kard mélyebbre hatolt a bordák között. Ottó elengedte a fejszét, és arcára olyan kifejezés ült ki, amelyet William nagyon is jól ismert. Szemében meglepetés tükröződött, szája kiáltásra nyílt, de nem jött ki rajta hang, s a bőre egyszerre elszürkült. Halálos sebet kapott. William még mélyebbre döfte a kardját, hogy biztos legyen a dolgában, majd kihúzta. Ottó szeme kifordult, inge elején élénkvörös folt jelent meg, amely másodpercek alatt óriásira nőtt. Hátrahanyatlott.
William gyorsan körüllesett. Két kőfejtőt vett észre, amint elrohannak: nyilván látták, hogy megölték a vezérüket. Futás közben kiáltottak valamit a többieknek. Az ütközet visszavonulásba torkollott. A lovagok hajszát indítottak a menekülők ellen.
William lihegve állt a helyén. Az átkozott kőfejtők nem

hagyták magukat! Gilbertre pillantott. Mozdulatlanul feküdt a vértócsa közepén. William a mellére helyezte a kezét, már nem vert a szíve. Gilbert meghalt.
William körüljárta a még mindig égő házakat, és összeszámolta a halottakat. Három kőfejtő feküdt holtan, meg egy asszony és egy gyerek, akiket szemmel láthatóan a lovak tapostak agyon. William katonái közül kettő sebesült meg, és négy ló dőlt ki.
Amikor befejezte a számlálást, odament a saját lova teteme mellé. Ezt a lovat jobban szerette, mint a legtöbb embert. Egy-egy csata után általában jókedve kerekedett, de most levertnek érezte magát. Ez itt olyan volt, mint egy vágóhíd. Pedig igazán egyszerű hadműveletnek ígérkezett elkergetni egy csapat tehetetlen bányászt, és lám, súlyos veszteségekkel végződő, szabályos ütközet lett belőle.
A lovagok egészen az erdőig űzték a kőfejtőket, de a fák között a lovak nem érték utol őket, úgyhogy visszafordultak. Valter odalovagolt Williamhez, és meglátta a földön a halott Gilbertet. Keresztet vetett, és így szólt:
– Gilbert több embert ölt meg, mint én.
– Nem sok ilyen lovag akad, úgyhogy nem engedhetek meg magamnak ekkora veszteséget egy átkozott csuhás miatt – jegyezte meg keserűen William. – Nem is szólva a lovakról.
– Micsoda kalamajka – mondta Valter. – Ezek itt keményebben küzdöttek, mint Robert gloucesteri gróf lázadói!
William utálkozva csóválta a fejét.
– Igazán nem tudom – mondta, s végignézett a holttesteken –, mi az ördögöt képzeltek, miért harcolnak?

KILENCEDIK FEJEZET

Pirkadat után, amikor a szerzetesek többsége a kriptába ment, hogy részt vegyen a primán, csak ketten voltak a dormitóriumban: Félpennys János, aki a terem egyik végében söprögetett és Jonatán, aki iskolát játszott a másik sarokban.

Fülöp perjel az ajtóban állt, és Jonatánt figyelte. Már majdnem ötéves volt, és óvatos, megfontolt fiúcska vált belőle, aki gyerekes komolykodásával mindenkit elbűvölt. János még mindig afféle parányi szerzetesi öltözékben járatta. Ma Jonatán a novíciusok főnökét utánozta, és a növendékek képzeletbeli sorát oktatta.

– Nem jó, Godfrey! – mondta szigorúan az üres lócának. – Nem kapsz ebédet, ha nem tanulod meg az igéket! – (Persze, igéket akart mondani.) Fülöp szeretetteljesen mosolygott. A saját fiát se szerethette volna jobban. Jonatán volt az egyetlen az életében, aki hamisítatlan, tiszta örömöt okozott neki.

A kisgyereket valamennyi szerzetes imádta és kényeztette. Legtöbbjük számára olyan volt, mint egy dédelgetett kutyus, egy mulatságos játékszer, de Fülöp és János számára ennél többet jelentett. János úgy szerette, mintha az anyja volna, Fülöp pedig, akárhogy próbálta is titkolni, mintha az apja lett volna. Fülöpöt magát kisgyerekkorától fogva egy jószívű apát nevelte, és a világ legtermészetesebb dolgának látta, hogy ugyanezt a szerepet játssza Jonatán életében. Nem csiklandozta, nem kergetőzött vele, mint a szerzetesek, hanem bibliai történeteket mesélt neki, és számjátékokat játszott vele, s rajta tartotta a szemét.

Bement a terembe, rámosolygott Jánosra, és leült a lócára, a képzeletbeli iskolásfiúk közé.

– Jó reggelt, atyám! – köszönt Jonatán ünnepélyesen.

János arra tanította, hogy legyen nagyon udvarias.
– Nem szeretnél te is iskolába járni? – kérdezte Fülöp.
– Én már tudok latinul! – dicsekedett Jonatán.
– Igazán?
– Igazán. Hallgasd meg: omnius pluvius buvius tuvius nomine patri ámen. Fülöp igyekezett visszafojtani a nevetését.
– Úgy hangzik, mintha latinul lenne, de nem egészen helyes. Majd Osmund testvér, a novíciusok főnöke megtanít hibátlanul beszélni.
Jonatánt szemlátomást lehangolta kissé a fölfedezés, hogy nem egészen tud latinul.
– De nagyon, de nagyon gyorsan tudok ám futni! Idenézz! – és a terem egyik falától rettentő gyorsan a másikig szaladt.
– Nagyszerű! – dicsérte meg Fülöp. – Igazán gyors vagy!
– Még gyorsabban is tudok...
– Jól van, de ne most. Figyelj ide egy kicsit! Kis időre el fogok menni.
– De holnapra megjössz?
– Nem. Olyan hamar nem.
– A jövő héten?
– Még akkor se.
Jonatán zavarba jött. A jövő hétnél tovább nem tudta fölfogni az időt. De még egy talány izgatta:
– Miért mész el?
– Beszélnem kell a királlyal.
– Ó... – Még a király sem jelentett sokat Jonatánnak.
– De azt szeretném, hogy amíg távol vagyok, iskolába járnál. Szeretnél?
– Igen!
– Már majdnem ötéves vagy. Jövő héten lesz a születésnapod. Az esztendő első napján jöttél

hozzánk.
– Honnan jöttem?
– Istentől. Minden Istentől jön.
Jonatán tudta, hogy ez nem válasz.
– De hol voltam azelőtt? – makacskodott.
– Azt nem tudom.
Jonatán összeráncolta a homlokát. Ez a homlokráncolás mulatságosan festett egy ilyen gondtalan, fiatal arcon.
– Valahol kellett lennem.
Majd egyszer valakinek el kell mondania Jonatánnak, hogyan születnek a gyerekek. Már a gondolata is megijesztette. Hál' istennek, ez még odébb van. Gyorsan témát változtatott:
– Szeretném, ha megtanulnál százig számolni, amíg távol leszek.
– Már tudok számolni – jelentette ki Jonatán. – Egy-két-három-négy-öt-hat-hét-nyolc-kilenc-tíz-tizenegy-tizenkét-tizenhét...
– Nem rossz – dicsérte meg Fülöp –, de majd Osmund testvér többre is megtanít. Szép csendben kell ülnöd az iskolateremben, és azt kell tenni, amit mond.
– Én leszek az iskolában a legjobb! – fogadkozott Jonatán.
– Majd meglátjuk!
Fülöp kicsit hosszabban fürkészte.
Meglepte a gyermek fejlődése, az, hogy jártában-keltében magába szívja, amit lát és hall. Ez a szívós ragaszkodás ahhoz, hogy már tud latinul, tud számolni vagy gyorsan futni, furcsának tetszett: ez előzné meg a valódi tanulást? Kell hogy legyen valamilyen szerepe Isten tervei közt. Jonatánból egy napon felnőtt férfi lesz. De milyen? A bizonytalanság türelmetlenné tette Fülöpöt. De egy gyermek fölnevelése éppen olyan sok

időt vesz igénybe, mint egy katedrális fölépítése.
– Csókolj meg, és búcsúzz el tőlem! – szólította föl.
Jonatán föltartotta az arcát, és Fülöp megcsókolta puha pofiját.
– Isten veled, atyám!
– Isten veled, fiam!
Szeretetteljesen megszorította Jonatán karját, és kiment.
A szerzetesek feljöttek a kriptából, és a refektórium felé indultak. Fülöp az ellenkező irányba ment, a kriptába, hogy imádkozzék küldetése sikeréért.
Megszakadt a szíve, amikor elmondták neki, hogy mi történt a kőbányában. Öt embert megöltek, köztük egy leánykát! Elbújt a perjeli lakban, és úgy sírt, mint egy gyerek. A csapat öt tagját mészárolta le William Hamleigh és barbár bandája. Fülöp mindet ismerte: Shiringi Harryt, aki eredetileg lord Percy kőfejtője volt, a sötét bőrű Feketeképű Ottót, aki a bánya beindulása óta a kőbánya vezetője volt, Márkust, Ottó jóképű fiát, Alvinát, Márkus feleségét, aki esténként dallamokat csalt ki a juhok csengőiből, és a kicsi Normát, Ottó hétéves unokáját, a kedvencét. Csupa jószívű, istenfélő, keményen dolgozó ember, akik joggal várhattak uraiktól békét és igazságot. William úgy végzett velük, ahogy a róka a csirkékkel. Még az angyalok is meg fogják siratni őket.
Fülöp meggyászolta az öt embert, azután fölment Shiringbe, hogy igazságot követeljen. A seriff kerek perec visszautasította, hogy bármit is tegyen:
– Lord Williamnek egész kis hadserege van, hogyan is foghatnám le? A királynak lovagokra van szüksége Maud ellen, mit szólna hozzá, ha gyilkossággal vádolnám Williamet? Vagy azonnal megölnének az ő lovagjai, vagy István király köttetne föl később mint

árulót.
A belháború első áldozata az igazság – ismerte föl Fülöp.
De azt is megtudta a serifftől, hogy William hivatalos panaszt nyújtott be a kingsbridge-i vásárok miatt.
Természetesen nevetséges, hogy William büntetlenül megúszhat egy csomó gyilkosságot, ugyanakkor Fülöpöt felelősségre vonhatják egy formai mulasztásért, mégis tehetetlennek érezte magát. Valóban nincs engedélye vásártartásra, és szigorúan véve tilosban jár. De őt nem lehet elmarasztalni: ő Kingsbridge perjele, és tekintélye van. William mozgósíthatja a lovagjait, Waleran püspök fölhasználhatja magas összeköttetéseit, a seriff a király jogaira hivatkozhat, ő azonban csak annyit tehet, hogy azt mondja: ez helyes, az pedig helytelen, és ha ezt az álláspontját föl kell adnia, akkor csakugyan tehetetlen lesz. Így hát elrendelte, hogy szüntessék be a vásárokat.
Ami csakugyan kétségbeejtő helyzetbe juttatta.
A kolostor pénzügyei rohamosan javultak, hála egyfelől a szigorú ellenőrzésnek, másfelől a vásárok és a juhtenyésztés egyre növekvő hasznának, de Fülöp minden pennyt az építkezésre költött, sőt tetemes kölcsönöket vett föl a winchesteri zsidóktól, amit még vissza is kell fizetnie. Most egy csapásra elveszítette az ingyen követ, a vásárokból származó bevételt, sőt az önkéntes munkásai is, akiknek legtöbbje főleg a vásárok kedvéért jött Kingsbridge-be, el fognak maradni. A mesteremberek felét el kell bocsátania, és lemondhat arról a reményről, hogy még az ő életében befejezhetik a katedrálist. Erre nem volt fölkészülve.
Azon tűnődött, mennyire hibás ő a válságban.

Túlságosan önhitt, túlságosan becsvágyó lenne? A seriff valami ilyesmit mondott:
– Nem férsz a bőrödbe, Fülöp. Egy kis rendházat vezetsz, és csak egy kis perjel vagy, de te akarsz parancsolni a püspöknek, meg a grófnak, meg a seriffnek. Az nem megy. Annál nagyobb a hatalmunk. Csak bajt okozhatsz magadnak!
A seriff csúf, csorba fogú, félszemű férfi volt, és koszos, sárga ruhát viselt, de akármilyen rossz benyomást keltett, Fülöpöt szíven döfték a szavai. Fájdalmasan bizonyos volt benne, hogy kőfejtői nem haltak volna meg, ha nem haragítja magára William Hamleigh-t. De hát nem tehet mást, mint hogy szembeszegül vele! Ha föladja, még többen fogják megszenvedni, olyanok, mint az a szerencsétlen molnár, akit William megölt, vagy mint az a jobbágyleány, akit őutána még a lovagjai is meggyalázták. Fülöpnek muszáj folytatnia a harcot.
Ez pedig azt jelenti, hogy beszélnie kell a királlyal.
Még a gondolatát is gyűlölte. Csak egyszer járult a király elé, négy évvel ezelőtt Winchesterben, és bár elérte, amit akart, rettenetesen kínosan érezte magát a királyi udvarban. Az uralkodót csupa minden hájjal megkent, gátlástalan udvaronc veszi körül, akik egymást letaposva igyekeznek fölhívni magukra a figyelmét, civakodnak a kegyeiért, amit ő, Fülöp mérhetetlenül megvet. Érdemeiken fölül akarnak meggazdagodni és rangot szerezni. Fülöp nem egészen értette ezt a tülekedést: az ő világában legjobban úgy lehet hozzájutni valamihez, ha kiérdemlik, nem pedig hízelgéssel. De most nincs más választása, mint elfogadni az ő világukat és játékszabályaikat. Csak a király adhatja meg Fülöpnek a vásárjogot. Csak a király mentheti meg a katedrálist.

Befejezte az imát, és fölment a kriptából. A nap felkelőben volt, és a katedrális növekvő szürke falait rózsaszínre festették sugarai. A kőművesek, akik napkeltétől napnyugtáig dolgoznak, éppen el akarták kezdeni a munkát: kinyitották fészereiket, megélezték szerszámaikat, megkeverték az első láda maltert. A kőbánya elvesztése még nem éreztette hatását: kezdettől fogva több követ bányásztak, mint amennyit föl tudtak használni, és most annyi tartalékuk volt, amennyiből hónapokig futja még.

Ideje volt elindulni. Fülöp mindent előre megszervezett. A király Lincolnban tartózkodik. Fülöpnek útitársa is lesz: Richard, Aliena öccse, akit, miután egy évig harcolt fegyverhordozóként, a király lovaggá ütött. Azért jött haza, hogy újból fölszerelkezzék, és most csatlakozni fog a királyi sereghez.

Aliena meglepően jól ért a gyapjúkereskedelemhez. Már nem Fülöpnek adja el az összegyűjtött gyapjút, hanem közvetlenül tárgyal a flamand felvásárlókkal. Sőt ebben az évben meg akarja venni a kolostor egész készletét is. Igaz, hogy kevesebbet fizet, mint a flamandok, de így előbb juthatnak pénzhez.

Most ott állt az istálló előtt az öccsével együtt. Kisebb tömeg gyűlt össze, hogy elbúcsúzzék a két útrakelőtől. Richard egy világosbarna harci ménen ült, amely Alienának húsz fontjába került. Jóképű, széles vállú fiatalemberré serdült, szabályos vonásait csak a jobb fülén éktelenkedő sebhely rontotta le: a fülcimpáját levágták, bizonyára vívás közben. Pompásan volt öltözve: zöld zeke és vörös nadrág. Vadonatúj kard, lándzsa, csatabárd és tőr alkotta fegyverzetét. A többi holmiját egy másik lóra pakolták föl, amelyet hosszú vezetékszárra kötött. Kísérete két fegyveresből és egy

fegyverhordozóból állt, valamennyi lóháton.
Aliena szemében könnyek csillogtak, de Fülöp nemigen tudta volna megmondani, vajon szomorkodik-e, amiért elmegy az öccse, vagy büszke rá, hogy ilyen pompásan fest, vagy attól fél, hogy sosem látja viszont. Valószínűleg mind a három együtt. Néhányan a falubeliek közül is eljöttek, hogy elbúcsúzzanak, főleg fiatal legények és fiúk. Semmi kétség: Richard a hősük. És itt volt minden szerzetes, hogy szerencsés utat kívánjanak perjelüknek.
Az istállószolga két lovat vezetett elő: egy hátast, Fülöp számára felnyergelve és egy zömök lovacskát, hátán szerény úti motyójával, főleg élelemmel. A kőművesek léténék szerszámaikat, és odajöttek, a szakállas Tamás és vörös hajú nevelt fia, Jancsi vezetésével.
Fülöp előírásosan megölelte Remigiust, az alperjelt, és melegen elbúcsúzott Miliustól és Cutbertustól, majd lóra szállt. Jó hosszú ideig rázathatja magát ebben a kemény nyeregben – gondolta zordul. A nyereg magasából mindnyájukat megáldotta. A fráterek, kőművesek és falusiak integettek, és jó utat kívántak, amikor Richarddal az oldalán kilovagolt az apátság kapuján.
A szűk utcán lelovagoltak a dombról, át a falun, s közben integettek a falusiaknak, akik meglátva őket, kiálltak a kapuba, majd átdübörögtek a fahídon, föl a mezők közt kanyargó országúira. Valamivel később Fülöp hátrapillantott a válla fölött, és meglátta a fölkelő napot az új katedrális félig elkészült keleti oldalának ablaknyílásaiban. Ha nem jár sikerrel a küldetése, talán sohasem tudják befejezni a művet. Azok után, amit eddig elért, nem buta volna elviselni, hogy most szenvedjen vereséget. Előrefordult, és minden

figyelmét az útra összpontosította.

Lincoln városa dombra épült. Fülöp és Richard déli irányból közeledett felé, egy régi, forgalmas úton, amelyet Hermelin útnak neveztek. Már jó messziről meglátták a dombtetőn a katedrális tornyait és a vár bástyáit. De még mindig három-négy mérföldre voltak tőle, amikor Fülöp meglepetésére egy városkapuhoz érkeztek. Jó nagy területet foglalhatnak el a peremkerületek, gondolta, a lakosság pedig több ezer lélek is lehet.
Karácsonykor a várost megostromolta Chesteri Ranulf, Észak-Anglia leghatalmasabb főura, Maud imperatrix rokona. István király azóta visszafoglalta, de magát a várat még tartják Ranulf hadai. Ahogy közelebb jutottak, láthatták, hogy Lincoln furcsa helyzetbe került: két ellenséges hadsereg táborozik a falain belül.
Fülöp nem melegedett össze Richarddal az utazás négy hete alatt: Aliena öccse dühös ifjú, aki gyűlöli a Hamleigh-ket, minden gondolata a bosszú körül forog, és úgy beszélt Fülöppel, mintha ő is hasonlóképpen erezne. Pedig van különbség: Fülöp azért gyűlöli őket, amit alattvalóik ellen elkövettek; ha megszabadulnak tőlük, békésebb világ köszönt rájuk. Richard azonban addig nem fér a bőrébe, amíg csak le nem győzi őket; az ő indítékai merőben önzők.
Richard mint lovag bátor, mindig harcra kész, de más tekintetben gyönge. Fegyvereseit minduntalan zavarba hozza: néha egyenrangúként bánik velük, máskor meg úgy parancsolgat nekik, mint a cselédeinek. A korcsmákban úgy akart feltűnést kelteni, hogy idegeneket is megvendégelt sörrel. Azt állította, hogy ismeri az utat, holott egyáltalán nem ismerte, és néha rossz irányba vezette a kis csapatot, de jó darabig

nem volt hajlandó visszafordulni, mert nem akarta bevallani, hogy tévedett. Mire elértek Lincolnig, Fülöp tudta, hogy Aliena tízszer annyit ér, mint az öccse.

Elhaladtak egy nagy tó mellett, amely tele volt hajókkal, majd a domb lábánál átkeltek a folyó fölött, amely déli irányban védte a várost. Lincoln nyilván a hajózásból él. A híd mellett halpiacot láttak. Áthaladtak egy újabb őrséggel ellátott kapun, s ezzel maguk mögött hagyták a város peremét, és bejutottak magába a nyüzsgő városba. Egy szűk, képtelenül zsúfolt utca vezetett föl lépcsőzetesen a dombtetőre, éppen előttük. A házak szorosan egymásra támaszkodtak, és részben vagy teljesen kőből épültek, ami tagadhatatlanul a jólét jele. A domb olyan meredeken emelkedett, hogy a legtöbb ház földszintje az egyik oldalon több lábnyi magasra emelkedett az utca fölé, míg a másik a talajszint alá került. A domb lábánál elterülő városrészt szokás szerint kézművesek és boltosok lakták. Az egyetlen szabad hely a templomok melletti cinterem volt, ahol nagyban folyt a piacozás: gabona, baromfi, gyapjú, bőr és egyéb áruk cseréltek gazdát. Fülöp, Richard és a csekély számú kíséret keresztülverekedte magát a városlakók, katonák, állatok és szekerek sűrű tömegén. Fülöp meglepődve vette észre, hogy köveken lépked. Az egész utca ki van kövezve. Micsoda gazdag városnak kell lennie, hogy még az utcákat is kikövezik, mint a katedrálisokat vagy a palotákat! Így is tele volt az utca hulladékkal és állati ürülékkel, de még mindig jobb, mint az a sárfolyam, amely a legtöbb város utcáit ellepi telente.

Fölértek a dombra, és még egy kapun kellett átmenniük. Most léptek csak be az igazi belsővárosba, és máris egészen más légkör fogadta őket:

nyugalmasabb, de érezhetően feszült. Mindjárt balról volt a vár bejárata. A boltív hatalmas kapuja szorosan be volt csukva. A kapusház résszerű nyilazóablakai mögött homályos alakok villantak föl, és páncélosok őrködtek a bástyák párkánya mögött; a halvány sugarak visszaverődtek fényes sisakjukról. Föl-alá járkáltak és nem beszélgettek, nem ugratták egymást, nem nevetgéltek, nem hajoltak át a párkányzaton, hogy füttyentsenek az arra járó leányoknak; kihúzták magukat, éberen figyeltek, és félelmet keltettek.
Fülöp jobb oldalán, úgy negyed mérföldnyire a várkaputól, látszott a katedrális nyugati homlokzata, s Fülöp azonnal észrevette, hogy bár közel van a várhoz, itt helyezte el főhadiszállását a királyi haderő. Szoros őrlánc állt a kanonokházak közt húzódó keskeny utca mindkét oldalán, amely a templomhoz vezetett. Az őrség falai között lovagok és katonák mentek ki-be a katedrális három kapuján. A cintermet katonai táborrá változtatták, sátrakkal, tűzhelyekkel és a gyepen legelésző lovakkal. Kolostorépületek nem voltak: a lincolni katedrálist nem szerzetesek gondozták, hanem kanonokok, akik közönséges városi házakban laktak a templom közelében.
A katedrális és a vár közötti területen egy lelket sem láttak. Fülöp hirtelen rájött, hogy mind a király, mind a szemközti bástyák őrsége őket figyeli. A két katonai tábor közti „senki földjén” jártak, alighanem egész Lincoln legveszélyesebb területén. Körülnézett és látta, hogy Richard és társai már továbbmentek, úgyhogy sietve követte őket.
A királyi őrség azonnal átengedte őket, Richardot jól ismerték. Fülöp megcsodálta a katedrális nyugati homlokzatát, az óriási félkörívben végződő főkaput és két oldalán a fele olyan magas, de így is félelmetesen

nagy mellékbejáratokat. Olyan volt az egész, mint a mennyország kapuja, és bizonyos értelemben az is volt. Azonnal elhatározta, hogy a kingsbridge-i katedrálisnak is magas, boltíves kapuja lesz.
Fülöp és Richard a fegyverhordozóra bízták lovaikat, elmentek a táborhely mellett, és beléptek a katedrálisba. Belül még nagyobb volt a tömeg, mint kint. A mellékhajókból istállókat csináltak, és száz meg száz lovat kötöttek az árkádsor oszlopaihoz. Fegyveresek nyüzsögtek a főhajóban, és itt is fekhelyeket és tűzrakásokat vett észre, melyeken étel főtt. Egyesek angolul beszéltek, mások franciául, néhányan flamandul, a flandriai gyapjúkereskedők torokhangján. Nagyjából meg lehetett állapítani, hogy idebent tartózkodnak a lovagok, odakint pedig a katonák. Fülöpöt elszomorította, hogy itt is, ott is pénzben kockáznak, de még jobban zavarta, hogy néhány nőt is észrevett, akik a télies időt tekintve igencsak könnyen voltak öltözve, és szemmel láthatóan a férfiakkal kacérkodtak; biztos afféle megtévedt fehérnépek vagy – ne adj' isten – szajhák.
Hogy ne kelljen rájuk néznie, szemét a mennyezet felé emelte. Fából volt, és csodaszép, izzó színekre festették, de amikor ennyien főzőcskéznek itt, a templomhajóban, szörnyen tűzveszélyes! Igyekezett lépést tartani Richarddal a tömegben, aki szemlátomást otthon érezte magát, egyre-másra üdvözölte a bárókat és lordokat, és megveregette a lovak hátát.
A főhajó és a kereszthajó találkozásánál, a keleti oldalon kötelet feszítettek ki. A keleti oldal bizonyára a papoknak van fenntartva – gondolta Fülöp –, míg magát a két hajó találkozását a király számára foglalták le.

A kötél mögött még egy sor őr posztolt, majd udvaroncok tömege, még beljebb a grófok, végül középen István király egy fatrónuson. A király jóval idősebbnek látszott, mint amikor legutóbb látta Winchesterben, öt évvel ezelőtt. Aggodalmas ráncok barázdálták csinos arcát, itt-ott szürke szálak csíkozták szőkésbarna haját, és az egy éve tartó háború le is fogyasztotta. Úgy látszott, hevesen, de nem haraggal vitatkozik valamiről grófjaival. Richard odament a belső kör szélére, és mélyen, szertartásosan meghajolt. A király odapillantott, megismerte, és dörgő hangon köszöntötte:
– Kingsbridge-i Richard! Örülök, hogy újra köztünk vagy!
– Köszönöm, uram király!
Fülöp odalépett mellé, és szintén meghajolt.
– Egy szerzetest hoztál magaddal fegyverhordozónak? – kérdezte a király, s az udvaroncok nevettek.
– Ez itt a kingsbridge-i perjel, uram – felelte Richard.
István újból odanézett, s Fülöp észrevette a szemében, hogy megismeri.
– Ó persze, ismerjük a perjelt... Fülöpöt – mondta a király, de a hangja nem csengett olyan melegen, mint amikor Richardot üdvözölte. – Azért jöttél, hogy értünk harcolj? – Az udvaroncok megint nevetésben törtek ki.
Fülöpnek hízelgett, hogy a király emlékszik a nevére.
– Azért jöttem, mert az Isten akaratából újjáépülő kingsbridge-i katedrálisnak sürgősen szüksége van király urunk segítségére.
– Mindent tudni akarunk róla – szakította félbe sietve a király. – Gyere el hozzánk holnapután, akkor több időnk lesz. – Visszafordult a grófjaihoz, s immár halkabban összegezte a beszélgetést.
Richard meghajolt és hátrahúzódott, s ugyanezt tette

Fülöp.
Fülöp nem beszélt a királlyal se másnap, se azután, se a harmadik napon.
Az első éjszakát egy fogadóban töltötte, de nyomasztotta az állandóan sülő hús szaga és a könnyűvérű nők nevetése. Sajnos, a városban nem volt kolostor. Más időkben a püspök felajánlotta volna, hogy elszállásolja, de most a király lakott a püspöki palotában, és a katedrális körüli házakat is megtöltötték kíséretének tagjai. A második éjszaka Fülöp otthagyta a várost, és kiment a közeli Wigfordba, ahol már talált egy kolostort, amelyben bélpoklosokat ápoltak. Zabkenyeret és gyönge sört kapott vacsorára, meg egy kemény szalmazsákot a földre, viszont csöndet napnyugtától éjfélig, a hajnali órákban misét, reggelire pedig sótlan, híg kását, és boldognak érezte magát.
Mindennap korán reggel fölment a katedrálisba, magával vive azt az okiratot, amely megengedi, hogy követ fejtsenek a kőbányában. A király nap nap után elnézett a feje fölött. Amikor a többi kérelmező megbeszélte egymás közt, ki van kegyben a királynál, s ki nincs, Fülöp távol tartotta tőlük magát.
Tudta, miért várakoztatják. Az egész egyház neheztel a királyra. István nem tartotta be a nagylelkű ígéreteket, amelyeket uralkodásának kezdetén csikartak ki tőle. Ellenségévé tette tulajdon fivérét, Henrik winchesteri püspököt, mert mást támogatott a Canterbury! érseki székbe való jelöléskor, s ezzel mélységes csalódást okozott Waleran Bigodnak is, aki Henrik uszályában szeretett volna magasabbra emelkedni. De a legnagyobb bűne az volt az egyház szemében, hogy elfogatta Roger salisburyi püspököt és két unokaöccsét, akiknek egyike Lincoln, másik a

Ely püspöke volt, mégpedig mind a hármat ugyanazon a napon, engedély nélküli várépítés vádjával. E szentségtörés hallatán a felháborodás kórusa harsant föl a katedrálisokban és kolostorokban. István megsértődött. A püspököknek, lévén Isten szolgái, nincs szükségük várakra, mondta; ha mégis várat építenek, nem várhatják el, hogy úgy bánjanak velük, mint Isten szolgáival. A király őszinte, de naiv.
A nézeteltérést elsimították, de István király többé nem hallgatta meg olyan készségesen az egyházi emberek kéréseit, így hát Fülöpnek várnia kellett. Az időt meditálásra fordította. Erre maradt a legkevesebb ideje perjeli teendőinek ellátása mellett, és nagyon hiányzott neki. Most pedig órák hosszat nem volt mit tennie, és a tétlen időt elmélkedéssel töltötte ki.
Végül a többi udvaronc egész kis szabad kört hagyott körülötte, úgyhogy a király egyre nehezebben tehetett úgy, mintha nem venné észre. Éppen a Szentháromság fennkölt misztériumán tűnődött lincolni tartózkodásának hetedik napja reggelén, amikor észrevette, hogy valaki áll előtte, szól hozzá, s ez a valaki nem más, mint a király.
– Nyitott szemmel alszol, jó ember? – kérdezte a király félig tréfás, félig ingerült hangon.
– Bocsáss meg, uram király, gondolkodtam! – felelte Fülöp, és késve meghajolt.
– Nem baj. Kölcsön akarom kérni a csuhádat.
– Mit?! – Fülöp annyira meglepődött, hogy megfeledkezett a jó modorról.
– Körül akarom járni a várat, és ha szerzetesi ruhában teszem, talán nem fognak lenyilazni. Gyere be az egyik kápolnába, és vesd le a csuhádat.
Fülöp csak egy inget viselt a csuhája alatt.
– De uram, akkor mi lesz énrajtam?

– Elfeledkeztem róla, milyen szerények vagytok ti, szerzetesek. – István egy fiatal lovagra bökött: – Robert, add kölcsön gyorsan az ujjasodat.
A lovag, aki egy leánnyal tereferélt, fürgén levetette az ujjasát, és egy meghajlás kíséretében odaadta a királynak, majd egy közönséges mozdulatot tett a leány felé. Barátai hangosan hahotáztak és éljeneztek.
István király továbbadta az ujjast Fülöpnek.
Fülöp besurrant Szent Dunstan parányi kápolnájába, egy gyors imával bocsánatot kért a szenttől, majd levetette a csuháját, és fölvette a lovag rövid, bíborvörös ujjasát. Roppant furcsának találta, hatéves kora óta nem viselt mást, mint szerzetesi öltözéket, és majdnem olyan kellemetlenül érezte magát, mintha női ruha lett volna rajta. Odaadta a csuhát a királynak, aki gyorsan magára kapta. Majd ezzel a kéréssel lepte meg:
– Jöjj velem, ha akarsz. Közben mesélhetsz a kingsbridge-i katedrálisról. Fülöp igencsak meghökkent. Első, ösztönös gondolata az volt, hogy visszautasítja. A várbástyákon posztoló őrök valamelyike könnyen kísértésbe eshet, hogy célba vegye a nyilával, őt pedig nem védi papi öltözet. Ugyanakkor alkalmat kínáltak arra, hogy teljesen egyedül legyen a királlyal, és rengeteg ideje volna rá, hogy mindent elmondjon a kőbányáról és a vásárokról. Még egyszer az életben nem lesz ilyen alkalom.
István fölvette a földről a saját köpenyét, amelynek vörösét fehér prém szegélyezte a nyakán és a szélén.
– Vedd föl ezt! – mondta Fülöpnek. – Így elvonod rólam a nyilaikat. A többi udvaronc némán, kíváncsian várta, mi fog történni.
A király meg akarja értetni vele, ismerte föl Fülöp, hogy semmi dolga itt, egy katonai táborban, és nem várhatja

el, hogy előnyben részesítsék olyanokkal szemben, akik az életüket kockáztatják a királyért. Ez érthető. De Fülöp tudta, hogy ha elfogadja ezt a szempontot, akár haza is mehet, s lemondhat minden reményről, hogy visszaszerezze a kőbányát, és újra megnyissa a vásárokat. El kell fogadnia a kihívást. Nagy lélegzetet vett, és így szólt:
– Talán Isten akarata, hogy életemet adjam a királyért! – Ezzel magára öltötte a bíborszínű köpenyt.
Meglepett mormogás hallatszott a tömegből; maga a király is megdöbbent. Mindenki azt várta Fülöptől, hogy meghátrál. Szinte a következő pillanatban már maga is ezt kívánta. De már elkötelezte magát.
István sarkon fordult, és az Északi kapu felé indult. Fülöp követte. Néhány udvaronc szegődött volna a nyomukba, de István visszaparancsolta őket, mondván: – Még egy szerzetes is gyanút kelthet, ha egy egész udvartartás kíséri. – Fejére húzta Fülöp csuhájának csuklyáját, és kimentek a cinterembe.
Fülöp értékes köpenyét kíváncsi pillantások érték, miközben átvágtak a táborhelyen. A katonák némelyike bárónak nézte, és zavarba jött, hogy nem ismeri föl, kicsoda. Pillantásaik bűntudatot keltettek Fülöpben, mintha valami csintalanságot követne el.
Nem egyenesen a vár főkapujának vettek irányt, hanem keskeny utcák útvesztőjén haladtak át, míg végül a Szent Pál-templomnál kötöttek ki, szemben a vár északkeleti sarkával. A várfalakat vastag földsáncra építették, és száraz árokkal vették körül. Vagy ötvenyardnyi lekaszált mezőt hagytak a sáncárok széle és a legközelebbi épületek között. István rálépett a fűre, és elindult nyugat felé, miközben alaposan szemügyre vette a vár északi falát, amely szorosan hozzásimult a megtisztított terület külső peremén álló

házak hátsó falához. Fülöp követte. István a bal oldalára mutatott, maga és a vár közé. A nyílt mező ahhoz kell, hogy az íjászok zavartalanul célba vehessenek mindenkit, aki a falakhoz közeledik. Fülöp nem félt a haláltól, csak a fájdalomtól, és mindenekfölött az foglalkoztatta, milyen mélyre hatolhat a kilőtt nyíl.
– Félsz, Fülöp? – kérdezte a király.
– Szörnyen! – vallotta be őszintén, de a félelem egyben vakmerővé tette. És te? – kérdezte szemtelenül.
A király idegesen fölnevetett:
– Egy kicsit.
Fülöpnek eszébe jutott, ez az egyetlen alkalom, amikor a katedrálisról beszélhet. De nem volt képes összpontosítani, amikor veszélyben az élete. Szeme örökké a várat kémlelte, nem lát-e a bástyákon valakit, amint éppen megfeszíti íját.
A vár a belsőváros egész délnyugati sarkát elfoglalta, nyugati fala egyben a városfal része volt, úgyhogy ha valaki körül akarta járni, ki kellett mennie a városból. István kivezette Fülöpöt a Nyugati kapun, és a Newland nevű peremközségbe jutottak. Az itteni házak parasztkunyhókhoz hasonlítottak, paticsfaluk volt, és nagy kertek vették körül őket, mint a falvakban. A házak mögötti nyílt mezőn akadálytalanul fújt a hideg szél. István délnek fordult, még mindig a várfalakat pásztázva. Egy kis ajtóra mutatott a falban:
– Gondolom, itt surrant ki Chesteri Ranulf, amikor elfoglaltam a várost. Fülöp itt már kevésbé félt. Mások is jártak az ösvényen, és a bástyákat ezen az oldalon kevésbé szigorúan őrizték, mert a várbeliek: inkább a város, mint a vidék felől tartottak támadástól. Fülöp egy nagy lélegzetet vett, s megkérdezte:

– Ha megölnek, adsz-e vásárjogot Kingsbridge-nek, és visszaadatod-e William Hamleigh-vel a kőbányát?
A király nem mindjárt válaszolt. Leereszkedtek a dombról a vár délnyugati sarkához, és fölnéztek a donjonra. Innen nézve büszkének és bevehetetlennek látszott. Mindjárt a fal sarkánál egy másik kapun át bementek az alsóvárosba, hogy a vár déli oldalát is körbejárják. Fülöp megint veszélyben érezte az életét. Nem lenne nehéz odabent – látva a két embert, amint körüljárja a várfalakat – arra következtetni, hogy kémkedni jöttek; biztosan szemet szúrnak a védőknek, különösen ő, a bíborvörös köpenyében. Hogy megszabaduljon félelmétől, a lakótornyot kezdte vizsgálgatni. Kis lyukak voltak a falon, bizonyára az árnyékszékek lefolyói: az ürülék és a szennyes víz egyszerűen lefolyt a falakon az árokba, és ott maradt, amíg csak el nem rohadt. Nem csoda, hogy nehéz bűz tölti be a levegőt. Fülöp igyekezett nem túl mélyeket lélegezni, és továbbsiettek.
Volt egy másik, kisebb torony is a délkeleti sarokban. Eddig a négyszög három oldalát kerülték meg, s Fülöp azon törte a fejét, vajon elfeledkezett-e kérdéséről a király. Még egyszer nem merte volna föltenni. Még tolakodónak gondolná a király, és megsértődnék.
Odaértek a város közepét átszelő főutcához, de máris megfordultak, és még meg sem könnyebbülhetett Fülöp, amikor egy újabb kapun áthaladva, bent találták magukat a belsővárosban, és néhány perccé! később megint a senki földjét taposták a vár és a katedrális között. Fülöp rémületére a király éppen itt állt meg.
Fülöp felé fordult, oly módon, hogy a válla fölött állandóan szemmel tarthatta a várat. Fülöp hermelinbe és bíborba burkolt, védtelen háta pontosan a várkapu felé esett, ahol csak úgy nyüzsögtek az őrök és az

íjászok. Olyan mereven tartotta magát, mint egy szobor, és minden pillanatban várta, hogy nyíl fúródik a hátába. A jeges szél ellenére érezte, hogy kiveri a veríték.
– Évekkel ezelőtt neked adtam azt a bányát, vagy nem? – szólalt meg a király.
– Nem egészen – felelte Fülöp fogvacogva. – Csak jogot arra, hogy követ bányászhassunk a katedrálishoz. De a bányát Percy Hamleigh tulajdonába adtad. Most pedig Percy fia, William elkergette a kőfejtőimet, és megölt öt embert, köztük egy asszonyt és egy gyermeket, és nem hajlandó bennünket visszaengedni.
– Ezt nem lett volna szabad neki, különösen, ha azt akarja, tegyem meg Shiring grófjává – jegyezte meg István elgondolkodva. Fülöp fölbátorodott. De egy pillanattal később így folytatta a király: – Átkozott legyek, ha tudom, hogyan juthatok be ebbe a várba!
– Kérlek, mondd meg Williamnek, hogy nyissa meg újra a bányát – kérte Fülöp. – Veled szembeszegül, és megrabolja Istent.
István mintha nem is hallotta volna.
– Nem hiszem, hogy sok emberük volna itt – folytatta az iménti tűnődő hangon. – Az a gyanúm, hogy valamennyi a bástyákon járkál, hogy az legyen a látszat, mintha roppant erősek volnának... Mi van azzal a vásárral?
Mindez része a próbatételnek – gondolta Fülöp –, az is, hogy ideállított a nyílt mezőre, háttal az íjászoknak. A király köpenyének prémszegélyét végighúzta a szemöldökén.
– Uram király, az emberek az egész megye területéről minden vasárnap eljönnek Kingsbridge-be imádkozni és ingyen dolgozni a katedrális építésén. Amikor

elkezdtük, néhány vállalkozó szellemű férfi és asszony jött oda, hogy húsos lepényt, bort, kalapot, kést áruljanak az önként dolgozó híveknek, így alakult ki fokozatosan a vásár. És most arra kérlek, hogy engedélyezd.
– Fizetsz az engedélyért?
Fülöp tudta, hogy a fizetés rendjén való, de azt is tudta, hogy vallási indokkal el lehet tőle tekinteni.
– Igen, uram, fizetek érte..., hacsak nem kívánod ingyen megadni az engedélyt Isten nagyobb dicsőségére.
István most először nézett bele a szemébe.
– Hallod-e, bátor vagy, hogy ide mersz állni és alkudozni velem, hátad mögött az ellenséggel!
Fülöp ugyanolyan őszintén viszonozta a pillantását.
– Ha Isten azt akarja, legyen vége az életemnek, nem menthet meg semmi – mondta, s szavai bátrabban csengtek, mint amennyire az volt. – De ha Isten azt akarja, hogy éljek és építsem föl a kingsbridge-i katedrálist, tízezer íjász sem teríthet le.
– Ez szépen hangzott! – jegyezte meg a király. Fülöp vállára csapott, és a katedrális felé fordult. Fülöp egy kicsit megkönnyebbülten ment mellette, és minden lépés után, amellyel eltávolodtak a vártól, jobban érezte magát. Úgy látszik, kiállta a próbát. De fontos, hogy félreérthetetlen felhatalmazást kapjon a királytól. Bármely pillanatban ismét közéjük állhatnak az udvaroncok. Amikor elhaladtak az őrök sorai között, összeszedte minden bátorságát, és megszólalt:
– Uram király, ha írnál egy levelet a shiringi seriffnek...
Félbeszakították. Az egyik főúr rohant oda izgatottan.
– Gloucester! Robert útban van ide, uram király...
– Micsoda? Milyen messze van?
– Közel. Legföljebb egynapi járás...

– Miért nem figyelmeztettek? Mindenhová őröket állíttattam.
– A fosse-i úton jöttek, aztán letértek az országútról, és a síkon át közelednek.
– Ki van vele?
– Mindazok a grófok és lovagok, akik az elmúlt két évben elvesztették birtokaikat. Chesteri Ranulf is vele van...
– Persze. Az áruló kutya.
– Elhozta Chesterből minden lovagját meg a vad és mohó walesi hordát.
– Hányan vannak összesen?
– Mintegy ezren.
– Az ördögit! Az százzal több, mint ahányan mi vagyunk! Ezalatt több főúr gyűlt köréjük, és most egy másik szólalt meg:
– Uram, ha a síkon át jönnek, át kell kelniük a folyón a gázlónál...
– Jó gondolat, Edward! Vidd le az embereidet a gázlóhoz, és próbáljátok meg föltartóztatni, íjászokra is szükséged lesz.
– Milyen messze lehetnek most, tudja valaki? – kérdezte Edward. Az először szóló gróf válaszolt:
– Nagyon közel, a felderítőink szerint. Előbb odaérhetnek a gázlóhoz, mint mi.
– Máris indulok – jelentette ki Edward.
– Derék ember vagy! – mondta István, és jobb öklével belecsapott a bal tenyerébe. – Utoljára akarok találkozni Robert gróffal a csatatéren. Bár lenne több emberem! Habár az a száz nem olyan nagy fölény.
Fülöp zordan hallgatta az egészet. Biztos volt benne, hogy még egy pillanat, és megkapta volna a király beleegyezését. De most egészen máshol jár az esze. Ám őt sem olyan fából faragták, hogy föladja. Még

mindig a király bíborszínű köpenyét viselte. Lecsúsztatta a válláról, és a király felé nyújtotta:
– Talán jó volna visszavedlenünk azzá, akik vagyunk, uram király.
István szórakozottan bólintott. Egy udvaronc lépett a háta mögé, és segített neki levetni a barátcsuhát. Fülöp odaadta a királyi köntöst, és így szólt:
– Uram, úgy vettem észre, hajlasz a kérésem teljesítésére.
Istvánt szemmel láthatóan bosszantotta, hogy emlékeztetik. Bebújt az ujjasába, és mondani készült valamit, amikor egy újabb hang hallatszott:
– Uram király!
Fülöp megismerte a hangot. A szíve egyszerre a gyomráig süllyedt. Megfordult, és meglátta William Hamleigh-t.
– William fiam! – kiáltott föl a király azon a szívélyes hangon, amelyet harcostársaival szemben használt. – Éppen időben jöttél!
William meghajolt:
– Uram, ötven lovagot és kétszáz katonát hoztam a grófságomból!
Fülöp reményei semmivé lettek.
A király szemmel láthatóan örült:
– Milyen derék ember vagy! – mondta melegen. – Így mi vagyunk fölényben az ellenséggel szemben! – Karját William válla köré fonta, és vele együtt ment be a katedrálisba.
Fülöp csak állt, és nézte őket. Fájdalmasan közel volt a sikerhez, de a végén William serege többet számított, mint az igazság, gondolta keserűen. Az az udvaronc, aki segített a királynak levetkőzni, Fülöp felé nyújtotta a szerzetesi csuhát. Fülöp elvette. Az udvaronc követte a királyt és kíséretét a katedrálisba.

Fülöp fölvette kolostori ruháját. Mélységes csalódást érzett. A katedrális három hatalmas kapujára pillantott. Azt remélte, hogy majd ilyet építhet Kingsbridge-ben is. De István király William Hamleigh pártjára ált. Választás elé került: vagy igazságot szolgátat Fülöpnek, vagy elfogadja William segítségét. Ő elbukott a próbán.
Fülöpnek már csak egy reménye maradt: az, hogy a király vereséget fog szenvedni az elkövetkezendő ütközetben.

A püspök misét mondott a katedrálisban, amikor az ég kezdett feketéből szürkére váltani. Közben fölnyergelték a lovakat, a lovagok felöltötték páncélingüket. A katonák enni kaptak, ráadásul egy mérő erős bort, hogy bátorság költözzön szívükbe.
William Hamleigh a főhajóban térdelt a többi lovaggal és gróffal, miközben a lovak a mellékhajókban dobogtak és prüszköltek, a püspök pedig mindenkit előre feloldozott a nap során elkövetendő öldöklés bűne alól.
Williamet a félelem és az izgalom könnyelművé tette. Ha a király ma győzni fog, neve örökre egybeforr ezzel a győzelemmel, mert mindenki azt fogja mondani, az őáltala hozott erősítés billentette javukra a mérleget. Ha pedig a király veszít..., bármi megtörténhet. William borzongott a hideg kőpadlón.
Legelöl állt a király, tiszta fehér ruhában, kezében gyertyával. Amikor fölmutatták az oltáriszentséget, a gyertya eltört, és elaludt a lángja. William reszketni kezdett: rossz ómen. Egy pap új gyertyát hozott, és elvitte a töröttet, István fölényesen mosolygott, de Williamet nem eresztette el a természetfölötti rettegés, és amikor körülnézett, megállapította, hogy a többiek

ugyanezt érák.
A szertartás után a király egy apród segítségével felöltötte páncélját. Térdig érő páncélinget vett föl, amely vastag bőrből készült, és vas láncszemek voltak hozzávarrva. A páncéling elöl-hátul derékig föl volt hasítva, hogy lovagolni lehessen benne. Az apród szorosra húzta a zsinórt a nyaknál. A király ezután szorosan a fejéhez simuló sapkát vett föl, erre jött a páncélsapka, amely eltakarta világosbarna haját, és a nyakát is védte. A sapka fölé orrvédővel ellátott vassisak került. Bőrcsizmáját is vas erősítette meg, és hegyes sarkantyú volt rászíjazva.
Miután felöltötte a páncélját, a grófok köréje sereglettek. William követte anyja tanácsát, és úgy viselkedett, mintha máris közéjük tartozna: keresztülfurakodott a tömegen, és csatlakozott a király körül állókhoz. Egy percig figyelte a beszélgetést, s megtudta belőle, hogy arra akarják rábeszélni a királyt, vonuljon vissza, és engedje át Lincolnt a lázadóknak.
– Máris nagyobb területet tartasz kézben, mint Maud. Nagyobb hadsereget tudsz gyűjteni – érvelt egy idősebb ember, akiben William fölismerte lord Hugh-t. – Vonulj délre, szerezz erősítést, és akkor gyere vissza, ha nagy számbeli fölényben leszel.
Az eltört gyertya incidense után William maga is legszívesebben a visszavonulás mellett len volna, de a királynak most nem volt ideje efféle szócsatákra.
– Elég erősek vagyunk, hogy már most megverjük őket! – jelentette ki derűsen. – Hol marad a harci bátorságotok? – Fölcsatolt egy övet, egyik oldalán karddal, a másikon tőrrel, mind a kettőt bőrrel bevont fahüvelyben.
– A két sereg túlságosan egyenlő erőt képvisel – jegyezte meg egy magas férfi, akinek rövid őszes

hajáról és rövidre nyírt szakálláról William Surrey grófjára ismert. – Túl nagy a kockázat.
William tudta, hogy ez szegényes érv a királlyal szemben: István ha másra nem, lovagi bátorságára büszke.
– Túlságosan egyenlő? – ismételte meg gúnyosan. – Én jobban kedvelem a becsületes küzdelmet. – Fölhúzta a hátán és az ujjain vérttel ellátott bőrkesztyűt. Az apród bőrrel bevont, hosszú fapajzsot nyújtott oda neki, melyet ő bal kezébe vett, miközben az apród nyaka köré csatolta a szíjat.
– Nem sokat vesztenénk, ha most visszavonulnánk – erősködött Hugh. Hiszen a vár most sem a miénk.
– Örökre elveszteném az alkalmat, hogy a csatamezőn találkozzam Gloucesteri Roberttal – mondta István. – Két éve műidig elsiklik előlem. Most, amikor végre itt az alkalom, hogy megmérkőzzek a hitszegővel, nem vagyok hajlandó kivonni magam alóla, csak azért, mert egyenlő erőt képviselünk!
Egy lovász elővezette a lovát, amelyet már fölnyergeitek. István éppen föl akart rá pattanni, amikor a katedrális nyugati oldalkapuja körül izgatott mozgolódásra lett figyelmes. Egy sárral és vérrel bemocskolt lovag rohant végig a főhajón. Williamnek baljós érzése támadt: rossz hírt hoz. Amikor a jövevény meghajolt a király előtt, William fölismerte benne a gázló őrzésére küldött Edward embereinek egyikét.
– Elkéstünk, uram! – lihegte a futár rekedten. – Az ellenség már átkelt a folyón.
Újabb rossz jel. William egyszerre fázni kezdett. Most már nincs más az ellenség és Lincoln között, mint a nyílt mező.
Egy pillanatig a király is levertnek látszott, de

csakhamar visszanyerte lélekjelenlétét.
– Nem baj! Annál hamarabb találkozom vele! – s fölszállt hatalmas harci ménjére.
Egy csatabárd volt a nyergéhez szíjazva. Az apród még egy vasvégű falándzsát adott a kezébe, fegyverzete kiegészítéséül. István csettintett a nyelvével, és a ló engedelmesen megindult előre.
Miközben végiglovagolt a katedrális főhajóján, a grófok, bárók és lovagok is mind lóra szálltak, fölsorakoztak mögötte, és népes menetet alkotva vonultak ki a templomból. Odakint csatlakoztak hozzájuk a katonák. Ez az a pillanat, amikor az ember kezd aggodalmaskodni, és lesi az alkalmat, hogyan osonhatna el, de ez a méltóságteljes vonulás, a csaknem ünnepi légkör s a város népének bámuló pillantásai igencsak megnehezítették volna a gyáva megfutamodást.
A sereg számát mintegy száz városi lakos egészítette ki: szegényesen fölfegyverkezett, hitvány lovakon ülő, kövér pékek, rövidlátó takácsok és vörös arcú serfőzők. Jelenlétük Ranulf népszerűtlenségéről tanúskodott.
A sereg nem haladhatott el a vár mellett, mert ki lett volna téve a bástyákon tanyázó íjászok nyilainak, ezért az Északi kapun át hagyták el a várost, és ott fordultak nyugati irányba. Arrafelé fogják megvívni az ütközetet.
William figyelmesen tanulmányozta a terepet. Bár a domb a város déli oldalán lépcsőzetesen lejtett a folyó felé, itt, a nyugati oldalon hosszú gerinc emelkedett ki, amely egyenletesen ereszkedett a síkságig. William azonnal észrevette, hogy István helyes pontot választott ki a város védelmére: függetlenül attól, merről közeledik az ellenség, mindig lejjebb lesz, mint a király serege.

Amikor István egy negyed mérföldre lehetett a várostól, két felderítő rohant fölfelé lóhalálában. Meglátva a királyt, egyenesen feléje tartottak. William közelebb nyomakodott, hogy hallja jelentésüket.
– Az ellenség gyorsan közeledik, uram! – mondta egyikük.
William lenézett a síkságra. Tévedhetetlenül láthatta a nagy távolságban feltűnő fekete tömeget, amint lassan közeledik felé: az ellenség! Borzongató félelem fogta el. Megrázta magát, de a félelem nem tágított. Majd csak akkor múlik el, amikor elkezdődik az ütközet.
– Milyen a hadseregük? – kérdezte István.
– Ranulf és a chesteri lovagok vannak középen, uram. Gyalog. William csodálkozott, honnan tudhatja. Ehhez be kellett hatolni az ellenség táborába, és kihallgatni a menetparancsokat. Jó idegek kellenek hozzá!
– Ranulf van középen? – csodálkozott István. – Mintha ő volna a vezér, nem Robert?
– Gloucester; Robert a balszárnyat alkotja azokkal, akik „Kisemmizetteknek” nevezik magukat – folytatta a felderítő. William tudta, miért használják ezt a nevet, valamennyien elvesztették földjeiket a belháború kezdete óta.
– Robert eszerint átengedte Ranulfnak a hadművelet vezetését – jegyezte meg István tűnődve. – Kár. Robertet jól ismerem, gyakorlatilag együtt nőttünk föl, ezért sejteném a taktikáját. De Ranulf idegen. Nem baj. Ki van jobboldalt?
– A walesiek, uram.
– Gondolom, az íjászok. – A dél-walesiek híresek voltak kiváló íjászaikról.
– Nem! – rázta fejét a felderítő. – Az ott egy összevissza horda, az arcuk ki van pingálva, barbár nótákat énekelnek, és bunkósbotokkal meg baltákkal

vannak fölfegyverkezve. Csak kevésnek van lova.
– Észak-walesiek lennének? – tűnődött a király. – Gondolom, Ranulf szabad rablást ígért nekik. Isten óvja Lincolnt, ha a falakon belülre kerülnek. De nem fognak! Mi a neved, felderítő?
– Földnélküli Roger.
– Földnélküli? Tíz acre földet kapsz ezért a tettedért.
– Köszönöm, uram! – ujjongott a férfi.
– Most pedig... – a király megfordult, és végignézett főurain, hogy kiadja hadiparancsait. William izgatottan várta, milyen szerepet jelöl ki neki a király. – Hol van Bretagne-i Alan?
Alan előrerúgtatott lován. Serege jórészt breton zsoldosokból állt. Gyökértelen emberekből, akik pénzért háborúznak, és akik csak önmagukhoz hűségesek.
– Te és bátor bretonjaid lesznek az első sorban, tőlem balra.
William azonnal átlátta e parancs bölcsességét: breton zsoldosok a walesi kalandorokkal szemben, a megbízhatatlanok a fegyelmezetlenekkel szemben.
– Ypres-i William! – kiáltotta István.
– Uram király! – Hollófekete harci ménen ülő, sötét arcú férfi emelte föl lándzsáját. Ez a William egy másik, flamandokból álló zsoldossereg vezére volt, akiket egy árnyalattal megbízhatóbbnak mondtak a bretonoknál.
– Te is baloldalt leszel, de Alan bretonjai mögött.
A két zsoldosvezér megfordult, és visszavágtatott, hogy fölállítsa embereit. William törte a fejét, vajon őt hová rendelik. Nem szeretett volna az első sorba kerülni. Éppen eléggé kitüntette magát azzal, hogy elhozta a seregét. Ma nagyon megfelel neki valami biztonságos, nyugalmas utóvédszerep.

– Worcester, Surrey, Northampton, York és Hertford urai! – folytatta István. – Lovagjaitokkal együtt ti alkotjátok a jobbszárnyat!
William ismét belátta István bölcsességét. A lóháton harcoló főurak és lovagjaik állnak szemben Gloucesteri Roberttel és az őt támogató „kisemmizett” nemesekkel, akiknek legtöbbje szintén lóháton lesz. De William csalódott, amiért őt nem említették a grófok között. Csak nem feledkezett meg róla a király?
– Én leszek középütt, gyalogszerrel, gyalogos katonákkal magam körül jelentette ki István.
William most először helytelenítette a király döntését. Mindig jobb lóháton küzdeni addig, amíg csak lehet. De Ranulfról, a szemben álló sereg vezéréről azt jelentették, hogy gyalog jön, és Istvánt túlméretezett igazságérzete arra készteti, hogy egyenlő feltételekkel álljon ki az ellenséggel szemben.
– Shiringi William és emberei lesznek velem középen – jelentette be a király.
William nem tudta, most ujjongjon-e vagy rettegjen. Nagy tisztesség, ha a király maga mellett jelöli ki valakinek a helyét – lady Regan örülne neki –, de ez egyben a legveszélyesebb hely. S ami még rosszabb, gyalog lesz. Ez többek közt azt jelenti, hogy a király látni fogja, és megítélheti teljesítményét. Rettenthetetlennek kell mutatkoznia, de úgy kell helyezkednie, hogy ne forogjon veszélyben, és csak akkor bocsátkozzék harcba, ha muszáj; egyébként is ez volt a kedvenc taktikája.
– Az utóvédet Lincoln hű polgárai alkotják! – fejezte be a király. Ez a döntés a könyörület és a józan katonai megfontolás keveréke volt. A mesterembereknek nem sok hasznát veszik, akárhová állítják őket, de a sereg hátában nem sok bajt okozhatnak, és kevesebb

veszteséget szenvednek.
William magasra emelte Shiring grófjának zászlaját. Ez is anyja ötlete volt. Az igazat megvallva, még nincs joga a zászlóhoz, mén még nem gróf, de a vele lévők megszokták, hogy a shiringi zászlót kövessék, legalábbis William erre fog hivatkozni, ha felelősségre vonják. Mire véget ér a nap, és megnyerik a csatát, úgyis gróf lesz belőle.
Emberei köréje gyűltek. Mellette Valter, mint mindig, megbízható, megnyugtató közelségben. Itt van Csúf Gervase, Fejszés Hugó és Kocka Miles is. Gilbertet, aki ott maradt holtan a bányában, Saint-clairi Guillaume pótolja, egy üde arcú, villámgyors, gátlástalan fiatalember.
Körülpillantva, William dühösen állapította meg, hogy nem hiányzik Kingsbridge-i Richard sem, sőt pompás, új páncélt visel, és remek harci ménen ül. Surrey grófjához csatlakozott. Nem hozott magával sereget, mint William, de igazán hatásosan festett: üde arcú, erőteljes, bátor, és ha ma nagy tetteket visz véghez, elnyerheti a király kegyét. A csaták kiszámíthatatlanok. Éppúgy a királyok.
Másrészt előfordulhat, hogy Richard elesik. Micsoda szerencse volna! William erősebben vágyott erre, mint nőre valaha is.
Nyugat felé tekintett. Az ellenség közeledett.

Fülöp fölment a katedrális tetejére, ahonnan úgy látta Lincolnt, mint egy kiterített térképet. A katedrálist a dombtetőn az óváros veszi körül. Egyenes utcák, takaros kertek, a délnyugati sarokban a vár. A lármás és zsúfolt város a meredek déli domboldalt foglalja el, az óváros és a Witham folyó között. Ezen a területen békés körülmények között élénk kereskedelmi

tevékenység folyik, ma azonban félelemről árulkodó csönd terült rá, mint egy szemfedél; az emberek fönt kuporogtak a háztetőkön, hogy lássák az ütközetet. A folyó kelet felől folyt a város felé, a domb lábáig, ahol természetes kikötővé szélesedett – Csacsirét-tónak nevezték –, partjain kiépített rakpartokkal, melyekhez hajók és csónakok voltak kikötve. A tóból nyugat felé egy csatorna ágazott ki, amely egészen a Trent folyóig ért, mint Fülöpnek mondták. A magasból lenézve elbámult, milyen egyenesen folyik mérföldeken át. Az emberek azt mondták, hogy még az ősi időkben ásták ki a medrét.
A csatorna vonta meg a csatatér szélét. Fülöp látta, ahogy István király serege rendetlen tömegben kivonul a városból, majd lassan három szabályos oszloppá rendeződik a domb gerincén. Fülöp tudta, hogy a király azért helyezte el a jobb oldalán a főurakat, mert ők mutatnak legfestőibben vörös és sárga ujjasaikban és tarka zászlóikkal. Ők mutatkoztak egyben a legtevékenyebbnek: ide-oda vágtattak, parancsokat osztogattak, tanácskoztak, terveket szőttek. A király balján lévő csoport, amely a gerincnek a csatornáig érő lejtőjén gyülekezett, unalmas szürkébe és barnába volt öltözve, kevesebb lovuk volt, s kevésbé nyüzsögtek, takarékoskodván erejükkel; ők lesznek a zsoldosok.
István hadseregén túl, ott, ahol a csatorna vonalát nehezen lehetett kivenni, mert egybeolvadt a sűrű növényzettel, a pártütő sereg úgy ellepte a mezőt, mint egy óriási hangyaboly. Először úgy rémlett, mintha egy helyben állnának, de amikor kisvártatva megint odanézett, közelebb voltak, és ha nagyon odafigyelt, márki tudta venni a mozgásukat is. Azon tűnődött, vajon hányan lehetnek. A két fél minden jel szerint

hozzávetőleg egyenlő erőt képvisel.
Fülöp semmit sem tehet, amivel befolyásolhatná a csata kimenetelét; ez az a helyzet, amit gyűlöl. Megpróbálta megnyugtatni a lelkét, és fatalista módjára tekinteni a dolgokat. Ha Isten új katedrálist akar Kingsbridge-ben, István királyt legyőzeti Gloucesteri Roberttel, és akkor Fülöp megkérheti a diadalmaskodó Maudot, adja vissza neki a kőbányát, és engedje meg, hogy újból megnyissa a vásárt. Ha István győzi le Robertot, Fülöpnek bele kell nyugodnia Isten akaratába, le kell mondania becsvágyó tervéről, és hagynia kell, hogy Kingsbridge visszasüllyedjen az álmos jelentéktelenségbe.
De akárhogyan is igyekezett, nem volt képes így gondolkodni. Azt akarta, hogy Robert győzzön.
Erős szél rohamozta a katedrális tornyait, és azzal fenyegetett, hogy lefújja a bádogtetőről a gyöngébb nézőket, és belöki őket a cinterembe. A szél kegyetlenül hideg is volt, Fülöp fázott, és szorosabban beburkolózott a köpenyébe.
A két hadsereg most vagy egy mérföldre volt egymástól.

Amikor a pártütő sereg egy mérföldre lehetett a király seregének első soraitól, megállt. Gyötrelmes volt látni a tömegüket anélkül, hogy el lehetett volna igazodni a részletekben. William szerette volna tudni, mennyire vannak jól fölszerelve, bizakodók és támadó szelleműek-e, vagy fáradtak és kelletlenek, sőt még azt is, hogy milyen magasak. Most lassú iramban folytatták az előnyomulást, mint akiket ugyanaz a kíváncsiság hajt előre, amely Williamet is gyötörte, hogy mielőbb láthassák az ellenséget.

István seregében a főurak és lovagjaik fölsorakoztak lovaik hátán, előreszegezték lándzsájukat, mintha lovagi tornán vennének részt, és mindjárt elkezdenék a bajvívást. William vonakodva küldte hátra a lovakat, és azt mondta a fegyverhordozóknak, nehogy visszamenjenek a városba, tartsák készenlétben a lovakat, ha netán szükség lesz rájuk – a meneküléshez, gondolta, de ezt nem mondta ki hangosan. Ha egy csatát elveszítenek, jobb megfutamodni, mint meghalni.

Úgy látszott, sohasem fog elkezdődni az ütközet. Még a szél is elcsendesedett, a lovak lehiggadtak, de az emberek nem. A király levette sisakját, és megvakarta a fejét. William bosszús lett. A verekedést szerette, de ha elkezdett töprengeni róla, hányingere támadt.

Majd minden látható ok nélkül megint feszültté vált a légkör. Valahol fölharsant egy csatakiáltás. Egyszerre minden ló ideges lett. Hurrázni kezdtek, de a kiáltásokat csaknem azonnal elnyelte a patadobogás. Az ütközet elkezdődött. William érezte a félelem savanyú verejtékszagát.

Körülnézett, kétségbeesetten próbálta kitalálni, mi történik, de minden összezavarodott, és gyalogszerrel csak a közvetlen környezetét láthatta. A jobboldalt lévő

urak mintha nekirontottak volna az ellenségnek. Valószínűleg a velük szemben álló erők, Robert kisemmizett nemesekből verbuválódott serege, zárt alakzatban ugyanezt tette. Bal felől kiáltás harsant, William arra fordult, és azt látta, hogy a breton zsoldosok sarkantyújukat lovaik oldalába vágják, s előrerohannak. Ekkor vérfagyasztó üvöltés csapott föl a szemközti ellenséges sereg soraiból: bizonyára a walesi horda. William nem látta, ki van fölényben.
Richardot is szem elől vesztette.
Az ellenséges sorok mögül száz meg száz nyílvessző röppent föl, s hullott, mint az eső. William a feje fölé tartotta a pajzsát. Utálta a nyilat: találomra öl.
István király elkiáltotta magát, és előreszaladt. William kirántotta a kardját, és követte, maga után szólítva embereit. De a tőle balról és jobbról támadó lovasok sorai legyezőszerűen szétterültek, s közé és az ellenség közé kerültek.
Jobboldalt fülsiketítően csapódtak egymáshoz a vasak, és a levegőt betöltötte a jól ismert fémszag. A grófok és a kisemmizettek összecsaptak. Nem látott mást, mint lovak és lovasok összecsapását, pörgését, verekedését, földre zuhanását. A lovak nyerítését nem lehetett megkülönböztetni az emberek csatakiáltásától, de az eszeveszett lárma mögött William már meghallotta a sebesültek és a haldoklók félelmetes, dermesztő sikolyait. Azt remélte, Richard is köztük van.
Balra nézett, és rémülten látta, hogy a bretonok hátrálni kezdenek a vad walesi törzsek bunkósbotjai és fejszéi elől. A walesiek üvöltve, visítva, egymást taposva igyekeztek utolérni az ellenséget. Bizonyára a kapzsiság is sarkallta őket, mielőbb ki akarták fosztani a gazdag várost. A bretonok, akik legföljebb még

egyheti zsoldot várhattak buzdításul, védekező harcot folytattak, és lassan hátráltak. Williamet elfogta az undor.
Bosszantotta, hogy még egyetlen kardcsapásra sem volt módja. Körülvették a lovagjai, előtte pedig elállták az utat a grófok és bretonok. Előrenyomakodott, kicsit megelőzve a királyt. Köröskörül dúlt a harc, lovak zuhantak el, az emberek úgy verekedtek, mint a dühös macskák, fülsiketítően csattogtak a kardok, és már érezni lehetett a vér émelyítő szagát. De William és István király pillanatnyilag tétlenségre volt kényszerítve.

Fülöp mindent látott, de semmit sem értett. Fogalma sem volt, mi történik. Minden összekeveredett: villogó pengék, rohanó lovak, lobogó és lehanyatló zászlók, de a csatazajt széthordta a szél, és elnyelte a távolság. Őrjítően idegesítő volt az egész. Emberek estek el, s haltak meg, a győztesek tovább harcoltak, de képtelen lett volna megmondani, ki nyer és ki veszít.
Egy prémmel bélelt köpenyt viselő pap állt a közelben.
– Mi történik? – kérdezte.
– Nem tudom – rázta a fejét Fülöp.
De miközben beszélt, észrevett valamit. A csatatér bal oldalán néhányan lefelé szaladtak a dombról, a csatorna irányába. Barnásszürke ruhájukból ítélve, zsoldosok lehettek, és amennyire Fülöp ki tudta venni, a király zsoldosai menekültek, és a tarkára pingált walesiek üldözték őket. A walesiek diadalüvöltését idáig lehetett hallani. Fülöp reményei teljesülni látszottak; a pártütők máris győznek!
Azután a másik oldalon észlelt hirtelen változást. Jobboldalt, ahol a gyalogosan harcoló urak küzdöttek,

a király serege mintha szintén hátrálni kezdett volna. Először alig-alig, azután már határozottabban, majd egyre gyorsabban; még Fülöp is megállapíthatta, hogy a visszavonulás megfutamodássá változik, egyre többen fordítják vissza lovaikat, s menekülnek el a csatatérről.
Fülöp megmámorosodott: Isten akarata!
Lehetséges volna, hogy ilyen gyorsan vége az egésznek? A pártütők mindkét szárnyon előretörtek, de István seregének középső része még tartotta magát. A körülötte tömörülő lovagok elszántabban verekedtek, mint a széleken. Föl tudják-e tartóztatni az áradatot? Talán István és Robert gróf párviadalt vív: néha a két hadvezér párviadala dönti el a csata kimenetelét, függetlenül attól, mi történik a csatatér más pontjain. Még nem dőlt el minden.

Az áradat félelmetes gyorsasággal fordult meg. Egyik pillanatban a két sereg egyenlőnek látszott, mindkét oldalon ádázul küzdöttek, majd a következőben a király serege gyorsan visszaesett. William mélységesen elcsüggedt. Baloldalt a breton zsoldosok lerohantak a dombról, és a walesiek belekergették őket a csatornába; jobboldalt az urak lovastul-zászlóstul hátat fordítottak az ütközetnek, és megpróbáltak visszamenekülni Lincolnba. Csak a sereg középső része tartotta magát: a király ott volt a sűrűjében, nehéz kardját maga elé tartotta, miközben a shiringi harcosok úgy verekedtek körülötte, mint egy farkascsorda. De a helyzet bizonytalannak látszott. Ha a szárnyak folytatják a hátrálást, a királyt körülzárhatják. William azt akarta, hogy a király vonuljon vissza. De a király bátrabb, mint amilyen okos, és folytatja a harcot.

William érezte, a csatatér bal oldalán valami megváltozott. Odanézett, és látta, hogy a flamand zsoldosok hátulról előretörnek, és nekirontanak a walesieknek, akik kénytelenek abbahagyni a breton zsoldosok üldözését, hogy megforduljanak és védjék magukat. Egy percig teljes volt a zűrzavar. Azután Chesteri Ranulf emberei az ellenséges sereg közepéről rárohantak a flamandokra, akik most két tűz közé kerültek: egyfelől a walesiek, másfelől Ranulf katonái szorongatták őket.
István király, látva a fordulatot, sürgetni kezdte embereit, hogy nyomuljanak előre. Ranulf valami hibát követhetett el – gondolta William. Ha a király katonái most megközelíthetik az ő embereit, Ranulf lesz az, aki két tűz közé kerül.
William lovagjainak egyike közvetlenül előtte elesett, ő pedig egyszerre a tusa kellős közepén találta magát.
Egy tagbaszakadt északi – a kardja csupa vér – támadt rá. William könnyedén elhárította a szúrást: ő friss volt, míg ellenfele már fáradt. William az arcát célozta meg a kardja hegyével, de elvétette, ugyanakkor elhárított egy másik szúrást. Fölemelte a kardját, szándékosan védtelenül hagyva magát, és amikor újabb szúrásra készülve ellenfele előrelépett, félreugrott, és kardját két kézre fogva a másik vállára sújtott. A penge átvágta ellenfele vértjét, eltörte a kulcscsontját, s a katona a földre zuhant.
Williamet elfogta az ujjongás. Félelme elmúlt.
– Rajta, kutyák! – üvöltötte.
Az elesett lovag helyére kettő lépett, és egyszerre rontottak Williamre. Nem engedte őket közel magához, de kénytelen volt hátrálni.
Jobboldalt újabb kavarodás támadt, s ellenfeleinek egyike kénytelen volt megfordulni, hogy védje magát

egy hasítóbárddal fölfegyverkezett, vörös képű alakkal szemben, aki úgy nézett ki, mint egy eszét veszten mészáros, így Williamnek csak eggyel kellett törődnie. Arcán vad vigyorral nyomult előre. Ellenfelét elfogta a pánik, és elszántan William fejére csapott, aki behúzta a nyakát, és ellenfele combjába döfött, pontosan ott, ahol rövid vértje végződött. Összecsuklott a lába, és a földre zuhant.

Williamnek megint nem volt kivel verekednie. Lihegve állt a helyén. Egy pillanatig azt hitte, hogy a király seregét tönkreverik, de összeszedték magukat, s most úgy látszott, egyik fél sincs fölényben. Jobbra nézett, vajon mi okozta az iménti izgalmat, ami elterelte róla egyik ellenfele figyelmét. Megdöbbenésére azt látta, hogy a lincolni polgárok keményen küzdenek az ellenséggel. Valószínűleg azért, mert a saját otthonukat védik. De ki gyűjtötte össze s vezette harcba őket azután, hogy az urak megfutamodtak a szárnyon? Csakhamar választ kapott kérdésére: legnagyobb megdöbbenésére Kingsbridge-i Richardot pillantotta meg, amint harci ménje hátán a polgárokat buzdítja. William szíve a gyomrában dobogott. Ha a király észreveszi, milyen bátor a fiú, akkor minden igyekezete kárba veszhet. István felé nézett: a király szeme éppen ebben a pillanatban találkozott Richard pillantásával, és bátorítóan intett felé. William dühösen elkáromkodta magát.

A bátran verekedő polgárok enyhítették a királyra nehezedő nyomást, de csak átmenetileg. Baloldalt Ranulf katonái megfutamították a flamand zsoldosokat, és Ranulf most a védekező sereg közepe felé indult. Ugyanakkor az úgynevezett Kisemmizettek Richardra és a városi polgárokra rontottak. Őrjöngő küzdelem kezdődött.

Williamet egy hatalmas termetű, csatabárdos harcos támadta meg. A puszta életét féltve, kétségbeesetten ugrott félre. A csatabárd minden lendülésénél hátrább lépett, és rémülten vette észre, hogy az egész királyi sereg ugyanilyen iramban hátrál. Baloldalt loholtak a walesiek fölfelé, és elképesztő módon köveket kezdtek hajigálni feléjük. Nevetséges volt, de hatásos, mert ettől fogva félszemmel a repülő köveket kellett figyelnie, ugyanakkor védekeznie a csatabárdos óriással szemben. Az ellenség most sokkal számosabbnak látszott, mint az imént, és William kétségbeesetten látta, hogy a király emberei egyre fogynak. Hisztérikus félelem szorította össze a torkát. Rájött, hogy pillanatokon belül elveszíthetik az ütközetet, és halálos veszélybe kerül. A királynak most kellene elmenekülnie. Miért harcol még mindig? Esztelenség, meg fogják ölni, mindnyájukat meg fogják ölni! William ellenfele magasra emelte a bárdját. William harci ösztöne egy másodpercre felülkerekedett, és ahelyett, hogy hátrált volna, mint eddig tette, előrelépett és a hústorony arca felé döfött. Kardjának hegye közvetlenül az álla alatt hatolt a nyakába. Jó mélyen beledöfte. A férfi szeme lecsukódott. William egy pillanatig hálás megkönnyebbülést érzett. Kihúzta a kardját, és hátraszökkent, hogy elkerülje a bárdot, amely kiesett halott áldozata kezéből.
Egy pillantást vetett bal felé a királyra, aki mindössze néhány yardnyira volt tőle. Amikor odanézett, a király éppen lecsapott kardjával egy sisakra, s a kard úgy tört ketté, mint egy vékony ág. Itt van, gondolta William megkönnyebbülve, itt az ütközet vége. A király elmenekül, és felkészül egy újabb ütközetre. De korai volt a remény. William már tett egy félfordulatot,

készen a menekülésre, amikor egy mesterember hosszú nyelű favágófejszét nyújtott oda a királynak. William rémületére a király megragadta, és folytatta a küzdelmet.
William kísértést érzett, hogy elfusson. Jobb felé pillantva, meglátta Richardot gyalogosan, amint őrülten verekszik, s kardjával vágva utat magának, előretör, miközben egymás után teríti le ellenfeleit jobbról, balról, középről. William nem futamodnál meg, legalábbis addig nem, amíg riválisa folytatja a harcot.
Megint megtámadták, ezúttal egy könnyű vértet viselő alacsony emberke, aki azonban roppant gyorsan mozgott, kardja villogott a napsütésben. Amikor a két kard összecsapott, William megállapította, hogy félelmetesen jó harcossal került szembe. Megint védekezni kényszerült, és az életét féltette. Ráadásul az a meggyőződése, hogy az ütközetet elvesztették, alaposan megcsappantotta harci kedvét. Kétségbeesetten igyekezett elhárítani a gyors szúrásokat és vágásokat, s azért fohászkodott, hogy legalább egyszer sikerüljön olyan erővel lecsapnia, hogy kardja keresztülhatoljon ellenfele páncélján. Most! – mondta magában, és meglendítette a kardját. A másik félreugrott, máris szúrt, s William érezte, hogy a bal karja zsibbadni kezd. Megsebesült. Valósággal rosszul lett a félelemtől. A támadás hatására hátrálni kezdett, és úgy érezte, mintha inogna alatta a föld. Pajzsa használhatatlanul lógott a nyakában, tehetetlen bal kezével nem bírta tartani. A csőkört emberke megérezte, hogy felülkerekedett, és újabb rohamra készült. William már-már szemtől szembe látta a halált, és iszonyú félelem öntötte el.
Hirtelen ott termett mellette Valter.
William hátrább lépett. Valter kardját két kézre fogva

sújtott le. Támadása a kis embert váratlanul érte, úgy vágta ketté, mint egy suhángot. William fölsóhajtott: megmenekült! Kezét Valter vállára tette.
– Veszítettünk! – kiáltotta Valter. – Tűnjünk el!
William összeszedte magát. A király még mindig küzdött, hiába veszítette el a csatát. Ha most abbahagyná, és megpróbálna elmenekülni, visszamehetne délre, és új sereget gyűjthetne. De minél tovább folytatja a harcot, annál nagyobb a valószínűsége, hogy foglyul ejtik vagy megölik, ez pedig csak egyet jelenthet: azt, hogy Matildából királyné lesz.
William és Valter együtt húzódott mind hátrább. Miért ilyen ostoba a király? Mindenáron be akarja bizonyítani, hogy bátor. A hősiessége lesz a veszte. William megint csábítást érzett rá, hogy faképnél hagyja. De Kingsbridge-i Richard még mindig itt van, sziklaszilárdan tartja a jobbszárnyat, szüntelenül forgatja a kardját, és úgy kaszálja le az embereket, mint a búzát.
– Még ne! – szólt Valternak. – Figyeld a királyt!
Lépésről lépésre hátráltak. A küzdelem heve alábbhagyott, ahogy az emberek észrevették, hogy a csata eldőlt, és nincs értelme tovább kockáztatni. William és Valter két lovaggal párbajozott, de azok, úgy látszik, beérték azzal, hogy hátrálnak, és a két shiringi is csak védekezett. Kemény vágások estek, de egyikük se tette ki magát veszélynek.
William két lépést hátrált, s közben a király felé lesett. Ebben a pillanatban egy jókora kő röpült át a csatatéren, és eltalálta István sisakját. A király megingott, és térdre esett. William ellenfele abbahagyta a vagdalkozást, s megfordult, hogy lássa, mit néz William. A király kezéből kiesett a fejsze. Egy

ellenséges lovag odarohant hozzá, és lekapta fejéről a sisakot.
– A király! – kiáltotta diadalittasan! – Elfogtam a királyt!
William, Valter és az egész királyi sereg megfordult és futásnak eredt.

Fülöp ujjongott. A visszavonulás a királyi sereg közepén kezdődött, és hullámként terjedt a szárnyak felé. Néhány szívdobbanásnyi idő alatt az egész hadsereg futásnak eredt. Ez a király büntetése azért, mert igazságtalan volt.
A támadók üldözőbe vették a menekülőket. Negyven-ötven gazdátlan ló maradt a királyi sereg mögött, és a menekülők némelyike fölpattant a hátukra, így folytatta a menekülést, nem a város, hanem a sík mezők irányába.
Fülöp kíváncsi volt, mi történt a királlyal.
A lincolni polgárok sietve lemásztak a háztetőkről. A gyerekeket és az állatokat összeterelték. Néhány család eltűnt a házában, bezárta az ablakdeszkákat, és elbarikádozta az ajtókat. Izgatott mozgás indult meg a tavon, néhányan a bárkákon próbáltak elmenekülni. És megindultak az emberek a katedrális felé, hogy ott keressenek menedéket.
A város valamennyi bejáratánál sietve bezárták a hatalmas vasalt kapukat. Egyszer csak Chester! Ranulf katonái kirajzottak a várból. Csoportokra voltak osztva, nyilván előzetes terv szerint, és minden kapuhoz elindult egy csoport. Jobbra-balra vagdalkozva a polgárok közé rontottak, és kinyitották a kapukat, hogy beengedjék a győztes rebelliseket.
Fülöp úgy döntött, hogy lejön a katedrális tetejéről. A többiek, túlnyomórészt kanonokok, ugyanerre az elhatározásra jutottak. Fejüket lehajtva mentek át az

alacsony ajtón, amely a toronyba vezetett. Itt a püspökkel és főesperesekkel találkoztak össze, akik a toronyból figyelték az ütközetet. Fülöp úgy vette észre, hogy Sándor püspök meg van ijedve. Kár, a püspöknek bátorságra volna szüksége, hogy elviselje a mai napot.
Óvatosan lépkedtek lefelé a szűk csigalépcsőn, és a templom főhajójának jobb oldalán bukkantak föl. Már legalább száz lincolni gyűlt össze a templomban, és még többen áramlottak befelé a három hatalmas kapun. Fülöp kinézett, és két lovagot vett észre, akik éppen akkor vágtattak be a templomudvarba fújtató lovaikon, sártól és vértől mocskosan, nyilván egyenesen a csatatérről. Úgy, ahogy voltak, lóháton jöttek végig a főhajón. Amikor meglátták a püspököt, egyikük odakiáltotta:
– A királyt foglyul ejtették!
Fülöp szíve megdobbant. Istvánt nemcsak megverték: foglyul is ejtették! Ezek után az egész királyságban összeomlik a királyi haderő. Képzeletében egymást kergették a feltevések, de mielőtt rendet teremthetett volna köztük, meghallotta a püspök kiáltását:
– Zárjátok be a kapukat!
Fülöp nem akart hinni a fülének.
– Ne! – kiáltotta. – Ezt nem teheted!
A püspök a félelemtől falfehéren meredt rá. Voltaképpen nem is tudta, kicsoda. Fülöp udvariasságból bejelentkezett nála, de még nem beszélt vele. A püspök most szemmel látható erőlködés árán azonosította magában.
– Ez nem a te katedrálisod, perjel, hanem az enyém! Zárjátok be a kapukat!
Néhány pap a kapukhoz ment, hogy teljesítse parancsát.

Fülöp elszörnyedt: hogy egy pap ennyire leplezetlenül kimutassa önzését!
– Nem zárhatod ki az embereket! – kiáltotta haragosan. – Megölhetik őket!
– Ha nem zárjuk be a kapukat, mindnyájunkat megölnek! – visította hisztériásan a püspök.
Fülöp megmarkolta a reverendája elejét:
– Ne feledkezz meg róla, ki vagy! – sziszegte. – Nekünk nem szabad félnünk! Különösen a haláltól. Szedd össze magad!
– Szabadítsatok meg tőle! – visította a püspök. Néhány kanonok lefejtette róla Fülöpöt.
– Nem látjátok, mit csinál?! – kiáltotta Fülöp.
– Ha ennyire bátor vagy – mondta egy kanonok –, miért nem mész ki, és miért nem véded meg őket?
Fülöp kiszakította magát a markukból.
– Éppen ezt fogom tenni!
Hátrafordult. A középső, legnagyobb kaput éppen akkor készültek becsukni. Végigrohant a főhajón. Három pap nyomta a kaput belülről, miközben jóval többen próbáltak befurakodni az egyre szűkülő résen. Fülöpnek sikerült kisurrannia, mielőtt teljesen becsukódott volna.
A következő percekben kisebb tömeg gyűlt össze a tornácon. Férfiak és nők döngették a kaput, és könyörögtek, hogy engedjék be őket, de a templom belsejéből nem kaptak választ.
Fülöpöt egyszerre elfogta a félelem, A kizárt emberek arcáról leolvasott pánik őt is megijesztette. Érezte, hogy reszket. Egyszer, hatéves korában, már szembekerült egy győztes hadsereggel, és az akkori iszonyat hirtelen visszatért belé. Az a pillanat, amikor az állig felfegyverzett katonák betörtek szülei házába, olyan élénken vetült eléje, mintha csak tegnap történt

volna. Lába szinte a földbe gyökerezett, amíg megpróbált úrrá lenni remegésén, s közben a tömeg ott toporgott körülötte. Már jó ideje nem gyötörte ez a lidércálom, de most megint látta a férfiak vérszomjas arcát, s ahogy kardjuk keresztüldöfte anyja testét, s apja beleinek iszonyú látványát, amint tekergőzve ömlenek ki a hasából, és ismét azt a fölfoghatatlan, minden tagját elárasztó, esztelen, hisztérikus félelmet érezte. Aztán észrevette, hogy egy szerzetes jön be az ajtón, kereszttel a kezében, és abbahagyta a sikoltozást. A szerzetes megmutatta neki és az öccsének, hogyan zárják le a szüleik szemét, hogy békén alhassák hosszú álmukat. És mintha csak most ébredt volna föl álmából, eszébe jutott, hogy már nem ijedt gyermek, hanem felnőtt férfi és szerzetes, és ahogy huszonhét évvel ezelőtt Péter apát megmentette őt és az öccsét azon a borzalmas napon, a mai napon a hitétől megerősített és Istentől védett felnőtt Fülöp is segíteni fog azokon, akik most és itt az életükért reszketnek.

Erőnek erejével tett egy lépést előre, s miután megtette, a következő már kevésbé volt nehéz, a harmadik pedig szinte könnyű.

Amikor kiért a Nyugati kapuhoz vezető utcára, majdnem feldöntötte a menekülő városlakók tömege: férfiak és sihederek rohantak szembe értékeikkel megtömött batyukkal, aggastyánok kapkodtak levegőért, sikoltozó nők szorították magukhoz bömbölő gyermekeiket. A roham több yardnyira visszaszorította, majd megpróbált szembeszállni az áradattal. A tömeg a katedrális felé igyekezett. Meg akarta mondani nekik, hogy be van zárva, és hogy maradjanak nyugodtan otthonaikban, és torlaszolják el az ajtókat, de mindenki üvöltözött, és senki sem hallgatott rá.

Csak lassan jutott előre az utcán, szemben az emberárral. Még csak néhány yardot tudott megtenni, amikor négy lovas vágtatott vele szembe. Ők okozták az eszeveszett menekülést. Néhányan szorosan a házak falához préselték magukat, a többség azonban nem tudott időben kitérni az útjukból, és közülük sokat levertek lábukról a csapkodó paták. Fülöp iszonyattal nézte, de nem segíthetett. Beugrott egy sikátorba, nehogy maga is az áldozatok közé kerüljön. Egy pár perc múlva a lovasok eltűntek, és az utca kiürült.
Néhányan ottmaradtak fekve a földön. Amikor Fülöp előjött a sikátorból, észrevette, hogy az egyik még mozog: egy vörös köpenyes, középkorú férfi próbált odébbkúszni sebesült lábával. Fülöp átvágott az utcán, hogy segítsen neki, de mielőtt odaért volna, két sisakos, bajszos férfi jelent meg.
– Ez itt még él, Jakab – mondta egyikük.
Fülöp megborzongott. Úgy rémlett neki, mintha ugyanolyan lenne a viselkedésük, a hangjuk, az öltözetük, de még az arcuk is, mint azoké, akik a szüleit megölték.
A Jakabnak nevezett így szólt:
– Ezért váltságdíjat kaphatunk, nézd a piros köpönyegét. – Hátrafordult, két ujját a szájába dugta, és nagyot füttyentett. Egy harmadik rohant oda. Vidd ezt a piros köpönyegest a várba, és kötözd meg!
A harmadik katona karját a sebesült melle köré fonta, és elvonszolta. A sebesült följajdult fájdalmában, miközben lábai nagyokat koppantak a köveken.
– Állj! – kiáltotta Fülöp. Egy pillanatra megtorpantak, és feléje pillantottak, majd hahotázni kezdtek, és folytatták, amit elkezdtek.
Fülöp megint rájuk kiáltott, de nem törődtek vele. Tehetetlenül nézte, amint a sebesültet elvonszolják.

Egy másik katona jött elő az egyik házból földig érő bundában és hat ezüsttállal a hóna alatt, Jakab a préda láttán megjegyezte:
– Ezek itt gazdag házak. Be kellene nézni valamelyikbe. Hadd lássuk, mit találunk. – Fölmentek a bezárt kapuhoz, és nekiestek csatabárdjukkal.
Fülöp, bár hasztalannak érezte, nem volt hajlandó föladni a küzdelmet. De Isten nem azért küldte ide, hogy gazdag polgárok vagyonát védje, ezért otthagyta Jakabot meg a társát, és elsietett a Nyugati kapu felé. Egyre több katona rohant vele szembe az utcán. Néhány sötét bőrű, kipingált arcú, zömök alakot látott köztük, akik báránybőr ujjast viseltek, és husángokkal voltak fölfegyverkezve. Ők lesznek a walesiek, gondolta, és szégyellte, hogy ugyanabból az országrészből származik, ahonnan ezek a vademberek. Szorosan a ház falához lapult, és igyekezett észrevétlenül maradni.
Két katona jött ki egy kőházból, és a lábánál fogva vonszoltak egy fehér szakállas, kis, kerek sapkás férfit. Egyikük kést szorított a torkához:
– Hol a pénzed, zsidó?!
– Nincs pénzem – siránkozott az öregember.
Ezt ugyan senki sem hiszi el – gondolta Fülöp. A lincolni zsidók híresek a gazdagságukról, ez itt pedig még kőházban is lakik.
Most egy másik tűnt föl, aki a hajánál fogva vonszolt egy középkorúnak látszó asszonyt, nyilván a zsidó feleségét.
– Mondd meg, hol a pénzed – üvöltötte az előbbi –, vagy a lába közé lököm a kardom! – Fölemelte az asszony szoknyáját, úgyhogy előtűnt őszülő szőrzete, és egy hosszú tőrt nyomott az öléhez.
Fülöp be akart avatkozni, de az öregember megelőzte:

– Ne bántsd! A pénz hátul van – hadarta. – Elástuk a kertben, a farakás mellett... kérlek, engedjétek el!
A három férfi berohant a házba. Az asszony fölsegítette az urát. Újabb lovascsapat vágtatott végig a szűk utcán, és Fülöp félreugrott az útjukból. Mire visszafordult, a két zsidó eltűnt.
Egy fiatal páncélos vitéz menekült az utcán lefelé három vagy négy walesi elől. Akkor kapták el, amikor egy vonalba ért Fülöppel. Az első üldöző meglendítette a kardját, és a menekülő lábikrájára csapott vele. Fülöp nem látta mélynek a sebet, de ahhoz elég volt, hogy a menekülő megbotoljék, s elessen. A másik üldöző is beérte, és máris lendítette volna a bárdját.
Fülöp reszkető szívvel lépett előre, és rákiáltott:
– Állj!
A walesi fölemelte a bárdot.
Fülöp odarohant és az utolsó pillanatban félrelökte. A bárd éle az áldozat fejétől egylábnyira koppant a kövezeten. Amikor a támadó visszanyerte egyensúlyát, csodálkozva bámult Fülöpre. Fülöp állta a pillantását, és igyekezett legyűrni remegését. Bárcsak emlékezné még néhány walesi szóra, fohászkodott föl magában. Mielőtt bármelyikük is megmoccanhatott volna, odaért a másik két üldöző, és egyikük rávetette magát, amitől egész hosszában elterült. Valószínűleg ez mentette meg az életét, gondolta a következő pillanatban. Mire magához tért, mindenki elfeledkezett róla. Hihetetlen vadsággal koncolták föl a földön fekvő szerencsétlen fiatal vitézt. Fülöp odakúszott, de későn: fejszéikkel és bárdjaikkal már egy hullát vagdostak. Fölnézett az égre, és haragosan fölkiáltott:
– Ha senkit nem tudok megmenteni, miért küldtél ide, Uram?!
Mintegy válaszul sikoltozást hallott egy közeli házból.

Földszintes, kőalapra emelt faház volt, nem olyan értékes, mint a környező épületek. A kapuját nyitva találta. Fülöp berohant. Két szobát látott bent, de csak egy boltív választotta el őket egymástól, s a padlóra szalmát hintettek. Az egyik sarokban egy asszony két kicsi gyermeket szorított magához, és rémülten nézte, amint középütt három katona birkózik egy alacsony, kopasz férfival. Egy tizennyolc éves forma fiatal nő feküdt a földön. Ruháját széttépték, és a három katona közül az egyik a mellén térdelt, és szétfeszítette a combját.
A kopasz nyilvánvalóan meg akarta akadályozni, hogy megerőszakolják a leányát. Amikor Fülöp belépett, az apa az egyik katonára vetette magát. Az félrelökte, de az apa nem hagyta magát. Ekkor a katona az ágyékába döfte a kardját. A sarokban kuporgó asszony kísértetiesen fölsikoltott.
– Állj! – üvöltötte Fülöp.
Valamennyien úgy néztek rá, mintha megőrült volna. Ő pedig a tőle telhető legparancsolóbb hangon így szólt:
– Valamennyien a pokolra kerültök, ha megteszitek!
Az, aki az imént az apát megölte, fölemelte kardját, hogy Fülöpbe döfje.
– Egy pillanat – szólalt meg a harmadik, de nem eresztette el a leány lábát. Te ki vagy, fráter?
– Gwyneddi Fülöp, a kingsbridge-i perjel, és Isten nevében megparancsolom neked, hogy gondolj a halhatatlan lelkedre, és ereszd el a leányt!
– Egy perjel... – jegyezte meg tűnődve a katona. – Azért váltságdíjat lehet kapni.
Az első visszadugta a kardját a hüvelyébe:
– Takarodj a sarokba, az asszony mellé!
– Ne merj kezet emelni egy szerzetesre! – intette Fülöp. Megpróbált fenyegetően beszélni, de maga is

kihallotta hangjából a kétségbeesést.
– Vidd föl a várba, János! – mondta az, aki még mindig a leányon térdelt. Úgy látszott, ő a vezetőjük.
– Menj a pokolba! – felelte János. – Én akarom elsőnek megkapni! – Fülöpöt karon ragadta, és mielőtt megmoccanhatott volna, bevágta a sarokba. Fülöp az anya mellé zuhant.
A Jánosnak nevezett katona fölemelte a zekéje elejét, és rávetette magát a leányra. Az anya elfordította a fejét, és zokogni kezdett.
– Én ezt nem nézem végig! – kiáltotta Fülöp. – Fölállt, az erőszakoskodó hajába markolt, és megpróbálta lerángatni a leányról. A katona a fájdalomtól fölüvöltött. A harmadik magasra emelt egy husángot. Fülöp észrevette a közelgő ütést, de elkésett: a bot fejen találta. Iszonyú fájdalom hasított belé, majd minden elsötétült körülötte, és még mielőtt a földre zuhant volna, elvesztette az eszméletét.

A foglyokat fölvitték a várba, és ketrecekbe zárták. Ezek afféle dorongokból szerkesztett miniatűr házak voltak, hat láb hosszúak és három láb szélesek, s csak egy kicsivel magasabbak, mint egy ember. Tömör falak helyett vastag lécekből szerkesztették össze őket, keskeny réseket hagyva köztük, úgy, hogy a fogoly kiláthasson. Általában egyesével vagy kettesével zárták ide a tolvajokat, gyilkosokat és eretnekeket, de most nyolcat-tízet préseltek be egybe, és még mindig hozták a foglyokat. Azokat, akik végképp nem fértek be, kettesével egymáshoz kötözték, és a várudvar egyik sarkába terelték. Tulajdonképpen könnyen megszökhettek volna, de nem tették, talán azért, mert itt még mindig nagyobb biztonságban érezhették magukat, mint a városban.

Fülöp a ketrec egyik sarkában ült, igyekezvén elviselni hasogató fejfájását, és szidta magát ostobaságáért és ügyetlenségéért. Végül is éppen olyan kevés hasznát vették, mint a gyáva püspöknek. Egyetlen életet sem mentett meg, még csak egy ütést sem akadályozott meg. A lincolni polgárok semmivel sem jártak jobban, mint nélküle. Ellentétben Péter apáttal, nem volt annyi ereje, hogy megállítsa az erőszakot. Nem érek annyit, mint Péter atya, mondta magában.
Sőt, hiábavaló kísérletével, hogy segítsen a város lakóin, még azt a lehetőséget is elveszítette, hogy engedményeket kapjon Maudtól, ha majd királynő lesz belőle. Most az ő seregének foglya, s így azzal fogják vádolni, hogy István királyt támogatta. A kingsbridge-i apátság kénytelen lesz váltságdíjat fizetni a perjeléért. Az eset minden valószínűség szerint Maud tudomására jut, akkor pedig semmi jóindulatra nem számíthat részéről. Tele volt bűntudattal és csalódással, ráadásul szörnyen szaggatott a feje.
A nap folyamán még számos foglyot hoztak. Az áradat sötétedéskor ért véget, de a vár falain kívül nem maradt abba a szabad rablás. Fülöp hallotta a sikoltásokat és kiáltásokat: a dúlás zajait. Csak éjfél felé csöndeseden el a lárma. A katonák addigra holtrészegre itták magukat a rabion borból, és beteltek az erőszakoskodással, úgyhogy több kárt nem okozhattak. Néhányan betántorogtak a várba, elhencegtek győzelmeikkel, veszekedtek, a fűbe okádtak, majd eldőltek, mint a zsák, és mély álomba merültek.
Fülöp is aludt, bár nem volt annyi helye, hogy lefeküdjék, hátát kénytelen volt a ketrec falának támasztani, s fölhúzni a térdét. Hajnalban ébredt, a hidegtől reszketve, de hasogató fejfájása,

szerencsére, tompa fájdalommá enyhült. Fölállt, hogy kinyújtóztassa a lábát, s a karjait az oldalához szorította, hogy egy kicsit átmelegedjék. A vár minden épülete zsúfolva volt. Az elöl nyitott fészerekben alvó embereket vett észre; a lovakat kívülről kötözték oda. Lábak meredeztek elő a sütöde és a konyha ajtajából. A maroknyi józan katona sátrakat vert föl. Mindenütt lovakat lehetett látni. A várudvar délkeleti sarkában, magas dombon emelkedett a lakótorony, vár a várban; vastag falait vagy féltucat faépület vette körül. A győztes fél főurai és lovagjai odabent alusszák ki a maguk dáridóját.
Fülöp gondolatai visszatértek az előző napi ütközet lehetséges következményeihez. Azt jelenti-e, hogy vége a háborúnak? Talán. Istvánnak felesége van, Matilda királyné, aki folytathatja a harcot, s Boulogne grófnője lévén francia lovagjaival még a háború kezdetén elfoglalta Dover várát, és most ellenőrzése alatt tartja Kent nagy részét. Habár most, hogy István fogságba esett, nemigen remélhet támogatást a főuraktól. Egy darabig még megtarthatja Kentet, de nem valószínű, hogy ennél többet elérhet.
Mindamellett Maud gondjai sem oldódtak még meg. Katonai győzelmét tartóssá kell tennie, meg kell nyernie az egyház támogatását, és meg kell koronáztatnia magát Westminsterben, ami, ha elég elszánt, és egy kis bölcsesség is szorult belé, alighanem sikerülni fog neki.
Ez pedig jót jelent Kingsbridge-re nézve, már amennyiben Fülöp kiszabadul innen, anélkül persze, hogy rásütnék István támogatójának bélyegét.
A nap nem sütött, de a levegő valamelyest fölmelegedett a nappal beköszöntével. Fülöp fogolytársai egymás után fölébredtek, s fel-felnyögtek

sebeik sajgása miatt. Szerencsésnek mondhatta magát, akit csak zúzódások éktelenítettek, de a hideg éjszaka után ők is rosszabbul érezték magukat, mert a ketrec fedele és oldalfalai csak minimális védelmet nyújtottak. Némelyikük jómódú polgár volt, mások az ütközetben foglyul ejtett lovagok. Akkor már legtöbbjük ébren volt, Fülöp megkérdezte:
– Látta valaki, mi történt Kingsbridge-i Richarddal?
Aliena érdekében azt remélte, hogy Richard élve megúszta a csatát. Egy, a fején véráztatta kötést viselő férfi válaszolt:
– Úgy küzdött, mint egy oroszlán. Amikor a dolgok rosszra fordultak, ő mozgósította a polgárokat.
– Él vagy meghalt?
A megszólaló lassan ingatta sebesült fejét.
– Azután már nem láttam.
– És William Hamleigh? – Magában azt kívánta, bárcsak esett volna el.
– Majdnem végig a király mellett volt. De a végén elmenekült. Láttam, amint a lován toronyiránt átvág a mezőn, jóval a sereg zöme előtt.
– Ó... – A halvány remény elillant. Úgy látszik, Fülöp gondjai nem oldódnak meg ilyen könnyen.
A beszélgetés abbamaradt, és a ketrecre csönd borult. A katonák is mozgolódni kezdtek odakint, macskajajukat gyógyítgatták, ellenőrizték, nem kelt-e lába zsákmányuknak, s hogy a túszaik sem szöktek-e meg, és reggelit vételeztek a konyháról. Fülöp kíváncsi volt, vajon a foglyoknak adnak-e enni Kell hogy adjanak, gondolta, különben éhen halnak, és nem lesz váltságdíj, de ki felelős e rengeteg ember élelmezéséért? Ezután azt latolgatta, vajon meddig kell itt maradnia. Fogvatartóinak üzenetet kell küldeniük Kingsbridge-be, váltságdíjat követelve. A

testvérek elküldik egyik társukat, hogy tárgyaljon szabadon bocsátásáról. Ki lesz az? Milius volna a legjobb, de Remigius, az alperjel, aki Fülöp távollétében a rendházat vezeti, esetleg valamelyik bizalmasát küldi, sőt talán maga jön el. Remigius mindent lassan csinál, még akkor is képtelen a gyors és határozott cselekvésre, ha a saját érdekéről van szó. Hónapokig is eltarthat a dolog. Fülöp elkomorult.
Más foglyok szerencsésebbek voltak. Nem sokkal napkelte után feleségek, fiák és rokonok kezdtek beszivárogni a várba, eleinte habozva és félénken, majd egyre bátrabban, hogy tárgyaljanak szeretteik szabadon bocsátásáról. Egy darabig alkudozni fognak a fogvatartókkal, arra hivatkoznak, hogy nincs pénzük, olcsó ékszereket és más értékeket kihalnak föl, azután megegyeznek, hazamennek, és nem sokkal később a megállapított váltságdíjjal, az esetek többségében pénzzel térnek vissza. A prédahalom egyre nőtt, a ketrecek pedig lassan kiürültek.
Délig a foglyok fele kiszabadult. A helybeliek – tételezte föl Fülöp. A maradék távoli városokból jöhetett ide, valószínűleg lovagok, akiket a csatában ejtettek foglyul. Ez a benyomása megerősödött, amikor a várkapitány sorra járta a ketreceket, és mindenkitől, aki még itt volt, megkérdezte, hogy hívják; a legtöbb fogoly a déli megyékből származó lovag volt. Fülöp észrevette, hogy az egyik ketrecben csak egy fogoly van, akit még kalodába is zártak, mintha kétszeresen biztosak akarnának lenni abban, hogy nem szökhet meg. Miután néhány percig figyelmesen vizsgálgatta, rájött, hogy kicsoda.
– Nézzetek oda! – szólt a maradék három fogolyhoz. – Arra ott, aki egyedül van! Az volna, akinek gondolom?
A többiek odanéztek.

– Krisztusomra, a király! – mondta egyikük, s a többi rábólintott.
Fülöp elnézte a sáros, világosbarna hajú férfit, akinek kezét-lábát beszorították a fakaloda nyílásaiba. Ugyanolyannak látszott, mint a többi fogoly. Tegnap még Anglia királya volt. Tegnap megtagadta Kingsbridge-től a vásárjogot. Ma pedig föl sem tud állni, ha nem engedik meg neki. A király azt kapta, amit megérdemelt, de azért Fülöp mégis sajnálta.
Kora délután enni adtak a foglyoknak. A katonáknak főzött ebéd langyos maradékát kapták meg, mégis mohón nekiestek. Fülöp hátrahúzódott, és hagyta, hogy a többiek majdnem az egészet megegyék, mert az éhséget alapvető emberi gyengeségnek tekintette, melyet időről időre le kell küzdeni, és minden kényszerű böjtöt jó alkalomnak tartott arra, hogy legyőzze a hús kísértését.
Miközben az üstöt kapargatták, a lakótorony körül élénk nyüzsgés támadt, s egy csapat főúr jelent meg. Ahogy lefelé jöttek a donjon lépcsőin, majd át a várudvaron, Fülöp megfigyelte, hogy ketten közülük pár lépéssel a csoport előtt járnak, és a többiek megkülönböztetett tisztelettel bánnak velük. Ők lehetnek Chesteri Ranulf és Gloucester! Robert – de nem tudta, melyikük melyik. István ketrecéhez mentek oda.
– Jó napot, Robert unokafivérem – szólalt meg István, jól megnyomva az utolsó szót.
A magasabbik válaszolt:
– Nem volt szándékomban, hogy kalodában töltsd az éjszakát. Parancsot adtam, hogy engedjenek ki, de a parancsot nem teljesítették. Ámde úgy látom, túlélted.
Egy papi ruhás alak vált ki a csoportból, és Fülöp ketrece felé tartott. Fülöp először nem figyelt rá, mert

István éppen azt kérdezte, mi a szándékuk vele, és hallani akarta a választ, de a pap beszólt hozzájuk:
– Melyiktek a kingsbridge-i perjel?
– Én vagyok az – felelte Fülöp.
A pap odaszólt az egyik katonának azok közül, akik Fülöpöt idehozták.
– Engedjétek ki ezt az embert!
Fülöp nem tudta mire verni a dolgot. Soha életében nem látta ezt a papot. Nyilván felfigyelt a nevére a névsorban, melyet a várkapitány állított össze előzőleg. De miért? Örült, hogy kiengedik ebből a kalickából, de nem akarta kimutatni az örömét; nem tudta, mi vár rá.
A katona tiltakozott:
– Ez az én foglyom!
– Már nem – mondta a pap. – Engedd ki!
– Miért engedjem ki váltságdíj nélkül? – harciaskodott a katona. A pap ugyanolyan keményen válaszolt:
– Először, mert se nem a király katonája, se nem ennek a városnak a polgára, úgyhogy bűnt követtél el, amikor tömlöcbe csuktad. Másodszor, mert szerzetes, tehát szentségtörést követtél el, amikor Isten szolgájára emelted a kezed. Harmadszor, mert Maud királynő titkára azt üzeni, hogy bocsásd szabadon, és ha megtagadod, egy szempillantás alatt te kerülsz a ketrecbe, úgyhogy mozgás!
– Jól van, na! – morogta a katona.
Fülöp megijedt. Azt a halvány reményt táplálta magában, hogy Maud sohasem szerez tudomást a bebörtönzéséről. Ha Maud titkára akarja látni, akkor ez a reménye füstbe ment.
– Gyere velem! – szólt rá a pap.
– Szabadon engednek? – kérdezte Fülöp menet közben.

– Gondolom, igen. – A papot szemlátomást meglepte a kérdése. – Nem tudod, kivel fogsz találkozni?
– Sejtelmem sincs.
A pap elmosolyodott:
– Akkor hadd legyen meglepetés!
Keresztülvágtak a várudvaron, és fölmentek a hosszú lépcsősoron, amely fölvezetett a dombra épült donjon kapujához. Fülöp törte a fejét, de fogalma sem volt, miért érdekli Maud titkárát éppen ő.
A pap nyomában bement a kapun. A kerek kővárat hátukkal a falnak támaszkodó, egyemeletes házak szegélyezték. Középütt kis udvar volt kúttal. A pap a házak egyikébe vezette Fülöpöt.
Bent egy másik pap állt a tűzhely előtt, háttal az ajtónak. Ugyanolyan alkatú volt, mint Fülöp: alacsony és sovány, de nem borotválta a fejét, és nem őszült. Valahogy ismerősnek tetszett hátulról. Fülöp alig akarta elhinni a szerencséjét. Széles mosoly ült ki az arcára.
A pap megfordult. Éppen olyan világító kék szeme volt, mint Fülöpnek, és ő is mosolygott. Kitárta a karját:
– Fülöp!
– Istennek hála! – kiáltott föl Fülöp. – Ferenc!
A fivérek összeölelkeztek, és Fülöp szeme megtelt könnyel.

A winchesteri vár királyi fogadóterme igencsak megváltozott. Eltűntek a kutyák, ugyanígy István király sima fatrónusa, a padok és az állatbőrök a falakról. Helyüket hímzett drapériák, tarka szőnyegek, édességgel teli tálak és festett székek foglalták el. A helyiséget virágillat töltötte be.
Fülöp mindig feszélyezetten érezte magát a királyi udvarban, egy király női udvar pedig egyenesen

szorongásra késztette. Egyedül Maud királynőtől remélheti, hogy visszakapja a kőbányát, és újra megnyithatja a vásárt, de nem bízott benne, hogy ez a gőgös, akaratos asszony igazságosan fog dönteni.
A királynő egy pompásan faragott, aranyozott trónuson ült, és harangvirágkék ruhát viselt. Magas és karcsú volt, sötét szeme büszke tekintetű, fekete haja fényes, egyenes szálú. A ruhája fölé derékban szűk, lefelé erősen bővülő selyemmentét húzott; ezt a viseletet őelőtte nem ismerték Angliában, de mostanában már sokan utánozzák. Tizenegy évig élt házasságban az előző urával, majd tizennégy évig a másodikkal, de még mindig nem nézett ki negyvenévesnek sem. Az emberek lelkesen magasztalták szépségét. Fülöp meglehetősen merevnek és barátságtalannak látta, de hát ő nemigen értett a nők megítéléséhez, lévén többé-kevésbé közömbös irántuk.
Fülöp, Ferenc, William Hamleigh és Waleran püspök meghajolt felé, és állva várakoztak. Maud egy ideig nem vett tudomást róluk, és tovább csevegett udvarhölgyével. A beszélgetés valami komolytalan témáról folyhatott, mert mind a ketten jókat nevettek, de Maud nem szakította félbe azért, hogy üdvözölje látogatóit.
Ferenc a közvetlen közelében dolgozott, és majdnem mindennap találkozott vele, de nem voltak jó barátok. Robert, a fivére, Ferenc korábbi munkaadója engedte át neki, amikor megérkezett Angliába, mert hozzáértő titkárra volt szüksége. Egyébként nem ez volt az egyetlen indok. Ferenc volt az összekötő fivér és nővér között, és rajta tartotta a szemét az indulatos Maudon. Fivér és nővér minden teketória nélkül elárulhatja egymást a királyi udvar árulással teli légkörében, és Ferencnek az volt a valódi szerepe, hogy

megnehezítse Maud számára, hogy bármit is tegyen alattomban. Maud tudta ezt, és el is fogadta, de Ferenccel való kapcsolata mégsem alakult könnyen.
Két hónap telt el a lincolni csata óta, és azóta Maudnak minden sikerült Henrik püspök szívélyesen fogadta Winchesterben (ezzel elárulta a saját fivérét, István királyt), összehívta a püspököket és az apátokat, akik királynővé választották, most pedig London városának elöljáróival tárgyalt, hogy nyélbeüsse a megkoronázását Westminsterben. A skóciai Dávid király, aki történetesen a nagybátyja volt, hivatalos látogatást készült tenni, mint egyik uralkodó a másiknál.
Henrik püspököt erősen támogatta a kingsbridge-i Waleran Bigod, és Ferenc szerint Waleran már rábeszélte William Hamleigh-t, hogy ássa el a csatabárdot, és nyilvánítsa ki hűségét Maud iránt. William most azért jött, hogy behajtsa jutalmát.
Együtt várakoztak négyen: William és támogatója, Waleran püspök, valamint Fülöp perjel és az ő támogatója, Ferenc. Ez volt az első alkalom, hogy Fülöp szemtől szembe láthatta Maudot. A külseje nem bátorította föl túlságosan: királyi megjelenése ellenére felületesnek tetszett.
Maud befejezte a csevegést, és diadalmas pillantással fordult feléjük, mint aki azt mondja: Látjátok, milyen kevéssé tartalak fontosnak benneteket, még az udvarhölgyem is előnyt élvez veletek szemben. Pár pillanatig merőn nézte Fülöpöt, amíg csak zavarba nem ejtette, s akkor így szólt:
– Nos, Ferenc, elhoztad hozzám az ikertestvéredet?
– A bátyámat, felséges asszonyom. A kingsbridge-i perjelt.
Fülöp ismét meghajolt.

– Túlságosan öreg és ősz vagyok ahhoz, felséges asszonyom – mondta –, hogy az ikertestvére lehetnék.
– Közönséges önlebecsülő megjegyzésnek szánta, melyet az udvaroncok mulatságosnak tartottak, ám a királynő nem méltányolta, és fagyos pillantást vetett rá. Ezért Fülöp úgy döntött, hogy többé nem próbál kellemkedni.
A királynő William felé fordult:
– És Sir William Hamleigh, aki a lincolni csatában oly vitézül harcolt a seregem ellen, de azóta belátta hibáját?
William meghajolt, és bölcsen hallgatott.
A királynő ismét Fülöp felé fordult:
– Arra kérsz, hogy adjam meg neked a vásártartás jogát?
– Igen, asszonyom.
– A vásárokból származó jövedelmet az utolsó pennyig a katedrális fölépítésére fogják fordítani – tette hozzá Ferenc.
– A hét melyik napján szándékozol vásárokat tartani? – kérdezte a királynő.
– Vasárnap.
Maud fölvonta kicsipkedett szemöldökét.
– Ti jámbor papok általában ellenzitek a vasárnapi vásárokat. Nem tartják távol az embereket a templomtól?
– A mi esetünkben nem – felelte Fülöp. – Az emberek azért jönnek hozzánk, hogy dolgozzanak az építkezésen, és egyúttal részt vegyenek a misén, azután pedig eladják, amit hoztak, és megvásárolják, amire szükségük van.
– Eszerint már tartottál vásárokat? – jegyezte meg a királynő élesen. Fülöp rájött, hogy melléfogott. Mintha saját magába rúgott volna. Ferenc mentette meg:

– Nem asszonyom, jelenleg nincsenek vásárok. Az egész magától alakult ki, de Fülöp perjel elrendelte, hogy szüntessék be, amíg nem kapja meg az engedélyt.
Ez igaz volt, de nem teljesen. Maud azonban, úgy látszott, elfogadja. Fülöp némán bocsánatért imádkozott Ferenc számára.
– Más vásár nincs a környéken?
– De igen, van – szólalt meg William –, Shiringben. És a kingsbridge-i vásárok elvonják a forgalmát.
– De hiszen Shiring húsz mérföldre esik Kingsbridge-től – jegyezte meg Fülöp.
– Felséges asszonyom – szólalt meg ismét Ferenc –, az a szabály, hogy a vásárok között legalább tizennégy mérföldnyi távolságnak kell lennie. E kritérium szerint Kingsbridge és Shiring nem lehet egymás versenytársa.
A királynő bólintott annak jeléül, hogy hajlandó elfogadni Ferenc hivatkozását a törvényre. Egyelőre, gondolta Fülöp, jól áll az ügyünk.
– Azt is kéred tőlem, hogy követ bányászhass Shiring grófjának kőbányájában – folytatta a királynő.
– Évekig megvolt ez a jogunk, de azután William elkergette a kőfejtőinket, sőt megölt öt...
– Kitől kaptad a jogot, hogy bányászhass? – szakította félbe Maud.
– István királytól...
– A trónbitorlótól?
– Asszonyom – szólalt meg gyorsan Ferenc –, Fülöp perjel természetesen elfogadja, hogy minden ediktum, melyet a trónbitorló István adott ki, érvénytelen mindaddig, amíg te nem erősíted meg.
Fülöp ugyan nem fogadta el, de belátta, hogy botorság volna ezt hangoztatnia.

– Azért zártam be a bányát – tört ki William –, hogy megtoroljam a törvénytelen vásártartást!
Hallatlan, gondolta Fülöp, milyen könnyen lehet egy nyilvánvalóan igazságtalan tettet elfogadhatóvá tenni az udvar előtt.
– Az egész perpatvar amiatt keletkezett, hogy István olyan ostobán kormányozta az országot – jegyezte meg a királynő.
Ekkor szólalt meg első ízben Waleran püspök:
– Ebben szívvel-lélekkel egyetértek veled, asszonyom – mondta kenetteljesen.
– Tudhatta volna, hogy abból csak baj lehet – folytatta a királynő –, ha az egyiknek odaadja a bányát, a másiknak pedig megengedi, hogy bányásszon benne. A bánya vagy az egyiké, vagy másiké kell hogy legyen.
Így igaz, gondolta Fülöp. És ha István országlásának szellemében akar eljárni, akkor a bányát Kingsbridge-nek adja.
– Úgy döntöttem – folytatta a királynő –, hogy a bánya legyen nemes szövetségesemé, Sir Williamé.
Fülöpnek elakadt a szívverése. A katedrálisépítés nem haladhat úgy, mint eddig, hanem bányászhat szabadon abban a kőfejtőben. Sőt, le kell állnia vele addig, amíg megpróbál valahogyan pénzt szerezni a kő megvásárlására. És mindez egy hóbortos nő szeszélye miatt!
– Köszönöm, asszonyom! – mondta William.
– Viszont – folytatta a királynő – Kingsbridge ugyanolyan vásárjogot kap, mint Shiring.
Fülöp ismét földerült. A vásárok jövedelme nem lesz ugyan elég a kőre, de mégis nagy segítség. Azt jelenti, hogy megint kuporgathatja a pénzt, mint kezdetben, de menni fog a dolog.

Maud mindkét félnek juttatott valamit. Talán nem is olyan üresfejű.
– Ugyanolyan vásárjogot, asszonyom, mint Shiring? – kérdezte Ferenc.
– Ezt mondtam.
Fülöp nem értette, miért teszi föl Ferenc újból a kérdést. Általában az volt a szokás, hogy amikor megadtak egy engedélyt, egy másik helyre utaltak, amely ugyanazt a jogot élvezte: így pártatlan, és kevesebbet kell írni. Fülöpnek pontosan ellenőriznie kell, mi áll a shiringi kartában. Lehetnek benne bizonyos megszorítások vagy külön privilégiumok.
– Így mind a ketten kaptatok valamit – jelentette ki Maud. – William a kőbányát, Fülöp perjel a vásártartást. Aminek ellenében mind a ketten fizettek nekem száz fontot. Végeztem – és elfordult tőlük.
Fülöp megdöbbent. Száz fontot! A kolostornak jelen pillanatban száz pennyje sincs. Hol hajtsa föl ezt a pénzt? Évekig is eltarthat, amíg a vásárokból be tud szedni ennyit. Ez az óriási követelés állandóan hátráltatni fogja az építkezést. Elképedten meredt Maudra, de ő szemmel láthatóan mélyen belemerült az udvarhölgyével folytatott csevelybe. Ferenc gyöngéden oldalba bökte. Fülöp szóra nyitotta a száját, de Ferenc a szája elé tartotta az ujját. De... – kezdte volna Fülöp, Ferenc azonban erélyesen megrázta a fejét.
Fülöp tudta, hogy Ferencnek igaza van. Vállát leeresztette, mint aki elismeri a vereségét. Tehetetlenül fordult sarkon, s távozott a felséges asszony színe elől.

Ferencre szemmel láthatólag nagy hatással volt, amit Fülöp mutatott neki Kingsbridge-ben.

– Tíz évvel ezelőtt jártam erre, akkor szörnyen lehangolóan festett az egész. Csakugyan életet leheltél belé – mondta.
Nagyon meghatotta az írószoba, a szkriptórium, amelyet Tamás épített, amíg Fülöp Lincolnban időzött. Egy kis épület volt a káptalanterem mellett, nagy ablakokkal, kéményes kandallóval, írópolcok sorával és egy nagy tölgyfa szekrénnyel a könyvek számára. Máris négy fráter dolgozott a magas polcok előtt állva: madártollból faragott tollal írtak pergamenlapokra. Hárman másoltak: az egyik Dávid király zsoltárait, a másik Máté evangéliumát, a harmadik Szent Benedek törvényeit. A negyedik, Timoteus testvér Anglia krónikáján dolgozott, de mert a világ teremtésével kezdte, Fülöp attól tartott, hogy sohasem fogja befejezni. Az írószoba kicsi volt, Fülöp nem akart fölöslegesen sok követ elvonni a katedrálistól, de meleg, száraz és világos; pontosan erre van szükségük.
– A kolostornak szégyenletesen kevés könyve van, és mert megfizethetetlenül drágák, ez az egyetlen módja, hogy kialakítsuk a gyűjteményünket magyarázta Fülöp.
Az írószoba alatt műhelyt rendeztek be, ahol egy öreg szerzetes tanított két nováciust arra, hogyan kell úgy kinyújtani a birkabőrt, hogy pergamenként lehessen használni, hogyan kell tintát készíteni, és hogyan kell a lapokat könyvvé összefűzni.
– Majd el is adhatsz a könyvekből – jegyezte meg Ferenc.
– Ó igen, az írószoba költsége sokszorosan meg fog térülni.
Kiléptek az épületből, és végigmentek a kerengőn. Ez az óra a tanulás ideje volt. A szerzetesek legtöbbje olvasgatott, néhányan meditáltak – ami gyanúsan

hasonlított a semmittevésre, miként Ferenc ironikusan megjegyezte. A kerengő északnyugati sarkában húsz iskolásgyerek latin igéket recitált. Fülöp megállt, s kinyújtotta az ujját:
– Látod azt a kisfiút a pad szélén?
– Aki egy palára írogat, s közben kidugja a nyelve hegyét?
– Ez az a csecsemő, akit az erdőben találtál.
– Már ekkora?
– Öt és fél éves, és jóval érettebb a koránál. Ferenc ámultán csóválta a fejét:
– Hogy repül az idő! Hogy érzi magát?
– A testvérek alaposan elkényeztetik, de majd kigyógyul belőle. Ahogy te meg én.
– Kik a többiek?
– Részben novíciusok, részben a helyi kereskedők és kisnemesek gyermekei, akik nálunk tanulnak írni és számolni.
A klauzúrát maguk mögött hagyva, az építési terület felé indultak. Az új katedrális keleti oldala már több mint feléig elkészült. A hatalmas oszlopok két sora negyven láb magasra nyúlt, és valamennyi között boltív feszült. Az árkádok fölött fokozatosan kiformálódott a galéria. Az árkádsor mögött elkészült a mellékhajók alacsonyabb fala, a kiugró támfalakkal együtt. Miközben körüljárták az épületet, Fülöp látta, hogy a kőművesek most azokat a félboltozatokat szerkesztik meg, amelyek a támfalak tetejét a galéria tetejéhez kötik, hogy a támfalak elbírják a tető súlyát.
Ferenc ámult-bámult.
– És ezt mind te csináltad, Fülöp. Az írószobát, az iskolát, az új templomot, sőt azt a sok új házat is a városban... mindez azért lett, mert te lehetővé tetted.
Fülöp meghatódott. Ezt még soha senki nem mondta

neki. Ha őt kérdezik, azt feleli, hogy Isten áldása kísérte erőfeszítéseit. De a szíve mélyén érezte, hogy Ferenc igazat mondott: ez a virágzó, lüktető város az ő műve. Az elismerés szívet-lelket melengetően hangzott, különösen, hogy oly igényes és kétkedésre hajlamos öccsétől származott. Tamás mester észrevette őket, és odajött hozzájuk.
– Bámulatosan sokat haladtál – dicsérte meg Fülöp.
– Igen, de nézz csak oda! – mutatott Tamás a kolostorudvar északkeleti sarka felé, ahol a kőfejtőből származó követ halmozták föl. Általában sok száz kő volt ott szépen egymásra rakva, de most talán vagy huszonöt hevert a földön. – Sajnos, bámulatos előrehaladásunk következtében fölhasználtuk az egész készletünket.
Fülöp lelkesedése elszállt. Minden, amit elért, kockázatossá vált Maud kemény döntése miatt.
Végigmentek az építési terület északi oldalán, ahol a legtöbb kőműves dolgozott: kalapácsokkal és vésőkkel faragták megfelelő formájúra a köveket. Fülöp megállt az egyik mögött, és egy darabig figyelte a munkáját. Egy oszlopfőn dolgozott, azon a nagy, kiugró kövön, amely az oszlopok tetejére kerül. Könnyű kalapáccsal és kis méretű vésővel levélmintát faragott az oszlopfőre. A levelek erősen kidomborodtak, és nagyon finom vonalúak voltak. Fülöp még jobban meglepődött, amikor látta, hogy a kőfaragó a fiatal Jancsi, Tamás mostohafia.
– Azt hittem, Jancsi még csak inas – jegyezte meg.
– Az is. – Tamás továbbindult, és amikor hallótávolságon kívül voltak, így folytatta: – A fiú fantasztikus. Vannak itt olyanok, akik már akkor köveket faragtak, amikor ő még meg sem született, de egyik sem mérkőzhet vele ügyességben. – Zavartan

elnevette magát. – És még csak nem is a saját fiam!
Tamás saját fia, Alfréd már fölszabadult, és saját inasai meg segédei voltak, de Fülöp tudta, hogy Tamás nem használja a csapatát nagyobb tudást igénylő munkákra. Fülöp kíváncsi volt, vajon hogyan éli ezt meg Tamás.
Tamás gondolatai visszatértek a vásárjogért fizetendő összeg gondjához.
– Persze, a vásár sok pénzt fog hozni.
– De nem eleget. Úgy ötven fontra lehet számítani az első években. Tamás gondterhelten bólintott:
– Ez éppen csak arra elég, hogy kifizessük a követ.
– Valahogy még csak elboldogulnánk, ha nem kellene megfizetni Maudnak azt a száz fontot.
– És mi van a gyapjúval?
A gyapjút, ami Fülöp pajtáiban fölhalmozódott, néhány hét múlva szándékoztak értékesíteni a shiringi gyapjúvásáron, és hozzávetőleg bejön belőle száz font.
– Ebből akarok Maudnak fizetni, de akkor egy teljes évig semmim se marad a mesteremberek bérére.
– Nem tudnál kölcsönkérni?
– Már megtettem. Többet nem fognak kölcsönözni a zsidók. Megérdeklődtem, amíg Winchesterben voltam. Nem adnak kölcsönt, ha nem biztosak benne, hogy vissza is tudom fizetni.
– És Aliena?
Fülöp meghökkent. Sohasem gondolt arra, hogy tőle kérjen kölcsön. Aliena pajtáiban még több gyapjú gyűlt össze. A gyapjúvásár után kétszáz fontja is lehet.
– De neki kell a pénz a megélhetésére. És a keresztények nem számíthatnak föl kamatot. Ha kölcsönadja a pénzét, nem marad neki vásárlásra. Ámbátor... – Eszébe jutott, hogy Aliena meg akarta

vásárolni az egész évi gyapjútermését. Talán kisüthetnének valamit... – Mindenesetre beszélek vele. Otthon van?
– Azt hiszem. Ma reggel láttam.
– Gyere, Ferenc, egy igen figyelemreméltó fiatal nővel fogsz megismerkedni.
Otthagyták Tamást, és sietve kimentek a városba. Alienának két egymás melletti háza volt a perjelség nyugati falával szemben. Az egyikben lakott, a másikat raktárnak használta. Jómódban élt. Valami megoldást kell találni arra, hogy segítsen a kolostornak kifizetni Maud uzsorakövetelését a vásárjogért. Fülöp agyában lassan alakot öltött egy gondolat.
Alienát a raktárban találták meg, éppen egy ökrös szekér rakományát vizsgálta át, amely magasan meg volt rakva gyapjút tartalmazó zsákokkal. Hasonló brokátmentét viselt, mint Maud királynő, és a haját fehér vászon főkötő takarta. Egész külseje tiszteletet parancsolt, mint mindig; a két férfi, aki a gyapjús zsákokat emelgette le a szekérről, szó nélkül engedelmeskedett utasításainak. Mindenki tisztelte, mindamellett – furcsamód – nem voltak bizalmas barátai. Melegen köszöntötte Fülöpöt.
– Amikor a lincolni csatáról hallottunk, nagyon féltünk, hátha téged is megölnek – mondta. Szemében valódi aggodalom tükröződött. Fülöpöt meghatotta, hogy az emberek aggódtak érte. Bemutatta Alienát Ferencnek.
– Kivívtad az igazságodat Winchesterben? – érdeklődött Aliena.
– Nem teljesen – felelte Fülöp, – Maud királynő megadta a vásárjogot, de megtagadta a bányászatot. Az egyik többé-kevésbé kiegyenlíti a másikat. De száz fontot követel tőlem a vásárjogért.
Aliena megdöbbent.

– Ez rettenetes! Megmondtad neki, hogy a vásárok jövedelmét a katedrális építésére akarod fordítani?
– Persze.
– De honnan szerzel száz fontot?
– Azt gondoltam, hogy te segíthetnél.
– Én? – Aliena ettől még jobban meghökkent.
– Néhány hét múlva eladod a gyapjúdat a flamandoknak, és legalább kétszáz fontod lesz.
Aliena gondterheltnek látszott.
– Örömmel neked adnám, de akkor miből veszek jövőre gyapjút?
– Emlékszel, hogy meg akartad venni az enyémet is?
– Igen, de most már késő. Én a szezon elején akartam megvenni. Amellett nemsokára te magad is eladhatod.
– Arra gondoltam, nem adhatnám-e el neked a jövő évi gyapjút. Aliena fölhúzta a szemöldökét.
– De az még nincs meg.
– Nem adhatnám el neked előre?
– Nem értem, hogyan.
– Egyszerűen. Te most adod a pénzt. Én pedig jövőre adom oda a gyapjút. Aliena szemlátomást nem tudta, hogyan fogadja ezt az ajánlatot; még sohasem hallott ilyesfajta üzletkötésről. Fülöp sem: csak az imént találta ki.
– Valamivel alacsonyabb árat volnék kénytelen ajánlani, mint amennyit akkor kapnál, ha várnál – kezdte Aliena lassan és tűnődve. – Mi több, előfordulhat, hogy a gyapjú ára jövő nyárra magasabb lesz, mint az idén. Amióta benne vagyok a szakmában, évről évre így van.
– Akkor én veszítek egy keveset, te pedig nyersz egy keveset – mondta Fülöp. – Viszont még egy évig folytathatom az építkezést.
– És mit fogsz tenni azután?

– Nem tudom. Esetleg eladom neked a következő évi gyapjút.
– Így már értem – bólintott Aliena.
Fülöp megfogta a kezét, és belenézett a szemébe.
– Ha megteszed, Aliena, megmented a katedrálist! – mondta hevesen. Aliena nagyon ünnepélyesnek látszott.
– Egyszer te mentettél meg engem, nem emlékszel?
– De.
– Akkor most én teszem ezt veled.
– Áldjon meg az Isten! – Túláradó örömében megölelte, aztán eszébe jutott, hogy hiszen nő, és gyorsan elengedte. – Nem is tudom, hogyan köszönjem meg. Sejtelmem sem volt, mihez kezdjek.
Aliena felnevetett.
– Nem vagyok benne biztos, hogy megérdemlek ekkora hálát. Úgy számítom, hogy igencsak jól járok ezzel az egyezséggel.
– Remélem is.
– Igyunk egy kupa bort áldomásul! Csak előbb kifizetem a fuvarost. Az ökrös szekér üres volt, és a zsákok ott sorakoztak rendben a raktárban.
Fülöp és Ferenc kiment, miközben Aliena elszámolt a fuvarossal. A nap már lemenőben volt, és az építőmunkások elindultak haza. Fülöp lelkesedése visszatért. Minden akadály ellenére megtalálta a módját a munka folytatásának. Köszönöm, Istenem, hogy elküldted hozzám Alienát! – fohászkodott magában.
– Azt nem mondtad, hogy ilyen szép – jegyezte meg Ferenc.
– Szép?... Gondolom, az.
Ferenc fölnevetett:
– Fülöp, te vak vagy. Egyike a legszebb nőknek, akiket

valaha is láttam. Olyan szép, hogy még egy papot is rávehet arra, hogy levesse a csuhát.
Fülöp éles pillantást vetett rá.
– Nem volna szabad így beszélned.
– Bocsánat.
Aliena kijött, bezárta a raktárt, azután bementek a házába. Tágas épület volt, benne egy nagy szoba és külön hálókamra. Egy söröshordó állt a sarokban, a mennyezetgerendáról egy egész sonka lógott le, s az asztalt fehér abrosz takarta. Egy középkorú nőcseléd a vendégek számára bort töltött egy tülökből az ezüstserlegekbe. Aliena kényelemben él. De ha ilyen szép, tűnődött Fülöp, vajon miért nem ment még férjhez. Kérőkben nem volt hiány, a megye minden valamirevaló ifja udvarolt neki, de valamennyit kikosarazta. Fülöp annyira hálás volt neki, hogy azt szerette volna, ha boldog. Az ő esze azonban még mindig a gyakorlati kérdések körül forgott.
– Csak a shiringi gyapjúvásár után lesz pénzem – mondta, miután ittak az egyezségükre.
Fülöp Ferenc felé fordult:
– Maud hajlandó lesz várni?
– Meddig?
– A vásárt szerdához három hétre tartják. Ferenc bólintott:
– Megmondom neki. Várni fog.
Aliena kioldozta a főkötőjét, és megrázta sötét, göndör haját. Fáradtan sóhajtott.
– Túl rövidek a napok. Sohasem jut idő mindenre. Még több gyapjút szeretnék fölvásárolni, de akkor több szekeret kell szereznem, hogy fölvigyem Shiringbe.
– És jövőre még több gyapjúd lesz – jegyezte meg Fülöp.
– Az volna jó, ha rávehetnem a flamandokat, hogy

jöjjenek ide vásárolni. Sokkal egyszerűbb lenne, mint beszállítani a gyapjút Shiringbe.
– Meg lehet csinálni – szólt közbe Ferenc. Mindketten kíváncsian néztek rá.
– Hogyan? – kérdezte Fülöp.
– Tarts itt gyapjúvásárt.
Fülöp kezdte érteni, mi jár az eszében.
– Megtehetnénk?
– Maud pontosan ugyanolyan jogokat adott neked, mint Shiringnek. Én magam írtam le a charta szövegét. Ha Shiringben tarthatnak gyapjúvásárt, akkor itt is.
– Csodálatos volna! – kiáltott föl Aliena. – Nem kellene elszekereznünk ezzel a sok zsákkal Shiringbe. Megköthetnénk az üzletet itt, és behajózhatnánk a gyapjút egyenesen Flandriába.
– Ez a legkevesebb! – kiáltotta Fülöp lelkesen. – Egyetlen heti gyapjúvásár annyit hoz, mint egy egész évi vasárnapi vásározás. Ebben az évben persze már elkéstünk vele, hiszen senki sem tud róla. De az idei shiringi vásáron elterjeszthetjük a hírt, hogy jövőre magunk is rendezünk vásárt, pontosan közölve az időpontot minden vásárlóval...
– Nagy változást jelentene ez Shiringre nézve – jegyezte meg Aliena. – Hiszen te meg én voltunk a legnagyobb eladók a megyében, és ha mi ketten elmaradunk, a shiringi vásár forgalma a szokásosnak a felét sem éri el.
– William Hamleigh sok pénzt fog veszíteni – szúrta közbe Ferenc. – Olyan dühös lesz, mint egy megvadult bika.
Fülöp nem tudta leküzdeni borzongató ellenérzését. William pontosan olyan, mint egy megvadult bika.
– No és? – vette át a szót ismét Aliena. – Ha Maud megadta az engedélyt, belevághatunk. William semmit

se tehet ellene.
– Remélem, nem! – mondta Fülöp hevesen. – Igazán remélem, hogy nem.

TIZEDIK FEJEZET

Szent Ágoston napján délben abbahagyták a munkát. Az építők legtöbbje megkönnyebbült sóhajjal fogadta a déli harangszót. Általában napkeltétől napnyugtáig dolgoztak, hetente hat napon át, így szükségük volt az ünnepnapokon a pihenésre. Jankó – akit mióta megnőtt, már Jancsinak szólítottak – azonban túlságosan belemerült a munkájába, s nem hallotta a harangszót.
Egészen megigézte az a lehetőség, hogy a kemény sziklából puha, gömbölyded formákat faraghat, A kőnek is van akarata, és ha megpróbálna valami olyasmit alakítani belőle, amit nem akar, szembeszállna vele: a vésője lepattanna róla, vagy túlságosan mélyre hatolna, és elrontaná a munkát. De ha egyszer már megismerkedett az előtte fekvő szikladarabbal, át is tudta alakítani. Minél nehezebb volt a feladat, annál inkább vonzotta. Kezdte úgy érezni, hogy a Tamás igényelte díszítő faragás túlságosan egyszerű. A hullámvonalak, rombuszok, farkasfogak, csigavonalak untatták, s még ezek a levelek is olyan merevek és egyformák. Természetesnek ható, szabálytalan és hajlékony leveleket akart faragni, a tölgyfa, kőris és nyírfa valóságos leveleinek természethű mását, de ezt Tamás nem fogja engedni. Legszívesebben persze históriai jeleneteket szeretett volna kifaragni, Ádámot és Évát, Dávidot és Góliátot, meg az utolsó ítéletet, szörnyetegekkel és ördögökkel, meztelen alakokkal,

de ezt még csak kérni sem merte.
Tamás most abbahagyatta vele a munkát:
– Ünnepnap van, fiú. Amellett még mindig az inasom vagy, és azt akarom, hogy segíts rendet rakni. Minden szerszámot el kell zárni ebédig.
Jancsi letette a kalapácsát meg a vésőjét, és óvatosan elhelyezte a követ, amelyen Tamás pajtájában dolgozott, majd körbejárta vele az építési területet. A többi inas már javában takarított, félresöpörték a szertehányt kőszilánkokat, homokot, megszáradt malterdarabokat és faforgácsot. Tamás fölvette a szintezőjét és körzőit, miközben Jancsi összeszedte a mérőrúdjait és függőónjait, és mindent behordtak a pajtába.
Tamás a pajtában tartotta a rudakat; hosszú vaspálcák voltak, keresztmetszetük szabályos négyzet, és mind nyílegyenes és egyforma hosszú. Külön faládában tartotta őket, amelyen lakat lógott. Ezek voltak a mérővesszők.
Miközben tovább szedegették a terepen a malterdarabokat és a szertehagyott lapátokat, Jancsi a mérővesszőkön töprengett.
– Milyen hosszú egy rúd? – kérdezte.
Néhány kőműves meghallotta, és nevetni kezdett. Gyakran találták mulatságosnak a kérdéseit.
– Egy rúd az egy rúd – mondta Kurta Eduárd, az apró termetű, pisze orrú, cserzett bőrű, öreg kőműves.
Szívesen ugratták az inasokat, különösen akkor, ha egyúttal alkalmuk nyílt rá, hogy tudásukat fitogtassák. Jancsi gyűlölte, ha kinevették a tudatlansága miatt, de most nem vette zokon, mert érdekelte a dolog.
– Nem értem – mondta békésen.
– Egy hüvelyk az egy hüvelyk, egy láb az egy láb, egy rúd meg egy rúd magyarázta Eduárd.

Eszerint a rúd egy mértékegység.
– De hány láb van egy rúdban?
– Aha. Az attól függ. Lincolnban tizennyolc. Kelet-Angliában tizenhat... Tamás közbeszólt, hogy érthetőbb választ adjon:
– Ezen a vidéken tizenöt láb tesz ki egyet.
– Párizsban nem is használják a rudat, csak a yardot – jelentette ki egy középkorú kőművesnő.
– A templom egész tervrajza a rúdhosszon alapul – mondta Tamás Jancsinak. – Hozz ide egyet, megmutatom! Ideje, hogy megértsd ezeket a dolgokat. – S odaadott neki egy kulcsot.
Jancsi bement a pajtába, és kivett a ládából egy rudat. Jó nehéz volt. Tamás szívesen magyarázott, Jancsi pedig szívesen hallgatta. Az építési terület szerkezete olyan bonyolult mintát alkot, mint amikor a brokátot szövik, és minél jobban érti, annál érdekesebbnek látja.
Tamás az oldalhajó végében, a félig elkészült szentély nyitott oldalánál, a majdani kereszteződésnél állt. Fogta a rudat, és letette a földre, úgy, hogy befogta az oldalhajó szélességét.
– A külső faltól az árkádsor támoszlopainak közepéig egy rúd a távolság. Átfordította a rudat. – Innen a főhajó közepéig pedig megint egy rúd. – Megint átfordította, és akkor pontosan a szemközti támoszlop közepéig ért. A főhajó két rúd széles. – Megint átfordította, és így elérte a másik mellékhajó falát. – Az egész templom négy rúd széles.
– Értem – bólintott Jancsi. – és minden két oszlop közti fülkének egy rúd hosszúnak kell lennie.
Tamás egy kicsit bosszúsan nézett rá:
– Ezt ki mondta neked?
– Senki. De a mellékhajók fülkéi négyzet alakúak,

tehát ha egy rúd szélesek, akkor ugyanolyan hosszúnak kell lenniük. És a főhajó fülkéi nyilván ugyanolyan hosszúak, mint a mellékhajókéi.
– Nyilván – bólintott Tamás. – Filozófusnak kellene lenned. – Hangjából büszkeséggel vegyes ingerültség csendült ki. Tetszett neki, hogy Jancsi ilyen gyors fölfogású, de ingerelte, hogy a kőművesmesterség titkait ilyen könnyen meg tudja fejteni egy kamasz.
Jancsit sokkal jobban lefoglalta ez a pompás logika, semhogy Tamás érzékenységére figyeljen.
– Akkor a szentély négy rúd hosszú – mondta –, az egész templom pedig tizenkettő lesz, ha majd elkészül. – Újabb talány ütött szöget a fejébe. – De milyen magas lesz?
– Hat rúd. Három az árkádsor tetejéig, egy a galéria és kettő a gádorfal.
– De mi az értelme annak, hogy mindent a rúdra alapozol? Miért nem építed csak úgy, találomra, mint egy házat?
– Először, mert így olcsóbb. Az árkádsor minden íve azonos, így újra fölhasználhatjuk ugyanazt a sémát. Minél kevesebb különböző formájú és méretű kőre van szükségünk, annál kevesebb sablont kell készíteni. És így tovább. Másodszor, leegyszerűsít minden műveletet, kezdve a falazástól, minthogy mindennek alapja a négyzetrúd, egészen a falak festéséig, mert így könnyebb kiszámítani, mennyi mészre lesz szükség. És minél egyszerűbb valami, annál kevesebb hibát követünk el. Egy építkezés legköltségesebb része: a hibák. Harmadszor, ha minden a rúdmértéken alapul, szebb lesz a templom. A szépség lelke az arányosság.
Jancsi lelkesen bólintott. Teljesen megbűvölte ez a harc, amely egy ilyen izgalmas és nagyszabású

építkezés szabályok közé szorításáért folyik. Az a megjegyzés, hogy a rendszeresség és az ismétlés elve leegyszerűsítheti az építést, ugyanakkor harmonikus épületet eredményez, csábító gondolatnak tetszett. De abban nem volt biztos, hogy az arányosság a szépség lelke. Szerette a vad, indázó, rendetlen dolgokat – a magas hegyeket, az öreg tölgyeket és Aliena haját.

Mohón befalta az ebédet, azután északi irányba tartva, kiment a faluból. Meleg, kora nyári nap volt, s már mezítláb járt. Amióta az anyjával Kingsbridge-be jött, és elkezdett dolgozni, időnként szívesen visszament az erdőbe. Először azzal töltötte az időt, hogy megszabadult a fölösleges energiától: futott és ugrált, fára mászott, és vadkacsákra lődözött a parittyájával. Muszáj volt megszoknia új, magasabb, erősebb testét. Lassacskán elmúlt ennek az újdonsága is. Ha mostanában kijött az erdőbe, inkább gondolkodott. Olyasféléken, hogy miért mondják szépnek azt, ami arányos, miért nem dőlnek össze a házak, és milyen érzés volna, ha Aliena mellét megsimogatná?
Évek óta imádta messziről. A képe szüntelenül előtte lebegett, amióta először látta, amint lefelé jött a lépcsőn Earlscastle-ban, és úgy gondolt rá, mint egy mesebeli hercegnőre. Azóta is ilyen távoli alak maradt számára. A leány elbeszélgetett Fülöp perjellel, Tamás mesterrel, Malakkiással, a zsidóval és más kingsbridge-i jómódúakkal és hatalmasokkal, de Jancsinak sohasem volt alkalmas ürügye rá, hogy megszólítsa. Csak nézte, amint imádkozik a templomban, vagy átlovagol a hídon, vagy sütkérezik a napon a háza előtt, télen drága bundában, nyáron

pedig a legfinomabb vászonból varrt ruhában, szép arca körül azzal a vad, engedetlen hajával. Mielőtt aludni tért, arra gondolt, milyen is volna, ha lehúzná róla azt a ruhát, meztelenül láthatná, és gyöngéden megcsókolná puha ajkát.
Az elmúlt hetekben ettől a reménytelen álmodozástól levert és dühös lett. Már nem érte be azzal, hogy messziről nézze, hallja, amint másokkal beszélget, s hogy képzeletben szerelmeskedjék vele. Valóságos élményekre vágyott.
Volt néhány magakorú leány, aki ezt megadhatta volna neki. Az inasok sokat beszélgettek egymás közt arról, hogy a kingsbridge-i fiatal nők közül melyik kapható meg, s ez vagy az pontosan mit enged meg egy fiatalembernek. A legtöbb meg akarta őrizni lányságát a lakodalomig, úgy, ahogy az egyház tanítja, de hát vannak bizonyos dolgok, amiket meg lehet tenni, s az ember leánya attól még szűz marad, legalábbis ezt állították az inasok. A leányok mind azt gondolták, hogy Jancsi egy kicsit furcsa – valószínűleg igazuk van, gondolta –, de egyik-másik izgatónak tartotta a furcsaságát. Egyik vasárnap, mise után beszélgetésbe elegyedett Edittel, egyik inastársa húgával, de amikor arról kezdett beszélni, mennyire szereti a köveket faragni, a leány vihogni kezdett. A következő vasárnapon Annával, a szabó szőke hajú leányával sétált ki a mezőre. Neki már nem mondott valami sokat, inkább megcsókolta, majd azt ajánlotta, feküdjenek le a zöldellő árpamezőn. Újból megcsókolta, és megérintette a mellét. A leány lelkesen visszacsókolta, majd elhúzódott tőle, és azt kérdezte:
– Ki ő?
Jancsi éppen abban a pillanatban gondolt Alienára, és

villámcsapásként érte a kérdés. Megpróbálta elütni, és újból megcsókolni a lányt, de ő elfordította az arcát:
– Akárki is, boldog lehet! – mondta.
Visszamentek Kingsbridge-be, és amikor elváltak, Anna így szólt:
– Ne pazarold arra az időt, hogy megpróbálod elfelejteni. Úgysem sikerül. Te egyedül őt akarod, úgyhogy az a legjobb, ha igyekszel is megkapni. – Kedvesen rámosolygott, majd hozzátette: – Csinos arcod van. Nem lesz olyan nehéz, mint gondolod.
Kedvessége elkedvetlenítette, kivált azért, mert az inasok szerint egyike volt azoknak, akiket meg lehet kapni, és mindenkinek elmondta, hogy ma megpróbálkozik vele. Most ez a hősködés annyira gyerekesnek tetszett, hogy elszégyellte magát. De ha megmondja neki a szeretett nő nevét, akire szüntelenül gondol, Anna esetleg nem fogja bátorítani. Ő és Aliena az elképzelhető legkevésbé összeillő pár. Aliena már huszonkét éves, ő pedig csak tizenhét, Aliena egy gróf leánya, ő pedig csak egy fattyú, Aliena jómódú gyapjúkereskedő, ő meg csak egy üres zsebű inas. S ami még rosszabb, a leány híres arról, hány kérőt kosarazott ki. A megye minden valamirevaló fiatalura és minden jómódú kereskedő legidősebb fia eljött Kingsbridge-be, hogy a szépet tegye neki, és előbb-utóbb valamennyi csalódottan távozott. Mit várhat az, aki semmi mást nem tud fölajánlani, mint a csinos arcát?
Egyetlen közös vonásuk, hogy mindketten szeretik az erdőt. Ebben kivételek: a legtöbb ember többre becsüli a mezők és a falvak biztonságát, és távol tartja magát az erdőtől. De Aliena gyakran kisétál a közeli erdőbe, ahol talált egy elrejtett tisztást, és szívesen elüldögél ott. Jancsi már látta egyszer-kétszer. A leány nem

vette észre őt. Olyan nesztelenül lépkedett, ahogy gyerekkorában tanulta, amikor gyakran az erdőből kellett megszereznie az élelmet.
Most e felé a tisztás felé tartott, anélkül, hogy tudta volna, mit fog tenni, ha ott találja a leányt. Azt tudta, mit szeretne tenni: lefeküdni mellé, és simogatni a testét. Beszélgethetne vele, de miről? A magakorú leányokkal könnyen szót értett. Editet azzal bolondította, hogy „én nem hiszem el azt a sok rosszat, amit a bátyád mondott rólad”, és persze Edit tudni akarta, miféle szörnyűségeket hallott róla. Annától kertelés nélkül megkérdezte: Nem akarsz sétálni velem a mezőn ma délután? De amikor most az első, Alienához intézendő mondatot készítgette magában, az agya csődöt mondott. Nem tudott segíteni azon, hogy úgy gondol rá, mint aki az idősebb nemzedékhez tartozik. Olyan komoly és felelősségteljes! Tudta, hogy nem mindig volt ilyen: tizenhét éves korában még nagyon is játékosnak látta. Azóta szörnyű bajok érték, de annak a játékos kedvű leánykának is ott kellett lennie valahol a higgadt nőben. Jancsi emiatt még izgatóbbnak érezte.
Közben odaért ahhoz a tisztáshoz. Az erdő elcsöndesedett a délutáni hőségben. Jancsi nesztelenül lépdelt az aljnövényzet közt. Előbb akarta meglátni, mint ahogy a leány észrevenné őt. Még mindig nem volt biztos benne, hogy nyugodtan képes közeledni hozzá. Legjobban attól félt, hogy elriasztja. Azon a napon beszélt vele utoljára, amikor visszajöttek Kingsbridge-be, azon a pünkösdvasárnapon, amikor az a sok-sok hívő jött a katedrálist építeni, és akkor sem azt mondta neki, amit kellett volna, s ennek az volt a következménye, hogy négy év alatt alig egy-két szót váltottak. Nem szívesen követett volna el hasonló

balfogást.
Pár perccel később kikukkantott egy bükkfa törzse mögül, és meglátta őt. Ma különösen szép helyet választott. Egy kis vízesés zuhant alá a mohos kövekkel szegélyezett, mély gödörbe. A nap rásütött a vízre és a kövekre, de pár yarddal odébb a bükkfák árnyékot kínáltak. Aliena a megszűrt fényben ült és olvasott.
Jancsi meghökkent. Egy nő olvas? A szabad ég alatt? Az egyetlen emberfajta, aki olvas, a szerzetesek, de közülük is a legtöbb csak a misekönyvet. Amellett szokatlan könyv is volt, sokkal kisebb, mint az apátság könyvtárának kötetei: mintha eleve nők számára készítették volna, vagy olyasvalaki számára, aki magával akarja vinni. Annyira meglepődött, hogy elfeledkezett a szégyellősségéről. Keresztültört a bokrok közt, és kilépett a tisztásra.
– Mit olvasol? – kérdezte.
A leány fölugrott, és megrettenve nézett rá. Megijesztettem! – ébredt rá Jancsi. Roppant esetlennek érezte magát, és attól félt, megint balul fogott hozzá a dologhoz. Aliena jobb keze a bal ruhaujja felé lendült. Jancsi emlékezett rá, hogy hajdan a tőrét rejtegette ott. Talán még most is. Egy pillanattal később a leány ráismert, és félelme éppoly gyorsan elszállt, ahogy jött. Megkönnyebbültnek látszott, majd – Jancsi bosszúságára – enyhén ingerültnek. Nem örül, hogy lát – gondolta –, és a legszívesebben sarkon fordult volna, hogy eltűnjék az erdőben. De mikor lesz megint alkalma rá, hogy beszélgessen vele? Így hát maradt, és elviselte barátságtalan pillantását.
– Sajnálom, hogy megijesztettelek – mondta.
– Nem ijesztettél meg! – tiltakozott a leány.

Tudta, hogy ez nem igaz, de nem akart ellenkezni vele. Inkább megismételte eredeti kérdését:
– Mit olvasol?
Aliena az ölébe ejtett könyvre pillantott, és megint megváltozott az arckifejezése: most szomorkásnak látszott.
– Ezt a könyvet az atyám vette nekem utolsó normandiai útján. Hazahozta, és néhány nappal később börtönbe vetették.
Jancsi közelebb somfordált, és a nyitott könyvre pillantott.
– Franciául van? – kérdezte.
– Honnan tudod? – lepődött meg Aliena. – El tudod olvasni?
– Igen. De azt hittem, hogy a könyveket latinul írják.
– Majdnem mindet. De ez más. Ez egy költemény. Úgy hívják, hogy Sándor-regény.
Lám, mégis beszélgetek vele! – ujjongott magában Jancsi. Csodálatos! De mit mondjak neki ezután? Hogyan folytassam?...
– Aha... Miről szól?
– Egy királyról, akit Nagy Sándornak hívtak. Hogyan hódította meg a Kelet csodálatos országait, ahol a szőlőtőkén drágakövek teremnek, és a növények beszélni tudnak.
Jancsit ez annyira érdekelte, hogy megfeledkezett félelméről.
– Hogyan beszélhetnek a növények? Van szájuk?
– Azt nem mondja meg.
– Gondolod, hogy igaz történet?
Aliena érdeklődve pillantott rá, ő pedig belenézett abba a szép, sötét szemébe.
– Nem tudom. Mindig eltűnődöm rajta, vajon igazak-e a mesék. A legtöbb ember nem törődik vele, csak

szereti őket.
– Kivéve a papokat. Ők mindig azt mondják, hogy a szentek történetei igazak.
– Azok persze hogy igazak!
Jancsi éppoly bizalmatlan volt a szentek történeteit illetően, mint minden egyébbel szemben, de az anyja, aki ezt a bizalmatlanságot belé nevelte, arra is megtanította, hogy legyen tapintatos. Így hát nem vitatkozott. Pillantásával igyekezett elkerülni Aliena keblét, amely éppen szemhatárának peremére esett: tudta, hogy ha lejjebb pillant, a leány tudni fogja, mit néz. Megpróbált arra gondolni, mit mondjon még.
– Én rengeteg történetet tudok – mondta. – A Roland-éneket meg Orániai Vilmos zarándoklatát...
– Hogyhogy tudod őket?
– El tudom szavalni.
– Mint egy jokulátor?
– Mi az a jokulátor?
– Olyan ember, aki ide-oda vándorol, és történeteket ad elő.
Ez új volt Jancsi számára.
– Még sohasem hallottam ilyen emberről.
– Franciaországban sok van belőlük. Gyermekkoromban sokszor magával vitt az atyám. Szerettem a jokulátorokat.
– De mit csinálnak? Csak állnak az utcán és beszélnek?
– Attól függ. Ünnepnapokon elmennek az urak váraiba. Azután vásárokon adnak elő. Szórakoztatják a zarándokokat a templom előtt. A nagyuraknak néha saját jokulátoruk van.
Így hát Jancsi nemcsak beszélgetett vele, de olyan beszélgetést folytatott, amilyet egyetlen más kingsbridge-i lánnyal sem. Biztos volt benne, hogy ő

meg Aliena az egyedüli a városban – nem számítva az anyját –, aki tud a francia verses regényekről. Van valami, ami mindkettőjüket érdekli, és arról beszélgetnek. Ez a tudat annyira izgalmasnak tetszett, hogy elveszítette a fonalat, amitől zavarba jött, és ostobának érezte magát. Szerencsére a leány folytatta:
– A jokulátor rendszerint hegedül, miközben elmondja a történetét. Gyorsan és hangosan, amikor csatákról van szó, lassan és édesen, amikor két ember szerelméről, és döcögősen, ha mulatságos rész következik.
Jancsinak tetszett az ötlet: háttérmuzsika, amely kihangsúlyozza a történet csúcspontjait.
– Bárcsak tudnék hegedülni! – jegyezte meg.
– Tényleg tudsz szavalni? – kérdezte a leány.
Jancsi alig bírta elhinni, hogy csakugyan érdekli, hogy kérdéseket tesz föl őróla. S az arca még bajosabb, amikor kíváncsi.
– Az anyám megtanított néhányra. Tudod, mi az erdőben éltünk. Csak mi ketten. Akkor sok történetet mesélt nekem.
– De hogyan tudsz rájuk visszaemlékezni? Némelyik elmondása napokig tart!
– Nem tudom. Ez ugyanolyan, mint hogy ismerem az erdőt. Az ember nem ismerheti az egész erdőt, de bárhol van, tudja, merre kell mennie. – Megint belepillantott a könyvbe, és valami szöget ütött a fejébe: – Itt mások a rímek.
Aliena ezt nem egészen értette.
– Milyen szempontból?
– Jobbak. A Roland énekben például oltalma – hatalma a rím, a te könyvedben harangot – galambot. Egészen másfajta rímek. De jobbak, sokkal jobbak.

Tetszenek nekem.
– Nem mesélnél... – Most félénknek látszott. – Nem mesélnél el valamit a Roland-énekből?
Jancsi kicsit változtatott a helyzetén, hogy láthassa. A leány bensőséges pillantása, boszorkányos szemének mohó csillogása valósággal fojtogatta. Nagyot nyelt, majd belekezdett:

Érzi Roland, hogy immár halni fog.
Agya veleje fülén kicsorog.
Vitézeinek üdvöt könyörög,
magáért meg Szent Gáborhoz rebeg.
Fogja a kürtjét, félti hírét, a jót.
Jobbjában kardja, Durendal mered.
Nyílszálltányira a vad parlagok
közt Spanyolország felé támolyog.
Két szép fa, négy nagy márványkő van ott,
ahol egy fennsíkra felhághatott.
Hanyatt dőlve a zöld fűre lerogy,
elalél, merthogy immár halni fog.

Szünetet tartott, Aliena pedig fölkiáltott:
– Tudod! Csakugyan tudod! Mint egy jokulátor!
– Most már látod, mit értek rímen?
– Igen, de én magukat a történeteket szeretem. – Szeme csillogott a gyönyörűségtől. – Mesélj még!
Jancsi majdnem elájult a boldogságtól.
– Ha akarod... – mondta erőtlenül. Belenézett a szemébe, és belekezdett a második szakaszba.

Szent Iván napjának első eseménye a kenyérjóslás volt. Mint számtalan más dologban, ebben is volt némi babonaság, ami nyugtalanította Fülöpöt. De ha minden olyan szokást üldöz, amely a régi vallásban

gyökerezik, a hagyományok felét be kellene tiltani, ám azok valószínűleg akkor is dacolnának parancsaival, úgyhogy inkább tapintatos toleranciát tanúsított a legtöbb iránt, és legföljebb egy-két túlzás ellen indított szigorú hadjáratot.
A szerzetesek asztalokat állítottak föl a fűben a rendház nyugati falánál. A konyhai cselédek már hordták a gőzölgő üstöket át az udvaron. A perjel egyben a majorság ura, így az ő kötelmei közé tartozott, hogy a jeles ünnepeket emlékezetessé tegye bérlői számára. Fülöp azt a politikát folytatta, hogy az ételt bőkezűen méri, az italt szűkmarkúan. Úgyhogy csak gyönge sört szolgáltatott föl, bort nem. Ennek ellenére mindig akadt öt-hat javíthatatlan, aki minden ünnepnapon az eszméletlenségig leitta magát.
Kingsbridge vezető polgárai Fülöp asztalánál kaptak helyet: Tamás mester a családjával, a különféle kézművesmesterek, beleértve Tamás idősebbik fiát, Alfrédot is, továbbá a kereskedők, közöttük Aliena, de Malakkiás, a zsidó nem; ő majd később, a mise után csatlakozik az ünneplőkhöz.
Fülöp csöndet kért, és elmondta az asztali áldást, majd odaadta a találgatócipót Tamásnak. Ahogy teltek az évek, Fülöp egyre jobban becsülte Tamást. Nem sok ember akad, aki kimondja azt, amit gondol, és azt teszi, amit mond. Tamás a meglepetésekre, válságokra és csapásokra a következmények higgadt mérlegelésével, a károk fölbecsülésével és a legjobb válasz megfogalmazásával válaszolt. Fülöp szeretettel pillantott rá. Tamás ma erősen különbözött attól az embertől, aki öt évvel ezelőtt munkáért könyörögve állított be a kolostorba. Akkor a végsőkig elcsigázott, ösztövér, sőt sovány volt, csontjai már-már átdöfték esőtől-széltől cserzett bőrét. Az elmúlt években kitelt,

különösen azóta, hogy visszajött az asszonya. Nem kövér, de hús borítja erős csontjait, és szeméből régen eltűnt az a kétségbeesett kifejezés. Ma kiváló minőségű ruhát viselt: lincolni, zöld ujjast, puha bőrcipőt és ezüstcsatos övet.
Fülöpnek kellett föltennie a kérdést, amire majd a kenyér fog válaszolni:
– Hány évig tart, amíg befejezzük a katedrálist?
Tamás tört egy darabkát a kenyérből. Apró, kemény magokat sütöttek bele, és ahogy kiköpte a magokat a tenyerébe, mindenki hangosan számolt. Néha előfordult, hogy valakinek úgy tele lett maggal a szája, hogy az asztal körül senki sem tudott olyan sokáig számolni, de ma – ennyi kereskedő és mesterember jelenlétében – nem fenyeget ez a veszély. A válasz harminc volt. Fülöp úgy tett, mintha megijedne.
– Olyan sokáig éljek! – mondta Tamás, és mindenki nevetett.
Tamás továbbadta a kenyeret a feleségének, Ilonának. Fülöp nagyon óvatos volt ezzel az asszonnyal. Akárcsak Maud királynő, ő is hatalommal bír a férfiak fölött, és ebben nem mérkőzhet vele. Azon a napon, amikor Ilonát elküldték az apátságból, megdöbbentő dolgot művelt, amire Fülöp azóta sem szívesen gondol. Biztos volt benne, hogy soha többé nem mutatkozik, de rémületére egy év múlva visszajött, és Tamás könyörgött Fülöpnek, hogy bocsásson meg neki. Nagyon okosan azzal érvelt, hogy ha isten meg tudta bocsátani a bűnét, akkor Fülöpnek sincs joga megtagadni tőle a bocsánatot. Fülöp gyanította, hogy az asszony nem éppen bűnbánó fajta. De Tamás azon a napon kérte, amikor a sok-sok hívő jött, megmentvén a katedrálist, és Fülöp az ösztöne ellenére teljesítette Tamás kívánságát. A plébánián esküdtek meg, egy kis

fatemplomban, amely még a perjelségnél is régebben épült a faluban. Ilona azóta illedelmesen viselkedik, és eddig nem adott okot Fülöpnek arra, hogy megbánja döntését. Ennek ellenére nyugtalankodott miatta.

– Hány férfi szeret téged? – kérdezte Tamás.
Ilona letört egy parányi darabkát, s ezen mindenki nevetett. Ebben a játékban a kérdések legtöbbje enyhén kétértelmű. Fülöp tudta, hogy ha ő nem lenne itt, sokkal trágárabb kérdések hangzanának el.
Ilona három magot számolt össze. Tamás pontosabban akarta tudni.
– Megmondom, hogy hívják a három szerelmemet – jelentette ki Ilona, és Fülöp remélte, hogy nem fog semmi sértőt mondani. – Az első Tamás. A második Jancsi. A harmadik pedig Alfréd.
Mindenki megtapsolta a ravasz választ, és a kenyér továbbvándorolt az asztal körül. Tamás leánya, Márta következett, aki tizenkét éves volt és szégyenlős. A kenyér azt jósolta, hogy három férje lesz, ami fölöttébb valószínűtlennek látszott.
Márta Jancsinak továbbította a kenyeret, s közben Fülöp fölfedezte szemében a rajongást, amiből nem volt nehéz rájönnie, hogy isteníti mostohafivérét.
Jancsi izgatta Fülöpöt. Csúnya kisfiú volt azzal a sárgarépa színű hajával, sápadt bőrével és kidülledő, kék szemével, de most, hogy legénnyé cseperedett, a vonásai szabályossá váltak, s az arca olyan vonzó, hogy az idegenek megfordulnak utána és megbámulják. De a természete éppoly vad, mint az anyjáé. Nagyon fegyelmezetlen, s fogalma sincs, mit tesz engedelmeskedni. Mint kőművesinasnak szinte semmi hasznát nem lehet venni, mert ahelyett, hogy egyenletes ütemben keverné a maltert, és rakosgatná

a kőműves keze alá a köveket, legszívesebben az egész napi adagot fölhalmozná, hogy aztán eltűnjön, és valami egészen mást csináljon. Mindig eltűnik. Egyik nap úgy találta, hogy a helyszínen lévő kövek egyike sem felel meg különleges faragási igényeinek, ezért anélkül, hogy bárkinek is szólt volna, elment a kőbányába, és kiválasztotta azt a követ, amelyik tetszett neki. Két nap múlva huzattá haza egy kölcsönkért pónilóval. De az emberek megbocsátják a vétkeit, részben azért, mert valóban kivételes képességű kőfaragó, részben pedig azért, mert olyan szeretni való; ezt a vonását Fülöp véleménye szerint szinte bizonyos, hogy nem az anyjától örökölte. Fülöp olykor eltűnődött rajta, vajon mihez kezd Jancsi az életben. Ha papnak menne, könnyen eljuthatna akár a püspökségig is.
– Hány év múlva fogsz megházasodni? – kérdezte Márta.
Jancsi is apró darabokat tört le, nyilván szeretne mielőbb megnősülni. Fülöp azon töprengett, vajon gondol-e már valakire. Jancsi szemmel láthatóan bosszúsan vette tudomásul, hogy tele lett a szája maggal, és amikor összeszámolták, maga volt a megtestesült méltatlankodás. Harmincegy jött ki!
– Akkor már negyvennyolc éves lennék! – tiltakozott
Mindenki roppant mulatságosnak találta a dolgot, kivéve Fülöpöt, aki ellenőrizte a számítást, helyesnek találta, és elbámult, hogyan tudta ilyen gyorsan kiszámítani. Még Milius, a pénztárnok sem tudta volna.
Jancsi Aliena mellett ült. Fülöpnek eszébe jutott, hogy a nyár folyamán többször látta őket együtt. Valószínűleg azért, mert mind a kettő olyan jó eszű. Kingsbridge-ben nem sok ember akad, akivel Aliena az ő színvonalán tudna beszélgetni, viszont Jancsi,

féktelen természete ellenére, érettebb, mint a többi inas. Fülöpöt mégis bosszantotta a barátságuk, mert öt év nagy különbség az ő körükben.

Jancsi továbbadta a cipót Alienának, és ugyanazt a kérdést tette föl neki, mint amit neki tettek föl:

– Hány év múlva fogsz férjhez menni?

A többiek felhördültek, mert túlságosan könnyű ugyanazt kérdezni. A játék lényege éppen az agyafúrtság és a csúfolódás. De Aliena, aki kikosarazott kérői számáról volt híres, nagy nevetést idézett elő azzal, hogy teletömte a száját kenyérrel, annak jeléül, hogy nem szándékozik férjhez menni. De huncutsága nem járt sikerrel: mindössze egyetlen magot köpött ki.

Ha jövőre akar férjhez menni – gondolta Fülöp –, akkor a vőlegény még nem jelent meg a színen. Persze nem hitt a kenyér jóserejében. Inkább az a valószínű, hogy vénlányként fog meghalni, hacsak nem vesztette el már a lányságát: a fáma szerint William Hamleigh elcsábította vagy megerőszakolta.

Aliena továbbadta a kenyeret az öccsének, Richardnak, de Fülöp nem hallotta, mit kérdezett tőle. Még mindig a leány körül jártak a gondolatai.

Váratlanul sem Fülöpnek, sem Alienának nem sikerült ebben az évben az egész gyapjút eladnia. A maradék nem sok, kevesebb, mint Fülöp készletének egytizede, Alienának pedig még annyi sem maradt a nyakán, valahogy mégis elbátortalanította a dolog. Attól tartott, hogy Aliena visszavonja azt az ígéretét, hogy előre megvásárolja tőle a jövő évi hozamot, de mégsem hagyta cserben, és százhét fontot fizetett neki.

A shiringi gyapjúvásár nagy eseménye Fülöpnek az a bejelentése volt, hogy a jövő évtől Kingsbridge is tart vásárt. Legtöbben örömmel fogadták az ötletet, mert a

William Hamleigh által kivetett helypénzek és vámok uzsorának is beillettek, és Fülöp jóval alacsonyabbra tervezte őket. William gróf egyelőre nem reagált a bejelentésre.
Fülöp nagyjából úgy érezte, hogy a perjelség jövője sokkal fényesebbnek ígérkezik, mint hat hónappal ezelőtt. Leküzdötte azt a gondot, melyet a kőbánya elzárása okozott, és visszaverte Williamnek azt a kísérletét, hogy betiltassa az ő vásárait. A vasárnapi vásárok ismét virágoztak, és fedezték a Marlborough közelében lévő bányából vásárolt kő tetemes költségét. A válság ellenére a katedrális építése megszakítás nélkül folyt, pedig már-már kivihetetlennek látszott. Fülöp egyetlen oka az aggodalomra az volt, hogy Maudot még mindig nem koronázták meg. Jóllehet vitán felül övé a hatalom, és a püspökök is elfogadták, amíg nem kerül sor a koronázásra, tekintélye csupán katonai erején nyugszik. István felesége, Matilda még mindig tartja Kentet, a londoni magisztrátus pedig fölöttébb kétértelmű magatartást tanúsít. Elég egy csipetnyi balszerencse vagy egyetlen hibás döntés, és a királynő megbukik, ugyanúgy, ahogy a lincolni csata megbuktatta Istvánt, és akkor megint kitör az anarchia.
Nem szabad borúlátónak lennem – mondta magában Fülöp. Végignézett az asztal körül. A játék befejeződött, és mindnyájan derekasan nekiláttak az ebédnek. Csupa becsületes, jószívű ember, aki keményen dolgozik, és eljár a templomba. Isten gondot fog viselni rájuk.
Zöldséglevest, borssal és gyömbérrel fűszerezett sült halat és kacsát, végül pirossal és zölddel csíkozott gyümölcskocsonyát adtak föl az asztalra. Ebéd után fogták a Ideákat, és bevonultak a félig kész

templomba, a színielőadásra.
Az ácsok vásznat feszítettek két keretre, melyeket az oldalhajók keleti oldalán helyeztek el, elzárva az oldalhajó fala és az első oszlop közötti területet. Az alakoskodó szerzetesek már ott voltak a kulisszák mögött, várva, hogy beléphessenek a főhajóba, és eljátsszak a történetet. Az a szakálltalan, angyalarcú novícius, akire Szent Adolphus szerepét osztották, a főhajó végében feküdt egy asztalon, fehér lepellel letakarva, ami azt jelképezte hogy halott, és igyekezett visszafojtani a kuncogását.
Fülöp ugyanolyan vegyes érzelmekkel tekintett a színjáték elé, ahogy az iménti kenyérjóslást szemlélte. Oly könnyen a parlagiság és tiszteletlenség mocsarába tévedhetnek! De az emberek annyira szeretik, hogy ha nem engedné, megcsinálnák a templomon kívül, és az ő felügyelete híján esetleg még szentségtörőbb lenne. Amellett éppen a színjátékot előadó szerzetesek kedvelték legjobban. Az, hogy álruhát öltöttek, másvalakinek a bőrébe bújtak, sőt szentségtörő módon viselkedtek, egy kicsit fölszabadította őket. Talán mert egész életükben olyan ünnepélyesen kell viselkedniük.
A színjáték előtt rendes misét tartottak, melyet a sekrestyés igencsak rövidre fogott. Ezután Fülöp tömören ismertette Szent Adolphus makulátlan életét és csodatevéseit. Majd elfoglalta helyét a hallgatóság soraiban, hogy végignézze az előadást.
A baloldali kulissza mögül előlépett egy tagbaszakadt alak, olyasféle jelmezben, amely első pillantásra valami formátlan, tarka ingnek látszott, de amikor közelebbről szemügyre vették, kiderült, hogy csak egy darab élénk színekre festett vászon, melyet köréje csavartak és megtűztek. Az arca is be volt festve, és

tömött pénzes zsákot cipelt, ő volt a Gazdag barbár. Öltözékét elismerő mormogással nyugtázták, ami nevetésbe csapott át, amikor fölismerték a jelmez alatt Bernát testvért, a szakácsot, akit mindenki ismert és kedvelt.
Föl-alá lépkedett, hadd csodálja meg mindenki, majd az első sorban ülő gyerekekhez szaladt, ijedt sikításokat csalva ki belőlük, azután fölmászott az oltárhoz, miközben úgy tekingetett maga köré, mint aki biztos akar lenni abban, hogy egyedül van, és az oltár mögé rejtette a pénzes zsákot. A közönség felé fordult, kacsintott, és így szólt:
– Ezek a buta keresztények nem merik ellopni az ezüstömet, mert azt hiszik, hogy Szent Adolphus védelmezi. Haha! – s visszavonult a kulissza mögé.
Az ellenkező oldalon megjelent egy csapat zsivány, fakardokkal és fejszékkel; arcuk korommal és mésszel volt bemaszatolva. Félelmetes pofákat vágva körülcserkészték a főhajót, amíg csak egyikük meg nem pillantotta az oltár mögött a zsákot. Vita következett: ellopják-e vagy sem? A Jó zsivány azt állította, hogy biztosan balszerencsét hozna rájuk, a Rossz zsivány pedig azt, hogy egy halott szent nem árthat nekik. Végül elvitték a pénzt, és bevonultak a sarokba, hogy megszámolják.
Visszajött a Barbár, mindenhol kereste a pénzét, végül tajtékzó haragra gerjedt. Odament Szent Adolphus sírjához, és megátkozta, amiért nem óvta meg a kincset.
Ekkor a Szent fölemelkedett koporsójából.
A Barbár rémülten hőkölt hátra. A Szent nem törődött vele, és elindult a zsiványok felé. Drámai módon egymás után végzett velük, pedig mindössze az ujját bökte feléjük. A zsiványok kínkeserves haldoklási

jeleneteket produkáltak: ide-oda gurultak, vonaglottak, torz formákba tekeredtek, és iszonyú pofákat vágtak.
A Szent csak a Jó zsiványt kímélte meg, aki most visszatette a pénzt az oltár mögé. Ekkor a Szent a publikum felé fordult, és így szólt:
– Vigyázzatok mind, akik kételkedtek Szent Adolphus hatalmában!
A közönség éljenzett és tapsolt. A színészek arcukon bárgyú mosollyal álltak még egy ideig a színen. A darab szándéka természetesen a moralitás, de Fülöp tudta, hogy az emberek leginkább a különös és torz jeleneteket élvezték: a Barbár tombolását és a zsiványok haláltusáját.
Amikor a taps abbamaradt, Fülöp fölállt, köszönetet mondott a szülészeknek, és bejelentette, hogy nemsokára kezdődik a futóverseny a folyó parti legelőn.

Ez volt az a nap, amikor az ötéves Jonatán fölfedezte, hogy már nem ő a leggyorsabb futó Kingsbridge-ben. A gyerekek versenyében állt rajthoz, most is a külön neki varrt szerzetesi csuhában, és harsogó nevetés tört ki, amikor a dereka köré tűrte, és kis popsiját fölfedve nekilódult. Nála nagyobb gyerekekkel versenyzett, és az utolsók közt ért célba. Amikor észrevette, hogy veszített, olyan megdöbbenés és csalódás ült ki az arcára, hogy Tamásnak majd megszakadt érte a szíve, és gyorsan fölkapta, hogy megvigasztalja.
Tamás és a perjelség árvája között fokozatosan valamiféle sajátos rokonság alakult ki, de a faluban senki sem sejtette, hogy ennek titkos oka van. Tamás az egész napját a kolostor falai között töltötte, ahol Jonatán szabadon futkározott, így hát óhatatlanul is minduntalan egymásba botlottak, és Tamás abba a korba került, amikor az ember saját gyermekei már túl nagyok ahhoz, hogy babusgassa őket, de még nincsenek unokák, ezért néha élénken érdeklődik mások kisgyermekei iránt. Amennyire Tamás tudta, senkinek sem fordult meg a fejében, hogy ő Jonatán apja. Ha gyanakodtak is valamire, inkább arra, hogy Fülöp az igazi apa. Ez sokkal természetesebb lett volna, ámbátor Fülöp elszörnyedt volna, ha a fülébe jut.
Jonatán meglátta Áront, Malakkiás nagyobbik fiát, kibújt Tamás öleléséből, és csalódását feledve, odaszaladt a barátjához.
Mialatt az inasok versenyfutása folyt, Fülöp leült a fűbe Tamás mellé. Nagyon meleg, napsütéses idő volt, és Fülöp borotvált fejét verítékcseppek lepték el. Tamás csodálata évről évre nőtt Fülöp iránt. Ahogy körülnézett a versengő fiatalokon, az árnyékban

bóbiskoló öregeken és a folyóban pancsoló gyerekeken, arra gondolt, hogy mindezt Fülöp tartja össze. Ő kormányozza a falut, ő szolgáltat igazságot, ő dönti el, hol épüljenek új házak, ő simítja el a veszekedéseket, ő foglalkoztatja a férfiak javát, akár műit a perjelség cselédjeit, akár az építkezésen, ő vezeti a perjelséget, ami az egész szervezet dobogó szíve. Megvédi a mohó főurakkal szemben, tárgyal az uralkodónővel, és állja a sarat a püspökkel szemben. Mindezek a napsütésben versengő, jól táplált emberek bizonyos fokig Fülöpnek köszönhetik a jólétüket. Maga Tamás rá a legjobb példa.
Tamás nagyon is tudatában volt Fülöp könyörületességének, hogy megbocsátott Ilonának. Igazán nagy dolog, ha egy szerzetes meg tudja bocsátani azt, amit az asszony elkövetett. És oly sokat jelent Tamásnak! Amikor Ilona elment, még a katedrálisépítés örömét is beárnyékolta magánya. Most, hogy megint itt van, teljesnek érzi a boldogságot. Ilona továbbra is akaratos, türelmetlen, kötekedő és néha őrjítő, de ez valahogy eltörpül amellett, hogy mint lámpásban a bél, úgy ég, lobog benne a szenvedély, bevilágítva az ő életét is.
Tamás és Fülöp most azt a versenyt figyelte, amelyben a fiúknak tótágast kellett járniuk. Jancsi nyerte meg.
– Kivételes fiú – jegyezte meg Fülöp.
– Bizony, nem sokan tudnak ilyen gyorsan tótágast járni – bólintott Tamás. Fülöp nevetett:
– Csakugyan. De én nem a testi ügyességére gondoltam.
– Tudom. – Jancsi okosság a jó ideje gyönyörűség és keserűség forrása volt Tamás számára. Jancsi eleven érdeklődést tanúsít az építés iránt – ami Alfrédból

mindig hiányzott –, és Tamás élvezettel tanítgatta a szakma fogásaira. De Jancsiban nincs semmi tapintat, és minden teketória nélkül vitába száll az öregebbekkel. Pedig sokszor jobb elhallgatni a fölényünket, de Jancsi ezt még mindig nem tanulta meg, hiába gáncsoskodik vele annyi év óta Alfréd.
– A fiút taníttatni kell! – folytatta Fülöp.
Tamás fölvonta a szemöldökét. Jancsit tanítják, hiszen inas.
– Hogy érted ezt?
– Meg kell tanulnia szépen írni, latinul beszélni és olvasni az ókori filozófusokat.
Tamást a hallottak még nagyobb zavarba ejtették.
– Mivégre? Hiszen kőműves lesz belőle.
Fülöp a szemébe nézett.
– Biztos vagy benne? Az a fajta, aki nem azt teszi, amit elvárnak tőle.
Tamás ezen sohasem gondolkodott el. Vannak fiatalok, akik nem az elvárásoknak megfelelően viselkednek: főurak fiai, akik nem hajlandók háborúzni, királyi gyermekek, akik kolostorba vonulnak, parasztfattyak, akikből püspök lesz. Igaz, ami igaz, Jancsi is ebbe a típusba tartozik.
– És mit gondolsz, mit fog csinálni?
– Attól függ, mit tanul – felelte Fülöp. – De én szeretném az egyház számára megkapni.
Tamás meglepődött: Jancsi annyira nem hasonlít egyházi emberre! Furcsamód maga is megbántódott egy kicsit, ő arra számított, hogy Jancsiból építőmester lesz, és rettenetesen csalódott volna, ha a fiú más pályát választ.
Fülöp nem vette észre Tamás boldogtalanságát.
– Istennek a legjobb, legokosabb fiatalemberekre van szüksége. Nézd azokat az inasokat, akik abban

versengenek, ki tud magasabbra ugrani! Akármelyikük alkalmas arra, hogy ács, kőműves vagy kőfaragó váljék belőle. De hányból lehet püspök? Csak egyből: Jancsiból.
Ez bizony igaz – gondolta Tamás. Ha Jancsinak módja nyílik rá, hogy fényes egyházi előmenetelt érjen el, olyan erős pártfogóval a háta mögött, mint Fülöp, akkor meg kell próbálnia, mert akkor sokkal nagyobb gazdagságra és hatalomra tehet szert, mint amennyit kőművesként remélhet.
– Pontosan mire gondolsz? – kérdezte vonakodva.
– Azt akarom, hogy Jancsiból novícius legyen.
– Szerzetes?! – Ez még valószínűtlenebbül hangzott, mint hogy pap legyen belőle. A fiú még egy építkezés fegyelmét sem bírja ki, hogyan viselné el a kolostori élet szigorú szabályait?
– Ideje nagy részét tanulással töltené – mondta Fülöp. – Megtanulna mindent, amire a novíciusok főnöke meg tudja tanítani, és én is adnék neki leckéket.
Ha egy fiúgyermek belép a rendbe, az a szokás, hogy a szülők nagylelkű ajándékot adnak a kolostornak. Tamás kíváncsi volt, vajon mibe kerülne neki ez az ajánlat.
Fülöp kitalálta a gondolatát.
– Tőled nem várom el, hogy ajándékot adományozz a kolostornak mondta. – Elég, ha a fiadat engeded át Istennek.
Fülöp nem tudta, hogy Tamás már adott egy fiút a kolostornak: a kis Jonatánt, aki most a folyó sekély vizében pancsikolt, megint dereka köré gyűrve a csuhácskáját. De Tamás tudta, hogy érzelmeit el kell fojtania, Fülöp ajánlata igazán nagylelkű, nyilván nagyon kell neki Jancsi. Jancsi számára pedig fantasztikus lehetőség. Minden apa odaadná a jobb

karját, hogy ilyen ragyogó pályára irányíthassa a fiát. Tamás árnyalatnyi neheztelést érzett, amiért nem saját fia, Alfréd, hanem a mostohafia előtt nyílik ilyen páratlan lehetőség. De az érzés méltatlan volt, és igyekezett elfojtani. Örülnie kell és bátorítania Jancsit, s mindenekfölött reménykednie, hogy a fiú majd csak beletanul a kolostori fegyelembe.

– Hamarosan el kellene kezdem – tette hozzá Fülöp –, még mielőtt szerelembe esik valami leányzóval.

Tamás bólintott. A réten eközben tetőpontjára ért a nők versengése. Elgondolkodva figyelte, s csak pillanatokkal később vette észre, hogy Ilona halad az élen. Aliena szorosan a sarkában van, de amikor odaértek a célvonalhoz, Ilona valamivel még mindig előbbre volt. Győzelemittasan emelte föl a karját.

Tamás rámutatott:

– Nem engem kell meggyőzni, hanem őt.

Alienát meglepte, hogy Ilona legyőzte. Ilona túlságosan fiatal ahhoz képest, hogy már van egy tizenhét éves fia, de még így is legalább tíz évvel idősebb őnála. Egymásra mosolyogtak, ahogy ott álltak lihegve és izzadtan a célban. Aliena megfigyelte, hogy Ilonának sovány, erős, barna lába van és karcsú, de csupa izom felsőteste. Az erdőben töltött évek szívóssá tették.

Jancsi odajött, hogy gratuláljon anyjának a győzelemhez. Aliena tudta, hogy ők ketten nagyon szeretik egymást. Teljesen különböznek egymástól: Ilona haja barna, mélyen ülő szemei aranybarnák, Jancsi pedig vörös hajú és kék szemű. Biztosan az apjára hasonlít, gondolta Aliena. Soha egy szó nem hangzott el Jancsi apjáról, Ilona első férjéről. Talán szégyellik.

Ahogy elnézte kettejüket, arra gondolt, hogy Jancsi bizonyára emlékezteti Ilonát elvesztett férjére. Talán ezért szereti olyan nagyon. Talán a fiú az egyetlen, ami megmaradt neki az imádott férfiból. A testi hasonlóság nagyon sokat számít. Alienát is emlékeztette néha Richard az apjukra, egy-egy pillantással vagy mozdulattal, és ilyenkor elárasztotta a szeretet iránta, ám ez nem akadályozta meg abban, hogy azt kívánja, bárcsak a jelleme hasonlítana jobban az övére.
Tudta, hogy nincs oka elégedetlenkednie Richarddal, aki elment a háborúba, és bátran verekedett; ennél többet nem is kívánhat tőle. De ezekben a napokban sok mindennel elégedetlen volt. Jómódban és biztonságban él, van otthona, cselédei, szép ruhái, ékszerei és tekintélye a városban. Ha bárki megkérdezi, azt mondja: boldog. De a felszín alatt nyugtalanság gyötörte. Sohasem csökkent lelkesedése a munkája iránt, de némelyik reggel arra gondolt, ugyan mit számít, milyen ruhát vesz föl, vagy milyen ékszert visel. Senkit sem érdekel, hogy néz ki, hát miért izgassa őt? Sajátos módon a teste annál többet foglalkoztatta. Ahogy járt-kelt, érezte, hogy rezeg a melle. Ha lement arra a partszakaszra, ahol a nők szoktak fürdeni, zavarba ejtette, milyen dús a szőrzete. Ha lovon ült, tudatában volt, mely testrészei érintkeznek a nyereggel. Ezt különösen furcsának találta. Mintha valaki megpróbálna átlátni a ruháján, és ő maga volna a kukucskáló. Ő maga ostromolná saját szemérmét.
Kimerülten nyúlt el a fűben. A két melle közt és a combja belső oldalán patakzott róla a veríték. Türelmetlenül terelte gondolatait sürgetőbb gondok felé. Az idén nem adta el az egész gyapjúkészletét.

Nem az ő hibája: a legtöbb kereskedő így járt, még Fülöp perjel is. Fülöp higgadtan vette tudomásul a dolgot, de Aliena aggódott. Mit fog csinálni ezzel a sok gyapjúval? Persze elteheti a jövő évre. De mi lesz, ha jövőre sem sikerül eladnia? Nem tudja, milyen hosszú időt bír ki károsodás nélkül a nyers gyapjú. Az volt az érzése, hogy kiszáradhat, törékennyé válhat, és nehéz lesz földolgozni.

Ha a dolgok rosszra fordulnak, nem fogja tudni támogatni Richardot. Lovagnak lenni meglehetősen drága mulatság. A harci ménnek, amelyért húsz fontot adtak, a lincolni csata tönkretette az idegeit, és úgyszólván használhatatlanná vált; Richard nemsokára új lovat akar. Aliena még úgy-ahogy meg tudja vásárolni, de nagy érvágás lesz. A fiút zavarja, hogy tőle függ – egy lovag számára elég szokatlan helyzet –, és abban reménykedett, hogy majd annyi zsákmányra tesz szert, ami elég lesz a megélhetéséhez, de végül a vesztes oldalra került. Ha azt akarja, hogy visszaszerezze a grófságot, gazdagnak kell maradnia.

Lidérces álmaiban elvesztette minden pénzét, és megint nélkülöztek, becstelen papoknak, kéjvágyó főuraknak és vérszomjas útonállóknak könyörögtek, végül abban a bűzös tömlöcben kötöttek ki, ahol utoljára látta atyját a falhoz láncolva, haldokolva.

A lidércálmokat ellensúlyozandó volt egy boldog álma is. Ebben ő meg Richard megint a várban, régi otthonukban lakott. Richard ugyanolyan bölcsen kormányozta a grófságot, mint az atyjuk, és Aliena ugyanúgy segített neki, mint atyjuknak: fogadta a fontos vendégeket, és a balján ült az ünnepien megterített főasztalnál. De később ez az álom sem okozott örömöt.

Megrázta a fejét, hogy elűzze szomorkás hangulatát, és megint a gyapjúra gondolt. Még az a legjobb és a legegyszerűbb, ha nem csinál semmit. Elraktározza a fölösleget a jövő évre, és ha akkor sem tudja eladni, bele kell törődnie a veszteségbe. Kibírja. Ámde ott leselkedik a veszély, hogy ugyanígy jár jövőre, ez pedig egy hanyatló irányzat kezdete lehet, úgyhogy valami más megoldást próbált keresni. Már megkísérelte eladni a gyapjút egy kingsbridge-i takácsnak, de annak egyelőre elegendő készlete volt.
Most az jutott eszébe, ahogy elnézte a verseny után lassan magukhoz térő kingsbridge-i asszonyokat, hogy a legtöbbjük ért hozzá, hogyan kell szövetet készíteni a nyers gyapjúból. Fárasztó, de egyszerű munka: a parasztok Ádám és Éva óta csinálják. A gyapjút ki kell mosni, kifésülni, hogy ne legyen gubancos, azután megfonni. A fonalból pedig szövetet lehet szőni, azután a lazán megszőtt anyagot kallózzák vagy csak áztatják, hogy tömörebb legyen és megvastagodjék, azután pedig ruhát varrnak belőle. A kingsbridge-iek napi egy pennyért valószínűleg hajlandók volnának erre a munkára. De meddig tartana a dolog? És mennyiért lehetne eladni a kész ruhát?
Próbát kell tenni egy kisebb mennyiséggel! Ha pedig beválik, fölfogadhat néhány asszonyt, aki ezzel foglalkozhatna a hosszú téli estéken.
Az új ötlettől izgatottan ült föl. Ilona ott feküdt mellette. Jancsi Ilona másik oldalán ült. Elkapta Aliena pillantását, és félénken rámosolygott, majd elvonta a tekintetét, mintha egy kicsit zavarban volna amiatt, hogy rajtakapta azon, hogy őt nézi. Mulatságos fiú azzal a mindenféle ötlettel telezsúfolt fejével. Aliena még emlékezett rá mint furcsa külsejű kisgyerekre, aki nem tudta, hogyan csinálják a gyerekeket. De alig vett

róla tudomást, amikor visszajött Kingsbridge-be. Most pedig annyira más, annyira teljesen új ember, hogy úgy tetszett, mintha valahonnan kipattant volna, mint egy virág, amely egy szép reggel egyszer csak megjelenik ott, ahol előző nap még csak a csupasz föld látszott. Először is, már egy csöppet se furcsa. Ahogy elnézte azt a félénk, rajongó mosolyát, arra kellett gondolnia, hogy a leányok valószínűleg roppant csinosnak tartják. Csakugyan megejtően tud mosolyogni. Ő maga nemigen törődött a pillantásaival, de azért izgatta ez a szüntelen bámulat. Fölfedezte, hogy nemcsak betéve tud néhány verses elbeszélést – némelyikük pedig több ezer soros! –, hanem arra is rájött, hogy maga is tud hasonlókat költeni: úgyhogy sohasem tudhatta, mikor memorizál és mikor rögtönöz. Mindenre kíváncsi, ugyanakkor meglepődik olyasmin is, amit mindenki más adottnak vesz. Egyszer azt kérdezte, honnan kerül az a sok víz a folyóba. Óráról órára ezer meg ezer gallon víz folyik el Kingsbridge mellett, éjjel-nappal, télen-nyáron. És ez így volt már akkor is, amikor mi megszülettünk, sőt mielőtt a szüleink vagy az ő szüleik megszülettek volna. Honnan jön? Van valahol egy óriási tó, amelyik táplálja? Annak a tónak akkorának kell lennie, mint egész Anglia! De mi van, ha egy szép napon kiszárad? – Mindig ilyesmiket mondott, bár néha azért kevésbé képtelen dolgokat, és Aliena rájött, hogy teljesen ki van éhezve az értelmes beszélgetésre. Kingsbridge-ben a legtöbb ember másról sem tud beszélni, mint a gazdaságról meg a házasságtörésekről, őt pedig egyik sem érdekli. Fülöp perjel természetesen más, de ő csak ritkán engedi meg magának a hiú társalgás élvezetét, mindig el van foglalva az építkezéssel, a szerzetesek vagy a város dolgaival. Alienában élt a

gyanú, hogy Tamás is roppant értelmes, de ő inkább gondolkodó, semmint beszélgető típus. Jancsi az első igazi barátja. Pompás felfedezés, annak ellenére, hogy ilyen fiatal. Valahányszor Aliena távol volt Kingsbridge-től, azon kapta magát, hogy már alig várja, hogy visszamenjen, és beszélgethessen a fiúval.
Kíváncsi volt, vajon honnan származnak az ötletei. Ez a gondolat terelte a figyelmét Ilonára. Különös asszonynak kell lennie annak, aki az erdőben neveli föl gyermekét! Aliena elbeszélgetett Ilonával, és fölfedezte benne a rokon lelket: független és önálló nő, aki haragszik az életre, amiért rosszul bánt vele. Most, egy hirtelen ötletnek engedve, így szólt hozzá:
– Ilona, te hol tanultad a történeteidet?
– Jancsi apjától – felelte gondolkodás nélkül, de arca máris óvatossá vált, és Aliena tudta, hogy több kérdést nem szabad föltennie.
Egy másik gondolat foglalkoztatta:
– Tudsz szőni?
– Persze. Mindenki tud.
– Hajlandó volnál pénzért szőni?
– Esetleg. Miért, mire gondolsz?
Aliena elmagyarázta. Ilona persze nincs pénzszűkében, de Tamás a pénzkereső, és Alienában élt a gyanú, hogy szívesen venne egy kis külön keresetet. Gyanúja beigazolódott:
– Jól van. Megpróbálhatom – felelte.
Ekkor Ilona mostohafia, Alfréd jött oda hozzájuk. Alfrédból is magas, tagbaszakadt férfi lett, akárcsak az apja. Arcának nagy részét elfedte sűrű szakálla, de egymáshoz közel ülő szemei ravasz kifejezést adtak neki. Tudott írni-olvasni és összeadni, mégis meglehetősen buta maradt. Azért jól megy neki, saját kőművescsapata, inasai és segédjei vannak. Aliena

megfigyelte, hogy a nagy termetű emberek gyakran élveznek előnyt az erejüknél fogva, függetlenül eszességüktől. És Alfrédnak mint mesterembernek van még egy nagy előnye: mindig biztos lehet benne, hogy lesz munkája az embereinek, hiszen apja a kingsbridge-i katedrális építésének vezetője.
Alfréd leült Aliena mellé a fűbe. Hatalmas lábán nehéz bőrcsizmát viselt, melyet vastagon belepett a szürke kőpor. Aliena ritkán beszélgetett vele. Pedig sok közös témájuk lehetett volna, lévén az egyedüli fiatalok a kingsbridge-i jómódúak osztályában, melynek tagjai a perjelséghez legközelebb eső házakban laknak, de Alfréd mindig olyan unalmasnak látszott. Egy perccel később megszólalt:
– Kellene ide egy kőtemplom.
Persze a többiek mind azt találgatták magukban, mit takargat ez a megjegyzés. Aliena is gondolkodott egy percig, majd megkérdezte:
– A plébániára gondolsz?
A plébánia templomát most gyakran használják, mert a katedrális kriptája, ahol a szerzetesek imádkoznak, szűk és levegőtlen, és Kingsbridge lakossága igencsak megszaporodott. De a plébánia temploma egy öreg, földpadlós, zsúptetejű faépület.
– Igazad van! – mondta Aliena. – Kellene egy kőtemplom.
Alfréd várakozón tekintett rá. Aliena kíváncsi lett, mit akar még mondani. Ilona, aki valószínűleg szintén tudni akarta, mi jár az eszében, megkérdezte:
– Mire gondolsz, Alfréd?
– Hogyan lesznek a templomok. Arra gondolok, hogy ha egy kőtemplomot akarok, hogyan kell hozzáfognom.
– Fogalmam sincs – vonta meg a vállát Ilona.

– Létrehívhatnánk egy egyházközösséget, egy plébániát – ajánlotta Aliena némi tűnődés után. – Ez a közösség olyan emberek társulása, akik időről időre összejönnek és pénzt gyűjtenek egymás közt, rendszerint azért, hogy gyertyákat vásároljanak a templomukba, vagy segítsék a szomszédságukban lakó özvegyeket és árvákat. Kis falvaknak nem szokott ilyen társulásuk lenni, de Kingsbridge már nem falu.
– De hogyan működnék? – kérdezte Alfréd.
– A közösség tagjai fizetnének az új templom javára.
– Akkor csináljunk egyet! – mondta Alfréd.
Aliena eltűnődött, vajon nem rosszul ítélte-e meg. Sohasem vette észre rajta, hogy különösebben jámbor volna, most mégis azért akar pénzt szerezni, hogy egy új templomot építsen. Talán vannak rejtett mélységei. Azután rájött, hogy Alfréd az egyetlen építési vállalkozó Kingsbridge-ben, így hát biztos lehet benne, hogy őt bíznák meg a templom építésével. Lehet, hogy nem különösebben értelmes, de elég agyafúrt.
Mindamellett tetszett neki az ötlet. Kingsbridge-ből maholnap város lesz, és a városoknak mindig több templomuk van. Ha a katedrális mellett még egy templom épül, a város nem lesz teljesen az apátság kezében. Pillanatnyilag Fülöp perjel vitathatatlanul élet és halál ura. Jóindulatú zsarnok, de Aliena el tudta képzelni, hogy a jövőben a város kereskedőtársadalmának jobban tetszene egy másik templom.
– Elmagyaráznád ezt a dolgot másoknak is? – kérdezte tőle Alfréd. Aliena már teljesen kipihente magát a verseny után. Nem nagy kedve volt fölcserélni Ilona és Jancsi társaságát Alfrédéra, de az ötlet egészen föllelkesítette, különben is faragatlanság lett volna visszautasítani.

– Szívesen! – felelte, s fölkelt, hogy vele menjen.

A nap már csaknem lenyugodott. A szerzetesek meggyújtották az örömtüzet, és fölszolgálták a hagyományos, gyömbérrel ízesített sört. Most, hogy egyedül voltak, Jancsi kérdezni akart valamit az anyjától, de idegeskedett. Valaki rágyújtott egy nótára, és tudta, hogy Ilona mindjárt csatlakozik, így hát mégis kibökte:
– Az apám jokulátor volt?
Ilona ránézett. Meglepődött, de nem haragudott.
– Kitől tanultad ezt a szót? – kérdezte. – Te sohasem láttál jokulátort.
– Alienától. Ő többször járt az apjával Franciaországban. Ilona a lobogó máglyát nézte a sötétedő mezőn át.
– Igen, jokulátor volt. Tőle tanultam a költeményeket, ugyanúgy, ahogy te éntőlem. És most elmondod őket Alienának?
Jancsi egy kicsit szégyellte magát.
– Igen.
– Szereted őt, igaz?
– Annyira meglátszik?
Ilona szeretettel elmosolyodott.
– Azt hiszem, csak én veszem észre. De sokkal idősebb nálad.
– Öt évvel.
– Azért meg fogod kapni. Olyan vagy, mint az apád. Minden nőt megkaphatott, akit csak akart.
Jancsit zavarba hozta, hogy Alienáról beszél, de fölvillanyozta, hogy az apjáról hallhat, és még többre lett volna kíváncsi, de legnagyobb bánatára Tamás jött oda hozzájuk, és leült melléjük. Azonnal szóra nyitotta a száját:

– Beszéltem Fülöp perjellel Jancsiról. – Könnyed hangon beszélt, de Jancsi kiérezte belőle a feszültséget, és bajt sejtett. – Fülöp azt mondja, taníttatni kell a fiút.
Ilona előre sejthetően fölháborodott:
– Eddig is tanítottuk! Tud írni-olvasni angolul és franciául, ismeri a számokat, egész kötetnyi verset tud elszavalni...
– Ne érts félre szándékosan! – szólt rá Tamás. – Fülöp nem azt állította, hogy Jancsi tudatlan. Ellenkezőleg. Azt mondta, Jancsi annyira okos, hogy többet kell tanulnia.
Jancsinak nem tetszett ez a bók. Osztotta anyja gyanakvását a papokkal kapcsolatban. Egészen biztos, hogy valami csapda rejlik a perjel szándéka mögött.
– Többet? Mi többet akar még beleverni az a csuhás? Megmondom neked! Teológiát. Latint. Retorikát. Metafizikát. Csupa szart!
– Ne utasítsd vissza ilyen gyorsan – mondta Tamás szelíden. – Ha Jancsi elfogadja Fülöp ajánlatát, iskolába megy, és megtanul olyan gyorsan írni, ahogy egy jó titkárnak kell tudnia, persze latint, teológiát meg a többit, amit te szarnak nevezel, akár még egy gróf vagy püspök titkára is lehet, és esetleg jómódú, nagyhatalmú ember válik belőle. Nem minden főúr nemesi származék.
Ilona szeme veszedelmesen összeszűkült.
– Ha elfogadja Fülöp ajánlatát, azt mondod? De hogyan is hangzik Fülöp ajánlata?
– Úgy, hogy Jancsiból novícius lesz...
– Csak a holttestemen át! – kiáltott föl Ilona, és talpra ugrott. – Az átkozott egyház nem fogja megkapni a fiamat! Azok a hazug, áruló csuhások veszejtették el

az apját, de őt nem adom! Előbb döfök kést Fülöp hasába, esküszöm az élő Istenre!
Tamás már látta Ilonát tombolni, így hát nem tett rá akkora hatást, mint szerette volna.
– Mi az ördög bújt beléd, asszony? – szólt rá nyugodtan. – A fiúnak ragyogó lehetőséget kínálnak.
Jancsit leginkább az a félmondat érdekelte, hogy azok a hazug, áruló papok veszejtették el az apját. Vajon mit értett ezen az anyja? Szerette volna megkérdezni, de nem volt rá alkalma.
– Akkor sem lesz belőle csuhás! – üvöltötte Ilona.
– Ha nem akar az lenni, nem lesz az.
– Ez a ravasz csuhás végül mindig eléri, amit akar.
Tamás Jancsi felé fordult:
– Ideje, hogy te is mondj valamit, fiú. Te mit akarsz kezdeni az életeddel?
Jancsi még sohasem gondolkodott el ezen a kérdésen, de a válasz habozás nélkül megfogalmazódott benne, mintha már hosszú ideje törte volna rajta a fejét:
– Építőmester leszek, mint te. És fölépítem a legszebb katedrálist, amit valaha is látni fog a világ.
A nap vörös pereme lebukott a látóhatár alá, s leszállt az alkony. Eljött az ideje Szent Iván napja utolsó rítusának: a kívánságoknak. Jancsinak már volt készenlétben egy gyertyája és egy fadarabja. A szüleire pillantott. Ők mind a ketten őt figyelték, és egy kicsit zavartnak látszottak: meglepte őket ez a magabiztosság, mellyel jövőjéről nyilatkozott. Nem csoda: őt magát is meglepte.
Látva, hogy nincs több mondanivalójuk, talpra ugrott, és átszaladt a réten, a máglyához. Meggyújtott rajta egy száraz ágat, kicsit megolvasztotta a gyertya alját, ráragasztotta a fadarabra, aztán meggyújtotta a

kanócot. A falubeliek legtöbbje ugyanezt tette. Azok, akik nem engedhették meg maguknak a gyertya fényűzését, csónakfélét szerkesztettek száraz szalmából és kákából, és a közepébe kis fészket fontak fűből.
Jancsi egészen közel észrevette Alienát. Arcának körvonalát élesen kirajzolta a tűz vörös fénye, s úgy látszott, mélyen gondolataiba merült. Hirtelen ösztönösen így szólt hozzá:
– Te mit kívánsz, Aliena?
A leány gondolkodás nélkül válaszolt:
– Békét. – Majd kissé zavartan elfordult.
Jancsi azon tűnődött, őrültség-e, hogy szereti. Aliena kedveli őt – jó barátokká váltak –, de az a gondolat, hogy meztelenül feküdjenek egymás mellett, és egymás forró bőrét csókolgassák, valószínűleg olyan távol áll a szívétől, mint amennyire közel az övéhez.
Amikor minden készen volt, letérdeltek a folyóparton, vagy belegázoltak a sekély vízbe. Kezükben a hunyorgó gyertyával, mind elmondták a maguk kívánságát. Jancsi szorosan behunyta a szemét, és maga elé képzelte Alienát, amint az ágyban fekszik, keble kibuggyan a takaró alól, karját felé tárja, és így szól: Szerelmeskedjünk, férjem! Aztán valamennyien óvatosan a vízre helyezlek a parányi tutajokat. Ha elsüllyed, vagy ha elalszik a láng, az azt jelenti, hogy a kívánság sohasem fog teljesülni. Jancsi is ráhelyezte a vízre a magáét, az áramlás a hátára vette, úgyhogy nemsokára nem is látta, csak a pislákoló fényt. Egy darabig még figyelte, azután elvesztette szem elől a sok száz táncoló fénypontocska között, amely ön libegett a víz felszínén: hunyorgó kívánságok úsztak lefelé az árral, míg el nem tűntek a folyó kanyarulatában.

Jancsi egész nyáron történeteket mesélt Alienának. Vasárnaponként találkoztak, először véletlenül, azután rendszeresen, a kis vízesés melletti tisztáson. Mesélt Charlemagne-ról és lovagjairól, Orániai Vilmosról és a szaracénokról. Teljesen beleélte magát a történetekbe, miközben mondta őket. Aliena szívesen nézte, hogyan változik meg minduntalan fiatal arcának kifejezése. Jancsi fölháborodott az igazságtalanságon, megdöbbent az áruláson, izgatottan ecsetelte a lovagok hőstetteit, és könnyekre fakadt egy-egy hősi halálnál, s az érzelmei ragadósak voltak, úgyhogy Aliena is meghatódott. Némelyik költemény túl hosszú volt ahhoz, hogy egy délután el lehessen szavalni, és ha részletekben kellett elmondani, mindig a feszültség csúcspontján szakította félbe, úgyhogy Aliena egész héten izgult, mi fog történni legközelebb.
Sohasem beszélt senkinek ezekről a találkozásokról. Azt nem tudta volna megmondani, hogy miért. Valószínűleg azért, mert úgysem értenék meg ezeknek a történeteknek a varázsát. Bármi is az oka, hadd higgyék, hogy a szokásos vasárnapi kószálásra indul, s anélkül, hogy összebeszéltek volna, Jancsi is így tett; végül eljutottak addig a pontig, amikor már nem tudták volna elmondani senkinek anélkül, hogy ne valami vétkesnek tetszőt kellett volna bevallani, így találkozásaik akaratlanul is titkossá váltak.
Egyik vasárnap a változatosság kedvéért Aliena olvasott föl neki a Sándor-regényből. Eltérően Jancsi költeményeitől, ahol udvari intrikák, nemzetközi politikai csaták és hősi halál váltogatták egymást, Aliena regénye szerelmi légyottokról és varázslásokról szólt. Jancsit nagyon megfogták ezek az újfajta történetek, és a következő vasárnap nekifogott egy új

história kitalálásának.
Forró, augusztus végi nap volt. Aliena sarut és világos színű vászonruhát viselt. Az erdő nyugodt és csöndes volt, eltekintve a vízesés csobogásától és Jancsi hol erőteljesebb, hol halkabb hangjától. A történet szokványosan kezdődött: egy derék lovag leírásával, aki magas volt és erős, a csatában legyőzhetetlen, volt egy bűvös kardja, és nehéz feladat várt rá: el kellett mennie egy messzi keleti országba, hogy elhozza azt a szőlőtőkét, amelyen rubinszemek teremnek. De csakhamar eltért a szokásos sémától. A lovagot megölték, és a história középpontjába a fegyverhordozója lépett, egy bátor, de szegény, tizenhét éves fiatalember, aki reménytelenül szerelmes volt a király leányába, a tündérszép hercegnőbe. A fegyverhordozó megesküdött, hogy teljesíti a gazdájára rótt feladatot, még ha túlságosan fiatal és tapasztalatlan is, és nincs egyebe, mint egy foltos pónilova meg egy íja.
Ahelyett, hogy a bűvös kard egyetlen rettentő csapásával legyőzte volna az ellenséget, ahogy az efféle históriák hősei szokták, a fiú kétségbeejtően vesztes tusákat vívott, legföljebb a szerencséjének vagy leleményességének köszönhette, ha mégis megmenekült, de rendszerint csak egy hajszál választotta el a haláltól. Gyakran töltötte el szívét félelem az ellenség megpillantásakor ellentétben Charlemagne félelem és gáncs nélküli lovagjaitól –, de sohasem fordított hátat küldetésének. Ámde akárcsak szerelme, a célja is reménytelennek tetszett.
Aliena azon kapta magát, hogy jobban lekötik a fegyverhordozó hányattatásai, mint gazdájának emberfeletti képességei. A körmét rágta izgalmában, amikor az ellenség területére tévedt, följajdult, amikor

az óriás kardja csak egy hajszállal tévesztette el, és fölsóhajtott, amikor árva fejét végre álomra hajtotta, és a távoli hercegnőről álmodott. Szerelmét hajthatatlan jelleme részének látta.
A végén hazahozta a rubinszemeket termő szőlőtőkét, ámulatba ejtve az egész királyi udvart.
– De a fegyverhordozó ezzel nem nagyon törődött – mondta Jancsi, és pattintott az ujjával megvetése jeléül. – Azokkal a grófokkal meg bárókkal, őt csak egyvalaki érdekelte. Ezen az éjszakán valamilyen keleti fortéllyal félrevezette az őröket, és belopózott a szobájába. Ott állt végre az ágya mellett, és nézte az arcát. – Amikor ezt mondta, belenézett Aliena szemébe. – ő azonnal fölébredt, de nem ijedt meg. A fegyverhordozó gyöngéden megfogta a kezét. – Jancsi a nagyobb hűség kedvéért a maga két keze közé fogta Alienáét. A leányt megbabonázta a pillantása és az ifjú fegyverhordozó szerelmének ereje, és alig vette észre, hogy a fiú a kezét fogja. – Az ifjú így szólt: Szeretlek, kedvesem, és megcsókolta a száját. Jancsi közelebb hajolt, és megcsókolta Alienát. Ajka oly gyengéden érintette az övét, hogy alig lehetett érezni. Az egész nagyon gyorsan játszódott le, s Jancsi egy pillanat alatt továbbszőtte a történetet: – A hercegnő álomba merült...
Valóban megtörtént? – töprengett Aliena. Jancsi megcsókolt? Alig bírta elhinni, de még érezte ajkán a szája érintését.
– Másnap a fegyverhordozó megkérdezte a királytól, hozzáadja-e a lányát jutalmul, amiért elhozta neki a drágakövet termő tőkét.
Jancsi úgy csókolt meg, hogy nem volt tudatában, döntötte el magában Aliena. Hozzátartozott a történethez. Észre sem vette, mit tett. Az lesz a

legjobb, ha elfelejtem.
– A király visszautasította. A fegyverhordozónak majd megszakadt a szíve. Az udvaroncok kinevették. A fiú még aznap elment az országból a foltos pónilován, de megesküdött, hogy egyszer visszatér, és majd akkor feleségül veszi a szép hercegnőt. – Jancsi szünetet tartott, és elengedte Aliena kezét.
– És mi történt azután?
– Nem tudom – felelte Jancsi. – Még nem gondoltam ki.

Kingsbridge minden fontos embere csatlakozott a plébániai társuláshoz. Legtöbbjük számára új ötlet volt, de tetszett nekik, hogy Kingsbridge immáron város, nem pedig falu, és hiúságukat legyezte, hogy tőlük mint a város vezető polgáraitól elvárják, hogy építtessenek kőtemplomot.
Aliena és Alfréd toborozta a tagokat és rendezte meg az első társasvacsorát szeptember közepén. Fülöp perjel nem volt jelen: valahogy ellenséges szemmel nézte a vállalkozást, de nem annyira, hogy meg is tiltsa; hiányzott továbbá Tamás mester, aki Fülöp miatt tért ki az unszolás elől, és Malakkiás, akit a vallása miatt zártak ki.
Időközben Ilona megszőtt egy bála szövetet Aliena fölösen maradt gyapjújából. Durva volt és színtelen, de a papok csuhájának megfelelt, és Fehérhajú Cutbertus megvásárolta. Aliena olcsón számította meg, de még így is a dupláját kapta annak, amibe a gyapjú került: még azután is, hogy Ilonának kifizette a munkájáért a napi egy pennyt, fél fontot nyert. Cutbertus hajlandó volt még többet vásárolni ezért az árért, úgyhogy Aliena megvette Fülöp maradékát is, és még egy tucat asszonyt keresett, hogy megszőjék. Ilona elvállalt még

egy bálával, de a kallózásra nem volt hajlandó, mert az nagyon nehéz munka, és a többiek is ezt mondták.

Aliena egyetértett velük: a kallózás vagy nemezelés nehéz munka. Eszébe jutott, amikor ő meg Richard Winchesterben elmentek ahhoz a kallózómesterhez, és arra kérték, alkalmazza őket. A mester két embere botokkal csapkodta a ruhát, miközben egy asszony vízzel öntözte. Az asszony megmutatta Alienának durva, vörös kezét, és amikor a két férfi Richard vállára rakta a vizes véget, a fiú térdre roskadt. A legtöbb ember el bírja végezni ezt a munkát azzal a kis mennyiséggel, amiből a maga és családja ruházata kikerül, de csak nagyon erős emberek képesek egész nap ezt csinálni. Aliena azt mondta az asszonyoknak, szőjék csak tovább a laza szövetet, majd ő keres embereket a kallózáshoz, vagy eladja Winchesterben az egész tételt.

A társasvacsorát a fatemplomban rendezték. Aliena gondoskodott az ennivalóról. A főznivalót elosztotta a tagok között, akik legtöbbjének legalább egy cselédje volt otthon. Alfréd és munkásai egy hosszú, kecskelábú asztalt készítettek széles deszkákból. Erős sört hoztak és egy hordó bort.

Az asztal mindkét oldalán ültek, de a két végén senki, mert a társuláson belül mindenki egyenlő. Aliena mélyvörös selyemruhát viselt, s rubinokkal ékesített arany melltűt tűzött ki, fölébe pedig divatosan bő ujjú, sötétszürke mentét vett föl. A plébános elmondta az asztali áldást. Örömmel töltötte el a társulás, hiszen az új templom növeli a tekintélyét, és megszaporítja a jövedelmét.

Alfréd ismertette a templom költségvetését és időbeosztását. Úgy beszélt, mintha az egész az ő munkája lett volna, de Aliena tudta, hogy nagyrészt

Tamás mester végezte el. Az építkezés két évig fog tartani, és kilencven fontba kerül, s Alfréd azt javasolta, hogy a társulás negyven tagja fizessen fejenként és hetenként hat pennyt. Ez valamivel több volt, mint amennyire számítottak, s ezt Aliena azonnal leolvasta az arcukról. Azért mindnyájan beleegyeztek, de Aliena arra számított, hogy néhányan elmaradnak a fizetéssel.

Ő maga könnyen ki tudja fizetni. Ahogy végignézett az asztalon, megállapította magában, hogy valószínűleg ő a leggazdagabb itt. A kevés jelen levő nő közé tartozott. A többi ék: a jó erős söréről híres sörfőző, egy szabónő, aki két varrónőt és néhány tanulóleányt foglalkoztat, és egy varga özvegye, aki folytatja az uráról rámaradt ipart. Aliena volt köztük a legfiatalabb. Alfréd egy-két évvel nála is fiatalabb volt.

Alienának hiányzott Jancsi. Még nem hallotta az ifjú fegyverhordozó történetének második részét. A mai nap ünnepnap, és szívesen találkozott volna vele a tisztáson. Talán később még odamehet.

Az asztal körül a belháborúról folyt a társalgás. István felesége, Matilda királyné szívósabban folytatja a harcot, mint bárki gondolta volna: legutóbb Winchester városát foglalta el, és foglyul ejtette Gloucesteri Robertot, Maud fivérét és hadseregének főparancsnokát. Egyesek azt mondják, hogy Maud csupán báb, Robert a lázadók valódi vezére. Mindenesetre Robert foglyul ejtése csaknem olyan nagy csapás Maudra, mint Istváné volt az ő híveire nézve, és mindenkinek megvolt a véleménye a háború eljövendő fejleményeiről.

Ezen az ünnepségen erősebb italokat szolgáltak föl, mint amilyet Fülöp perjel szokott, és ahogy fogyott az étel és az ital, a dáridózók egyre hangosabbá váltak. A

plébános sem tudta megfékezni őket, feltehetően azért nem, mert ugyanannyit ivott, mint a többiek. Alfréd, aki Aliena mellett ült, mintha gondolataiba merült volna, de az ő arca is kivörösödött. Aliena nem kedvelte az erős italokat, ezért hozott magával egy kis almabort.

Amikor az étel nagy része elfogyott, valaki azt ajánlotta, igyanak Aliena és Alfréd egészségére. Alfréd ragyogott az örömtől, amikor fölfogta, mit mondtak. Ezután elkezdődött a nótázás, és Aliena azon kezdte törni a fejét, hogyan is szökhetne meg.

– Ezt jól csináltuk mi ketten! – szólalt meg Alfréd. Aliena mosolygott.

– Várjuk meg, hányan fogják jövő ilyenkor még mindig befizetni a hat pennyjüket.

Alfréd nem volt kíváncsi a mai napon bíráló vagy rosszindulatú megjegyzésekre.

– Jól csináltuk! – mondta még egyszer. – Jó csapatot alkotunk. – Feléje emelte a kupáját és ivott. – Nem gondolod, hogy jó csapatot alkotunk?

– Dehogynem! – felelte, hogy ne rontsa el a kedvét.

– Igazán élveztem! – folytatta a férfi. – Mármint ezt a társulás-ügyet.

– Én is élveztem – mondta Aliena udvariasan.

– Igazán? Ez nagyon boldoggá tesz.

Aliena alaposabban megnézte. Mire céloz? A beszéde tiszta és szabatos, nem látszik kapatosnak.

– Jó volt – mondta semlegesen.

A férfi rátette a kezét a vállára. Aliena gyűlölte, ha hozzáérnek, de uralkodott magán, nehogy megrázkódjék, mert a férfiak oly könnyen megsértődnek.

– Árulj el nekem valamit! – folytatta Alfréd bizalmasra halkított hangon. Milyen férjet szeretnél magadnak?

Csak nem akarja megkérni a kezem? – tűnődött Aliena

kedveszegetten. Mindenesetre a szokásos módján válaszolt:
– Nincs szükségem férjre. Elég gondot okoz az öcsém.
– De szükséged van a szerelemre.
A leány nagyot fohászkodott magában. Már éppen válaszolni akart, amikor Alfréd fölemelte a kezét, hogy megállítsa; ez volt az a férfiszokás, amely különösen dühítette.
– Ne mondd azt, hogy nincs szükséged szerelemre. Mindenkinek szüksége van rá.
Aliena merőn ránézett. Tudta, hogy különösnek tartják: a legtöbb leány boldogan megy férjhez, és ha huszonkét éves korukban még mindig hajadonok, mint ő, kétségbeesnek. Mi a baj velem? – tűnődött. Alfréd fiatal, jóképű, gazdag, a kingsbridge-i lányok fele boldogan a nyakába ugrana. Egy pillanatig eljátszott a gondolattal, hogy igen-t mond. De megijesztette az a kilátás, hogy együtt kell élnie vele, minden este együtt vacsorázni, templomba járni és gyerekeket szülni neki. Akkor inkább maradjon magányos. Megrázta a fejét:
– Felejtsd el, Alfréd! Nincs szükségem se férjre, se szerelemre, se semmi másra.
A férfi nem hagyta, hogy lerázzák:
– Szeretlek, Aliena. Igazán boldog voltam, amíg együtt dolgoztunk. Kellesz nekem. Feleségül jössz hozzám?
Tehát kimondta. Aliena elszomorodott, mert kénytelen kereken visszautasítani. Már megtanulta, hogy nincs értelme tapintatosan csinálni, mert a finom visszautasítást a határozatlanság jelének vélik, és annál jobban sürgetik.
– Nem! – válaszolta. – Én nem szeretlek, és egyáltalán nem élveztem olyan nagyon az együttes munkát. Akkor se mennék hozzád, ha te lennél az egyetlen férfi a világon!

Alfréd megbántódott. Nyilván azt hitte, hogy kitűnőek a kilátásai. Aliena biztos volt benne, hogy ő semmivel se bátorította. Úgy bánt vele, mint egyenlő féllel, meghallgatta, amit mondott, őszintén, kertelés nélkül beszélt vele, teljesítette a maga feladatait, és elvárta tőle, hogy ő is teljesítse az övéit. De vannak férfiak, akik ezt is bátorításnak vélik.
– Hogyan mondhatsz ilyet nekem? – dadogta Alfréd.
Aliena sóhajtott. A férfit megsebezte, és sajnálta miatta, de tudta, hogy a következő percben föl fog háborodni, és úgy tesz, mintha becstelenül járt volna el vele, végül pedig meggyőzi magát, hogy ok nélkül megsértették, és támadásba megy át. Nem minden kikosarazott kérője viselkedett így, csak egy bizonyos típus, és Alfréd pontosan az a fajta. Fölállt, hogy távozzék:
– Becsülöm az ajánlatodat, és köszönöm, hogy megtiszteltél vele. Kérlek, te is tartsd tiszteletben az elhatározásomat, és ne kérj meg újra!
– Föltételezem, azért rohansz el, hogy a pisze orrú mostohaöcsémmel találkozz – sziszegte Alfréd aljasul. – El nem tudom képzelni, mit eszel rajta!
Aliena elpirult zavarában. Tehát az emberek kezdik észrevenni a barátságukat. Alfréd pedig mindjárt trágárul értelmezi. Nos, csakugyan azért rohan el, hogy Jancsival találkozzék, és nem fogja hagyni, hogy Alfréd megakadályozza benne. Lehajolt, és egészen közel tartotta hozzá az arcát. A férfi meghökkent. Ekkor nyugodtan és tagoltán így szólt:
– Menj a pokolba! – Ezzel sarkon fordult és kiment.

Fülöp perjel havonta egyszer a kriptában tett eleget bírói feladatának. A régi időkben egyszer egy évben került rá sor, de még akkor is ritkán igényelt egy teljes

napot az egész. De ahogy szaporodott a népesség, a törvényszegés megtízszereződött.
A bűncselekmények természete is megváltozott. Korábban a földdel, a terméssel vagy a lábasjószággal voltak kapcsolatosak. Egy-egy mohó paraszt megpróbálta titokban odébb verni a mezsgyekarót, hogy megnövelje földjét a szomszédjáé rovására, vagy egy zsellér ellopott egy zsák gabonát egy özvegyasszonytól, akinél dolgozott, vagy egy szegény asszony, akit túl sok gyermekkel vert meg az Isten, megfejt egy tehenet, amelyik nem az övé volt. Manapság azonban az esetek többségében a pénz játszik szerepet – állapította meg Fülöp a december első napján tartott bíráskodás közben. Inasok pénzt lopnak a mesterüktől, egy férj ellopja az anyósa megtakarított pénzecskéjét, kereskedők hamis pénzzel adnak vissza, és jómódú asszonyok megrövidítik együgyű cselédeiket, akik nem tudják számon tartani a heti bérüket. Öt évvel ezelőtt még nem fordultak elő ilyen bűncselekmények Kingsbridge-ben, mert senkinek sem volt sok pénze.
Fülöp majdnem minden panaszt birsággal intézett el. Azt is megtehette volna, hogy deresre huzatja a delikvenst, vagy kalodába záratja, vagy bebörtönzi a szerzetesek dormitóriuma alatti cellában, de ezeket a büntetéseket csak ritkábban alkalmazta, s főként erőszakos cselekedetekre tartotta fönn. Ahhoz is joga volt, hogy felköttesse a tolvajokat, s a kolostornak volt is egy vaskos gerendából ácsolt akasztófája, de még sohasem használta, és titokban azt remélte, hogy nem is fogja. A legsúlyosabb bűntettek, úgymint gyilkosság, orvvadászat a királyi erdőkben és az útonállás, a királyi törvényszék elé kerülnek Shiringben, és a seriff éppen eleget akasztat.

Fülöpnek a mai napra hét engedély nélküli őrlés jutott. A végére hagyta, együtt tárgyalta őket. Az apátság nemrég új vízimalmot épített a régi mellé: Kingsbridge-nek már nem elég egy. De az újban fizetni kell az őrletésért, ami azt jelenti, hogy mindenkinek oda kell vinnie az őrlenivalóját. Szigorúan véve, mindig is ez volt a törvény, mint az ország bármely más uradalmában: a parasztoknak tilos otthon őrölni. Fizetniük kell érte az uraságnak. Az elmúlt években, amikor a község rohamosan növekedett, és a régi malom egyre gyakrabban mondta föl a szolgálatot, Fülöp elnézte a törvénytelen őrlést, de most véget kell vetni ennek.
A törvényszegők neve föl volt karcolva egy paladarabra. Most egyenként fölolvasta a névsort, a jómódúakkal kezdve:
– Sokföldű Richard, neked van egy malomköved, amelyet, mint Ferenc testvértől hallottam, két ember forgat. – Ferenc testvér volt a kolostor molnárja.
Egy jó külsejű szabados lépett elő:
– Igen, perjel uram, de már összetörtem.
– Hat pennyt fizetsz. Serfőző Enid, neked van egy kézimalmod a serfőzdédben. Látták, amint Enid fia Erik használta. Őellene is vádat emelek.
– Igen, uram – mondta a vörös képű, széles vállú Enid asszony.
– Hol van most a kézimalom? – kérdezte Fülöp.
– Bedobtam a folyóba, uram.
Fülöp nem hitt neki, de nem sokat tehetett ellene.
– Huszonnégy penny bírság tőled, tizenkettő pedig a fiadtól. Varga Valter?
Fülöp végigment a listán, és mindenkit a törvénytelen nyerészkedés mértékének megfelelően bírságolt meg, egészen addig, amíg elérkezett a legszegényebbhez,

az özvegy Goda asszonyhoz.
Egy fakó fekete ruhás, aszott arcú öregasszony lépett elő.
– Ferenc testvér látta, amint egy kővel törted a gabonát.
– Nem volt egy pennym a malom számára, uram – mondta az asszony elkeseredetten.
– Arra volt egy pennyd, hogy a gabonát megvedd? Téged is ugyanúgy meg kell büntetnem, mint a többieket.
– Azt akarod, hogy éhezzem? – kérdezte az asszony dacosan.
Fülöp sóhajtott. Azt szerette volna, ha Ferenc testvér nem veszi észre Goda törvényszegését.
– Mikor halt valaki éhen Kingsbridge-ben? – kérdezte, s szemét körülhordozta az egybegyűlteken. – Emlékszik rá valaki, hogy bárki is éhen halt a városunkban? – Pillanatnyi szünetet tartott, mintha válaszra várna, majd így folytatta: – Ilyesmi legföljebb az én időm előtt fordulhatott elő.
– Konyhátlan Dick meghalt a télen – jegyezte meg valaki.
Fülöp emlékezett a koldusra, aki disznóólakban és istállókban aludt.
– Dick részegségében éjfélkor hanyatt vágódott az utcán, és halálra fagyott a hóesésben – mondta. – De nem éhezett, és ha legalább annyira józan lett volna, hogy elmászik a perjelségig, nemhogy éheznie nem kellett volna, de fedél is lett volna a feje fölött. Ha éhesek vagytok, ne próbáljatok becsapni, hanem gyertek el hozzám alamizsnáért! Ha pedig túl büszkék vagytok hozzá, és inkább megszegitek a törvényt, akkor éppúgy meg kell büntesselek benneteket, mint bárki mást. Hallod, mit mondok?

– Igen, uram – mondta durcásan az asszony.
– Fél penny büntetést kapsz – jelentette ki Fülöp. – Vége a bíráskodásnak. Fölállt és fölment a kriptából kivezető lépcsőn.
Az új katedrális építése szemlátomást lelassult, mint mindig, egy-másfél hónappal karácsony előtt. A befejezetlen falak kiugróit és tetejét szalmával és a kolostor istállójából származó trágyával takarták be, nehogy a friss vakolat kifagyjon. A kőművesek nem falazhatnak télen a fagy miatt – állították. De miért ne takarhatnák ki a falakat nappalra, s fedhetnék be újra éjszakára kérdezte Fülöp –, hiszen a nappalok nem mindig fagyosak. Tamás állítása szerint a télen emelt falak leomlanak. Fülöp hitt neki, de szerinte ez nem a fagy miatt van. Az igazi ok valószínűleg az – gondolta –, hogy a malternak néhány hónapra van szüksége ahhoz, hogy kellőképpen megszilárduljon. A téli szünet lehetővé tette, hogy alaposan fölkészüljenek az új évre, amikor majd egészen a tetőig megépítik a falakat. Ez lehet a magyarázata annak a kőművesbabonának is, hogy nem jó dolog egy évben tizenkét lábnál magasabb falat fölhúzni: a fal deformálódik a nagy súly miatt, mielőtt még a malter megkeményednék.
Ezért Fülöp meglepődött, hogy valamennyi kőművest kint látja, a majdani szentély helyén. Odament, hogy megnézze, mit művelnek.
Egy félkör alakú, fa boltívet készítettek, és éppen föl akarták állítani, kétfelől hosszú póznákkal megtámogatva. Fülöp tudta, hogy ezt a faívet sablonnak nevezik, s az a rendeltetése, hogy megtartsa a kő boltívet addig, amíg elkészül. Most azonban a kőművesek ezt malter nélkül, a földön rakták össze, hogy lássák, pontosan összeillenek-e a

kövek. Inasok és segédmunkások emelték föl őket egymás után a sablonba, miközben a kőművesek kritikus szemmel figyelték a műveletet.
– Ez mi lesz? – kérdezte Fülöp Tamástól.
– A galéria egyik íve.
Fülöp önkéntelenül fölnézett. Az árkádok ebben az évben elkészültek, jövőre pedig sor kerül a fölöttük lévő galéria befejezésére. Akkor már csak a gádorfal lesz hátra, amit a tető fölhelyezése előtt kell megépíteni. Most, hogy a falak telke be vannak takarva, a kőművesek a jövő évi munkához szükséges köveket faragják. Ha ez a boltív rendben van, az összes követ ezeknek a mintájára fogják kifaragni.
Az inasok, köztük Tamás mostohafia, Jancsi, egyszerre kétfelől építették a boltívet az ék formájú, homorú kövekből, melyeket francia szóval voussoirnak neveznek. Habár a boltív magasan fönt lesz, nem nélkülözi a díszítést: minden kő egyik oldalára, arra, amelyik látszani fog lentről, nagy farkasfogdíszítést faragtak, másokra egy sor medált vagy egyszerű bordűrt. Ahol a kövek egymáshoz illeszkednek, a faragványoknak is pontosan folytatódniuk kell, a három, egymás mögé kerülő mintát ismételve: farkasfogak, medálok és bordűr. Ennek köszönhető az a benyomás, mintha a boltívet több félkör alakú ív alkotná egymás fölött, holott valójában egymás mellé helyezett ékforma kövekből áll össze. Ám ha a kövek pontosan illeszkednének is, de a faragások nem folytatnák egymást, a valósnak hitt látszat megtörne.
Fülöp figyelte, hogyan helyezi a helyére Jancsi a középső zárókövet. Ezzel elkészült a boltív. Négy kőműves pörölykalapácsot vett a kezébe, és kiverték az ékeket, amelyek néhány hüvelykkel a talajszint fölött a fasablont tartották, s a fatámasz lezuhant.

Habár a boltív kövei közé nem tettek maltert, az ív szilárdan állt. Tamás mester elégedetten mordult föl.
Valaki meghúzta Fülöp ruhaujját Megfordult, és egy fiatal szerzetessel találta szembe magát.
– Látogatód jött, atyám. A lakodban vár rád.
– Köszönöm, fiam! – Fülöp otthagyta az építőmunkásokat. Ha a vendéget a perjeli lakban várakoztatják, akkor fontos ember lehet. Átvágott az udvaron, és belépett a házba.
A látogató Ferenc volt, az öccse. Fülöp melegen megölelte. Ferenc gondterheltnek látszott.
– Megkínáltak már valamivel? – kérdezte Fülöp. – Törődöttnek látlak.
– Köszönöm, kaptam egy kis kenyeret és húst. Az egész őszt lóháton töltöttem Bristol és Rochester között. Bristolban István királyt tartottak fogva, Rochesterben Robert grófot.
– Azt mondod, fogva tartották? Ferenc bólintott.
– A cseréről tárgyaltam: Istvánt Robertért. Mindenszentek ünnepére sikerült tető alá hozni a dolgot. István király visszatért Winchesterbe.
Fülöpöt meglepte a hír:
– Úgy veszem észre, Maud rossz cserét csinált: egy királyt adott egy grófért.
– Tehetetlen volt Robert nélkül – mondta Ferenc. – Senki sem szereti, és senki sem bízik benne. Támogatói megfogyatkoztak. Muszáj volt visszaszereznie a fivérét. Matilda királyné okos asszony. Cserében semmi mással nem volt hajlandó beérni, mint a királlyal. Ehhez ragaszkodott, és végül megkapta.
Fülöp az ablakhoz ment és kinézett. Esni kezdett: hideg, rézsútos eső csapkodta az építési területet, feketére festette a magas falakat, s patakokban folyt le

a mesteremberek kunyhóinak meredek tetejéről.
– Mit jelent ez? – kérdezte.
– Azt, hogy Maud megint csak trónigénylő. Végtére is Istvánt megkoronázták, Maudot viszont nem.
– De nekem Maud engedélyezte a vásártartást.
– Igen. Ebből még bajod származhatik.
– Érvénytelen az engedélyem?
– Nem. Szabályosan adta ki a legitim uralkodó, akit az egyház is elfogadott. Az, hogy nem koronázták meg, nem változtat ezen. De István visszavonhatja.
– A vásár jövedelméből tudok követ venni – jegyezte meg Fülöp gondterhelten. – Éneikül nem folytathatom az építkezést, így hát csakugyan rossz bír.
– Sajnálom.
– És mi van a száz fontommal? Ferenc megvonta a vállát.
– István majd azt fogja mondani, hogy szerezd vissza Maudtól.
– Az a sok pénz – kesergett Fülöp. – Isten pénze volt, és elvesztettem.
– Még nem vesztetted el! – figyelmeztette Ferenc. – Nem biztos, hogy István visszavonja az engedélyt. Sohasem érdekelték különösebben a vásárok.
– De William Hamleigh ráveheti.
– William köpönyeget fordított, nem emlékszel? Hozzákötötte a sorsát Maudhoz. Istvánt nemigen tudja majd befolyásolni.
– Remélem, igazad van – mondta Fülöp hevesen. – Isten adja, hogy igazad legyen.

Amikor hidegre fordult az idő, s a tisztáson már nem lehetett üldögélni, Aliena esténként ellátogatott Tamás mester házába. Alfréd rendszerint elment sörözni, úgyhogy a családi kör Tamásból, Ilonából,

Jancsiból és Mártából állt. Most, hogy Tamásnak ilyen jól ment, kényelmes székeken ültek, a kandallóban lobogott a tűz, és sok-sok gyertya világított. Ilona és Aliena szőtt. Tamás simára csiszolt paladarabokra tervrajzokat készített egy élesre faragott kővel. Jancsi úgy tett, mintha övet készítene, kést élezne vagy kosarat fonna, de az idő nagy részét azzal töltötte, hogy Aliena arcát bámulta a gyertyafényben, figyelte az ajkát, ahogy beszélgetés közben mozog, vagy a nyakát, miközben egy-egy pohár sört iszik. Rengeteget nevettek ezen a télen. Jancsi szívesen megnevettette Alienát. Többnyire olyan fegyelmezetten és tartózkodóan viselkedett, hogy majdnem olyan jólesett látni, amint elengedi magát, mintha sikerült volna meztelenül meglesni. Állandóan olyasmiken törte a fejét, amivel megnevettethetné. Utánozta az építkezésen dolgozó mesterembereket: egy párizsi kőműves mulatságos kiejtését meg egy karikalábú kovács járását. Egyszer azt találta ki, hogy számba vette a szerzetesek kisebb-nagyobb vétkeit: Remigius gőgösségét, a szakács Bernát testvér falánkságát, a vendégek fogadásával megbízott fráter italozásait, Péter, a circuitor bujaságát. Márta sokszor majd megpukkadt a kacagástól, és még a hallgatag Tamásból is fel-feltört a nevetés.

Egy ilyen estén mondta azt Aliena:

– Nem tudom, vajon mind el tudom-e adni ezt a sok szövetet.

Mindnyájan meghökkentek.

– Akkor miért szőjük? – kérdezte Ilona.

– Még nem adtam föl a reményt. Csupán támadt egy nehézség.

– Azt hittem – nézett föl Tamás –, hogy a perjelség szívesen megvásárolja az egészet.

– Nem is ez a gond. De nem találok senkit, aki hajlandó volna megkallózni, és Cutbertus nem ilyen laza szövésű szövetet akar. Egyébként más se.
– A kallózás szörnyen kimerítő munka – jegyezte meg Ilona. – Nem vagyok meglepve, hogy senki sem vállalkozik rá.
– Nem kereshetnél rá férfiakat? – kérdezte Tamás.
– A jómódú Kingsbridge-ben aligha. Minden férfinak bőven van munkája. A nagyvárosokban vannak mesterek, akik csak kallózással foglalkoznak, de a legtöbbjük a takácsoknak dolgozik, és tilos munkát vállalniuk más megbízásából. Amellett túl sokba is kerülne az oda-vissza szállítás.
– Ez valós gond – ismerte el Tamás, és ismét beletemetkezett rajzába.
Jancsinak hirtelen támadt egy gondolata:
– Kár, hogy nem szerezhetünk hozzá ökröket!
A többiek nevetni kezdtek.
– Akkor már arra is megtaníthatnád az ökröket, hogy templomot építsenek – mondta Tamás. – Vagy malmot.
Jancsi nem adta meg magát. – Rendszerint meg lehet találni a módját, hogy miképpen lehet akár a legnehezebb munkát is könnyen elvégezni.
– Aliena nem azt akarja, hogy megőröljék a szövetét, hanem azt, hogy kallózzák.
Jancsi nem figyelt oda.
– Emelőszerkezeteket meg hajtókerekeket alkalmazunk arra, hogy a köveket följuttassuk az állványokra...
– Ó, az csodálatos lenne, ha volna valami ügyes kallózó gépezet! – kiáltott föl Aliena.
Jancsi arra gondolt, mennyire örülne, ha meg tudná oldani számára ezt a gondot. Elhatározta, hogy

megkeresi a módját.
– Hallottam róla – jegyezte meg Tamás eltűnődve –, hogy egy kovácsműhelyben vízimalmot használnak a fujtató működtetésére, de sohasem láttam.
– Tényleg! – kiáltott föl Jancsi. – Ebből lehet valami!
– Egy malomkerék körbe-körbe mozog, a malomkő is körbe-körbe mozog, így az egyik hajthatja a másikat, de a kallózóbotot le-föl kell mozgatni. Egy forgó malomkerékkel nem lehet egy le-föl járó botot mozgatni.
– De hiszen a fujtató is le-föl mozog.
– Igaz. De sohasem láttam azt a kovácsműhelyt, csak hallottam róla. Jancsi megpróbálta maga elé képzelni a malom berendezését. A víz ereje forgatja a kerekeket. A malomkerék tengelye össze van kötve egy másik kerékkel a malom belsejében. A benti keréknek, amely szintén függőlegesen áll, fogai vannak, amelyek egy másik, laposan fekvő kerék fogai közé illeszkednek. A fekvő kerék forgatja a malomkövet.
– Egy álló kerék képes forgatni egy fekvő kereket – gondolkodott Jancsi fennhangon.
– Jancsi! Állj meg! – kiáltott rá Márta nevetve. – Ha a malom posztót tudna csinálni, okos emberek már régen rájöttek volna erre!
Jancsi nem törődött a megjegyzéssel.
– A kallózóbotokat a malomkerékhez lehetne erősíteni. A szövetet oda kellene teríteni, ahová a botok lecsapnak.
– De a botok egyszer lecsapnak, aztán beakadnak, és ettől a kerék is megáll. Mondtam már, hogy a kerék körbe-körbe forog, míg a botoknak le-föl kell...
– Muszáj, hogy legyen valami módja! – makacskodott Jancsi.

– Nincs! – jelentette ki Tamás azon a határozott hangon, ahogy általában le szokta zárni a vitákat.
– Fogadok, hogy mégis van! – lázadozott Jancsi, Tamás pedig úgy tett, mintha nem hallaná.

A következő vasárnap Jancsi eltűnt.
Reggel még elment a templomba, az ebédjét is megette, mint máskor, de vacsoraidőben nem mutatkozott. Aliena a saját konyhájában sűrű húslevest főzött sonkából és káposztából, borssal ízesítve, amikor Ilona benézett hozzá, hogy nincs-e ott Jancsi.
– A mise óta nem láttam – mondta Aliena.
– Ebéd után tűnt el. Meg voltam győződve róla, hogy nálad van. Aliena enyhén zavarba jött, amiért Ilona ilyen hamar erre a meggyőződésre jutott.
– Aggódsz miatta? Ilona megvonta a vállát.
– Egy anya mindig aggódik.
– Nem veszett össze Alfréddal? – idegeskedett Aliena.
– Ugyanezt kérdeztem én is. Alfréd azt mondja, nem. – Ilona sóhajtott. Nem hiszem, hogy baja esett volna, már azelőtt is megtette, és ezután is meg fogja tenni. Sohasem követeltem meg tőle, hogy pontos órarend szerint éljen.
Aliena késő este, mielőtt lefeküdt volna, még átszaladt Tamás házába, hogy megtudja, előkerült-e Jancsi. Nem került elő. Meggyötörtén feküdt le. Richard Winchesterbe ment, így hát egyedül volt. Arra gondolt, hátha Jancsi beleesett a folyóba, és megfulladt, vagy valami más baja történt. Milyen rettenetes is volna Ilona számára, hiszen Jancsi az egyetlen fia. Könnyek gyűltek a szemébe, amikor elképzelte Ilona bánatát: Butaság – gondolta mindjárt –, itt sírok más afölötti bánata miatt, ami meg sem történt. Összeszedte

magát, és megpróbált másra gondolni. Az ő nagy gondja a fölös szövet. Máskor fél éjszaka is el tudott tűnődni üzleti ügyein, de ma mindig visszatértek a gondolatai Jancsira. Hátha eltörte a lábát, és magatehetetlen fekszik az erdőben!
A következő pillanatban nyugtalan álomba zuhant. De már szürkületkor fölébredt, ugyanolyan fáradtan. Hálóingére kapta vastag köpenyét, fölhúzta prémmel bélelt csizmáját, és kiment, hogy megkeresse a fiút.
Nem volt a söröző mögötti udvarban, ahol a férfiak el szoktak aludni, és ahol a megfagyástól megmenti őket a trágyadomb melege. Lement a hídhoz, és félve elindult a parton, a folyó kanyarulata felé, ahol a víz ki szokta vetni, amit magával sodor. Egy kacsacsalád csipegetett a fadarabok, rongyos cipők, rozsdás kések és rothadó csontok között. Jancsi, hál' istennek, nem volt ott.
Fölkapaszkodott a dombon, s bement a perjelség kapuján, ahol a munkások éppen hozzáláttak napi munkájukhoz. Megkereste Tamást a pajtájában.
– Visszajött már? – kérdezte reménykedve.
– Még nem – rázta meg a fejét Tamás.
Már éppen indult volna kifelé, amikor odajött a gondterheltnek látszó ácsmester.
– Eltűnt az összes kalapácsunk – mondta Tamásnak.
– Furcsa. Én is éppen a kalapácsot keresem, de nem találom. Ekkor bedugta a fejét Alfréd:
– Hol vannak a párnafák? Tamás megvakarta a fejét.
– Úgy látszik, az összes kalapács eltűnt – mondta zavartan. Majd hirtelen elváltozott az arca: – Lefogadom, hogy Jancsi van emögött!
Hát persze – gondolta Aliena. Kalapácsok. Kallózóbotok. A malom.
De nem mondta ki hangosan, mit gondol, hanem

otthagyta a pajtát, átvágott az udvaron, el a konyha mellett, az udvar délnyugati sarkába, ahol egy csatorna ágazott ki a folyóból, és a vize a két malmot hajtotta, a régit és a vadonatújat. Úgy volt, ahogy gyanította: a régi malom kereke forgott. Bement.

Amit látott, az első pillanatban zavarba ejtette és megijesztette. Egy sor kalapácsot látott egy vízszintes póznához erősítve. És mintha saját akaratukból tennék, úgy emelték fel a fejüket, mint lovak a jászol fölött. Azután megint lebuktak, mind egyszerre, és egyidejűleg akkorát koppantak, hogy elállt tőle a szívverése. A kalapácsok, mintha meghallották volna a kiáltását, fölkapták a fejüket, aztán újból lent koppantak. Az ő lazán szövött anyagát csapkodták, amely néhány hüvelyknyi vízbe áztatva feküdt egy olyan malterosládában, amilyet a kőművesek használnak az építkezésen. A kalapácsok a szövetet kallózzák, jött rá, és elmúlt a félelme, annak ellenére, hogy nyugtalanítóan elevennek látszottak. De hogyan csinálta? Észrevette, hogy a rúd, amelyhez a kalapácsokat erősítették, a malomkerék tengelyével párhuzamos. Egy, a tengelyhez erősített deszka forgott körbe-körbe, úgy, ahogy a tengely. Amikor a deszka körbeért, lenyomta a kalapácsnyeleket, és ettől a fejek fölemelkedtek. Amikor a deszka továbbforgott, a nyelek fölszabadultak, a kalapácsfejek lebuktak, és belenyomták a szövetet a ládába. Pontosan erről beszélt Jancsi tegnapelőtt este: a malomról, amely a szövetet kallózhatná.

Meghallotta a hangját:

– A kalapácsoknak olyan súlyosnak kell lenniük, hogy nagy erővel csaphassanak le.

Megfordult és meglátta: fáradtan, de diadalmasan.

– Azt hiszem, megoldottam a gondodat – mondta

Jancsi, és bárgyún rámosolygott.
– Úgy örülök, hogy jól vagy! Aggódtunk érted – mondta Aliena. Gondolkodás nélkül átkulcsolta a nyakát és megcsókolta. Egészen rövid csók volt, nem sokkal több, mint egy puszi, de amikor szétvált az ajkuk, a fiú karja a dereka köré fonódott, gyöngéden, de erőteljesen magához szorította, és Aliena azon vette észre magát, hogy egymás szemébe néznek. Semmi másra nem tudott gondolni, csak arra, milyen boldog, amiért a fiút életben és épségben találta. Gyöngéden megsimogatta. Egyszerre tudatossá vált benne a saját bőre: érezte vászoningének durva szövését, prémcsizmájának puhaságát, és keblének bimbója belebizsergett, ahogy a fiú melléhez szorult.
– Aggódtál miattam? – kérdezte ő csodálkozva.
– Persze! Alig aludtam!
Boldogan mosolygott, de a fiú szörnyen ünnepélyesnek látszott, és a következő percben ez az ünnepélyesség őrá is átragadt, és furcsa meghatódottságot érzett. Hallotta a fiú szívének dobbanásait, és ettől szaporábbá vált a lélegzése. Mögötte egyszerre puffantak a kalapácsok, minden ütésre megremegett a malom faszerkezete, és úgy érezte, mintha benne magában is minden megremegne.
– Jól vagyok – mondta Jancsi. – Minden jól van.
– Olyan boldog vagyok – mondta még egyszer a leány, de csak suttogásra telt az erejéből.
Látta, hogy a fiú mélyen belenéz a szemébe, és egészen közel hajol hozzá, aztán érezte, hogy szája az övére tapad. Telt ajka és puha legényszakálla volt. Behunyta a szemét, hogy csak az élményre összpontosítson. A gyöngéd csók erőteljesebbé vált, és természetesnek érezte, hogy szétnyissa az ajkát,

amely egyszerre roppant érzékennyé vált, úgyhogy a legkisebb rebbenést is megérezte. A fiú nyelvének hegye végigsimogatta felső ajkának belsejét, s ettől egyszerre akkora boldogság öntötte el, hogy a legszívesebben fölkiáltott volna. Testét az övéhez nyomta, puha keble szétlapult a fiú kemény mellkasán, és érezte, hogy a fiú kemény csípőcsontja belenyomódik a hasába. Már nemcsak megkönnyebbülést érzett, amiért sértetlen, és épségben láthatja viszont, új érzés ébredt benne: testi jelenléte olyan elragadtatott örömmel töltötte el, hogy enyhén szédülni kezdett. Miközben ölelte, még többet akart belőle érezni, még közelebb akart lenni hozzá. Két keze lázasan simogatta a fiú hátát. Érezni akarta a bőrét, de a ruhája akadályozta. Öntudatlanul kinyitotta a száját, és nyelvét a fiú fogai közé dugta. Jancsi torkából állati hang tört föl: a gyönyör fojtott nyögése.
A malom ajtaja kicsapódott. Aliena eltolta magától Jancsit. Úgy megijedt, mintha egy pillanatra elszenderedett volna, s valaki rácsapott volna, hogy fölébressze. Attól ijedt meg, amit tettek: úgy csókolták és simogatták-tapogatták egymást, mint egy részeg és a szajhája a kocsmában! Hátralépett és a zavartól megalázottan nézett körül. Alfréd volt a behatoló. Ettől még rosszabbul érezte magát. Alfréd három hónappal ezelőtt megkérte a kezét, ő pedig gőgösen kikosarazta. Most pedig rajtakapta, amint úgy viselkedik, mint egy fölhergelt boszorka. Az egész képmutatóan festett. A szégyen arcába kergette a vért. Alfréd rámeredt, s pillantásában azt a kéjjel vegyes megvetést fedezte föl, ami élénken emlékeztette William Hamleigh-re. Utálta magát, amiért okot adott Alfrédnak arra, hogy lenézze, és dühös lett Jancsira, akinek része van ebben.

Szemét Alfrédról Jancsi felé fordította. Amikor találkozott a pillantásuk, a fiúében ijedtséget fedezett föl. Rájött, hogy az arca elárulja haragját, de nem tudott segíteni rajta. Jancsi kába boldogsága zavarrá és sértődöttséggé változott. Más esetben meghatódott volna tőle, de most túlságosan nagy volt az elkeseredése. Villámgyorsan pofon ütötte. A fiú nem moccant, csak kétségbeesetten meredt rá. Arca kivörösödött, ott, ahol megütötte. Aliena nem bírta elviselni a szeméből sugárzó fájdalmat, és elfordította a tekintetét.
Nem maradhatott itt. Az ajtóhoz rohant, s úgy érezte, a kalapácsok az agyában csapkodnak. Alfréd gyorsan félreállt, és szinte ijedtnek látszott. Aliena elszaladt mellette, ki az ajtón. Odakint Tamás mester állt egy kisebb csoport munkással. Mindenki kíváncsian az ajtóra meredt, hogy mi történik odabent. Aliena szó nélkül elsurrant mellettük. Néhányan furcsa pillantást vetettek rá, amitől ismét lángba borult az arca, de a bámészkodókat szemlátomást jobban érdekelték a malom belsejéből hallatszó ütemes koppanások. Aliena agyának józan felében fölrémlett, hogy Jancsi megoldotta a kallózás problémáját, de az a tudat, hogy a fiú egész éjjel fönt volt, és az ő kedvéért találta ki és szerkesztette meg ezt az egészet, csak még jobban fokozta lelkifurdalását. Elszaladt az istálló mellett, ki a kapun, majd át az utcán, csizmája csúszkált a sárban, s szinte beesett a háza ajtaján.
Richardot találta odabent. A konyhaasztalnál ült, előtte egy cipó és egy kancsó sör.
– István király megindult – mondta. – Újra kezdődik a háború. Új lóra van szükségem!

A következő három hónapban Aliena alig váltott

néhány szót Jancsival.
A fiúnak majd megszakadt a szíve. Aliena úgy csókolta meg, mint aki szereti ; ebben nem tévedhetett. Amikor kirohant a malomból, biztos volt benne, hogy nemsokára megint megcsókolja ugyanígy. Szédülten járt-kelt, és másra sem tudott gondolni, mint arra: Aliena szeret! Aliena szeret! A leány megsimogatta a hátát, és a szájába csúsztatta a nyelvét, és hozzápréselte a keblét. Amikor észrevette, hogy kerüli, először azt gondolta, zavarban van. Az után a csók után tudnia kell, hogy szereti őt. Jancsi várt, hadd küzdje le a szemérmességét. A perjelség ácsmesterének segítségével erősebb, tartósabb kallózószerkezetet készített az öreg malomba, úgyhogy Alienának már volt hol kallóztatnia a szövetét. Hálásan megköszönte neki, de hangja hűvösen csengett, és pillantása kerülte az övét.
Amikor már nemcsak néhány nap, hanem hetek teltek el így, kénytelen volt belátni, hogy valami komolyan elromlott. Mélységes kiábrándulás árasztotta el, úgy érezte, megfullad a csalódástól. Teljesen összezavarodott. Elkeseredetten gondolta, bárcsak idősebb és tapasztaltabb lenne a nőkkel, akkor el tudná dönteni, hogy Aliena viselkedése természetes-e vagy különös, ha ez az egész átmeneti-e vagy tartós, és hogy ne vegyen-e róla tudomást, vagy szálljon szembe vele. De bizonytalan lévén, s attól tartva, hogy valami rosszat találna mondani, amivel csak még jobban elrontaná a dolgot, nem csinált semmit. Ekkor azonban annyira eluralkodott rajta a visszautasítás tudata, hogy értéktelennek, ostobának, tehetetlen fajankónak vélte magát. Eszébe jutott, hogy milyen ostoba volt, amikor azt képzelte, az egész megye legkívánatosabb és legelérhetetlenebb asszonya az

övé lehet, aki voltaképpen még csak egy kölyök. Egy ideig elszórakoztatta a történeteivel és tréfáival, de mihelyt úgy csókolta meg, mint egy férfi, elmenekült. Milyen ostoba volt, hogy bármi mást remélt!
Néhány hét önostorozás után azonban elfogta a méreg. Munka közben ingerült volt, s az emberek ezt nehezen viselték el. Goromba volt a mostohahúgához, s Márta csaknem ugyanúgy megbántódott, mint ő Aliena miatt. Vasárnap délutánonként kakasviadalokon verte el a keresetét. Minden szenvedélyét a munkába ölte. Gyámköveket faragott, amelyek azokat az oszlopokat vagy oszlopnyalábokat tartják, amelyek nem érnek egészen a földig. A gyámköveket általában levelekkel díszítették, de hagyományos változatnak számított az emberalak is, aki mintha kezében tartaná vagy a hátával támasztaná meg az oszlopot. Valamelyest változtatott a szokásos mintán, s az eredmény egy zavarba ejtően kitekert tartású emberi figura lett, arcán fájdalmas kifejezéssel, mint aki örök küszködésre ítéltetett: megtartani ezt az óriási terhet. Jancsi tudta, hogy remekül sikerült: senki más nem tudna kifaragni egy ilyen alakot, akinek arcáról így sugárzik a szenvedély. Amikor Tamás meglátta, megcsóválta a fejét, nem lévén biztos benne, hogy dicsérje-e az alak kifejező erejét, vagy helytelenítse szokatlanságát. Fülöpnek annál jobban tetszett. Jancsi nem törődött vele, mit gondolnak; úgy érezte, akinek nem tetszik, az vak.
Nagyböjt egyik hétfőjén, amikor mindenki rosszkedvű volt, hiszen már három hete nem láttak hűst, Alfréd diadalmas arccal állított be a munkahelyre. Előző nap Shiringben járt. Jancsi nem tudta, mit keresett ott, de látta rajta, hogy meg van elégedve útja eredményével.
A délelőtti szünetben, amikor Serfőző Enid begurított

egy hordó sört a szentély közepére, és árusítani kezdte a munkásoknak, Alfréd elővett egy pennyt, és így szólt:
– Hé, Tamás fia, János, hozz nekem egy kis sört!
Az apámról tudott meg valamit – gondolta Jancsi –, és eleresztette a füle mellett. Az egyik ács, egy Péter nevű, idősebb férfi rászólt:
– Inas, tedd, amit mondtak! – Az inasoknak mindig engedelmeskedniük kellett a mestereknek.
– Én nem vagyok Tamás fia – felelte Jancsi. – Tamás a mostohaapám, és ezt Alfréd jól tudja.
– Akkor is tedd, amit mond! – figyelmeztette józanul Péter. Jancsi kelletlenül elvette a pénzt, és beállt a sorba.
– Az én apám neve Shareburgi János volt – mondta hangosan. – Úgyhogy szólítsatok János fia Jánosnak, ha meg akartok különböztetni egy másik Jánostól.
– Fattyú János jobban illenék rád – mondta Alfréd.
– Tudjátok, miért nem fűzi be soha Alfréd a csizmáját? – kérdezte Jancsi harsányan. Mindenki Alfréd lábára nézett. Súlyos, sáros csizmájának szára, melyet fölül össze kellett volna kötni, csakugyan szabadon libegett.
– Hogy hamar kidughassa a lábujjait, ha tíznél tovább kell számolnia!
A mesteremberek elmosolyodtak, az inasok vihogtak. Jancsi odaadta Alfréd pennyjét Enidnek, és kapott érte egy korsó sört. Odavitte Alfrédhoz, és egy könnyed, gunyoros meghajlás kíséretében átadta neki. Alfréd bosszankodott, de nem túlságosan: nyilván még tartogatott valamit a tarsolyában. Jancsi otthagyta, és az inasok társaságában itta ki a maga sörét, remélve, hogy Alfréd békén fogja hagyni.
De nem így történt. Pár perccel később Alfréd utánajött, és így szólt:

– Ha Shareburgi János az én apám lett volna, én nemigen dicsekedném vele. Nem tudod, ki-mi volt?
– De. Jokulátor. – Jancsi hangja magabiztosan csengett, de félt attól, mit fog Alfréd még mondani. – Gondolom, nem tudod, mit jelent az, hogy jokulátor.
– Tolvaj volt – mondta Alfréd.
– Fogd be a szád, te seggfej! – Jancsi elfordult, és beleszürcsölt a sörébe, de alig bírta lenyelni. Alfréd nem ok nélkül állítja, amit mondott.
– Nem tudod, hogyan halt meg? – folytatta Alfréd kitartóan.
Ez az, gondolta Jancsi, amit Shiringben tegnap megtudott, ezért vigyorog olyan hülyén. Kelletlenül hátrafordult, és farkasszemet nézett vele.
– Nem tudom, hogyan halt meg az apám, de azt gondolom, hogy majd te elmondod.
– Fölakasztották, mint egy tetves tolvajt. Mert az volt.
Jancsiból önkéntelenül kétségbeesett kiáltás tört fel. Valahogy ösztönösen tudta, hogy igazat beszél. Alfréd annyira magabiztosnak látszik, nem valószínű, hogy kitalálta volna az egészet. És fölvillant benne, hogy ez lehet a magyarázata anyja szűkszavúságának. Évek óta titkon ilyesmitől félt. Persze igyekezett meggyőzni magát arról, hogy nincs semmi baj, hogy nem fattyú, hogy igazi apja volt, aki igazi nevet viselt. De valójában mindig attól félt, hogy valami nincs rendben az apja körül, hogy a gúnyos megjegyzéseknek van alapjuk, hogy apja csakugyan elkövetett valamit, amit szégyellni kell. Már eddig is kedvetlen, levert volt: Aliena visszautasítása miatt értéktelennek és kicsinynek érezte magát. De az apjáról megtudott igazság teljesen letaglózta.
Alfréd önelégülten mosolyogva állt ott: hallatlanul meg volt elégedve leleplezése hatásával. Ez az arckifejezés

megőrjítette Jancsit. Nem elég, hogy fölakasztották az apját? Azt, hogy Alfréd még örül is neki, már nem bírta elviselni. Gondolkodás nélkül Alfréd vigyorgó képébe loccsantotta a sörét.
A többi inas, aki mindeddig szótlanul figyelte és élvezte a mostohafivérek perlekedését, gyorsan hátrált néhány lépést. Alfréd kitörölte a sört a szeméből, dühösen fölordított, és egy ilyen behemót embertől talán nem is várhatóan, meglepően gyorsan lecsapott hatalmas öklével. Az ütés Jancsi arcát érte, és olyan erős volt, hogy fájdalom helyett csak azt érezte, hogy elzsibbadt. Mielőtt bármit is csinálhatott volna, Alfréd másik ökle is lecsapott, ezúttal a gyomrára. Ez az ütés rettenetesen fájt, úgy érezte, soha többé nem tud lélegzetet venni. Összegörnyedt és a földre esett. Alighogy földet ért, Alfréd fejbe rúgta nehéz csizmájával, és Jancsi egy pillanatig nem látott mást, mint egy fehér villanást.
Vakon félrehengeredett, és megpróbált föltápászkodni. De Alfréd nem érte be ennyivel. Mihelyt fölállt, érezte, hogy megmarkolják, és elkezdett rúgkapálni. Most már komolyan megijedt. Alfréd nem fog kegyelmezni neki. Ha nem tud elmenekülni, laposra veri. Alfréd olyan erősen markolta, hogy nem bút kiszabadulni, de amikor újabb ütésre lendítette egyik óriási markát, kirántotta magát a szorításából.
Futásnak eredt, de Alfréd űzőbe vette. Jancsi megkerült egy meszeshordót, Alfréd lába elé döntötte, s a mész a földre dőlt. Alfréd átugrotta, de egy vizeshordóba botlott, amely ugyancsak felborult. Amikor a víz érintkezésbe került a mésszel, sisteregni, bugyborékolni kezdett. A kőművesek, látva a drága anyag elpazarlódását, tiltakozni kezdtek, de Alfréd fütyült rá, és Jancsi megpróbált elmenekülni. Sajgó

tagokkal rohant tovább, félig vakon a fejét ért rúgás miatt.
Alfréd, aki biztosan állt a lábán, az egyiket kinyújtotta, és elgáncsolta. Teljes hosszában elvágódott. Meg fogok halni, gondolta, miközben félrehengeredett, Alfréd megöl. Beugrott egy létra mögé, melyet az állványzathoz támasztottak. Alfréd nekiugrott; Jancsi úgy érezte magát, mint egy sarokba szorított nyuszi. De a létra megmentette. Amikor Alfréd is mögéje került, Jancsi villámgyorsan előpattant, és fölpattant a létrára. Úgy rohant fölfelé a fokokon, mint egy patkány az esővízcsatornán.
Érezte, hogy a létra beleremeg, ahogy Alfréd utánaveti magát. Általában gyorsabban mozgott, mint Alfréd, de még mindig kábultnak érezte magát. Fölért a létra tetejére, és átugrott az állványzatra. Megbotlott és nekiesett a falnak, amelyet csak reggel raktak föl, és még nedves volt a malter. Amikor nekiesett, egy egész falrész elmozdult, három-négy kő ki is esett; már-már azt hitte, ő is velük zuhan. Megkapaszkodott a fal peremében, és amikor lenézett, látta, amint a hatalmas kövek bukfencezve zuhannak nyolcvanlábnyit, és a falnak támaszkodó pajták tetején kötnek ki. Fölegyenesedett, és remélte, hogy senki sincs a pajtákban. Közben Alfréd is fölért a létra tetejére, és megindult feléje az ingatag állványokon.
Az arca vörös volt és zihált, szeméből gyűlölet sütött. Jancsi nem kételkedett benne, hogy ebben az állapotban ölni is képes. Ha elkap, gondolta, lelök a falról. Ahogy Alfréd közeledett, Jancsi hátrált. Valami puhába lépett, egy rakás malterba. Hirtelen megállt, belemarkolt, és Alfréd képébe vágta.
Alfréd megtorpant és megrázta a fejét, hogy megszabadítsa a maltertól. Végre Jancsinak alkalma

nyílt a menekülésre. Az állványdeszka másik végére futott, hogy lemásszon, kimeneküljön az apátságból, és a nap hátralevő részére elbújjon az erdőben. Legnagyobb rémületére nem volt ott a létra az állvány másik végén. Az állványzaton nem tud lemászni, mert nem ér le a földig: a fal lyukaiba illesztett gerendákra támaszkodik. Kelepcébe került.
Hátranézett. Alfréd visszanyerte a látását, és újból megindult felé.
Volt még egy út lefelé.
A fal befejezetlen végén, ott, ahol majd a szentély csatlakozik a kereszthajóhoz, minden sor egy fél kőnyivel rövidebb volt, mint az alatta levő, ily módon egy keskeny, meredek lépcsőt alkottak, amelyet a bátrabb munkások alkalomadtán használtak is fölfelé menet. Jancsi dobogó szívvel mászott át a falra, és óvatosan, de gyorsan végigment rajta, közben igyekezett nem lenézni, hogy ne lássa, mekkorát esne, ha megcsúsznék a lába. Odaért a lépcsősen végződő részhez, kicsinyég megpihent és lenézett. Enyhe szédülés fogta el. Hátralesett a válla fölött: Alfréd már ott volt mögötte. Elindult lefelé.
Jancsi nem értette, hogyhogy Alfréd nem fél: sohasem volt valami bátor. Mintha a gyűlölet elnyomná benne a veszélyérzetet. Ahogy lefelé haladtak a szédítően meredek lépcsőn, Alfréd egyre jobban beérte. Még mindig több mint tizenkét lábnyira lehettek a földtől, amikor észrevette, hogy már egészen közel ért hozzá. Kétségbeesésében leugrott, egyenesen az ácsok fészerének zsúptetejére. Onnan pedig leugrott a földre, de rosszul: megrándította a bokáját és elesett.
Támolyogva állt föl. Az eséssel elvesztett néhány másodperc elég volt Alfrédnak ahhoz, hogy földet érjen és odarohanjon a fészerhez. A másodperc tört

részéig Jancsi a falnak vetette hátát, Alfréd pedig megállt vele szemben, várva, merre fog menekülni. Jancsi egy pillanatig habozott, aztán oldalt lépett, és behátrált a fészerbe.
Senki nem volt bent, mert mindannyian Enid hordója körül tolongtak. A lócákon ott hevertek az ácsok kalapácsai, reszelői és fűrészei és azok a fadarabok, amelyeken éppen dolgoztak. A földön egy új, nagy sablondarab feküdt, amilyet a boltívek építéséhez használnak, hátul pedig, a templom fala mellett, tűzrakás lobogott, melyet faforgáccsal és egyéb hulladékkal tápláltak.
Nem volt menekvés.
Jancsi szembefordult Alfréddal. Sarokba szorult. Egy pillanatra megbénította az ijedtség. Azután félelmét fölváltotta a harag. Nem érdekel, hogy megöl – gondolta –, de mielőtt meghalok, látni akarom a vérét. Nem várta meg, amíg Alfréd üt. Fejét leszegte és nekirontott. Annyira elvesztette az eszét, hogy még arra sem gondolt, hogy az öklét használja. Egyszerűen teljes sebességgel nekirohant.
Erre volt Alfréd a legkevésbé fölkészülve. Jancsi homloka szájon találta. Jancsi két-három hüvelykkel alacsonyabb volt nála, jóval könnyebb is volt, támadásától Alfréd mégis hátraesett. Amikor Jancsi visszanyerte az egyensúlyát, látta, hogy Alfrédnak vérzik a szája.
Alfréd annyira meg volt lepve, hogy pár pillanatig semmit se csinált. Jancsi tekintete az egyik lócának támasztott pörölykalapácsra esett. Amikor Alfréd észhez tért, és megindult felé, fölkapta a kalapácsot, és vadul meglengette. Alfréd hátraugrott, és a kalapács nem találta el. Váratlanul Jancsi került fölénybe. Fölbátorodva lépett előbbre, máris érezve az

örömöt, amit majd Alfréd csontjainak roppanása kelt benne. Ezúttal minden erejét beleadta az ütésbe, de megint elvétette, s a kalapács Alfréd helyett a fészer tetejét tartó gerendát találta el.
A fészert nem valami gondosan szerkesztették, hiszen senki sem lakott benne; egyetlen célja, hogy az ácsok esőben is tudjanak dolgozni. Amikor Jancsi eltalálta a kalapáccsal a gerendát, az megmozdult. A falakat gallyakból font laza szövedék alkotta. A zsúptető besüppedt. Alfréd ijedten nézett föl. Jancsi megmarkolta a kalapácsot. Alfréd kihátrált az ajtón. Jancsi megint nekirontott. Alfréd hátraszökkent, megbotlott egy rakás fában, és a fenékre zöttyent. Jancsi magasra emelte a kalapácsot, hogy megadja a „kegyelemdöfést". Közben körülpillantott, és meglátta Fülöp perjelt, akinek olyan volt az arca, mint a haragvó Istené. Fülöp kicsavarta a kalapácsot a kezéből.
A perjel háta mögött beomlott a fészer teteje, egyenesen bele a tűzbe. A száraz szalma azonnal tüzet fogott, s egykettőre magasra csaptak a lángok.
Már ott volt Tamás is, és a legközelebbi három munkásra mutatott;
– Te és te meg te hozzátok ki a vizeshordót a kovácsműhelyből! – Újabb három felé fordult: – Péter, Rolf és Dániel, hozzatok vödröket! Inasok, lapátoljatok földet a lángokra! Gyorsan!
A következő percekben mindenki a tűzre figyelt, Alfrédról és Jancsiról megfeledkeztek. Jancsi félreállt az útból, és tehetetlenül, kábultan bámult maga köré. Alfréd kicsit messzebb állt. Csakugyan szét akartam verni a fejét? – tűnődött Jancsi. Az egész olyan képtelennek tetszett. Még mindig kábult volt a döbbenettől, amikor a víz és a föld együttes ereje eloltotta a lángokat.

Fülöp perjel az erőlködéstől lihegve nézte a kavarodást.
– Nézz ide! – kiáltotta haragosan Tamásnak. – Egy pajta összedőlt. Az ácsok munkája tönkrement. Egy meszeshordó elpazarlódott, és egy egészen friss falrész leomlott.
Jancsi érezte, hogy Tamás bajban van: az ő dolga, hogy rendet tartson az építkezésen, és Fülöp őt okolja a kárért. Az, hogy a bűnösök mindketten az ő fiai, csak még rosszabbá teszi a dolgot.
Tamás Fülöp karjára tette a kezét.
– Majd a testület megtárgyalja – mondta szelíden. Fülöpöt nem lehetett lecsillapítani.
– Én fogom megtárgyalni! – recsegte. – Én vagyok a perjel, és ti mindnyájan az én alkalmazottaim vagytok!
– Akkor engedd meg a kőműveseknek, mielőtt bármit határoznál, hogy fontolóra vegyék a dolgot – mondta Tamás higgadtan. – Hátha olyan javaslatot terjesztünk elő, amely neked is megfelel? Ha nem, még mindig azt teheted, amit akarsz.
Fülöp szemmel láthatólag vonakodott átengedni a kezdeményezést, de a hagyomány Tamás oldalán állt: a kőművesek maguk gondoskodnak a fegyelemről. Kis szünet után így szólt:
– Jól van. De akármit határoztok is, nem dolgozhat tovább itt mind a két fiad. Az egyiknek mennie kell! – Még mindig füstölögve odébb ment.
Tamás sötét pillantást lövellt a két fiúra, majd sarkon fordult, és bement a legtágasabb pajtába.
Jancsi tudta, hogy nagy bajba került. A kőművesek eddig többnyire olyasfajta vétkekért rendszabályozták meg egy-egy társukat, mint italozás munka közben vagy építőanyagok ellopása, és a leggyakoribb büntetés a bírság volt. Az inasok verekedéseit

rendszerint azzal torolták meg, hogy mind a kettőt egy-egy napra kalodába zárták, de Alfréd már nem inas, és verekedés még sohasem járt ekkora kárral. A testület ezenkívül elűzhette azt a tagját, aki a megállapított legalacsonyabb bérnél kevesebbért dolgozott. Azt is meg lehet büntetni, aki házasságtörést követ él egy másik kőműves feleségével, habár ilyesmire Jancsi nem emlékezett. Elméletileg az inast meg is lehet korbácsolni, de ha elhangzón is ilyesmi néha fenyegetésképpen, sohasem látta, hogy be is váltották volna.

A kőművesmesterek a barakkba gyűltek, elfoglalták a lócákat, és hátukat a falnak vetették, amely nem volt más, mint a katedrális oldalfala. Amikor valamennyien együtt voltak, Tamás szólt elsőnek:

– Munkaadónk haragszik és joggal. Az eset súlyos károkat okozott. Ami még rosszabb: rossz fényt vet valamennyiünkre. Szigorúan kell eljárnunk a bűnösökkel szemben. Ez az egyetlen módja, hogy visszanyerjük régi jó hírünket, s megint úgy tekintsenek ránk, mint büszke és fegyelmezett építőkre, akik éppúgy értenek önmaguk féken tartásához, mint a szakmájukhoz.

– Jól mondod! – jegyezte meg János, a kovács, és a többiek is egyetértően morogtak.

– Én csak a verekedés végét láttam – folytatta Tamás. – Látta valaki, hogyan kezdődött?

– Alfréd nekiment a fiúnak – mondta Péter, az ács, aki azt tanácsolta Jancsinak, hogy engedelmeskedjék, és hozzon sört Alfrédnak.

Egy fiatal, Dániel nevű kőműves, aki Alfréddal dolgozott, elmondta, hogy Jancsi Alfréd képébe loccsantotta a sört.

– A fiút durván megsértették – közölte Péter. – Alfréd

rosszat mondott az édesapjára.
Tamás Alfrédra pillantott:
– Igaz ez?
– Azt mondtam, hogy az apja tolvaj volt – felelte Alfréd.
– És ez igaz. Fölakasztották érte Shiringben. A seriff mondta nekem tegnap.
– Siralmas, ha egy mesterembernek be kell fognia a száját, nehogy olyasmit mondjon, ami nem tetszik egy inasnak – jegyezte meg János, a kovács.
Helyeslő morgás hallatszott. Jancsi csüggedten látta be, hogy akárhogyan is történt, nem ússza meg egykönnyen. Lehet, hogy arra ítélt a sors, hogy bűnöző legyen belőlem, mint az apámból – gondolta –, lehet, hogy én is az akasztófán végzem.
Péter, az ács, aki az imént is védelmébe vette, most azt mondta:
– Még mindig az a véleményem, más a helyzet, ha a mester szándékosan fölmérgesíti az inast.
– Az inast akkor is meg kell büntetni! – mondta János, a kovács.
– Ezt nem vitatom. Csak azt gondolom, hogy a mesternek is fegyelmeznie kell magát. A mesternek élnie kell a tapasztalat adta bölcsességgel, és békét meg egyetértést kell teremtenie az építkezésen. Ha verekedéseket kezdeményez, elmulasztja a kötelességét.
Úgy látszott, egyesek egyetértenek vele, de megint megszólalt Dániel, Alfréd támogatója:
– Veszedelmes elv, ha megbocsátunk az inasnak azért, mert a mester barátságtalanul bánt vele. Az inasok mindig azt képzelik, hogy mestereik gorombák. Ha elfogadjuk ezt az érvelést, végül odajutunk, hogy a mesterek meg se mernek szólalni, attól félvén, hogy az inasok megverik őket udvariatlanságukért!

Jancsi elkeseredésére, szavaival sokan egyetértettek. Bebizonyosodott, hogy a mesterek tekintélyét mindenáron meg kell védeni, függetlenül attól, mi történt. Kíváncsi volt, mire büntetik. Pénze nincs, hogy bírságot fizethessen. Annak pedig még a gondolatát is gyűlölte, hogy kalodába zárják: Mit gondolna róla Aliena? De még rosszabb, ha megkorbácsolják. Ha bárki is megpróbálja, megkéseli!
– Nem szabad megfeledkeznünk róla – mondta Tamás –, hogy munkaadónk is szigorú szemmel nézi az ilyesmit. Azt mondja, nem akarja együtt látni őket az építkezésen. Vagy Jancsinak, vagy Alfrédnak mennie kell!
– Nem lehetne lebeszélni erről? – kérdezte Péter. Tamás egy pillanatig tűnődött, majd így válaszolt:
– Nem.
Jancsi megrémült, ő nem vette komolyan Fülöp perjel ultimátumát. De Tamás igen.
– Ha egyiküknek mennie kell – mondta Dániel –, gondolom, nem kétséges, melyikük legyen az. – Dániel nem annyira közvetlenül az apátsággal, inkább Alfréddal állt munkaviszonyban, és ha Alfréd elmegy, feltehetően Dánielnek is mennie kell.
Tamás megint eltűnődött, majd ismét azt mondta:
– Nem. Nem kétséges. – Jancsi felé pillantott. – Jancsinak kell mennie! Jancsi ráébredt, hogy végzetesen lebecsülte a verekedés következményeit.
De azt mégsem tudta elhinni, hogy csak úgy, egyszerűen kirúgják. Mit ér az élet, ha nem dolgozhat a kingsbridge-i katedrálison? Amióta Aliena visszahúzódott csigaházába, minden gondolata a katedrális körül forgott. Hogyan is hagyhatná itt?
– A perjelség talán hajlandó volna egyezkedni. Jancsit egy hónapra felfüggesztjük.

Igen, könyörgök, mondta magában Jancsi.
– Nem elég – mondta Tamás. – Meg kell mutatnunk, hogy határozottan cselekszünk. Fülöp perjel nem lesz hajlandó kevesebbel beérni.
– Akkor legyen! – adta meg magát Péter. – A katedrális elveszti a legtehetségesebb fiatal kőfaragót, akit valaha is láttunk, mert Alfréd nem volt képes befogni azt a ronda száját. – Néhány kőműves helyeslőleg morgott. Péter fölbátorodva folytatta: – Jobban tisztellek, Tamás mester, mint bárki kőművest, akivel eddig dolgoztam, de meg kell mondanom, hogy elvakult vagy ezzel a csökönyös, erőszakos fiaddal szemben.
– Ne sértegess! – intette le Tamás. – Maradjunk a puszta tényéknél.
– Jól van – bólintott Péter. – Én azt mondom, meg kell büntetni Alfrédot.
– Egyetértek – felelte Tamás mindnyájuk csodálkozására. – Alfrédot meg kell fegyelmezni!
– Miért?! – méltatlankodott Alfréd. – Mert megvertem egy inast?
– Aki nem a te inasod, hanem az enyém. És nemcsak megverted, hanem végigkergetted az egész építkezésen. Ha hagytad volna, hogy elszaladjon, nem szóródik ki a mész, nem éri kár a frissen rakott falat, és nem ég le az ácsok pajtája, te pedig elintézhetted volna vele a dolgot, mihelyt visszamerészkedik. Semmi szükség nem volt arra, amit tettél.
A kőművesek egyetértően bólogattak.
Dániel, aki, úgy látszik, Alfréd munkásai szószólójának hitte magát, megint megszólalt:
– Remélem, nem azt javasolod, hogy zárjuk ki Alfrédot a testületből. Mert akkor én szembeszállók ezzel.
– Nem! – mondta Tamás. – Éppen elég baj, hogy

elveszítünk egy tehetséges inast. Nem vagyok hajlandó egy becsületes kőművest is elveszíteni, aki megbízható csapattal dolgozik. Alfrédnak maradnia kell, de szerintem bírságot érdemel.
Alfréd emberei szemmel láthatóan megkönnyebbültek.
– Súlyos bírságot! – mondta Péter.
– Egy heti bért – javasolta Dániel.
– Egy havit – jelentette ki Tamás. – Nem hiszem, hogy Fülöp perjel kevesebbel beérné.
– Helyes... – bólogattak néhányan.
– Elfogadjátok ezt mind, kőműves testvéreim? – kérdezte Tamás a szokásos fordulattal.
– Így legyen! – mondták mindnyájan.
– Akkor közlöm a perjellel a döntésünket. Ti pedig jobb, ha visszamentek dolgozni.
Jancsi elkeseredetten nézte őket, amint egyesével kivonulnak. Alfréd diadalmas pillantást vetett rá. Tamás megvárta, amíg mindnyájan kimennek. Akkor így szólt Jancsihoz:
– Megtettem, amit megtehettem érted. Remélem, ezt az anyád is be fogja látni.
– Semmit se tettél értem soha! – tört ki Jancsi. – Nem tudtál gondoskodni rólam, nem tudtál etetni, ruházni, otthont adni! Addig voltunk boldogok, amíg meg nem jelentél! Attól kezdve éheztünk!
– De végül...
– Még attól a gonosz őrülttől se védtél meg, akit a fiadnak nevezel!
– Megpróbáltam...
– Sohase kaptad volna meg ezt a munkát, ha én nem gyújtom föl a régi templomot!
– Mit beszélsz?!
– Azt, hogy én gyújtottam föl a régi templomot.
Tamás elsápadt.

– Villámlás okozta...
– Nem is volt villámlás. Derült éjszaka volt. És tüzet se rakott senki a templomban. Én gyújtottam föl a tetőt.
– De miért?
– Hogy legyen munkád! Különben az anyám meghalt volna az erdőben.
– Nem halt volna meg...
– Az első feleséged is ott halt meg, nem?
Tamás halálsápadt lett. Egyszerre mintha aggastyánná változott volna. Jancsi észrevette, hogy nagyon mélyen megsebezte. Győzött a vitában, de feltehetően elvesztett egy jó barátot.
– Menj innen... – suttogta Tamás.
Jancsi kiment. Sírással küszködve hagyta ott a növekvő falakat. Néhány perc alatt tönkretette az életét. Nem buta elhinni, hogy örökre búcsút kell mondania ennek a templomnak. A perjelség kapujában megállt, és visszanézett. Annyi mindent tervezett még! Egyedül akart kifaragni egy egész kapubélletet, rá akarta beszélni Tamást, hogy helyezzenek el kőangyalokat a gádorfalon, már lerajzolt egy újfajta megoldást a kereszthajók vakboltozatára, melyet még senkinek sem mutatott meg. Most már egyiket sem valósíthatja meg soha. Olyan igazságtalannak érezte! Szeme megtelt könnyel.
Botladozva ment haza. Ilona és Márta a konyhaasztalnál ült. Ilona írni tanította Mártát egy paladarab és egy éles kő segítségével. Meglepődtek, hogy ilyenkor látják.
– Még nem lehet itt az ebéd ideje – jegyezte meg Márta.
Ilona megrémült, amikor meglátta Jancsi arcát.
– Mi történt? – kérdezte aggodalmasan.

– Összeverekedtem Alfréddal, ezért elkergettek az építkezésről – közölte elkeseredetten.
– Nem Alfrédot kergették el? – kérdezte Márta. Jancsi megrázta a fejét.
Nem igazságos! – kiáltotta a kisleány.
– Most miért verekedtetek? – kérdezte Ilona erőtlenül.
– Igaz, hogy az apámat fölakasztották Shiringben tolvajlásért? – kérdezte válasz helyett Jancsi.
Mártának elállt a lélegzete. Ilona elszomorodott.
– Nem volt tolvaj – mondta. – De az igaz, hogy fölakasztották. Jancsi eddig csak lelkes dicséreteket hallott az apjáról.
– Miért nem mondtad el nekem soha az igazat? – támadt rá durván az anyjára.
– Mert olyan szomorú! – tört ki Ilona, és Jancsi rémületére elsírta magát.
Még sohasem látta sírni az anyját. Mindig olyan erősnek mutatkozott! Közel állt hozzá, hogy maga is összeomoljon. Nagyokat nyelt, de könyörtelenül folytatta:
– Ha nem volt tolvaj, miért akasztották föl?
– Nem tudom! – zokogta az anyja. – Sohasem tudtam meg. Ő sem tudta. Azt mondták, ellopott egy drágaköves kelyhet.
– Hol?
– Itt. A kingsbridge-i apátságban.
– Kingsbridge-ben?! Fülöp perjel vádolta be?
– Nem, dehogy, ez még jóval előtte volt. – Könnyei közt fölnézett rá: – Ne faggass róla, hogy ki vádolta be és miért. Ne ess ebbe a csapdába. Az egész életedet azzal töltheted, hogy megpróbálsz jóvá tenni valamit, ami még a születésed előtt történt. Nem úgy neveltelek, hogy bosszút állj. Ne erre fecséreld az életedet!

Jancsi megesküdött magában, hogy csak azért is ki fogja deríteni a titkot, de most csak azt akarta, hogy az anyja hagyja abba a sírást. Leült mellé a lócára, és köré fonta a karját.
– Úgy fest, nem a katedrálisé lesz az életem.
– Mit fogsz csinálni, Jancsi? – kérdezte Márta.
– Nem tudom. Nem maradhatok Kingsbridge-ben.
– Miért ne maradhatnál? – kérdezte Márta letörten.
– Alfréd meg akart ölni, és Tamás engem kergetett el az építkezésről. Nem akarok velük élni. Felnőtt férfi vagyok. Ideje, hogy kibújjak az anyám szárnya alól.
– De mit fogsz csinálni? Jancsi megvonta a vállát.
– Az egyetlen, amihez értek, az építés.
– Dolgozhatsz egy másik templom építésén.
– Lehet, hogy ugyanúgy megszeretnék egy másik katedrálist, mint ezt itt mondta Jancsi csüggedten. De sohasem fogok úgy szeretni egy másik nőt, mint Alienát – tette hozzá magában.
– Hogyan tehette ezt veled Tamás? – kérdezte Ilona.
Jancsi sóhajtott.
– Nem hiszem, hogy igazán ezt akarta. Fülöp perjel mondta, hogy nem akarja, hogy Alfréd is, én is itt dolgozzam.
– Akkor az az átkozott csuhás rejtőzik az ügy mögött! – kiáltotta mérgesen Ilona. – Esküszöm, hogy...
– Nagyon lesújtotta a kár, amit okoztunk.
– Kíváncsi vagyok, észre tér-e.
– Mire gondolsz?
– Az Isten állítólag kegyes. A papoknak is annak kellene lenniük.
– Azt gondolod, próbáljam meglágyítani? – kérdezte Jancsi, aki kicsit meglepődött anyja gondolatmenetén.
– Talán én beszélhetnék vele.
– Te?! – Ez még meglepőbben hangzott. Ha anyja

kegyelmet akar kérni Fülöptől, akkor nagyon el lehet keseredve.
– Mi a véleményed? – kérdezte Ilona.
Jancsinak eszébe jutott, hogy Tamás azt mondta, Fülöp nem fog megbocsátani. De mégis Tamás ragaszkodott hozzá, hogy a testület tegyen határozott lépést. Ha Tamás megígérte Fülöpnek, hogy szigorúak lesznek, akkor most nem könyöröghet bocsánatért. De az anyja más. Jancsi már nem látta olyan reménytelennek a helyzetet. Talán mégsem kell elmennie. Talán itt maradhat Kingsbridge-ben, a katedrális és Aliena közelében. Azt már nem remélte, hogy a leány megszereti, de irtózott attól, hogy elmenjen, és soha többé ne lássa.
– Jól van – mondta. – Menj el Fülöphöz, és könyörögj neki! Mást nem veszíthetünk, mint a büszkeségünket.
Ilona fölvette a köpenyét, és együtt mentek el, otthagyva az aggodalmaskodó Mártát az asztalnál.
Jancsi és Ilona nem sokszor ment együtt, és a fiút megdöbbentette, milyen kicsi az anyja. Egyszerre elöntötte a gyöngédség. Ilona bármikor kész volt úgy harcolni érte, mint egy nősténymacska a kölykéért. Köréje fonta a karját, és magához szorította. Ilona fölmosolygott rá, mint aki tudja, mi jár az eszében.
Bementek a kapun, és egyenesen a perjeli lak felé indultak. Ilona belökte az ajtót és bement. Tamást találták Fülöpnél. Jancsi azonnal leolvasta az arcukról, hogy Tamás nem mondta meg Fülöpnek, hogy ő gyújtotta föl a régi templomot. Megkönnyebbülten sóhajtott föl magában. Akkor talán sohasem fogja megmondani. A titok titok marad.
Tamás aggodalmasnak, sőt talán ijedtnek látszott, amikor meglátta Ilonát. Jancsinak eszébe jutott, mit mondott: Megtettem, amit megtehettem érted.

Remélem, ezt az anyád is befogja látni. Tamásnak viszont az jutott az eszébe, hogy amikor Jancsi és Alfréd legutóbb összeverekedett, Ilona emiatt elhagyta őt. Attól félt, most is ezt fogja tenni.
Fülöp már nem látszik olyan haragosnak, állapította meg Jancsi. Talán a testület döntése meglágyította. Sőt talán egy kicsit már bánj a is a szigorúságát.
– Azért jöttem hozzád, perjel atyám, hogy légy kegyes hozzánk! Tamás megkönnyebbülten sóhajtott föl.
– Beszélj! – mondta Fülöp.
– El akarod űzni a fiamat mindattól, amit szeret: az otthonából, a családjától, a munkájától.
És attól a nőtől, akit imádok – tette hozzá magában Jancsi.
– Én? Azt hittem, egyszerűen elbocsátották a munkából.
– Soha nem tanult mást, mint építeni, és Kingsbridge-ben nincs más építkezés, ahol dolgozhatna. Neki pedig vérévé vált ez a nagy feladat. A világ végére is elmenne, hogy egy katedrálist építhessen. Elmenne akár Jeruzsálembe is, ha csak ott volna olyan kő, amelyből angyalokat meg ördögöket faraghat.
Honnan tudja ezt? – kérdezte magában Jancsi. Ő maga sem fogalmazta meg ezt így magának, de ez az igazság.
– Talán sohasem látnám viszont – tette hozzá Ilona. A hangja megremegett a mondat végén, és Jancsi elcsodálkozott, mennyire szereti őt. Tudta, hogy magáért sohasem könyörögne így.
Fülöp mintha kissé meghatódott volna, de Tamás válaszolt helyette.
– Nem dolgozhatnak ugyanott! – mondta konokul. – Megint összeverekednének. Te is tudod.
– Menjen el Alfréd! – mondta Ilona.

– Alfréd a fiam.
– De ő már húszéves, és olyan érzéketlen, mint egy tuskó. – Ilona hangja keményen csengett, de az arca könnyektől fénylett. – Annyira sem érdekli ez a katedrális, mint engem. Tökéletesen boldog lenne, ha akár Winchesterben, akár Shiringben építene házakat mészárosoknak meg pékeknek.
– A testület nem űzheti el Alfrédot, és nem tarthatja meg Jancsit! – mondta Tamás. – Amellett már meghozták a döntést.
– De hibás döntést!
– „Volna egy másik megoldás – szólt közbe Fülöp. Mindnyájan rápillantottak. – Volna rá mód, hogy Jancsi itt maradjon Kingsbridge-ben, sőt a katedrálisnak szentelje az életét, anélkül, hogy minduntalan belebotlana Alfrédba.
Vajon mi következik? – tűnődött Jancsi. Amit Fülöp mondott, túl jól hangzik ahhoz, hogy igaz legyen.
– Szükségem van valakire, aki segítene nekem – folytatta ő. – Túl sok időm megy el arra, hogy az építkezés minden részletkérdését én döntsem el. Szükségem volna valakire, aki minden munkát feljegyez, aki maga tárgyal a kérdésekről, és csak a legfontosabbakat hagyná rám. De ugyanakkor számon tartaná, mennyi pénzünk és anyagunk van, kifizetné a szállítókat és a fuvarosokat, meg a béreket is. Jancsi tud írni-olvasni, és gyorsabban tud összeadni, mint bárki, akit ismerek...
– És érti az építkezés minden részletét – tette hozzá Tamás. – Ezt tapasztalatból mondom.
Jancsi agya lázasan forgott. Mégis maradhat! Sőt, ő lesz az egész munka irányítója. Nem követ fog faragni, hanem az egész munkát felügyeli. Szédítő ajánlat! Egyenlő félként tárgyalhat Tamással. Tudta, hogy

képes lesz rá. És Tamás is tudja.
De volt egy bökkenő:
– Nem lakhatom együtt Alfréddal.
– Ideje, hogy Alfrédnak saját otthona legyen – szólt közbe Ilona. – Talán ha elmegy otthonról, komolyabban gondol rá, hogy feleséget keressen.
– Te meg mindenáron ürügyet keresel rá, hogy megszabadulj Alfrédtól! mondta Tamás mérgesen. – Nem vagyok hajlandó kidobni a saját fiamat!
– Egyiktek sem értett meg egészen – vágott közbe Fülöp. – Nem fogjátok föl egészen az ajánlatomat. Jancsi nem veletek fog lakni.
Kis szünetet tartott. Vajon mi következik még? – tűnődött Jancsi, és amit most hallott, az volt a legmegdöbbentőbb ezen a napon:
– Jancsinak itt kell laknia a rendházban. – Fölvonta a szemöldökét, mint aki csodálkozik, hogy még mindig nem értik, mit mondott.
Jancsi megértette. Eszébe jutott, mit mondott az anyja tavaly, Szent Iván éjszakáján: Ez a ravasz csuhás végül mindig eléri, amit akar. Igaza volt. Fülöp megismételte azt az ajánlatot, amit akkor tett. Csak most kicsit másképpen hangzott. Jancsit súlyos választás elé állította. Vagy itthagyja Kingsbridge-et és mindent, amit szeret. Vagy itt marad, de elveszíti a szabadságát.
– Az én helyettesem nem lehet világi ember – fejezte be Fülöp olyan hangon, mint aki valami nyilvánvaló dolgot szögez le. – Jancsiból szerzetes lesz.

A kingsbridge-i gyapjúvásár előtti éjszakán sem feküdt vissza a matutinum után Fülöp perjel, de ahelyett, hogy a házában olvasott vagy meditált volna, bejárta a perjelség egészterületét. Melegnyári éjszaka

volt, az ég derült, sütött a hold, úgyhogy lámpás nélkül is mindent látott.
Az egész perjelség a vásár lázában égett, kivéve a rendház épületeit és a kerengőt, amelyek megszentelt helyek. A hatalmas udvar négy sarkában egy-egy óriási latrinát ástak, nehogy összevissza szennyezzék az udvart, és a latrinákat körülkerítették, hogy a látvány ne sértse a szerzetesek kényes ízlését. A szó szoros értelmében több száz árusítóbódét építettek föl. A legegyszerűbbek nem voltak egyebek, mint egy gyalulatlan pult vagy kecskelábú asztal. A legtöbb azonban valamivel igényesebben volt megszerkesztve: az asztal fölött cégtábla tüntette föl az árusítóhely tulajdonosának nevét, és oda volt festve, mit árul. Külön asztala volt a mérlegnek és egy lakattal zárt szekrény vagy fészerféle az áru számára. Némelyik elárusítóhely fölé sátrat feszítettek, hogy az eső ellen védekezzenek, vagy hogy négyszemközt köthessék meg az üzletet. A legigényesebb elárusítóhelyek olyanok voltak, mint egy kis ház: jókora raktár, több pult, asztal és székek, ahol a kereskedő megvendégelheti a fontosabb vevőket. Fülöp elcsodálkozott, amikor egy teljes héttel a vásár előtt megjelent az első ács, és követelte, mutassák meg neki, hol lesz ennek és ennek a kereskedőnek az árusítóhelye, és csakugyan négy nap kellett a bódé fölépítésére és kettő a berendezésére.
Fülöp eredetileg úgy tervezte, hogy az árusítóbódékat két széles utca formájában állítják föl a perjelség nyugati felében, úgy, ahogy a hetivásárok bódéit, de csakhamar rájött, hogy ez nem lesz elég. A négy bódésor most a templom északi oldala mellett folytatódott, majd keletre kanyarodott, és elért egészen Fülöpnek a keleti oldalon álló lakáig, s még számos

elárusítóhelyet jelöltek ki a félig kész templom belsejében, az oszlopok közötti fülkékben. Nemcsak gyapjúkereskedők jöttek el; mindenfélét árusítottak, a zabkenyértől kezdve egészen a drágakövekig.
Fülöp végigment a holdfényben fürdő sorokon. A bódék már mind elkészültek, sőt a legtöbbet már áruval is feltöltötték. A perjelség máris több mint tíz fontot szedett be vámokból és helypénzekből. Magának a vásárnak a napján már semmi mást nem szabad behozni, mint friss főtt ételt, kenyeret, meleg pástétomot és sült almát. Még a söröshordókat is behozták tegnap estig.
Ahogy Fülöp körbejárt, több tucat félig nyitott szempár figyelte, és álmos mormogások köszöntötték. A bódétulajdonosok természetesen nem hagyták értékes áruikat őrizetlenül, legtöbbjük bent aludt a bódéban, a gazdagabb kereskedők pedig szolgáikat hagyták itt őrködni.
Fülöp még nem tudta pontosan, mennyi pénz fog befolyni a vásár végéig, de szemlátomást biztos a siker, és úgy gondolta, el fogja érni a tervezett ötven fontot. Az elmúlt hónapokban voltak pillantok, amikor még abban sem bízott, hogy a vásárra egyáltalán sor kerülhet. A belháború elhúzódott, sem István, sem Maud nem bírt felülkerekedni, de az engedélyét nem vonták vissza. William Hamleigh azonban megpróbálta különféle úton-módon megakadályozni. Rá akarta venni a seriffel, hogy tiltsa meg, de a seriff ehhez felhatalmazást kért a két rivális uralkodó valamelyikétől, a válasz azonban még nem érkezett meg. William megtiltotta a bérlőinek, hogy gyapjújukat Kingsbridge-ben értékesítsék, de a legtöbbjük – ahelyett, hogy maga vitte volna a vásárra –, már jó ideje kereskedőknek adta el, olyanoknak, mint Aliena,

így a tilalom legfőbb következménye az lett, hogy Alienának még jobban megnőtt a forgalma. Végül kihirdettette, hogy a shiringi gyapjúvásáron is leszállítja a vámokat és helypénzeket arra a szintre, amennyit Fülöp számít föl, de a hír túl későn jött ahhoz, hogy változtasson a dolgok menetén, mert a legfőbb eladók és vevők már eldöntötték, hová fognak menni.
Most, a nagy nap reggelén, amikor az ég egyre jobban kivilágosodott keleten, William már semmit sem tehetett. Az árusok itt voltak áruikkal, és nemsokára szállingózni kezdenek a vevők is. Fülöp arra gondolt, végül is a kingsbridge-i gyapjúvásár jóval kevésbé károsítja meg William Hamleigh-t, mint ahogy tartott tőle. A gyapjúeladás mennyisége évről évre nő, jut belőle két vásárra is.
Teljesen körüljárta az udvart, s végül eljutott a délnyugati sarkába, a halastóhoz és a malmokhoz. Elálldogált egy kicsit, s nézte, amint a víz keresztülfolyik a két csöndes malmon. Az egyiket már csak kallózásra használják, és egész szép pénzt hoz. A fiatal Jancsi ügyel fel rá. Kivételesen jó eszű fiú. Óriási nyereség a perjelségre nézve. Úgy fest a dolog, hogy egész jól megszokta a noviciuséletet, bár hajlamos rá, hogy a misékre és a közös imákra úgy tekintsen, mint ami elvonja az erőt a katedrális építésétől. Nem baj, majd belejön. A kolostori élet jámborságra nevel. Fülöp hitte, hogy Istennek célja van Jancsival. Agyának legbenső zugában azt a titkos, távoli reményt táplálta, hogy majd egyszer Jancsi váltja föl a kingsbridge-i perjel tisztében.

Jancsi pirkadatkor ébredt, és még a príma előtt kisurrant a dormitóriumból, hogy egy utolsó ellenőrző körutat tegyen az építési területen. A hajnali levegő

hűvös és tiszta volt, akár a friss forrásvíz. Meleg, napsütéses nappal ígérkezett, amely kedvez a vásárnak, és kedvez a perjelségnek.
Körüljárta a katedrális falait, hogy megbizonyosodjék róla, minden szerszámot és megkezdett munkadarabot biztonságosan bezártak-e a fészerekbe. Tamás könnyű fakerítéseket szerkesztett a kő- és farakások köré, hogy megóvja a nyersanyagot a vigyázatlan vagy részeg látogatók okozta esetleges károktól. Az összes létrát is biztonságos helyre tették, nehogy valami fenegyerek fölmásszon az állványokra vagy a falakra, a falakba épített csigalépcsőket ideiglenes ajtókkal elzárták, és a félig kész falak lépcsőzetes végeit fatuskókkal elbarikádozták. Néhány mester egész nap járőrözik majd az építési területen, nehogy kár keletkezzék.
Jancsi úgy ügyeskedett, hogy valamilyen módon a közös imák jó része alól kihúzza magát. Mindig akadt valami tennivalója az építkezés körül. Nem osztotta anyja gyűlöletét a vallás iránt, de többé-kevésbé közömbös volt iránta. Ha nem lelkesedett is érte, hajlandó volt végigcsinálni a dolgot, amennyiben a célját szolgálja. Naponta egy misén mindig részt vett, rendszerint azon, amelyiken ott volt Fülöp perjel vagy a novíciusok főnöke, a két legfőbb ember, aki észreveheti jelen- vagy távollétét. Valamennyin képtelen lett volna részt venni. A szerzetesi lét az elképzelhető legfurcsább és legtermészetellenesebb életforma. A szerzetesek azzal töltik az életük felét, hogy mindenféle szenvedéssel és kényelmetlenséggel büntetik magukat, amit különben könnyen elkerülhetnének, a másik felét pedig azzal, hogy értelmetlen zagyvaságokat mormolnak üres templomokban a nappal és az éjszaka minden

órájában. Szándékosan kerülnek mindent, ami jó: a nőket, a testedzést, az ünnepi lakomákat és a családi életet. Habár észrevette, hogy a legboldogabbak rendszerint találnak maguknak valamilyen elfoglaltságot, amiben örömüket lelik: kéziratokat illusztrálnak, krónikát írnak, főznek, a filozófiát tanulmányozzák, vagy – mint Fülöp – álmos kis faluból élénk egyházi központtá változtatják Kingsbridge-et.
Jancsi nem szerette Fülöpöt, de szívesen dolgozott vele. Semmivel sem kedvelte jobban Isten hivatásos szolgáit, mint az anyja. Fülöp jámborsága zavarba ejtette: nem szerette együgyű bűntelenségét, és nem értett egyet azzal a hitével, hogy majd Isten gondoskodik mindarról, amivel ő nem tud megbirkózni. Mindamellett Fülöppel jól együtt lehet működni. Az utasításai világosak, hagyja, hogy Jancsi döntsön a maga dolgaiban, és sohasem keni rá a maga hibáit az alárendeltjeire:
Jancsi még csak három hónapja volt novícius, így hát még kilenc hónapig nem kell semmilyen fogadalmat tennie. A három fő fogadalom: szegénység, nőtlenség, engedelmesség. A szegénységi fogadalom egyáltalán nem olyan komoly, mint amilyennek látszik. A szerzeteseknek ugyanis nincs személyes tulajdonuk, sem saját pénzük, mégis inkább úri, mint paraszti módon élnek: van jó ételük, meleg ruhájuk, és jó minőségű kőházakban laknak. A nőtlenség sem gond – gondolta – keserűen. Jeges elégedettséggel közölte személyesen Alienával, hogy belép a rendbe. A leány döbbentnek és bűntudatosnak látszott. Majd valahányszor elfogja a nyugtalanság a nőtársaság hiánya miatt, arra fog gondolni, hogyan bánt vele Aliena: először titkos találkák az erdőben, a téli esték, a két csók, amit kapott tőle, azután egyszer csak olyan

hideg és kemény lett, mint a szikla. Ha erre gondolt, úgy érezte, többé sohasem vágyik rá, hogy egyetlen nővel is dolga legyen. De hogy az engedelmesség fogadalmát nehéz lesz betartania, azt már most biztosra vette. Szívesen elfogadja Fülöp utasításait, aki értelmes és logikus gondolkodású, de nehéz lesz engedelmeskednie Remigiusnak, az ostoba alperjelnek, vagy a részeges kvártélyosnak, vagy a nagyképű sekrestyésnek.
Ennek ellenére azt fontolgatta, hogy leteszi a fogadalmat. Nem muszáj betartania. Az egyetlen, ami érdekli: a katedrális építése. A beszerzés, a szervezés, az irányítás végtelenül érdekes feladat. Majd egyszer segítségére lehet Tamásnak abban, miképpen lehet ellenőrizni, hogy az építkezésre érkező kövek mennyisége azonos legyen azzal, amennyi kikerül a bányából, ami igen bonyolult kérdés, mert a szállítási idő kettőtől négy napot vesz igénybe, úgyhogy nem lehet egyszerű napi nyilvántartást végezni. Máskor a kőművesek amiatt panaszkodnak, hogy az ácsok nem készítik elég pontosra a sablonokat. De a legizgatóbb mind közül a gépesítés problémája: hogyan lehet a kövek tonnáit följuttatni a falak tetejére az ingatag állványzathoz erősített emelőszerkezetekkel. Tamás mester úgy tárgyalt ezekről a bonyolult kérdésekről Jancsival, mint egyenrangú féllel. Úgy látszik, megbocsátotta azt a dühös kirohanását, amikor azt állította, Tamás soha semmit nem tett érte. Tamás pedig úgy tett, mintha elfelejtette volna Jancsi vallomását arról, hogy ő gyújtotta föl a régi templomot. Jókedvűen dolgoztak együtt, és repültek a napok. Jancsi agya még az unalmas zsolozsmázások alatt is az építkezés vagy a tervezés összetett kérdései körül forgott. Ismeretei

gyorsan növekedtek. Ahelyett, hogy kövek faragásával töltene éveket, megtanulja a katedrálisok tervezését. Ennél jobb gyakorlatot nem is lehetne kitalálni olyasvalaki számára, aki katedrálist akar építeni. Ennek érdekében Jancsi hajlandó végigásítani akárhány éjféli matutinumot.
A nap lassan a perjelség keleti falának pereme fölé emelkedett. Az építkezésen minden rendben volt. A bódétulajdonosok, akik az éjszakát javaik mellett töltötték, lassan összehajtogatták takaróikat, és nekiláttak, hogy kirakják az árut. Nemsokára itt lesznek az első vásárlók. Egy pék ment el Jancsi mellett, friss cipóval teli tálcával a fején. Jancsi szájában összefutott a nyál a friss, forró kenyér illatától. Megfordult és visszament a rendházba, ahol nemsokára fölszolgálják a refektóriumban a reggelit.
Az első vásárlók a bódétulajdonosok családtagjai és a városbeliek voltak, akiket nem is annyira a vétel érdekelt, inkább az első kingsbridge-i gyapjúvásárra voltak kíváncsiak. A takarékosabbja megtömte a hasát zabkenyérrel és kásával, mielőtt eljött otthonról, hogy ne jelentsenek túl nagy csábítást az ételesbódék erősen fűszerezett és rikítóra színezett készítményei. A gyerekek tágra nyílt szemmel bámészkodtak, valósággal megbűvölte őket a vágyva vágyott dolgok gazdag kínálata. Egy korán kelő, derűlátó szájba őgyelgett a sorok között pirosra festett szájjal és piros cipőben, reményt keltő mosolyokat vetve egy-egy középkorú férfira, ámde e korai órán nem akadt komoly érdeklődő.
Aliena mindezt a maga bódéjából figyelte, amely a legnagyobbak közé tartozott. Az elmúlt hetekben átvette a kingsbridge-i kolostor egész évi gyapjúhozamát, amiért százhét fontot fizetett ki az

elmúlt nyáron. A gazdálkodóktól is vásárolt, mint mindig, s ebben az évben több volt az eladó, mert William Hamleigh megtiltotta a bérlőinek, hogy a kingsbridge-i vásáron áruljanak. S ezért kereskedőknek adták el az árut. Valamennyi kereskedő közül Aliena kötötte a legtöbb üzletet, mert ő a vásár színhelyén, Kingsbridge-ben működik. Annyi gyapjút vett át, hogy elfogyott a pénze, és kénytelen volt Malakkiástól kölcsönvenni negyven fontot, hogy ne kelljen leállnia az üzlettel. A raktárban, amely a bódéja felét tette ki, most százhatvan zsák nyers gyapjú, negyvenezer bárány hozama sorakozott takaros rendben, ami több mint kétszáz fontjába került, de háromszázért fogja eladni, amiből akár száz évig foglalkoztathatna egy kőművesmestert. Üzletmenetének egyenletesen emelkedő mérlege szüntelenül meglepte, valahányszor a számokra gondolt.
A maga vevőit nem várta délnél előbbre. Egyébként is csak öten-hatan lesznek. Valamennyien ismerik egymást, és ő is ismeri őket az előző évekből. Egy pohár borral fogja megkínálni őket, majd kis ideig elbeszélgetnek. Azután megmutatja a gyapjút. A vevő megkéri, nyisson ki egy-két zsákot, persze sohasem a rakás tetején lévők közül. Azután mélyen belenyúl a zsákba, és kivesz egy marékkal. Szétszedi a szálakat, hogy megállapítsa a hosszukat, megdörzsöli az ujjaival, hogy érezze finomságukat, sőt meg is szagolja. Végül fölajánlja, hogy nevetségesen alacsony áron megvásárolja az egész készletet, amit Aliena természetesen visszautasít, és megmondja, hogy mennyit kér ő. A vevő az ár hallatán megrázza a fejét. Megisznak még egy pohár bort.
Aliena ugyanezt játssza el a következő vevővel.

Azokat, akik délben keresik föl, ebéddel kínálja. Eközben valaki némileg magasabb árat ajánl, mint amennyit Aliena fizetett a gyapjúért. Most rajta a sor, hogy engedjen az árból. Kora délután megköttetnek az első üzletek, a legelső meglehetősen alacsony áron. A többi kereskedő persze azt követeli, hogy nekik is ugyanannyiért adja, s most ő az, aki a fejét rázza. Az ár a délután előrehaladtával egyre jobban emelkedik. Ha túl gyorsan emeli, akkor a vevők lassan szánják el magukat: azt fontolgatják, hogy másutt vásárolhatnák meg a szükséges mennyiséget. Ha viszont kevesebbet kér, mint amennyit hajlandók volnának megadni, ez kiderül abból, hogy mekkora sietséggel igyekeznek megkötni az üzletet. Végül egyenként mindenkivel megalkuszik, a szolgái megrakják a zsákokkal az óriási kerekű ökrös szekeret; miközben Aliena leméri az ezüstpennyvel és holland forinttal teli zsákokat.
Semmi kétség, hogy a mai napon több pénzt fog bevételezni, mint valaha. Kétszer annyi eladni való gyapjúja van, és a gyapjú ára magas. Azt tervezte, hogy megint előre leköti Fülöp egész évi hozamát, és titokban azt fontolgatta, hogy új kőházat építtet, tágas raktárhelyiségekkel a pincében, elegáns és kényelmes csarnokkal a földszinten és csinos hálószobával az emeleten. A jövője biztos, és abban is bízhat, hogy addig támogathatja Richardot, amíg csak szüksége lesz rá. Minden a lehető legjobban alakul.
Ezért volt furcsa, hogy olyan érthetetlenül nyugtalannak és szerencsétlennek érezte magát.

Majdnem négy év telt el azóta, hogy Ilona visszajött Kingsbridge-be, és ezek voltak Tamás életének legszebb évei.
Az Ágnes halála miatti fájdalom sajgássá enyhült. Még

mindig nem eresztette el, de már nem gyötörte az a zavarba ejtő érzés, hogy újra meg újra könnyekben tör ki, minden látható ok nélkül. Még mindig elbeszélgetett vele magában, beszámolt neki a gyerekekről, Fülöp perjelről és a katedrálisról, de ezek a beszélgetések megritkultak. Feleségének keserédes emléke nem hervasztotta el Ilona iránti szerelmét. Már képes volt a jelenben élni. Minden nap örömöt okozott neki, hogy Ilonát láthatja, megérintheti, beszélhet hozzá és vele alhat.

Azon a napon, amikor Jancsi és Alfréd összeverekedett, mélyen megsebezte, hogy Jancsi azzal vádolta, sohasem törődött vele; ez a vád még azt a megdöbbentő értesülést is elhomályosította benne, hogy Jancsi gyújtotta föl a régi templomot. Heteken át gyötrődött rajta, végül úgy vélte, hogy Jancsinak nincs igaza. Ő megtette, ami tőle telt, és ennél többet senki sem tehetett volna. Miután erre a véleményre jutón, elmúlt az aggodalma.

A kingsbridge-i katedrális építése a legcsodálatosabb munka, amit valaha is végzett. Ő felel a tervezésért és a kivitelezésért. Senki nem avatkozik bele a dolgába, így senkit sem hibáztathat, ha valami rosszul sikerül. Ahogy emelkedtek a hatalmas falak, a ritmikusan ismétlődő boltozatok és oszlopok, a tetszetős szegélydíszek és egyedi faragványok, joggal gondolhatta: ezt mind én csináltam, és jól csináltam.

Most, hogy tele van ezüstpennykkel az a vastag falú láda, amelyet a konyhában rejtett el a szalma alatt, nagyon messzire tűnt az a lidércálom, hogy egy napon megint az országúton találja magát munka és pénz nélkül, és nem lesz mit enni adnia a gyerekeinek. Még mindig megborzongott, ha eszébe jutott az a rettenetesen hideg éjszaka, amikor Ágnes megszülte

Jonatánt, és meghalt, de biztos volt benne, hogy ilyen szörnyűség soha többé nem történhet meg.
Néha eltűnődött azon, vajon miért nincs Ilonától gyermeke. Egybekelésük előtt mind a ketten bebizonyították, hogy termékenyek, és Ilonának igazán bőven lett volna alkalma, hogy teherbe essen: négy év után még mindig majdnem minden éjszaka szerelmeskednek. De nem bánkódott rajta különösebben. A kis Jonatán volt a szeme fénye.
Régebbi tapasztalataiból tudta, hogy egy vásárt egy kisgyerekkel együtt lehet igazán élvezni, ezért még kora délelőtt megkereste, mielőtt túlságosan nagy lett volna a tömeg. Jonatán is szinte vásári látványosság volt abban a picinyke szerzetesi öltözékben. Nemrég kinyilvánította azt a vágyát, hogy az ő fejét is borotválják ki, és Fülöp engedett neki – Fülöp éppúgy imádta a gyermeket, mint Tamás –, minek következtében teljesen úgy festett, mint egy apró szerzetes. Akadt néhány valóságos törpe is a tömegben, akik mindenféle bűvészmutatványt mutattak be, vagy koldultak, és teljesen megbabonázták Jonatánt. Tamásnak úgy kellett elráncigálnia az egyik elől, aki azzal ejtette ámulatba a tömeget, hogy teljesen felnőtt méretű szerszámját mutogatta. Voltak zsonglőrök, akrobaták és zenészek, akik mutatványuk végeztével körbekalapoztak, valamint bámész alakokra vadászó jövendőmondók, borbélyok és szajhák. Erőpróbák, birkózóversenyek és fogadások folytak. Az emberek színes ruhákat viseltek, és aki megengedhette magának, beillatosította magát és beolajozta a haját. Úgy látszott, mindenkinek van elkölteni való pénze, és a levegőt betöltötte az ezüstpénz csengése.
Kezdetét vette a medveheccelés. Jonatán még

sohasem látott medvét, és egészen lenyűgözte. Az állat szürkésbarna bundáját több helyütt forradások éktelenítették, ami arról tanúskodott, hogy már legalább egy ilyen mulatságot sikerült túlélnie. Derekát nehéz lánc övezte, melynek egyik végét a földbe mélyen beásott rúdhoz kötötték, és az állat négykézláb keringett egy olyan széles sugarú körben, amennyire a lánc engedte, miközben dühösen méregette a várakozó tömeget. Tamás úgy vélte, ravasz fényt lát a szemében. Ha játékos természet lett volna, biztosan fogadott volna a medvére.
Egy lelakatolt láda felől eszeveszett ugatás hallatszott: oda voltak bezárva a kutyák, és nyilván megszimatolták ellenfelüket. A medve újra meg újra megtorpant, a láda felé sandított, és morogni kezdett, amitől az ugatás hisztérikus üvöltéssé élesedett.
Az állatok tulajdonosa begyűjtötte a fogadásokat. Jonatán türelmetlenkedni kezdett, és Tamás már azon volt, hogy továbbmennek, amikor a medvés kinyitotta a lakatot. A medve kétlábra állt, és fogát vicsorgatta, a lánc megfeszült. A medvés elkiáltotta magát, és fölcsapta a láda fedelét.
Öt agár ugrott ki belőle. Soványak voltak, gyors mozgásúak, és kitátott szájukban éles fogak fehérlettek. Mind az öt egyenesen nekirontott a medvének. Az mancsával messzire röpítette az egyiket; erre a többi is visszakozott.
A tömeg közelebb nyomult. Tamás Jonatánt figyelte, aki előrefurakodott, de a medve nem érhette el. Annak volt annyi esze, hogy visszavonult a rúdjához, a lánc meglazult, úgyhogy ha hirtelen kitör, akkor sem lesz rövid. De a kutyák is okosak voltak. Az első visszavert támadás után körbefogták a medvét. A medve izgatottan rohant körbe, próbálgatva, melyik irányban

támadjon.
Az egyik kutya őrült csaholással rontott rá. A medve bevárta és rácsapott. A kutya gyorsan visszavonult: helyette a másik négy támadott, egyszerre négyfelől. A medve mind gyorsabban körözött, s közben erőteljesen csapkodott. A tömeg éljenzésben tört ki, amikor három eb éles fogakkal belekapott a forradásokba. A medve hátsó lábára állt, fájdalmában nagyot mordult, s lerázta őket magáról.
A kutyák még egyszer megpróbálkoztak ugyanezzel a taktikával. Tamás azt gondolta, a medve megint bedől nekik. Az első kutya közel ment hozzá, a medve feléje ugrott, ekkor a kutya hátrapattant, de mire a többiek ráugrottak volna a medvére, az fölkészült a támadásra, gyorsan megfordult, elkapta a legközelebbit, és végigkarmolta az oldalát. A közönség még hangosabban éljenzett, mint az imént a kutyáknak. Az éles karmok fölszántották a kutya selymes bőrét, és három mély, véres nyomot hagytak. A kutya keservesen fölvonított, és kivonult a harcmezőről, hogy sebeit nyalogassa. A tömeg gúnyos megjegyzéseket tett rá, és rivallva kifütyülte.
A másik négy aggodalmasan kerülgette a medvét, olykor feléje ugrottak, de máris visszapattantak, mielőtt veszélybe kerültek volna. Valaki lassú ütemben tapsolni kezdett. Ekkor az egyik kutya elölről támadott. Egy villámgyors ugrással a medve melle alá került, és a torkának ugrott. A közönség megvadult. A kutya éles, hegyes fogát belemélyesztette a medve vastag nyakába. Erre a másik három is rátámadt. A medve fölemelkedett, rácsapott a torkán csüngő kutyára, aztán gyorsan négykézlábra ereszkedett, majd jobbra-balra hengeredért. Tamás egy pillanatig nem tudta megmondani, mi történt: csak a szőr záporzott. Aztán

három kutya kivált a gomolyagból, a medve négykézlábra állt, egy kutya pedig ott maradt halálra sújtva.
A feszültség nőttön-nőtt. A medve két kutyát harcképtelenné tett, maradt három, de vérzett a háta, nyaka és mindkét hátsó lába, s ijedtnek látszott. A levegőt vér- és izzadságszag töltötte be. A kutyák abbahagyták az üvöltést, és csöndben köröztek a medve körül. Ők is ijedtnek látszottak, de már megkóstolták a vért, és ölni vágytak.
Megint a bevált módon támadtak: egyikük a medvére rontott, de máris visszapattant. A medve lanyhán félrepofozta, és körbefordult, hogy szembeszálljon a másikkal. De ezúttal ez is rövidre szabta támadását, máris visszavonult, és ezt tette a harmadik is. Újra meg újra előre- s visszaugrottak, egyszerre mindig csak egy, s ezzel állandó mozgásra és forgolódásra kényszerítették a medvét. Minden újabb támadással szemernyivel közelebb kerültek hozzá, de ugyanígy a medve karmai is őhozzájuk. A nézők látták, mi folyik, és izgalmuk nőttön-nőtt. Jonatán még mindig elöl állt, néhány lépésnyire Tamástól, és ijedtnek látszott. Tamás éppen jókor fordult ismét a küzdelem felé, láthatta, amint a medve mancsa végigszánt az egyik kutyán, miközben a másik az óriás állat hátsó lábai közé furakodva, puha hasát marcangolja. A medve torkából sikoltásszerű hangtört fel. A kutya kisurrant alóla, és elmenekült. Most másik kutya ugrott a medvére. Az felé csapott, de néhány hüvelyknyivel elvétette; eközben az iménti kutya megint a hasa alá nyomult. Amikor visszamenekült, hatalmas, vérző seb tátongott a medve hasának alján. Az óriási állat fölágaskodott, majd ismét négy lábra ereszkedett. Tamás egy pillanatig azt hitte, vége, de tévedett: még

mindig maradt benne erő. Amikor a következő kutya rárontott, fenyegetően feléje lendítette hatalmas mancsát, közben fejét elfordította, meglátta a másik kutyát közeledni, meglepően gyorsan megfordult, és egy óriási ütéssel messzire röpítette. A tömeg megittasulva fölzúgott. A kutya tehetetlen húscsomóként ért földet. Tamás egy pillanatig nézte: még élt, de úgy látszott, mozgásképtelen. Talán eltört a gerince. A medve nem törődött vele: harcképtelenné vált, és úgysem érte volna el.
Már csak két kutya maradt. Mindkettő előre-hátra ugrált, amíg csak a hatalmas állat támadókedve alább nem hagyott, akkor elkezdtek körözni, egyre gyorsabban és gyorsabban. A medve is kénytelen volt átvenni ütemüket, s közben igyekezett mind a kettőt szemmel tartani. A fáradtságtól és a vérveszteségtől már alig bírt megállni a lábán. A kutyák egyre összébb szorították a kört. A föld a sok vértől sárrá változott körülötte. A vég akár így, akár úgy, előrevetítette árnyékát. Végül a két kutya egyszerre támadott. A medve egy utolsó kétségbeesett lendülettel az egyiknek a nyakába mélyesztette karmait. Véres szökőkút fröccsent a magasba. A tömeg felüvöltött a gyönyörűségtől, Tamás először azt hitte, hogy a kutya ölte meg a medvét, de fordítva történt: a vér a kutyából fröcskölt, amely most föltépett torokkal zuhant a földre. A vér még egyszer felszökött, aztán hirtelen elállt. Vége volt. Ebben a pillanatban azonban az utolsó kutya föltépte a medve hasát, s most annak belei türemlettek elő, mint egy végtelen kígyó. A medve erőtlenül, maradék erejével csapott a kutya felé, de az könnyedén kikerülte az ütést, s újból nekirontott, most már a zsigereit mardosva. A medve megingott, s úgy látszott, hogy elvágódik. A tömeg üvöltése a magasba

csapott. A medve föltépett beleiből orrfacsaró bűz áradt. A hatalmas állat összeszedte maradék erejét, és ismét a kutya felé csapott. Az ütés most talált, s a kutya vérző háttal ugrott félre, de a seb felületes volt, s a kutya tudta, hogy a medvének vége, ezért máris újra támadott, és addig tépte-marcangolta a hatalmas állat beleit, amíg az behunyta szemét, és holtan zuhant a földre.
A medvés előjött, és galléron ragadta a diadalmas kutyát. A tömegből előlépett a kingsbridge-i mészáros és inasa, és nekiláttak, hogy föltrancsírozzák a medve húsát; Tamás úgy sejtette, hogy előre megállapodtak az árban. Akik megnyerték a fogadást, a pénzüket követelték. Mindenki meg akarta simogatni a győztes kutyát. Tamás Jonatánt kereste a szemével, de nem látta.
A gyermek csak néhány yardra állt tőle az egész medveheccelés alatt. Hogyan tűnhetett el ilyen gyorsan? Akkor tehette, amikor az izgalom a tetőfokára hágott, és Tamás is meredten a látványra figyelt. Kutatni kezdett a tömegben. Egy jó fejjel magasabb volt mindenkinél, s Jonatánt is könnyű fölismerni borotvált fejéről és csuhájáról. De sehol sem sikerült fölfedeznie.
A gyermeket nemigen érheti baj a perjelségen belül, de olyan dolgokat láthat, amelyeket Fülöp perjel nem venne jó néven, például szajhákat, amint hátukat a farnak vetve szolgálják ki azt, akivel megalkudtak. Ahogy Tamás újra meg újra körülnézett, nem hagyta ki a katedrális fala mellett emelkedő állványzatot sem, és legnagyobb rémületére egyszer csak fölfedezte odafönt a kis csuhás alakot.
Egy pillanatra elfogta a jeges rémület. Kis híján elkiáltotta magát, hogy ne mozdulj, mert leesel! – de

szavait úgysem lehetett volna meghallani a vásári lármában. Átfurakodott a tömegen a katedrális irányába. Jonatán közben végigszaladt az állványokon, mintha fogócskázna, és fogalma sem volt a veszélyről, hogy megcsúszhat, keresztülbukhat a korláton, és nyolcvanlábnyi magasságból leesve holtra zúzza magát.
Tamás visszanyelte a rémületét, amely mint az epe nyomult föl a torkába.
Az állványzat nem a földre támaszkodott, hanem a falban eleve ebből a célból hagyott nyílásokba illesztett vastag gerendákra. Ezek a gerendák körülbelül hatlábnyira álltak ki a falból. Vastag rudakat fektettek keresztbe rajtuk, odakötözték őket, s ezekre helyezték a rugalmas suhángokból és nádszövetből készült pallókat. Az állványzatra a vastag falba épített csigalépcsőkön lehetett följutni, de a lépcsőket mára ajtókkal zárták el. Akkor hogyan juthatott föl Jonatán? Létrát nem hagytak elöl, Tamás maga intézkedett így, és Jancsi is ellenőrizte. A gyermek csakis a fal lépcsőzetes végén kapaszkodhatott föl. Mára ugyan azt is elbarikádozták, úgyhogy nem volt könnyű odajutni, de Jonatán átmászhatott a tüskökön. A gyermekben túlteng az önbizalom; előbb-utóbb rajta fog veszteni.
Tamás odaért a fal tövéhez, és félve nézett föl. Jonatán boldogan játszadozott a nyolcvanlábnyi magasban. Tamás szívét jeges félelem szorította össze. Amilyen hangosan csak bírt, elkiáltotta magát:
– Jonatán!
Körülötte összerezzentek az emberek, s fölnéztek, hogy lássák, miért kiáltott. Amikor meglátták a gyermeket az állványzat legtetején, barátaik figyelmét is fölhívták rá. Egész kis tömeg gyűlt össze.

Jonatán nem hallotta meg a kiáltást. Tamás tölcsért formált a kezéből, s megint elkiáltotta magát:
– Jonatán!... Jonatán!
Ezúttal meghallotta a fiúcska. Lenézett, meglátta Tamást, és integetni kezdett.
– Gyere le! – kiáltotta Tamás.
Úgy látszott, Jonatán szót fogad, aztán végignézett a falon, majd a magas, lépcsőzetes köveken, és meggondolta magát.
– Nem tudok! – kiáltotta vissza, és magas hangja leért a földre, az emberekhez.
Tamás belátta, hogy neki kell fölmennie s lehoznia.
– Maradj ott, ahol vagy, amíg odaérek hozzád! – kiáltotta. Eltolta az alsó lépcsőfok elől a tuskókat, és elindult fölfelé.
A fal a tövénél négy láb széles volt, de ahogy emelkedett, egyre keskenyedett. Tamás biztos léptekkel haladt fölfelé. Sietni akart, de nyugalomra kényszeritette magát. Amikor fölnézett, látta, hogy Jonatán az állvány szélén ül, s kurta lábait vidáman lóbálja a félelmetes meredély fölött.
A tetején már csak két láb vastag volt a fal: még mindig elég széles ahhoz, hogy egy ember végigmenjen rajta, föltéve, ha jók az idegei, s Tamáséi jók. Végigment a falon, átugrott az állványra, és a karjára emelte Jonatánt. Megkönnyebbülten sóhajtott föl.

– Buta kölyök! – suttogta, de a hangja csupa szeretet volt, és Jonatán átkarolta a nyakát.
Egy pillanat elteltével Tamás újból lenézett. Fölfelé forduló arcok tengerét látta: száznál is több ember figyelte őket. Talán azt hitték, ez is afféle mutatvány, mint a medveheccelés.

– Jól van, most szépen lemegyünk! – mondta Jonatánnak. Fölültette a falra. – Ne félj, itt vagyok mögötted!
Jonatánt ez nem nyugtatta meg.
– De félek – rebegte. Előrenyújtotta a karját, hogy vegyék ölbe, és amikor Tamás habozott, sírni kezdett.
– Jól van, majd én viszlek – mondta Tamás. Nem örült neki túlságosan, de Jonatán sokkal izgatottabb volt, semhogy ebben a magasságban meg lehetne bízni benne. Tamás átlépett a falra, letérdelt Jonatán mellé, a karjára ültette és fölállt.
Jonatán görcsösen csimpaszkodott belé.
Tamás előrelépett. A gyermek miatt nem láthatta a közvetlenül a lába előtt lévő követ. Torkában dobogó szívvel helyezte egymás elé a lábait, s ment végig óvatosan a falon. Maga miatt nem félt, csak az ölében tartott gyermek miatt. Végre odaért a lépcsőkhöz. Ez sem volt szélesebb, de most valahogy kevésbé látszott meredeknek. Megkönnyebbülten indult el lefelé. Minden lépés után nyugodtabb lett. Amikor elérte a galéria szintjét, ahol a fal háromlábnyira szélesedett, megállt, hogy egy kicsit kifújja magát.
Elnézett a perjelség és a város fölött a nyílt mezőre, s meglátott valamit, ami gondolkodóba ejtette. A Kingsbridge felé vezető országút fölött porfelhő lebegett, úgy félmérföldnyi távolságban. A következő pillanatban rájött, hogy nagyobb lovascsapatot lát, amint gyors ügetésben közeledik a városhoz. Szemét kimeresztve próbálta kivenni, kik lehetnek. Először azt gondolta, talán egy nagyon gazdag kereskedő vagy kereskedők csoportja nagyszámú kísérettel, de ehhez túl sokan voltak, és sehogyan sem látszottak kereskedőknek. Törni kezdte a fejét, miből gondolja, hogy nem kereskedők. Ahogy közelebb értek,

észrevette, hogy némelyikük harci ménen ül, a legtöbb vértet visel, s állig föl vannak fegyverkezve. Egyszerre megijedt:
– Krisztusom, kik lehetnek? – kérdezte magától hangosan.
– Ne mondd azt, hogy Krisztus – dorgálta meg Jonatán. Akárkik is, rosszat jelentenek.
Tamás sietve ment le az utolsó lépcsőfokokon. A tömeg megéljenezte, amikor leugrott a földre. Nem törődött velük. Hol van Ilona és a gyerekek? Gyorsan körülnézett, de nem látta őket sehol.
Jonatán ficánkolni kezdett az ölében. Tamás szorosan fogta. Minthogy a legkisebb gyermeke itt van, az az első, hogy őt helyezze biztonságba, azután megkeresheti a többit. Keresztülfurakodott a tömegen, egyenesen a klauzúrába vezető kapuhoz. Belülről belakatolták, hogy a vásár ideje alatt megőrizzék a kolostor nyugalmát. Tamás dörömbölni kezdett, és elordította magát:
– Nyissátok ki! Nyissátok ki! Nem történt semmi.
Tamás még abban sem volt biztos, van-e odabent egyáltalán valaki. Nem maradt idő gondolkodásra, letette Jonatánt, fölemelte csizmás lábát, és belerúgott a kapuba. A zár körül megreccsent a fa. Még egyszer, még erősebben belerúgott. A kapu kivágódott. Egy öreg szerzetes meredt rá döbbenten belülről.
– Ne engedd ki! – mondta neki Tamás, és letette Jonatánt. – Valami baj készül!
A szerzetes némán bólintott, és megfogta Jonatán kezét.
Tamás becsukta a kaput.
Most meg kell találnia a családja többi tagját ebben az irdatlan tömegben.
A szinte lehetetlen feladat megijesztette. Egyetlen

ismerős arcot sem látott. Fölugrott egy üres söröshordóra, hogy jobban lásson. Dél volt, s a vásár a tetőfokára hágott. A tömeg lassú folyamként áramlott a bódék közötti utcákban, még többen örvénylettek az étel- és italárusok körül, hogy ebédrevalót vásároljanak. Tamás szemével végigpásztázta a tömeget, de még mindig nem látott senkit a családjából. Kétségbeesett. Tekintetét a háztetők fölé emelte; a lovasok már majdnem a hídnál voltak, és lovaikat még gyorsabb ügetésre fogták. Csupa katona, s a kezükben fáklya. Tamás megrettent Itt vérfürdő lesz.

Hirtelen megpillantotta maga mellett Jancsit, aki csodálkozva nézett föl rá:

– Miért álltál föl a hordóra?

– Nagy baj készül! – mondta gyorsan Tamás. – Hol az anyád?

– Aliena bódéjában. Miféle baj?

– Nagy baj. Hol van Alfréd és Márta?

– Márta anyával van, Alfréd meg a kakasviadalt bámulja. Mi történt?

– Nézd meg te is. – Tamás lenyújtotta a kezét. Jancsi bizonytalanul egyensúlyozott a hordó peremén. A lovasok ekkor vágtattak keresztül a hídon, be a faluba.

– Krisztusom, kik lehetnek?

Tamás az élen lovagló vezérre nézett, egy harci ménen ülő tagbaszakadt férfira. Meglátta a sisak alól kibuggyanó szalmasárga haját.

– William Hamleigh az.

Amikor a lovasok odaértek a házakhoz, fáklyájukat a tetőkhöz érintették. A zsúpfedél azonnal lángra lobbant.

– Fölgyújtják a várost! – kiáltotta Jancsi.

– Még rosszabb, mint gondoltam – mondta Tamás. –

Gyerünk le! Mind a ketten leugrottak a hordóról.
– Elmegyek anyáért és Mártáért.
– Vidd be őket a kolostorba – sürgette Tamás. – Az az egyetlen biztonságos hely. Ha a fráterek tiltakoznak, küldd el őket a fenébe!
– És ha bezárják a kaput?
– Az előbb törtem le a lakatot. Siess. Én megkeresem Alfrédot. Menj! Jancsi elsietett. Tamás a kakasviadal helye felé indult, s gorombán szétlökdöste az útjában állókat. Néhányan fölháborodottan szidalmazták, de fütyült rá; egyébként föl is hagytak vele, amikor meglátták, milyen hatalmas, és észrevették arcán az elszántságot. Nem sokkal később az égő házak füstje bekúszott a perjelség udvarába. Tamás érezte a szagot, és észrevette, hogy mások is kíváncsian szimatolni kezdenek. Még néhány perc, és kitör a pánik.
A kakasviadalt a perjelség kapujától nem messze tartották. Lármás tömeg vette körül. Tamás keresztülfurakodott, s Alfrédot kereste. A tömeg közepén néhány láb átmérőjű sekély gödröt ástak, melyben két kakas marcangolta egymást a csőrével és sarkantyúval ellátott karmaival. Vér és szálló tollak jelezték a küzdelem elszántságát. Alfréd majdnem legelöl állt, és feszülten figyelt, közben éleseket kurjantott, a küzdő felek valamelyikét bátorítva. Tamás keresztülnyomakodott az egymáshoz préselődő embereken, és vállon ragadta a fiát.
– Gyere! – kiáltott rá.
– Hat pennyt tettem föl a feketére! – kiáltotta vissza Alfréd.
– Ki kell jutnunk innen! – ordította Tamás. Ebben a pillanatban füstcsík kúszott a csatatér fölé. – Nem érzed az égésszagot?

Néhányan meghallották az „égés” szót, és kíváncsian pillantottak Tamásra A szag erősebb lett, már a többiek is érezték. Alfréd is.
– Mi történt? Ég a város!
Hirtelen mindenki menni akart. Lökdösődve, tolakodva próbáltak utat vágni műiden irányba. A küzdőtéren a fekete kakas leterítette a barnát, de már senki se figyelte. Alfréd rossz irányba indult. Tamás utánanyúlt:
– A kolostorba! Az az egyetlen biztonságos hely.
A füst már hullámokban tolult az udvar felé, és a tömeget elfogta a rémület. Mindenki ide-oda szaladt, de senki sem tudta, mit kell tenni. Tamás a fejek fölött látta, hogy egy részük kiözönlik a kapun. De a nyílás szűk, és semmivel sem lesznek nagyobb biztonságban odakint, mind idebenn. Ennek ellenére egyre többen igyekeztek kifelé, és ő meg Alfréd kétségbeesetten furakodott át az ellenkező irányba sodródó tömegen. Egyszer csak az áradat megfordult, és mindenki ugyanarra akart menni, mint ők. Tamás körülnézett, hogy lássa az okát, és megpillantotta az első lovast, amint bevágtat a perjelségbe.
Ebben a pillanatban a tömeg csőcselékké változott.
A lovasok félelmetes látványt nyújtottak. Hatalmas lovaik éppen olyan ijedtek voltak, mint a tömeg, fölágaskodtak, prüszköltek, nyerítettek, s közben jobbról-balról és maguk előtt legázolták az embereket. A fegyveres, páncélos lovasok dorongokkal és a fáklyákkal csapkodtak, férfiakat, nőket és gyermekeket döntve le lábukról, s közben lángba borították a bódékat, az emberek ruháját és haját. Mindenki sikoltozott. Egyre több lovas özönlött be a kapun, és egyre több ember tűnt el a hatalmas paták alatt.
– Menj be a kolostorba! – kiáltotta Alfréd fülébe. – Én megnézem, mi van a többiekkel! Szaladj! – s hátba

taszította. Alfréd elrohant.
Tamás Aliena bódéja felé indult. Majdnem mindjárt átbukfencezett valakin, s a földre esett. Káromkodva térdelt föl, de mielőtt fölállhatott volna, észrevett maga fölött egy hatalmas ményt. Az állat hátracsapta a fülét, orrlyukai kitágultak, s szeme kimeredt a félelemtől. A tófeje fölött meglátta William Hamleigh gyűlölettől eltorzult, húsos arcát. Átvillant az agyán, milyen jó lenne még egyszer a karjában tartani Ilonát, majd pontosan a homloka közepén eltalálta egy hatalmas ütés. Iszonyú fájdalmat érzett, mintha szétnyílna a koponyája, s az egész világ elsötétült.

Amikor Aliena megérezte a füstszagot, először azt hitte, hogy az ebéd égett oda, amellyel meg akarta kínálni vevőit.
Három flamand vásárló ült a raktár előtt fölállított asztalnál. Testes, fekete szakállas férfiak, akik erős német akcentussal beszélték az angolt, és különösen finom ruhát viseltek. Minden jól alakult. Nemsokára elkezdheti az üzletkötést, de előbb megebédelteti a vevőit, hadd kezdjenek el aggódni. Pedig ő lesz a legboldogabb, ha ez a nagy tömeg gyapjú már nem az övé. Eléjük tette a mézzel pirított sertésszelettel megrakott tányért, és bíráló szemmel vizsgálgatta az ételt. A hús tökéletesen átsült, csak a szélén maradt kevéske barnára pirult, ropogós zsír. Újabb pohár bort töltött. Az egyik vevő beleszimatolt a levegőbe, majd mind a hárman aggodalmasan néztek körül. Egyszerre Alienát is elfogta a félelem. A tűz a gyapjúkereskedők rémálma. Ilonára és Mártára pillantott, akik segítettek az ebéd felszolgálásában.
– Ti nem érzitek? – kérdezte.
Mielőtt válaszolhattak volna, ott termett Jancsi. Aliena

még nemigen látta szerzetesi ruhában, égővörös haja helyett a feje búbján kopaszra borotválva. Csinos arca csupa aggodalom volt. Hirtelen elfogta a vágy, hogy a karjába zárja és lecsókolja homlokáról azokat az aggodalmas ráncokat. De gyorsan elfordult, mert eszébe jutott, mennyire megfeledkezett magáról fél évvel ezelőtt az öreg malomban. Valahányszor eszébe jutott az a jelenet, még mindig elpirult a szégyentől.
– Baj van! – kiáltotta a fiú sürgetően. – A kolostorban kell menedéket keresnünk!
– Mi történt? Tűz ütött ki?
– William úrfi van itt a katonáival.
Alienának egyszerre jéghideg lett minden tagja. William. Már megint.
– Fölgyújtották a várost. Tamás és Alfréd már bent van a kolostorban. Gyertek ti is!
Ilona minden teketória nélkül lecsapta a főzelékes tálat az egyik döbbent flamand elé.
– Gyerünk! – ragadta karon Mártát.
Aliena rémült pillantást vetett a raktárra. Sok száz font értékű nyers gyapjú van odabent, amit meg kellene menteni a tűztől, de hogyan? Elkapta Jancsi pillantását, aki várakozón nézett rá. A flamandok sietve otthagyták az asztalt.
– Menj! – mondta Jancsinak. – Nekem vigyáznom kell a bódémra.
– Jancsi! – szólt hátra Ilona. – Gyere már!
– Egy pillanat! – és Jancsi visszafordult Aliena felé.
Aliena észrevette Ilona habozását, aki szemmel láthatóan küszködött magában: Mártát mentse, vagy várja be Jancsit.
– Anya! Vidd innen Mártát!
– Jól van. De kérlek, siess! – és elszaladtak.
– A város ég. A kolostor az egyetlen biztonságos hely,

hiszen kőből van. Gyere velem gyorsan!
Aliena sikoltozást hallott a perjelség kapuja felől. Egyszerre mindent elborított a füst. Körülnézett, s megpróbálta kitalálni, mi történt. Gyomrát összerántotta a félelem. Mindaz, amiért hat éven át annyit dolgozott, itt van fölhalmozva a raktárban...
– Aliena! Gyere a kolostorba! Ott biztonságban leszel!
– Nem lehet! A gyapjúm...
– A pokolba a gyapjúddal!
– Ez minden, amim van!
– Mit érsz vele, ha meghalsz?
– Te könnyen beszélsz, de én annyi évet küszködtem érte!
– Aliena! Kérlek!
Hirtelen halálos félelemről árulkodó sikoly tört fel a bódé előtt tolongó tömegből. A lovasok benyomultak a perjelség udvarába, minden teketória nélkül a tömeg közé gázoltak, és lángba borították a bódékat. A rettegő emberek egymást taposva, kétségbeesetten próbáltak félreugrani a röpködő paták és égő fáklyák elől. A tömeg nekinyomódott az Aliena bódéjának külső falát alkotó, vékony lécekből szerkesztett rácsnak, amely azonnal betört. Az emberek bezúdultak a raktár előtti területre, s felborították az asztalt ételestül, tányérostul, boroskupástul. Jancsit és Alienát hátraszorították. Két lovas ugratott be a bódéba, az egyik vaktában csapkodott a kezében levő doronggal, a másik égő fáklyáját forgatta. Jancsi Aliena elé ugrott, hogy megvédje. A dorong Aliena fejét célozta meg, de Jancsi föléje emelte a karját, úgyhogy az ő csuklóját érte az ütés. A leány hallotta a suhogást, de az ütés nem őt érte. Amikor fölnézett, meglátta a másik lovas arcát.
William Hamleigh volt az.

Fölsikoltott.
A férfi lenézett rá, kezében a lobogó fáklyával, szemében a diadal csillogásával. Aztán belevágta sarkát a lova oldalába, és benyomult a raktárba.
– Ne! – kiáltott föl Aliena.
Kétségbeesetten vagdalkozott a karjával, mindent és mindenkit félrelökött az útjából, még Jancsit is. Végre sikerült utat törnie, és berohant a raktárba. William kihajolt a nyeregből, és a fáklyát odanyomta a fölhalmozott gyapjúzsákokhoz.
– Ne! – sikoltotta Aliena újból. Rávetette magát Williamre, és megpróbálta leràntani a lováról. A férfi félresöpörte, s Aliena elesett. William megint a zsákokhoz nyomta a fáklyát. A gyapjú azonnal lángot fogott, és félelmetes zúgással égett. A ló a tűztől megijedve fölágaskodott és fölnyerített. Hirtelen ott termett Jancsi, és félrehúzta Alienát az útból. William megsarkantyúzta a lovát, és kivágtatott a raktárból. Aliena talpra ugrott, fölkapott egy üres zsákot, és csapkodni kezdte vele a tüzet.
– Te is megégsz! – kiáltott rá Jancsi.
A forróság elviselhetetlenné vált. Aliena megragadott egy zsákot, amely még nem fogott füzet, és megpróbálta kihúzni a rakás alól. Hirtelen erős morajt hallott, arcába izzó hő csapott, s rémülten vette észre, hogy ég a haja. Egy másodperccel később Jancsi rávetette magát, karját a feje köré kulcsolta, és szorosan magához vonta. Mind a ketten elestek. A fiú egy pillanatig erősen tartotta, aztán elengedte. Aliena érezte a megpörkölődött haj szagát, de már nem égett. Látta, hogy Jancsi arca is megégett, és a szemöldökéből semmi sem maradt. A fiú bokán ragadta, és kivonszolta az ajtón. Hiába kapálózott, nem engedte el, addig húzta, amíg mindketten a

szabadban voltak.
A bódé előtti térség kiürült. Jancsi elengedte. Aliena megpróbált fölállni, de a fiú újra megmarkolta, és lenyomta a földre. Aliena tovább kapálózott, miközben eszét vesztve bámulta a tüzet, amely több évi munkáját és bajlódását, minden vagyonát és biztonságát elemésztette, amíg el nem fogyott az ereje. Akkor erőtlenül lehanyatlott, és sikoltozva zokogni kezdett.

Fülöp a konyha alatti raktárban számolta a pénzt Fehérhajú Cutbertusszal, amikor meghallotta a lármát. Egymásra néztek, fölvonták a szemöldöküket, majd fölmentek, hogy megnézzék, mi történt.
Ahogy kiléptek az ajtón, a zűrzavar kellős közepébe kerültek.
Fülöp megrettent. Emberek rohantak minden irányba, egymást taszigálva és lökdösve, egymást legázolva és egymásra esve. A férfiak és asszonyok kiáltoztak, a gyerekek sírtak. A levegőt betöltötte a füst szaga. Úgy látszott, mindenki azon van, hogy kijusson. A főkapun kívül egyetlen kijárat volt: a konyhaépület és a malom közti rés, ahol hiányzott a fal, de mély árokban folyt ki a víz a malmok alól a sörfőzdéhez. Fülöp figyelmeztetni akarta a menekülőket, hogy legyenek óvatosak, de senki sem hallgatott rá.
Az eszeveszett rohanás oka nyilván valamilyen tűz lehetett, mégpedig nagy tűz. A levegőt egészen betöltötte a füstszag. Fülöp remegett a félelemtől: ekkora tömegben iszonyú vérfürdőt okozhat a pánik. Mit tudna tenni?
Először pontosan ki kell derítenie, mi történt. Fölszaladt a konyhaajtóhoz vezető néhány lépcsőn, hogy jobban lásson. Amit látott, halálos félelemmel

töltötte el.
Egész Kingsbridge égett.
Kétségbeesett, rémült kiáltás tört föl a torkából.
Hogyan történhetett?
Azután meglátta a lovasokat, amint átgázolnak a tömegen égő fáklyáikkal, és ebből rájött, hogy nem véletlenül történt. Első gondolata az volt, hogy a belháború újabb csatája folyik, ami most elérte Kingsbridge-et. De a katonák a polgárokat támadják, nem egymást. Ez nem csata, hanem vérfürdő.
Meglátott egy tagbaszakadt, szőke férfit, amint hatalmas harci ménjén utat vágott a tömegben. William Hamleigh!
Fülöp torkát marokra szorította a gyűlölet. Félig-meddig megőrjítette a tudat, hogy ez az iszonyú rombolás és vérfürdő nem a véletlen, hanem a kapzsiság és gőg műve.
– Látlak, William Hamleigh! – kiáltotta torkaszakadtából.
William a sikoltozás zajában is meghallotta a nevét. Fölállt a kengyelben, és pillantása találkozott Fülöpével.
– Ezért a pokolra kerülsz! – üvöltötte Fülöp.
William arcát eltorzította a vérszomjas gonoszság. Ma még az a fenyegetés se hatott rá, amitől a legjobban félt. Olyan volt, mint aki megőrült. Mint egy zászlót, meglengette feje fölött a fáklyát.
– Ez itt a pokol, fráter! – kiáltott vissza, majd megsarkantyúzta lovát és elvágtatott.

Hirtelen mindenki eltűnt, a lovasok is, a tömeg is. Jancsi elengedte Alienát, és fölállt. Jobb keze bénán csüngött. Eszébe jutott, hogy ő fogta föl az Aliena fejének szánt ütést. Örült, hogy megsebesült. Azt remélte, sokáig nem fog rendbe jönni, és a leányt emlékeztetni fogja rá.
A raktár maga volt a pokol, de körös-körül mindenütt kisebb-nagyobb tüzek lobogtak. A föld tele volt emberi testekkel, némelyek mozogtak, némelyek véreztek, mások mozdulatlanul feküdtek. A tűz ropogásától eltekintve, minden csöndes volt. A tömeg eltakarodott, hátrahagyva halottait és sebesültjeit. Jancsi szédült. Még sohasem látott csatateret, de azt gondolta, ilyen lehet.
Alienából kitört a sírás. Jancsi vigasztalólag tette kezét a vállára. A leány ellökte. Jancsi megmentette az életét, de ez most nem érdekelte, csak az az átkozott gyapjú, amely jóvátehetetlenül a lángok martaléka lett. A fiú szomorúan nézett rá. A haja nagy része leégett, igazán nem volt szép, mégis ugyanúgy szerette. Bántotta, hogy ilyen kétségbeesettnek látja, és nem tudja megvigasztalni.
Biztos volt benne, hogy többé nem próbál bemenni a raktárba. Jancsit elfogta az aggodalom a családjáért, s otthagyta a leányt, hogy megkeresse az övéit.
Az arca sajgott. Kezét éppen csak hozzáérintette, de mintha belemartak volna. Bizonyára ő is megégett. A szanaszét heverő testekre nézett. Szeretett volna tenni valamit a sebesültekért, de nem tudta, melyikkel kezdje. Ismerős arcot keresett, s közben azt remélte, hogy nem talál. Anyja és Márta bent van a rendházban; remélhetőleg jóval megelőzték a tömeget. Vajon Tamás megtalálta-e Alfrédot? Megindult a

kolostor felé.
Ekkor meglátta Tamást.
Mostohaapja egész hosszában elterült a sáros földön. Nem mozdult. Arcát föl lehetett ismerni, még békésnek is látszott – egészen a szemöldökéig, de a homloka szétnyílt, s a koponyája teljesen összetört. Jancsi iszonyodva meredt rá. Képtelen volt fölfogni. Tamás nem halhatott meg. De ez itt nem élhet. Szemét félrefordította, majd vissza. Tamás az, és meghalt.
Letérdelt a holttest mellé. Sürgető kényszert érzett, hogy tegyen vagy mondjon valamit, és csak most értette meg, miért szoktak az emberek a halál láttán imádkozni.
– Anyának rettenetesen fogsz hiányozni! – suttogta. Eszébe jutott dühös szónoklata, melyet az Alfréddal való verekedés napján vágott ki. – A legtöbb nem volt igaz belőle – mondta, és szeméből megindultak a könnyek. – Igenis törődtél velem! Enni adtál és gondoskodtál rólam, és az anyámat boldoggá tetted. Igazán boldoggá. – De volt valami, ami fontosabb mindennél – gondolta. Nemcsak olyan közönséges dolgokat kapott Tamástól, mint az étel és a hajlék. Valami egyedülvalót adott neki, amit senki mástól nem kaphatott volna meg, még a tulajdon apjától sem: olyasvalamit, ami egyszerre tudás és szenvedély, művészet és maga az élet – Nekem adtad a katedrálist – súgta a halottnak. – Köszönöm.

NEGYEDIK RÉSZ
1142-1145

TIZENEGYEDIK FEJEZET

William győzelmét megrontotta Fülöp jóslata:

ahelyett hogy elégedettség és ujjongó örömjárta volna át, rémület töltötte el: pokolra jut azért, amit tett.
Elég bátran megválaszolt Fülöpnek, amikor gúnyosan felkiáltott: – Ez maga a pokol, szerzetes! – de ez a támadás hevében történt. Mikor mindennek vége volt, és elvezette az embereit a lángokban álló város alól, mikor a szívverésük és a lovaik lelassultak, mikor már volt ideje arra, hogy visszatekintsen a rablótámadásra, és végiggondolja, hány embert sebesített meg, égetett el vagy gyilkolt le, akkor visszaidézte Fülöp dúlt arcát és az ujját, amely egyenesen a Föld gyomrába mutatott, és a vészjósló szavakat:
– Ezért a pokolra jutsz!
Mire leszállt az éj, teljes kétségbeesés vett rajta erőt. Fegyveresei szerették volna megbeszélni vele a hadműveletet, újraélni a legforróbb pillanatokat, és ismét végigélvezni a mészárlást, de megérezték hangulatát, és borongós hallgatásba burkolóztak. Az éjszakát William egyik tehetősebb bérlőjének majorságában töltötték. A vacsoránál a férfiak mogorván hullarészegre itták magukat. A bérlő, aki tisztában volt azzal, hogy a férfiak többnyire hogyan érzik magukat csata után, hozott néhány szajhát Shiringből, de a lányoknak nem ment az üzlet. William egész éjjel ébren hánykolódott attól való félelmében, hogy álmában esetleg meghal, és egyenesen a pokolra kerül.
Másnap reggel, ahelyett, hogy visszatért volna Earlscastle-ba, elment Waleran püspökhöz. A püspök távol volt, amikor megérkeztek, de Balduin székesegyházi főesperes azt mondta Williamnek, hogy aznap délutánra remélik vissza. William a kápolnában várt, az oltáron álló keresztre bámult, és a nyári hőség ellenére reszketett.

Amikor Waleran végül megérkezett, William úgy érezte, szeretné a lábát megcsókolni. A püspök fekete öltözékében besuhogott a kápolnába, és hidegen így szólt:
– Te mit keresel itt?
William felállt, s közben megpróbálta szörnyű rémületét higgadtsággal palástolni.
– Éppen most égettem föl Kingsbridge városát.
– Tudom – szakította félbe Waleran –, másról se hallottam egész nap. Mi szállt meg?
Ez a válasz teljesen váratlanul érte Williamet. Nem beszélte meg előre a rablótámadást Walerannal, mert egészen biztos volt abban, hogy egyetért vele: Waleran mindent gyűlölt, aminek köze volt Kingsbridge-hez, elsősorban Fülöp perjelt. William azt várta, hogy ha nem is ujjong majd, de örülni fog. Így szólt:
– Éppen most tettem tönkre a legnagyobb ellenségedet. Most meg kell gyónnom a bűneimet!
– Nem vagyok meglepve – mondta Waleran. – Azt mondják, hogy több mint száz ember égett halálra... – Összerázkódott. – Iszonyatos halál.
– Készen állok a gyónásra! – mondta William.
Waleran megrázta a fejét. – Nem hiszem, hogy én feloldozhatlak. A félelem kiáltása hagyta el William ajkát: – Miért nem?!
– Tudod, hogy Henrik, Winchester püspöke és magam újra István király oldalára álltunk. Nem hiszem, hogy a király helyeselné, ha bűnbocsánatot adnék Maud királynő egyik hívének.
– Légy átkozott, Waleran! Te voltál az, aki rábeszélt, hogy átpártoljak!
Waleran vállat vont. – Pártolj vissza!
William rájött, hogy ez Waleran célja. Azt akarja, hogy

alattvalói hűségét újra Istvánnak ajánlja fel. Waleran iszonya Kingsbridge felégetésével kapcsolatban tettetett volt: egyszerűen egy alkut készített elő. Ez a felismerés óriási megkönnyebbülést jelentett Williamnek, mert azt mutatta, hogy Waleran nem kérlelhetetlen a tekintetben, hogy feloldozza. De vajon ő, William át akar-e pártolni újra? Hallgatott egy pillanatig, és megpróbálta higgadtan végiggondolni a dolgot.
– István egész nyáron egyik győzelmet aratta a másik után – folytatta Waleran. – Maud királynő könyörög a férjének, hogy jöjjön át Normandiából, és segítsen neki, ő azonban nem hajlandó. A szél a mi malmunkra hajtja a vizet.
Szörnyű látomás jelent meg William előtt: az egyház nem hajlandó feloldozni bűnei alól; a seriff gyilkossággal vádolja; a győztes István király támogatja a seriffel és az egyházat; őt pedig bíróság elé állítják és felakasztják...
– Tégy úgy, ahogy én, és kövesd Henrik püspököt, ő tudja, honnan fúj a szél! – sürgette Waleran. – Ha minden jól alakul, Winchesterből érsekség lesz, és Henrik lesz Winchester érseke, egyenrangú Canterbury érsekével. És ha Henrik meghal, ki tudja? Lehetek én a következő érsek. Azután pedig... hiszen vannak már angol bíborosok – egyszer akár egy angol is lehet pápa...
William – félelme ellenére – megbabonázva bámulta Walerant: a püspök mindig jéghideg arcán most leplezetlen hatalomvágy tükröződött. Waleran mint pápa? Végül is minden lehetséges... De Waleran hatalmi törekvéseinek közvetlen következményei most fontosabbak voltak. William átlátta, hogy eszköz Waleran játszmájában. Waleran megbecsülést

szerzett Henrik püspöknél azzal, hogy képes a polgárháborúban Williamet és Shiring lovagjait az egyik vagy a másik oldalra állítani. Ezt az árat kellett Williamnek fizetnie azért, hogy az egyház szemet hunyjon a bűnei felett.
– Azt akarod mondani... – A hangja rekedt volt. Köhintett egyet, és újra belefogott. – Azt akarod mondani, hogy meghallgatod a gyónásomat, ha hűséget esküszöm Istvánnak, és újra az oldalára állok?
A csillogás kihunyt Waleran szeméből, és arca ismét kifejezéstelenné vált.
– Pontosan ezt akarom mondani – szólt.
Williamnek nem volt választása, de egyébként sem látta semmi okát, hogy visszautasítsa az ajánlatot. Akkor állt át Maud oldalára, amikor úgy látszott, hogy ő fog győzni, és most, hogy a jelek szerint István kerekedik felül, készséggel hajlandó volt visszapártolni. Egyébként is: bármibe beleegyezett volna, csakhogy megszabaduljon attól az iszonyatos félelemtől, amelyet a pokol kelten benne.
– Áll az alku! – mondta minden további tétovázás nélkül. – Csak mielőbb gyóntass meg!
Rendben van! – mondta Waleran. – Imádkozzunk!
Ahogy sietősen átestek a gyónás formaságain, William érezte, hogy a bűn súlya lehull a válláról, és lassacskán élvezni kezdte győzelmét. Mikor kilépett a kápolnából, az emberei rögtön látták, hogy a kedélye megjavult, és ők is felvidultak. William közölte velük, hogy ismét István királyért fognak harcolni Isten akarata szerint, amint ezt Waleran püspök kifejezésre juttatta. Katonái pedig úgy találták, hogy ez jó alkalom némi ünneplésre. Waleran bort hozatott.
Amíg a vacsorára vártak, William így szólt: – Istvánnak

meg kellene erősítenie grófi méltóságomban.
– Meg kellene – mondta egyetértően Waleran. – De ez még nem jelenti azt, hogy meg is fog.
– De hiszen átálltam az oldalára!
– Kingsbridge-i Richard viszont sohasem hagyta el...!
William megengedett magának egy önelégült mosolyt.
– Azt hiszem, megszabadultam a fenyegetéstől, amit Richard jelentett.
– Nocsak! És hogyan?
– Richardnak sohasem volt földje. Lovagságának a nővére pénze az alapja... és egyetlen forrása.
– Ez szabadszellemű gondolkodásra vall, de eddig bevált.
– De most már egy pennyje sincs a nővérének. Tegnap felgyújtottam a csűrjét. Földönfutó lett. És persze Richard is.
Waleran elismeréssel bólintott.
– Ebben az esetben csak idő kérdése, mikor tűnik el a láthatárról. És akkor úgy vélem, a grófi cím a tied.
A vacsora elkészült. William emberei az asztal végén helyezkedtek el, és a püspöki palota mosónőivel cicáztak. William az asztalfőnél ült Walerannal és főespereseivel. Most, hogy már megnyugodott, meglehetősen irigyelte a férfiakat a mosónők miatt; a főesperesek társasága unalmas volt.
Balduin székesegyházi főesperes William felé nyújtott egy tál borsót, és így szólt:
– William, hogyan akadályozod meg, ha valaki Fülöp perjelhez hasonlóan saját gyapjúpiacot próbál létesíteni?
Williamet meghökkentette a kérdés.
– Nem merik megtenni!
– Egy másik szerzetes talán nem merné, de egy gróf esetleg igen.

– Engedélyre volna szüksége.
– Kaphatna, ha István oldalán harcolna.
– De nem ebben a megyében.
– Balduinnak igaza van, William – mondta Waleran püspök. – A grófság határait végig olyan városok szegélyezik, amelyek tarthatnának gyapjúvásárt: Wilton, Devizes, Wells, Marlborough, Wallingford...
– Felégettem Kingsbridge-t, felégethetem bármelyiket – tört ki William ingerülten. Kortyolt egyet a borból. Dühítette, hogy becsmérlik a győzelmét.
Waleran fogott egy új búzából sütött cipót, és kettétörte, de nem evett belőle.
– Kingsbridge könnyű célpont – jegyezte meg. – Nincs városfala, nincs vára, még egy nagyobb temploma sincs, ahol az emberek menedéket találnának. És egy szerzetes vezeti, akinek se lovagjai, se katonái. Kingsbridge védtelen. A legtöbb város nem az.
Balduin főesperes hozzátette.
– És ha a polgárháború véget ér, bárki győzzön is, még egy olyan várost sem égethetsz föl, mint Kingsbridge, úgy, hogy büntetlenül megúszd. Ez egyenlő a közrend megzavarásával. Békeidőben ezt egyetlen király sem tűrné el.
William belátta érvelésük igazát, és dühbe gurult.
– Akkor lehet, hogy az egésznek semmi értelme sem volt! – mondta. Letette kezéből a kést. Gyomra görcsbe rándult a feszültségtől, és már egy falat sem ment le a torkán.
– Természetesen, ha Aliena tönkrement, ez bizonyos űrt jelent – jegyezte meg Waleran.
William nem fogta fel, hogy mit mond. – Ezen mit értesz?
– A legtöbb gyapjút ebben a megyében neki adták el az idén. Mi lesz jövőre?

– Nem tudom.
Waleran elgondolkodva folytatta.
– Fülöp perjelt kivéve többmérföldes körzetben minden gyapjútermelő vagy a gróf, vagy a püspök bérlője. Te vagy a gróf, minden tekintetben, csak névlegesen nem, és én vagyok a püspök. Ha minden bérlőnket kényszerítenénk, hogy nekünk adja el a gyapjúját, a megye gyapjúkereskedelmének kétharmadát az ellenőrzésünk alá vonhatnánk. A shiringi gyapjúvásáron árusítanánk. Nem maradna elég áru ahhoz, hogy indokolttá tegyen még egy vásárt, még abban az esetben sem, ha valaki engedélyt kapna.
Az ötlet kitűnő volt, William rögtön látta.
– És annyi pénzt keresnénk, amennyit Aliena keresett – állapította meg.
– Valóban. – Waleran a szájába vett egy finom falatot az előtte lévő húsból, és elmerülten rágta. – Tehát felégetted Kingsbridge-t, tönkretetted legádázabb ellenségedet, és egy új bevételi forrást szereztél a magad számára. Nem rossz eredmény egy napra.
William nagyot húzott a borból, és forróságot érzett a gyomrában. Végignézett az asztalon, és a tekintete megakadt egy gömbölyded, sötét hajú lányon, aki kihívóan mosolygott két emberére. Talán vele tölti ma az éjszakát. Tudta, hogyan fog történni. Mikor már beszorította a leányt egy sarokba, leteperte a földre, és fölhúzta a szoknyáját, Aliena arcára fog emlékezni, és arcán a rémületre és a kétségbeesésre, amikor látta, hogy gyapjúját megemésztik a lángok, akkor képes lesz megtenni. Elmosolyodott, és vett még egy darabot a szarvascombból.
Fülöp perjelt a lelke mélyéig megrázta Kingsbridge felégetése. William lépésének váratlansága, a támadás kegyetlensége, a szörnyű jelenetek, amikor a

tömeg pánikba esett, az iszonyatos mészárlás és az ő tökéletes tehetetlensége – mindez együttvéve teljesen lesújtotta.
De a legmegrázóbb Tamás építőmester halála volt. Tamás szakmájának minden szempontból a mestere volt. Fülöp azt remélte, hogy ő folytatja a katedrális építését, amíg csak be nem fejeződik. De ő volt Fülöp legközelebbi barátja is a kolostoron kívül. Naponta legalább egyszer beszéltek egymással, és együtt küszködtek, hogy megoldást találjanak arra a számtalan nehézségre, amellyel roppant tervük megvalósítása során nap mint nap szembekerültek. Tamás ritka keveréke volt a bölcsességnek és az alázatnak – élvezet volt vele dolgozni. Felfoghatatlan volt, hogy végleg elment.
Fülöp úgy érezte, többé nem ért meg semmit, nincs igazi hatalma, és még arra sem alkalmas, hogy egy tehénistállót rábízzanak, nemhogy egy akkora várost, mint Kingsbridge. Mindig hitt abban, hogy ha becsületesen megtesz minden tőle telhetőt, és bízik Istenben, végül minden jól sikerül. Kingsbridge felégetése, úgy érezte, az ellenkezőjét bizonyítja. Minden belső erejét elvesztette, egész nap csak ült kolostor melletti lakában, figyelte, hogyan ég le a gyertya a kis oltáron, összefüggéstelen, reményvesztett gondolatok jártak a fejében, és nem csinált semmit. Jancsi volt az, aki tudta, hogy mit kell tenni. A holttesteket bevitette a kriptába, a sebesülteket elhelyezte a szerzetesek hálótermében, és megszervezte azoknak az ellátását, akik a mezőn éltek, a folyó túlsó partján. Az idő meleg volt, és mindenki a szabad ég alatt hált. A mészárlás utáni napon Jancsi munkacsoportokba szervezte a kábult városlakókat, és eltakaríttatta velük a hamut és

törmeléket a kolostor udvaráról, míg Cutbertus, a Fehérhajú és Milius élelmiszer-szállítmányokat rendelt a környező gazdaságokból. A második napon eltemették halottaikat. Százkilencvenhárom új sírt kellett ásniuk a kolostor udvarának északi oldalán.
Fülöp egyszerűen csak kiadta a rendeleteket, amelyeket Jancsi eszelt ki. Jancsi megállapította, hogy azok, akik túlélték a tűzvészt, anyagiakban nagyon keveset vesztettek – az esetek többségében csupán egy rozoga viskót és néhány bútordarabot. A termés még mindig a mezőkön volt, az állatok a legelőkön, és az emberek vagyona ott, ahová elásták: általában a házuk tűzhelye alá, itt pedig a városon végigsöprő lángok nem tettek kart benne. A kereskedők szenvedték a legnagyobb veszteséget, akiknek az árukészlete hiánytalanul elégett: néhányan tönkrementek, mint Aliena, mások vagyonuk egy részét elásott ezüstben tartották, úgyhogy képesek voltak mindent újrakezdeni. Jancsi azt javasolta, azonnal építsék újjá a várost.
Jancsi indítványára Fülöp rendkívüli engedélyt adott arra, hogy egy héten át a perjelség erdeiben szabadon vághassanak fát az emberek a házak újjáépítéséhez. Ennek következtében Kingsbridge hét napra teljesen elnéptelenedett, míg minden család kiválasztotta és kivágta az új otthonához szükséges fákat. Jancsi megkérte Fülöpöt, hogy míg a többiek az erdőben vannak, rajzolja meg az új város tervét. Az ötlet megragadta Fülöp képzeletét és kirángatta tehetetlen csüggedtségéből.
Négy napig megállás nélkül dolgozott. A perjelség falai körül mindenütt nagy házak lesznek a vagyonos mesteremberek és boltosok számára. Felidézte Winchester utcáinak rácsos szerkezetét, és az új

Kingsbridge-t ennek mintájára tervezte meg. Egyenes utcák futnak majd le a folyóhoz, elég szélesek ahhoz, hogy két szekér elhaladhasson egymás mellett, ezeket pedig keskenyebb utcák keresztezik. Az átlagos házhely szélességét hét méterben határozta meg, így a házaknak meglehetősen terjedelmes homlokzata lehetett. Minden házhely körül harminchat méternyi szabad területet hagyott, hogy elég helye legyen egy tisztességes hátsó udvarnak árnyékszékkel, konyhakerttel, valamint ló- és tehénistállóval vagy disznóóllal. A híd is leégett; az újat sokkal előnyösebb helyen, az új főutca alsó végén fogják felépíteni. A várost átszelő főút most a hídtól egyenesen felfut majd a dombra, elhalad a katedrális mellett, és a város túlsó végén jut ki, mint Lincolnban. Egy másik széles utca indul majd a kolostor kapujától a folyó menti új rakparthoz, amit a hídtól lefelé a folyó kanyarulata köré tervezett Fülöp, így a folyón érkező szállítmányok úgy jutnak majd a kolostorba, hogy nem érintik a zsúfolt bevásárlóutcát. A rakpart köré egy egészen új városrészt tervezett kis házakból; a szegények a vízfolyás irányát tekintve, a szerzetháztól lefelé helyezkednek majd el, így mocskos szokásaik nem zavarják majd a klastrom friss vízzel való ellátását.
Az újjáépítés tervezése kirángatta Fülöpöt kétségbeesett kábulatából, de ahányszor csak felnézett rajzaiból, elöntötte a düh és fájdalom azokért az emberekért, akik az életüket vesztették. Azon merengett, vajon William Hamleigh valóban a megtestesült ördög-e: több nyomorúságot okozott, mint amennyi emberi ésszel egyáltalán elképzelhető. Fülöp a reménynek és a gyásznak ugyanilyen váltakozását látta a városlakók arcán, amikor visszatértek az erdőből épületfa-rakományaikkal.

Jancsi és a szerzetesek cölöpökkel és kötelekkel kijelölték a földön az új város tervét, és ahogy az emberek kiválasztották maguknak a házhelyet, újra meg újra kedveszegetten megszólalt valaki:
– De mi értelme van mindennek? Lehet, hogy jövőre ismét felégetik a várost.
Ha csak egy kicsit is reménykedhettek volna abban, hogy a gonosztevők elnyerik büntetésüket, az emberek talán nem lettek volna olyan vigasztalhatatlanok. S bár Fülöp út Istvánnak, Maudnak, Henrik püspöknek, Canterbury érsekének és a pápának, tudta, hogy háborús időkben nincs remény arra, hogy egy olyan hatalmas és fontos embert, mint William, bíróság elé állítsanak.
Igen sokan kértek – magasabb áruk ellenére – nagyobb építési telket, úgyhogy Fülöp megváltoztatta a tervet: még több efféle házhelyet tervezett. Szinte senki sem akart a szegényebb negyedben építkezni, de Fülöp elhatározta, hogy a jövőre gondolva, úgy hagyja az elrendezést, ahogy volt. Tíz nappal a tűzvész után új faházak kezdtek kinőni a legtöbb telken, és egy újabb hét elteltével nagy részüket már be is fejezték. Miután az emberek megépítették házaikat, a katedrálison is újrakezdődött a munka. Az építőket jól megfizették, azok pedig el akarták költeni a pénzüket, úgyhogy ismét megnyíltak a boltok, és a gazdák újra felhozták a tojást meg a hagymát a városba; a konyhalányok és a mosónők ismét dolgozni kezdtek, azaz lassacskán visszatért megszokott medrébe az élet Kingsbridge-ben.
De annyi volt a halott, hogy a település kísértetvárosnak tetszett. Minden család legalább egy tagját elveszítette: egy gyereket, anyát, férjet vagy nővért Az emberek nem viseltek gyászruhát, de

arcvonásaik oly nyilvánvalóan mutatták a fájdalmat, ahogy a csupasz fák a telet A legnagyobb keserűség talán Jonatánt volt látni. Ott kóborolt a kolostorudvaron, mint egy elkárhozott lélek, míg végül Fülöp rájött, hogy Tamás hiányzik neki. Úgy látszik, több időt szentelt a fiúnak, mint bárki gondolta volna. Fülöp, miután ennek tudatára ébredt, gondosan ügyelt arra, hogy mindennap legyen egy órája Jonatán számára. Ilyenkor mesét mondott neki, kiszámolós játékokat játszott vele, és hallgatta a fiúcska pergő csacsogását.
Fülöp minden nagyobb, Angliában és Franciaországban lévő Benedek-rendi kolostor vezetőjének írt, hogy nem tudnának-e építőmestert ajánlani Tamás helyére. Rendes körülmények közt a perjelnek a püspökéhez kellett volna fordulnia ezzel a kéréssel, a püspökök ugyanis sokat utaztak, és általában mindig hallottak egy-egy jó építőmesterről. Waleran püspök azonban nem lett volna hajlandó segíteni neki. Az a tény, hogy ők ketten örökké hadilábon álltak egymással, Fülöp munkáját a kelleténél is sokkal nehezebbé tette.
Amíg Fülöp az apátok és perjelek válaszára várt, a mesteremberek ösztönösen Alfréd köré csoportosultak, hogy ő vezesse őket. Alfréd Tamás fia volt, kőművesmester, és már egy ideje félig-meddig maga irányította önálló csapatát az építkezésen. Sajnos, nem volt olyan eszes, mint Tamás, de tanult ember és parancsoló természet lévén fokozatosan kezdte betölteni az űrt, amit apja halála hagyott.
Úgy látszott, sokkal több a nehézség és bizonytalanság az építkezéssel kapcsolatban, mint Tamás idejében. Alfréd valahogy mindig akkor rukkolt elő egy kérdéssel, amikor Jancsit sehol sem lehetett

megtalálni. Ez természetes volt: Kingsbridge-ben mindenki tudta, hogy a mostohafivérek gyűlölik egymást. Fülöp viszont újra meg újra abban a helyzetben találta magát, hogy véget nem érő részletkérdésekkel zaklatják.
Ahogy azonban múltak a hetek, Alfréd egyre magabiztosabb lett, míg végül egy napon odaállt Fülöp elé és azt kérdezte:
– Nem akarnád inkább, hogy boltíves legyen a katedrális?
Tamás tervében famennyezet szerepelt a templom középhajója és boltíves kőmennyezet a keskenyebb oldalhajók fölött.
– De igen, akarnám! – mondta Fülöp. – De azért döntöttünk a famennyezet mellett, hogy pénzt takarítsunk meg.
Alfréd bólintott.
– A baj az, hogy egy famennyezet leéghet. A kő boltív tűzbiztos. Fülöp egy pillanatig tanulmányozta őt, s közben azon gondolkodott, vajon alábecsülte-e. Nem várta volna Alfrédtól, hogy változtatást javasol apja tervén: az ilyesmi inkább Jancsihoz illett volna. De a tűzbiztos templom ötlete nagyon vonzó volt, különösen, amióta az egész város leégett. Gondolatait ugyanazon a szálon továbbszőve, Alfréd így szólt:
– Az egyetlen épület, amelyik megmaradta városban a tűz után: az új plébániatemplom.
És az új plébániatemplomban – amelyet Alfréd épített – kő boltív van gondolta Fülöp. De egy váratlan kérdés ötlött fel benne:
– A meglévő falak elbírnák egy kötető többletsúlyát?
– Meg kellene erősítenünk a támpilléreket. Egy kicsit jobban kiállnának, ennyi az egész.
Ezt valóban végiggondolta – állapította meg Fülöp.

– No és a költségek?
– Hosszú távon természetesen többe fog kerülni, és ahhoz, hogy az egész templomot befejezzük, három-négy évvel több időre lesz szükség. De egy-egy évben nem okoz majd többletkiadást.
Fülöpnek egyre jobban tetszett az ötlet.
– Mindez azt jelenti, hogy még egy évig kell várnunk, mielőtt a szentélyben istentiszteleteket tarthatnánk?
– Nem. Akár kő, akár fa lesz a mennyezet, építését nem tudjuk elkezdeni jövő tavaszig, mert a karzatot megvilágító ablaksornak meg kell kötni, mielőtt bármilyen súllyal megterhelnénk. A famennyezetet néhány hónappal hamarabb meg lehet építeni, de akárhogyan lesz is, a szentélyt a következő év végére befedjük.
Fülöp fontolóra vette a dolgot. Mérlegre kellett tennie a tűzbiztos tető előnyét az újabb négy évre elhúzódó építkezés – és az újabb négy évre elhúzódó költség – hátrányával szemben. A többletköltség a távoli jövőbe veszett, a biztonságosabb épület előnye viszont kézzelfogható volt.
– Meg kell beszélnem a káptalani testvérekkel – mondta. – Nekem tetszik az ötlet.
Alfréd köszönetet mondott és kiment; miután távozott, Fülöp csak ült, az ajtót bámulta, és azon törte a fejét, hogy végül is valóban szükség van-e arra, hogy új építőmestert keressen.

Kingsbridge-ben pompás ünnepséget tartottak Lammas napján, az aratóünnepen. Reggel a város minden házában sütöttek egy cipót – a termést éppen betakarították, úgyhogy bőven volt liszt, és olcsón. Azok, akiknek nem volt saját kemencéjük, szomszédjuk házában sütötték meg a cipójukat, vagy

a kolostor, illetve a város két pékjének a kemencéiben. Délre a levegőt megtöltötte az új kenyér illata, s ettől mindenkit elfogott az éhség. A cipókat közszemlére tették ki a folyón túli réten felállított asztalokon, és mindenki körbejárta és megcsodálta őket. Nem volt köztük két egyforma. Soknak a belseje gyümölcsöt vagy fűszereket rejtett: volt szilvás kenyér, mazsolás kenyér, gyömbéres kenyér, cukros kenyér, hagymás kenyér, fokhagymás kenyér és számtalan másféle. Aztán voltak olyan cipók is, amelyeket petrezselyemmel zöldre, tojássárgájával sárgára, szantálfával pirosra vagy pedig napraforgóval lilára színeztek. Rengeteg furcsa forma akadt: háromszögek, kúpok, gömbök, csillagok, ovális alakzatok és gúlák, furulyák, tekercsek, sőt még nyolcas számok is. Megint mások még mutatósabbra készültek: voltak olyan cipók, amelyek nyulakat, medvéket, majmokat és sárkányokat formáztak. Voltak kenyérből készült házak és kastélyok. De mindenki véleménye szerint a legcsodálatosabb az a cipó volt, amelyet Ilona és Márta sütött, s amely a katedrálist ábrázolta, olyannak, amilyen majd a befejezés után lesz. A cipót Ilona néhai férje, Tamás mester terve alapján készítette.
Ilona bánatát iszonyat volt látni. Úgy jajveszékelt éjszakánként, mint egy megkínzott lélek, és senki sem tudott vigaszt nyújtani neki. Még most, két hónap múltán is nyúzott volt, a szeme beesett, de Mártával, úgy látszik, mégiscsak tudtak egymáson segíteni, és az, hogy kenyérből elkészítették a katedrális másását, valamiféle megnyugvást hozott a számukra.
Aliena hosszú ideig nézte Ilona mesterművei. Azt kívánta, bárcsak ő is tudna valamit tenni, amiben vigaszt lelhetne. Semmi sem tudta fellelkesíteni.

Amikor megkezdődött a kóstolás, fásultan járt asztaltól asztalig, de egy falatot sem evett. Még házat sem akart építeni, amíg Fülöp perjel rá nem parancsolt, hogy szedje végre össze magát, és Alfréd oda nem vitte a fát, és ki nem jelölte néhány emberét, hogy segítsenek neki. Még mindig minden áldott nap a kolostorban evett, ha egyáltalán eszébe jutott az evés. Nem volt benne életerő. Ha hozzá akart látni, hogy valamit megcsináljon magának – egy lócát készítsen a konyhába a maradék fából, vagy befejezze házának falait, a folyóból hozott sárral betömködve a réseket, vagy csapdát állítson, amellyel madarat foghatna, hogy legyen mit ennie – rögtön eszébe jutott, milyen keményen megdolgozott azért, hogy mint gyapjúkereskedő nevet szerezzen magának, s milyen gyorsan vált semmivé az egész, és nyomban elszállt minden lelkesedése, így tengette az életét egyik napról a másikra; későn kelt fel, ha éhesnek érezte magát, elment a kolostorba megebédelni, a napot azzal töltötte, hogy figyelte, hogyan hömpölyög el a folyó, és amikor leszállt az éj, elhevert a szalmában a viskója padlóján.
Fásultsága ellenére tudatában volt annak, hogy a Lammas-napi ünnepség nem más, mint merő képmutatás. A várost újjáépítették, az emberek tették a dolgukat, mint annak előtte, de a mészárlás hosszú árnyékot vetett, és ő a jólét felszíne alatt megérezte a félelem mély örvénylését. A legtöbb ember Alienánál ügyesebben tudott színlelni, és úgy tett, mintha minden rendben volna, valójában azonban mindenki úgy érzett, ahogyan ő: tudták, hogy békéjük nem tarthat sokáig, és bármit építsenek is, azt újra le fogják rombolni.
Mialatt ott álldogált, és kifejezéstelen arccal bámulta a

kenyérhalmokat, megérkezett az öccse, Richard. A hídon jött át az elhagyatott városból, kantáron vezetve a lovát. Ő már a mészárlást megelőzően távol volt, hogy Istvánért harcoljon, és most megdöbbent azon, amit látott.
– Mi az ördög történt itt? – kérdezte a nővérétől. – Nem találom a házunkat – az egész város megváltozott.
– William Hamleigh idejött a gyapjúvásár napján egy csapat fegyveressel, és fölégette a várost – mondta Aliena.
Richard elsápadt a döbbenettől, és a forradás a jobb fülén hamuszürkévé fakult.
– William! – lihegte. – Az az ördögfajzat!
– Azért van már új házunk – szólt Aliena színtelenül. – Alfréd emberei építették nekem. De sokkal kisebb, és lent van az új rakpartnál.
– Veled meg mi történt? – kérdezte az öccse, miközben rábámult. – Szinte kopasz vagy, és nincs szemöldököd.
– Tüzet fogott a hajam.
– William... nem?
Aliena megrázta a fejét.
– Most nem.
Az egyik leány sós kenyeret hozott Richardnak kóstolóul. Elvett egy darabot, de nem ette meg. Kábultnak látszott.
– Egyébként örülök, hogy épségben vagy – mondta Aliena Öccse bólintott.
– István Oxford felé tart, ahová Maud bevette magát. Hamarosan véget érhet a háború. De szükségem van egy új kardra – azért jöttem, hogy valami pénzt kapjak.
– Evett a kenyérből. A szín visszatért az arcába. – Istenemre, ez finom! Később készíthetsz nekem

valami húst.
Aliena hirtelen megrémült tőle. Tudta, hogy iszonyatosan dühös lesz rá, és nem érzett magában erőt, hogy szembeszálljon vele.
– Nincs otthon egy falat hús sem – mondta.
– Hát akkor hozz a mészárostól.
– Ne légy dühös, Richard! – szólt a lány. Reszketni kezdett.
– Nem vagyok dühös! – mondta ingerülten az öccse. – Mi bajod van?
– Ami gyapjúm csak volt, elégett a tűzben – válaszolt Aliena, és félelemmel meredt rá, várva, hogy mikor robban ki.
, Richard összehúzta a szemöldökét, ránézett, nyelt egyet, és elhajította a kenyér héját.
– Mind?
– Mind.
– De kell, hogy legyen még valami pénzed!
– Semmi sincs.
– Hogyhogy nincs? Hiszen mindig volt egy nagy, pénzzel teli ládád a padló alatt elásva.
– Májusban nem. Az egészet gyapjúra költöttem – minden fityinget. És negyven fontot kölcsönöztem szegény Malakkiástól, amit nem tudok visszafizetni. Biztos, hogy nem tudok neked új kardot venni. Még egy darab húst sem tudok venni neked vacsorára. Egy fitying nélkül maradtunk.
– Akkor hogyan folytassam az életemet? – üvöltött Richard dühösen. A lova felcsapta a fülét, és nyugtalanul dobogott.
– Nem tudom – mondta Aliena, könnyekkel a szemében. – Ne kiabálj, megrémíted a lovat! – Sírva fakadt.
– William Hamleigh tette ezt – szűrte a szavakat

Richard a foga közt. – Egy nap lemészárolom, mint egy kövér disznót. Esküszöm az összes szentekre!
Alfréd lépett oda hozzájuk; sűrű szakálla tele volt kenyérmorzsával, kezében egy szilvás cipó sarka.
Kóstold meg ezt! – mondta Richardnak.
– Nem vagyok éhes! – válaszolt Richard barátságtalanul. Alfréd Alienára nézett, és azt kérdezte:
– Mi a baj?
A kérdésre Richard válaszolt:
– Éppen most mondta meg, hogy egy pennynk sincs. Alfréd bólintott.
– Mindenki elveszített valamit, de Aliena elveszített mindent.
– Gondolom, tudod, hogy ez mit jelent számomra? – kérdezte Richard, Alfrédhoz intézve szavait, miközben vádlón Alienára meredt. – Végem van! Ha nem tudom a fegyvereket újakra cserélni, nem tudom kifizetni az embereimet és nem tudok lovakat venni, akkor nem harcolhatok István királyért. A lovagi pályámnak befellegzett – és sohasem leszek Shiring grófja.
Alfréd azt mondta:
– Aliena hozzámehet egy gazdag emberhez. Richard gúnyosan nevetett.
– Mindegyiküket elutasította.
– Egyikük újra megkérheti a kezét.
– Igen. – Richard arca kegyetlen mosolyra torzult. – Levelet küldhetnénk minden kikosarazott kérőjének, amelyben értesítenénk őket, hogy minden pénzét elvesztette, így most hajlandó újra megfontolni ajánlatukat.
– Elég! – szakította félbe Alfréd, és a kezét Richard karjára tette. Richard elhallgatott. Alfréd Alienához fordult: – Emlékszel, mit mondtam neked egy évvel

ezelőtt az egyházközség első vacsoráján?
Aliena szíve elszorult. Alig akarta elhinni, hogy Alfréd újrakezdi az egészet. Nem volt ereje, hogy ezzel foglalkozzék.
– Emlékszem! – mondta. – És remélem, te is emlékszel a válaszomra. Richard döbbenten nézett.
– Még mindig el akarlak venni. Aliena, lennél a feleségem? – folytatta Alfréd.
– Nem! – felelte Aliena. Többet is akart mondani, valamit hozzátenni, ami a dolgot véglegessé és visszafordíthatatlanná tenné, de túl fáradtnak érezte magát. Alfrédről Richardra nézett, majd vissza, és hirtelen úgy érezte, nem bír többet elviselni. Elfordult tőlük, gyorsan átvágott a mezőn, és átment a hídon, vissza a városba.
Elcsigázott volt, és dühös Alfrédra, hogy Richard előtt megismételte az ajánlatát. Jobban szerette volna, ha az öccse nem tud róla. Már három hónap telt el a tűzvész óta – miért hagyta ezt Alfréd mostanra? Úgy látszik, csak Richardra várt, és abban a pillanatban, amint Richard megérkezett, ismét előhozakodott ajánlatával.
Végigment az elhagyatott új utcákon. Mindenki a kolostorban volt, és a friss kenyeret kóstolgatta. Aliena háza a szegénynegyedben állt, lent a rakpartnál. A bérek itt alacsonyak voltak, de még így sem tudta, hogyan fog fizetni.
Richard utolérte lóháton, azután leszállt a nyeregből, és a nővére mellett bandukolt.
– Az egész város friss fa illatát árasztja – mondta csevegve. – És minden olyan tiszta!
Aliena már megszokta az új város látványát, de az öccse most látta először. Természetellenesen tiszta volt. A tűz elemésztette a régebbi épületek nedves,

rohadt fáját, a nádtetőket, amelyeken vastagon állt a tűzhelyek évek alatt lerakódott korma, az áporodott, öreg istállókat és a bűzös, régi trágyadombokat. Mindenütt új-szagot lehetett érezni: új fa, új nád, új gyékény a padlókon, sőt, új mész a módosabb házak falán. A tűz, úgy látszott, gazdagabbá tette a talajt, minden zugban vadvirágok ütötték fel a fejüket. Valaki megjegyezte, hogy milyen kevesen betegedtek meg a tűzvész óta, és ez megerősíteni látszott ama sok filozófus által vallott nézetet, mely szerint a betegséget a bűzös kipárolgások terjesztik. A leány gondolataiba merült. Richard mondott valamit.
– Mi az? – riadt fel Aliena.
– Azt mondtam, nem tudtam, hogy Alfréd tavaly feleségül kért.
– Fontosabb dolgok jártak a fejedben. Ez az idő tájt volt, amikor Robert gloucesteri grófot fogságba ejtették.
– Kedves volt Alfrédtól, hogy házat épített neked.
– Igen, az volt. Itt is van. – Aliena az öccsét nézte, ő meg a házat. Richard savanyú ábrázatot vágott. Nővére sajnálatot érzett iránta: grófi kastélyból jött, és még az a nagy városi ház is, amely a tűzvész előtt az övéké volt, lecsúszást jelentett számára. Most pedig hozzá kell szoknia, hogy lakóhelyük nem különb a kézművesekénél vagy özvegyasszonyokénál.
Aliena kantárszáron fogta öccse lovát.
– Gyere! Hátul van hely a ló számára.
Átvezette a hatalmas állatot az egyszobás házon, majd ki, a hátsó ajtón keresztül. Durva, alacsony kerítések választották el egymástól az udvarokat Odakötötte a lovat egy kerítésoszlophoz, és nekilátott, hogy levegye róla a nehéz fanyerget. Semmiből nőtt fű és gyom borította a kiégett földet. A legtöbb ember

ásott már magának árnyékszéket, zöldséget ültetett, és épített egy disznó- vagy csirkeólat az udvarán, de Aliena kertje még érintetlen volt.
Richard a házban őgyelgett, nem sok látnivaló akadt ott, úgyhogy egy perc múlva követte Alienát az udvarba.
– Kicsit kopár a ház – se bútorok, se lábasok, se tálak.
– Nincs pénzem – mondta Aliena fásultan.
– Még a kerttel sem csináltál semmit – szólt Richard, és utálkozva nézett körül.
– Nincs hozzá lelkierőm – válaszolt dühösen Aliena, kezébe nyomta a hatalmas nyerget, és bement a házba.
Leült a földre, hátát a falnak vetette. Itt bent jó hűvös volt. Hallotta, ahogy Richard a lovával foglalatoskodik az udvaron. Már néhány perce csendben ült, amikor meglátta, hogy egy patkány dugja ki az orrát a szalmából. Bizonyára patkányok és egerek ezrei enyésztek el a lángokban, de most kezdtek, újra előmerészkedni. Körülnézett, hogy mivel üthetné agyon, de semmi nem volt a keze ügyében, és egyébként is, az állat újra eltűnt.
– Mihez fogjak? – gondolta. – Nem élhetek így egész hátralévő életemben. De a puszta gondolat, hogy valaminő új vállalkozásba fogjon, kimerítette.
Egyszer már megmentette magát és az öccsét a nincstelenségtől, de az erőfeszítés minden tartalék erejét felemésztette; még egyszer nem tudná végigcsinálni. Olyan életformát kellene találnia, amelyet valaki más irányít, hogy úgy élhessen, hogy ne kelljen döntéseket hoznia vagy bármit is kezdeményeznie. Kata asszonyra gondolt, Winchesterben, aki szájon csókolta, megfogdosta a mellét, és azt mondta:

– Drága kislány, sohasem leszel szűkében a pénznek, se bánni másnak. Ha munkát vállalsz nálam, mindketten gazdagok leszünk.
– Nem! – gondolta. – Ezt nem, soha! Bejött Richard, behozta a nyeregtáskákat.
– Ha nem tudsz magadról gondoskodni, jobban tennéd, ha találnál valakit, aki gondoskodna rólad – mondta.
– Itt vagy nekem te.
– Én nem tudok vigyázni rád! – tiltakozott az öccse.
– Miért nem? – A düh szikrája lobbant föl benne. – Én hat hosszú éven át gondoskodtam rólad!
– Én háborúban küzdöttem – te meg semmi mást nem csináltál, csak gyapjút árultál.
És megkéseltem egy csavargót, gondolta Aliena, és a földhöz teremtettem egy becstelen papot, és etettelek és ruháztalak és óvtalak, amikor mást sem tudtál tenni, csak az öklödet harapdálni és rémülten bámulni. De a szikra kihunyt, a düh elpárolgott, és csak ennyit mondott: – Természetesen csak tréfáltam.
Richard mordult egyet, nem tudta biztosan, hogy megsértődjék-e a megjegyzésen, aztán ingerülten megrázta a fejét és így szólt:
– Akárhogyan van is, nem kellene ilyen elhamarkodottan visszautasítanod Alfrédot.
– Ó, az Isten szerelmére, fogd be a szád! – mondta a nővére.
– Mi baj van vele?
– Alfréddal semmi baj sincs. Hát nem érted? Velem van valami baj. Richard letette a nyerget, és a nővérére mutatott.
– Így van, és én tudom is, hogy mi az. A végletekig önző vagy. Csak magadra gondolsz.
Ez olyan szörnyűségesen igazságtalan volt, hogy

Aliena még csak haragudni sem tudott. Könnyek szöktek a szemébe.
– Hogy mondhatsz ilyet? – tiltakozott erőtlenül.
– Mert minden rendbejönne, csak hozzá kellene menned Alfrédhoz, de te még most is visszautasítod.
– Rajtad az nem segítene, ha én hozzámennék Alfrédhoz.
– De igen.
– Hogyhogy?
– Alfréd azt mondta, ha a sógora lennék, hozzásegítene, hogy tovább harcolhassak. Egy kicsit lejjebb kéne adnom – az összes fegyveresemet nem tudja fizetni –, de megígérte, ad annyit, ami elég egy harci ménre, új fegyverekre és saját fegyverhordozóra.
– Mikor? – kérdezte döbbenten Aliena. – Mikor mondta ezt?
– Éppen most. A kolostorban.
Aliena megalázottnak érezte magát, és Richardban volt annyi tisztesség, hogy némi szégyenkezést mutasson. A két férfi úgy alkudozott róla, mint a lókupecek. Aliena felállt, és egyetlen szó nélkül kiment a házból.
Visszasétált a kolostorhoz, és a déli oldalról lépett be az udvarra, átugorva a régi vízimalom mellett húzódó árkot. A malom ma csendes volt, hiszen ünnepet ültek. Nem ment volna arra, ha a malom működik, mert a kalapácsok dübörgésétől, ahogy nemezt készítettek a gyapjúból, mindig megfájdult a feje.
A kolostor udvara elhagyatott volt, mint ahogyan számított is rá. Az építkezésen csend honolt. Ebben az órában a szerzetesek tanultak vagy pihentek, és mindenki más a réten volt. A temetőben barangolt, az építési terület északi oldalán. A gondosan ápolt sírok a szép fakeresztekkel és friss virágcsokrokkal az

igazságról árulkodtak: a város még nem felejtette el a mészárlást. Megállt Tamás sírköve mellett. Egyszerű márványangyal díszítette, amelyet Jancsi faragott. Hét évvel ezelőtt – gondolta – az apja egy igazán ésszerű házasságban egyezett meg számára. William Hamleigh nem volt öreg, nem volt csúnya, és nem Volt szegény sem. Bármelyik leány az én helyemben megkönnyebbült sóhajjal fogadta volna el. De én visszautasítottam, és lám, micsoda baj zúdult ránk: a kastélyunkat földúlták, apámat börtönbe vetették, az öcsém és én földönfutókká lettünk – még Kingsbridge felégetése és Tamás meggyilkolása is az én makacsságom következménye.
Tamás halála minden más bánatnál súlyosabbnak tűnt föl előtte, talán azért, mert annyi ember szerette, talán mert ő már a második apa volt, akit Jancsi elveszített.
És most visszautasítok egy másik tökéletesen ésszerű ajánlatot – gondolta Aliena. – Mi jogosít föl arra, hogy ennyire válogatós legyek? A finnyásságom már éppen elég bajt okozott. El kellene fogadnom Alfrédot, és hálásnak kellene lennem, hogy nem Kata úrnőnek kell dolgoznom.
Elfordult a sírtól, és átsétált az építési területre. Ott állt, ahol a főhajó és a kereszthajók találkoznak majd, és a szentélyt nézte. Készen volt, csak a tető hiányzott róla, és a pallérok már a következő lépéshez, a kereszthajók építéséhez készülődtek: a terv cölöpökkel és zsinórral ki volt tűzve a földön, és az emberek már el is kezdték az alapok kiásását. Az Aliena előtt magasodó falak hosszú árnyékot vetettek a késő délutáni napsütésben. Enyhe idő volt, de a katedrális hideget árasztott. Aliena hosszan elnézte a kerek árkádok sorát, amelyek a föld szintjénél nagyok, följebb kicsik, legfölül pedig közepes méretűek voltak.

Volt valami mélyen megnyugtató az árkád-oszlop, árkád-oszlop szabályos váltakozásában.
Ha Alfréd igazán hajlandó pénzzel ellátni Richardot, Alienának még van egy esélye arra, hogy megtartsa atyjának tett esküjét, és gondoskodjék Richardról, amíg az öccse vissza nem szerzi a grófságot. A szíve mélyén tudta, hogy hozzá kell mennie Alfrédhoz. Mégis képtelen volt szembenézni ezzel.
Végigsétált a déli oldalhajón, végighúzva kezét a falon, hogy érezze a kövek érdes felületét, körmeivel pedig az apró barázdákat, amelyeket a kőfaragók fogazott vésője rovátkáit. Itt, az oldalhajóban, az ablakok alatt a falat vakárkádok díszítették, mint egy sor beépített boltív. Az árkádok nem szolgáltak semmi célt, de tökéletesebbé tették azt a harmóniát, ami, az épületet nézve, átjárta Alienát. Tamás katedrálisában minden olyan benyomást keltett, mintha célja volna. Talán az ő élete is ilyen; minden előre elrendeltetett egy hatalmas terv részeként, ő pedig úgy viselkedik, mint egy őrült építőmester, aki a szentélybe vízesést akar.
A templom délkeleti sarkában alacsony ajtónyílás vezetett egy szűk csigalépcsőhöz. Pillanatnyi elhatározástól indíttatva Aliena átment az ajtónyíláson, és elindult a lépcsőn felfelé. Amikor látóteréből eltűnt az ajtónyílás, és még nem pillantotta meg a lépcsők tetejét, kezdte furcsán érezni magát, mert a folyosó azt az érzetet keltette benne, hogy csak kanyarog fölfelé, de sohasem ér véget. Azután fényt látott: egy kis ablaknyílást vágtak a torony falába, hogy megvilágítsa a lépcsőket. Végül kiért az oldalhajó fölötti széles erkélyre. Kifelé nem nyíltak rajta ablakok, de belülről a befedetlen templomba nézett. Leült az egyik belső boltív peremére, és az oszlopnak dőlt. A hideg kő simogatta az arcát. Az járt a fejében, hogy vajon ezt

Jancsi faragta-e. Átvillant az agyán, hogy ha innen leesne, akár meg is halhatna. De valójában nem volt elég magas: lehet, hogy csak a lábát törné el, és ott feküdne szörnyű gyötrelmek között, amíg a szerzetesek bejönnének és megtalálnák.
Elhatározta, hogy felmászik a karzatot megvilágító ablaksorig. Visszatért a csigalépcsőhöz, és tovább ment felfelé. A következő szakasz rövidebb volt, mégis rémisztőnek találta, és a szíve hangosan kalapált, mire fölért a tetejére. Belépett a karzatfolyosóra, ami csupán egy szűk alagút volt a falban. Végigoldalazott a folyosón, míg végül az kiért egy ablak belső párkányára. Belekapaszkodott az ablakot kettéválasztó oszlopba. Amikor lepillantott a huszonhárom méteres mélységbe, elfogta a remegés.
Lépéseket hallott a torony, lépcsőjén. Észrevette, hogy olyan szaporán lélegzik, mintha futott volna. Előzőleg egy lelket sem látott. Lehet, hogy valaki felkapaszkodott mögötte, hogy szaglásszék utána? A lépések végighaladtak a karzatfolyosón. Aliena elengedte az oszlopot, és ott állt a párkány szélén egyensúlyozva. Egy alak tűnt föl a párkányon. Jancsi volt. Aliena szíve olyan hangosan vert, hogy minden dobbanását hallotta.
– Mit csinálsz itt? – kérdezte a fiú óvatosan, hogy meg ne riassza.
– Én... én csak azt néztem, hogyan halad a katedrálisod. Jancsi rámutatott a leány feje fölött az oszlopfőre.
– Ezt én csináltam.
Aliena felnézett. Jancsi egy férfi alakját faragta a kőbe, aki, úgy látszott, a boltív teljes súlyát a hátán tartja. A teste kicsavarodott, mintha szenvedne. A lány rámeredt. Még sohasem látott ehhez hasonlót.

Gondolkodás nélkül azt mondta:
– Így érzek én is.
Amikor újra a fiúra nézett, az már mellette állt, és gyengéden, de határozottan tartotta a karját.
– Tudom! – mondta.
Aliena letekintett a mélységbe. A gondolat, hogy ekkorát zuhanhat, iszonyatos félelemmel töltötte el. A fiú megrántotta a karját. Ő hagyta, hogy visszavezesse a kórusfolyosóra.
Leereszkedtek a csigalépcsőn, és kiértek a föld szintjére. Aliena gyengének érezte magát. Jancsi odafordult hozzá, és könnyed hangon azt mondta:
– Éppen a kerengőben olvastam, amikor felnéztem, és megláttalak a karzaton.
A leány Jancsi fiatal arcára pillantott, amelyből aggodalom és gyöngédség áradt, és eszébe jutott, hogy miért is menekült el mindenki mástól, és miért keresett itt magányosságot. Sóvárgott, hogy megcsókolhassa, és ugyanazt a vágyat látta megcsillanni a fiú szemében is. Testének minden porcikája azt súgta, hogy vesse magát Jancsi karjaiba, de tudta, hogy mást kell tennie. Azt akarta mondani: Szeretlek! Mennydörgő viharként, oroszlánként, kétségbeesett szenvedéllyel – de ehelyett így szólt:
– Azt hiszem, férjhez megyek Alfrédhoz.
Jancsi rámeredt. Teljesen kábának látszott. Majd az arca elszomorodott, éveit meghazudtoló, bölcs szomorúság fátyolozta be. Aliena azt hitte, hogy sírva fakad, de nem ez történt. Düh sugárzott a szeméből. Szólásra nyílt az ajka, de meggondolta magát, tétovázott, végül mégis megszólalt.
Metsző hangon, mint a jeges északi szél, ezt mondta:
– Jobban tetted volna, ha leugrasz a karzatról. Elfordult tőle, és visszasétált a kolostorba.

Örökre elvesztettem – gondolta Aliena –, és úgy érezte, hogy megszakad a szíve.

Jancsi Lammas napján kiszökött a kolostorból. Önmagában ez nem volt komoly vétség, de már előzőleg is számtalanszor rajtakapták, és az a tény, hogy ez alkalommal azért ment ki, hogy egy egyedülálló nővel találkozzék, az egész dolgot sokkal súlyosabbá tette. Vétségét másnap megvitatta a káptalani gyűlés, és szigorú megszorításokkal sújtották: mozgásszabadságát a kolostor épületeire, a kerengőre és a kriptára korlátozták, és ahányszor csak egyik épületből átment egy másikba, valakinek kísérnie kellett.

Alig vett ebből észre valamit. Aliena bejelentése annyira kétségbe ejtette, hogy tulajdonképpen semmi más nem számított. Úgy érezte, ha megkorbácsolták volna, ahelyett, hogy éppen csak megbüntetik, azt ugyanilyen közömbösen fogadja.

Természetesen az most szóba sem jöhetett, hogy a katedrálison dolgozzék. Ámbátor ez az öröme ugyancsak megcsappant, amióta Alfréd vette át az irányítást. Most a szabad délutánokat olvasással töltötte. Latin tudása ugrásszerűen megnőtt, és már mindent el tudott olvasni, jóllehet csak lassan. Mivel úgy gondolták, azért olvas, hogy latintudását gyarapítsa, bármilyen könyvet kézbe vehetett, ami csak felkeltette az érdeklődését. Bár kicsi volt a könyvtár, számos filozófiai és matematikai művet tartalmazott, és Jancsi nagy lelkesedéssel vetette rájuk magát.

Az, amit elolvasott, nagyrészt csalódást keltett benne. Oldalakon keresztül csak családfákkal, régen elhunyt szentek csodatételeiről szóló ismételt beszámolókkal

és véget nem érő teológiai elmélkedésekkel találkozott. Az első könyv, amelyik igazán megkapta Jancsit, a világ teljes történetét mesélte el a teremtésről a kingsbridge-i perjelség megalapításáig, és amikor végigolvasta, úgy érezte, hogy mindent tud, ami valaha is történt. Ám egy idő múlva rájött, hogy a könyv azon célja, hogy minden eseményről beszámoljon, megvalósíthatatlan, hiszen végül is mindenhol és mindig történnek dolgok, nemcsak Kingsbridge-ben és Angliában, hanem Normandiában, Anjouban, Párizsban, Rómában, Etiópiában és Jeruzsálemben is, tehát a szerző bizonyára rengeteg mindent kihagyott. Ennek ellenére a könyv eleddig ismeretlen érzést keltett Jancsiban: rájött, hogy a múlt olyan, mint egy történet, amelyben az egyik dolog következik a másikból, és a világ nem határtalan titok, hanem véges dolog, amit meg lehet érteni.

Még több fejtörést okoztak neki a rejtvények. Egy filozófus azt kérdezte, hogy miért tud egy gyenge ember megmozdítani egy súlyos követ egy emelővel. Azelőtt ezt sohasem tartotta különösnek, de most gyötörte a kérdés.

Valamikor heteket töltött a kőbányában, s most az eszébe idézte, hogy amikor egy követ nem tudtak egy harminccentis emelőrúddal megmozdítani, általában egy hatvancentis emelőrúd jelentette a megoldást. Miért van az, hogy ugyanaz az ember képtelen a követ egy rövid emelővel megmozdítani, ugyanakkor egy hosszabbal könnyen megmozdítja. Ez a kérdés más kérdésekhez vezetett. A katedrális építői egy hatalmas, forgó kereket használtak, amivel a nagy köveket és az épületfát emelték föl a tetőre. A kötél végén függő teher túl súlyos volt ahhoz, hogy egyetlen ember kézzel felemelje, de ugyanez az ember

könnyűszerrel meg tudta forgatni a kereket, ami föltekerte a kötelet, és így a teher fölemelkedett. Ez vajon hogyan lehetséges?
Az efféle elmélkedések egy időre elterelték a figyelmét, de gondolatai újra meg újra visszatértek Alienához. Rendre ott állt a kerengőben, előtte egy súlyos könyv az olvasóállványon, ő pedig arra a reggelre gondolt, amikor az öreg malomban megcsókolta a leányt. Annak a csóknak minden pillanatát vissza tudta idézni, ajkuk első lágy érintésétől addig az észveszejtő érzésig, amit Aliena nyelve keltett a szájában. A teste úgy tapadt a leány testéhez, a combjától a válláig, hogy érezte mellének és csípőjének körvonalát. Az emlék olyan eleven volt, hogy úgy tetszett, mintha az egészet újra átélné.
Miért változott meg a leány? Jancsi még most is meg volt győződve róla, hogy az a csók volt az igazi, és az utána következő elutasítás a hamis. Azt hitte, hogy ismeri őt. Szeretnivaló volt, érzéki, romantikus, tele képzelőerővel és melegséggel. Ugyanakkor meggondolatlan és dölyfös, és megtanulta, hogy keménynek kell lennie, de nem volt hideg, nem volt kegyetlen, és nem volt szívtelen. Nem állt összhangban a jellemével, hogy a pénz kedvéért hozzámenjen egy férfihoz, akit nem szeret. Boldogtalan lesz, megfogja bánni, beteg lesz a szomorúságtól. Jancsi tudta ezt, és azt is, hogy a szíve mélyén a leány is bizonyára tudja.
Egyik nap, amikor az olvasószobában volt, egy kolostorszolga, aki a padlót söpörte, megállt, hogy pihenjen egyet, rákönyökölt a seprűjére és így szólt: Hát, nagy ünneplés lesz a családodban.
Jancsi éppen egy világtérképet tanulmányozott, melyet egy nagy pergamenlapra rajzoltak. Felnézett. Aki

megszólította, rozzant öregember volt, túl gyenge már a nehéz munkára. Lehet, hogy összetévesztette Jancsit valakivel.
– Miért mondod ezt, József?
– Hát nem tudtad? A bátyád megnősül.
– Nekem nincsen bátyám – vágta rá Jancsi, de a szíve jéggé fagyott.
– Akkor a mostohabátyád – mondta József.
– Nem, nem tudtam. – Muszáj volt feltennie a kérdést. A fogát csikorgatta. – Kit vesz el?
– Azt az Alienát.
Tehát Aliena elhatározta, hogy végigcsinálja. Jancsi titokban reménykedett, hogy meggondolja magát. Félrefordult, hogy József ne lássa a kétségbeesést az arcán.
– Szép, szép! – mondta, és megpróbált úgy beszélni, hogy a hangjából semmilyen érzelem ne csendüljön ki.
– Igen – őt, aki azelőtt olyan fenn hordta az orrát, amíg mindenét el nem vesztette a tűzben.
– Mondtad... mondtad, hogy mikor?
– Holnap. Az új plébániatemplomban házasodnak össze, amelyet Alfréd épített.
Holnap! Aliena holnap feleségül megy Alfrédhoz! Egészen mostanáig Jancsi sohasem hitte el igazán, hogy ez bekövetkezik. Most a valóság úgy megütötte, mint a villámcsapás. Aliena holnap férjhez megy. Az ő élete holnap véget ér.
Lenézett a térképre, amely előtte feküdt az olvasóállványon. Mit számít, hogy a világ közepe Jeruzsálem vagy Wallingford? Talán attól boldogabb lenne, ha tudná, hogy az emelők hogyan működnek? Azt mondta Alienának, hogy inkább ugorjon le a karzatról, minthogy feleségül menjen Alfrédhoz. Azt kellett volna mondania, hogy akár ő, Jancsi is

leugorhatna a karzatról.
Megvetette a kolostort. A szerzetesi életformát ostobának tartotta. Ha nem dolgozhat a katedrálison, és Aliena valaki máshoz megy feleségül, akkor nincs miért élnie.
Az csak rontott a helyzeten, hogy tudta, milyen végtelenül nyomorultul fogja érezni magát Aliena, ha majd együtt él Alfréddal. És nemcsak azért gondolta így, mert gyűlölte Alfrédot. Voltak leányok, akik bizonyára boldogok lettek volna, ha hozzámehetnek. Mondjuk Edit, az a lány, aki vihogott, amikor Jancsi arról beszélt neki, hogy mennyire szeret követ faragni. Edit nem várna sokat Alfrédtól, és boldog lenne, ha hízeleghetne és engedelmeskedhetne neki, amíg a férje jómódú, és szereti a gyerekeiket. De Aliena minden pillanatot gyűlölne. Nem bírná elviselni Alfréd fizikai durvaságát, megvetné őt erőszakos viselkedéséért, undorodna kisszerűségétől, és lassú észjárását egyszerűen őrjítőnek találná. Az Alfréddal kötött házasság maga a pokol volna számára.
Hogyan lehetséges, hogy Aliena képtelen ezt felfogni? Jancsi csak ámult. Mi zajlott le benne? Biztos, hogy bármi jobb volna, mint hogy egy olyan ember felesége legyen, akit nem szeret... Óriási port vert fel, amikor hét évvel ezelőtt nem volt hajlandó férjhez menni William Hamleigh-hez. Most viszont ellenkezés nélkül elfogadta egy férfi házassági ajánlatát, aki pedig egyáltalán nem illik hozzá. Vajon mi járt a fejében?
Jancsinak meg kellett tudnia.
Muszáj beszélnie vele, vigye az ördög a kolostort! Felgöngyölte a térképet, visszatette a szekrénybe, és odament az ajtóhoz. József még mindig a söprűnyélen támaszkodott.
– Elmész? – kérdezte Jancsitól. – Azt hittem, hogy itt

kell maradnod addig, amíg az egyházközségi felügyelő érted jön.
– Az egyházközségi felügyelő le van szarva! – mondta Jancsi, és kilépett az ajtón.
Amint felbukkant a kerengő keleti oldalán, szeme Fülöp perjel pillantásával találkozott, aki éppen az északra eső építési területről jött be. Jancsi gyorsan elfordult, de Fülöp rákiáltott:
– Jancsi! Mit csinálsz? Hiszen te büntetésben vagy!
Jancsi most mákszemnyi türelmet sem érzett a kolostori fegyelem elviselésére. Egyszerűen nem vett tudomást Fülöpről, és az ellenkező irányba indult, az átjáró felé, amely a kerengő déli oldalától az új rakpart körüli kis házakig vezetett. De a szerencse elpártolt tőle. Abban a pillanatban Péter testvér, a circuitor lépett ki az átjáróból, mögötte a két helyettese. Jancsit meglátva dermedten megálltak. A döbbent felháborodás kifejezése terült szét Péter holdvilágképén. Fülöp odakiáltott:
– Állítsa meg azt a novíciust, felügyelő testvérem!
Péter kinyújtotta az egyik kezét, hogy feltartóztassa Jancsit, de az félrelökte őt. Péter elvörösödött, és elkapta Jancsi karját, aki kiszabadította magát, és orrba vágta Pétert. Péter felkiáltott, inkább dühében, mint fájdalmában. Ekkor a két helyettese rávetette magát Jancsira.
Jancsi úgy küzdött, mint egy eszeveszett, és majdnem ki is szabadította magát, de Péter magához tért az orrára mért ütéstől, és bekapcsolódott a harcba, hármuknak sikerült őt a földre teperni. Jancsi továbbra is hányta-vetette magát, őrjöngve attól a gondolattól, hogy ez a kolostori lószar banda valami életbevágóan fontos dologtól tartja vissza, attól, hogy Alienával beszéljen. Azt hajtogatta:

– Eresszetek el, ostoba fajankók!
A circuitor két helyettese rajta ült. Péter egyenesen állt, és a reverendája ujjával törölgette vérző orrát. Fülöp ott termett mellette.
A dühe ellenére Jancsi felfogta, hogy Fülöp is mérges, mérgesebb, mint amilyennek valaha is látta.
– Ezt a viselkedést senkitől sem vagyok hajlandó eltűrni! – mondta késpengeéles hangon. – Te most papnövendék vagy, és engedelmeskedni fogsz nekem! – Odafordult Péterhez: – Zárd be a börtöncellába!
– Nem! – üvöltött fel Jancsi. – Ezt nem teheted!
– De még mennyire, hogy megtehetem! – mondta bőszülten Fülöp.
A börtön kis, ablaktalan cella volt a hálóterem alatt az altemplomban, a kolostor déli csücskében, a latrinák mellett. Főleg arra használták, hogy törvényszegőket börtönözzenek be ide, akik arra vártak, hogy ügyüket a perjel bírósága tárgyalja, vagy hogy átvigyék őket a seriff börtönébe, Shiringbe. De időnként olyan szerzetesek büntetőcellájául is szolgált, akik súlyos fegyelmi vétséget követtek el, például erkölcstelenül viselkedtek a kolostorbeli szolgálókkal.
Jancsi nem a zárkától rettegett, hanem attól, hogy nem tud kijutni, hogy találkozzék Alienával.
– Ezt te nem érted! – ordította Fülöpnek. – Beszélnem kell Alienával! Ennél rosszabbat nem is mondhatott volna. Fülöp még dühösebb lett.
– Eredetileg is azért büntettünk meg, mert vele beszéltél – mondta őrjöngve.
– De muszáj beszélnem vele!
– Az egyetlen dolog, amit muszáj tenned, az, hogy megtanulod Istent félni és a feletteseidnek engedelmeskedni.
– Te nem vagy a felettesem, te ostoba szamár! Te

előttem semmi vagy. Hagyjatok elmenni, hogy a fene esne mindannyiótokba!
– Vigyétek el! – mondta Fülöp ádázul.
Addigra már kisebbfajta tömeg verődött össze körülöttük, és néhány szerzetes a karjánál és lábánál fogva fölemelte Jancsit, aki úgy csapkodott, mint egy horogra akadt hal. De nagy volt a túlerő. Egyszerűen képtelen volt elhinni, hogy ez megtörténhet Miközben rúgott és küzdött, azok végigvitték a folyosón a cella ajtajáig. Valaki kinyitotta. Péter testvér hangja bosszúvágyóan csengett:
– Hajítsátok be!
Hátralendítették, majd előredobták. Úgy ért földet a kőpadlón, mint egy ruhacsomó. Nagy nehezen feltápászkodott – a sebeit nem is érezte – és az ajtó felé rohant, de az éppen akkor, amikor nekirontott, becsapódott, egy pillanattal később a súlyos vaspánt tompán dörrent odakint, és a kulcs megfordult a zárban.
Jancsi teljes erejével verte az ajtót.
– Engedjetek ki! – üvöltötte hisztérikusan. – Meg kell akadályoznom, hogy férjhez menjen hozzá! Engedjetek ki!
Odakintről egy árva hang sem hallatszott Folytatta a kiabálást, de követelései könyörgéssé szelídültek, a hangja jajgatássá csendesedett, majd suttogássá halkult, és a csalódott harag könnyei patakzottak a szeméből.
Végül a szeme elapadt, és többé már nem tudott sírni.
Elfordult az ajtótól. A cella nem volt koromsötét: némi fény szűrődött be az ajtó alatt, és Jancsi halványan ki tudta venni a környezetét. Körbejárta a cellát a falak mentén, a kezével tapogatózott A kövek felületén lévő vésőnyomok mintázatából megállapította, hogy a cellát

régen építették. A szoba szinte alaktalan volt Körülbelül két négyzetméternyi lehetett, az egyik sarokban egy oszloppal és felfelé ívelő mennyezettel: valaha nyilván egy nagyobb szoba része volt, amit lefalaztak, hogy börtönnek használhassák. Az egyik falban volt egy bemélyedés, olyasmi, mint egy világítóablak nyílása, de szorosan le volt zárva, s még ha nyitva lett volna is, túl szűk volt ahhoz, hogy bárki átmászhasson rajta. A kőpadló nyirkosságot árasztott Jancsi szakadatlan sustorgást hallott, és rájött, hogy a csatorna, amely keresztülfut a kolostor területén a malomtól a latrinákig, ott halad el a cella alatt Ez arra is magyarázattal szolgált, hogy a padló miért készült kőből és nem döngölt földből.
Úgy érezte, hogy minden ereje elszállt A földön ült, hátát a falnak vetve, és az ajtó alatt beszűrődő fénypászmát bámulta, ami gyötrően emlékeztette arra, hogy hol szeretne lenni. Hogyan keveredett ebbe a kilátástalan helyzetbe? Sohasem akart kolostorban élni, sohasem kívánta az életét Istennek szentelni – nem is hitt igazán Istenben. Azért lett papnövendék, mert ez megoldotta égető gondját, módot adott arra, hogy Kingsbridge-ben maradhasson, közel ahhoz, akit és amit szeretett Mindig azt gondolta: bármikor elmehetek, ha akarok. De most el akart menni, jobban, mint ahogy valaha is hitte volna, és nem tudott: fogoly volt Megfojtom Fülöp perjelt, amint kikerülök innen gondolta – még ha utána lógnom kell is érte.
Gondolatai lassan arra terelődtek, hogy mikor fogják kiengedni. Hallotta a vacsorára hívó harangszót Az biztos, hogy egész éjszakára itt akarják hagyni. Lehet, hogy éppen most tárgyalnak róla. A szerzetesek közül a legádázabbak fognak felszólalni, hogy egy hétre zárják be – szinte látta Pétert és Remigiust, amint

szigorú fegyelmet követelnek. Mások, akik szerették őt, valószínűleg azt mondják, hogy egyetlen éjszaka elegendő büntetés. Mit szól majd Fülöp? Ő szerette Jancsit, de most iszonyúan dühös lehet, főleg azok után, hogy odavágta neki: Te nem vagy a felettesem, te ostoba szamár, te előttem semmi vagy. Fülöp kísértésbe fog esni, hogy hagyja a kemény vonal képviselőit győzedelmeskedni. Egyetlen reménye az volt, hogy azok esetleg amellett kardoskodnak, hogy dobják ki őt a kolostorból, ami az ő szemükben a legszigorúbb ítélet volna, így talán még beszélhetne Alienával az esküvő előtt. De Fülöp ezt ellenezné, Jancsi ebben biztos volt. Fülöp úgy fogná föl Jancsi kiűzetését, műit a vereség beismerését.
A fény az ajtó alatt egyre fakult. Sötétedett odakint. Jancsi azon törte a fejét, hogy a foglyok hogyan könnyíthetnek magukon. A cellában nem volt semmilyen edény. Igazán nem volna jellemző a szerzetesekre, hogy éppen ezt a részletet figyelmen kívül hagynák; hittek a tisztaságban, még a bűnösökkel kapcsolatban is. Újra megvizsgálta a padlót, araszról araszra, míg talált egy kis lyukat, közel az egyik sarokhoz. A víz csobogása ott hangosabb volt, és Jancsi kitalálta, hogy a lyuk a föld alatti csatornához vezet. Feltehetően ez volt az árnyékszék.
Röviddel azután, hogy ezt a felfedezést tette, kinyílt a kis tolóablak. Jancsi talpra ugrott. Egy tálkát és egy kenyérvéget helyeztek a párkányra. Jancsi nem láthatta annak az embernek az arcát, aki odatette.
– Ki vagy? – kérdezte.
– Megtiltották, hogy beszélgessek veled – mondta a férfi színtelenül. Jancsi mégis felismerte a hangot: egy Lukács nevű öreg szerzetesé volt.
– Lukács, megmondták, hogy meddig kell itt bent

maradnom?! – kiáltotta Jancsi.
A szerzetes megismételte az előírt szöveget:
– Megtiltották, hogy beszélgessek veled.
– Kérlek, Lukács, mondd meg, ha tudod! – könyörgött Jancsi, nem törődve azzal, hogy milyen szánalmasnak tűnhet.
Lukács suttogva válaszolt:
– Péter egy hetet mondott, de Fülöp két nap mellett határozott. A tolóablak becsapódott.
– Két nap! – mondta Jancsi kétségbeesetten. – De hiszen addigra férjhez megy!
Nem jött válasz.
Jancsi dermedten állt, a semmibe meredve. A fény, amely a kis ablakon beáradt, túl erős volt a cella csaknem tökéletes sötétségéhez képest, úgyhogy néhány pillanatig, amíg vissza nem szókon a félhomályhoz, semmit sem látott; azután a szemét újra elöntötték a könnyek.
Lefeküdt a padlóra. Most már semmit sem tehetett. Hétfőig be van ide zárva, és hétfőre Aliena már Alfréd felesége lesz, Alfréd ágyában ébred fel, Alfréd magjával a testében. A gondolattól émelyegni kezdett.
Hamarosan koromsötét lett. Odatapogatózott a kis ablak párkányához, és ivott a tálkából. Tiszta víz volt benne. Fogott egy kis darab kenyeret, és a szájába vette, de nem volt éhes, alig bírta lenyelni a falatot. Megitta a maradék vizet, és újra lefeküdt.
Nem aludt, furcsa félálomba merült, valamiféle révületbe, amelyben újraélte, mint egy álomban vagy látomásban azokat a vasárnap délutánokat, amelyeket a múlt nyáron Alienával töltött, amikor elmesélte neki a lovagtörténetét, aki szerette a királykisasszonyt, és elindult, hogy megkeresse a drágakövet termő szőlőtőkét.

Az éjféli harangszó riasztotta fel a révületből. Mostanra már megszokta a kolostor rendjét, és éjfélkor teljesen ébernek érezte magát, bár délutánonként gyakran volt szüksége egy kis alvásra, főleg, ha ebédre húst adtak. Most a szerzetesek felkelnek az ágyukból, és sorokba rendeződve átmennek a hálóteremből a templomba. Közvetlenül Jancsi fölött voltak, de ő semmit sem hallott: a cella vastag fala minden hangot elnyelt. Úgy tetszett, nem sokkal ezután újra megszólalt az éjfél után egy órával tartott zsolozsmára hívó harangszó. Az idő gyorsan telt, túl gyorsan, hiszen Aliena holnap férjhez megy.
A hajnali órákban, minden nyomorúsága ellenére, elszunnyadt.
Riadtan ébredt. Valaki ott volt mellette a cellában.
Rémület töltötte el.
A cella koromsötét volt. A víz zúgása hangosabbnak tűnt.
– Ki az? – kérdezte reszkető hangon.
– Én vagyok, ne félj!
– Anyám! – Majdnem elájult a megkönnyebbüléstől. – Honnan tudtad, hogy itt vagyok?
– Az öreg József jött el hozzám, hogy elmesélje, mi történt – válaszolta az anyja természetes hangon.
– Csendesen! Meghallanak a szerzetesek.
Nem, nem hallanak meg. Akár énekelhetsz vagy kiabálhatsz is itt bent, anélkül, hogy odafönt meghallanának. Én tudom – kipróbáltam.
A fiú feje annyi kérdéssel volt tele, hogy nem tudta, melyiket tegye fel először.
– Hogy kerültél ide be? Nyitva van az ajtó? – Elindult, az anyja felé, kezét maga előtt tartva. – Óh, de hiszen vizes vagy!
– A csatorna pontosan itt vezet alattunk. Van egy laza

kő a padlóban.
– Ezt honnan tudtad?
– Apád tíz hónapot töltött ebben a cellában – szólt az anyja, s hangjában ott csengett az évek keserűsége.
– Az apám? Ebben a cellában? Tíz hónapot?
– Ez akkor volt, amikor azokat a történeteket tanította nekem.
– De miért volt itt?
– Sohasem tudtuk meg – mondta az anyja haraggal a hangjában. – Elrabolták vagy letartóztatták Normandiában – sohasem jött rá, hogy mi történt –, és idehozták. Nem beszélt se angolul, se latinul, és fogalma sem volt arról, hol van. Az istállókban dolgozott vagy egy évig – így találkoztam vele. – Hangja ellágyult a visszaemlékezéstől. – Szerettem attól a perctől kezdve, hogy megláttam. Olyan kedves volt, és olyan rémültnek és boldogtalannak látszott, mégis énekelt, mint egy madár. Hónapokig senki sem szólt hozzá. Annyira örült, amikor néhány szót mondtam franciául, azt hiszem, ezért szeretett belém. – A harag új rá megkeményítette a hangját. – Egy idő után betették ebbe a cellába. Akkor fedeztem fel, hogyan lehet ide bejutni.
Jancsiban felötlött, hogy nyilván itt fogant, a hideg kőpadlón. A gondolat zavarba hozta, és örült, hogy túl sötét van ahhoz, hogy ő és az anyja láthassák egymást, így szólt:
– De az apámnak csak kellett valamit tennie, ha bebörtönözték.
– Képtelen volt bármi okot felfedezni. És végül kifőztek egy bűntettet. Valaki adott neki egy ékkövekkel díszített kelyhet, és azt mondta, hogy elmehet. Egy-két mérföldnyire innen letartóztatták, és megvádolták, hogy ellopta a kelyhet. Felakasztották érte. – Az anyja

sírt.
– Ki tette mindezt?
– Shiring seriffje, Kingsbridge perjele – mit számít, hogy ki.
– És az apám családja? Biztosan voltak szülei, fivérei, nővérei...
– Igen, nagy családja volt, odaát, Franciaországban.
– Miért nem menekült el, és ment oda vissza?
– Megpróbált egyszer, de elfogták és visszahozták. Akkor zárták ide, ebbe a cellába. Természetesen megpróbálhatta volna újra, hiszen már tudtuk, hogy hogyan lehet innen kijutni. De nem ismerte a hazafelé vezető utat, egy szót sem beszélt angolul, és nem volt egy fityingje sem. Az esélyei igen csekélyek voltak. Akárhogyan is, meg kellett volna tennie, ma már tudjuk, de akkor fel sem merült bennünk, hogy felakaszthatják.
Jancsi köré fonta a karját, hogy megnyugtassa. Csuromvizes volt és reszketett. Ki kellett innen jutnia, hogy megszárítkozzék. A fiúba belehasított az a felismerés, hogy ha az anyja ki tud jutni innen, akkor kijut ő is. Néhány pillanatig majdnem megfeledkezett Alienáról, míg az édesanyja az apjáról mesélt, de most ráébredt, hogy megadatott, amire vágyott – beszélhet Alienával az esküvő előtt.
– Mutasd meg a kivezető utat! – mondta hirtelen. Anyja szipogott, és nyelte a könnyeit.
– Fogd a karom, én majd vezetlek!
Átmentek a cellán; Jancsi érezte, hogy anyja lefelé tart.
– Csak ereszkedj le a csatornába! – mondta. – Végy egy mély lélegzetet, és bukj le! Azután indulj el a vízfolyással szemben! Nehogy elsodorjon az áramlat, mert akkor a szerzetesek latrinájában kötsz ki.

Szűkében leszel a levegőnek, mielőtt kijutsz, de ne veszítsd el a fejed, mássz csak tovább, és sikerülni fog!
Még lejjebb ment, és Jancsi már nem érezte közelében anyját. Megtalálta a lyukat, és leereszkedett. A lába szinte rögtön vizet ért. Bár már a csatorna fenekén állt, válla még mindig a cellában volt. Mielőtt tovább ereszkedett volna, megtalálta a követ, visszatette a helyére, és közben kárörvendőn arra gondolt, milyen értetlenül állnak majd a szerzetesek, amikor a cellát üresen találják.
A víz hideg volt. Mély lélegzetet vett, négykézlábra ereszkedett, és elkezdett az áramlattal szemben kúszni. Olyan gyorsan haladt, ahogyan csak bírt. Amíg mászott, maga elé képzelte az épületeket a feje fölött. Az átjáró alatt haladt el, azután a refektórium, majd a konyha és a pékműhely alatt. Nem volt hosszú út, de úgy érezte, hogy örök időkig tart. Megpróbált felbukni, de beverte a fejét a csatorna tetejébe. Pánik fogta el, majd eszébe jutott, amit az anyja mondott. Már csaknem kiért. Néhány pillanat múlva fényt látott maga előtt. Bizonyára megvirradt, amíg ők a cellában beszélgettek. Addig mászott, amíg a fény föléje nem került, azután felegyenesedett, és hálásan kapkodta a friss levegőt. Amikor lélegzése egyenletessé vált, kimászott az árokból.
Anyja már átöltözött Most tiszta, száraz ruhát viselt, és éppen a vizeset csavarta ki. A fiának is hozott száraz ruhát. Ott voltak a parton, takaros halomban azok a ruhái, amelyeket már vagy fél éve nem viselt: egy vászoning, egy zöld gyapjúzeke, egy szürke nadrág és egy pár bőrcsizma. Anyja elfordult, és Jancsi ledobta magáról a nehéz kolostori reverendát, kilépett a saruból, és gyorsan belebújt a saját ruháiba.

Az árokba dobta a szerzetesi csuhát. Soha többé nem fogja viselni.
– Most mit fogsz tenni? – kérdezte az anyja.
– Alienához megyek.
– Most rögtön? Korán van még.
– Nem tudok várni. Anyja bólintott.
– Légy vele gyöngéd! Sebzett a lelke.
Jancsi megállt, hogy megcsókolja, azután túláradó szeretetében átfonta a karjával, és magához ölelte.
– Kihoztál a börtönből – mondta és nevetett. – Micsoda anya!
Anyja mosolygott, de a szeme elhomályosodott. Fia búcsúzóul még egyszer magához szorította, és elsietett.
Bár már teljesen világos volt, egy lelket sem lehetett látni, vasárnap volt, s az embereknek nem kellett dolgozniuk, úgyhogy kihasználták az alkalmat, hogy napfelkelte után még aludjanak egy kicsit. Jancsi nem volt biztos benne, vajon férnie kell-e attól, hogy meglátják. Van-e joga Fülöp perjelnek ahhoz, hogy egy szökevény papnövendék után eredjen, és rákényszerítse a visszatérésre? S ha volna erre joga, vajon akarna-e élni vele? Jancsi nem tudta. Ugyanakkor Kingsbridge-ben Fülöp volt a törvény, Jancsi pedig lejáratta őt, úgyhogy valamilyen büntetés még biztosan vár rá. De most nem érdekelte a távolabbi jövő, csak az előtte álló néhány pillanat.
Elért Aliena kis házához. Felmerült benne, hogy Richard esetleg otthon van. Remélte, hogy nem így lesz, tenni azonban úgysem tehet ellene semmit.
Odament az ajtóhoz, és gyöngéden megkocogtatta.
Felszegte a fejét és fülelt. Semmi sem mozdult odabent. Újra kopogott, erősebben, és válaszul meghallotta a zizegő szalma hangját, ahogy valaki

megmozdult.
– Aliena! – szólt hangos suttogással.
Hallotta, hogy a leány odajön az ajtóhoz. Egy rémült hang szólt:
– Igen.
– Nyisd ki az ajtót!
– Ki az?
– Jancsi.
– Jancsi?
Csend volt, Jancsi várt.

Aliena kétségbeesetten csukta be a szemét, előrezuhant, nekidőlt az ajtónak, és arcát a durva fafelülethez szorította. Nem lehet Jancsi! Ma nem, most nem!
A fiú hangja újra megszólalt halk, sürgető suttogással.
– Aliena, kérlek, nyisd ki az ajtót, gyorsan! Ha elfognak, visszavisznek a cellába!
A leány hallotta, hogy Jancsit bezárták – az egész város erről beszélt. Ezek szerint megszökött. És egyenesen hozzájött. A szívverése felgyorsult. Képtelen volt elutasítani.
Felemelte a reteszt, és kinyitotta az ajtót.
Jancsi vörös haja nedvesen tapadt a fejéhez, mintha megfürdött volna. Rendes ruhát viselt, nem a szerzetesi csuháját. Úgy mosolygott a leányra, mintha az, hogy láthatja, a legcsodálatosabb dolog volna, ami csak megtörténhet vele. Azután összehúzta a szemöldökét, és azt mondta:
– Te sírtál.
– Miért jöttél ide? – kérdezte a lány.
– Látnom kellett téged.
– Ma férjhez megyek.
– Tudom. Bejöhetek?

A leány tudta, hogy helytelen volna beengedni, de azután eszébe jutott, hogy holnap már Alfréd felesége lesz, s így talán ez az utolsó alkalom, hogy Jancsival kettesben beszélgethet. Azt gondolta: Nem érdekel, ha helytelenül cselekszem. Szélesebbre tárta az ajtót. Jancsi belépett, ő pedig becsukta az ajtót, és a helyére tolta a reteszt.
Ott álltak egymással szemben. Aliena most zavarban volt. A fiú olyan kétségbeesett vágyakozással nézett rá, mint ahogy egy szomjhalai szélén álló ember pillanthat a forrásvízre.
– Ne nézz így rám! – mondta Aliena és elfordult.
– Ne menj hozzá! – mondta Jancsi.
– Hozzá kell mennem.
– Szenvedni fogsz.
– Most is szenvedek.
– Nézz rám, kérlek!
A leány megfordult, hogy szembenézzen vele, és fölemelte a tekintetét.
– Könyörgöm, mondd meg, hogy miért teszed ezt? – kérlelte Jancsi.
– Miért mondanám meg?
– Azért, mert a régi malomban úgy csókoltál meg engem.
A leány lesütötte a szemét, és érezte, hogy lángvörös lesz. Szégyenbe hozta magát azon a napon, és azóta is szégyellte magát. Most a fiú felhasználta ezt ellene. Nem szólt semmit. Nem tudott védekezni.
Jancsi azt mondta:
– Azután elhidegültél.
Aliena továbbra is lesütötte a szemét.
– Olyan jó barátok voltunk – folytatta Jancsi könyörtelenül. – Egész nyáron, a tisztáson, a vízesés mellett... a történeteim... olyan boldogok voltunk.

Egyszer megcsókoltalak ott. Emlékszel?
Emlékezett, de mennyire, bár még magát is azzal áltatta, hogy ez sohasem történt meg. Most a visszaemlékezés meglágyította a szívét, és könnyes szemmel nézett a fiúra.
– Azután beindítottam a malmot, hogy elkészüljön számodra a nemez – mondta Jancsi. – Annyira örültem, hogy hasznodra lehetek az üzletben. El voltál ragadtatva, amikor megláttad. Azután újra csókolóztunk, de ez már nem csak egy kis csók volt, mint az első. Ez... szenvedélyes volt.
Óh, te magasságos! Igen, az volt – gondolta Aliena – újra elpirult, és szaporábban lélegzett, és azt kívánta, bárcsak Jancsi abbahagyná, de nem így történt.
– Nagyon szorosan tartottuk egymást – folytatta. – Hosszú ideig csókolóztunk. Te kinyitottad a szád.
– Hagyd abba! – kiáltott Aliena.
– Miért? – kérdezte Jancsi nyersen. – Miért ne lehetne erről beszélni? Miért hidegültél el?
– Mert félek! – mondta a leány gondolkodás nélkül, és könnyekben tört ki. Kezébe temette az arcát és zokogott. Egy pillanat múlva ott érezte Jancsi kezét ziháló váltain. Nem mozdult, és egy kis idő múlva a fiú gyengéden a karjaiba zárta. Aliena elvette a kezét az arcáról, és Jancsi zöld zekéjébe zokogott.
Azután átkarolta a fiú derekát.
Jancsi a hajára hajtotta a fejét – a csúnya, rövid, sörtehajára, ami még nem nőtt ki rendesen a tűz óta –, és úgy simogatta a hátát, mint egy kisbabának. Aliena szeretett volna örökre így maradni. De a fiú elhúzódott tőle, hogy ránézhessen, és így szólt:
– Miért rémiszt ez meg téged?
A leány tudta, de nem mondhatta meg. Megrázta a fejét, és egy lépést hátrált de Jancsi fogta a csuklóját,

nem eresztve a közeléből.
– Figyelj, Aliena! – mondta. – Szeretném, ha tudnád, milyen szörnyű volt ez számomra... Úgy látszott, hogy szeretsz, azután úgy látszott, hogy gyűlölsz, és most feleségül mész a mostohafivéremhez. Nem értem. Én ezekről a dolgokról semmit sem tudok, én még sohasem voltam szerelmes. Ez az egész annyira fájdalmas. Szavakkal nem is tudom kifejezni, hogy milyen rossz. Nem gondolod, hogy legalább megpróbálhatnád elmagyarázni, miért kell nekem mindezen keresztülmennem?
Aliena tele volt lelkiismeret-furdalással. Elgondolni is rossz, hogy ennyire megbántotta, amikor olyan végtelenül szereti! Szégyellte, hogy így bánt vele. Jancsi semmit sem tett ellene, mindig kedves volt hozzá, ő pedig tönkretette az életét. Joga van a magyarázatra. Megkeményítette magát.
– Jancsi, valami történt velem réges-régen, valami egészen borzalmas, valami, amit évek óta ki akarok törölni az emlékezetemből. Azt kívántam, hogy sohase kelljen még egyszer rágondolnom, de amikor úgy csókoltál meg, az egész föltolult bennem, és egyszerűen nem bírtam elviselni.
– Mi volt az? Mi történt veled?
– Azután, hogy az apámat börtönbe vetették, mi a kastélyban éltünk Richarddal és egy Máté nevű várnaggyal. Egy éjjel William Hamleigh ránk tört, és kidobott minket.
Jancsi szeme összeszűkült.
– És?
– Megölték szegény Mátét.
A fiú tudta, hogy Aliena nem mondta el a teljes igazságot neki.
– Miért?

– Hogy érted ezt?
– Miért ölték meg a szolgádat?
– Mert megpróbálta megakadályozni őket. – A könnyek most már patakzottak az arcán, és a torka elszorult, valahányszor megpróbált megszólalni, mintha fuldokolna a szavaktól. Reménytelenül megrázta a fejét, és igyekezett elfordulni, de Jancsi nem engedte.
Megszólalt, olyan gyengéd hangon, mint egy csók:
– Megakadályozni őket – miben?
Aliena hirtelen megérezte, hogy elmondhatja neki, és egyszerre minden kiszakadt belőle.
– Megerőszakoltak – mondta. – A lovásza lefogott, és William rám feküdt, de én még akkor sem hagytam magam, erre levágtak egy darabot Richard füléből, és azt mondták, hogy még jobban össze fogják szabdalni.
Most már megkönnyebbülten zokogott, szavakkal ki nem fejezhető hálát érzett, hogy végül mindezt elmondhatta. Jancsi szemébe nézett, és így folytatta:
– Úgyhogy széttettem a lábam, és William belém hatolt, miközben a lovásza arra kényszerítette Richardot, hogy odanézzen.
– Sajnálom – suttogta Jancsi. – Hallottam, hogy mindenfélét beszélnek, de sohasem hittem... Drága Aliena, hogyan tehettek ilyet?
Most már mindent el kellett mondania.
– Aztán William után a lovásza is megtette.
Jancsi lehunyta a szemét Arca sápadt volt és megfeszült. Aliena azt mondta:
– És tudod, akkor, amikor te meg én csókolóztunk, azt szerettem volna, hogy megtedd, és erről eszembe jutott William és a lovásza..., és olyan rettenetesen éreztem magam, olyan rémült voltam, hogy elfutottam. Ezért bántam veled ilyen hitványul, és ezért tettelek

boldogtalanná. Sajnálom.
– Megbocsátok neked! – suttogta Jancsi. Odahúzta magához, és a leány hagyta, hogy újra a karjaiba zárja. Olyan megnyugtató volt.
Érezte, hogy a fiú összerázkódik. Aggódva kérdezte:
– Undorodsz tőlem?
Jancsi ránézett.
– Imádlak! – mondta. Lehajtotta a fejét, és szájon csókolta.
Aliena jéggé dermedt. Nem ezt akarta. Jancsi elhúzódott egy kicsit, azután újra megcsókolta. Ajka lágyan érintette Aliena ajkát. A leány hálát és barátságot érzett iránta, összezárta a száját, éppen csak egy kicsit, azután újra elernyesztette, a fiú csókjának halvány visszhangjaként. Ettől felbátorodva Jancsi megint az ajkára tapasztotta a száját. Aliena érezte meleg leheletét az arcán. Jancsi egy kis résnyire kinyitotta a száját. Aliena hirtelen elhúzódott.
A fiú megbántottnak látszott.
– Ennyire rossz?
Az igazat megvallva, Aliena már közel sem félt annyira, mint az előbb. Elmondta magáról a szörnyű valóságot, és Jancsi nem hőkölt vissza az undortól. Ugyanolyan gyöngéd és kedves volt, mint máskor. A leány félrebillentette a fejét, és Jancsi újra megcsókolta. Nem volt ebben semmi rémisztő. Nem volt fenyegető, sem vadul fékezhetetlen, nem volt benne erőszak vagy gyűlölet, vagy uralkodás! vágy –, épp az ellenkezője. Ez a csók közös gyönyörűség volt.
A fiú ajkai szétnyíltak, és Aliena érezte a nyelve hegyét. Teste megfeszült. Jancsi ingerkedve szétválasztotta az ajkait. Aliena elengedte magát. A fiú gyengéden beszívta az alsó ajkát. Aliena egy kicsit megszédült.

Jancsi azt kérdezte:
– Megtennéd újra azt, amit a múltkor?
– Mit tettem?
– Megmutatom. Nyisd ki a szád, éppen csak egy kicsit.
A leány úgy tett, ahogy mondta, és újra érezte, ahogy Jancsi nyelve megérinti az ajkát, átbújik szétnyitott fogai közt, és behatol a szájába, míg meg nem találja az ő nyelvét. Aliena elhúzódott.
– Ez az – mondta Jancsi. – Ezt tetted.
– Tényleg? – A lány megdöbbent.
– Igen. – Jancsi mosolygott, majd hirtelen ünnepélyessé vált. – Ha még egyszer megtennéd, az az elmúlt kilenc hónap minden fájdalmáért kárpótolna.
Aliena ismét félrehajtotta a fejét, és lehunyta a szemét. Egy pillanat múlva a száján érezte a fiú száját. Szétnyitotta az ajkait, tétovázott, azután félénken bedugta a nyelvét Jancsi szájába. És közben felidéződött benne, hogy milyen érzések kerítették hatalmukba, amikor utoljára így tett az öreg malomban, s újra elfogta az a mámorító érzés. Elöntötte a vágy, hogy átkarolja a fiút, hogy megérintse a bőrét és a haját, hogy érezze az izmait és a csontjait, hogy benne legyen és befogadja őt. Nyelve találkozott a fiú nyelvével, ám ahelyett, hogy zavart és enyhe undort érzett volna, átjárta a boldogság, hogy valami egészen meghitt dolgot tesz, amikor megérinti a fiú nyelvét a sajátjával.
Most már mindketten zihálva lélegeztek. Jancsi a kezében tartotta Aliena fejét. A lány simogatta a karjait, a hátát, azután a csípőjét, és érezte a fiú feszes, kidagadó izmait. A szíve vadul vert a mellkasában. Végül lélegzetét vesztve megszakította a csókot.
Ránézett a fiúra. Az elvörösödött, lihegett, és az

arcáról sütött a vágy. Egy pillanat múlva újra előrehajolt, de ahelyett, hogy szájon csókolta volna a lányt, felemelte az állat és nyaka finom bőrét csókolta meg. Aliena hallotta, hogy felnyög a gyönyörtől. Lejjebb hajtotta a fejét, és végigsimította ajkával a lány feszes mellét. A mellbimbói megduzzadtak a vászon hálóing durva anyaga alatt, és hihetetlenül bársonyos érzést keltettek. Jancsi ajkai közé fogta az egyik mellbimbóját. Aliena érezte perzselő leheletét a bőrén.
– Gyöngéden – suttogta félelemmel.
Jancsi megcsókolta a mellbimbóját a vásznon keresztül, s bár gyöngédebb már nem is lehetett volna, Alienát a gyönyörnek valami olyan vad érzése fogta el, mintha a fiú megharapta volna, és levegő után kapkodott.
Aztán Jancsi térdre ereszkedett előtte.
Az ölébe temette az arcát. Eddig a pillanatig minden érzés a lány mellébe sűrűsödött, de most hirtelen érezte, hogy a zsongás az ágyékába vándorol. Jancsi megtalálta a hálóinge szegélyét, és felemelte a derekáig. Aliena figyelte és félt, hogy milyen hatást vált ki a fiúból: mindig nagyon szégyellte, hogy annyira szőrös ott lent. De Jancsit nem taszította, sőt, előrehajolt, és gyengéden megcsókolta, pontosan ott, mintha ez volna a leggyönyörűbb dolog a világon.
Aliena letérdelt előtte. Most már kapkodta a levegőt, mintha egy mérföldet rohant volna. Rettenetesen kívánta a fiút. A torka kiszáradt a vágytól. Rátette a kezét Jancsi térdére, aztán becsúsztatta a zekéje alá. Még sohasem érintette egyetlen férfi hímvesszejét sem. Forró volt, száraz és kemény, mint a deszka. Jancsi lehunyta a szemét, és a torkából mély nyögés szakadt ki, ahogy a leány ujjai hegyével kitapogatta, hogy milyen hosszú. Aliena felemelte a zekéjét,

lehajolt és megcsókolta, éppen úgy, ahogy Jancsi csókolta meg őt, ajkai gyengéd simogatásával. A fiú hímvesszejének vége feszesre dagadt, mint egy dob, és nedvesség érződött rajta.
Alienát hirtelen vágy fogta el, hogy megmutassa neki a mellét. Újra felegyenesedett. A fiú kinyitotta a szemét. Aliena gyorsan áthúzta a hálóinget a fején és elhajította. Most teljesen meztelen volt. Rettenetes zavart érzett, de ez jó érzés volt, gyönyörűségesen erkölcstelen. Jancsi delejezetten bámulta a mellét.
– Annyira gyönyörű! – mondta.
– Igazán úgy gondolod? – kérdezte a lány. – Mindig azt hittem, hogy túl nagyok.
Túl nagyok! – kiáltott fel Jancsi, mintha a gondolat felháborító volna. Előrenyúlt, és megérintette Aliena bal mellét a jobb kezével. Gyöngéden megsimogatta bőrét az ujjai hegyével. A leány lenézett, figyelte, hogy mit csinál. Egy idő után azt szerette volna, hogy erősebben nyúljon hozzá. A fiú mindkét kezét a saját kezébe fogta, és a melléhez szorította.
– Erősebben csináld! – mondta rekedten. – Jobban akarlak érezni. Szavai lángba borították a fiút. Megszorította a lány mellét, aztán ujjai közé fogta a mellbimbóját és megcsípte, épp csak annyira, hogy egy kicsit fájjon. Az érzés megvadította Alienát. Minden gondolat kiszökött a fejéből, csak a fiú teste volt a világon, meg a magáé.
– Vedd le a ruhád! – mondta. – Meg akarlak nézni.
Jancsi levetette a zekéjét és az alsóingét, a csizmáját és a nadrágját, és újra letérdelt a lány elé. Vörös haja fegyelmezetlen csigákba száradt. A teste nyúlánk volt és fehér, válla és csípője csontos. Izmosnak és erőteljesnek látszott, fiatalnak és frissnek. Hímvesszője úgy állt ki ágyéka aranybarna

szőrzetéből, mintegy fa. Alienát hirtelen vágy fogta el, hogy megcsókolja a mellét. Előrehajolt, és ajkával végigsimogatta Jancsi lapos, férfias mellbimbóit. Ugyanúgy összeráncolódtak, mint az előbb az övéi. Gyengéden szopta őket, hogy a fiúnak ugyanabban a gyönyörben legyen része, mint amelyet ő kapott tőle. Jancsi a haját simogatta.
Szerette volna a fiút magába fogadni minél gyorsabban.
Látta, hogy Jancsi nem biztos benne, mit is kellene most tennie.
– Jancsi! – kérdezte. – Te szűz vagy?
A fiú bólintott és egy kicsit ostobán nézett.
Örülök! – mondta Aliena hevesen. – Annyira örülök! Megfogta a fiú kezét, és a lába közé helyezte. Duzzadt és érzékeny volt ott, és a fiú érintése úgy hatott rá, mint az áramütés.
– Érezz engem! – mondta. Jancsi felfedezőútra indult az ujjaival. – Érezz belül! – szólt a lány. Jancsi kicsit habozva, belé nyomta az egyik ujját. A lány síkos volt a vágytól. – Ez az! – mondta elegeden sóhajjal. – Oda kell betenned. – Elvette a fiú kezét, és lefeküdt a szalmába.
A fiú ráfeküdt, egyik könyökére támaszkodott, és megcsókolta a száját. Aliena érezte, hogy egy kicsit belé hatol, azután megáll.
– Mi történt? – kérdezte.
– Túl szűknek érzem – szólt a fiú. – Félek, hogy fájdalmat okozok neked.
– Nyomd erősebben! – mondta a lány. – Annyira kívánlak, hogy azt se bánom, ha fáj.
Érezte, hogy Jancsi beljebb löki. Valóban fájt, jobban, mint gondolta volna, de csak egy pillanatig, azután úgy érezte, hogy a fiú csodálatosan betölti őt. Ránézett. Az

visszahúzódott egy kicsit, azután újra lökött egyet, s Aliena válaszolt. Rámosolygott Jancsira.

– Sohasem hittem volna, hogy ennyire csodálatos! – mondta álmodozva. A fiú lehunyta a szemét, mintha a boldogság túl nagy volna ahhoz, hogy el tudja viselni.

Elkezdett ritmikusan mozogni. Az állandó lökések lüktető gyönyört keltettek Aliena ágyékában. Hallotta magát, amint az izgalomtól szaggatott kis lihegések szakadnak ki belőle, valahányszor a testük összeér. Jancsi annyira leereszkedett, hogy a mellkasa a lány mellbimbójához ért, és Aliena érezte forró leheletét. Belevájta ujjait a fiú kemény hátába. Szabályos lihegése kiáltásokba váltott. Hirtelen úgy érezte, hogy meg kell csókolnia Jancsit. Belefúrta kezét a fiú göndör hajába, és lehúzta magához a fejét. Vadul csókolta az ajkát, azután belenyomta a nyelvét a szájába, és egyre gyorsabban mozgott. A gyönyör, amelyet attól érzett, hogy Jancsi hímvesszeje őbenne, az ő nyelve pedig Jancsi szájában van, elvette az eszét. Érezte, hogy az öröm hatalmas hulláma rázza meg, olyan vadul, mint amikor valaki leesik egy lóról, és a földre zuhan. Ettől hangosan felkiáltott. Kinyitotta a szemét, a fiú szemébe nézett, és a nevét mondta, azután egy újabb hullám ragadta el, majd megint egy. Érezte, hogy Jancsi teste összerándul, majd a fiú is felkiáltott, és Aliena egy forró kilövellő sugárt érzett belül, amitől még jobban lángra gyúlt, olyannyira, hogy a gyönyör újra meg újra megrázta, olyan sokszor, hogy már számlálni sem tudta, míg végül az érzés kezdett csendesedni, és a leány fokozatosan elernyedt és megnyugodott.

Túlságosan kimerült volt ahhoz, hogy beszéljen vagy megmozduljon, de érezte Jancsi súlyát, amint hirtelen rázuhant, csontos csípőjét az ő csípőjén, lapos

mellkasát, amely összenyomta az ő puha mellét, száját közel a füléhez, ujjait, amelyek belefonódtak a hajába. Agyának egy része bizonytalanul ezt gondolta: ilyennek kell ennek lennie férfiak és nők között, ezért csinál mindenki akkora ügyet belőle, ezért szeretik a férjek és feleségek annyira egymást.
Jancsi lélegzése könnyűvé és szabályossá vált, teste ellazult, végül teljesen elernyedt. Elaludt.
Aliena megfordította a fejét, és megcsókolta a fiú arcát. Jancsi nem volt túl nehéz. Aliena azt szerette volna, ha örökre ott marad rajta, álomba merülve.
Ettől a gondolattól emlékezni kezdett.
Ma van az esküvője.
Úristen! – gondolta, mit tettem?
Sírni kezdett.
Egy pillanat múlva Jancsi felébredt.
Elmondhatatlan gyöngédséggel csókolta le a könnyeket Aliena arcáról.
A leány megszólalt:
– Óh, Jancsi, hozzád akarok feleségül menni.
– Akkor ezt fogjuk tenni – mondta a fiú a tökéletes elégedettség hangján. Félreértette Alienát, és ez csak rontott a helyzeten.
– De hiszen nem tehetjük – mondta a leány, és a könnyei még sűrűbben hullottak.
– De ezután...
– Tudom.
– Ezután hozzám kell jönnöd!
– Mi nem házasodhatunk össze – mondta Aliena. – Én minden pénzemet elvesztettem, és neked semmid sincs.
Jancsi felkönyökölt.
– Van két kezem – mondta vadul. – Messze földön én vagyok a legjobb kőfaragó.

– Elküldték.
– Az nem számít. A világon bármelyik építkezésen kaphatok munkát. Aliena elkeseredetten rázta a fejét.
– Ez nem elég. Nekem Richardra is gondolnom kell.
– Miért? – kérdezte a fiú ingerülten. – Mi köze ennek az egésznek Richardhoz? Tud ő magáról gondoskodni.
Jancsi hirtelen kisfiúsnak tűnt, és Alienában tudatosult a köztük lévő korkülönbség: a fiú öt évvel volt fiatalabb nála, és még mindig azt hitte, hogy joga van a boldogsághoz. Aliena így szólt:
– Esküt tettem az apámnak, amikor haldoklón, hogy gondoskodom Richardról, amíg Shiring grófja nem lesz belőle.
. – De hiszen ez lehet sohanapján!
– De az eskü az eskü.
Jancsi teljesen elképedtnek látszott. Legurult a leányról. Ernyedt hímvesszeje kicsúszott belőle, és a leány veszteségérzése felért a fájdalommal. Sohasem fogom újra magamban érezni – gondolta mély szomorúsággal.
A fiú így szólt:
– Ezt nem gondolhatod komolyan. Egy eskü nem más, mint szavak! Ehhez képest az semmi. Ez a valóság, ez te és én vagyunk.
Ránézett a leány mellére, azután kinyújtotta a kezét, és megsimogatta a göndör szőrt a lába közt. Olyan elsöprő volt az érintése, hogy Aliena úgy érezte, mintha korbáccsal ütötték volna meg. A fiú látta, hogy megvonaglik és megállt.
Egy pillanatig Aliena a határán volt, hogy kimondja: Igen, rendben van, szökjünk el most együtt! – s talán, ha Jancsi továbbra is így simogatja, meg is teszi. De visszatért a józansága, és azt mondta:

– Alfrédhoz megyek feleségül.
– Ne légy nevetséges!
– Ez az egyetlen lehetőség.
A fiú rábámult.
– Egyszerűen nem hiszek neked – mondta.
– Ez így igaz.
– Nem tudlak elveszíteni! Nem tudlak, nem tudlak! – A hangja elakadt, és visszafojtotta a zokogását.
Aliena megpróbált érvelni, miközben önmagával legalább annyira vitatkozott, mint Jancsival.
– Mi értelme volna megszegni az apámnak tett fogadalmamat azért, hogy házassági fogadalmat tegyek neked? Ha megszegem az első fogadalmamat, a második érvénytelen.
– Nem érdekel! Nekem nem kellenek a fogadalmaid. Én csak azt akarom, hogy mindig együtt legyünk és szeretkezzünk, amikor csak a kedvünk tartja.
Így látja egy tizennyolc éves a házasságot – gondolta a lány, de nem mondta ki. Boldogan elfogadta volna ezt, ha szabad lett volna.
– Nem tehetem azt, amit szeretnék – mondta szomorúan. – Nem ez a sorsom.
– Az, amit teszel, rossz – válaszolta Jancsi. – Úgy értem, gonosz. Így feladni a boldogságot, az olyan, mintha kincseket szórnál a tengerbe. Sokkal rosszabb, mint bármilyen bűn.
Alienában hirtelen az a gondolat ötlött fel, hogy az anyja egyetértene ezzel. Nem volt biztos benne, hogy honnan tudja. Elhessegette a gondolatot.
– Sohasem lehetnék boldog, még veled sem, ha azzal a tudattal kellene élnem, hogy megszegtem az apámnak tett ígéretemet.
– Többet törődsz az apáddal és a bátyáddal, mint velem – szólt a fiú, és most először a hangja

sértődötten csengett.
– Nem.
– Hát akkor?
Jancsi csak vitatkozott, de a leány komolyan vette kérdését.
– Azt hiszem, ez azt jelenti, hogy az apámnak tett esküm fontosabb számomra, mint az irántad érzett szerelmem.
– Igazán? – kérdezte a fiú, mintha nem akarná elhinni.
– Valóban fontosabb?
– Igen, valóban – mondta Aliena nehéz szívvel, és saját szavai úgy csengtek a fülében, mint egy temetési harang.
– Akkor már nincs is mit mondani.
– Csak azt..., hogy sajnálom.
A fiú felállt. Hátat fordított Alienának, és felemelte az alsóingét. Aliena a fiú nyúlánk, karcsú testét nézte. A lábát sűrű, göndör, vöröses-arany szőr borította. Jancsi gyorsan belebújt az ingébe és a zekéjébe, majd felhúzta a zokniját, és belelépett a csizmájába. Mindez túlságosan gyorsan történt.
– Borzalmasan boldogtalan leszel! – mondta.
Megpróbált komisz lenni a leányhoz, de a kísérlet nem sikerült, mert Aliena meghallotta a hangjában csengő szánalmat.
– Igen, tudom – szólt. – Legalább... legalább annyit mondanál, hogy tisztelsz a döntésemért.
– Nem! – válaszolt a fiú gondolkodás nélkül. – Nem tisztellek! Megvetlek érte!
Aliena ott ült meztelenül, a fiút nézte, és zokogásban tört ki.
– Akár el is mehetek – szólt Jancsi, és a hangja elakadt az utolsó szónál.
– Igen, menj! – zokogta Aliena. A fiú odament az

ajtóhoz.
– Jancsi!
Jancsi megfordult az ajtóban. Aliena ezt kérdezte:
– Nem kívánsz nekem szerencsét, Jancsi? A fiú felemelte az ajtópántot.
– Sok... – itt megállt, képtelen volt beszélni. Lenézett a padlóra, majd újra a lányra. A hangja most suttogva tört fel. – Sok szerencsét! – mondta.
Azután kiment.

A ház, amely valaha Tamásé volt, most Ilona birtokába került, de ugyanakkor Alfrédnak is otthonául szolgált, úgyhogy ezen a reggelen tele volt emberekkel, akik az esküvői ünnepségre készülődtek Mártának, Alfréd tizenhárom éves húgának a vezénylete alatt, míg Jancsi édesanyja kétségbeesetten figyelte, hogy mi történik. Alfréd ott állt, törülközővel a kezében, indulófélben a folyóhoz – a nők havonta egyszer fürödtek, a férfiak kétszer egy évben, húsvétkor és Szent Mihály-napkor, de a hagyomány úgy kívánta, hogy az ember megfürödjék az esküvője reggelén. A ház elnémult, amikor Jancsi besétált.
Alfréd azt kérdezte:
– Mit akarsz?
– Azt akarom, hogy ne tartsd meg az esküvőt – válaszolt Jancsi.
– Menj a pokolba! – mondta Alfréd.
Jancsi rájött, hogy rosszul kezdte. Meg kellene próbálni, hogy ne legyen ebből az ügyből összeütközés. Amit ajánl, az Alfréd érdeke is, ha egyáltalán be lehet ezt láttatni vele.
– Alfréd, Aliena nem szeret téged – mondta annyira tapintatosan, amennyire csak telt tőle.

– Nem tudsz te erről semmit, fiacskám!
– De tudok! – erősködött Jancsi. – Nem szeret téged. Richard kedvéért megy hozzád feleségül. Ő az egyetlen, akit ez a házasság boldoggá fog tenni.
– Menj vissza a kolostorba! – szólt Alfréd megvetően. – Különben is, hol a reverendád?
Jancsi mély lélegzetet vett. Nem maradt más hátra, mint hogy megmondja neki a teljes igazságot.
– Alfréd, ő engem szeret.
Azt várta, hogy Alfréd dührohamot kap, de ehelyett csak alattomos vigyor árnyéka suhant át az arcán. Jancsi elképedt. Ez meg mit jelent? Fokozatosan derengeni kezdett előtte a magyarázat.
– Te már tudod ezt? – kérdezte hitetlenkedve. – Tudod, hogy engem szeret, és nem törődsz vele?! Mindenképpen kell neked, akár szeret, akár nem. Egyszerűen csak birtokolni akarod.
Alfréd alamuszi mosolya most láthatóbbá és gonoszabbá vált, és Jancsi tudta, hogy minden, amit mond, igaz, de volt valami más, valami több is, amit kiolvashatott Alfréd arcából. Hihetetlen gyanú ébredt Jancsi lelkében.
– Miért kell neked? – kérdezte. – Lehet... lehet, hogy csak azért akarod feleségül venni, hogy elvedd tőlem? – Hangja megemelkedett a dühtől. – Hogy kicsinyes bosszúból veszed el?
A gálád győzelem kifejezése terült szét Alfréd ostoba arcán, és Jancsi tudta, hogy ismét igaza van. Teljesen felindult Az a gondolat, hogy Alfréd mindezt nem azért teszi, mert vonzalmat érez Aliena iránt, hanem merő rosszindulatból, elviselhetetlen volt számára.
– Az Isten verjen meg, azt ajánlom, hogy bánj vele jól! – üvöltötte. Alfréd nevetett.
Alfréd szándékának határtalan rosszindulata úgy hatott

Jancsira, mint egy korbácsütés. Alfréd nem fog jól bánni a lánnyal: ez lesz a végső elégtétel, amit Jancsin vesz. Alfréd feleségét, Alienát tönkre fogja tenni.
– Te szemét! – mondta Jancsi keserűen. – Te mocsok! Te szar! Te ronda, ostoba, gonosz, undorító féreg!
Megvetése végre elhatolt Alfréd agyáig: ledobta a törülközőjét, és ökölbe szorított kézzel Jancsira rontott. Jancsi készen állt a fogadására, és előrelépett, hogy ő üssön először. Ekkor Jancsi édesanyja közöttük termett, s jóllehet mindkettőjüknél kisebb volt, egy szóval megállította őket.
– Alfréd! Menj fürödni!
Alfréd gyorsan lehiggadt. Rájött, hogy övé a győzelem, anélkül, hogy meg kellett volna küzdenie Jancsival, és gondolatai önelégült mosolyban öltöttek testet. Kiment a házból. Anyja így szólt:
– Mit fogsz most tenni, Jancsi?
Jancsi érezte, hogy reszket a haragtól. Többször is levegőt kellett vennie, mielőtt meg tudott szólalni. Azt megértette, hogy az esküvőt nem tudja megakadályozni. De végignézni sem tudta.
– El kell mennem Kingsbridge-ből.
Látta, hogy bánat fut át anyja arcán, de az asszony bólintott.
– Féltem, hogy ezt fogod mondani. De azt hiszem, igazad van. Megszólalt egy harang a kolostorban. Jancsi azt mondta:
– Most már bármelyik pillanatban felfedezhetik, hogy megszöktem. Anyja lehalkította a hangját.
– Menj gyorsan, rejtőzz el a folyóparton úgy, hogy lásd a hidat! Hozok neked néhány dolgot.
– Rendben van. – A fiú elfordult.
Márta közte és az ajtó között állt, és könnyek patakzottak a szeméből. Jancsi megölelte. Márta

erősen megszorította. Lányos teste lapos volt és csontos, akár egy fiúé.
– Egy nap gyere majd vissza! – mondta vadul. Jancsi megcsókolta egyszer, sietve, és kiment.
Most már rengeteg ember volt az utcán, vízért mentek, és élvezték az enyhe őszi reggelt. A legtöbben tudták, hogy novícius szerzetes lett – a város még mindig elég kicsi volt ahhoz, hogy mindenki mindent tudjon mások viselt dolgairól –, így világi öltözékét meglepett pillantásokkal méregették, de végül is senki sem kérdezett tőle semmit Gyorsan lesietett a dombról, átment a hídon, és végigsétált a folyóparton, amíg egy nádhalomhoz nem ért. Lekuporodott a nád mellé, és figyelte a hidat. Az anyját várta.
Fogalma sem volt róla, hogy merre veszi az útját. Talán nekivág toronyiránt, és addig megy, amíg egy olyan városba nem ér, ahol katedrálist építenek, és ott megáll. Komolyan gondolta, amit Alienának mondott arról, hogy talál majd munkát Tudta, van olyan ügyes, hogy bárhol alkalmazzák. Még akkor is, ha az építkezésen teljes a létszám. Hiszen csak meg kell mutatnia az építőmesternek, hogyan tud faragni, és biztos lehet benne, hogy felveszik. De ennek többé már nem volt számára értelme. Aliena után soha nem fog más nőt szeretni, és a kingsbridge-i katedrálissal kapcsolatban ugyanezt érezte. Itt akart építeni, nem akárhol.
Talán egyszerűen besétálhatna az erdőbe, lefekhetne és meghalna. Ez vonzó lehetőségnek tetszett. Az idő enyhe volt, a fák zöld-aranyban pompáztak – békés véget érhetne. Az egyetlen dolog, amit sajnálna, hogy nem tudott meg többet az apjáról, mielőtt meghal.
Éppen elképzelte magát, amint az őszi levélágyon fekszik, és szelíden átlépi a halál mezsgyéjét, amikor

meglátta az anyját jönni a hídon. Egy lovat vezetett. Jancsi felugrott, és odarohant hozzá. A ló az a pej kanca volt, amin az anyja mindig lovagolt.
– Szeretném, ha elvinnéd a kancámat – mondta.
A fiú megfogta a kezét, és köszönetképpen megszorította. Anyja szemébe könnyek szöktek.
– Sohasem gondoskodtam rólad úgy, ahogy kellett volna – szólt. – Először vadon neveltelek fel, az erdőben. Aztán hagytalak szinte éhezni Tamással. Végül rákényszerítettelek, hogy Alfréddal élj.
– Csodálatosan gondoskodtál rólam, anyám! – mondta Jancsi. – Ma reggel szeretkeztem Alienával. Most már boldogan meghalhatok.
– Te bolond gyerek! – mondta az anyja. – Pontosan olyan vagy, mint én. Ha nem lehet a tiéd az a szerető, akit akarsz, nem vagy hajlandó senki mást elfogadni.
– Te is így vagy ezzel? – kérdezte a fia. Anyja bólintott.
– Miután meghalt az apád, inkább egyedül éltem, semhogy megalkudjam. Sohasem akartam más férfit, amíg meg nem láttam Tamást Ez tizenegy évvel később történt. – Kihúzta kezét a fia kezéből. – Okom van rá, hogy ezt elmeséljem neked. Lehet, hogy tizenegy évig fog tartani, de egy nap szeretni fogsz valaki mást. Ígérem neked.
A fiú megrázta a fejét.
– Nem hiszem, hogy ez megtörténik.
– Tudom. – Idegesen hátrapillantott a válla fölött a városra. – Jobban tennéd, ha elindulnál!
Jancsi odasétált a lóhoz. Két tömött nyeregtáska volt az oldalán.
– Mi van a táskákban? – kérdezte.
– Némi étel és pénz, meg egy teli borostömlő, ebben – felelte az anyja. A másikban Tamás szerszámai.

Jancsi meghatódott. Anyja ragaszkodott hozzá, hogy Tamás halála után megtartsa a szerszámait, örök emlékül. Most átadta őket a fiának. Jancsi megölelte.
– Köszönöm! – mondta.
– Merre veszed az utadat? – kérdezte tőle az anyja. Jancsi ismét az apjára gondolt.
– Hol mesélik a vándorénekesek a meséiket? – kérdezte.
– A zarándokok útján, Santiago de Compostela felé.
– Gondolod, hogy a vándorénekesek esetleg emlékeznek Shareburgi Jánosra?
– Talán. Mondd nekik, hogy olyan volt, mint te.
– Hol van az a Compostela?
– Spanyolországban.
– Akkor Spanyolországba megyek.
– Hosszú az út, Jancsi.
– Van időm.
Anyja átfonta a karjával, és szorosan megölelte. A fiú arra gondolt, hányszor tett így az elmúlt tizennyolc év alatt, hogy megvigasztalja lehorzsolt térde, elvesztett játéka, gyerekes csalódása – s most egy olyan bánata miatt, ami túlságosan is felnőttérzés. Végiggondolta mindazt, amit anyja érte tett, kezdve attól, hogy az erdőben nevelte, egészen addig, hogy kimenekítette a sötét cellából. Mindig készen állt arra, hogy úgy harcoljon a fiáért, mint egy vadmacska. Fájt, hogy el kell hagynia őt.
Anyja elengedte, és ő felpattant a lóra.
Visszanézett Kingsbridge-re. Amikor idejött, álmos kis falu volt, egy régi, düledező katedrálissal. Ő gyújtotta fel azt az öreg katedrálist, bár rajta kívül már egy lélek sem tudott erről. Kingsbridge mostanra nyüzsgő, öntelt kisváros lett. De hát vannak más városok is... Fájdalmas volt elmenni, de már érezte az ismeretlen

hívását, vágyta már a kalandokat, ami enyhítette afölötti fájdalmát, hogy mindent elhagy, amit valaha is szeretett.
Anyja így szólt:
– Kérlek, Jancsi, gyere vissza egy nap!
– Vissza fogok jönni!
– Megígéred?
– Megígérem!
– Ha elfogy a pénzed, mielőtt munkát találnál, a lovat add el, ne a szerszámokat! – mondta az anyja.
– Szeretlek, anyám! – mondta a fiú.
Az asszony szemét elöntőnek a könnyek.
– Vigyázz magadra, fiam!
Jancsi megsarkantyúzta a lovat. A fiú visszafordult és integetett. Anyja visszaintett. Aztán Jancsi ügetésre fogta a lovat, és nem nézett vissza többé.
Richard éppen időben érkezett haza, hogy részt vehessen az esküvőn.
István király nagylelkűen megajándékozta két nap szabadsággal – magyarázta. A király serege Oxfordnál állt, a várat ostromolta, ahol Maudot csapdába ejtették, úgyhogy a lovagoknak nem sok tennivalója akadt.
– Nem mulaszthattam el a nővérem esküvőjét – mondta Richard, és Aliena keserűen azt gondolta: egyszerűen csak halálosan biztos akarsz lenni a dologban, hogy megkapod, amit Alfréd ígért neked.
Azért örült, hogy az öccse ott volt, hogy a templomba kísérje, és az oltárnál átadja a vőlegénynek: Máskülönben nem lett volna senki, aki ezt megtegye.
Új vászon alsóinget vett fel, és az utolsó divat szerint készült fehér ruhát. Rövid hajával nem sokat tudott kezdeni, de a leghosszabb szálakat fonatokba csavarta, aztán divatos, fehér selyemtokba kötötte. Egyik szomszédja kölcsönadott neki egy tükröt.

Sápadt volt, és a szeme elárulta, hogy álmatlanul töltötte az éjszakát. Ezt azonban nem tudta palástolni. Richard figyelte őt. A fiú arcán alig észrevehető zavar ült, mintha bűnösnek erezné magát, és nyugtalanul fészkelődön. Talán attól félt, hogy nővére az utolsó percben lefújja az egészet.
Voltak pillanatok, amikor Aliena óriási kísértést érzett arra, hogy ezt tegye. Elképzelte magát és Jancsit; amint kéz a kézben elsétálnak Kingsbridge-ből, hogy valahol másutt új életet kezdjenek. Egyszerű életet, amelynek a becsületes, tisztességes munka az alapja, amelyet nem kötnek gúzsba régi fogadalmak és halott szülők. De ez csak ostoba álom volt... Sohasem lehetne boldog, ha elhagyná az öccsét.
Amikor eljutott eddig a következtetésig, elképzelte, hogy lemegy a folyóhoz, beleveti magát, és látta ernyedt testét, ahogy a víztől átitatott esküvői ruhában sodródik az árral, arca felfelé néz, haja lebeg a feje körül... Ekkor rájött, hogy ennél még az is jobb, ha férjhez megy Alfrédhoz, és visszakanyarodott oda, ahonnan elindult: hogy úgy tekintsen a házasságra, mint ami a legtöbb bajára az elérhető megoldások közül a legjobbat kínálja.
Hogy megvetné Jancsi ezt a fajta érvelést!
Megkondult a templom harangja.
Aliena felállt.
Az esküvője napját sohasem így képzelte. Amikor kisleányként ábrándozott róla, atyja karján látta magát, amint a vártoronytól átsétál a felvonóhídon az alsó udvarba, a kápolnához, miközben apja lovagjai és fegyveresei, szolgái és bérlői, akik bezsúfolódtak a várfalakon belülre, megéljenzik, és minden jót kívánnak neki. A fiatalember, aki a kápolnában várta, mindig meglehetősen homályos maradt

álmodozásaiban. De Aliena tudta, hogy a fiú imádja őt és megnevetteti, s abban is biztos volt, hogy a fiú csodálatos. Nos, az életben semmi sem úgy történt, ahogy várta. Richard tartotta a kis egyszobás ház ajtaját, és ő kilépett az utcára.

Meglepetésére néhány szomszédja kint van az ajtaja előtt, hogy lássa őt, amint elhalad. Amint megjelent, sokan azt kiáltották, hogy Az Isten áldjon! – Sok szerencsét! Rendkívül hálás volt nekik. Búzával hintették meg, ahogy végigsétált az utcán. A búza termékenységet jelentett. Gyermekei lesznek, és szeretni fogják őt.

A plébániatemplom a város túlsó végén volt, a tehetős negyedben, ahol ma estétől élni fog. Elsétáltak a kolostor mellett. A szerzetesek éppen most tartják a kriptában istentiszteletüket, de Fülöp perjel megígérte, hogy rövid időre megjelenik az esküvői ünnepségen, és megáldja a boldog párt. Aliena remélte, hogy valóban megteszi. Fülöp fontos szerepet játszott az életében attól a naptól fogva, amikor hat évvel azelőtt megvette a leány gyapjúját Winchesterben.

Megérkeztek az új templomhoz, amelyet Alfréd épített Tamás segítségével. Nagy tömeg gyűlt össze odakint. Az esküvőt az előcsarnokban tartják, angolul, majd egy latin nyelvű mise követi azt bent a templomban. Mindenki, aki Alfrédnak dolgozott, ott volt, és ott voltak a legtöbben azok közül is, akik a régi időkben Aliena számára szőttek. Mind éljeneztek, amikor Aliena megérkezett.

Alfréd a húgával, Mártával és az egyik kőművesével, Dániellel várakozott. Új, skarlátszínű zekét és tiszta csizmát viselt. Olyan hosszú, fénylő, sötét haja volt, mint Ilonának. Aliena észrevette, hogy Ilona nincs jelen. Csalódást érzett. Éppen meg akarta kérdezni

Mártától, hogy hol a mostohaanyja, amikor kijött a pap, és a szertartás megkezdődött.
Aliena azon tűnődött, hogy az élete hat évvel azelőtt más irányt vett, amikor esküt tett az apjának. Most pedig egy új korszak kezdődik – egy másik esküvel, amelyet egy férfinak tesz. Ritkán cselekedett bármit is a saját kedvéért. Ma reggel döbbenetes kivételt tett, Jancsival. Amikor felidézte, alig tudta elhinni. Olyan volt, mint egy álom vagy mint Jancsi fordulatos meséinek egyike, olyasmi, aminek semmi köze a való élethez. Soha nem fogja egy léleknek sem elmesélni. Csodás titok marad, amelyet dédelgetni fog magában, és néha-néha majd felidéz, mint a fösvény, aki elrejtett kincsét számolja az éj közepén.
Az eskühöz érkeztek. A pap végszavára Aliena így szólt:
– Alfréd, Tamás építőmester fia, férjemül veszlek, és esküszöm, hogy mindig hű leszek hozzád. – Amikor ezt kimondta, legszívesebben sírva fakadt volna.
Ezután Alfréd tett esküt Miközben beszélt, a tömeg széle felől halk moraj hallatszott, és egy-két ember hátrapillantott. Aliena elkapta Márta tekintetét, aki azt súgta:
– Ilona az!
A pap mérgesen ráncolta a szemöldökét, és így szólt:
– Alfréd és Aliena, most már házastársak vagytok Isten színe előtt, és legyen áldás...
Sohasem fejezte be a mondatot. Egy erős hang csendült fel Aliena mögül:
– Megátkozom ezt az esküvőt!
Ilona volt az.
A borzalom sóhaja szakadt fel a gyülekezetből. A pap megpróbálta folytatni.
– És legyen áldás... – Itt megállt, elsápadt, és a

kereszt jelét rajzolta a levegőbe.
Aliena megfordult. Ilona állt mögötte. A tömeg elhúzódott tőle. Egyik kezében egy élő kakast, a másikban egy hosszú kést tartott. Vér volt a késen, és vér spriccelt a madár elvágott torkából.
– Megátkozom ezt a házasságot bánattal! – mondta Ilona, és szavai megfagyasztották Aliena szívét – Megátkozom ezt a házasságot terméketlenséggel! – folytatta Ilona. – Megátkozom keserűséggel, gyűlölséggel, gyásszal és megbánással! Megátkozom nemzőképtelenséggel. – Ahogy ezt a szót kimondta, feldobta a véres kakast a levegőbe. Az emberek közül sokan felsikítottak és hátráltak. Aliena lába a földbe gyökerezett. A kakas vért fröcskölve átrepült a levegőn, és Alfrédhoz csapódott. Alfréd halálra váltán hátraugrott. A szörnyű állat a földre pottyant, még mindig folyt belőle a vér.
Mire az emberek felpillantottak, Ilona eltűnt.

Márta tiszta vászonlepedőket és egy új gyapjútakarót tett arra a nagy, tollas ágyra, amely valaha Ilonáé és Tamásé volt, és most Alfrédé és Alienáé lesz. Ilonát nem látták az esküvő óta. Az ünnepségen nem volt jó hangulat. Olyan volt, mint egy hideg napon rendezett batyubál: mindenki mogorván evett és ivott, csupán csak azért, mert semmi mást nem tudott tenni. Napnyugtával a vendégek mind szétszéledtek, anélkül, hogy akárcsak egyet is megeresztettek volna a szokásos durva tréfák közül az ifjú házasok nászéjszakájára vonatkozóan. Márta már a saját ágyacskájában feküdt a másik szobában. Richard visszatért Aliena kis házába, ami mostantól kezdve az övé lesz.
Alfréd arról beszélt, hogy a következő nyáron egy

kőházat épít maguknak. Ezzel dicsekedett Richardnak az ünnepség alatt.
– Lesz benne egy hálószoba, egy nagy ebédlő meg egy pince – mondta Ha János ezüstműves felesége meglátja, rögtön ugyanolyat akar majd. Hamarosan a város tehetős polgárai mind kőházat fognak építtetni.
– Csináltál már tervet? – kérdezte Richard, és Aliena kétkedést érzett ki szavaiból, bár ezt látszólag senki más nem vette észre.
– Van néhány rajzom az apámtól, amelyet tintával készített velumra. Az egyik az a ház, amit Aliena és William Hamleigh számára építettünk sok évvel ezelőtt. Abból fogok kiindulni.
Aliena undorodva fordult el tőlük. Hogyan lehet egy ember ilyen durva, hogy ezt megemlítse az ő esküvője napján? Alfréd egész délután hencegett, bort töltögetett, tréfálkozott, és huncut pillantásokat váltott a munkatársaival. Boldognak látszott.
Most az ágy szélén ült, és a csizmáját húzta le. Aliena kivette a szalagokat a hajából. Nem tudta, mire vélje Ilona átkát. Megdöbbentette, és el sem tudta képzelni, hogy mi játszódott le Ilona fejében, de nem rémült meg úgy tőle, mint a legtöbb ember.
Ezt Alfrédról nem lehetett elmondani. Amikor a lemészárolt kakas ráesett, úgyszólván csak makogni tudott. Richard rázta fel – a szó szoros értelmében: a zekéjénél fogva előre-hátra rángatta. Végül is Alfréd elég hamar visszanyerte a lélekjelenlétét, és azóta rémületének egyetlen jele hátbaveregetős, sörvedelős jókedvének fékezhetetlensége volt.
Aliena furcsán nyugodtnak érezte magát. Nem élvezte azt, amit tenni készült, de legalább nem kényszerítették rá, s bár lehet, hogy undorodni fog tőle, mégsem lesz megalázó. Csak egy férfi lesz jelen,

és senki más nem fogja figyelni.
Levetette a ruháját.
Alfréd megszólalt:
– Uramisten, ez aztán hosszú kés.
Aliena kicsatolta a szíjat, amely a kést a bal alkarjához erősítette, azután alsóingben bebújt az ágyba.
Alfréd végül levette a csizmáját. Lehúzta a nadrágját, és felállt. Buja pillantást vetett Alienára.
– Vedd le az alsóneműd! – mondta. – Jogom van rá, hogy lássam a feleségem csöcsét.
Aliena habozott. Nem szívesen vetkőzött meztelenre, de ostobaság lett volna megtagadni már az első dolgot, amit a férfi kér. Engedelmesen felült, és kibújt az alsóingéből, miközben vadul elnyomta annak az emlékét, hogy mennyire másképpen érzett, amikor ma reggel ugyanezt tette Jancsi kedvéért.
– Micsoda gyönyörű pár! – mondta Alfréd.
Odajött, megállt az ágy mellett, és megfogta Aliena jobb mellét. Hatalmas kezén durva volt a bőr, és a körme alatt piszok éktelenkedett. Túl erősen szorította meg. Összerándult. A férfi felnevetett, és elengedte. Hátralépett, levette a zekéjét, és egy kampóra akasztotta. Azután visszament az ágyhoz, és lehúzta a takarót a lányról.
Aliena nagyot nyelt. Sebezhetőnek érezte magát így, meztelenül; bőrét égette a férfi vizslató tekintete. Alfréd megszólalt:
– Istenemre, ez aztán szőrös! – Lenyúlt, és a lány lába közét tapogatta. Aliena megmerevedett, azután erővel megnyugtatta magát, és széttárta a combjait. – Jó kislány – szólt a férfi, és Alienába nyomta az egyik ujját. Fájt: száraz volt. Aliena egyszerűen nem értette – ma reggel, Jancsival nedves volt és síkos. Alfréd felmordult, és beljebb erőltette az ujját.

Aliena sírni szeretett volna. Tudta, hogy nem nagyon fogja élvezni a dolgot, de azt nem várta, hogy Alfréd ennyire érzéketlen legyen. Még meg sem csókolta. Nem szeret – gondolta a lány –, még csak nem is kedvel. Egy szép fiatal ló vagyok a számára, amelyet éppen meglovagolni készül. Az igazság az, hogy egy lóval jobban bánna: megveregetné és megsimogatná, hogy magához szoktassa, és szelíden beszélne hozzá, hogy megnyugtassa. Lenyelte a könnyeit. Én választottam – gondolta. Senki sem kényszerített, hogy hozzámenjek, úgyhogy most egyszerűen bele fogok törődni.
– Száraz, mint a fűrészpor – morogta Alfréd.
– Sajnálom! – suttogta Aliena.
Alfréd visszahúzta a kezét, kétszer ráköpött, és nyálát a lány lába közé dörzsölte. Aliena ezt iszonyatosan megalázónak érezte. Az ajkába harapott, és elfordította a fejét.
Alfréd széttárta a combjait. A lány behunyta a szemét, aztán kinyitotta, kényszerítette magát, hogy a férfira nézzen, miközben azt gondolta: Szokj hozzá, ezt fogod tenni életed hátralévő részében! Alfréd felmászott az ágyra, és Aliena lábai közé térdelt. Haragos kifejezés árnyéka suhant át az arcán. Egyik kezét a combjai közé téve feltárta őt, a másik becsúszott a takaró alá. Aliena látta, hogy a keze mozog a takaró alatt. Arcán a düh ránca elmélyült.
– Jézus Krisztus – mormolta a férfi. – Olyan élettelen vagy, teljesen lelankasztasz! Olyan, mintha egy hullával lennék együtt.
Annyira igazságtalan volt, hogy őt hibáztatja.
– Nem tudom, mit vársz tőlem – mondta Aliena a sírással küszködve.
– Vannak leányok, akik élvezik – válaszolt Alfréd.

Élvezik? – gondolta Aliena. Lehetetlen! Azután eszébe jutott, hogyan nyögdécselt és kiáltozott a gyönyörűségtől éppen aznap reggel. De az egész olyan volt, mintha annak, amit akkor tett, semmi köze nem volna ahhoz, amit most tesz. Ez őrültség. Felült. Alfréd dörzsölte magát az inge alatt.
– Hadd csináljam én! – mondta Aliena, és becsúsztatta kezét a férfi lába közé. Hímvesszője ernyedt és élettelen volt. Aliena nem tudta biztosan, hogy mit kell tennie vele. Gyengéden megszorította, azután megsimogatta az ujjai hegyével. Kutatón nézett a férfi arcába, hogy lássa a hatást. Alfréd egyszerűen csak dühösnek tűnt. Aliena folytatta, de hiába.
– Csináld erősebben! – szólt rá a férfi.
Aliena hevesebben kezdte dörzsölni. Puha maradt, de Alfréd úgy mozgatta a csípőjét, mintha élvezné. Ezen felbuzdulva, Aliena még erősebben folytatta. A férfi hirtelen felkiáltott a fájdalomtól, és elhúzódott tőle.
– Ostoba tehén! – hördült fel, és visszakézből arcul ütötte a lányt, akkora erővel, hogy az oldalára bukott.
Ott feküdt az ágyon, a fájdalomtól és félelemtől szűkölve.
– Semmire sem vagy jó, megátkoztak! – mondta Alfréd őrjöngve.
– Én megtettem, amit tudtam!
– Döglött pina vagy – köpött ki Alfréd. Megragadta a leányt a karjánál fogva, felrántotta, és lelökte az ágyról. Aliena a padlóra hintett szalmába zuhant. – Az a boszorkány Ilona akarta, hogy így történjék – mondta a férfi. Mindig gyűlölt engem.
Aliena átgurult a hasára, feltérdelt, és a férfira meredt. Az nem úgy festett, mint aki újra meg akarja ütni. Már nem volt dühös, csak keserű.
– Maradj csak ott! – mondta. – Semmit sem érsz

nekem mint feleség, úgyhogy maradj csak az ágyamon kívül! Lehetsz kutya, és alhatsz a földön. Megállt. – Nem bírom elviselni, ahogy rám nézel – mondta, és a hangjában riadtság csengett. Szemével a gyertyát kutatta, megtalálta, és egy fújással eloltotta, de közben leverte a földre.
Aliena mozdulatlan maradt a sötétben. Hallotta, hogy Alfréd mozog az ágyon, lefekszik, magára húzza a takarót, és elrendezi a párnákat. Szinte lélegzetet sem mert venni. A férfi sokáig nyugtalanul hányta-vetette magát az ágyban, de nem kelt újra fel, és Alienához sem beszélt. Végül elcsendesedett, és a lélegzése egyenletessé vált. Amikor Aliena megbizonyosodott róla, hogy alszik, átmászott a szobán, óvatosan, hogy a szalma ne zizegjen, és megtalálta az utat a sarokba. Összegömbölyödött, és teljesen éberen feküdt ott. Végül sírva fakadt. Megpróbált nem sírni, mert félt, hogy felébreszti Alfrédot, de nem tudta a könnyeit visszatartani – fojtottan zokogott. Ha a zaj felébresztette is a férfit, ennek semmi jelét nem adta. Aliena ott maradt a szalmán a sarokban, halkan pityergett, míg végül álomba suta magát

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Aliena végigbetegeskedte a telet.
Minden éjjel rosszul aludt: a köpenyébe burkolózva, a földön, Alfréd ágyának a lábánál, napközben pedig reménytelen kimerültség tartotta hatalmában. Gyakran volt hányingere, úgyhogy nagyon keveset evett, ennek ellenére úgy érezte, hogy hízik: biztos volt benne, hogy a melle és a csípője megerősödött, a dereka pedig megvastagodott.
Neki kellett volna Alfréd házát vezetnie, valójában

azonban a legtöbb munkát Márta végezte el. Szomorú együttesben éltek ott hárman. Márta sohasem szerette a bátyját, Aliena pedig szenvedélyesen gyűlölte, úgyhogy nem volt meglepő, hogy Alfréd annyi időt töltött távol a háztól, amennyit csak bírt: napközben a munkában, esténként a sörházban. Márta és Aliena ennivalót vásároltak, majd lelkesedés nélkül megfőzték, esténként pedig rutáit varrtak. Aliena alig várta a tavaszt, amikor újra elég meleg lesz ahhoz, hogy meglátogassa titkos tisztását vasárnap délutánonként. Ott békében heverészhet, és álmodozhat Jancsiról.

Eközben Richard jelentette számára a vigasztalást. Volt egy tüzes fekete ménje, egy új kardja meg egy fegyverhordozója egy pónival, s újra István király oldalán harcolt, igaz, megcsappant kísérettel. A háború az új esztendőben is folytatódon. Maud elmenekült Oxford várából, s ismét kisiklott István keze közül, a bátyja, Robert gloucesteri gróf pedig visszafoglalta Warehamet, úgyhogy minden maradt a régiben: mindkét fél nyert egy keveset, majd el is veszítette. De Aliena teljesítette a fogadalmát, és ha semmi másban, ebben megelégedést találhatott.

Az év első hetében Márta, életében először, vérezni kezdett. Aliena füvekből és mézből forró italt készített neki, hogy enyhítse a görcseit, válaszolt a kérdéseire, amelyeket a nők eme átkával kapcsolatban feltett, és nekifogott, hogy megkeresse a rongyosdobozt, amelyet saját vérzéseire tartott. De a dobozt sehol nem találta, és végül ráeszmélt, hogy nem hozta el a régi házból, amikor férjhez ment.

Annak viszont már három hónapja.

Tehát már három hónapja nem vérzett.

Az esküvője napja óta.

Azóta, hogy Jancsival szeretkezett.
Otthagyta Mártát, aki a konyhában, a tűz előtt ült, szopogatta mézes italát és melengette lábujjait, s átment a városon a régi házához. Richard nem volt otthon, de Alienának volt kulcsa. Minden nehézség nélkül megtalálta a dobozt, de nem fordult rögtön vissza. Leült a hideg kandalló mellé köpenyébe burkolózva, és mélyen elgondolkodott.
Szent Mihály-napon ment hozzá Alfrédhoz. Most már túljártak a karácsonyon. Ez negyedesztendőnyi idő. Három újhold telt meg azóta. Háromszor kellett volna véreznie. A rongyosdoboza azonban ott hevert a felső polcon, a kis fenőkő mellett, amelyet Richard a konyhakések élesítésére használt. Most az ölében tartotta a dobozt. Egyik ujját végighúzta az érdes fán. Az ujja bepiszkolódott. A dobozt por fedte.
A legszörnyűbb az volt, hogy sohasem szeretkezett Alfréddal.
Az után a rettenetes első éjszaka után Alfréd háromszor próbálkozott újra: egyszer a következő éjjel, azután egy héttel később, majd egy hónap múlva, amikor fölöttébb részegen jött haza. De mindig teljesen tehetetlen volt. Eleinte Aliena bátorította, kötelességtudatból. De a férfit az újabb kudarcok mindjobban felbőszítették, és Aliena rettegett tőle. Biztosabbnak látszott, ha kitér az útjából, olyan ruhákat hord, amelyek nem keltik fel az érdeklődését, gondoskodik róla, hogy sohase lássa őt levetkőzni, és hagyja, hogy elfeledkezzék az egészről. Most azon törte a fejét, hogy talán többször kellett volna próbálkoznia. Valójában azonban tudta, hogy ez nem változtatott volna a helyzeten. Reménytelen volt. Nem tudta pontosan, hogy miért – talán Ilona átka tette, talán Alfréd egyszerűen puha pucájú vagy talán Jancsi

emléke miatt volt így –, de biztosan érezte, hogy Alfréd most már sohasem szeretkezne vele.
Tehát meg kell tudnia, hogy a gyerek nem az övé.
Kétségbeesetten bámulta a kihűlt hamut Richard kandallójában, és azon töprengett, hogy miért kell neki mindig ilyen szerencsétlennek lennie. Megpróbálja a legjobbat kihozni egy rossz házasságból, és akkor az a balszerencse éri, hogy egy másik férfitól terhes egyetlen szerelmes együttlét után.
Az önsajnálatnak semmi értelme nem volt. El kellett döntenie, hogy mit tegyen.
Rátette a kezét a hasára. Most már tudta, hogy miért hízott meg, hogy miért volt állandóan hányingere, s miért volt örökké olyan fáradt. Egy kis ember volt ön belül. Elmosolyodott magában. Milyen csodálatos lesz gyereket szülni.
Megrázta a fejét. Egyáltalán nem lesz csodálatos. Alfréd őrjöngeni fog, mint egy bika. Nem lehet kiszámítani, hogy mit fog tenni – megöli őt, kidobja, megöli a babát... Hirtelen rettenetes előérzete támadt: Alfréd úgy próbál majd ártani a meg sem született magzatnak, hogy őt hasba rúgja. Megtörölte a szemöldökét, elöntötte a hideg veríték.
Nem mondom meg neki – gondolta.
De vajon titokban tudja-e tartani a terhességét? Talán. Már eddig is szokása volt, hogy alaktalan, bő ruhákat hordjon. Lehet, hogy nem lesz nagyon nagy a hasa – vannak nők, akik alig híznak meg. Alfréd volt minden férfi közül a legrosszabb megfigyelő. Semmi kétség, a bölcsebb asszonyok a városban rá fognak jönni, de talán bízhat bennük, hogy magukban tartják a dolgot, vagy legalábbis a férfinépnek nem fecsegnek róla. Igen, határozott, könnyen elképzelhető, hogy titokban tarthatja Alfréd előtt addig, amíg a baba megszületik.

És aztán? Nos, legalább addigra a kis csöppség biztonságban a világra jön. Alfréd nem ölheti meg úgy, hogy megrúgja Alienát. Azt persze tudni fogja, hogy a gyermek nem az övé. Biztos, hogy gyűlölni fogja szegénykét, hiszen férfiasságán lemoshatatlan folt esik. Minden poklok kínjával kell majd fizetnie érte.
Aliena képtelen volt a távoli jövőt átgondolni. Csupán a következő hat hónapra tudta kiválasztani a legbiztosabbnak tetsző utat. Közben majd megpróbálja kitalálni, mit tegyen azután, hogy a gyermek megszületett.
Vajon fiú-e vagy leány? – töprengett.
Felállt a dobozával, hogy Márta első havivérzéséhez tiszta rongyokat vigyen. Szánlak, Márta – gondolta elcsigázottan –, mindez még előtted áll.

Fülöp azzal töltötte a telet, hogy a bajain rágódott.
Elborzasztotta Ilona pogány átka, amelyet egy templom előcsarnokában mondott ki, istentisztelet alatt. Fülöp lelkében már semmi kétség nem élt afelől, hogy az asszony boszorkány. Csak a saját ostobaságát bánta, amiért valaha is megbocsátotta neki azt a vétket, amelyet sok-sok évvel ezelőtt Szent Benedek Szabályzatával szemben elkövetett. Tudnia kellett volna, hogy egy asszony, aki képes ilyesmire, sohasem fogja igazán megbánni a bűnét. Azért az egész iszonyatos ügynek megvolt az a boldogító következménye, hogy Ilona ismét elhagyta Kingsbridge-t, és azóta nem látták. Fülöp buzgón remélte, hogy sohasem fog visszatérni.
Aliena szemmel láthatóan boldogtalan volt Alfréddal, bár Fülöp nem hitte, hogy ennek az átok az oka. A perjel semmit nem tudott a házaséletről, de azt ki tudta találni, hogy egy olyan világos fejű, értelmes és élénk

személyiség, mint Aliena, csak boldogtalan lehet, ha olyan lassú gondolkodású és szűk látókörű emberrel kell együtt élnie, mint Alfréd.
Alienának, természetesen, Jancsihoz kellett volna mennie. Fülöp most már látta ezt, és bűntudatot érzett, amiért annyira ragaszkodott Jancsival kapcsolatos terveihez, hogy nem vette észre, mire van a fiúnak valójában szüksége. Jancsinak nem való a kolostori élet, és Fülöp hibát követett el, amikor belekényszerítette. Most Jancsi sziporkázó elméje és tettvágya elveszett Kingsbridge számára.
Úgy látszott, hogy a gyapjúvásár tragédiája óta műiden balul üt ki. A perjelség jobban eladósodott, mint valaha. Fülöp elküldte az építőmunkások felét, mert már nem volt pénze, hogy fizesse őket. A város lakóinak száma ezért lecsökkent, a vasárnapi vásár szinte jelentéktelenné zsugorodott, és Fülöp bérleti díjakból származó jövedelme igencsak megcsappant. Kingsbridge mintha lefelé haladt volna egy lejtőn.
A bajok gyökere a városlakók hangulatában rejlett. Bár újjáépítették a házaikat, és újra kötöttek kisebb-nagyobb üzleteket, nem bíztak a jövőben. Bármit terveztek, bármit építettek, William Hamleigh egy nap alatt eltörölheti a föld színéről, ha úgy határoz, hogy újra támad. Ez a rejtett bizonytalanság ott érződött mindenki gondolkodásában, és megbénított minden vállalkozást.
Végül is Fülöp rájött, hogy tennie kell valamit, hogy megállítsa a hanyatlást. Olyan lépésre volna szükség, amely tudtára adná az egész világnak, de főleg a város lakóinak, hogy Kingsbridge leküzdi a bajt. Sok órát töltött imával és meditációval, hogy megpróbálja eldönteni, mi is legyen ez a lépés.
Igazából valamilyen csodatételre volna szüksége. Ha

Szent Adolphus csontjai kigyógyítanának egy hercegnőt a pestisből, vagy egy sós vizű kútból édesvizet fakasztanának, az emberek özönlenének Kingsbridge-be, zarándoklatra. De a szent évek óta nem tett egyetlen csodát sem. Fülöpben néha felmerült, vajon nem lehetséges-e, hogy az ő merev, gyakorlatias módszerei, amelyekkel a perjelséget irányítja, nem tetszenek a szentnek. Úgy látszott ugyanis, hogy sokkal gyakrabban történnek csodák olyan helyeken, ahol a vezetés kevésbé józan, és a légkör vallásos buzgalomtól, ha ugyan nem mindent átható hisztériától terhes. De Fülöpöt egy sokkal földhözragadtabb iskolában nevelték. Péter atya, első rendházának apátja, gyakran mondta: „Imádkozz csodákért, de ültess káposztát!”
Kingsbridge életének és erejének jelképe a katedrális volt. Ha egy csoda folytán be lehetne fejezni! Egyszer egész éjszaka egy ilyen csodáért imádkozott, de reggel a szentélyen még mindig nem volt tető, és még mindig ki volt szolgáltatva az időjárás viszontagságainak, magas falai pedig, ott, ahol majd a kereszthajó falaival találkoznak, változatlanul töredezett szélűek voltak.
Fülöp még nem fogadott fel újabb építőmestert. Megdöbbent, amikor megtudta, hogy mennyi bért követelnek. Sohasem tudatosult benne, hogy mennyire olcsó volt Tamás. Egyébként Alfréd minden különösebb nehézség nélkül irányította a létszámban megcsappant munkaerőt. Nagyon mogorva lett a házassága óta, mint az az ember, aki számos vetélytársat legyőz, hogy ő legyen a király, azután pedig rádöbben, hogy a királyság fárasztó teher. De ellentmondást nem tűrő és határozott volt, és az emberek tisztelték.

Tamás azonban olyan űrt hagyott maga után, melyet nem lehetett betölteni. Fülöp nem csak mint építőmestert nélkülözte Tamást... Tamást érdekelte, hogy miért kellett a templomokat inkább így építeni, mint másképpen, és Fülöpnek élvezetet okozott, ha megoszthatta vele a gondolatait arról, hogy mitől állnak egyes épületek szilárdan, míg mások összeomlanak. Tamás nem volt különösebben vallásos, de esetenként olyan kérdéseket tett fel Fülöpnek a teológiával kapcsolatban, amelyek azt mutatták, hogy a valláshoz is ugyanolyan mélyenható eszességgel közelített, mint az építészethez. Tamás esze többé-kevésbé felért Fülöp eszével. A perjel úgy tudott beszélgetni vele, hogy nem kellett leereszkednie. Túlságosan kevés ilyen ember akadt Fülöp életében. Azelőtt Jancsi volt az egyik – fiatalsága ellenére –, Aliena a másik, de ő beleveszett szomorú házasságába. Fehérhajú Cutbertus már öregedett, Milius pénztárnok pedig szinte mindig távol volt a perjelségtől, járta a birkatenyésztőket, számlálta a holdakat, az anyajuhokat és a gyapjúval teli zsákokat Egy élénk és dolgos perjelség egy katedrálissal megkoronázott virágzó városba idővel tudósokat vonz majd, ahogy egy győztes hadsereg vonzza a harcos férfiakat. Fülöp nagyon várta ezt az időt, ami azonban sohasem fog elkövetkezni, hacsak nem talál valami módot arra, hogy újra felpezsdítse a várost.
– Enyhe tél volt az idei – mondta egy reggelen, röviddel karácsony után Alfréd. – A szokásosnál korábban nekifoghatunk.
Ez megindította Fülöp gondolatait. A boltozatot megépítik azon a nyáron. Amikor elkészül, használhatóvá válik a szentély, és Kingsbridge nem lesz többé katedrális-város katedrális nélkül. A

szentély egy templom legfontosabb része. A magas oltárt és a szent ereklyéket a távoli, keleti végen helyezték el, melyet presbitériumnak neveztek, és a legtöbb istentiszteletet a kórusban tartották, ahol a szerzetesek ültek. Csak vasárnaponként és szent ünnepeken használták a templom többi részét. Amint felszentelik a szentélyt, az, ami addig építési terület volt, templommá válik, ha befejezetlen templommá is.
Kár, hogy majdnem egy évig kell még erre várniuk. Alfréd megígérte, hogy megépíti a boltozatot, mire az építési idény véget ér, és az idény általában novemberben szokott befejeződni, az időjárástól függően. Amikor Alfréd azt mondta, hogy korán tud majd kezdeni, Fülöp azon kezdte törni a fejét, hogy vajon végezni is korán tud-e. Mindenki elámulna, ha a templomot meg lehetne nyitni még ezen a nyáron. Ez lehetne az a lépés, az a csoda, amelyet annyit keresett, valami, ami az egész grófságot meglepné, és fennen hirdetné, hogy Kingsbridge-t nem lehet hosszú időre megalázni.
– Pünkösdre be tudod fejezni? – kérdezte Fülöp izgatottan. Alfréd a fogai közt szívta be a levegőt, és bizonytalannak látszott.
– A boltozat elkészítése mind közt a legtöbb szakértelmet igénylő munka mondta. – Nem szabad siettetni és nem hagyhatjuk, hogy inasok csinálják.
Az apja igennel vagy nemmel válaszolt volna – gondolta Fülöp ingerlékenyen, így szólt:
– Tegyük fel, hogy több munkást tudok adni neked – szerzeteseket. Ez mennyit segítene?
– Csak keveset. Valójában több kőművesre van szükségünk.
– Egyet-kettőt esetleg még tudok szerezni – válaszolta hirtelen Fülöp. Az enyhe tél korai birkanyírást jelent,

így reménykedhetett abban, hogy a szokásosnál korábban megkezdheti a gyapjú árusítását.
– Nem tudom. – Alfréd még mindig kételkedni látszott.
– S ha jutalmat ajánlok fel a kőműveseknek? – kérdezte Fülöp. – Külön egyheti bért, ha a boltozat pünkösd vasárnapjára elkészül.
– Ilyenről még sohasem hallottam – szólt Alfréd olyan tekintettel, mintha illetlen ajánlatot tettek volna neki.
– Nos, mindennél van egy első alkalom – válaszolt Fülöp zsémbesen. Alfréd aggályoskodása kezdte idegesíteni. – Mit szólsz hozzá?
– Erre én nem tudok igent vagy nemet mondani – mondta Alfréd egykedvűen. – Az emberek elé viszem a dolgot.
– Ma? – kérdezte türelmetlenül Fülöp.
– Ma.
Fülöpnek be kellett érnie ennyivel.

William Hamleigh és lovagjai éppen egy gyapjúval teli zsákokkal magasan megrakott ökrös szekér nyomában érkeztek meg Waleran püspök palotájába. Megkezdődött a birkanyírás. Akárcsak William, Waleran is a múlt évi áron vásárolt gyapjút a gazdáktól, és remélte, hogy ismét busás haszonnal adja majd tovább. Egyiküknek sem okozott sok gondot, hogy bérlőiket arra kényszerítsék, nekik adják el a gyapjút. Azt a néhány parasztot, aki dacolt a szabállyal, kilakoltatták, a tanyáját felégették – ezek után nem volt több lázadó.
Ahogy William átment a kapun, felpillantott a dombra. A püspök várának félbehagyott bástyái már hét éve ott álltak azon a dombon, örök emlékeztetőül arra, hogyan járt túl Fülöp perjel Waleran eszén.
Ha Waleran learatja majd a gyapjúkereskedelem

gyümölcseit, feltehetően újra hozzáfog az építkezéshez. A jó öreg Henrik király idején egy püspöknek nem volt szüksége több védelemre, mint amit egy facölöpökből összeállított, gyenge kerítés és egy kis árok jelentett, amely egyébként ezt a palotát is körülvette. Most, a polgárháború öt éve után olyan emberek, akik még csak grófok vagy püspökök sem voltak, félelmetes várakat építettek.
Walerannak jól mennek a dolgai – gondolta William keserűen –, amikor az istállónál leszállt a lóról. Waleran hű maradt Henrikhez, Winchester püspökéhez, ahányszor csak Henrik átpártolt, átpártolt ő is, és ennek eredményeképpen Henrik egyik legközelebbi szövetségese lett. Az évek során Walerant gazdaggá tette a javadalmak és kiváltságok folyamatos áramlása, és kétszer is járt Rómában.
William nem volt ilyen szerencsés – innen fakadt a keserűsége. Annak ellenére, hogy kitartott Waleran mellett minden egyes alkalommal, amikor megváltoztatta hűségesküjét, és annak ellenére, hogy óriási hadsereget biztosított mindkét fél számára a polgárháború idején, még mindig nem volt hivatalosan Shiring grófja. Ezen tépelődött, amikor a harc elcsendesedett, és úgy feldühödött rajta, hogy elhatározta, szembenéz Walerannal.
Felment a lépcsőn a csarnok bejáratáig, nyomában Valterral és a többi lovaggal. Az ajtón belül őrséget álló szolga fegyvert viselt, ami újabb jele volt annak, hogy milyen idők járnak. Waleran püspök egy nagy székben ült a szoba közepén, s mint mindig, csontos karja és lába most is szanaszét vetve, mintha csak rendetlenül odadobták volna. Az immáron főesperes Balduin állt mellette; testtartása azt sugallta, hogy valószínűleg utasításokra vár. Waleran a tűzbe bámult, mélyen a

gondolataiba merülve, de rögtön felkapta a fejét William közeledtére.
Williamet ismerős utálat töltötte el, amint üdvözölte Walerant, és leült. Waleran puha, keskeny kezétől, sima fekete hajától, halottfehér bőrétől és fakó, rosszindulatú szemétől mindig lúdbőrös lett a háta. Ebben az emberben minden megvolt, amit William gyűlölt: a fondorlatos észjárás, a testi gyengeség, az önteltség és az okosság.
William tudta, hogy Waleran körülbelül ugyanúgy érez vele kapcsolatban. Waleran sohasem volt képes maradéktalanul palástolni ellenszenvét, mely mindig elfogta, amikor William besétált. Felegyenesedett, összefonta a karját, ajka lebiggyedt, és enyhén összeráncolta a szemöldökét. Egészében úgy festett, mintha kínzó gyomorfájás gyötörné.
Egy ideig a háborúról beszéltek. Merev, kínos társalgás volt, és William megkönnyebbült, amikor félbeszakította egy hírnök, aki egy pergamentekercsre írt és viasszal lepecsételt levelet hozott. Waleran kiküldte a hírnököt a konyhába, hogy egyen valamit. A levelet nem nyitotta fel.
William megragadta az alkalmat, hogy másra terelje a szót.
– Nem azért jöttem ide, hogy ütközetekről cseréljünk híreket Azért jöttem, hogy a tudtodra adjam, elfogyott a türelmem.
Waleran felhúzta a szemöldökét, de nem szólt semmit. Kellemetlen témákra némaság volt a válasza. William folytatta.
– Immár csaknem három éve, hogy atyám meghalt, de a király még mindig nem szentesítette grófi címemet. Ez vérlázító!
– A legmesszebbmenőleg egyetértek – mondta

Waleran közönyösen. A levéllel játszadozott, megvizsgálta a pecsétet, a szalaggal babrált.
– Akkor jó – szólt William –, mert valamit csinálni kell ezzel kapcsolatban.
– Kedves Williamem, én nem tudlak gróffá tenni.
William előre tudta, hogy Waleran ezt a pózt fogja felvenni, és eltökélte, hogy nem hagyja lerázni magát.
– Téged meghallgat a király bátyja.
– De hát mit mondjak neki? Hogy William Hamleigh derekasan szolgálta a királyt? Ha ez igaz, a király tudja, ha nem, akkor azt is tudja.
William logikában nem volt Waleran méltó ellenfele, úgyhogy az érveket egyszerűen figyelmen kívül hagyta.
– Ezzel tartozol nekem, Waleran Bigod!
Waleran kissé haragosnak tűnt. A levéllel Williamre mutatott.
– Semmivel sem tartozom neked. Mindig a saját céljaidat szolgáltad, még akkor is, amikor azt tetted, amit én akartam. Semmiféle hálából következő adósság nem létezik közöttünk.
– Azt mondom neked, hogy nem vagyok hajlandó tovább várni!
– Mit fogsz tenni? – kérdezte Waleran árnyalatnyi gúnnyal.
– Nos, először is meglátogatom Henrik püspököt magam.
– És?
– Azt fogom mondani neki, hogy a kéréseim nálad süket fülekre találtak, következésképpen átallok Maud imperatrix oldalára. – Williamnek elégtételül szolgált, amikor látta, hogy Waleran arckifejezése megváltozik: egy árnyalattal sápadtabb lesz, és kissé meglepettnek látszik.

– Újra átállsz? – kérdezte Waleran hitetlenkedve.
– Mindössze eggyel többször, mint te – válaszolta William keményen. Waleran dölyfös közömbössége némileg megrendült. Előrehaladását nagymértékben segítette, hogy képes volt Williamet és a lovagjait mindig arra az oldalra állítani, amelyet Henrik püspök az adott pillanatban előnyösnek látott. Nagy csapás volna, ha William hirtelen függetlenítené magát – bár nem végzetes csapás. William Waleran arcát tanulmányozta, míg a püspök a fenyegetésen tűnődött. Tudott a másik gondolataiban olvasni: az járt a püspök fejében, hogy szeretné megtartani őt a király hűségén, de nem tudta, mennyi erőfeszítést fektessen bele.
Hogy időt nyerjen, feltörte a pecsétet a levélen, és kigöngyölítette a pergament. Miközben olvasott, a harag halvány pírja jelent meg falfehér arcán.
– Átok erre az emberre! – sziszegte.
– Mi történt? – kérdezte William. Waleran odanyújtotta a levelet.
William elvette tőle, és mereven nézte a betűket: „A legszentségesebb kegyelmes püspöknek...” Waleran kikapta a kezéből. William lassú olvasása türelmetlenné tette.
– Fülöp perjeltől jött – mondta. – Arról értesít, hogy az új katedrális szentélye elkészül pünkösd vasárnapjára, és van képe megkérni, hogy vegyek részt az istentiszteleten.
William meglepődött.
– Ez hogyan sikerült neki? Tudomásom szerint a munkásai felét szélnek eresztette!
Waleran a fejét ingatta.
– Nem számít, hogy mi történik, úgy látszik, mindig talpra áll. – Eltűnődve nézett Williamre. – Téged, persze gyűlöl. Szerinte te vagy a megtestesült ördög.

William azon töprengett, hogy mi játszódhat le Waleran csavaros elméjében.
– És aztán? – kérdezte.
– Meglehetős csapás volna Fülöp számára, ha pünkösd vasárnapján szentesítenék a grófi címed.
– Ezt nem a kedvemért tennéd, hanem azért, hogy Fülöpöt ingereld mondta William mogorván, de valójában elöntötte a remény.
– Én egyáltalán nem tudom megtenni – szólt Waleran. – De majd beszélek Henrik püspökkel. – Várakozón nézett Williamre.
William habozott. Végül vonakodva azt mormogta:
– Köszönöm!

A tavasz hideg és lehangoló volt abban az évben, és pünkösd vasárnapjának reggelén esett az eső. Aliena éjszaka arra ébredt, hogy szaggat a háta, és időről időre még most is elővette a hasogató fájdalom. A hideg konyhában ült, és Márta haját fonta a templomba indulás előtt, miközben Alfréd fehér kenyérből, túróból és erős sörből álló bőséges reggelijét fogyasztotta. Egy különösen éles szúrás a hátában arra kényszerítette, hogy abbahagyja, amit csinál, és a fájdalomtól összegörnyedve egy percre felálljon. Márta észrevette, és ezt kérdezte:
– Mi baj van?
– Fáj a hátam – mondta Aliena kurtán. Nem akarta megbeszélni vele a dolgot, hiszen az oka nyilván az volt, hogy a földön aludt a huzatos hátsó szobában, erről pedig senki, még Márta sem tudott.
Márta felállt, és kivett a tűzből egy forró követ. Aliena leült. Márta becsavarta a követ egy öreg, megperzselődött bőrdarabba, és Aliena hátához tartotta. A kő nyomban enyhített a fájdalmán. Márta fonni kezdte Aliena haját, mely újra megnőtt, és ismét sötét csigák zabolátlan tömege volt. Aliena megnyugvást érzett.
Ő és Márta egészen közel kerültek egymáshoz, amióta Ilona elment. Szegény Márta! Elveszítette az édesanyját, azután a mostohaanyját is. Aliena gyenge anyapótléknak érezte magát. Különben is, mindössze tíz évvel volt öregebb, mint Márta. Valójában az idősebb nővér szerepét játszotta. Bármilyen furcsa volt is, Mártának a legjobban a mostohabátyja, Jancsi hiányzott.
De hát Jancsi mindenkinek hiányzott.
Aliena azon gondolkodott, hogy vajon hol lehet most.

Talán egészen közel van, Gloucesterben vagy Salisburyben dolgozik egy katedrálison. Valószínűbb azonban, hogy Normandiába ment. De lehet sokkal távolabb is: Párizsban, Rómában, Jeruzsálemben vagy Egyiptomban. Felidézte magában azokat a történeteket, amelyeket a zarándokok meséltek az efféle távoli helyekről, és látta Jancsit egy homoksivatagban, amint a vakító napsütésben köveket farag egy szaracén erődhöz. Vajon gondol-e most őrá?

Töprengését a kintről felhangzó lódobogás szakította meg, és egy perccel később öccse, Richard sétált be, kötőféken vezetve a lovát, ő is, a lova is csuromvizesek és nyakig sárosak voltak. Aliena levett a tűzről egy kis forró vizet, hogy öccse megmoshassa a kezét és az arcát, Márta pedig kivezette a lovat a hátsó udvarba. Aliena kenyeret és hideg marhasültet tett a konyhaasztalra, és kitöltött Richardnak egy korsó sört.

Alfréd megkérdezte:

– Milyen hírek vannak a háborúról?

Richard megszárította az arcát egy ronggyal, és leült a reggelijéhez.

– Wiltonnál legyőztek bennünket – mondta.

– Istvánt elfogták?

– Nem, elmenekült, ahogy Maud is elmenekült Oxfordból. Most István Winchesterben, Maud pedig Bristolban van, mindketten a sebeiket nyalogatják, és igyekeznek megerősíteni a hatalmukat azokon a területeken, amelyeket az ellenőrzésük alatt tartanak.

Úgy látszik, a hírek mindig egyformák – gondolta Aliena. Az egyik vagy mindkét fél arat egy-két kisebb győzelmet, vagy elszenved egy-két kisebb vereséget, de egy csöppnyi kilátás sincs arra, hogy a háború

véget érjen.
Richard ránézett, majd közölte:
– Hízol.
Aliena bólintott, és nem szólt semmit. Nyolc hónapos terhes volt, de senki sem tudott róla. Szerencsésen alakult, hogy az időjárás hideg maradt, úgyhogy továbbra is viselhette a többrétegű, bő, téli ruhát, mely elfedi alakját. Néhány hét múlva megszületik a gyermek, és kiderül az igazság. Még mindig semmi elképzelése nem volt, hogy akkor mit fog tenni.
Megkondult a harang, hogy istentiszteletre hívja a város lakóit. Alfréd felhúzta a csizmáját, és várakozóan nézett Alienára.
– Nem hiszem, hogy el tudok menni – mondta a leány.
– Rettenetesen érzem magam.
Alfréd közömbösen megrántotta a vállát, és Aliena öccséhez fordult.
– Neked el kell jönnöd, Richard. Mindenki ott lesz ma – ez az első istentisztelet az új templomban.
Richard meglepődött.
– Már fent van a mennyezet? Azt hittem, eltart a munka az év végéig.
– Siettünk vele. Fülöp perjel egyheti különbért ajánlott fel az embereknek, ha mára be tudják fejezni. Elképesztő, hogy mennyivel gyorsabban dolgoztak. De még így is éppen csak hogy sikerült – ma reggel szedtük le a zsaluzást.
– Ezt látnom kell! – mondta Richard. Betömte az utolsó falat kenyeret és marhahúst a szájába, és felállt.
Márta megkérdezte Alienától:
– Akarod, hogy veled maradjak?
– Nem, köszönöm. Jól vagyok. Csak menj! Lefekszem egy kicsit.
Mindhárman magukra terítették a köpenyüket, és

kimentek. Aliena bement a hátsó szobába, és magával vitte a bőrbe burkolt forró követ. Lefeküdt Alfréd ágyára a kővel a dereka alatt. Házassága óta rettenetesen fásult lett. Korábban háztartást vezetett, és a grófság legsikeresebb gyapjúkereskedője volt. Most még az is nehezére esett, hogy Alfrédot ellássa, bár semmi más tennivalója nem akadt.
Egy darabig ott feküdt, sajnálta magát, és azt kívánta, bárcsak el tudna aludni. Hirtelen érezte, hogy valami meleg lé csordogál végig a combján. Megdöbbent. Majdnem olyan volt, mintha vizelne, de nem így történt, és egy pillanattal később a csordogálás áradattá változott. Felegyenesedett, mint a cövek. Már tudta, hogy mit is jelent ez. Megindult a magzatvíz. A gyermek útban van.
Megrémült. Segítségre volna szüksége, A szomszédját hívta, olyan hangosan, ahogy csak bírta.
– Mildred! Mildred, gyere ide! – Azután eszébe jutott, hogy egy lélek sincs otthon, mindenki elment a templomba.
A magzatvíz folyása lelassult, de Alfréd ágya úszott. Szörnyű dühös lesz, gondolta Aliena félelemmel eltelve. Azután ráeszmélt, hogy Alfréd mindenképpen szörnyű dühös lesz, hiszen tudni fogja, hogy a csecsemő nem az ő gyereke.
– Ó, Istenem, mit tegyek?! – fohászkodott.
A hátába újra belehasított a fájdalom, és rájött, hogy nyilván ez az, amit vajúdásnak neveznek. Elfeledkezett Alfrédról. Mindjárt szülni fog. Túlságosan meg volt rémülve ahhoz, hogy egyedül végigcsinálja. Azt akarta, hogy valaki segítsen neki. Úgy döntött, hogy elmegy a templomba.
Leemelte lábát az ágyról. Újabb görcs fogta el, megállt, az arcát eltorzította a fájdalom, amíg a fájás el

nem múlt. Akkor leszállt az ágyról, és kiment a házból. Az agya zakatolt, ahogy végigtántorgott a sáros utcán. Amikor a kolostor kapujához ért, újra rátört a fájás. Muszáj volt a falnak támaszkodnia, és a fogát csikorgatnia, amíg el nem múlt. Azután bement a kolostorudvarra.
A város lakóinak zöme a szentély magas és a két oldalhajó alacsonyabb alagútjaiban zsúfolódott össze. Az oltár a szentély távolabbi végén állt. Az új templomnak sajátságos volt a külseje: a legömbölyített kőmennyezet fölé majd egy háromszögletű fatető kerül, most azonban még védtelennek tűnt, mint egy kopasz ember kalap nélkül. A gyülekezet Alienának háttal állt.
Miközben a katedrális felé tántorgott, a püspök, Waleran Bigod felállt, hogy beszédet mondjon. Aliena mintegy rémálomban látta, hogy William Hamleigh áll mellette. Waleran püspök szavai áthatoltak a kínjain, „...nagy büszkeség és öröm, hogy bejelenthetem nektek: király urunk William úrnak a Shiring grófja címet adományozta.”
Fájdalma és félelme ellenére elborzadt, amikor ezt meghallotta. Hat éven át, azóta a rettenetes nap óta, amikor apját a winchesteri börtönben megpillantotta, annak szentelte az életét, hogy visszaszerezze a családi vagyont. Ő és Richard túléltek rablókat és megbecstelenítőket, tűzvészt és polgárháborút. Számtalanszor érezte úgy, hogy a jutalom karnyújtásnyira van. Most azonban minden elveszett.
A gyülekezet dühösen felmordult. Mindannyian szenvedtek már William kezétől, és életüket még mindig beárnyékolta a tőle való félelem. Nem tette őket boldoggá, hogy a király, akinek őket kellett volna oltalmaznia, kitünteti őt. Aliena szemével Richardot

kereste, hogy lássa, miképpen fogadja a végső csapást, de nem tudta felfedezni a tömegben.
Fülöp perjel villámló tekintettel állt fel, és belefogott a hálaadó énekbe. A gyülekezet kelletlenül énekelni kezdett. Aliena egy oszlophoz támaszkodott, amikor újabb fájás teperte le. A tömeg utolsó soraiban állt, úgyhogy senki nem vette észre. A rossz hír valahogy megnyugtatta. Én csak szülök gondolta –, ez mindennap megesik. Egyszerűen meg kell találnom Mártát és Richardot, ők majd mindenről gondoskodnak.
Amikor a fájdalom elmúlt, átfúrta magát a gyülekezeten, hogy megkeresse Mártát. Egy csoport nő állt az északi hajó alagútjában, feléjük vette az útját Az emberek kíváncsian pillantottak rá, de figyelmüket elterelte valami más: egy furcsa, morajláshoz hasonló zaj. Először alig lehetett az énekléstől megkülönböztetni, de az ének gyorsan elhalt, amint a morajlás felerősödött.
Aliena odaért az asszonyok csoportjához. Aggodalmasan néztek körül, hogy megtudják, mi a zaj forrása. Aliena megérintette egyikük vállát és azt kérdezte:
– Nem láttátok Mártát, a sógornőmet?
Az asszony ránézett, és Aliena felismerte benne Hildát, a tímár feleségét.
– Azt hiszem, Márta a túloldalon van – mondta, de a morajlás fülsiketítővé vált, és Hilda elfordította a fejét.
Aliena követte a pillantását. A templom közepén mindenki felfelé tekintett, a mennyezet irányába. Az oldalhajóban álló emberek a nyakukat nyújtogatták, hogy az árkád boltívein átpillantsanak. Valaki sikítani kezdett. Aliena látta, hogy egy repedés jelenik meg a túlsó falon, és lefut a karzat két szomszédos ablaka

közt. Miközben ezt figyelte, több, óriási faldarab zuhant le föntről a templom közepén álló tömeg közé. A sikítás és kiabálás hangzavarrá erősödött, és mindenki hátrafordult, hogy meneküljön.
A lába alatt megrendült a föld. Megpróbált utat tömi, hogy kijusson a templomból. Közben észrevette, hogy a magas falak fönt szétnyílnak, és a boltozat kerek dongája megrepedezik. Hilda, a tímár felesége elesett előtte, Aliena elbotlott a hason fekvő alakban, és maga is földre került. Apró kövek zuhataga bontotta el, amikor megpróbált felállni. Azután megrepedt és lezuhant az oldalhajó alacsony mennyezete, valami eltalálta a fejét, és minden elsötétült előtte.

Fülöp a büszkeség és hála érzésével kezdte el az istentiszteletet. Hajszálon múlt, de a boltozatot időben befejezték. Valójában a szentély négy íve közül csak három fölött készült el a boltozat, mert a negyediket nem lehetett addig megcsinálni, amíg a szentély egyenetlen végű falait hozzá nem csatolják a kereszthajókhoz. Végül is három ív elegendő volt. Az építők minden felszerelését könyörtelenül kipakolták: a szerszámokat, a kő- és épületfa halmokat, az állványzat oszlopait és pallóit, a törmelékkupacokat és a szemetet. A szentélyt tisztára söpörték. A szerzetesek lemeszelték a falazatot, és egyenes vörös vonalakat festettek a vakolatra, hogy a szokásnak megfelelően a fugák szebbnek látsszanak, mint amilyenek valójában. Az oltárt és a püspök trónját felhozták a kriptából. Viszont a szent csontjai a kőládában még mindig ott voltak lent. Elmozdításuk ünnepélyes ceremóniával járt, melyet áthelyezésnek neveztek, s amelyet a mai istentisztelet csúcspontjának szántak. Miután az istentisztelet

elkezdődött, a püspök ott ült a trónján, a szerzetesek új reverendájukban felsorakoztak az oltár mögött, és a város lakói tömegbe verődtek a templom főhajójában, illetve bezsúfolódtak az oldalhajókba. Fülöp úgy érezte, hogy bevégzett valamit, és hálát adott az Istennek, amiért hozzásegítette ahhoz, hogy a katedrális újjáépítésének első, döntő fontosságú szakaszát sikeresen befejezze.
Amikor Waleran megtette Williammel kapcsolatos bejelentését, Fülöpöt mérhetetlen harag fogta el. Nyilvánvaló volt, hogy szándékosan úgy időzítették a bejelentést, hogy tönkretegyék diadalát, és a város lakóit emlékeztessék arra, hogy továbbra is ki vannak szolgáltatva vad hűbérurak kényének-kegyének. Fülöp felbőszültén pillantott körül valami megfelelő válaszért, amikor elkezdődött a morajlás.
Olyan volt, mint az a lidércnyomás, mely néha elfogta. Éppen az állványzaton sétált, nagyon magasan, de biztonsága teljes tudatában, amikor észrevett egy laza csomót a köteleken, amelyek az állványzat oszlopait kötötték össze. Nem igazán veszélyes dolog, de amikor lehajolt, hogy megszorítsa a csomót, a palló egy kicsit megbillent alatta, de ez is elegendő volt ahhoz, hogy botladozni kezdjen, és azután, egy szempillantás alatt, már zuhant is a mérhetetlen űrön át a katedrális szentélyébe. Émelyítően gyorsan zuhant, és tudta, hogy a halál küszöbén áll.
A morajlás először megtévesztő volt. Egy-két pillanatig azt hitte, hogy a menny dörög. Azután túl hangossá vált, és az emberek abbahagyták az éneklést. De Fülöp még mindig azt gondolta, hogy csak valami különös jelenséggel áll szemben, ami hamarosan magyarázatot nyer, aminek nem lehet rosszabb következménye, mint hogy félbeszakítja az

istentiszteletet. Azután fölnézett.
A harmadik ívben, ahol a zsaluzatot csak aznap reggel szedték le, magasan, fönt a falakon, a karzat szintjén repedések jelentek meg a falazaton. Hirtelen váltak láthatóvá, és úgy csaptak át a karzat egyik ablakától a másikig, mint a támadó kígyók. Fülöp először csalódottnak érezte magát: boldog volt, hogy a szentélyt befejezték, de most javításokat kell majd végeztetnie. Az emberek pedig, akikre eddig olyan nagy hatást tett az építők munkája, azt fogják mondani: „Lassan járj, tovább érsz!" Azután úgy tetszett, hogy a falak teteje kifelé hajlik, és Fülöpöt a rémület iszonyatos érzése töltötte el, amikor rájött, hogy ez nem csupán az istentiszteletet fogja félbeszakítani, hanem katasztrófát okoz.
Repedések jelentek meg az ívelt boltozaton. Egy nagy kő levált a falazat hálójáról, és lassan bukdácsolt lefelé a levegőn át. Az emberek sikoltozva próbáltak meg kitérni előle. Mielőtt Fülöp láthatta volna, hogy van-e valaki, aki komolyan megsérült, újabb kövek kezdtek hullani. A gyülekezetet elfogta a pánik, lökdösődtek, tülekedtek, egymást taposták, ahogyan igyekeztek kikerülni a hulló köveket. Fülöpnek az a vad gondolata támadt, hogy ez William Hamleigh valamiféle újabb támadása. Azután meglátta Williamet a gyülekezet első soraiban, amint vadul csépeli maga körül az embereket halálra rémült igyekezetében, hogy elmeneküljön. Rájött, hogy William nem követett volna el maga ellen ilyesmit.
A legtöbb ember megpróbált az oltártól távol kerülni, hogy a nyitott nyugati oldalon át kijuthasson a katedrálisból. De éppen az épület legnyugatibb része, nyitott vége omlott össze – a harmadik ív. A második ívben, ahol Fülöp állt, a boltozat kitartani látszott,

mögötte pedig, az első ívben, ahol a szerzetesek sorakoztak föl, szilárdnak tetszett. Azon a végen a szemben álló falakat összetartotta a keleti homlokzat.
Látta, hogy a kis Jonatán és Félpennys János az északi hajó túlsó végébe húzódott be. Ott nagyobb biztonságban vannak, mint bárhol – gondolta Fülöp. Majd ráeszmélt, hogy meg kellene próbálnia biztonságba juttatni nyájának maradékát.
– Erre gyertek! – kiáltotta. – Mindenki! Errefelé induljatok! – Akár hallották, akár nem, nem figyeltek rá.
A harmadik ívben a falak teteje szétmállott, kifelé zuhant, és a teljes boltozat bedőlt. Nagy és kis kövek hullottak, halálos jégesőként záporoztak a hisztérikus gyülekezetre. Fülöp előrerohant, és megragadta az egyik polgárt.
– Menj vissza! – üvöltötte, és a templom keleti vége felé taszigálta az embert.
A döbbent férfi látta, hogy a szerzetesek a távoli falhoz lapulnak, és rohanni kezdett, hogy csatlakozzon hozzájuk. Fülöp ugyanerre ösztökélt két asszonyt. Az emberek, akik velük voltak, rájöttek, hogy mit csinál, és elindultak kelet felé anélkül, hogy lökdösni kellett volna őket. Mások is kezdték átlátni, hogy Fülöp elgondolása helyes, a gyülekezet elején állók szinte kivétel nélkül mind kelet felé tartottak. Amikor Fülöp egy pillanatra fölnézett, elborzadva látta, hogy a második ív is megindul: ugyanolyan repedések kígyóztak át a karzaton és hálózták be a boltozatot közvetlenül a feje fölött. Továbbterelte a népet a templom keleti végének biztonságába, hiszen tudta, hogy minden egyes ember, akit arra küld, egy-egy megmentett életet jelenthet. Elmorzsolódott vakolateső hullott borotvált fejére, aztán elkezdtek záporozni a kövek. Az emberek szétfutottak. Néhányan az oldalhajók védelmében

kerestek menedéket, mások a keleti falhoz zsúfolódtak – köztük Waleran püspök is –, megint mások még mindig megpróbáltak kiözönleni a templom nyugati végén, lehullott törmeléken és emberi testeken mászva át. Egy kő eltalálta Fülöp vállát. Pillanatnyi ütés volt, de fájdalmat okozott. Kezét a feje fölé tartotta, és vadul körültekintett. Egyedül állt a második ív közepén: mindenki más a veszélyzóna szélein gyűlt össze. Tehát minden tőle telhetőt megtett Rohanva indult a templom keleti vége felé.

Ott újra megfordult és fölnézett. Most éppen a második ív dőlt le. A boltozat a szentélybe zuhant, pontos másaként annak, ami a harmadik ívben történt. Az áldozat azonban kevesebb volt, mert az embereknek megvolt a lehetőségük arra, hogy elmeneküljenek az útból, és mert az oldalhajók tetőzete ott kitartott, míg a harmadik ívben megroppant. A templom keleti végén az egész tömeg hátrált, hozzálapult a falhoz, és minden arc fölfelé tekintett. A boltozatot figyelték, hogy lássák, vajon az omlás átterjed-e az első ívre. A lehulló falazat robaja halkabbá vált, de a porból és apró kövekből álló köd betöltötte a levegőt, és néhány pillanatig senki nem látott semmit. Fülöp visszatartotta a lélegzetét. A por eloszoltával a boltozat újra a szeme elé tűnt. Egészen az első ív széléig ledőlt, de úgy látszott, most már tartani fog.

A por elült. Minden elcsendesedett. Fülöp megrendültén bámulta temploma romjait. Csak az első ív maradt érintetlen. A második ív falai a karzat szintjéig álltak, de a harmadik és negyedik ívben csak az oldalhajók maradtak meg, és azok is súlyosan megsérültek. A templom padlóját törmelékhalom meg a halottak és sebesültek csendes vagy erőtlenül mozgó teste bontotta. Hétévi munka és több száz font

vészen kárba, emberek tucatjai, talán százai pusztultak el – és mindez néhány szörnyű pillanat alatt. Fülöp szíve fájt az elvesztegetett munkáért és az elveszített emberekért, a hátrahagyott özvegyekért és árvákért, s a szemét keserű könnyek öntötték el.
Egy dühödt hang recsegett a fülébe.
– Íme, a te átkozott önteltséged eredménye, Fülöp!
Megfordult, és Waleran püspököt pillantotta meg, aki por bontotta fekete ruhájában diadalittasan tekintett rá. Fülöp úgy érezte, mintha kést döftek volna belé. Egy ilyen tragédiát végignézni szívszaggató, de hogy ezért őt hibáztassák, az elviselhetetlen. Azt akarta mondani: én csak megpróbáltam megtenni, ami tőlem telt!, de a szavak nem jöttek a szájára, a torka elszorult, nem tudott beszélni.
A szeme Félpennys Jánosra meg a kis Jonatánra tévedt, akik éppen az oldalhajó védelméből bújtak elő, és hirtelen eszébe jutott minden felelőssége. Később még rengeteg idő lesz arra, hogy azon gyötrődjön, ki a hibás. Most viszont itt volt az a számtalan ember, aki megsebesült, és még sokkal többen rekedtek a törmelék alatt. Meg kellett szerveznie a mentési munkálatokat Rábámult Waleran püspökre, és indulatosan így szólt:
– Takarodj az utamból!
A megdöbbent püspök oldalra lépett, és Fülöp felpattant az oltárra.
– Figyeljetek rám! – kiáltott olyan hangosan, ahogy a torka bírta. – El kell látnunk a sebesülteket, ki kell mentenünk az embereket, akik a romok alatt rekedtek, azután el kell temetnünk a halottakat, és imádkoznunk kell a lelki üdvükért. Kijelölök három vezetőt, akik mindezt megszervezik.
Végigpásztázta maga körül az arcokat, hogy

ellenőrizze, ki van még életben és épségben. Felfedezte Alfrédot.
– Alfréd építőmestert bízom meg a romok eltakarításával és a bentrekedt emberek kimentésével, és azt akarom, hogy az összes kőműves és mesterember vele dolgozzék.
Amikor a szerzetesekre tekintett, megkönnyebbülten látta, hogy bensőséges bizalmasa, Milius, sértetlen.
– Milius testvér felel azért, hogy a halottakat és sebesülteket kivigyék a templomból. Ehhez erős, fiatal segítőkre lesz szüksége. Randolf testvér gondoskodik majd a sebesültekről, ha már kikerültek a romhalmazból, az idősebbek pedig segíthetnek neki, főleg az idősebb asszonyok. Rendben van! Lássunk hozzá! – Leugrott az oltárról. Nagy hangzavar támadt, amint az emberek elkezdtek utasításokat adni és kérdéseket feltenni.
Fülöp odament az összetörtnek és rémültnek látszó Alfrédhoz. Ha valakit hibáztatni lehetett azért, ami történt, hát őt lehetett, az építőmestert, de ez most nem a vádaskodás ideje volt. Fülöp azt mondta neki:
– Oszd fel az embereidet csapatokra, és jelöld ki a területeket, ahol dolgozhatnak!
Alfréd egy pillanatig ostobán bámult rá, majd kitisztult az arca.
– Igen. Rendben van! A nyugati oldalon kezdjük, és a törmeléket kihordjuk a szabad térre.
– Helyes. – Fülöp otthagyta, és áttörte magát a tömegen Miliushoz. Hallotta, amint Milius azt mondja:
– Vigyétek a sebesülteket jó messzire a templomtól, és tegyétek őket a fűre. Hordjátok ki a holttesteket az északi oldalra.
Fülöp látta, hogy Milius helyesen cselekszik, s elégedett volt, amiért megbízott benne. Észrevette a

sebesültek gondozásával megbízott Randolf testvért, aki éppen a törmeléken botorkált keresztül, és utánaeredt. Mindketten óvatosan lépkedtek az összetört kövek halmain. A templomon kívül, a nyugati oldalon nagy csoport ember álldogált, akiknek sikerült kijutniuk, mielőtt a katasztrófa legsúlyosabb pillanatai bekövetkeztek volna, és így sértetlenek maradtak.
– Használd azokat az embereket! – mondta Fülöp Randolfnak. – Küldj el valakit az ispotályba, hogy hozza el a felszerelésedet és a gyógyszerkészletedet! Néhányat irányíts a konyhára forró vízért! Kérj a pincemestertől erős bort azok számára, akiket fel kell éleszteni! Gondoskodj róla, hogy a halottakat és sebesülteket rendes sorokba fektessétek le, és hagyjanak köztük helyet, nehogy a segítőid átessenek a testeken.
Körülnézett. A túlélők munkához készülődtek. Azok közül, akiket a templom épen maradt keleti vége megoltalmazott, sokan követték őt a törmeléken keresztül, és már hozzá is láttak a holttestek elszállításához. Egy-két sebesült, aki csak elszédült vagy elalélt, segítség nélkül lábra állt. Fülöp megpillantott egy öregasszonyt, aki a földön ült, és teljesen zavarodottnak látszott. Magdára ismert benne, az ezüstműves özvegyére. Felsegítette és elvezette a romoktól.
– Mi történt? – kérdezte az öregasszony, és nem nézett rá. – Nem tudom, hogy mi történt.
– Én sem, Magda – válaszolta Fülöp.
Amint visszatért, hogy valaki másnak segítsen, újra a fülébe csengtek Waleran püspök szavai: íme a te átkozott önteltséged eredménye, Fülöp. A vád az elevenébe vágott, mert úgy érezte, hogy van benne igazság. Mindig többre, jobbra, gyorsabbra törekedett.

Sürgette Alfrédot, hogy fejezze be a boltíveket, mint ahogy sürgette a gyapjúvásárt és sürgős volt neki, hogy megszerezze Shiring grófjának a kőbányáját. Minden esetben tragédia lett az eredmény: a kőbányászok lemészárlása, Kingsbridge felégetése és most a templom beomlása. Nyilvánvalóan a nagyravágyás volt mindennek az oka. A szerzetesek helyesen tették, hogy lemondó életet éltek, és úgy fogadták a világ megpróbáltatásait és sorscsapásait, mint a türelem leckéit, amelyeket az Úr adott fel nekik.
Miközben Fülöp segített kihordani a nyöszörgő sebesülteket és az engedelmes halottakat katedrálisának romjai közül, megfogadta, hogy a jövőben átengedi Istennek a nagyravágyást és a törtetést. Ő, Fülöp, tétlenül elfogadja majd, bármi történjék. Ha Isten szeretne egy katedrálist, gondoskodik majd egy kőbányáról. Ha a várost felégetik, akkor ezt jeladásnak kell tekinteni, hogy Isten nem akar gyapjúvásárt. És most, hogy a templom összedőlt, Fülöp nem fogja újjáépíteni.
Amint erre az elhatározásra jutott, megpillantotta William Hamleigh-t.
Shiring újdonsült grófja hamuszürke arccal és a fájdalomtól reszketve ült a harmadik ívben, a padlón, közel az északi hajóhoz – az egyik lába beszorult egy nagy kő alá. Fülöp, miközben segített elhengergetni a követ, azon tűnődött, hogy Isten miért döntött úgy, hogy enged annyi jó embert meghalni, ugyanakkor megkímél egy olyan vadállatot, mint William.
William óriási ügyet csinált a lábát gyötrő fájdalomból, bár egyébként nem volt semmi baja. Talpra segítették. Egy hozzá hasonlóan nagy darab férfi vállára támaszkodott, és fái lábon ugrálva elindult. Ekkor felsírt egy csecsemő.

Mindenki hallotta. Látni azonban egyetlen csecsemőt sem lehetett. Az emberek zavarodottan néztek körül. Újra felhangzott a sírás, és Fülöp rájött, hogy az oldalhajóból jön, egy hatalmas kőhalom alól.
– Ide! – kiáltotta. Elkapta Alfréd tekintetét és odaintette. – Egy élő kisbaba van a romok alatt – mondta.
Mindenki a sírásra figyelt. Gyengécske, egészen pici baba hangja volt.
– Igazad van – mondta Alfréd. – Mozdítsunk el néhányat azokból a nagy kövekből. – Ő és a segítői elkezdték a törmeléket elhordani a harmadik ív bolthajtását teljesen elzáró halomból. Fülöp is közéjük állt. Sehogyan sem tudta az emlékezetébe idézni, hogy a város asszonyai közül ki szült az utóbbi hetekben. Természetesen egy szülés elkerülhette a figyelmét. Bár a város az elmúlt évben kisebb lett, még mindig elég nagy volt ahhoz, hogy elmulasszon egy ilyen hétköznapi eseményt.
A sírás hirtelen abbamaradt. Mindenki csendben állt és fülelt, de nem kezdődött újra. Mogorván folytatták a kövek elmozdítását. Kockázatos vállalkozás volt, mert előfordulhatott, hogy ha egy követ kihúznak, a többi ledől. Ezért bízta Fülöp Alfrédra a feladatot. Viszont Alfréd nem volt olyan elővigyázatos, mint ahogy Fülöp szerette volna. Úgy látta, hogy mindenkit a saját kedve szerint dolgozni engedi, hogy minden átfogó terv nélkül húzgálják a köveket. Egyszer csak az egész halom veszélyesen megcsúszott, és Fülöp felkiáltott:
– Várjatok!
Mindannyian megálltak. Fülöp rájött, hogy Alfréd túlságosan megrendült ahhoz, hogy az embereket rendesen megszervezze. Neki magának kell kézbe vennie a dolgot, így szólt:

– Ha valaki életben van ott lent, valaminek meg kellett óvnia, úgyhogy ha hagyjuk, hogy a törmelékrakás megcsússzon, igyekezetünk megölheti. Csináljuk a dolgot óvatosan! – Rámutatott egy csoport kőfaragóra, akik egy kupacban álltak. – Ti, ott hárman másszatok föl a halomra, és szedjétek le a köveket a tetejéről! Ne ti magatok hordjátok le, egyszerűen adjatok tovább minden egyes követ valamelyikünknek, majd mi elvisszük azokat.
Újra munkához láttak, Fülöp elképzelésének megfelelően, így minden gyorsabban ment, és biztonságosabb is volt.
Most, hogy a csecsemő abbahagyta a sírást, nem tudták, pontosan merre is haladjanak, úgyhogy egy jókora területen, majdnem az ív teljes szélességében elkezdték a törmeléket elhordani. A törmelék egy részét az alkotta, ami a boltozatból lezuhant, de félig-meddig az oldalhajó teteje is összedőlt, úgyhogy volt ott épületfa és tetőcserép is, csakúgy, mint kő és vakolat.
Fülöp fáradhatatlanul dolgozott. Azt akarta, hogy a csecsemő életben maradjon. Bár tudta, hogy emberek tucatjai haltak meg, a kisbabát mégis mindennél fontosabbnak tartotta. Úgy érezte, hogy ha meg lehetne menteni, akkor még volna remény a jövőt illetően. Ahogy emelgette a köveket, köhögve és félig vakon a portól, buzgón imádkozott, hogy a csecsemőt élve találják meg.
Egyszer csak a törmelékhalom fölött megpillantotta a templomhajó külső falát és az egyik mélyen ülő ablak egy részletét. Úgy látszott, hogy a halom mögött van egy üreg. Talán valaki életben maradt ott bent. Az egyik kőműves óvatosan felmászott a törmelékrakásra és lenézett, be az üregbe.

– Jézusom! – kiáltott fel.
Most az egyszer Fülöp nem vett tudomást az istenkáromlásról.
– A csecsemő jól van? – kérdezte.
– Nem tudom megmondani – válaszolta a kőműves.
Fülöp meg akarta kérdezni, hogy mit látott, vagy inkább szeretett volna ő maga is bepillantani oda, de a férfi újult erővel fogott a kövek eltakarításához, úgyhogy nem volt mit tenni, tovább segédkezett, kíváncsiságtól égve.
A halom magassága gyorsan apadt. A föld szintjéhez közel volt egy nagy kő, melynek elmozdításához három ember kellett. Amint félrehengerítették, Fülöp megpillantotta a kisbabát.
Csupasz volt és újszülött. Fehér bőrét vér és por szennyezte, de a perjel látta, hogy a fejét feltűnő, répaszínű haj borítja. Közelebbről is megnézte – kisfiú volt. Egy nő keblén feküdt, és szopta a mellét. A gyerek életben van, állapította meg, és a szíve nagyot dobbant az örömtől. Ránézett az asszonyra. Ő is élt. Az asszony elkapta a tekintetét, és egy elgyötört, boldog mosolyt küldött felé.
Aliena volt.

Aliena soha többé nem ment vissza Alfréd házába.
Alfréd mindenkinek elmondta, hogy a csecsemő nem az övé, és bizonyítékképpen rámutatott a gyerek vörös hajára, ami pontosan olyan színű volt, mint Jancsié. De nem próbált ártani sem a kisbabának, sem Alienának, eltekintve attól, hogy közölte, nem tűri meg őket a házában.
Aliena visszaköltözött a szegénynegyedben álló egyszobás házba az öccséhez, Richardhoz. Nagy megkönnyebbülést jelentett számára, hogy Alfréd

bosszúja ennyire szelíd volt. Örült, hogy többé nem kell a földön aludnia Alfréd ágyának a lábánál, mint egy kutyának. De főleg repesett az örömtől, és büszke volt szép kisbabájára. A kicsinek vörös haja volt, kék szeme és csodálatosan fehér bőre, s minden porcikája Jancsira emlékeztette őt.
Senki sem tudta, hogy miért dőlt össze a templom. Feltételezés, persze, rengeteg akadt. Néhányan azt mondták, Alfréd alkalmatlan arra, hogy építőmester legyen. Mások Fülöpöt hibáztatták, amiért kihajszolta, hogy a boltozat pünkösdre elkészüljön. A kőművesek egy részének az volt a véleménye, hogy leszedték a zsaluzatot, még mielőtt a vakolat rendesen kiszáradt volna. Egy öreg mester azt állította, hogy a falakat sohasem méretezték arra, hogy egy kőboltozat súlyát elbírják.
Hetvenkilenc ember pusztult el, beleszámítva azokat is, akik később haltak bele sérüléseikbe. Mindenki egyetértett abban, hogy még több lett volna az áldozat, ha Fülöp perjel nem terel annyi embert a templom keleti végébe. A kolostor temetője már tele volt a múlt évi gyapjúvásár napján pusztító tűzvész áldozataival, úgyhogy a legtöbb halottat a plébániatemplom mellett temették el. Sokan azt beszélték, hogy a katedrálison átok ül.
Alfréd az összes kőművesét elvitte Shiringbe, ahol gazdag városi polgárok számára épített kőházakat. A többi mesterember is elszéledt Kingsbridge-ből. Valójában senkit sem bocsátottak el, és Fülöp továbbra is fizette a béreket, de az embereknek nem akadt más tennivalója, mint a törmelék eltakarítása, úgyhogy néhány hét után mind elmentek. Egyetlen önkéntes vállalkozó sem jött vasárnaponként dolgozni, a vásár néhány bánatos bódéra zsugorodott, és

Malakkiás felrakta a családját és a vagyonát egy hatalmas négyökrös szekérre, és elhagyta a várost.
Richard bérbe adta gyönyörű fekete ménjét egy parasztnak, és Alienával az ebből származó jövedelemből éltek. Alfréd segítsége nélkül nem folytathatta a lovagi életet, és egyébként is, most, hogy William kapta meg a grófi címet, nem volt már semmi értelme. Aliena még mindig úgy érezte, hogy köti apjának tett esküje, de pillanatnyilag semmit sem tehetett, hogy teljesítse. Richardon levertség lett úrrá. Későn kelt fel jóformán egész nap a hasát süttette, az estéi pedig a sörházban teltek.
Márta még mindig a nagy házban élt, egyedül, leszámítva egy koros asszonycselédet. De legtöbb idejét Alienánál töltötte: boldog volt, ha a baba körül segédkezhetett, főleg azért, mert annyira hasonlított imádott Jancsijára. Azt szerette volna, ha Aliena Jancsinak nevezi, de Aliena nem szívesen adott neki nevet, olyan okok miatt, amelyeket még ő maga sem értett igazán.
Aliena számára a nyár az anyai érzés ragyogásában telt el. De amikor a termést már betakarították, az idő hűvösebbé vált, és az esték megrövidültek, elégedetlenség kerítette hatalmába.
Ahányszor csak a jövőjére gondolt, Jancsi jutott az eszébe. A fiú elment, sejtelme sem volt, hogy hová, és talán soha nem is tér vissza. Még mindig betöltötte azonban a gondolatait, maga volt számára az eleven élet, s olyan világosan és élénken élt benne, mintha csak tegnap látta volna. Fontolgatta, hogy átköltözik egy másik városba, és azt a látszatot kelti, hogy özvegy. Arra is gondolt, megpróbálja rábeszélni Richardot, hogy nézzen valami kenyérkereset után. Azzal a gondolattal is foglalkozott, hogy szőni fog vagy

mosást vállal, vagy beáll szolgálónak az egyik városi polgárhoz azon kevesek közül, aki még mindig elég gazdag ahhoz, hogy segítséget fogadjon. A fejében lakó képzeletbeli Jancsi azonban minden egyes új tervet gúnyos nevetéssel fogadott, és azt mondta: „Nélkülem semmi sem ér majd semmit!” A legnagyobb bún, amit valaha is elkövetett, az volt, hogy szeretkezett Jancsival azon a reggelen, amikor Alfréddal kötött házasságot. Semmi kétsége nem volt afelől, hogy most ezért bűnhődik. Mégis, voltak pillanatok, amikor úgy érezte, ez volt az egyetlen jó, amit egész életében tett, és amikor ránézett a gyermekére, egyszerűen képtelen volt megbánni. Ennek ellenére nyugtalan volt. Egy kisbaba nem volt elegendő számára. Tökéletlennek, beteljesületlennek érezte magát. A házat túl kicsinek találta, Kingsbridge-t félig halottnak látta, az élet túlságosan eseménytelen volt. Türelmetlen volt a babával, és ingerült Mártával.
A nyár végén a gazda visszahozta a lovat, többé nem volt már szüksége rá, így Richard és Aliena hirtelen jövedelem nélkül maradt. Egy kora őszi napon Richard elment Shiringbe, hogy eladja a fegyverzetét. Mialatt odajárt – Aliena éppen almát rágcsált ebédre, hogy pénzt takarítson meg – Jancsi anyja sétált be a házba.
– Ilona! – kiáltott fel Aliena. Hangjában nem döbbenet vagy szörnyülködés csengett, hanem félelem, hiszen Ilona megátkozott egy templomi esküvőt, és Fülöp perjel még megbüntetheti érte.
– Azért jöttem, hogy az unokámat lássam – mondta Ilona nyugodtan.
– De honnan tudod...
– Az ember hall dolgokat, még az erdőben is. – Odament a sarokban álló bölcsőhöz, és ránézett az alvó gyermekre. Arca ellágyult. – Nocsak, nocsak.

Semmi kétség, hogy kinek a fia. Szépen fejlődik?
– Sohasem volt vele semmi baj. Kicsi, de szívós – mondta büszkén Aliena. Aztán hozzátette: – Mint a nagyanyja.
Ilonát tanulmányozta. Szikárabb volt, mint amikor elment, a bőre barna, rövid bőrujjast viselt, ami látni engedte napbarnított lábikráját. A lába csupasz volt. Fiatalnak és egészségesnek látszott: az erdei élet illett hozzá. Aliena számítása szerint harmincöt éves lehetett.
– Úgy látszik, nagyon jól vagy – mondta.
– Mindannyian hiányoztok – mondta Ilona. – Hiányzol te és Márta, és még az öcséd, Richard is. Hiányzik Jancsim. És hiányzik Tamás. – Most szomorúnak látszott.
Aliena még mindig aggódott a biztonsága miatt.
– Látott valaki idejönni? Lehet, hogy a szerzetesek még mindig meg akarnak büntetni.
– Nincs egyetlen szerzetes Kingsbridge-ben, akinek mersze lenne letartóztatni – mondta Ilona vigyorogva. – De azért óvatos voltam, senki sem látott. – Egy darabig csend volt. Ilona merőn nézte Alienát. Aliena egy kicsit kényelmetlenül érezte magát Ilona érdekes, mézszínű szemének átható pillantása alatt. Végül Ilona megszólalt: – Elvesztegeted az életed.
– Ezt hogy érted? – kérdezte Aliena, bár Ilona szavai azonnal megpendítettek benne egy húrt.
– El kellene menned, hogy megkeresd Jancsit. Alienába belenyilallt a gyönyörűséges remény.
– De nem tudom – mondta.
– Miért nem?
– Azt sem tudom, hol van.
– De én tudom.
Aliena szívverése felgyorsult. Azt hitte, senki sem

tudja, hová ment Jancsi. Olyan volt, mintha eltűnt volna a föld színéről. De most már el tudja majd képzelni egy bizonyos, valóságos helyen. Ez mindent megváltoztat. Lehet, hogy ott van valahol a közelben. Megmutathatja neki a gyermekét.
Ilona hozzátette:
– Legalábbis tudom, hogy merre vette az útját.
– Merre? – kérdezte Aliena sürgetően.
– Santiago de Compostelába.
– Ó, nagy Isten! – A szíve összeszorult. Reménytelenül csalódottnak érezte magát. Compostela volt az a város Spanyolországban, ahol Jakab apostolt eltemették. Ez több hónapos utazást jelentett. Jancsi ezzel az erővel a világ túlsó végén is lehetett volna.

Ilona folytatta:
– Azt remélte, hogy beszélhet az úton a vándorénekesekkel, és megtudhat valamit az apjáról.
Aliena szomorúan bólintott. Ez megmagyarázta a dolgot. Jancsit mindig bántotta, hogy olyan keveset tud az apjáról. De az is lehet, hogy sohasem tér vissza. Egy ilyen hosszú úton csaknem biztos, hogy talál egy katedrálist, amelyen szívesen dolgozik, és aztán esetleg le is telepszik ott. Azzal, hogy az apja keresésére indult, talán elveszítette a fiát.
– Ez olyan messze van – szólt Aliena. – Bárcsak utána mehetnék.
– Miért ne mehetnél? – kérdezte Ilona. – Emberek ezrei mennek oda zarándoklatra. Te miért ne mennél?
– Megesküdtem apámnak, hogy gondját viselem Richardnak, amíg nem ő lesz a gróf – mondta Ilonának. – Nem tudnám elhagyni.
Ilona hitetlenkedve kérdezte:

– Egyáltalán hogyan képzeled, hogy pillanatnyilag a segítségére lehetsz? Egy fityinged sincs, és William az új gróf. Richard, ha valamikor volt is esélye rá, már minden reményt elveszített, hogy visszaszerezze a grófságot. Semmivel sem veszi több hasznodat, ha itt vagy Kingsbridge-ben, mintha Compostelában volnál. Az életedet annak az átkozott eskünek szentelted. De most semmit sem tehetsz. Nem tudom elképzelni, atyád hogyan marasztalhatna el. Ha kíváncsi vagy a véleményemre, a legnagyobb szívesség, amit Richardnak tehetnél, az volna, ha egy időre magára hagynád, és megadnád neki azt a lehetőséget, hogy megtanulja, mi a függetlenség.
Az igaz, gondolta Aliena, hogy pillanatnyilag semmit sem segíthet Richardnak, akár Kingsbridge-ben marad, akár nem. Lehetséges volna, hogy ő most szabad – szabad, hogy elinduljon, és megkeresse Jancsit. A puszta gondolattól zakatolni kezdett a szíve.
– De egyáltalán nincs pénzem, hogy zarándoklatra menjek – szólt.
– Mi történt azzal a remek, hatalmas lóval?
– Még mindig megvan.
– Add el.
– Hogyan tehetném? Richardé.
– Az isten szerelmére, ki az ördög vette? – válaszolt Ilona dühösen. – Richard volt az, aki évekig keményen dolgozott, hogy kiépítsen egy gyapjúkereskedést? Richard volt az, aki kapzsi parasztokkal és keményfejű flamand vevőkkel tárgyalt? Richard volt az, aki begyűjtötte a gyapjút és elraktározta, és felállított egy piaci bódét és eladta? Ne mondd nekem, hogy ez Richard lova!
– Olyan dühös lenne.
– Helyes. Reméljük, eléggé feldühödik ahhoz, hogy

életében először valami munkához lásson.
Aliena kinyitotta a száját, hogy vitába szálljon, azután újra becsukta. Ilonának igaza volt. Richard mindig mindenben őrá hagyatkozott. Míg a szülői örökségért harcolt, kötelessége volt támogatni. De most nem harcol semmiért. Nincs az öccsének további követelése vele szemben.
Elképzelte, hogy ismét találkozik Jancsival. Felidézte az arcát, amint rámosolyog. Megcsókolják egymást. A gyönyör érzése lobbant fel az ágyékában. Tudatosult benne, hogy csupán attól, hogy a fiúra gondolt, nedvessé vált ott lent. Zavarba jött.
Ilona megszólalt:
– Utazni persze kockázatos.
Aliena elmosolyodott.
– Ez olyasmi, ami nem aggaszt engem. Tizenhét éves korom óta utazom. Tudok vigyázni magamra.
– Egyébként emberek százai lesznek a Compostelába vezető úton. Csatlakozhatsz egy nagy zarándokcsoporthoz. Nem kell majd egyedül utaznod.
Aliena sóhajtott.
– Tudod, ha nem volna a baba, azt hiszem, megtenném.
– Éppen a baba miatt kell megtenned – mondta Ilona. – Szüksége van apára.
Aliena eddig nem látta ebből a szemszögből a dolgot. Úgy gondolt az utazásra, mint valami végtelenül önző vállalkozásra. Most belátta, hogy a kisbabának éppen annyira szüksége van Jancsira, mint neki. Zaklatottságában, melyet a gyermek mindennapi gondozása okozott, nem is gondolt a kisfiú jövőjére. Hirtelen rettenetesen igazságtalannak érezte, hogy úgy nőjön fel, hogy nem ismeri azt a sziporkázó elméjű, egyedülálló, csodálatra méltó zsenit, aki az

apja.
Érezte, hogy rábeszéli magát az útra, és hirtelen aggodalom töltötte el. Eszébe jutott egy akadály.
– Nem vihetnem el a kisbabát Compostelába. Ilona vállat vont.
– Nem fogja tudni, hogy mi a különbség Spanyolország és Anglia között. De nem kell elvinned.
– Mi mást tehetnék?
– Hagyd itt nálam. Kecsketejjel és vadméhek mézével etetem majd. Aliena megrázta a fejét.
– Nem tudnám elviselni, hogy elváljak tőle. Túlságosan szeretem.
– Ha szereted – szólt Ilona –, menj és keresd meg az apját!

Aliena Warehamben talált egy hajót. Amikor, még kislány korában, édesapjával átkelt Franciaországba, egy normann hadigályán utaztak. Hosszú, karcsú hajók voltak ezek, orruk és faruk magasan és hegyesen felkunkorodott. Mindkét oldalon egész sor evező nyúlt ki a fedélzetről, négyszögletű vitorlájukat bőrből varrták. Az a hajó, amellyel most Normandiába készült, hasonlított ezekhez a hadigályákhoz, de derékban vaskosabb volt, és mélyebb a gyomra, hogy terhet is szállíthasson. Bordeaux-ból érkezett, és Aliena elnézte a mezítlábas matrózokat, ahogy kirakodják a gazdagok pincéibe szánt hasas boroshordókat. Tudta, hogy itt kellene hagynia a kisfiát, de a szíve majd megszakadt keservében. Valahányszor ránézett, elsorolta magában az összes érveket, s újra meg újra arra a döntésre jutott, hogy nincs más választása mégis úgy érezte, hogy egyszerűen képtelen elválni tőle.
Ilona elkísérte Warehambe. Itt Aliena csatlakozott a

glastonburyi apátság két szerzeteséhez, akik Normandiában lévő birtokaikat készültek meglátogatni. A hajó rajtuk kívül még három utast vitt: egy fiatal földbirtokost, aki négy évet töltött angliai rokonainál, és visszatérőben volt Toulouse-ba a szüleihez, meg két kőfaragót, akik úgy hallották, hogy a Csatorna túlsó partján magasabb a fizetség, és szemre valóbbak a lányok.
Az indulás reggelén mindnyájan ott várakoztak a kikötői sörházban, mialatt a legénység berakodta a súlyos cornwalli ónrudakból álló szállítmányt. A kőfaragók jó pár korsó sört benyakaltak, de nem voltak részegek. Aliena a kicsinyét dajkálta, és csendesen sírdogált.
Végre indulásra készen állt a hajó. A robusztus szürke kanca, melyet Aliena Shiringben vett, soha nem látott még tengert, és sehogyan sem akaródzott neki fölmenni a hajóhídon. Az ifjú földbirtokos és a két kőfaragó buzgó közreműködésével azonban végül mégiscsak sikerült fölvonszolni.
Aliena nem látott a könnyeitől, ahogy odanyújtotta a kisfiát Ilonának. Ilona elvette a gyereket, de azt mondta:
– Ezt nem teheted. Rosszul cselekedtem, amikor erre biztattalak. Aliena még jobban zokogott.
– De ott van Jancsi! Nem tudok nélküle élni, egyszerűen nem tudok. Meg kell találnom őt.
– Jól van – folytatta Ilona –, nem azt mondom, hogy ne utazz el. De a gyerekedet nem hagyhatod itt. Vidd magaddal!
Alienát elöntötte a hála, és ettől csak még sűrűbben hullottak a könnyei.
– Igazán azt hiszed, hogy jó lesz így?
– Olyan boldog volt egész úton, hogy veled lehet!

Meglátod, ugyanígy lesz az utazás további részében is. És nem kell neki semmi, legfeljebb egy kis kecsketej.
– Iparkodjanak, hölgyeim, nyakunkon az apály! – sürgette őket a gálya kapitánya.
Aliena visszavette a gyereket Ilonától, és megcsókolta az asszonyt.
– Mindent köszönök. Olyan boldog vagyok!
– Sok szerencsét! – búcsúzott tőle Ilona.
Aliena megfordult, és fölszaladt a hídon a hajóra. Nyomban indultak is. Egészen addig integetett, míg Ilona már csak egy apró pont volt a messzi rakparton. Ahogy kieveztek Poole Harbourból, elkezdett esni. Fönt semmilyen menedék nem kínálkozott, úgyhogy Aliena lent üldögélt a hajó gyomrában, a ló meg a rakomány mellett. A feje fölött lévő félfedélzet, ahol az evezősök ültek, nem nyújtott tökéletes oltalmat az eső ellen, de a gyereket betakarta a köpenyével, és így az nem ázott meg. A hajó ringása láthatóan kedvére volt a kicsinek, mert hamarosan elaludt. Amikor a sötétség beálltával a hajó horgonyt vetett, Aliena csatlakozott a szerzetesekhez esti imádságuknál. Aztán, csak úgy ültében, karján a kicsivel el-elszunnyadt.
Másnap kikötött a hajó Barfleurban. Aliena a legközelebbi városban, Cherbourg-ban keresett szállást. A következő napot azzal töltötte, hogy bejárta a várost, érdeklődött az építőmestereknél és fogadósoknál, nem emlékeznek-e egy égővörös hajú fiatal angol kőfaragóra. Senki sem emlékezett. A normannok közt sok a rőt hajú – mondták – lehet, hogy nem figyeltek föl rá. De az is lehet, hogy egy másik kikötőben szállt partra.
Aliena igazában nem is számított rá, hogy ilyen hamar a nyomára bukkan Jancsinak, mégis elbúsult. Másnap

útnak indult délnek, egy késárussal meg vidám, kövér feleségével és négy porontyukkal. Meglehetősen lassan haladtak, de Aliena örült, hogy így könnyen lépést tarthat velük, és takarékoskodhat lova erejével, mert hosszú úton kell még cipelnie őt a derék állatnak. Bár az, hogy egy családdal utazott együtt, védelmet jelentett mindkettőjüknek, Aliena mégis készenlétben tartotta éles, hosszú pengéjű kését, a bal karjára felszíjazva, a ruhaujjában elrejtve. Nem látszott gazdagnak: ruhája meleg volt, de nélkülözött minden pompát, és a lova inkább látszott igásállatnak, mint nemes vérű paripának. Ügyelt rá, hogy mindig legyen kéznél némi aprópénz az erszényében, de soha senkinek nem mutatta meg a nehéz pénzes övet, amelyet a derekára csatolva, a zekéje alatt viselt. Csecsemőjét szemérmesen mindig úgy szoptatta, hogy idegenek ne lássák a mellét.
Azon az éjszakán úgy érezte, hogy ráragyog a szerencse, és boldog reménység töltötte el. Egy Lessay nevezetű kicsiny városkában vettek éji szállást, s Aliena itt találkozott egy szerzetessel. A barát jól emlékezett egy fiatal angol kőfaragóra, akit lenyűgözött az apátsági templom forradalmian új megoldású bordás boltozata. Aliena repesett. A barát még azt is eszében tartotta, hogy az ifjú azt mondta, Honfleurban szállt partra. Ez magyarázatul szolgált, miért nem volt nyoma Cherbourg-ban. Bár mindez már egy éve történt, a barát hosszasan és szívesen beszélt Jancsiról, aki láthatóan megnyerte a szívét.
Alienát teljesen fölajzotta, hogy olyasvalakivel hozta össze a sors, aki személyesen találkozott a kedvesével. Ez megerősítette abban, hogy jó nyomon jár. Nagy sokára búcsút vett a szerzetestől, és lepihent a földön, az apátság vendégházában. Elalvóban

szorosan magához ölelte fiacskáját, és belesúgta rózsaszín fülecskéjébe:
– Elmegyünk és megtaláljuk az apukádat.

A kicsi Tours-ban betegedett meg. A város gazdag volt, zsúfolt és mocskos. A patkányok ezrével futkároztak a hatalmas gabonaraktár körül, a Loire partján. Mindenütt zarándokok nyüzsögtek. Tours volt a Compostelába tartó zarándoklatok hagyományos kiindulópontja. Ráadásul közelgett Szent Mártonnak, Tours első püspökének az ünnepe, és tódultak a hívők az apátsági templomba, hogy felkeressék a szent sírját. Szent Márton arról volt nevezetes, hogy kettévágta a köpenyét, és megosztotta egy meztelen koldussal. Az ünnepre tekintettel Tours valamennyi fogadója és vendégszállása zsúfolásig megtelt. Aliena kénytelen volt azzal beérni, ami éppen akadt: egy düledező parti kocsmában kapott szállást. A kocsma gazdái – két nővér – túlságosan öregek és rozzantak voltak már ahhoz, hogy tisztán tartsák a házat.
Eleinte nem sok időt töltött a szállásán. Az utcákat rótta, karján csecsemőjével, és Jancsi után kérdezősködött. De rövidesen rájött, hogy a városban annyi idegen fordul meg, hogy a fogadósok még azokra a vendégeikre sem emlékeznek, akik egy héttel azelőtt szálltak meg náluk, nemhogy olyasvalakire, aki tán egy éve is már, hogy ott járt. Az építkezéseket azonban egytől egyig végigjárta, és mindenütt megkérdezte, nem fogadtak-e föl egy Jancsi nevezetű, fiatal, vörös hajó, angol kőfaragót. Senki sem tudott ilyen emberről. Aliena elcsüggedt. Lessay óta semmit nem hallott a fiú felől. Ha Jancsi tartotta magát eredeti tervéhez, hogy Compostelába megy, egészen bizonyosan el kellett volna jönnie Tours-ba.

Aggodalom fogta el, hogy talán megváltoztatta az elképzelését. A Szent Márton-templomban, ahová mint mindenki, ő is elment, egy csapat kőművest pillantott meg, akik egy nagyszabású javítási munkán dolgoztak. Megkereste az építőmestert, egy alacsony, gyér hajú, kellemetlen emberkét, és megkérdezte tőle, nem alkalmazott-e mostanában egy angol kőfaragót.
– Soha nem alkalmazok angolokat – vágott a férfi durván Aliena szavába. Az angol kőfaragók nem jók.
– Ez az egy nagyon is jó – felelte Aliena. – És kitűnően beszél franciául, úgyhogy talán nem is tudta, hogy angol. Vörös haja van...
– Nem, soha nem láttam – mondta nyersen az építőmester, és faképnél hagyta Alienát.
Aliena lehangoltan ment vissza szállására. A goromba bánásmód, melyre semmivel nem szolgált rá, mélyen elkeserítette. A történtek úgy megfeküdték a gyomrát, hogy egy szemhunyásnyit sem aludt éjszaka. Másnap túlságosan nyomorultul érezte magát ahhoz, hogy kimenjen a városba. Egész nap az ágyon feküdt, a szobájában: az ablakon a folyó bűze áradt be, a lépcsőkön megsavanyodott bor és avas olaj szaga kúszott fel. A következő reggelen már beteg volt a gyerek.
A sírására ébredt. Nem a szokásos, életerős követelőző harsogás volt ez, hanem vékonyka, erőtlen, szomorú panasz. Neki is a gyomra fájt, mint az anyjának, de még lázas is volt. Máskor eleven kék szemét szorosan lehunyta kínjában, apró keze ökölbe szorult. Bőre vörös volt és foltos.
Ezt megelőzően még sohasem volt beteg, és Aliena nem tudta, mitévő legyen. Odakínálta neki a mellét. A gyerek egy darabig mohón szopta, aztán megint sírni kezdett, majd újra szopott egy kicsit. De a tej átfolyt

rajta, és láthatóan nem hozott neki enyhülést. Dolgozott a fogadóban egy kedves fiatal szolgálóleány. Aliena megkérte, hogy menjen el az apátságba, és vegyen neki szenteltvizet. Gondolt arra is, hogy doktort hív, de a doktorok mindig rögtön eret akarnak vágni, és Aliena kételkedett abban, hogy az effajta gyógymód segítene gyermekén.
A leány az anyjával tért vissza, aki egy csomó száraz gyógyfüvet szórt egy vastálba, és elégette. A fanyar füst mintha magába szívta volna a helyiségben terjengő rossz szagokat.
– A kicsi szomjas lesz – mondta az öregasszony –, adja oda neki a mellét, ahányszor csak kívánja. Magának is minél többet kell innia, hogy legyen elég teje. Ez minden, amit tehet.
– Meggyógyul? – kérdezte aggodalomtól reszketve Aliena. Az asszony együttérzően nézett rá.
– Nem tudom, kedvesem. Amíg ilyen kicsik, nem lehet megmondani. Rendszerint túlélik. Néha azonban nem. Az első gyereke?
– Igen.
– Gondoljon arra, hogy lehet még akárhány.
Aliena azonban azt gondolta: de hát ő Jancsi fia, és én elveszítettem Jancsit. Ám a gondolatait megtartotta magának, köszönetet mondott az asszonynak, és pénzt adott neki a gyógyfüvekért.
Miután a két nő eltávozott, a szenteltvizet felhígította rendes vízzel, belemártott egy vászondarabkát, és a vizes ruhával hűsítette a gyermek homlokát.
Az idő előrehaladtával mintha rosszabbodott volna a gyermek állapota. Aliena a mellére rakta, amikor a kicsi sírva fakadt, énekelt neki, amikor ébren feküdt, és szenteltvízzel borogatta, amikor aludt. A gyerek szinte egyfolytában – bár rapszodikusan – szopott. Alienának

szerencsére kezdettől fogva bőven volt tej e. Ő maga is beteg volt még, így továbbra is csak száraz kenyeret evett, és vízzel felhígított bort ivott.
Ahogy múltak az órák, egyre elkeseredettebben gyűlölte a szobát, csupasz, légypiszkos falait, gyalulatlan deszkapadlóját, a rosszul csukódó ajtót, a csúf, apró ablakot. A berendezés mindössze négy darabból állt: egy rozoga ágyból, egy háromlábú székből, egy ruhafogasból és egy földön álló, háromágú gyertyatartóból, amelyben egyetlen szál gyertya árválkodott.
Amikor besötétedett, bejött a szolgálólány, és meggyújtotta a gyertyát Ránézett a kicsire, aki az ágyon feküdt, keze-lába rángatózott, és keservesen nyöszörgőit.
– Szegény kis jószág – mondta. – Nem érti, miért érzi magát ilyen cudarul. Aliena a székről átköltözött az ágyba, de a gyertyát égve hagyta, hogy lássa a kicsit. Az éjszaka folyamán hol elszunnyadtak kis időre, hol még nyugtalanul újra felriadtak. Hajnal felé a kisbaba lélegzése felületesebbé vált, és nem mozgott.
Aliena csendben sírni kezdett. Elveszítette Jancsi nyomát, és a gyermeke itt fog meghalni, távol az otthonától, egy idegen városban és házban. Soha nem lesz másik Jancsi, és soha nem lesz még egy gyermeke. Talán meghal ő is. Igen, az volna a legjobb! Hajnalban elfújta a gyertyát, és kimerültén mély álomba zuhant.
Alulról jövő, hangos zaj riasztotta fel. Már fölkelt a nap, és az ablak alatt, a folyóparton lármásan nyüzsgött az élet. A kicsi békés arccal, néma csendben feküdt mellette. Jeges félelem markolta össze Aliena szívét. Megérintette a gyerek mellkasát: nem volt sem meleg, sem hideg. A rémülettől elakadt a lélegzete. Ekkor a

gyermek egy mélyet sóhajtott, hogy egész teste belereszketett, és kinyitotta a szemét. Aliena kis híján elájult a megkönnyebbüléstől. Felkapta, magához ölelte. A kicsi harsányan rázendített, és Aliena már tudta, hogy újra jól van. Nem volt láza, a krízis elmúlt. A mellére rakta, és a csöppség mohón szopni kezdett De most nem hagyta abba néhány nyelet után, hanem buzgón szopott tovább, és amikor anyja egyik melle kiürült, utolsó cseppig kiszívta a másikat is, majd utána elégedett, egészséges álomba merült.
A tünetek ugyan Alienánál is megszűntek, de úgy érezte magát, mint akit kifacsartak. Délig aludt a kicsi mellett, és akkor újra megetette. Azután lement a söntésbe, evett egy kis kecskesajtot friss kenyérrel meg pár szelet szalonnát.
Talán Szent Márton csodatévő vize gyógyította meg a gyermeket! Délután hálából újra elzarándokolt a sírjához. Ahogy elnézte a hatalmas apátsági templomban serénykedő kőműveseket, Jancsira gondolt, és arra, hogy egyszer talán mégis megláthatja majd a gyermekét. Eltöprengett, vajon miért tért el eredeti útirányától. Párizsban kapott tán kőfaragó munkát, egy új katedrális építésénél? Mialatt gondolatai Jancsinál kalandoztak, tekintete egy új gyámkövön akadt meg, amelyet a kőművesek épp akkor illesztettek be a helyére. Egy férfialakot formázott, amely mintha az oszlop egész terhét a hátán hordozta volna. Levegő után kapkodott. Rögtön tudta, teljes bizonyossággal, hogy a gyötrődő, kicsavarodott figurát Jancsi faragta. Tehát mégis itt volt! Vadul kalapáló szívvel ment oda a gyámkővel bajlódó munkáshoz.
– Az a gyámkő... – mondta elfúló lélegzettel – azt, aki faragta, angol volt, ugye?

– Az volt – felelte a törött orrú, öreg kőműves. – János fia János! Soha életemben nem láttam ehhez hasonló faragást.
– Mikor járt itt! – kérdezte Aliena, és lélegzet-visszafojtva várta a választ. Az öreg megvakarta őszülő fejét mocskos sapkáján keresztül.
– Lehet annak már egy éve is. Tudja, nem sokáig maradt. A mester nem szívelte.
Lehalkította a hangját.
– Ha tudni akarja az igazságot, túlságosan jól dolgozott. Túlszárnyalta a mestert, így azután el kellett mennie.
Egyik ujját bizalmas mozdulattal az orrához nyomta.
– Megmondta, hová megy? – kérdezte izgatottan Aliena. Az öreg ránézett a fiúcskára.
– Az az ő gyereke, ha ugyan a hajról meg lehet ítélni?
– Igen, az övé.
– Gondolja, hogy örülni fog Jancsi, ha meglátja magát?
Aliena rádöbbent, hogy az öreg azt hiszi, Jancsi őelőle menekül. Fölnevetett.
– Ó, igen – mondta – boldog lesz, ha meglát. Az öreg megvonta a vállát.
– Azt mondta, Composteelába igyekszik, de hát nem állok jót érte.
– Köszönöm – mondta Aliena, és az öreg legnagyobb elképedésére és gyönyörűségére örömében egy cuppanós csókot nyomott az arcára.

A Franciaországon keresztül vezető zarándokösvények a Pireneusok élőhegységében, Ostabat-nál találkoztak össze. A körülbelül húsz főt számláló zarándokcsapat, mellyel Aliena megosztotta az utazás fáradalmait, itt vagy hetven főre duzzadt.

Fájós lábú, de vidám népség volt: akadt köztük tekintélyes polgár, de olyan is, aki a törvény elől futott, jó néhány borissza, na és mindenféle rendekből való szerzetesek és papok, szép számmal. Isten szolgáit a jámborság vezérelte ide, ám a többiek jórészét szemmel láthatóan csupán a szórakozás vágya. A legkülönfélébb nyelveken folyt a szó, beleértve a germán nyelvek családjába tartozó flamandot, sőt még egy oc nevezetű nyelvet is, amelyet Franciaország déli részén beszéltek. De ez sem volt akadálya annak, hogy remekül megértsék egymást, és a Pireneusokon való átkelés közben közös énekléssel, játékkal, mesemondással, no és – nem egy esetben – szerelmeskedéssel múlatták az időt.
Tours-tól kezdve Aliena, legnagyobb bánatára, egyetlen olyan emberrel sem találkozott, aki emlékezett volna Jancsira. Igaz, hogy jóval kevesebb jokulátorral akadt össze Franciaországban, mint ahogyan várta. Az egyik flamand zarándok, aki egyszer már megjárta ezt az utat, azzal vigasztalta, hogy a hegyek spanyol oldalán majd megszaporodik a számuk. Igazat mondott: Pamplonánál a jószerencse Aliena útjába hozott egy jokulátort, aki emlékezett rá, hogy szót váltott egy rőt hajú fiatal angollal: az ifjú az édesapja után kérdezősködött. Amint az elcsigázott zarándokok Észak-Spanyolországon keresztül lassan a tengerparthoz közeledtek, egyre több énekmondó vetődött az útjukba, és jóformán mindegyikük emlékezett Jancsira. Aliena növekvő izgalommal konstatálta, hogy valamennyien azt állították, Jancsi Compostela felé igyekezett, visszajönni viszont senki sem látta.
Ez azt jelenti, hogy még mindig ott van!
Minél jobban eltörődött Aliena testben, lélekben annál

bizakodóbbá vált Az utazás néhány utolsó napján már alig fért meg benne a reménység. Tél közepén jártak, de az idő enyhe volt és verőfényes. Hat hónapos kisfia majd kicsattant az egészségtől és jókedvtől. Aliena úgy érezte, Compostelában biztosan rátalál Jancsira.
Karácsony napján érkeztek meg a városba.
Egyenesen a katedrálisba ment, és részt vett a misén. A templom természetesen zsúfolásig tele volt. Aliena körbejárt a gyülekezetben, belebámult az arcokba, ám Jancsi nem volt sehol. De hiszen soha nem is volt ájtatos... Valójában csak dolgozni járt a templomba, egyébként soha. Besötétedett, mire Aliena szállást talált. De hiába feküdt le, az izgalomtól, hogy Jancsi talán itt van a közelében, alig néhány lépésnyire tőle, és holnap talán már láthatja is, és megcsókolhatja, s megmutathatja neki a fiát, hosszú ideig nem jött álom a szemére. A hajnal első fénye már ébren találta. A kicsi megérezte anyja nyugtalanságát, hogy nincs türelme a szoptatáshoz, és ínyével összeharapdálta a mellbimbóit. Aliena sebtiben megmosdatta, és már indult is, karján a gyerekkel.
A poros utcákat róva minden percben azt remélte, hogy a következő sarkon elébe toppan Jancsi. Hogy elámul majd, amikor megpillantja őt. És hogy fog örülni! De az utcákon nem talált rá, így a vendégszállásokon kezdett kérdezősködni. Azután mihelyt a munka megkezdődött, végigjárta az építkezéseket, és kifaggatta az embereket. Tudta, hogyan mondják kasztíliai dialektusban azt, hogy kőfaragó és vörös hajú, és Compostela lakosai hozzá voltak szokva az idegenekhez, úgyhogy sikerült velük megértetnie magát. De hiába, nem bukkant Jancsi nyomára. Elfogta az aggodalom. Az embereknek tudniok kellene róla. Jancsi nem az a fajta, akit nem

venni észre – és hónapokig kellett itt élnie. Fél szemmel folyvást a faragásokat fürkészte, nem fedezi-e fel rajtuk a jellegzetes vonásokat, ám nem látott egyet sem, amely az ő kezére vallott volna.
Reggel kilenc felé járt már az idő, amikor összetalálkozott egy fogadósnéval, egy rendetlen külsejű, középkorú asszonnyal, aki tudott franciául, és végre hírrel szolgált.
– Jóképű legény – a maga kedvese? Már az igaz, rá se hederített a helybéli lányokra. Nyár közepén járt itt, de nem maradt sokáig, ami nagy kár. Azt nem mondta, merre tart. Kedveltem őt. Ha megtalálja, adjon neki a nevemben egy kiadós csókot.
Aliena visszament a szállására, levetette magát az ágyra, és csak feküdt, a mennyezetet bámulva. A gyerek nyafogott, de ügyet se vetett rá. Kimerült volt, csalódott és honvágy kínozta. Ez nem tisztességes Jancsitól, követte őt az egész úton Composteláig, és a végén máshová ment!
Mivel az bizonyos, hogy nem tért vissza a Pireneusokba, Compostelától nyugatra pedig már nem volt más, csak egy keskeny páni csík és utána a világ végéig nyúló óceán, csak dél felé mehetett tovább. Újra útra kell hát kelnie szürke kancáján, karján a kicsinyével Spanyolország belseje felé.
Eltűnődött, vajon milyen messzire viszi még az út az otthonától, mire zarándoklata véget ér.

Jancsi a karácsonyt Toledóban töltötte a barátjával, Harun al Rasiddal. A mór származású, de keresztënnyé lett Rasid azzal szerezte vagyonát, hogy fűszereket, elsősorban borsot szállított a távoli keletről. A déli nagymisén találkoztak a székesegyházban, és utána együtt sétáltak vissza a melengető téli

napsütésben a szűk utcácskákon és a kellemesen illatozó bazáron keresztül a gazdagok negyedébe.
Rasid háza vakító fehér kőből épült, egy szökőkúttal ékes udvar köré. Az udvar hús árkádjai a kingsbridge-i kolostor kerengőjét juttatták Jancsi eszébe. Csakhogy Angliában az eső és a szél elől kínáltak oltalmat, míg itt a nap hevétől védtek.
Rasid és vendégei a földön ültek, párnákon, előttük alacsony asztalkán az étel. A férfiakat feleségeik és lányaik szolgálták ki, meg mindenféle szolgálóleányok, akiknek a háztartásban elfoglalt helye meglehetősen kétes volt: Rasid, keresztény lévén, csak egy feleséget tarthatott, de Jancsi gyanította, hogy nem sok ügyet vet az egyháznak az ágyasokat illető rosszallására.
A nők jelentették Rasid házának a legfőbb vonzerejét. Egyik szebb volt, mint a másik. A felesége egy királynői megjelenésű, szobor szépségű nő volt, sötétbarna bársonyos bőrrel, fényes fekete hajjal és nedves barna szemmel: a lányai ugyanennek a típusnak karcsúbb kiadásai. Hárman voltak: a legidősebb egy másik ebédvendégnek, egy városbéli selyemkereskedő fiának a jegyese volt.
– Az én Rajám a leánygyermekek gyöngye – büszkélkedett Rasid, ahogy a leány körbehordozta az asztal körül az illatos vízzel teli tálat, hogy a vendégek belemárthassák az ujjaikat. – Figyelmes, engedelmes és szép. József szerencsés ember. – A vőlegény főbólintással jelezte, hogy tudatában van szerencséjének.
A középső büszke, már-már fennhéjázó teremtés volt. Úgy tűnt, nincs ínyére, hogy a nővérét dicsérik. Megvetően pillantott le Jancsira, mialatt valami italt töltött a serlegébe egy rézkancsóból.
– Mi ez? – kérdezte Jancsi.

– Mentalikőr – vetette oda kelletlenül. Rangján alulinak érezte, hogy ő, a nagy ember leánya kiszolgáljon egy nincstelen csavargót.
A legkisebb lány, Aisa tetszett Jancsinak legjobban. Az alatt a három hónap alatt, amit itt töltött Toledóban, volt alkalma közelebbről megismerni. Tizenöt-tizenhat éves lehetett, kicsi és eleven, mosolygós arcú. Bár háromnégy évvel fiatalabb volt mint ő, nem tűnt éretlennek. Élénk és kíváncsi szellem lakozott benne, véget nem érő kérdésekkel árasztotta el Jancsit, mindent tudni akart Angliáról és az ottani, másféle életről. Gyakran kifigurázta a toledói társaság viselkedését: az arabok előkelősködését, a zsidók finnyásságát és az újgazdag keresztények rossz ízlését. Jancsi néha a hasát fogta neveltében. Annak ellenére, hogy Aisa volt a legfiatalabb, ő tetszett a legkevésbé ártatlannak hármójuk közül; Az, ahogyan Jancsira nézett, amikor fölébe hajolt, hogy egy fűszeres garnélarákkal teli tálat tegyen az asztalra, félreérthetetlenül elárulta a természetében rejlő szabadosságot.
– Mentalikőr – súgta oda Jancsinak, olyan tökéletesen utánozva nővére előkelősködő hanghordozását, hogy a fiú csuklón a nevetéstől. Aisa társaságában gyakran órákra sikerült megfeledkeznie Alienáról.
De amint kilépett Rasid házából, folyton az eszében járt a lány; mintha csak tegnap vált volna el tőle. Fájdalmasan elevenek voltak az emlékei, noha már több mint egy esztendeje nem látta. Bármelyik arcát fel tudta idézni, kedve szerint: a nevetőset, az elgondolkodót, a gyanakvót, az aggódót, az elégedettet és – mindegyiknél élesebben – a szenvedélytől lángolót. Emlékezett teste minden porcikájára: még mindig maga előtt látta keble

ívelését, érezte, milyen bársonyos a bőre, belül, a combján, szájában érezte csókja izét, az orrában gyönyöre illatát. Gyakran és hevesen vágyott a teste után.
Hogy a meddő vágyakozástól megszabaduljon, néha elképzelte, mit csinálhat Aliena. Látta, ahogy esténként lehúzza Alfréd csizmáját, leül mellé enni, megcsókolja, szeretkezik vele, és odanyújtja mellét egy csecsemőnek, aki Alfréd kiköpött mása. Ezek a víziók megkínozták, de nem oltották el égő vágyát.
Ma, karácsony napján, Aliena biztosan fácánt süt, feldíszíti a tollaival, úgy viszi be az ünnepi asztalra, és sörből, tejből és tojásból készült, szerecsendióval fűszerezett bort isznak hozzá. Nincs étek, ami jobban különbözne ettől, mint az, ami most Jancsi előtt illatozott az ínycsiklandozó tálakban. Szokatlanul fűszerezett báránysült, dióval kevert rizs, citromlével és olívaolajjal ízesített saláták. Beletelt némi időbe, míg Jancsi megszokta a spanyol konyhát. Itt soha nem tálaltak fel nagy darab marhahúsokat, disznólábat és szarvascombot, ami nélkül Angliában nem volt ünnep az ünnep, és nem ettek vastag szelet kenyereket sem. Nem voltak buja legelőik, ahol hatalmas csordákat tarthattak volna, sem hullámzó gabonatáblákat növelő gazdag termőföldjeik. A viszonylag kis mennyiségű húst a legváltozatosabb módokon és a legkülönfélébb fűszerekkel készítettek el, és az Angliában elmaradhatatlan kenyeret zöldségek és gyümölcsök gazdag választékával helyettesítették.
Jancsi angol papok egy kicsiny csoportjával élt Toledóban, akik egy zsidókat, muzulmánokat és arab keresztényeket egyaránt magában foglaló nemzetközi tudósközösség tagjaiként matematikai műveket fordítottak arabról latinra, hogy a keresztények is

olvashassák őket. Lázas izgalom fűtötte őket, mióta az arab tudományosság kincsestárát fölfedezték és kutatni kezdték, és Jancsit tanítványuknak tekintették. Mindenkit körükbe fogadtak, aki csak fölérte ésszel, min munkálkodnak, és osztozott a lelkesedésükben. Olyanok voltak, mint azok a parasztok, akik évekig küszködnek, hogy pár szem gabonát kicsikarjanak a sovány földből, és egyszerre csak egy gazdag, televényes völgyben találják magukat. Jancsi fölhagyott a kőfaragással, hogy matematikát tanuljon. Nem kényszerült rá, hogy pénzért dolgozzék: a papok adtak neki egy ágyat, ehetett, amennyi csak belefért, és új öltözék meg saru is került volna számára szükség esetén.
Rasid volt az egyik támogatójuk. Mint külországokkal kereskedő kalmárember több nyelven beszélt, s nem kötötték gúzsba hazájának szokásai. Otthon a keresztény Spanyolország nyelvét, a katalánt használta, nem a mozarabot. Családja is tudott franciául, a szintén jeles kalmárok hírében álló normannok nyelvén. Jóllehet a kereskedés volt Rasid mestersége, széles körű érdeklődés és ragyogó észjárás jellemezte. Szeretett elbeszélgetni a tudósokkal elméleteikről. Jancsi egy csapásra megnyerte tetszését, és azóta hetenként többször is meghívta ebédre a házába.
Ahogy nekiláttak az evésnek, Rasid Jancsihoz fordult:
– Nos, milyen tanítással szolgálnak nekünk a filozófusok ezen a héten?
– Eukleidészt olvastam. – Eukleidésznek A geometria elemei című traktátusa volt az egyik első mű, amelyet lefordítottak latinra.
– Furcsa név egy arab számára – jegyezte meg Rasid fivére, Izmail.

– Ő görög volt – magyarázta Jancsi. – Krisztus születése előtt élt. Műve elveszett a római időkben, de az egyiptomiak megőrizték – ez az oka, hogy arabul maradt ránk.
– És most angolok fordítják latinra! Ez mulatságos – mondta Rasid.
– De te mit tanultál belőle? – kérdezte József, Raja vőlegénye.
Jancsi tétovázott. Hogyan magyarázza meg? Végül gyakorlati oldaláról fogta meg a dolgot.
– Mostohaapám, aki építőmester volt, megtanított rá, hogyan kell elvégezni bizonyos geometriai műveleteket, példának okáért, hogyan felezhetünk meg egy vonalat hajszálpontosan, hogyan húzhatunk egy derékszöget, és hogyan rajzolhatunk egy négyzetet egy másikba úgy, hogy a kisebbik éppen a felét tegye ki a nagyobb területének.
– És mire jó az efféle jártasság? – vágott a szavába József, a düh árnyalatával hangjában. Jancsit egy felkapaszkodott kis senkinek tartotta, és féltékeny volt rá, amiért Rasid annyi figyelmet szentel fejtegetésének.
– Ezek a műveletek elengedhetetlenek egy épület tervezésénél – válaszolta Jancsi készségesen, mintha észre sem vette volna a József hangjában rejlő ellenségességet. – Vess egy pillantást erre az udvarra! A körülfutó árkádok területe ugyanakkora, mint a középső nyitott részé. A legtöbb belső udvar így épül, beleértve a kolostorok kerengőit is. Ez azért van így, mert ezek az arányok a legkellemesebbek. Ha a középső rész nagyobb volna, olyan lenne, mint egy piactér, ha kisebb, úgy festene, mintha egy lyuk volna a tetőn. De ahhoz, hogy éppen a kellő nagyságú legyen, az építésznek tudnia kell, hogyan tervezheti

meg a középső, nyitott részt úgy, hogy az egész udvarnak pontosan a felét adja ki.
– Ezt eddig nem tudtam! – mondta diadalmasan Rasid. Semmi nem okozott neki nagyobb örömöt, mint ha valami újat tanulhatott.
– Eukleidész megmagyarázza, hogy mi bizonyítja e számítások helyességét – folytatta Jancsi. – Például a kettéosztott vonal két része azért egyenlő, mert egy egybevágó háromszögek megfelelő oldalai.
– Egybevágó? – furcsálkodott Rasid.
– Azt jelenti, hogy pontosan egyforma.
– Aha, most már értem.
De Jancsi a fejét tette volna rá, hogy Rasidon kívül senki sem érti.
– De hát te meg tudtad csinálni mindezeket a mértani műveleteket, még mielőtt Eukleidészt olvastad volna, nem látom hát be, hogy mi hasznod van belőle – mondta József.
– Az embernek mindig haszna van abból, ha megért valamit – vetette ellene Rasid.
– Amellett most, hogy már énem a geometria elveit, esetleg képes leszek arra, hogy olyan problémákat is megoldjak, amelyekkel a mostohaapám nem tudott megbirkózni.
Jancsi hiábavalónak érezte a társalgást, és ez elkedvetlenítette. Eukleidész a megvilágosodás fénysugarát villantotta föl előtte, s ő nem képes érzékeltetni ezeknek az új felfedezéseknek az iszonyatos fontosságát. Másképpen próbálkozott.
– Eukleidésznek a módszere az, ami a legérdekesebb – mondta. – Fölállít öt axiómát – alapigazságot –, és mindent ezekből vezet le, logikai úton.
– Mondj nekem példának egy axiómát – kérte Rasid.
– Minden egyenes a végtelenig meghosszabbítható.

– Nem hosszabbítható meg – mondta Aisa, aki éppen egy tál fügét kínált körbe.
A vendégek elképedtek, hogy egy lány bele mer avatkozni a vitába, de Rasid elnézően nevetett, Aisa volt a kedvence.
– És miért nem?
– Egyszer csak véget kell érnie.
– De a képzeletedben a végtelenig folytatódhatik – mondta Jancsi.
– A képzeletemben a vizek visszafelé folyhatnak, és a kutyák latinul beszélhetnek – vágott vissza Aisa.
Anyja lépett a szobába, és hallotta a replikát.
– Aisa! – szólt rá metsző hangon. – Kifelé!
A férfiak nevettek. Aisa elfíntorodott, és kiment. József apja megjegyezte:
– Akárki veszi is el, lesz vele gondja! – Újabb nevetés. Jancsi is velük nevetett, de észrevette, hogy mindenki ránéz, mintha a tréfának ő volna a célpontja.
Ebéd után Rasid megmutatta vendégeinek mechanikai játékokból álló gyűjteményét. Volt egy edénye, amelyben összevegyíthettél vizet és bort, mégis ez is, az is külön folyt ki belőle, egy csodálatos, vízzel hajtott órája, amely bámulatos pontossággal jelezte az idő múlását, egy korsója, mely magától megtelt, de sohasem csordult ki, meg egy nőt formázó kis faszobra: a szobor szeme valamilyen különös kristályból való volt, amely a nappali hőségben magába nyelte a vizet, az este hűvösében pedig kibocsátotta, mintha sírt volna. Jancsi osztozott Rasid játékok iránti vonzalmában, de a síró szobor mindennél jobban elbűvölte. Míg a többi játék szerkezete igen egyszerű volt ez kiderült, mihelyt a működésüket megmagyarázták –, senki sem értette igazában, hogy a szobor hogyan működik.

Délután az udvaron körülfutó árkádok alatt ültek, társasjátékokat játszottak, szenderegtek vagy lustán csevegtek. Jancsi arról ábrándozott, hogy milyen jó volna egy ilyen nagy családhoz tartozni: leánytestvérei volnának, nagybátyái meg sógorai és sógornői; egy nagy családi házuk, ahová mindannyian ellátogathatnának, s persze tekintélyes és tisztelettel övezett helyzetük egy szép kis városkában. Hirtelen eszébe jutott, miről folyt a beszélgetés köztük azon az éjszakán, amikor az anyja kimentette őt a perjelség büntetőcellájából. Ő az apjáról kérdezősködött, és az anyja azt mondta: Igen, nagy családja volt odaát, Franciaországban. Ilyen családom van valahol, mint ez, gondolta Jancsi. Apám fivérei és nővérei, a nagybátyáim és nagynénéim. Valószínűleg vannak unokatestvéreim, velem egykorúak. Vajon megtalálom-e őket valaha is?
Úgy érezte, csak sodródik az életben. Bárhol megélt, de sehova sem tartozott. Kőfaragó volt és templomépítő, szerzetes és matematikus, és nem tudta, melyik az igazi Jancsi – ha van ilyen egyáltalán. Olykor eltűnődött, hogy lehetne akár vándordalnok, mint az apja, vagy törvényen kívüli, mint az édesanyja. Tizenkilenc éves volt, otthontalan és gyökértelen, nem volt családja, sem célja, amiért küzdjön.
Józseffel sakkozott és nyert. Ekkor odajött hozzájuk Rasid, és azt mondta:
– Add át a székedet, József, szeretnék többet hallani Eukleidészről.
József engedelmesen átengedte helyét leendő apósának, aztán elvonult – neki untig elég volt, amit addig hallott róla. Rasid leült és megkérdezte Jancsitól:
– Jól érzed magadat?

– Vendégszeretetednek nincsen párja – mondta Jancsi lágyan. Toledóban elsajátította a választékos modort.
– Köszönöm, de úgy értem, Eukleidésszel.
– Igen. De nem hiszem, hogy sikerült megmagyaráznom a mű fontosságát Tudod...
– Én azt hiszem, hogy megértettem – mondta Rasid. – Hozzád hasonlóan, önmagáért szeretem a tudományt.
– Igen.
– Ha így van is, minden embernek meg kell élnie.
Jancsi nem látta világosan, mire célzott Rasid a megjegyzésével, és várta, hogy többet is mondjon. Rasid azonban hátradőlt, szemét félig lehunyta, és láthatóan megelégedett azzal, hogy közösen élvezzék a csöndet. Jancsi azon tűnődött, vajon Rasid nem szemrehányást akart-e neki tenni azért, amiért nem dolgozik.
– Azt hiszem, egy napon visszamegyek építeni – mondta.
– Jó.
Jancsi mosolygott.
– Amikor kilovagoltam Kinsgbridge-ből az anyám lován, a vállamra kanyarított átalvetőben, mostohaapám szerszámaival, azt hittem, csak egyetlen módja van a templomépítésnek: vastag falak, félkör alakú boltívek, apró ablakok és egy famennyezet vagy hordó formájú kőboltozat. A katedrálisok, amelyekét Kingsbridge-től Southamptonig az utamon láttam, ugyanezt sulykolták belém. De Normandia megváltoztatta az életemet.
– El tudom képzelni – mondta álmosan Rasid. Nem sok érdeklődést mutatott, így Jancsi csak magában idézte fel a Normandiában töltött napokat. Alig néhány órával azután, hogy Honfleurben partra szállt, ott állt a jumiéges-i apátsági templom előtt. Ez volt a

legmagasabb templom, amit valaha látott, de egyébként itt is a szokásos félkörívekkel és famennyezettel találkozott, a káptalani gyűléstermet kivéve, amelyre Urso apát forradalmian új kőmennyezetet húzott. A szelíd ívelésű dongaboltozat vagy a bordás keresztboltozat helyett ennek a mennyezetnek a bordái az oszlopok tetejéről szökkentek fel, és a tető csúcspontjában futottak össze. A bordák vastagok és erősek voltak, a bordák közötti háromszögletű mennyezetszakaszok viszont vékonyak és könnyűek. Az épület szerzetes gondnoka elmagyarázta Jancsinak, hogy így egyszerűbb építeni: először a bordákat húzzák fel, és a közöket aztán már könnyűszerrel megcsinálják. Ez a boltozattípus azonkívül könnyebb is. A szerzetes azt remélte, hogy Jancsitól híreket hallhat az angliai technikai újításokról, de csalódnia kellett. Tetszett viszont neki, hogy Jancsi szemmel láthatóan méltányolja a bordás boltozat előnyeit, ezért elmondta neki, hogy nem messze onnan, Lessayben van egy templom, amelyet teljes egészében ilyen boltozat fed.
Jancsi másnap elment Lessaybe, és az egész délutánt a templomban töltötte, a boltozatot bámulva. Végül sikerült megfogalmaznia, hogy mi benne olyan lenyűgöző: az, ahogyan a boltozat tetőpontjától az oszlopok tetejéig, a vállkőig ívelő bordák drámai erővel juttatják kifejezésre, hogy a tetőzet terhét a legerősebb tagok hordozzák. A bordákban látható alakot öltött az építészet logikája.
Jancsi innen délnek vette az útját, Anjou tartományba, és Tours-ban alkalmazták az apátsági templom javítási munkálataiban. Nem került sok fáradságába, hogy rábeszélje az építőmestert, tegyen vele próbát. A birtokában lévő szerszámok tanúsították, hogy

kőműves, és egynapi munka után már tudta a mester, hogy nem is akármilyen. Hencegése Aliena előtt, hogy bárhol a világon tud munkát szerezni, nemcsak üres fecsegés volt.
A szerszámok között, amelyeket Tamástól örökölt, volt egy láb-hüvelyk beosztású mérőléc is. Csak építőmesterek használtak ilyet, és amikor a többiek fölfedezték, faggatni kezdték, hogyan lett belőle mester ilyen fiatalon. Először az volt a szándéka, hogy megmondja, igazából nem is építőmester, de aztán úgy határozott, mégsem árulja el. Végül is szerzetessége idején ténylegesen ő vezette a kingsbridge-i építkezést, és ugyanolyan jól tudott terveket rajzolni, mint Tamás. De a mester, akinek dolgozott, bosszúsan vette tudomásul, hogy egy lehetséges vetélytársat fogadott fel. Egyik nap Jancsi valami módosítást javasolt az építkezés felügyeletével megbízott szerzetesnek, és felrajzolta elképzelését a padlón kitűzött terven. Ezzel kezdődtek a bajok. Az építőmester meg volt győződve róla, Jancsi a helyére pályázik. Minduntalan belekötött a munkájába, és lélekölő, monoton feladatot adott neki: egyszerű kőtömböket vágatott vele.
Jancsi hamarosan felszedte a sátorfáját. A keresztény világot keresztül-kasul behálózó monostor-birodalom székhelyére, a clunyi apátságba ment. A clunyi rend volt a Compostelába, Szent Jakab sírjához tartó, híressé vált zarándoklatok kezdeményezője és legfőbb támogatója. A Compostelába vezető utat végig Szent Jakabnak szentelt templomok és clunyi rendbéli kolostorok szegélyezték, hogy a zarándokokról gondoskodjanak. Mivel Jancsi apja a zarándokok útvonalán űzte jokulátori mesterségét, valószínűnek látszott, hogy megfordult Clunyben is. Kiderült, hogy

mégsem. Clunyben egyáltalán nem voltak vándordalnokok, és Jancsinak semmit sem sikerült megtudnia az édesapjáról.
Útja ennek ellenére korántsem volt haszontalan. Minden boltív, amelyet Jancsi valaha is látott addig a pillanatig, amíg be nem tette a lábát a clunyi apátság templomába, félköríves volt, és minden boltozat vagy alagútszerű mintha egymáshoz tapadó kerek boltívek hosszú sora volna –, vagy keresztrendszerű, olyan, mint két alagút kereszteződése. A clunyi boltívek azonban nem félkörívek voltak.
Egy pontban futottak össze.
Csúcsosak voltak a főárkádok boltívei, csúcsívesek a mellékhajók keresztboltozatai, és – ami a legelképesztőbb volt – a főhajót kőmennyezet fedte, amelyre csak az a meghatározás illett, hogy csúcsos dongaboltozat. Jancsi mindig azt tanulta, hogy a kör erős, mert tökéletes, és a félkörív erős, mert a kör egy darabja. Azt gondolhatta hát, hogy a csúcsos ívek gyöngék. Ám a szerzetesek megmagyarázták neki, hogy a csúcsívek jóval teherbíróbbak a régi félkör alakúaknál. A clunyi templom szemmel láthatóan tanúsította ezt, mert a csúcsos boltozat, kőszerkezetének hatalmas súlya ellenére igen magas volt.
Jancsi nem sokáig maradt Clunyben. Tovább indult délnek, követve a zarándokok útját, le-letérve róla, ha úgy hozta szeszélye. A nyár elején jártak, és mindenütt lehetett vándordalnokokkal találkozni: útközben, a nagyobb városokban és a clunyi rend kolostorainak a közelében egyaránt. A templomok és a szentélyek előtt recitálták históriás énekeiket az egybegyűlt zarándokoknak, olykor kobozzal kísérve magukat, szakasztott úgy, ahogyan Aliena mesélte

neki. Jancsi mindegyikhez odament, és megkérdezte, nem ismerte-e Shareburgi Jánost. Mindegyiktől tagadó választ kapott.
A templomok, amelyeket Franciaország délnyugati és Spanyolország északi részén keresztül vezető útja során látott, továbbra is ámulattal töltötték el. Mind sokkal magasabbak voltak, mint az angol katedrálisok. Némelyiket bordázott dongaboltozat fedte. A pillértől pillérig ívelő bordapántok lehetővé tették, hogy szakaszonként, közről közre építsék meg a boltozatot, s ne egyszerre. A bordapántok megváltoztatták a templom képét is. A közöket elválasztó bordák hangsúlyozásával feltárták, hogy az épület egyforma egységek sorozata, akár a felszeletelt cipó, s ez kiemelte a hatalmas belső tér rendjét és logikáját.
Jancsi a nyár közepén ért Compostelába. Soha nem tudta, hogy ilyen meleg helyek is vannak a világon. Santiago temploma, akárcsak a clunyi, lélegzetelállítóan magas volt, és a még építés alatt lévő főhajót szintén bordázott dongaboltozat fedte. Innen Jancsi még délebbre vette útját.
A spanyol tartományok a közelmúltig szaracén uralom alatt álltak, és valójában a Toledótól délre elterülő vidékek nagy részét még mindig a mórok tartották a kezükben. A mór épületek – magas és hűvös belső termeik, ívelt árkádsoraik, a napsütésben vakítón ragyogó hófehér falaik – elbűvölték Jancsit. De a legérdekesebb az a felfedezése volt, hogy az iszlám építészet már régen alkalmazza mind a bordás boltozatot, mind a csúcsívet. Lehetséges, hogy a franciák innen merítették új eszméiket?
Soha többé nem tudna olyan katedrálison dolgozni, mint a kingsbridge-i, gondolta, ahogy a spanyol délután forróságában elmosódott, halk asszonyi

kacagás szállt felé valahonnan a nagy, hűvös ház mélyéről. Még mindig a világ legszebb katedrálisát akarta megépíteni, de már nem egy vaskos, zömök, erődítményszerű épületet. Az új technikát akarta alkalmazni, a bordás boltozatot és a csúcsíveket De nem hajszálra ugyanúgy, ahogyan ez idáig alkalmazták. Azok közül a templomok közül, amelyeket látott, egyik sem aknázta ki teljes egészében a lehetőségeket. Képzeletében kirajzolódott egy templom képe. A részletek még homályosak voltak, de az egész kristálytisztán állt előtte: tágas, levegős épület, hatalmas ablakain beárad a napfény, csúcsíves boltozata olyan magas, hogy úgy tetszik, az égig ér.
– Józsefnek és Rajának szüksége lesz egy házra – szólalt meg váratlanul Rasid. – Ha megépítenéd, más munkákat is kapnál utána.
Jancsi meglepődött Az igazat megvallva, még sohasem jutott eszébe, hogy lakóházakat is építhetne.
– Gondolod, hogy éppen velem akarják megépíttetni a házukat?
– Elképzelhető.
A közéjük telepedő újabb hosszú csendben Jancsi azt fontolgatta, milyen is lenne az élete a módos toledói kereskedők építészeként.
Rasid közben, úgy látszik, teljesen fölébredt Kiegyenesedett ültében, és tágra nyitotta a szemét.
– Kedvellek, Jancsi! – mondta. – Becsületes ember vagy, és érdemes veled elbeszélgetni, és ez több, mint amit a legtöbb ismerősömről elmondhatok. Remélem, mindig barátok maradunk.
– Én is – válaszolt Jancsi kicsit meglepődve a váratlan vallomástól.
– Keresztény vagyok, ezért nem tartom elzárva az

asszonyaimat, mint muzulmán testvéreim. Másrészt arab vagyok, s ez azt jelenti, hogy nem engedem őket teljesen – bocsáss meg a kifejezésért – szabadjára, amihez más asszonyok hozzá vannak szokva. Találkozhatnak és beszélgethetnek a férfi vendégekkel – itthon. Még barátságot is köthetnek. De ha a barátság valami mássá fejlődik – mint ahogy ez természetes fiatal emberek között –, elvárom, hogy a férfi megtegye a kellő lépést. Sértés volna, ha másként cselekedném.
– Természetesen – mondta Jancsi.
– Tudom, hogy megértettél. – Rasid fölállt, és gyöngéden Jancsi vállára tette a kezét. – Sosem áldott meg az ég fiúval: de ha volna egy fiam, azt hiszem, olyan lenne, mint te.
– De sötétebb, remélhetőleg – mondta Jancsi, hirtelen indíttatásból. Rasid egy pillanatra megdermedt, aztán kirobbant belőle a kacagás, olyan erővel, hogy az udvarban lévő többi vendég csodálkozva kapta fel a fejét.
– Igen – mondta vidáman. – Sötétebb. – Aztán, még mindig hahotázva, bement a házba.
Az idősebb vendégek szedelőzködni kezdtek. Jancsi magában üldögélt a hűvösödő délutánban, a hallottakon elmélkedve. Alkut ajánlottak neki, ehhez nem fért kétség. Ha elveszi Aisát, Rasid a toledói gazdagok építészévé teszi. De figyelmeztetés is rejlett szavaiban: ha nem szándékozik feleségül venni, tartsa távol tőle magát. A spanyol embereknek sokkal kifinomultabb volt a modoruk, mint az angoloknak, de szükség esetén nagyon is világosan kifejezésre tudták juttatni a véleményüket.
Jancsi, a helyzetén tűnődve, néha úgy érezte, hogy álmodik. Én vagyok ez valóban? – kérdezte magától.

János fia János egy olyan ember fattya, aki kötélen végezte, az erdőben felnövekedett surmó, a kőművesinas, a szökött szerzetes? Valóban nekem kínálták egy módosabb arab kereskedő szépséges leányát, és az építészmesterséggel járó biztos jólétet ebben a balzsamos illatú városban? Túl szépen hangzik ahhoz, hogy igaz legyen. És ráadásul még kedvelem is a leányt!
A nap lemenőben volt, és az udvar árnyékba borult. Már csak ketten üldögéltek az árkádok alatt: ő és József. Éppen azon törte a fejét, hogyan oldódik meg ez a kínos helyzet, amikor megjelent Raja és Aisa, bebizonyítva, hogy van megoldás. Annak ellenére, hogy elméletben szigorúan tiltva volt mindenféle testi érintkezés a lányok és fiatalemberek között, anyjuk pontosan tudta, mi fog történni, és Rasid valószínűleg úgyszintén. Engedélyeznek a szerelmeseknek néhány percnyi egyedüllétet, azután, még mielőtt idejük lenne veszedelmesebb vizekre evezni, az anya fölháborodást tettetve bejön az udvarba, és beparancsolja a lányokat.
Az udvar másik sarkában Raja és József azonnyomban elkezdtek csókolózni. Jancsi Aisa közeledtére fölállt A leány egyiptomi gyapotból szőtt, földig érő, fehér ruhát viselt. Jancsi, mielőtt Spanyolországba jött, egyáltalán nem ismerte ezt az anyagot Lágyabb volt, mint a gyapjú, és finomabb, mint a vászon. Minden mozdulatra Aisa testéhez tapadt, és fehérsége szinte izzott a félhomályban. A leány barna szeme majdnem feketének látszott ettől a fehérségtől, ahogy ott állt egészen közel Jancsihoz, gonoszkodó mosollyal az arcán.
– Mit mondott neked? – kérdezte. Jancsi kitalálta, hogy az apjára gondol.

– Felajánlotta, hogy segít megalapozni a jövőmet, ha házépítő leszek.
– Micsoda hozomány! – mondta gúnyosan Aisa. – El sem akarom hinni! Az lett volna a legkevesebb, hogy pénzt kiháljon!
Nincs türelme a hagyományos arab kerülgetősdihez, állapította meg Jancsi mosolyogva. Üdítőnek találta a nyíltságát.
– Azt hiszem, nem akarok házakat építeni – mondta.
Aisa hirtelen elmosolyodott.
– Kedvelsz te engem? Tudod, hogy kedvellek.
Aisa egy lépést tett előre, fölemelte az arcát, lehunyta a szemét, lábujjhegyre állt és megcsókolta Jancsit. Pézsma- és ámbraillat áradt belőle. Szája széjjelnyílt, nyelve játékosan szökdécselt a fiú ajkai közt. Szinte magától fonódott köréje Jancsi két karja. Keze a derekán nyugodott. A leheletkönnyű anyagon keresztül mintha a csupasz bőrét tapintotta volna. Aisa megfogta a kezét, és a melléhez húzta. Teste karcsú volt és inas, melle két tömör, lapos kis halom, aprócska, kemény mellbimbóval a közepükön. Mellkasa fel-alá járt, ahogy mindjobban felizgult. Jancsi meghökkenve érezte, hogy keze a combjai közt matat. Ujja közé csippentette a mellbimbóit. A lány hevesen zihált, és kitépte magát a kezéből. Jancsi keze lehullt.
– Fájdalmat okoztam? – suttogta.
– Nem.
Jancsi Alienára gondolt, és bűnösnek érezte magát, aztán rádöbbent, hogy ez micsoda ostobaság. Miért kellene úgy éreznie, hogy megcsal valakit, aki feleségül ment máshoz?
Aisa egy pillanatra ránézett. Már majdnem sötét volt, de Jancsi látta, hogy arcára kiül a vágy. Megfogta a fiú kezét, és visszatette a mellére.

– Csináld újra, de erősebben! – mondta sürgetően.
A fiú megtalálta a mellbimbóját, és előrehajolt, hogy megcsókolja őket, de Aisa kissé hátrább húzódott, és a fiú arcát fürkészte, miközben Jancsi a mellét simogatta. Először csak gyöngéden nyomogatta a bimbókat, aztán engedelmesen, jó erősen megcsípte. A leány teste megfeszült, szinte ívben hajolt hátra, lapos mellei előreugrottak, mellbimbói apró, kemény dudorok voltak a ruha szövetén. Jancsi a mellére hajolt, és szájába vette a bimbót a ruhán keresztül. Aztán, hirtelen vággyal a foga közé kapta és beleharapott. Hallotta a leány zihálását.
Borzongás futott végig Aisán. Fölemelte a fiú fejét a melléről, és egész testével hozzátapadt. Arcuk egymáshoz simult. Aisa vadul csókolni kezdte Jancsit, mintha egész arcát be akarná borítani a szájával. Szinte magára húzta a testét, és torkából apró, rémült kiáltások törtek fel. Jancsit izgatta, összezavarta és kicsit meg is ijesztette a viselkedése: soha nem tapasztalt még ehhez hasonlót. Mindjárt a gyönyör csúcsára jut, gondolta. Ebben a pillanatban megzavarták őket. Felhangzott Aisa anyjának parancsszava a ház ajtajából:
– Raja! Aisa! Azonnal gyertek be!
Aisa zihálva nézett föl a fiúra. Azután még egyszer megcsókolta, olyan erősen nyomva a száját a fiúéra, hogy annak ajkából kiserkedt a vér.
– Szeretlek! – sziszegte halkan, a karjából kibontakozva, majd beszaladt a házba.
Jancsi szemével kísérte. Raja ráérősebb tempóban követte a húgát. Anyjuk rosszalló tekintetet vetett Jancsira és Józsefre, azután bement a leányai után, és határozott mozdulattal becsukta maga mögött az ajtót. Jancsi csak állt, a csukott ajtóra bámulva, és

nem tudta, most mitévő legyen.
József jött keresztül az udvaron, félbeszakítva mélázását.
– Micsoda szép lányok – mind a ketten! – mondta cinkos kacsintással. Jancsi szórakozottan bólintott, és a kapu felé indult. Vele tartott József is.
Ahogy elhaladtak az árkádok alatt, egy szolga bontakozott ki az árnyékból, és bezárta mögöttük a kaput.
– Az a baj a jegyességgel, hogy sajog tőle a lábad köze – mondta József.
Jancsi nem felelt.
– Azt hiszem, elmegyek Fatimához, hogy könnyítsék magamon – folytatta József. Fatimáé volt a bordélyház.
Szaracén nevük ellenére a bordélybeli lányok jóformán mind világos bőrűek voltak, és a néhány arab szajháért borsos árat kellett fizetni.
– Akarsz jönni te is?
– Nem – válaszolta Jancsi –, engem másféle baj gyötör. Jó éjt! – Sietve odébbállt. Még a legjobb kedvében sem volt az ínyére József társasága, nemhogy ma éjszakai engesztelhetetlen hangulatában.
Ahogy hazafelé tartott a kollégiumba, ahol egy kemény ágy várta a közös hálóteremben, körülölelte az éjszaka hűvössége. Érezte, hogy fordulóponthoz érkezett. Kényelmes és gazdag életet kínáltak neki, és cserében csupán annyit kell tennie, hogy elfelejti Alienát, és lemond arról a vágyáról, hogy megépítse a világ legszebb székesegyházát.
Azon az éjszakán azt álmodta, hogy eljött hozzá Aisa, rátapadt illatos olajtól síkos, meztelen testével, de nem engedte meg, hogy a magáévá tegye.

Amikor reggel fölébredt, már döntött.

A szolgák nem akarták beengedni Alienát Harun al Rasid házába. Nyilván koldusnak nézték, gondolta, ott állva a kapu előtt porlepte ruhájában, viseltes csizmájában, csecsemőjével a karján.
– Tudassátok Harun al Rasiddal, hogy a barátját, az Angliából való János fia Jánost keresem – mondta franciául, de nem hitte, hogy a sötét bőrű szolgák akár egy árva szót is értenek belőle. Valamilyen szaracén nyelven folyó, izgatott tanácskozás után az egyik szolga, egy magas, szénfekete férfi olyan göndör hajjal, mint a fekete birka szőre, bement a házba.
Aliena nyugtalanul járkált fel-alá, amíg a többi szolga leplezetlen kíváncsisággal bámulta. Semmi nem tudta türelemre tanítani, még a véget nem érő zarándokút sem. A csalódás után, ami Compostelában érte, folytatta útját Spanyolország belsejébe, Salamancába. Errefelé már senki nem emlékezett a katedrálisok és dalnokok iránt érdeklődő vörös hajú fiatalemberre, de egy jóindulatú szerzetes fölvilágosította, hogy Toledóban van egy angol tudósközösség. Halvány reménynek tűnt csak, de Toledo már nem volt messze a poros úton, és Aliena kényszerítette magát, hogy továbbmenjen.
Itt újabb keserves csalódás várt rá. Igen, Jancsi valóban itt volt – micsoda szerencse! – de sajnos már eltávozott. Hajszál híja, hogy itt érte: csupán egy hónappal kellett volna előbb érkeznie. Azt azonban megint csak nem tudta senki, hogy merre vette az útját.
Compostelában kikövetkeztette, hogy csak délre mehetett, mivel kelet felől jött, és északon meg nyugaton ott volt a tenger. Itt azonban,

szerencsétlenségére, több lehetőség is kínálkozott. Mehetett északnyugatnak, vissza Franciaország felé, nyugatnak, Portugáliába vagy délnek, Granadába, és végül a spanyol tengerparton hajóra szállhatott Róma, Tunisz, Alexandria vagy Bejrút irányába.

Aliena úgy döntött, fölhagy a keresésével, ha nem sikerül kellő felvilágosítást szereznie arról, hogy merre mehetett. Halálosan elfáradt, és iszonyú messzire volt az otthonától. Jóformán semmi erő és eltökéltség nem maradt már benne, és képtelen volt rá, hogy továbbmenjen, ha nem élteti több halovány reménynél. Elszánta magát, hogy visszafordul, hazamegy Angliába, és megpróbálja örökre elfelejteni Jancsit.

Egy másik szolga jött ki a fehér házból. Drágább öltözéket viselt, és beszélt franciául. Ellenségesen méregette Alienát, de udvariasan szólt hozzá:

– Jancsi úr barátja vagy?

– Igen, egy régi barátja, Angliából. Harun ál Rasiddal szeretnék beszélni A szolga a gyermekre pillantott.

– Jancsi rokona vagyok – folytatta Aliena. Ez nem is volt hazugság: Jancsi mostohatestvérének elűzött felesége volt, és így tényleg rokonságban állt vele.

A szolga szélesebbre tárta a kaput.

– Kérlek, jöjj velem!

Aliena hálás szívvel lépett be. Ha itt vissza kellett volna fordulnia, ez azt jelenti, hogy útja véget ért. A szolga nyomában áthaladt egy kellemes udvaron, egy csobogó szökőkút mellett. Vajon mi hozhatta Jancsit ennek a gazdag kereskedőnek a házába – tűnődött magában. Valószínűtlen, hogy barátok lettek volna. Talán históriás énekeket adott elő Jancsi itt, a hűs árkádok alatt?

Beléptek a házba. Valóságos palota volt, kő- és márványpadlós magas, hűs termekkel, dúsan faragott,

gazdag kárpitozású bútorokkal. Átmentek két boltíves folyosón és egy faajtón. Alienának az volt az érzése, hogy ez a rész az asszonyok lakosztálya. A szolga intett neki, hogy várjon, és halkan köhintett egyet.
Egy pillanattal később egy feketébe öltözött, magas szaracén nő siklott be a szobába. Fátyla sarkát olyan mozdulattal húzta az arca elé, hogy az felért egy sértéssel. Ránézett Alienára, és azt kérdezte franciául:
– Ki vagy?
Aliena teljes magasságában kihúzta magát.
– Lady Aliena vagyok, Shiring megboldogult grófjának leánya – mondta olyan gőgösen, ahogy csak telt tőle.
– Feltehetően ama szerencsében részeltetem, hogy Rasidnak, a borárusnak a feleségével szólhatok. – Játszotta olyan jól ezt a játékot, mint bárki más.

– Mit akarsz itt?
– Rasidhoz jöttem.
– Nem fogad nőket.
Aliena fölmérte, hogy ennek az asszonynak a segítségére nem számíthat. De nem volt hová mennie, így hát tovább próbálkozott.
– Jancsi barátját tán mégis fogadja – mondta konokul.
– Jancsi a férjed?
– Nem – Aliena tétovázott. – A sógorom.
Látszott a nőn, hogy nem hiszi. Feltehetően ő is azt gondolta, amit a legtöbb ember, hogy Jancsi teherbe ejtette Alienát, aztán faképnél hagyta, és a leány most a tárgyi bizonyítékkal üldözőbe vette, és kényszeríteni akarja, hogy elvegye őt feleségül, és eltartsa a gyereket.
Az asszony félig elfordult, és egy olyan nyelven, amit Aliena nem értett, kikiáltott pár szót. Egy pillanat múlva három fiatal nő lépett a szobába. Külsejükből

nyilvánvaló volt, hogy az asszony leányai. Anyjuk mondott nekik valamit, ugyanazon a nyelven, mire mind a hárman Alienára bámultak. Pergő szóváltás következett, amelyben gyakran előfordult a Jancsi szó.
Aliena megalázottnak érezte magát. Elfogta a kísértés, hogy sarkon forduljon, és kisiessen a házból. De ez azt jelentené, hogy egyszer s mindenkorra föladja a keresést. Ezek a szörnyű emberek az utolsó reménységei. Fölemelte a hangját, félbeszakítva lefetyelésüket.
– Hol van Jancsi? – Igyekezett erélyes hangon beszélni, de csupán panaszosan csengett a hangja.
A leányok elhallgattak.
– Nem tudjuk, hol van – mondta az anyja.
– Mikor látták őt utoljára?
Az asszony tétovázott. Nem akart felelni, de mégsem tehetett úgy, mintha nem tudná, mikor látták utoljára Jancsit.
– Karácsony másnapján hagyta el Toledót – mondta vonakodva.
Aliena barátságos mosolyt erőltetett magára.
– Nem mondott valami olyasmit, amiből kiderülne, hogy merre mehetett?
– Mondtam már, hogy nem tudjuk, hol van.
– Talán a férjének mondott valamit.
– Nem, semmit nem mondott.
Aliena kétségbeesett. Az ösztöne azt súgta, hogy ez a nő tud valamit, de világos volt, hogy nem fogja elárulni. Hirtelen úgy érezte, hogy minden erő elhagyja, és halálos kimerültség fogta el.
– Jancsi a gyermekem apja. Nem gondolják, hogy szeretné látni a fiát? – kérdezte könnyes szemmel.
A három leány közül a legfiatalabb mondani kezdett valamit, de az anyja félbeszakította. Kurta és ádáz

szóváltás zajlott le köztük: egyformán heves természetűek voltak mind a ketten. Végül a leány meghátrált és elhallgatott.
Aliena várt, de több szó nem hangzott el. A négy nő csak állt és bámult rá. Sütött belőlük az ellenségesség, de olyan kíváncsiak voltak, hogy mégsem akartak ajtót mutatni neki. Ám a maradásnak semmi értelme nem volt.
Nem tehetett egyebet, mint hogy sarkon fordul, visszamegy a szállására, és megkezdi az előkészületeket a hazafelé vezető hosszú utazáshoz. Vett egy mély lélegzetet, hangja hűvös volt és szilárd:
– Köszönöm a szíveslátást.
Az anyában volt annyi tisztesség, hogy erre kicsit elszégyellje magát.
Aliena kifordult a szobából. A szolga, aki eddig a folyosón várakozón, melléje szegődött, és végigkísérte a házon.
Aliena a könnyeivel küszködött. Kibírhatatlanul gyötrelmes volt számára a tudat, hogy egész vállalkozása egyetlen nő rosszindulata miatt futott zátonyra.
A szolga keresztülvezette az udvaron. A kapuhoz érve Aliena futó léptek zajára lett figyelmes. Hátrapillantott és látta, hogy a legfiatalabb lány szalad utána. Megtorpant és várt. A szolgának szemmel láthatóan nem volt ínyére a dolog. Az arab leány alacsony volt és törékeny, és nagyon szép – aranyosbarna bőrével, nagy, éjsötét szemével. Fehér ruhát viselt, és Aliena porosnak és piszkosnak érezte magát mellette.
– Szeret őt? – suttogta a lány, törve a franciát.
Aliena tétovázott. De hát többet már úgysem veszíthetek a méltóságomból – nyilaik beléje a gondolat.

– Igen, szeretem! – vallotta be.
– Ő is szeret magát?
Már a nyelvén volt az igen, de hirtelen rádöbbent, hogy már több mint egy éve nem látta Jancsit.
– Valaha szeretett.
– Szeret most is – mondta a lány.
– Miből gondolja?
A leány szeme könnyel telt meg.
– Magamnak akarni őt. ÉS majdnem sikerült megkapni. – Ránézett a kicsire: – Vörös haj, kék szem.
– A könnyek végigperegtek finom, barna bőrén.
Aliena csak bámult rá. Ez hát a magyarázata az ellenséges fogadtatásnak! Az anya szerette volna, ha Jancsi feleségül veszi a leányát. A leány nem lehetett több tizenhat évesnél, de érzéki külseje többnek mutatta. Aliena azon töprengett, vajon mi történhetett kettejük között.
– Majdnem sikerült megkapnia? – kérdezte.
– Igen – felelte határozottan a leány. – Tudom, hogy kedvelt. Szívemet összetört, mikor elment. De most már érteni őt. – Magába roskadt, arcvonásait bánat felhőzte be.
Alienában együttérzés ébredt a nő iránt, aki szerette Jancsit és elveszítette. Vigasztaló mozdulattal a vállára tette a kezét. De volt valami, ami fontosabb volt most minden együttérzésnél.
– Figyeljen! – mondta sürgetően. – Tudja, hogy hová ment?
A leány fölpillantott és bólintott – a zokogástól nem tudott beszélni.
– Párizs.
– Párizsba!
Aliena ujjongott. Újra a helyes csapáson!
Párizs messze volt ugyan, de az út jórészt ismerős

vidéken át vezetett. És Jancsi csak egy hónappal járt előtte! Úgy érezte, újjászületett. A végén mégis megtalálom, gondolta, tudom, hogy megtalálom.
– Most elmegy Párizsba? – kérdezte a leány.
– Igen. Ha már ilyen messzire eljöttem, most már nem állok meg. Köszönöm, hogy megmondta, szívemből köszönöm.
– Akarom, hogy Jancsi boldog legyen – mondta egyszerűen a lány.
A szolga idegesen toporgott. Mintha attól tartott volna, hogy bajba kerülhet, amiért nem lép közbe.
– Mást nem mondott? – faggatta a leányt Aliena. – Hogy melyik utat választja, vagy valamit, ami a segítségemre lehetne?
– Azért akart menni Párizsba, mert valaki azt mondta neki, hogy ott gyönyörű szép templomokat építenek.
Aliena bólintott. Ezt magától is kitalálhatta volna.
– És elvitte síró hölgyet.
– A síró hölgyet? – Nem értette, mit akar mondani a leány.
– Apám odaadott neki a síró hölgyet.
– Egy nőt?
A leány megrázta a fejét.
– Nem tudom helyes szót. Egy hölgyet. Sír. A seméből.
– Egy festményre gondol? Egy hölgy képére?
– Nem értem – mondta a lány. Aggódva pillantott hátra a válla fölött Mennem kell!
Bármi is az a síró hölgy, gondolta Aliena, nem lehet túlságosan fontos.
– Köszönöm, hogy segített – búcsúzott.
A leány lehajolt, és megcsókolta a kisbaba homlokát. Könnyei végigfolytak a pufók arcocskán.
– Bár maga helyében lehetnék – mondta, Alienára

nézve, azután megfordult, és visszafutott a házba.

Jancsi szállása a rue de la Boucherie-n volt, Párizs egyik külvárosában, a Szajna bal partján. Ahogy hajnalodon, fölnyergelte a lovát. Az utca végén jobbra kanyarodott, és átlovagolt a Petit Pont-on, a város szívébe vezető hidat őrző városkapun.
A faházak mind a két oldalon behajoltak a híd széle fölé. A házak közötti nyílásokban kőpadok terpeszkedtek, nagy hírű tanárok tartották itt előadásaikat a szabadban összegyűlt hallgatóságnak a reggel későbbi óráiban. A hídról Jancsi a Juiverie-re, a sziget főutcájára jutott. Az utcában lévő pékségek tele voltak reggelijüket vásároló diákokkal. Jancsi egy hallal töltött cipót vett magának. A zsinagógával szemben balra fordult, majd a királyi palotánál jobbra, és végigügetett a jobb partra vivő Grand Pont-on. A Szajna mindkét partján készülődtek már a pénzváltók és az aranyművesek, hogy kinyissák aprócska, de szilárdan megépített boltjaikat. A Grand Pont végénél álló másik városkapun átlovagolva halpiacon találta magát, ahol már nagyban folyt a vásár. Utat tört a sokadalomban, aztán nekivágott a Saint-Denis-be vivő sáros útnak.
Még Spanyolországban, egy vándorkőművestől hallotta a hírét Suger apátúrnak és az új templomnak, melyet Saint-Denis-ben építtetett. Amint Franciaországon keresztül észak felé haladt azon a tavaszon – pár napot dolgozgatva itt-ott, ha pénzre volt szüksége –, gyakran hallotta emlegetni Saint-Denis nevét. A saint-denis-i katedrális építői, úgy tetszett, mind a két új eljárást – a bordás boltozatot és a csúcsívet is alkalmazták, márpedig elegyítésük eléggé meghökkentő lehetett. Jancsi több mint egy óra

hosszat lovagolt mezőségeken és szőlőskerteken át. Az út nem volt kikövezve, de mérföldkövekkel jelezték vonalát. Végigvitt a Montmartre dombja mellett, amelynek tetején egy római kori templom romjai árválkodtak, keresztülhaladt egy Clignancourt nevezetű falun, és három mérfölddel arrébb elérte Sain-Denis fallal kerített városkáját.
Szent Dénes Párizs első püspöke volt. A Montmartre-on fejezték le, és levágott fejével a kezében eljött egészen idáig, és csak itt esett össze holtan. Egy jámbor asszony temette el, a sírj a fölé később kolostort emeltek. A templom a francia királyok temetkezőhelye lett. Suger, a mostani apátúr, egy nagy hatalmú és becsvágyó férfi, megreformálta a kolostor életét, és most a templom korszerűsítésén munkálkodott Jancsi belovagolt a városba, és a piactér közepén megállva, lóhátról vette szemügyre a templom nyugati frontját Nem látott rajta semmi újdonságot. A legelőírásosabb régi stílusú homlokzat volt, ikertoronnyal és három köríves kapuboltozattal. Az azonban, ahogyan a pillérek merészen kiugrottak a falból, már jobban tetszett neki, de ezért a látványért sem lovagolt volna öt mérföldet. Kikötötte a lovát egy póznához a templom előtt, és közelebb ment. A három kapubejáratot meglehetősen jó faragás díszítette: gondosan kimunkált, élettel teli figurák. Belépett a templomba.
És bent hirtelen minden más lett. Magába a templomhajóba egy alacsonyabb előcsarnok vagy másképpen narthex vezetett. Ahogy Jancsi föltekintett a mennyezetre, megremegett az izgalomtól. A templom építői együtt alkalmazták itt a bordás és a csúcsíves boltozatot, és ő egy pillantással fölmérte, hogy a két eljárás tökéletesen kiegészíti egymást.

Mivel a templom kerek falban végződött, a körbefutó és a keleti végén összetalálkozó oldalhajók félkör alakú kerengőt vagy körfolyosót képeztek. Jancsi végigsétált rajta, aztán megfordult, és egyfolytában álmélkodva, visszatért a kiindulópontjához.
És ott megpillantott egy nőt.
Felismerte.
A nő mosolygott.
Jancsinak elállt a szívverése.

Aliena kezével beernyőzte a szemét. A templom keleti végén lévő üvegablakokon beáradó napfény elvakította. A színes tündöklésből, mint egy látomás, emberi alak közelgett feléje. A haja mintha lánggal égett volna. Közelebb jött. Ő volt az, Jancsi!
Aliena úgy érezte, elájul.
Jancsi odament hozzá, és megállt előtte. Sovány volt, iszonyúan sovány, de szemében szenvedélyes érzelem ragyogott. Egy percig némán nézték egymást.
Aztán Jancsi megszólalt, hangja rekedt volt a felindulástól:
– Valóban te vagy az?
– Igen! – lehelte a lány gyönge hangon. – Igen, Jancsi. Valóban én vagyok. Túl sok volt már a feszültségből: kitört belőle a sírás. Jancsi átölelte, becézgette, köztük a baba, Aliena karjában.
– Jól van, jól van! – csitítgatta, mint egy kisgyereket szokás.
Aliena hozzádőlt, könnyei csontos vállára hullottak, belélegezte az ismerős, poros illatot, hallgatta a drága hangot, ahogyan nyugtatgatja őt. Jancsi ránézett és megkérdezte:
– De hát mit csinálsz te itt?
– Téged kereslek – mondta Aliena.

– Engem keresel? – mondta hitetlenkedve Jancsi. – És... hogyan találtál meg?
Aliena megtörölte a szemét és szipogott.
– Követtelek.
– Micsoda?
– Megkérdeztem az embereket, nem láttak-e. Főként kőfaragókat, de szerzeteseket is, meg fogadósokat.
Jancsi szeme elkerekedett.
– Úgy érted, Spanyolországban is voltál?
Aliena bólintott.
– Compostelában, aztán Salamancában és végül Toledóban.
– Mennyi ideig utaztál?
– Háromnegyed évig.
– De hát miért?
– Mert szeretlek.
Jancsi megrendültén hallgatta, szeme könnyel telt meg.
– Én is szeretlek téged! – suttogta.
– Szeretsz? Még mindig?
– Ó, igen, igen.
Aliena volt a megmondhatója, hogy igazat beszélt. Fölemelte az arcát. Jancsi előrehajolt a baba fölött, és gyöngéden megcsókolta. Ajka érintésére Alienát szédülés fogta el.
A baba felsírt.
Aliena félbeszakítva a csókot, ringatta egy kis ideig, míg újra elcsendesedett.
– Mi a neve a kicsinek? – kérdezte Jancsi.
– Még nem adtam neki nevet.
– Miért nem? Megvan már egyéves.
– Meg akartam beszélni veled.
– Velem? – értetlenkedett Jancsi. – És mi van Alfréddal? Ez az apára tartozik... – torkán akadt a szó.

– Miért? Csak nem... csak nem az enyém?
– Nézz rá!
Jancsi szemügyre vette a gyereket.
– Vörös haj... Egy és háromnegyed éve...
Aliena bólintott.
– Jóságos Isten! – mondta Jancsi elhűlve. – A fiam. – Nagyot nyelt. Aliena szorongva leste az arcát, ahogy próbálta a hírt megemészteni. Úgy tekinti vajon, mint ifjúsága és szabadsága bevégződését? A kedves arcon ünnepélyes kifejezés jelent meg. Egy férfinak normális esetben kilenc hónapja van rá, hogy hozzászokjon az apaság gondolatához. Jancsinak egyszerre kellett tudomásul vennie. Újra ránézett a babára, és most először, elmosolyodott.
– A fiunk – mondta. – Olyan boldog vagyok.
Aliena megkönnyebbülten sóhajtott fel. Végül minden rendbe jött hát. Újabb gondolat ütött szöget Jancsi fejébe. – És Alfréd? Tudja...?
– Természetesen. Csak rá kellett néznie a gyerekre. Egyébként... – Aliena zavarban volt – anyád megátkozta a házasságunkat, és Alfréd képtelen volt, tudod már, bármit csinálni...
Jancsi harsányan felkacagott.
– Ez aztán az igazságtétel!
Alienának nem tetszett a hangjában rezgő káröröm.
– Nekem nagyon nehéz volt – mondta gyöngéd szemrehányással.
Jancsi arca elkomolyodott.
– Bocsáss meg! – kérte. – És mit csinált Alfréd?
– Amikor a gyereket meglátta, kidobott.
– Bántott? – kérdezte Jancsi villámló szemmel.
– Nem.
– Mindegy, akkor is egy disznó.
– Örülök, hogy elkergetett. Ezért tudtalak megkeresni.

És most megtaláltalak. Olyan boldog vagyok, azt se tudom, mit csináljak örömömben.
– Csuda bátor voltál! – mondta Jancsi. – Még most sem fér a fejembe, hogy követtél az egész úton!
– Megint megtenném! – mondta hevesen Aliena. Jancsi újból megcsókolta.
– Ha mindenáron bujálkodni akarnak az isten házában, legalább ne a szentélyben tegyék – szólalt meg egy hang franciául.
Egy fiatal szerzetes volt az.
– Sajnálom, atyám – mondta Jancsi.
Megfogta Aliena karját Lementek a lépcsőn, át a déli kereszthajón.
– Én is voltam szerzetes egy darabig, és tudom, mekkora megpróbáltatás csókolózó, boldog szerelmespárt látni.
Boldog szerelmesek, gondolta Aliena, ezek mi vagyunk. Végigsétáltak a templomon, és kiléptek a nyüzsgő piactérre. Aliena alig akarta elhinni, hogy ő áll itt a napsütésben, Jancsival az oldalán. Szinte túl sok boldogság volt ez ahhoz, hogy el tudja viselni.
– Jól van – mondta Jancsi –, és most mit csináljunk?
– Nem tudom – felelte Aliena mosolyogva.
– Vegyünk egy cipót meg egy fiaskó bort, lovagoljunk ki a mezőre és ebédeljünk meg.
– Paradicsomi kilátás.
Elmentek a pékhez meg a borkereskedőhöz, és vettek egy darab sajtot a piacon az egyik tejesasszonytól. Jóformán még nyeregbe sem szálltak, máris kiértek a városkából a mezőkre. Aliena le nem vette a szemét Jancsiról; látnia kellett, hogy elhiggye, valóban itt van, itt lovagol mellette, lélegzik és mosolyog.
– Hogyan boldogult Alfréd az építkezéssel? – kérdezte Jancsi.

– Ó! Nem is mondtam neked! – Aliena elfelejtette, milyen régen ment el már a fiú. – Szörnyű szerencsétlenség történt. Beszakadt a tető.
– Micsoda? – Jancsi olyan hangosan kiáltott fel, hogy a lova megriadt, és szeszélyes táncba kezdett. Lecsillapította. – Hogyan történt?
– Senki nem tudja. Három bordaközt boltoztak be pünkösdvasárnapra, és azután, a mise alatt, leszakadt. Iszonyú volt – hetvenkilencen vesztek oda.
– Borzalmas! – Jancsi meg volt rendülve. – Hogyan viselte el Fülöp perjel?
– Nagyon rosszul. Teljesen abbahagyta az építkezést. Úgy látszik, elveszítette minden akaraterejét. Mostanában semmit sem csinál.
Jancsi nehezen tudta elképzelni Fülöpöt ilyen állapotban – mindig úgy tele volt energiával és elszántsággal.
– És mi történt a kézművesekkel?
– Szétszóródtak. Alfréd most Shiringben él, és lakóházakat épít.
– Kingsbridge félig üres lehet.
– Visszavedlik faluvá, amilyen egykor volt.
– Azon töprengek, mit csinált Alfréd rosszul – mormolta Jancsi, félig-meddig önmagának. – Az a kőboltozat sohasem szerepelt Tamás eredeti terveiben ; de Alfréd a támpilléreket vastagabbra építette, hogy elbírják a terhelést, úgyhogy rendben kellett volna lennie a dolognak.
Jancsit kijózanította a rossz hír; csöndben lovagoltak egymás mellett. Saint-Denis-től vagy egy mérföldnyire kikötötték lovaikat egy szilfa árnyékában, és letelepedtek egy zöldellő gabonamező végében, egy kis patak mellett, hogy elköltsék az ebédjüket. Jankó meghúzta a flaskát, és kedvtelve csettintett egyet:

– Anglia bor dolgában elbújhat a franciák mellett – jegyezte meg. Félbetörte a cipót, és adott egy darabot Alienának.
Aliena szégyenlősen kioldozta csipkés ruhaelejét, és odanyújtotta mellét a kicsinek. Észrevette, hogy Jancsi nézi, és elfutotta a pirosság. Megköszörülte a torkát, és beszélni kezdett, hogy zavarát elrejtse.
– Tudod már, hogy milyen nevet szeretnél adni neki? – kérdezte félszegen. – Legyen talán János?
– Nem tudom – Jancsi gondterheltnek látszott. – János volt az apám is, akit sohasem ismertem. Lehet, hogy szerencsétlenséget hoz, ha a saját nevünket adjuk a fiunknak. Az az ember, aki legjobban megközelítette egy igazi apáról alkotott elképzelésemet, Tamás volt, az építőmester.
– Szeretnéd, ha Tamásnak neveznénk?
– Azt hiszem, igen.
– Tamás nagydarab ember volt. Mit szólnál a Tomihoz?
– Jó, legyen Tomi – egyezett bele Jancsi.
Tomi, nem lévén tudatában a pillanat jelentőségének, jóllakottan elaludt Aliena lerakta a földre, és egy összehajtogatott kendőből vánkost csinált a feje alá. Azután félszegen Jancsira pillantott. Zavarban volt. Arra vágyott, hogy most rögtön, itt a füvön tegye a magáévá, de érezte, hogy kérésével elrémítené, így hát csak nézett rá és reménykedett.
– Mondanék neked valamit, de megígéred, hogy nem fogsz rosszat gondolni rólam? – szólalt meg Jancsi.
– Megígérem.
– Amióta csak megláttalak, nem tudok egyébre gondolni, csak a meztelen testedre a ruha alatt – vallotta be röstelkedve.
Aliena mosolygott.

– Nem gondolok rosszat rólad. Sőt, boldog vagyok. Jancsi szinte fölfalta a szemével.
– Szeretem, ha így nézel rám! – mondta Aliena. Jancsi torka kiszáradt a vágytól.
Aliena kitárta a karját, ő pedig odalépett hozzá és átölelte.
Majdnem két esztendő telt el első és egyetlen szeretkezésük óta. Azon a reggelen mindkettőjüket elsodorta a vágy és a megbánás. De most csupán önmaguk voltak: két szerelmes egy mezőn. Alienát hirtelen félelem fogta el. Nem lesz semmi baj? Szörnyű volna, ha valami rosszul alakulna, ilyen hosszú idő után. Ledőltek a fűbe, egymás mellett, csókokkal bontva el egymást. Aliena lehunyta a szemét, ajka szétnyílt. Érezte, hogy kedvese mohó keze sürgető vággyal kalandozik a testén, és ereiben vad száguldásba kezdett a vér. A fiú megcsókolta lehunyt szemét és az orra hegyét.
– Egész idő alatt, nap mint nap gyötört a vágy utánad – mondta neki. Aliena szorosan magához ölelte.
– Olyan boldog vagyok, hogy megtaláltalak – suttogta. Gyöngédséggel, boldogsággal eltelten szeretkeztek a szabad ég alatt; rájuk ragyogott a nap, mellettük csermely csobogott, és Tomi egész idő alatt édesdeden aludt, és csak akkor ébredt fel, amikor már minden véget ért.

A faszobor nem sírt, mióta elhozta Spanyolországból. Jancsi nem ismerte működésének titkát, s így nem lehetett biztos benne, miért nem könnyezik most, hogy hazulról elkerült. Volt ugyan egy elképzelése, nevezetesen, hogy az esténként hulló könnyeket a levegő hirtelen lehűlése csalja ki, és mivé) megfigyelése szerint az északabbra fekvő

tartományokban fokozatosabban váltott át a nappal az éjszakába, gyanította, hogy a dolog az éj lassúbb leszálltával lehet összefüggésben. A szobrot ennek ellenére megtartotta. Elég terjedelmes lévén bajos volt magával cipelni, de Toledóra, Rasidra és – noha erről nem beszélt Alienának – Aisára emlékeztette. Amikor azonban az egyik saint-denis-i kőfaragó modellt keresett a Szűzanyához, Jancsi elvitte a szobrot a szállására, és otthagyta neki.

Az apátság fölfogadta Jancsit a templom átépítési munkálataihoz. Az új szentély, amely annyira megigézte, még nem volt készen, és idejében be kellett fejezni, hogy a nyár közepén fölszentelhessék. A tetterős apát, Suger azonban máris arra készülődött, hogy a főhajót is átépíttesse ugyanebben a forradalmi stílusban, és Jancsinak ehhez kellett köveket faragnia már jó előre.

Az apátság kibérelt a számára egy házat a városkában, és Jancsi beköltözött Alienával, meg Tomival együtt. Az új otthonukban töltött első éjszakán ötször szeretkeztek. A legtermészetesebb dolognak tetszett a világon, hogy úgy élnek együtt, mint férj és feleség. Néhány nap elteltével Jancsi úgy érezte, mintha soha nem is lett volna másképpen. Senki nem kutatta, megáldotta-e frigyüket az egyház.

A saint-denis-i építőmester volt a legnagyszerűbb kőműves, akivel Jancsi valaha találkozott. Amikor az új szentély befejeztével nekiláttak a főhajó átépítésének előkészületeihez, Jancsi megfigyelte, szinte magába itta, hogy mit hogyan csinál. Valamennyi technikai újítás az ő érdeme volt, nem az apáté. Suger pártolta az új ötleteket általánosságban, de a díszítés jobban érdekelte a szerkezetnél. Legdédelgetettebb terve a Szent Dénesnek és két mártírtársának, Rusticusnak és

Eleutheriusnak földi maradványait magába fogadó új sír volt. Az ereklyéket az idáig a kriptában őrizték, de Suger azt tervezte, fölviteti maradványaikat az új szentélybe, hogy láthassa az egész világ. A három urna fekete márvánnyal bontott kőszarkofágban nyugszik majd, amelynek tetejét egy fából faragott és aranyozott miniatűr templom ékesíti, és a templomocska fő-, illetve két mellékhajójában egy-egy üres kis koporsó emlékeztet a három mártírra. A szarkofág az új szentély közepén fog emelkedni az új, magas oltár hátuljához illesztve. Az oltár és a kősír már a helyén állt, a miniatűr templomot pedig a fafaragó szállásán aranyozta egy gondos kézműves, vagyont érő aranyfestékkel. Suger apátúr nem az az ember volt, aki csak úgy felibe-harmadába csinál valamit.
Hogy milyen pompás szervező, azt a templomszentelési szertartás előkészületeinek iramából is láthatta Jancsi. Suger mindenkit meghívott, aki valakinek számított, és a legtöbben el is fogadták a meghívását, így Franciaország királya és királynéja, tizenkilenc érsek és megyés püspök, beleértve a canterburyi érseket is. Az apátságban szállongó hírek morzsáit felcsipegették a templomban és templomon dolgozó kőművesek. Jancsi gyakran látta Sugert magát is, ahogy durva szövésű csuhájában ide-oda járkál a kolostorban, és parancsokat osztogat a szerzeteseknek, akik falkában követték, mint a kiskacsák az anyjukat. Az apát Kingsbridge-i Fülöpre emlékeztette Jancsit. Fülöphöz hasonlóan Suger is szegény sorból származott, és ő is kolostorban nevelkedett föl. Akárcsak Fülöp, ő is újjászervezte az apátság pénzügyeit, szigorúbb rendet vezetett be birtokai kezelésében, úgyhogy jócskán megnövekedett

a jövedelmük, és ugyanúgy mint Fülöp, ő is templomépítésre költötte ezt a többletpénzt. Fülöphöz hasonlóan ő is tevékeny, tetterős és határozott ember volt.
Igaz, hogy Aliena szerint Fülöpből már mindezek a tulajdonságok kivesztek.
Jancsi azonban sehogy sem tudta ezt elhinni. Egy tétlen Fülöp ugyanolyan elképzelhetetlen volt számára, mint egy jóindulatú Waleran Bigod. Ámbár Fülöpnek valóban egész sor szörnyű csalódást kellett elszenvednie. Azzal kezdődött, hogy leégett a város. Jancsi összeborzadt, felidézve azt az iszonyú napot: a füstöt, a rémületet, a pokolbéli lovasokat lobogó fáklyáikkal, valamint a vad pánikot, amely a tébolyult tömeget hatalmába kerítette. Talán akkor szakadt meg Fülöp szíve. Az bizonyos, hogy a város többé nem talált magára. Jancsi nagyon jól emlékezett: a félelem és bizonytalanság levegője ülte meg, a pusztulás alig érezhető, de eltéveszthetetlen szagát hozva magával. Nem kétséges: Fülöp az új szentély felavatását az új reménység jelképévé akarta tenni. És amikor az ehelyett újabb szerencsétlenségbe fordult, úgy érezte, nincs tovább – és feladta.
Az építők elmentek, a piac lehanyatlott, a lakosság fogyóban volt. A fiatalok elvándoroltak Shiringbe – ahogy Aliena mondta. Ez természetesen csak erkölcsi gondokat okozott, hiszen a perjelségnek még megvoltak az összes birtokai, a hatalmas juhnyájakkal egyetemben, amelyek sok száz fontot jövedelmeztek évente. Fülöp bizonyára újra elkezdhette volna az építkezést, ha nem is óriási méretekben. Persze nem lett volna könnyű: a kőművesek babonából nem szívesen dolgoztak volna egy olyan templomon, amely egyszer már leomlott, és nyilván nehéz lett volna még

egyszer felkorbácsolni a helyi lakosság lelkesedését is. De a fő ok, Aliena szavaiból ítélve, az volt, hogy Fülöp elveszítette a tetterejét. Jancsi azt kívánta, bárcsak tehetne valamit, amivel segítene rajta.
Időközben, már a ceremónia előtt két-három nappal, egyre-másra érkeztek a püspökök és érsekek, hercegek és grófok Saint-Denis-be. Valamennyi előkelőséget körülvezették az építkezésen. A legelőkelőbb vendégeket maga Suger apátúr kísérte, a kisebb méltóságokat a szerzetesek vagy kézművesek. Valamennyiüket lenyűgözte az új szerkezet könnyedsége és a hatalmas színes üvegablakok tündökletes fényhatása. Minekutána majdnem minden jelentős egyházi vezető látta a templomot, Jancsit meglepte, hogy az új franciaországi stílust milyen széles körben utánozzák; s valóban, az olyan kőművesek iránt, akik elmondhatták magukról, hogy Saint-Denis-ben dolgoztak, roppant nagy volt a kereslet. Okos dolog volt idejönni, okosabb, mint ahogy Jancsi gondolta: erősen megnövelte az esélyeit, hogy egyszer majd maga is megtervezhessen és fölépíthessen egy katedrálist.
Lajos király szombaton érkezett a feleségével és az anyjával. Az apátnál szálltak meg. Azon az éjszakán alkonyattól hajnalig zengett a zsolozsma. Napfelkeltére egész tömeg verődött össze a templom előtt: parasztok és párizsi polgárok, akik mind arra vártak, hogy láthassák a szentséges és nagy hatalmú férfiak páratlannak ígérkező gyülekezetét. Jancsi és Aliena is csatlakozott hozzájuk, amint megetették Tomit. Egy napon, gondolta Jancsi, azt mondom majd a fiamnak: „Te nem emlékszel rá, de amikor egyéves voltál, láttad Franciaország királyát."
Hoztak magukkal kenyeret meg almabort reggelire, és

befalatoztak, mialatt arra vártak, hogy kezdetét vegye a látványosság. A népet természetesen nem engedték be a templomba; a király fegyveresei vigyáztak, hogy kellő távolságban maradjanak, az ajtók azonban nyitva álltak, és az emberek csoportokba verődtek, ahol be lehetett látni rajtuk. A templom hajója zsúfolva volt nemesurakkal és hölgyeikkel. Szerencsére a szentélyt az alatta lévő hatalmas kripta miatt pár lábnyival megemelték, így Jancsi is láthatta a szertartást.
A templomhajó távoli végénél élénk mozgolódás támadt, és hirtelen minden nemes mélyen meghajolt. Lehajtott fejük felett Jancsi megpillantotta a királyt, amint a déli kapun belépett a templomba. Túl messzire volt tőle, hogy ki tudja venni az arcvonásait, de bíbor zekéje eleven színfoltként ragyogott, ahogy előrehaladt a négyzet közepéig, és letérdelt a főoltár előtt.
Közvetlenül utána a püspökök és érsekek következtek. Valamennyien arannyal hímzett, vakító fehér talárt viseltek, és minden püspök kezében ott volt a pásztorbot. De nem ám a pásztorok egyszerű kampós botja: a legtöbbet mesés drágakövek ékesítették, úgyhogy a menet úgy csillogott, akár egy hegyi patak a szikrázó napsütésben.
Lassan vonultak végig a templomon, fel a szentély lépcsőm, azután elfoglalták fenntartott helyeiket a keresztelőmedence körül, amelyben – Jancsi tudta, mert megfigyelte az előkészületeket – jó pár gallon szenteltvíz volt. Átmeneti szünet következett, amelyet imádkozással és zsoltáréntekléssel töltöttek ki. A tömeg nyugtalanná vált, és Tomi elunta magát. Azután a püspökök, megint csak körmenetben, elvonultak.
A déli kapun hagyták el a templomot, és a nézők nagy csalódására eltűntek a kolostorban. Ám nemsokára

újból előtünedeztek az épületekből, és felsorakoztak a templom homlokzata előtt. Minden püspök egy aprócska szenteltvízhintő seprűt, aspergillumot, meg egy tál szenteltvizet tartott a kezében, és ahogy énekelve körüljártak, bele-belemártották seprűiket a szenteltvízbe, és meghintették vele a templom falait. A tömeg előretolongott, az emberek áldásért könyörögtek, és megpróbálták megérinteni a szent férfiak hófehér ruháját. A király fegyveresei botokkal kényszerítették hátrább őket. Jancsi hátul állt a tömegben. Nem akart áldást kapni, és jobbnak látta, ha távol marad a botoktól.
A menet méltóságteljesen végigvonult a templom északi oldalán, és a tömeg utánatódult, összetaposva a sírokat a temetőben. Pár néző már jóelőre itt foglalt helyet magának, és most nem engedett az újonnan jöttek nyomásának. Egy-két helyen verekedés tört ki.
A püspökök elhaladtak az északi előcsarnok mellett, és a templom keleti végének félköríve, vagyis az új épületrész mentén folytatták útjukat. Itt húzták fel a kézművesek műhelyeiket, és a tömeg most a színek között tülekedett, ledöntéssel fenyegetve a könnyű faépítményeket. Amikor a menet eleje visszakanyarodott az apátságba, a tömeg hisztérikusabb része csalódásában még erőszakosabban nyomult előre. A király emberei erre szintén növekvő eréllyel léptek fel.
Jancsit aggodalom fogta el.
– Nem szeretem az ilyesmit! – szólt oda Alienának.
– Én is éppen ezt akartam mondani. Próbáljunk kikerülni ebből a tömegből.
Mielőtt még mozdulni tudtak volna, csetepaté tört ki elöl a fegyveresek és egy csapat fiatal között. A király emberei hevesen vagdalkoztak bunkóikkal, a fiatalok

azonban ahelyett, hogy meglapultak volna, harcba szálltak velük. A püspökök maradéka sietősen visszavonult a kolostorba, éppen csak tessék-lássék meghintve a szentély utolsó falszakaszát. Amikor a szem emberek eltűntek a színről, a tömeg a fegyveresekre összpontosította figyelmét. Valaki elhajított egy követ, és homlokon találta az egyik fegyverest. Ujjongás tört ki, amikor elesett. A tusakodás gyorsan terjedt. Fegyveresek jöttek futva a nyugati front felöl, társaik védelmére.
Az összetűzés zavargássá fajult.
Nem volt rá remény, hogy a szertartás elvonja a figyelmet a következő néhány percben. Jancsi tudta, hogy a püspökök és a király most ereszkednek le a kriptába Szent Dénes földi maradványaiért. Körülhordozzák majd az egész kolostorban, de nem viszik ki a kapukon kívülre. A méltóságoknak most már nem kell mutatkozniuk a szertartás végéig. Suger apátúr nem számolt azzal, hogy mekkora lesz a nézők serege, és arról sem gondoskodott, hogy jól érezzék magukat. Csalódottak voltak, melegük volt – a nap már magasan járt az égen –, és szabad folyást engedtek érzelmeiknek.
A király emberei fel voltak fegyverezve, a tömeg viszont nem, így először a fegyvereseknek állt jobban a szénájuk; azután valakinek az a ragyogó ötlete támadt, hogy törjenek be a kézművesek bódéiba fegyverekért. Néhány ifjonc berúgta a kőművesek szállásának ajtaját, és egy pillanat múlva cölöpverő kalapácsokkal a kezükben jöttek ki. A tömegben lévő kőművesek közül páran keresztültörtek a sokaságon a szállásukig, és megpróbálták megakadályozni az embereket a behatolásban, de képtelenek voltak állni az ostromot: egyszerűen félresöpörték őket.

Jancsi és Aliena azon volt, hogy kihátráljanak a tömegből, de a mögöttük lévők türelmetlenül nyomakodtak előre, csapdába ejtve őket. Jancsi erősen tartotta Tomit; a melléhez szorította, karjaival védelmezte a hátát, tenyerével óvta fejecskéjét, miközben küszködve igyekezett Aliena közelében maradni. Egyszer csak arra lett figyelmes, hogy egy fekete szakállas, alattomos kinézetű kis emberke tűnik elő a kőművesek szállásáról, kezében a könnyező faszoborral. Soha nem látom többé a szobrot, gondolta, belenyilalló szívfájdalommal, de túlságosan el volt foglalva azzal, hogy kimeneküljön a tolongásból, semhogy azon keseregjen, hogy megrabolták.
A következő épület, amit feltörtek, az ácsok szállása volt. A kézművesek már föladták a reményt, hogy megvédelmezhetik szálláshelyüket, és kísérletet sem tettek az ellenállásra. A kovácsműhely túl kemény diónak bizonyult, de a tetőfedők szállásának silány falait könnyűszerrel ledöntötte a tömeg, kezébe kaparintva az ólomlemezek leszabására és összeszögelésére szolgáló, pokolian éles szerszámokat. Valakit megölnek, mielőtt még mindez véget ér gondolta Jancsi.
Hiábavaló volt minden küszködése, egyre előrébb lökték, az északi bejárat felé, ahol a leghevesebben dúlt a harc. Észrevette, hogy ugyanez történik a fekete szakállas tolvajjal: a fickó igyekezett meglépni zsákmányával; ugyanúgy a melléhez szorította a faszobrot, mint Jancsi Tomit, a tömeg nyomása azonban őt is egyre mélyebben taszította a dulakodásba.
Jancsinak hirtelen ragyogó ötlete támadt. Átadta Tomit Alienának:
– Maradj szorosan mellettem – mondta neki, aztán

nyakon ragadta a kis tolvajt, és kicsavarta a szobrot a kezéből. Az emberke egy pillanatig ellenállt, de Jancsi nagyobb volt nála, meg egyébként is, inkább a bőrét mentette, mint a szerzeményét, és pillanatnyi huzakodás után eleresztette.
Jancsi a feje fölé emelte a szobrot, és elkiáltotta magát:
– Tiszteljétek a Madonnát! – Először senki sem vetett rá ügyet. Aztán egy vagy két ember odanézett. – Ne érintsétek a Szűzanyát! – kiáltotta teljes hangerejéből. A közelében lévők babonás félelemmel hátrébb húzódtak; üres tér képződött körülötte. Fokozódó hévvel folytatta: – Bűn megszentségteleníteni a Szűz képmását! – Magasan a feje fölött tartva a szobrot, elindult előre, a templom felé. Ez talán még segíthet, gondolta felvillanó reménnyel. Többen abbahagyták a dulakodást, hogy lássák, mi történik.
Jancsi hátrapillantott. Aliena a nyomában lépkedett: nem is tehetett volna mást a tömeg nyomása miatt. A zavargás gyorsan csöndesedért. A tömeg Jancsival együtt előrehullámzott, és az emberek révült mormolással ismételték a szavait: „ő az Isten Anyja... Üdvözlégy Mária!... Adjatok utat az Áldott Szűz képmásának!” Ők csupán valamilyen látványosságot akartak, és most, hogy Jancsitól megkapták, csaknem teljesen abbamaradt a dulakodás, a széleken néhány helyen még folytatódó kisebb csatározásoktól eltekintve.
Jancsi ünnepélyesen masírozott előre. Maga is meglepődött, milyen könnyen sikerült a zavargást megfékeznie. A tömeg szétnyílt előtte, és elérkezett a templom északi kapujához. Itt nagy hódolattal beállította a szobrot a kapuboltozat hűs árnyékába. A szobor magassága alig haladta meg a kél lábat, és a

földön jelentéktelennek látszott.
A tömeg várakozón a templomkapu köré gyűlt. Jancsi kétségbeesetten törte a fejét, hogy mit tegyen. Valószínűleg misére vártak. Eddig pap módjára viselkedett, amikor magasba emelte a szobrot és intő szózatokat dörgött, de ezzel ki is merült a tudománya. Elfogta a félsz: mit tesz vele a tömeg, ha most csalódást kelt benne?
Hirtelen felmorajlottak.
Jancsi hátrapillantott. A gyülekezetből néhány nemes összeverődött az északi kereszthajóban, és kifelé tekingettek, de semmi olyasmit nem látott, ami a tömeg nyilvánvaló ámulatát indokolhatta volna.
– Csoda! – kiáltott fel valaki, és a többiek átvették a kiáltást: – Csoda! Csoda!
Jancsi ránézett a szoborra, és már mindent értett. Víz csepegett a szeméből. Első pillanatban ugyanúgy meglepődött, mint a sokaság, de aztán felidézte magában az elméletét, hogy a szobor akkor könnyezik, amikor a meleg hirtelen hidegre vált, ahogyan ez a déli vidékeken történik az éjszaka leszálltakor. A szobor a nappali hőségből hirtelen az északi kapubolt hűvösébe került. Ez magyarázhatja a könnyeket. A tömeg persze nem tudja ezt. Csak azt látják, hogy a szobor sír, és ettől elámultak.
Egy asszony a tömeg elejéről egy dinárt – francia ezüstpénzt – dobott a szobor lábához. Jancsi úgy érezte, kipukkad belőle a kacagás. Mi értelme van pénzt adni egy darab fának? De az embereket már úgy meggyúrta az egyház, hogy bármilyen „szent” dologra önkéntelenül pénzzel reagáltak, és a tömegből mások is követték az asszony példáját.
Jancsi sohasem gondolta, hogy Rasid játékszere pénzt hozhat. Igaz, őneki nem is hozhatott, hiszen az

emberek nem adtak volna, ha azt hiszik, hogy a pénz Jancsi zsebébe vándorol. De bármelyik templom számára fölér egy vagyonnal. S amikor ez tudatosult Jancsiban, már azt is tudta, hogy mit kell tennie.
Villámként hasított bele a felismerés, és elkezdett beszélni, mielőtt a következményeket végiggondolta volna. A szavak a gondolatokkal egyidejűleg tolultak föl benne:
– A Könnyező Madonna nem az enyém, hanem Istené – kezdte. A tömeg elnémult. Ez volt a mise, amire vártak. Jancsi mögött, a templomban a püspökök énekeltek, de most senki ügyet sem vetett rájuk. – Évszázadokig a szaracénok országában sínylődött – folytatta. Fogalma sem volt, hogy mi a története a szobornak, de ez nem számított; a papok maguk sem firtatták túl hevesen, hogy mennyi az igazság a csodák és szent relikviák históriájában. Sok-sok mérföldet utazott, de utazása még nem ért a végéhez. Végcélja az Angolhonban lévő kingsbridge-i katedrális.
Elkapta Aliena pillantását. A leány elképedve bámult rá. Alig tudott ellenállni a kísértésnek, hogy oda ne intsen neki, mielőtt folytatja, jelezve, hogy az egész merő kiagyalás.
– Az én szent küldetésem, hogy elvigyem Kingsbridge-be. Ott nyugovásra lel majd. Ott békére talál. – Ahogy ránézett Alienára, egy végső, mindennél ragyogóbb ötlet ihlette meg, és így szólt: – És engem jelöltek ki az új kingsbridge-i székesegyház építőmesteréül.
Alienának leesett az álla. Jancsi elkerülte a pillantását.
– A Könnyező Madonna azt parancsolta, hogy a tiszteletére egy új, fényesebb templom épüljön Kingsbridge-ben, és az ő segedelmével ugyanolyan szépséges szentélyt fogok emelni neki, mint amilyen az itteni, amely arra rendeltetett, hogy Szent Dénes

szentséges csontjait fogadja magába. – Lepillantott, és a földön heverő pénz adta neki az ötletet a befejezéshez: – Filléreitek segíteni fognak, hogy felépüljön az új templom – mondta. – És a Madonna áldásában részesít minden férfit, asszonyt és gyermeket, aki adományával hozzájárul új otthonának felépítéséhez.
Egy percig csönd volt, aztán hallgatósága hajigálni kezdte a pénzt a földre, a szobor lába köré. Minden egyes adományozó kiáltott is valamit hozzá. Néhányan csak annyit, hogy „Halleluja!” vagy „Dicsőség Istennek!”, mások áldásért esedeztek, vagy valamilyen meghatározott kegyet kértek, például, hogy „Gyógyítsd meg Robertet” vagy „Segíts, hogy Anna megfoganjon!”, vagy „Adj nekünk bő aratást!” Jancsi az arcukat tanulmányozta: izgatottak voltak, átszellemültek és boldogok. Előrenyomakodtak, egymást taszigálva türelmetlenségükben, hogy mielőbb odaadhassák pénzüket a Könnyező Madonnának. Jancsi lenézett a földre, és álmélkodva figyelte, amint a pénz, mint a szélhordta hó, feltornyosul a lába körül.

A Könnyező Madonna minden városban és faluban ugyanezt a hatást váltotta ki, végig az egész úton Cherbourg városáig. Ahogy végigvonultak körmenetben a főúton, összesereglett a nép, majd miután pihenőt tartottak a templom előtt, hogy az egész lakosságnak ideje legyen odagyűlni, a szobrot az épület hűvösébe állították, mire hullani kezdtek a könnyei, és az emberek egymást tapossák igyekezetükben, hogy pénzt adományozhassanak a kingsbridge-i katedráik építésére.
Hajszál híján búcsút mondhattak a szobornak, mindjárt

az elején. A püspökök és érsekek megvizsgálták a szobrot, a csodát valódinak nyilvánították, és Suger apát úr meg akarta tartani Saint-Denis számára. Először egy fontot, majd tizet, végül ötven fontot kínált érte Jancsinak. Látva, hogy Jancsit nem érdekli a pénz, megfenyegette, hogy erőszakkal veszi el, de Theobald, a canterburyi érsek megakadályozta ebben. Theobald is fölismerte a szobor pénzcsináló hatalmát, és azt akarta, hogy Kingsbridge-be kerüljön, amely az ő érsekségéhez tartozott. Suger kénytelen-kelletlen engedett, de parlagi módon adott kifejezést a csoda valódiságát illető fenntartásainak.
Jancsi kihirdette a Saint-Denis-ben dolgozó mesterembereknek, hogy mindenkit felfogad, aki követi őt Kingsbridge-be. Suger ezt sem vette jó néven. A legtöbben persze maradtak, ahol voltak, azt vallva, hogy jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok. Voltak azonban köztük egynéhányan, akik eredetileg is Angliából jöttek, és talán vissza lehet csábítani őket, a többiek meg széthordhatták a hírt, mert minden kőművesnek kötelessége volt, hogy tudassa céhtársaival, ha új építkezésről hallott. Pár héten belül a keresztény világ minden sarkából megindulnak a mesteremberek Kingsbridge-be, ahogyan Jancsi is hat vagy hét építkezést végigjárt az elmúlt két esztendőben. Aliena megkérdezte Jancsit, hogy mihez kezd, ha a kingsbridge-i perjelség mégsem teszi meg építőmesternek. Fogalma sincs – mondta. Felhívását a pillanat ösztönző hatására tette meg, és semmilyen terve nem volt arra az előre nem látható esetre, ha rosszul mennének a dolgok.
Theobald érsek, jogot formálva a Könnyező Madonnára Anglia nevében, nem engedte, hogy Jancsi egyszerűen odébbálljon vele. Kijelölt két

szerzetest a környezetéből, Rajnoldot és Eduárdot, hogy kísérjék el Jancsit és Alienát az utazásukon. Jancsi először bosszankodott, de hamarosan megkedvelte őket. Rajnold egy üde arcú és éles logikájú ifjú volt, mélyre hatoló elme, akit rendkívül érdekelt a matematika, amit Jancsi Toledóban sajátított el, Eduárd pedig egy szelíd modorú, ékesebb ember, kicsit falánk, amolyan haspók. Fő feladatuk természetesen annak megakadályozása volt, hogy az adományokból akár egy penny is Jancsi erszényébe vándoroljon. A valóságban a két szerzetes minden gátlás nélkül az adományokból fedezte utazási költségeit, míg Jancsi és Aliena a saját pénzéből költött, úgyhogy az érsek okosabban tette volna, ha megbízik Jancsiban.
Cherbourg városába is ellátogattak Barfleurbe menet, ahol hajóra akartak szállni Wareham felé. Jancsi érezte, hogy valami baj van, még mielőtt elérték volna a kis tengerparti városka központját. Az emberek nem a Madonnát nézték.
Jancsit bámulták.
A szerzeteseknek tűnt fel a dolog egy idő után. A szobrot faállványon vitték, mint mindig, valahányszor egy városba értek. Amint a tömeg a nyomukba szegődött, Rajnold odasúgta Jancsinak:
– Mi történik itt?
– Nem tudom.
– Te jobban érdekled őket, mint a szobor. Jártál már itt valaha?
– Soha.
– Csak az öregebbek bámulják Jancsit. A fiatalság a szobrot nézi-jegyezte meg Aliena.
Igaza volt. A gyerekek és a fiatalok a szokott kíváncsisággal szemlélték a szobrot. Az éltesebb

korúak viszont mind Jancsira meresztették a szemüket. Visszabámult rájuk és látta, hogy megrémülnek. Egyikük a kereszt jelét rajzolta ujjával a levegőbe.
– Mi a bajuk velem? – töprengett hangosan.
A menetükhöz egyébként ugyanolyan sokan csatlakoztak, mint más alkalmakkor, és mire elérték a piacteret, hatalmas tömeg kísérte őket. Letették a Madonnát a templom elé. A levegőben sós víz és friss hal szaga érzett. Néhány városlakó bement a templomba. Rendszerint az történt ilyenkor, hogy a helyi pap kijött, és beszélt Rajnolddal és Eduárddal. Némi huzavona és magyarázkodás után a szobrot bevitték a templomba, ahol elkezdett könnyezni. Csak egyetlen alkalommal fordult elő, hogy a Madonna szeme száraz maradt: egy hideg napon, amikor Rajnold erőszakoskodott, hogy csinálják végig a procedúrát, bár Jancsi figyelmeztette, hogy felsülhetnek. Azóta hallgattak a tanácsára.
Ma az idő alkalmas volt: valami mással volt baj. Babonás félelem tükröződött a tengerészek és a halászok szél cserzette arcán. A fiatalok megérezték szüleik nyugtalanságát, az egész tömeg gyanakvó volt, már-már ellenséges. Senki nem közeledett a kicsiny csoporthoz, hogy kérdéseket tegyen fel a szoborral kapcsolatban. Távolabb álltak meg, fojtott hangon beszélgettek, szemmel láthatóan azt várták, hogy történjék valami.
Végre megjelent a templom papja. Más városokban a pap viselkedését gyanakvással elegy kíváncsiság jellemezte, de ez úgy jött ki, mintha ördögűzésre készülődne; egy keresztet tartott maga előtt pajzsként, a másik kezében pedig egy kehelyben szenteltvizet.
– Mit gondol ez, mit kell csinálnia – lepődött meg

Rajnold –, démonokat űzni?
A pap latinul kantálva valamit, Jancsi felé közeledett.
– Parancsolom neked, gonosz szellem, hogy térj vissza a szellemek birodalmába...
– Én nem szellem vagyok, te átkozott bolond! – tört ki Jancsi, elveszítve a hidegvérét.
– ...Az Apának, Fiúnak és a Szentléleknek a nevében... – folytatta a pap.
– Mi a canterburyi érsek úr küldetésében járunk – tiltakozott Rajnold. – Ő megáldott bennünket.
– Ő nem szellem – szólt közbe Aliena. – Ismerem tizenkét éves kora óta. A pap elbizonytalanodott.
– Te ama városunkbéli polgár szelleme vagy, aki huszonnégy esztendővel ezelőtt halt meg – mondta. A tömegből többen helyeseltek, és a pap újból rákezdett a kántálásra.
– Csak húszesztendős vagyok – magyarázkodott Jancsi. – Legfeljebb hasonlíthatok arra az emberre, aki meghalt.
Valaki előlépett a tömegből.
– Te nemcsak hasonlítasz rá – mondta. – Te ő maga vagy – és nem változtál halálod napja óta.
Babonás rettegés moraja kelt a tömegben.
Jancsi úgy érezte, elhagyja a bátorsága. A beszélő egy negyvenes éveiben járó, szürke szakállú férfi volt, a módosabb kézművesek vagy kisebb kalmárok öltözékében. Nem keltette hisztérikus ember benyomását. Jancsi hozzá fordult, és így szólt, meg-megcsukló hangon:
– A társaim ismernek engem. Ketten szerzetesek. Az asszony a feleségem. A kisgyerek a fiam. Ők is szellemek?
Mintha kicsit elbizonytalanodott volna a férfi. A mellette álló ősz hajú asszony vette át a szót:

– Nem ismersz meg, Jancsi?
Jancsi úgy ugrott fel, mintha kígyó csípte volna meg. Most már valóban megrémült.
– Honnan tudod a nevemet?
– Onnan, hogy az anyád vagyok – felelte a nő.
– Nem vagy az! – rikoltotta Aliena, és Jancsi érezte a páni félelmet a hangjában. – Én ismerem az édesanyját, és az nem te vagy! Mi történik itt?
– Gonosz varázslat! – nyilatkoztatta ki a pap.
– Várjatok egy kicsit – szólt közbe Rajnold. – Lehet, hogy Jancsi a rokona annak az embernek, aki meghalt. Voltak gyerekei?
– Nem voltak – mondta a szürke szakállas.
– Biztos vagy benne?
– Sohasem nősült meg.
– A két dolog nem ugyanaz.
Egy vagy két ember kuncogott. A pap villámló szemmel nézett rájuk.
– De huszonnégy évvel ezelőtt halt meg, és ez a Jancsi csak húszéves mondta az ősz szakállú.
– Hogyan halt meg? – kérdezte Rajnold.
– A tengerbe veszett.
– Láttad a holttestét?
Csönd lett. Végül az ősz szakállú férfi így szólt:
– Nem, soha nem láttam.
– Látta egyáltalán valaki? – emelte meg a hangját Rajnold, megszimatolva a győzelmet.
Néma csönd.
Rajnold Jancsihoz fordult: – Él az apád?
– Meghalt, mielőtt én megszülettem.
– Mi volt?
– Jokulátor.
Suttogás futott végig a tömegen, és a fehér hajú asszony azt mondta:

– Az én Jancsim is vándorénekes volt.
– De ez a Jancsi kőfaragó – nyomta meg a szót Rajnold. – Láttam a keze munkáját. Ámbár az lehet, hogy fia az énekmondó Jancsinak. – Odafordult a fiúhoz. – Hogy hívták az apádat? Ugye Kobzos Jánosnak?
– Nem. Shareburgi Jánosnak.
– Cherbourgi Jánosnak? – ismételte meg a pap, kicsit másképpen ejtve ki a nevet.
Jancsit mintha fejbe kólintották volna. Soha nem értette, miért hívták így az apját, de most már minden világos volt. Mint a legtöbb vándort, őt is arról a városról nevezték el, ahonnan jött.
– Igen – mondta Jancsi elrévedve. – Természetesen. Cherbourgi János. Végül mégis az apjára bukkant, hosszú idővel azután, hogy föladta keresését. Messzire elment, egészen Spanyolországig, pedig amit keresett, itt volt a közelben, Normandia partján. Bevégezte, amire vállalkozott, és olyan megkönnyebbült elégedettséget érzett, mintha régóta cipelt nehéz tehertől szabadult volna meg.
– Akkor minden világos – mondta Rajnold, diadalmasan körülhordozva pillantását a sokaságon. – Cherbourgi János nem fulladt a tengerbe, túlélte a hajótörést. Angliába ment, egy darabig ott élt, teherbe ejtett egy leányt, aztán meghalt. A leány fiút szült, és az apja után nevezte el. Jancsi most húszéves, és hajszálra olyan, mint az apja volt huszonnégy évvel ezelőtt. – Rajnold a papra nézett. – Semmi szükség itt ördögűzésre, atyám. Ez csupán egy családi találkozás.
Aliena átfonta a karját Jancsién, és megszorította a kezét. A fiú kábult volt a meglepetéstől. Száz kérdés tolult fel benne, és nem tudta, hol kezdje. Találomra kibökött egyet:

– Miért voltatok olyan biztosak abban, hogy meghalt?
– Mindenki meghalt a White Shipen.
– A White Shipen?
– Én emlékszem a White Shipre – mondta Eduárd. – Híres katasztrófa volt. A trónörökös is odaveszett. Akkor lett Maud az örökös, és így ült a nyakunkra István.
– De hát mit keresett az apám egy ilyen hajón? – kérdezte Jancsi.
– Neki kellett a nemesurakat szórakoztatnia az úton – felelte az öregasszony. Ránézett Jancsira. – Tehát te az ő fia vagy. Az unokám. Sajnálom, hogy szellemnek véltelek. De annyira hasonlítasz rá.
– Apád a fivérem volt – mondta a szürke szakállas. – A nagybátyád vagyok, Vilmos.
Jancsit boldog öröm járta át; ez itt az ő családja, amely után oly régóta sóvárgott. Az édesapja rokonsága. Nincs többé egyedül a világban. Megtalálta a gyökereit.
– Hát ez meg az én fiam, Tomi – mondta. – Nézzétek a vörös haját. Az öregasszony ellágyultan nézett a kicsire, aztán döbbent hangon felkiáltott:
– Te jó ég, dédanya vagyok!
Mindenki nevetett.
– Csak azt szeretném tudni, hogy került az apám Angliába – mondta Jancsi.

TIZENHARMADIK FEJEZET

„És monda az Úr a Sátánnak: Nézzed az én szolgámat, Jóbot. Bizony nincs hozzá hasonló jó ember.” Fülöp kis szünetet tartott a hatás kedvéért. Nem idézte szó szerint a Bibliát, hanem szabadon újraköltötte a történetet. „Avagy nem tökéletes és igaz ember-é ő, aki féli az Urat, és semminemű rosszat nem cselekszik? És felelé a Sátán: Bizony nem ok nélkül imádja az Istent. Mindazt, amije van, Te adtad néki. Van hét fia, és három lánya. Hétezer juha és háromezer tevéje, ötszáz igás ökre és ötszáz szamara. Ennek okáért oly istenfélő. – Az Úr pedig monda a Sátánnak: íme, a kezedbe adom őt. Végy el tőle mindent, ami az övé, és lássuk, miként cselekszik majd. És a Sátán így is tőn.”

Mialatt Fülöp prédikált, egyre az a homályos értelmű levél járt a fejében, amelyet aznap reggel kapott a canterburyi érsektől. Szerencsekívánattal kezdődött a csodatévő Könnyező Madonna megszerzése alkalmából. Fülöp nem tudta, miről is lehet szó, de abban biztos volt, hogy nincs ilyesmi a birtokában. Az érsek örömmel hallotta, hogy Fülöp újból nekifogott az új katedrális építésének. Fülöp semmi ilyesmit nem tett. Várta, hogy Isten jelet adjon, mielőtt bármibe belekezdett volna, és mialatt várakozott, a vasárnapi istentiszteleteket az új kis plébániatemplomban tartotta. Végül Theobald érsek elismerését fejezte ki neki bölcsességéért, amiért egy olyan építőmestert választott, aki részt vett a saint-denis-i új szentély felépítésében. Fülöp természetesen hallott már a saint-denis-i apátságról és a híres Suger apát úrról, Franciahon legnagyobb egyházi hatalmasságáról, de semmit nem tudott az új szentélyről, és sehonnan nem fogadott fel semmilyen építőmestert. Azt gondolta, a

levelet talán másnak szánták, és tévedésből küldték el neki.
„És vajon miképpen szólott Jób, minekutána minden marháját elveszítette, és gyermekei mind meghalának? Átkozá Istent? És imádta vala a Sátánt? Sem ezt, sem amazt nem cselekedte. Hanem monda:
Mezítelen jöttem ki az én anyámnak méhéből, és mezítelen térek oda vissza. Az Úr adta, az Úr vette el. Áldott legyen az Úrnak neve! És akkor az Úr monda a Sátánnak: íme, nem csalatkoztam meg az én szolgámban, Jobban. És monda a Sátán: Annak okáért, mivel testében még nem rontatott meg; az ember mindennek az elviselésére képes, ha testének állapota jó. És az Úr látta, hogy igazságának bizonyítására még több szenvedéssel kell sújtania Jóbot, és monda a Sátánnak: Vedd el testének épségét, hogy lássuk, miképpen cselekszik majd. És a Sátán így is tett vala, és undok fekéllyel verte meg Jóbot a talpától a feje tetejéig."
A prédikációk mostanában gyakoribbak lettek a templomokban. Fülöp gyerekkorában még ritkán fordult elő, hogy prédikáltak volna a misén. Péter apát ellenezte, mondván, hogy magamutogatásra csábítja a papot. A régimódi szemlélet a gyülekezetet a néző szerepére kárhoztatta, azt tartotta, elegendő, ha csupán néma tanúja a misztikus és szent rítusoknak, ha csupán hallja a latin szavakat, anélkül hogy megértené, és vakon bízik a pap közbenjárásának hatékonyságában. De a nézetek változnak. A haladó gondolkodók többé már nem egy misztikus szertartás szótlan megfigyelőinek tekintik a gyülekezetet. Az egyház az emberek mindennapi létezésének szerves részévé vált. Jelzi életük mérföldköveit a keresztelőtől a menyegzőn és a gyermekek születésén át az utolsó

kenetig és a megszentelt földbe temetésig. Lehet a földesuruk, bírájuk, munkaadójuk vagy a fogyasztójuk. Elvárja tőlük, hogy ne csak vasárnaponként, hanem életük minden napján tanúsítsák kereszténységüket. Az új szemlélet szerint többre van szükségük puszta rítusoknál: magyarázatra és irányításra, intésre és ösztökélésre.

– Azt hiszem, az Úr szólott a Sátánnak Kingsbridge-ről is – folytatta Fülöp. – Azt hiszem, az Úr azt mondta a Sátánnak: „Nézzed az én népemet Kingsbridge-ben. Avagy nem jó keresztények-é mindannyian? Nézzed, arcuk verejtékével művelik földjeiket, és dolgoznak műhelyeikben egész héten, a vasárnapot pedig arra szentelik, hogy új katedrálist építsenek nekem. Mondd meg hát, nem jó emberek-é mindahányan? És monda a Sátán: Azért jók, mert jól megy a soruk. Bő aratást adtál nekik, és pompás időt, és vásárlókat küldtél a boltjaikba, és megvédted őket a gonosz bároktól. És monda az Úr: Mit akarsz hát tenni? És monda a Sátán: Fölégetem a várost. És az Úr mondá: Jól van, égessed föl, hogy meglássuk, miképpen cselekszenek majd. És a Sátán elküldte William Hamleigh-t, hogy tűzzel pusztítsa el a gyapjúnkat a vásár napján.”

Fülöp vigasztalást merített Jób történetéből. Akárcsak Jób, keményen dolgozott egész életében, hogy legjobb képességei szerint szolgálja az Isten akaratát, és akárcsak Jóbnak, balsors, kudarc és gyalázat lett érte a jutalma. A prédikáció célja azonban hívei lelkének fölrázása volt, és Fülöp látta, hogy a hatás elmaradt. Ámbár a történet még nem ért véget.

„És akkor az Úr monda a Sátánnak: Nézzed csak! Porig égetted a várost, és mégis új katedrálist építenek nekem. Most mondd meg, avagy nem derék emberek-é ők? És monda a Sátán: Túl könyörületes voltam

hozzájuk. A legtöbben megmenekültek a tűzvészből. És hamarosan mind újjáépítették kicsiny faházaikat. Hadd bocsássak rájuk igazi nyomorúságot, hogy lássuk, miként cselekszenek majd. És az Úr felsóhajtott és így szólott: Mit akarsz hát tenni? És monda a Sátán: Fejükre szakasztom ama új templom mennyezetét. És akként is cselekedett – amint azt mindnyájan tudjuk."
Fülöp körülpillantott a gyülekezeten és nagyon kevés olyan embert fedezett fel, aki egyetlen hozzátartozóját sem veszítette el abban a borzalmas katasztrófában. Ott volt az özvegy Meg, akinek nagyon jó férje és három szép szál fia volt, és mind a négyen meghaltak; a szerencsétlenség napja óta egyetlen szót sem szólt, és a haja hófehér lett. Mások megnyomorodtak. Péternek a jobb lába törött el, és most bicegett; azelőtt lovakat fogott be, de most a bátyjának dolgozott, nyergeket csinált. Alig volt olyan család a városban, amelyet ne sújtott volna a szenvedés. Elöl, a földön ült egy ember, aki nem tudta a lábát használni. Fülöp azon tűnődött, ki lehet. Nem a mennyezet beomlásakor bénult meg; azelőtt sohasem látta. Aztán eszébe jutott, hogy mondták már neki, koldul a városban egy nyomorék, aki a katedrális romjai közt alszik. Fülöp megparancsolta, hogy adjanak neki egy ágyat a kolostor vendégházában.
Gondolatai tovább vándoroltak. Visszakanyarodtak a prédikációjához: „És vajon mit cselekedett Jób? Monda néki a felesége: Átkozd meg az Istent és halj meg! De Jób nem átkozá meg. És elveszítette vajon a hitét? Nem, nem veszíté el. És a Sátán megcsalatkoza Jóbban. És én mondom nektek – Fülöp drámaian fölemelte a hangját, hogy nyomatékot adjon szavainak –, a Sátán megcsalatkozik Kingsbridge népében is.

Mert továbbra is imádni fogjuk az igaz Istent, amiként Jób tette minden megpróbáltatása közepette.”

Megint szünetet tartott, hogy hívei mindezt megemészthessék, de tudta, hogy nem sikerült fölbuzdítania őket. A feléje forduló arcokon érdeklődés tükröződött, de nem átszellemültség. Az igazat megvallva, nem is volt ihletett prédikátor. Földön járó ember volt. Nem tudta magával ragadni a gyülekezetet személyisége erejével. Az emberek állhatatosan hűségesek voltak hozzá, az igaz, de nem egy csapásra; idő kellett hozzá, míg megértették, hogyan él, és mit vitt véghez. Tettei olykor lelkesítették az embereket – legalábbis a régi napokban –, a szava soha.

A történet java azonban még csak most következett. „És mi történt Jobbal, minekutána a Sátán a legnagyobb gonoszságot is megcselekedé vele? Eltávolítá Isten Jóbról a csapást, és kétszeresen visszaadá az Isten Jóbnak mindazt, amije volt. Az Úr pedig jobban megáldá a Jób életének végét, mint a kezdetét, mert lőn néki tizennégyezer juha, hatezer tevéje, ezer igás ökre és ezer szamara. És lőn neki hét fia és három leánya.”

Az emberek közömbösek maradtak. Fülöp tovább küszködött:

– És Kingsbridge is újra virágozni fog egy napon. Az özvegyek újból férjez mennek, és az özvegyemberek feleséget találnak; és azok, akiknek meghalt a gyermekük, újra megfogannak, és az utcáink emberekkel lesznek tele, és a boltjaink kenyértől és bortól, réz- és bőráruktól, kelméktől és lábbeliktől fognak roskadozni. És egy napon majd újra felépítjük a katedrálisunkat.

Az volt a baj, hogy valójában maga sem hitt benne,

ezért hiányzott szavaiból a meggyőződés. Nem csoda hát, hogy nem tudta megindítani a gyülekezetet.

Lenézett az előtte fekvő súlyos könyvre és a latin szöveget angolra fordítva tolmácsolta: „Jób pedig él valaha ezután száznegyven esztendeig, és látja vala az ő fiait és unokáit negyedízig. És meghala Jób jó vénségben és betelve az élettel."

Becsukta a Bibliát.

A kis templomban hátul mozgolódás támadt. Fülöp ingerülten nézett föl. Tudatában volt, hogy prédikációja nem érte el a remélt hatást, mégis szerette volna, ha néhány percig csönd van, miután befejezte. A templom ajtaja nyitva volt, és a hátul állók valamennyien kifelé tekingettek. Fülöp egész tömeget látott odakint – mindenki ott van Kingsbridge-ból, aki nem a templomban tartózkodik, gondolta magában. Mi történhetett?

Különböző eshetőségek futottak át az agyán: verekedésre került sor, tűz ütött ki, valaki meghalt, nagy csapat lovas közeledik – de az, ami valójában történt, teljesen váratlanul érte. Először két szerzetes lépett be. Egy nőszobrot hoztak hímzett oltárterítővel letakart faállványon. Ünnepélyes viselkedésük azt sugallta, hogy a szobor egy szentet ábrázol, feltehetően a Szűzanyát. A szerzetesek mögött még két ember haladt, és ők okozták az igazi meglepetést: az egyik Aliena volt, a másik pedig Jancsi.

Fülöp szeretettel vegyes keserűséggel nézte Jancsit. Ó, ez a fiú, gondolta azon a napon égett le a régi katedrális, amikor először betette ide a lábát, és azóta minden, ami vele kapcsolatos, rendkívüli. De Fülöpöt inkább örömmel töltötte el, semmint dühítette Jancsi megjelenése. A fiú, minden általa okozott bonyodalom ellenére, színessé tette az életet. Fiú? Fülöp újra

rápillantott. Jancsi többé már nem volt fiú. Két évig volt távol, de tíz évet öregedett, a tekintete mindentudó és fáradt. Merre járhatott? És hogyan találta meg őt Aliena?
A menet megállt a templom közepén. Fülöp úgy döntött, semmit nem csinál, megvárja, mi történik. Izgatott zsongás támadt, amikor az emberek felismerték Jancsit és Alienát. Azután egy másfajta hang, a döbbent csodálkozásé morajlott végig a gyülekezeten, és valaki felkiáltott: – A szobor sír!
A többiek úgy ismételték, mint egy litániát: Sír! Sír! – Fülöp a szoborra meredt. Kétségtelen, víz folyt a szeméből. Hirtelen eszébe jutott az érsek titokzatos levele a csodálatos Könnyező Madonnáról. Tehát ez az. De hogy a sírás valóban csoda-e..., hát nem hamarkodta el az ítéletét. Azt látta, hogy a szobor szeme kőből van, talán valamilyen kristályból, míg a többi része fából; lehet, hogy ennek köze van a dologhoz.
A két szerzetes megfordult, és letette az állványt a földre, úgy, hogy a Madonna arccal a gyülekezet felé fordult.
Ekkor Jancsi beszélni kezdett:
– A Könnyező Madonna egy messzi-messzi országban került hozzám kezdett bele.
Fülöpnek nem volt ínyére, hogy átvette a misézést, de elhatározta, hogy egyelőre nem avatkozik be, mondja csak el Jancsi a magáét. Meg aztán furdalta is a kíváncsiság.
– Egy megkeresztelkedett szaracéntól kaptam – folytatta Jancsi. – A gyülekezet meglepetten morajlott fel: a szaracénok rendszerint a fekete képű, pogány ellenség szerepét játszották az effajta történetekben, és kevés ember tudta, hogy vannak közöttük

keresztények is. – Először csodálkoztam, hogy miért adta nekem. Mindazonáltal magammal hordoztam, sok-sok mérföldön át.
Jancsi megigézte a gyülekezetet. Jobb prédikátor, mint én vagyok – gondolta bánatosan Fülöp. Érzem, hogy máris feszültséget teremtett.
– Végül rájöttem, azért, mert a Szűzanya haza akar menni. De hol van az otthona? És megvilágosodott az elmém: az ő otthona Kingsbridge.
A gyülekezet álmélkodó zsivajgásban tört ki. Fülöp azonban kételkedett. Más módon munkálkodott az Isten és másféleképpen Jancsi, és ez a mód Jancsira vallott. Ennek ellenére Fülöp néma maradt.
– De azután az eszembe jutott: hová is vihetnem őt? Milyen szentély várja Kingsbridge-ben? Melyik templomban találhat nyugovásra? – Körülnézett a plébániatemplom fehérre meszelt, csupasz falain, mintha azt mondaná: ez nyilvánvalóan nem méltó hozzá. – És akkor, mintha a Szűzanya hangosan így szólott volna: Te, János fia János, te fogsz nekem szentélyt emelni, és te fogsz nekem templomot építeni.
Fülöp már látta, hogy mire akar Jancsi kilyukadni. A Madonna volt a szikra, melynek újra kellett élesztenie az emberek lelkesedését, hogy új katedrálist építsenek. Amit az ő Jóbról szóló prédikációjának nem sikerült elérni, azt most véghezviszi Jancsi. De Fülöp még mindig azt kérdezte magától: ez Isten akarata, vagy csak Jancsié?
– És én megkérdeztem tőle: „Miből építsem fel? Nincs pénzem." És ő így válaszolt: „A pénzről én fogok gondoskodni." És akkor útra keltünk Theobald canterburyi érsek úr áldásától kísérve.
Jancsi fölpillantott Fülöpre, amikor az érsek nevét kiejtette. Ezt nekem szánta, gondolta Fülöp, tudtomra

akarja adni, hogy hatalmas támogatója van. Jancsi tekintete visszavándorolt a gyülekezetre, és így folytatta:
– És az úton, Párizstól Normandián és a tengeren át és Angliában is végig, egészen Kingsbridge-ig a jámbor keresztények pénzt adományoztak a Könnyező Madonna szentélyének fölépítésére. – Ezzel Jancsi odaintett valakinek, aki kinn állt.
Egy pillanattal később két turbános szerecsen masírozott be ünnepélyesen a templomba, vállukon egy vaspántos ládikával.
A kingsbridge-iek rémülten hőköltek vissza tőlük. Még Fülöp is elhűlt. Elméletben tudta, hogy a szaracénoknak sötét a bőrük, de életben még egyet sem látott, és a valóság megdöbbentő volt. Bőredőjű, rikítóan tarka köntösük nem kisebb meghökkenést keltett. Végigvonultak az elképedt gyülekezet között, és letérdeltek a Madonna előtt, hódolattal a lába elé helyezve a ládikát.
Lélegzetelállító csend honolt a templomban, mialatt Jancsi egy óriási kulccsal kinyitotta, és fölemelte a fedelét. Az emberek nyakukat nyújtogatták, hogy valamit lássanak. Jancsi váratlan mozdulattal fölfordította a ládát.
Ezüstpénzek zuhataga ömlött ki belőle, vízesés zúgásához hasonló zajjal; száz és száz, ezer meg ezer penny. A nép odasereglett, úgy bámulta; senki sem látott még közülük ennyi pénzt.
Jancsi fölemelte a hangját, hogy túlharsogja kiáltozásukat:
– És én hazahoztam a Szűzanyát, és most fölajánlom az új katedrális számára. – Megfordult, és Fülöp szemébe nézve meghajtotta kicsit a fejét, mintha azt mondaná: rendelkezz vele.

Fülöp gyűlölte, ha megpróbálták befolyásolni, de azt el kellett ismernie, hogy az a mód, ahogyan Jancsi csinálta, mesteri. Ez azonban korántsem jelentette azt, hogy enged is neki. A nép igényt tarthat a Könnyező Madonnára, de egyedül ő dönti el, hogy helyet kaphat-e a kingsbridge-i katedrálisban, Szent Adolphus csontjai mellett. És ő még nem döntött.
A városlakók közül egynéhányan a szaracénokat kezdték kérdezgetni. Fülöp lejött a szószékről és közelebb lépett, hogy hallja, mit beszélnek.
– Igen-igen távoli országból jöttem – mondta éppen az egyikük. Fülöp legnagyobb meglepetésére úgy beszélt angolul, akár egy dorseti halász, de a városiaknak ez nem tűnt fel, mert még azt sem tudták, hogy a szaracénoknak van saját nyelvük.
– Hogy hívják azt az országot? – kérdezte valaki.
– Az én országom neve Afrika – felelte a szerecsen.
Fülöp tudta, hogy Afrikában nemcsak egy ország van – jóllehet a kingsbridge-iek zömének fogalma sem volt róla –, és azon töprengett, vajon melyikből jöhetett ez a szaracén. Milyen érdekes volna, ha kiderülne, hogy olyan országból, amelyet a Biblia is említ, példának okáért Egyiptomból vagy Etiópiából.
Egy kislány kinyújtotta az ujját, és óvatosan megérintette a sötétbarna bőrt a szerecsen kezén. A szerecsen rámosolygott. A színétől eltekintve, egyáltalán nem különbözik az itteniektől, gondolta magában Fülöp. A kisleány felbátorodva megkérdezte:
– Mi van abban az Afrikában?
– Nagy sivatagok és fügefák.
– Mi az a füge?
– A füge... az egy gyümölcs, ami külsőre olyan, mint a szamóca, az íze meg olyan, mint a körtéé.
Fülöpben hirtelen szörnyű gyanú támadt.

– Mondd meg nekem, te szerecsen, melyik városban születtél? – kérdezte.
– Damaszkuszban – volt a válasz.
Fülöp gyanúja beigazolódott. Elöntötte a méreg. Megfogta Jancsi karját, és félrevonta a fiút.
– Miféle játék ez? – kérdezte, hangjában fojtott dühvel.
– Mire gondolsz? – kérdezett vissza Jancsi ártatlanságot tettetve.
– Ezek nem szaracénok. Ez két warehami halászember, barnára festett arccal és kézzel.
Jancsit szemmel láthatólag nem izgatta, hogy leleplezték.
– Hogyan találtad ki? – vigyorgott Fülöpre.
– Ez az ember még életében nem látott fügét, és Damaszkusz nem Afrikában van. Mi ez a gyalázatosság?
– Ártalmatlan kis csalás – mondta Jancsi, meglobogtatva lefegyverző mosolyát.
– Nincs olyasmi, hogy ártalmatlan csalás – mondta Fülöp hidegen.
– Rendben van. – Jancsi látta, hogy Fülöp haragszik. Elkomolyodott. Ugyanazt a célt szolgálja, mint egy színes miniatűr a Bibliában. Nem a valóság, csupán illusztráció. Az én barnára festett dorsetshire-i halászaim azt a valóságos tényt jelenítik meg, hogy a Könnyező Madonna egy szaracénok lakta országból való.
A két pap és Aliena a Madonnát körülvevő tömegből kiválva csatlakoztak Fülöphöz és Jancsihoz. Fülöp, ügyet sem vetve rájuk, így folytatta:
– Egy festett kígyótól nem ijedsz meg. Egy illusztráció nem hazugság. De a te szaracénjaid nem illusztrációk, hanem csalók.
– Sokkal több pénzt gyűjtöttünk, mióta a szerecsenek

velünk vannak mondta Jancsi.
Fülöp a földön tornyosuló pénzhalomra pillantott.
– Lehet, hogy a kingsbridge-iek azt hiszik, hogy ez a pénz elegendő az egész katedrális felépítésére, ám én úgy nézem, talán ha száz fontot kitesz. Jól tudod, hogy ebből egyesztendei munkára sem futja.
– Ez a pénz is olyan, mint a szaracénok – mondta Jancsi. – Jelképes. Tudod, hogy van pénzed az építkezés megkezdésére.
Ez igaz volt. Semmi nem akadályozta Fülöpöt abban, hogy nekifogjon az építkezésnek, a Könnyező Madonnánál eszményibb eszközt pedig el sem lehetett képzelni Kingsbridge népének fölrázására. Százakat vonz majd a városba – zarándokokat, tudósokat, dologtalan kíváncsiakat. Új erőt önt a város lakóinak szívébe. Jó ómennek tekintik. Fülöp valami jelet várt az Úrtól, és mindenáron hinni akarta, hogy ez az. De nem tudta leküzdeni azt az érzést, hogy nem az Úr jelét viseli magán, és nem más, mint Jancsi bűvészmutatványa. A két pap közül a fiatalabbik így szólt:
– Én Rajnold vagyok, ez pedig a társam, Eduárd – a canterburyi érseket szolgáljuk. Ő küldött bennünket, hogy kísérjük el a Könnyező Madonnát.
– Hogyha bírjátok az érsek áldását, miért volt szükség vásári komédiára a Madonna felmagasztalásához?
Eduárdon látszott, hogy röstelkedik.
– Jancsi ötlete volt, de bevallom, én magam sem láttam benne semmi rosszat – mondta Rajnold. – Remélem, a Madonna csodás mivoltában nem kételkedsz, Fülöp.
– Szólíts atyámnak – förmedt rá Fülöp. – Az érsek szolgálata még nem jogosít fel arra, hogy leereszkedőn viselkedj a rangban fölötted állókkal.

Egyébként a válaszom a kérdésedre: de igen. Kételyeim vannak a Madonnával kapcsolatban, és addig nem is állítom be a szobrot a kingsbridge-i székesegyház szentélyébe, míg meg nem győződöm róla, hogy valóban szent tárgy.
– Egy faszobor sír – mondta Rajnold –, nem elég csoda ez neked?
– A sírásra nem tudjuk a magyarázatot, de ez még nem jelenti azt, hogy csoda. A folyékony víz átváltozása szilárd jéggé szintén megmagyarázhatatlan, de nem csodálatos.
– Érsek urunk szörnyen csalódott lesz, ha nem fogadod be a Madonnát. Heves csatát vívott Suger apáttal, aki Saint-Denis számára akarta megszerezni a szobrot, hogy megakadályozza ebben.
Fülöp tudta, hogy a szavakban fenyegetés rejlik. Az ifjú Rajnoldnak keményebben meg kell dolgoznia azért, hogy engem megfélemlítsen – gondolta magában.
– Az érsek úr bizonyára nem kívánj a tőlem, hogy befogadjam a Madonnát, anélkül hogy a szokásos vizsgálódást elvégezném a valódiságát illetően.
Valami mozgott a lábuknál. Fülöp lenézett és látta, hogy a nyomorék koldus az, aki már korábban is feltűnt neki. A nyomorult ember, béna lábát maga mögött húzva vonszolta magát a földön, hogy odajusson a szoborhoz. De hiába, bárhogyan próbálkozott, a tömegen nem tudott keresztülvergődni. Fülöp önkéntelenül félreállt, hogy átengedje. A szaracénok vigyáztak, hogy az emberek ne érinthessék meg a szobrot, de a béna elkerülte a figyelmüket. Fülöp látta, amint kinyújtja a kezét. Más esetben megakadályozta volna, hogy egy szent tárgyhoz hozzáérjenek, de mivel még nem fogadta el a

szobor szentségét, semmit nem tett. A nyomorék megérintette a fából faragott ruha szegélyét. Diadalmas üvöltés tört fel a torkából:
– Érzek! – ordította. – Érzek!
Mindenki odanézett.
– Érzem, hogy visszatér a lábamba az erő!
Fülöp hitetlenkedve bámult rá; tudta, mi fog történni a következő pillanatokban. A férfi behajlította az egyik lábát, azután a másikat. A nézők levegőért kapkodtak. A nyomorék kinyújtotta a kezét, és valaki megragadta. A férfi, nagy erőfeszítéssel lábra állt.
A tömeg a gyönyör kiáltásához hasonló hangot hallatott. Valaki felrikoltott:
– Próbálj meg járni!
A férfi, még mindig görcsösen kapaszkodva tett egy tétova lépést, azután még egyet. A nép halotti csendben figyelte. A harmadik lépésnél megingott, és az emberek felszisszentek. De visszanyerte az egyensúlyát és tovább haladt. Az emberek lelkes kiáltozással buzdították. A férfi elindult lefelé a templomhajóban, és a sokaság követte. Néhány újabb lépés után futni kezdett. A kiáltozás ujjongássá fokozódott, amikor a templom kapuján keresztül kilépett a napsütésbe.
Fülöp a két szerzetesre nézett. Rajnold megkövültén állt, Eduárd arcán könnyek csorogtak végig. Nyilvánvaló volt, hogy ők nincsenek benne a dologban. Tajtékozva Jancsihoz fordult.
– Hogy merészeltél ilyen trükkhöz folyamodni?
– Trükkhöz? Miféle trükkhöz?
– Ezt az embert eddig sohasem láttuk ezen a tájékon. Pár napja tűnt föl, és pár nap múlva újra eltűnik, zsebében a pénzeddel. Tudom, hogyan mennek ezek a dolgok, Jancsi. Sajnos nem te vagy az első, aki

csodát hamisít. Semmi baja nem volt a lábának, igaz? Ő a harmadik warehami halászember.
Jancsi bűntudatos képe megerősítette a vádat.
– Ugye mondtam neked, hogy ne próbálkozz ilyesmivel – mondta szemrehányón Aliena.
A két szerzetest mintha villám sújtotta volna. Gáládul becsapták őket. Rajnoldot majd szétvetette a düh. Rátámadt Jancsira:
– Ehhez nem volt jogod! – sziszegte.
Fülöp legalább olyan szomorú volt, mint amilyen mérges. Szíve mélyén azt remélte, hogy bebizonyosodik a Madonna szent mivolta, mert már maga előtt látta, hogyan fogja segítségével a perjelséget és a várost új életre kelteni. De ebből most már nem lesz semmi. Körülnézett a kicsiny plébániatemplomban. Csak egy maréknyi hívő maradt benn, még mindig a szobrot bámulták.
– Ezúttal túl messzire mentél – mondta Jancsinak.
– A könnyek igaziak, azokban nincs semmi csalás – válaszolta Jancsi –, de belátom, hogy a nyomorék hiba volt.
– Több mint hiba – mondta haragosan Fülöp. – Ha az emberek rájönnek az igazságra, minden csodában megrendül a hitük.
– Miért kellene rájönniök?
– Mert magyarázatot kell adnom nekik, hogy miért nem helyezem el a Madonnát a katedrálisban. Természetesen ez most már szóba sem jöhet.
– Talán kicsit elsietett... – szólt közbe Rajnold.
– Ha kíváncsi leszek a véleményére, ifjú ember, meg fogom kérdezni mordult rá Fülöp.
Rajnold elhallgatott, de Jancsi nem tágított.
– Biztos vagy benne, hogy jogod van megfosztani a híveidet a Madonnától? Nézz rájuk. – A templomban

maradtak kicsiny csoportja felé intett. Az özvegy Meg is köztük volt. A szobor előtt térdelt, és patakokban folyt a könny az arcán. Jancsi nyilván nem tudja, hogy Meg az egész családját elvesztette a mennyezet beomlásakor, állapította meg magában Fülöp. Az asszony felindultsága szíven ütötte; talán mégis, mindennek ellenére, igaza van Jancsinak – tűnődött. Miért kellene elvennie az emberektől a csodába vetett hitet? Mert becstelenségen alapul, emlékeztette magát. Azért hisznek a szoborban, mert egy hamis csodát láttak. Megkeményítette a szívét.
Jancsi letérdelt Meg mellé.
– Miért sírsz? – kérdezte tőle.
– Néma – világosította fel Fülöp.
Ám akkor Meg így szólt:
– A Szűzanya is éppen úgy szenvedett, mint én. Ő megért engem.
Fülöp megkövülten állt.
– Látod? A szobor enyhíti szenvedését – mi az, min csodálkozol?
– Néma – ismételte meg Fülöp. – Több mint egy éve egyetlen szót sem szólt.
– Ez igaz – mondta Aliena. – Meg megnémult, amikor a férjét és a fiait agyonütötte a tető.
– Ez az asszony? – álmélkodott Jancsi. – De hiszen...
– Úgy érted, hogy ez csoda? – Rajnold egészen zavarodottnak látszott. Egy igazi csoda?
Fülöp Jancsi arcára nézett. Jancsi mindannyiuknál jobban megdöbbent. Kizárt dolog, hogy csalásról volna szó! Fülöp mélyen megrendült. Isten csodát tett! Remegés futott át a testén.
– Nos, Jancsi – mondta elfúló hangon –, úgy látszik, minden erőfeszítésed ellenére, hogy lejárasd a Könnyező Madonnát, Isten mégiscsak csodát akar

tenni általa.
Most az egyszer Jancsinak akadt el a szava.
Fülöp elfordult tőle, és Meghez lépett. Megfogta a kezét, és gyöngéden felsegítette.
– Isten meggyógyított, Meg – mondta a felindultságtól remegő hangon. Új életet kezdhetsz. – Arra gondolt, hogy az előbb Jób történetéről prédikált. Ismét eszébe jutottak a szavak: „ Az Úr pedig jobban megáldá a Jób életének végét, mint kezdetét...” A prédikációban azt mondta Kingsbridge népének, hogy ugyanez igaz lehet rájuk is. Még az is lehet, gondolta, amint Meg örömtől sugárzó, könnyáztatta arcára nézett, hogy a jóslata beteljesedik.

A káptalangyűlés felbolydult méhkashoz vált hasonlóvá, amikor Jancsi megjelent, hogy bemutassa az új katedrálisról készített terveit.
Fülöp előre figyelmeztette, hogy számítson nehézségekre. Jancsi persze már megmutatta a terveket Fülöpnek. Az előző nap hajnalán elvitte a perjel házába az alaprajzot és a homlokrajzot, fakeretbe öntött gipszbe rajzolva. Együtt gyönyörködtek benne a reggel tiszta fényében.
– Jancsi – mondta Fülöp –, ez lesz Anglia legszebb temploma! De a szerzetesekkel nem lesz könnyű elfogadtatni.
Jancsi még novícius korából tudta, hogy Remigius és a barátai eleve elleneznek minden olyan tervet, amely kedves Fülöp szívének, noha már nyolc év eltelt azóta, hogy Fülöp legyőzte Remigiust a választáson. A testvérek többségét Remigiusnak ugyancsak ritkán sikerült maga mellé állítania, Fülöp most mégis bizonytalan volt: a barátok nagyon maradiak, egy ennyire forradalmi terv megriaszthatja őket. Ennek

ellenére csak egyet tehetnek: megmutatják nekik a terveket, és megpróbálják meggyőzni őket. A szerzetesek többségének egyértelmű támogatása nélkül Fülöp semmiképpen sem vághatott bele a katedrális építésébe.
Másnap Jancsi megjelent a káptalangyűlésen, és bemutatta a terveit A rajzokat a falnak támasztva egy padra állították, és a szerzetesek köréje gyűltek. Ahogy tüzetesebben szemügyre vették a részleteket, izgatott mormolásba kezdtek, amely hamarosan hangzavarrá fokozódott. Jancsi elbátortalanodott: mindenünnen helytelenítő, majdhogynem felháborodott hangok hallatszottak. A lárma egyre hangosabb lett, ahogy egyre többen bekapcsolódtak a vitába; egyesek támadták a tervet, mások meg a védelmükbe vették.
Egy idő után Fülöp rendre utasította őket, és lassan lecsendesedtek. Milius, a pénztárnok tette fel az első, előre megbeszélt kérdést.
– A csúcsívek miért egyenlő oldalúak?
– Ezt az új megoldást Franciaországban tanultam – felelte Jancsi. – Számos ilyen templomot láttam. Az egyenlő oldalú csúcsív erősebb. Ezért lehet ilyen magasra építeni a templomot Valószínűleg ennek lesz a legmagasabb hosszhajója egész Angliában.
Jancsi látta rajtuk, hogy tetszik nekik a gondolat Valaki közbeszólt:
– Az ablakok olyan nagyok!
– Nincs szükség vastag falakra – mondta Jancsi. – Ez Franciaországban egyértelműen bebizonyosodott. Az épületet a falpillérek tartják, különösen akkor, ha bordás boltozatot alkalmazunk. És a nagy ablakok lélegzetelállító hatásúak. Saint-Denis-ben az apát színes képekkel üvegezte be a templomot. A templom

belseje így napfényes és levegős térré változik, ahelyett hogy félhomály és sötétség uralkodna benne.
A szerzetesek közül többen helyeslően bólogattak. Talán mégsem olyan maradiak, mint gondoltam – futott át Jancsin. Ekkor András, a sekrestyés vette át a szót.
– Két évvel ezelőtt novíciusként éltél köztünk. Fenyítést kaptál, mert szembeszegültél a perjellel, de kibújtál a fenyítés alól, és elszöktél. Most visszajöttél, és meg akarod mondani nekünk, hogyan építsük fel a saját templomunkat!
Mielőtt Jancsi megszólalhatott volna, az egyik fiatalabb szerzetes a védelmére kelt.
– Ennek semmi köze ehhez! Azért jöttünk össze, hogy a tervet vitassuk meg, ne pedig Jancsi múltját!
Egyszerre többen is beszélni kezdtek, egymás szavába vágva, néhányan valósággal kiabáltak. Fülöp mindannyiukat csendre intette, és megkérte Jancsit, hogy feleljen a kérdésre.
Jancsi számított valami hasonlóra, és készen állt a válasszal.
– A bűnömért, András atya, vezeklésképpen Santiago de Compostelába mentem zarándokútra, és remélem, rossz cselekedetemet némiképpen sikerült jóvátennem azzal, hogy elhoztam nektek a Könnyező Madonnát – mondta szerényen. – A sors nem akarta, hogy szerzetes legyek, de talán másként is szolgálatára lehetek az Úrnak: ha templomot építek neki.
Ezt az érvelést láthatóan mindenki elfogadta. András azonban még nem fejezte be.
– Hány éves vagy? – kérdezte, bár erre bizonyára maga is tudta a választ.
– Húsz.
– Nem kevés ez ahhoz, hogy építőmester legyél?

– Itt mindenki ismer engem. Kisfiú korom óta itt élek. – Mióta felgyújtottam a régi templomot, gondolta bűntudattal. – Az első építőmester alatt leszolgáltam a tanulóidőmet. Láttátok, hogyan dolgozom a kővel. Novícius koromban Fülöp perjel és tamás, az építő mellett építésvezető lettem. Alázatosan arra kérném a testvéreket, hogy a munkám, és ne a korom alapján próbáljanak megítélni.
Erre a válaszra is előre felkészült. Észrevette, hogy az alázatosan szónál az egyik szerzetes elvigyorodik, és rájött, hogy ezt talán mégsem kellett volna mondania, hiszen mindannyian pontosan tudták, hogy bármennyi jó tulajdonsága legyen is, az alázatosság semmiképp nem tartozik közéjük.
András máris lecsapott.
– Alázatosan? – kérdezte elvörösödő fejjel, felháborodást tettetve. – Vajon az alázatosság vezérelt akkor is, amikor három hónapja kijelentetted a párizsi kőművesek előtt, hogy már kineveztek Kingsbridge építőmesterének?
A gyűlés megint felbolydult, méltatlankodó hangok hallatszottak. Jancsi gondolatban nagyot nyögött. Honnan az ördögből tudhatta meg András? Rajnoldnak vagy Eduárdnak járhatott el a szája. Megpróbálta egy vállrándítással elintézni a dolgot.
– Egyszerűen csak szerettem volna közülük néhányat Kingsbridge-be csábítani – mondta, ahogy a terem lecsendesült. – Mindenképpen a hasznunkra lesznek, függetlenül attól, hogy ki lesz itt az építőmester. Nem hiszem, hogy a kijelentésemmel bárkinek is kárt okoztam volna. – Megpróbálkozott egy elragadó mosollyal. – És őszintén sajnálom, hogy nem vagyok alázatosabb! – Ezt nemigen hitték el neki.
Milius, a pénztárnok húzta ki a csávából azzal, hogy

feltette a következő, előre megbeszélt kérdést.
– Mit javasolsz, mi legyen a meglévő, félig összedőlt szentély sorsa?
– Alaposan megvizsgáltam a szentélyt – felelte Jancsi. – Meg lehet javítani. Ha ma kineveztek építőmesternek, ígérem, hogy egy éven belül újra használhatjátok. És használható marad az alatt az idő alatt is, míg az új tervek szerinti kereszthajókat és a hosszhajót felépítem. Javaslom, hogy a hosszhajó megépülése után bontsuk le a szentélyt, és építsünk egy újat, amely jobban illik az új templomhoz.
– De biztosak lehetünk-e abban, hogy a régi szentély nem fog újra összedőlni? – kérdezte András.
– A szentély Alfréd kőboltozata miatt dőlt össze, mely nem szerepelt az eredeti tervekben. A falak nem voltak elég erősek ahhoz, hogy megtartsák. Javaslom, hogy térjünk vissza Tamás tervéhez, és építsünk famennyezetet.
Izgatott mormolás kezdődött. A kérdés, hogy miért omlott be a tető, mindig is hálás vitatéma volt.
– De hiszen Alfréd megnövelte a támpillérek méretét, hogy elbírják a többletsúlyt – mondta András.
Ez Jancsinak is szöget ütött a fejébe, de véleménye szerint sikerült megtalálnia a helyes választ.
– Ennek ellenére nem voltak elég erősek, különösen fölül. Ha alaposan megnézitek a romokat, láthatjátok, hogy a szerkezet a bazilikás ablaksornál ment tönkre. Azon a szinten alig volt megerősítve a pillér.
Az érvelés kielégítette őket. Jancsi érezte, hogy magabiztos válaszaival sikerült megnövelnie kinevezésének az esélyét. Remigius felállt. Jancsi már várta, mikor fog előrukkolni.
– Szeretném az egybegyült testvéreknek felolvasni a Szentírás egyik versét – mondta meglehetősen

színpadiasan. Fülöpre nézett, aki beleegyezően bólintott.
Remigius a pulpitushoz lépett, és kinyitotta a hatalmas Bibliát. Jancsi az arcát fürkészte. Vékony ajka idegesen mozgott, vizenyőskék szeme kidülledt egy kicsit, mintha mindig haragudna valamiért. Maga volt a megtestesült sértődöttség. Évekkel ezelőtt azzal a hittel érkezett ide, hogy a közösség vezetője lesz, de gyenge jelleme miatt ebből semmi sem lett. Azóta állandó csalódottságban él, és próbálja megkeseríteni a nála kiválóbbak életét.
– Exodus, Mózes második könyve – kántálta, a pergamenlapokat forgatva – Huszadik rész. Tizennegyedik vers.
Jancsinak fogalma sem volt, mi következhet.
– Ne paráználkodjál! – olvasta Remigius, majd egyetlen mozdulattal becsapta a könyvet, és visszatért a helyére.
– Talán volnál szíves elmagyarázni nekünk, Remigius testvér – mondta Fülöp némi ingerültséggel a hangjában –, hogy miért olvastad fel nekünk ezt a rövid verset az építési tervekről folytatott vitánk kellős közepén?
Remigius vádló ujjal Jancsira mutatott.
– Mert az a férfi, aki vezető építészünk akar lenni, bűnben él! – mennydörögte.
Jancsi nem akarta elhinni, hogy Remigius komolyan beszél. Felháborodottan tiltakozott:
– Igaz, hogy az együttélésünkre még nem adta áldását az egyház, de ennek sajátos okai vannak, és mi bármikor hajlandók vagyunk összeházasodni.
– Nem tehetitek! – vágta rá Remigius diadalittasan. – Aliena már férjnél van!
– De sohasem éltek házaséletet!

– Mindegy. A lényeg az, hogy egyházi házasságot kötöttek.
– De ha nem vehetem feleségül, akkor mit csináljak, hogy ne minősüljön paráználkodásnak az együttélésünk? – kérdezte Jancsi ingerülten.
– Ebből elég! – csattant fel Fülöp, láthatóan dühösen. – Jancsi, tényleg együtt élsz a bátyád feleségével?
Jancsi elképedt.
– Hát nem tudtad?
– Persze hogy nem! – üvöltötte Fülöp. – Gondolod, hogy szó nélkül hagytam volna, ha tudom?
Csend lett. Fülöp ritkán szokott kiabálni. Jancsi látta, hogy most tényleg bajba került. Noha csak formailag lehet őt bűnösnek tekinteni, a szerzetesek az ilyen kérdésekben mindig nagyon merevek. És az a tény, hogy Fülöp nem tudott az Alienával való együttéléséről, tovább súlyosbította a helyzetét. Lehetővé tette Remigiusnak, hogy meglepje és nevetségessé tegye Fülöpöt. Fülöpnek most határozottnak kell mutatkoznia, és be kell bizonyítania, hogy milyen szigorú.
– De hát az nem lehet, hogy megelégedjetek egy rosszabb katedrálissal, csak azért, hogy megbüntessetek engem! – mondta kétségbeesetten Jancsi.
– El kell hagynod azt a nőt! – mondta Remigius kéjesen.
– Szard össze magad, Remigius! – kiáltott fel Jancsi. – Gyermekünk is van; a kisfiam már egyéves!
Remigius elégedett arccal ült vissza a helyére.
– Jancsi, ha így beszélsz a káptalangyűlésen, el kell hagynod a termet! – figyelmeztette Fülöp.
Jancsi tudta, hogy le kellene higgadnia, de nem volt képes rá.

– De hát ez nevetséges! – mondta. – Azt akarjátok tőlem, hogy hagyjam ott az asszonyomat és a gyermekünket! Ennek a szőrszálhasogatásnak semmi köze az erkölcshöz!
Fülöp haragja alábbhagyott, és Jancsi ismét együttérzést olvasott ki a tiszta kék szemekből.
– Jancsi – mondta Fülöp –, te meglehetősen gyakorlatiasan értelmezed Isten parancsolatait, mi azonban sokkal hajthatatlanabbak vagyunk, ezért is lettünk szerzetesek. És meg kell értened, hogy egy házasságtörőt nem nevezhetünk ki építőmesterünkké.
Jancsinak erről eszébe jutott a Szentírás egyik sora.
– „Jézus monda nékik: A ki közületek nem bűnös, az vesse rá először a követ.”
– Úgy van – felelte Fülöp –, de Jézus ezután azt mondta a házasságtörő asszonynak: „Eredj el, és többé ne vetkezzél!” – Remigiushoz fordult. – Ha jól értem, amennyiben megszűnne a házasságtörés, hozzájárulnál a kinevezéshez.
– Természetesen! – mondta Remigius.
Jancsi minden dühe és kétségbeesése ellenére észrevette, hogy Fülöpnek sikerült túljárnia Remigius eszén. Azzal, hogy a házasságtörés került a vita középpontjába, sikerült megkerülnie a terv újdonságának kérdéskörét De Jancsi nem volt hajlandó beadni a derekát.
– Nem fogom elhagyni! – jelentette ki határozottan.
– Nem kellene örökre elhagynod! – mondta Fülöp. Jancsi hallgatott egy darabig.
– Mire gondolsz? – kérdezte meglepetten.
– Feleségül vehetnéd Alienát, ha az első házasságát érvénytelenítik.
– Van rá lehetőség?
– Minden további nélkül megteszik, ha igaz, amit

mondtál, hogy sohasem éltek házaséletet.
– Mit kellene tennem?
– Kérvényt kell benyújtani az egyházi bírósághoz. Közönséges esetben Waleran püspök bíróságához is lehet fordulni, de ebben az esetben azt hiszem, jobb, ha egyenesen a canterbury érsekhez folyamodtok.
– És az érsek köteles felbontani a házasságot?
– Igazság szerint igen.
Jancsi érezte, hogy a válasz azért nem teljesen egyértelmű.
– És addig külön kellene élnünk?
– Ha azt akarod, hogy a kingsbridge-i katedrális építőmestere legyél, akkor igen.
– Arra kérsz, hogy két olyan dolog közül válasszak, amit a világon a legjobban szeretek – mondta.
– Nem tartana soká – mondta Fülöp.
Jancsi hirtelen Fülöpre pillantott: a hangjából részvét csendült ki. Rádöbbent, hogy a perjel szenved attól, amit tennie kell. Haragja megenyhült, a helyébe szomorúság lépett.
– Meddig tartana? – kérdezte.
– Legföljebb egy évig.
– Egy évig!
– Ugyanabban a városban fogtok élni – mondta Fülöp.
– Mindennap láthatod Alienát és a gyermeket.
– Tudtad, hogy egészen Spanyolországig követett, hogy megtaláljon? kérdezte Jancsi. – El tudod képzelni ezt? – De tudta, hogy a szerzeteseknek fogalmuk sincs arról, mi a szerelem. – Akkor hát megyek, és megmondom neki, hogy külön kell költöznünk – tette hozzá keserűen.
Fülöp felállt, és Jancsi vállára telte a kezét.
– Az idő gyorsabban elszalad, mini gondolnád, ezt megígérhetem neked mondta. – Rengeteg dolgod

lesz: az új katedrális építése minden idődet ki fogja tölteni.

Az erdő sokat változott az elmúlt nyolc év alatt. Jancsi azt hitte, itt sohasem tévedhet el, hiszen valaha úgy ismerte ezt a helyet, akár a tenyerét. De tévedett. A régi csapásokat benőtte az aljnövényzet, a szarvasok, a vaddisznók és a vadpónik újakat tapostak maguknak. A vízfolyások megváltoztatták medrüket, az öreg fák nagyrészt kidőltek, a fiatalabbak pedig megnőttek. Valahogy mintha minden összement volna: a távolságok rövidebbnek tűntek, a dombok kevésbé meredeknek. A legfurcsább azonban az volt, hogy idegennek érezte magát. Amikor a tisztás túloldaláról rábámult egy felriasztott szarvasgida, Jancsi nem tudta volna megmondani, hogy a gida melyik családhoz tartozik, és hol az anyja. Amikor egy csapat vadkacsa a levegőbe emelkedett, nem tudott azonnal felelni a kérdésre, hogy melyik vízről szálltak fel, és miért. Egyre nyugtalanabb lett, mert fogalma sem volt, merre keresse a számkivetetteket.
Kingsbridge-ből az út legnagyobb részét lóháton tette meg idáig, de amikor letért a főútról az ösvény re, az alacsony ágak miatt le kellett szállnia a nyeregből. Megmagyarázhatatlan szomorúság vett rajta erőt, ahogy egyre beljebb haladt az erdőben, ahol a gyermekkorát töltötte. Sohasem méltányolta, mert nem ébredt a tudatára, mennyire egyszerű volt az élet akkoriban. A szamóca volt vágyainak netovábbja, és tudta, hogy minden évben eljön majd az a néhány nap, amikor az erdő alja telis-tele lesz szamócával, és degeszre eheti magát vele. Mára minden sokkal bonyolultabb lett: küzdelmes barátsága Fülöp perjellel, Alienához fűződő beteljesületlen szerelme, becsvágya,

hogy felépítse a világ legszebb katedrálisát, sóvárgása, hogy megtudja az igazságot édesapjáról.
Kíváncsi volt, mennyit változott édesanyja a két év alatt, amíg nem látták egymást. Nagyon várta már a találkozást. Bár kétségkívül megállt a saját lábán, hiányzott neki az a megnyugtató érzés, hogy van valaki a közelében, aki a végsőkig kész harcolni érte.
Egy napba tellett, míg elérte az erdőnek azt a részét, ahol az édesanyjával éltek. A rövid téli délután már estébe fordult, és rohamosan sötétedett. Hamarosan abba kell hagynia a kutatást a régi barlangjuk után, és találnia kell valami védett helyet, ahol meghúzhatja magát éjszakára. Hideg lesz. De hát miért aggódok? – kérdezte magától. Hiszen valaha minden éjszakát az erdőben töltöttem.
Végül az édesanyja találta meg őt.
Jancsi már épp azon volt, hogy feladja a keresést. A keskeny, alig látható ösvény, amelyet valószínűleg csak a borzok és a rókák használtak, sűrű bozótosba torkollott. Vissza kellett fordulnia. És ahogy megfordította a lovát, egyszerre csak ott volt előtte az édesanyja.
– Úgy látom, elfelejtetted, hogyan kell az erdőben lopakodni – mondta neki. – Egy mérföldről hallani a csörtetésedet.
Jancsi elmosolyodott. Az édesanyja semmit sem változott.
– Szervusz, mama! – mondta. Megcsókolta az arcát, majd engedve a rátörő érzésnek, gyöngéden magához szorította.
Az édesanyja megsimogatta az arcát.
– Soványabb vagy, mint valaha!
Jancsi ránézett. Bőre lesült, majd kicsattant az egészségtől. Sötét haja még mindig sűrű, sehol egy

ősz hajszál. Arányló szemével mintha most is keresztüllátna rajta.
– Semmit sem változtál – mondta Jancsi.
– Merre jártál? – kérdezte az édesanyja.
– Compostelában, sőt még messzebb, Toledóban.
– Aliena utánad indult...
– Megtalált. Hála neked!
– Örülök! – mondta az édesanyja, és lehunyta a szemét, mintha magában hálát rebegne a Mindenhatónak. – Úgy örülök!
Kézen fogta a fiát, és az erdőn keresztül elvezette a barlanghoz, amely egy mérföldnyire sem volt találkozásuk helyétől. Jancsi mégsem emlékezett olyan rosszul. A barlangban hasábfákból rakott tűz égett, és három faggyúgyertya pislákolt. Az édesanyja megkínálta egy csupor vadalmából és vadmézből készített almaborral, majd gesztenyét sütöttek. Jancsi jól tudta, mi az, amit az erdőlakók nem tudnak maguk elkészíteni, ezért hozott az édesanyjának néhány kést, zsineget, szappant és sót. Az anyja nyulat akart főzni vacsorára, és nekilátott, hogy megnyúzza.
– Hogy vagy, mama?
– Köszönöm, jól – felelte; majd ránézett a fiára, és rájött, hogy komolyan kérdezi. – Hiányzik Tamás, az építőmester – mondta. – Meghalt, és én már nem akarok újra férjhez menni.
– És egyébként boldog vagy itt?
– Igen is, meg nem is. Hozzászoktam az erdei élethez. Szeretek egyedül lenni. Sohasem voltam hajlandó eltűrni, hogy fontoskodó papok mondják meg nekem, hogyan viselkedjem. De te nagyon hiányzol, és Márta is, meg Aliena is, és boldog lennék, ha gyakrabban láthatnám az unokámat. – Elmosolyodott. – Egy keresztény házasság megátkozása után már nem

térhetek vissza Kingsbridge-be. Fülöp perjel ezt sohasem fogja megbocsátani nekem. De azt mondom, ha sikerült téged és Alienát összehozni, akkor megérte. Elégedett mosollyal felnézett a munkájából. – Hogy tetszik a házasélet?
– Hát – mondta Jancsi kissé habozva –, nem vagyunk házasok. Az egyház szemében Aliena még mindig Alfréd felesége.
– Ne légy ostoba! Honnan tudna erről az egyház?
– Tudják, kiket adtak össze, és nem engedték, hogy az új katedrálist építsem, amíg egy másik férfi feleségével élek együtt.
Az édesanyja szeme villámlott a haragtól.
– Elhagytad?
– Igen. Amíg nem érvénytelenítik a házasságát.
Anyja véres kezével félretolta a nyúl bőrét, aztán az éles nyúzókéssel hozzáfogott a tetem feldarabolásához, és a húsdarabokat a tűzön fortyogó fazékba dobálta.
– Fülöp perjel ezt velem is megtette, amikor Tamással éltem – mondta, miközben gyors mozdulatokkal vagdalta a nyers húst. – Jól tudom, miért őrjíti meg még a gondolata is annak, hogy mások szeretkeznek. Azért, mert ez neki meg van tiltva! Haragszik mindenkire, aki élvezheti azt, amit ő nem. Azok ellen persze semmit sem tehet, akiket az egyház adott össze. De akik nem házasok, azoknak elronthatja az életét, és ettől jobban érzi magát – fejezte be fejtegetését. Levágta a nyúl lábait, és egy szeméttel teli favödörbe hajította őket.
Jancsi bólintott. Bár belenyugodott a megváltoztathatatlanba, valahányszor jó éjszakát kívánt Alienának, és egyedül hazaindult, neheztelt Fülöpre. Megértette hát édesanyja szűnni nem akaró

bosszúságát.
– Nem tart örökké! – mondta.
– Aliena hogyan viseli el?
Jancsi elhúzta a száját.
– Nehezen. De úgy véli, elsősorban az ő vétke, mert hozzáment Alfrédhoz.
– Úgy is van! A te vétked meg az, hogy makacsul csak templomokat akarsz építeni.
Jancsinak rosszul esett, hogy édesanyja nem osztozik az álmaiban.
– Hidd el, mama, semmi mást nem érdemes építeni! A templomok nagyobbak, magasabbak és szebbek, és nehezebb az építésük, és sokkal több disz és szobor lehet rajtuk, mint bármely más építményen.
– Te pedig nem adnád alább, a világ minden kincséért sem!
– Nem!
Anyja döbbenten csóválta meg a fejét.
– Sohasem fogok rájönni, honnan vetted, hogy nagy emberré kell válnod. – A nyúl maradékát a fazékba dobta, és hozzáfogott a bőr belső részének megtisztításához. Prém lesz belőle. – Az biztos, hogy nem a felmenőidtől örökölted.
Jancsi csak erre a szóra várt.
– Mama! Amikor a tengerentúlon jártam, sikerült róluk megtudnom egyet s mást.
Anyja abbahagyta a bőr vakarását, és rábámult.
– Mi az ördögről beszélsz?
– Megtaláltam apa családját.
– Te jó isten! – kiáltotta az anyja, és elejtette a nyúlbőrt. – Hogyan sikerült? Hol élnek? Milyenek?
– Van Normandiában egy Cherbourg nevű város. Apa onnan származik.
– Miért vagy ebben olyan biztos?

– Mert nagyon hasonlítok hozzá; először azt hitték, kísértetet látnak.
Anyja hirtelen leroskadt a székre. Jancsi enyhe bűntudatot érzett, hogy ilyen megrázkódtatást okozott neki a hírrel, de őszintén szólva nem számított rá.
– Milyen... milyen a családja? – kérdezte az édesanyja.
– Az édesapja meghalt, de az édesanyja még él. Nagyon kedves volt hozzám, miután megnyugodott, hogy nem a fia kísértete vagyok. A bátyja ács, nős, van három gyermekük. Az unokatestvéreim. – Elmosolyodott. – Hát nem nagyszerű? Vannak rokonaink!
Anyja a gondolattól láthatóan izgalomba jött, majd elszomorodott.
– Ó, Jancsi, úgy sajnálom, hogy nem tudtalak rendes körülmények között felnevelni!
– Én meg egyáltalában nem sajnálom – vetette oda a fiú könnyedén. Mindig zavarba jött, amikor az édesanyját lelkifurdalás gyötörte: ez annyira nem illett hozzá. – És örülök, hogy megismertem az unokatestvéreimet. Még ha nem látom is őket többé, akkor is jó tudni, hogy ott vannak.
Anyja bánatosan bólintott.
– Értem.
Jancsi mély lélegzetet vett.
– Azt hitték, az édesapám vízbe fulladt egy hajótörésnél, huszonnégy évvel ezelőtt, amikor a White Ship Barfleur közvetlen közelében elsüllyedt. Úgy tudták, mindenki odaveszett. Az édesapám azonban túlélte a katasztrófát. De erről sohasem szereztek tudomást, mert sohasem tért vissza Cherbourg városába.
– Kingsbridge-be ment – mondta az anyja.

– De miért?
Az édesanyja felsóhajtott.
– Egy hordóba kapaszkodott, és a víz egy kastély mellett vetette partra. Bement a kastélyba, hogy jelentse a hajótörést. Több hatalmas báró is volt a kastélyban, és nagyon megdöbbentek, amikor megjelent. Megbilincselték, és átvitték Angliába. Néhány hét vagy hónap után – nem tudta megmondani, mert elveszítette az időérzékét – végül Kingsbridge-ben kötött ki.
– Mesélt valamit a hajótörésről?
– Csak annyit, hogy a hajó nagyon gyorsan süllyedt el, mintha szándékosan fúrták volna meg.
– Ezek szerint lehet, hogy az útjukban állt?
Édesanyja bólintott.
– Igen. És amikor rájöttek, hogy nem tarthatják örökké rabságban, akkor megölték.
Jancsi letérdelt elé, és erősen a szemébe nézett. A felindulástól reszkető hangon kérdezte:
– De hát kik, mama?
– Ezt már máskor is kérdezted!
– És sohasem feleltél!
– Mert nem akartam, hogy azzal töltsd az életedet, hogy megpróbáld megbosszulni az édesapád halálát!
Jancsi érezte, hogy az édesanyja még mindig gyerekként kezeli, és amiből baja származhat, azt inkább nem mondja el neki. Megpróbált higgadtan, felnőtt módjára viselkedni.
– Az életemet a kinsgbridge-i katedrális felépítésével akarom eltölteni. Meg Alienával, akitől gyermekeket akarok. De tudni szeretném, miért akasztották fel az apámat. És erre a választ csakis azok a férfiak tudják, akik hamis tanúvallomást tettek ellene. Ezért tudni akarom, hogy kik voltak!

– Akkor még nem tudtam a nevüket.
Jancsi látta, hogy édesanyja most sem akar egyenesen válaszolni, és ettől dühbe gurult.
– De most már tudod!
– Igen, tudom – felelte az anyja a könnyeivel küszködve. Jancsi rájött, hogy édesanyjának éppoly fájdalmas ez, mint őneki. – És most már elmondom, mert látom, hogy addig nem nyugszol, amíg meg nem tudod. – Hüppögött, a szemét törölgette.
Jancsi feszülten figyelt.
– Hárman voltak: egy szerzetes, egy pap és egy lovag.
– A nevüket! – mondta Jancsi villámló szemmel.
– Meg akarod kérdezni őket, miért esküdtek hamisan?
– Igen.
– És azt hiszed, megmondják?
– Lehet, hogy nem. De amikor felteszem a kérdést, mélyen a szemükbe nézek, és talán elég lesz, amit onnan kiolvasok.
– Lehet, még ez sem sikerül...
– Szeretném megpróbálni, mama!
Anyja nagyot sóhajtott.
– A szerzetes a kingsbridge-i perjel.
– Fülöp!
– Nem, nem Fülöp; Ez még Fülöp előtt történt. Az elődje, Jakab.
– De hát ő már meghalt!
– Mondtam: nem biztos, hogy meg tudod kérdezni őket.
Jancsinak összeszűkült a szeme.
– Kik a többiek?
– A lovag Percy Hamleigh, Shiring grófja.
– William apja!
– Igen.
– Ő is meghalt!

– Igen.
Jancsit szörnyű érzés kerítette hatalmába: ha mindhárom férfi halott, akkor a titkot örökre magukkal vitték a sírba.
– És ki a pap? – unszolta anyját.
– Waleran Bigod. Most Kingsbridge püspöke.
Jancsi megkönnyebbülten nagyot sóhajtott.
– Ő él – mondta.

Waleran püspök várának építését karácsonykor fejezték be. William Hamleigh odalovagolt az édesanyjával az új esztendő elején, egy szép délelőttön. Már messziről, a völgy túloldaláról megpillantották a várat, mely a szemközti hegyormon terpeszkedve, fenyegetően magasodott a környező vidék fölé.
Ahogy átkeltek a völgyön, elhaladtak a régi palota mellett is. Ezt most gyapjúraktárnak használták. Az új várat jórészt a gyapjúból származó bevételből építették.
Felügettek a völgy túloldalán az enyhe lejtőn, követve az utat, amely a földsáncba vágott nyíláson és a száraz, mély várárkon keresztül a kőfalba mélyített kapubejárathoz vezetett. Sáncával, árkával és kőfalával a vár a legbiztonságosabbak közé tartozott, fölülmúlta Williamét, sőt jó néhány királyi várat is.
A belső udvart a robusztus, három emelet magas, négyzetes vártorony uralta; a kőből épült templom szinte eltörpült mellette. William lesegítette anyját a nyeregből. A lovászaikra bízták, hogy vezessék a lovakat az istállóba, és elindultak fölfelé a nagyterembe vezető lépcsőkön.
Délre járt, Waleran szolgái az asztalt terítették a teremben. Több főesperese, esperese, alkalmazottja

és jó néhány lehűlő ácsorgott már ott, az ebédre várva. William és Regan is várt, amíg az egyik szolga felment a püspök szobájába, hogy bejelentse érkezésüket.
William lelkét a féltékenység gyilkos tüze emésztette. Aliena szerelmes, és ezt az egész grófság tudja. Miután egy szerelemgyermeket hozott a világra, a férje kidobta a házából, karjában a csecsemővel elindult, hogy megtalálja a férfit, akit szeret, és rá is lelt, miután bejárta a fél világot. Dél-Anglia-szerte másról sem beszélnek az emberek. Williamben mindannyiszor felébredt a gyűlölet, amikor meghallotta a történetet. De már tudta, hogyan álljon bosszút.
A lépcsőn Waleran szobájába kísérték őket. Waleran az asztalnál ült Balduinnal, aki már főesperessé lépett elő. A két pap pénzt számolt egy kockás vászonterítőn, az ezüstpennykből tizenkét érme magasságú tornyokat építettek a fekete kockákon, és aztán áttolták őket a fehér kockákra. Balduin felállt, és meghajolt lady Regan előtt, majd gyorsan eltüntette a térítőt és az érmeket.
Waleran is felemelkedett, és odament a kandalló melletti székhez. Gyorsan mozgott, akár egy pók, s Williamet újra elfogta a régi undor. Ennek ellenére úgy döntött, hogy kenetteljesen fog viselkedni. Nemrég hallott Hereford grófjának szörnyű haláláról, aki összeveszett Hereford püspökével, és egyházi átok alatt halt meg. Testét szenteletlen földbe temették. William megborzongott a rémülettől, amikor arra gondolt, hogy esetleg az ő testét is védetten földbe helyezhetik, kitéve az alvilág ördögeinek és szörnyeinek kényére-kedvére. Ő bizony sohasem fog összeveszni az ő püspökével!
Waleran éppen olyan sápadt és sovány volt, mint

mindig; fekete köntöse úgy lógott rajta, mintha száradni akasztották volna ki egy fára. Úgy tűnt föl, sohasem változik. William viszont tudta magáról, hogy megváltozott. Mivel az evés-ivás volt a legfőbb öröme, a mozgalmas élet ellenére évről évre kövérebb lett egy kicsit, úgyhogy a huszonegy éves korában kapott drága páncélinget már kétszer kellett újabbra cserélnie az azóta eltelt hét esztendő alatt.
Waleran nemrég érkezett vissza Yorkból. Csaknem fél évet töltött ott, ezért William udvariasan megkérdezte:
– Sikerrel jártál?
– Nem – felelte Waleran. – Henrik püspök küldött oda; hogy megpróbáljak elsimítani egy négy éve húzódó vitát, hogy ki legyen York érseke. Kudarcot vallottam. A vita folytatódik.
Minél kevesebbet beszélnek róla, annál jobb, gondolta William.
– Amíg távol voltál, sok minden megváltozott itt. Különösen Kingsbridge-ben – mondta.
– Kingsbridge-ben? – kérdezte Waleran meglepetten.
– Azt hittem, ezt a gondot egyszer s mindenkorra megoldottuk.
William megrázta a fejét.
– Megszerezték a Könnyező Madonnát Waleran bosszúsnak látszott.
– Mi az ördögről beszélsz? William anyja válaszolt.
– A Szűzanya fából faragott szobráról, amelyet a körmeneteknél szoktak bemutatni. Időnként víz folyik a szeméből. Az emberek azt hiszik, csoda történik.
– Az is történik! – mondta William. – Egy könnyező szobor! Waleran gúnyos pillantást vetett rá.
– Csoda vagy nem csoda – folytatta Regan –, az elmúlt néhány hónapban is ezrével zarándokoltak el hozzá. Fülöp perjel közben újra hozzákezdett az

építkezéshez. Már javítják a szentélyt, új famennyezettel borítják, és a templom többi részén is dolgoznak. Kiásták a négyzet alapját, és új kőfaragók érkeztek Párizsból.
– Párizsból? – kérdezte Waleran.
– A templomot Saint-Denis stílusában akarják felépíteni, bár nem tudom, hogy az mit jelent – felelte Regan.
Waleran bólintott.
– Egyenlő oldalú csúcsívek. Hallottam róla Yorkban. Williamet egyáltalában nem érdekelte, milyen stílusú lesz a kingsbridge-i katedrális.
– A lényeg az, hogy a földjeimről a fiatal férfiak Kingsbridge-be mennek segédnek, vasárnaponként újra piac van Kingsbridge-ben, és ezért Shiring visszaesett... A régi történet! – mondta, és aggódva a másik kettőre pillantott, nem gyanítják-e, miféle hátsó gondolat bujkál benne. Semmi ilyesmit nem vett észre rajtuk.
– A legnagyobb tévedésem az volt, hogy támogattam Fülöp perjellé választását – mondta Waleran.
– Hamarosan megtanulják, hol a határ! – mondta William. Waleran elgondolkodva ránézett.
– Mit akarsz csinálni?
– Lerohanom a várost, és újra kifosztom – felelte. És megölöm Alienát meg a szeretőjét – gondolta magában, de a tűzbe nézett, nehogy az édesanyja véletlenül kiolvassa a szeméből a gondolatait.
– Nem vagyok benne biztos, hogy megteheted – mondta Waleran.
– Egyszer már megtettem. Miért ne tehetném meg újra?
– Legutóbb alapos okod volt rá: a gyapjúvásár.
– Most meg a piac. Erre sincs engedélyük a királytól.

– A helyzet azért nem ugyanaz. A gyapjúvásárral Fülöp ostoba kockázatot vállalt, és te rögtön le is csaptál rá. A vasárnapi piacot azonban már hat éve minden áldott alkalommal megtartják Kingsbridge-ben, és különben is, húsz mérföldnyire van Shiringtől, úgyhogy mindenképp megkapnák az engedélyt.
William elnyomta a dühét. Waleran szemébe akarta vágni, hogy hagyja már abba ezt a vénasszonyos nyafogást, de ennek semmi értelme nem lett volna.
Még lenyelte a tiltakozást, egy szolga lépett be a szobába, és csendben megállt az ajtó mellett.
– Mi történt? – kérdezte Waleran.
– Jött egy férfi, aki mindenáron találkozni akar önnel, püspök úr. János fia Jánosnak hívják. Építőmester, Kingsbridge-ből. Elküldjük?
Williamnek felgyorsult a szívverése. Hiszen ez Aliena szeretője! Hogyan lehetséges, hogy épp akkor bukkan fel, amikor ő a meggyilkolására sző terveket? Természetfeletti hatalma lenne? Williamen rettegés vett erőt.
– Kingsbridge-ből? – kérdezte Waleran érdeklődéssel.
– Ő vezeti az építkezést, és ő hozta a Könnyező Madonnát Spanyolországból – mondta Regan.
– Érdekes – mondta Waleran. – Nézzük meg közelebbről a fickót. A szolgához fordult. – Vezesd be!
William babonás rémülettel meredt az ajtóra. Azt képzelte, hogy mindjárt egy fekete köpenyes, magas, félelmetes férfiú ront be rajta, és vádló ujjal egyenesen rámutat. Amikor Jancsi végül belépett az ajtón, Williamet először a fiatalsága lepte meg. Jancsi alig lehetett több húszévesnél. Vörös haja és élénk, kék szeme volt. Tekintete átsuhant Williamen, elidőzött Reganon – az asszony arcán virító, félelmetes sebhelyek látványától senki sem szabadulhatott, aki

még nem látta –, majd végül megállapodott Waleranon. Az építőmesteren nem látszott különösebb megilletődöttség, hogy a grófság két legnagyobb hatalmú embere előtt áll, de ettől a meglepő hidegvérűségtől eltekintve nem tűnt valami félelmetesnek.
Williamhez hasonlóan Waleran is megérezte a független szellemet a fiatal építőmesterben, és hideg, dölyfös hangon szólította meg.
– Nos, fickó, mi dolgod velem?
– Az igazságot akarom tudni! – felelte Jancsi. – Hány akasztott embert láttál eddig?
Williamnek elakadt a lélegzete a megdöbbentő és arcátlan kérdés hallatán. A többiekre nézett. Az édesanyja előrehajolt, feszülten figyelte Jancsit, mintha már látta volna valahol, csak nem jutna az eszébe, hogy hol. Walerant mintha mulattatta volna a helyzet, kimérten megkérdezte:
– Ez valami találós kérdés? Több akasztott embert láttam, semhogy számolgattam volna őket, de hamarosan eggyel többen lesznek, ha nem beszélsz nagyobb tisztelettel!
– Bocsánatot kérek, püspök úr! – mondta Jancsi az ijedtség legkisebb jele nélkül. – Emlékszik-e mindre?
– Azt hiszem, igen – felelte Waleran, és hangjában érezni lehetett a kíváncsiságot. – Bár gondolom, téged csak egyvalaki érdekel.
– Huszonkét évvel ezelőtt Shiringben tanúja volt Shareburgi János akasztásának.
William hallotta, hogy az édesanyja hirtelen levegő után kap.
– Jokulátor volt – folytatta Jancsi. – Emlékszik rá?
William érezte, hogy a szobában a légkör hirtelen feszültté válik. Volt valami természetellenesen

félelmetes János fia Jánosban; kellett hogy legyen, ha így hatott Waleranra és az anyjára.
– Azt hiszem, emlékszem – felelte Waleran, és William látta, hogy alig tud uralkodni magán. Mi folyik itt?
– Meghiszem azt! – mondta Jancsi, megint pimaszul. – A férfit három ember tanúvallomása alapján ítélték halálra. Kettő már nem él. Maga volt a harmadik.
Waleran bólintott.
– Ellopott valamit a kingsbridge-i kolostorból: egy ékkővel díszített kelyhet.
Jancsi kék szeme hidegen villogott.
– Semmi ilyesmit nem tett!
– Magam kaptam el, nála volt a kehely!
– Akkor is hazudott!
Mindannyian hallgattak egy darabig. Amikor Waleran újra megszólalt, a hangja nem volt fenyegető, de az arca kemény volt, akár a kő.
– Ezért kilépethetném a nyelvedet! – mondta.
– Csak arra vagyok kíváncsi, hogy miért tette – mondta Jancsi, mintha meg sem hallotta volna a szörnyű fenyegetést. – Itt most őszinte lehet. William nem jelent fenyegetést, az édesanyja pedig láthatóan már úgyis mindent tud.
William az anyjára nézett. A fiúnak igaza volt: lerítt róla, hogy tudja, miről van szó. William teljesen összezavarodott. Úgy látta – és ezt alig merte elhinni –, hogy Jancsi látogatásának valójában semmi köze az ő titkos tervéhez, amit Aliena szeretőjének meggyilkolására szőtt. Regan Jancsihoz fordult.
– Megvádoltad a püspököt, hogy hamisan esküdött!
– Nyilvánosan nem ismételném meg a vádat – mondta Jancsi hűvösen. Nincs rá bizonyítékom, és különben sem akarok bosszút állni. Csak azt szeretném megtudni, hogy miért akasztottak fel egy ártatlan

embert.
– Ki innen! – kiáltott fel Waleran jeges hangon.
Jancsi bólintott, mint aki ezt várta. Bár nem kapott választ a kérdéseire elégedettnek látszott, mintha a gyanúja beigazolódott volna.
William még nem tért magához a szóváltás okozta döbbenettől. Hirtelen ötlettől vezérelve megszólalt:
– Várj csak!
Jancsi megfordult az ajtóban, és gunyoros kék szemével ránézett.
– Miért... – William nyelt egyet, hogy hangján ne érződjék a remegés. Miért érdekel? Miért jöttél ide, hogy feltedd ezeket a kérdéseket?
– Mert a férfi, akit felakasztottak, az apám volt – felelte Jancsi, és kiment.
Csend volt a szobában. Ezek szerint Aliena szeretője, a kingsbridge-i építőmester egy tolvajnak a fia, akit felkötöttek Shiringben, gondolta William. No és, akkor mi van? De a mama nagyon izgatottnak látszik, Waleran meg mintha egyenesen összeomlott volna.
– Az az asszony húsz éven át üldözött! – szólalt meg Waleran keserűen. William megdöbbent, hogy a máskor oly tartózkodó férfi most ennyire kimutatja az érzelmeit.
– Az asszony eltűnt, amikor a katedrális összedőlt – mondta Regan. – Azt hittem, egyszer s mindenkorra vége.
– Most meg itt a fia, hogy tovább zaklasson bennünket – mondta Waleran, és mintha valódi félelem bujkált volna a hangjában.
– Vasba verethetnéd, mert hamis esküvel vádolt – mondta William. Waleran megvető pillantást vetett rá.
– A fiad ostobább, mint gondoltam, Regan – mondta.
William rájött, hogy a hamis eskü vádja bizonyára igaz.

És ha ő rájött, akkor nyilván Jancsi is.
– Más is tudja? – kérdezte.
– Jakab perjel – mondta Regan – a halála előtt meggyónta a helyettesének, Remigiusnak, hogy hamisan esküdött. De Remigius mindig is a mi oldalunkon állt Fülöp ellen, úgyhogy nem jelent veszélyt. Jancsi édesanyja tud valamit, de nem mindent, különben már régen felhasználta volna ellenünk. De Jancsi sokat utazott, lehet hogy valahol megtudott olyasmit is, amit az anyjának nem sikerült.
William rájött, hogy ezt a különös, régi történetet a maga hasznára fordíthatja. Mintha csak akkor ötlött volna az eszébe, megszólalt:
– Akkor öljük meg!
Waleran csak egy megvető fejrázással válaszolt.
– Ezzel csak a fiúra vonnánk a figyelmet meg a vádjaira – mondta Regan.
William csalódottnak látszott. Pedig mintha maga a gondviselés sietett volna a segítségére... Töprengett, míg a többiek hallgattak. Egyszer csak új gondolata támadt.
– Nem feltétlenül – mondta. Mindketten kétkedve néztek rá.
– Jancsit meg lehet ölni anélkül, hogy ráirányítanánk a figyelmet – mondta William makacsul.
– Elhiszem, de hogyan? – kérdezte Waleran.
– Eleshet a várost ért támadás során – felelte William, és elégedetten nyugtázta a mindkét arcon egyaránt megjelenő meglepetést és elismerést.

Jancsi késő délután körülsétált a munkaterületen Fülöp perjellel. A szentély romjait már eltakarították, a kőtörmelék két hatalmas halomban hevert a kolostor északi fala mellett. Felállították az állványzatot, és a

kőművesek már a ledőlt falak újraépítésén dolgoztak. A betegszoba mellett nagy rakás gerenda tornyosult.
– Gyorsan haladtok – mondta Fülöp.
– Nem olyan gyorsan, mint szeretném – felelte Jancsi.
Megtekintették a kereszthajó alapozását. Negyven-ötven munkás serénykedett a mély gödrök fenekén, vödrökbe lapátolták a vizes földet, a társaik odafönn pedig csigákkal felhúzták a vödröket. Az alap óriási, durva kőtömbjei a közelben vártak a beépítésre.
Jancsi elvitte Fülöpöt a műhelyébe. Ez jóval nagyobb volt, mint az a szín, ahol Tamás dolgozott valaha. Az egyik oldalát teljesen nyitva hagyták a jobb világítás miatt. Az alapterület felét Jancsi rajzpadlója foglalta el. Pallókat fektetett a földre, néhány hüvelyk magasságban körülvette fából készült oldalfalakkal, és csordultig teleöntötte gipsszel. Amikor a gipsz megkötött, olyan kemény lett, hogy járkálni is lehetett rajta, ugyanakkor egy rövid, kihegyezett vasdróttal rajzokat karcolhatott a felszínére. Itt tervezte meg a részleteket, körző, szintezővonalzó és háromszög alakú vonalzó segítségével. A bekarcolt vonalak először fehérek voltak és jól láthatók, de aránylag hamar szürkévé fakultak, és beleolvadtak a felszínbe. Ami azt jelentette, hogy a régi rajzokra új rajzokat karcolhatott anélkül, hogy a vonalak összekuszálódtak volna. Ezt az ötletet Franciaországból hozta magával. A műhely másik részét jórészt a munkapadja töltötte ki, amelyen fából mintákat készített a kőfaragóknak. Sötétedett: ma már nem csinál több famunkát. Hozzálátott, hogy helyrerakja a szerszámait.
Fülöp felemelt egy mintát.
– Ez mi lesz? – kérdezte.
– Az egyik falpillér lábazata.
– Annak az építése még odébb van...

– Egyszerűen nincs türelmem várni.
Mostanában a beszélgetéseik mind ilyen tömörek és tárgyszerűek voltak. Fülöp letette a mintát.
– Mennem kell a komplétára – mondta, és elfordult.
– Én pedig vendégségbe megyek, a családomhoz – mondta Jancsi csípősen.
Fülöp megállt, visszafordult, mintha mondani akarna valamit, majd szomorú arccal távozott.
Jancsi bezárta a szerszámosládáját. Kár volt ezt a megjegyzést tennie. Ha egyszer elfogadta a munkát Fülöp feltételei szerint, akkor most semmi értelme sincs annak, hogy panaszkodjék miatta. De haragudott Fülöpre, és ezt nem tudta mindig véka alá rejteni.

A kolostort szürkületkor hagyta el, és a kis házhoz sietett a szegénynegyedbe, ahol Aliena lakott az öccsével, Richarddal. Aliena boldogan elmosolyodott, amikor Jancsi belépett, de nem csókolta meg: mostanában még csak meg sem érintették egymást. Nem akarták, hogy felébredjen bennük a vágy, mert akkor vagy kielégületlenül kellett volna elválniuk, vagy ha engednek a kívánságnak, rajtakaphatják őket, hogy megszegték Fülöp perjelnek tett ígéretüket.
Tomi a padlón játszott. Másfél éves volt, és éppen azon igyekezett, hogy különféle tárgyakat rakjon egymásba. Négy-öt konyhaedény feküdt előtte a földön, és fáradhatatlanul rakosgatta a kisebbeket a nagyobbakba, s megpróbálta a nagyobbakat is a kisebbekbe erőltetni. Jancsi megdöbbent azon, hogy Tomi nem tudja ösztönösen: a nagy edény nem férhet bele a kisebbe. Ráébredt, ez is olyasmi, amit az embernek meg kell tanulnia. Tomi éppúgy küszködött a tér sajátos szerkezetének megismerésével, mint Jancsi, amikor megpróbálta elképzelni, hogy egy boltív

valamelyik kőeleme pontosan hogyan festhet.
Jancsi elbűvölve nézte Tomit, és ugyanakkor nyugtalanság fogta el. Mostanáig sohasem aggódott amiatt, vajon talál-e munkát, megtarthatja-e az állását, megkeresi-e a kenyerét. Úgy vágott neki Franciaországnak, hogy egy pillanatra sem jutott az eszébe: lehet, hogy nyomor és éhezés vár rá. Most azonban biztonságra vágyott. Kötelességének érezte, hogy gondoskodjon Tomiról, sokkal inkább, mint hogy saját magáról gondoskodjon. Életében először felelős volt valakiért.
Aliena egy kancsó bort és egy darab püspökkenyeret tett az asztalra, majd leült Jancsival szembe. Jancsi töltött magának egy pohárral, és hálásan belekortyolt. Aliena Tomi elé is tett a kenyérből, de a kisfiú nem volt éhes, és játszadozás közben szétszórta a morzsákat a földön.
– Jancsi, több pénzre volna szükségem – mondta Aliena. Jancsi meglepődött.
– Tizenkét pennyt adok hetente. És csak huszonnégyet keresek.
– Sajnálom – mondta Aliena. – Te egyedül élsz, nincs szükséged annyira. Jancsi ezt méltánytalannak tartotta.
– De hát egy munkás csak hat pennyt keres egy héten, és van, amelyiknek öt vagy hat gyermeke is van!
Aliena mérges lett.
– Jancsi, fogalmam sincs, hogy a munkások feleségei hogyan vezetik a háztartásukat; nem éltem köztük. De nem magamra kell a pénz. Mindennap itt ebédelsz. És ott van Richard is...
– Hogy jön ide Richard? – csattant fel Jancsi ingerülten. – Miért nem gondoskodik saját magáról?

– Sohasem gondoskodott.
Jancsi úgy érezte, Aliena és Tomi éppen elég terhet jelentenek számára.
– Nem is tudtam, hogy Richardért is felelős vagyok.
– Érte én vagyok a felelős – mondta Aliena nyugodtan.
– Amikor engem vállaltál, őt is vállaltad.
– Nem emlékszem, hogy ebbe valaha is beleegyeztem volna! – kiabálta Jancsi mérgesen.
– Ne dühöngj!
A figyelmeztetés későn jött: Jancsi már dühös volt.
– Richard huszonhárom éves, két évvel idősebb nálam. Hogy jövök ahhoz, hogy eltartsam? Azért egyek száraz kenyeret reggelire, hogy ő szalonnát vehessen magának?
– Másról is szó van. Újból terhes vagyok!
– Micsoda?
– Gyereket várok.
Jancsi haragja egy pillanat alatt elpárolgott. Megfogta Aliena kezét.
– Hát ez csodálatos!
– Örülsz? – kérdezte Aliena. – Úgy féltem, hogy haragudni fogsz.
– Haragudni? Boldog vagyok! Nem láthattam Tomit, amikor baba volt, most pótolhatom, amit elmulasztottam.
– És az újabb felelősség? A pénz?
– Ó, a pokolba a pénzzel! Azért vagyok rosszkedvű, mert nem élhetünk együtt. Rengeteg pénzünk van. Nahát, még egy gyerek! Remélem, leány lesz! – Valami az eszébe jutott, összevonta a szemöldökét. – De hát mikor...?
– Közvetlenül azelőtt történhetett, hogy Fülöp perjel szétválasztott bennünket.
– Mindenszentek előestéjén. – Jancsi elvigyorodott. –

Emlékszel arra az éjszakára? Meglovagoltál...
– Emlékszem – mondta Aliena, és elpirult. Jancsi szerelmesen bámult rá.
– Szeretnék megint együtt lenni veled!
– Én is – felelte mosolyogva Aliena.
Az asztal fölött megfogták egymás kezét. Ekkor jött meg Richard.
Belökte az ajtót, és csapzott lovát vezetve berobbant, felhevülten és porosan.
– Rossz híreket hoztam – mondta lihegve.
Aliena felkapta Tomit a padlóról, nehogy a ló patája alá kerüljön.
– Mi történt? – kérdezte Jancsi.
– Holnap mindannyiunknak el kell hagynunk Kingsbridge-t – mondta.
– De hát miért?
– William Hamleigh vasárnap megint fel akarja gyújtani a várost.
– Nem! – sikoltotta Aliena.
Jancsi ereiben megfagyott a vér. Újra maga előtt látta a három évvel ezelőtti jelenetet, amikor William lovasai égő fáklyákkal és hatalmas bunkósbotokkal lerohanták a gyapjúvásárt. Felidéződött benne a pánik, a sikoltozás, az égő hús szaga. Újra maga előtt látta mostohaapja holttestét, szétroncsolt homlokát. Sajgott a szíve.
– Honnan tudod? – kérdezte Richardot.
– Shiringben voltam, és William emberei ott tolongtak a fegyverkovács boltjában.
– Ez még nem jelenti...
– Más is történt. Követtem őket a korcsmába, és kihallgattam a beszélgetésüket. Az egyik megkérdezte, milyen védelme van Kingsbridge-nek, mire a másik azt felelte, semmilyen.

– Édes istenem, ez bizony így van – sóhajtotta Aliena, és Tomira nézett. Kezét a hasára csúsztatta, ahol már ott nőtt következő gyermekük. Jancsira pillantott, szemük összetalálkozott. Mindketten ugyanarra gondoltak.
– Később – folytatta Richard – beszéltem néhány fiatalabb emberével, akik nem ismerhettek. Meséltem nekik a lincolni csatáról, meg egyebekről, és mondtam nekik, hogy nagyon vágyom már egy kis erőpróbára. Azt mondták, menjek el Earlscastle-ba, de még ma, mert holnap már indulnak, és a csetepaté vasárnap lesz.
– Vasárnap – suttogta Jancsi rémülten.
– Kilovagoltam Earlscastle-ba, hogy a saját szememmel is lássam, mi folyik.
– Richard, ez nagyon veszélyes volt – mondta Aliena.
– Minden jel arra mutatott, hogy a hír igaz. Élesítették a fegyvereket, gyakorlatoztatták a lovakat, tisztogatták a páncélokat... Semmi kétség! – Richard, hangjában gyűlölettel, még hozzátette: – Ennek az ördögi Williamnek semmilyen gaztett nem elég; mindig újabbat és újabbat akar! – kezével a jobb füléhez nyúlt, és öntudatlan, ideges mozdulattal megérintette a vöröslő sebhelyet.
Jancsi elgondolkodva nézett Richardra. Bár kétségkívül semmirekellő naplopó, katonai kérdésekben adni lehet a véleményére. Ha szerinte William rajtaütést tervez, akkor az valószínűleg igaz is.
– De hát ez kész katasztrófa – suttogta Jancsi, inkább saját magának. Hiszen Kingsbridge éppen most kezdett valahogy talpra állni. Három éve a gyapjúvásárt égették föl, két éve a katedrális omlott a gyülekezetre, most meg itt van ez. Az emberek azt fogják hinni, hogy a városon átok ül. Még ha a

vérontást elkerülhetnék is azzal, hogy elmenekülnek. Kingsbridge-nek akkor is befellegzett. Ki akarna többé itt lakni, a piacra jönni vagy itt dolgozni? Valószínűleg a katedrálist sem építenék tovább.
– Szólnunk kell Fülöp perjelnek! Azonnal! – mondta Aliena. Jancsi bólintott.
– A barátok már vacsoráznak. Gyerünk!
Aliena felkapta Tomit, és a szürkületben gyors léptekkel elindultak a dombon magasodó kolostor felé.
– Ha elkészül a katedrális, akkor majd benn lehet megtartani a piacot, és így meg lesz védve a rajtaütésektől – mondta Richard.
– De addig is szükség van a piacra, az abból származó bevételből fizetik a katedrális építését – mondta Jancsi.
Richard, Aliena és Tomi odakint vártak, amíg Jancsi bement az ebédlőbe. Az egyik fiatal szerzetes hangosan olvasott valamit latinul, míg a többiek csendben vacsoráztak, Jancsi felismerte: a Jelenések könyvének egyik apokaliptikus passzusát hallja. Megállt az ajtóban, és Fülöp tekintetét kereste. Fülöp meglepődött, de azonnal felállt, és odament hozzá.
– Rossz hírt hozok – mondta Jancsi keserűen. – Richard majd elmondja. Az újraépített szentély barlangszerű félhomályában beszélgettek. Richard néhány mondatban előadta, amit megtudott. Amikor befejezte, Fülöp megszólalt:
– De hát nem gyapjúvásárt tartunk, csak egy kis piacot!
– Legalább megvan a lehetőségünk – mondta Aliena –, hogy holnap kiürítsük a várost. Hogy senkinek se essék bántódása. A házainkat pedig újra felépíthetjük, ahogy tettük a múltkor is.
– Hacsak William nem dönt úgy, hogy üldözőbe veszi

a menekülteket – jegyezte meg Richard komoran. – Kitelik tőle!
– Még ha mindannyian megmenekülünk is – tette hozzá Fülöp szomorúan –, a piacnak vége. Ezek után senki sem merné többé Kingsbridge-ben felállítani a bódéját.
– A katedrálisnak is vége lenne – mondta Jancsi. – Az elmúlt évtizedben egyszer leégett a templom, egyszer összedőlt, és sok kőművest is megöltek, amikor a várost felgyújtották. A következő csapás már az utolsó lenne. Az emberek azt mondanák, átok ül a városon.
Fülöp lesújtottan állt. Még negyvenéves sincs, gondolta Jancsi, de már mély barázdák szántják az arcát, és a haja is inkább szürke, mint fekete. Tiszta, kék szeme fenyegetően csillogott, amikor megszólalt:
– Ebbe nem nyugszom bele! Nem hiszem, hogy ez lenne Isten akarata! Jancsi nem értette, mi a csudát akar ezzel mondani. Mi az, hogy „nem nyugszik” bele? Ezt akár a csirkék is a róka pofájába vághatnák, a sorsuk mégsem változna egy jottányit sem.
– Mit akarsz csinálni? – kérdezte Jancsi kétkedőn. – Imádkozol, hogy William zuhanjon ki éjjel az ágyából, és törje ki a nyakát?
Richard izgalomba jött az ellenállás gondolatától.
– Harcoljunk! – mondta. – Miért ne? Több százan vagyunk. William ötven, de legfeljebb száz emberrel jöhet. Sok lúd disznót győz!
– És hányan halnának meg a mieink közül? – tiltakozott Aliena. Fülöp megrázta a fejét.
– A szerzetesek nem harcolhatnak – mondta sajnálkozva. – És nem kérhetem a népet, hogy áldozza fel az életét, amikor én magam nem vagyok hajlandó kockára tenni a sajátomat.
– És nem számíthatunk a kőműveseimre sem –

mondta Jancsi. – Ez nem tartozik a munkájukhoz.
Fülöp Richardra nézett, aki a legjobban értett közülük a katonai kérdésekhez.
– Közelharc nélkül nem lehetne megvédem a várost?
– Fal nélkül semmiképpen se – felelte Richard. – Nem állíthatunk mást az ellenség útjába, csakis az embereinket.
– Fal... – dünnyögte Jancsi elgondolkodva.
– Esetleg rávehetnénk Williamet – mondta Richard –, hogy a kérdést két vitéz párviadala döntse el. De nem hiszem, hogy beleegyezne.
– A fal segítene? – kérdezte Jancsi.
– Legközelebb lehet, hogy segítene – mondta Richard türelmetlenül –, de nem most. Nem építhetünk máról holnapra városfalat!
– Nem-e?
– Hát persze, ne légy...
– Fogd be a szád, Richard! – csattant föl Fülöp, és reménykedve Jancsira nézett. – Mire gondolsz?
– Falat nem olyan nehéz építeni – mondta Jancsi.
– Folytasd!
Jancsi lázasan gondolkodott. A többiek visszafojtott lélegzettel hallgatták.
– Nincsenek boltívek – mondta –, boltozatok, ablakok, tető... Egy falat meg lehet építeni máról holnapra, ha megvan hozzá az anyag és az ember.
– Miből építenénk? – kérdezte Fülöp.
– Nézz körül – mondta Jancsi. – Itt vannak a kész kőtömbök az alaphoz. Akkora rakás gerenda áll ott, akár egy ház. A temetőben nagy halom kőtörmelék hever az omlásból. Lejjebb, a folyóparton, újabb óriási kőhalom a kőfejtőből. Anyagban nincs hiány!
– És a város tele van mesteremberekkel – tette hozzá Fülöp. Jancsi bólintott.

– A barátok segíthetnek a szervezésben. A mesterek végzik a szakmunkát, segéderőnek meg ott az egész nép. – Sebesen forgott az agya. – A fal végigmenne a folyó innenső partján. A hidat lebontanánk. Azután fel a dombon, a szegénynegyed mellett, neki a kolostor keleti falának... onnan északnak... majd le a dombon, vissza a folyóhoz. Nem biztos, hogy van hozzá elég kövünk...
– Nem muszáj kőből épülnie – mondta Richard. – Egy egyszerű árok, mellette sánc a kiásott földből, szintúgy megteszi. Különösen olyan helyen, ahol az ellenségnek felfelé kell támadnia.
– A kő azért biztosan jobb – mondta Jancsi.
– Jobb, de nem feltétlenül szükséges. A falnak az a célja, hogy az ellenséget nyílt terepen föltartóztassa, és lehetővé tegye a védőknek, hogy biztonságos helyről bombázhassák őket.
– Bombázhassák? – kérdezte Aliena. – Mivel?
– Kővel, forró olajjal, nyíllal. A legtöbb házban van íj...
– Tehát végül mégiscsak harcolni kell! – mondta Aliena, és megborzongott.
– De ez azért nem közelharc, nem egészen az.
Jancsit kétségek gyötörték. A legbiztonságosabb valószínűleg az lenne, ha mindenki az erdőbe menekülne, remélve, hogy William megelégszik a házak lerombolásával. Bár megvan annak a veszélye is, hogy esetleg vadászni kezdenének a városlakókra. Vajon nagyobb-e a veszély, ha mind itt maradnak, a városfal mögött? Ha valami balul üt ki, és Williamnek az embereivel sikerülne átjutni a falon, szörnyű mészárlás következnék. Jancsi Alienára és Tomira nézett, és születendő gyermekükre gondolt.
– Nincs középút? – kérdezte. – Esetleg kimenekíthetnénk a nőket és a gyermekeket, a férfiak

meg maradnának, és védenék a falat.
– Nem, köszönjük szépen! – mondta Aliena határozottan. – Mindenből a legrosszabb jutna nekünk. Se fal, se férfi nem védene minket.
Jancsi elismerte, hogy Alienának igaza van. A városfalat is védeni kell valakinek, és a nőket meg a gyermekeket sem hagyhatnák védtelenül az erdőben: William otthagyhatná a várost, és megölhetné őket.
– Jancsi, te vagy az építőmester. Fel tudjuk építem a falat egy nap alatt? kérdezte Fülöp.
– Városfalat még sohasem építettem – felelte Jancsi. – Tervkészítésről most persze szó sem lehet. Minden egyes szakaszt egy-egy mesteremberre bíznánk, legjobb belátásuk szerint irányítanák a munkát. Vasárnap reggelig a habarcs sem kötne meg. Anglia legrosszabb városfala lenne. De ami azt illeti, igen, meg lehet csinálni.
Fülöp Richardhoz fordult.
– Te már harcoltál. Ha megépítjük a falat, visszaverhetjük Williamet?
– Feltétlenül – felelte Richard. – Könnyű rohamra készül, nem ostromra. Ha egy fallal körülvett várost talál, azzal nem tud mit kezdeni.
Fülöp végül Alienára nézett.
– Te a védtelen néphez tartozol, és egy gyermeket is meg kell oltalmaznod. Mi a véleményed? Menjünk az erdőbe, és reménykedjünk, hogy William nem jön utánunk, vagy maradjunk itt, és építsünk ellene falat?
Jancsi visszafojtott lélegzettel várta a választ.
– Nem csak a biztonságunkról van szó – felelte Aliena rövid gondolkodás után. – Fülöp, te az életedet tetted fel a kolostorra. Jancsinak a katedrális az álma. Ha elmenekülünk, mindent elveszítetek, amiért eddig éltetek. És ami engem illet... Nos, nekem külön okom

is van rá, hogy lássam William Hamleigh hatalmának megnyirbálását. Azt mondom, maradjunk!
– Rendben van – mondta Fülöp. – Megépítjük a falat!

Ahogy leszállt az este, Jancsi, Richard és Fülöp lámpásokkal körüljárta a várost, hogy eldöntsék, merre húzódjon a fal. A város alacsony dombra épült, két oldalról a folyó határolta. A part laza talaján külön alapozás nélkül nem állt volna meg a kőfal, Jancsi ezért palánkot javasolt ide. Richard elégedett volt ezzel a megoldással. Az ellenség csak a folyó felől támadhatná a palánkot, ami szinte elképzelhetetlen.
A város másik két oldalának egyes szakaszain elegendő lesz földsáncot építeni árokkal. Richard kijelentette, hogy ez minden olyan helyen hatásos, ahol az ellenségnek fölfelé kell támadnia. Sík területen azonban mindenhol kőfalat kell építeni.
Jancsi ezután bement a városba, hogy összegyűjtse az embereit. Kirángatta őket az otthonaikból – néhány esetben az ágyukból – és a korcsmából. Elmondta nekik, milyen veszély fenyegeti a várost, és hogyan akarják kivédeni; azután körüljárta velük a határt, és kijelölte az egyes falszakaszok felelőseit: a palánkot az ácsokra bízta, a kőfalat a kőművesekre, a sáncot pedig az inasokra és munkásokra. Megkérte őket, hogy mielőtt lefeküdnének, tűzzék ki a saját szakaszukat karóval és zsineggel, és elalvás előtt gondolkozzanak el azon, hogyan is fogják megépíteni a falat. Nem sokkal később pislákoló fénypontok gyűrűje vette körül a várost, ahogy a mesteremberek a karókat verték a lámpások fényében. A kovács begyújtotta a tüzet a műhelyében, és nekifogott, hogy ásókat készítsen az éjszaka hátralévő részében. A sötétedés utáni szokatlan munka megzavarta a

legtöbb városlakó éjszakai nyugalmát, és a mesteremberek idejük egy részét azzal töltötték, hogy magyarázgatták az álmos kérdezősködőknek, mit is csinálnak. Csak a szerzetesek, akik időben lefeküdtek, aludtak boldog tudatlanságban.
Éjfélkor azonban, amikorra a mesteremberek befejezték az előkészítő munkát, és a legtöbb városlakó is nyugovóra tért – vagy a takaró alatt izgatott suttogással tárgyalta a híreket –, Fülöp felébresztette a szerzeteseket Az imát rövidre fogták, majd kenyeret és sört kaptak az ebédlőben, míg Fülöp vázolta előttük a helyzetet. Másnap az ő feladatuk lesz a munka megszervezése. Csoportokra osztják őket, a csoportok egy-egy mesterhez fognak tartozni. Tőlük kapják majd az utasításokat, ők ellenőrzik az ásást, a földkiemelést, a szállítást és az anyagutánpótlást. A legfontosabb feladatuk, hangsúlyozta Fülöp a beszédében, annak biztosítása, hogy a mester egy percre se szenvedjen hiányt semmilyen szükséges anyagban: mindig legyen a helyszínen elegendő kő, habarcs, fa és szerszám.
Ahogy Fülöp beszélt, Jancsi azon morfondírozott, mit csinálhat éppen William Hamleigh. Earlscastle egynapi kemény lovaglásra esett Kingsbridge-től, de William bizonyára nem akarja az utat egy nap alatt megtenni, nehogy a serege kimerültén érkezzen a városhoz. Már ma hajnalban útra kelnek. Kis csoportokban fognak elindulni, és elrejtik a fegyvereiket és páncéljaikat, nehogy időnek előtte riadalmat keltsenek. Délután majd titokban találkoznak, egy-két órányi lovaglásra Kinsgbridge-től, valószínűleg William egyik nagyobb bérlőjének udvarházában. Este majd sört nyakalnak, megélesítik a fegyvereiket, és korábbi győzelmek hátborzongató történeteivel traktálják egymást.

Megcsonkított fiatal férfiakról, lovak patája alá zuhant öregekről mesélnek, megerőszakolt leányokról és megbecstelenített asszonyokról, lefejezett gyermekekről, a kétségbeesetten sikoltozó anyák szeme láttára kardhegyre tűzött csecsemőkről. És másnap reggel támadnak! Jancsi megborzongott a félelemtől. Ezúttal azonban megállítjuk őket – gondolta. De továbbra is reszketett.

Mindegyik szerzetescsoportnak megmutatták, melyik falszakasz tartozik majd hozzájuk, és hogy hol vannak a nyersanyagok. A hajnalnak a keleti égbolton felderengő legelső jelére a szerzetesek elindultak a számukra kijelölt környékre, kopogtattak az ajtókon, és a kolostor harangjának sürgető zúgása kíséretében felébresztették a lakókat.

Mire felkelt a nap, már javában folyt a munka. A fiatalok és a nők segédként dolgoztak, az idősebbek étellel-itallal láttak el mindenkit, a gyermekek pedig különféle megbízatásokat teljesítettek, és üzeneteket közvetítettek. Jancsi a munkaterületet járta, izgatottan ellenőrizte a munka előrehaladását Szólt az egyik habarcskeverőnek, hogy kevesebb meszet használjon, akkora habarcs gyorsabban köt. Látta, hogy az egyik ács állványdúcból készíti a palánkot, szólt a munkásainak, hogy inkább egy másik rakásból hozzanak szálfákat. Ügyelt rá, hogy a különböző falszakaszok tökéletesen csatlakozzanak egymáshoz. És állandóan tréfálkozott, mosolygott, bátorította az embereket.

A napkorong egyre magasabbra emelkedett a tiszta kék égbolton. Forró nap elébe néztek. A kolostor konyhája több hordó sört is kiosztott, de Fülöp utasítására felvizezték, amihez Jancsi is hozzájárult, mert ebben a hőségben a keményen dolgozó emberek

sokat isznak, és nem akarta, hogy elaludjanak.
A szörnyű veszély ellenére furcsamód mindenütt vidámság uralkodott. Mintha valami ünnep lett volna, amikor az egész város közösen csinál valamit, mint aratóünnepkor a kenyeret, vagy Szent Iván napján a gyertyaúsztatást. Az emberek látszólag elfelejtkeztek a veszedelemről, amely ellen összefogtak. Ugyanakkor Fülöp észrevett néhány embert, amint titokban elhagyja a várost. Vagy elhatározták, hogy inkább kimenekülnek az erdőbe, vagy – és ez a valószínűbb – rokonaik vannak a környező falvakban, és be akarják hozni őket. A nagy többség azonban maradt.
Délben Fülöp megint megkondíttatta a harangot, és az ebéd idejére abbahagyták a munkát. Aztán körüljárta a falat Jancsival, míg a munkások ettek. A lázas tevékenység ellenére nem sok eredmény mutatkozott. A kőfalnak még csak az alapja készült el, a földsánc helyén alacsony halom dudorodott, a palánkban hatalmas nyílások tátongtak.
– Be tudjuk fejezni időre? – kérdezte Fülöp a szemle végén.
Jancsi a délelőtt során szándékosan vidámnak és derűlátónak tettette magát, de most szembe kellett néznie az igazsággal.
– Ezzel a sebességgel nem – felelte leverten.
– Mit tehetünk, hogy felgyorsítsuk a munkát?
– Az egyetlen módja az építés meggyorsításának, ha rosszabbul építünk.
– Akkor építsünk rosszabbul! De hogyan?
Jancsi elgondolkodott.
– Most a kőművesek építik a kőfalat, az ácsok a palánkot, a munkások a sáncot, a nép pedig segít, és hordja az anyagokat. De a legtöbb ács fel tud húzni egy egyenes falat, és a legtöbb munkás képes arra,

hogy palánkot állítson. Ezért azt javaslom, hogy állítsuk be az ácsokat a kőművesek mellé, a palánkot építsék a munkások, a nép pedig ássa az árkot, és magasítsa a sáncot. És ha már minden olajozottan megy, a fiatalabb szerzetesek felhagyhatnak a szervezéssel, és beállhatnak segíteni.
– Rendben.
Ahogy befejezték az ebédet, az emberek megkapták az új utasításokat. Nemcsak a legrosszabb fal lesz ez Angliában – gondolta Jancsi –, hanem valószínűleg a legrövidebb életű is. Ha egy hét múlva is állna még, az kész csoda lenne.
A délután folyamán az emberek kezdtek elfáradni, különösen azok, akik éjjel is talpon voltak. Az ünnepi hangulat elillant, helyébe valami komor eltökéltség lépett. A kőfal egyre magasabb lett, az árok mélyült, a palánk nyílásai kezdtek összezárulni. Amikor a nap elérte a nyugati szemhatárt, megálltak vacsorázni, azután folytatták a munkát.
Napszálltakor a fal még nem készült el teljesen.
Fülöp őrszemeket állított, és az ő kivételükkel néhány órára mindenkit aludni küldött. Éjfélkor majd megkongatja a harangot, hogy felébredjenek. A kimerült városlakók aludni tértek.
Jancsi Alienához ment. Aliena és Richard még ébren voltak.
– Fogd meg Tomit, és rejtőzzetek el az erdőben! – mondta Alienának.
A gondolat többször is felötlött benne a nap során. Először elhessegette, de ahogy az idő múlt, egyre többször eszébe jutottak annak a szörnyű napnak az emlékei, amikor William lerohanta a gyapjúvásárt. Végül úgy döntött, inkább elküldi őt.
– Maradok! – jelentette ki Aliena határozottan.

– Aliena – mondta Jancsi –, egyáltalában nem biztos, hogy elérjük, amit akarunk, és nem szeretném, hogy William Hamleigh itt találjon, ha esetleg sikerülne áttörnie a falon!
– De hát nem mehetek el akkor, amikor éppen te szervezed azt, hogy mindenki más itt maradjon, és készüljön a harcra – érvelt logikusan Aliena.
Jancsit már nem érdekelte, hogy mi a logikus, és mi nem.
– Ha most indulsz, nem fogják észrevenni.
– Végül úgyis rájönnek.
– De addigra már túl leszünk az egészen.
– Gondolj csak bele, micsoda szégyen lenne!
– A pokolba a szégyennel! – kiáltotta Jancsi. Mérges volt magára, hogy nem talál meggyőző érveket. – Azt akarom, hogy biztonságban légy!
A dühös hangra felébredt Tomi, és sírva fakadt. Aliena az ölébe kapta, és ringatni kezdte.
– Nem vagyok benne biztos, hogy az erdőben nagyobb biztonságban lennék – mondta Aliena.
– William nem fogja átkutatni az erdőt. Őt a város érdekli.
– Lehet, hogy én is érdeklem.
– Elrejtőzhetsz a tisztásodon. Arrafelé senki sem jár.
– William véletlenül rábukkanhat.
– Hallgass rám! Ott nagyobb biztonságban leszel, mint itt. Tudom.
– Akkor is itt akarok maradni!
– Tűnj el! – mondta Jancsi durván.
– Maradok, és kész – mondta Aliena mosolyogva, eleresztve a sértést a füle mellett.
Jancsi magába fojtott egy káromkodást. Miután Aliena döntött, már nem volt értelme vitatkozni vele: makacs volt, akár egy öszvér. Ehelyett könyörgésre fogta a

dolgot.
– Aliena, nagyon félek attól, ami itt holnap történni fog!
– Én is félek – felelte Aliena. – De azt hiszem, jobb, ha együtt félünk. Jancsi tudta, méltósággal kellene beadnia a derekát, de túl gondterhelt volt.
– Menj a pokolba! – kiáltotta dühösen, és kiviharzott az ajtón.
Megállt a ház előtt a sötétben, mélyeket lélegzett. Néhány perc alatt lehiggadt. Még mindig szörnyen aggódott, de ostobaságnak tartotta, hogy haragudjon rá: lehet, hogy másnap délelőtt mindkettőjüknek meg kell halni.
Visszament a szobába. Aliena ott állt, ahol hagyta szomorúan.
– Szeretlek! – mondta Jancsi, és megölelte. Összefonódva álltak egy darabig.
Amikor elment, a hold már világított. Azzal nyugtatta meg magát, hogy Alienának esetleg mégis igaza van: nagyobb biztonságban van itt, mint az erdőben lenne, így legalább tudni fogja, nincs-e bajban, és mindent elkövethet, hogy megvédje őt.
Tudta, úgysem aludna el, még ha lefeküdne is. Azaz ostoba félelem bujkált benne, hogy esetleg senki sem veszi észre az éjfél elmúltát, s arra riadnak hajnalban, hogy William emberei már gyilkolnak és gyújtogatnak. Nyugtalan léptekkel járkált a város szélén. Milyen furcsa: Kingsbridge-nek eddig a napig nem volt határa. A kőfalak csak derékig értek: ez még kevés. A palánkok elég magasak voltak, de még mindig akkora nyílások tátongtak köztük, hogy akár száz lovas is pillanatok alatt átbújhatott rajtuk. A földsáncok sem voltak még elég magasak ahhoz, hogy egy jobb ló át ne kapaszkodhasson felettük. Maradt még teendő elég.

Megállt azon a helyen, ahol egy napja még híd ívelt a folyó fölött. A hidat szétszedték, darabjait a kolostorba vitték. A holdfényben csillogó vízre nézett Hirtelen egy alak bizonytalan körvonalait vette észre a palánk mentén. Végigfutott a hátán a hideg, de csak Fülöp perjel volt az, aki éppúgy nem tudott aludni, mint ő maga.
William fenyegetése most erősebb volt, mint a Fülöp iránt érzett haragja, ezért Jancsi baráti érzésekkel közeledett feléje.
– Ha ezt túléljük, akkor apránként újra kell építenünk a falat – mondta.
– Teljes mértékben egyetértek veled – helyeselt buzgón Fülöp. – Egy éven belül kőfallal kell körülvennünk a várost!
– Ide, ahol a híd keresztezi a folyót, kaput és barbakánt építenék, hogy a híd lebontása nélkül is távol tarthassuk az ellenséget.
– A város védelmének a megszervezésére azért mégsem mi, szerzetesek vagyunk a legalkalmasabbak.
Jancsi bólintott. Hiszen mi sem áll tőlük távolabb? mint az erőszak.
– De ha ti nem szervezitek meg, akkor kicsoda?
– Mi a véleményed Aliena öccséről, Richardról?
Jancsi először megdöbbent, de egypercnyi gondolkodás után rájött, hogy az ötlet ragyogó.
– Kiválóan megtudná csinálni, meglenne az elfoglaltsága, és nem kellene többé eltartanom – mondta lelkesen. Önkéntelenül is elismerő pillantást vetett Fülöpre. – Sohasem állsz le, igaz?
Fülöp megvonta a vállát.
– Bárcsak minden gondunkat ilyen egyszerűen meg lehetne oldani! Jancsi gondolatai visszakanyarodtak a

falhoz.
– Azt hiszem, Kingsbridge most már mindörökké erődített város marad.
– Ha nem is mindörökké, Jézus következő eljöveteléig biztosan.
– Bár nem tudhatjuk – ábrándozott Jancsi. – Lehet, hogy eljön majd egy kor, amelyben a William Hamleigh-hez hasonló vadembereknek már nem lesz hatalmuk, amikor a törvény oltalmára lesz a népnek ahelyett, hogy szolgaságba vetné, amikor a király legfőbb gondja a béke lesz, nem a háború. Gondold csak el: egy kor, melyben Anglia városainak nem lesz szüksége többé falakra!
Fülöp megrázta a fejét.
– Micsoda képzelőerő! – mondta. – Ítéletnapig nem lesz ilyen világ!
– Hát, én sem hiszem...
– Mindjárt éjfél. Ideje folytatni a munkát.
– Fülöp! Mielőtt elmennél...
– Igen?
Jancsi mély lélegzetet vett.
– Még van időnk rá, hogy megváltoztassuk a tervünket. Még kiüríthetjük a várost.
– Félsz, Jancsi? – kérdezte Fülöp, de nem barátságtalanul.
– Igen. De nem magamat féltem, hanem a családomat. Fülöp bólintott.
– Gondolj bele! Ha ma elmegyünk, akkor valószínűleg biztonságban leszünk – holnap. De William bármikor visszajöhet. Ha megengedjük neki, hogy holnap kedvére garázdálkodjék, akkor örökké félni fogunk tőle. Te, én, Aliena, és a kis Tomi is úgy nő fel, hogy mindvégig félni fog Williamtől vagy valaki hozzá hasonlótól.

Fülöpnek igaza van – gondolta Jancsi. Ha azt akarják, hogy Tomi és a többi gyermek szabadon nőjön fel, akkor a szüleiknek nem szabad többé elmenekülniük William elől.
Jancsi felsóhajtott.
– Rendben van.
Fülöp elindult, hogy meghúzza a harangot. Fülöp olyan vezető – gondolta Jancsi –, aki békét akar, igazságos, és nem nyomja el a szegényeket. De hogy valaki ilyen legyen, muszáj ahhoz nőtlenséget is fogadnia?
Megkondult a harang. Lámpák gyúltak a behajtott ablaktáblák mögött, és nagyokat ásítva, szemüket dörzsölve, előbotorkáltak a mesteremberek. Lassan kezdtek hozzá a munkához, ingerülten rá-rádörrentek a munkásokra. Fülöp azonban a pékeket sem hagyta aludni, és hamarosan forró cipó és friss vaj érkezett a kolostorból. Mindenki vidámabb lett.
Hajnalban Jancsi újabb szemlét tartott Fülöppel; mindketten izgatottan fürkészték a szürke láthatárt; nincsenek-e lovasok valahol. A folyó parti palánk már csaknem teljesen elkészült, az ácsok egyesült erővel igyekeztek, hogy megépítsék a hiányzó néhány métert. A város másik két oldalán a földsáncok már embermagasságúra nőttek, ráadásul három-négy láb mély árok is húzódott előttük. Egy férfi nagy nehezen felmászhatott rajta, de ehhez mindenképpen le kellett szállnia a lóról. A kőfal is ember magasságú volt, de a felső három-négy kősor teljesen lazán feküdt, mert a habarcs még nem kötött meg. Az ellenség ezt persze nem tudhatja, csak ha megpróbál átmászni a falon, de akkor ez tovább fogja nehezíteni a dolgát.
A hiányzó palánkdarabtól eltekintve a munka tulajdonképpen elkészült, és Fülöp új utasításokat adott. Az öregek és a gyermekek menjenek a

kolostorba, keressenek menedéket az ebédlőteremben. Jancsi megnyugodott: Aliena Tomival lesz, mindketten távol a harcvonaltól. A mesteremberek folytatták az építést, de a munkások egy részéből Richard parancsnoksága alatt harci csapatot alakítottak. Minden csoport azért a falszakaszért volt felelős, amelyet épített. Azok a férfiak és nők, akiknek íjuk volt, felsorakoztak a falaknál, hogy lenyilazhassák az ellenséget. Akiknek nem volt fegyverük, azok majd követ hajítanak, már készíthették is elő a kőhalmokat. A forró víz is hasznos fegyver lehet, s az üstök alatt már lobogott a tűz, hogy ha kell, a stratégiai pontokon a támadókra zúdíthassák a vizet. Sok férfinak kardja is volt, de erre számíthattak a legkevésbé; ha közelharcra kerül a sor, akkor az azt jelenti, hogy az ellenség bejutott, és hogy hiába építették meg a falat.
Jancsi már negyvennyolc órája egyfolytában talpon volt. Hasogatott a feje, a szeme időnként könnyezett. A folyóhoz közel, egy zsúpfedelű ház tetején ült, a messzeséget kémlelte, míg odalenn az ácsok a palánk befejezésén serénykedtek. Hirtelen eszébe ötlött, hogy William emberei égő nyilakkal anélkül is felgyújthatják a várost, hogy túljutnának a falon. Fáradt mozdulatokkal lekászálódott a tetőről, és felkaptatott a dombon a kolostorhoz. Ott már látta, hogy Richardnak is ugyanez a gondolata támadt, mert a szerzetesek az utasítására már azon munkálkodtak, hogy vízzel teli hordók és vödrök legyenek készenlétben a város peremének veszélyeztetett pontjain.
Éppen kilépett a kolostorból, amikor mintha figyelmeztető kiáltást hallott volna.
Kalapáló szívvel mászott fel az istálló tetejére, és nyugat felé pillantott. A hídhoz vezető úton jó

egymérföldnyi távolságban porfelhő emelkedett, mely elárulta a nagy csapat lovas közeledését.
Eddig a pillanatig mindvégig volt valami valószerűtlen abban, amit csináltak, most azonban, hogy az úton tényleg megjelentek a Kingsbridge lerombolására érkező lovasok, a szörnyű veszély kézzelfoghatóvá vált.
Jancsi hirtelen ellenállhatatlan vágyat érzett arra, hogy beszéljen Alienával, de erre most nem volt idő. Leugrott a tetőről, és leszaladt a dombon a folyópartra. Rengetegen tolongtak az utolsó nyílás körül. Éppen az utolsó karókat verték a földbe, helyükre illesztették a támaszgerendákat, és sietve a palánkhoz szegezték. Elkészült a fal. Majdnem mindenki itt volt, kivéve azokat, akik behúzódtak a kolostor ebédlőjébe. Néhány perccel Jancsi megérkezése után Richard futott oda hozzájuk kiabálva.
– Senki sincs a város másik felén! Lehet, hogy egy másik csapat onnan lopódzik felénk! Mindenki foglalja el az állását, de gyorsan! – Ahogy az emberek nekiindultak, odasúgta Jancsinak: – Nincs bennük semmi fegyelem, egyáltalában semmi!
Jancsi a közeledő porfelhőre meresztette a szemét; lassan az egyes lovasok is kivehetővé váltak. A pokol ördögei, gondolta, akiknek nyomában halál és pusztulás jár. Azért létezhetnek, mert a grófok és a királyok azt hiszik, szükségük van rájuk. Lehet, hogy a szerelem és a házasság kérdésében Fülöp ostoba módon viselkedik – gondolta Jancsi –, de az mindenképpen a javára írandó, hogy ezt a közösséget ilyen vadak segítsége nélkül is képes irányítani.
Az időpont nem tűnt a legalkalmasabbnak effajta elmélkedésekre. Vagy lehet, hogy mások is ilyesmiken töprengenek, amikor felkészülnek a halálra?

A lovasok egyre közeledtek. Richard az előző nap ötvenre számított, ám ennél többen voltak. Jancsi becslése szerint számuk közel lehetett a százhoz. Arrafelé tartottak, amerre a hidat sejtették; azután lassítani kezdtek. Jancsi kedve hirtelen felderült, ahogy látta, hogy hirtelen megállnak, majd lépésben haladnak tovább a folyó túlpartján elterülő réten. Ahogy a lovasok tágra nyílt szemmel bámultak a folyó túloldalán magasodó vadonatúj városfalra, valaki felkacagott Jancsi oldalán. Valaki más is rákezdett, a nevetés futótűzként terjedt, nemsokára már ötven, száz, kétszáz férfi és nő dőlt a kacagástól, ahogy a fegyveresek tehetetlenül topogtak a folyó túloldalán, a céljuktól elzárva.
Néhányan a lovasok közül leszálltak a nyeregből, és kis csoportba összeverődve tanácskozni kezdtek. A gyenge hajnali párán keresztül Jancsi mintha felfedezte volna a csoport közepén William Hamleigh szőke haját és vörös arcát, de azért nem volt benne teljesen biztos, hogy ő az.
Kis idő múlva a lovasok visszaszálltak a nyeregbe, sorokba rendeződtek, és ellovagoltak. A kinsgbridge-iek éljenzésben törtek ki. Jancsi azonban nem hitte, hogy William máris letett volna a tervéről. Nem hátrálnak meg ilyen hamar. A folyó mentén fognak felfelé haladni. Richard Jancsi mellé lépett.
– Gázlót keresnek – mondta. – Átkelnek a folyón, és az erdőn keresztül a másik irányból fognak támadni bennünket. Mondd el a többieknek!
Jancsi gyorsan körbesétált a fal mellett, továbbadva az üzenetet. Északon és keleten földsánc és kőfal védte a várost, de itt már nem segítette őket a folyó. A városfalba beépült a kolostor keleti fala, és csak néhány lépésnyire volt az ebédlő, ahol Aliena és Tomi

meghúzódott. Richard utasítására Oszvald, a lócsiszár, és a cserzővarga fia, Dick a kolostor betegszárnyának a tetején foglalt állást íjakkal és nyilakkal: a város legjobb céllövői voltak. Jancsi a város északkeleti sarkán felmászott a földsáncra, onnan kémlelte az erdőt, ahonnan William embereit várták.

A nap már magasan járt az égen. A mai is felhőtlen, forró napnak ígérkezett. A szerzetesek az állásokat járták a fal mentén, kenyeret és sört osztottak. Jancsi azon töprengett, vajon meddig megy fel William a folyó mentén. Egymérföldnyire innen egy jobb lóval már át lehet úsztatni a folyón, de egy idegennek ez a hely még túl kockázatosnak tetszhet. William valószínűleg tovább megy pár mérföldet, míg egy sekélyebb gázlót nem talál.

Jancsi arra gondolt, mi lehet Alienával. Szeretett volna bemenni az ebédlőbe, hogy találkozzon vele, de nem tehette, mert akkor mások is otthagyhatták volna a városfalat, pedig most minden védőre szükség lehet.

Ahogy legyűrte magában a kísértést, valaki felkiáltott, és már látta is a lovasokat.

Az erdőből jöttek, kelet felől. Jancsit elvakította a nap, ahogy nézte őket. Nem vitás, szándékosan közelítettek ebből az irányból. Néhány pillanat múlva rájött, hogy nem pusztán jönnek – támadnak! Bizonyára megálltak az erdőben, ahol nem láthatták őket, kikémlelték a terepet, és elhatározták a támadást. Jancsinak görcsbe rándult a gyomra a félelemtől. A fal puszta látványa nem riasztotta el az ellenséget – megpróbálják rohammal bevenni a várost!

A lovak gyorsan ügettek feléjük a mezőn keresztül. Néhányan a fal mögül nyilat repítettek rájuk. A Jancsi közelében álló Richard dühösen felkiáltott:

– Korai! Korai! Várjátok meg, amíg elérik az árkot, akkor biztosan eltaláljátok őket!
Kevesen hallották meg a figyelmeztetését, és az elhamarkodottan kilőtt kisebb nyílzápor csak az árpaföld zöld hajtásaiban tett némi kárt. Katonai erőként reménytelenek vagyunk – gondolta Jancsi; csak a fal menthet meg bennünket.
Jancsi egyik kezében egy kődarabot, a másikban pedig egy parittyát tartott, ilyennel lőtt gyermekkorában kacsát ebédre. Kíváncsi volt, vajon még mindig olyan jól tud-e célozni. Görcsösen markolta fegyverét, és megpróbálta lazábban fogni. A kövek jók voltak a kacsák elejtésére, de gyerekjátéknak tűntek föl a hatalmas lovakon egyre közeledő dübörgő páncélos férfiak ellen. Kiszáradt torokkal nyelt egyet. Látta, hogy az ellenség egy része íjakkal és tüzes nyílvesszőkkel a kőfalak felé igyekszik, a többiek pedig a földsáncok irányába vágtatnak. William tehát letett arról, hogy a kőfalon átjusson a városba, vagyis nem vette észre, hogy a habarcs még nem kötött meg, és akár puszta kézzel is lebonthatnák a falat. Sikerült becsapni! Jancsin átsuhant a diadal érzése.

A támadók elérték a falat.
A nép vad lövöldözésbe kezdett, kapkodó nyílzápor fogadta a lovasokat. Bár nem céloztak jól, pár vessző azért talált. A lovak közül néhány megmakacsolta magát az árok szélén, mások folytatták a rohamot, és az árok túloldalán megpróbáltak felkapaszkodni a sáncra. Jancsival éppen szemközt egy ütött-kopott páncélinges, hatalmas férfi átugratta a lovát az árkon, és már el is indult felfelé. Jancsi megtöltötte a parittyát, és elrepítette a követ. Éppen olyan jól célzott, mint valaha: a kő telibe találta a ló orrát. A puha talajon

amúgy is bukdácsoló ló felnyerített a fájdalomtól, felágaskodott, és megfordult. Mielőtt elvágtatott volna, lovasa lecsúszott a nyeregből, és előhúzta a kardját.
A legtöbb ló visszafordult, vagy saját elhatározásából, vagy mert a gazdája visszafordította. Sokan gyalog támadtak, mások pedig, valamivel távolabb, újabb rohamra készültek. A válla fölött hátrapillantva Jancsi látta, hogy néhány zsúptető lángban áll, és a tűzoltásra kijelöltek – a város fiatalabb asszonyai – hiába próbálják eloltani. Az a szörnyű gondolat villant az agyába, hogy minden erőfeszítésük hiábavaló. Az elmúlt harminchat óra hősies munkája ellenére ezek a vadak túljutnak a falon, felgyújtják a várost, és lemészárolják a népet.
A közelharc kilátása elborzasztotta. Sohasem tanították arra, hogyan kell küzdeni, sohasem vívott – kardja sem volt –, az egyetlen személyes tapasztalatot akkor szerezte, amikor Alfréd megverte. Tehetetlennek érezte magát.
A lovasok újabb rohamra indultak, akik elvesztették a lovukat, gyalog próbáltak átmászni a sáncon. Kő- és nyílzápor fogadta őket. Jancsi módszeresen dolgozott a parittyával, töltött és hajított, töltött és hajított, akár egy gép. A támadók közül jó párat sikerült leteríteniük. Közvetlenül Jancsi előtt az egyik lovas elzuhant és leesett a sisakja. A szőke hajkoronáról felismerte: maga William az.
A lovak közül egynek sem sikerült feljutnia a sánc tetejére, de néhány gyalogosnak igen, és Jancsi legnagyobb rémületére mégis közelharc kezdődött. A támadók kardjai és lándzsái ellen az emberek rudakkal és fejszékkel védekeztek. Jancsi látta, ahogy az egyik férfi beugrik a sáncról, és a városiak közül hármat-négyet is leterít. Rémület nyilaik a szívébe: elveszítik a

csatát!
De végül minden fegyverest, akinek sikerült bejutnia, nyolc-tíz városi vett körül, és könyörtelenül csépelték őket botokkal és fejszékkel. Bár a védők közül is sokan megsebesültek, az összes támadót sikerült gyorsan leteríteniük, és utána a társaikat is elüldözték a sáncról. A támadás kifulladt. A lóháton maradtak távolabb bizonytalankodtak, míg egy-két helyen még folytatódott a csetepaté a sáncon. Jancsi megpihent néhány pillanatra, szaporán szedte a levegőt, hálás volt a kis szünetért. Rettegve várta az ellenség következő hadmozdulatát.
William magasba emelte kardját, és felkiáltott, hogy magára vonja emberei figyelmét. A gyülekező jeléül körözött egyet a kardjával, és a falra mutatott. Rendezték soraikat, és újabb rohamra készültek.
Jancsi észrevette a ragyogó alkalmat.
Felkapott egy követ, megtöltötte a parittyáját, és gondosan célba vette Williamet.
A kő, mintha csak zsinóron húzták volna, egyenesen William homlokának csapódott, olyan erővel, hogy még Jancsi is hallotta tompa puffanását a csonton.
William a földre zuhant.
Az emberei bizonytalanul megálltak, a támadás félbeszakadt.
Egy hatalmas, sötét férfi leugrott a lováról, és Williamhez rohant. Jancsi William lovászára, Valterra ismert benne, aki mindig az urával lovagolt. Valter, lova kantárszárát fogva, letérdelt az elterült William mellé. Jancsi egy pillanatig azt remélte, William talán meg is halt. De megmozdult, és Valter felsegítette. Kábultnak látszott. A fal innenső és túlsó oldaláról egyaránt minden szempár rájuk szegeződött. Átmenetileg a kő- és nyílzápor is abbamaradt.

William bizonytalan mozdulatokkal, és némi segítséggel felkapaszkodott Valter lovára, majd Valter is felült mögéje. Mindenki visszafojtott lélegzettel figyelte, vajon William folytatni akarja-e a harcot. Valter körözött egyet a kardjával, gyülekezésre szólítva az embereket, majd Jancsi legnagyobb megkönnyebbülésére az erdő felé mutatott.
Aztán megrúgta a lovát, és elindultak.
A többi lovas követte őket. Akik még harcoltak a sáncon, gyorsan feladták a küzdelmet, lehátráltak, és az árpaföldön keresztül a vezérük után futottak. A védők a biztonság kedvéért még utánuk repítettek néhány követ és nyilat.
A nép üdvrivalgásban tört ki.
Jancsi körülnézett, zúgott a feje. Vége lenne? Alig tudta elhinni. A tüzet is eloltották – az asszonyoknak végül mégis sikerült megfékezniük a lángokat. A férfiak táncra perdültek a sánc tetején, egymást ölelgették. Richard odalépett Jancsihoz, és a vállára csapott.
– A falnak köszönhetjük – mondta. – A te faladnak!
A nép és a szerzetesek kettőjük köré gyűltek, gratulálni akartak Jancsinak és egymásnak.
– Végleg elmentek? – kérdezte Jancsi.
– Ó, igen – felelte Richard. – Nem jönnek vissza. Megbizonyosodtak róla, hogy készek vagyunk megvédeni a falat. William tudja, hogy ha a lakói védelmezik, nem vehet be egy erődített várost – ahhoz nagyobb hadsereg és hathónapos ostrom kell.
– Akkor hát vége – mondta Jancsi ostobán.
Aliena törtetett át a tömegen, karján Tomival. Jancsi hálatelt szívvel ölelte át. Mindannyian élnek és együtt vannak. Boldog volt.
Két napja egy szemernyit sem aludt, most hirtelen rátört a fáradtságaié akart feküdni. De nem tehette.

Két fiatal kőműves megragadta, és a vállukra emelték. A tömeg éljenzett. Elindultak, az emberek utánuk. Jancsi meg akarta mondani nekik, hogy nem ő mentette meg őket, hanem saját maguk mentették meg saját magukat. De tudta, nem hallgatnának rá: hősre van szükségük. Ahogy a hír szétterjedt a városban, és tudatosult az emberekben, hogy győztek, az üdvrivalgás mennydörgéssé erősödött. William miatt évek óta rettegésben éltek – gondolta Jancsi –, és ma elnyerték a szabadságukat. Győzelmi menetben vitték körül a városon. Jancsi integetett és mosolygott, és azt a pillanatot várta, amikor majd lehajthatja a fejét, és végre álomba merülhet.

A shiringi gyapjúvásár még sohasem volt ilyen nagy és gazdag. A plébániatemplom előtti tér, ahol a hetipiacokat és a kivégzéseket szokták tartani, meg az éves vásárt, zsúfolásig volt bódékkal és emberekkel. A legtöbb helyen gyapjút árultak, de mindenféle áru kapható volt itt, ami csak piacra kerül Angliában: csillogó, új kardok, díszesen faragott nyergek, kövér malacok, piros csizmák, gyömbéres sütemények és szalmakalapok. Ahogy William Waleran püspök társaságában körülsétált a téren, azt számolgatta magában, hogy a piac most több pénzt fog neki hozni, mint valaha. Ennek ellenére nem volt elégedett.
Még mindig nem tudta megemészteni a Kingsbridge-nél elszenvedett megalázó vereséget. Azt hitte, ellenállás nélkül veheti be és gyújthatja fel a várost, ehelyett embereket és lovakat veszített, és visszafordulásra kényszerült anélkül, hogy bármit elért volna. ÉS a legrosszabb, hogy pontosan tudta: a fal építését János fia János szervezte, Aliena szeretője, az az ember, akit elsősorban el akart tenni láb alól.

Bár nem sikerült megölnie Jancsit, mindenképpen bosszút akart állni rajta.
Waleran is éppen Kingsbridge-re gondolt.
– Még mindig nem tudom felfogni, hogyan tudták olyan gyorsan felépíteni azt a falat – mondta a püspök.
– Nem is volt az igazi fal – mondta William. Waleran bólintott.
– De biztos vagyok benne, hogy Fülöp már a megerősítésén dolgozik. A helyében magasabb és erősebb falat húznék, építenék egy barbakánt, és éjjeli őrszemet állítanék. A kingsbridge-i rajtaütéseidnek egyszer s mindenkorra vége.
Ezt William is tudta, de a látszat kedvéért azért tiltakozott.
– Ostromgyűrűbe foghatom a várost!
– Az már nem ugyanaz. Egy rajtaütés még elkerülheti a király figyelmét. De egy hosszú ostrom, ami alatt a város küldöttséget meneszthetne a királyhoz, a segítségét kérve... Az bizony kényelmetlen lehetne.
– István nem jönne ellenem – mondta William. – Szüksége van rám. De nem a meggyőződés beszélt belőle. Végül majd igazat ad a püspöknek.
Azt akarta, hogy Waleran megdolgozzon ezért, és a végén úgy érezze, mintha tartozna neki valamivel. Akkor jön el majd az ideje annak, hogy előterjessze a kérését, amelyet régóta forgat a fejében.
Egy sovány, csúnya asszony lépett hozzájuk a tömegből, maga előtt taszigálva egy körülbelül tizenhárom esztendős kislányt, valószínűleg a saját leányát. Az anya a nyakánál előrehúzta a leány bő ruháját, hogy megmutassa az apró, éretlen kebleket.
– Hatvan penny – sziszegte az anya. William érezte, ahogy a vér az ágyékába tolul, de megrázta a fejét, és félrelökte őket.

A gyermekkurváról Aliena jutott az eszébe. Kisleány volt még, amikor megerőszakolta. Csaknem egy évtized eltelt azóta, mégsem tudta elfelejteni. Lehet, hogy már soha többé nem lesz az övé, de talán elérheti, hogy másé se legyen.
Waleran a gondolataiba mélyedt. Nemigen nézte, merre megy. Az emberek maguktól húzódtak félre az útjából, mintha még attól is reszketnének, hogy a fekete köntös szegélye esetleg megérintheti őket. Kis idő elteltével a püspök megszólalt.
– Hallottad, hogy a király bevette Faringdont?
– Magam is ott voltam – felelte William. A hosszú polgárháború legfontosabb győzelme volt. István lovagok százait ejtette foglyul, rengeteg fegyvert zsákmányolt, és sikerült Gloucesteri Robertet a nyugati országrészbe szorítania. Olyan döntő győzelmét aratott, hogy Chesteri Ranulf, István régi északi ellensége, azonnal letette a fegyvert, és hűséget esküdött a királynak.
– Most, hogy István megerősödött, nem fogja többé eltűrni, hogy a bárói magánháborúkat vívjanak – mondta Waleran.
– Meglehet – mondta William. Nem tudta, vajon elérkezett-e már a pillanat, hogy egyetértsen Walerannal, és előhozakodjék a kérésével. Habozott: zavarban volt. Ha megkéri, azzal elárul valamit a saját lelkéről, és ezt nem szívesen teszi egy olyan könyörtelen ember előtt, mint Waleran püspök.
– Kinsgbridge-t békén kell hagynod, legalábbis egy ideig – folytatta Waleran. – Itt van neked a gyapjúvásár. Megvan a hetipiac is, bár kisebb, mint valaha. Tiéd a gyapjúfeldolgozó. És tiéd a grófság legtermékenyebb földje, amit magad művelsz, és a bérlőid. Az én helyzetem is sokat javult. Fejlesztéseket

hajtottam végre a birtokaimon. Felépítettem a váramat. Nincs sok értelme, hogy harcoljunk Fülöp perjellel, a jelenlegi politikai helyzetben egyenesen veszélyes lenne.
A piactéren mindenütt sütöttek-főztek, ételt árultak, a levegő különféle illatokkal volt tele. Fűszeres leves, friss kenyér, édesség, főtt sonka, sült szalonna, almáspite. Williamnek felfordult a gyomra.
– Gyerünk a várba! – mondta.
A két férfi otthagyta a piacteret, és elindult felfelé a dombon. Az ebédről a várkapitány gondoskodott. William megállt a várkapuban.
– Talán mégiscsak igazad van Kingsbridge-dzsel kapcsolatban – mondta.
– Örülök, hogy beláttad.
– Mégis, szeretnék valahogy bosszút állni János fia Jánoson, és ebben segíthetnél, ha akarnál.
Waleran kérdőn megemelte a szemöldökét. Le lehetett olvasni az arcáról, hogy kíváncsi, de azt is, hogy nem ígér semmit. William belevágott a közepébe.
– Aliena kérte a házassága érvénytelenítését.
– Igen, tudom.
– Szerinted mi lesz az eredmény?
– A jelek szerint a házasság valójában nem jött létre.
– És ennyi elég is?
– Valószínűleg igen. A tudós Gratian szerint, akivel egyébként magam is találkoztam, a házasság a felek kölcsönös beleegyezésével jön létre, de ehhez még hozzáteszi, hogy a testi egyesülés megvalósulása után válik „teljessé” vagy „tökéletessé”. Véleménye szerint, ha egy férfi feleségül vesz egy nőt, de nem közösül vele, majd feleségül vesz egy másodikat, akivel viszont közösül, akkor ez a második házasság tekintendő érvényesnek. A bájos Aliena bizonyára

nyomatékosan hangsúlyozta ezt a kérvényében, ha megfelelő tanáccsal látták el. Ha jól tudom, Fülöp perjel segített neki.
Williamnek elege volt a fejtegetésből.
– Ezek szerint érvényteleníteni fogják a házasságát.
– Hacsak valaki nem érvel Gratiannal szemben. Valójában két ellenérvet lehet felhozni: egy teológiait és egy gyakorlatit. A teológiai érv az lehetne, hogy Gratian meghatározása alapján József és Mária házasságát is érvénytelennek tekinthetnénk, hiszen nem került sor közöttük testi kapcsolatra. A gyakorlati érv mögött pedig fontos politikai érdekek állnak, hiszen két birtok egyesítése érdekében gyakran adnak össze gyermekeket, akik koruknál fogva még alkalmatlanok a testi kapcsolatra. Ha az ifjú pár valamelyik tagja elhunyna a serdülőkor elérése előtt, akkor Gratian meghatározása alapján a házasságot érvénytelenítenünk kellene, és ennek nagyon kellemetlen következményei lehetnének.
William igazából sohasem tudta követni ezeket a papi csűréseket-csavarásokat, de nagyon is tisztában volt e viták elintézési módjával.
– Tehát azt akarod mondani, hogy az eredmény korántsem egyértelmű.
– Igen.
– Az eredmény tehát attól függ, hogy ki tud nagyobb nyomást kifejteni.
– Igen. Ebben az esetben semmi sem forog kockán: se tulajdon, se hűségeskü, se katonai szövetség. De ha több függne a döntéstől, és mondjuk egy főesperes határozottan vitába szállna Gratian érveivel, akkor valószínűleg nem érvénytelenítenék a házasságot. – Waleran olyan pillantást vetett Williamre, mintha a lelkébe látna. William ettől roppant kényelmetlenül

érezte magát. – Azt hiszem, sejtem, mit akarsz kérni tőlem.
– Azt szeretném, ha elleneznéd az érvénytelenítést!
Waleran összehúzta a szemét.
– Nem tudom eldönteni, vajon szereted-e azt a szerencsétlen asszonyt, vagy gyűlölöd.
– Hát... – mondta William –, én sem.

Aliena a fűben ült, a nagy bükkfa árnyékának zöldes félhomályában. A vízesésből permezető cseppek könnyként gördültek le a lábánál heverő kődarabok oldalán. Jancsi ezen a tisztáson mesélte el neki azokat a történeteket. Itt adta neki az első csókot, olyan gyorsan és természetesen, hogy Aliena úgy tett, mintha észre sem vette volna. Itt szeretett bele Jancsiba, amit akkor még saját magának sem mert bevallani. Most teljes szívéből kívánta, bárcsak már akkor odaadta volna magát neki, bárcsak hozzáment volna, és gyermekeket szült volna neki. Mert akkor most, bármi történt volna azóta, régen a felesége lenne.
Lefeküdt, hogy megpihentesse fájó gerincét. A nyár derekán jártak, szinte mozdulatlanul állt a forró levegő. A teste már nagyon elnehezült a terhességtől, és még mindig legalább hat hét volt hátra a szülésig. Arra gondolt, hogy esetleg ikrei lesznek, de csak egy ponton érzett rúgásokat, és amikor Márta, Jancsi húga a hasára tapasztotta a fülét, csak egy szív verését hallotta.
Márta vigyázott Tomira ezen a vasárnap délutánon, hogy Aliena és Jancsi találkozhasson az erdőben, és nyugodtan megbeszélhessék a jövőjüket.
Az érsek nem járult hozzá a házasság érvénytelenítéséhez, a hírek szerint Waleran püspök

tiltakozása miatt. Fülöpnek az volt a véleménye, hogy újra beadhatják a kérelmet, de továbbra is külön kell élniük. A döntést Fülöp is igazságtalannak tartotta, de azt mondta, bizonyára ez Isten akarata. Aliena pusztán rosszakaratot látott benne, semmi mást.
A megbánás keserűsége éppoly súllyal nehezedett rá, mint a terhesség. Néha talán jobban, néha kevésbé, de egészen sohasem tudta elfelejteni. Gyakran fájt is, de már ismerős fájdalommal. Sajnálta, hogy szenvedést okoz Jancsinak, sajnálta saját magát, sőt még a hitvány Alfrédot is sajnálta, aki Shiringben élt, és egyszer sem dugta be az orrát Kingsbridge-be. Alfrédhoz egyedül azért ment hozzá, hogy segítsen Richardnak elnyerni a grófi címet. Nem sikerült elérnie a célját, és ráadásul tönkretette Jancsi iránt érzett igaz szerelmét. Huszonhat éves, az élete romokban, és csakis saját magát okolhatja érte.
Nosztalgiával gondolt vissza a Jancsival eltöltött régi napokra. Amikor először találkoztak, Jancsi még kisfiú volt, bár nem mindennapi. Amikor felnőtt, Aliena továbbra is inkább csak gyerekként gondolt rá. Ezért is vette a szárnyai alá. Aliena a kérőit sorra elutasította, de Jancsira sohasem gondolt kérőként, talán ezért engedte közel magához. Ma már nem tudta volna megmondani, hogy akkoriban miért ódzkodott annyira a szerelemtől. Imádja Jancsit, és nincs a világon ahhoz fogható boldogság, mint amikor lefekszik vele. Mégis, volt olyan időszak az életében, amikor szándékosan úgy tett, mintha az effajta örömök nem léteznének.
Ahogy visszatekintett az életére, a Jancsi előtti éveket üresnek látta. Bar akkor lázasan dolgozott, a gyapjú teljesen lefoglalta, de ma ezek a napok örömtelennek tűntek föl előtte, akár egy üresen kongó palota vagy

egy ezüsttálakkal és aranyserlegekkel megterített asztal, étel-ital nélkül.
Aliena lépteket hallott, és gyorsan felült. Jancsi volt az. A sovány alak kecses léptekkel közeledett, akár egy karcsú kandúr. Leült mellé, és gyengéden szájon csókolta. Izzadságszagot árasztott, bőrén csillogott a kőpor.
– Olyan meleg van – mondta. – Fürödjünk meg a patakban!
A kísértésnek nem lehetett ellenállni.
Jancsi ledobálta magáról a ruháit. Aliena kitágult, vágyakozó szemmel meredt rá. Hónapok óta nem látta meztelenül. Jancsi lábát vöröslő szőr borította, a mellkasa azonban szinte csupasz volt. Jancsi ránézett, várta, hogy ő is levetkőzzön. Aliena szégyellte magát: Jancsi terhesen még sohasem látta őt meztelenül. Lassan kifűzte a vászonruha nyakát, majd a fején keresztül lehúzta. Aggódva fürkészte Jancsi tekintetét, hátha visszatetszést kelt benne a feldagadt test látványa, de semmi ilyesmi nem történt, éppen ellenkezőleg: arcáról gyöngéd szeretet sugárzott. Tudhattam volna, gondolta Aliena, tudhattam volna, hogy nem kell félnem, hiszen szeret.
Jancsi egy hirtelen mozdulattal letérdelt elé a földre, és megcsókolta gömbölyű hasán a feszes bőrt. Aliena zavartan felnevetett. Jancsi megérintette a köldökét.
– Nahát – mondta. – Kiáll!
– Tudtam, hogy ezt fogod mondani!
– Régen olyan volt, mint egy gödröcske, most meg akár a csecsbimbó. – Aliena kicsit szégyellte magát.
– Gyere, fürödjünk! – mondta. A vízben talán kevésbé lesz zavarban. A vízesés alatti tavacska nem volt mélyebb három lábnál. Aliena bemerült a vízbe. Forró bőrén a vizet kellemesen hidegnek érezte, jólesően

megborzongott. Jancsi mellette termett. A néhány láb széles tavacskában úszásra gondolni sem lehetett. Jancsi a vízesés alá tartotta a fejét, hogy kimossa a kőport a hajából. Aliena jól érezte magát a vízben, itt könnyebben mozgott. Lebukott a víz alá, hogy hajat mosson.
Mikor felmerült levegőért, Jancsi megcsókolta.
Aliena nevetve csapkodta a vizet, levegő után kapkodva dörzsölte a szemét. Jancsi újra megcsókolta. Aliena kinyúlt, hogy valamiben megkapaszkodjon, és keze rátalált a Jancsi lábai között zászlórúdként ágaskodó kemény botra. Elállt a lélegzete.
– Ez nagyon hiányzott! – suttogta Jancsi Aliena fülébe rekedten a vágytól, de hangjából valami más érzelem is kicsendült, talán a szomorúság.
Aliena nagyon megkívánta a fiút.
– Megszegjük az ígéretünket? – kérdezte kiszáradt torokkal.
– Most és mindörökké!
– Hogyan?
– Összeköltözünk. Elmegyünk Kingsbridge-ből!
– De hát akkor mit fogsz csinálni?
– Elmegyek egy másik városba, és felépítek egy másik katedrálist.
– De ott nem te lennél az építőmester! Nem a te terved valósulna meg.
– Lehet, hogy egyszer még arra is lesz lehetőségem. Fiatal vagyok. Aliena tudta, hogy ez ugyan megeshet, de nem sok remény van rá, és ezt Jancsi is tudta. Aliena szeme könnybe lábadt, hogy Jancsi ekkora áldozatra is hajlandó lenne érte. Még soha senki nem szerette őt ennyire, és soha senki nem is fogja így szeretni. De nem engedi, hogy Jancsi mindenről

lemondjon.
– Nem! – mondta.
– Hogyhogy?
– Nem megyek el Kingsbridge-ből!
Jancsi dühbe gurult.
– Miért nem? Bármely más helyen házastársakként élhetnénk, a kutya sem törődne velünk. Akár templomi esküvőt is tarthatnánk.
Aliena megsimogatta Jancsi arcát.
– Annál sokkal jobban szeretlek, semhogy megfosszalak a kingsbridge-i katedrálistól.
– Ezt hagyd, hogy én döntsem el!
– Jancsi, nagyon szeretlek, azért, mert felajánlottad. A puszta tény, hogy hajlandó lennél feláldozni az életművedet, hogy velem élhess, az... hidd el, majd megszakad a szívem, hogy ennyire szeretsz! De nem akarlak megfosztani a munkádtól, az életed értelmétől. Erre nem vagyok hajlandó. Beárnyékolná az egész életünket. Lehet, hogy megbocsátanál nekem, de én sohasem bocsátanak meg magamnak.
Jancsi szomorúan nézett rá.
– Tudom, hogy nincs értelme vitatkozni veled, ha egyszer döntöttél. De hát akkor mit tegyünk?
– Újra beadjuk a kérvényt a házasság érvénytelenítésére. És addig külön élünk.
Jancsiról lerítt a boldogtalanság.
– És minden vasárnap idejövünk – tette hozzá Aliena –, és megszegjük az ígéretünket.
Jancsi magához szorította Alienát, aki érezte, hogy a fiúban új rá feltámad a vágy.
– Minden vasárnap?
– Igen.
– Újra teherbe eshetsz...
– Vállaljuk! És gyapjúszövetet fogok készíteni, mint

régen. Megvettem Fülöp eladatlan gyapjúját, és meg fogom szervezni az embereket, hogy fonjanak és szőjenek. Azután elviszem a malomba kallózni.
– Miből tudtál fizetni Fülöpnek? – kérdezte Jancsi meglepetten.
– Még nem fizettem. A kész gyapjúbálákkal fogok fizetni.
– Persze beleegyezett – mondta keserűen Jancsi –, mert azt akarja, hogy maradj itt, s hogy én is itt maradjak.
Aliena bólintott.
– Ráadásul olcsó szövethez is jut.
– Az ördögbe Fülöppel! Mindig eléri, amit akar! Aliena látta, hogy győzött.
– Szeretlek! – mondta, és megcsókolta Jancsit.
Jancsi visszacsókolta, és közben végigsimogatta, mohón tapogatva testének titkos zugait. Hirtelen abbahagyta, és megszólalt:
– De én minden éjjel veled akarok lenni, nem csak vasárnaponként! Aliena a fülébe csókolt.
– Egyszer majd így lesz – suttogta. – Ígérem!
Jancsi félig-meddig lebegve a vízben Aliena mögé került, és kinyújtott lábai fölött magához húzta. Aliena széttárta a combját, és lassan az ölébe ereszkedett. Jancsi hátulról simogatta Aliena telt kebleit, és játszadozott a megduzzadt mellbimbókkal. Végül behatolt Alienába, aki megremegett az örömtől.
Lassú, gyengéd mozdulatokkal szeretkeztek a hűs vízben, a vízesés muzsikájával a fülükben. Jancsi Aliena megnőtt hasa alá csúsztatta a kezét, és értő ujjakkal simogatta, nyomogatta a lába között. Ezt még sohasem csinálták ezelőtt, még sohasem szeretkeztek így, hogy Jancsi közben a legérzékenyebb helyeken becézgesse. Minden olyan más volt, mint az eddigi

alkalmakkor, sokkal erősebb az élvezet, gondolta Aliena, ahogy a gyötrő kín is sokkal erősebb a tompa fájdalomnál, bár lehet, hogy csak a szomorúság miatt érezte így. Egy idő után teljesen átengedte magát az érzéseinek. Olyan gyorsan ért el a csúcsra, hogy maga is meglepődött, szinte megijedt. A gyönyör hullámai elborították a testét, felsikoltott.
Jancsi benne maradt, keményen, kielégítetlenül. Aliena visszafojtott lélegzettel figyelte. Jancsi nem mozdult, nem döfködött, de Aliena tudta, hogy még nem élvezett. Néhány perc múlva újra mozogni kezdett, hogy bátorítsa, de a fiú nem válaszolt. Aliena hátrafordult, és a válla fölött megcsókolta. A fiú arcán melegnek érezte a vizet.
Jancsi hangtalanul sírt.

ÖTÖDIK RÉSZ
1152-1155

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Hét év telt el. Jancsi, azaz János építőmester befejezte a keresztházat, a kereszt alaprajzú templom két karját, és az eredmény a legszebb reményeit is felülmúlta. János okult Saint-Denis eszméin: mindent magasabbra és keskenyebbre tervezett, az ablakokat, a boltíveket és magát a boltozatot. A pillérkötegek törzsei kecsesen magasodtak a karzat fölé, és a boltozat bordáivá simultak, meghajoltak, hogy majd a mennyezet közepén összetalálkozzanak, s a karcsú, kihegyesedő ablakok fénnyel árasztották el a templombelsőt. A párkányzatot finoman megmunkálták, a faragott díszítés a kőindák valóságos orgiája volt.

És repedések tűntek fel az oldalkarzaton.
János a magas oldalkarzaton állt, az északi kereszthajóból kibámult a ragyogó tavaszi reggelbe. Tanácstalanul állt ott. Minden kőművesbölcsesség azt mondta, hogy a szerkezet erős, de a repedés gyengeségről tanúskodik. A templom boltozata magasabb, mint bármelyiké, amit valaha is látott, de nem annyival. Ő nem követte el Alfréd hibáját, nem épített kőboltozatot egy olyan szerkezetre, amely nem ekkora súly elviselésére készült: ő úgy tervezte meg a falakat, hogy elbírják a kőboltozatot. Mégis repedések tűntek fel az oldalkarzaton, nagyjából ugyanott, ahol Alfréd templomán. Alfréd rosszul számolt, de János biztos volt benne, hogy ő nem követte el ugyanazt a hibát. Valamilyen új tényező éreztette hatását János épületében, s nem tudta, mi az.
Nem volt veszélyes, legalábbis rövid távon. A repedéseket betömték habarccsal, s nem jelentek meg újra. Az épület biztonságos volt. De gyenge. És János szemében a gyengesége mindent elrontott. Azt akarta, hogy az ő temploma az utolsó ítélet napjáig álljon.
Otthagyta az oldalkarzatot, s a csigalépcsőn lement a karzatra. Itt szokott rajzolni a sarokban, ahová bőséges fény esett az északi oszlopcsarnok egyik ablakából. Rajzolni kezdte a főhajó egy oszlopának a lábazatát. Csúcsára állított négyszöget rajzolt, abba egy négyzetet, majd a négyzetbe egy kört. Az oszlopköteg fő bordái a négyszög négy csúcsából fognak magasba szökni, és felemelik az oszlopot, majd észak, dél, kelet és nyugat felé szerteágazva boltívekké hajoltak szét. A kisegítő bordák a négyzet csúcsaiból fognak kiindulni, a boltozat átlósan futó bordáivá nőnek, az egyik oldalon a főhajó boltozatán, s a másikon az oldalhajóén. Középen a kör jelképezte

az oszlopköteg szívét.
János tervei mind egyszerű geometriai alakzatokon és néhány nem is olyan egyszerű arányon alapultak, amilyen például a négyzetgyök kettő és a négyzetgyök három aránya. János Toledóban tanulta meg, hogyan kell kiszámítani a négyzetgyököt, de az építőmesterek többsége nem tudott számolni ezzel, és egyszerű geometriai konstrukciókat alkalmazott helyette. Tudták, hogy ha a négyzet köré egy kört rajzolnak, akkor a kör átmérője négyzetgyök kettő per egy arányban lesz nagyobb, mint a négyzet oldala. Ez a négyzetgyök kettő per egy arány volt az építőmesterek legősibb képlete, mert az egyszerűbb épületekben ez volt a külső szélesség és a belső szélesség aránya, következésképp ez adta meg a fal vastagságát.
János feladatát sokkal bonyolultabbá tette az egyes számok vallási jelentése. Fülöp perjel azt tervezte, hogy Szűz Máriának szenteli az új templomot, mert a Könnyező Madonna több csodát tett, mint Szent Adolphus sírja, ezért aztán azt akarta, hogy János a kilences és a hetes számot használja, mert ezek voltak Mária számai. János a főhajót kilenc oszlopközre tervezte, az új szentélyt pedig, amelyet akkor szándékoztak felépíteni, amikor már minden más készen lesz, hét oszlopközre. Az oldalhajók köztes vakárkádjaiba oszlopközönként hét ívet tervezett, a nyugati homlokzatra pedig kilenc csúcsíves ablakot. Nem igazán volt fogalma a számok teológiai jelentéséről, de ösztönösen érezte, hogy ha meglehetősen következetesen használja ugyanazokat a számokat, ezzel csak fokozza a kész épület harmóniáját.
Mielőtt be tudta volna fejezni a lábazat rajzát, a tetőfedők mestere félbeszakította: a segítségét kérte

egy probléma megoldásához.
János követte az embert fel a csigalépcsőn, át az oldalkarzaton, ki a tetőtérbe. Fölöttük a tetőfedők óriási ólomlemezeket göngyöltek szét és szegeztek a gerendákhoz, alulról kezdve a munkát, úgy, hogy a felső lemezek átfedjék az alsókat, s elzárják az esővíz útját.
Azonnal meglátta, mi a gond. Látványos tetőtornyot tétetett a két meredeken lejtő tető közötti völgy végére, és a kőműves nem hagyott helyet a tetőről lecsurgó esővíznek a torony alatt. A kőművesnek módosítania kell a tornyon. Megmondta a tetőfedők mesterének, hogy adja tovább az utasítást a kőművesnek, és visszament a rajzolósarokba.
Nagy meglepetésére Alfréd várta.
Tíz éve nem beszélt Alfréddal. Egyszer-egyszer ha látta messziről, Shiringben vagy Winchesterben. Aliena kilenc éve még csak nem is látta, pedig az egyház szerint még mindig házasok voltak. Márta egy évben egyszer meglátogatta őt shiringi házában. Mindig ugyanazzal jött vissza: jól megy a sora, házakat épít a shiringi polgároknak, egyedül él, éppolyan, mint volt.
De most nem úgy nézett ki, mint akinek jól megy a sora. János fáradtnak és legyőzöttnek látta. Alfréd mindig nagy volt és erős, de most soványnak látszott: arca keskenyebb volt, s keze, ahogy félresöpörte a haját a szeméből, csontos volt inkább, nem olyan húsos, mint azelőtt.
– Adj' isten, János! – mondta.
Arckifejezése agresszív volt, de hangszíne behízelgő – nem valami vonzó keverék.
– Adj' isten, Alfréd! – felelte az bizalmatlanul. – Amikor utoljára láttalak, selyemujjast hordtál, és épp kezdtél

hízásnak indulni.
– Az három évvel ezelőtt volt, az első rossz termés előtt.
– Igaz. – Három rossz termés egymás után éhínséget okozott. A jobbágyok éhen pusztultak, az urasági földbérlők nyomorogtak, s bizonyára a shiringi polgárok sem engedhettek meg maguknak fényes új kőházakat. Alfréd is megérezte a szorongató szükséget.
– Mi hozott Kingsbridge-be ennyi idő után? – kérdezte János.
– Hallottam a kereszthajóidról, és eljöttem megnézni őket. – Hangjából kelletlen elismerés érződött. – Hol tanultál ilyet építeni?
– Párizsban – felelte János kurtán. Életének ezt az időszakát nem akarta épp Alfréddal megtárgyalni, aki számkivetettségének az oka volt.
– Aha – Alfréd zavartan nézelődött, majd mesterkélt közönnyel így szólt: – Szívesen dolgoznék itt, csakhogy felszedjek valamit ezekből az új fogásokból.
János szóhoz sem jutott megdöbbenésében. Alfréd valóban képes épp tőle munkát kérni? Hogy időhöz jusson, megkérdezte:
– És a bandád?
– Most egyedül járok – mondta Alfréd, még mindig erőltetetten nemtörődöm hangon. – Nem volt elég munka az egész bandának.
– Nem veszünk fel senkit – mondta János, hasonlóan közömbösen. – Teljes a létszám.
– De hát mindig hasznát lehet venni egy jó kőművesnek, nem?
János halovány könyörgést érzett a hangjában, és megértette, hogy Alfréd a kétségbeesés szélén áll. Elhatározta, hogy nem kertel.

– Azután, amilyen életünk volt, Alfréd, azt hiszem, én vagyok az utolsó ember, akihez segítségért fordulhatsz.
– Te vagy az utolsó – felelte Alfréd őszintén. – Mindenütt próbálkoztam. Sehol sincs felvétel. Az éhínség miatt.
János visszagondolt mindazokra az esetekre, amikor Alfréd rosszul bánt vele, kínozta, megverte. Alfréd űzte őt a kolostorba, aztán elűzte otthonából és családjától. Semmi sem szólt amellett, hogy segítsen Alfrédnak: neki aztán minden oka megvolt rá, hogy kárörvendjen Alfréd balsorsán.
– Nem vennélek fel, még ha szükségem lenne is emberekre – mondta végül.
– Talán mégis – próbálkozott csökönyösen Alfréd. – Végül is az én apám tanított meg mindenre, amit tudsz. Nélküle nem lettél volna építőmester. Nem segítenél rajtam az ő kedvéért?
Tamás kedvéért. János hirtelen lelkifurdalást érzett. Tamás a maga módján igyekezett jó mostohaapja lenni. Nem volt kedves vagy megértő, de a saját gyermekeivel is nagyjából úgy bánt, mint vele, s türelmesen és bőkezűen adta tovább tudását és mesterfogásait. S lényegében boldoggá tette János anyját. És végül is, gondolta János, itt vagyok, sikeres és jól menő építőmester, jó úton ahhoz, hogy megvalósítsam legfőbb vágyamat, s felépítsem a világ legcsodálatosabb katedrálisát, és itt van Alfréd, szegény, éhes és nincs munkája. Nem elég ennyi bosszú?
Nem, nem elég, gondolta.
Aztán megenyhült.
– Rendben. Tamás kedvéért felveszlek.
– Köszönöm – Alfréd arckifejezése kiismerhetetlen

volt. – Máris beálljak?
– Az alapokat rakjuk le a főhajóban. Állj be te is – hagyta helyben János.
Alfréd kezet nyújtott. János egy pillanatig habozott, majd megrázta a felé nyújtott kezet. Alfréd szorítása éppoly erős volt, mint annak idején.
Alfréd eltűnt. János csak állt, s nézte az oszloplábazat megkezdett rajzát. A rajz életnagyságú volt, hogy ha majd elkészül, az ácsmester közvetlenül a rajzról készíthessen egy fasablont. A kőművesek ezt a sablont fogják használni, hogy megjelöljék a faragás helyét a köveken.
Vajon helyesen döntött-e? Eszébe jutott, hogy Alfréd boltozata összedőlt De hát nem fogja ő Alfrédot olyan nehéz munkára használni, mint a boltozat vagy az ívek: az egyenes falak és a padozat az ő területe.
János még mindig ezen töprengett, amikor megszólalt az ebédre hívó harangszó. Letette a rajzolónak használt kihegyezett drótot, és a csigalépcsőn lement a földszintre.
A nős kőművesek hazamentek ebédelni, a nőtlenek pedig a szálláson ettek. Egyes építkezéseken ebédet is adtak, hogy megelőzzék a délutáni késéseket, a munkakerülést és az ittasságot, de a szerzetesek gyakran spártai koszton éltek, és az építőmunkások többsége jobban szerette a sajátját. János Tamás mester régi házában élt mostohahúgával, Mártával, aki a gazdasszonya is volt Amikor Aliena nem ért rá, Márta gondozta Tomit és János második gyerekét, egy kislányt, akit Sárinak hívtak. Márta általában Jánosra és a gyerekekre főzött, de néha Aliena is csatlakozott hozzájuk.
János elhagyta a kolostor területét, és szaporán hazafelé tartott. Útközben eszébe jutott valami. Csak

nem akar Alfréd visszaköltözni a házba Mártához? Végtére is az édeshúga. Erre nem gondolt, amikor megadta Alfrédnak az állást.
Ostoba félelem volt ez, gondolta egy perccel később. Rég elmúltak azok a napok, amikor Alfréd kedvére zsarnokoskodhatott fölötte. Most ő Kingsbridge első építőmestere, és ha ő azt mondja, hogy Alfréd nem költözhet be a házba, akkor Alfréd nem fog beköltözni.
Félig-meddig azt várta, hogy ott találja Alfrédot a konyhaasztalnál, és megkönnyebbült, hogy nem volt ott. Aliena nézte, hogy esznek a gyerekek, s Márta egy fazékban kavargatott valamit a tűzön. A birkagulyás illatától összefutott János szájában a nyál.
Futó csókot nyomott Aliena homlokára. Az asszony harminchárom éves volt, de éppolyan, műit tíz évvel azelőtt: ugyanaz a dús sötétbarna hajzuhatag, ugyanaz az adakozó száj és szép, sötét szem. Csak ha meztelen volt, látszott meg rajta az idő és a gyerekszülés nyoma. Szép súlyos melle megereszkedett, csípője szélesebb lett, s hasa soha nem nyerte vissza eredeti lapos feszességét.
János ellágyultan nézte az Aliena testéből sarjadt két csemetét: a kilencesztendős Tomit, egy egészséges, vörös hajú, korához képest nagy fiúcskát, aki úgy lapátolta szájába a birkagulyást, mintha egy hete nem evett volna, és a hétéves Sárit, anyjáéhoz hasonló barna fürtjeivel, amint boldogan mosolyog, és ilyenkor látszik, hogy hiányzik egy fogacska a felső fogsorában, pontosan úgy, ahogyan Mártának is hiányzott, amikor tizenhét évvel ezelőtt János először látta. Tomi a kolostori iskolába járt minden délelőtt, hogy megtanuljon írni és olvasni, de a szerzetesek lányokat nem vettek fel, így hát Sárit Aliena tanította.
János leült. Márta levette a tűzről a fazekat, és az

asztalra tette. Márta különös lány volt. Már elmúlt húszesztendős, de nem mutatott érdeklődést a férjhez menés iránt. Mindig ragaszkodott Jánoshoz, és tökéletesen elégedettnek látszott, hogy a gazdasszonya lehet.

János kétségtelenül a grófság legfurcsább családjának a feje volt. Ő meg Aliena a város vezető polgárai közé tartoztak: ő mint a katedrális építőmestere, és az asszony mint a legnagyobb posztógyáros Winchesteren kívül. Mindenki férj és feleségnek tekintette őket, de tilos volt együtt tölteniük az éjszakákat, és külön-külön házban laktak, Aliena a bátyjával, János pedig a mostohahúgával. Minden áldott vasárnap délután és minden ünnepen eltűntek a szem elől, és mindenki tudta, mit csinálnak, kivéve persze Fülöp perjelt. Eközben János édesanyja egy barlangban élt az erdőben, mert boszorkánynak tartották.

János gyakran megdühödött, hogy nem veheti feleségül Alienát. Ilyenkor ébren feküdt, hallgatta Márta horkolását a szomszéd szobából, és gondolkodott. Huszonnyolc éves vagyok – miért kell egyedül aludnom? Másnap barátságtalan volt Fülöp perjellel, a káptalan minden javaslatát és kérését visszautasította, mondván, hogy kivihetetlenek és túl drágák, mintha csak egyetlen módszer lenne a katedrális felépítésére, és az az övé. Ilyenkor Fülöp néhány napig igyekezett kitérni az útjából, és hagyta elvonulni a vihart.

Aliena is boldogtalan volt, és Jánoson töltötte ki a mérgét. Ilyenkor ingerlékeny és türelmetlen volt; bármit csinált János, mindent csak kritizált; amint a férfi belépett, ágyba dugta a gyerekeket, s azt mondta, nem éhes, amikor a másik evett. Egy-két nap

elmúltával könnyekben tört ki, és bocsánatot kért, és megint boldogok voltak egészen a következő alkalomig, amikor a feszültség újra túl súlyosan nehezedett rá.
János mert a gulyásból, és enni kezdett.
– Találjátok ki, ki jött ma délelőtt az építkezésre! – mondta. – Alfréd!
Márta hangos csörrenéssel ejtett egy vasfedőt a tűzhely kövére. János ránézett, és rettegést látott az arcán. Alienához fordult, és látta, hogy az is elsápad.
– Mit csinál Kingsbridge-ben? – kérdezte Aliena.
– Munkát keres. Az éhínség miatt a shiringi kereskedők alighanem elszegényedtek, és már nem építenek kőházakat, mint azelőtt. Szélnek eresztette a bandáját, és nem talál munkát.
– Remélem, páros lábbal kirúgtad – mondta Aliena.
– Azt mondta, hogy Tamás kedvéért adjak neki munkát – felelte János idegesen. Nem várt ilyen erős reakciót a két nőtől. – Végül is mindent Tamásnak köszönhetek.
– Lószart – mondta Aliena, és János azt gondolta, ezt a kifejezést biztosan az ő anyjától tanulhatta.
– Mindenesetre felfogadtam.
– János! – sikoltott Aliena. – Hogy tehettél ilyet? Nem engedheted vissza Kingsbridge-be azt az ördögfajzatot!
Sári sírni kezdett. Tomi tágra nyílt szemmel meredt az anyjára.
– Alfréd nem ördögfajzat – mondta János. – Éhes, és nincs pénze. Az apja emléke kedvéért kihúztam a bajból.
– Nem sajnáltad volna meg, ha kilenc hónapon át arra kényszerít, hogy az ágya lábánál, a földön aludj, mint egy kutya.

– Velem ennél is rosszabbul bánt, kérdezd csak meg Mártát!
– És velem is – tette hozzá Márta.
– Úgy gondoltam, elég nekem annyi bosszú, hogy így láthatom – mondta János.
– De nekem nem elég – háborgott Aliena. – Krisztus szent nevére, átkozott bolond vagy te, János fia János. Néha hálát adok az Istennek, hogy nem lettem a feleséged.
Ez fájt. János elfordította a fejét. Tudta, hogy Aliena nem gondolta komolyan, de épp elég rossz volt, hogy akár haragjában is ilyet mondhatott. Felvette a kanalát, és enni kezdett. Nehezen csúszott le torkán az étel.
Aliena megsimogatta Sári fejét, és egy darabka sárgarépát dugott a szájába. A kislány abbahagyta a sírást.
János Tomira nézett, aki még mindig ijedt arccal bámult Alienára.
– Egyél, Tomi! – mondta neki. – Jó. Egyetlen hang nélkül fejezték be az ebédet.

Annak az évnek a tavaszán, mikor a kereszthajó elkészült, Fülöp perjel szemlét tartott a kolostor déli birtokain. Három rossz év után szüksége volt a jó aratásra, és ellenőrizni akarta, milyen állapotban vannak a gazdaságok.
Jonatánt is elvitte. A kolostor árvája mostanra magas, esetlen, intelligens, tizenhat éves kamasszá serdült. Akárcsak Fülöpnek annyi idős korában, neki sem volt szikrányi kétsége sem afelől, hogy mihez kezdjen az életével: novíciusi ideje lejárt, fogadalmat tett, és most már Jonatán testvér volt. S akárcsak Fülöpöt, őt is Isten szolgálatának kézzelfogható oldala érdekelte, s Fehérhajú Cutbertus, az öregedő cellárius

helyetteseként dolgozott. Fülöp büszke volt a fiúra: Jonatán jámbor volt, keményen dolgozott, és szerették az emberek.
Richard kísérte őket, Aliena fivére. Richard végre megtalálta a helyét Kingsbridge-ben. A városfal megépítése után Fülöp azt tanácsolta az egyházközség tanácsának, hogy Richardot nevezzék ki a város biztonságáért felelő őrség hadnagyának. Richard megszervezte az éjjeli őrjáratot, gondoskodott a városfalak karbantartásáról és javításáról, vasárnapokon és ünnepeken pedig fel volt hatalmazva a bajkeverők és a részegek letartóztatására A közhiedelem szerint ezek a feladatok, amelyek pedig létfontosságúakká váltak, ahogy a falu várossá nőtte ki magát, nem szerzeteseknek valók; így hát az egyházközség tanácsa, amelyben Fülöp eleinte nem látott mást, mint tekintélyének fenyegetését, végül is hasznosnak bizonyult. És Richard boldog volt. Harminc körül járt, de aktív életmódja miatt fiatalabbnak látszott.
Fülöp szerette volna, ha Richard nővére is megállapodik. Ha az egyház valaha is cserbenhagyott valakit, az Aliena. János volt a férfi, akit szeretett, és gyermekeinek apja, de az egyház kitartott amellett, hogy Alfréd felesége, jóllehet sohasem volt testi kapcsolata vele; s a püspök rosszakarata miatt Aliena képtelen volt elérni házassága felbontását. Gyalázatos dolog volt ez, és Fülöp bűnösnek érezte magát, bár nem tehetett róla.
A szemle vége felé, amikor egy ragyogó tavaszi reggelen az erdőn át már hazafelé lovagoltak, a fiatal Jonatán megszólalt.
– Nem tudom, miért hagyja Isten, hogy az emberek éhezzenek.

Ezt a kérdést minden fiatal szerzetes felteszi előbb vagy utóbb, és sok válasz adható rá.
– Ne Istent okold ezért az éhínségért – mondta Fülöp.
– De Isten teremtette az időjárást, amely a rossz termést okozza.
– Az éhínségnek nemcsak a rossz termés az oka – mondta Fülöp. – Máskor is van rossz termés, néhány évenként előfordul, és az emberek mégsem éheznek. Ez a mostani válság azért más, mint a többi, mert oly sok polgárháborús év után következén be.
– Mi köze a kettőnek egymáshoz?
– A háború nem tesz jót a gazdálkodásnak – felelte Richard, a katona. A jószágot levágják, hogy a hadsereg enni tudjon, a gabonát felégetik, hogy az ellenség ne jusson hozzá, s a gazdaságokat elhanyagolják, amíg a lovagok háborúznak.
– És amikor a jövő bizonytalan – tette hozzá Fülöp –, az emberek nem szívesen fektetnek időt és energiát új földek feltörésébe, a jószág szaporításába, csatornák ásásába és csűrök építésébe.
– Mi nem hagytunk fel az ilyen munkálatokkal – mondta Jonatán.
– A kolostor más. De a közönséges gazdálkodók többsége hagyta lepusztulni a gazdaságát a harcok alatt, és amikor jött a rossz idő, a földek nem voltak olyan jó állapotban, hogy átvészeljék. A szerzetesek előrelátóbbak. De van még egy bajunk. Az éhínség következtében a gyapjú ára leesett.
– Nem látom az összefüggést – szólt Jonatán.
– Gondolom, azért van ez, mert az éhezőemberek nem vásárolnak ruhát. Amióta Fülöp az eszét tudta, ez volt az első eset, hogy a gyapjú ára nem emelkedett évről évre. Kénytelen volt lelassítani a katedrális építését, nem vett fel újabb novíciusokat, és kiiktatta a

húst és a bort a szerzetesek étrendjéből. Sajnálatos módon ez azt jelenti, hogy éppen akkor takarékoskodunk, amikor egyre több elkeseredett ember özönlik Kingsbridge-be, és munkát szeretne.
– Így aztán a kolostor kerítésénél sorakoznak ingyen zabkenyérért és levesért – mondta Jonatán.
Fülöp komoran bólintott. Majd megszakadt a szíve, amikor látta, hogy erős férfiak kénytelenek kenyérért esdekelni, mert nem találnak munkát.
– Mégse felejtsd el, hogy ennek a háború az oka, nem a rossz időjárás mondta.
– Remélem, a pokolban külön hely várja azokat a grófokat és királyokat, akik ezt a nyomorúságot okozták! – kiáltott Jonatán ifjonti szenvedéllyel.
– Remélem... Minden szentekre, mi ez?
Különös alak ugrott elő a bozótból, és rohant teljes sebességgel Fülöp felé. Ruhája rongyos volt, haja bozontos, arca a piszoktól fekete. Fülöp azt hitte, hogy a szegény ember felbőszült vadkan vagy szökött medve elől menekül.
De az ember odarohant és rávetette magát.
Fülöp annyira meglepődött, hogy leesett a lóról.
Támadója rázuhant. Olyan szaga volt, mint egy állatnak, és a hangja is olyan volt: folyamatos, artikulátlan, morgó hangot hallatott. Fülöp kézzel-lábbal szabadulni próbált. Úgy látszott, az ember azt a bortarisznyát akarta megkaparintani, amelyet Fülöp keresztbe vetett a vállán. Fülöp megértette, hogy az ismeretlen ki akarja rabolni. A tarisznyában csak egy könyv volt, Salamon éneke. Kétségbeesetten küzdött a szabadságáért, nem mintha különösebben ragaszkodott volna a könyvhöz, hanem mert a rabló olyan undorítóan mocskos volt.
De belegabalyodott a tarisznya szíjába, s a rabló nem

eresztette el. A kemény földön hemperegtek, Fülöp szabadulni akart, s a rabló igyekezett megszerezni a tarisznyát. Fülöp homályosan észlelte, hogy lova eliramodott.
Aztán Richard félrerántotta a rablót. Fülöp hanyatt fordult, és felült, de nem tudott azonnal lábra állni. Kabult volt és lihegett. Beszívta a friss levegőt, s örült, hogy megszabadult a rabló pusztító ölelésétől. Semmije sem tört el. A többiek felé fordult. A rabló a földön hasalt, Richard ott állt fölötte, egyik lába az ember két lapockája között, s kardjának hegye a tarkóját érintette. Jonatán a két megmaradt ló kantárját tartotta, és riadt képet vágott.
Fülöp óvatosan felállt, gyengének érezte magát. Amikor annyi idős voltam, mint Jonatán, gondolta, ha leestem a lóról, azonnal vissza tudtam pattanni rá.
– Ha szemmel tartod ezt a férget, atyám – mondta Richard –, visszahozom a lovad. – Odanyújtotta a kardját.
– Jól van – mondta Fülöp. A kardot eltolta magától. – Nem lesz rá szükségem.
Richard habozott, aztán hüvelyébe csúsztatta kardját. A rabló csöndesen feküdt. Ruhája alól kimeredő lába olyan vékony volt, mint egy faág, és olyan színű is. Mezítláb volt. Fülöpöt végül is nem fenyegette komolyabb veszély: a szegény ember még ahhoz is gyenge volt, hogy egy csirke nyakát kitekerje. Richard elindult Fülöp lova után.
A rabló látta, hogy Richard elmegy, s megfeszült a teste. Fülöp tudta, hogy mindjárt megpróbál kitömi. E szavakkal állította meg:
– Nem ennél valamit?
A rabló felkapta a fejét, és úgy nézett Fülöpre, mint aki azt hiszi, hogy amaz elvesztette az eszét.

Fülöp odament Jonatán lovához, és kinyitotta az egyik nyeregtáskát. Kivett egy kenyeret, kettétörte, s a felét a rablónak kínálta. Az ember hitetlenül megragadta a kenyeret, s a java részét egyből a szájába tömte.
Fülöp a földön ült és figyelte. A tolvaj úgy evett, mint egy állat, igyekezett minél többet lenyelni, mielőtt elveszik tőle az ételt. Fülöp először azt hitte, öregember, de most, hogy közelebbről megnézte, látta, egészen fiatal, talán huszonöt éves.
Richard visszajött, kötőféken vezetve Fülöp lovát.
– Miért adtad oda neki az élelmünket? – kérdezte méltatlankodva, amikor látta, hogy a rabló a földön ülve eszik.
– Mert éhezik – felelte Fülöp.
Richard nem válaszolt, de arckifejezése elárulta, hogy azt gondolja, a szerzetesek mind bolondok. Amikor a rabló elkészült a kenyérrel, Fülöp megkérdezte.
– Mi a neved?
Az ember bizalmatlanul nézte. Habozott. Fülöpnek valahogy az volt az érzése, hogy jó ideje nem beszélt senki emberfiával.
– Dávid – mondta végül.
Még nem vesztette el az ép elméjét, gondolta Fülöp. Hangosan pedig ezt kérdezte:
– Mi történt veled, Dávid?
– A legutolsó aratás után elvesztettem a földemet.
– Ki volt a földesurad?
– Shiring grófja.
William Hamleigh. Fülöp nem lepődött meg.
Az urasági földbérlők ezrei voltak képtelenek kifizetni a bérleti díjat a három rossz termés után. Amikor Fülöp bérlői fizetésképtelenekké váltak, ő egyszerűen elengedte a bérleti díjat, hiszen ha tönkreteszi az embereket, azok úgyis a kolostorba jönnek

alamizsnáért. Más földesurak azonban, nevezetesen William gróf, kihasználták a válságot, hogy kiakolbólítsák a bérlőket, és visszakapják a gazdaságukat. Ennek az lett az eredménye, hogy iszonyatosan megnőtt a földönfutók száma, akik az erdőkben laktak, és az utasembereken élősködtek. Ezért kellett Fülöpnek testőrként mindenüvé magával vinnie Richardot.
– És mi van a családoddal? – kérdezte Fülöp a rablótól.
– Az asszony fogta a gyereket, és visszament az anyjához. De számomra nem volt ott hely.
Ismerős történet.
– Bűn kezet emelni egy szerzetesre, Dávid, és csúf dolog tolvajlásból élni mondta neki.
– De hát hogyan éljek? – kiáltotta az.
– Ha továbbra is az erdőben akarsz maradni, madarásszál vagy halásszál inkább.
– Nem tudom, hogy kell.
– Rossz vagy rablónak – folytatta Fülöp. – Milyen esélyed volt fegyvertelenül hármónkkal szemben, Richarddal, aki állig fel van fegyverezve?
– Kétségbe voltam esve.
– Nos, ha legközelebb kétségbe esel, menj el egy kolostorba. Ott mindig jut egy falat a szegényeknek – mondta Fülöp, és felkelt. Az álszenteskedés kesernyés ízét érezte a szájában. Tudta, hogy a kolostorok sem tudják jóllakatni az összes földönfutót. Zömük számára valóban nem volt más választás, mint a lopás. De neki olyan szerep jutott az életben, hogy az erényes életet papolja, s ne a bűnnek keressen mentséget.
Nem tudott többet tenni a szegény nyomorultért. Átvette a kantárt Richardtól, és nyeregbe ült. Tudta, hogy az esés okozta horzsolások napokig fájni fognak.

– Menj utadra, és ne vetkezz többé! – idézte Jézust, majd megsarkantyúzta a lovát.
– Te túlságosan jó vagy – szólt Richard, ahogy ellovagoltak. Fülöp szomorúan csóválta a fejét.
– Az az igazi baj, hogy nem vagyok eléggé jó.

Pünkösd előtti vasárnap William Hamleigh megnősült.
Az anyja ötlete volt az egész.
Anyja évek óta nyúzta, hogy keressen végre feleséget és nemzzen utódot, de ő mindig elodázta a dolgot. A nők untatták, és valamiért, amit nem értett és igazából nem is akart végiggondolni, szorongással töltötték el. Mindig mondta anyjának, hogy hamarosan megnősül, de nem tett semmit ennek érdekében.
Végül anyja talált számára menyasszonyt.
Elizabethnek hívták. Weymouth-i Harold lánya volt, egy gazdag lovagé, István buzgó hívéé. Ahogy anyja magyarázta Williamnek, kis erőfeszítéssel jobb partit is csinálhatott volna – akár egy grófkisasszonyt is elvehetett volna –, de ha már nem hajlandó bármit tenni érte, Elizabeth is megteszi.
William Winchesterben, a királyi udvarban látta a lányt, és anyja észrevette, hogy megbámulja. Szép arca volt, rengeteg világosbarna haja, nagy melle és keskeny csípője – éppen William esete.
Tizennégy esztendős volt.
Amikor William megbámulta, elképzelte, hogy egy sötét éjjelen találkozik vele, s erővel elragadja Winchester félreeső sikátoraiba: a házasság eszébe sem jutott. De anyja gyorsan elintézte, hogy az apja beleegyezzék, és a lány engedelmes gyermek volt, aki megteszi, amit mondanak neki. Anyja megnyugtatta Williamet, hogy nem ismétlődik meg az a megalázó jelenet, amelyben Aliena részesítette a családot, s összehozott egy találkozást.
William ideges volt. Amikor utoljára került ilyen helyzetbe, tapasztalatlan húszéves ifjú volt, egy lovag fia, aki egy gőgös, fiatal nemeshölggyel találkozott. De

most már harcokban edzett férfi volt, harminchét esztendős, s tíz éve Shiring grófja. Ostobaság nyugtalankodni, gondolta, ha egy tizennégy éves kislánnyal találkozik.
Ám a lány még idegesebb volt. S kétségbeesetten próbált tetszeni. Izgatottan beszélt otthonáról és családjáról, lovairól és kutyáiról, rokonairól és barátairól. William csöndben ült, a lány arcát figyelte, és elképzelte, milyen lesz meztelenül.
Waleran püspök adta össze őket a várkápolnában. A menyegzőt nagy ünnepség követte, amely egész nap eltartott. A szokás azt követelte, hogy meghívjanak mindenkit, aki fontosnak számított a grófságban, és William csúnyán megszégyenült volna, ha nem rendez bőséges lakomát. Három ökröt sütöttek meg egészben a belső várban, meg több tucat birkát és disznót, és a vendégek szárazra itták a vár pincéinek boros- és söröshordóit. William anyja volt a háziasszony az ünnepségen, győztes kifejezés ült rút arcán. Waleran püspök kissé ízléstelennek találta az útszéli vigadozást, és amikor a menyasszony nagybátyja mulatságos történeteket kezdett mesélni az új házasokról, el is ment.
Alkonyatkor a menyasszony és a vőlegény visszavonult, s hagyta a vendégeket tovább mulatozni. William elég sok esküvőn vett részt, hogy tudja, mi jár ilyenkor a fiatalabb vendégek eszében, ezért kiállította Valtert a szoba elé, és eltorlaszolta az ajtót, nehogy megzavarják.
Elizabeth levetette ruháját és cipőjét, s egyetlen vászoningben állt előtte.
– Nem tudom, mit kell csinálnom – mondta egyszerűen. – Meg kell, hogy mutasd nekem.
William nem egészen így képzelte a dolgot. Odament

hozzá. A lány felemelte a fejét, s William megcsókolta puha ajkát. A csók valahogy nem gerjesztett benne semmi melegséget.
– Vesd le az inged, és feküdj az ágyra – mondta neki.
A lány áthúzta az ingét a feje fölött. Meglehetősen gömbölyded volt. Nagy mellén a bimbók kissé behorpadtak. Világosbarna szőrpamat bontotta a háromszöget a két lába közt. Engedelmesen az ágyhoz ment, és hanyatt feküdt.
William lerúgta a csizmáját. Leült mellé az ágyra, és megmarkolta a mellét. Jó sima bőre volt. Ez a kedves, engedelmes, mosolygó lány egyáltalán nem hasonlított arra a képre, amelytől kiszáradt a torka, olyan asszonyra, aki a szenvedély rabságában nyögdécsel és verejtékezik alatta, és becsapva érezte magát.
A combjai közé nyúlt. A lány rögtön széttárta a lábait. Egy ujjal belenyúlt A lány fájdalmában felszisszent, de aztán gyorsan így szólt:
– Semmi baj, nem bánom.
William egy kicsit elgondolkozott, vajon nem csinálja-e teljesen rosszul az egészet. Egy pillanatra átfutott a fején egy másfajta kép: a két ember egymás mellett fekszik, simogatják egymást, beszélgetnek, és lépésről lépésre ismerik meg egymást. Amikor azonban a lány fájdalmában felszisszent, végre megmozdult benne a vágy: félresöpörte kételyeit, és még durvábban belenyúlt Figyelte az arcát, ahogy küszködött, hogy csöndben elviselje a fájdalmat.
Felmászott az ágyra, és a lábai közé térdelt. Még nem volt teljesen felajzva. Dörzsölte magát, hogy szerszáma merevebb legyen, de kevés sikerrel. Most már két ujjal nyúlt bele, és a lány felkiáltott fájdalmában, így már jobb volt. De aztán az ostoba szuka megint mosolyogni kezdett. William rájött, hogy

ezt a mosolyt kell letörölnie az arcáról. Erősen megütötte. A lány felkiáltott, ajka vérezni kezdett. Ez már jobban hasonlított az elképzeléseihez.
Megint megütötte.
A lány sírni kezdett.
Most már minden jól ment.

Rá egy hétre pünkösdvasárnap volt; ilyenkor óriási tömeg látogatja a katedrálist. Waleran püspök fogja tartani a misét. Most még a szokásosnál is több ember lesz ott, mert mindenki alig várja, hogy lássa az új kereszthajót, amely nemrég készült el. Azt mondják, csodálatos. William ezen az istentiszteleten fogja megmutatni asszonyát a grófság népének. Nem járt Kingsbridge-ben, amióta megépítették a városfalat, de Fülöp nem akadályozhatja meg, hogy templomba menjen.
Két nappal pünkösd előtt meghalt az anyja.
Hatvan körül lehetett. Egészen váratlanul történt. Pénteken vacsora után úgy érezte, hogy nehezen kap levegőt, és korán lefeküdt. Cselédje valamivel hajnal előtt ébresztette fel Williamet, hogy megmondja, anyja nyomorult állapotban van. William kikelt az ágyból, és arcát dörzsölve elbotorkált anyja szobájába. Rettenetes volt, ahogy levegőért kapkodott. Beszélni már nem tudott, és a szeméből rémület sugárzott.
Williamet megijesztette az iszonyatos zihálás és a meredt tekintet. Az anyja állhatatosan nézte, mintha valamit várna tőle. Annyira megijedt, hogy elhatározta, kimegy a szobából, és elfordult; de az ajtóban ott látta a cselédlányt, és elszégyellte magát félelméért. Rákényszerítette magát, hogy újból anyjára nézzen. Arca mintha minden pillanatban alakot váltott volna az egyetlen gyertya imbolygó fényében. Rekedt, akadozó

légzése egyre hangosabb és hangosabb lett, mígnem William úgy érezte, hogy szétrobban tőle a feje. Sehogy sem értette, hogy nem ébred fel tőle az egész kastély. A fülére szorította kezét, hogy kizárja a hangot, de még így is hallotta. Olyan volt, mintha kiabálna rá, mint kisfiú korában, tébolyult, dühös szitokáradattal, és az arca is haragosnak látszott, a szája tárva volt, a haja kusza. Egyre nőtt benne a meggyőződés, hogy valamit kíván tőle, és egyre fiatalabbnak és kisebbnek érezte magát, míg végre olyan rettegés kerítette hatalmába, amilyet nem érzett gyerekkora óta, rettegés, amely abból a tudatból táplálkozott, hogy az egyetlen ember, akit szeret, dühöngő szörnyeteg. Mindig így volt: az anyja megmondta, hogy menjen oda hozzá vagy menjen el, szálljon fel a pónilóra vagy szálljon le róla; és ha ő lassan engedelmeskedett, üvöltött; és akkor ő már annyira rettegett, hogy nem értette, mit is akar tőle: és elérkeztek egy hisztérikus holtponthoz, amikor anyja mind hangosabban és hangosabban sikoltozott, ő meg vak, süket és néma lett a rémülettől.
De ezúttal más volt a helyzet.
Ezúttal anyja meghalt.
Először a szeme csukódott le. William kezdett megnyugodni. Fokozatosan gyengébb lett a légzése. Arca elszürkült a kelések ellenére. Még a gyertya is, úgy látszott, gyengébben világított, és a mozgó árnyak már nem rémítették meg Williamet. Végre megállt a lélegzése.
– Na – mondta William –, most már jobban van, ugye?
A cselédlány sírva fakadt.
William az ágy mellett ült, és nézte a nyugodt arcot. A cselédlány papot hívott, aki dühösen kérdezte, miért nem hívták korábban. William alig hallotta. Napkeltéig

ott maradt: akkor a nőcselédek megkérték, menjen ki, hogy „kiteríthessék” a halottat. William lement az előcsarnokba, ahol a kastély népe lovagok, fegyveresek, papok és szolgák – nyomott hangulatban reggeliztek. Leült az asztalhoz fiatal felesége mellé, és ivott egy kevés bort. Egyik-másik lovag meg a várnagy szólt hozzá, de ő nem válaszolt. Végül bejött Valter, és leült mellé. Valter sok éve volt mellette, és tudta, mikor kell csendben lenni.
– A lovak készen állnak? – kérdezte William kis idő múltán. Valter meglepett képet vágott.
– Mire?
– A kingsbridge-i útra. Két nap az út, ma délelőtt el kell indulnunk.
– Nem gondoltam, hogy megyünk – a körülményekre való tekintettel.
– Mondtam egy szóval is, hogy nem megyünk? – William valami okból megdühödött.
– Nem, uram.
– Akkor pedig megyünk!
– Igen, uram. – Valter felállt. – Máris intézkedem.
Kora délelőtt útnak indultak, William, Elizabeth, valamint a lovagok és szolgák szokásos serege. William úgy érezte, mintha álmodnék. Mintha a táj haladna, nem pedig ők. Elizabeth mellette lovagolt, sebzetten és csöndesen. Amikor megálltak, Valter intézett mindent. Étkezésekkor William csak egy kevés kenyeret evett, és néhány kupa bort ivott hozzá. Éjjel nyugtalanul aludt.
Ahogy Kingsbridge-hez közeledtek, már messziről meglátták a katedrálist a zöldellő földeken át. A régi katedrális zömök, szögletes épület volt, kis ablakokkal, amelyek mint kerek szemek pislogtak ki az ívelt boltozattá szemöldök alól. Az új templom egészen

másmilyen volt, bár még nem készült el teljesen. Magas volt és karcsú, és az ablakai lehetetlenül nagyok. Ahogy közelebb értek, William látta, hogy a kolostorépületek eltörpülnek mellette, nem úgy, mint a régi katedrális mellett.

Az út tele volt lovasokkal és gyalogosokkal, mind Kingsbridge-be igyekeztek: a pünkösdi mise igen népszerű volt, mert kora nyáron jó szokott lenni az idő és szárazak az utak. Ebben az évben a szokásosnál is többen jöttek el, vonzotta őket az újdonság, az új épület.

William és kísérete vágtában tette meg az utolsó mérföldeket, szétrebbentve a gyanútlan gyalogosokat. Áttrappoltak a fából ácsolt felvonóhídon, amely a folyón vezetett át. Kingsbridge most Anglia egyik legjobban megerősített városa volt. Vaskos kőfal vette körül, fogazott mellvéddel, és itt, ahol azelőtt a híd egyenesen felvezetett a Fő utcára, kőből épült barbakán torlaszolta el az utat iszonyatosan súlyos vasalt kapukkal, amelyek most nyitva álltak, de éjszakára minden bizonnyal szorosan bezárták őket. Nem hiszem, hogy még egyszer fel tudnám gyújtani ezt a várost, gondolta bizonytalanul William.

Az emberek megbámulták, ahogy a Fő utcán a kolostor felé lovagolt. Az emberek mindig megbámulták Williamet, persze, hiszen ő volt a gróf. Ma pedig fiatal asszonyára is kíváncsiak voltak, aki mellette lovagolt. Jobbján pedig, mint mindig, Valter.

Belovagoltak a kolostor területére, és az istállóknál leszálltak a nyeregből. William Valterre bízta a lovát, és megfordult, hogy megnézze a templomot. A templom keleti vége, a kereszt feje a kolostor területének túlfelén volt, és nem látszott. A nyugati vége, a kereszt lába még nem épült meg, de karókkal

és kötelekkel már kijelölték a helyét, és már az alap egy részét is lerakták. A kettő között volt az új rész, a kereszt két karja, az északi és déli kereszthajó, és köztük a négyezet, a kereszteződés. Az ablakok valóban olyan nagyok voltak, mint amilyennek látszottak. William még életében nem látott ilyen épületet.
– Csodálatos – törte meg Elizabeth az alázatos csendet.
William azt kívánta, bárcsak otthon hagyta volna.
Lenyűgözve lépkedett végig a főhajón, a karók és kötelek szabta vonalak Között, nyomában Elizabethtel. A főhajó első oszlopköze már félig felépült, és úgy tetszett, mintha alátámasztaná azt a hatalmas, csúcsíves boltívet, amely a kereszteződésből nyugat felé indult el. William átment a hihetetlen boltív alatt, és a zsúfolt kereszteződésben találta magát.
Az új épület valószerűtlennek tűnt: túl magas volt, túl karcsú, túl kecses és törékeny ahhoz, hogy megálljon. Mintha nem lettek volna falai, semmi, ami megtartaná a tetőt, csak egy ékesszólóan a magasba nyújtózkodó nyúlánk oszlop. Mint körülötte mindenki, William is hátraszegte a fejét, hogy jobban lássa, ahogy az oszlopkötegek a meghajtó mennyezeten folytatódnak, hogy majd a boltozat koronájában találkozzanak, mint az erdőben az öreg szilfasor átívelő ágai.
Az istentisztelet megkezdődött. Az oltárt a szentély innenső oldalán állították fel, s a szerzetesek az oltár mögött álltak, hogy a kereszteződés és mindkét kereszthajó a gyülekezet rendelkezésére álljon, de a tömeg még így is kiáramlott a még megépítetten főhajóba. William utat tört a tömegben az első sorba, ami az előjogai közé tartozott, és megállt, közel az oltárhoz, a grófság más nemeseivel együtt, akik

odabólintottak neki, és valamit sugdostak egymás között.
A régi szentély festett famennyezete esetlennek látszott a négyezeti tér magas keleti boltívei mellett, és nyilvánvaló volt, hogy az építész a végén majd lebontja a szentélyt, és az új munkához illőt épít a helyére.
Egy perccel azután, hogy ez a gondolat átfutott William agyán, pillantása ráesett a szóban forgó építészre, Jánosra. Jóképű volt az ördögfajzat vörös hajának nagy sörényével: sötétvörös ujjast viselt, amelyet alul meg a nyakánál hímzés díszített, mint a nemesemberekét. Látszott, hogy meg van elégedve magával, hiszen olyan gyorsan felépítette az új kereszthajót, és mindenkit annyira bámulatba ejtett a műve. Egy kilenc év körüli kisfiú kezét fogta, aki szakasztott olyan volt, mint ő. William hirtelen rádöbbent, hogy a fiú Aliena fia, és fájó irigységet érzett. Egy pillanattal később meglátta magát Alienát is. Valamivel János mögött állt féloldalt, a büszkeség halvány mosolyával az arcán. Hét év körüli kislányt tartott a karjában, és Williamnek eszébe jutott, hogy lett egy második gyereke is Jánostól, pedig nem is voltak megesküdve.
William jobban szemügyre vette Alienát. Nem volt már annyira szép, mint azelőtt: a sok izgalom ráncokat rajzolt a szeme köré, és a büszke mosoly mögött volt egy cseppnyi szomorúság. Persze, hiszen ennyi év után még mindig nem lehetett János felesége, gondolta William elégedetten. Waleran püspök állta a szavát, és újra meg újra megtagadta a házasság felbontását Ez a tudat gyakran nyújtott vigaszt Williamnek.
William most vette csak észre, hogy Waleran áll az

oltárnál, s épp a feje fölé emeli a szent ostyát, hogy az egész gyülekezet láthassa. Emberek százai hulltak térdre. A kenyér Krisztussá vált ebben a pillanatban, s ez az átváltozás nagy hatással volt Williamre, bár fogalma sem volt róla, mit is jelent.
Egy darabig figyelt az istentiszteletre, nézte a papok titokzatos mozdulatait, hallgatta az értelmetlen latin mondatokat, és a többiekkel együtt mormolta a válaszok ismerős töredékeit. Az a kábult érzés, amely egész nap kísérte, nem tágított, és a varázslatos új templom, ahogy a napsugár játszadozott hihetetlen oszlopai között, csak fokozta az érzést, hogy álomvilágban él.
Az istentisztelet a végéhez közeledett. Waleran püspök megfordult, hogy a gyülekezethez szóljon.
– És most imádkozzunk Regan Hamleigh-nek, William shiringi gróf édesanyjának a lelki üdvösségéért, aki péntek éjjel elhunyt.
Az emberek sugdolózni kezdtek, ahogy meghallották a hűt, és William rémülten nézett a püspökre. Végre megértette, mit próbált értésére adni haldokló anyja. Papot kért – de William nem küldött papért. Figyelte, ahogy gyengül, látta, hogy lecsukódik a szeme, hallotta, hogy már nem lélegzik, és hagyta feloldozás nélkül meghalni. Hogy tehetett ilyet? A lelke péntek éjjel óta a pokolban van, s végigszenvedi mindazt a kínt, amit oly érzékletesen s annyiszor ecsetelt a fiának, s nincs imádság, amely megszabadítaná! Szíve olyannyira elnehezült a bűntudattól, hogy úgy érezte, lassul a verése, és egy pillanatra azt hitte, meghal ő is. Hogyan is hagyhatta, hogy azon a szörnyű helyen kínlódjék, ahol lelkét elcsúfítják a bűnök, mint arcát tették volt a kelések, miközben a mennyei békesség után vágyakozott?

– Mit tegyek? – kérdezte fennhangon, s a körülötte állók meglepetten pillantottak rá.

Amikor az imának vége lett, és a szerzetesek kivonultak a templomból, William ott maradt az oltár előtt térden állva. A gyülekezet kihömpölygött a napfényre, nem vettek tudomást róla; egyedül Valter maradt a közelben, figyelt és várakozott. William minden erejéből imádkozott, felidézte anyja képét, miközben a miatyánkot ismételgette és más ima- és misetöredékeket, amelyeket fel tudott idézni. Kis idő múltán eszébe jutott, hogy mást is tehetne. Gyertyákat gyújthat, megfizetheti a papokat és szerzeteseket, hogy rendszeresen mondjanak érte misét, még egy kápolnát is építtethet a lelke üdvösségéért. De minden, amit kigondolt, kevésnek látszott. Mintha látta volna, amint rázza a fejét, megbántottnak látszik és csalódottnak, és azt mondja: Meddig hagyod még szenvedni anyádat?

Egy kezet érzett a vállán és felnézett. Waleran püspök állt előtte, még mindig abban a káprázatos bíborvörös ruhában, amelyet pünkösdkor szokott viselni. Fekete szeme mélyen belevájt Williamébа, és William úgy érezte, nincs titka ezen átható tekintet előtt. Miért sírsz? – kérdezte Waleran.

– Hol van? – kérdezte William. Most vette észre, hogy arca könnyektől nedves.

– Elment, hogy tűz által tisztíttassék meg.

– Szenved?

– Iszonyatosan szenved. De segíthetünk szeretteink lelkének, hogy gyorsabban járják meg azt a szörnyűséges helyet.

– Bármit megteszek! – zokogott William. – Csak mondd meg, mit tegyek! Waleran szeme mohón felcsillant.

– Építs egy templomot – mondta. – Olyat, mint ez. De Shiringben.

Alienát jeges harag kerítette hatalmába, valahányszor átutazott azokon a birtokokon, amelyek azelőtt atyja grófságának részét alkották. Minden eltömődött csatorna, törött kerítés és üres, rozoga istálló feldühítette, az elhanyagolt szántók elszomorították, és az elhagyott falvaktól szinte megszakadt a szíve. Nemcsak a rossz termésről volt szó. A grófság el tudta volna tartani népét még ebben az évben is, ha megfelelő módon vezetik. De William Hamleigh-nek fogalma sem volt a gazdálkodásról. Számára a grófság csak kincsesláda volt, s nem ezreket tápláló birtok. Ha jobbágyainak nem volt élelmük, éhen pusztultak. Ha bérlői nem tudták kifizetni a bérleti díjat, elkergette őket. Amióta William lett a birtok ura, a megművelt földterület összezsugorodott, mert az elkergetett bérlők földjeinek a zöme parlagon maradt. És Williamnek nem volt annyi esze, hogy átlássa, hosszú távon ez neki sem érdeke.

Az volt a legrosszabb, hogy Aliena részben felelősnek érezte magát. Az ő atyjának a birtokáról volt szó, és ő meg Richard nem tettek meg mindent, hogy visszaszerezzék a családnak. Feladták a játszmát, amikor William kapta meg a grófi címet, és Aliena elveszítette minden pénzét; de a seb még sajgott, és Aliena nem felejtette el atyjának tett fogadalmát.

Amint Winchesterből Shiring felé tartott egy kocsirakomány fonállal és egy karddal felfegyverkezett izmos fuvarossal, Aliena felidézte, hogyan lovagolt végig ugyanezen az úton atyjával. Atyja mindig újabb földeket tört fel, erdőket irtott ki, mocsarakat csapolt le,

hegyoldalakat szántott fel. Rossz években mindig volt annyi tartalék gabonája, hogy enyhítsen azok szükségén, akik nem voltak annyira előrelátók, vagy csak túl éhesek voltak ahhoz, hogy legyen tartalékuk. Sosem kényszerítette bérlőit, hogy adják el jószágukat vagy ekéjüket a bérleti díj megfizetése fejében, mert tudta, hogy ha megtennék, a rákövetkező évben nem tudnák megművelni a földet. Jól bánt a földdel, segített megtartani termékenységét, ahogy a jó gazda bánik egy jól tejelő tehénnel.
Valahányszor azokra a régmúlt napokra gondolt, amikor okos, büszke, szigorú atyja még mellette volt, fájó sebnek érezte a veszteséget. Az élet akkor kezdett rosszra fordulni, amikor atyját elvitték. Bármit tett is azóta, így visszatekintve minden üresnek látszott: amikor a kastélyban lakott Mátéval, a várnaggyal és az öccsével egy álomvilágban; amikor Winchesterbe ment, abban a hiú reményben, hogy meglátja a királyt; még az a küzdelme is, hogy támogassa Richardot, amíg az a polgárháborúban harcolt. Mások sikernek tekintik, amit elért: jómódú gyapjúkereskedő lett belőle. De ez a boldogságnak csak a látszatát jelentette számára. Olyan életmódot alakított ki, s olyan helyet küzdött ki magának a társadalomban, amely biztonságot és állandóságot nyújtott, de szíve mélyén még mindig megbántottnak és elveszettnek érezte magát – amíg csak János meg nem jelent az életében.
Azóta mindenbe belerontott, hogy nem lehetett János felesége. Gyűlölni kezdte Fülöp perjelt, akire korábban mint megmentőjére és mentorára nézett fel. Évek óta nem volt egy felszabadult, baráti beszélgetése Fülöppel. Persze nem az ő hibája, hogy nem tudta elérni a házasság érvénytelenítését, de ő volt az, aki

ragaszkodott hozzá, hogy külön éljenek, és Aliena nem tudott nem neheztelni ezért.
Szerette a gyermekeit, de aggódott értük, amiért ilyen természetellenes családban nevelkednek, ahol az apa lefekvéskor mindig elmegy otthonról. Szerencsére egyelőre nem mutatkozott semmilyen káros hatás: Tomi keménykötésű, jóképű kisfiú volt, szeretett játszani, szerette a versenyfutást és a katonásdit, és Sári aranyos, gondoskodó kislány, aki szívesen mesélt a babáinak és szerette elnézni Jánost a rajzolósarokban. Állandó szükségleteik és egyszerű szeretetük volt az egyetlen szilárd pont Aliena különös életében.
Ott volt persze a munkája is. Kereskedőféle volt felnőttélete java részében. Most férfiak és asszonyok tucatjai fonták és szőtték számára a gyapjút kis házaikban, egymástól messze eső falucskákban. Néhány éve még százakat foglalkoztatott, de mint mindenki, ő is megérezte az éhínség hatását, és nem volt értelme több ruhaneműt készíteni, mint amennyit el tudott adni. Még ha feleségül mehetett volna Jánoshoz, akkor sem adta volna fel független munkáját.
Fülöp perjel mindig azt mondta, hogy bármely nap sor kerülhet a házasság felbontására, de Aliena és János immár hét hosszú éve élték ezt az őrjítő életet, együtt étkeztek, együtt nevelték gyermekeiket, és külön aludtak.
János boldogtalanságát még fájóbbnak érezte, mint a magáét. Imádta őt. Senki sem tudta, mennyire szereti, talán csak Ilona, János anyja, aki mindent látott. Szerette, mert visszahozta őt az életbe. Olyan volt azelőtt, mint egy begubózott hernyó, és János kiszabadította őt és megmutatta neki, hogy igazából

pillangó. Egész életét eltölthette volna úgy, hogy érzéketlen a szerelem örömei és kínjai iránt, ha János nem lép be a rejtett tisztásra, és nem osztja meg vele verses meséit, csókolja olyan pihekönnyűén, majd lassan, kedvesen, s ébreszti fel a szívében szunnyadó szerelmet. Olyan belátó volt fiatal kora ellenére, olyan türelmes. Ezért mindig szeretni fogja.
Ahogy átvágott az erdőn, nézte, nem fut-e össze Ilonával, János anyjával. Néha-néha látták őt egy-egy vásáron valamelyik városban; s évente egyszer, sötétedéskor beszökött Kingsbridge-be, és az unokáival töltötte az estét. Aliena vonzódott Ilonához: mindketten különcök voltak, olyan asszonyok, akik nem illenek a mindennapi normák közé. De úgy ért ki az erdőből, hogy nem látta Ilonát.
A szántókon áthaladva figyelte az érő kalászokat. Jó termés lesz, gondolta. Nem volt jó nyaruk, mert sok eső esett, és hideg is volt. De elmaradt az áradás és azok a gabonanyavalyák is, amelyek tönkretették a termést az elmúlt három évben. Aliena hálát érzett. Sok ezer ember éhezett, és egy újabb rossz tél a zömüknek a végét jelentené.
Megállt, hogy megitassa ökreit egy kis tónál, egy Monksfíeld nevű falu közepén, amely a grófi birtok része volt. A meglehetősen nagy települést a megye legjobb földjei vették körül, és saját papja és kőtemploma volt. De a környező földeknek talán csak a felét vetették be ebben az évben. A megművelt földeken most sárgán hajladozott a búza, a többit felverte a gaz.
Két másik utas is megállt a falu közepén, a tónál, hogy megitassák lovaikat. Aliena óvatosan megnézte őket. Néha hasznos volt összeállni másokkal, kölcsönös védelmet jelentett, de egy nő számára kockázatos is

lehetett. Aliena úgy találta, hogy egy olyan ember, mint az ő kocsisa, készségesen megtesz mindent, amit kér, amikor egyedül vannak, de más férfiak társaságában hajlik az engedetlenségre.
Ám a monksfieldi tónál a két utazó egyike nő volt. Aliena jobban megnézte, és helyesbített: nem nő, hanem kislány. Felismerte. Legutóbb a kingsbridge-i katedrálisban látta ezt a lányt, pünkösd vasárnapján. Elizabeth grófné volt, William Hamleigh felesége.

Nyomorúságosnak és megfélemlítettnek látszott. Egy mogorva fegyveres volt vele, nyilván a testőre. Ez lett volna az én sorsom is, gondolta Aliena. Hála istennek, hogy fellázadtam ellene.
A fegyveres kurtán bólintott a kocsis felé, és tudomást sem vett Alienáról. Aliena úgy döntött, hogy nem kezdeményezi a csatlakozást.
Amíg pihentek, az ég elfeketült, és éles szél kerekedett.
– Nyári zivatar – vetette oda Aliena kocsisa szűkszavúan.
Aliena nyugtalanul pillantott az égre. Nem érdekelte, hogy megázik, de a zivatar lelassítja útját, és a szabad ég alatt találhatják magukat éjszakára. Néhány csepp eső esett. Fedél után kell nézni, gondolta kelletlenül.
A fiatal grófné odaszólt az őrnek:
– Itt maradhatnánk egy kis ideig.
– Nem lehet – válaszolt az nyersen. – Az úr így parancsolta. Alienát felbőszítette, hogy beszélhet így a lánnyal.
– Ne legyél olyan ostoba – mondta. – Az a dolgod, hogy vigyázz az úrnődre.
Az őr meglepetten nézett rá.
– Mi közöd hozzá? – kérdezte gorombán.

– Zivatar lesz, te bolond – Aliena a legarisztokratikusabb hangját használta. – Nem mondhatod egy hölgynek, hogy ilyen időben továbbutazzék. A gazdád megkorbácsol az ostobaságodért.
Aliena Elizabeth grófnéhoz fordult. A lány sóváran nézett rá, szemmel láthatóan tetszett neki, hogy valaki szembeszáll a zsarnokoskodó testőrrel. Komolyan megeredt az eső. Aliena gyorsan határozott.
– Gyere velem – mondta Elizabethnek.
Mielőtt az őr bármit is tehetett volna, kézen fogta a lányt, és elindult vele. Elizabeth grófné szívesen ment, szélesen mosolygott, mint az iskolából elengedett kisgyerek. Alienában élt a gyanú, hogy az őr utánuk jön, és elrángatja a lányt, de ebben a pillanatban éleset villámlott, és a szél viharossá vált. Aliena futásnak eredt, s magával húzta Elizabethet. Átrohantak a temetőn, be egy kis faházba, amely a templom mellett állt.
Az ajtó nyitva volt. Beszaladtak. Aliena úgy gondolta, hogy a pap háza lehet, és igaza volt. Egy barátságtalan küllemű ember állt fel, ahogy beléptek, fekete ujjasban volt, láncon kis keresztet viselt a nyakában. Aliena tudta, hogy a vendégszeretet sok pap számára terhes kötelesség, különösen a mai időkben. Ellenállásra számítva határozottan mondta:
– Társnőmnek és nekem menedékre van szükségünk.
– Isten hozott benneteket – mondta a pap fogcsikorgatva. Kétszobás ház volt, az oldalához istállót építettek az állatok számára. Nem volt túlságosan tiszta, pedig az állatokat kint tartották. Boroshordócska állt az asztalon. Apró termetű kutya ugatta meg őket vadul, amint leültek. Elizabeth megszorította Aliena karját.

– Nagyon köszönöm – mondta. A hála könnyei csillogtak szemében. Ranulf kényszerített volna, hogy továbbmenjünk, sohasem hallgat rám.
– Semmiség – válaszolt Aliena. – Ezek a nagy, erős emberek a szívük mélyén gyávák. – Elnézte Elizabethet, és a rémület érzésével ismerte fel, hogy szegény kislány valamelyest hasonlít hozzá. Épp elég rossz lehet William feleségének leírni, de második választottnak – az bizonyára maga a földi pokol.
– Elizabeth vagyok, Shiring grófnéja – szólt Elizabeth. – Te ki vagy?
– A nevem Aliena. Kingsbridge-ben lakom. – Aliena visszafojtott lélegzettel várta, felismeri-e a nevet Elizabeth, s azonosítja-e hogy Aliena az a nő, aki visszautasította William Hamleigh-t.
De Elizabeth még túl fiatal volt, hogy emlékezzék arra a botrányos esetre, és csak ennyit mondott:
– Milyen szokatlan név.
Csúnya arcú, lompos, kövér, csupasz karú asszony jött be a hátsó szobából, bizalmatlanul nézte őket, s egy kupa bort kínált. A pap asszonya lehet, gondolta Aliena. A pap nyilván a gazdasszonyának nevezi, hiszen egyházi embereknek tilos a házasság, legalábbis elméletben. A papfeleségek állandó bajt okoztak. Arra kényszeríteni a férfit, hogy kergesse el az asszonyát, kegyetlen dolog volt, és rendszerint szégyent hozott az egyházra. És bár az emberek többsége általánosságban azt mondta, hogy a papoknak szűzi életet kell élniök, többnyire elnézőek voltak az egyes esetekben, mert ismerték az illető asszonyt. Így hát az egyház szemet hunyt az ilyen kapcsolatok fölött. Légy hálás, te asszony, legalább az uraddal élhetsz, gondolta Aliena.
A fegyveres és a kocsis lépett be, csuromvizes hajjal.

Ranulf, az őr megállt Elizabeth előtt.
– Nem maradhatunk itt – mondta.
– Rendben – omlott össze Elizabeth, Aliena legnagyobb meglepetésére. Felállt.
– Ülj le – húzta vissza Aliena. Odaállt az őr elé, és megfenyegette. – Ha még egy szót hallok, hívom a falusiakat, hogy mentsék meg Shiring grófnéját! Ők tudják, hogyan viselkedjenek úrnőjükkel, ha te nem is tudod!
Látta, hogy Ranulf mérlegeli a hallottakat. Ha komolyra fordul a dolog, el tud bánni Elizabethtel és Alienával, még a kocsissal és a pappal is, de bajba kerülne, ha a falusiak is bekapcsolódnának.
– Talán a grófné szívesen továbbmenne – szólt végül. Agresszíven nézett Elizabethre.
A lány megfélemlítetten nézett vissza.
– Nos, grófné – szólt Aliena –, Ranulf alázatosan kéri, hogy tudasd vele szándékodat.
Elizabeth ránézett.
– Mondd csak meg neki, mit akarsz – mondta Aliena bátorítóan. – Az a kötelessége, hogy teljesítse a kívánságodat.
Aliena magatartása bátorságot öntött Elizabethbe. Mély lélegzetet vett, és így szólt:
– Itt megpihenünk. Eredj, Ranulf, és nézz a lovak után.
Amaz beleegyezően morgott valamit és kiment. Elizabeth a bámulat kifejezésével nézett utána.
– Most kezd csak igazán pisálni – szólalt meg a kocsis.
A pap a homlokát ráncolta ekkora közönségesség hallatán.
– Biztos vagyok benne, hogy csak a szokásos kis eső lesz – mondta finomkodóan. Aliena nem tudta visszatartani a nevetést, és Elizabeth is csatlakozott

hozzá. Alienának volt egy olyan érzése, hogy a lány nem túl gyakran nevet.
Az eső hangja hangos dobolássá vált. Aliena kinézett a nyitott ajtón. A templom csak néhány yardnyira volt, de az eső már elhomályosította. Ez aztán igazi felhőszakadás lesz.
– Fedél alá vitted a szekeret? – kérdezte Aliena a kocsisát.
– Az állatokkal együtt – bólintott amaz.
– Jó. Nem akarom, hogy a gyapjú elnemezesedjék. Ranulf jött vissza, bőrig ázva.
Éles villámlás hasította ketté az eget, majd hosszan mennydörgőn.
– Nem tesz jót a termésnek – mondta a pap gyászos hangon.
Igaza van, gondolta Aliena. Három hét meleg napsütésre lett volna még szükség.
Újabb villámlás és még hosszabb dörgés következett, és a szél megrázta a faházat. Hideg vízcsepp hullott Aliena fejére, s ahogy felnézett, csurdogáló patakot látott a nádtetőn átszivárogni. Odább vitte a székét, hogy kikerülje. Az eső bevert az ajtón, de senkinek nem akaródzott becsukni: Aliena szívesebben nézte a vihart, és úgy látszott, a többiek is.
Elizabethre pillantott. A lánynak sápadt volt az arca. Aliena fél karjával átölelte. A lány remegett, bár nem volt hideg. Aliena megsimogatta.
– Félek – suttogta Elizabeth.
– Csak egy vihar.
Nagyon sötét lett odakinn. Aliena azt gondolta, hogy már vacsoraidő van, de aztán eszébe jutott, hogy nem is ebédelt: csak délre járt. Felállt, és az ajtóhoz lépett. Az ég vasszürke volt. Sosem látott még nyáron ilyen különös időt. A szél erősen fújt. A villámfény

elszabadult tárgyakat világított meg egy-egy pillanatra, amint elszáguldottak az ajtó előtt: egy takarót, egy kis bokrot, egy fatálat, egy üres hordót.
Visszafordult, s homlokát ráncolva leült. Kezdett aggódni. A ház megint megrázkódott. A középső cövek, amely a tetőgerincet tartotta, megremegett. Ez még a jobban megépített falusi házak közé tartozik, gondolta. Ha ez így inog, akkor a szegényebb házakat már az összedőlés veszélye fenyegeti A papra nézett.
– Ha még rosszabbra fordul, össze kell gyűjtenünk a falusiakat, a templomban menedéket találhatnak – mondta.
– Én ugyan ki nem mozdulok ilyen időben – felelte a pap, kurtán felnevetve.
– De hiszen a te nyájad – nézett rá értetlenül Aliena. – Te vagy a pásztoruk. A pap pimaszul nézett vissza rá.
– A kingsbridge-i püspöknek tartozom felelősséggel, nem neked, és nem leszek sült bolond csak azért, mert te úgy akarod.
– Legalább az ökröket engedd fedél alá – mondta Aliena. Egy ehhez hasonló falu legdrágább tulajdona az eke elé fogható négy pár ökör volt. A jószágok nélkül a parasztok nem tudták megművelni földjüket. Egyetlen paraszt sem engedhette meg magának, hogy nyolc ökre legyen – ez a közösség tulajdona volt. A papnak is meg kellett becsülnie őket, hiszen az ő jóléte is ezen múlott.
– Nincsenek meg az ökreink – mondta a pap.
– Miért? – képedt el Aliena.
– Négyet el kellett adnunk, hogy kifizessük a bérleti díjat, a többit meg levágtuk a húsukért a télen.
Ez megmagyarázza a félig bevetett földeket, gondolta Aliena. Csak a könnyebb talajokat tudták megművelni, lóval vagy emberi erővel szántottak. A történet

felháborította. Nemcsak kegyetlenség, ostobaság is volt Williamtől, hogy rákényszerítené ezeket az embereket az ökrök eladására, hiszen ez azt jelentette, hogy idén is nehézségeik lesznek a bérleti díj kifizetésével, még ha jó is az idő. Legszívesebben torkon ragadta és megfojtotta volna Williamet. Újabb hatalmas szélroham rázta meg a favázas házat. Hirtelen a tető egyik fele mintha megcsúszott volna; aztán néhány inchnyit felemelkedett, elvált az oldalfaltól, és a résen át Aliena meglátta a fekete eget és a cikázó villámokat. Amint a szélroham elcsitult és a tető visszahanyatlott támasztékára, talpra ugrott. A dolog kezdett veszélyessé válni. Felállt, s túlkiabálva az időjárás zaját, odaszólt a papnak:
– Legalább a templomkaput nyisd ki!
A pap kelletlen képet vágott, de engedett. Elővette a kulcsot egy ládából, köpönyeget húzott, kiment, és eltűnt az esőben. Aliena átvette az irányítást.
– Kocsis, vidd be a szekeret és az ökröket a templomba! Ranulf, te vidd a lovakat! Elizabeth, gyere velem!
Felvették a köpenyüket és kimentek. Nehéz volt tartani az egyenes irányt a szél miatt: megfogták egymás kezét, hogy el ne veszítsék egyensúlyukat. Átverekedték magukat a temetőn. Jég kezdett esni, nagy jégdarabok pattantak vissza a sírkövekről. A temető sarkában Aliena megpillantott egy almafát: olyan csupaszon állt, mint télen, az orkán letépte leveleit és termését az ágakról. Nem sok alma lesz a megyében ezen az őszön, gondolta.
Egy perc múlva elérték a templomot és bementek. A hirtelen csöndben úgy érezték, mintha megsüketültek volna. A szél még tombolt, az eső a tetőn dobolt, s szinte percenként dörgött, de távolibbnak tűnt. A

falusiak közül már többen ott voltak csuromvizes köpenyben. Magukkal hozták értékeiket, a csirkéket zsákban, a disznókat megkötözve, a teheneket kötőféken. Sötét volt a templomban, de a villámlás időnként megvilágította a teret. Néhány perccel később a kocsis behajtotta Aliena szekerét, Ranulf pedig a lovakat.
– Vigyük az állatokat a templom nyugati végébe – mondta Aliena a papnak –, az embereket meg a keletibe, mielőtt az egész templom olyan lesz, mint valami istálló.
Úgy látszott, mindenki elfogadja, hogy Aliena az irányító, és a pap csak bólintott. Mindketten elindultak, a pap odament a férfiakhoz, Aliena az asszonyokhoz. Az emberek lassacskán elváltak állataiktól. Az asszonyok a kis szentélybe vitték a gyermekeket, a férfiak pedig a főhajó oszlopaihoz kötötték az állatokat. A lovak meg voltak rémülve, forgatták a szemüket és ágaskodtak. A tehenek egytől egyig lefeküdtek. A falusiak családonként egy kupacba gyűltek, kézről kézre járt az étel és ital. Hosszabb tartózkodásra rendezkedtek be.
A vihar olyan erősen tombolt, hogy Aliena azt hitte, hamar elvonul, ehelyett azonban csak rosszabbodott. Az ablakhoz ment. Az ablakok persze nem üvegből készültek, hanem finom, áttetsző lenvászonból, amely most foszlányokban lógott az ablakkereten. Aliena felhúzódzkodott az ablakpárkányra, hogy kilásson, de csak az esőt látta.
A szél erősödött, tombolva süvöltött a templom falai közt, s Aliena félni kezdett, hátha ez sem biztonságos hely. Feltűnésmentesen körbejárta az épületet. Elég időt töltött János mellett, hogy meg tudja különböztetni a jó kőművesmunkát a rossztól, és megkönnyebbülten

látta, hogy itt jól és gondosan dolgoztak. Sehol sem voltak repedések. Az épületet kőtömbökből építették, nem zúzott kőből, s erősnek látszott, mint egy hegység.
A pap gazdasszonya gyertyát gyújtott, s Aliena csak ekkor vette észre, hogy odakinn leszállt az éj. A gyerekek belefáradtak, hogy fel s alá rohangáljanak a templomhajókban, beburkolóztak köpenyükbe, és aludni próbáltak. A tyúkok a szárnyuk alá dugták a fejüket. Elizabeth és Aliena egymás mellett ültek a földön, a falhoz támaszkodva.
Aliena majd elepedt a kíváncsiságtól, hogy többet tudjon erről a szegény kislányról, aki átvette William feleségének a szerepét, azt a szerepet, amelyet tizenhét esztendővel ezelőtt ő elutasított. Nem tudta visszafogni magát.
– Ismertem Williamet még lánykoromban. Most milyen?
– Gyűlölöm – mondta Elizabeth szenvedélyesen. Aliena mély szánalmat érzett.
– Honnan ismerted? – kérdezte Elizabeth. Aliena ráébredt, hogy most már nincs visszaút.
– Az igazat megvallva úgy volt, hogy a felesége leszek, amikor olyan idős lehettem, mint te vagy.
– Nem lehet! És hogy csináltad, hogy nem lettél az?
– Visszautasítottam, és atyám mellém állt. De borzalmas felfordulás volt... Sok vér is folyt. De hát ez már a múlt.
– Visszautasítottad!? – Elizabeth egészen fellelkesült. – Te olyan bátor vagy. Bárcsak olyan lennék, mint te! – Hirtelen megint elcsüggedt. – Én még a szolgáknak sem tudok nemet mondani.
– Pedig tudnál – mondta Aliena.
– De hogyan? Egyszerűen tudomást sem vesznek

rólam, mert még csak tizennégy éves vagyok.
Aliena alaposan mérlegelte a kérdést, és kimerítően válaszolt:
– Kezdjük azzal, hogy neked kell továbbítanod az urad kívánságait. Reggelente kérdezd meg, mit enne aznap, kit akar fogadni, melyik lován akar kilovagolni, bármit, amit csak ki tudsz gondolni. Aztán menj el a szakácshoz, a várnagyhoz, a lovászhoz, és add át nekik a gróf utasításait. Az urad hálás lesz érte, és haragudni fog azokra, akik nem vesznek rólad tudomást, így az emberek hozzászoknak, hogy azt tegyék, amit mondasz. Aztán figyeld meg, ki segít neked buzgón és ki kelletlenül. Tégy róla, hogy a segítőkész embereknek kedvezz, adjál nekik olyan munkát, amilyet szeretnének, és tégy róla, hogy minden piszkos munkát azok kapjanak, akik nem szívesen segítenek neked. Akkor az emberek majd kezdik megérteni, hogy kifizetődő dolog engedelmeskedni a grófnénak. És sokkal jobban fognak szeretni, mint Williamet, aki nem éppen szeretetre méltó ember. Végezetül a saját jogodon válsz hatalommá. A legtöbb grófné az.
– Ahogy elmondod, könnyűnek látszik – szólt Elizabeth szomorkásan.
– Nem, nem könnyű, de ha türelmes vagy, és nem veszíted el túl könnyen a bátorságod, meg tudod tenni.
Végül csak elszunnyadtak. A szél percenként felüvöltött, és felébresztette Alienát. Ahogy körülnézett a szeszélyes gyertyafénynél, látta, hogy szinte minden felnőtt ugyanezt teszi: egyenesen ül, kicsit elbóbiskol, majd hirtelen felriad.
Éjfél körül lehetett, amikor hirtelen felébredt, és megállapította, hogy ezúttal jó egy órát aludt, vagy még többet. Körülötte majdnem mindenki mélyen

aludt. Megváltoztatta helyzetét, lefeküdt a padozatra, szorosan maga köré gyűrve köpenyét. A vihar nem csitult, de az emberek alvásszükséglete felülkerekedett aggodalmukon. A templom falait verő eső hangja olyan volt, mint a partot ostromló hullámoké, de ahelyett, hogy ébren tartotta volna, most álomba ringatta őt.

Újra felébredt. Csodálkozott, mi is zavarta meg. Figyelt: a csend. A vihar elült. Halványszürke fény szüremlett át az ablakokon. A falusiak mind aludtak.

Aliena felállt. A mozgás megzavarta Elizabethet, s egyből felébredt.

Ugyanarra gondoltak. A templomkapuhoz mentek, kinyitották, és kiléptek.

Az eső elállt, s a szél is már szellővé szelídült. A nap még nem kelt fel, de a hajnali égbolt gyöngyházfényben játszott. Aliena és Elizabeth körülnézett a tiszta, nedves fényben.

A falu eltűnt.

A templomon kívül egyetlen épület sem maradt meg. A vihar mindent a földdel egyenlővé tett. Néhány súlyos gerenda elakadt a templom oldalában, máskülönben csak a tűzhelyek kövei jelezték a sártenger fölött, hol álltak azelőtt a házak. Az egykori falu szélén öt vagy hat nagyobb fa magasodott, tölgyek és gesztenyék, bár mindegyiküket megtépázta a vihar. Fiatal fák egyáltalán nem maradtak.

Aliena és Elizabeth végigment az egykori utcán – a pusztulás teljessége a szavukat szegte. A föld tele volt fadarabokkal és halott madarakkal. Elérkeztek az első búzatáblához. Olyan volt, mintha egy hatalmas csordát rekesztettek volna be egész éjszakára. Az érő búzakalászok elfeküdtek, letörtek, gyökerestül kimosta és elhordta őket a víz. A föld habzó, vizenyős

sártengerré dagadt.
Aliena elszörnyedt.
– Uramisten! – mormolta. – Mit fognak enni az emberek?
Átvágtak a földeken. A pusztítás mindenütt ugyanolyan volt. Megmásztak egy kis dombot, és a tetejéről körbepillantottak a vidéken. Bármerre néztek, tönkrement vetést, döglött birkákat, elárasztott legelőket és a földdel egyenlővé lett házakat láttak. A pusztulás lélegzetelállító volt, és a tragédia ijesztő előérzetével töltötte el Alienát. Úgy látszik, gondolta, hogy Isten keze lesújtott Angliára, és megsemmisített mindent, amit emberkéz alkotott, a templomokat kivéve.
A pusztítás Elizabethet is megdöbbentette.
– Iszonyú! – mondta. – Nem tudom elhinni! Semmi sem maradt!
– Semmi – visszhangozta Aliena, és komoran bólintott.
– Nem lesz aratás idén.
– Mit fognak csinálni az emberek?
– Nem tudom. – A részvét és a félelem vegyes érzésével tette hozzá: Átkozottul nehéz telünk lesz.
Négy héttel a nagy vihar után egy reggel Márta pénzt kért Jánostól. János meglepődött. Már most is heti hat pennyt adott a háztartásra, és tudta, hogy Aliena is ugyanannyit ad. Ebből kellett jóllakatni négy felnőttet és két gyereket, s ellátni a két házat tűzifával és gyékénnyel; de sok nagy család élt Kingsbridge-ben, akiknek csak heti hat pennyjük volt mindenre, élelemre, ruházkodásra és lakbérre is. Megkérdezte, miért van szükség több pénzre.
Márta zavartnak látszott.
– Mindennek felment az ára. A pék egy pennyt kér egy négyfontos kenyérért, és...

– Egy pennyt? Egy négyfontos kenyérért? – János magánkívül volt dühében. – Csinálunk egy kemencét, és megsütjük magunk!
– Hát, néha sütök kenyeret.
– Igaz. – Eszébe jutott, hogy az elmúlt héten kétszer vagy háromszor is házi sütésű kenyeret ettek.
– De a liszt ára is felment, úgyhogy nem nyernénk sokat – mondta Márta. Vehetnénk búzát, és megőröljük magunk.
– Nem szabad. Csak a kolostor malmát használhatjuk. Egyébként pedig a búza is drága.
– Persze. – János észrevette, milyen bután viselkedik. A kenyér drága, mert a liszt drága, a liszt drága, mert a búza drága, és a búza drága, mert a vihar elverte a termést, és nem lehet kitörni a körből. Látta, hogy Mártát megzavarta a beszélgetés. Mindig nagyon nyugtalan volt, ha azt hitte, Jánosnak nem tetszik valami. Rámosolygott, hogy mutassa, minden rendben van, és megveregette a vállát.
– Nem a te hibád – mondta.
– Mérgesnek látszol.
– Nem rád haragszom. – Bűnösnek érezte magát. Márta inkább tőből levágatná a kezét, mintsem hogy őt becsapja, ezt tudta. Nem értette, valójában miért ragaszkodik hozzá annyira. Ha szerelmes lett volna belé, biztosan már rég torkig lett volna vele, hiszen az egész világ tudja, hogy élete nagy szerelme Aliena. Egyszer gondolkodott is rajta: elküldi, hogy kizökkentse a megszokott kerékvágásból, így talán rálelne egy megfelelő emberre. De szíve mélyén tudta, hogy nem sikerülne, és csak kétségbeejtően boldogtalanná tenné a lányt, így hát békén hagyta.
Benyúlt az ujjasába az erszényéért, és kivett három ezüstpennyt.

– Legyen ezentúl tizenkét penny egy hétre, és meglátod, kijössz-e ennyiből – mondta. Ez soknak látszott. A bére mindössze huszonnégy penny volt egy hétre, bár természetben is kapott egy s mást: gyertyát, ruhát és csizmát.
Kiitta, ami még a söröskorsó alján volt, és kiment. A kora őszi időhöz képest szokatlanul hideg volt. Az időjárás még mindig furcsán viselkedett. János fürgén végigment az utcán, és belépett a kolostor területére. Még fel sem kelt a nap, és csak néhány mesterember volt ott. Végigment a főhajón, az alapozást mustrálta. Már majdnem elkészült, ami nagy szerencse, mert a habarcsot igénylő munkákat alighanem korán be kell fejezni az idén a hideg miatt.
Felnézett az új kereszthajókra. A repedések elrontották a műve felett érzett örömöt. A nagy vihar utáni napon újra megjelentek. Rettenetesen csalódott volt. Rendkívüli vihar volt, persze, de ő a templomot úgy tervezte, hogy száz ilyen vihart is kibírjon. Tanácstalanul ingatta a fejét, s a csigalépcsőn felmászott a karzatra. Szeretett volna valaki olyannal beszélgetni, aki már épített hasonló templomot, de Angliában, sőt még Franciaországban sem ment még el senki ekkora magasságig.
Hirtelen elhatározással nem tért be a rajzolósarokba, hanem továbbment a csigalépcsőn a tetőre. Az ólomlemezeket már mind lefektették, és látta, hogy a tetőtorony alatt, amely elzárta az esővíz útját, most készséges csatorna ereszti át a vizet. Nagy volt a szél a tetőn, s igyekezett megkapaszkodni valamiben, valahányszor kiment a szélére: nem ő lett volna az első kőműves, akit egy szélroham lesodor a tetőről, s halálra zúzza magát. A szél mindig erősebbnek érződött itt fenn, mint odalenn.

Némán állt, az ürességbe bámult. A szél aránytalanul megerősödik, ahogy az ember feljebb hág. Ez volt a válasz a rejtélyre. Nem a boltozat súlya okozta a repedést, hanem a magassága. Elég erősre építette a templomot, hogy elbírja azt a súlyt, ebben biztos volt, de a széllel nem számolt. A szél szünet nélkül löködte ezeket a magasba tornyosuló falakat, s éppen magasságuk miatt ereje elég volt ahhoz, hogy megrepedjenek. Ahogy a tetőn állt, és érezte a szél erősségét, el tudta képzelni, milyen hatással lehet az alatta emelkedő feszesen kiegyensúlyozott szerkezetre. Olyan jól ismerte az épületet, hogy szinte érezte a feszítőerőt, mintha a falak teste részei lennének. A szél oldalvást érte a templomot, aminthogy őt is; és mivel a templom nem tudott elhajolni, megrepedt.
Teljesen biztos volt benne, hogy megtalálta a magyarázatot, de mihez kezdjen vele? Meg kell erősíteni az oldalkarzatot, hogy ellen tudjon állni a szélnek. De hogyan? Ha masszív támpillléreket épít a falak mellé, ezzel tönkreteszi a könnyűségnek és kecsességnek azt a megdöbbentő hatását, amelyet oly sikeresen megvalósított.
De ha ez kell ahhoz, hogy az épület mindent kibírjon, meg kell tennie.
Újra lement a lépcsőn. Végre megértette a problémát, de nem lett vidámabb, mert úgy látszott, hogy a megoldás tönkreteszi az álmait. Talán túlságosan gőgös voltam, gondolta. Miért képzeltem, hogy jobban tudom mindenki másnál? Miből gondoltam, hogy különb vagyok? Pontosan le kellett volna másolnom valamelyik mester tervét, és meg kellett volna elégednem ennyivel.
Fülöp a rajzolósarokban várta. A perjel zavartan

ráncolta a szemöldökét, s tonzúrája körül a szürkés hajkoszorú rendetlenül repkedett. Úgy nézett ki, mint aki egész éjjel nem aludt.
– Vissza kell fognunk a költségeket – mondta minden bevezető nélkül. Nincs annyi pénzünk, hogy ebben az iramban folytassuk az építkezést.
János már régen félt ettől. Az orkán letarolta a termést Dél-Anglia java részén: ez nyilván hatással van a kolostor pénzügyeire is. Mindig nyugtalan lett, amikor leépítésről beszéltek. Szíve mélyén attól félt, hogy ha az építkezés nagyon lelassul, esetleg meg sem éri, hogy a katedrális elkészüljön. De nem mutatta ki félelmét.
– Jön a tél – mondta könnyedén. – Ilyenkor amúgy is lelassul a munka. És idén hamar itt lesz a tél.
– Nem elég hamar – mondta keserűen Fülöp perjel. – A felére akarom csökkenteni a kiadásokat, méghozzá azonnal.
– A felére? – Ez képtelenségnek hangzott.
– A téli leépítés a mai nappal megkezdődik.
Ez rosszabb volt, mint amit János várt. A nyári munkások általában december elején távoztak. A téli hónapokat úgy töltötték, hogy faházakat építettek, ekéket és szekereket készítettek vagy a családjuk számára, vagy pénzért. Idén a család nem lesz túl boldog, ha viszontlátja őket.
– Tisztában vagy vele, atyám, hogy olyan otthonokba küldöd őket, ahol az emberek amúgy is az éhhalállal küszködnek?
Fülöp mérgesen nézett vissza rá.
– Persze hogy tisztában vagy vele – mondta János. – Sajnálom, hogy ilyet kérdeztem.
– Ha nem teszem meg most – szólt Fülöp erélyesen –, akkor egy szombaton, tél közepén mindenki itt fog

sorakozni a béréért, és megmutathatom nekik az üres ládát.
– Erre nincs mit mondani – rántotta meg a vállát tehetetlenül János.
– Ez még nem minden – intette Fülöp. – Mától kezdve senkit nem veszünk fel, még azok pótlására sem, akik elmennek.
– Hónapok óta nem vettünk fel senkit.
– Felvetted Alfrédot.
– Az más volt – jött zavarba János. – Szóval, nincs felvétel.
– És nincs átsorolás.
János bólintott. Egy-egy inas vagy munkás időnként kérte, sorolják át a kőművesek vagy a kőfaragók közé. Ha a többi mesterember úgy ítélte, hogy képességei megfelelőek, a kérést teljesítették, és a kolostornak ilyenkor magasabb bért kellett fizetnie.
– Az átsorolás a kőművescsapat előjoga – mondta.
– Nem akarom én ezt megváltoztatni – szólt Fülöp. – Csak arra kérem a kőműveseket, hogy halasszák el az átsorolásokat, amíg az éhínség véget ér.
– Megmondom nekik – mondta János diplomatikusan. Volt egy olyan érzése, hogy ebből még baj lesz.
– Mától kezdve nem fogunk dolgozni a búcsúnapokon – folytatta eltökélten Fülöp.
Túl sok ilyen nap volt. Elvben ünnepeknek számítottak, de hogy a munkásoknak fizetnek-e az ünnepekre, az megállapodás kérdése volt. Kingsbridge-ben az volt a szabály, hogy ha kettő vagy több búcsú esett egy hétre, az első fizetett ünnep volt, a másodikon pedig az emberek választhattak, hogy dolgoznak, vagy fizetetlen szabadnapjuk legyen. A többség úgy döntött, hogy a másodikon inkább dolgozik. Mostantól azonban nem lehet szabadon választani. A második búcsú

kötelezően fizetetlen ünnep lesz.
Jánost kellemetlenül érintette a tudat, hogy neki kell ezeket a változásokat a csapat elé terjesztenie.
– Sokkal simábban menne a dolog, ha úgy vihetnem eléjük a dolgot, mint vitaalapot, nem pedig olyasmit, ami már bevégeztetett.
– Akkor úgy gondolnák – rázta meg a fejét Fülöp –, hogy szabadon lehet tárgyalni róla, és egyes pontok enyhíthetők. Azt javasolnák, hogy a búcsúnapok felén dolgozzunk, és korlátozott mértékben folytassuk az átsorolásokat is. Természetesen igaza volt.
– De hát nem ésszerű ez? – kérdezte János.
– Persze hogy ésszerű – válaszolta Fülöp ingerülten. – Csak éppen nincs lehetőség a módosítására. Már most aggódom, hogy ezek az intézkedések sem lesznek elegendők. Nem tehetek semmi engedményt.
– Rendben – mondta János. Fülöp most nem volt olyan hangulatban, hogy kompromisszumot kössön. Óvatosan megkérdezte: – Van még valami?
– Igen. Le kell állítani az anyagvásárlást. Használjuk el a kő-, vas- és gerendakészletet.
– De hiszen a gerendát ingyen kapjuk! – tiltakozott János.
– De fizetnünk kell a fuvarért.
– Igaz. Rendben. – János az ablakhoz lépett, és egy pillantást vetett a kolostor területén tornyosuló kő- és farakásokra. Ránézésre pontosan tudta, mennyi tartalékuk van. – Ez nem gond – mondta egy perc elteltével. A csökkentett munkaerővel elég az anyag ahhoz, hogy kitartson jövő nyárig.
– Nincs rá semmi biztosíték – sóhajtotta fáradtan Fülöp –, hogy jövőre fel tudunk venni nyári munkásokat. A gyapjú árától függ. Jól tennéd, ha figyelmeztetnéd őket.

– Ennyire rosszul állunk?
– Rosszabbul, mint ahogy valaha is gondoltam – mondta Fülöp. – Amire ennek az országnak szüksége van, az három év jó termés. És egy új király.
– Ámen – mondta rá János.
Fülöp visszament a házába. János egész délelőtt azon gondolkodott, mihez kezdjen a változásokkal. A főhajó megépítésének, két módja van: lehet oszlopközről oszlopközre haladni, a négyezeti kereszteződésből elindulva nyugat felé, avagy rétegről rétegre, azaz előbb lerakni az egész főhajó alapjait, és aztán fölfele. A második mód a gyorsabb, de több kőművest igényel. Eredetileg ezt a módszert akarta. De most újragondolta a dolgot. Ha oszlopközről oszlopközre halad, ez jobban megfelel a csökkentett létszámnak. Van még egy előnye: ha figyelembe véve a széllel szembeni ellenállást, bármit módosítani kíván a terven, azt jobban ki lehet próbálni egy vagy két oszlopközön, mint az egész épületen.
Eltöprengett a pénzhiány okozta válság hosszú távú hatásain is. A munka egyre jobban lelassulhat az évek múlásával. Borúsan elképzelte magát öregen, őszen és gyengén, anélkül, hogy elérte volna élete célját, s végezetül elképzelte, hogy majd eltemetik a kolostor temetőjében, a még mindig befejezetlen katedrális árnyékában.
Amikor megszólalt a delet jelző harang, a kőművesek csapatához ment. Az emberek leültek sörükhöz és sajtjukhoz, és János most először vette észre, hogy sokuknak nincs kenyere. Megkérte a kőműveseket, akik általában hazamentek ebédelni, hogy maradjanak egy kicsit.
– A kolostor szűkében van a pénznek – kezdte.
– Olyan kolostort még nem láttam, ahol előbb vagy

utóbb ne így lett volna – mondta valaki.
János rápillantott. Kétorrú Eduárdnak hívták az embert, mert majdhogynem akkora bibircsók éktelenkedett az arcán, mint az orra. Jó kőfaragónak ismerték, éles szeme volt a pontos görbékhez, és János mindig rábízta a kötegpilléreket.
– El kell ismernetek, hogy ez a hely az átlagosnál jobban bánt a pénzzel mondta – De Fülöp perjel sem tudja elhárítani a viharokat és a rossz termést, és most csökkentenie kell a kiadásokat. Elmondom nektek még ebéd előtt. Először is nem veszünk több követ és gerendát.
Más csapatokhoz tartozó mesteremberek is közelebb húzódtak, hogy jobban hallják. Az egyik idősebb ács, Péter így szólt:
– A meglévő fa nem húzza ki télig.
– De kihúzza – felelte János. – Lassabban fogunk építkezni, mert kevesebb lesz a mester. A téli létszámcsökkentés a mai nappal megkezdődik.
Abban a pillanatban érezte, hogy rosszul fogott a dologhoz. Minden oldalról tiltakozó hangok hallatszottak, egyszerre több emberbeszélt. Kíméletesebben kellett volna közölnöm velük, gondolta. De nem volt tapasztalata az ilyesmiben. Hét éve volt mester, de ebben az időben egyszer sem volt pénzügyi válság.
A hangzavarból kihallatszó hang a párizsi Pierre-é volt, egy Saint-Denisből érkezett kőművesé. Hat éve élt Kingsbridge-ben, de az angolsága még nem volt tökéletes, s a harag még erősebbé tette akcentusát, ám nem hagyta magát elbátortalanítani.
– Nem lehet keddi napon elküldeni az embereket! – mondta.
– Igaza van – szólt Jakab, a kovács. – Legalább a hét

végéig meg kell tartani őket.
– Emlékszem – avatkozott be Alfréd, János mostohafivére –, amikor az apám házat épített a shiringi grófnak, és egyszer csak jött William Hamleigh, és elbocsátotta az egész bandát. Az apám azt mondta neki, hogy ki kell adnia mindenkinek az egyheti bérét, és addig fogta a lova fejét, amíg oda nem adta neki a pénzt.
Köszönöm, Alfréd, gondolta János. De konokul folytatta:
– Akár hallhatjátok a többit is. Mostantól kezdve nem dolgozunk a búcsúnapokon, és nem lesz átsorolás.
Ez még jobban feldühítette őket. Elfogadhatatlan – mondta valaki, és többen is megismételték: – elfogadhatatlan.
– Mit beszéltek itt összevissza? – János bőszítőnek találta az egészet, a kolostornak nincs pénze, nem fogtok bért kapni. Mi értelme kórusban üvöltözni, hogy elfogadhatatlan, elfogadhatatlan, mint egy csapat kisdiák a latinórán?
Kétorrú Eduárd szólt újra.
– Nem vagyunk kisdiákok, kőművescsapat vagyunk. A csapat előjoga az átsorolás, és ezt senki nem veheti el tőle.
– És ha nincs pénz a nagyobb bérre? – heveskedett János.
– Nem hiszem – szólt közbe egy fiatalabb kőműves.
Bristoli Dan volt, egy nyári munkás. Nem volt ügyes kőfaragó, de pontosan és gyorsan rakta a köveket.
– Hogyan mondhatod, hogy nem hiszed? – kérdezte tőle János. – Mit tudsz te a kolostor pénzügyeiről?
– Tudom, amit látok – felelte Dan. – Éheznek a szerzetesek? Nem. Vannak gyertyák a templomban? Vannak. Van bor a pincében? Van. Mezítláb jár a

perjel? Nem. Van ott pénz. Csak nekünk nem akar adni belőle.
Többen is hangosan helyeseltek. Valójában legalább egy ponton, a bor kérdésében hibás volt az okfejtés, de most már senki nem hinne Jánosnak már a kolostor képviselőjének tartották. Ez nem volt tisztességes: nem felelhetett Fülöp döntéséért, így folytatta:
– Nézzétek, én csak azt mondom el nektek, amit a perjel mondott nekem. Nem szavatolom, hogy igaz. De ha azt mondja nekünk, hogy nincs pénz, és mi nem hisszük el, mit tehetünk?
– Mindannyian abbahagyhatjuk a munkát – így Dan. – Most rögtön.
– Helyes – szólt egy másik hang.
János valóságos pánikot érzett, hogy az események kezdenek kicsúszni az ellenőrzése alól.
– Várjatok egy kicsit. – Kétségbeesetten kutatott valami után, ami lehűlhetné az indulatokat. – Most folytassuk a munkát, én meg délután megpróbálom meggyőzni Fülöp perjelt, hogy mérsékelje az elképzeléseit.
– Nem hiszem, hogy dolgozni fogunk – mondta Dan.
János nem hitte volna, hogy ilyesmi megtörténhetik. Sok mindent elképzelt, ami álmai templomának a felépítését fenyegetheti, de az soha eszébe sem jutott volna, hogy a mesterek szabotálhatják a munkát.
– Miért ne dolgoznánk? – kérdezte értetlenül. – Mi ennek az értelme? Ahogy a dolgok állnak, minden második ember még abban sem lehet biztos, hogy a hét hátralevő részére megkapja a bérét.
– Ami ellene van minden szokásnak és gyakorlatnak – mondta Párizsi Pierre. A szokás és gyakorlat szavakat gyakorta használták a bíróság előtt.
– Legalább addig dolgozzatok, amíg megpróbálom

meggyőzni Fülöp perjelt – kérte János elkeseredetten.
– Ha dolgozunk – kérdezte Kétorrú Eduárd –, szavatolod-e, hogy mindannyian megkapjuk a bérünket az egész hétre?
János tudta, hogy semmit nem tud szavatolni, amikor Fülöp ilyen hangulatban van. Átfutott az agyán, hogy mindenképpen igent mond, és kifizeti a pénzt ő maga, de gyorsan rájött, hogy összes megtakarított pénze is kevés lenne az emberek egyheti bérére.
– Minden tőlem telhetőt megteszek, hogy meggyőzzem, és azt hiszem, sikerülni fog – mondta.
– Ez nekem nem elég – mondta Dan.
– Nekem sem – így Pierre.
– Ha nincs biztosíték, nincs munka – szólt megint Dan.
János rémületére ezzel mindenki egyetértett.
Látta, hogy ha tovább ellenkezik, elveszíti maradék tekintélyét is.
– A csapatnak egy emberként kell cselekednie – mondta, idézve a sokszor használt formulát. – Mindannyian a munkabeszüntetés mellett vagyunk?
Helyeslő kórus válaszolt.
– Úgy legyen – szólt János komoran. – Megmondom a perjelnek.

Waleran püspök Shiringbe lovagolt kísérőinek egész seregével. William gróf a piactéren, a templom előcsarnokában várta. Meglepetésében a homlokát ráncolta: magánbeszélgetésre készült, nem egy egész udvartartás fogadására. Mit forgat már megint a fejében az a csavaros agyú püspök?
Gesztenyeszín paripán egy idegen érkezett Walerannal. Magas, nyúlánk ember volt, vastag, fekete szemöldök és erős, hajlott orr tette jellegzetessé az arcát. Gőgös arckifejezése állandó vonásnak látszott.

Waleran mellett lovagolt, mintha egyenrangúak lennének, de nem viselt püspöki öltözéket.
Amikor leszálltak a lóról, Waleran bemutatta az idegent.
– William gróf, ez itt Warehami Péter, főesperes a canterburyi érsek szolgálatában.
Semmi magyarázat, hogy mit csinál itt Péter, gondolta William. Waleran egészen biztosan készül valamire.
– A püspök úr beszámolt nekem róla, Hogy milyen nagylelkű vagy anyaszentegyházunk iránt, William uram – hajolt meg a főesperes.
Mielőtt William megszólalhatott volna, Waleran az egyházközségi templomra mutatott:
– Ezt az épületet majd lebontjuk, hogy legyen hely az új templomnak, főesperes úr.
– Van már szerződtetett építőmesteretek? – kérdezte Péter.
William nem értette, miért érdekel egy canterburyi főesperest annyira egy shiringi plébániatemplom. De talán csak udvarias akart lenni.
– Nem, még nem találtam építőmestert – mondta Waleran. – Sok kőműves keres munkát, de nem találtam senkit Párizsból. Úgy látszik, az egész világ olyan templomokat akar építtetni, mint a saint-denis-i, és nagy a kereslet az olyan kőművesek iránt, akik ismerik azt a stílust.
– Ez pedig fontos lehet – mondta Péter.
– Van itt egy mester, aki talán segíthet nekünk. Majd később találkozhatunk vele.
William megint megzavarodott. Miért gondolja Péter, hogy olyan fontos Saint-Denis stílusában építem?
– Persze az új templom sokkal nagyobb lesz – folytatta Waleran. – Jóval beljebb fog érni itt a téren.
Williamnek nem tetszett Waleran birtokosi viselkedése.

Most már közbeszólt:
– Nem engedhetem meg, hogy a templom elfoglalja a piactér egy részét.
– Miért nem? – kérdezte Waleran, és olyan ingerültnek látszott, mintha William engedély nélkül szólalt volna meg.
– A piactér minden talpalatnyi földje pénzt hoz vásárnapokon. Waleran úgy nézett rá, mint aki vitatkozni készül, de Péter mosolyogva közbe vetette:
– Nem szabad elzárnunk az ezüstkutat.
– Így van – mondta William, ő fog fizetni ezért a templomért. Szerencsére a negyedik rossz év sem befolyásolta a jövedelmét. A kisebb földművesek természetben fizették a bért, és sokuk odaadta Williamnek a zsák gabonát vagy a pár libát, még ha ő maga korpalevesen élt is. Ráadásul az a zsák gabona tízszer annyit ért, mint öt évvel ezelőtt, és a magasabb ár jócskán kárpótolta a bérlőkért, akik fizetésképtelenekké váltak, s a jobbágyokért, akik éhen pusztultak. Még mindig megvoltak a tartalékai, hogy fedezze az új épület költségeit.
A templom háta mögé kerültek. Olyan házak álltak itt, amelyek nem hoztak sok jövedelmet.
– Ezen a végén építhetnénk tovább, ezeket a házakat meg lebontjuk – mondta William.
– De a többségük egyházi épület – ellenkezett Waleran.
– Majd találunk más házakat a papoknak.
Waleran elégedetlennek látszott, de nem szólt többet erről a kérdésről.
A templom északi oldalán harminc év körüli, széles vállú férfi hajolt meg feléjük. Öltözékéből William mesterembernek ítélte. Balduin esperes, a püspök közeli munkatársa szólalt meg:

– Ez az az ember, akiről beszéltem, püspök uram. A neve Alfréd, Kingsbridge-ből jött.
Első pillantásra a férfi nem volt túl megnyerő: némiképp ökörre emlékeztetett, nagy volt, erős és buta képű. De ha közelebbről megnézte az ember, ravasz kifejezést látott az arcán, inkább rókára vagy alattomos kutyára hasonlított.
– Alfréd Tamás mesternek, Kingsbridge első építészének a fia. Egy ideig maga is mester volt, de aztán a mostohafivére kitúrta mindenéből.
Tamás mester fia. Ez az ember vette feleségül Alienát, jutott eszébe Williamnek. De sohasem hálta el a házasságot. William érdeklődéssel nézte. Nem gondolta volna, hogy ez az ember impotens. Egészségesnek és normálisnak látszott. De Aliena különös hatással lehet a férfiakra.
– Dolgoztál Párizsban? – kérdezte Péter főesperes. – Megtanultad a saint-denis-i stílust?
– Nem...
– De nekünk olyan templom kell, amely az új stílusban épül.
– Jelenleg Kingsbridge-ben dolgozom, ahol a fivérem az első mester. Ő Párizsból hozta az új stílust, és megtanultam tőle.
William nem értette, hogyan tudta Waleran püspök elcsábítani Alfrédot anélkül, hogy gyanút keltett volna, de aztán eszébe jutott, hogy Remigius, a kingsbridge-i alperjel Waleran bábja volt. Biztosan Remigius tette meg az első lépést.
De más is eszébe jutott Kingsbridge-ről.
– A te tetőd összedőlt – fordult Alfrédhoz.
– Nem az én hibám volt – felelte Alfréd. – Fülöp perjel ragaszkodott a terv megváltoztatásához.
– Ismerem Fülöpöt – szólt Péter epés hangon. –

Konok, kiállhatatlan ember.
– Honnan ismered? – kérdezte William.
– Sok évvel ezelőtt szerzetes voltam az erdei Szent János-kolostorban, amikor Fülöp állt a kolostor élén – mondta Péter keserűen. – Bíráltam a laza házirendet, erre megtett alamizsnás barátnak, hogy ne legyek az útjában. A sértés még eleven tűzként égette, ez világosan látszott. Nem vitás, ez is része volt Waleran tervének.
– Akárhogy is – mondta William –, nem hiszem, hogy olyan mestert akarok felfogadni, akinek az épülete összedőlt, bármi legyen is a magyarázat.
– Én vagyok az egyetlen építőmester Angliában – mondta Alfréd –, aki dolgozott már új stílusú templomon, persze Jánoson kívül.
– Engem nem érdekel Saint-Denis – szólt William. – Azt hiszem, szegény anyám lelki üdvösségét éppoly jól szolgálja egy hagyományos stílusú templom is.
Waleran püspök és Péter főesperes összenéztek. Kis idő múlva Waleran lehalkította a hangját, és ezt mondta Williamnek:
– Egy napon majd ez a templom lehet a shiringi katedrális.
Minden megvilágosodott William előtt. Sok évvel ezelőtt Waleran azt tervezte, hogy Kingsbridge-ből Shiringbe tételi át az egyházmegye székhelyét, de Fülöp perjel túljárt az eszén. Waleran újra előszedte a tervet. De most úgy látszott, agyafúrtabban fog a dologhoz. Akkor egyszerűen megkérte a canterburyi érseket, hogy teljesítse kívánságát. Ezúttal viszont belekezd egy új templom építésébe, amely elég nagy és pompázatos lesz katedrálisnak is, ugyanakkor szövetségeseket keres az érsek környezetében, mint amilyen Péter, s csak ezután nyújtja be kérését. Ez

mind nagyon szép volt, de William csak édesanyja emlékére akart templomot emelni, hogy megkönnyítse a lelke útját az örök tűz birodalmában; s berzenkedett az ellen, hogy Waleran megpróbálta a maga céljaira kisajátítani a tervet. Másfelől óriási fellendülést jelentene Shiring számára, ha itt lenne a katedrális, és ezen William is sokat nyerne.
– Van itt még valami – mondta Alfréd.
– Éspedig? – kérdezte Waleran.
William elnézte a két embert. Alfréd nagyobb volt, erősebb és fiatalabb, mint Waleran, s ahogy ott állt, hátratett kezekkel, egyetlen mozdulattal leteríthette volna a papot Mégis, kettejük közül ő játszotta az alárendelt szerepét. Néhány éve még William dühöngött volna, ha látja, amint egy fontoskodó, fehér képű pap uralkodik egy erős férfi felett, de most már nem akadt fenn az ilyesmin: ilyen volt a világ.
– Magammal tudom hozni az egész kingsbridge-i csapatot – mondta Alfréd visszafojtott hangon.
Mindhárom hallgatója egyből felfigyelt.
– Mondd ezt még egyszer! – szólt Waleran.
– Ha felfogadnak uraságtok első mesternek, magammal hozom a mesterembereket Kingsbridge-ből.
– Honnan tudjuk, hogy igazat beszélsz? – kérdezte bizalmatlanul Waleran.
– Nem kértem, hogy higgyetek nekem – mondta Alfréd. – Bízzatok meg feltételesen. Ha nem teszem meg, amit ígértem, fizetés nélkül elmegyek.
A három ember különböző okokból gyűlölte Fülöp perjelt, és mindegyiküket azonnal megragadta a lehetőség, hogy ekkorát üssenek rajta.
– Néhány ottani kőműves Saint-Denis-ben is dolgozott – tette hozzá Alfréd.

– De hogyan tudod magaddal hozni őket? – kérdezte Waleran.
– Nem mindegy? Mondjuk, jobban kedvelnek, mint Jánost.
William tudta, hogy Alfréd hazudik, és alighanem Waleran is ugyanezt gondolta, mert felszegte a fejét, és alaposan végigmérte Alfrédot. De úgy látszott, Alfréd az előbb igazat mondott. Bármi legyen is az igazi ok, bizonyosnak látszott benne, hogy magával tudja hozni a kingsbridge-i mestereket.
– Ha mindenki követ téged – szólt William –, akkor egészen leáll a munka Kingsbridge-ben.
– Le bizony – felelte Alfréd. William Waleranra és Péterre nézett.
– Erről még beszélnünk kell. Talán velünk ebédelhetne. Waleran beleegyezően bólintott, és Alfrédhoz fordult:
– Kövess bennünket a házamba. Ott van a piactér másik oldalán.
– Tudom – mondta Alfréd. – Én építettem.

Fülöp perjel két napig nem volt hajlandó a munkabeszüntetésről beszélni. Szavát szegte a harag, s valahányszor megpillantotta Jánost, sarkon fordult, és elment az ellenkező irányba.
A második napon két szekérrakomány liszt érkezett a kolostor egyik távol eső malmából. A szekereket fegyveresek kísérték: manapság a liszt olyan értékes volt, mint az arany. Jonatán testvér vette át a rakományt, ő volt a helyettese az öreg celláriusnak, Fehérhajú Cutbertusnak. János nézte, hogyan számolja át Jonatán a zsákokat. Volt valami furcsán ismerős Jonatán arcában, mintha emlékeztetne valakire, akit János jól ismert. Jonatán magas volt és

nyurga, a haja világosbarna – egyáltalán nem hasonlított Fülöpre, aki alacsony volt, gyenge testalkatú és fekete; de a külsőtől eltekintve mindenben hasonlított arra az emberre, aki felnevelte. A fiú figyelmes volt, nemes gondolkodású, határozott és törekvő. Az emberek szerették, bár meglehetősen szigorú erkölcsi elveket vallott – s hasonlóképpen éreztek Fülöp iránt is.
Amíg Fülöp nem hajlandó szóba állni vele, talán az lesz a legjobb, ha Jonatánnal vált egy-két szót.
János várt, amíg Jonatán kifizette a fegyvereseket és a fuvarosokat. Nyugodt biztonság áradt belőle, és amikor a fuvarosok többet kértek, mint amennyi a járandóságuk volt, ahogy mindig is megpróbálták, nyugodtan, de határozottan utasította el őket. János arra gondolt, hogy a kolostori nevelés jó iskola a vezető szerepre.
Vezető szerep. János ez irányú fogyatékosságai meglehetősen élesen napvilágra kerültek. Hagyta, hogy a probléma válsággá fajuljon, s csak azért, mert ügyetlenül bánt az emberekkel. Ahányszor csak eszébe jutott az a gyűlés, átkozta magát alkalmatlanságáért. Szent elhatározása volt, hogy megtalálja a módját a dolgok rendezésének.
Ahogy a fuvarosok morogva elmentek, János könnyedén közelebb ment, és így szólt Jonatánhoz:
– Fülöp szörnyen mérges a munkabeszüntetés miatt.
Egy pillanatra úgy tetszett, hogy Jonatán valami kellemetlent akar mondani – nyilván ő maga is nagyon mérges volt –, végül azonban megenyhült az arca, és csak ennyit mondott:
– Mérgesnek látszik, de valójában sértve érzi magát.
– Személyes sérelemnek tekinti – bólintott János.
– Igen. Úgy érzi, hogy a mesteremberek ellene

fordultak a szükség órájában.
– Azt hiszem, így is történt – mondta János. – De Fülöp nagy hibát követett el, amikor megpróbált hatalmi szóval változtatni a munka gyakorlatán.
– Mi mást tehetett volna? – vágott vissza Jonatán.
– Először velük kellett volna megbeszélnie a válságot. Ők maguk javasolhattak volna takarékossági lépéseket. De nem vethetek semmit Fülöp szemére, mert magam is ugyanazt a hibát követtem el.
– Hogyhogy? – Jonatán kíváncsisága felébredt.
– Ugyanolyan durván és tapintatlanul ismertettem velük a csökkentés menetrendjét, mint Fülöp énvelem.
Délután felkereste otthonukban a mestereket és megmondta nekik, hogy másnap reggel gyűlés lesz. Azokat, akik nem voltak otthon – a nőtleneket és a nyári munkásokat –, a kocsmában találta meg. De józanok voltak, mert a sör ára is felment minden mással együtt, és senki sem engedhette meg magának, hogy lerészegedjék. Egyetlenegy mestert nem tudott megtalálni, Alfrédot, akit néhány napja senki sem látott. Sötétedéskor aztán előkerült. Furcsán diadalmas kifejezés ült ökörszerű arcán, ahogy belépett a söröződbe. Nem mondta, merre járt, és János sem kérdezte. Otthagyta, hadd igyék a többiekkel, ő meg hazament vacsorázni Alienához és a gyerekekhez.
Másnap hamarabb elkezdte a gyűlést, mintsem Fülöp perjel odaért volna. Le akarta rakni az alapokat. Ismét nagyon alaposan végiggondolta, mit fog mondani, biztosra akart menni, nehogy tapintatlanságával ártson az ügynek. Ismét megpróbálta úgy kezelni a dolgokat, ahogy Fülöp tette volna.
A mesteremberek mind jókor ott voltak. Megélhetésük forgott kockán. A fiatalabbak közül némelyiknek vörös

volt a szeme: a kocsma sokáig nyitva lehetett az éjjel, gondolta János, és néhányan ideig-óráig megfeledkeztek a szegénységükről. Várhatóan a fiatalokkal és a nyári munkásokkal lesz a legnehezebb. Az idősebb mesterek előrelátóbban gondolkodnak. Az elenyészően kis számban lévő munkásnők pedig mindig óvatosak és konzervatívak, ők bármilyen megegyezést támogatni fognak.

– Fülöp perjel mindjárt jön, hogy megkérjen titeket, vegyétek fel újra a munkát, és felajánl nekünk bizonyos engedményeket – kezdte János. – Mielőtt megjön, meg kellene vitatnunk, mit fogadhatunk el, mi az, amit határozottan vissza kell utasítanunk, és mi az, amiről esetleg tárgyalhatunk. Egységes arcvonalat kell felvonultatnunk Fülöppel szemben. Remélem, mind egyetértetek ezzel.

Néhányan bólintottak.

– Szerintem – János úgy beszélt, mintha mérges lenne – teljes mértékben vissza kell utasítanunk az azonnali elbocsátást. – Öklével rácsapott a munkapadra, hogy hangsúlyozza, ezen a ponton nem lehet engedni. Néhányan fennhangon helyeseltek. János tudta, hogy ilyen követelést Fülöp semmiképpen sem fog már támasztani. Azt akarta, hogy a régi szokás és gyakorlat védelmében a forrófejűek lovalják bele magukat ebbe a kérdésbe, hogy ezzel kifogja a szelet a vitorlájukból, amikorra Fülöp engedményt tesz.

– Ugyancsak meg kell védenünk a csapatnak az átsoroláshoz való jogát, mert csakis a mesteremberek tudják megítélni, hogy valaki jó munkás-e vagy sem. – Megint egyszer megjátszotta magát. Figyelmüket az átsorolás nem anyagi vonzatú aspektusaira terelte, abban a reményben, hogy ha ezen a ponton győznek, hajlandók lesznek a kompromisszumra a bérezés

kérdésében.
– Ami a búcsúnapokon végzett munkát illeti, nem tudok dönteni. Az ünnepek általában megállapodás tárgyát alkotják. Amennyire én tudom, nincs bevett szokás és gyakorlat. – Kétorrú Eduárdhoz fordult, és megkérdezte: Mi a véleményed, Eduárd?
– A gyakorlat építkezésről építkezésre változik – mondta Eduárd. Hízelgett neki, hogy kikérik a tanácsát. János bátorítóan bólintott, hogy folytassa. Eduárd elkezdte felsorolni a különböző módozatokat, ahogy a búcsúnapokat kezelni szokták. A gyűlés éppen olyan irányt vett, amilyet János akart. Ha hosszasan vitatkoznak egy olyan kérdésről, amely nem túlságosan ellentmondásos, az emberek elunják magukat, és nem marad energiájuk a konfrontációra.
Eduárd monológját azonban félbeszakította egy hang a hátsó sorokból:
– Mindez nem lényeges.
– Egyszerre csak egy ember, legyetek szívesek – nézett körül János, s látta, hogy Dan szólt, az egyik nyári munkás. – Hadd mondja el Eduárd a mondandóját.
– Ez mind nem érdekes – Dant nem volt könnyű eltéríteni az iránytól. Béremelést akarunk.
– Béremelést? – Jánost ingerelte a nevetséges megjegyzés. Legnagyobb meglepetésére Dan támogatókra talált.
– Így van – mondta Pierre. – Béremelést. Nézd csak, egy négyfontos kenyér egy penny. Egy tyúk, amely azelőtt nyolc penny volt, most huszonnégy! Hetek óta egyikünk sem ivott tisztességes sört, lefogadom. Mindennek felmegy az ára, de mi csaknem mind még mindig azt a bért kapjuk, amire szerződtünk, vagyis tizenkét pennyt egy hétre. És ebből a családunkat is jól

kell lakatnunk.
Jánosnak elszorult a szíve. Minden szépen haladt, de ez a közbeszólás romba döntötte egész stratégiáját. Visszafogta magát, nehogy ellentmondjon Dannak és Pierre-nek, mert tudta, nagyobb lehet a befolyása, ha nyitottnak mutatkozik.
– Mindkettőtökkel egyetértek – mondta, amazok nyilvánvaló megrökönyödésére. – A kérdés az, van-e esélyünk arra, hogy meggyőzzük Fülöp perjelt a béremelésről olyan időben, amikor a kolostor szűkében van a pénznek?
Senki sem válaszolt. Ehelyett Dan így szólt:
– Heti huszonnégy pennyre van szükségünk ahhoz, hogy meg tudjunk élni. És még akkor is rosszabbul járunk, mint régen.
János elcsüggedt és megzavarodott: miért csúszik ki a kezéből a gyűlés?
– Heti huszonnégy penny – mondta Pierre, és a többiek bólogattak. Jánosnak eszébe ötlött, hogy talán nem ő az egyetlen, aki kidolgozott stratégiával jött erre a gyűlésre. Kemény pillantást vetett Danra, és megkérdezte:
– Ezt már korábban megbeszéltétek, ugye?
– Igen. Tegnap este, a kocsmában – mondta Dan kihívóan. – Talán nem szabad?
– Dehogynem. De azoknak a kedvéért, akik nem voltak abban a kivételezett helyzetben, hogy jelen legyenek azon a gyűlésen, lennél szíves összefoglalni, mire jutottatok?
– Rendben. – Akik nem voltak ott a kocsmában, némiképp nehezteltek, de Dan megátalkodottan folytatta. Alighogy kinyitotta a száját, Fülöp perjel lépett be. János gyors, kutató pillantást vetett rá. A perjel boldognak látszott. Elkapta János tekintetét, és szinte

észrevétlenül bólintott. János ujjongott: a szerzetesek elfogadták a kompromisszumot. Már nyitotta a száját, hogy megelőzze Dant, de egy másodperccel elkésett.
– Huszonnégy pennyt akarunk a mesterembereknek – mondta Dan –, tizenkettőt a munkásoknak, és negyvennyolcat az első mestereknek.
János megint Fülöpre nézett. Az elégedett kifejezés eltűnt, vonásai újra a konfrontáció kemény, haragos tükörképévé merevedtek.
– Egy pillanat – szólt közbe János. – Ez nem a csapat véleménye. Ez csak egy ostoba követelés, amelyet egy részeg banda főzött ki a kocsmában.
– Nem, nem az – szólt egy új hang. Alfréd volt az. – Mindjárt látni fogod, hogy a mesterek nagy része támogatja a kétszeres bérkövetelést.
János vad dühvel nézett rá.
– Néhány hónapja még könyörögtél, hogy adjak neked munkát. Most meg dupla fizetést kérsz. Hagytalak volna inkább éhen dögleni!
– És ez fog történni mindannyiótokkal, ha nem tértek észhez! – mondta Fülöp.
János kétségbeesetten szerette volna elkerülni az ilyen kihívó megjegyzéseket, de most már nem látott más alternatívát: az ő stratégiája összeomlott.
– Nem vesszük fel újra a munkát – mondta Dan –, ha nem kapunk legalább huszonnégy pennyt, és kész.
– Erről szó sem lehet – mondta mérgesen Fülöp perjel. – Ez ostoba álmodozás. Erről még csak tárgyalni sem vagyok hajlandó.
– Márpedig semmi másról nem fogunk tárgyalni – folytatta Dan. – Kevesebbért nem fogunk dolgozni semmilyen körülmények között.
– Ez ostobaság – fakadt ki János. – Itt ültök és hajtogatjátok, hogy nem dolgoztok kevesebbért.

Egyáltalán nem fogtok dolgozni, te bolond! Nincs hova mennetek!
– Nincs-e? – kérdezte Dan. A csapat elcsendesedett.
Uramisten, gondolta János elkeseredetten, hát ez az: van más választásuk.
– Van hova mennünk – mondta Dan. Felállt. – És ami engem illet, megyek is.
– Miről beszélsz? – kérdezte János. Dan diadalmasan mondta:
– Ajánlottak egy munkát egy másik építkezésen, Shiringben. Új templom épül. Heti huszonnégy pennyért a mestereknek.
– Másnak is felajánlották ugyanezt? – nézett körül János. Az egész csapat szégyenkezve sütötte le a szemét.
– Mindannyiunknak – felelte Dan.
János úgy érezte, mintha fejbe vágták volna. Ez az egész meg volt szervezve. Elárulták. Ostobának érezte magát, nemcsak megbántottnak. Tökéletesen félreértette a helyzetet. A sérelem haragba csapott át, és találnia kellett valakit, akit okoljon.
– Melyikőtök?! – üvöltötte. – Melyikőtök az áruló?! – Mindegyiküket megnézte. Csak kevesen állták a pillantását. Szégyenkezésük azonban nem vigasztalta. Úgy érezte magát, minta kosarat kapott szerető. – Ki hozta ezt az ajánlatot Shiringből? – ordította. – Ki lesz az első mester Shiringben? – Szeme végigpásztázott az összegyűlteken, és megállapodott Alfrédon. Hát persze. Okádhatnékja volt az undortól. – Alfréd? – kérdezte megvetően. – Itthagytok engem, hogy Alfrédnak dolgozzatok?
Csend volt. Végül Dan szólalt meg:
– Igen.
János belátta, hogy vereséget szenvedett.

– Úgy legyen – mondta keserűen. – Ismertek engem, és ismeritek a fivéremet, és mégis Alfrédot választottátok. Ismeritek Fülöp perjelt, és ismeritek William grófot, és mégis Williamet választottátok. Csak annyit mondhatok nektek, hogy rászolgáltatok mindenre, amit majd kaptok.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

– Mesélj nekem valamit – kérte Aliena. – Mostanában soha nem mesélsz nekem. Emlékszel, azelőtt mennyit meséltél?

– Emlékszem – felelte János.

Titkos erdei tisztásukon voltak. Késő őszre járt, így hát ahelyett, hogy a folyó mellett az árnyékban üldögéltek volna, tüzet raktak egy kiszögellő szikla menedékében. Szürke, hideg, sötét délután volt, de a szeretkezés átmelegítette őket, és a tűz barátságosan ropogott. Mindketten mezítelenek voltak a köpenyük alatt.

János kinyitotta Aliena köpenyét, és megérintette a mellét. Aliena úgy gondolta, hogy túl nagy a melle, és bántotta, hogy már nem olyan magas és kemény, mint a szülések előtt, de a férfi éppúgy szerette, és ez jólesett.

– Mese egy hercegkisasszonyról – kezdte János –, aki egy magas kastély tornyában élt. – Gyengéden megérintette Aliena mellbimbóját. – És egy hercegről, aki egy másik magas kastély tornyában élt. – Megérintette a másik mellét is. – Mindennap nézték egymást tömlöcük ablakából, és arra vágytak, hogy átkelhessenek a völgyön. – A keze megpihent a két mell közötti hasadékban, aztán hirtelen továbbindult. – De minden vasárnap délután találkoztak az erdőben.

A nő hirtelen felsikkantott, majd elnevette magát.

Ezek a vasárnap délutánok aranyozták be életüket, amely gyors ütemben hullott darabokra.
A rossz termés és a gyapjú árának leesése tönkretette a gazdaságot. A kereskedők csődbe mentek, a városlakóknak nem volt munkájuk, a parasztok éheztek. János szerencsére még keresett: egy maroknyi mesterrel lassan építették a főhajó első oszlopközét. De Aliena szinte teljesen leállította textilkereskedését. És itt még rosszabbul mentek a dolgok, mint Dél-Anglia többi részén, William miatt.
Aliena számára ez volt a legfájdalmasabb az egészben. William féktelenül pénzéhes volt, hogy felépítse az új templomot Shiringben, amelyet gonosz, félőrült anyja emlékének fog szentelni az egyház. Olyan sok bérlőjét lakoltatta ki bérhátralékért, hogy a megye legjobb földjeinek egy része most parlagon hevert, ami még súlyosabbá tette a gabonahiányt. Ráadásul William gabonakészleteket halmozott fel, hogy még jobban felverje az árakat. Kevés alkalmazottja volt, és senkiről nem kellett gondoskodnia, így hát rövid távon még hasznot is húzott az éhínségből. Hosszú távon azonban jóvátehetetlen károkat okozott a birtoknak, amely nem tudta eltartani népét Aliena emlékezetébe idézte a grófságot atyja uralma idején: gazdag megye volt, termékeny földekkel és virágzó városokkal, s majd megszakadt a szíve.
Néhány évre szinte teljesen megfeledkezett róla, mit fogadtak meg fivérével haldokló atyjuknak. Amióta William Hamleigh lett a gróf, Alienának pedig családja lett, távoli álomképnek tűnt, hogy Richard valaha is visszaszerezheti a grófságot. Maga Richard is megállapodott mint az őrség hadnagya. Meg is nősült, egy helybéli lányt vett el, egy ács lányát, de szegényke

sajnos nem volt egészséges, s egy éve meg is halt, anélkül hogy gyermeket szült volna Richardnak.
Az éhínség kezdete óta Aliena egyre gyakrabban gondolt a grófságra. Tudta, hogy ha Richard lenne a gróf, az ő, Aliena segítségével sokat tehetne az éhínség okozta szenvedések enyhítéséért. De mindez csak álom volt: William a polgárháborúban győztes István király kegyeiben állott, és semmi kilátás nem volt a változásra.
Ám mindezek a bánkódások és óhajok elhalványultak a rejtett tisztáson, amikor Aliena és János leheveredtek a fűbe és szeretkeztek. Kezdettől fogva mohón kívánták egymás testét – Aliena soha nem felejti el, eleinte mennyire megbotránkoztatta őt saját vágya –, és még most is, harminchárom évesen, amikor a szüléstől szélesebb lett a csípője, és korábban feszes hasa megereszkedett, János még most is úgy kívánta, hogy vasárnap délutánonként háromszor, négyszer is szerették egymást.
János tréfálkozása az erdőről épp gyönyörűséges ölelésbe fordult volna, és Aliena magához húzta a férfi fejét, hogy megcsókolja, amikor emberi hangot hallott.
Mindketten megdermedtek. A tisztás távol esett az úttól, s elrejtette a bozót: soha senki nem zavarta meg őket, legföljebb egy-egy gyanútlan szarvas vagy vakmerő róka. Visszafojtották a lélegzetüket, és hallgatóztak. Újra hallották a hangot, amelyet egy másfajta nesz követett. Ahogy megerőltették a fülüket, ki tudtak venni valami csörtető mellékzörejt, mintha nagy csapat ember vágna át az erdőn.
János megkereste a csizmáját, ott hevert a földön. Csöndesen a néhány lépésnyire lévő folyóhoz lopódzott, vizet mert a csizmájába, és ráöntötte a tűzre. A lángok sziszegve, füstölögve kialudtak. János

hangtalanul, hétrét görnyedve mozgott a sűrű aljnövényzetben, majd eltűnt.
Aliena felvette ingét, ujjasát és csizmáját, aztán újra beburkolózott a köpenyébe.
János éppoly csöndben jött vissza, mint ahogy elment.
– Földönfutók – mondta.
– Hányan vannak? – suttogta Aliena.
– Sokan. Nem láttam mindet.
– Merre mennek?
– Kingsbridge felé. – Felemelte a kezét. – Figyelj!
Aliena felkapta a fejét. A messziségből hallotta, hogy a kingsbridge-i kolostor hangja szaporán és szüntelenül kong, veszélyt jelez. A szíve egy pillanatra megszűnt dobogni.
– Jaj, János, a gyerekek!
– Hamarabb odaérhetünk a csavargóknál, ha átvágunk a Sárvölgyön, és a gesztenyésnél átkelünk a folyón.
– Akkor siessünk!
János a karjára tette a kezét, hogy visszatartsa, és figyelt. Mindig meghallott az erdőben olyan hangokat is, amelyeket ő nem. Biztosan azért, mert a vadonban nőtt fel. Aliena várt. Végre János így szólt:
– Azt hiszem, mind elmentek.
Elhagyták a tisztást. Pár perccel később kiértek az útra. Senkit nem láttak. Átmentek az úton, s egy alig észlelhető ösvényt követve átvágtak az erdőn. Aliena Mártával hagyta Tomit és Sárit, malmoztak a vidáman ropogó tűz mellett. Nem tudta biztosan, miben állt a veszély, de rettegett, nehogy bármi is történjék, mielőtt visszajut a gyerekeihez. Ahol lehetett, futottak, de Aliena tehetetlen dühvel látta, hogy a talaj az út nagy részén túlságosan egyenetlen, és a legjobb, amit tehetett, a lassú kocogás volt, miközben János hosszúakat lépkedett mellette. Nehezebben esett itt a

járás, mint az úton, nem is szokták használni ezt az ösvényt, de sokkal gyorsabb volt.
Lebotorkáltak a Sárvölgybe vezető meredek lejtőn. A vigyázatlan vándorok olykor ott pusztultak az ingoványban, de azoknak, akik ismerték az átjárást, nem volt veszélyes. De a vízzel átitatott sár lehúzta Aliena lábát, lassította futását, távol tartotta Tomitól és Sáritól. A Sárvölgy túloldalán gázló vezetett át a folyón. A hideg víz Aliena térdéig ért, és lemosta lábáról a sarat.
Onnan már egyenesen vitt az út. Ahogy a városhoz közeledtek, a vészharang egyre hangosabban szólt. Bármilyen veszély fenyegetett a csavargók részéről, valaki legalább figyelmeztette a várost, gondolta Aliena, hogy tartsa magában a lelket. Ahogy Jánossal kiértek az erdőből a folyón túli rétre, épp akkor érkezett húsz-harminc siheder is, akik valamely szomszéd faluban rúgták a labdát, rekedten ordítoztak, s a hideg ellenére folyt róluk a víz.
Átsiettek a hídon. A kaput már bezárták, de az oromzaton állók látták és felismerték őket, és ahogy közelebb értek, kinyitottak egy kis oldalkaput. János előrenyomakodott, hogy a fiúk engedjék előre őt és Alienát. Behúzott nyakkal átmentek a kiskapun. Alienának nagy kő esett le a szívéről, hogy előbb ért a városba a csavargóknál.
A megerőltetéstől lihegve siettek fel a Fő utcán. A városi polgárok már a falakon voltak, kezükben dárda, íj és nyíl, lábuknál nagy kőrakások. A gyerekeket összeterelték és a kolostorba vitték. Márta már biztosan odament Tomival és Sárival, gondolta Aliena, Jánossal egyenesen a kolostor területére siettek.
Aliena az udvaron – legnagyobb meglepetésére – János anyját, Ilonát pillantotta meg: szikár és barnára

sült volt, mint mindig, de negyvennégy éves korára már sok ősz szál vegyült hosszú hajába, s szeme körül ráncok sorakoztak. Élénken magyarázott valamit Richardnak. Fülöp perjel valamivel messzebb volt, a gyerekeket terelte épp a káptalanházba. Úgy tűnt, mintha nem látta volna Ilonát.
A közelben állt Márta Tomival és Sárival. Aliena megkönnyebbült sóhajjal ölelte meg a két gyereket.
– Anya! – kiáltott János. – Hogy kerülsz ide?
– Jöttem, hogy figyelmeztesselek titeket: egy csapat földönfutó van úton a város felé. Meg akarják ostromolni.
– Láttuk őket az erdőben – szólt János.
– Láttátok őket? – figyelt fel Richard. – Hányan vannak?
– Nem tudom biztosan, de sokan lehetnek, legalább száz ember, talán több is.
– Fegyverük van?
– Dorongok. Kések. Egy-két szekerce. De leginkább dorongok.
– Merről jönnek?
– Északról.
– Köszönöm! Megyek, megnézem őket a falról.
– Márta! – szólt Aliena. – Vidd a gyerekeket a káptalanházba! – S követte Richardot, akárcsak János és Ilona.
Ahogy végigsiettek az utcákon, az emberek lépten-nyomon megállították Richardot, és kérdezték, mi történt.
– Csavargók – mondta amaz szűkszavúan, anélkül hogy lelassította volna lépteit.
Richard ilyenkor van elemében, gondolta Aliena. Ha azt mondják neki, menjen és keresse meg mindennapi betevő falatját, tehetetlenül áll, de szükséghelyzetben

hidegvérű, nem veszíti el a fejét, és tudja, mi a teendő.
Elérték az északi városfalat, és a létrán felmásztak a mellvédre. Szabályos távolságra egymástól kőhalmok magasodtak, hogy legyen mivel megdobálni a támadókat. Az emberek íjjal és nyulai felfegyverkezve már elfoglalták helyüket a lőréses oromzaton. Pár évvel azelőtt Richard meggyőzte a városi elöljáróságot, hogy évente egyszer tartsanak biztonsági gyakorlatot. Először sokan tiltakoztak az ötlet ellen, de aztán éppolyan rítus lett, mint a Szent Iván-éji játékok, és mindenki élvezte. Igazi haszna most mutatkozott meg, amikor a város lakói gyorsan és magabiztosan tették a dolgukat, ahogy a vészharang megszólalt.
Aliena félve nézte az erdőt a földeken túl. Semmit nem látott.
– Jól megelőztétek őket – szólt Richard.
– Miért épp ide jönnek? – kérdezte Aliena.
– A kolostor raktárai miatt – mondta Ilona. – Mérföldekre ez az egyetlen hely, ahol van valami ennivaló.
– Persze. – A csavargók éhes emberek voltak, akiket William elkergetett a földjükről, s nem volt más módjuk az életben maradásra, csak a lopás. A védtelen falvakban nem volt mit rabolni: a parasztok sem éltek sokkal jobban, mint ezek a földönfutók. Csak a földesurak csűrjeiben akadt még nagyobb mennyiségű ennivaló.
Amint ezt így végiggondolta, meglátta őket.
Az erdő széléről bújtak elő, mint patkányok az égő szénakazalból. Kirajzottak a földekre, a város felé, húszan, harmincan, ötvenen, százan, egy egész hadsereg. Biztosan azt remélték, hogy készületlenül találják a várost, és bejuthatnak a kapukon, de amikor

meghallották a harangszót, megértették, hogy valaki jelezte jöttüket. Mégis továbbmentek, az éhezők elkeseredésével. Egy-két íjász kilőtte a nyilát, de Richard rájuk kiabált:
– Várjatok! Ne pocsékoljátok el a nyilakat!
Amikor Kingsbridge-t legutoljára megtámadták, Tomi tizennyolc hónapos volt, s Aliena Sárit várta. Akkor a kolostorban talált menedéket az öregekkel és a gyerekekkel együtt. Ezúttal ott fog maradni a falon, és segít leküzdeni a veszélyt. Az asszonyok többsége ugyanígy érzett: csaknem ugyanannyi nő volt a falakon, mint férfi.
Alienát nagyon felzaklatta, ahogy a csavargók közeledtek. Nyílzápor fogadta őket, s most már Richard nem parancsolt megálljt az íjászoknak. A nyílvesszők megtizedelték a támadókat. Nem védte őket páncéling. S nem voltak megszervezve. Senki nem tervezte meg a támadást. Olyanok voltak, mint a megriasztott állatok, akik fejjel rohannak a falnak, s amikor odaérnek, nem tudják, mit tegyenek. A városiak kövekkel bombázták őket a párkányzárról. Néhány csavargó dorongokkal támadt az északi kapura. Aliena tudta, milyen vastag a vasalt tölgyfa kapu: egész éjszaka verhetik, hogy betörjék. Eközben Alf, a mészáros és Artúr, a nyerges valakinek a konyhájából forró vizes üstöt cipelt fel a kapu fölötti falrészre.
Közvetlenül Aliena alatt csavargók egy csoportja eleven tornyot próbált építeni. János és Richard nyomban köveket zúdítottak rájuk. Aliena a gyermekeire gondolt, és csatlakozott hozzájuk, s Ilona is. Az elkeseredett csavargók egy darabig tűrték a kőzáport, de aztán egyikük fejét eltalálta egy kő, az eleven torony összedőlt, és feladták.
Egy perccel később fájdalomkiáltások hallatszottak az

északi kapu felől, ahogy a forró víz a kaput támadó emberek fejére zúdult.
A csavargók egy részének eközben eszébe jutott, hogy halott vagy sebesült társaik könnyű prédát jelentenek, és kezdték kifosztani a tetemeket, összeverekedtek azokkal, akiknek nem volt olyan súlyos a sebük, s a versengő martalócok összevesztek a halottak holmiján. Valóságos vágóhíd, gondolta Aliena, undorító, lealázó vágóhíd. Ahogy a támadás kifulladt és a támadók összemarakodtak, mint kutyák a koncon, a kőzápor is elállt.
– Túlságosan szervezetlenek ahhoz, hogy igazi veszélyt jelentsenek – fordult Aliena Richardhoz.
– Kis segítséggel egészen veszélyesek lehetnének – bólintott amaz –, mert a végsőkig elkeseredettek. De nincs vezetőjük.
– Egy hadsereg, amely vezérre vár – mondta Aliena. Egy gondolat kezdett motoszkálni benne. Richard nem válaszolt, de Alienát egészen felizgatta az ötlet Richard jő hadvezér, de nincs serege. A csavargók seregnyien vannak, de nincs vezérük. És a grófság szétesik...
A városiak közül néhányan még mindig hajigálták a köveket és lődözték nyilaikat, s egyre több dögevő esett el. Ez már végképp elvette a kedvüket, s ahogy egy falka kutya behúzott farokkal menekül, megkezdték a visszavonulást, sóváran vissza-visszanézve a városra. Akkor valaki kinyitotta az Északi kaput, és fiatalemberek egy csapata rohant ki, kardjukat és fejszéiket lóbálva, s megtámadták a lemaradókat. A csavargók elmenekültek, de néhányukat elkapták és lemészárolták.
Ilona undorodva elfordult, és odaszólt Richardnak:
– Meg kellett volna akadályoznod, hogy ezek a fiúk így

vadásszanak rájuk.
– Egy ilyen támadás után az ifjaknak vért kell kóstolniuk – mondta Richard. – Különben is, minél többet ölünk meg most, annál kevesebb marad legközelebbre.
A katona filozófiája, gondolta Aliena. Akkoriban, amikor napról napra fenyegetve érezte az életét, alighanem ő is úgy tett volna, mint ezek a fiatalemberek, üldözőbe vette és lemészárolta volna a csavargókat. De most a csavargás okait akarta eltüntetni, nem magukat a csavargókat. Azonkívül azt forgatta a fejében, hogyan is használhatná fel őket.
Richard odaszólt valakinek, hogy szólaltassák meg a kolostor harangját, és jelezzék, vége a riadókészültségnek, aztán utasításokat adott, hogy éjszakára legyen kettős őrség, cirkáló őrökkel, nemcsak őrszemekkel. Aliena a kolostorba ment Mártáért és a gyerekekért. Aztán mindannyian összegyűltek János házában.
Aliena örült, hogy mind együtt vannak: ő és János, és a gyerekeik, és János anyja, az ő fivére és Márta. Egészen olyan volt, mint egy rendes család, és Aliena kis híján elfeledte, hogy atyja várbörtönben halt meg, hogy ő törvényesen János mostohafivérének a felesége, Ilona számkivetett és...
Megrázta a fejét. Mi értelme úgy tenni, mintha normális család volnának?
János sört eresztett a hordóból, és nagy korsókba töltötte. Mindenki feszült és izgatott volt a veszély elmúltával. Ilona felszította a tüzet, Márta pedig répát vagdalt egy fazékba, hogy levest főzzön vacsorára. Régebben egy fél malacot is megsütöttek volna egy ilyen napon.
Richard egy hajtásra kiitta a sörét, és megtörülte a

száját.
– Még látunk egyszer-kétszer ilyesmit, mielőtt vége lesz a télnek.
– William gróf raktárait kellene megtámadniuk, nem Fülöp perjeléit mondta János. – William az oka, hogy ezek az emberek így nyomorognak.
– Nem járnának nagyobb sikerrel William ellenében sem, mint most, ha nem változtatnak a taktikájukon. Mint egy falka kutya, olyanok.
– Vezérre van szükségük – mondta Aliena.
– Addig örülj, amíg nincs nekik – szólt János. – Akkor igazán veszélyessé válnának.
– Ha lenne vezérük, az rávehetne őket, hogy William birtokát támadják meg, ne a mienket – folytatta Aliena.
– Nem tudlak követni – mondta János. – Megtenné ezt a vezérük?
– Igen, ha Richard volna az. Mindannyian elcsöndesedtek.
Az ötlet Aliena fejében fogant, és mostanra már biztosan tudta, hogy nem kivihetetlen. Teljesíthetnék fogadalmukat, Richard tönkretehetné Williamet, újra ő lenne a gróf, és a grófság újra békés és virágzó lehetne... Minél többet gondolkozott, annál izgatottabb lett.
– Több mint száz ember volt ma ebben a bandában – fordult Ilonához. Hányan lehetnek még az erdőben?
– Végtelenül sokan. Sok százan. Sok ezren.
Aliena áthajolt a konyhaasztalon, és Richard tekintetét kereste.
– Légy a vezérük – mondta meggyőzően. – Szervezd meg őket. Tanítsd meg őket harcolni. Dolgozz ki támadási tervet. Aztán küldd őket harcba William ellen.
Miközben beszélt, tudatára ébredt, hogy azt sugallja neki, tegye kockára az életét, és remegés fogta el.

Ahelyett, hogy visszaszereznék a grófságot, megölhetik.
– Hitemre, Allie, igazad lehet – Richardnak nem voltak ilyen aggályai. Lehetne saját hadseregem, és William ellen vezethetném!
Aliena látta fivére arcán a régóta dédelgetett gyűlölet pírját, és újra a szemébe ötlött a forradás a bal fülén, a levágott fülcimpa helyén. Elnyomta a gonosz emlékeket, amelyek a felszínre igyekeztek.
– Rajtaüthetnék William csordáin! – melegedett bele a témába Richard. Ellophatnám a birkáit, befoghatnám a szarvasait, feltörhetném a csűrjeit, kirabolhatnám a malmait! – folytatta élvezettel. – Uram Isten, de meggyötörném azt a férget, ha lenne hadseregem!
Mindig is katona volt, gondolta Aliena, ez volt a végzete. Ha féltette is biztonságát, egészen fellelkesült a lehetőségtől, hogy Richardnak még egyszer esélye nyílik sorsának beteljesítésére.
– De hogyan találom meg a földönfutókat? – jutott Richard eszébe egy újabb akadály. – Állandóan bujkálnak.
– Erre tudom a választ – szólt Ilona. – A winchesteri út elágazásánál van egy benőtt ösvény, amely egy használaton kívüli kőfejtőhöz vezet. Az a rejtekhelyük. Régebben Sára kőfejtőjeként ismerték a helyet.
– De nekem nincs is kőfejtőm – mondta a hétéves Sári. Mindenki nevetett.
Aztán újra elcsöndesedtek.
– Nagyon jó – mondta keményen Richard. Túláradó jókedve volt és határozottnak látszott. – Sára kőfejtője.

– Egész reggel keményen dolgoztunk, egy hatalmas fatuskót ástunk ki a hegyoldalban – mesélte Fülöp perjel. – Amikor visszajöttünk, a fivérem, Ferenc

ott állt a kecskeólnál, s a karjában tartott. Egynapos voltál.
Jonatán komolyan nézett. Ünnepélyes pillanat volt ez számára.
Fülöp szemügyre vette a kis kolostort, erdei Szent János kolostorát. Mostanra nem sok erdő maradt: az évek során a szerzetesek sok hektárt megtisztítottak, és a kolostort szántóföldek övezték. Azóta több lett a kőépület káptalanház, refektórium, dormitórium –, s épült egy sereg kisebb faépítmény is, ólak és tejgazdaság. Nem hasonlított arra a helyre, amelyet tizenhét esztendeje elhagyott. Az emberek is mások lettek. Az akkori fiatal szerzetesek közül most sokan felelős tisztet töltöttek be Kingsbridge-ben. Beauvis Vilmos, aki akkoriban forró viaszt csöpögtetett a novíciusok tanítómesterének kopasz fejére, most a kolostor perjele volt. Néhányan elmentek: a bajkeverő Warehami Péter most Canterburyben van, egy törekvő fiatal főesperesnek, Thomas Becketnek dolgozik.
– Szeretném tudni, milyenek voltak – szólalt meg Jonatán. – Mármint a szüleim.
Fülöp nagyon megsajnálta. Ő maga is elvesztette a szüleit, de csak hatéves kora után, és mindkettejükre jól emlékezett: nyugodt és szerető anyjára, magas, fekete szakállú és – legalábbis Fülöp szemében – bátor és erős apjára. Jonatánnak még ennyi sem jutott. Csak annyit tudott a szüleiről, hogy nem akarták megtartani őt.
– Sok mindent kikövetkeztethetünk róluk – mondta Fülöp.
– Igazán? – kérdezte sóváran Jonatán. – Mit?
– Szegények voltak – kezdte Fülöp. – A gazdagoknak nincs rá okuk, hogy elhagyják gyermeküket. Nem voltak barátaik: a barátok tudják, ha valahol gyereket

várnak, és kérdezősködnek, ha a gyerek eltűnik. El voltak keseredve. Csak elkeseredett emberek tudnak, így elveszíteni egy gyermeket.
Jonatán arca merev volt a visszafojtott könnyektől. Fülöp szerette volna, ha inkább sír a fiú, aki – mindenki azt mondta – annyira hasonlított rá, Fülöpre. Szerette volna, ha tud valami vigasztalót mondani, valami jót a szüleiről, amivel lelket önt belé; de hogyan állíthatná, hogy szerették, ha hagyták volna meghalni.
– De miért tesz ilyet Isten? – kérdezte Jonatán.
– Az ilyen kérdésektől előbb-utóbb megzavarodsz – ragadta meg Fülöp a felkínált lehetőséget. – De ebben az esetben, azt hiszem, világos a válasz. Isten magának akart téged.
– Komolyan így gondolod, atyám?
– Még nem mondtam volna neked? Mindig is hittem benne. Mondtam is az itteni szerzeteseknek azon a napon, amikor megtaláltunk. Azt mondtam nekik, hogy Isten küldött téged hozzánk, mert célja van veled, és az a kötelességünk, hogy felneveljünk Isten szolgálatára, hogy alkalmas légy annak a feladatnak a teljesítésére, amelyre kijelölt téged.
– Kíváncsi volnék, édesanyám tudja-e ezt?
– Ha az angyalok között van, tudja.
– Mit gondolsz, atyám, mi lehet a feladatom?
– Istennek szüksége van a szerzetesekre, hogy írók, miniátorok, muzsikusok, földművesek legyenek. Szüksége van emberekre az igényesebb munkákhoz is, amilyen a cellániusé, a perjelé, a püspöké. Szüksége van olyan emberekre, akik gyapjúval kereskednek, gyógyítják a betegeket, nevelik az iskolás gyermekeket, és templomokat építenek.
– Nehéz elképzelni, hogy van egy rám szabott szerepe.

– Nem hiszem, hogy vállalta volna azt a sok gondot veled, ha nem lenne mondta Fülöp mosolyogva. – Meglehet persze, hogy világi szemmel nézve nem nagy és kiemelkedő ez a szerep. Lehet, hogy azt akarja, a köznapi szerzetesek egyike légy, egyszerű ember, aki egész életét imának és elmélkedésnek szenteli.
– Azt hiszem, ezt akarja – mondta Jonatán elborult arccal.
– De én nem hiszem – nevetett Fülöp. – Isten nem faragna kést fából, nem készítene nemes hölgyeknek való inget bőrből. Te nem vagy megfelelő anyag a nyugodt életre, és Isten tudja ezt. Én úgy hiszem, azt akarja, hogy harcolj érte, ne csak énekelj neki.
– Bizton remélem.
– De ebben a pillanatban, azt hiszem, azt akarja, hogy keressük meg Leó testvért, és tudjuk meg, hány darab sajtja van a kingsbridge-i pince számára.
– Rendben.
– A káptalan házban fogok beszélni a fivéremmel. És ne felejtsd el: ha bárki a szerzetesek közül Ferencről szólna neked, a lehető legkevesebbet beszélj.
– Nem fogok egy szót sem szólni.
– Menjünk.
Jonatán gyors léptekkel átment az udvaron. Az ünnepélyes hangulat már elmúlt, természetes életkedve visszatért, mielőtt még a tejgazdasághoz ért volna. Fülöp nézte, amíg el nem tűnt az épületben. Én is ilyen voltam, gondolta, csak talán nem ilyen okos.
A másik irányban indult el, a káptalanház felé. Ferenc üzent érte, kérte, hadd találkozzanak itt titokban. Ami a kingsbridge-i szerzeteseket illeti, nincs gond: Fülöp a szokásos kolostorszemlék egyikén van. Az itteni szerzetesek elől persze nem lehet titokban tartani a

találkozást, de ezek annyira elszigetelten élnek, hogy nincs kinek elmondaniuk. Csak a kolostor perjele jött el egyszer Kingsbridge-be, de Fülöp titoktartást fogadtatott vele.
Ferenc a káptalanházban várta, a fal mellett egy kőpadon ült. Fülöp szinte sohasem látta a tükörképét – egy kolostorban nincsenek tükrök –, és saját öregedését fivére változásain mérte le, aki csak két évvel volt fiatalabb nála. Ferencnek negyvenkét éves korára néhány ezüst szál keveredett a fekete hajába, s egy csomó ránc gyülekezett élénkkék szeme köré. Nyaka és dereka megvastagodott azóta, hogy Fülöp utoljára látta. Nekem talán több az ősz hajam és kevesebb a súlyfölöslegem – gondolta Fülöp. – De nem tudom, melyikünkre rajzoltak több ráncot a gondok?
Leült Ferenc mellé, és végigmérte az üres, nyolcszögű termet.
– Mi újság? – kérdezte Ferenc.
– Megint a vadak irányítanak – mondta Fülöp. – A kolostornak alig van pénze, szinte teljesen leállítottuk a katedrális építését, Kingsbridge hanyatlik, a fél megye éhezik, és nem biztonságos útra kelni.
– Ugyanez a helyzet egész Angliában – bólintott Ferenc.
– Lehet, hogy mindig is a vadak fognak irányítani – mondta Fülöp mélabúsan. – Lehet, hogy a mohóság mindig el fogja nyomni a bölcsességet a hatalmasok tanácsaiban, lehet, hogy a félelem mindig le fogja bírni a részvétet az olyan ember lelkében, aki kardot tart a kezében.
– Máskor nem vagy ilyen borúlátó.
– Néhány hete csavargók támadtak meg bennünket. Szánalmas kísérlet volt: mihelyt a városiak megöltek

néhányat, egymásnak estek. De amikor visszavonultak, városunkból néhány fiatal ember hajszát indított a szerencsétlen nyomorultak ellen, és akit csak tudtak, leméászároltak. Undorító volt.
– Nehéz megérteni – csóválta a fejét Ferenc.
– Azt hiszem, én értem. Meg voltak rémülve, és félelmüket csak úgy tudták kiűzni magukból, ha a vérét ontották azoknak, akik megijesztették őket. Ugyanezt láttam annak az embernek a szemében, aki anyánkat és apánkat megölte. Öltek, mert meg voltak ijedve. De mi mulaszthatja el félelmüket?
– Béke, igazságosság, bőség... – sóhajtotta Ferenc. – Csupa olyasmi, amit nehéz megvalósítani.
– Nos, jól van – bólintott Fülöp. – Miről van szó?
– Maud fiának dolgozom. A neve Henrik. Fülöp hallott már Henrikről.
– Milyen ember?
– Nagyon okos és elszánt ifjú ember. Atyja meghalt, így hát Anjou grófja lett. Normandia hercege is, mert ő a legidősebb unokája boldogult Henriknek, aki azelőtt Anglia királya és Normandia hercege volt. És Aquitaniai Eleonórát vette nőül, így hát most Aquitania hercege is.
– Nagyobb terület ura, mint a francia király.
– Pontosan.
– De milyen ember?
– Művelt, munkaszerető, gyors mozgású, nyugtalan, erős akaratú. Félelmetes temperamentuma van.
– Néha szeretném, ha félelmetes temperamentumom lenne – gondolkodott el Fülöp. – Az emberek jobban hallgatnának rám. De mindenki tudja, hogy mindig belátó vagyok, így hát sohasem engedelmeskednek nekem olyan készségesen, mint az olyan perjelnek, aki bármely percben robbanhat.

– Csak maradj olyan, amilyen vagy – nevetett Ferenc. Aztán újra elkomolyodott: – Henrik megértette velem, milyen fontos a király személyisége. Nézd csak Istvánt: ítélőképessége gyenge, gyors nekibuzdulásai vannak, aztán lelohad, az ostobaságig vakmerő, és mindig megbocsát az ellenségeinek. Akik elárulják, nagyon keveset kockáztatnak: tudják, hogy számíthatnak a könyörületességére. Így aztán tizennyolc éve küzd sikertelenül azért, hogy elkormányozzon egy olyan országot, amely egységes királyság volt, amikor ő átvette. Henrik már most jobban ellenőrzése alatt tartja a korábban független hercegségeket és grófságokat, mint István valaha is képes volt rá.
Fülöpnek eszébe jutott valami.
– Miért küldött téged Henrik Angliába?
– Hogy megtekintsem a királyságot.
– Mit találtál?
– Hogy törvény nélkül él és éhezik, viharok sújtják és háborúk pusztítják. Fülöp elgondolkodva bólintott. A fiatal Henrik Normandia hercege, mert a legidősebb fia Maudnak, aki az egyetlen törvényes gyermeke Henrik királynak, aki viszont Normandia hercege és Anglia királya volt.
Ezt a leszármazási vonalat követve az ifjú Henrik igényt tarthatott Anglia trónjára is.
Édesanyja ugyanezzel a követeléssel állt elő, de nem támogatták, mert asszony volt, és mert a férje Anjou volt. De a fiatal Henrik nemcsak férfi, hanem az a különleges érdeme is megvan, hogy egyszerre normann (anyai ágon) és Anjou (atyai ágon).
– Henrik megpróbálja megszerezni az angol trónt? – kérdezte Fülöp.
– Ez az én jelentésemtől függ – válaszolta Ferenc.

– És mit fogsz neki mondani?
– Hogy soha nem lesz jobb alkalom a mostaninál.
– Hála legyen Istennek! – mondta Fülöp.

Útban Waleran püspök kastélya felé William gróf megállt Cowford Millben, amely az ő tulajdona volt. A molnár, egy Wulfric nevű komor, középkorú férfi őrölte a tizenegy környékbeli falu minden gabonáját. Fizetségként minden húsz zsákból kettőt megtarthatott: egyet magának, egyet Williamnek.
William azért jött, hogy elvigye a járandóságát. Rendesen nem személyesen intézte az ilyesmit, de hát ezek nem voltak rendes idők. Mostanában fegyveres kíséretet kellett adnia minden szekér mellé, amely lisztet vagy bármi ehetőt szállított. Hogy embereit a leggazdaságosabban használja fel, szokásává vált, hogy bárhova ment lovagi kíséretével, egy-két szekeret vitt magával, és begyűjtött mindent, amit tudott.
A csavargóbűnözés növekvő hulláma a rossz bérlőkkel szemben folytatott kemény politikájának szerencsétlen mellékterméke volt. A földnélküliek gyakran váltak tolvajokká. Általában tolvajnak sem voltak sokkal ügyesebbek, mint földművesnek, és William azt remélte, hogy többségük elpusztul a tél folyamán. Eleinte beigazolódtak a várakozásai: a földönfutók vagy magányos utasokra támadtak, akiktől nemigen volt mit elvenni, vagy rosszul szervezett ostromokat indítottak jól védett célpontok ellen. Az utóbbi időben azonban megváltozott a taktikájuk. Mostanában mindig úgy támadtak, hogy legalább kétszer annyian voltak, mint a védők. Olyankor jöttek, amikor tele voltak a csűrök, ami annak a jele, hogy jól működik a felderítésük. Váratlanul és gyorsan támadtak, a

kétségbeesés bátorsága hajtotta őket. És nem maradtak ott harcolni, hanem mind elfutott, mihelyt rátette a kezét egy birkára, sonkára, sajtra, egy zsák lisztre vagy egy zacskó ezüstre. Nem volt értelme üldözni őket, mert részekre szakadva és minden irányba szétszaladva beleolvadtak az erdőbe. Valaki vezette őket, éspedig úgy, ahogy William is tette volna.
A csavargók sikerei porig alázták Williamet. Pojácának érezte magát, aki nem tud rendet tartani saját grófságában. S ami még rosszabb: a csavargók ritkán loptak bárki mástól. Mintha szándékosan őt akarnák ingerelni. William semmit sem gyűlölt jobban, mint azt az érzést, hogy suttyomban kinevetik. Egész életét azzal töltötte, hogy rákényszerítse az embereket maga és családja tiszteletére, és ez a csavargóbanda most semmivé teszi minden erőfeszítését.
Különösen az ingerelte Williamet, hogy mit mondanak az emberek a háta mögött: hogy úgy kell neki, rosszul bánt a bérlőivel, most bosszút állnak rajta, ő maga idézte a fejére a bajt. Az ilyen beszédek hallatán kis híján gutaütést kapott haragjában.
A falusiak Cowfordban riadtan és félve nézték, ahogy William és lovagjai belovagoltak. William haragosan nézett le a keskeny, értelmes arcokra, amelyek kinéztek a kapukon, majd gyorsan megint eltűntek. Ezek az emberek küldték el a papjukat, hogy folyamodjék az érdekükben, hadd őröljék idén ők maguk a gabonájukat, mert nem tudnak tizedet fizetni a molnárnak. William a legszívesebben kitépte volna a pap nyelvét a pimaszságáért.
Hidegre fordult az idő, a malomtó pereme már befagyott. A vízikerék nem mozdult, a malomkövek álltak. Egy nő jött ki a malom melletti házból. Ahogy William ránézett, hirtelen megkívánta. Húsz év

körüljárhatott, csinos arcát sötét fürtök koszorúzták. Az éhínség ellenére nagy melle és erős combjai voltak. Amikor megjelent, pajkos fény bujkált a szemében, de William lovagjainak a látványa letörölte arcáról a fényt, inkább behúzta a nyakát.

– Nem tetszünk neki – mondta Valter. – Biztosan meglátta Gervase-t. Régi móka volt, de nevettek rajta.

Megkötötték lovaikat. Már nem ugyanaz a csapat volt, amelyet William a polgárháború kezdetekor gyűjtött maga köré. Valter persze még vele volt, meg Csúf Gervase és Fejszés Hugó, de Gilbert meghalt egy váratlanul véresre forduló csatában, amikor a kőfejtőkkel verekedtek, s a helyére Guillaume állt; Miles pedig elvesztette a fél karját, amikor egy norwichi kocsmában a kockajáték fölött kardot rántottak; később Louis csatlakozott a csoporthoz. Nem voltak már fiatalok, de ugyanúgy beszéltek és viselkedtek, röhögtek és ittak, kockáztak és szajhák után futottak. William nem tudta számon tartani, hány kocsmát dúltak fel, hány zsidót kínoztak meg, hány szűzlányt becstelenítettek meg.

Kijött a molnár. Savanyú képe bizonyára a molnárok örökös népszerűtlenségének volt köszönhető. A zsörtölődő arckifejezés most nyugtalansággal vegyült. Jól van ez így: William szerette, ha az emberek nyugtalanok, amikor ő feltűnik.

– Nem is tudtam, hogy van egy lányod, Wulfric – mondta William sokatmondó pillantással. – Dugdosod előlem.

– Margó az, a feleségem – mondta a molnár.

– Lószart. A feleséged egy festett képű vén banya, emlékszem rá.

– May meghalt még tavaly, uram. Újra megnősültem.

– Mocskos vén dög! – vigyorgott William. – Legalább

harminc évvel fiatalabb nálad.
– Huszonöttel...
– No, elég. Hol a lisztem? Minden huszadik zsák.
– Minden itt van, uram. Kegyeskedjék beljebb kerülni.
A malomba a házon keresztül vezetett az út. William és a lovagok követték Wulfricot az egyetlen szobába. A molnár új felesége a tűzhely előtt térdelt, fát rakott a tűzre. Ahogy lehajolt, ruhája szorosan rásimult csípőjére. Húsos tompora van, állapította meg William. Nyilván a molnárné az utolsó, aki éhezni fog, még ha éhínség pusztít is.
William megállt, az asszony hátsóját nézte. A lovagok vigyorogtak, a molnár nyugtalanul mocorgott. Az asszony hátrapillantott, észrevette, hogy nézik, zavartan felállt.
William rákacsintott és így szólt:
– Hozzál egy kis sört, Margó, szomjasak vagyunk.
Egy ajtón átmentek a malomba. Zsákokban állt a liszt a kör alakú szérűskert külső peremén. Nem volt túl sok. Máskor a rakás embermagasságnál is följebb ért.
– Ez minden? – kérdezte William.
– Rossz termés volt, uram – mondta nyugtalanul Wulfric.
– Hol az enyém?
– Itt, uram – mutatott egy kilenc zsákból álló halomra.
– Micsoda? – William elvörösödött. – Ez az enyém? Két szekerem áll odakinn, és te ezt kínálod nekem?
– Sajnálom, uram – Wulfric arca még gyászosabbá vált.
– Mindössze kilenc zsák – számolta meg William.
– Ez az összes – Wulfric majdnem sírt. – Látod, az enyém ott van mellette, ugyanannyi...
– Hazudsz, kutya! – dühöngött William. – Eladtad...
– Nem, uram – erősködött Wulfric. – Ennyi volt csak.

Margó jött be az ajtón, hat söröskorsót hozott egy tálcán. Sorra kínálta a lovagokat. Mind elvett egy-egy cserépkorsóval, és szomjasan felhajtották. William nem vett róla tudomást. Túlságosan fel volt ajzva, hogysem inni tudjon. Margó ott állt az egy maradék korsóval.
– Ez mi? – kérdezte Wulfrictól, a többi zsákra mutatva. Huszonöt-harminc zsák állt halomban a falak mentén.
– Még nem vitték el, uram – látod, ott a tulajdonosok jele a zsákokon. Valóban, minden zsák meg volt jelölve egy betűvel vagy jellel. Ez persze csalás is lehetett, de Williamnek nem volt módja kideríteni az igazságot. Majd belebolondult. De nem volt jellemző rá, hogy elfogadja az ilyen helyzetet.
– Nem hiszek neked. Megrabolsz.
– Becsületes ember vagyok, uram. – Wulfric tisztelettudóan, de határozottan beszélt, bár a hangja remegett.
– Ugyan ki látott már becsületes molnárt?
– Uram – Wulfric nagyot nyelt –, uram, soha, egyetlen szem búzával sem csaptalak be.
– Lefogadom, hogy teljesen megkopasztasz.
A hideg ellenére izzadság folyt végig Wulfric arcán. Inge ujjával megtörölte homlokát.
– Megesküszöm Jézusra és az összes szentekre...
– Fogd be a szád!
Wulfric elhallgatott.
William egyre jobban felhergelte magát, de még mindig nem döntött, mit tegyen. Jól rá akart ijeszteni Wulfricra. Talán szól Valternak, hogy verje meg vaskesztyűs kézzel, talán elveszi Wulfric saját lisztjének egy részét vagy mind. Akkor a pillantása Margóra esett, ahogy ott állt, egyetlen söröskorsóval a tálcán, csinos arca merev volt a félelemtől, fiatal, erős

keblén feszült a lisztes ingváll, és William már tudta, mi lesz a legjobb büntetés Wulfric számára.
– Fogd meg az asszonyt! – szólt oda Valternak a szája sarkából. Wulfricnak meg ezt mondta: – Most aztán jól megleckéztetlek.
Margó látta, ahogy Valter felé mozdul, de már elkésett a meneküléssel. Ahogy sarkon fordult, Valter karon ragadta, és maga felé húzta. A tálca nagy csattanással leesett, a sör kiömlött. Valter hátracsavarta az asszony karját, és szorosan tartotta. Amaz reszketett a félelemtől.
– Ne, kérlek, engedd el! – kiáltott Wulfric rémült hangon.
William elégedetten bólintott. Wulfric kénytelen lesz végignézni, amint fiatal feleségét egymás után megerőszakolják, és nem fogja tudni megmenteni. Máskor majd tesz róla, hogy legyen elég gabona az ura számára.
– A feleséged olyan kenyéren hízott, amit lopott lisztből sütöttetek, Wulfric – mondta William. – Mi meg kénytelenek vagyunk szorosabbra húzni a nadrágszíjunkat. Lássuk csak, milyen kövérre hízott? – és odabiccentett Valternak.
Valter megragadta Margó ruháját a nyakánál fogva, és erősen megrántotta. A ruha elhasadt és lehullott. Margón csak egy térdig érő vászoning maradt. Dús melle föl-le járt, ahogy félelmében levegő után kapkodott. William előtte állt. Valter hátrafeszítette a lány karját, az fájdalmában homorított, amitől melle még jobban kifeszült. William Wulfricra nézett, aztán megfogta Margó mellét, és meggyömöszkölte. Puha és súlyos volt a kezében.
– Te sátán... – Wulfric egy lépést tett előre.
– Fogd meg! – vetette oda William. Louis megragadta

a molnárt mindkét karjánál fogva, és erősen tartotta.
William letépte a lány alsóingét.
A torka kiszáradt, ahogy az érzéki fehér testre meredt.
– Kérlek, ne... – könyörgött Wulfric. William erősödni érezte a vágyát.
– Fogjátok le!
Margó sikoltozni kezdett.
William leoldotta a kardját, és ledobta a földre, míg a lovagok a kezénél és lábánál lefogták Margót. Semmi reménye nem volt, hogy ellenálljon négy erős férfinak, mégis tovább rángatózott és sikoltozott. Williamnek pontosan így tetszett. Keble ugrált, ahogy mozgott, combjai hol szétnyíltak, hol bezárultak, elrejtve, s mindig újra felfedve nemiségét. A lovagok a szérűskert padozatához szögezték.
William a két lába közé térdelt, és felhúzta ujjasának elejét. Felnézett a férjre. Wulfric tébolyodottan, rémülten nézett, könyörgő szavakat mormolt, amelyeket elnyomott a sikoltozás. William kiélvezte a pillanatot: a megfélemlített nőt, az őt lefogó lovagokat, a figyelő férjet.
Egyszer csak Wulfric tekintete megrebbent.
William veszélyt szimatolt. A szobában mindenki őt és a lányt nézte. Az egyetlen dolog, ami elterelhette Wulfric figyelmét, a menekülés lehetősége volt. William az ajtó felé fordult.
Ebben a pillanatban valami súlyos és kemény tárgy fejbe csapta.
Felüvöltött fájdalmában, és rázuhant az asszonyra. Arca az arcához ütődött. Hirtelen embereket hallott kiabálni, sok-sok embert. Szeme sarkából látta, hogy Valter is lezuhan, mintha őt is leütötték volna. A lovagok elengedték Margót. William a lány arcába pillantott, és rémületet és megkönnyebbülést látott

rajta. A lány kígyózva próbált szabadulni alóla. Hagyta, hadd menjen, és gyorsan odébb gurult.
Az első, amit meglátott, egy vad tekintetű férfi volt favágó fejszével a kezében. Az isten szerelmére, ki ez, gondolta. A lány apja? Látta Guillaume-ot, ahogy felkel és megfordul, és a következő pillanatban a fejsze erőteljesen lesújtott Guillaume védtelen nyakára, éle mélyen belevágott a húsába. Guillaume holtan esett Williamre. Vére ráfröccsent William ujjasára.
William lelökte magáról a holttestet. Amikor megint képes volt felnézni, látta, hogy a malmot rongyos, bozontos, mosdatlan, dorongokkal és fejszékkel felfegyverzett emberek tömege támadta meg. Rengetegen voltak. Látta, hogy bajban van. A falusiak jöttek Margó megsegítésére? Hogyan merészelik? Néhány ember még lógni fog a faluban, mielőtt lemegy a nap. Bőszükén tápászkodott fel, és a kardja után nyúlt.
Nem találta. Persze, hiszen leoldotta, amikor meg akarta erőszakolni a lányt.
Fejszés Hugó, Csúf Gervase és Louis vadul harcolt a támadók ellen, akik gyülevész kolduscsapatnak látszottak. Már több paraszt is holtan hevert a földön, de a három lovag mégiscsak lassan hátrálni kényszerült. William látta a meztelen Margót, amint még mindig sikoltozva, őrjöngve igyekszik a zűrzavaron át az ajtó felé, s zavara és félelme ellenére hirtelen sajnálkozó vágyat érzett az után a kerek, fehér hátsó után. Aztán látta, hogy Wulfric kézitusát vív az egyik támadóval. Miért verekszik a molnár azokkal az emberekkel, akik megmentették a feleségét? Mi az ördög folyik itt?
William megzavarodva kereste kardövét. A földön hevert, csaknem a lábánál. Felvette, kirántotta a

kardját, aztán három lépést hátrált, hogy még egy pillanatig kívül maradjon a csetepatén. Ahogy elnézte a verekedőket, látta, hogy a támadók többsége egyáltalán nem harcol – felkapják a liszteszsákokat és elszaladnak. William kezdte érteni a dolgot. Nem a felbőszült falusiak mentő hadművelete volt ez. Az ostrom kívülről jött. Nem érdekelte őket Margó, nem is tudták, hogy William és lovagjai a malomban vannak. Mindössze a malmot akarták kirabolni, és elvinni William lisztjét.
Most már világos, kik az ostromlók: a csavargók.
Elöntötte a forróság. Itt a lehetőség, hogy visszavágjon a tomboló hordának, amely az egész megyét megfélemlíti, és kiüríti az ő csűrjeit.
Lovagjai óriási túlerővel álltak szemben. A támadók legalább tizenketten voltak. Williamet megdöbbentette a csavargók bátorsága. A parasztok általában szétrebbennek a lovagok előtt, mint a csirkék, legyenek bár kétszeres vagy akár tízszeres túlerőben. De ezek az emberek keményen harcoltak, és nem ijedtek meg, ha soraikból valaki elesett. Készek voltak meghalni is, ha kell. Talán azért, mert amúgy is meghalnának, éhen vesznének, ha nem sikerül ellopniuk a lisztet.
Louis egyszerre két emberrel verekedett, amikor hátulról feltűnt a harmadik, és leütötte egy vasalt fejű ácskalapáccsal. Louis leesett és úgy maradt. Az ember ledobta az ácskalapácsot, és megragadta Louis kardját. Most már csak két lovag állt vagy húsz csavargóval szemben. De Valter magához tért a fejét ért ütésből, a kardja után nyúlt, és beleolvadt a zűrzavarba. William felemelte fegyverét, és csatlakozott hozzá.
Négyen már tekintélyes csapatot alkottak. A csavargók

visszaszorultak, dorongjaikkal és fejszéikkel kétségbeesetten próbálták hárítani a villogó kardokat. William már kezdte azt hinni, hogy harci kedvük összeroppant, és rendezetlen menekülésbe kezdenek. De akkor egyikük felkiáltott:
– A törvényes gróf!
Ez valamiféle csatakiáltás volt. Mások is felkapták, és a csavargók vadabbul verekedtek. „A törvényes gróf szavak ismételgetése jeges félelemmel töltötte el William szívét, bár az életéért harcolt. Ez azt jelenti, hogy bárki legyen is a csavargók vezére, szemet vetett William címére. William még keményebben vagdalkozott, mintha ez a csetepaté döntené el a grófság jövőjét.
A csavargóknak csak talán a fele harcolt a lovagokkal, vette észre William. A többi a lisztet vitte. A csata lassan a szúrások és hárítások, vágások és félreugrások szabályos váltakozásába rendeződött. A csavargók óvatos, defenzív stílusban kezdtek harcolni, mint a katonák, akik tudják, hogy nemsokára visszavonulást fújnak.
A harcolók mögött a többiek már az utolsó liszteszsákokat vitték ki a malomból. A csavargók megkezdték a visszavonulást, kihátráltak az ajtón, amely a szérűskertből a házba vezetett. William megállapította, hogy bármi történt is, a liszt nagy részét elvitték. Pillanatokon belül az egész grófság tudni foga, hogy a szeme láttára lopták meg. Köznevetség tárgya lesz. A gondolat olyannyira felbőszítette, hogy hevesen előreugrott, és egy klasszikus döféssel szíven szúrta ellenfelét.
Akkor egy csavargó ügyesen megszúrta Hugót a jobb vállán, és harcképtelenné tette. Most már csak ketten álltak az ajtóban, és tartóztatták fel a három, még

talpon lévő lovagot. Ez önmagában is eléggé megalázó volt, de azután egyikük félelmetes pimaszsággal egy kézmozdulattal elküldte a másikat. Amaz eltűnt, és az utolsó csavargó egy lépést hátrált, be a molnár házának egyetlen szobájába.
Egyszerre csak egy lovag fért el az ajtóban és vívhatott a csavargóval. William előrerontott, félretaszítva Valtert és Gervase-t: ezt az embert nem engedi másnak. Mihelyt a két kard összecsapott, William érezte, hogy ellenfele nem földönfutóvá tett paraszt, hanem harcokban edzett ember, mint ő maga Most először pillantott a csavargó arcába, és a megdöbbenése akkora volt, hogy kis híján elejtette a kardját.
Ellenfele Kingsbridge-i Richard volt.
Richard arca izzott a gyűlölettől. William látta a forradást megcsonkított fülén. Richard dühének ereje jobban megrémítette, mint cikázó kardja. Azt hitte, hogy már véglegesen tönkretette Richardot, s lám, Richard visszajött, a mezítlábas hadsereg élén, amely csúffá tette őt.
Ellenfele pillanatnyi meghökkenését kihasználva Richard nekirontott Williamnek. William félreugrott egy döfés elől, felemelt karjával elhárított egy vágást, majd egy lépést hátrált. Richard előrelépett, de most Williamet félig-meddig védte az ajtó, s akadályozta is Richardot a támadásban. Richard tovább szorította Williamet, amíg amaz már a szérűskertben volt, Richard pedig az ajtónyílásban. De most már Valter és Gervase is Richardra támadt. Hármuk nyomása alatt újra hátrált. Ahogy azonban az ajtónyílásba ért, Valter és Gervase megint kiszorult, és csak William állt szemben Richarddal.
William megállapította, hogy Richard nagyon komisz

helyzetben van. Mihelyt előrenyomult, három emberrel találja szemben magát. Ha William elfárad, át tudja adni a helyét Valternak. Szinte lehetetlen, hogy Richard a végtelenségig kitartson hármójukkal szemben. Vesztes csatát vív. Talán a mai nap mégsem végződik megaláztatással William számára. Talán meg fogja ölni legrégibb ellenségét.
Alighanem Richard is ugyanezen gondolatsoron ment végig, és ugyanerre az eredményre jutott. Nem látszott azonban, hogy energiája vagy elszántsága csökkenne. Vadul rávigyorgott Williamre, aki ezt igencsak idegesítenek találta, és kardját előretartva előrerontott. William félreugrott, de megbotlott. Valter előrevetette magát, hogy megvédje Williamet a kegyelemdöféstől, Richard azonban, ahelyett hogy támadott volna, sarkon fordult és elinalt.
William felállt, és összeütközött Valterral, miközben Gervase megpróbált átfurakodni közöttük. Csak egy pillanatig tartott, amíg mindhárman újra szabadon mozoghattak, de ez alatt a pillanat alatt Richard átrohant a kis szobán, kiment, és bevágta maga mögött az ajtót. William utánafutott, és kinyitotta az ajtót. A csavargók menekültek – és még egy utolsó, megalázó csapásként, William lovagjainak a lovain vágtattak el. Ahogy William kirontott a házból, még látta saját hátaslovát, egy remek harci mént, amely egy vagyonba került, Richarddal a nyergében. A lovat nyilván eloldozták és készenlétben tartották. Williamet alaposan szíven ütötte, hogy Richard immár másodszor lopja el az ő harci ménjét. Richard megsarkantyúzta a lovat, az felágaskodott – nem szerette az idegeneket –, de Richard jó lovas volt, és nyeregben maradt. William Richard felé sújtott kardjával, de a ló hátrahőkölt, és William célt

tévesztett, kardjának hegye csak a nyereg fáját érte. Akkor a ló nekirugaszkodott, s végigvágtatott a falusi utcán a többi menekülő csavargó nyomában.
William gyilkos indulatokkal a szívében nézte, ahogy távolodnak.
A törvényes gróf, gondolta. A törvényes gróf.
Megfordult. Valter és Gervase állt mögötte. Hugó és Louis megsebesült, nem tudta, mennyire súlyosan, Guillaume meghalt, vére beszennyezte William ujjasának elejét. William porig volt alázva. Alig tudta felemelni a fejét.
Szerencsére a faluban egy lélek se járt: a parasztok elmenekültek, nem várták be William dühét. Persze a molnár és a felesége is eltűnt. A csavargók elvitték a lovagok lovait, csak a két szekeret hagyták meg az ökrökkel.
– Láttad, ki volt az az utolsó? – nézett William Valterra.
– Igen.
Valter megszokta, hogy a lehető legkevesebbet beszéljen, amikor az ura haragudott.
– Kingsbridge-i Richard volt – mondta William. Valter bólintott.
– És a törvényes grófnak nevezték – fejezte be William. Valter nem szólt semmit.
William visszament a házba, be a malomba.
Hugó épp felült, bal kezét jobb vállára szorította. Sápadt volt.
– Nagyon fáj? – kérdezte William.
– Semmi az egész – felelte Hugó. – Kik voltak ezek az emberek?
– Csavargók – mondta William kurtán. Körülnézett. Hét vagy nyolc csavargó hevert holtan vagy sebesülten a földön. Észrevette Louis-t, hanyatt feküdt, nyitott szemmel. Először azt hitte, meghalt, de Louis

pislogott.
– Louis! – szólt oda neki William.
Louis felemelte a fejét, de zavarodottnak látszott. Még nem tért teljesen magához.
– Hugh – szólt William –, segítsd fel Louis-t az egyik szekérre! Valter, te pedig tedd fel Guillaume testét a másikra! – Otthagyta őket a feladattal, és kiment.
A faluban senkinek nem volt lova, csak a molnárnak: egy zömök almásderes csipkedte a gyér füvet a folyóparton. William megtalálta a molnár nyergét, és feltette a lóra.
Kis idő múltán kilovagolt Cowfordból, nyomában Valterral és Gervasezel, akik az ökrös szekereket hajtották.
Dühe mit sem tompult, amíg Waleran püspök kastélya felé tartottak. Sőt ahogy végiggondolta, amit megtudott, csak még dühösebb lett. Épp elég baj, hogy a csavargók dacolni tudnak vele; még nagyobb baj, hogy régi ellensége, Richard vezeti őket, de az már egészen tűrhetetlen, hogy Richardot nevezzék a törvényes grófnak. Ha végérvényesen le nem verik a csavargókat, akkor Richard igen hamar arra fogja használni őket, hogy közvetlen támadást indítson William ellen. Persze tökéletesen törvénytelen lenne Richard részéről, ha így szerezné vissza a grófságot, de Williamnek volt egy olyan érzése, hogy nem találna együttérző fülekre, ha éppen ő panaszkodnék törvénytelen támadásra. Nem az volt már a legfőbb gondja, hogy a csavargók rajtaütöttek, legyőzték és kirabolták, és hogy az egész grófság hamarosan az ő megaláztatásán fog nevetni. Hirtelenjében a grófság fölötti uralma került komoly veszélybe.
Meg kell ölnie Richardot, ez nyilvánvaló. A kérdés csak az, hogyan találja meg. Egész úton a kastély felé ezen

a rejtélyen rágódott; és mire odaértek, kifundálta, hogy Waleran püspöknek alighanem megvan hozzá a kulcsa.
Úgy vonultak be Waleran kastélyába, mint egy mulatságos vásári felvonulás: a gróf egy zömök almásderesen, lovagjai meg ökrös szekeret hajtva. William ellentmondást nem tűrő hangon parancsokat ordított a püspök embereinek, az egyiket borbélyért zavarta Hugó és Louis számára, a másikat papéit, hogy imádkozzék Guillaume lelki üdvösségéért. Gervase és Valter a konyhára ment sörért, William pedig belépett a vártoronyba, és bebocsáttatást nyert Waleran szállására. William gyűlölt bármit is kérni Walerantól, de szüksége volt a segítségére, hogy megtalálja Richardot.
A püspök egy végtelen hosszú papírtekercset olvasott, tele számokkal. Felnézett, s meglátta a dühöt William arcán.
– Mi történt? – kérdezte olyan hangon, mint akit szórakoztat a dolog. Ez Williamet mindig felbőszítette.
– Felfedeztem, ki szervezi és vezeti ezeket az átkozott csavargókat! – csikorgatta fogát William.
Waleran kérdőn felvonta a szemöldökét.
– Kingsbridge-i Richard.
– Ó – bólintott Waleran, mint aki végre megértette a dolgot. – Persze. Logikus.
– Veszélyes – felelte William dühösen. Gyűlölte, amikor Waleran hűvösen és logikusan nyilatkozott a dolgokról. – A törvényes grófnak nevezik. – Ujjal mutatott Waleranra. – Biztosan nem akarod, hogy az a család visszaszerezze a grófságot. Gyűlölnek téged, és Fülöp perjelnek, régi ellenségednek a barátai.
– Jól van, nyugodj meg – szólt Waleran leereszkedően. – Teljesen igazad van, nem tűrhetem,

hogy Kingsbridge-i Richard átvegye a grófságot.
William leült. Teste sajogni kezdett. Az utóbbi időben már érezte a verekedések utóhatásait, ahogy azelőtt sohasem. Izmai fáján feszültek, fájt a keze, sajogtak az ütések és esések nyomán keletkezett horzsolások. Még csak harminchét éves vagyok, gondolta, így kezdődnék az öregség?
– Meg kell ölnöm Richardot – mondta. – Ha ő nem él, a csavargók újra tehetetlen hordává züllenek.
– Egyetértek.
– Megölni könnyű lesz. A gond az, hol találom meg. De te, atyám, tudsz segíteni ebben.
Waleran hüvelykujjával megdörzsölte hegyes orrát.
– Nem tudom, hogy tudnék.
– Figyelj. Ha meg vannak szervezve, lenniük is kell valahol.
– Nem értem, miről beszélsz. Az erdőben vannak.
– Az erdőben normális módon nem lehet megtalálni őket, mert az egész területen szétszóródnak. Többségük nem tölt ugyanott két egymás utáni éjszakát. Tüzet raknak, ahol épp eszükbe jut, és a fák között alszanak. De ha valaki meg akarja szervezni az ilyen népséget, össze kell gyűjtenie mindet egy helyre. Kell hogy legyen egy állandó rejtekhelyük.
Szóval azt kell felkutatnunk, hol van Richard rejtekhelye.
– Pontosan.
– És hogy gondolod ezt megvalósítani?
– Itt jön a te szereped.
Waleran kételkedni látszott.
– Lefogadom – mondta William –, hogy Kingsbridge-ben az emberek fele tudja, hol van ez a hely.
– De nem fogják megmondani nekünk. Kingsbridge-ben mindenki gyűlöl téged is és engem is.

– Nem mindenki – mondta William. – Nem egészen mindenki.

A karácsony csodálatos dolog, gondolta Sári.

A legtöbb karácsonyi étel édes: a gyömbéres mézeskalácsbábok, a búzából, tojásból és mézből készült kása, az édes körtebor, amelytől nevethetnékje támad. Idén mindenből kevesebb jutott az éhínség miatt, de Sári így is épp úgy élvezte.

Szerette, amikor feldíszítik a házat fagyallal, és felakasztják azt a csokrot, amely alatt csókolózni szokás, bár a csókolózástól még inkább nevetnie kellett, mint a körtebortól. Az a férfi, aki a küszöböt elsőként átlépi, szerencsét hoz, feltéve ha fekete a haja: Sári apjának egész karácsony reggel a szobában kell maradnia, mert vörös haja balszerencsét hoz az embereknek. Szerette a templomban a betlehemes játékot. Élvezte, ahogy a szerzetesek beöltöznek háromkirályoknak, angyaloknak és pásztoroknak, és majd megszakadt a nevetéstől, hogy a hamis bálványok ledőltek, amint a szent család Egyiptomba érkezett.

De az egészben a legjobb a gyermek püspök volt. Karácsony harmadik napján a szerzetesek a legfiatalabb novíciust felöltöztették püspöki díszbe, és mindenki köteles volt engedelmeskedni neki.

A városiak nagy része a kolostor területén várta, hogy a gyermek püspök kijöjjön. Az volt a szokás, hogy az idősebb és tekintélyesebb polgárokat olyan alantas munkára szólította fel, mint a fahordás vagy a disznóólak kiganajozása. Finomkodva adta az előkelőt, és sértegette a magasabb állásban levőket. Tavaly utasította a sekrestyést, hogy kopasszon meg egy csirkét: a hatás fergeteges volt, mert a

sekrestyésnek fogalma sem volt róla, mit kell tenni, és minden tele lett tollakkal.
A gyermek püspök ünnepélyesen megjelent: egy tizenkét év körüli fiú, pajkos mosollyal az arcán, bíborvörös selyemben, kezében fa pásztorbottal, két szerzetes vállán lovagolva, s a kolostor egész népe a nyomában. Mindenki tapsolt és éljenzett. Első ténykedéseként rámutatott Fülöp perjelre, s így szólt:
– Hé, te legény! Eredj az istállóba szamarat vakarni.
Mindenki fetrengett a nevetéstől. A vén szamár hírhedten barátságtalan jószág volt, és még soha nem hagyta lekefélni a szőrét.
– Igen, püspök uram – mondta Fülöp perjel jóindulatúan mosolyogva, és elindult, hogy teljesítse feladatát.
– Előre! – parancsolta a gyermek püspök. A precesszió elindult a kolostor területéről, a városiak utána. Néhányan elrejtőztek, és bezárták kapujukat, féltek, nehogy őket válasszák ki valamilyen kellemetlen feladatra, de így a mulatságból is kimaradtak. Sári egész családja eljött: anyja, apja, Tomi bátyja, Márta néni, sőt még Richard bácsi is, aki előző éjjel váratlanul hazajött.
A gyermek püspök először hagyományosan a serfőzdébe vezette őket. Ott ingyensört rendelt magának és az összes novíciusnak. A serfőző jó szívvel kihozta a sört.
Sári egyszer csak Remigius testvér, egy idősebb szerzetes mellett találta magát. Magas, barátságtalan ember volt, és korábban még sohasem beszélgetett Sárival, de most rámosolygott és megszólította:
– Milyen nagyszerű, hogy Richard bátyád is hazajött karácsonyra. Kaptam tőle egy kiscicát, ő maga faragta a késével fából – mondta Sári.

– Ez igen. Mit gondolsz, sokáig fog maradni?
– Nem tudom – ráncolta homlokát a kislány. Gondolom, hamarosan visszamegy. Igen. Most az erdőben lakik. Tudod, hogy hol?
– Igen. Sára kőfejtője, így hívják. Az én nevem – nevetett.
– Tényleg – felelte Remigius testvér. – Milyen érdekes.
Miután ittak, a gyermek püspök megszólalt:
– Most pedig András sekrestyés és Remigius testvér kimossák özvegy Marcsa szennyesét.
Sári visongott a nevetéstől, és tapsikolt a kezével. Özvegy Marcsa gömbölyded, vörös képű asszony volt, aki mosást vállalt. A finnyás szerzetesek nyilván rühelleni fogják, hogy kimossák a büdös alsóneműket és harisnyákat, amelyeket az emberek hathavonta váltónak.
A tömeg elhagyta a serfőzdét, s a menet elvitte a gyermek püspököt Marcsa egyszobás házához a rakpartra. Marcsa nevetőgörcsöt kapott, és még vörösebb lett a képe, amikor megtudta, ki fogja kimosni a szennyest.
András és Remigius a házból a folyópartra cipelte a nagy kosár szennyes ruhát. András kinyitotta a kosarat, s Remigius a legteljesebb undorral az arcán kihúzta az első ruhadarabot. Egy fiatal nő huncutul odakiáltott:
– Vigyázz rá, Remigius testvér, az az én ingem!
Remigius elvörösödött, és mindenki nevetett. A két középkorú szerzetes igyekezett jó képet vágni a dologhoz, és hozzálátott a mosáshoz. A tömeg tanácsokat adott nekik és bátorította őket. András torkig volt az egésszel, ezt Sári jól látta, de Remigius arcán furcsán elégedett kifejezés trónolt.

Óriási vasgolyó lógott láncon egy akasztófaszerű építmény végéről, ahogy a hóhér kötele a bitófáról. A golyóhoz kötelet kötöttek. A kötél átfutott az építmény függőleges gerendájára erősített csigán, és lecsüngött a földig, ahol két munkás tartotta. Amikor a munkások meghúzták a kötelet, ezáltal föl- és hátrahúzták a golyót, egészen addig, hogy érintette a csigát, s a lánc vízszintesen húzódott a vesztőhelyszerű építmény karja mentén.
Shiring lakosságának zöme ott bámészkodott.
A munkások most elengedték a kötelet. A vasgolyó lezuhant, átlendült a másik oldalra, neki a templom falának. Iszonyú dobbanás hallatszott, a fal megremegett, és William a lába alatt, a földön érezte az ütés erejét. Arra gondolt, milyen jó lenne Richardot odakötözni a falhoz, arra a helyre, ahova a vasgolyó odasújt. Szétlapulna, mint egy légy.
A munkások megint nekifeszültek a kötélnek. William azon kapta magát, hogy visszafojtja a lélegzetét, amikor a vasgolyó megáll pályájának csúcsán. Az emberek elengedték a kötelet: a golyó átlendült és ezúttal lyukat ütött a kőfalban. A tömeg tapsolt.
Ötletes szerkezet volt.
William örült, hogy látja, megindult a munka a területen, ahova az új templomot fogja építeni, de ma sürgősebb dolgok jártak a fejében. Waleran püspököt kereste a szemével, és meg is pillantotta, Alfréd mesterrel. William odament hozzájuk, és félrevonta a püspököt.
– Itt van az az ember?
– Lehetséges – felelte Waleran. – Gyere a házamba.
Átszelték a piacteret.
– Elhoztad az embereidet? – kérdezte Waleran.
– Persze. Kétszázat. A városon kívül, az erdőben

várnak.
Bementek a házba. William főtt sonka szagát érezte, és a nagy sietség ellenére összefutott a szájában a nyál. A legtöbb ember takarékoskodott az élelemmel, de Waleran esetében elvi kérdés lehetett, hogy az éhínség miatt ne hagyja megváltoztatni az életmódját. A püspök sohasem evett sokat, de szerette, ha mindenki tudja, hogy sokkal gazdagabb és hatalmasabb annál, semmint megérezze a rossz termés hatását.
Waleran lakhelye szokványos, keskeny homlokzatú városi ház volt, egy szoba elöl, hátul a konyha, a ház mögött kis udvar, pöcegödörrel, méhkassal és disznóóllal. William megkönnyebbülten látta, hogy egy szerzetes várakozik a házban.
– Jó napot, Remigius testvér! – szólította meg Waleran.
– Jó napot, püspök uram! – felelt amaz. – Jó napot, William gróf!
William mohón nézte a szerzetest. Ideges ember volt, gőgös arccal és kidülledő kék szemekkel. Arca halványan ismerősnek tetszett: a kingsbridge-i istentiszteleteken látott sok tonzúrás fej egyike. William évek óta tudta, hogy ő Waleran besúgója Fülöp perjel táborában, de most találkozott vele először.
– Van számomra valami híred? – kérdezte.
– Talán – felelte Remigius.
Waleran ledobta prémszegélyű köpenyét, s odalépett a tűzhöz, hogy megmelengesse a kezét. Egy szolga forró bodzabort hozott ezüstserlegekben. William elvett egyet és kiitta, türelmetlenül várva, hogy a szolga kimenjen.
Waleran a borát szopogatta, és szigorú pillantást vetett Remigiusra. Amikor a szolga kiment, megkérdezte a

szerzetestől:
– Milyen indokkal jöttél el a kolostorból?
– Semmilyennel – felelte Remigius.
Waleran kérdőn felvonta a szemöldökét.
– Nem szándékszom visszamenni – mondta Remigius kihívó hangon.
– Hogyhogy?
– Itt egy katedrális fog épülni – vett mély lélegzetet Remigius.
– Csak egy templom.
– Nagyon nagy lesz. Az a tervetek, hogy végül ez legyen a katedrális.
– Az egyszerűség kedvéért tételezzük fel, hogy igazad van – mondta némi habozás után Waleran.
– A katedrális élén káptalannak kell állnia, akár szerzetesek, akár kanonokok lesznek itt.
– És?
– Én akarok lenni a perjel. Logikus, gondolta William.
– Olyan bizonyos vagy abban, hogy megkapod ezt a tisztséget – kérdezte Waleran csípősen –, hogy Fülöp engedélye és minden indok nélkül otthagytad Kingsbridge-t?
Remigius kényelmetlenül feszengett. William együttérzett vele: ha Waleran gúnyolódó hangulatban van, ez épp elég ahhoz, hogy mindenki rosszul érezze magát.
– Remélem, nem vagyok túlságosan magabízó – mondta Remigius.
– Feltehetően el tudsz vezetni bennünket Richardhoz.
– Igen.
– Derék! Hol van? – vágott közbe izgatottan William. Remigius nem szólt, Waleranra nézett.
– Rajta, Waleran, add meg neki azt az állást, az Isten szerelmére! – mondta William.

Waleran még mindig habozott. William tudta, mennyire gyűlöli, ha kényszerítik valamire. Végül megszólalt:
– Rendben van. Te leszel a perjel.
– Na, szóval, hol van Richard? – sürgette William.
– Mától számítva? – Remigius még mindig Waleranra nézett.
– Mától.
– A kolostor nem pusztán egy templom meg egy dormitórium – fordult most Remigius Williamhez. – Földekre, tizedet fizető gazdaságokra, templomokra van szüksége.
– Mondd meg, hol van Richard, és öt falut adok neked kezdetnek a plébániatemplomokkal együtt – mondta William.
– Ehhez szabályos alapítólevélre van szükségem.
– Megkapod, sose félj – mondta Waleran.
– Beszélj már, ember – szólt William –, a seregem kint várakozik a városon túl. Hol van Richard rejtekhelye?
– Egy Sára kőfejtőjének nevezett helyen, ott, ahol a winchesteri út elágazik.
– Ismerem – Williamnek úgy kellett fékeznie magát, hogy ne törjön ki diadalüvöltésben. – Egy használaton kívüli kőbánya. Senki nem jár arra.
– Emlékszem rá – szólt Waleran is. – Évek óta nem dolgoznak benne. Jó rejtekhely. Nem tudni, hogy ott van, hacsak véletlenül bele nem sétál az ember.
– De csapda is – mondta William vad ujjongással a hangjában. – A kifejtett falak három oldalról teljesen merőlegesek. Senki nem fog megszökni. Foglyokat sem fogok ejteni. – Izgatottsága egyre nőtt, ahogy elképzelte a jelenetet. – Mind lemészárolom. Olyan lesz, mintha csirkéket vágnék le egy baromfiólban.
A két istenes ember furcsálkodva nézte.
– Undorítónak tartod, Remigius testvér? – kérdezte

William megvető hangon. – Felfordul a gyomrod a mészárlás gondolatától, püspök uram? Mindkét esetben igaza volt, látta az arcukon. Nagy cselszövők ezek az egyházi emberek, de ha vérontásra kerül a sor, a tettek embereire hagyatkoznak. Tudom, hogy imádkozni fogtok értem – tette még hozzá gúnyosan, majd elment.
Lova odakint volt megkötve, egy fekete csődör, ez helyettesítette azt a harci mént, amelyet Richard ellopott, de nem ért fel azzal. Felült rá, és kilovagolt a városból. Elfojtotta izgatottságát, és megpróbálta hűvös fejjel végiggondolni a taktikát.
Azon gondolkodott, hány csavargó lehet Sára kőfejtőjében. Amikor támadásra indultak, mindig több mint száz embert vetettek be. Legalább kétszázan vannak, de lehet, hogy ötszázan is. Lehet, hogy túlerőben vannak William serege fölött, tehát a lehető legjobban ki kell használnia az előnyeit. Az egyik előnye a meglepetés. A másik a fegyverzet: a csavargók többségének dorong, kalapács, legjobb esetben fejsze a fegyvere, és egyiknek sincs páncélja De a legfontosabb előny az, hogy William emberei mind lovasok. A csavargóknak amúgy sincs sok lovuk, és fölöttébb valószínűtlen, hogy a lovak fel lennének nyergelve a támadás pillanatában. Hogy még inkább biztosra menjen, elhatározta, hogy néhány íjászt küld a hegyoldalakra, hadd lőjék a szakadékot pár percig a fő támadás előtt.
Valter a lovagokkal és a fegyveresekkel ott várt, ahol William néhány órája hagyta őket. Sóváran várták az indulást, a harci szellem kiváló volt: könnyű győzelmet reméltek. Kis idő múltán ott ügettek a winchesteri úton.
Valter William mellett lovagolt, s egy szót sem szólt. Valter egyik legfőbb erőssége az volt, hogy tudott

csendben maradni. William észrevette, hogy a legtöbb ember állandóan beszél hozzá, ha van mondanivalója, ha nincs, talán az idegesség teszi. Valter respektálta Williamet, de nem volt ideges a közelségében: túl régen volt már mellette.
William a mohó várakozás és a halálos félelem ismerős keverékét érezte. Ez volt az egyetlen dolog a világon, amihez értett, és valahányszor csinálta, az életét kockáztatta. De a mai különleges rajtaütés volt. Ma lehetősége van rá, hogy szétzúzza azt az embert, aki tizenöt éve tüske a körme alatt.
Dél felé megálltak egy faluban, amely elég nagy volt ahhoz, hogy kocsmája legyen. William kenyeret és sört hozatott az embereknek, és megitatták a lovakat. Indulás előtt eligazítást tartott.
Néhány mérfölddel később letértek a winchesteri útról. Az ösvényt alig lehetett látni, és William észre sem vette volna, ha nem keresi. Amikor már rajta voltak, a növényzetet figyelve tudták követni: négy-öt yard széles sávban nem voltak nagyobb fák.
Az íjászokat előreküldte, s hogy előnyhöz jussanak, néhány percre lelassította a többiek mozgását. Tiszta januári nap volt, s a csupasz fák alig homályosították el a hideg napfényt. William évek óta nem járt a kőfejtőben, és most nem tudta biztosan, milyen messze lehet. Amikor azonban úgy egymérföldnyire voltak a főúttól, látni kezdte, hogy az ösvényt használják: letaposott növényzet, letört facsemeték, felkavart sár jelezte. Őrült, hogy Remigius jelentése beigazolódott.
Olyan feszült volt, mint egy felajzott íjhúr. A jelek egyre nyilvánvalóbbak lettek: erősen letaposott fű, lóürülék, emberi hulladék. Az erdőnek ezen a részén a csavargók már meg se próbálták takargatni

jelenlétüket. Most már nem volt semmi kétsége. A csavargók itt vannak. Mindjárt megkezdődik a csata.
A rejtekhelynek nagyon közel kell lennie. William feszülten hallgatózott. Az íjászok bármely pillanatban megkezdhetik a támadást, s akkor ordítás és átkozódás, halálsikoly és a megrémült lovak nyerítése fog hallatszani.
Az ösvény egy nagy tisztásba torkollott, és William néhány száz yardnyira előttük meglátta Sára kőfejtőjének bejáratát. Semmi zaj nem hallatszott. Valami nincs rendben. Az íjászok nem támadtak. William megremegett a rossz előérzettől. Mi történt? Talán tőrbe csalták az íjászait az őrök, és csöndben elintézték őket? De hát biztosan nem mindegyiküket.
De nem volt idő töprengésre: már majdnem a csavargók nyakában volt. Vágtára ösztökélte lovát. Emberei követték, s villámként száguldottak a rejtekhely felé. A roham hevében William félelme elpárolgott.
A kőfejtőbe vezető út keskeny, kanyargós szurdok volt, és William nem látott bele, ahogy közeledtek. Felpillantva meglátta néhány íjászát, amint a meredély szélén álldogálnak és lefelé bámulnak. Miért nem lőttek? A katasztrófa előérzete csapta meg, és bizonyára megáll és visszafordul, ha a rohamozó lovakat meg lehetett volna állítani. Kardját jobb kezében tartva, baljával a gyeplőt szorongatva, nyakában a pajzzsal bevágtatott a használaton kívüli kőbányába.
Senki nem volt ott. Már-már könnyekben tört ki. Minden jel megvolt: olyan biztosnak érezte magát a dolgában. A csalódottságtól görcs állt a gyomrába.
Ahogy a lovak lelassítottak, látta, hogy nem olyan régen ez volt a csavargók búvóhelye. Ágakból és

nádból összeeszkábált kunyhók álltak ott, egy tűzhely maradványa és egy szemétdomb. A terület egyik végét néhány karóval elkerítették, nyilván ide rekesztették a lovakat. William lépten-nyomon látta az emberi tevékenység hulladékait: csirkecsontokat, üres zsákokat, egy ócska lábbelit, egy törött fazekat. Az egyik tűzrakás mintha még füstölgőit volna. Hirtelen elöntötte a remény: talán csak most mentek el, még meg tudja fogni őket! Aztán egy magányos alakot látott a tűz mellett guggolni. Közelebb ment. Az alak felállt. Egy asszony volt.
– Lám csak, William Hamleigh – mondta. – Túl későn, mint mindig.
– Szemtelen liba, ezért kilépetem a nyelvedet – mondta William.
– Nem fogsz hozzám érni – felelte az nyugodtan. – Nálad különb embereket is megátkoztam már. – Arca elé emelte a kezét, és három ujjával boszorkányjelet mutatott. A lovagok hátrahőköltek, és William védekezően keresztet vetett. Az asszony félelem nélkül nézte, riasztó, aranyos fényű szemével. – Nem ismersz, William? – kérdezte és nevetett. – Egyszer megpróbáltál megvásárolni egy fontért. Szerencséd, hogy nem sikerült.
William emlékezett erre a szempárra. Tamás mesternek az özvegye volt az asszony, János anyja, a boszorkány, aki az erdőben élt. Valóban örült, hogy akkor nem sikerült megvásárolnia. Szerette volna a lehető leggyorsabban faképnél hagyni, de előbb ki kellett kérdeznie.
– Jól van, boszorkány – szólt. – Kingsbridge-i Richard itt volt?
– Két nappal ezelőttig.
– És hova ment, meg tudod mondani?

– Hogyne – felelte az. – Ő és a csavargói elmentek, hogy Henrikért harcoljanak.
– Henrikért? – Williamnek az a szörnyű érzése támadt, hogy tudja, melyik Henrikről van szó. – Maud fiáért?
– Úgy van.
William fázni kezdett. Normandia energikus fiatal hercege sikerrel járhat ott, ahol anyja elbukott – és ha Istvánt most legyőzik, William vele együtt bukik.
– Mi történt? – kérdezte sürgetőleg. – Mi van Henrikkel?
– Harminchat hajóval átkelt a tengeren és Warehamben partra szállt – válaszolt a boszorkány. – Háromezer fős hadsereget hozott, azt mondják. Elözönlötték az országot.

Winchester zsúfolt, ideges és veszélyes város lett. Mindkét hadsereg itt állomásozott: István király erőit a kastélyban szállásolták el, Henrik herceg lázadói – köztük Richard a csavargóival – a városfalakon kívül táboroztak, a Saint-Giles-hegyen, ahol az éves vásárt szokták tartani. Mindkét csapat katonáit eltiltották a várostól, de sokan megszegték a tilalmat, és estéiket a kocsmákban, kakasviadalokon és bordélyházakban töltötték, lerészegedtek, erőszakoskodtak a nőkkel, összeverekedtek, még vér is folyt a kockajáték vagy a malmozás hevében.
István minden harci kedve elszállt a nyáron, amikor legidősebb fia meghalt. Most István a királyi kastélyban lakott, Henrik herceg pedig a püspöki palotában, s a béketárgyalásokat képviselőik vezették: Theobald canterburyi érsek a király nevében, s a rendbontó Henrik püspök Winchesterből Henrik herceg részéről. Theobald érsek és Henrik püspök minden délelőtt a püspöki palotában tárgyalt. Délben Henrik

herceg hadnagyai kíséretében – Richard is köztük volt – végigsétált Winchester utcáin, és ment a kastélyba ebédelni.
Amikor Aliena először látta Henrik herceget, el se tudta hinni, hogy ez az ember egy Anglia méretű birodalom ura. Csak húsz év körül járt, s olyan napbarnított és szeplős volt a képe, mint egy parasztlegénynek. Egyszerű sötét ujjast viselt hímzés nélkül, és vöröses haját rövidre vágatta. Tehetős kisbirtokos dolgos fiának látszott leginkább. Kis idő múltán azonban Aliena felfedezte körülötte az erő auráját. Zömök volt és izmos, széles vállú és nagy fejű, de a durva fizikai erőt mutató külsőt megváltoztatta átható, figyelmes szürke szeme, s az emberek a környezetében sohasem mentek túl közel hozzá, inkább valami óvatos bizalmassággal vették körül, mintha attól félnének, hogy bármely pillanatban robbanhat.
Azok az ebédek ott a kastélyban kellemetlenül merevek lehetnek, gondolta Aliena, egy asztalnál a szemben álló hadseregek vezéreivel. Furcsállotta, hogyan tud Richard egy asztalhoz ülni Williammel. Ő bizony inkább késsel támadna rá, mintsem odakínálja neki a vadpecsenyét. Aliena csak messziről és rövid ideig látta Williamet. Nyugtalannak és rosszkedvűnek tűnt, ami jó jel.
Amíg a grófok, a püspökök és az apátok a vártoronyban találkoztak, a kisebb méltóságok a kastély udvarában: lovagok és seriffék, kisebb bárók, bírák és várnagyok, olyan emberek, akik nem hiányozhattak a fővárosból, amikor jövőjükről és a királyság jövőjéről döntöttek. Aliena szinte minden reggel ott találkozott Fülöp perjellel. Minden nap tucatjával keringtek a legkülönbözőbb szóbeszédek. Egyik nap azt mondták, hogy megfosztják rangjuktól

az Istvánt támogató grófokat (ami William végét jelentené), másnap azt, hogy mind megmaradnak jelenlegi címükben, ami Richard reményeit döntötte romba. István minden kastélyát le kell bontani, majd csak a lázadók kastélyait, majd mindenkiét, aztán senkiét. Az egyik pletyka szerint Henrik követői valamennyien lovagi címet és száz hektár földet kapnak. Richardnak ez nem kellett, ő a grófságot akarta.
Richardnak sejtelme sem volt róla, melyik szóbeszéd igaz, ha egyáltalán volt olyan. Bár a háborúban egyike volt a Henrikhez közel álló hadnagyoknak, a politikai tanácskozások részleteit nem vitatták meg vele. Fülöp azonban, úgy látszik, tudta, mi folyik. Meg nem mondta volna, honnan szedi az információit, de Aliena emlékezett rá, hogy van egy fivére, aki olykor-olykor meglátogatta Kingsbridge-ben, és aki Robertnek, Gloucester grófjának és Maud királynőnek dolgozott: most talán Henrik herceg mellett van.
Fülöp elmondta, hogy a tárgyaló felek közel jutottak a megállapodáshoz. Arról alkudoznak, hogy István maradjon a király, amíg él, de Henrik legyen az utóda. Ez aggasztotta Alienát. István elélhet még tíz évig is. Mi lesz közben? István grófjait biztosan nem fosztják meg rangjuktól, amíg ő uralkodik. Hogyan nyerik el akkor jutalmukat Henrik hívei, köztük Richard? Úgy gondolják, hogy csak várjanak?
Fülöp egy késő délután tudta meg a választ, amikor már egy hete voltak Winchesterben. Egy novíciussal üzent Alienáért és Richardért. Ahogy a forgalmas utcákon átvágtak a kolostor területére, Richardot vad mohóság töltötte el, de Alienát remegés kerítette hatalmába.
Fülöp a temetőben várta őket, s a lemenő nap

fényében a sírok között beszélgettek.
– Megállapodtak – mondta Fülöp minden bevezetés nélkül. – De zavaros az egész.
– Richard megkapja a grófságot? – kérdezte Aliena sürgetően. Már nem bírta a feszültséget.
Fülöp bizonytalanul széttárta a kezét, ami jelenthetett igent is és nemet is.
– Bonyolult. Kompromisszumot kötöttek. Azokat a földeket, amelyeket a bitorlók elvettek, vissza kell adni azoknak a személyeknek, akiké az öreg Henrik király idejében voltak.
– Ez kell nekem! – kiáltotta Richard. – Atyám gróf volt Henrik király alatt.
– Maradj csendben, Richard – intette le Aliena, és Fülöphöz fordult. – És mi ebben a bonyolult?
– A megállapodásban nincs róla szó, hogy ezt ki lehetne kényszeríteni. Valószínűleg nem lesz semmi változás, amíg István meg nem hal, és Henrik nem lesz a király – mondta Fülöp.
– De hát ez tönkreteszi az egészet! – szontyolodott el Richard.
– Nem egészen – szólt Fülöp. – Ez azt jelenti, hogy te vagy a törvényes gróf.
– De földönfutóként élhetek, amíg István a király, miközben az a barom William foglalja el a kastélyomat – dühöngött Richard.
– Ne olyan hangosan – tiltakozott a perjel, ahogy egy pap elhaladt mellettük. – Mindez még titok.
– Nem tudom elfogadni – háborgott Aliena is. – Nem akarok arra várni, hogy István meghaljon. Tizenhét éve várok, és elegem volt.
– De mit tudtok csinálni? – kérdezte Fülöp.
– A grófság nagy része elismeri, hogy te vagy a törvényes gróf – fordult Aliena Richardhoz. – István és

Henrik épp most ismerték el, hogy te vagy a törvényes gróf. El kellene foglalnod a kastélyt és kormányoznod, mint törvényes grófnak.
– Nem tudom elfoglalni a kastélyt. William biztosan nem hagyta őrizetlenül.
– Van sereged, nem? – Alienát lassan elragadta saját dühének és csalódottságának ereje. – Jogod van a kastélyhoz, és van erőd a megszerzéséhez.
– A polgárháború tizenöt éve alatt mit gondolsz, hány várkastélyt láttam elfoglalni frontális támadással? – rázta a fejét Richard. – Egyet sem. – Mint mindig, most is egyből tekintélyesebbnek és érettebbnek látszott, mihelyt katonáskodásra fordult a szó. – Szinte kizárt dolog. Várost, igen, néha, de kastélyt nem. A kastély megadhatja magát az ostromlóknak vagy felszabadítják a felmentő seregek; be lehet venni, láttam ilyet, gyávaság vagy árulás segítségével is, de nem puszta erővel.
Aliena még mindig nem volt képes elfogadni az érvelést. Kétségbeejtőnek találta. Nem tudta elképzelni, hogy újra éveken át csak várjon és reménykedjék.
– Mégis, mi történne, ha a seregedet William kastélya ellen vinnéd? – kérdezte.
– Felhúznák a felvonóhidat, és bezárnák a kapukat, mielőtt be tudnánk jutni. Odakint letáboroznánk. Aztán jönne William a seregével, és megtámadná a táborunkat. De még ha le is vernénk, a kastélyt akkor sem tudnánk megszerezni. A várkastélyokat nehéz megtámadni és könnyű megvédeni – ez a lényegük.
Miközben Richard beszélt, egy ötlet vert gyökeret Aliena felzaklatott agyában.
– Gyávaság, csel és árulás – mondta.
– Tessék?

– Olyat láttál, hogy gyávaság, csel vagy árulás segítségével foglaltak el kastélyokat?
– Igen, hogyne.
– William mit csinált, amikor elvette tőlünk a kastélyt akkor régen?
– Azok más idők voltak – szólt közbe Fülöp. – Az öreg Henrik király alatt az ország harmincöt évig békében élt. William rajtaütött atyátokon.
– Cselhez folyamodott – folytatta Richard. – Néhány emberével alattomban beszivárgott a kastélyba, még mielőtt félreverték Volna a harangot. De Fülöp perjelnek igaza van: manapság ez már nem menne. Az emberek sokkal óvatosabbak.
– Én be tudnék jutni – mondta Aliena magabiztosan, bár a szíve máris gyorsabban vert a félelemtől, ahogy ezt kimondta.
– Persze hogy be tudnál, hiszen nő vagy – mondta Richard. – De semmit nem tudnál tenni, ha már egyszer bejutottál. Ezért engednének be. Ártalmatlan vagy.
– Ne légy már olyan átkozottul öntelt – fortyant fel Aliena. – Én öltem is, hogy megvédjelek, és ez több, mint amit te valaha is tettél értem, te, hálátlan disznó, hát ne merészeld azt mondani, hogy ártalmatlan vagyok.
– Jó, jó, nem vagy ártalmatlan – mondta Richard dühösen. – Mit csinálnál, ha egyszer benn vagy a kastélyban?
Aliena dühe elpárolgott. Mit csinálnék? – gondolta ijedten. – Az ördögbe is, legalább olyan bátor és leleményes vagyok, mint az a disznó William!
– William mit csinált?
– Nem engedte felhúzni a felvonóhidat, és elég sokáig nyitva tartotta a kaput, hogy a fő támadó sereg

odaérjen.
– Hát akkor ezt fogom csinálni – mondta Aliena, de a szíve a torkában dobogott.
– De hogyan? – kérdezte kételkedve Richard.
Aliena emlékezett rá, hogy egyszer megvigasztalt egy tizennégy éves kislányt, aki megrémült a vihartól.
– A grófné tartozik nekem – mondta. – És gyűlöli a férjét.

Aliena, Richard és Richard ötven legjobb embere egész éjjel nyeregben voltak, s hajnalra elérték Earlscastle környékét. A kastély előtti földek mellett elterülő erdőben húzódtak meg. Aliena leszállt a lóról, levetette flandriai gyapjúból készült köpönyegét és finom bőrcsizmáját, s felvett egy durva paraszti köpenyt és egy pár facipőt. Az egyik ember átnyújtott neki egy kosár szalma közé rakott friss tojást, azt a karjára vette.
Richard tetőtől talpig végigmérte és így szólt:
– Tökéletes. Egy parasztlány árut visz a kastély konyhájára.
Aliena nagyot nyelt. Tegnap még tele volt tűzzel és merészséggel, de most, hogy végre kell hajtania a tervét, megrémült. Richard arcon csókolta.
– Ha meghallom a harangot, egyszer lassan végigmondom a miatyánkot, aztán az elıőrs elindul. Csak annyit kell tenned, hogy valami mesével elaltasd az őrök éberségét, hogy tíz emberem átvághasson a földeken, és be a várba, mielőtt riadót fújnának.
Aliena bólintott.
– Csak vigyázz, nehogy a főcsapat kitörjön a fedezékből, mielőtt az előőrs átérne a felvonóhídon – mondta.
– A főcsapatot én fogom vezetni – mosolygott Richard.

– Ne aggódj. Sok szerencsét.
– Neked is.
Elindult.
Kilépett az erdőből, és a földeken át a kastély felé vette útját, amelyet tizenhat évvel azelőtt hagyott el azon a szörnyű napon. Ahogy újra látta a helyet, felébredt benne annak a másik reggelnek az eleven, iszonyatos emléke, a vihar utáni nedves levegő és a két ló a kapun kívül az eső áztatta földeken: Richard a harci ménen, ő egy kisebb hátaslovon, s mindketten halálos rettegésben. Váltig tagadta, mi történt, igyekezett elfelejteni, s a lódobogás ritmusára ismételgette magában: Nem emlékszem, nem emlékszem, nem, nem, nem! A módszer bevált: utána még hosszú ideig nem volt képes felidézni, hogy megerőszakolták. Emlékezett rá, hogy valami rettenetes történt vele, de sohasem gondolt a részletekre. Csak amikor beleszeretett Jánosba, jött elő minden, és akkor az emlék annyira megrémítette, hogy képtelen volt válaszolni János szerelmére. Istennek legyen hála, hogy olyan türelmes volt. Ebből is tudhatta Aliena, hogy milyen erős a szerelme, mert olyan sok mindent eltűrt, és mégis szerette.
Ahogy közelebb ért a kastélyhoz, megpróbált szebb emlékeket is elővarázsolni, hogy megnyugtassa idegeit. Itt élt gyerekként atyjával és Richarddal. Gazdagok voltak, és semmi nem fenyegette őket. A kastély bástyáin játszott Richarddal, a konyhában csellengett, néha elcsent egy kis süteményt, és ebédkor atyja mellett ült a nagy teremben. Nem tudtam, milyen boldog vagyok – gondolta. – Sejtelmem sem volt róla, milyen szerencsés voltam, hogy nem kellett semmitől se félnem.
Azok a szép idők ma újrakezdődnek – mondta

magának –, ha meg tudom csinálni amit elterveztem.
Magabiztosan mondta, hogy a grófné tartozik nekem, és gyűlöli a férjét, de éjszaka, a nyeregben végiggondolta, mi mindenen bukhat el. Először is, lehet, hogy be sem jut a kastélyba; valami történik, ami miatt a helyőrség résen lesz, az őrök gyanakvók lesznek, vagy csak balszerencsésen épp egy akadékoskodó őrbe botlik. Másodszor, ha sikerül is bejutnia, nem biztos, hogy rá tudja bírni Elizabethet az ura elárulására. Másfél év telt el azóta, hogy a viharban találkoztak: a nők idővel a leggonoszabb férfihoz is hozzá tudnak szokni, s meglehet, Elizabeth már megbékélt a sorsával. Harmadszor, még ha Elizabeth hajlandó lesz is, nem biztos, hogy van elég tekintélye vagy hidegvére, hogy megtegye, amit Aliena akar. Rémült kislány volt, amikor utoljára látta, és lehet, hogy az őrség nem hajlandó engedelmeskedni neki.
Aliena természetellenesen ébernek érezte magát, ahogy áthaladt a felvonóhídon: szokatlanul élesen látott és hallott mindent. A helyőrség épp ébredezett. Néhány csipás őr ténfergett a bástyákon, ásítoztak és krákogtak, s egy öreg kutya vakarózott a kapuban. Aliena előrehúzta csuklyáját, hogy eltakarja az arcát, nehogy valaki felismerje, s átment a boltíves kapun.
Egy lompos őr volt szolgálatban az őrháznál, egy padon ült, és nagy darab kenyeret evett. Ruhája rendetlenül lógott; s kardöve a szoba túlsó végében egy kampón függött. Aliena kalapáló szívvel mutatta oda neki a kosár tojást, s mosollyal álcázta félelmét.
Az őr türelmetlenül intett, hogy bejöhet.
Átjutott hát az első akadályon.
Laza volt a fegyelem. Érthető: csak egy jelképes erőt hagytak hátra, az emberek java a háborúban volt. Az

izgalmas dolgok máshol történtek.
Legalábbis a mai napig.
Egyelőre minden rendben. Aliena táncoló idegekkel ment át az alsó udvaron. Nagyon furcsa volt idegenként járni egy olyan helyen, amely valaha az otthona volt, rejtőzködni ott, ahol valaha odament, ahová a kedve tartotta. Körülnézett, de vigyázva, nehogy feltűnjön a kíváncsisága. A faépületek java része megváltozott: az istállók nagyobbak lettek, a konyha máshová került, és volt egy új, kőből épült fegyvertár. Minden piszkosabb volt, mint azelőtt. De a kápolna még állott, az a kápolna, amelyben ő meg Richard átvészelték azt a szörnyű vihart, ijedten, némán és csontig fagyva. Néhány kastélybeli szolga megkezdte mindennapi munkáját. Egy-két fegyveres cirkált a belső várban. Fenyegetőnek látta őket, de talán csak azért, mert tudta, megölnék, ha ismernék a szándékait.
Ha a terve beválik, estére megint ő lesz a kastély úrnője. A gondolat lelkesítő volt, de valószerűtlen, mint egy csodálatos, képtelen álom.
Bement a konyhába. Egy fiú piszkálta a tüzet, egy fiatal lány pedig répát szeletelt. Aliena legderűsebb mosolyával mosolygott rájuk, és így szólt:
– Két tucat friss tojást hoztam. – Az asztalra tette a kosarat.
– A szakács még nincs fenn – mondta a fiú. – Várnod kell a pénzedre.
– Kaphatnék egy darab kenyeret reggelire?
– A nagyteremben.
– Köszönöm – otthagyta a kosarat és kiment.
Átment a második felvonóhídon a felső várba. A második kapuban rámosolygott az őrre. Az őrnek véreres volt a szeme és fésületlen a haja. Tetőtől

talpig végigmérte, aztán megkérdezte:
– Hát te hová mégy? – A hangja játékosan kihívó volt.
– Ennék valamit reggelire – mondta, anélkül hogy megállt volna.
– Adnék én neked valamit a szádba – kacsintott rá az őr.
– Még leharapnám – szólt vissza Aliena a vállán át.
Egy pillanatig sem gyanakodtak rá. Eszükbe sem jut, hogy egy nő is veszélyes lehet. Milyen ostobák. A nők a legtöbb dolgot meg tudják csinálni, amit a férfiak. Ki felel mindenért, amikor a férfiak háborúskodnak vagy keresztes hadjáratba mennek? A nők, az ácsok, a kelmefestők, a pékek és a cserzővargák. Ő, Aliena az egyik legtekintélyesebb kereskedő a grófságban. A zárdát vezető apátnő kötelességei ugyanazok, mint az apátéi. Meg aztán asszony volt az is, Maud királynő, aki a tizenöt évig tartó polgárháborút kirobbantotta. Ezeknek a fafejű fegyvereseknek mégsem jut az eszükbe, hogy egy nő is lehet az ellenség ügynöke, csak mert az eltér a megszokottól.
Felszaladt a vártorony lépcsőin, és belépett a terembe. Az ajtóban nem állt senki. Biztosan azért, mert az úr távol volt. A jövőben majd teszek róla, hogy mindig álljon őr az ajtóban – gondolta Aliena –, akár otthon van az úr, akár nem!
Tizenöt-húsz ember reggelizett egy kis asztal körül. Néhányan felnéztek, ahogy belépett, de senki sem törődött vele. A terem meglehetősen tiszta volt, figyelte meg, s meglátszott rajta a női kéz nyoma: frissen meszelt falak, s jó illatú füvek a padozatot borító gyékény közé keverve. Ha kevéssé is, van jele Elizabeth jelenlétének. Ez biztató volt.
Anélkül, hogy az asztal körül ülők bármelyikéhez szólt volna, átment a termen a sarokban lévő

lépcsőfeljáróhoz. Megpróbált úgy viselkedni, mintha joga lenne az itt-tartózkodásra, de minden pillanatban azt várta, hogy feltartóztatják. Amikor már fölfelé szaladt, az emeleti szobák felé, hallotta, amint valaki megszólal: „Hé, oda nem szabad felmenni!” Nem vett róla tudomást Hallotta, hogy valaki elindul utána.
Lihegve érte el a felső emeletet. Vajon Elizabeth a nagy hálószobában lakik, amelyben annak idején Aliena anyja? Vagy külön ágyban alszik, abban a szobában, amelyik Alienáé volt? Egy pillanatig zakatoló szívvel habozott. Aztán azt gondolta, hogy ennyi idő után William már biztosan belefáradt abba, hogy minden éjszaka Elizabethtel háljon, s talán megengedte neki, hogy saját szobája legyen. Aliena bekopogott a kisebbik szobába, és kinyitotta az ajtót.
Jól gondolta. Elizabeth a tűz mellett ült hálóingben, és a haját kefélte. Felnézett, a homlokát ráncolta, majd felismerte Alienát.
– Te vagy az! Micsoda meglepetés! – Örülni látszott. Aliena súlyos lépteket hallott maga mögött a lépcsőn.
– Bejöhetek? – kérdezte.
– Hogyne. És Isten hozott!
Aliena belépett, és gyorsan becsukta az ajtót. A szobán át odasietett Elizabethhez. Egy férfi rontott be:
– Hé, te, mit gondolsz, ki vagy te? – kiabált, és elindult Aliena felé, mint aki meg akarja ragadni a karjánál fogva.
– Maradj a helyeden! – mondta Aliena a lehető legparancsolóbb hangon. A férfi habozott. Aliena folytatta: – A grófnéhoz jöttem, üzenetet hoztam William gróftól, és ezt már korábban is megtudhattad volna, ha az ajtót őrződ, ahelyett hogy teletömnéd a képed zabkenyérrel.
Amaz bűntudatosan állt.

– Rendben van, Edgár, ismerem a nőt.
– Jól van, grófné – mondta. Kiment és becsukta az ajtót. Megtettem, gondolta Aliena. Sikerült.
Amíg szívdobogása lecsillapodott, nézelődött egy kicsit. A szoba nem sokat változott ahhoz képest, amikor az övé volt. Száraz virágszirmok egy tálban, csinos szőnyeg a falon, néhány könyv és egy ruhásláda. Az ágy ugyanott állt – valójában ugyanaz az ágy volt –, és a párnán éppolyan rongybaba feküdt, mint amilyen neki volt. Hirtelen öregnek érezte magát.
– Valamikor ez volt az én szobám – mondta.
– Tudom – felelte Elizabeth.
Aliena meglepődött. Ő nem mesélt Elizabethnek a múltjáról.
– Mindent megtudtam rólad az óta a rettenetes vihar óta – magyarázta Elizabeth. – Annyira csodállak – tette hozzá. Csillogó szemmel nézett Alienára, mint egy hősre.
Ez is jó jel volt.
– És William? – kérdezte Aliena. – Azóta jobban élsz vele? Elizabeth nem nézett rá.
– Hát, saját szobám van, és keveset van itthon. Végül is minden sokkal jobb lett – mondta. Aztán sírni kezdett.
Aliena odaült mellé az ágyra és átölelte. Elizabeth keservesen zokogott, könnyek csorogtak végig az arcán. Elfúló hangon mondta sírás közben:
– Gyűlölöm! Szeretnék... meghalni!
Fájdalma annyira szánni való, s ő maga olyan fiatal volt, hogy Aliena maga is majdnem elsírta magát. Gyötrelmesen tudatában volt annak, hogy Elizabeth sorsa könnyűszerrel az övé is lehetett volna. Megsimogatta Elizabeth hátát, mint ahogy a kislányáét szokta.

Végezetül Elizabeth kicsit megnyugodott. Hálóinge ujjával megtörölte nedves arcát.
– Úgy félek, hogy gyerekem lesz – mondta szánalmasan. – Iszonyodom tőle, mert tudom, milyen rosszul bánna a gyerekkel.
– Ezt nagyon megértem – mondta Aliena. Annak idején őt is elborzasztotta a gondolat, hogy terhes maradhat Williamtől.
– Igaz, amit mondanak – nézett rá Elizabeth kerekre tágult szemmel –, hogy... szóval, amit csinált veled?
– Igen, igaz. Olyan idős voltam, mint te, amikor történt.
Egy pillanatig összekapcsolódott a tekintetük: a közös undor közel hozta őket egymáshoz. És Elizabeth most már nem látszott gyermeknek.
– Megszabadulhatsz tőle, ha akarsz – szólt Aliena. – Még ma. Elizabeth rámeredt.
– Igazán? – kérdezte szánni való mohósággal. – Igazán?
– Ezért vagyok itt – bólintott Aliena.
– Hazamehetek? – Elizabeth szeme újra teleszaladt könnyekkel. – Hazamehetek Weymouthba az édesanyámhoz? Még ma?
– Igen. De nagyon bátornak kell lenned.
– Megteszek mindent! Mindent! Csak mondd meg, mit tegyek! Aliena emlékezett rá, megpróbálta elmagyarázni neki, miként szerezhet tekintélyt a férje alkalmazottai körében. Nem tudta, mennyire volt képes Elizabeth a gyakorlatba átültetni az elméletet.
– A szolgák még mindig félvállról kezelnek? – kérdezte nyíltan.
– Megpróbálják.
– De nem hagyod?
– Hát, néha hagyom. – Zavartnak látszott. – De most már tizenhat éves vagyok, és majdnem két éve

grófné... és megpróbáltam követni a tanácsaidat, és tényleg beváltak!
– Hadd magyarázzam meg – kezdte Aliena. – István király szövetséget kötött Henrik herceggel. A földeket vissza kell adni azoknak, akiké Henrik király idejében voltak. Ez azt jelenti, hogy az én fivérem, Richard lesz majd Shiring grófja – valamikor. De ő most akarja.
Elizabeth tágra nyílt szemmel hallgatta.
– Richard háborút indít William ellen? – kérdezte.
– Richard most nagyon közel van ide egy csapat emberével. Ha ma meg tudja szerezni a kastélyt, elismerik, hogy ő a gróf, és Williamnek akkor vége.
– Nem tudom elhinni! – mondta Elizabeth. – Nem tudom elhinni, hogy igaz! – Hirtelen jött optimizmusa még szívbe markolóbb volt, mint az iménti nyomorúsága.
– Annyit kell tenned, hogy Richardot békésen beengeded – mondta Aliena. – Ha aztán mindenen túl vagyunk, hazakísérünk.
– Nem vagyok benne biztos, hogy az emberek megteszik, amit mondok – mondta Elizabeth félénk pillantással.
Aliena is ettől félt.
– Ki az őrség hadnagya? – kérdezte.
– Erőskarú Mihály. Nem szeretem.
– Küldj érte valakit.
– Máris. – Elizabeth megtörölte az orrát, felállt, és az ajtóhoz lépett. Margó! – szólt ki átható hangon. Aliena valami távoli választ hallott. – Menj, keresd meg Mihályt! Mondd meg neki, hogy jöjjön ide azonnal, sürgősen beszélni akarok vele! Siess!
Visszajött, és gyorsan öltözködni kezdett. A hálóing fölé felvette ujjasát, és befűzte a cipőjét. Aliena gyorsan elmondta neki a legfontosabbakat.

– Mondd meg Mihálynak, húzássá meg a harangot és hívjon össze mindenkit a várudvarra. Mondd azt, hogy üzenetet kaptál William gróftól, és szólni akarsz az egész helyőrséghez, a fegyveresekhez, szolgákhoz, mindenkihez. Azt akarod, hogy három-négy ember maradjon a kapunál, mindenki más gyülekezzék az udvaron. Azt is mondd meg neki, hogy vársz tíz-tizenkét lovast, akik bármely pillanatban megérkezhetnek egy újabb üzenettel, és ahogy megérkeznek, azonnal vezessék őket elibéd.
– Remélem, nem felejtek el semmit – mondta Elizabeth nyugtalanul.
– Ne aggódj, ha elfelejtesz valamit, majd súgok, így már jobb.
– Milyen ez az Erőskarú Mihály?
– Büdös, goromba és olyan, mint egy ökör.
– Okos?
– Nem.
– Annál jobb.
Egy perccel később belépett a hadnagy. Mogorva képe volt, rövid nyaka, széles válla, és a disznóólak bűzét hozta magával. Kérdőn nézett Elizabethre. Olyan benyomást keltett, mint aki neheztel a zaklatásért.
– Üzenetet kaptam a gróftól – kezdte Elizabeth. Mihály kinyújtotta a kezét.
Aliena rémülten kapott észbe, hogy nem volt elég elővigyázatos, és nem hozott valami levelet Elizabethnek. Az egész terv összeomolhat a kezdet kezdetén egy ilyen ostoba hiba miatt. Elizabeth elkeseredett pillantást vetett rá. Aliena kétségbeesetten gondolkodott, mit mondhatna. Végre eszébe jutott valami.
– Tudsz olvasni, Mihály?

– A pap majd felolvassa nekem – mondta az haragosan.
– Asszonyod tud olvasni.
Elizabeth ijedtnek látszott, de megszólalt:
– Magam fogom átadni az üzenetet az egész helyőrségnek, Mihály. Húzasd meg a harangot, és gyújts össze mindenkit a várudvaron. De tégy róla, hogy három vagy négy őr maradjon a bástyákon.
Mihálynak nem tetszett, hogy Elizabeth utasításokat ad neki, amint attól Aliena eddig is tartott. Lázadozni látszott.
– Miért nem szólhatok én hozzájuk?
Aliena nyugtalanul állapította meg, hogy nem biztos benne, meg tudja-e győzni ezt az embert: túlságosan ostoba ahhoz, hogy meghallja az érveket.
– Friss híreket hoztam a grófnénak Winchesterből – mondta. Ő maga akarja elmondani az embereknek.
– Mik azok a hírek? – kérdezte a hadnagy.
Aliena egy szót se szólt, csak Elizabethre nézett. Elizabeth megint rémültnek látszott. Aliena végül is nem mondta meg neki, mi is legyen az az állítólagos üzenet, így hát nem is tudná teljesíteni Mihály kérését. Végül úgy folytatta, mintha Mihály nem kérdezett volna semmit.
– Mondd meg az őröknek, hogy figyeljenek, fog jönni egy tíz-tizenkét fős lovascsapat. A vezetőjük friss híreket fog hozni William gróftól, azonnal vezessék elém. Most menj, húzasd meg a harangot.
Mihályon látszott, hogy vitatkozni készül. Csöndben állt, a homlokát ráncolta, míg Aliena a lélegzetét is visszafojtotta.
– Újabb hírhozók – mondta. Nagyon nehéz volt megértenie. – A lady jött egy üzenettel, és tizenkét lovas jön még eggyel.

– Igen. Nos hát, menj és húzasd meg a harangot! – mondta Elizabeth. Aliena hallotta, hogy remeg a hangja.
Mihály megadta magát. Nem értette, mi történik, de semmi olyasmit nem látott, ami miatt ellenkeznie kellene. Végül mogorván csak ennyit mondott:
– Jól van, úrnőm. – És kiment. Aliena végre lélegzethez jutott.
– Most mi lesz? – kérdezte Elizabeth.
– Amikor majd összegyűlnek az udvaron, beszélj nekik a békekötésről István király és Henrik herceg között. Ez mindenkit leköt egy darabig. Mialatt te beszélsz, Richard kiküld egy tízfős előőrsöt. De az őrök azt fogják hinni, hogy azok a hírhozók jönnek, akiket William gróftól várunk, és nem fognak azonnal megijedni, és nem húzzák fel a felvonóhidat. Azon kell lenned, hogy mindenki érdeklődéssel hallgasson téged, mialatt az előőrs megközelíti a kastélyt. Rendben?
– És aztán? – kérdezte Elizabeth. Idegesnek látszott.
– Amikor majd szólok, megmondod, hogy átadtad a kastélyt a törvényes grófnak, Richardnak. Akkor Richard hadserege előjön rejtekhelyéről és megrohamozza a kastélyt. Ezen a ponton Mihály már érteni fogja, hogy mi történik. De az emberei bizonytalanok lesznek, hogy kihez is legyenek lojálisak, hiszen te megmondtad nekik, hogy adják meg magukat, és Richardot nevezted a törvényes grófnak, és az előőrs már belül lesz, hogy megakadályozza a kapuk bezárását.
Megszólalt a harang. Aliena gyomra összeszorult.
– Kifutottunk az időből. Hogy érzed magad?
– Félek.
– Én is. Gyerünk.

Lementek a lépcsőn. A kapu feletti toronyban éppúgy szólt a harang, mint amikor Aliena még gondtalan kislány volt. Ugyanaz a harang, ugyanaz a hang, de én megváltoztam – gondolta. Tudta, a harangszó elhallatszik végig a földeken át, egészen az erdő széléig. Richard most mondja lassan a miatyánkot, hogy kimérje az időt, mennyit kell várnia, amíg elindítja előőrsét.
Aliena és Elizabeth a vártoronyból a belső felvonóhídon át lement az alsó várudvarra. Elizabeth sápadt volt a félelemtől, de száját elszántan összeszorította. Aliena bátorítóan rámosolygott, majd újra felhúzta csuklyáját. Eddig még nem látott senki ismerőst, de jól ismerték őt az egész grófságban, és előbb-utóbb valaki biztosan felismeri. Ha Erőskarú Mihály kitalálja, ki ő, esetleg gyanút fog, bármilyen tompa agyú legyen is. Néhány ember kíváncsian rápillantott, de senki nem szólította meg.
Elizabethtel az alsó udvar közepére mentek. Mivel a talaj lejtett valamelyest, Aliena jól látta a fejek tömege fölött és a főkapun át a kastély körüli földeket. Az előőrs már biztosan kitört rejtekhelyéről, de még nem látni őket. Ó, Istenem, remélem, nem lesz semmi váratlan akadály! – gondolta hideglelősen.
Elizabethnek szüksége lesz valamire, amire felálljon, amíg az emberekhez szól. Aliena odaszólt egy szolgának, hogy szerezzen egy követ az istállóból. Miközben vártak, egy idősebb asszony meglátta Alienát és megszólította:
– De hiszen ez lady Aliena! De örülök, hogy látlak!
Alienának megállt a szívverése. Felismerte az asszonyt, szakácsnő volt a kastélyban, mielőtt a Hamleigh-k jöttek. Erőltetett mosollyal válaszolt:
– Jó napot, Tilly, hogy vagy?

– Hé, itt van lady Aliena, ennyi év után! – bökte meg Tilly a szomszédját. Megint te leszel az úrnőnk, lady?
Aliena nem akarta, hogy Erőskarú Mihály fejébe szöget üssön ez a gondolat. Riadtan körülnézett. Szerencsére Mihály nem volt hallótávolságon belül. Egy fegyverese azonban meghallotta a párbeszédet, és bozontos szemöldöke alól jól megnézte Alienát. Aliena tettetett közömbösséggel nézett vissza rá. Az embernek csak fél szeme volt – biztosan ezért hagytak hátra, ahelyett hogy a háborúba ment volna Williammel –, és Aliena hirtelen furcsának találta, hogy egy félszemű ember vizslatja, úgyhogy vissza kellett fojtania a nevelését. Érezte, hogy közel van a hisztériához.
A szolga visszajött a kővel. A harang elhallgatott. Aliena igyekezett megnyugodni, ahogy Elizabeth felállt a kőre, és a tömeg is elcsendesedett.
– István király és Henrik herceg békét kötött – kezdte Elizabeth. Szünetel tartott. Az emberek éljenezlek. Aliena kinézett a kapun. Igyekezz, Richard, gondolta, itt az idő, ne húzd túl sokáig!
Elizabeth mosolygott, hagyta az embereket, hadd éljenezzenek, aztán folytatta:
– István marad a király, amíg meg nem hal, aztán Henrik lép az örökébe. Aliena az őröket figyelte a bástyán és a kapu felett. Nyugodtaknak látszottak. Hol van Richard?
– A békeszerződés sok változási fog hozni az életünkbe – folytatta Elizabeth.
Aliena látta, hogy az őrök megmerevednek. Egyikük felemelte a kezét, hogy árnyékolja a szemét, és a földek felé nézett, egy másik pedig lenézett az udvarba, mintegy abban reménykedve, hogy elkapja a hadnagy pillantását. De Mihály figyelmesen hallgatta

Elizabethet.
– A jelenlegi és a jövendő király megállapodott abban, hogy minden föld visszakerül azok tulajdonába, akiké az öreg Henrik király idejében volt.
A tömeg felbolydult, megjegyzések röpködtek, ahogy az emberek végiggondolták, mennyiben fogja érinteni ez a változás a shiringi grófságot. Aliena látta, hogy Erőskarú Mihály elgondolkozva néz maga elé. A kapun át végre megpillantotta Richard előőrsét. Siessetek – gondolta –, siessetek! De azok egyenletes ügetéssel közeledtek, nehogy megriasszák az őröket.
– Hálát kell adnunk Istennek ezért a békeszerződésért – mondta Elizabeth. – Imádkoznunk kell, hogy István király bölcsen uralkodjék hátralevő éveiben, és a fiatal herceg ne szegje meg a békeszerződést, míg Isten magához nem szólítja Istvánt... – Nagyszerűen csinálta, de kezdett elbizonytalanodni, mint aki attól fél, hogy kifogy a mondanivalóból.
Az őrök mind kifelé néztek, a közeledő csapatot figyelték. Megmondták nekik, érkezik egy ilyen csoport, s azt is, hogy vezetőjét haladéktalanul kísérjék a grófné elé, így hát nem kellett semmit sem tenniük, de kíváncsiak voltak.
A félszemű megfordult, kinézett a kapun, aztán visszafordult, és megint Alienára nézett. Aliena tudta, hogy azon gondolkozik, milyen összefüggés lehet Aliena jelenléte és a csapat lovas közeledése között.
A bástyán az egyik őr, úgy látszik, elszánta magát, elindult a lépcső irányába.
A tömeg nyugtalankodni kezdett. Elizabeth ügyesen kanyarította eddig a mondandóját, de türelmetlenül várták az igazi híreket. Elizabeth folytatta:
– Ez a háború egy évvel a születésem előtt kezdődött, és mint a királyság egész területén annyi fiatal, én is

kíváncsian várom, milyen is lehet a béke.
Az őr a bástyáról megjelent a torony aljában, fürgén átment a belső váron, és Erőskarú Mihályhoz fordult.
A kapun át Aliena látta, hogy a lovasok még néhány száz yardnyira voltak. Nem elég közel. Legszívesebben sikoltozott volna a tehetetlen várakozásban. Érezte, már nem sokáig bírja elviselni a helyzetet.
Erőskarú Mihály megfordult, és összevont szemöldökkel nézett a kapu felé. A félszemű megrántotta Mihály ujjasát, és mondott valamit, miközben Alienára mutogatott.
Aliena félt, hogy Mihály be találja záratni a kapukat, és felhúzatja a felvonóhidat, mielőtt Richard ideér, de nem tudta, mit tehetne, hogy megakadályozza. Eltűnődött, lenne-e elég hidegvére, hogy rávesse magát, mielőtt kiadja a parancsot. Még mindig magán viselte a tőrt, a bal karjához szíjazva: akár meg is ölheti. Mihály határozottan elfordult. Aliena felágaskodott és megérintette Elizabeth könyökét.
– Állítsd meg Mihályt! – sziszegte.
Elizabeth kinyitotta a száját, de nem jött ki rajta hang. Szinte megkövült a félelemtől. Aztán arckifejezése megváltozott. Mély lélegzetet vett, felszegte a fejét, és tekintélyt parancsoló hangon megszólalt.
– Erőskarú Mihály! Mihály visszafordult.
Ez volt a soha vissza nem térő pillanat, gondolta Aliena. Richard mégnem volt elég közel, de kifutottak az időből.
– Most! Most mondd meg neki! – mondta Elizabethnek.
– Átadtam a kastélyt Shiring törvényes grófjának, Kingsbridge-i Richardnak – mondta Elizabeth.
– Ehhez nincs jogod! – kiáltotta Mihály, és elképedten

nézett Elizabethre.
– Megparancsolom, hogy tegyétek le a fegyvereteket! – mondta Elizabeth. – Nem lesz vérontás.
– Húzzátok fel a felvonóhidat! – ordította Mihály sarkon fordulva. – Zárjátok be a kapukat!
A fegyveresek elindultak, hogy teljesítsék a parancsát, de egy kicsivel tovább haboztak a kelleténél. Amire elérték a hatalmas vasalt kapukat, amelyek lezárják a bejárati boltívet, Richard elsőőrse már átdübörgött a felvonóhídon, és beért a belső várba. Mihály embereinek többsége nem viselt páncélt, sokuknál még kard sem volt, így hát szétrebbentek a lovasok láttán.
– Mindenki legyen nyugodt! – kiáltott Elizabeth. – Ezek a futárok meg fogják erősíteni a parancsomat!
Kiáltás hangzott a bástyáról: az egyik őr tölcsért formált a kezéből, és lekiabált:
– Mihály! Támadás! Megtámadtak minket! Rengetegen vannak!
– Árulás! – üvöltötte el magát Mihály, és kardot rántott. De Richard két embere máris ott termett villanó kardokkal. Mihály lehanyatlott, vére magasra lövellt. Aliena elfordította a fejét.
Richard néhány embere már elfoglalta a kaput és azt a fülkét, ahonnan a felvonóhidat kezelték. Ketten felmentek a bástyára, és Mihály őrei megadták magukat.
A kapun át Aliena megpillantotta a főerőt, amint átvágtatott a földeken, a kastély felé, és fényes jókedve kerekedett.
Elizabeth teli torokból kiabált:
– Békésen adjuk át a várat! Senkinek nem lesz bántódása, ígérem! Csak maradjatok a helyeteken!
Mindenki úgy állt, mint a cövek, hallgatták a

mennydörgésszerű robajt, ahogy Richard serege közeledett. Mihály fegyveresei zavartak és bizonytalanok voltak, de egyikük sem tett semmit: vezérük elesett, a grófné pedig azt mondta, adják meg magukat. A kastélybeli szolgákat szinte megbénította az események gyorsasága.
Aztán harci ménjén Richard lovagolt be a kapun.
Nagy pillanat volt ez, és Alienát majd szétfeszítette a büszkeség. Richard daliásan ülte meg lovát, és diadalmasan mosolygott. Aliena elkiáltotta magát:
– A törvényes gróf!
A Richard nyomában belovagoló emberek felkapták a kiáltást, és sokan az udvaron álló tömegben is – többségük nem szerette Williamet. Richard lassú lépésben körbelovagolt a belső várban, integetett, és méltányolta az éljenzést.
Aliena végiggondolta, mi mindenen ment keresztül e pillanat kedvéért. Harmincnégy éves volt, és fél életét azzal töltötte, hogy ezért harcolt. Egész felnőtt életemet – gondolta –, ezt adtam. Emlékezett, hogy gyűjtötte zsákokba a gyapjút, mígnem a keze vörös lett és dagadt, és vérezni kezdett. Felidézte az arcokat, akikkel szembetalálkozott az úton, mohó és kegyetlen és kéjsóvár férfiak arcát, akik megölték volna, ha a legkisebb jelét adja a gyengeségnek. Arra gondolt, hogyan keményítette meg a szívét és utasította vissza Jánost, s helyette Alfrédhoz ment feleségül; és azokra a hónapokra gondolt, amikor a földön aludt, Alfréd ágyának a lábánál, mint egy kutya, s csak azért, mert Alfréd megígérte, hogy ad pénzt Richardnak fegyverre és páncélra, hogy visszanyerhesse ezt a kastélyt.
– Megtettem, atyám – mondta fennhangon. Senki nem hallotta: túl hangos volt az éljenzés. – Ezt akartad – mondta halott atyjának, és szívében egyszerre volt

keserűség és diadal. – Megfogadtam neked, és betartottam fogadalmamat. Vigyáztam Richardra, és ő végigharcolta ezeket az éveket, és most végre újra itthon vagyunk, és Richard a gróf. És most... – hangja kiáltássá erősödött, de mindenki kiabált és senki nem vette észre, hogy könnyek csorognak le az arcán. – És most, atyám, legyen vége, nyugodj békében, és hagyj békességben élni!

TIZENHATODIK FEJEZET

Remigius még ínségében is gőgös volt. Felszegett fejjel lépett be a fából épült nemesi udvarházba Hamleigh faluban, s hosszú orra mentén végigmérte a tetőt aládúcoló, durván faragott fagerendákat, a sárral tapasztott falakat és a kémény nélküli szabad tűzhelyet a döngölt agyagpadló közepén.

William figyelte, ahogy bejött. Tőlem is elpártolt a szerencse, de nem annyira, mint tőled, gondolta, amint elnézte a barát sokszor javított lábbelijét, piszkos csuháját, borotválatlan állat és fésületlen haját. Remigius sohasem volt kövér, de most soványabb volt, mint valaha. Az arcára kövült dölyfös kifejezés sem tudta elrejteni a kimerültség ráncait és a szeme alatti lilás redőket. Remigius még nem tört meg, de nagyon súlyos csapás érte.

– Adásom rád, fiam – mondta Williamnek. William nem kért belőle.

– Mit akarsz, Remigius? – kérdezte, szántszándékkal megsértve a barátot az „atyám” vagy a „testvér” megszólítás elhagyásával.

Remigius összerándult, mint akit megütöttek. Nem ez lehetett az első pofon, amióta kilépett a világba, gondolta William. Remigius megszólalt:

– A földek, amelyeket adtál nekem, mint a shiringi káptalan fejének, visszakerültek Richard gróf tulajdonába.

– Nem lep meg – felelte William. – Mindennek vissza kell kerülnie azok tulajdonába, akiké az öreg Henrik király idejében volt.

– De így itt maradok minden támogatás nélkül.

– Te és még sokan mások – mondta William könyörtelenül. – Vissza kell menned Kingsbridge-be.

Remigius arcát elsápasztotta a harag.
– Azt nem tehetem meg – mondta halkan.
– Miért nem? – kérdezte William, csak hogy gyötörje.
– Tudod te, hogy miért.
– Azt mondaná Fülöp, hogy nem lett volna szabad kislányokat kifaggatni? Azt hiszi talán, hogy elárultad őt, amikor elmondtad nekem, hol a csavargók rejtekhelye? Haragudna rád, amiért te lettél volna a feje annak a templomnak, amely átvette volna a helyét az ő katedrálisának? Hát, azt hiszem, tényleg nem mehetsz vissza.
– Adj nekem valamit! – könyörgött Remigius. – Egyetlen falut! Egy gazdaságot! Egy kicsi templomot!
– Az ilyen veszteségre nincs orvosság, barát – mondta William durván. Élvezte a dolgot. – A kolostoron kívül senki nem gondoskodik rólad. A kacsa lenyeli a férget, a róka megeszi a kacsát, az ember lelövi a rókát, a sátán pedig az emberekre vadászik.
– Mit tegyek? – Remigius hangja suttogássá halkult.
– Koldulj. – William mosolygott. Remigius sarkon fordult, és kiment a házból.
Még büszke, gondolta William, de már nem sokáig. Fogsz te még koldulni!
Tetszett neki, hogy olyasvalakit láthat, aki még nála is mélyebbre süllyedt Sohasem fogja elfelejteni azt a halálos gyötrelmet, ahogy kinn állt saját kastélya kapujában, és nem engedték be. Gyanakodni kezdett, amikor meghallotta, hogy Richard és néhány embere otthagyta Winchestert, aztán amikor kihirdették a békeszerződést, nyugtalansága riadalommá vált, s lovagjaival és embereivel erőltetett tempóban Earlscastle felé indult. A kastélyt őrizte valamekkora sereg, ezért azt gondolta, hogy Richard a földeken táborozik, ostrom alatt tartva a várat. Amikor minden

békésnek látszott, megkönnyebbült, és szidta magát, amiért túl hevesen reagált Richard hirtelen eltűnésére.
Ahogy közelebb ment, látta, hogy a felvonóhidat felhúzták. Megállította lovát a vizesárok szélén, és elkiáltotta magát:
– Nyissatok kaput a grófnak!
Ekkor jelent meg Richard a bástyán és megszólalt:
– A gróf idehaza van.
Mintha a föld csúszott volna ki William lába alól. Mindig félt Richardtól, mindig tudta, hogy veszélyes vetélytársa, de épp most nem érezte túlzottan sebezhetőnek magát. Azt hitte, hogy az igazi veszély majd akkor jön el, ha István meghal, és Henrik kerül a trónra, amire lehet, hogy csak tíz év múlva kerül sor. Ahogy most ott ült az udvarházban a hibáin rágódva, keserűen állapította meg, hogy Richard valójában nagyon okos volt. Igen keskeny résen csúszott át. Nem lehet azzal vádolni, hogy megszegte a király békéjét, mert a háború még folyt. A grófságra támasztott igényét pedig a békeszerződés feltételei jogossá tették. És az öregedő, megfáradt és legyőzött Istvánnak nincs már ereje további csatározásokra.
William fegyveresei közül Richard nagylelkűen elengedte azokat, akik továbbra is Williamet akarták szolgálni. Félszemű Waldo elmondta Williamnek, hogyan vették be a várat. Elizabeth árulása őrjítő volt, de William a legmegalázóbbnak azt a szerepet találta, amelyet Aliena játszott. A gyámoltalan kislány, akit megerőszakolt és megkínzott, és kiűzött az otthonából oly sok évvel ezelőtt, most visszajött és bosszút állt. Valahányszor erre gondolt, úgy égette a gyomrát a keserűség, mintha ecetet ivott volna.
Első nekibuzdulásában úgy tervezte, harcol Richard ellen. Megtarthatná a seregét, ha letarolja a vidéket,

adókat és terményt csikar ki a parasztoktól, és állandó csatát vív vetélytársával. De Richard tartja hatalmában a kastélyt, és az idő is neki kedvez, mert William támogatója, István már öreg és legyőzött, Richardot viszont a fiatal Henrik herceg támogatja, aki előbb-utóbb a második Henrik király lesz.
Így hát William úgy határozott, hogy leírja a veszteséget. Visszavonult Hamleigh faluba, és beköltözött abba az udvarházba, amelyben felnőtt. Hamleigh-t és a környező falvakat harminc esztendeje kapta az atyja. Ez a birtok sohasem volt a grófság része, így hát Richard nem tarthatott igényt rá.
William abban reménykedett, ha összehúzza magát, Richard meg fog elégedni a már elért bosszúval, és békén hagyja őt. Egyelőre így is történt. De William gyűlölte a takaros kis házakat, a riadt kacsákat a tavon, a sápadtszürke kőtemplomot, az almaképű gyerekeket, a széles csípőjű asszonyokat és a gyűlölködő férfiakat. Gyűlölte a falut, mert alázatos, egyszerű és szegény, és gyűlölte, mert azt jelképezte, hogy a családja kiesett a hatalomból. Elnézte, ahogy a robotoló parasztok megkezdik a tavaszi szántást, felbecsülte, mennyi jut neki a gabonából a nyáron, és kevésnek találta. Vadászni ment a néhány hektáros kis erdőbe, és nem talált egyetlen szarvast sem, és az erdész így szólt:
– Most csak vaddisznóra tudsz vadászni, uram, az éhínség idején a csavargók megették a szarvasokat.
Bíráskodott az udvarház nagy termében, miközben a szél átsüvöltött a sárral tapasztott falakon, szigorú ítéleteket hozott, nagy büntetéseket szabott ki, és a szeszélyei szerint uralkodott, de mindez nem hozott számára kielégülést.
A shiringi új, nagy templom építését persze

félbehagyta. Még saját magának sem tudott volna kőházat építtetni, nemhogy templomot. A kőművesek abbahagyták a munkát, ahogy nem kapták meg a bérüket, és hogy azután mi történt velük, azt nem tudta: talán mind visszamentek Kingsbridge-be, Fülöp perjelhez.
De mostanában lidércnyomásos álmai voltak.
Mindig ugyanaz. Anyját látta a halottak birodalmában. Vér folyt a szeméből és a füléből, és amikor szóra nyitotta a száját, még több vér ömlött belőle. A látvány halálos rémülettel töltötte el. Fényes nappal meg nem tudta volna mondani, mitől félt annyira álmában, mert anyja nem fenyegette őt semmi módon. De éjjel, amikor eljött hozzá, teljesen hatalmába kerítette a félelem, az irracionális, hisztérikus vakrémület. Egyszer kisfiú korában belegázolt egy tóba, amely hirtelen mélyült, s a felszín alatt találta magát, és nem kapott levegőt, s az a mindent lebíró légszomj, amely akkor hatalmába kerítette, gyerekkorának kitörölhetetlen emlékei közé tartozott; de ez tízszer olyan rossz volt. Az erőfeszítés, hogy elmeneküljön anyja véres arca elől, olyan, mintha futóhomokban akarna rohanni. Úgy ébred, mintha keresztülhajították volna a szobán, összeverték volna, izzad és nyög, teste megfeszül a gyötrő feszültség okozta fájdalomtól. Valter ilyenkor az ágyához jön egy gyertyával – William a nagy teremben aludt, csak egy függöny választotta el a többiektől, mert hálószoba nem volt. Kiáltottál, uram – mormolja Valter. William nehezen lélegzik, merőn nézi az igazi ágyat és az igazi falat és az igazi Valtert, míg a lidércnyomásos álom ereje lecsökken addig a pontig, amikor már nem fél, s akkor azt mondja: Semmi, csak álmodtam valamit, eredj! De fél újra elaludni. És másnap az emberek úgy néznek

rá, mint akin rontás ül.
Néhány nappal a Remigiusszal folytatott beszélgetés után ugyanazon a kemény széken ült, ugyanazon füstölgő tűz mellett, amikor egyszer csak belépett Waleran püspök.
William meghökkent. Hallotta a lovakat, de azt hitte, Valter jött vissza a malomból. Amikor meglátta a püspököt, nem tudta, mit tegyen. Waleran mindig gőgös és fenséges volt, és igen gyakran viselkedett úgy, hogy William ostobának, ügyetlennek és faragatlannak érezte magát. Megalázó volt, hogy Waleran látni fogja azt az egyszerű környezetet, amelyben most él.
William nem kelt fel látogatója üdvözlésére.
– Mit akarsz? – kérdezte kurtán. Nem volt semmi oka rá, hogy udvarias legyen: azt akarta, hogy Waleran minél hamarabb tűnjön el.
A püspök nem vett tudomást a gorombaságról.
– A seriff meghalt – mondta.
– Mi közöm hozzá? – William nem látta rögtön, mire megy ki a játék.
– Új seriffet fognak kinevezni.
William már-már kimondta, hogy na és aztán, de megálljt parancsolt a nyelvének. Walerant aggasztja, ki lesz az új seriff. És eljött, hogy Williammel beszélje meg a dolgot. Ez csak egy dolgot jelenthet, vagy mégsem? Ágaskodni kezdett benne a remény, de vadul elfojtotta: ahol Waleran jelen van, a remények gyakran végződnek dühös csalódással.
– Kire gondolsz? – kérdezte végül.
– Rád.
Ez volt az a válasz, amelyre William gondolni sem mert. Bárcsak elhihetné! Egy okos és könyörtelen seriff majdnem olyan fontos és befolyásos

személyiség lehet, mint egy gróf vagy egy püspök, így visszakerülhetne a gazdagságba és a hatalomba. Rákényszerítené magát, hogy számba vegye a buktatókat.
– Miért nevezne ki épp engem István király?
– Támogattad Henrik herceggel szemben, s az lett az eredménye, hogy elveszítetted a grófságodat. Úgy gondolom, szívesen kárpótolna.
– Senki soha nem tesz semmit puszta hálából – ismételte William anyja egy mondását.
– Istvánt nem hagyja nyugodni, hogy Shiring grófja olyan ember, aki ellene harcolt. Talán azt akarja, hogy a seriff ellensúlyozza Richardot – mondta Waleran.
Ez már logikusabban hangzott. William akarata ellenére izgalomba jött. Kezdett hinni benne, hogy mégiscsak kijuthat ebből a Hamleigh falunak nevezett lyukból. Megint tisztességes serege lenne lovagokból és fegyveresekből, nem ez a szánalmasan kicsi csapat, amelyet még megtartott. Ő elnökölne Shiringben a grófi bíróságon, és lépten-nyomon meghiúsítaná Richard akaratát.
– A seriff a shiringi kastélyban lakik – mondta vágyakozva.
– Megint gazdag lehetnél – tette hozzá Waleran.
– Igen. – Ha jól kihasználják, a seriffi hivatal igen jövedelmező lehet. Williamnek majdnem annyi pénze lenne, mint amikor gróf volt. De nem értette, miért említette ezt Waleran. Egy pillanat, s Waleran válaszolt a kimondatlan kérdésre:
– Felépíttethetnéd mégis az új templomot.
Hát erről van szó. Waleran soha semmit nem tett titkolt cél nélkül. Azért akarja Williamet seriffnek, hogy William felépítse neki a templomot. De William szívesen belement a tervbe. Ha be tudja fejezni az

anyja emlékére épülő templomot, talán a lidércnyomásos álmok sem kínozzak tovább.
– Komolyan azt hiszed, hogy meg lehet csinálni? – kérdezte sóváran. Waleran bólintott.
– Persze nem lesz ingyen, de azt hiszem, meg lehet csinálni.
– Mennyibe fog kerülni? – kérdezte William hirtelen támadt nyugtalansággal.
– Nehéz megmondani. Valahol Lincolnban vagy Bristolban a seriffi hivatal öt- vagy hatszáz fontodba is belekerülne, de azoknak a városoknak a seriffjei gazdagabbak, mint egy bíboros. Egy olyan kis helyen, mint Shiring, ha te vagy a király jelöltje, amiről én gondoskodom, megkaphatod talán száz fontért is.
– Száz font! – William reményei összeomlottak. A kezdet kezdetétől félt a csalódástól. – Ha volna száz fontom, nem így élnék – mondta keserűen.
– Meg lehet szerezni – mondta Waleran könnyedén.
– Kitől? – Williamnek eszébe jutott valami. – Te adnál nekem?
– Ne légy ostoba – mondta Waleran dühítően leereszkedő hangon. – Hát mire valók a zsidók?
A remény és a neheztelés ismerős keverékével William megállapította, hogy a püspöknek megint egyszer igaza volt.

Két éve jelentek meg az első repedések, és János még mindig nem találta meg a megoldást. Mi több, hasonló repedések tűntek fel a főhajó első oszlopközénél is. Valami végzetesen rossz lehetett a tervben. A szerkezet elég erős volt, hogy megtartsa a boltozat súlyát, de nem annyira, hogy ellenálljon a szélnek, amely olyan erősen lökte-tépázta a magas falakat.

Magasan a föld felett, az állványzaton állt, egész közelről nézte a repedéseket, töprengett. Rá kell jönnie, miként támaszthatná meg a fal felső részét oly módon, hogy ne mozogjon a széllel.
Azon tűnődött, hogyan is erősítette meg a fal alsó részét. Az oldalhajó külső falában erős, vastag oszlopok futottak, amelyeket az oldalhajó teteje által elrejtett félboltívek kötöttek a főhajóhoz. A félboltívek és az oszlopok úgy támasztották meg a falat, mint távolabbról induló támpillérek. De mert rejtve voltak, a főhajó könnyű és kecses maradt.
Hasonló rendszert kell terveznie a fal felső részéhez is. Csinálhatna kétemeletes oldalhajót és egyszerűen megismételhetné a lenti támpillléreket, de ez elzárná az oldalkarzatról beáramló fény útját, márpedig az új építészeti stílus lényege éppen az, hogy több fény áradjon be a templomokba.
Persze nem maga az oldalhajó számít: a támasztékot az oldalfal súlyos oszlopai és a kapcsolódó félboltívek adják. Az oldalhajó eltakarja ezeket a szerkezeti elemeket. Ha az oldalkarzat megerősítésére oszlopokat és félboltíveket tudna építeni anélkül, hogy egy oldalhajóba foglalná őket, egy csapásra megoldhatná a problémát.
A földszintről egy hang szólította.
János a homlokát ráncolta. Érezte, hogy épp rájött valamire, amikor megzavarták, és most elszállt az ötlet. Lenézett. Fülöp perjel hívta.
Bement a torony ajtaján, és leereszkedett a csigalépcsőn. Fülöp lent várta. A perjel olyan mérges volt, szinte füstölgött.
– Richard elárult! – mondta minden bevezetés nélkül.
– Hogyan? – lepődött meg János. Fülöp nem válaszolt azonnal a kérdésre.

– Mindazok után, amit tettem érte – dühöngött – Megvettem Alienától a gyapjút, amikor mindenki más be akarta csapni, nélkülem sohasem tudott volna elindulni. Aztán megszereztem neki az őrség hadnagyi tisztét. És tavaly novemberben bizalmasan közöltem vele, amit a békeszerződésről tudtam, és így tudta megszerezni Earlscastle-t. És most, hogy visszanyerte a grófságát, és fényben és pompában uralkodik, most hátat fordít nekem.
János még soha nem látta Fülöpöt ilyen hamuszürkének. A perjel borotvált feje vörös volt a felháborodástól, és szájából fröcsögött a nyál, ahogy beszélt.
– Miben árult el Richard, atyám? – kérdezte újra János.
– Mindig tudtam, hogy Richard gyenge jellem – Fülöp megint eleresztette a füle mellett a kérdést. – Alig támogatta Alienát azokban az években, csak elvette tőle, amit akart, és sose vette figyelembe az ő igényeit. De nem gondoltam volna, hogy velejéig gonosz.
– Mégis, pontosan mit csinált?
– Megtagadta tőlünk a kőbánya használatát – adta meg végre Fülöp a választ.
János megdöbbent. Ez valóban meglepő hálátlanság volt.
– És mivel magyarázza?
– Mindennek vissza kell kerülnie azokhoz, akik első Henrik király idejében birtokolták. És a kőbánya használatát István király adományozta nekünk.
Richard mohósága valóban elképesztő, de János nem tudott annyira felháborodni, mint Fülöp. A katedrális felét már felépítették, többnyire olyan kőből, amiért fizetni kellett, most már csak folytatják valahogy.
– Úgy gondolom, hogy szigorúan véve Richardnak

igaza van – mondta, az érveket mérlegelve.
– Hogy mondhatsz ilyet? – háborodott fel Fülöp.
– Ez egy kicsit olyan, mint amit te tettél velem, atyám – mondta János. Miután elhoztam neked a Könnyező Madonnát, és nagyszerű tervet készítettem az új katedrálisodhoz, és megépítettem a városfalat, hogy megvédjelek Williamtől, te kijelentetted, hogy nem élhetek együtt azzal az asszonnyal, aki a gyermekeim anyja. Ez is hálátlanság.
Fülöpöt elképesztette a párhuzam.
– Ez teljesen más! – tiltakozott. – Én nem akarom, hogy külön éljetek. Waleran akadályozza meg a házasság érvénytelenítését. És Isten törvényei azt mondják, hogy nem szabad házasságtörést elkövetni.
– Biztos vagyok benne, Richard is valami hasonlót mondana – erősködött János. – Nem Richard rendelte el a tulajdonviszonyok helyreállítását, ő csak érvényt szerez a törvénynek.
Megszólalt az ebédre hívó harangszó.
– Mégiscsak van különbség Isten törvényei és az emberi törvények között! – mondta Fülöp.
– De mindkettőt figyelembe véve kell élnünk! – vágott vissza János. – És most megyek, hogy a gyermekeim anyjával ebédeljek.
Elballagott, otthagyva a magából kikelt Fülöpöt. Nem gondolta komolyan, hogy Fülöp éppoly hálátlan, mint Richard, de kicsit könnyebben lélegzett, hogy úgy tehetett, mintha azt hinné. Elhatározta, hogy megkérdezi Alienát, mit tud a kőbányáról. Talán meg lehetne győzni Richardot, hogy adja mégis oda. Aliena tudni fogja.
Elhagyta a kolostor területét és elsétált a házhoz, amelyben Mártával lakott. Aliena és a gyerekek a konyhában voltak, mint rendesen. A tavalyi jó

terméssel véget ért az éhínség, s már nem voltak olyan kétségbeejtően szűkében az élelemnek: búzakenyér és báránysült volt az asztalon.
János megcsókolta a gyerekeket. Sári puha, kisgyerekes puszit adott neki, de Tomi, aki már tizenegy éves volt, és türelmetlenül várta, hogy felnőjön, csak zavartan odatartotta az arcát. János elmosolyodott, de nem szólt semmit: emlékezett rá, valamikor ő is azt gondolta, hogy a csókolózás buta dolog.
Aliena nyugtalannak látszott. János odaült mellé a padra és megszólalt:
– Fülöp magánkívül van, mert Richard nem akarja odaadni neki a kőbányát.
– Rettenetes – mondta Aliena szelíden. – Micsoda hálátlanság Richard részéről.
– Mit gondolsz, meg lehetne győzni, hogy változtassa meg elhatározását?
– Igazán nem tudom – mondta. Szórakozottnak látszott.
– Nem látom, hogy nagyon érdekelne a dolog – jegyezte meg János.
– Nem, valóban – és kihívóan nézett rá. János ismerte ezt a hangulatot.
– Jobb lenne, ha elmondanád, mi nyomja a szíved.
– Menjünk be a hátsó szobába – állt fel Aliena.
János sajnálkozva nézte a báránylábat az asztalon, de felállt, és követte a hálószobába. Az ajtót nyitva hagyták, mint mindig, hogy elkerüljenek minden gyanút, ha valaki be találna jönni a házba. Aliena az ágyra ült, karját összefonta a mellén.
– Fontos elhatározásra jutottam – kezdte.
Olyan komoran nézett, hogy János el sem tudta képzelni, mi az ördög lehet az.

– Felnőtt életem nagy részét úgy éltem le, hogy két árnyék lebegett fölöttem – kezdett hozzá Aliena. – Az egyik a fogadalom, amelyet haldokló atyámnak tettem. A másik a veled való kapcsolatom.
– De atyádnak tett fogadalmadat már teljesítetted – szólt János.
– Igen. És meg akarok szabadulni a másik tehertől is. Elhatároztam, hogy itthagylak.
János szíve egy pillanatra megszűnt dobogni. Tudta, hogy Aliena ilyesmit nem mond ki meggondolatlanul: komolyan beszél. Szótlanul rámeredt. Zavarba ejtette a bejelentés: álmában sem gondolta volna, hogy elhagyhatja. Hogyan jutott eszébe ez a rettenetes dolog? Kimondta az első dolgot, ami a nyelvére kívánkozott.
– Van valakid?
– Ne légy ostoba.
– Akkor miért?
– Mert nem bírom tovább – mondta, és szemét elöntötte a könny. – Tíz éve várunk a házasság felbontására. Sosem érjük el, János. Az a sorsunk, hogy így éljünk örökkön örökké – hacsak el nem válunk.
– De hát... – nem tudta, mit is mondhatna. A bejelentés olyan iszonyú volt, hogy minden érvelés reménytelennek látszott, mint amikor az ember megpróbál kitérni a pusztító forgószél útjából. Mégis megpróbálta. – Nem jobb mégis a semminél? Nem jobb az elválásnál?
– Végeredményben nem.
– De mi változik meg, ha elmész?
– Talán találkozom valakivel, megint szerelmes leszek, és normális életet élhetek – mondta, de már sírt.
– Még mindig Alfréd felesége vagy.

– De senki sem fogja tudni vagy bánni. Összeadhat egy falusi plébános, aki a nevét sem hallotta Alfréd mesternek, és nem tekintené érvényesnek azt a házasságot, még ha tudna is róla.
– Nem hiszem el, amit mondasz. Nem tudom megérteni.
– Tíz év, János. Tíz éve várok rá, hogy normális életet élhessek veled. Nem várok tovább.
A szavak mint pörölycsapások zuhantak rá. Aliena tovább beszélt, de János már nem értette, mit mond. Csak arra tudott gondolni, hogy milyen lesz az élet nélküle.
– Szükségem van néhány hétre, hogy mindent elrendezzek. Veszek egy házat Winchesterben. Azt akarom, hogy a gyerekek hozzászokjanak a gondolathoz, mielőtt elkezdődnék az új életük... – beszélt tovább Aliena.
– El akarod vinni a gyerekeimet – mondta János ostobán.
– Ne haragudj – mondta és bólintott. Most először látszott meginogni az elhatározása. – Tudom, hogy hiányozni fogsz nekik. De nekik is normális életre van szükségük.
János nem bírta tovább. Elfordult.
– Ne hagyj itt! – szólt Aliena. – Még beszélnünk kell! János...
Válasz nélkül kiment.
– János! – hallotta még, ahogy utánaszólt.
Átvágott a szobán, rá se nézett a gyerekekre, és kiment a házból. Kábultan ment vissza a katedrálishoz, nem tudván, hova mehetne máshova. A kőművesek még ebédeltek. Nem tudott sírni: ez több volt, mint amit a könnyek feloldhatnak. Gondolkodás nélkül felmászott az északi kereszthajóba, egészen a

tetejéig, és kilépett a tetőre.
Heves szél fújt idefenn, pedig lent alig lehetett észrevenni. János lenézett. Ha most leesne, akkor a kereszthajó melletti oldalhajó tetején kötne ki. Talán meghalna, de nem biztos. Elment a kereszteződésig, ahol a tető hirtelen tátongó ürességben végződött. Ha az új stílusú katedrális szerkezetileg nem szilárd, és Aliena elhagyja őt, akkor nincs miért élni.
Aliena elhatározása persze nem jött ennyire hirtelen. Évek óta elégedetlen volt – mindketten azok voltak. De hozzászoktak a boldogtalansághoz. Earlscastle visszaszerzése kimozdította Alienát kábultságából, és tudatosította benne, hogy felelős az életéért. Destabilizált egy már amúgy is bizonytalan helyzetet, valahogy úgy, ahogy a vihar repedéseket okozott a katedrális falában.
Nézte a kereszthajó falát és az oldalhajó tetejét. Látta, ahogy a súlyos támfalak kiszögellnek az oldalhajó falából, és maga elé tudta képzelni az oldalhajó teteje alatt a félboltíveket, amelyek a támfalat összekötik az oldalkarzat lábazatával. Mielőtt Fülöp ma reggel elvonta a figyelmét, azon tűnődött, hogy a kérdést talán egy magasabb támfal oldhatná meg, további húsz lábbal magasabb, s egy második sor félboltív, amely ahhoz a ponthoz ível át a falon, ahol a repedések vannak. A boltív és a magas támfal akkor megtámasztaná a templom felső részét, és a szélben is mereven tartaná a falat.
Ez talán megoldaná a problémát. Az a baj, hogy ha kétemeletes oldalhajót épít a megmagasított támfal és a másodlagos félboltívek elrejtésére, akkor elveszti a világosságot, és ha nem...
És ha nem, gondolta, akkor mi van?
Olyan érzés kerítette hatalmába, hogy semmi sem

számít igazán, ha az élete úgyis darabokra hullik; és ebben a hangulatban nem látott semmi rosszat abban az ötletben, hogy semmi ne takarja a megtámasztást. Ahogy ott állt a tetőn, könnyen el tudta képzelni, milyen lesz. Erős kőoszlopok emelkednek a magasba az oldalhajó falából. Minden oszlop tetejéről egy félboltív fogja átugrani az üres teret az oldalkarzathoz csatlakozva. Talán dekoratív pillértornyot ültet minden oszlop tetejére, a boltív kiindulópontja fölé. Igen, úgy jobb lesz.

Forradalmi gondolat volt olyan módon megépíteni a nagy erősítő elemeket, hogy mindenki láthassa. De az is része volt az új stílusnak, hogy megmutassa az épület szerkezetét.

Az ösztöne mindenesetre azt mondta, hogy igaza van.

Minél többet gondolkozott, annál jobban tetszett neki az ötlet. Elképzelte a templomot nyugat felől. A félboltívek olyanok lesznek, mintha egy raj madár készülne felröpülni, egy sorban. Nem kell, hogy vaskosak legyenek. Ha jól csinálják meg őket, lehetnek karcsúak és elegánsak is, könnyűek, de erősek, mint a madár szárnya. Szárnyas támpillérek, gondolta, egy olyan templomhoz, amely oly könnyű, hogy szinte elszáll.

Kíváncsi vagyok, gondolta, kíváncsi vagyok, beválik-e.

Egy szélroham hirtelen kilendítette az egyensúlyából. A tető széléig tántorgott. Egy pillanatig azt hitte, leesik és halába zúzza magát. Aztán visszanyerte egyensúlyát, ellépett a tető széléről. Szíve hevesen vert.

Lassan és óvatosan tette meg az utat a tetőről a toronyajtóig, és lement a lépcsőn.

Shiringben teljesen leállt a templom építése. Fülöp

perjel azon kapta magát, hogy egy kis kárörömet érez. Olyan sokáig nézte vigasztalanul a kihalt építési területet, hogy most nem tehetett róla, de örült neki, hogy ellenségei is ugyanúgy jártak. Alfréd mesternek csak arra volt ideje, hogy lebontsa a régi templomot, és lerakja az új szentély alapjait, aztán Williamet elkergették, és a pénzforrás kiapadt. Fülöp tudta, hogy bűnös dolog örvendezni egy templom romjai fölött. De bizonyára Isten akarta úgy, hogy a katedrális Kingsbridge-ben épüljön fel, nem pedig Shiringben – a Waleran tervét üldöző balszerencse az isteni szándék világos jele.
Most, hogy a város legnagyobb templomát lerombolták, a bíróság a kastély nagy termében ülésezett. Fülöp fellovagolt a hegyre Jonatánnal az oldalán. A Remigius elpártolását követő felfordulásban Jonatánt tette meg személyi titkárának. Fülöpöt megrendítette Remigius álnoksága, de örült, hogy nem látja többet. Amióta a perjelválasztáson legyőzte őt, Remigius mindig is tüske volt a körme alatt. Most, hogy elment, kellemesebb lett az élet a kolostorban.
Milius lett az új alperjel, de továbbra is megtartotta a pénztárnoki tisztet, s negyedmagával ellátta ezt a munkát is. Most, hogy Remigius elment, senki nem tudta elképzelni, mit is csinált egész nap.
Fülöp szívesen dolgozott együtt Jonatánnal. Élvezettel magyarázta el neki, hogyan működik a kolostor, bevezette a világ dolgaiba, megtanította, hogyan lehet a legjobban bánni az emberekkel. A fiút általában szerették, de néha gunyoros volt, és könnyen magára haragította a nem eléggé magabiztos embereket. Meg kellett tanulnia, hogy azok, akik ellenséges módon szóltak hozzá, csak gyengeségükben tették. A fiú látta az ellenségességet, és haragosan reagált, ahelyett

hogy a gyengeséget látta volna, és bátorítást adott volna.
Jonatán gyors felfogású volt, és gyakran meglepte Fülöpöt, milyen hamar megért mindent. Fülöp gyakran rajtakapta magát a büszkeség bűnén, arra gondolván, mennyire hasonlít rá Jonatán.
Ma azért hozta magával, hogy a fiú ismerje meg a grófi bíróság munkáját. Fülöp meg akarta kérni a seriffel, utasítsa Richardot, hogy nyissa meg a kőbányát a kolostor számára. Bizonyos volt benne, hogy jogilag Richardnak nincs igaza. Az új törvény, amely elrendelte a birtokok visszaadását azoknak, akik az öreg Henrik király idejében birtokolták, nem érintheti a kolostor jogait. Az a célja, hogy Henrik herceg a saját grófjaival tudja felcserélni Istvánéit, és így jutalmazza meg azokat, akik őt támogatták. Nyilvánvaló, hogy a kolostorokat ez nem érinti. Fülöp biztos volt benne, hogy megnyeri az ügyet, de volt egy ismeretlen tényező: a régi seriff meghalt, s ma fogják bejelenteni, ki lesz az utóda. Senki nem tudta, ki lesz, de mindenki azt gondolta, hogy Shiring három vagy négy vezető polgárának egyike kapja meg a tisztséget: Kalmár Dávid, a selyemkereskedő, Walesi Rees, egy pap, aki a királyi udvarban dolgozott azelőtt, Oroszlánszívű Giles, egy lovag, akinek a városon kívül voltak a földjei, avagy Hugó, a Fattyú, a salisburyi püspök törvénytelen fia. Fülöp azt remélte, Rees lesz a seriff, nem azért, mert a földije volt, hanem mert valószínűnek látta, hogy kedvezni fog az egyháznak. De nem aggódott különösebben: úgy gondolta, hogy a négy közül bármelyik az ő javára fog dönteni.
Belovagoltak a kastélyba. Ezt a kastélyt nem erősítették meg különösebben. Mivel Shiring grófjának külön várkastélya volt a városon kívül Earlscastle,

Shiringet több nemzedék óta nem érte ostrom. A kastély inkább közigazgatási központ volt, hivatalokkal és lakóhellyel a seriff és emberei számára, és tömlöcökkel a bűnösöknek. Fülöp és Jonatán bekötötték lovaikat az istállóba, és bementek a nagy tanácskozóterembe.

A kecskelábú asztalokat, amelyek általában T alakban álltak, most átrendezték. A T betű felső vonala megmaradt, s egy emelvény emelte a terem többi részénél magasabbra, de a többi asztalt a terem két oldalán állították fel, hogy a panaszosok távolabb üljenek egymástól, s kisebb legyen a kísértés a tettlegességre.

A terem máris tele volt. Az emelvényen ott ült Waleran püspök rosszindulatú ábrázattal. Fülöp meglepetésére William Hamleigh ült mellette, valamit magyarázott a püspöknek a szája sarkából, ahogy az érkezőket figyelték. Mit csinál itt William? Kilenc hónapon át meghúzta magát, alig mozdult ki a falujából, és Fülöp – s a grófságban még nagyon sokan – már abban reménykedett, hogy örökre ott is marad. De itt volt, s úgy ült a padon, mintha most is ő lenne a gróf. Fülöp kíváncsi volt, milyen aljas, mohó, kegyetlen mesterkedés hozhatta ma a grófi bíróságra.

Fülöp és Jonatán a terem egyik oldalán ültek le, s várták, hogy megkezdődjék a bíróság munkája. Nyüzsgő, optimista hangulat uralkodott a bíróságon. Most, hogy a háború véget ért, a grófság színe-java újra a gyarapodásra figyelt. A föld termékeny volt, és gyorsan fizetett munkálkodásukért: kiugróan jó termést vártak az idén. A gyapjú ára újra emelkedett. Fülöp visszavette szinte valamennyi munkását, akik az éhínség tetőzésekor elmentek. A túlélők általában a fiatalabb, erősebb, egészségesebb emberek voltak, és

most mindenki reménykedett, s itt, a shiringi kastély nagytermében ez mutatkozott meg a fejtartásukban és a hangszínükben, a férfiak új csizmáiban és a nők tarka fejdíszeiben, s egyáltalán abban, hogy elég gazdagok voltak ahhoz, hogy legyen valamijük, amiről érdemes a bíróságon vitázni.
Felálltak, amikor a seriff helyettese bejött Richard gróffal. A két ember fellépett az emelvényre, és még mindig állva, a helyettes elkezdte felolvasni az új seriffet kinevező királyi iratot. A bevezető szóvirágok alatt Fülöp végignézte a négy feltételezett jelöltet. Remélte, hogy a győztes bátor ember lesz: szüksége lesz a bátorságra, hogy a törvényt képviselje olyan helyi hatalmasságok mellett, mint Waleran püspök, Richard gróf és William úr. A sikeres jelölt bizonyára tudja már, hogy őt választották – nincs miért titkolózni –, de a négy közül egyik sem látszott izgatottabbnak. Az volt a szokás, hogy a kiválasztott a seriffhelyettes mellett áll a proklamáció felolvasása alatt, de most csak Richard, Waleran és William álltak ott. Fülöp agyán átfutott az ijesztő gondolat, hogy esetleg Waleran lesz a seriff. De aztán még jobban megrémült, amikor meghallotta: „...Shiring seriffjének kinevezem hű szolgámat, William Hamleigh-t, és elrendelem, hogy mindenki támogassa őt...”
– William! – nézett Fülöp Jonatánra.
Meglepett és tiltakozó hangok hallatszottak a városi polgárok soraiból.
– Hogy csinálta? – kérdezte Jonatán.
– Biztosan fizetett érte.
– De honnan szedte a pénzt?
– Gondolom, kölcsönkért.
William mosolyogva ült le a felső asztal közepén álló fatrónusra. Valamikor jó külsejű fiatalember volt,

emlékezett vissza Fülöp. Ugyan még most is negyven alatt volt, de öregebbnek látszott. A teste túlzottan elnehezült, arcszínét megrontotta a bor, s az az eleven erő és optimizmus, amely oly vonzóvá teszi a fiatal arcokat, eltűnt, helyére a kicsapongó életmód jelei nyomakodtak.
Ahogy William leült, Fülöp felállt.
– Elmegyünk? – kérdezte Jonatán, s ő is felállt.
– Gyere utánam – suttogta Fülöp.
A terem elcsendesedett. Minden szem őket nézte, ahogy átmentek a termen. A tömeg szétvált, hogy átengedje őket. Elérték az ajtót és kimentek. Amint az ajtó becsukódott mögöttük, az emberek összesúgtak.
– Semmi esélyünk nincs a sikerre, ha William ül a bírói székben – mondta Jonatán.
– Még ennél is rosszabb a helyzet – válaszolta Fülöp.
– Ha ragaszkodunk a kérésünkhöz, még egyéb jogainkat is elveszíthetjük.
– Hitemre, erre nem is gondoltam.
Fülöp komoran bólintott.
– Ha William a seriff, Waleran a püspök és ez a hűtlen Richard a gróf, a kingsbridge-i kolostornak sohasem lesz igaza ebben a grófságban. Bármit megtehetnek velünk, amit csak akarnak.
Miközben egy lovászfiú felnyergelte lovaikat, Fülöp folytatta:
– Kérvényt fogok írni a királynak, hogy tegye meg Kingsbridge-t szabad városnak. Akkor saját bíróságunk lenne, s közvetlenül a királynak adóznánk. Lényegében kívül esnénk a seriff jogkörén.
– A múltban mindig elleneztéd ezt, atyám.
– Elleneztem, mert ugyanolyan erőssé teszi a várost, mint a kolostort. De most úgy gondolom, a függetlenség áraként el kell ezt fogadnunk. A másik

alternatíva William.
– István király megadja nekünk a szabad városi státust?
– Talán, persze nem ingyen. De ha ő nem, talán majd Henrik megadja, ha király lesz.
Lóra szálltak, és leverten kiporoszkáltak a városból.
Kimentek a kapun, és átlovagoltak a városon kívüli üres földeken elterülő szeméttelepen. Néhány nyomorult keresgélt a hulladék között, felszedtek bármit, ami ehető, viselhető vagy eltüzelhető. Fülöp érdeklődés nélkül, közönyösen nézett végig rajtuk, de egyikükön megakadt a szeme. Ismerős, magas alak hajolt egy rongycsomó fölé, válogatta a rongyokat. Fülöp megállította a lovát. Jonatán is lelassított.
– Nézd – szólt Fülöp.
Jonatán követte a tekintetét. Majd csöndesen így szólt:
– Remigius.
Fülöp figyelte. Waleran és William nyilván már jó ideje kidobták Remigiust, amikor kiapadtak az új templom építésének forrásai. Már nem volt rá szükségük. Remigius elárulta Fülöpöt, elárulta a kolostort, és elárulta Kingsbridge-t abban a reményben, hogy a shiringi káptalan feje lesz, de jutalma semmivé vált.
Fülöp letérítette lovát az útról, s átvágott a puszta területen, arra, ahol Remigius állt. Jonatán követte. Rossz szag terjengett, mintha a földből szállna fel, mint a köd. Ahogy közeledtek, látta, hogy Remigius csontsovány. Ruhája piszkos volt, és mezítláb járt. Elmúlt hatvanéves, és egész felnőtt életét a kingsbridge-i kolostorban töltötte: soha senki nem tanította meg, hogyan éljen mostoha körülmények között. Fülöp látta, amint kihúz egy pár bőr lábbelit a szemétből. Óriási lyukak tátongtak a talpán, de Remigius az olyan ember arckifejezésével nézte, aki

elásott kincset talál. Éppen felpróbálta volna, amikor meglátta Fülöpöt.
Felegyenesedett. Arca világosan elárulta, hogy szívében a szégyen és a dac küzd egymással. Kis idő múltán megszólalt:
– Azért jöttél, hogy kárörvendezz?
– Nem – felelte Fülöp szelíden. Régi ellensége olyan szánalmas látványt nyújtott, hogy már csak részvétet érzett iránta. Leszállt a lováról, s a nyeregtáskából kihúzott egy kulacsot. – Azért jöttem, hogy megkínáljalak egy korty borral.
Remigius nem akarta elfogadni, de túlzottan kiéhezett volt ahhoz, hogy ellenálljon. Csak egy pillanatig habozott, aztán megragadta a kulacsot. Gyanakvóan megszagolta a bort, aztán a szájához emelte. Ha már elkezdett inni, nem tudta abbahagyni. Csak fél pint lehetett a kulacsban, pár pillanat alatt kiitta. Elvette a kulacsot a szájától, és egy kicsit megtántorodott.
– Jó lenne, ha ennél is valamit – mondta Fülöp, ahogy elvette tőle a kulacsot, és visszatette a nyeregtáskába. Elővett egy darab kenyeret.
Remigius elvette a felkínált kenyeret, és mohón enni kezdett. Látszott, hogy napok óta nem evett, s talán hetek óta nem volt része egy tisztességes ebédben. Nemsokára vége, gondolta Fülöp szomorúan, ha nem az éhezésbe, hát a szégyenbe hal bele.
A kenyér gyorsan eltűnt. Fülöp megkérdezte:
– Nem akarnál visszajönni?
Hallotta, hogy Jonatán felszisszen. Mint a barátok jó része, Jonatán is abban reménykedett, hogy nem látják többé Remigiust. Biztosan azt gondolja: Fülöp megbolondult, hogy visszahívja.
Egy pillanatra még előbukkant a régi Remigius.
– Visszajönni? Milyen minőségben? – kérdezte. Fülöp

sajnálkozva rázta a fejét.
– Soha nem lesz semmilyen tisztséged az én kolostoromban, Remigius. Gyere vissza mint egyszerű, alázatos szerzetes. Kérd Istent, bocsássa meg vétkeidet, s hátralévő éveidet töltsd imádkozással és elmélkedéssel, hogy lelkedet felkészítsd a mennyek országára.
Remigius felszegte a fejét, és Fülöp felkészült a megvető visszautasításra, de erre nem került sor. Remigius szóra nyitotta a száját, majd újra becsukta, és lehajtotta a fejét. Fülöp csöndesen, nyugodtan állt, figyelt, kíváncsi volt, mi lesz. Hosszú ideig csend volt. Fülöp a lélegzetét is visszafojtotta. Amikor Remigius újra felnézett, arca könnyektől volt nedves.
– Igen, atyám – szólt. – Szeretnék hazamenni. Fülöp heves örömet érzett.
– Gyere hát! – mondta. – Szállj fel a lovamra! Remigius döbbenten rámeredt.
– Atyám! – szólt Jonatán. – Mit cselekszel?
– Szállj fel, tedd, amit mondtam! – mondta Fülöp Remigiusnak.
– De atyám, te hogyan fogsz jönni? – kérdezte elszörnyedve Jonatán.
– Gyalog – mondta Fülöp boldogan. – Egyikünknek gyalogolni kell.
– Gyalogoljon Remigius! – dühöngött Jonatán.
– Hadd menjen lovon. Ő ma Istennek tetsző dolgot cselekedett.
– És te, atyám? Te nem cselekedtél még jobbat, mint Remigius?
– Jézus azt mondta, hogy nagyobb öröm lesz a mennyben egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igaz emberen – idézte Fülöp. – Nem emlékszel a tékozló fiú példázatára? Amikor hazatért, atyja hízott

tulkot ölt le. Az angyalok örvendeznek Remigius könnyein. A legkevesebb, amit tehetek, ha átadom neki a lovamat.
Fogta a kantárt, és átvezette a lovat az útra. Jonatán követte. Amikor kiértek az útra, Jonatán leszállt a lováról.
– Kérlek, atyám, vedd az én lovamat, hadd menjek én gyalog.
– Ülj vissza a lovadra – fordult hozzá Fülöp szigorúan –, és hagyd abba a vitát! De gondolkozz el azon, hogy mi történik és miért.
Jonatán zavarba jött, de visszaült a lovára, és nem szólt többet.
Kingsbridge felé fordultak. Húszmérföldnyire volt. Fülöp nekiindult. Csodálatosan érezte magát. Remigius visszatérése kárpótolta a kőfejtőért, sőt. Veszítettem a bíróságon, gondolta, de ott csak kövekről volt szó. Amit megnyertem, az végtelenül értékesebb.
Ma megnyertem egy ember lelkét.

Érett idei almák úsztak a hordóban, pirosan és sárgán csillogtak a víz felszínén végigfutó napfényben. A kilencesztendős, izgékony Sári a hordó pereméhez támaszkodott, hátratette a kezét, és a fogaival próbált meg kiemelni egy almát. Az alma elúszott, arca beletoccsant a vízbe, s köpködve, a nevetéstől fuldokolva jött el a hordótól. Aliena halványan rámosolygott kislányára, és megtörölte az arcát.
Meleg késő nyári délután volt, búcsúnap és munkaszünet, s szinte az egész város a folyón túli réten gyülekezett almahalászatra. Aliena mindig élvezte az ilyen alkalmakat, de most állandóan az járt a fejében, hogy ez az utolsó búcsúja Kingsbridge-ben,

és ez elrontotta a hangulatát. Még tartott az elhatározása, hogy elhagyja Jánost, de amióta döntött, előre érezte a veszteség fájdalmát.
Tomi a hordó körül lézengett. János odaszólt neki:
– Próbáld meg, Tomi!
– Még nem – felelte a fiú.
Tomi tizenegy éves korára jól tudta, hogy ügyesebb, műit a kishúga, és azt gondolta, hogy másokat is megelőz. Egy darabig figyelt, tanulmányozta azok technikáját, akik sikeresek voltak az almahalászatban. Aliena figyelte, ahogy figyel. Tomit különösen szerette. János éppen ennyi idős volt, amikor először találkozott vele, és Tomi annyira hasonlított a kisfiú Jánosra. Ahogy elnézte, visszavágyott a gyerekkorába. János szerette volna, ha Tomi is kőműves lesz, de a fiú egyelőre nem sok érdeklődést mutatott az építészet iránt. De hát még van idő.
Végül csak odalépett a hordóhoz. Fölé hajolt, és nagyra nyitott szájjal lassan lehajtotta a fejét. Egész arcát alámerítve a víz alá nyomta a kiválasztott almát, aztán diadalmasan bújt elő, fogai közt az almával.
Tominak minden sikerülni fog, bármit vesz a fejébe. Volt valami benne a nagyapjából, Bartholomew grófból. Nagyon erős akarata volt, és némiképp merev elképzelése a jóról és a rosszról.
Kettejük közül Sári volt az, aki János könnyedebb természetét örökölte, s azt, hogy megveti az emberek alkotta szabályokat. Amikor János mesélt a gyerekeknek, Sári mindig a legyőzőitekkel rokonszenvezett, míg Tomi többnyire ítéletet mondott fölöttük. Mindkét gyerek az egyik szülő személyiségét és a másik külsejét örökölte: a könnyelmű Sári Aliena szabályos vonásait és sötét fürtjeit, a határozott Tomi pedig János sárgarépaszínű haját, fehér bőrét és kék

szemét.
– Itt jön Richard bácsi! – kiáltott fel Tomi.
Aliena megfordult és követte a tekintetét. Valóban, fivére, a gróf lovagolt át a réten egy maroknyi lovag kíséretében. Aliena elszörnyedt. Hogy meri idedugni a képét azután, amit Fülöp perjellel művelt a kőbánya kérdésében?
Richard odajött a hordóhoz, mindenkire rámosolygott és parolázott.
– Halássz egy almát, Richard bácsi! – mondta Tomi. – Biztosan sikerülni fog.
Richard bemerítette a fejét a hordóba, s ahogy kiemelte, erős fehér fogai között ott volt az alma. Szőke szakálla csuromvizes lett. Mindig jobb volt a játékokban, mint a való életben, gondolta Aliena.
Nem fogja ám hagyni, hogy úgy csináljon, mintha semmi rosszat nem tett volna. Lehet, hogy mások félnek tőle, mert ő a gróf, de számára most sem más, mint az ő bolondos kisöccse. Odajött hozzá, hogy megcsókolja, de Aliena ellökte magától.
– Hogy tulajdoníthattad el a kőbányát a kolostortól? – kérdezte. János látta, hogy veszekedés következik, megfogta hát a gyerekek kezét, és odébb ment velük.
Richard úgy nézett Alienára, mintha megütötték volna.
– Minden tulajdon visszakerül azokhoz, akiké...
– Ne gyere nekem ezzel! – szakította félbe Aliena. – Mindazok után, amit Fülöp érted tett.
– A kőbánya része a születésem jogán nekem járó földeknek – mondta Richard. Félrevonta Alienát, és halkan, hogy senki más ne hallja, beszélni kezdett. – Különben is, Allie, szükségem van a pénzre, amit a kő eladásából kapok.
– Persze, mert állandóan vadászni és solymászni jársz.

– Mi mást csinálnék?
– Azon dolgozhatnál, hogy a föld gazdagságot teremjen! Olyan sok tennivaló volna: helyrehozni a háború és az éhínség okozta károkat, új gazdálkodási módszereket meghonosítani, erdőket irtani, mocsarakat felszárítani – így kellene növelned a vagyonodat. Nem pedig úgy, hogy elveszed a kőbányát, amelyet István király adományozott a kingsbridge-i kolostornak.
– Soha semmit nem vettem el, ami nem az enyém.
– Mást se csináltál! – lobbant fel Aliena. Elfutotta a méreg, most mindent kimondott, aminek jobb lett volna kimondatlan maradnia. – Sohasem dolgoztál meg semmiért! Elfogadtad a pénzemet az ostoba fegyvereidre, elfogadtad az állást, amit Fülöp adott neked, elfogadtad a grófságot, amikor tálcán átnyújtottam neked! Most még irányítani sem tudod anélkül, hogy elvennél olyasmit, ami nem a tied! – Hátat fordított neki és elviharzott.
Richard elindult utána, de valaki feltartóztatta, meghajolt, és megkérdezte, hogy van. Aliena még hallotta, hogy udvariasan válaszolt, majd belebonyolódik a társalgásba. Annál jobb: ő megmondta a magáét, és nem akar többet vitatkozni vele. Elérte a hidat és visszanézett. Most valaki más beszélt hozzá. Richard intett neki, jelezve, hogy folytatni akarja a beszélgetést, de megint elakadt. Aliena látta Jánost, Tomit és Sárit, amint valami botos-labdás játékba kezdenek. Elnézte, ahogy együtt játszanak a napsütésben, és úgy érezte, nem tudja elviselni, hogy elválassza őket. De másképp hogyan élhetnék normális életet, gondolta.
Átment a hídon, be a városba. Kis ideig egyedül akart lenni.

Vett egy házat Winchesterben, jó nagyot, a földszintjén üzlettel, fent egy lakószobával és külön hálófülkével, és egy nagy raktárral az udvar végében a kereskedés számára. De minél közelebb jött a költözködés időpontja, annál kevésbé akart menni.
Kingsbridge utcái forróak és porosak voltak, s a levegőben zsongtak a legyek, amelyek a megszámlálhatatlanul sok szemétdombról szálltak fel. Minden üzlet zárva volt, s a házak is mind. A város teljesen kihalt. Mindenki a réten volt.
János házához ment. Idejönnek majd a többiek is, ha vége lesz az almahalászatnak. A ház ajtaja nyitva állt. Nyugtalanul ráncolta a homlokát. Ki hagyhatta nyitva? Túl sok embernek van kulcsa hozzá: neki, Jánosnak, Mártának, Richardnak. Nem volt sok ellopnivaló. Aliena nem ott tartotta a pénzét: Fülöp javaslatára már évek óta a kolostor kincstárában őrizte. De tele lesz a ház legyekkel.
Belépett. Sötét volt és hűvös. Legyek táncoltak a levegőben a szoba közepén, kék dongók másztak az abroszon, és két darázs vitatkozott mérgesen a mézesüveg dugója körül.
És Alfréd ült az asztalnál.
Aliena ijedtében felsikoltott, aztán összeszedte magát, és megszólalt:
– Hogy jöttél be?
– Van kulcsom.
Jó ideje őrizgeti, gondolta Aliena. Ránézett. Széles válla csontos volt, arca ráncosabbnak látszott.
– Mit csinálsz itt?
– Téged akartalak látni.
Aliena érezte, hogy reszket, nem a félelemtől, hanem a haragtól.
– Én nem akarlak látni téged, sem most, sem bármikor

– vetette oda. – Úgy bántál velem, mint egy kutyával, és amikor János megsajnált és felfogadott, visszaélte! a bizalmával, és elvitted minden emberét Shiringbe.
– Pénzre van szükségem – szólt Alfréd, s hangjában a kérés a kihívással keveredett.
– Akkor dolgozz!
– Shiringben leállt az építkezés. Itt, Kingsbridge-ben meg nem kapok munkát.
– Akkor menj Londonba, menj Párizsba!
– Úgy gondoltam, kisegíthetnél – folytatta amaz egy öszvér makacsságával.
– Nincs itt semmi keresnivalód. Jobban tennéd, ha elmennél.
– Hát nincs benned szánalom? – kérdezte, s a kihívó hang eltűnt, maradt a könyörgés.
Aliena az asztalhoz támaszkodott, hogy ne reszkessen annyira.
– Alfréd, hát nem érted, hogy gyűlöllek?
– Miért? – kérdezte a férfi. Sértődöttnek látszott, mintha meglepetés érte volna.
Uram Isten, milyen ostoba, gondolta Aliena, ez az egyetlen mentsége.
– Eredj a kolostorba, ha alamizsnát akarsz – mondta fáradtan. – Fülöp perjelben emberfölötti a megbocsátás képessége. Bennem nem.
– De hiszen a feleségem vagy – mondta Alfréd. Hát ez mulatságos volt.
– Nem vagyok a feleséged – sziszegte Aliena. – Nem vagy a férjem. Sosem voltál. És most menj ki a házból.
Meglepetésére Alfréd megragadta a hajánál fogva.
– A feleségem vagy! – mondta. Az asztalon keresztül magához rántotta, és szabad kezével belemarkolt a mellébe.
Alienát teljesen váratlanul érte a dolog. Ezt aztán soha

nem hitte volna arról az emberről, aki kilenc hónapon át aludt vele egy szobában anélkül, hogy valaha is közeledett volna hozzá. Önkéntelenül felsikoltott, és elhúzódott tőle, de Alfréd erősen fogta a haját, és visszarántotta.
– Senki nem hallja, hogy sikoltozol – mondta. – Mindenki odaát van, a folyón túl.
Hirtelen iszonyúan félni kezdett. Egyedül voltak, és Alfréd nagyon erős volt. Aliena sok-sok mérföldet tett meg az utakon, sok-sok évig vitte vásárra a bőrét utazás közben, s most otthon támadja meg az az ember, akihez feleségül ment!
Alfréd látta a szemében a félelmet, és így szólt:
– Megijedtél, ugye? Legyél inkább kedves hozzám. – Megcsókolta a száját. Aliena teljes erőből beleharapott az ajkába. A férfi felüvöltött fájdalmában.
Aliena nem látta a készülő ütést. Olyan erővel robbant az arcán, hogy megijedt, hátha eltört a csontja. Egy pillanatra elveszítette a látását és az egyensúlyát. Eltántorgott az asztaltól, és érezte, hogy összeesik. A padozaton a gyékény felfogta esésének súlyát. Megrázta a fejét, hogy kitisztuljon az agya, és a karjára szíjazott kés után nyúlt. De mielőtt kihúzhatta volna, Alfréd megragadta mindkét csuklóját, és megszólalt:
– Tudok erről a kis tőrről. Láttalak vetkőzni, emlékszel? – Elengedte a kezét, újra arcul ütötte, és magához ragadta a tőrt.
Aliena megpróbált menekülni. A férfi ráült a lábára, és baljával a torka után nyúlt. Aliena csapkodott a kezével. Hirtelen meglátta, hogy a tőr hegye egy centire van a szemgolyójától.
– Maradj nyugton, vagy kiszúrom a szemed! – mondta Alfréd.
Aliena megdermedt. Megrémisztette, hogy

megvakulhat. Látott embereket, akiket büntetésből megvakítottak. Koldulva járták az utcákat, üres szemgödrük ijesztően meredt a járókelőkre. Kisfiúk gyötörték, csipkedték, gáncsolták őket, amíg dührohamot nem kaptak, és hasztalanul próbálták elcsípni támadóikat, ami csak még jobbá tette a mulatságot. Egy-két éven belül mind meghalt.
– Gondoltam, hogy ettől lehiggadsz – mondta Alfréd.
Miért csinálja ezt? Hiszen sohasem érzett vágyat iránta. Csak azért, mert legyőzték és mérges, ő pedig sebezhető? Őrajta áll bosszút a világ helyett, amely nem fogadta el?
Lovaglóülésben ült rajta, két térde a csípője két oldalán. Előrehajolt, a kést még mindig a szeme előtt tartva. Arcát megint az arcához közelítette.
– Na – mondta –, légy kedves hozzám! – Megint megcsókolta. Borotválatlan arca szúrta a bőrét. Leheletének sör- és hagymaszaga volt.
Szorosan zárva tartotta a száját.
– Így nem lesz jó – mondta. – Csókolj vissza!
Megint megcsókolta, és a tőr hegyét még közelebb vitte. Amikor hozzáért a szemhéjához, Aliena megmozdította a száját. A másik száj íze felkavarta a gyomrát. A férfi bedöfte durva nyelvét az ajkai közé. Úgy érezte, mindjárt hányni fog, és kétségbeesetten próbálta elnyomni az ingert, mert félt, hogy akkor megöli.
Megint elhúzódott tőle, de a kést az arcánál tartotta.
– Na! – szólt. – Fogd meg! – Megmarkolta Aliena kezét, és becsúsztatta ujjasa alá. Az asszony keze a nemi szervéhez ért.
– Fogd meg! – parancsolta. Megragadta. – Most gyengéden dörzsöld.
Aliena engedelmeskedett. Arra gondolt, hogy ha így ki

tudja elégíteni, talán elkerülheti, hogy beléhatoljon. Félve nézte az arcát. A férfi elvörösödött, a szeme elhomályosult. Simogatta, egészen a tövéig, emlékezett rá, hogy ettől János egészen megvadult.

Félt, hogy ezt már soha többé nem fogja tudni élvezni, és könnyek szöktek a szemébe.
– Ne olyan erősen – hallotta hirtelen, és a kés veszélyesen megrendült. Igyekezett odafigyelni.
Akkor kinyílt az ajtó.
Szíve meglódult a reménytől. Fényes napsugár hasított be a szobába, és sütött át vakítóan a könnyein keresztül. Alfréd megdermedt. Aliena elhúzta a kezét.
Mindketten az ajtó felé néztek. Ki lehet az? Aliena nem látta. Csak ne valamelyik gyerek, kérlek, Istenem!, – imádkozott. – Annyira szégyellném magam! Dühös ordítást hallott. Férfihang volt. Könnyein át felismerte Richard öccsét.
Szegény Richard: ez talán még annál is rosszabb, mint ha Tomi lett volna. Richard, akinek a bal fülén a cimpa helyett egy forradás éktelenedéit, hogy emlékeztesse arra az iszonyú jelenetre, amelynek tanúja volt tizennégy éves korában. Most tanúja lehetett egy másiknak. Hogy fogja elviselni?
Alfréd megpróbált lábra állni, de Richard gyorsabb volt. Aliena a könnyein át látta, hogy Richard átrohan a kis szobán, és csizmás lábával telibe találja Alfréd állkapcsát. Alfréd nekizuhant az asztalnak. Richard utána, átgázolva Alienán, anélkül hogy észrevette volna, s lábbal és ököllel rohant Alfrédra. Aliena négykézláb mászott ki az útjából. Richard arca maga volt a zabolátlan harag. Nem nézett Alienára. Nem vele törődött, értette meg Aliena. Nem azon bőszült fel, amit Alfréd tett Alienával ma, hanem amit William és

Valter tettek vele, Richarddal tizennyolc évvel ezelőtt. Akkor fiatal volt, gyenge és gyámoltalan, de most már nagydarab, erős férfi és edzett harcos, és végre megtalálta a célpontot eszelős dühének, amelyet annyi éven át dédelgetett magában. Újra és újra megütötte Alfrédot mindkét öklével. Alfréd hátrált az asztal körül, felemelt karjával alig próbálta védeni magát. Richard állon találta egy erős ütéssel, és Alfréd hátrazuhant.
A gyékényen feküdt, rettegve nézett fel. Aliena megijedt fivére vad dühétől, és megszólalt:
– Elég lesz, Richard.
Richard rá se hederített, és előrelépett, hogy belerúgjon Alfrédba. De Alfrédnak hirtelen eszébe jutott, hogy még mindig a kezében szorongatja Aliena kését. Félreugrott, gyorsan talpra szökött, és előrerontott a késsel. Richardot készületlenül érte a támadás, hátraugrott. Alfréd újra rávetette magát, átkergette a szobán. A két férfi egyforma magas és egyforma felépítésű volt, állapította meg Aliena. Richard jó harcos, de Alfrédnak fegyvere van, nyugtalanítóan jól illettek most egymáshoz. Aliena hirtelen félteni kezdte a fivérét. Mi lesz, ha Alfréd felülkerekedik? Neki kell megvívnia Alfréddal.
Körülnézett valami fegyverért. A szeme egy farakásra esett a tűzhely mellett. Felkapott egy nehéz tuskót.
Alfréd megint Richardra vetette magát. Richard félreugrott, aztán, amikor Alfréd teljesen kinyújtotta a kezét, Richard elkapta a csuklóját, és megrántotta. Alfréd megtántorodott, elvesztette az egyensúlyát. Richard többször egymás után megütötte mindkét öklével, egyszerre az arcát és a testét. Vad vigyor ült Richard arcán, az olyan emberé, aki végre bosszút áll. Alfréd nyüszíteni kezdett, és felemelt kézzel próbálta védeni magát.

Richard nehezen lélegzett. Habozott. Aliena azt hitte, vége. De Alfréd hirtelen újra támadt, meglepő sebességgel, és ezúttal a kés hegye érintette Richard arcát. Richard visszaugrott, mint akit darázs csípett meg. Alfréd előre, a magasra emelt késsel. Aliena látta, mindjárt megöli Richardot. Odarohant, s minden erejéből elhajította a fatuskót. A fejét nem találta el, de megütötte a jobb könyökét. Hallotta, ahogy a fa nekiütődött a csontnak. Az ütés megbénította Alfréd karját, és a kés kiesett az ujjai közül.
A többi rettenetesen gyorsan ment.
Richard lehajolt, felkapta Aliena kését, és ugyanazzal a mozdulattal iszonyatos erővel belevágta Alfréd mellkasába.
A tőr a markolatáig beleszaladt.
Aliena iszonyodva nézte. Szörnyű csapás volt. Alfréd visított, mint a leszúrt disznó. Richard kihúzta a tőrt, s Alfréd vére kilövellt a mellkasán ütött lyukból. Alfréd újabb sikolyra nyitotta a száját, de már nem jött ki rajta hang. Arca fehér lett, majd szürke, szeme lecsukódott. Leesett a földre. Vére beivódott a gyékénybe.
Aliena mellette térdelt. Alfréd szemhéja verdesett. Még lélegzett, de az élet már elszivárgott belőle. Aliena felnézett Richardra, aki zihálva állt kettejük fölött.
– Haldoklik – mondta.
– Jobb embereket is láttam már meghalni – bólintott Richard, minden megrendülés nélkül. – Öltem már meg olyan embereket, akik kevésbé szolgáltak rá.
Aliena megdöbbent ettől a keménységtől, de egy szót sem szólt. Csak visszaemlékezett arra a napra, amikor Richard először ölt embert. Azután történt, hogy William elfoglalta a kastélyt, ező meg Richard Winchester felé tartottak, és az úton két tolvaj megtámadta őket. Aliena leszúrta az egyik tolvajt, de

kényszerítette az akkor tizenöt esztendős Richardot, hogy ő adja meg a kegyelemdöfést. Ha szívtelen, gondolta bűntudatosan, ki tette ilyenné?
Megint Alfrédra nézett. Alfréd kinyitotta a szemét, és visszanézett rá. Aliena csaknem szégyenkezett, hogy milyen kevés szánalmat érez a haldokló iránt. Ahogy a szemébe nézett, arra gondolt, hogy a férfi soha nem érzett részvétet, sem megbocsátást, nem ismerte a nagylelkűséget. A sérelmeket és a gyűlöletet egész életén át dédelgette, és élvezetét lelte a rosszindulat vagy a bosszú diktálta cselekedetekben. Lehetett volna másmilyen az életed, Alfréd – gondolta. – Jó lehettél volna a húgodhoz, és megbocsáthattál volna a mostohafivérednek, amiért okosabb nálad. Szerelemből nősülhettél volna, nem bosszúból. Hű maradhattál volna Fülöp perjelhez. Boldog lehettél volna.
Alfréd szeme hirtelen kitágult.
– Úristen, fáj – mondta.
Aliena szerette volna, ha most már gyorsan meghal.
Alfréd szeme becsukódott.
– Kész – mondta Richard.
Alfréd nem lélegzett többet.
– Özvegyasszony vagyok – állt fel mellőle Aliena.

Alfrédot a kingsbridge-i kolostor temetőjében temették el. Húga, Márta kívánta így, ő volt az egyetlen élő vérrokona. S ugyancsak ő volt az egyetlen, aki meggyászolta. Alfréd sosem volt jó hozzá, s szeretetért és védelemért Márta mindig Jánoshoz, mostohabátyjához fordult, mégis azt akarta, hogy valahol a közelben legyen eltemetve, hogy ki tudjon járni a sírjához. Amikor a koporsót leeresztették a földbe, egyedül Márta sírt.

János félelmetesen megkönnyebbült, hogy Alfréd nem volt többé. Tomi Aliena mellett állt, s mohón érdeklődött minden iránt – ez volt az első temetés a családban, s a halál körüli rítusok újdonságot jelentettek számára. Sári sápadtan és ijedten fogta Márta kezét.
Richard is ott volt. Azért jött, mondta a szertartás alatt Alienának, hogy Isten bocsánatát kérje, amiért megölte sógorát. Nem mintha úgy érezné, rosszul cselekedett, sietett hozzátenni, de biztos, ami biztos.
Aliena arca még sebes és duzzadt volt Alfréd utolsó ütésétől. Felidézte a halottat, milyen volt, amikor először látta. Apjával, Tamás mesterrel, Mártával, Ilonával és Jánossal jött el Earlcastle-ba. Már akkor Alfréd volt a család zsarnoka, nagy volt és erős, olyan, mint egy ökör, és sunyi ravaszság meg komiszság ült a szemében. Ha Aliena tudja, hogy egyszer majd a felesége lesz, inkább ott helyben leugrik a bástyáról. Eszébe sem jutott, hogy újra láthatja a családot, miután elmentek, de úgy hozta a sors, hogy ők is, s Aliena is végül Kingsbridge-be kerültek. Ő meg Alfréd kezdte megszervezni az egyházközségi tanácsot, amely mára olyan fontos intézmény lett a város életében. Akkor kérte őt feleségül Alfréd. Neki álmában sem jutott volna eszébe, hogy a mostohafivérével való versengés motiválja, s nem az iránta érzett vágy. Akkor elutasította, de később Alfréd felfedezte, mivel lehet hatni Alienára. Azzal beszélte rá a házasságra, hogy megígérte, támogatni fogja Richardot. Ahogy visszagondolt, úgy érezte, hogy Alfréd megérdemelte házasságuk minden csalódását és megaláztatását. A szívtelenség vezérelte, s jutalma a szeretetlenség lett.
Aliena leküzdhetetlenül boldog volt. Most már persze

szóba sem került, hogy Winchesterbe költözik; ő és János hamarosan összeházasodnak. Ünnepélyes arcot kényszerített magára a temetésen, sőt ünnepélyes gondolatai is voltak, de a szíve majd kiszakadt az örömtől.
Fülöp, akiben szinte határtalan volt az a képesség, hogy megbocsásson az őt eláruló embereknek, hajlandó volt eltemetni Alfrédot.
Ahogy az öt felnőtt és a két gyerek ott állt a sír körül, megérkezett Ilona.
Fülöp bosszankodott. Ilona egyszer megátkozott egy keresztény házasságot, s azóta nem látta szívesen a kolostor területén, de mégsem küldhette el a mostohafia temetéséről. A szertartásnak már úgyis vége volt, így hát Fülöp egyszerűen elment onnan.
Aliena nagyon sajnálta. Fülöp is, Ilona is jó emberek, szégyen és gyalázat, hogy ellenségek legyenek. De más-más módon voltak jók, s mindkettő engesztelhetetlen a másik erkölcsiségével szemben.
Ilona öregebbnek látszott, arcán újabb ráncok jelentek meg, s több szürke szál a hajában, de aranyfényű szeme még mindig gyönyörű volt. Otromba öltésekkel megvarrott bőrujjast viselt és semmi egyebet. Napbarnított karja és lába izmosnak látszott. Tomi és Sári odaszaladtak hozzá, hogy megcsókolják. János is követte őket, jól megszorongatta anyját.
Ilona felágaskodott Richardhoz, hogy az megcsókolhassa, és így szólt.
– Helyesen cselekedtél. Nem kell hogy bűnösnek erezd magad. – A sírgödör szélén állt, belenézett és folytatta: – Én voltam a mostohaanyja. Bárcsak tudtam volna, hogy tegyem boldoggá.
Amikor elfordult a sírtól, Aliena átölelte. Lassan elindultak. Aliena Ilonához fordult:

– Nem maradnál egy kicsit? Ebédelj velünk!
– Szívesen. – Ilona összekócolta Tomi vörös haját. – Szívesen beszélgetnék az unokáimmal. Olyan gyorsan nőnek. Amikor először találkoztam Tamás mesterrel, János olyan idős volt, mint most Tomi. – Már közel jártak a kolostor kapujához. – Ahogy az ember öregszik, az évek egyre gyorsabban múlnak. Azt hiszem... – Félbeszakította a mondatot és megállt.
– Mi történt? – kérdezte Aliena.
Ilona a kolostor kapujára meredt. A fakapu nyitva állt. Az utca üres volt, csak néhány kisgyerek állt a túloldalon egy csomóban, s néztek valamit, amit ők nem láthattak.
– Richard! – szólt Ilona élesen. – Ne menj ki!
Mindenki megállt. Aliena észrevette, mi riasztotta meg Ilonát. A gyerekek mintha olyasvalamit vagy valakit néztek volna, aki a kapu túloldalán várakozik, a fal takarásában.
– Csapda! – Richard gyorsan reagált. Minden további nélkül megfordult, és rohanni kezdett.
Egy pillanatra rá egy sisakos fej nézett ki a kapufélfa mögül: jól megtermett fegyveresnek a feje. Meglátta, hogy Richard a templom felé fut, fellármázta a többbit, s a nyomába eredt. Három, négy, öt ember követte.
A temetési menet szétrebbent. A fegyveresek nem vettek róluk tudomást, Richardot kergették. Aliena megijedt és elképedt: ki merészeli megtámadni Storing grófját nyíltan és egy kolostorban? A lélegzetét visszafojtva nézte, hogy kergetik Richardot a kolostor területén. Richard átugrott egy alacsony falon, amelyet épp most húztak fel a kőművesek. Üldözői utánaugrottak, észre sem véve, hogy templomba léptek. A mesteremberek a vakolókanállal és a kalapáccsal a kezükben megmerevedtek, ahogy előbb

Richard, majd üldözői elrohantak mellettük. Csak egy fiatalabb és gyorsabb eszű inas nyújtott ki egy lapátot és gáncsolta el az egyik fegyverest. Az fel is bukott, de senki más nem avatkozott közbe. Richard elérte a kolostorba vezető ajtót. Egy iszonyatos pillanatig Aliena attól félt, hogy az ajtó zárva lesz, és Richard nem tud bemenni. Az egyik fegyveres Richard felé sújtott a kardjával. Richard kinyitotta az ajtót és becsusszant, s a kard csak a becsapódó ajtó fáját érte. A fegyveresek a kolostorajtó körül gyülekeztek, aztán bizonytalanul körülnéztek. Csak most fogták fel nagy hirtelenjében, hol is vannak. A mesteremberek ellenséges pillantásokat vetettek rájuk, és kalapácsaikat, vésőiket lóbálták. Volt vagy száz kőműves az öt fegyveressel szemben.
– Ki a csudák ezek az emberek? – kérdezte János haragosan.
– A seriff emberei – szólalt meg mögöttük egy hang.
Aliena rémülten fordult hátra. Iszonyúan jól ismerte ezt a hangot. A kapunál nyugtalan fekete ménen, fegyveresen és páncélingben William Hamleigh állt. Ahogy megpillantotta, végigfutott a hátán a hideg.
– Takarodj innen, te undorító féreg! – mondta János.
William elvörösödött a sértéstől, de nem mozdult.
– Letartóztatás; paranccsal jöttem.
– Menj innen! Richard emberei darabokra tépnek!
– Majd ha tömlőében lesz, nem lesznek emberei.
– Mit gondolsz, ki vagy te? Egy seriff nem csukámat börtönbe egy grófot!
– Gyilkosságért igen.
Aliena felszisszent. Azonnal átlátta, hogyan működik William fondorlatos agya.
– Nem volt semmilyen gyilkosság! – tört ki.
– De volt – mondta William. – Richard gróf

meggyilkolta Alfréd mestert. És most kénytelen leszek megmagyarázni Fülöp perjelnek, hogy egy gyilkosnak ad menedéket.
William megsarkantyúzta a lovát, és ellovagolt mellettük a még megépítetten főhajó nyugati oldala felé, az udvar konyhai bejáratához, ahol a világiakat szokták fogadni. Aliena hitetlenül figyelte. Olyan gonosz, hogy az minden képzeletet felülmúl. Szegény Alfréd, akit épp hogy eltemettek, sok rosszat tett korlátoltsága és gyenge jelleme következtében: az ő rosszasága tragikus volt. De William magának a sátánnak a szolgája, gondolta Aliena. Mikor fogunk már megszabadulni ettől a szörnyetegtől?
A fegyveresek csatlakoztak Williamhez a konyhai bejáratnál, s egyikük megkopogtatta kardjának markolatával az ajtót. A munkások otthagyták az építési területet, és egy tömegben álltak, a betolakodókat bámulták, s veszélyesnek látszottak súlyos kalapácsaikkal és éles vésőikkel. Aliena megkérte Mártát, vigye haza a gyerekeket, aztán ő és János beállt a tömegbe.
Fülöp perjel a konyhaajtóhoz lépett. Alacsonyabb volt Williamnél, és világos nyári csuhájában végképp nagyon kicsinek tűnt a lóháton ülő, páncélinges, nagy testű férfi mellett, de az igazságos harag, amely kiült Fülöp arcára, tekintélyesebbnek láttatta Williamnél.
– Egy szökevényt rejtegetsz... – kezdte William.
– Hagyd el ezt a helyet! – szakította félbe kiáltva Fülöp.
– Itt gyilkosság történt – próbálkozott újra William.
– Menj el a kolostoromból! – üvöltötte Fülöp.
– Én vagyok a seriff...
– Még a király sem hozhat fegyvereseket egy kolostor területére! Menj innen! Menj innen!

A munkások haragosan morgolódni kezdtek egymás között. A fegyveresek idegesen nézték őket.
– Még a kingsbridge-i perjel is köteles válaszolni a seriffnek! – mondta William.
– Nem ilyen feltételek közt! Küldd ki az embereidet a kolostor területéről. A fegyveredet hagyd az istállóban. Ha kész vagy úgy cselekedni, mint más alázatos bűnös Isten házában, akkor bejöhetsz a kolostorba, és a perjel majd akkor válaszolni fog a kérdéseidre.
Fülöp hátralépett és bevágta az ajtót.
A kőművesek ujjongtak.
Aliena azon kapta magát, hogy ő is ujjong. William a hatalom és a rettegés megtestesítője volt egész életében, s örült a szíve, hogy látta, Fülöp perjel mégiscsak dacol vele.
De William nem volt hajlandó beismerni vereségét. Leszállt a lováról. Lassan leoldotta kardját, és átadta egy emberének. Néhány nyugodtszót szólt embereihez, és azok kivonultak a kolostor területéről, s magukkal vitték William kardját William utánuk nézett, amíg elérték a kaput, aztán újra a konyhaajtó felé fordult.
– Nyiss ajtót a seriffnek! – kiáltotta.
Kis szünet után kinyílt a konyhaajtó, és Fülöp újra kijött. Végigmérte Williamet, amint fegyvertelenül ott állt az udvarban, aztán a fegyveresekre pillantott, akik egy csomóban álltak a kapunál, a kolostor túlsó felén, végül újra Williamre nézett, és megszólalt:
– Nos?
– A kolostorban egy gyilkost rejtegetsz. Add ki nekem.
– Nem történt gyilkosság Kingsbridge-ben – mondta Fülöp.
– Négy nappal ezelőtt Shiring grófja meggyilkolta Alfréd mestert.

– Tévedés – mondta Fülöp. – Richard megölte Alfrédot, de az nem volt gyilkosság. Alfrédot nemi erőszak kísérletén kapta rajta.
Aliena összerezzent.
– Nemi erőszak? – kérdezte William. – És kit akart megerőszakolni?
– Alienát.
– De hiszen a felesége! – mondta William diadalittasan. – Hogyan erőszakolhatja meg egy férfi a feleségét?
Aliena látta, merre vezet William érvelése, s felforrt benne az indulat.
– A házasságot sohasem hálták el, s Aliena a felbontásáért folyamodott mondta Fülöp.
– Amit soha nem kapott meg. Templomban esküdtek. A törvény szerint még mindig házasok. Nem volt nemi erőszak. Ellenkezőleg – William hirtelen megfordult, és ujjával Alienára mutatott. – Évek óta meg akart szabadulni a férjétől, s végre rábírta a fivérét, hogy tegye el az útból. És Richard le is szúrta Aliena tőrével!
Mintha jeges kéz szorította volna össze Aliena szívét. Az előadott mese szemenszedett hazugság volt, de ha valaki nem látta ténylegesen, mi is történt, a tények összeálltak, mint az igazi történetben. Richard bajban volt.
– A seriff nem tartóztathatja le a grófot – mondta Fülöp. Ez igaz, gondolta Aliena. Ezt elfelejtette.
– Királyi parancsom van rá – göngyölt ki William egy papírtekercset. A király nevében letartóztatom.
Aliena kétségbeesett. William mindenre gondolt.
– Hogy tudta elintézni? – mormolta.
– Nagyon gyors volt – felelt János. – Ahogy meghallotta a hírt, nyilván azonnal Winchesterbe

vágtatott, és felkereste a királyt.
– Mutasd a parancsot! – nyújtotta ki kezét Fülöp.
William előrenyújtottá a tekercset. Néhány yardnyira álltak egymástól. Egy pillanatnyi holtpont – egyikük se mozdult –, aztán William beadta a derekát, megtette a hiányzó néhány lépést, hogy átadja Fülöpnek a parancsot. Fülöp elolvasta és visszaadta.
– Ez nem hatalmaz fel arra, hogy megtámadj egy kolostort.
– Felhatalmaz arra, hogy letartóztassam Richardot.
– Menedéket kért.
– Ó! – William nem látszott meglepettnek. Bólintott, mint aki valami kikerülhetetlennek a megerősítését hallja, majd két vagy három lépést hátrált. Amikor újra megszólalt, felemelte a hangját, hogy mindenki tisztán hallja. Mondd meg neki, hogy abban a pillanatban, amikor elhagyja a kolostort, fogoly! Embereim a városban és a kastélya körül fognak állomásozni. Ne feledjétek – végignézett az összegyűlt embereken –, ne feledjétek, hogy aki a seriff emberét illeti, az a király szolgáját illeti! – Újra Fülöphöz fordult. – Mondd meg neki, hogy addig marad itt e szent helyen, ameddig akar, de ha el akarja hagyni, szembe kell néznie az igazsággal!
Csönd volt. William lassan lement a lépcsőn, átvágott a konyha felőli udvaron. Szavai úgy érték Alienát, mint egy börtönítélet. A tömeg kettévált William előtt. William önelégült pillantást vetett Alienára, amikor elhaladt mellette. Mindenki nézte, ahogy elmegy a kapuig, és felszáll a lovára. Valamit mondott, aztán elügetett, de két embere ott maradt a kapuban, s befelé bámult.
Amikor Aliena megfordult, Fülöp ott állt mellettük.
– Menjetek a házamba – mondta nekik nyugodtan. –

Ezt meg kell beszélnünk. – Visszament a konyhába. Alienának az volt a benyomása, hogy titokban nagyon elégedett valamivel.
Az izgalom elült. A kőművesek élénken beszélgetve visszamentek a munkájukhoz. Ilona János házába ment, hogy együtt legyen az unokáival. Aliena és János átvágott az építési területet szegélyező temetőn, és bement Fülöp házába. A perjel még nem volt ott. Leültek egy padra és várakoztak. János érezte Aliena nyugtalanságát, s biztatóan átölelte.
Ahogy Aliena körülnézett, észrevette, hogy az évek múltával Fülöp háza lassacskán kényelmesebb lett. Egy grófi kastélyhoz mérve persze most is csupasz volt, de már nem annyira rideg, mint annak idején. A sarokban álló kis oltár előtt most egy kis szőnyeg hevert, hogy kímélje a perjel térdeit az átimádkozott éjszakákon, s a falon, az oltár mögött drágakövekkel kirakott ezüstkereszt függött, nyilván megbecsült ajándék. Nem ártana, ha Fülöp elnézőbb lenne maga iránt, ahogy öregszik, gondolta Aliena. Talán akkor elnézőbb lesz mások iránt is.
Pár perccel később bejött Fülöp, s mögötte a zavartnak látszó Richard. Richard máris beszélni kezdett:
– Ezt William nem teheti meg, ez őrültség! Rajtakaptam Alfrédot, hogy meg akarja erőszakolni a nővéremet, kés volt a kezében, kis híján megölt!
– Nyugodj meg! – mondta Fülöp. – Beszéljük meg nyugodtan, és próbáljuk meg nyugodtan eldönteni, fenyeget-e egyáltalán veszély, s ha igen, milyen. Nem ülnénk le?
– Veszély? – Richard leült, de tovább beszélt. – Nincs semmiféle veszély. Egy seriff nem tartóztathat le egy grófot semmiért, még gyilkosságért sem.

– Mindenesetre meg fogja próbálni – mondta Fülöp. – Az emberei itt lesznek a kolostor körül.
Richard megvetően legyintett.
– Bekötött szemmel is kijátszom William embereit. Ez nem gond. János majd a városfalon kívül vár egy lóval.
– És amikor eléred Earlscastle-t? – kérdezte Fülöp.
– Ugyanaz. Be tudok csúszni William emberei között. Vagy az én embereim kijönnek elém.
– Ez kielégítően hangzik – mondta Fülöp. – És aztán?
– Aztán semmi. Mit tehet William?
– Mindenesetre királyi parancs van a kezében, amely felszólít téged, hogy felelj a gyilkosság vádjára. Valahányszor elhagyod a kastélyt, megpróbálhat letartóztatni.
– Majd mindenüvé kísérettel megyek.
– És amikor bíráskodol Shiringben vagy másutt?
– Akkor is.
– De el fogja-e bárki is fogadni az ítéletedet, tudván, hogy te magad menekülsz a törvény elől?
– Ajánlom, hogy elfogadják! – felelte Richard sötéten.
– Még emlékezniük kell rá, hogyan kényszeritette ki William a döntéseit, amikor ő volt a gróf.
– Talán tőled nem félnek annyira, mint Williamtől. Talán azt gondolják, hogy nem vagy annyira vérszomjas és gonosz. És remélem, hogy igazuk van.
– Erre ne számíts.
Aliena a homlokát ráncolta. Nem jellemző Fülöpre, hogy ilyen borúlátó legyen – hacsak nincs valamilyen rejtett célja. Aliena gyanakodott, hogy a perjel most végzi az alapozást valami tervhez, amellyel csak később akar kirukkolni. Bármibe lefogadom, gondolta, hogy előbb-utóbb előjön a kőbánya is.
– A fő gondom a király – mondta épp Fülöp. – Ha megtagadod, hogy felelj a vádra, a koronával dacolsz.

Egy éve még azt mondtam volna, hogy csak csináld. De most, hogy a háborúnak vége, már nem olyan könnyű a grófoknak úgy viselkedni, ahogy nekik tetszik.
– Úgy látom – szólt János –, hogy felelned kell a vádra.
– Nem teheti meg – mondta Aliena. – Semmi reménye az igazságra.
– Alienának igaza van – mondta Fülöp. – Az esetet a királyi bíróságon tárgyalnák. A tények már ismertek: Alfréd megpróbálta ráerőszakolni magát Alienára, Richard bejött, összeverekedtek, és Richard megölte Alfrédot. Minden az értelmezésen múlik. És ha William, István király helyi támogatója a felperes, Richard pedig Henrik herceg egyik fő szövetségese, az ítélet nyilván az lesz, hogy bűnös. Miért írta meg István király a parancsot? Bizonyára azért, hogy bosszút álljon Richardon, amiért ellene harcolt. Alfréd halála remek ürügy.
– Henrik herceghez kell folyamodnunk, hogy avatkozzék közbe – javasolta Aliena.
– Erre nem szívesen építenék – ezúttal Richard látszott kételkedni. Ő most Normandiában van. Esetleg ír egy tiltakozó levelet, de mi mást tehet? Elképzelhető, hogy sereggel átkel a csatornán, de akkor megszegi a békeszerződést, és nem hiszem, hogy ezt megkockáztatja a kedvemén.
Aliena nyomorultul érezte magát, és félt.
– Jaj, Richard, iszonyú gubancba keveredtél, s mindez azért, mert megmentettél engem.
– Újra megtenném, Allie – mosolygott rá Richard a legelbűvölőbb mosolyával.
– Tudom. – Tudta, hogy komolyan mondja. Richard minden hibája mellett bátor volt. Igazságtalanság,

hogy ilyen megoldhatatlan helyzetbe gabalyodjék, alighogy visszaszerezte a grófságot. Mint gróf csalódást okozott Alienának, óriási csalódást, de ezt nem érdemelte volna.
– Micsoda választék! – mondta Richard. – Itt maradhatok a kolostorban, amíg Henrik herceg nem lesz király, vagy felakasztanak gyilkosságért. Beállnék szerzetesnek, ha ti, szerzetesek nem ennétek annyi halat.
– Talán volna egy kiút – szólalt meg Fülöp.
Aliena sóváran nézett rá. Sejtette, hogy a perjel forral valamit, s hálás lett volna neki, ha segíteni tud Richard baján.
– Vezekelhetnél az emberölésért – folytatta Fülöp.
– Ebbe a halevés is beletartozik? – kérdezte Richard nyeglén.
– A Szentföldre gondoltam – mondta Fülöp.
Mindannyian elcsöndesedtek. Palesztinában Jeruzsálem királya, egy francia származású keresztény, III. Balduin uralkodott. A szomszédos mohamedán országok állandóan rátámadtak, különösen Egyiptom délről és Damaszkusz keletről. Odamenni, hat hónapot vagy egy évet úton lenni és csatlakozni a seregekhez, amelyek a keresztény birodalmat védelmezik, ez valóban olyan vezeklés, amely megtisztítja a lelket az emberölés bűnétől. Alienát megrohanta az aggodalom: nem mindenki tér vissza a Szentföldről. De hát éveken át aggódott a háborúzó Richardért, s talán a Szentföld sem veszélyesebb, mint Anglia. Legföljebb nyugtalankodni fog. Megszokta.
– Jeruzsálem királyának mindig szüksége van emberekre – mondta Richard. A pápa küldöttei évről évre körbejárták az országot, a keresztény világ

védelmében vívott csatákról és a dicsőségről regéltek, megpróbálták fellelkesíteni a fiatalembereket, menjenek és harcoljanak a Szentföldön. – De csak most szereztem vissza a grófságomat. Ki fog felelni a birtokaimért, amíg én odaleszek?
– Aliena – mondta Fülöp.
Alienának elállt a lélegzete. Fülöp azt javasolja, hogy ő vegye át a gróf szerepét, ő uralkodjék, ahogy atyja tette volt... A javaslat egy pillanatra elkábította, de ahogy ismét ura lett érzékeinek, tudta, hogy jó lesz ez így. Ha egy férfi elmegy a Szentföldre, általában a felesége törődik a birtokával. Miért ne játszhatna egy nővér ugyanezt a szerepet egy nőtlen gróf esetében? És ő úgy vezetné a grófságot, ahogy mindig is tudta, hogy vezetni kellene, igazságosan, előrelátóan és nagy képzelőerővel. Megcsinálná mindazt, amit Richard olyan szerencsétlenül elmulasztott. A szíve valósággal nekilódult, ahogy végiggondolta az ötletet. Új ideákat fog kipróbálni, lovakkal fog szántani ökrök helyett, tavaszi zabot és borsót fog vetni az ugaron maradt földekre. Új területeket vesz művelés alá, új piacokat alapít, és végre megnyitja a kőbányát Fülöpnek...
Fülöp természetesen erre is gondolt. Az évek során Fülöpnek nagyon sok okos terve volt, de mind közül talán ez a legzseniálisabb. Egy csapásra három legyet ütött: leszedi Richardot az akasztófáról, megfelelő embert ültet a grófság élére, és végre megkapja a kőfejtőjét.
– Bizonyos vagyok benne – mondta Fülöp –, hogy Balduin király szívesen lát, különösen, ha viszel magaddal lovagokat és fegyvereseket, akik örömmel csatlakoznak hozzád. A saját kis keresztes hadjáratodat vezetnéd. – Kis szünetet tartott, hogy az

elmondottak leülepedjenek. – Ott persze William nem érhet hozzád – folytatta. – És hősként térsz majd haza. Akkor már senki nem merészeli megpróbálni, hogy felköttessen.
– A Szentföld – mondta Richard, és a halál vagy dicsőség fénye csillogott a szemében. Ez való neki, gondolta Aliena. Richard nem alkalmas a grófság irányítására. Katona, és harcolni akar. Látta messze révedő tekintetét. Gondolatban Richard már ott volt, egy homokkőből épült erődítményt védelmezett karddal a kezében, vörös kereszttel a pajzsán, pogány hordákkal hadakozott a tűző nap alatt.
Boldog volt.

Az egész város eljött az esküvőre.
Aliena csodálkozott. Az emberek többsége eddig is úgy kezelte őt és Jánost, mintha többé-kevésbé házasok volnának, és azt hitte, puszta formaságnak fogják tekinteni az esküvőt. A barátok kis csoportját várta csak, főként korukbelieket és a mestereket, János munkatársait. De Kingsbridge összes lakója, férfiak, nők, gyerekek, mindenki megjelent. Meghatotta jelenlétük. És mindenkin látszott, hogy vele együtt örül. Megértette, hogy az elmúlt években mind rokonszenveztek az ő kínos helyzetével, bár tapintatosan nem beszéltek róla, s most megosztják vele az örömöt, hogy végre feleségül mehet ahhoz a férfihoz, akit oly régen szeret. Öccse, Richard karján sétált végig az utcákon, kábultan az őket körülölelő mosolyoktól, részegen a boldogságtól.
Richard holnap indul a Szentföldre. István király elfogadta ezt a megoldást, sőt úgy tűnt, megkönnyebbült, hogy ilyen könnyen megszabadul Richardtól. William, a seriff persze dühöngött, hiszen

az volt a célja, hogy kitúrja Richardot a grófságból, s most minden esélyét elvesztette erre. Richard szemében még mindig az a messze révedő tekintet: alig várta, hogy indulhasson.
Atyja nem egészen így akarta, gondolta Aliena, ahogy beléptek a kolostor területére: hogy Richard távoli földön harcoljon, s Aliena játssza a gróf szerepét. De Aliena most már nem érezte kötelességének, hogy atyja kívánságainak megfelelően irányítsa az életét. Tizenhét esztendeje halott, s különben is, Aliena tudott valamit, amit atyja nem láthatott: ő sokkal jobb lesz a gróf szerepében, mint Richard.
Már meg is ragadta a hatalom gyeplőjét. A kastélyban a szolgák nagyon ellustultak a sokéves lazaság alatt, de ő felrázta őket. Újraszervezte a raktárakat, kifestette a nagy termet, kitakaríttatta a pékséget és a serfőzdét. A konyha olyan mocskos volt, hogy felgyújtana és újat építtetett. A heti béreket maga kezdte kifizetni, annak jeléül, hogy ő felel mindenért, s elzavart három fegyverest, mert állandóan részegek voltak.
Megparancsolta, hogy építsenek egy új kastélyt egyórányi lovaglásra Kingsbridge-től. Earlscastle túl messze volt a katedrálistól. János megtervezte az új épületet. Amint a vártorony elkészül, beköltöznek. Addig is megosztják idejüket Earlscastle és Kingsbridge között.
Már együtt töltöttek néhány éjszakát Earlscastle-ban, Aliena régi szobájában, távol Fülöp helytelenítő tekintetétől. Olyanok voltak, mint akik a mézesheteiket élik, belemerültek a kielégíthetetlen testi szenvedélybe. Talán mert most volt először hálószobájuk, amelynek az ajtaját be is lehetett zárni. Az intimitás az urak különcsége volt: mindenki más

lent, a közös teremben aludt és szeretkezett. Még a házastársak is mindig ki voltak téve annak, hogy gyerekeik, rokonaik vagy az épp betoppanó szomszédok meglátják őket. Aliena soha nem is zúgolódott ez ellen, de most felfedezte, milyen különleges izgalmat nyújt annak a tudata, hogy bármit csinálhat, nem kockáztatja, hogy meglátják. Visszagondolt egy-két dologra, amit ő meg János az elmúlt két hétben csináltak, és elpirult.
János a katedrális félig megépített főhajójában várta Mártával, Tomival és Sárival. Esküvőkön a párok általában a templom előcsarnokában fogadtak hűséget egymásnak, s azután mentek beljebb az istentiszteletre. Ma a főhajó első oszlopköze lesz az előcsarnok. Aliena örült, hogy abban a templomban esküsznek meg, amelyet János épít. A templom éppúgy része Jánosnak, mint a ruha, amit visel, vagy az, ahogy szeretkezik. A katedrális is olyan lesz, mint ő: arányos, leleményes, vidám, és teljesen eltérő mindentől, ami eddig létezett.
Szerelmesen nézett rá. János harmincéves volt. Olyan jóképű férfi a nagy vörös serényével és szikrázó kék szemével. Nagyon csúnya kisfiú volt, emlékezett vissza Aliena: figyelemre se méltatta. De János, műit mondta, a kezdet kezdetén beleszeretett, és még mindig megrándult az arca, ha arra gondolt, mennyire kinevette mindenki, mert azt mondta, hogy sohasem volt apja. Ez majdnem húsz éve történt. Húsz éve...
Talán sohasem látta volna újra Jánost, ha nincs Fülöp perjel, aki épp most lépett be a kolostorból a templomba, s mosolyogva végigjött a főhajón. Valóban izgatottnak látszott, hogy végre összeeskethetik őket. Aliena visszagondolt az első találkozásukra. Elevenen felidéződött benne, mennyire kétségbeesett, amikor a

gyapjúkereskedő megpróbálta becsapni az után a sok erőfeszítés és kínszenvedés után, amibe neki annak a zsák gyapjúnak az összegyűjtése került, s hogy milyen túláradóan hálás volt a fekete hajú, fiatal szerzetesnek, aki megmentette, és így szólt hozzá: Én bármikor megveszem tőled a gyapjút... Most szürke volt a haja.
Fülöp mentette meg, de aztán majdnem tönkretette, amikor rákényszerítette Jánost, hogy válasszon közte és a katedrális között. Kemény ember volt a jó és a rossz megítélésében, kicsit olyan, mint az atyja. Mégis, most ő akarta megtartani az esküvői szentmisét.
Ilona megátkozta Aliena első házasságát, és az átok fogott. Aliena örült neki. Ha Alfréddal kötött házassága nem lett volna a legteljesebb mértékig elviselhetetlen, talán azóta is vele élne. Különös dolog azon gondolkodni, hogy mi lett volna, ha: a hideg is végigfutott a hátán, mint amikor rosszat álmodik az ember, vagy ijesztő képzelgések rémítik. Felidézte a csinos, vonzó toledói arab lányt, aki beleszeretett Jánosba: mi lett volna, ha feleségül veszi? Aliena megérkezett volna Toledóba egy csecsemővel a karján, s ott találja Jánost meleg családi körben, amint mással osztja meg testét és lelkét. A gondolattól is elborzadt.
Figyelte, ahogy a férfi a miatyánkot mormolja. Most már furcsa arra gondolni, hogy amikor ő, Aliena Kingsbridge-be költözött, János nem érdekelte jobban, mint a gabonakereskedő macskája. De János észrevette őt: azokban az években végig titokban szerette. Milyen türelmes volt! Figyelte, ahogy a környékbeli nemesek kisebbik fiai sorra jöttek és udvaroltak neki, egyik a másik után, aztán megint elmentek, csalódottan, megbántva vagy dacosan. Látta – okos, nagyon okos fiú volt –, hogy udvarlással

nem lehet őt megnyerni, s más módon közelítette meg, barátként inkább, mintsem szerelmesként, az erdőben találkoztak, történeteket mondott neki, és elérte, hogy Aliena észrevétlenül megszeresse. Emlékezett arra az első csókra, könnyű volt és véletlenszerű, de hetekig égette az ajkát. A második csókra még élénkebben emlékezett. Valahányszor a kallómalom zakatolását hallotta, emlékezett a vágy sötét, ismeretlen és nem várt hullámára, amit akkor érzett.
Egész életében sajnálni fogja, hogy ezután elhidegült tőle. János mindenestül és becsületesen szerette, de ő annyira megijedt, hogy elfordult, és úgy tett, mintha nem érdekelné. Ez nagyon fájt Jánosnak; és bár továbbra is szerette, s a seb is begyógyult, nyomot hagyott, mint a mély sebek szoktak, és néha még most is látta azt a heget, látta abban, ahogy ránézett, amikor veszekedtek, és ő hidegen szólt hozzá, s olyankor a szeme ezt mondta: igen, ismerlek, tudsz hideg is lenni, tudsz bántani, résen kell lennem.
Vajon ott van-e most is az a gyanakvó pillantás, most, amikor megfogadta, hogy szeretni fogja, és hűséges lesz hozzá egész életében? Elég oka van rá, hogy kételkedjék bennem, gondolta, hozzámentem Alfrédhoz, és mi lehetett volna ennél nagyobb árulás? De aztán megfizettem érte, amikor bejártam a keresztény világ felét, hogy megtaláljam Jánost.
Az ilyen csalódások, árulások és kibékülések a házasélet részei, de ő és János már túljutottak ezen az esküvőjük előtt. Abban legalább biztos lehet, hogy ismeri őt. Aligha fogja bármi is meglepni. Furcsa sorrend volt ez, de talán jobb, mint ha előbb tesz az ember fogadalmat, és csak azután ismeri meg a házastársát. Persze a papok nem értenének egyet ezzel; Fülöpöt megütné a guta, ha tudná, mi jár a

fejében, de hát a papok mindenki másnál kevesebbet tudnak a szerelemről.
Elmondta a fogadalom szavait Fülöp után, s magában arra gondolt, milyen szép ez: testemmel-lelkemmel... Fülöp ezt sohasem értené meg.
János felhúzta a gyűrűt az ujjara. Erre vártam egész életemben, gondolta Aliena. Egymás szemébe néztek. Valami megváltozott Jánosban, úgy látta. Megértette, hogy egészen a mostani pillanatig sohasem volt teljesen biztos benne, Alienában. Most nagyon elégedettnek látszott.
– Szeretlek – mondta. – Mindig szeretni foglak.
Ez volt az ő esküvése. A többi csak vallási rítus, de ő most megtette a maga fogadalmát, és Aliena ráébredt, hogy mostanáig ő is bizonytalan volt benne. Egy perc múlva átvonulnak a kereszteződésbe a szentmisére, aztán a városiak gratulációit és jókívánságait fogadják, aztán hazaviszik őket, s ételt meg sört kínálnak nekik, hogy vigadjanak; de ez a pillanat csak az övék. János tekintete ezt mondta: Te meg én, együtt, mindörökké, és Aliena hozzágondolta: végre.
Nagy békességet érzett.

HATODIK RÉSZ
1170-1174

TIZENHETEDIK FEJEZET

Kingsbridge egyre nőtt. Már régen túllépett az eredeti városfalakon, amelyek most a házaknak talán a felét ölelték körül. Öt évvel ezelőtt a tanács új falat építtetett, amely bekerítette az óváros körül felnőtt külvárosokat, és ma már több külváros volt az új falon kívül is. A folyó túloldalán, a mezőn, ahol

hagyományosan az aratóünnepet és a Szent Iván-éji játékokat tartották, most egy Newport nevű kis falu állt.
Egy hűvös húsvétvasárnapon a seriff, William Hamleigh átlovagolt Newporton, és átment a hídon, amely a most már Kingsbridge óvárosának nevezett városrészbe vezetett. Ma fogják felszentelni az újonnan elkészült kingsbridge-i katedrálist. Áthaladt a tekintélyes városkapun, s felment a főutcán, amelyet nemrég köveztek ki. Az utca két oldalán csupa kőház állt, alul boltok, felül a lakószobák. Kingsbridge nagyobb, nyüzsgőbb és gazdagabb volt, mint Shiring valaha is, gondolta William keserűen.
Elérte az utca legmagasabb pontját, és befordult a kolostor felé. És ott a szeme elé tárult az, ami Kingsbridge felemelkedését és Shiring hanyatlását okozta: a katedrális.
Lélegzetelállító volt.
A hihetetlenül magas főhajót egy sor kecses szárnyas támpillér támasztotta meg. A nyugati végén három hatalmas portikusz, mintha óriások kapuja volna, és a magasban többsornyi karcsú, magas csúcsíves ablak, kecses tornyokkal szegélyezve. Az elképzelést már a kereszthajó hírül adta, amely tizennyolc esztendeje készült el, de ez most maga volt az eszme csodálatos beteljesedése. Nincs még egy ilyen épület egész Angliában!
Most is itt tartották a vásárt minden vasárnap, és a templom előtti zöld terület tele volt árusítóbódékkal. William leszállt a nyeregből, s otthagyta Valtert, gondoskodjék a lovakról. A zöld füvön keresztül átsántikált a templomhoz: ötvennégy éves volt, teste elnehezült, a lába állandóan fájt, köszvény kínozta. A fájdalom miatt szinte állandóan mérges volt.
A templom belülről még csodálatosabb benyomást tett.

A főhajó követte a kereszthajók stílusát, de a mester tovább finomította tervét, az oszlopok még karcsúbbak, az ablakok még nagyobbak lettek. És volt még egy újítás. William hallotta, hogy az emberek valamilyen színes ablakokról mesélnek, hogy János mester Párizsból hozatott mestereket. William nem értette, mi ez a nagy hűhó, ő úgy képzelte, hogy a színes ablak éppolyan lehet, mint egy faliszőnyeg vagy egy festmény. De most látta, mi ez. A kívülről beáradó fény átsütött a színes üvegen, felizzította, s varázslatos hatást keltett. A templom zsúfolásig volt. Az emberek a nyakukat nyújtogatták, hogy lássák az ablakokat. A képek bibliai történeteket ábrázoltak, a mennyet és a poklot, szenteket és prófétákat, tanítványokat, s néhány kingbridge-i polgárt is, akik bizonyára jő pénzt fizettek az ablakért, amelyen megjelentek: egy pék egy tálca kenyérrel, egy cserzővarga a bőrökkel, egy kőműves körzővel és vízszintezővel. Fogadok, hogy Fülöpnek jó haszna volt azokból az ablakokból, gondolta William fanyarul.
A templom megtelt a húsvéti istentiszteletre. A vásár egészen az épület belsejéig terjeszkedett, mint mindig, s ahogy William végigment a főhajón, kínáltak neki mindent: hideg sört, forró gyömbéres kalácsot és egy gyors szeretkezést a fal mellett három pennyért. A papok mindig megpróbálták kikergetni a kufárokat a templomból, de ez lehetetlen vállalkozás volt. William üdvözölte a grófság fontosabb polgárait. De miközben a társadalmi és kereskedelmi eseményekről társalgott, azon kapta magát, hogy tekintetét és gondolatait állandóan fölfelé vonja valami a boltozat lendületes vonalai mentén. A boltívek és az ablakok, a pillérkötegek és a bordák, a boltozatos mennyezet ívekkel szabdalt szeletei mind-mind az ég felé

mutattak, ellenállhatatlanul emlékeztetve arra, ami az épület rendeltetése volt.
Kövezett padozat, festett oszlopok, beüvegezett ablakok: Kingsbridge és kolostora gazdag volt, és a katedrális ezt a virágzást hirdette. A kereszthajók kis kápolnáit arany gyertyatartók és drágakővel kirakott keresztek díszítették. A polgárok sem rejtegették gazdagságukat: dúsan színezett ujjasok, ezüst melltűk és csatok, aranygyűrűk hirdették a vagyont.
William tekintete Alienára esett.
Mint mindig, nagyot dobbant a szíve. Az asszony éppolyan szép volt, műit mindig, pedig már bizonyára elmúlt ötvenéves. Ugyanaz a göndör hajzuhatag, csak most rövidebbre vágva, és talán egy kicsit világosabb barna, mintha egy csöppet megfakult volna. Szeme sarkában még a ráncok is vonzóak. Kicsit szélesebb volt, mint azelőtt, de még mindig éppoly kívánatos. Vörös bélésű kék köpenyt viselt és vörös bőrcipőt. Hódolatteljes tömeg gyűlt köré. Bár nem volt még hercegnő sem, csak egy gróf nővére, de fivére a Szentföldön harcolt, és mindenki úgy nézett rá, mintha ő lenne a gróf. S úgy viselkedett, mint egy királynő.
Aliena láttán mint az epe forrt a gyűlölet William gyomrában. Tönkretette az apját, őt megerőszakolta, elvette a kastélyát, elégette a gyapjúját, száműzte a fivérét, de minden alkalommal, amikor már azt hitte, hogy véglegesen összezúzta, visszajött, s a bukásból a hatalom és a gazdagság új csúcsaira emelkedett. William már öreg volt, köszvényes és kövér, és ráébredt, egész életét egy iszonyú varázslat hatalmában élte le.
Magas, vörös hajú férfi állt mellette, akit William először Jánosnak nézett. Ám ahogy jobban szemügyre vette, látta, hogy túl fiatal, s rájött, hogy csak János fia

lehet. A fiú lovagi öltözéket és kardot viselt. János a fia mellett állt, valamivel alacsonyabb volt nála, s vörös haja a halántékán kicsit ritkulni kezdett. Vagy öt évvel fiatalabb volt Alienánál, ha William emlékezete nem csal, de az ő szeme körül is már ráncok gyülekeztek. Lelkesen magyarázott valamit egy fiatal nőnek, bizonyára a lányának. Hasonlított Alienára, éppolyan csinos volt, de sűrű, hosszú haját szigorúan hátrafésülte és befonta, s nagyon egyszerű ruhát viselt. Ha érzéki test rejtőzködik is a földbarna ujjas alatt, nem kell azt mindenkinek tudnia.
A harag mardosta a gyomrát, ahogy elnézte Aliena virágzó, tiszteletet parancsoló, boldog családját. Mindez az övé kellett volna legyen. De még nem adta fel a reményt, hogy bosszul állhat.
A több száz szerzetes énekelni kezdett, a dallam elfojtotta a beszélgetést és az árusok kiabálását, és Fülöp perjel a processzió élén belépett a templomba. Sohasem volt itt ennyi barát, gondolta William. A kolostor is együtt nőtt a várossal. Fülöp már elmúlt hatvanéves, teljesen megkopaszodott és eléggé meg is hízott, korábban keskeny arca egészen kikerekedett. Elégedettnek látszott, ami nem is csoda: a katedrális felszentelése volt az a cél, amelyet maga elé tűzött, amikor harmincöt évvel ezelőtt először jött Kingsbridge-be.
Megjegyzések morajlottak, amikor bejött Waleran püspök a legpompásabb palástjában. Sápadt, szögletes arca mereven semleges kifejezésbe fagyott, de William tudta, hogy belül forr benne az epe. A katedrális Fülöp győzelmét jelképezte Waleran fölött. William is gyűlölte Fülöpöt, de titokban élvezte, hogy a változatosság kedvéért a gőgös Walerant is mekkora megaláztatás érte.

Walerant ritkán lehetett látni Kingsbridge-ben. Végül Shiringben is megépült az új templom – egy külön kápolnával, amelyet William anyja emlékének szenteltek –, s bár távolról sem volt olyan nagy és lenyűgöző, mint ez a katedrális, Waleran a shiringi templomot tartotta meg főhadiszállásának.
De még mindig Kingsbridge volt a katedrális – az egyházmegye – városa, Waleran minden erőfeszítése ellenére. A több mint három évtizede dühöngő háborúban Waleran minden tőle telhetőt megtett, hogy tönkretegye Fülöpöt, de végezetül Fülöp diadalmaskodott. Kicsit olyanok voltak, mint William és Aliena. A gyengeség és a lelkiismeret mindkét esetben legyőzte az erőt és a könyörtelenséget. William úgy érezte, hogy ezt sohasem fogja megérteni.
A püspök ma kénytelen volt eljönni a felszentelés! ünnepségre: különös lenne, ha épp ő nincs itt, hogy üdvözölje a nevezetes vendégeket. Néhány püspök is eljött a környező egyházmegyékből, s nagyszámú tekintélyes apát és perjel.
Thomas Becket, a Canterbury! érsek nem lehetett itt. Épp tetőzött a vita régi barátjával, Henrik királlyal, olyan csúf és heves vita, hogy az érsek menekülni kényszerült az országból, és Franciaországban kért menedéket. Jó ideje fennállt a konfliktus jogi kérdések egész sorában, de a vita lényege nagyon egyszerű volt: azt tehet-e a király, amit akar, vagy őt is korlátozza valami? Ugyanilyen vitája volt Williamnek Fülöp perjellel. Williamnek az volt a véleménye, hogy a gróf bármit megtehet – éppen ezért gróf. Henrik ugyanígy gondolkodott a királyságról. Fülöp perjel és Thomas Becket viszont afelé hajlott, hogy korlátozni kell az uralkodók hatalmát.
Waleran püspök azok közé az egyházi emberek közé

tartozott, akik a király pártját fogták. Számára a hatalom azért volt, hogy használja. A három évtizedes vereségsorozat sem ingatta meg azt a meggyőződését, hogy ő Isten akaratának az eszköze, sem könyörtelen elhatározását, hogy teljesíti szent kötelességét. William biztos volt benne, hogy még most, a kingsbridge-i katedrális felszentelése alkalmából tartott istentiszteleten is azon töpreng, hogyan tudna belerontani Fülöp dicsőségébe.
William az istentisztelet alatt is járkált. Az egy helyben állástól jobban fájt a lába, mint a járástól. Amikor a shiringi templomba ment, Valter mindig vitt utána egy széket. Akkor még bóbiskolhatott is egyet. Itt viszont volt kivel beszélgetni, s a gyülekezetben sokan kihasználták az időt, hogy üzleti ügyeiket intézzék. William körbesétált, a hatalmasoknak hízelgett, a gyengéket megfélemlítene, s adatokat gyűjtött boldog-boldogtalanról. Már nem keltett akkora rémületet a lakosság szívében, mint a régi szép időkben, de mint seriffet még mindig félték, és meghajoltak előtte.
A szertartás sehogy sem akart véget érni. Volt közben egy hosszú szünet, mialatt a szerzetesek körüljárták a templomot, és falait meghintették szenteltvízzel. A vége felé Fülöp perjel bejelentette az új alperjel kinevezését: Jonatán testvér lett az, a kolostor árvája. Jonatán most már harmincas évei derekán járt, s szokatlanul magasra nőtt. Williamet Tamás mesterre emlékeztette, az is szinte óriás volt.
Amikor az istentisztelet végre befejeződött, az előkelő vendégek a déli kereszthajóban álldogáltak, s a grófság kisebb nemesei köréjük gyűltek, hogy üdvözöljék őket. William is odasántikált. Valamikor régen egyenlőként kezelte a püspököket, de most éppúgy hajolgatnia és bókolnia kellett, mint a

lovagoknak és a kisebb földbirtokosoknak. Waleran püspök félrevonta Williamet és megkérdezte:
– Ki ez az új alperjel?
– A kolostor árvája – felelte William. – Mindig is Fülöp kedvence volt.
– Nagyon fiatal ahhoz, hogy alperjel legyen.
– Idősebb, mint Fülöp volt, amikor perjel lett.
– A kolostor árvája – Waleran tűnődni látszott valamin.
– Emlékeztess csak a részletekre.
– Amikor Fülöp idekerült, hozott magával egy csecsemőt.
– Hitemre, igen! – Waleran arca felderült, ahogy eszébe jutott az eset. Hogy is feledkezhettem meg ilyesmiről?
– Harminc éve már. És kit érdekel?
Waleran azzal a megvető pillantással nézett rá, amelyet William annyira utált, és amely azt jelentette: Te ostoba ökör, hogyhogy nem vagy képes megérteni egy ilyen egyszerű dolgot? A fájdalom belenyilallt a lábába, és hasztalanul próbálta áthelyezni a testsúlyát a másikra, hogy könnyítsen rajta.
– Honnan is került elő a csecsemő? – kérdezte Waleran.
– Ha jól emlékszem – nyelte vissza neheztelését William –, az erdőben találták a régi kolostora közelében, valaki otthagyta.
– Egyre jobb és jobb – mondta Waleran mohón. William még mindig nem értette, hova akar kilyukadni.
– No és? – kérdezte mogorván.
– Ugye, elmondhatjuk, hogy Fülöp úgy nevelte fel a gyermeket, mint a saját fiát?
– Igen.
– És most megtette alperjelnek.
– A barátok választották meg, gondolom. Úgy tudom,

nagyon népszerű.
– Aki harmincöt éves korára alperjel, előbb-utóbb biztosan perjel lesz.
William nem akarta újra kimondani, hogy no és?, így aztán úgy érezte magát, mint egy buta iskolás fiú, csak várt, hogy Waleran megmagyarázza.
– Jonatán szemmel láthatóan Fülöp saját fia – mondta ki végre Waleran. Williamből kitört a nevetés. Valami mély gondolatot várt, s Waleran olyasmivel áll elő, ami tökéletesen nevetséges. William elégedetten látta, hogy a megvető nevetés némi pírt varázsol Waleran viaszszínű arcára.
– Senki, aki ismeri Fülöpöt, nem hinne el ilyesmit – mondta William. – Már születésekor kiszáradt karó volt. Micsoda ötlet! – Megint nevetett. Bármilyen okosnak hiszi magát Waleran, ezúttal minden realitásérzékét elveszítette.
– Azt állítom – mondta Waleran jeges fölénnyel –, hogy Fülöpnek, amikor azt a kis erdei kolostort vezette, volt egy szeretője. Amikor aztán perjel lett Kingsbridge-ben, ott kellett hagynia az asszonyt. Az nem akarta a csecsemőt az apa nélkül, így hát rálőcsölte a gyereket. Fülöp meg, amilyen érzelmes lélek, kötelességének érezte, hogy gondoskodjék róla, és talált gyereknek tüntette föl.
– Hihetetlen – rázta a fejét William. – Bárki másról elhiszem, Fülöpről nem.
– Ha Jonatán elhagyott csecsemő volt – erősködött Waleran –, hogyan tudja bebizonyítani, honnan került elő?
– Nem tudja bebizonyítani – ismerte el William. Átpillantott a déli kereszthajóba, ahol Fülöp és Jonatán egymás mellett álltak és Hereford püspökével beszélgettek. – De hát nem is hasonlítanak egymásra.

– Te sem hasonlítasz az anyádra – mondta Waleran. – Hála Istennek.
– Mire jó ez az egész? – kérdezte William. – Mit akarsz tenni?
– Vádat emelek ellene az egyházi bíróság előtt – felelte a püspök.
Ez már más volt. Senki, aki ismeri Fülöpöt, nem hinné el egy pillanatra sem Waleran vádjait, de egy olyan bíró, aki idegen Kingsbridge-ben, már hihetőbbnek találhatja. William kelletlenül ismerte be, hogy Waleran ötlete végül nem is olyan ostoba. Waleran megint egyszer ravaszabb volt Williamnél. S persze idegesítően nagyképű is. De Williamet lelkesítette az a kilátás, hogy Fülöpöt tönkretehetik.
– Istenemre! – mondta sóváran. – Gondolod, hogy meg lehet csinálni?
– Attól függ, hogy ki lesz a bíró. De talán el tudnám intézni... Kíváncsi volnék...
William Fülöpre nézett, aki a kereszthajóban állt, mosolyogva és diadalmasan, magasra nőtt pártfogoltja mellett. A hatalmas, festett üvegablakok bűvös fénybe burkolták őket, olyanok voltak, mint valami álombéli alakok.
– Paráznaság és atyafiság-pártolás – ujjongott William. – Te jóságos Isten!
– Ha ezt meg tudjuk csinálni – mondta Waleran nagy élvezettel –, akkor vége ennek az átkozott perjelnek.

Nincs az a józan bíró, aki Fülöpöt bűnösnek találhatja.
Az az igazság, hogy soha nem is kellett túlzottan ellenállnia a paráználkodás kísértésének. A gyónásokból tudta, hogy nem egy szerzetes kétségbeesetten küszködik a testi vággyal, de ő nem

tartozott közéjük. Volt egy időszak, úgy tizennyolc éves kora körül, amikor tisztátalan álmok kínozták, nem tartott sokáig. Élete java részében nem esett nehezére a szüzesség. Sohasem volt nemi kapcsolata, és most már bizonyára túl öreg is hozzá.
De az egyház nagyon komolyan vette a vádat. Fülöp felett az egyházi bíróság fog ítélkezni. Egy canterburyi főesperes lesz a bíró. Waleran azt akarta, hogy Shiringben legyen a tárgyalás, de Fülöp sikeresen harcolt ez ellen, így hát most Kingsbridge-ben lesz, hiszen végtére is ez az egyházmegye székhelye. Fülöp összeszedte személyes holmiját, és kiürítette a perjelházat, hogy helyet csináljon a főesperesnek, aki ott fog megszállni.
Fülöp tudta, hogy ártatlan a paráználkodás bűnében, s ebből logikusan következett, hogy nem lehet bűnös atyafiság-pártolásban sem, hiszen az ember nem kedvezhet a fiának, ha nincs neki. Mégis szigorú lelkiismeret-vizsgálatot tartott, vajon nem hibázott-e, amikor Jonatánt előléptette. Ahogy a tisztátalan gondolatok egy súlyosabb bűn árnyékát vetítik előre, ugyanúgy az atyafiság-pártolás árnyéka lehet, hogy kedvez a szeretett árva gyereknek. A szerzeteseknek le kell mondaniuk a családi élet vigaszáról, de Jonatán olyan volt Fülöp számára, mintha a fia lett volna. Fiatalon megtette celláriusnak, most meg alperjelt csinált belőle. Vajon önnön büszkeségem és kedvtelésem kedvéért tettem ezt? – kérdezte önmagától.
Igen, azért, gondolta.
Nagy élvezetét lelte Jonatán tanításában, figyelte, hogy növekszik, hogyan tanulja meg intézni a kolostor ügyeit. De ha mindez nem is okozott volna akkora örömet Fülöpnek, Jonatán akkor is a kolostor

legtehetségesebb fiatal szerzetese lett volna. Intelligens, odaadó, találékony és lelkiismeretes. Minthogy kolostorban nőtt fel, nem ismert másfajta életet, és nem is sóvárgott a szabadság után. Maga Fülöp is egy apátságban nőtt fel. Belőlünk, kolostor árváiból lesznek a legjobb szerzetesek, gondolta.
Betett egy könyvet a tarisznyájába: Lukács evangéliumát; olyan bölcs könyv. Úgy bánt Jonatánnal, mintha a fia lett volna, de nem követett el olyan bűnöket, amelyekért egyházi bíróság előtt kellene felelnie. A vád képtelenség.
Sajnos maga a vád is romboló hatású. Csökkenti erkölcsi tekintélyét. Lesznek emberek, akik emlékezni fognak a vádra, de elfelejtik az ítéletet. Legközelebb, ha Fülöp feláll és azt mondja: A tízparancsolat megtiltja, hogy megkívánd felebarátod feleségét, a gyülekezetben lesznek, akik úgy gondolják, hogy azért te is elszórakoztál, amikor fiatal voltál.
Jonatán rontott be, hangosan lihegve. Fülöp a homlokát ráncolta. Az alperjelnek nem illik lihegve berontani a szobába. Már-már azon volt, hogy belekezd egy kisebb prédikációba a kolostori tisztségviselők méltóságáról, amikor Jonatán megszólalt:
– Megérkezett Péter főesperes!
– Jól van, jól van – nyugtatta meg Fülöp. – Épp készen vagyok. – Átnyújtotta Jonatánnak a tarisznyát. – Vidd ezt a dormitóriumba, és máskor ne rohanj: a kolostor a békesség és a nyugalom helye.
Jonatán felvette a tarisznyát és a szemrehányást is, de még hozzátette:
– Nem tetszik nekem a főesperes.
– Biztos vagyok benne, hogy igazságos bíró, és másra nincs szükségünk mondta Fülöp.

Az ajtó megint kinyílt, s belépett a főesperes. Magas, karcsú férfi volt, nagyjából Fülöppel egykorú, ritkuló szürke hajjal és meglehetősen gőgös kifejezéssel az arcán. Halványan ismerősnek tetszett.

– Fülöp perjel vagyok – nyújtotta a kezét Fülöp.

– Ismerlek – mondta a főesperes barátságtalanul. – Nem emlékszel rám? Az érdes hang megtette a magáét. Fülöpnek elszorult a szíve. Legrégibb ellensége állt előtte.

– Péter főesperes – mondta zordan. – Warehami Péter.

– Nagy bajkeverő volt – mesélte Fülöp Jonatánnak pár perccel később, amikor magára hagyták a főesperest, hogy helyezze magát kényelembe a perjelházban. – Mindig panaszkodott, hogy nem dolgozunk eléggé keményen, hogy túl jól étkezünk, hogy az istentiszteletek túl rövidek. Azt mondta, túlságosan elnéző vagyok. Ő akart perjel lenni, ebben biztos vagyok. Az persze iszonyú lett volna. Megtettem alamizsnásnak, így a fele időt a kolostoron kívül töltötte. Csak azért tettem, hogy megszabaduljak tőle. Jobb volt ez így a kolostornak is, neki is, de biztos vagyok benne, hogy még mindig, harmincöt év elteltével is gyűlöl ezért. – Sóhajtott. – Amikor a nagy éhínség után meglátogattuk veled az erdei Szent János-kolostort, hallottam, hogy Canterburybe ment. És most ő fog ítélkezni fölöttem.

A kerengőben üldögéltek. Enyhe volt az idő, a nap melegen sütött. Az északi folyosón ötven fiú tanult írni-olvasni három osztályban, s a fojtott mormolás áthömpölygött a négyszögletes belső udvaron. Fülöp emlékezett rá, amikor az iskola öt fiúból és a novíciusok szenilis mesteréből állt. Arra gondolt, hogy

mi mindent csinált ő itt: felépítette a katedrálist, az elszegényedett, leromlott kolostort gazdag, mozgalmas, fontos intézménnyé, Kingsbridge városát nagyobbá tette. A templomban most több mint száz szerzetes énekel az istentiszteleteken. Onnan, ahol ült, látni az oldalkarzat megrendítően szép, színes üvegablakait. Háta mögött, a keleti folyosón túl egy kőből épült könyvtár több száz teológiai, asztronómiai, erkölcstannal foglalkozó, matematikai könyvet őriz, a tudás minden ága megtalálható itt. Ott kint a kolostor földjei, melyeket szerzetesek irányítanak felvilágosult önérdektől vezérelve, nemcsak a barátokat látták el, hanem a földeken dolgozók százait is. Most mindezt elvegye tőle egy hazugság? A virágzó és istenfélő kolostort most majd átadják valaki másnak, talán Waleran püspök játékszerének, a talpnyaló Balduin főesperesnek, vagy egy olyan szemforgató bolondnak, mint Warehami Péter, hogy éppoly gyorsan ínségbe és romlottságba zuhanjon, mint ahogy Fülöp felépítette? A hatalmas juhnyájak néhány girhes birkává zsugorodjanak, a gazdaságok gazos terméketlenségbe süllyedjenek, a könyveket por lepje el, a gyönyörű katedrálisból elhanyagolt, nyirkos épület legyen? Isten segítségével értem el ilyen sokat, gondolta, Istennek nem lehet az a szándéka, hogy mindez semmivé váljék.
– De hát Péter főesperes sem találhat bűnösnek, atyám – mondta Jonatán.
– Azt hiszem, bűnösnek fog találni – szólt Fülöp nehéz szívvel.
– Hogy tehetne ilyet nyugodt lélekkel?
– Azt hiszem, egész életében neheztelt rám, és ez most jó esély, hogy bebizonyítsa, én vagyok a bűnös, és ő az igaz ember. Waleran valahogy tudomást

szerzett erről a régi sérelemről, és elintézte, hogy Pétert nevezzék ki az ügy bírájává.
– De hát nincs bizonyíték!
– Nincs szüksége bizonyítékra. Meg fogja hallgatni a vádat és a védelmet, aztán imádkozni fog, hogy az Úr világosítsa meg elméjét, végül kihirdeti az ítéletét.
– Isten megmutathatja neki a jó irányt.
– Péter nem hallgat Istenre. Sosem hallgatott.
– És akkor mi lesz?
– Megfosztanak a tisztségemtől – felelte Fülöp zordan.
– Talán megengedik, hogy ittmaradjak mint egyszerű szerzetes, hogy itt vezekeljek a bűnömért, de ez nem valószínű, valószínűbb, hogy kizárnak a rendből, megakadályozandó, hogy a jövőben bármi befolyásom legyen itt.
– És aztán mi lesz?
– Természetesen új választás lesz. Sajnos, mostanában a király politikusai is beleszólnak. Henrik király összekülönbözött Becket canterburyi érsekkel, és ő most Franciaországban él száműzetésben. Főespereseinek a fele vele ment. A másik fele, azok, akik itthon maradtak, a királynak fogták pártját az érsekkel szemben. Péter nyilván ehhez a tömeghez tartozik. Waleran püspök is a király mellé állt. Waleran majd javasolni fog valakit perjelnek, s a canterburyi főesperesek és a király támogatják. Az itteni szerzeteseknek nagyon nehéz lesz ennek ellenállni.
– Mit gondolsz, ki lehet az?
– Waleran biztos gondolt már valakire, nyugodt lehetsz. Talán Balduin főesperesre. Akár Warehami Péter is lehet.
– Tennünk kell valamit, hogy ezt megakadályozzuk! – kiáltott Jonatán. Fülöp bólintott.
– De minden ellenünk van – mondta. – Semmit sem

tudunk tenni, hogy megváltoztassuk a politikai helyzetet. Az egyetlen lehetőség...
– Micsoda? – kérdezte Jonatán türelmetlenül.
Az eset annyira reménytelennek látszott, hogy Fülöp úgy érezte, nincs értelme nekikeseredett ötletekkel játszani: csak felcsigázná Jonatán optimizmusát, hogy aztán csalódást okozzon.
– Semmi – mondta.
– Mire gondoltál, atyám?
– Ha volna rá mód – Fülöp még csak most próbálta megfogalmazni elképzelését –, hogy minden kétséget kizáróan bebizonyítsuk az ártatlanságomat, Péter semmiképpen nem ítélhetne bűnösnek.
– De mi számít bizonyítéknak?
– Ez az! Negatívumot nem lehet bizonyítani Meg kellene találnunk az igazi apádat.
– Igen! – Jonatán máris fellelkesült. – Ez az! Ezt fogjuk tenni!
– Lassabban – szólt Fülöp. – Egész idő alatt próbálkoztam vele. Nem hinném, hogy könnyebb lesz most, annyi év múltán.
– Nem volt semmi jel, hogy honnan is kerülhettem elő? – Jonatánt nem volt könnyű elkedvetleníteni.
– Sajnos, semmi. – Fülöp aggódott, hogy olyan reményeket keltett Jonatánban, amelyek nem teljesíthetők be. Bár a fiú nem emlékezett a szüleire, mindig bántotta, hogy elhagyták. Most azt gondolta, megoldhatja a rejtélyt, és találhat valami magyarázatot, ami bebizonyítaná, hogy valójában szerették őt. Fülöp biztos volt benne, hogy ez csak csalódáshoz vezethet.
– Kikérdezted a közelben lakókat?
– Senki nem lakott a közelben. A kolostor mélyen benn fekszik az erdőben. A szüleid nyilván mérföldekkel

távolabbról jöttek, talán Winchesterből. Ezt már mind végigpróbáltam.
– Nem láttál senki idegent az erdőben akkortájt? – erősködött Jonatán.
– Nem. – Fülöp a homlokát ráncolta. Valóban nem? Egy kósza gondolat próbált utat törni magának az emlékezetében. Azon a napon, amikor a csecsemőt megtalálták, Fülöp a kolostorból a püspöki palotába ment, s útközben beszélt valakikkel. Hirtelen az eszébe jutott. – De mégis, Tamás mester és a családja járt arra.
– Sohasem mondtad – csodálkozott Jonatán.
– Nem gondoltam, hogy fontos. Most sem gondolom. Egy vagy két nappal később újra találkoztam velük. Megkérdeztem, de azt mondták, nem láttak senkit, aki az elhagyott csecsemő apja vagy anyja lehetett volna.
Jonatán elcsüggedt. Fülöp attól félt, hogy ez az egész kérdezősködés azzal végződik, hogy kétszeresen is csalódik: nem fog többet megtudni a szüleiről, és nem fogja tudni bebizonyítani Fülöp ártatlanságát. De most már nem lehetett megállítani.
– Mégis, mit csináltak ott az erdőben? – makacskodott.
Tamás a püspöki palotába ment. Munkát keresett, így aztán itt kötöttek ki.
– Újra meg akarom kérdezni őket.
– Nos, Tamás és Alfréd már nem él. Ilona az erdőben lakik, és csak Isten tudja, mikor kerül elő. De beszélhetsz Jánossal vagy Mártával.
– Próba szerencse.
Talán Jonatánnak van igaza. A fiatalság energiája fűti. Fülöp borúlátó volt, és nem nagyon tudta biztatni.
– Eredj – mondta Jonatánnak. – Én már öreg vagyok és fáradt, máskülönben biztosan gondoltam volna rá. Beszélj Jánossal. Vékonyka reménysugár. De ez az

egyetlen, amibe kapaszkodhatunk.

Az ablak terve teljes nagyságban egy nagy fatáblára volt felfestve, amelyet előzetesen sörrel mostak le, hogy meggátolják a színek összefutását. A rajzon Jessze fája állt, Krisztus genealógiája képekben. Sári felvett egy kis darab vastag, rubinpiros üveget, s rátette a rajzra, Izrael valamelyik királyának teste fölé – János nem tudta biztosan, melyik király az: sohasem volt képes megjegyezni a teológiai ábrázolások tekervényes szimbolikáját. Sári finom ecsetet mártott egy edénybe, amelyben vízben oldott krétapor volt, s ráfestette az üvegre a test körvonalait: vállát, karját, köntösének alját.
Mellette a földön fanyelű vasrúd izzott a tűzben. Sári kivette a tűzből a rudat, és gyorsan, de óvatosan végigfuttatta a rúd vörösen izzó végét a megfestett körvonalakon. Az üveg végigrepedt a vonal mentén. Inasa fogta az üvegdarabot, és egy vasdarabbal elsimította az éleket.
János szívesen elnézte, ahogy a lánya dolgozik. Gyors volt és pontos, mozgása gazdaságos. Kislányként teljesen elbűvölte azoknak az üvegműveseknek a munkája, akiket János Párizsból hozatott, és mindig mondogatta, hogy ezt szeretné csinálni, ha majd megnő. Kitartott választása mellett. Amikor az emberek először jöttek a kingsbridge-i katedrálisba, Sári üvegei még nagyobb hatást tettek rájuk, mint az ő építőművészete, gondolta János egy kicsit szomorkásan.
Az inas visszaadta a lesimított szélű üvegdarabot, és Sári ráfestette a felszínére a ruha redőzetét. Vasércből, vizeletből és – hogy jobban megtapadjon gumiarábikumból készített festéket használt. A lapos

üveg olyan lett, mint egy puha, lazán redőzött drapéria. Sári nagyon ügyes volt. Gyorsan befejezte a festést, aztán a festett üveget betette több másik mellé egy vaslábasba, amelynek az alján mész volt. Ha a lábas megtelik, berakják a kemencébe. A hő ráolvasztja az üvegre a festéket.
János megmozdult. Elnézte volna egész nap, de dolga volt. Ahogy Aliena mondaná, bolondult a lányáért. Ha ránézett, gyakran elcsodálkozott, hogy ő a felelős ennek az okos, független, érett fiatal nőnek a létéért. Boldoggá tette, hogy ilyen remek mester lett belőle.
A sors iróniája, hogy mindig Tomot próbálta győzködni: legyen kőműves. Néhány évig még rá is kényszerítette, hogy az építkezésen dolgozzék. De Tomot a gazdálkodás, a lovaglás, a vadászat és a vívás érdekelte, csupa olyasmi, ami Jánost hidegen hagyta. Végre János beismerte vereségét. Tom fegyvernőkként szolgált az egyik helybéli lordnál, és hamarosan lovaggá ütötték. Aliena adott neki egy öt faluból álló kis birtokot. És kiderült, hogy kettejük közül Sári a tehetséges. Tom azóta meg is nősült, Bedford grófjának egyik fiatalabb lányát vette el, és már három gyereke van. János nagyapa lett. De Sári huszonöt évesen még hajadon. Sok van benne a nagyanyjából, Ilonából. Szinte erőszakosan önálló.
János átment a katedrális nyugati végébe, és felnézett az ikertoronyba. Majdnem elkészült, és a hatalmas bronzharang már úton volt egy londoni öntőműhelyből. Mostanában Jánosnak nem sok dolga akadt. Ahol valamikor izmos kőfaragók és ácsok egész regimentjét kellett irányítania, akik sebesen rakták a négyszögletes köveket és ácsolták az állványzatot, ott most egy maroknyi kőfaragó és festő végezte kisebb léptékű, pontos és lelkiismeretes munkáját: szobrokat

készítettek a falmélyedésekbe, díszítő pillértornyokat építettek, s a kőangyalok szárnyait aranyozták. Nem volt már sok terveznivaló, eltekintve egy-egy új épülettől a kolostor számára – könyvtár, káptalanház, több szállás a zarándokok számára, új mosoda és tejgazdasági épületek. Az aprómunkák szünetében János is beállt kőfaragónak, annyi év után először. Türelmetlenül várta, hogy lebonthassa Tamás mester régi szentélyét, és saját tervei szerint építhesse fel a templom keleti végét, de Fülöp perjel szerette volna legalább egy évig élvezni a kész templomot, mielőtt új építkezésbe fognak. Fülöp már kezdte érezni a korát. János attól félt, hogy az öreg nem éri meg a szentély átépítését.
Persze a munkát Fülöp halála után is lehet folytatni, gondolta János, ahogy meglátta Jonatán testvér elképesztően magas alakját feléje sietni a konyha felőli udvar irányából. Jonatán jó perjel lesz, talán épp olyan jó, mint Fülöp. János örült, hogy biztosítva van a folytatás: így ő is megtervezhette a jövőjét.
– Aggaszt ez az egyházi bíróság, János – mondta Jonatán minden bevezető nélkül.
– Én azt hittem, az egész csak sok hűhó semmiért – felelte János.
– Én is azt hittem. De kiderült, hogy a főesperes Fülöp perjel régi ellensége.
– A pokolba. De akkor is, lehetetlen, hogy bűnösnek találja Fülöpöt.
– Mindent megtehet, ha akarja.
János undorodva rázta meg a fejét. Néha csodálkozott, hogy olyan emberek, mint Jonatán, hogyan hihetnek még műidig az egyházban, amikor látják, milyen szégyentelenül korrupt.
– Mit akarsz csinálni? – kérdezte.

– Az egyetlen lehetőség, hogy bebizonyítsuk ártatlanságát, ha megtaláljuk, kik voltak a szüleim.
– Kicsit késő.
– Ez az egyetlen reményünk.
– Hol akarod kezdeni? – kérdezte János megrendültén. Teljesen elkeserítő volt a helyzet.
– Veled. Te az erdei Szent János-kolostor környékén voltál, amikor születtem.
– Velem? – János nem értette, hova akar Jonatán kilyukadni. – Valóban ott éltem tizenegy éves koromig, és nagyjából tizenegy évvel vagyok idősebb nálad.
– Fülöp perjel azt mondja, hogy találkozott veled, anyáddal, Tamás mesterrel és Tamás gyermekeivel egy nappal azután, hogy engem megtaláltak.
– Emlékszem rá. Megettük Fülöp minden élelmét Az éhhalál szélén voltunk.
– Gondolkozz alaposan. Nem láttál valahol a közelben senkit csecsemővel, vagy egy fiatal nőt, aki várandós lehetett?
– Várj egy kicsit – János zavarba jött. – Azt mondod, hogy téged az erdei Szent János-kolostor közelében találtak?
– Igen. Nem tudtad?
János alig akart hinni a fülének.
– Nem, nem tudtam. – mondta lassan. Teljesen megszédült a felfedezés következményeitől. – Amikor mi Kingsbridge-be érkeztünk, te már itt voltál, és én ebből természetszerűen arra következtettem, hogy valahol itt találtak az erdőben. – Hirtelen úgy érezte, le kell ülnie. Volt a közelben egy kupac építkezési törmelék, arra leereszkedett.
– Jól van, mindegy. Láttál valakit az erdőben? – kérdezte Jonatán türelmetlenül.
– Ó, igen – mondta János. – Nem tudom, hogy

mondjam el neked, Jonatán.
– Tudsz valamit erről, ugye? – Jonatán elsápadt. – Mit láttál?
– Téged láttalak, Jonatán, ezt láttam.
– Micsoda? – Jonatánnak a szája is tátva maradt. – Hogy történt?
– Kora hajnal volt. Vadkacsára vadásztam. Sírást hallottam. Egy újszülött csecsemőt találtam ócska köpenybe bugyolálva, ott feküdt egy kialvó tűzrakás parazsa mellett.
– Mást nem? – meredt rá Jonatán.
– A csecsemő egy frissen ásott síron feküdt – bólintott lassan János.
– Az anyám? – nyelt nagyot Jonatán. János bólintott. Jonatán sírni kezdett, de tovább kérdezett.
– Mit csináltál?
– Elszaladtam az anyámért. De ahogy visszafelé mentünk, egy barátot láttunk arra poroszkálni, aki egy csecsemőt vitt a karjában.
– Ferenc – mondta Jonatán elfúló hangon.
– Tessék?
– Fülöp testvér fivére talált rám – nyelt nagyot Jonatán –, Ferenc, a pap.
– Mit csinált ott?
– Fülöpöt akarta meglátogatni az erdei Szent János-kolostorban, így talált rám.
– Uram Istenem! – János rámeredt a magasra nőtt papra, ahogy a könnyek végigfolytak az arcán. Még nem tudsz mindent, Jonatán, gondolta.
– Nem láttál valakit, aki az apám lehetett volna? – kérdezte Jonatán.
– De igen – mondta János ünnepélyesen. – Tudom, ki volt az apád.
– Mondd meg! – suttogta Jonatán.

– Tamás mester.
– Tamás mester? – Jonatán lehuppant a földre. – Tamás mester volt az apám?
– Igen – János a fejét ingatta elképedésében. – Most már tudom, kire emlékeztetsz. Ti ketten vagytok a két legmagasabb ember, akit valaha is láttam.
– Mindig jó volt hozzám, amikor kisgyerek voltam – mondta Jonatán kábultan. – Sokat játszott velem. Szeretett. Legalább olyan sokat láttam, mint Fülöp perjelt. – Könnyei szabadon ömlőitek. – Ő volt hát az apám. Az apám. Felnézett Jánosra. – Miért hagyott el?
– Azt hitték, mindenképpen meghalsz. Nem tudtak tejet adni neked. Maguk is éheztek, azt tudom. Mérföldekre voltak mindenhonnan. Nem tudták, hogy közel van a kolostor. Nem volt más élelmük, csak répa, és az megölt volna téged.
– Akkor mégiscsak szerettek.
János tisztán látta a jelenetet, mintha csak tegnap történt volna: a kialvó tüzet, a frissen ásott földet az új síron, és az apró, rózsaszínű csecsemőt, amint az ócska szürke köpenyben rugdalózik. Az emberiségnek ez a csöppnyi darabja nőtt fel ezzé a hórihorgas pappá, aki itt ül előtte a földön és sír.
– Igen, persze hogy szerettek téged.
– Hogy lehet az, hogy soha senki nem beszélt róla?
– Tamás persze restellte a dolgot – mondta János. – Anyám biztosan tudott róla, és mi, gyerekek is éreztük, azt hiszem. Mindenesetre erről nem lehetett beszélni. És főleg soha nem hoztuk összefüggésbe azt a csecsemőt veled.
– Tamás biztosan felfedezte az összefüggést – mondta Jonatán. Persze.
– Vajon miért nem vett vissza magához?
– Anyám nem sokkal azután, hogy idekerültünk,

otthagyta – mondta János. Bánatosan elmosolyodott. – Nehéz a kedvére tenni, olyan, mint Sári. Mindenesetre Tamásnak dadát kellett volna felfogadnia, aki vigyáz rád. Szóval én azt hiszem, így gondolkodhatott: Miért ne hagynám a csecsemőt a kolostorban? Ott jól bántak vele. Tamás így több időt tölthetett veled. Mindennap reggeltől estig a kolostor területén futkostál, ő meg ott dolgozott. Ha elvisz a kolostorból, és otthon hagy egy dadával, kevesebbet látott volna. És úgy képzelem, hogy ahogy múltak az évek, és te a kolostor árvájaként nőttél fel, és boldognak látszottál, egyre természetesebbnek érezte, hogy ott hagyjon. Különben is, az emberek gyakran ajándékoznak gyermeket Istennek.

– Végig ezekben az években azon gondolkoztam, kik lehettek a szüleim mondta Jonatán. Jánosnak majd megszakadt a szíve érte. – Megpróbáltam elképzelni, milyenek lehettek, kértem Istent, hadd találkozzam velük, szerettem volna megtudni, szerettek-e, megkérdezni, miért dobtak el maguktól. Most már tudom, hogy anyám meghalt, amikor életet adott nekem, és apám közel volt hozzám egész további életében. – Most már mosolygott a könnyein keresztül. – El sem tudom mondani, milyen boldog vagyok!

János maga is közel állt a könnyekhez. Hogy palástolja megrendülését, megszólalt:

– Hasonlítasz Tamásra.

– Igazán? – Jonatán boldog volt.

– Nem emlékszel, milyen magas volt?

– Akkor minden felnőtt magas volt nekem.

– Szép vonásai voltak, mint neked. Jó erős vonásai. Ha szakállat növesztesz, az emberek egyből kitalálták volna.

– Emlékszem arra a napra, amikor meghalt – mondta

Jonatán. – Körbevitt a vásáron. Néztük a medveviadalt. Aztán felmásztam a szentély falára. Féltem lejönni, kénytelen volt feljönni értem és levinni. Akkor látta meg William embereit. Bevitt a kerengőbe. Ekkor láttam utoljára élve.
– Emlékszem rá – mondta János. – Láttam, amikor lemászik, ott voltál a karjai közt.
– Biztos akart lenni benne, hogy jó helyen vagyok – mondta Jonatán eltűnődve.
– Aztán a többiek után nézett.
– Valóban szeretett akkor.
– Ez viszont megváltoztathatja Fülöp perét, ugye? – jutott hirtelen János eszébe.
– El is felejtettem – szólt Jonatán. – Igen, megváltoztathatja. Uram Istenem!
– Nézzük, cáfolhatatlanok-e a bizonyítékaink – töprengett János. – Én láttam a csecsemőt és a papot, de nem láttam, hogy a csecsemőt tényleg elviszik a kis kolostorba.
– Ferenc tudja. De Ferenc Fülöp fivére, így hát az ő tanúvallomása nem számít.
– Anyám és Tamás együtt mentek el aznap reggel valahova – erőltette az emlékezetét János. – Azt mondták, megkeresik a papot. Fogadni mernék, hogy a kolostorba mentek, hogy megbizonyosodjanak róla, rendben van-e a csecsemő.
– Ha ezt elmondaná a bíróságon is, az tényleg megoldana mindent mondta Jonatán sóváran.
– Fülöp boszorkánynak tartja őt – mondta János. – Vajon megengedi-e, hogy tanúskodjék?
– Majd meglepjük vele. De anyád is gyűlöli ót. Hajlandó lesz-e tanúskodni?
– Nem tudom – felelte János. – Kérdezzük meg.

– Paráznaság és atyafiság-pártolás? – kiáltott János anyja. – Fülöp? – Felnevetett. – Teljes képtelenség!
– Anya, komoly a dolog – mondja János.
– Fülöp akkor sem paráználkodna, ha bedugnák egy hordóba három szajha társaságában! Nem tudná, mit kell csinálni!
Jonatán zavarban volt.
– Fülöp perjel igazán nagy bajban van, akármekkora képtelenség a vád mondta.
– És miért segítenék én Fülöpnek? – kérdezte Ilona. – Mindig csak fájdalmat okozott nekem.
Ettől félt János. Anyja sohasem bocsátotta meg Fülöpnek, hogy elszakította Tamástól.
– Fülöp ugyanazt tette velem is, amit veled – mondta.
– Ha én megbocsáthatok, te is megteheted.
– Én nem vagyok az a megbocsátó fajta.
– Akkor ne Fülöpért tedd meg, hanem értem. Folytatni akarom az építkezést Kingsbridge-ben.
– Miért? A templom felépült.
– Le akarom bontani Tamás szentélyét, és újat akarok építeni az új stílusban.
– Ó, az Isten szerelmére...
– Anya. Fülöp jó perjel, és őutána majd Jonatán veszi át a kolostort, ha eljössz Kingsbridge-be, és elmondod az igazat a bíróságon.
– Gyűlölöm a bíróságokat. Semmi jó nem származik belőlük.
Őrjítő volt. A kezében tartotta a kulcsot Fülöp peréhez: biztosítani tudta volna, hogy felmentik. De csökönyös öregasszony volt. János komolyan félt, nem lesz képes rábeszélni.
Elhatározta, hogy felpiszkálja, hátha úgy beleegyezik.

– Attól félek, hosszú lenne az út a te korodban – mondta ravaszul. – Hány éves is vagy, hatvannyolc?
– Hatvankettő, és ne próbálj felbosszantani – vetette oda Ilona. – Frissebb vagyok, mint te, édes fiam.
Ez igaz lehetett. Haja már hófehér volt, arcát is mély ráncok szabdalták, de különös aranyfényű szeme semmit sem változott. Mihelyt ránézett Jonatánra, tudta, ki az.
– Kérdeznem se kell, miért jöttél. Kitaláltad, honnan származol, igaz? Istenemre, éppolyan magas vagy, mint az apád volt, és majdnem olyan izmos. Éppoly független és önfejű volt, mint mindig.
– Sári hasonlít rád – mondta János.
– Igazán? – Ez tetszett neki és elmosolyodott – Miben?
– Ő is olyan makacs, mint egy öszvér.
– Akkor minden rendben lesz vele – mondta Ilona mérgesen.
János úgy döntött, hogy megpróbál könyörögni neki.
– Anya, nagyon kérlek, gyere el velünk Kingsbridge-be, és mondd el az igazságot.
– Nem is tudom – felelte.
– Én valami mást is kérnék tőled – szólalt meg Jonatán.
János kíváncsian figyelte, mi következik. Félt, nehogy Jonatán valami olyasmit mondjon, ami ellenkezésre ingerelné az anyját: könnyen ment az ilyesmi, különösen papok részéről. Visszafojtotta a lélegzetét.
– Meg tudnád mulatni, hol van eltemetve az anyám?
János lassan kieresztette a levegőt. Ebben nem volt semmi rossz. Jonatán nem találhatott volna ki semmit, aminek nagyobb esélye van, hogy meglágyítsa a szívét.
– Persze, megmutatom neked – Ilona abban a

pillanatban ledobta magáról a gunyoros modort. – Egészen biztos, hogy megtalálom.
János nem szívesen húzta az időt. A tárgyalás holnap reggel kezdődik, és hosszú utat kell még megtenniük. De érezte, hagynia kell, hogy a dolgok a maguk útján haladjanak.
– Most akarsz odamenni? – kérdezte az asszony Jonatántól.
– Igen, ha lehetséges.
– Rendben – mondta és felállt. Rövid nyúlszőr köpenyt vetett át a vállán. János már szólni akart, hogy túl meleg lesz, de visszaszívta: az öregek mindig jobban fáznak.
Elhagyták a barlangot, amelyben szárított alma és füst szaga terjengett, keresztülvergődtek a barlang száját elrejtő növényzeten, és kiértek a tavaszi napsütésbe. Anyja habozás nélkül nekiindult. János és Jonatán eloldották lovaikat és követték. Kötőféken kellett vezetni a hátaslovakat, mert a növényzet túl sűrű volt ahhoz, hogy lovon mehessenek. János észrevette, hogy anyja lassabban megy, mint szokott volt. Mégsem olyan friss már, mint amilyennek mutatja magát.
János nem találta volna meg egyedül azt a helyet. Volt idő, amikor ebben az erdőben éppoly jól kiismerte magát, mint most Kingsbridge-ben. De ma már egyik tisztás éppolyan volt neki, mint a másik, ahogy Kingsbridge-ben is a házak mind egyformák egy idegen szemében. Anya az állatok csapását figyelte a sűrű erdőségben. János olykor felismert egy-egy helyet, amely valamely gyerekkori emlékéhez kapcsolódott: egy hatalmas öreg tölgyet, melynek odvában egyszer menedéket talált egy vadkan elől, egy üregi nyúltól népes vidéket, amely de sokszor

szolgált ebéddel, egy pisztrángos forrást, ahol semeddig sem tartott megfogni egy jó kövér halat, legalábbis úgy emlékezett. Egy ideig tudta, hol járnak, aztán megint elvesztette a nyomot. Megdöbbentő volt a gondolat, hogy valamikor teljesen otthon érezte magát ezen a helyen, amely ma idegen számára, s csermelyei és bozótjai nem jelentenek többet, mint az ő boltkövei és koszorúfái a parasztoknak. Ha azokban a napokban valaha is elgondolkodott volna, merre fordul a sorsa, még csak közelébe sem jutott volna az igazságnak.
Több mérföldet megtettek. Meleg tavaszi nap volt, s János megizzadt az úttól, de anyja magán tartotta a nyúlszőrt. Délutánra járt az idő, amikor egy árnyas tisztáson megálltak. János észrevette, hogy anyja nehezen lélegzik, és az arca kicsit szürkés. Épp ideje, hogy otthagyja az erdőt, és vele meg Alienával éljen. Elhatározta, hogy mindent megtesz, csak meggyőzze őt.
– Jól vagy? – kérdezte.
– Persze hogy jól vagyok. Megjöttünk. János körülnézett. Nem ismerte meg a helyet.
– Ez az? – kérdezte Jonatán.
– Igen – felelte anya.
– Merre van az út? – kérdezte János.
– Arra.
Miután az út segítségével betájolta magát, a tisztás kezdett ismerősnek tűnni, s Jánost elbontotta a múlt mindent elsöprő emléke. Ott a nagy vadgesztenyefa: akkor csupaszon álltak az ágai, s az erdő alja tele volt vadgesztenyével, de most virágzott a fa, nagy fehér virágai mint gyertyák világítottak. A szirmok épp hullani kezdtek, s percenként indult útjára egy-egy lebegő sziromfelhő.

– Márta elmondta, mi történt – kezdte János. – Itt megálltak, mert anyád nem tudott továbbmenni. Tamás tüzet rakott, és répát főzött vacsorára: hús nem volt. Anyád itt, a földön adott neked életet. Tökéletesen egészséges voltál, de valami nem volt rendben, és belehalt. – Alig látható halom emelkedett ki a földből néhány lábnyira a fa törzsétől. – Nézd csak – mutatta. – Látod a sírhantot?
Jonatán bólintott, arca merev volt az elfojtott érzelemtől.
– Itt a sírja. – Amíg János beszélt, a szél meglibbentette a virágokat, és a lehulló szirom szőnyegként takarta be a sírhalmot.
Jonatán letérdelt a sír mellé, és imádkozni kezdett.
János csöndesen állt. Emlékezett rá, milyen megsemmisítő élmény volt, amikor felfedezte cherbourg-i rokonait. Amin Jonatán átment, az még mélyebb nyomot hagyhatott.
Végre Jonatán felállt.
– Ha perjel leszek – mondta ünnepélyesen –, egy kis kolostort fogok építeni ide kápolnával és vendégházzal, hogy a jövőben ezen az útszakaszon egy utazónak se kelljen soha a szabad ég alatt töltenie a hideg téli éjszakát. A vendégházat anyám emlékének fogom szentelni. – Jánosra nézett. – Nem hinném, hogy tudtad a nevét.
– Ágnes – mondta Ilona szelíden. – Ágnesnek hívták az édesanyádat.

Waleran püspök meggyőzően nagy pert akart.
Azzal kezdte, hogy elmondta a bíróságnak Fülöp szokatlanul gyors emelkedését: huszonegy éves korában kolostorának celláriusa lett, aztán huszonhárom évesen az erdei Szent János-kolostor

perjele, végül a kingbridge-i kolostor perjele, figyelemreméltóan fiatalon, huszonnyolc évesen. Állandóan Fülöp fiatalságát hangsúlyozta, és igyekezett azt sugallni, hogy van abban valami arrogáns, ha valaki ilyen fiatalon ekkora felelősséget vállal. Aztán leírta az erdei Szent János-kolostort, hogy mennyire távol esik mindentől, és milyen elszigetelt, és arról beszélt, hogy ott a perjel, bárki legyen is, korlátlan szabadsággal és függetlenséggel rendelkezik.
– Ki lepődhet meg azon – mondta –, hogy öt év után, mialatt ténylegesen a maga ura volt, rendkívül enyhe és igen távoli ellenőrzéssel, ennek a tapasztalatlan, forró vérű fiatalembernek gyermeke született? – Ahogy előadta, szinte végzetszerűnek tűnt. Waleran dühítően hihetően beszélt. Fülöp a légszívesebben megfojtotta volna.
Waleran folytatta, elmondta, hogy amikor Kingsbridge-be jött, Fülöp magával hozta Jonatánt és Félpennys Jánost. A szerzetesek meg voltak döbbenve, mondta Waleran, amikor új perjelük egy csecsemővel és egy dadával állított be. Ez igaz volt. Fülöp egy pillanatra még a feszültséget is elfelejtette, és elnyomott egy nosztalgikus mosolyt.
Fülöp játszott Jonatánnal, amikor az még kisgyerek volt, tanította, majd később személyi titkárává tette, folytatta Waleran, pontosan úgy, ahogy bárki a saját fiával tenné, azzal a különbséggel, hogy egy szerzetesnek nem lehet fia.
– Jonatán is gyorsan emelkedett, akárcsak Fülöp – mondta Waleran. Amikor Fehérhajú Cutbertus meghalt, Fülöp megtette Jonatánt celláriusnak, pedig még csak huszonegy éves volt. Valóban nem volt senki ebben a több mint száz barátot számláló

kolostorban, aki cellárius lehetett volna, csak ez a huszonegy éves fiú? Avagy Fülöp a saját vérének kedvezett? Amikor Milius Glastonburybe ment perjelnek, Fülöp megtette Jonatánt kincstárnoknak, harmincnégy esztendősen. Ő a legbölcsebb és legodaadóbb minden itteni szerzetes közül? Avagy egyszerűen Fülöp kedvence?
Fülöp körülnézett. A bíróság a kingsbridge-i katedrális déli kereszthajójában ülésezett. Péter főesperes egy hatalmas, díszesen faragott, trónszerű széken ült. Waleran minden embere jelen volt, s a kinsgbridge-i barátok többsége is. Nem lesz túl sok munka a kolostorban, amíg a perjel felett ítélkeznek. A grófság minden fontosabb egyházi személyisége itt volt, több egyszerű plébános is. Még a szomszédos egyházmegyéket is képviselték. Dél-Anglia egész egyházi közössége a bíróság ítéletére várt. Nem túlzottan érdekelte őket Fülöp erényes vagy bűnös mivolta: a Fülöp perjel és Waleran püspök közötti végső erőpróbát figyelték.
Miután Waleran leült, Fülöp letette az esküt, és belekezdett annak a régi-régi téli reggelnek a történetébe. A Warehami Péter okozta felfordulással kezdte: azt akarta, hogy mindenki tudja, hogy Pétert előítéletek vezérlik vele szemben. Aztán behívták Ferencet, hogy mondja el, miként találta meg a csecsemőt.
Jonatán nem volt ott, üzenetet hagyott, hogy új információkra bukkant a származásával kapcsolatban. János is eltűnt, amiből Fülöp arra következtetett, hogy az útjuk János anyjához, a boszorkány Ilonához vezethetett, és Jonatán attól félt, hogy ha mindent elmagyaráz, Fülöp esetleg megtiltja, hogy elmenj én. Ma reggelre kellett volna visszajönniük, de még nem

érkeztek meg. Fülöp nem gondolta, hogy Ilona bármit is hozzá tud tenni Ferenc elbeszéléséhez.

Amikor Ferenc befejezte, Fülöp beszélni kezdett.

– A gyermek nem volt az enyém – kezdte egyszerűen. – Esküszöm, hogy nem volt az enyém, halhatatlan lelkemre esküszöm. Sohasem volt testi kapcsolatom asszonnyal, mind a mai napig megmaradtam a szüzesség állapotában, amit Pál apostol tanácsolt nekünk. Akkor hát, kérdi a püspök úr, miért bántam úgy a kisgyermekkel, mintha a sajátom lett volna?

Végignézett hallgatóságán. Úgy döntött, hogy egyetlen esélye az, ha az igazat mondja, és reménykedik, hogy Isten elég hangosan szól majd, s legyőzi Péter lelki süketségét.

– Amikor hatesztendős voltam, apám és anyám is meghalt. Az öreg Henrik király katonái ölték meg őket Walesben. Öcsémet és engem a közeli kolostor apátja mentett meg, s attól a naptól kezdve barátok viselték gondunkat. Én is kolostor árvája voltam. Tudom, milyen az. Megértem, hogy egy árva gyerek hogy vágyik anyja simogatására, bárhogy szereti a szerzetes testvéreket, akik törődnek vele. Tudtam, hogy Jonatán rendellenesnek, különösnek, törvénytelennek fogja érezni magát. Én is éreztem az elszigeteltséget, azt az érzést, hogy különbözöm mindenki mástól, mert a többinek mindnek van apja és anyja, csak nekem nincs. Mint ő, én is ismertem a szégyent, hogy kolonc vagyok, mások könyörületességéből élek, én is gondolkoztam, mi rosszat csinálhattam, amiért meg vagyok fosztva attól, ami másnak természetszerűleg kijár. Tudtam, hogy éjszakánként anyja meleg, jó illatú öléről és lágy hangjáról fog álmodni, anyjáéról, akit sohasem ismert, valakiről, aki fenntartás nélkül szereti.

Péter főesperes arca mint a kő. A legrosszabbfajta keresztény, gondolta Fülöp: felölel minden negatív tulajdonságot, kikényszerít minden előírást, buzdítja az önmegtagadás minden formáját, szigorú büntetést követel minden vétekért, csak éppen nem ismeri a keresztényi együttérzést, megtagadja a könyörületességet, vérlázítóan nem engedelmeskedik a szeretet etikájának, és nyíltan kigúnyolja Jézus szelíd törvényeit. Ilyenek lehettek a farizeusok, gondolta Fülöp, nem csoda, ha az Úr inkább a vámszedőkkel és a bűnösökkel étkezett.
Folytatta, bár hidegülő szívvel vette tudomásul, hogy semmi nem képes áthatolni Péter vélt igazának páncélján.
– Senki nem tudta volna úgy gondját viselni a fiúnak, mint én, csak a szülei, és őket soha nem találtuk meg. Mi lehet fényesebb bizonyítéka Isten akaratának... – Elakadt. Jonatán lépett be a templomba, vele János, s kettejük között a boszorkány, János anyja.
Megöregedett: haja hófehér lett, arcán elmélyültek a ráncok. De úgy vonult be, mint egy királynő, fejét magasra szegve, s különös, aranyfényű szeméből sütött a kihívás. Fülöp annyira meg volt lepve, hogy nem is tiltakozott.
A bíróság csöndben volt, amíg Ilona végigjött a kereszthajón, és megállt Péter főesperessel szemben. Megszólalt, hangja harsonaként zengett, s visszaverődött fia templomának oldalkarzatáról.
– Esküszöm mindenre, ami szent, hogy Jonatán Tamás mesternek, halott férjemnek és első feleségének a fia.
A döbbenet moraja hangzott fel a papok soraiban. Egy darabig semmit nem lehetett hallani. Fülöp teljesen elképedt. Tátott szájjal meredt Ilonára.

Tamás mester fia? Jonatán Tamás mester fia? Ahogy Jonatánra nézett, rögtön tudta, hogy igaz: egyformák voltak, s nemcsak a magasságuk, hanem a vonásaik is. Ha Jonatánnak szakálla lenne, már rég nyilvánvaló lett volna a dolog.

Első reakciója a veszteség érzése volt. Mostanáig ő állt a legközelebb Jonatánhoz. De Jonatán igazi apja Tamás volt, és ha Tamás nem is él, a felfedezés mindent megváltoztatott. Fülöp többé nem érezheti titokban úgy, mintha ő lenne az apja, s Jonatán sem fogja a fiának érezni magát. Jonatán most már Tamás fia. Fülöp elveszítette őt.

Súlyos mozdulattal leült Amikor a tömeg csendesedni kezdett, Ilona elmondta, hogy János sírást hallott, és egy újszülött csecsemőt talált. Fülöp csak kábán figyelt, ahogy arról beszélt, hogy ő meg Tamás elbújtak egy bokorban, és látták, hogy Fülöp és a szerzetesek épp jönnek visszafelé reggeli munkájukból, s ott találják Ferencet, aki egy újszülött csecsemővel a karjában várt rájuk, és Félpennys János úgy próbálta megetetni, hogy egy rongyot belemártogatott egy veder kecsketejbe.

Fülöp nagyon jól emlékezett rá, hogy a fiatal Tamás mennyire érdeklődött egy vagy két nappal később, amikor véletlenül találkoztak, és Fülöp beszélt neki az elhagyott csecsemőről. Fülöp akkor úgy gondolta, hogy bármely jóérzésű ember ugyanígy érdeklődnék egy megható történet iránt, ám Tamás valójában azt akarta megtudni, hogy mi lett a saját gyermekével.

Aztán Fülöp felidézte, mennyire szerette Tamás Jonatánt a későbbi években, amikor a csecsemőből totyogó kisgyerek, majd pajkos kisfiú lett. Senkinek nem tűnt fel: Jonatán az egész kolostor kedvence volt akkoriban, és Tamás minden idejét a kolostor területén

töltötte, úgyhogy viselkedése nem volt feltűnő, de most, hogy visszagondolt rá, Fülöp látta, hogy Tamás különös módon figyelt Jonatánra.
Amikor Ilona leült, Fülöp hirtelen ráébredt, hogy ártatlansága bizonyosságot nyert. Amit Ilona felfedett, olyan megsemmisítő hatású volt, hogy szinte meg is feledkezett róla: tárgyaláson van. A születés és a halál, a kétségbeesés és a remény, a régi titkok és a kitartó szerelem története teljesen másodrendűvé tette Fülöp szüzességének kérdését. Persze nem volt másodrendű: a kolostor jövője múlott rajta, s Ilona most olyan drámai módon válaszolt rá, hogy lehetetlennek tűnt a tárgyalást folytatni. Még Warehami Péter sem találhat bűnösnek ez után a tanúvallomás után, gondolta Fülöp. Waleran megint veszített.
Waleran azonban még nem volt hajlandó beismerni vereségét. Ujjával vádlóan Ilonára mutatott és így szólt:
– Azt mondod, Tamás mester azt állította, hogy a kolostorba vitt csecsemő az övé.
– Igen – felelte Ilona gyanakvóan.
– De a másik két ember, aki ezt megerősíthetné – a gyerekek. Alfréd és Márta –, nem kísértek el titeket a kolostorhoz.
– Nem.
– És Tamás halott. Tehát csak a te szavadat bírjuk, hogy Tamás ezt mondta neked. Nem lehet igazolni a történetedet.
– Miféle igazolást akarsz még? – vágott vissza Ilona. – János látta az elhagyott csecsemőt, Ferenc felvette. János és én találkoztunk Tamással, Alfréddal és Mártával. Ferenc elvitte a csecsemőt a kolostorba. Tamás és én kikémleltük a kolostort. Hány tanú lenne

neked elég?
– Nem hiszek neked – mondta Waleran.
– Nem hiszel nekem? – kérdezte Ilona, és Fülöp látta, hogy mély és szenvedélyes harag önti el. – Te nem hiszel nekem? Te, Waleran Bigod, akiről tudom, hogy hamisan esküdtél?
Mi az ördög jöhet még? Fülöp nagy kataklizma előszelét érezte. Waleran elfehéredett. Van itt valami más is, gondolta Fülöp, valami, amitől Waleran fél. Izgatott remegést érzett a gyomrában. Waleran hirtelen nagyon sebezhetőnek látszott.
– Honnan tudod, hogy a püspök hamisan esküdött? – kérdezte Fülöp Ilonát.
– Negyvenhét évvel ezelőtt ebben a kolostorban volt egy fogoly, akit Shareburgi Jánosnak hívtak – mondta Ilona.
– A bíróságot nem érdeklik ilyen régen történt események – szakította félbe Waleran.
– De érdeklik – mondta Fülöp. – Az ellenem irányuld vád egy harmincöt évvel ezelőtti állítólagos paráznaság, püspök uram. Azt követelted, hogy bizonyítsam be ártatlanságomat. A bíróság nem vár kevesebbet tőled sem. Folytasd – fordult Ilonához.
– Senki nem tudta, miért tartják fogságban, a legkevésbé ő maga; de eljött az idő, amikor szabadon engedték, és adtak neki egy drágaköves serleget, talán kárpótlásul azokért az évekért, amelyeket igazságtalanul fogva töltött. Persze nem akarta megtartani a drágaköves serleget: használni nem tudta, s ahhoz túl értékes volt, hogy eladja a vásáron. Otthagyta hát a régi kingsbridge-i katedrálisban. Nem sokkal ezután letartóztatták, egy bizonyos Waleran Bigod fogatta el, aki akkor egyszerű falusi pap volt, alázatos, de nagyra törő ember, és a serleg titokzatos

módon előkerült János zsákjából. Shareburgi Jánost azzal a hamis váddal illették, hogy ellopta a serleget. Három ember esküje alapján ítélték halálra: Waleran Bigod, Percy Hamleigh és Jakab kingsbridge-i perjel volt ez a három ember. És felakasztották.

– Honnan tudod mindezt? – kérdezte Fülöp egy pillanatnyi döbbent csend után.

– Én voltam Shareburgi János egyetlen barátja, s ő volt az apja fiamnak, Jánosnak, e katedrális építőmesterének.

Teljes zűrzavar támadt. Waleran és Péter egyszerre próbált beszélni, de egyikük hangja sem tudta áttörni az összegyűlt papok megdöbbent zsivaját. Azért jöttek, hogy megnézzék a leszámolást, gondolta Fülöp, de ilyesmire nem számítottak.

Végre Péter túlkiabálta a zsivajt.

– Miért esküdne össze három törvénytisztelő polgár, hogy hamisan megvádoljon egy ártatlan idegent? – kérdezte szkeptikusan.

– Nyereségvágyból – mondta Ilona. – Waleran Bigod főesperes lett. Percy megkapta Hamleigh majorságot meg néhány falut, és birtokos lett belőle. Hogy Jakab perjel milyen jutalmat kapott, azt nem tudom.

– Erre én tudom a választ – szólalt meg egy új hang.

Fülöp döbbenten nézett körül: Remigius volt a közbeszóló. Remigius már jócskán elmúlt hetvenéves, haja megőszült, s gyakran összefüggéstelenül beszélt, de most, ahogy botjára támaszkodva felállt, tekintete tiszta, arckifejezése feszült volt. Ritkán beszélt a nyilvánosság előtt: bukása és a kolostorba való visszatérése óta nyugodt és alázatos életet élt. Fülöp kíváncsian várta, mi következik. Kinek a pártjára áll Remigius? Vajon megragadja-e az utolsó lehetőséget, hogy belerúgjon régi ellenségébe, Fülöpbe?

– Meg tudom mondani, milyen jutalmat kapott Jakab perjel – szólt Remigius. – A kolostor megkapta Northwold, Southwold és Hundredacre falvakat és az oldeani erdőt.
Fülöp teljesen elhűlt. Igaz lehet, hogy az öreg perjel néhány faluért eskü alatt hamis tanúvallomást tett?
– Jakab perjel sohasem vezette jól a kolostort – folytatta Remigius. A kolostor nehéz helyzetben volt, s úgy gondolta, hogy a rendkívüli bevétel kisegítene bennünket. – Remigius szünetet tartott, majd élesen folytatta: Kevés haszon, sok kár származott belőle. A bevétel egy darabig hasznunkra volt, de Jakab perjel sohasem nyerte vissza önbecsülését.
Remigiust hallgatva Fülöp maga elé idézte az öreg perjel hajlott, megtört alakját, és végre megértette az okát.
– Jakab valójában nem esküdött hamisan, ő csak arra esküdött meg, hogy a serleg a kolostor tulajdonában volt, de tudta, hogy Shareburgi János ártatlan, és mégis hallgatott. Egész életében bánta ezt a hallgatást.
Bánhatta is – gondolta Fülöp. Annyira iszonyatos bűn ez egy szerzetes számára. Remigius tanúvallomása megerősítette Ilona történetét, és ítéletet mondott Waleran fölött.
– Az idősebbek közül néhányan még emlékezhetnek rá – folytatta Remigius –, milyen volt a kolostor negyven évvel ezelőtt: leromlott, szegény, rozoga, demoralizálódon. Azért volt ilyen, mert a perjelt súlyos bűn terhe nyomta. Amikor haldoklott, végre megvallotta nekem a bűnét. Én akartam... – Remigius elakadt. A gyülekezet némán várakozott. Az öregember sóhajtott és folytatta: – Én akartam átvenni a tisztségét, és helyrehozni a károkat. De Isten

másvalakit választott erre a feladatra. – Megint szünetet tartott, s öreg arca fájdalmasan megvonaglott, ahogy küszködött, hogy be tudja fejezni. – Elmondhatom, hogy Isten jobb embert választott! – Hirtelen leült.
Fülöp megrendülést, zavart és hálát érzett. Két régi ellensége, Ilona és Remigius mentette meg. Ezeknek a régi titkoknak a felfedése olyan érzést keltett benne, mintha mostanáig félig bekötött szemmel élt volna. Waleran püspök hamuszürke lett a dühtől. Úgy érezte, hogy ennyi idő után már biztonságban van. Odahajolt Péterhez, valamit súgott a fülébe, miközben a hallgatóság zajosan kommentálta a hallottakat.
– Csöndet kérek! – Péter felállt és elkiáltotta magát. – A bíróság befejezte munkáját.
– Várj egy kicsit! – János volt az. – Ez így nem elég! – mondta szenvedélyesen. – Tudni akarom, miért?
Jánosról tudomást se véve Péter a kerengőbe vezető ajtó felé indult, s Waleran követte. János utánuk ment.
– Miért tetted? – kiáltott rá Waleranra. – Hamisan esküdtél, egy ember meghalt, és most csak úgy kisétálsz innen, és egy szót se szólsz?
Waleran mereven maga elé nézett, arca fehér volt, száját összeszorította, arca elfojtott dühöt tükrözött. Ahogy kifelé ment az ajtón, János utánakiabált:
– Felelj nekem, te hazug, megvesztegethető, aljas, gyávaféreg! Miért ölted meg az apámat?
Waleran kiment a templomból, és az ajtó becsapódott mögötte.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Amikor Henrik király levele megérkezett, a szerzetesek épp a káptalanházban voltak.

János új káptalanházat épített, hogy a százötven barát jobban elférjen egész Angliában ez volt a legnagyobb lélekszámú kolostor. A kerek épületnek boltozott kőmennyezetet tervezett, s a barátoknak ülőhelyül lépcsősorokat. A kolostori tisztségviselők a fal mentén kőpadokon ültek, valamivel a többiek fölött, Fülöp és Jonatán pedig faragott kőtrónusokon az ajtóval szemközti falnál.

Egy fiatal szerzetes épp Szent Benedek Szabályzatának hetedik fejezetét olvasta. „Az alázatosság hatodik lépcsőjét akkor érjük el, ha a szerzetes megelégszik azzal, ami egyszerű és nem hivalkodó...” Fülöp ráébredt, nem is tudja, hogy hívják a felolvasó szerzetest. Azért van ez, mert öregszik, vagy a kolostor ilyen nagy? „Az alázatosság hetedik lépcsőjét akkor érjük el, ha az ember nemcsak a szájával vallja, hogy alacsonyabb rendű másoknál, hanem teljes szívével hiszi.” Fülöp tudta, hogy az alázatosságnak erre a fokára ő még nem jutott el. Sok mindent elért életének hatvankét esztendeje alatt, bátorsága, határozottsága és esze révén ért el mindent, s állandóan emlékeztetnie kellett önmagát, hogy sikerének igazi oka Isten segítsége, éneikül minden erőfeszítése hiábavaló lett volna.

Jonatán nyugtalanul mocorgott mellette. Jonatánnak még több baja van az alázatosság erényével, mint neki, gondolta Fülöp. Az önhittség a jó vezetők bűne. Jonatán most már kész lenne átvenni a kolostort, és türelmetlen. Többször beszélt Alienával, alig várja, hogy kipróbálhassa az új gazdálkodási módszereket, megpróbálna lovakkal szántani és tavaszi borsót meg zabot vetni az ugar egy részére. Én is így voltam harmincöt évvel ezelőtt, amikor a gyapjúért kezdtük tenyészteni a juhokat, gondolta Fülöp.

Tudta, vissza kellene vonulnia, hogy Jonatán átvehesse a kolostor vezetését. Ő meg hátralévő éveit imádsággal és elmélkedéssel tölthetné. Gyakran javasolt ilyesmit másoknak. De most, hogy elég öreg lett hozzá, megriasztotta a távlat. Makkegészséges volt, agya is éppúgy fogott, mint annak előtte. Megőrjítené, ha csak imádsággal és meditációval kellene töltenie az idejét.
Csakhogy Jonatán nem fog örökké várni. Isten olyan képességekkel ajándékozta meg, amivel el tudna vezetni egy nagyobb kolostort is, s Jonatán nem fogja elvesztegetni a tehetségét. Az év folyamán több apátságot bejárt, és akárhova ment, jó benyomást keltett. Ha mostanában egy apát meghal, a szerzetesek talán épp Jonatánt kérnék fel, hogy vegyen részt a választáson, s Fülöpnek nem lenne könnyű megtagadni az engedélyt.
A fiatal szerzetes, akinek a nevére Fülöp sehogy sem emlékezett, éppen a fejezet végére ért, amikor kopogtak az ajtón, és a kapuőr lépett be. István testvér, a felügyelő haragosan nézett rá: nem lett volna szabad megzavarnia a szerzeteseket a káptalanházban. Ő felelt a fegyelemért, s mint az ilyen emberek általában, István is mereven ragaszkodott a szabályokhoz.
– Futár jött a királytól – mondta a kapuőr hangos suttogással.
– Nézd meg, jó? – kérte Fülöp Jonatánt. A futár úgyis ragaszkodhat hozzá, hogy csak vezető kolostori tisztségviselőnek adja át az üzenetet Jonatán kiment. A szerzetesek egymás közt sugdolóztak.
– A halotti imával folytatjuk – mondta Fülöp határozottan.
Ahogy elkezdték a halottakért szóló könyörgést, Fülöp

elgondolkodott, mi mondanivalója lehet második Henrik királynak a kingsbridge-i kolostor számára. Nem valószínű, hogy jó hírek. Henrik hat hosszú esztendeje haragban van az egyházzal. A vita az egyházi bíróságok illetékessége körül kezdődött, de a király nyakassága és Thomas Becket Canterbury! érsek buzgósága megakadályozta a megegyezést, és a vita válsággá fajult Becket száműzetésbe kényszerült.
Sajnos az angol egyház sem támogatta egyhangúlag Becketet. Az olyan püspökök, mint Waleran Bigod, a király oldalára álltak, hogy elnyerjék kegyeit. A pápa azonban nyomást gyakorolt Henrikre, kössön békét Beckettel. Az egész vita legrosszabb következménye talán az volt, hogy a Waleran-féle hataloméhes püspökök nagyobb befolyásra tettek szert az udvarnál, mert Henriknek támogatásra volt szüksége az angol egyházon belül. Ezért érezte Fülöp a szokásosnál is baljósabbnak a király levelét.
Jonatán visszajött, és átnyújtott Fülöpnek egy pecsétviasszal lezárt pergamentekercset. A viaszba óriási királyi pecsétet nyomtak. A szerzetesek mind odanéztek. Fülöp úgy döntött, hogy túl nehéz kívánság volna, ha most a halottakért mondott imára kellene összpontosítaniuk, amikor ilyen levelet tart a kezében.
– Jól van – mondta. – Majd később folytatjuk az imát. – Feltörte a pecsétet, és kigöngyölte a pergament. Rápillantott az üdvözlésre, majd átadta a levelet Jonatánnak, akinek fiatal szeme jobban megbirkózott vele. – Olvasd fel nekünk, kérlek.
A szokásos üdvözlések után a király ezt írta: „... Lincoln új püspökéül Waleran Bigodot neveztem ki, a jelenlegi kingsbridge-i püspököt...” Jonatán hangját elnyomta a megjegyzések moraja. Fülöp undorodva

csóválta a fejét Waleran a környéken minden hitelét elveszítette a Fülöp tárgyalásán napvilágra kerültek óta: itt semmiképpen nem maradhatna püspök. Így hát meggyőzte a királyt, nevezze ki Lincoln püspökévé, a világ egyik leggazdagabb püspöksége élére. Canterbury és York után Lincoln volt a királyság harmadik legfontosabb egyházmegyéje. Onnan már csak egy kis lépés az érsekségig. Henrik még azt is megteheti, hogy Walerant ülteti Thomas Becket helyére. A gondolat, hogy Waleran lehet egyszer a Canterbury! érsek, az egész angol egyház vezetője, olyan ijesztő volt, hogy Fülöpnek a gyomra is felkavarodott félelmében.

Amikor a szerzetesek elcsendesedtek, Jonatán folytatta: „... és javasoltam a lincolni káptalannak, hogy válasszák meg.” Ezt persze könnyebb mondani, mint megtenni, gondolta Fülöp. A királyi javaslat majdhogynem parancs volt, de mégsem egészen: ha a lincolni káptalan Waleran ellen van, vagy ha saját jelöltet állít, akkor nehéz perceket szerezhet a királynak. Persze a király előbb vagy utóbb eléri a célját, de ez mégsem magától értetődő.

Jonatán folytatta: „Nektek, a kingsbridge-i kolostor káptalanjának pedig megparancsolom, hogy válasszátok meg Kingsbridge új püspökét, s javaslom, hogy hű szolgámat, Warehami Péter Canterburyi főesperest válasszátok.”

Tiltakozó kiáltások csaptak fel az egész gyülekezetből. Fülöp elhűlt a rémülettől. A király a dölyfös, bosszúálló, önfejű Péter főesperest választotta Kingsbridge új püspökéül! Péter pontosan ugyanaz a fajta, mint Waleran. Mindketten valóban ájtatos és istenfélő emberek, de nincsenek tudatában önnön gyarlóságuknak, ezért saját óhajaikat Isten akaratának

tekintik, következésképp a legvégletesebb kíméletlenséggel követik céljaikat. Ha Péter lesz a püspök, Jonatán perjelként egész életében hadakozhatna az igazságért és a tisztességért egy olyan grófságban, amelyben egy szívtelen ember uralkodik vasmarokkal. És ha Waleran lesz az érsek, még csak remény sem lesz a szabadulásra.
A polgárháború legrosszabb időszakához hasonlatos hosszú, sötét korszak következik, gondolta Fülöp, amikor a William-féle grófok azt teszik, amit akarnak, miközben a dölyfös papok elhanyagolják népüket, s a kolostor újra önmaga elszegényedett és legyengült árnyává züllik. A gondolat felbőszítette.
Nem egyedül ő dühödött fel. István, a felügyelő nekivörösödött képpel felpattant, és teli torokból üvöltötte, hogy „Ezt nem lehet megengedni!”, pedig Fülöp megkövetelte, hogy a káptalanban mindenki halkan és nyugodtan beszéljen.
A szerzetesek éljeneztek, Jonatán azonban bölcsebbnek bizonyult, és feltette az igazi kérdést:
– Mit tehetünk?
– Vissza kell utasítanunk a király javaslatát – mondta Bernát, a szakács, aki éppolyan kövér volt, mint régen.
Néhány szerzetes hangosan helyeselt.
– Meg kell írnunk a királynak – mondta István –, hogy azt választjuk meg, akit akarunk! – Majd félénken hozzátette: – Persze Isten segítségével.
– Nem értek egyet azzal, hogy kereken visszautasítsuk – mondta Jonatán. Minél hamarabb hívjuk ki magunk ellen a király haragját, annál gyorsabban fog lesújtani ránk.
– Jonatánnak igaza van – szólt Fülöp. – Ha valaki elveszít egy csatát a királlyal szemben, annak még megbocsáthat a király, de aki megnyer egy ilyen

csatát, elveszett.
– Csak úgy beadod a derekad? – tört ki István.
Fülöp éppúgy aggódott és félt, mint a többiek, de nyugodtnak kellett látszania.
– István, mérsékeld magad, kérlek – mondta. – Természetesen harcolnunk kell ez ellen a rettenetes kinevezés ellen. De óvatosan és okosan fogjuk csinálni, igyekszünk elkerülni a nyílt összeütközést.
– De mit fogsz csinálni? – kérdezte István.
– Még nem tudom biztosan – mondta Fülöp. Először elcsüggedt, de már kezdett felébredni a támadó kedve. Ezt a csatát újra és újra küzdenie kell egész életében. Ezt a csatát vívta itt, ebben a kolostorban, amikor legyőzte Remigiust, és ő lett a perjel; ezt a grófságban, William Hamleigh és Waleran Bigod ellen; és most országos szinten kell harcolnia. A királlyal fog szembeszállni.
– Azt hiszem, el kell mennem Franciaországba – mondta. – Becket érsekhez.

Fülöp életének minden eddigi válságában ki tudott találni valamit. Akárhányszor fenyegették kolostorát vagy városát a törvénytelenség és a vadság erői, kigondolta a védekezés vagy az ellentámadás valamilyen formáját. Nem volt mindig biztos a sikerben, de sohasem veszítette el a fejét, mindig tudta, mit tegyen – egészen mostanig.
Még tartott zavarodottsága, amikor megérkezett a francia királyság területére, a Párizstól délkeletre fekvő Sensba.
A sensi katedrálisnál nagyobb épületet még életében nem látott. A főhajó ötven láb széles volt. A kingsbridge-i katedrálissal összehasonlítva Sens inkább a méreteivel nyűgözött le, nem pedig a

beözönlő fénnyel.
Ahogy átutazott Franciaországon, életében először vette észre, hogy sokkal többféle templom van a világon, mintsem képzelte volna, s megértette, milyen forradalmasító hatást gyakorolt az utazás János mester gondolkodására. Fülöp már otthon eltervezte, hogy Párizson átutazóban feltétlenül megnézi a saint-denis-i apátsági templomot, s most látta, honnan vette János ötletei egy részét. Látott két templomot is olyan szárnyas támpillérekkel, mint a kingsbridge-iek; nyilván más építőmesterek is szembekerültek János problémájával, és ugyanarra a megoldásra jutottak.
Fülöp tiszteletét tette a sensi érseknél, Fehérkezű Vilmosnál, egy ragyogó képességű fiatal papnál, aki a néhai István király unokaöccse volt. Vilmos érsek meghívta Fülöpöt ebédre. Fülöpnek hízelgett a meghívás, de elutasította: hosszú utat tett meg, hogy Thomas Beckettel találkozzék, és most, hogy már közel járt hozzá, nagyon türelmetlenvolt. Miután meghallgatta a szentmisét a katedrálisban, a Yonne folyót követve észak felé elhagyta a várost.
Kevés csomaggal utazott ahhoz képest, hogy Anglia egyik leggazdagabb kolostorának volt a perjele: csak két fegyveres kísérte, hogy megvédjék az úton, s egy fiatal szerzetes, Bristoli Mihály volt vele segítségül, s vittek még egy málnás lovat, alaposan megrakva szent könyvekkel, amelyeket a kingsbridge-i kolostor szkriptóriumában másoltak és illusztráltak mesteri módon, ajándékul azoknak az apátoknak és püspököknek, akiket útja során felkeresett. A drága könyv lenyűgöző ajándék volt, és éles ellentétben állt Fülöp kíséretének szerénységével. Nem véletlenül: azt akarta, hogy az emberek a kolostort becsüljék, ne a perjelt.

Sens északi kapujától nem messze egy napfényes mezőn, a folyóparton állt a nagy hírű sainte-colombe-i apátság, ahol Becket érsek élt az utolsó három évben. Fülöpöt egyik papja üdvözölte melegen; szolgákat hívott, hogy gondoskodjanak a lovakról és a málháról, őt pedig bevezette a vendégházba, ahol az érsek lakott. A száműzettek bizonyára örülnek a látogatóknak, gondolta Fülöp, s nemcsak érzelmi okokból, hanem mert a látogatás a támogatás egy jele.
Fülöpöt és segítőjét étellel-itallal kínálták, és bemutatták az érsek környezetének. Emberei mind papok voltak, főként fiatalok és – Fülöp úgy gondolta – meglehetősen okosak. Kis idő múltán Mihály már vitába is bonyolódott egyikükkel az átlényegülésről. Fülöp egy kupa bort kortyolgatott és hallgatott, nem vett részt a vitában. Végre az egyik pap megkérdezte:
– Te mit gondolsz, Fülöp testvér? Még nem szóltál.
– Ami engem illet, a fogós teológiai kérdések bizony a legkevésbé sem izgatnak – felelte Fülöp mosolyogva.
– Miért?
– Mert előbb-utóbb úgyis megoldódnak, addig meg nyugodtan félre lehet tenni őket.
– Helyesen mondod – szólalt meg egy új hang. Fülöp felpillantott, és meglátta a canterburyi érseket.
Azonnal érezte, hogy rendkívüli ember áll előtte. Magas, karcsú, kivételesen jó külsejű férfi volt, homloka széles, szeme ragyogó, bőre fehér, haja sötét. Tíz évvel lehetett fiatalabb Fülöpnél, ötven-ötvenegy éves. Balsorsa ellenére élénk, vidám volt az arca. Fülöp rögtön látta, hogy nagyon vonzó férfi, és ez részben megmagyarázta, hogyan tudott ilyen magasra emelkedni a szerény kezdetektől.
Fülöp letérdelt, és kezet csókolt neki.
– Úgy örülök, hogy megismerhetlek – mondta Becket.

– Mindig el akartam látogatni Kingsbridge-be – oly sokat hallottam a kolostorotokról és a csodálatos új katedrálisról.
Fülöpöt elbűvölte, amit hallott, s hízelgett is neki.
– Azért jöttem el hozzád – mondta –, mert a király veszélyezteti mindazt, amit elértünk.
– Mindent hallani akarok, éspedig most rögtön – mondta az érsek. – Jöjj a szobámba. – Megfordult és kivonult.
Fülöp jó érzéssel, de nyugtalanul követte.
Becket egy kisebb szobába vezette. Bőrből és fából készült drága ágy állt a szobában, finom vászon ágyneművel és hímzett ágytakaróval, de a sarokban Fülöp egy összegöngyölt matracot is látott, és eszébe jutottak a történetek, hogy az érsek sohasem használta a fényűző bútorokat, amelyeket vendéglátói a rendelkezésére bocsátottak. Fülöp kényelmes kingsbridge-i ágyára gondolt, és megszállta a bűntudat, hogy ő kényelmes ágyban horkol, amíg a canterburyi érsek a földön alszik.
– Ha már katedrálisokról beszélünk – kezdte –, mit szólsz a sensi katedrálishoz?
– Csodálatos – felelte Fülöp. – Ki építette?
– Sensi Vilmos. Remélem, elcsábíthatom egyszer Canterburybe. Ülj le. Mondd el, mi történik Kingsbridge-ben.
Fülöp beszélt Waleran püspökről és Péter főesperesről. Becketet minden nagyon érdekelte, és éles ítélőképességről tanúskodó kérdéseket tett fel. Nemcsak vonzereje, esze is volt. Szüksége is volt mindkettőre, hogy olyan pozícióba emelkedjék, amelyből dacolni tud Henrik akaratával, aki mind ez ideig Anglia egyik legerősebb királya. Az érseki öltözék alatt – így mondták lószőr inget viselt, s az elbűvölő

külső mögött, ezt Fülöp jól tudta, vasakarat rejtőzött. Amikor Fülöp befejezte történetét, Thomas érsek komor arckifejezéssel nézett rá.
– Ennek nem szabad megtörténnie – mondta.
– Nem bizony – mondta Fülöp. Thomas kemény hangja bátorítólag hatott. – Meg tudod akadályozni?
– Csak ha visszakerülök Canterburybe. Fülöp nem ilyen válaszra várt.
– De nem tudnál már most írni a pápának?
– Fogok is – mondta Becket. – Még ma. Megígérhetem neked, hogy a pápa nem fogja elismerni Pétert kingsbridge-i püspöknek. De azt nem tudjuk megakadályozni, hogy betelepedjék a püspöki palotába. És nem nevezhetünk ki mást.
Fülöpöt megdöbbentette és elcsüggesztette az érsek határozott nemleges válasza. Idefelé úton mindvégig dédelgette a reményt, hogy megteszi, amit ő nem tudott, és kitalál valamit, hogy meghiúsítsa Waleran tervét. De még a ragyogó elméjű Becket is megakadt. Nem tudott mást ajánlani, csak a reményt, hogy majd egyszer visszakerül Canterburybe. Akkor természetesen joga lesz megvétózni a püspöki kinevezéseket.
– Van rá valami remény, hogy hamarosan visszatérsz? – kérdezte Fülöp leverten.
– Ha derűlátó vagy, igen – felelte az érsek. – A pápa kigondolt egy békeszerződést, és sürgeti Henriket, meg engem is, fogadjuk el. A feltételek elfogadhatók: az egyezmény megadja azt, amiért hadakoztam. Henrik azt mondja, számára is elfogadható. De én ragaszkodom hozzá, hogy őszinteségét bizonyítandó adjon nekem egy békecsókot. Nem hajlandó rá. – Ahogy beszélt, megváltozott a hangja. A beszéd lejtésének természetes emelkedése és esése

valahogy kisimult, monotonná vált. Minden elevenség eltűnt az arcáról, s olyan kifejezést öltött, mint amikor egy pap az önmegtagadásról prédikál a figyelmetlen gyülekezetnek. Fülöp azt a konokságot és büszkeséget látta az arcán, amely harcra kényszerítette végig ezekben az években.
– A békecsók megtagadása annak a jele, hogy vissza akar csábítani Angliába, és aztán nem tartja be az egyezség feltételeit – mondta.
Fülöp bólintott. A szentmise szertartásának részét képező békecsók a bizalom jele, s nélküle semmilyen egyezség nem teljes, legyen az házasságkötés vagy fegyverszünet.
– Én mit tehetnék? – kérdezte, s nemcsak az érsektől, önmagától is.
– Menj vissza Angliába, és harcolj értem – mondta Becket. – Írj leveleket a többi perjelnek és apátnak. Kingsbridge-ből küldj küldöttséget a pápához. Petíciót a királyhoz. Prédikálj abban a híres katedrálisodban, mondd meg a grófság népének, hogy főpapjukat elkergette a király.
Fülöp bólintott. Tudta, hogy semmi ilyesmit nem fog csinálni. Becket azt tanácsolja neki, csatlakozzék a király ellenzékéhez. Lehet, hogy ez jót tenne harci kedvének, de Kingsbridge-nek csak ártana.
Fülöpnek jobb ötlete támadt. Ha Henrik és Becket ilyen közel állnak a megegyezéshez, talán csak egy kis lökés kellene. Talán, gondolta Fülöp reménykedve, talán tudna valamit tenni. Az ötlet felébresztette derűlátását Nagy fába vágta a fejszéjét, de nem volt vesztenivalója.
Végtére is csak egy csókon vitatkoznak.

Fülöp döbbenten látta, mennyire megöregedett a

fivére.
Ferenc haja megőszült, szeme alatt a bor megtáskásodott, arcbőre összeaszott. Végtére is hatvanéves volt, talán nem is meglepő. De a szeme csillogott, és mozgékonysága sem csökkent.
Fülöp megállapította, hogy tulajdonképpen a saját kora izgatja. Mint mindig, a fivére látványa tudatosította benne, hogy ő is mennyire megöregedhetett. Évek óta nem nézett tükörbe. Nem tudta, vannak-e neki is táskák a szeme alatt. Megérintette az arcát. Nehéz megmondani.
– Milyen Henriknek dolgozni? – kérdezte Fülöp. Mint mindenkit, őt is érdekelte, milyenek a királyok a magánéletükben.
– Jobb, mint Maudnak – felelte Ferenc. – Maud okosabb volt, de túl csavaros eszű. Henrik őszintébb. Mindig tudja az ember, hányadán áll vele.
Egy bayeux-i kolostor kerengőjében ültek, Fülöp szálláshelyén. Nem messze innen volt elszállásolva Henrik király udvara. Ferenc még mindig Henriknek dolgozott, immár húsz éve. Most a kancelláriát vezette, azt a hivatalt, amely a királyi leveleket és chartákat állította ki. Fontos és nagy hatalommal járó tisztség volt az övé.
– Őszinte? Henrik? Thomas érsek nem úgy gondolja – mondta Fülöp.
– Ez Becket ítélőképességének újabb fogyatékosságát bizonyítja – mondta Ferenc megvető hangon.
– Az érsek nagy ember – mondta Fülöp. Ferencnek nem kellene olyan lenézően beszélnie az érsekről, gondolta.
– Becket király akar lenni – vágott vissza Ferenc.
– Henrik meg úgy látszik, érsek.
Egy pillanatig merőn nézték egymást. Ha máris

összeveszünk, gondolta Fülöp, igazán nem csoda, hogy Henrik és Becket olyan vadul marják egymást. Elmosolyodott.
– Legalább nekünk kettőnknek nem kellene veszekednünk – mondta.
– Nem, persze hogy nem – Ferenc arca ellágyult. – De gondold csak meg, ez a vita mételyezi meg az életemet immáron hat éve. Nem tudok olyan hűvösen beszélni róla, mint te.
– Miért nem hajlandó Henrik elfogadni a pápa béketervét?
– Elfogadja – mondta Ferenc. – Egy hajszálnyira vagyunk a kibéküléstől. De Becket többet akar. Ragaszkodik a békecsókhoz.
– De ha a király őszinte, miért ne adhatná meg biztosítékul a békecsókot?
– Ez nincs benne a tervben – mondta Ferenc emeltebb hangon, bosszúsan.
– De hát miért nem adja meg? – erősködött Fülöp.
– Megadná szívesen – sóhajtott Ferenc. – De egyszer megesküdött rá a nyilvánosság előtt, hogy soha nem ad békecsókot az érseknek.
– Sok király megszegte már az esküjét – vitatkozott Fülöp.
– A gyenge királyok. Henrik nem fog visszavonni egy nyilvánosan elhangzott esküt. Ez különbözteti meg a nyomorult Istvántól.
– Akkor az egyháznak bizonyára nem kellene győzködnie az ellenkezőjéről – adta be a derekát kelletlenül Fülöp.
– Akkor meg miért erőlteti Thomas annyira azt a csókot? – kérdezte Ferenc bosszankodva.
– Mert nem bízik Henrikben. Mi akadályozhatja meg Henriket abban, hogy meggondolja magát? Mit tehet

akkor Becket? Vonuljon újra számkivetésbe? Párthívei hűségesek, de már elfáradtak. Ezt nem csinálhatja végig még egyszer. Ezért mielőtt enged, biztos garanciákat akar.
– Ez az egész most már csak elvi kérdés – rázta a fejét Ferenc szomorúan. Tudom, hogy Henriknek nem áll szándékában becsapni az érseket. De nem hagyja kényszeríteni magát. Gyűlöli, ha úgy érzi, hogy erővel vették rá valamire.
– Azt hiszem, ugyanez a helyzet Beckettel is – mondta Fülöp. – Ezt a jelképes cselekedetet kérte, és most nem visszakozhat. – Fáradtan csóválta a fejét. Azt hitte, talán Ferenc tud valamit javasolni, hogy közelebb hozzák a két embert, de a feladat lehetetlennek látszott.
– A sors iróniája – mondta Ferenc –, hogy Henrik szívesen megcsókolja a kibékülés után. Csak feltételként nem hajlandó elfogadni.
– Ezt mondta? – kérdezte Fülöp.
– Igen.
– De hát ez egészen más helyzet! – kiáltott Fülöp izgatottan. – Pontosan mit mondott?
– Azt mondta: „Megcsókolom a száját, megcsókolom a lábát, meghallgatom a miséjét – miután visszajön.” Magam hallottam.
– Megyek, megmondom neki.
– Gondolod, hogy elfogadja? – kérdezte Ferenc sóváran.
– Nem tudom – Fülöp nem nagyon mert reménykedni. – Olyan kicsi visszalépésnek látszik. Megkapja a csókot, csak egy kicsivel később, mint akarta.
– És Henriknek is csak kicsi visszalépés – mondta Ferenc növekvő izgalommal. – Megadja a csókot, de önszántából, nem kényszer alatt. Édes Istenem, talán

sikerül!
– Canterburyben lehetne a kibékülés. Előre be kellene jelenteni a megállapodást, nehogy valamelyikük az utolsó pillanatban meggondolja magát. Becket misét mondhat, Henrik pedig megadhatja neki a békecsókot ott, a katedrálisban. – És aztán, gondolta, az érsek megakadályozhatja Waleran gonosz tervét.
– Megyek a királyhoz ezzel a javaslattal – mondta Ferenc.
– Én meg Beckethez.
Megkondult a kolostor harangja. A két testvér felállt.
– Igyekezzél meggyőző lenni – mondta Fülöp. – Ha sikerül, visszatérhet Canterburybe, és ha Thomas Becket visszajön, Waleran Bigodnak vége.

Egy szép folyóparti mezőn találkoztak, a Normandia és a francia királyság közötti határon, Fréteval és Vievy-le-Raye városok közelében. Henrik király és kísérete már ott volt, amikor Becket megérkezett Vilmos sensi érsekkel. Fülöp, aki Thomas érsek kíséretében volt, felfedezte fivérét, Ferencet a mező túlsó végén, a király emberei közt.
Henrik és a canterburyi érsek megegyezésre jutottak – elméletben.
Mindketten elfogadták a kompromisszumot, hogy a békecsókot Henrik az engesztelő misén fogja megadni, miután Becket visszatért Angliába. De az alku nem pecsételődött meg, amíg ők ketten nem találkoztak.
Thomas érsek kilovagolt a mező közepére, hátrahagyta embereit, s ugyanezt tette Henrik is, míg a többiek lélegzet-visszafojtva figyeltek.
Órákon át beszélgettek.
Senki nem hallhatta, miről beszélnek, de mindenki

tudta. Elősorolták Henrik sérelmeit az egyházzal szemben, Becketéit, hogy az angol püspökök nem engedelmeskednek neki, a Clarendoni konstitúció ellentmondásait, az érsek számkivetését, a pápa szerepét... Fülöp eleinte attól félt, csúnyán összevesznek, és még nagyobb ellenségekként válnak el. Álltak ők már közel a megegyezéshez korábban is, s találkoztak is már, de aztán valami közbejött, valami sértette egyikük vagy mindkettejük büszkeségét, erős kifejezéseket vagdostak egymás fejéhez és elviharzottak, mindegyik a másikat okolva kérlelhetetlenségéért. De minél tovább beszélgettek, annál derűlátóbb lett Fülöp. Ha valamelyiküknek az lett volna a szándéka, már rég megtehette volna, úgy érezte.
A forró nyári délután hűvösödni kezdett, a szilfák árnyékai átnyúltak a folyó felett. A feszültség elviselhetetlenné vált.
Végre valami történt. Az érsek megmozdult.
Ellovagol? Nem. Leszállt a lóról. Mit jelenthet ez? Fülöp elfúlva figyelte. Thomas érsek közelebb ment Henrikhez, és letérdelt a király lába elé.
A király is leszállt a lováról és megölelte.
Az emberek mindkét oldalon éljeneztek, és a magasba dobálták sapkájukat.
Fülöp érezte, hogy könnyek gyűlnek a szemébe. A konfliktus megoldódott – józansággal és jóakarattal, így kellene mindig történnie.
Ez talán jó előjel a jövőre nézve.

Karácsony volt, és a király őrjöngött.
William Hamleigh ijedten nézte. Egyetlen embert ismert, akinek olyan temperamentuma volt, mint Henrik királynak, és az az anyja volt. Henrik majdnem

olyan ijesztő tudott lenni, mint ő. Amúgy is félelmetes ember a széles vállával, domború mellkasával, nagy fejével, de amikor haragudott, kékesszürke szemét elfutotta a vér, szeplős arca elvörösödött, s szokásos nyugtalansága a fogoly medve dühödt föl-alá járkálásához hasonlított.
Bur-le-Roi-ban voltak, Henrik egyik vadászházában, közel a normandiai partokhoz. Henriknek jókedvűnek kellett volna lennie. A világon legjobban a vadászatot szerette, és ez volt egyik kedvenc helye. De most tombolt. És haragjának oka a canterburyi érsek volt.
– Thomas, Thomas, Thomas! Mást sem hallok tőletek, undok papoktól! Thomas ezt csinálja! Thomas azt csinálja! Thomas megsértett! Thomas igazságtalan volt! Elegem van!
William lopva vizslatta a karácsonyi asztal körül ülő grófok, püspökök és egyéb méltóságok arcát. Többségük nyugtalannak látszott. Egyetlenegy tűnt elégedettnek: Waleran Bigod.
Waleran megjósolta, hogy Henrik hamarosan újra összevesz Beckettel. Az érsek túl lehengerlően győzött, mondta, a pápa béketerve túl nagy engedményre kényszerítette a királyt, s további viták várhatók, amikor majd Becket megpróbálja valóra váltani a királyi ígéreteket. De Waleran nem várta tétlenül, hogy mi lesz: keményen dolgozott, hogy jövendölése valóra váljék. William segítségével folyamatosan szállította Henriknek a panaszokat, hogy mi mindent művelt Thomas Becket, amióta visszajött Angliába: hogy egy csapat lovaggal körbelovagolta a környéket, meglátogatta a cimboráit, a legkülönbözőbb áruló terveket főzte ki, és megbüntette azokat a papokat, akik száműzetése alatt a királyt támogatták. Waleran gazdagon kihímezte ezeket a jelentéseket,

mielőtt a király elé terjesztette őket, de szemernyi igazság mindegyikben volt. Olyan tűz lángjait szította, amely már amúgy is jól égett. Mindazok, akik elpártoltak Thomas érsektől a vita hat esztendeje alatt, s most féltek a megtorlástól, szíves-örömest pocskondiázták a király előtt.
Waleran tehát boldog volt, amíg Henrik őrjöngött. Lehetett is. Őt a többieknél is rosszabb helyzetbe hozza az érsek visszatérte. Az érsek nem volt hajlandó megerősíteni Waleran kinevezését Lincoln püspökévé. Ugyanakkor saját jelöltet javasolt a kingsbridge-i püspöki székbe: Fülöp perjelt. Ha Thomas azt tehet, amit akar, Waleran elveszíti Kingsbridge-t, de nem kapja meg Lincolnt. Akkor pedig vége.
William helyzete is romlana. Ha Aliena játssza a gróf szerepét, Fülöp a püspök, és nyilván Jonatán a perjel, Waleran nélkül William elszigetelődnék, nem lenne egy szövetségese sem a grófságban. Ezért csatlakozott Waleranhoz a királyi udvarban, hogy segítsen neki megbontani a Henrik király és Becket érsek közötti ingatag összhangot.
Senki nem evett sokat az asztalon sorakozó pulykákból, ludakból, pávákból és kacsákból. William általában jóízűen evett és ivott, de most csak a kenyérből csipegetett, és hogy lecsendesítse háborgó gyomrát, meleg italt ivott hozzá, amelyet aludttejből, sörből, tojásból és szerecsendióból kotyvasztottak.
Henrik dühkitörésének az volt az oka, hogy megtudta: Thomas érsek küldöttséget menesztett Tours-ba – ahol Sándor pápa tartózkodott –, és elpanaszolta, hogy Henrik nem tartja be a békeszerződés ráeső részét. A király legidősebb tanácsadóinak egyike, Enjuger de Bohun megszólalt:
– Nem lesz addig békesség, amíg ki nem végezteted.

William elszörnyedt.
– Úgy van! – üvöltött fel Henrik.
William számára világos volt, hogy Henrik válasza a borúlátását fejezi ki, s nem komoly javaslat. Volt azonban egy olyan érzése, hogy Enjuger nem meggondolatlanul mondta, amit mondott.
– Amikor Jeruzsálemből hazafelé tartva Rómában voltam – mondta William Malvoisin hanyagul –, hallottam egy pápáról, akit kivégeztek tűrhetetlen arcátlansága miatt. Ha megfeszülök sem emlékszem most a nevére.
– Úgy tűnik, nem lehet semmi mást tenni vele – mondta a yorki érsek is. Amíg él, zendülést szít itthon is és külhonban is.
William számára úgy hangzott ez a három kijelentés, mintha egy jól össze hangolt zenekart hallana. Waleranra nézett. Ebben a pillanatban Waleran is megszólalt:
– Alighanem nincs sok értelme Becket tisztességérzetére apellálnunk...
– Fogjátok be a szátokat, ahányan vagytok! – ordított a király. – Elég volt ebből! Csak panaszkodni tudtok! Mikor emelitek fel végre a seggeteket és csináltok is valamit? – Egy korty sört ivott a serlegéből. – Ez a sör olyan, mint a húgy! – őrjöngött. Hátralökte a székét, s miközben mindenki sietett felállni, felugrott, és kiviharzott a szobából.
– Az üzenet aligha lehetne világosabb, uraim – mondta Waleran az ezt követő nyugtalan csöndben. – Meg kell mozdulnunk, és tennünk kell valamit Thomas érsekkel!
– Azt hiszem – mondta William Mandeville, Essex grófja –, egy küldöttséget meneszthetnénk hozzá, és megpróbálhatnánk jobb belátásra bírni.
– És mit tesztek, ha nem hajlandó hallgatni a szép

szóra? – kérdezte Waleran.
– Azt hiszem, akkor letartóztatjuk a király nevében.
Mind egyszerre kezdtek beszélni. A társaság kisebb csoportokra töredezett. Az Essex grófja körül gyülekezők Canterburybe indítandó küldöttségüket kezdték összeállítani. William látta, hogy Waleran két vagy három fiatalabb lovaggal beszélget. A püspök elkapta William tekintetét, és intett neki.
– William Mandeville küldöttsége nem fog semmit sem elérni – mondta Waleran. – Becket még hátrakötött kézzel is elintézi őket.
– Néhányan úgy gondoljuk – mondta Reginaid Fitzurse, és keményen Williamre nézett –, hogy eljött az ideje a szigorúbb lépéseknek.
– Mire gondoltok? – kérdezte William.
– Hallottad, mit mondott Enjuger. Richard le Bret, egy tizennyolc éves fiú kitört:
– Kivégzés.
A szó megdermesztette William szívét. Waleranra meredt:
– Megkéritek a királyt, hogy adja rá áldását?
– Lehetetlen – felelte Reginaid. – Ilyesmit nem szentesíthet előre. De utólag megjutalmazhatja hűséges szolgáit – vigyorgott gonoszul.
– Szóval, William – kérdezte a fiatal Richard –, velünk vagy?
– Nem tudom biztosan – mondta William. Egyszerre érzett izgalmat és rettenetet. – Még gondolkodnom kell rajta.
– Nincs idő gondolkodni – szólt Reginald. – Most kell indulnunk. William Mandeville előtt kell Canterburybe érnünk, másképp az emberei az utunkban lesznek.
– Szükségük volna egy idősebb férfira – fordult Williamhoz Waleran –, hogy vezesse őket és

megtervezze a hadműveletet.
William nagyon szeretett volna beleegyezni. Ez végre megoldaná minden gondját: a király biztosan adna érte egy grófságot.
– De egy érseket megölni óriási bűn lehet – mondta.
– Ezzel ne törődj – nyugtatta meg Waleran. – Majd én feloldozlak.

Súlyos viharfelhőként nyomasztotta Williamet mindannak a szörnyűsége, amit tenni akartak. Ahogy az orgyilkosok csapata Anglia felé tartott, másra sem tudott gondolni, nem tudott sem enni, sem aludni, cselekedetei zavartak, beszéde összefüggéstelen volt. Mire a hajó elérte Dovert, legszívesebben felhagyott volna az egész tervvel.
Három nappal karácsony után, egy hétfő este érték el Saltwood Castle-t Kentben. A kastély a canterburyi érseké volt, de az érsek száműzetése idején Ranulf de Broc elfoglalta, és nem volt hajlandó visszaadni. Thomas érsek ezt is elpanaszolta a pápának: Henrik király nem hajlandó visszaadni neki a kastélyt.
Ranulf új bátorságot öntött Williambe.
Az érsek távollétében Ranulf egész Kentet feldúlta, kiélvezve, hogy nem áll fölötte senki, ahogy William is tette évekkel ezelőtt, és most kész volt bármire, csak hogy megőrizhesse azt a szabadságot, hogy azt csinál, amit akar. A gyilkosság terve fellelkesítette, élt a lehetőséggel, hogy résztvehet benne, és máris nagy élvezettel kezdte tárgyalni a részleteket. Gyakorlatias hozzáállása eloszlatta annak a babonás félelemnek a ködét, amely elhomályosította William látását. William megint egyszer beleélte magát, milyen is lenne újra grófnak lenni, hogy senki se mondhassa meg neki, mit csináljon.

Szinte egész éjjel fennmaradtak, hogy kiterveljék a hadműveletet. Ranulf késével felkarcolta az asztalra a kolostor és az érseki palota körvonalait. A kolostorépületek a templomtól északra feküdtek, ami szokatlan volt – általában délre szoktak lenni, mint Kingsbridge-ben is. Az érseki palota a templom északnyugati sarkához csatlakozott. A konyha felőli udvarról lehetett bejutni. Amíg a terven dolgoztak, Ranulf lovasokat küldött ki doveri, rochesteri és bletchingley-i helyőrségeibe, s utasította lovagjait, hogy várják reggel a Canterburybe vezető úton. Hajnaltájt az összeesküvők lefeküdtek, hogy még egy-két órát alhassanak.
William lába égett, mint a tűz, a hosszú út után. Reménykedett, hogy ez lesz az utolsó hadművelet, amelyben részt vesz. Ha jól számol, nemsokára ötvenöt éves, és már lassan túl öreg lesz az ilyesmihez.
Fáradtsága és Ranulf bátorító befolyása ellenére sem tudott aludni. Egy érsek meggyilkolása túlságosan riasztó gondolat volt, még akkor is, ha már előre megkapta bűnéért a feloldozást. Attól félt, hogy ha elalszik, lidérces álmai lesznek.
Jó támadási tervet fundáltak ki. Persze nem biztos, hogy sikerül: mindig van valami, ami elromolhat. Az volt a fontos, hogy elég rugalmasak legyenek ahhoz, hogy megbirkózzanak a váratlan eseményekkel. De történjék bármi, egy csapat hivatásos harcosnak nem lesz nehéz felülkerekedni néhány elpuhult szerzetesen.
A szürke téli reggel homályos fénye beszivárgott a keskeny ablakokon. Kis idő múltán William felkelt. Megpróbált imádkozni, de nem tudott.
A többiek is korán felkeltek. Együtt reggeliztek a nagy

teremben. Williamen és Ranulf ön kívül ott volt Reginaid Fitzurse – William őt tette meg a támadó csapat vezérének –, Richard le Bret, a csapat Benjáminja, William Tracy, a legidősebb és Hugh Morville, a rangidős.
Felcsatolták páncéljukat és kilovagoltak Ranulf lovain. Csípősen hideg nap volt, az ég alacsonyan úszó, szürke felhőktől sötétlett, mintha havazni készülne. A Kőútnak nevezett régi utat követték. Két és fél órás útjukon még több lovag csatlakozott hozzájuk.
A találkozóhely a Szent Ágoston-apátságban volt, a városon kívül. Az apát az érsek régi ellensége, nyugtatta meg Ranulf Williamet, William mégis úgy döntött, hogy azt mondják neki: letartóztatni jöttek Beckettet, nem megölni. Végig ezt a látszatot fogják fenntartani, egészen a legutolsó pillanatig: senkinek nem kell tudnia a hadművelet igazi célját William, Ranulf és a Franciaországból jött négy lovag kivételével.
Déltájt érték el az apátságot. Itt vártak azok az emberek, akiket Ranulf iderendelt. Az apát ebéddel kínálta őket. Nagyon jó bora volt, mindannyian sokat ittak. Ranulf eligazította a fegyvereseket, akik majd körülveszik a kolostort, és megakadályozzák, hogy bárki is megszökhessen.
William nem tudott úrrá lenni reszketésén még a vendégház kandallója mellett sem. Egyszerű hadművelet lesz ez, de a kudarc büntetése bizonyára halál. A király majd megtalálja a módját, hogy igazolja az érsek meggyilkolását, de nem fedezhet egy gyilkossági kísérletet: kénytelen lenne cáfolni, hogy bármit is tudott róla, és fel kellene köttetnie az elkövetőket. Mint Storing seriffje, William sokakat felköttetett, de még a gondolatba is beleborzadt, hogy

az ő teste is ott himbálódzhat egyszer a kötél végén.
Inkább a grófságra gondolt, amelyet a siker jutalmául elnyerhetne. Jó lenne megint grófnak lenni öreg napjaira, jó lenne, ha tisztelnék és meghajolnának előtte, és feltétel nélkül engedelmeskednének neki. Talán Aliena öccse, Richard elesik a Szentföldön, és akkor Henrik király visszaadhatná neki régi birtokait. Ez a gondolat jobban melegítette, mint a tűz.
Az apátságot elhagyva valóságos kis hadsereggé duzzadtak. Mégsem okozott gondot Canterbury bejutniuk. Hat esztendeje Ranulf tartotta ellenőrzése alatt az országnak ezt a részét, és még nem veszítette el befolyását. Nagyobb hatalma volt, mint Thomas érseknek, s ő kétségkívül ezért panaszkodott olyan keserűen a pápának. Amint beértek Canterburybe, a fegyveresek szétszéledtek a katedrális területén, és lezárták a kijáratokat.
Megkezdődött a hadművelet. Egészen mostanáig elvben lehetséges lett volna lefújni az egészet, semmi baj nem lett volna belőle, de most már, gondolta William a félelemtől remegve, a kocka el van vetve.
Ranulfra hagyta a terület lezárását, s magának visszatartott egy kis csoport lovagot és fegyverest. A lovagok többségét a kolostor főbejáratával szemben, egy házban helyezte el. Aztán a maradékkal bement a kapun. Reginaid Fitzurse és a három másik összeesküvő belovagolt a konyha felőli udvarra, mintha hivatalos látogatók volnának, nem pedig fegyveres betolakodók. De William berontott az őrházba, s kardjának hegyét a megrémült kapuőrre szegezte.
A támadás megindult.
Torkában dobogó szívvel utasította William az egyik fegyverest, hogy kötötte meg a kapuőrt, aztán

maradék embereit beterelte az őrházba, és bezáratta a kaput. Most már senki emberfiának se be, se ki. Fegyveres ellenőrzés alá vette a kolostort.
Követte a négy összeesküvőt a konyha felőli udvarra. Az udvar északi részén istállók voltak, de a négy lovag a középen álló eperfához kötötte a lovát Leoldották kardöveiket, levetették sisakjukat: még egy kis ideig fenn akarták tartani a békés látogatás látszatát.
William utolérte őket, és ledobta fegyvereit a fa alá. Reginaid kérdőn nézett rá.
– Minden rendben – mondta William. – A terület körül van zárva.
Átvágtak az udvaron a palota felé, és bementek az előcsarnokba. William megbízott egy helybéli lovagot, maradjon az előcsarnokban őrködni. A többiek bementek a nagy terembe.
A szolgák épp ebédnél ültek. Ez azt jelentette, hogy az érseket és a vele lévő papokat meg szerzeteseket már kiszolgálták. Az egyik szolga felállt.
– A király emberei vagyunk – szólalt meg Reginaid.
A terem elcsöndesült, de az a szolga, aki felállt, megszólalt.
– Isten hozott, urak. William Fitzneal vagyok, a várnagy. Kérlek, jöjjetek be. Ennétek valamit?
Meglepően barátságos volt, gondolta William, ahhoz képest, hogy ura szemben állt a királlyal. Talán meg lehet vesztegetni.
– Köszönjük, nem kérünk semmit – mondta Reginaid.
– Egy kupa bort az utazásotok után?
– Üzenetünk van urad számára a királytól – mondta türelmetlenül Reginaid. – Jelents be bennünket azonnal, légy oly jó.
– Rendben – hajolt meg a várnagy. Fegyvertelenek voltak, nem volt miért visszautasítani őket. Otthagyta

az asztalt, és átment a termen.
William és a négy lovag követte. A szolgák néma tekintete elkísérte őket William reszketett, ahogy csaták előtt szokott, s szerette volna, ha már elkezdődik a harc, tudta, akkor már minden jó lesz.
Valamennyien felmentek a lépcsőn a felső emeletre.
Egy tágas teremben bukkantak ki, amelynek a falai mentén padok álltak, az egyik fal közepénél pedig hatalmas trónus. Néhány feketébe öltözött pap és szerzetes ült a padokon, de a trónus üres volt.
A várnagy átment a szobán, és egy nyitott ajtóhoz lépett.
– Követek a királytól, érsek uram! – mondta hangosan.
Nem hallatszott válasz, de az érsek bizonyára bólintott, mert a várnagy intett nekik, hogy bemehetnek.
A szerzetesek és a papok tágra nyílt szemmel nézték, ahogy a lovagok keresztülvágnak a termen, és bemennek a belső szobába.
Thomas Becket az ágya szélén ült érseki öltözékben. Csak egyetlen ember volt a szobában, egy barát, az érsek lábánál ült és figyelt. William elkapta a barát tekintetét, és meghökkenve ismerte fel Fülöp perjelt Kingsbridge-ből. Mit keres itt? Biztosan az érseknek udvarol. Fülöpöt megválasztották Kingsbridge püspökévé, de még nem erősítették meg. Most már nem is fogják, gondolta William vad ujjongással.
Fülöp ugyancsak meglepődött William láttán. Thomas érsek azonban tovább beszélt, úgy tett, mintha nem venné észre a lovagokat. Szántszándékkal udvariatlan, futott át William agyán. A lovagok leültek az ágy körüli alacsony székekre és padokra. Inkább ne tették volna, gondolta William: ezáltal úgy látszott, mintha udvariassági látogatásra jöttek volna, s úgy

érezte, elveszítik a lendületüket. Lehet, hogy Becket éppen ezt akarta.
Végre rájuk nézett. Nem állt fel, hogy üdvözölje őket. Mindőjüket ismerte, William kivételével, s tekintete megállt Hugh Morville-en, a rangidősön.
– Te vagy az, Hugh? – kérdezte.
William Reginaldot bízta meg a hadművelet ezen részével, így hát nem Hugh, hanem Reginaid szólította meg az érseket.
– A királytól jöttünk Normandiából. Nyilvánosan vagy egyedül kívánod meghallgatni az üzenetét?
Az érsek ingerülten nézett Reginaidról Hugh-ra, majd vissza, mint aki nem szívesen áll szóba a küldöttség egy kisebb rangú tagjával. Sóhajtott, majd megszólalt:
– Menj ki, Fülöp.
Fülöp felállt, s aggodalmas ábrázattal elhaladt a lovagok mellett.
– De ne csukd be az ajtót – szólt utána az érsek. Amikor Fülöp kiment, Reginaid beszélni kezdett.
– A király nevében követelem, hogy jöjj Winchesterbe, és felelj az ellened szóló vádakra!
William elégedetten látta, hogy az érsek elsápad.
– Szóval erről van szó – mondta az érsek nyugodtan. Felnézett. A várnagy az ajtóban álldogált. – Küldj be mindenkit! – szólt Thomas. – Azt akarom, mindannyian hallják!
A szerzetesek és a papok bevonultak, köztük Fülöp perjel. Egyesek leültek, mások megálltak a fal mellett. Williamnek nem volt kifogása ez ellen: ellenkezőleg, annál jobb, minél többen vannak jelen, hiszen ennek az egész fegyvertelen találkozásnak az volt a célja, hogy tanúk előtt bebizonyosodjék: Thomas Becket nem hajlandó eleget tenni a király parancsának.
Amikor mindannyian elhelyezkedtek, az érsek odaszólt

Reguláidnak.
– Mondd el újra!
– A király nevében követelem, hogy jöjj Winchesterbe, és felelj az ellened szóló vádakra! – ismételte Reginaid.
– Milyen vádakra? – kérdezte Thomas Becket nyugodtan.
– Az árulás vádjára!
– Henrik nem állíthat bíróság elé – rázta meg a fejét. – Isten a megmondhatója, nem követtem el semmi bűnt.
– Kiközösítetted a király szolgáit!
– Nem én tettem, hanem a pápa.
– Felfüggesztettél püspököket!
– Könyörületes feltételek mellett felajánlottam, hogy visszahelyezem őket. Visszautasították. Az ajánlatom ma is áll.
– Veszélyeztetted az utódlást azzal, hogy rossz hírét keltetted a királyfi megkoronázásának.
– Nem tettem ilyet. A yorki érseknek nincs joga bárkit is megkoronázni, ezért a pápa megdorgálta őt arcátlanságáért. De senki nem állította, hogy a koronázás érvénytelen.
– Az egyik dolog a másikból következik, te bolond! – tört ki Reginaid magából kikelve.
– Elég volt! – mondta Becket.
– Nekünk is elegünk volt belőled, Thomas Becket! – kiáltotta Reginaid. Krisztus sebeire mondom, hogy elegünk volt belőled és a pimaszságodból, a bajkeveréseidből és az árulásodból!
Thomas érsek felállt.
– Az érsek kastélyait a király emberei tartják megszállva! – kiáltotta. – Az érseknek járó adókat a király gyűjti be! Az érseket utasították, hogy nem hagyhatja el Canterbury!! És még ti mondjátok, hogy

nektek van elegetek?
– Uram – próbált beavatkozni az egyik pap –, vitassuk meg a dolgot a nyilvánosság nélkül.
– Minek? – vetette oda. – Olyasmit követelnek, amit nem tehetek meg, és nem is fogok megtenni.
A kiabálás mindenkit odavonzott a palotából, s William látta, hogy a szoba bejárata is tele van tágra nyílt szemű hallgatókkal. A vita elég soká tartott: senki nem tagadhatja, az érsek nem volt hajlandó engedelmeskedni a királyi parancsnak. William jelt adott Reginaidnak. Diszkrét mozdulat volt, de Fülöp perjel észrevette, és csodálkozva vonta fel szemöldökét, megállapítván, hogy a csoport vezetője nem Reginaid, hanem William.
– Thomas érsek, többé nem érvényes rád a király békéje és védelme – jelentette ki hivatalosan Reginaid. Megfordult, és így szólt a bámészkodókhoz: – Ürítsétek ki a szobát!
Senki nem mozdult.
– Szerzetesek – mondta Reginaid –, a király nevében megparancsolom, hogy őrizzétek az érseket, és akadályozzátok meg a szökését!
Persze semmi ilyesmit nem fognak csinálni. William nem is akarta: ellenkezőleg, szerette volna, ha Tamás szökést kísérel meg, úgy könnyebb volna megölni.
– Letartóztatlak – fordult Reginaid a várnagyhoz, William Fitznealhez, aki voltaképpen az érsek testőre volt. Megragadta a várnagy karját, és elindult vele kifelé. A várnagy nem állt ellen. William és a többi lovag követte őket.
Lefutottak a lépcsőn, átmentek a nagy termen. Richard, a helybéli lovag még mindig az előcsarnokban őrködött. William gondolkozott, mit is csináljon a várnaggyal.

– Velünk tartasz? – kérdezte.
– Igen, ha a királlyal vagytok – mondta az rémülten.
Túlságosan meg van ijedve ahhoz, hogy veszélyes legyen, akármelyik oldalon áll, gondolta William.
– Tartsd rajta a szemed – mondta Richardnak. – Senki nem hagyhatja el az épületet. Tartsd zárva az előcsarnok ajtaját.
A többiekkel együtt átszaladt az udvaron, az eperfához. Kapkodva vették fel kardjukat, sisakjukat. Most rögtön megtesszük, gondolta rettegve William, visszamegyünk, és megöljük a canterburyi érseket, ó, Istenem! William hosszú ideje nem viselt sisakot, és most útjában volt a nyakát és vállát védő páncéling pereme. Átkozta otromba ujjait. Most igazán nem volt idő az ügyetlenkedésre. Meglátott egy fiút, aki tátott szájjal figyelte, és odakiabált neki:
– Hé, te! mi a neved?
A fiú visszasandított a konyha felé, még nem döntötte el, odamenjen-e Williamhez vagy elszaladjon.
– Robert, uram – mondta kis idő elteltével. – Tilinkós Robertnek hívnak az emberek.
– Gyere ide, Tilinkós Robert, és segíts nekem!
A fiú megint habozott.
– Gyere már ide – fogyott el William türelme –, vagy Jézus vérére esküszöm, hogy levágom a fejed ezzel a karddal, ni!
A fiú kelletlenül előbbre lépett. William megmutatta neki, hogyan fogja vissza a páncélinget, amíg ő felteszi a sisakot. Végre feltette, és Tilinkós Robert elinalt. Még az unokáinak is mesélni fog erről, gondolta William futólag.
A sisakon volt egy lélegzőrés, egy kis lap a száj előtt, amelyet hátra lehetett húzni és egy szíjjal rögzíteni. A többiek ezt is becsukták, arcuk eltűnt,

felismerhetetlenekké váltak. William a magáét még egy kicsit nyitva hagyta Mindannyiuknak kard volt az egyik kezében és fejsze a másikban.
– Készen vagytok? – kérdezte William. Mind bólintottak.
Mostantól nem lesz sok beszéd. Nem volt szükség több utasításra, nem kellett újabb döntéseket hozni. Egyszerűen visszamennek, és megölik.
William két ujját a szájába vette, és éleset füttyentett.
Aztán ő is becsukta a lélegzőrést.
Egy fegyveres futott ki az őrházból és kinyitotta a főkaput.
A lovagok, akiket William a kapuval szembeni házban helyezett el, az út túlsó oldalán, most kijöttek, elözönlőitek az udvart, s egyre kiabálták, ahogy kioktatták őket: A király nevében! A király nevében!
William visszarohant a palotába.
Richard lovag és William Fitzneal, a várnagy kinyitották előtte az előcsarnok ajtaját.
Ahogy belépett, az érsek két szolgája kihasználta az alkalmat, hogy Richard és William Fitzneal másra figyel, és becsapták az előcsarnok és a nagy terem közötti ajtót.
William egész súlyával nekifeküdt az ajtónak, de elkésett: egy rúddal belülről megerősítették az ajtót. William káromkodott. Máris egy kudarc! A lovagok megpróbálták fejszéikkel betörni az ajtót, de nem sok sikerrel jártak: azt az ajtót úgy ácsolták, hogy ellenálljon minden támadásnak. William úgy érezte, hogy az ellenőrzés kicsúszik a keze közül. Hogy megelőzze a pánikot, kirohant az előcsarnokból és körülnézett, másik bejáratot keresett. Reginaid követte. Az épület innenső oldalán nem volt semmi. Körbefutották a palota nyugati oldalát, elhaladtak a

külön álló konyha mellett, be a déli oldalon fekvő gyümölcsöskertbe. William elégedetten mordult egyet: a palota déli falán egy lépcső vezetett fel az emeletre. Mintha különbejárat lenne az érsek szobáihoz. A pánik érzése elillant.
William és Reginald a lépcső aljához futottak. A lépcsőt félig lebontották, körülötte szerszámok hevertek és egy létra, bizonyára most javítják. Reginaid a félig lebontott lépcsőházhoz támasztotta a létrát, s a törött fokokat átlépve felmászott rá. Elérte a tetejét. Egy ajtó állt ott, amely zárt erkélyre vezetett. William figyelte, hogy Reginald megpróbálja kinyitni az ajtót. Zárva találta. De mellette volt egy zsalugáteres ablak. Reginaid fejszéjének egyetlen csapásával bezúzta a zsalugátert. Benyúlt az ablakon, kinyitotta az ajtót és bement.
William elindult fölfelé a létrán.

Fülöp megrémült, mihelyt meglátta William Hamleight, de a Thomas kíséretéhez tartozó papok és szerzetesek eleinte oktalanul derűlátók voltak. Amikor aztán meghallották, hogy fejszével verik a bejárati ajtót, megijedtek, s néhányan azt javasolták, hogy meneküljenek a katedrálisba.
– Meneküljünk? – kérdezte Becket megvetően. – Kitol? Azoktól a lovagoktól? Egy érsek nem szaladhat el néhány forrófejű elől.
Fülöp úgy gondolta, hogy egy bizonyos pontig igaza van: az érseki cím valóban értelmetlen, ha az ember megijed néhány lovagtól. Isten szolgája, akit megnyugtat a tudat, hogy bűnei bocsánatot nyernek, úgy tekint a halálra, mint boldog átmenetre egy jobb világba, és nem fél a kardtól. De még egy érseknek sem lenne szabad annyira nem törődnie a

biztonságával, hogy kihívja a támadást. Másrészt Fülöpnek első kézből származó értesülései voltak William Hamleigh gonoszságáról és könyörtelenségéről. Így hát amikor meghallotta, hogy betörték a kis zárt erkély ablakát, Fülöp elhatározta, hogy átveszi a vezetést.

Az ablakon át látta, hogy a palotát lovagok veszik körül. Látványuk még jobban megrémítette. Világosan látszott, hogy gondosan megtervezett támadásról van szó, és az elkövetők készek az erőszakra. Gyorsan bezárta a hálószoba ajtaját, és keresztbe rakott egy rudat is. A többiek figyelték, örültek, hogy végre van egy határozott ember, aki csinál valamit. Thomas érsek továbbra is megvetően nézett maga elé, de nem próbálta megállítani Fülöpöt.

Fülöp az ajtónál állt és hallgatózott. Hallotta, hogy egy ember" átmegy a zárt erkélyen és belép az audienciaterembe. Nem tudta, milyen erős a hálószoba ajtaja. Ám az illető nem támadta meg az ajtót, hanem átvágott a termen, és elindult lefelé a lépcsőn. Nyilván ki akarja nyitni belülről a terem ajtaját, gondolta Fülöp, és beengedi a többi lovagot.

Ez néhány perc haladékot adott.

Meg egy ajtó nyílt a hálószoba túlsó sarkából, de zárva volt.

– Van hozzá kulcsod – kérdezte Fülöp, és csak utólag tette hozzá –, érsek uram?

Tamás a fejét rázta.

– Ezt az átjárót sohasem használták, ameddig az emlékezetem terjed mondta bőszítő nyugalommal.

Az ajtó nem látszott túl szilárdnak, de Fülöp hatvanhárom éves volt, és sohasem kedvelte a nyers erőt. Hátrált egy lépést, és belerúgott az ajtóba. Megfájdult a lába. Az ajtó bizonytalanul recsegett.

Fülöp összeszorította a fogait, és erősebben belerúgott. Az ajtó kitárult.
Fülöp Thomasra nézett. Az érsek még műidig nem szánta el magát a menekülésre. Talán fel sem fogta mint Fülöp, hogy a lovagok nagy száma és az egész hadművelet szervezettsége világosan jelzi: halálosan komolyan ártani akarnak neki. De Fülöp ösztönösen tudta, hogy hiába próbálná ijesztgetéssel menekülésre bírni Beckettet. Ehelyett így szólt:
– Itt a vecsernye ideje. Nem hagyhatjuk, hogy néhány forrófejű megzavarja imádkozás! szokásainkat.
Az érsek elmosolyodott, látván, hogy saját érvét használták fel ellene.
– Jól van – mondta, és felállt.
Fülöp vezette a csoportot. Könnyebben lélegzett, hogy végre kimozdította az érseket, de félt, hogy az nem lesz elég gyors. Az átjáró hosszú lépcsősorhoz vezetett. Csak annyi fény volt, amennyi a hálószobából szűrődött be. A lépcső alján még egy ajtóba ütköztek. Fülöp ugyanazzal a kezelési móddal próbálkozott, mint a fentinél, de ez az ajtó erősebb volt, és nem nyílt ki.
– Segítség! Nyissátok ki az ajtót! Siessetek! – kiabált Fülöp, és dörömbölt az ajtón. Hallotta saját hangjában a pánikot, s nagy erőfeszítéssel próbált úrrá lenni rajta, de a szíve hevesen kalapált, és tudta, hogy William lovagjai nem lehetnek messze.
A többiek is csatlakoztak hozzá. Tovább döngette az ajtót és kiabált. Hallotta, hogy Becket megszólal: Méltósággal, Fülöp, méltósággal – de nem törődött vele. Az érsek méltóságát akarta megőrizni, a magáé nem számított.
Mielőtt Becket újra tiltakozhatott volna, hallották, hogy félrehúznak egy rudat, kulcs fordul a zárban, s végre kinyílt az ajtó. Fülöp felnyögött megkönnyebbülésében.

Két elképedt cellárius állt ott.
– Nem tudtam, hogy ez az ajtó vezet valahova – mondta egyikük.
Fülöp türelmetlenül félretolta őket. A celláriusok raktárában voltak. Végigfuttatta tekintetét a hordókon és zsákokon, hogy megtalálja a másik ajtót, kilépett rajta, és a szabad ég alatt találta magát.
Sötétedett. A kerengő déli folyosóján voltak. A folyosó túloldalán nagy megkönnyebbülésére meglátta az ajtót, amely a canterbury katedrális északi kereszthajójába vezetett.
Kis híján biztonságban voltak.
Be kell vinnie Thomas érseket a katedrálisba, mielőtt William és lovagjai utolérik őket. A csapat maradéka most jött elő a raktárakból.
– A templomba, gyorsan! – kiáltotta Fülöp.
– Nem, Fülöp – szólt Becket. – Nem gyorsan. Méltósággal vonulunk be a katedrálisba.
Fülöp sikoltani tudott volna, de csak ennyit mondott:
– Igen, uram.
Súlyos lábak baljós dobogását hallotta a használaton kívüli átjáró felől: a lovagok betörték a hálószoba ajtaját, és megtalálták a rejtett átjárót. Tudta, hogy az érseket legjobban a méltósága védi, de nem árt félreállni a baj útjából.
– Hol van az érseki kereszt? – kérdezte. – Nem léphetek be a templomba a kereszt nélkül.
Fülöp felnyögött kétségbeesésében.
– Elhoztam a keresztet – szólalt meg az egyik pap. – Tessék.
– Kérlek, vidd előttem a szokásos módon – mondta Becket.
A pap feltartotta a keresztet, és visszafogott sietséggel a templomajtó felé indult.

A menet követte.
A kíséret az érsek előtt ment be a katedrálisba, ahogy a szokás megkövetelte. Fülöp lépett be utolsónak, s tartotta az ajtót. Alighogy Thomas Becket belépett, két lovag rontott ki a celláriusok raktárából, és a déli folyosó felé futott.
Fülöp bezárta a kereszthajó ajtaját. Volt ott egy rúd az ajtófélfa mellett, a falban volt az egyik vége. Fülöp megragadta a másik végét és keresztbe rakta az ajtón. Megfordult, egészen elgyengült a megkönnyebbüléstől, és nekitámaszkodott az ajtónak.
Thomas érsek épp átment a keskeny kereszthajón, a lépcső felé, amely a szentély északi oldalhajójába vezetett, de amikor meghallotta, hogy a rúd a helyére csúszik, hirtelen megállt és visszafordult.
– Ne tedd, Fülöp – mondta.
– De érsek uram... – kezdte volna Fülöp elhűlő szívvel.
– Templomban vagyunk, nem várkastélyban. Vedd le a rudat.
Az ajtó hevesen megrázkódott, ahogy a lovagok megpróbálták kinyitni.
– Félek, meg akarnak ölni, uram! – mondta Fülöp.
– Akkor bizonyára sikerülni is fog nekik, akár eltorlaszolod az ajtót, akár nem. Tudod, hány ajtaja van még ennek a templomnak? Nyisd ki!
Hangos koppanások egész sorozata hallatszott, mintha a lovagok fejszéjükkel rohamoznák meg az ajtót.
– Elrejtőzhetnél – próbálkozott Fülöp kétségbeesetten.
– Annyi hely van. Itt van mindjárt a kripta bejárata, és sötétedik...
– Elrejtőzzem, Fülöp? A saját templomomban? Te megtennéd? Fülöp egy hosszú pillanatig a szemébe nézett Végül megszólalt:

– Nem, nem tenném meg.
– Nyisd ki az ajtót!
Fülöp nehéz szívvel húzta félre a rudat.
A lovagok berontottak. Öten voltak. Arcukat sisak fedte. Kardokkal és fejszékkel jöttek. Mintha a pokol küldte volna őket.
Fülöp tudta, nem szabad félnie, de éles fegyvereik láttán mégis megborzongott.
– Hol van Thomas Becket, a király és a királyság árulója? – kiáltotta egyikük.
– Hol az áruló? Hol az érsek? – kiabálták a többiek.
Már egészen sötét volt, és a nagy templomot csak haloványan világították meg a gyertyák. A barátok mind feketében voltak, s a lovagok látását amúgy is korlátozta sisakrostélyuk. Fülöpöt egy pillanatra elöntötte a remény: talán elvétik a sötétben. De Becket azonmód szétzúzta a reményt: lejött a lépcsőn, közelebb ment a lovagokhoz és megszólalt.
– Itt vagyok. Nem a király árulója, hanem Isten papja. Mit akartok? Ahogy az érsek ott állt az öt, kivont kardú lovaggal szemben, Fülöp hirtelen teljes bizonyossággal tudta, hogy az érsek még ma meghal.
Az érsek kísérete is ugyanezt érezhette, mert a többség villámsebesen elmenekült. Néhányan eltűntek a szentély homályában, mások elvegyültek a főhajóban gyülekező, misére váró városiak között, valaki pedig kinyitott egy kis ajtót, és felszaladt a lépcsőn. Fülöp utálkozva nézte.
– Imádkoznod kellene, nem elfutnod! – kiáltott utána.
Eszébe jutott, hogy őt is megölhetik, ha nem szalad el. De nem tudott volna elszakadni az érsektől.
– Ismerd be, hogy áruló vagy! – mondta az egyik lovag. Fülöp felismerte Reginaid Fitzurse hangját, aki korábban is a szószólójuk volt.

– Nincs mit beismernem – felelte Thomas érsek. – Nem követtem el árulást. – Halálosan nyugodtan beszélt, de az arca sápadt volt, és Fülöp érezte: mint mindenki, Becket is tudja, hogy meg fog halni.
– Menekülj, véged van! – kiáltotta Reginaid. Az csak némán állt.
Azt akarják, elszaladjon, gondolta Fülöp, nem tudják rászánni magukat, hogy hidegvérrel legyilkolják.
Talán Becket is megértette ezt, mert rezzenés nélkül állt előttük, szinte kihíva őket, hogy érjenek hozzá. Egy hosszú pillanatig álltak így, gyilkos életképbe merevedve, a lovagok, akik nem akarták megtenni az első mozdulatot, és a pap, aki túl büszke volt ahhoz, hogy elmeneküljön.
Végül Thomas érsek törte meg a varázslatot.
– Kész vagyok meghalni, de nem nyúlhattok az embereimhez, sem a papokhoz, sem a szerzetesekhez, sem a világiakhoz.
Elsőként Reginaid mozdult meg. Thomas felé suhintott a kardjával, hegyét egyre közelebb és közelebb vitte az arcához, mintha önmagát bátorítaná, hogy érje már a penge a papot. Thomas úgy állt ott, mint egy kőszobor, tekintete a lovagra szegeződött, nem a kardra. Hirtelen, egy gyors csuklómozdulattal, Reginaid leverte Tamás süvegét.
Fülöp már-már újra reménykedni kezdett. Nem tudják rászánni magukat, gondolta: félnek hozzáérni.
De tévedett. Az érseki süveg leverése, ez a buta gesztus mintha megerősítette volna a lovagok elhatározását. Mintha mostanáig félig-meddig azt várták volna, hogy Isten keze lesújt rájuk, és mert ez nem következett be, felbátorodtak a még rosszabb elkövetésére.
– Vigyétek ki innen! – mondta Reginaid.

A lovagok hüvelyükbe csúsztatták kardjukat, és közelebb mentek az érsekhez.
Egyikük megragadta a derekánál fogva és megpróbálta felemelni.
Fülöp elkeseredett. Mégiscsak hozzáértek! Mégiscsak képesek kezet emelni Isten szolgájára! Ahogy megérezte gonoszságuk iszonyatos mélységét, összeszorult a gyomra, mint amikor az ember feneketlen gödörbe néz. A szívük mélyén tudniuk kell, hogy ezért a pokolra kerülnek, és mégis megteszik!
Az érsek elvesztette az egyensúlyát, csapkodott a karjával, és harcolni kezdett. A többi lovag is csatlakozott, megpróbálták felemelni és kicipelni. Két ember maradt csak Becket kíséretéből, Fülöp és egy Edward Grim nevű pap. Mindketten odarohantak, hogy segítsenek. Edward megragadta a palástját, és erősen belekapaszkodott. Az egyik lovag megfordult, és páncélkesztyűs öklével leütötte Fülöpöt. Az ütés oldalról érte Fülöp fejét, s a perjel megszédült és elesett.
Amikor magához tért, a lovagok már elengedték az érseket, aki úgy állt ott lehajtott fejjel és összetett kézzel, mintha imádkoznék. Az egyik lovag felemelte a kardját.
– Neee! – Fülöp hosszú, tehetetlen tiltakozó kiáltást hallatott, még a földön fekve.
Edward Grim kinyújtotta a karját, hogy felfogja a csapást.
– Istennek ajánlom ma... – mondta Becket. A kard lesújtott.
Thomast is, Edwardot is érte. Fülöp hallotta saját sikoltását. A kard mély sebet ejtett az érsek koponyáján és levágta a pap karját. Edward karjából vér lövellt ki, és Becket térdre esett.

Fülöp megrendültén nézte az iszonyatos sebet.
Az érsek lassan előreesett, de karja csak egy pillanatig tartotta meg, aztán arccal zuhant a kőpadozatra.
Egy másik lovag is felemelte a kardját és lesújtott. Fülöp önkéntelen fájdalomkiáltásban tört ki. A második csapás ugyanott érte az érseket, mint az első, és levágta Thomas koponyájának a tetejét. Olyan erőteljes ütés volt, hogy a kard belevágódott a padozatba és kettétörött. A lovag eldobta a kezében maradt csonkot.
A harmadik lovag olyasmit művelt, ami egész hátralévő életében eleven tűzként fogja égetni Fülöp emlékezetét: kardjának hegyet belevágta az érsek nyitott koponyájába, és agyvelejét kifordította a padozatra.
Fülöp gyengének érezte a lábát, térdre ereszkedett, s hatalmába kerítette a rettegés.
– Ez már nem kel fel, tűnjünk el innen! – mondta a lovag. Megfordultak és elfutottak.
Fülöp nézte, ahogy végigmennek a főhajón a kardjukkal hadonászva, hogy elhessentsék a városi népet.
Amikor a gyilkosok elmentek, egy pillanatra dermedt csönd támadt. Az érsek holtteste arccal a padozaton feküdt, s a levágott hajas koponyatető úgy hevert a feje mellett, mint egy lábasfedél. Fülöp a kezébe temette arcát. Vége minden reménynek. A vadak győztek, egyre csak erre gondolt; a vadak győztek. Szédült, súlytalannak érezte magát, mintha lassan belecsúszna egy mély tóba, belefulladna a reménytelenségbe. Nem volt többé mibe kapaszkodni, minden, ami eddig szilárdnak látszott, hirtelen elbizonytalanodott.
Egész életében a gonoszok zsarnoki hatalma ellen

harcolt, és most, a végső összecsapásban vereséget szenvedett. Emlékezett rá, amikor William Hamleigh másodszor is fel akarta gyújtani Kingsbridge városát, a városiak egyetlen nap alatt megépítették a falat. Micsoda győzelem volt az! Sok száz egyszerű ember békés ereje legyőzte William gróf mezítelen kegyetlenségét. Felidézte azt az időt, amikor Waleran Bigod el akarta érni, hogy a katedrálist Shiringben építsék meg, mert a maga javára akarta felhasználni. Fülöp az egész grófság népét mozgósította. Százával, ezrével gyűltek össze Kingsbridge-ben azon a csodálatos pünkösdvasárnapon harminchárom évvel ezelőtt, s buzgóságuk tiszta ereje legyőzte Walerant. De most nem volt remény. Canterbury egész népe, az egész keresztény világ sem volna elég, hogy újra életre keltse Thomas érseket.
Ahogy a canterburyi katedrális északi kereszthajójának kőkockáin térdelt, egyszer csak újra látta azokat az embereket, akik ötvenhat évvel ezelőtt betörtek a házukba, és a szeme láttára lemészárolták anyját és apját. Az az érzés, amely most átáradt belé abból a hatéves gyerekből, nem a félelem volt, nem is a fájdalom. Düh volt. Akkor nem állt hatalmában megfékezni azokat a hatalmas, vörös képű, vérszomjas embereket, de izzó vágy ébredt benne, hogy megbilincselhessen minden ilyen kardos embert, kardjukat kicsorbítsa, csataménjeiket megbéklyózza, s rákényszerítse őket arra, hogy alávessék magukat egy másik tekintélynek, amely fölötte áll az erőszak birodalmának. És néhány perccel később, amikor a szülei már holtan hevertek a földön, belépett Péter apát, hogy megmutassa neki az utat. Az apát fegyvertelenül és védtelenül azon nyomban megállította a vérontást, egyedül egyháza tekintélyével

és jósága erejével. Ez a jelenet lelkesítette Fülöpöt egész életében.
Mindmostanáig azt hitte, hogy ő és a hozzá hasonló emberek fognak győzni. Az elmúlt félszáz évben jelentős győzelmeket értek el. De most, élete végén ellenségei bebizonyították, hogy semmi sem változott. Diadalai időlegesek voltak, haladása illuzórikus. Megnyert néhány ütközetet, de maga az ügy végképp reménytelen. Olyan emberek, mint akik apját és anyját megölték, most meggyilkoltak egy érseket a katedrálisban, mintha minden kétséget kizáróan be akarnák bizonyítani, hogy semmilyen tekintély nem bírhatja le a kardot fogó ember zsarnokságát.
Sosem gondolta volna, hogy meg merik ölni Becket érseket, s különösen nem a templomban. De azt sem hitte volna, hogy valaki megölheti az apját, s lám, ugyanazok a sisakos, kardos, vérszomjas emberek mindkét esetben megmutatták neki a szörnyű igazságot. És most, hatvanhárom éves korában, ahogy elnézte Thomas Becket iszonytató holttestét, egyszerre elöntötte annak a hatéves fiúnak az esztelen, gyerekes, mindent elborító dühe, akinek megölték az apját.
Felállt. A templomban megsűrűsödött a levegő az emócióktól, ahogy az emberek odagyűltek az érsek holtteste köré. Rémült papok, szerzetesek és polgárok közeledtek lassan, megrendültén. Fülöp érezte, hogy döbbent arckifejezésük mögött az övéhez hasonlatos düh feszül. Néhányan imát mormoltak, vagy csak félhangosan jajgattak. Egy asszony gyorsan lehajolt, és megérintette a holttestet, mintha az szerencsét hozna. Néhányan követték a példáját. Aztán Fülöp meglátta az első asszonyt, aki lopva összegyűjtötte a vér egy részét egy üvegcsébe, mintha Thomas

mártírhalált halt volna.
Lassan a papok is magukhoz tértek. Osbert, az érsek kamarása, miközben könnyek csorogtak végig az arcán, elővett egy kést, és levágott egy csíkot az ingéből, aztán lehajolt a testhez, és ügyetlenül odakötözte a levágott koponyatetőt a fejhez, patetikus kísérletet téve, hogy egy parányit visszaadjon az érsek iszonyatosan megszentségtelenített személyének méltóságából. Kollektív sóhaj szállt fel a köréje gyűlt tömegből.
Néhány szerzetes hordágyat hozott. Gyengéden ráemelték a testet. Fülöp látta, hogy az érsek szép arcán békesség honol, az erőszak egyetlen jele egy keskeny vérpatak volt, amely a jobb halántékától indult ki az orrán keresztül a bal arca felé.
Ahogy felemelték a hordágyat, Fülöp felvette a törött kardot, amely megölte Tamást. Egyre az az asszony járt a fejében, aki egy palackba gyűjtötte az érsek vérét, mint valami szentét. Fülöp érezte, hogy óriási jelentősége van ennek az apró cselekedetnek, de még nem értette bizonyosan, mi az.
Az emberek követték a hordágyat, mintha láthatatlan erő húzta volna őket. Fülöp együtt ment a tömeggel, érezte azt a természetfölötti kényszerítő erőt, amely mindannyiukat megragadta. A szerzetesek átvitték a testet a szentélyen, és gyengéden letették a földre a főoltár elé. A tömeg nézte, ahogy egy pap tiszta ruhát hoz és átköti a fejét, majd a kötés nagy részét eltakarja egy új süveggel. Sokan hangosan imádkoztak.
Egy szerzetes széthasította a fekete érseki palástot, amelyet teljesen átitatott a vér, és levette. Bizonytalankodott, mit csináljon a véres öltözékkel, és olyan mozdulatot tett, mintha le akarná dobni. Ekkor egy polgár gyorsan előlépett, és elvette tőle, mint

valami értékes tárgyat.
A gondolat, amely egy ideje bizonytalanul ott motoszkált Fülöp tudatának mélyén, most hirtelen megvilágosodott és az előtérbe tolakodott. A polgárok mártírnak tekintik Thomast, mohón összegyűjtik a vérét és a ruháit, mintha mindene a szentek ereklyéinek természetfölötti erejével rendelkeznék. Fülöp eddig úgy tekintette a gyilkosságot, mint az egyház politikai vereségét, de ezek az emberek itt másként érzik: ők mártíriumot láttak. És egy mártír halála, ha vereségnek látszik is, végeredményben mindig inspiráló hatású, és erőt ad az egyháznak.
Fülöp megint arra a sok száz emberre gondolt, akik összesereglettek Kingsbridge-ben, hogy felépítsék az új katedrálist, és azokra a férfiakra, asszonyokra és gyermekekre, akik fél éjszaka dolgoztak, hogy felhúzzák a városfalat. Ha ilyen embereket lehetne most mozgósítani, gondolta egyre növekvő izgalommal, a dühkiáltás olyan hangosan szállna az égre, hogy az egész világon meghallanák.
Ahogy elnézte a holttest körül gyülekező férfiakat és asszonyokat, akiknek arca csupa fájdalom és rémület volt, Fülöp ráébredt, hogy csak vezérre van szükségük.
Lehetséges volna?
Van valami ismerős ebben a helyzetben, töprengett. Egy megcsonkított holttest, bámészkodók tömege, a távolban néhány katona: hol látta már ezt? Most, érezte, az következik, hogy a halott követőinek egy kis csoportja csatába indul egy hatalmas birodalom minden ereje és tekintélye ellen.
Hát persze, így kezdődött a kereszténység.
És mihelyt ezt megértette, tudta, mit kell tennie.
Az oltár elé lépett, és szembefordult a tömeggel. Még

mindig a kezében volt a törött kard. Mindenki őt nézte. Egy pillanatig kínzóan kételkedett magában. Meg tudom csinálni? – gondolta. – El tudok indítani itt és most egy mozgalmat, amely megrengeti Anglia trónját? Az arcokra nézett. A fájdalom és a düh mellett egyik-másik arcon felvillant a remény.
Magasra emelte a kardot.
– Ez a kard egy szentet ölt meg! – kezdte. Egyetértő moraj hallatszott.
– Ma este mi egy mártíromság tanúi voltunk! – folytatta Fülöp felbátorodva.
A papok és a szerzetesek meglepetten néztek rá. Akárcsak Fülöp, ők sem ismerték fel azonnal a jelentőségét annak a gyilkosságnak, melynek tanúi voltak. De a városiak igen, s helyeslő hangok hallatszottak.
– Ahányan csak vagyunk, menjünk, és beszéljük el, amit láttunk! – Néhányan hevesen bólogattak. Figyeltek rá, de Fülöp többet akart. Fel akarta lelkesíteni őket. A prédikáció sosem volt erős oldala. Nem tartozott azok közé, akik magukkal tudnak ragadni egy egész tömeget, megríkatják és megnevettetik, és rábírják, hogy mindenhova kövesse őket. Nem tudta, hogyan rezegtesse a hangját, és mit csináljon, hogy a dicsfény sugározzék a szeméből. Gyakorlatias, földközelben élő ember volt, de most úgy kellett beszélnie, mint egy angyalnak.
– Hamarosan minden férfi, asszony és gyermek tudni fogja Canterburyben, hogy a király emberei meggyilkolták a katedrálisban az érseket. De ez csak a kezdet. A hír végigfut egész Anglián, majd az egész keresztény világon.
Érezte, hogy elveszíti figyelmüket. Néhány arcon elégedetlenséget és csalódást látott. Egy férfi

odakiáltott:
– De mit tudunk csinálni?
Fülöp megértette, hogy valami konkrét, azonnali cselekvésre van szükségük. Nem lehet az embereket keresztes hadjáratra hívni, aztán aludni küldeni. Keresztes hadjárat, gondolta. Ez jó ötlet.
– Holnap elviszem ezt a kardot Rochesterbe – mondta – Holnapután Londonba. Velem jöttök?
A többség kifejezéstelen arccal nézett rá, de valaki hátulról felkiáltott:
– Igen!
Egy-két hang csatlakozott hozzá.
– Elmondjuk a történetet Anglia minden városában és falujában – emelte meg a hangját egy kicsit Fülöp. – Megmutatjuk az embereknek a kardot, amellyel megölték Szent Tamást. Megmutatjuk nekik a vérfoltokat papi öltözékén. – Belemelegedett a témába, s most már a haragját is kimutatta. Olyan hangosat kiáltunk, hogy meghallják az egész keresztény világban, még Rómában is! Az egész civilizált világot szembefordítjuk a vadakkal, akik ezt a szörnyűséges, szentségtörő bűnt elkövették!
Most már a többség hangot adott egyetértésének. Vártak valamire, amivel kimutathatják érzéseiket, és ő most ezt adta meg nekik.
– Ez a bűn – mondta lassan, s hangja kiáltássá erősödött – soha nem fog feledésbe merülni!
Egyetértő ordítás.
Hirtelen rájött, hova menjenek innen.
– Kezdjük meg most azonnal keresztes hadjáratunkat! – mondta.
– Igen!
– Végighordozzuk ezt a kardot Canterbury minden utcáján!

– Igen!
– És elmondjuk minden polgárnak a falak között, hogy minek voltunk a szemtanúi ma este!
– Igen!
– Hozzatok gyertyákat és kövessetek!
A kardot magasra emelve elindult a katedrális közepe felé. Követték.
Mámoros ujjongással ment át a szentélyen, át a kereszteződésen és végig a főhajón. Néhány szerzetes és pap haladt az oldalán. Nem kellett hátranéznie: hallotta a lépéseket, ahogy legalább száz ember haladt mögötte. Kilépett a főkapun.
Ott egy pillanatra elfogta az aggodalom. A sötét gyümölcsös túloldalán fegyvereseket látott, akik az érseki palotát fosztogatták. Ha az őt követő emberek szembekerülnek velük, a keresztes hadjárat dulakodássá fajul, alighogy elkezdődött. Ettől megijedt, éles kanyart tett, és a legközelebbi kapun át vezette ki a tömeget az utcára.
Az egyik szerzetes belekezdett egy himnuszba. A házak zsalui mögött lámpák égtek, tűz fénye pislákolt, de ahogy a menet elhaladt, az emberek kinyitották ajtaikat, hogy lássák, mi történik. Sokan kérdezősködtek. Sokan beálltak a menetbe.
Fülöp befordult a sarkon, és meglátta William Hamleigh-t.
William egy istálló előtt állt, úgy látszott, épp most vette le a páncélingét, mielőtt lóra szállna és elhagyná a várost. Vele volt néhány embere is. Várakozásteljesen néztek fel mindannyian, nyilván hallották az éneklést, és kíváncsiak voltak, mi történik.
Ahogy a gyertyafényes menet közeledett, William először zavarba jött. Aztán meglátta Fülöp kezében a törött kardot, és derengeni kezdett neki valami. Rémült

csöndben meredt rá még egy pillanatig, aztán megszólalt:
– Hagyjátok abba! – kiáltotta. – Megparancsolom, hogy oszoljatok szét! Senki nem figyelt rá. William emberei nyugtalanoknak látszottak: még karddal a kezükben is sebezhetőek voltak egy több mint száz fős, buzgó, gyászoló tömeggel szemben.
– A király nevében megparancsolom neked, hogy hagyjátok abba! – fordult William közvetlenül Fülöphöz.
Fülöp elhaladt mellette, a tömeg magával sodorta.
– Késő, William! – kiáltott vissza a válla felett. – Már késő!

A kisfiúk korán kimentek megnézni az akasztást. Már ott voltak a shiringi piactéren, kövekkel dobálták a macskákat, zargatták a koldusokat és verekedtek, amikor megérkezett Aliena, egyedül és gyalogszerrel, olcsó, csuklyás köpenybe burkolózva, hogy ne vegyék észre.
Távolabb állt meg, nézte a vesztőhelyet. Nem akart eljönni. Annyi akasztást látott már azokban az években, amíg grófként szerepelt. Most, hogy már nem terhelte ez a felelősség, úgy gondolta, boldog lesz, ha élete hátralevő részében nem lát többé akasztott embert. De ez az egy kivétel volt.
Már nem töltötte be a gróf szerepét, mert fivére, Richard meghalt Szíriában, a sors iróniájaként nem csatában, hanem egy földrengés következtében. A hír hat hónap múltán jutott el hozzá. Tizenöt esztendeje nem látta, és most már nem is fogja látni soha többé!
Fenn a hegyen kinyílt a kastély kapuja, s kijött a fogoly és kísérete. Tom, Shiring új grófja, Aliena fia követte őket.

Richardnak nem voltak gyermekei, így hát az unokaöccse lett az örökös. A királyt megdöbbentette és meggyengítette a Becket-botrány, ezért a legkisebb ellenállás útját választotta, és gyorsan megerősítette a fiú grófi címét.
Aliena készségesen átadta helyét az ifjabb nemzedéknek. Megvalósította, amit akart. Újra gazdag és viruló lett a grófság, kövér birkanyájak, zöldellő rétek és zömök szélmalmok földje. Néhány nagyobb és haladóbb gondolkodású földbirtokos követte a példáját, és áttértek a lovakkal való szántásra, s a lovakat a háromnyomásos vetésforgóban termelt zabbal etették. A föld így még több embert tudott jóllakatni, mint atyja felvilágosult uralkodása idején.
Tom jó gróf lesz. Erre született. János sokáig nem akarta belátni, szerette volna, ha a fia építőmester lesz, de végre kénytelen volt elismerni az igazságot. Tom képtelen volt egyenes vonalban kettévágni egy követ, de természetétől fogvájó vezető volt, s huszonnyolc éves korára határozott, magabiztos, intelligens és tisztességes ember lett.
Amikor Tom átvette a grófságot, az emberek azt várták, hogy Aliena a kastélyban marad, zsémbel a menyével és játszik az unokáival. Aliena csak nevetett rajtuk. Szerette Tom feleségét – szép lány volt, Bedford grófjának egyik fiatalabb leánya – és imádta három unokáját, de ötvenkét évesen még nem kívánt visszavonulni. Jánossal kibéreltek egy nagy kőházat a kingsbridge-i kolostor közelében – ott, ahol valamikor a szegénynegyed volt, de már megszűnt –, és folytatta a gyapjúkereskedést, vett és eladott, a régi energiájával tárgyalt, s csak úgy dőlt hozzá a pénz.
A fogoly és kísérete kiért a térre, és Aliena elhessentette az álomképeket. Jól megnézte a foglyot,

aki egy kötél végén támolygott, hátrakötözött kézzel. William Hamleigh volt az.
Valaki az elöl állók közül leköpte. A téren nagy volt a tömeg, sokan örültek, hogy utoljára látják Williamet, s még azok számára is, akik nem nehezteltek rá, látványosságszámba ment, hogy felakasztanak egy seriffel. De William olyan iszonyatos gyilkosságba keveredett, amilyet emberemlékezet óta nem látott a világ.
Aliena soha nem látott, s elképzelni sem tudott volna olyasmit, mint a Thomas érsek meggyilkolásának visszhangja. A hír futótűzként terjedt el az egész keresztény világban Dublintól Jeruzsálemig és Toledótól Oslóig. Henrik király birodalmának a kontinensre eső részét interdiktummal sújtották, ami azt jelentette, hogy a templomokat bezárták, és a keresztségen kívül semmilyen szentséget nem szolgáltattak ki. Angliában az emberek Canterburybe zarándokoltak, mintha olyan búcsújáróhely lenne, mint Santiago de Compostela. És csodák történtek. A mártír vérével megszínezett víz, egy darab a palástból, amelyet akkor viselt, amikor megölték, betegeket gyógyított, s nemcsak Canterburyben, hanem egész Angliában.
William emberei megpróbálták kilopni a holttestet a katedrálisból, de valaki figyelmeztette a szerzeteseket, és elrejtették; s most biztos helyen van egy kőboltozatban, s a zarándokoknak egy lyukon kell átdugniuk a fejüket a falon át, ha meg akarják csókolni a márványkoporsót.
Ez volt William utolsó bűne. Rohanvást jött vissza Shiringbe, de Tom elfogatta, templomgyalázással vádolták, és Fülöp püspök bírósága bűnösnek találta. Rendes körülmények között senki nem mert volna

elítélni egy seriffel, aki a koronát szolgálta, de ebben az esetben az ellenkezője volt igaz: senki, még a király sem mert volna védelmére kelni Thomas Becket egyik gyilkosának.

William csúnya végnek nézett elébe.

Szeme vad volt, és tágra nyílt a rémülettől, szája nyitva maradt, és folyt belőle a nyál, összefüggéstelenül siránkozott, és ujjasának elején egy folt jelezte, hogy összevizelte magát.

Aliena figyelte, ahogy régi ellensége a bitófa felé botorkál. Felidézte a gőgös, szívtelen fiatal férfit, aki megerőszakolta őt harmincöt évvel ezelőtt. Nehéz volt elhinni, hogy ez a siránkozó, rémült, nem is emberi lény lett belőle, akit most látott. Az utóbbi idők kövér, köszvényes, kiábrándult öreg lovagja sem volt ehhez fogható. Küszködni kezdett és sikoltozott, ahogy a vesztőhelyhez közeledtek. A fegyveresek úgy vonszolták, ahogy a disznót szokták a mészárszékbe, Aliena nem talált a szívében semmi szánalmat: csupán megkönnyebbülést érzett. William többé már senkit nem fog megfélemlíteni.

Rúgott és sikoltozott, ahogy feltették az ökrös szekérre. Olyan volt mint egy állat, vörös képű, vad és büdös; de a hangja, mint egy kisgyereké; makogott, nyöszörgött és sírt. Négy embernek kellett lefognia, miközben az ötödik áthúzta a nyakán a kötelet. Olyan vadul küszködött, hogy a hurok magától megszorult a nyakán. Fulladozni kezdett. A fegyveresek hátraléptek. William vonaglott, levegő után kapkodott, az arca bíborlilává vált.

Aliena döbbenten nézte. Még dühének és gyűlöletének tetőfokán sem kívánt volna neki ilyen halált.

Semmi zaj nem hallatszott, csak a fuldoklásé; a tömeg némán állt. Még a kisfiúkat is elcsendesítette a

szörnyű látvány.
Valaki ráhúzott az ostorral az ökör oldalára, s az állat elindult. William végre leesett, de az eséstől nem tört el a nyakcsigolyája, csak lógott a kötél végén, lassú fulladásos halálra ítélve. A szeme nyitva volt. Aliena úgy érezte, őt nézi. Ahogy ott lógott és vonaglott haláltusájában, az arcára kiülő grimasz ismerős volt Alienának, s rádöbbent, hogy amikor megbecstelenítette őt, akkor is ilyen volt, mielőtt elérte volna a csúcspontot. Az emlék fájt, mintha kést mártottak volna belé, de kényszerítette magát, hogy ne forduljon el.
Sokáig tartott, de a tömeg mindvégig nyugodt maradt. William arca mind sötétebb és sötétebb lett. Haláltusája puszta rángatózássá vált. Végre a szeme befelé fordult, a szemhéja lecsukódott, s aztán fekete, felpuffadt nyelve ijesztően kibukott a fogai közül.
Halott volt.
Aliena úgy érezte, minden erő elszállt belőle. William megváltoztatta az életét – egy időben úgy mondta volna, hogy tönkretette az életét –, és most halott volt, nincs többé hatalmában, hogy ártson neki vagy akárki másnak.
A tömeg oszlani kezdett. A kisfiúk egymásnak mutogatták – utánozták a haláltusát, kifordították a szemüket, és a nyelvüket nyújtogatták. Egy fegyveres föllépett a vesztőhelyre, és levágta Williamet.
Aliena elkapta a fia tekintetét. Odajött hozzá, és lehajolt, hogy megcsókolja. A fiam, gondolta, az én nagyfiam. János fia. Felidézte, mennyire félt, nehogy gyereke legyen Williamtól. Végül is volt, ami jól alakult.
– Azt hittem, nem akarsz eljönni – mondta Tom.
– El kellett jönnöm – felelte Aliena. – Látnom kellett, hogy meghalt.

Tom meghökkenve nézte. Nem igazán értette. Aliena örült neki. Remélte, hogy sohasem kell megértenie ezt az érzést. Tom átölelte Aliena vállát, s együtt hagyták el a teret. Aliena nem nézett vissza.

Egy forró nyárközépi napon János Alienával és Sárival ebédelt az északi kereszthajó karzatának hűvösében, az összekaristolt rajzolósarokban ülve. A sextát éneklő barátok hangja mint távoli vízesés moraja szüremlett fel a szentélyből. Hideg báránybordát ettek friss fehér kenyérrel, s egy kőkorsóból arányló sört ittak hozzá. János azzal töltötte a délelőttöt, hogy megrajzolta az új szentély alapjait, amelyet a következő évben szándékoztak elkezdeni. Sári a rajzot nézte, s közben egy darab húst marcangolt szép fehér fogaival. Egy perc, és lesz valami kritikus megjegyzése, gondolta János. Alienára sandított. Ő is olvasott Sári arcán, s tudta, mi következik. Bölcs szülői pillantást váltottak és elmosolyodtak.
– Miért akarod lekerekíteni a keleti végét? – kérdezte Sári.
– A saint-denis-i minta alapján terveztem – felelte János.
– De mire jó ez?
– A zarándokok könnyebben tudnak mozogni.
– De így csak ilyen kis ablakokat kapsz.
János tudta, hogy előbb-utóbb szóba kerülnek az ablakok, hiszen Sári üvegműves volt.
– Kis ablakokat? – kérdezte, s úgy tett, mintha meg lenne sértve. – De hiszen ezek óriási ablakok! Amikor először csináltam ekkora ablakokat ebben a templomban, az emberek azt hitték, össze fog dőlni az épület, mert szerkezetileg semmi nem tartja.

– Ha a szentély szögletesen végződnék, óriási sima falat kaphatnál – erősködött Sári. – Akkor igazán nagy ablakokat tehetnél oda.
Van benne valami, gondolta János. Ha lekerekíti a szentélyt, a homlokzat már nem lehet másmilyen, csak a hagyományos három árkádsor, karzat és oldalkarzat, körös-körül. A szögletes kiképzés azt az esélyt kínálná, hogy megváltoztathatja a tervet. Elgondolkodott:
– Kereshetünk más módot is, hogy a zarándokok könnyen tudjanak mozogni.
– És a felkelő nap besütne a nagy ablakokon át – mondta Sári. János jól el tudta képzelni.
– Lehetne egy sor magas csúcsíves ablak, mint egy sor lándzsa.
– Vagy egy nagy kerek ablak, olyan mint a rózsa – ajánlotta Sári. Meghökkentő ötlet volt. Ha valaki a főhajóból végignéz a templomon kelet felé, a kerek ablakot olyannak látná, mint egy óriási napkorongot, amint végtelenül sok, pompás színekben tündöklő szilánkra törik szét. János már látta maga előtt.
– Kíváncsi vagyok, milyen témát akarnának a barátok – mondta.
– A törvényt és a prófétákat – felelte Sári.
– Te ravasz boszorkány – nézett rá János felvont szemöldökkel. – Te már beszéltél erről Jonatán perjellel, ugye?
Sári bűntudatosnak látszott, de nem kellett válaszolnia, mert felbukkant Véső Péter, egy fiatal kőfaragó. Félénk, esetlen ember volt, szőke haja mindig a szemébe hullott, de gyönyörűen dolgozott, és János örült, hogy alkalmazhatja.
– Mit tehetek érted, Péter?
– Én igazából Sárit keresem – mondta Péter.

– No hát, megtaláltad.
Sári felállt, és lerázta öléből a kenyérmorzsákat.
– Majd jövök – mondta, s Péterrel együtt átbújt az alacsony ajtón, és lement a csigalépcsőn.
János és Aliena egymásra néztek.
– Ugye elpirult? – kérdezte János.
– Remélem – felelte Aliena. – Édes istenem, ideje volna, hogy megszeressen valakit! Huszonhat éves!
– Hát igen. Én már fel is adtam a reményt. Kezdtem azt hinni, hogy vénlány akar maradni.
– Sári aztán nem – rázta a fejét Aliena. – Van ő is olyan érzéki, mint akárki más. Csak válogatós.
– Ó? – kérdezte János. – A grófságban a lányok nem nagyon tolonganak, hogy feleségül menjenek Véső Péterhez.
– A grófságban a lányok az olyan magas, daliás férfiakat kedvelik, mint amilyen Tom, akik lóháton hadakoznak, és vörös selyemmel bélelt köpenyük van. Sári más. Ő olyan valakit akar, aki okos és érzékeny. Péter épp hozzá való.
János bólintott. Sohasem gondolta ezt így végig, de ösztönösen érezte, hogy Alienának igaza van.
– Olyan, mint a nagyanyja – mondta. – Az anyám is egy csudabogárba szeretett bele.
– Sári a te anyádra hasonlít, Tom meg az én apámra – mondta Aliena.
János rámosolygott. Aliena szebb volt, mint valaha. Haját már szürke sávok csíkozták, nyakán a bőr már nem volt olyan márványsimaságú, mint régen, de ahogy idősebb lett és elvesztette az anyaság gömbölydedségét, kedves arcán a finom csontok jobban kirajzolódtak, s szépségét valamilyen természetfölötti szépség gazdagította. János kinyújtotta a kezét, és végighúzta állkapcsának

vonalán.
– Mint az én szárnyas támpilléreim – mondta. Aliena mosolygott.
János keze végigszaladt Aliena nyakán és keblén. A melle is megváltozott János emlékezett rá, amikor hegyes mellbimbókkal, szinte súlytalanul ugrott előre a mellkasából. Aztán, amikor terhes lett, a melle súlyosabb lett, és a mellbimbói megnagyobbodtak. Most megereszkedett és lágyabb lett a melle, és járás közben gyönyörűségesen himbálózott jobbra-balra. Szerette minden változásán át. Kíváncsi volt, milyen lesz, amikor megöregszik. Fonnyadt és ráncos? Azt hiszem, akkor is szeretni fogom, gondolta. Érezte, hogy a mellbimbó megkeményedik az érintésétől. Előrehajolt, hogy megcsókolja asszonya száját.
– János, templomban vagyunk – mormolta Aliena.
– Sose törődj vele – mondta, és keze végigfutott az asszony hasán az öle felé.
Léptek hallatszottak a lépcső felől. Bűntudatosan szétrebbentek.
– Ez Isten büntetése – mondta Aliena tiszteletlenül, és mosolygott a férfi zavarán.
– Találkozunk még – suttogta János játékosan fenyegető hangon.
A lépések elérték a karzatot, és Jonatán perjel bukkant elő. Ünnepélyesen köszöntötte mindkettejüket. Komornak látszott.
– Van valami, amit szeretném, ha meghallgatnál, János – mondta. – Lejönnél a kerengőbe?
– Természetesen – tápászkodott fel János.
Jonatán visszament a csigalépcsőre. János megállt az ajtóban, s fenyegetően Alienára mutatott.
– Akkor majd később – mondta.
– Megígéred? – mosolygott Aliena.

János követte Jonatánt le a csigalépcsőn és át a templomon, a déli kereszthajó kapujához, amely a kerengőbe nyílott. Végigmentek az északi folyosón, a viasztáblás iskolásfiúk mellen, és megálltak a sarokban. Jonatán egy fejmozdulattal felhívta János figyelmét egy barátra, aki magában üldögélt a kőpárkányon a nyugati folyosó közepe táján. A barát felhúzott csuklyája elfedte az arcát, de ahogy ott álltak, megfordult, felnézett, aztán gyorsan elfordította tekintetét.

János önkéntelenül hátrahőkölt.

A barát Waleran Bigod volt.

– Mi csinál itt ez a sátán? – kérdezte János dühösen.

– Arra készül, hogy találkozzék Teremtőjével – felelte Jonatán.

– Nem értem – ráncolta a homlokát János.

– Bukott ember – mondta Jonatán. – Nincs tisztsége, nincs hatalma, és nincsenek barátai. Felismerte, hogy Isten nem akarja őt nagy és hatalmas püspöknek látni. Belátta, hogy életútja tévedés volt. Gyalogszerrel idejött, és kéri, fogadjuk be egyszerű szerzetesnek, hogy hátralévő napjaiban kérhesse Isten bocsánatát vétkeiért.

– Nehezen tudom elhinni – mondta János.

– Először én sem hittem – mondta Jonatán. – De aztán ráébredtem, hogy világéletében istenfélő ember volt.

János kételkedni látszott.

– Valóban elhiszem, hogy odaadó volt – folytatta Jonatán. – Csak egy alapvető hibát követett el: azt hitte, hogy a cél szentesíti az eszközt Isten szolgálatában. S ezáltal azt hitte, bármit megtehet.

– Beleértve az összeesküvést az érsek meggyilkolására!

– Ezért majd Isten bünteti meg, nem én – Jonatán védekező mozdulatot tett a kezével.
János vállat vont. Ilyesmit mondott volna Fülöp is. Ő nem tudja, miért kell megengedni, hogy Waleran ebben a kolostorban éljen. De hát a szerzetesek már csak ilyenek.
– Miért akartad, hogy találkozzam vele?
– El akarja mondani neked, miért akasztották fel az apádat.
János hirtelen fázni kezdett.
Waleran mozdulatlanul ült, mint egy kőszobor, és a semmibe tévedt. Mezítláb volt. Az öregember törékeny fehér bokája kilátszott a háziszőttes csuha szegélye alól. János érezte, hogy Waleran már nem félelmetes. Gyönge volt, megtört és szomorú.
János lassan odament, és leült a párkányra vagy egyyardnyira Walerantól.
– Az öreg Henrik király túlságosan erős volt – kezdte Waleran minden bevezetés nélkül. – A bárók közül ez sokaknak nem tetszett: túl sok volt a korlát. Gyengébb királyt akartak utódjául. De Henriknek volt egy fia, Vilmos.
Régi história volt.
– Ez még a születésem előtt történt – szólt közbe János.
– Az apád is a születésed előtt halt meg – mondta Waleran, régi gőgjének egy csöppnyi árnyalatával.
– Folytasd – bólintott János.
– A bárók egy csoportja elhatározta, hogy megölik Vilmost. Úgy gondolták, hogy ha az utódlás kétségessé válik, nagyobb befolyásuk lesz az új király megválasztásakor.
János figyelte Waleran sápadt, keskeny arcát, a ravaszság nyomait kereste. De az öregember csak

fáradtnak, levennék és bűntudatosnak látszott. Ha volt is valami titkos célja, János nem látta semmi jelét.
– De hát Vilmos akkor halt meg, amikor a White Ship hajótörést szenvedett – mondta.
– A hajótörés nem volt véletlen baleset – mondta Waleran.
János arca megrándult. Igaz lehet? A trónörököst meggyilkolják, csak mert a bárók egy csoportja gyenge monarchiát akar? De ez sem volt megdöbbentőbb, mint az érsek meggyilkolása.
– Folytasd! – szólt.
– A bárók emberei meglékelték a hajót, és egy csónakon elmenekültek. Mindenki más vízbe fulladt, egyetlen ember kivételével, aki egy árbocba kapaszkodva kivergődött a partra.
– Ez volt az apám – mondta János. Kezdte látni, hova vezet a történet. Waleran arca fehér volt, ajkai verteiének. Érzelmek nélkül beszélt, és kerülte János tekintetét.
– Egy kastély mellett ért partot, amely az egyik összeesküvőé volt, és elfogták. Nem állt érdekében, hogy elárulja őket. Valójában nem is tudta, hogy a hajót meglékelték. De sok mindent látott, ami felfedhette volna az igazságot mások előtt, ha hagyják, hogy szabadon járjon-keljen, és beszéljen az élményeiről, így hát elrabolták, Angliába hozták, és olyan emberek gondjaira bízták, akikben megbíztak.
János mélységes szomorúságot érzett. Apja soha nem akart mást, mint az embereket mulattatni, így mondta az anyja. De volt valami furcsa Waleran történetében.
– Miért nem ölték meg azon nyomban? – kérdezte.
– Azt kellett volna tenniük – mondta Waleran érzéketlenül. – De olyan ártatlan ember volt, vándorénekes, valaki, aki mindenkinek örömet okoz.

Nem tudták rászánni magukat. – Örömtelenül elmosolyodott. – Végső soron még a legkegyetlenebb emberekben is vannak erkölcsi aggályok.
– És miért gondolták meg magukat?
– Mert végül még itt is veszélyessé vált. Eleinte senkit nem fenyegetett. Még angolul sem tudott. De persze megtanult, és barátai lettek. Akkor bezárták a dormitórium alatti börtöncellába. De az emberek kérdezősködni kezdtek, miért fogták le. Zavaró tényező lett. Ráébredtek, hogy nem lesz soha nyugtuk, amíg él. Így hát a végén szóltak nekünk, hogy öljük meg.
Milyen egyszerű, gondolta János.
– De miért engedelmeskedtetek nekik? – kérdezte.
– Nagyra törő terveink voltak mindhármunknak – folytatta Waleran, s arca most először árult el érzelmet: szája a bűntudat grimaszába rándult. – Percy Hamleigh, Jakab perjel és én. Anyád igazat szólott: mindhármunkat megjutalmaztak. Én főesperes lettem, ez volt fényes egyházi karrierem kezdete. Percy Hamleigh tehetős földbirtokos lett. Jakab perjel pedig jókora kiegészítést kapott a kolostor birtokaihoz.
– És a bárók?
– A hajótörés után a következő három évben Henriket megtámadta Fűik, Anjou herceg és William Clito Normandiában, meg a francia király. Egy darabig nagyon sebezhetőnek látszott. De aztán legyőzte ellenségeit és még tíz évig uralkodott. Az anarchia azonban, amit a bárók akartak, végül mégiscsak bekövetkezett, amikor Henrik fiú örökös nélkül meghalt, és István került a trónra. A következő két évtizedben, amíg a polgárháború tartott, a bárók kiskirályokként uralkodtak saját területükön, s nem volt központi hatalom, amely megzabolázta volna őket.

– És ezért halt meg az apám.
– Még ez is balul ütött ki. A bárók többsége meghalt a harcokban, a fiaik közül is többen. És azok a kis hazugságok, amelyeket mi az országnak ebben a részében mondtunk, hogy apádat megölessük, végezetül visszajöttek kísérteni. Az akasztás után anyád megátkozott bennünket, és az átok fogott rajtunk. Jakab perjelt tönkretette az elkövetett bűn tudata, ahogy Remigius elmondta az atyafiságpártolás tárgyalásán. Percy Hamleigh meghalt, mielőtt az igazság kiderült volna, de a fiát felkötötték. És nézz rám: hamis esküvésem csaknem ötven évvel később ütött vissza rám, és véget vetett a pályafutásomnak. – Waleran arca szürke volt és kimerült, mintha szigorú önuralma szörnyű fáradságába kerülne. – Anyádtól mindannyian féltünk, mert nem voltunk biztosak benne, mennyit tud. Végül is nem tudott sokat, de az is elég volt.
János éppolyan gyengének érezte magát, mint amilyennek Waleran látszott. Végre megtudta az igazságot az apjáról, egész életében ezt akarta. Mégsem érzett most már sem haragot, sem bosszúvágyat. Sohasem ismerte az igazi apját, de ott volt Tamás, aki megajándékozta az épületek szeretetével, s ez élete második legnagyobb szenvedélye lett.
Felállt. Az események annyira a messzi múltban történtek, hogy már nem tudott sírni. Olyan sok minden történt azóta, és azért a java része jó volt.
Lenézett a párkányon ülő öreg, szomorú emberre. Ironikus módon most Walerannak kellett keserűen tapasztalnia, milyen az, ha sajnálják az embert. János megszánta. Milyen rettenetes lehet, gondolta: megöregedett, és tudja, hogy egész életét

elvesztegette. Waleran felnézett, tekintetük most először találkozott. Waleran összerándult, és elfordult, mint akit arcul csaptak. János egy pillanatig olvasni tudott a másik ember agyában, és megértette, hogy Waleran meglátta a szemében a szánalmat.
És az ellenség szánalma mindennél nagyobb megaláztatás volt Waleran számára.

EPILÓGUS

Fülöp a régi keresztény város, Canterbury nyugati kapujában állott az angol püspökök színpompás öltözékében, s értékes, drágakövekkel kirakott pásztorbotot tartott a kezében. Zuhogott az eső.
Hatvanhat éves volt, és a hideg eső átjárta öreg csontjait. Ez az utolsó alkalom, hogy ilyen messzire merészkedik hazulról, gondolta. De a mai napot a világ minden kincséért sem mulasztotta volna el. A mai ceremónia fogja megkoronázni élete munkáját.
Három és fél esztendő telt el Becket érsek történelmi emlékezetű meggyilkolása óta. Az alatt a rövid idő alatt Thomas Becket kultusza az egész világot bejárta. Fülöpnek fogalma sem volt róla, mit indít el, amikor azt a kis gyertyafényes menetet végigvezette Canterbury utcáin. A pápa szinte illetlen gyorsasággal avatta szentté Thomast. A Szentföldön a szerzetes lovagoknak még egy új rendje is alakult: Acre-i Szent Tamás Lovagjainak nevezték magukat. Henrik király nem tudta felvenni a harcot egy ilyen hatalmas népi mozgalommal. Ez a mozgalom erősebb volt, semhogy egyetlen ember ellenállhatott volna neki.
Fülöp számára az egészben az volt a fontos, amit ez a jelenség az állami hatalommal kapcsolatban

bebizonyított. Thomas halála megmutatta, hogy az egyház és a korona közötti konfliktusban az uralkodó mindig győzedelmeskedhet nyers erő alkalmazásával. De Szent Tamás kultusza azt bizonyította, ez mindig üres győzelem lesz. A király hatalma végül is nem abszolút: a nép akarata korlátok közé szoríthatja. Ez a változás Fülöp életében ment végbe. S nemcsak tanúja volt, cselekvő részese is, hogy végbemenjen. És a mai ceremónia ennek állít emléket.

Nagy fejű, zömök férfi közeledett a város felé az eső homályában. Nem viselt sem csizmát, sem kalapot. Távolabbról nagy csoport lovas követte.

A férfi Henrik király volt.

A tömeg olyan némán állt, mint valami temetésen, mialatt a csuromvizes király átgázolt a sáron a városkapuhoz.

Az előre megbeszélt tervnek megfelelően Fülöp kilépett az útra, s a mezítlábas király előtt ment, elvezette a katedrálishoz. Henrik lehajtott fejjel követte, szigorúan fegyelmezte máskor hetyke járását, testtartása maga volt a vezeklés. A döbbent városiak síri csöndben nézték, ahogy Anglia királya a szemük láttára megalázza magát. A király kísérete távolabbról követte őt.

Fülöp lassan bevezette a királyt a katedrálisba. A csodálatos templom hatalmas kapui kitárva álltak. Bementek: két ember ünnepélyes sétája mint a század politikai válságának tetőpontja. A főhajó zsúfolásig megtelt. A tömeg kettévált, hogy utat engedjen nekik. Az emberek imádkoztak, megrendítette őket a látvány, ahogy a keresztény világ legbüszkébb királya bőrig ázva, koldusként lép be a templomba.

Lassan végigmentek a főhajón, majd le a kriptába vezető lépcsőkön. Ott, a mártír új sírja mellett a

canterburyi szerzetesek várakoztak a birodalom legnagyobb és leghatalmasabb püspökeivel és apátjaival egyetemben.
A király letérdelt a padozatra.
Udvaroncai is bejöttek a kriptába. Angliai Henrik, e néven a második, ott valamennyiük előtt megvallotta bűneit, és beismerte, hogy tudtán kívül oka volt Szent Tamás meggyilkolásának.
A vallomás után levetette köpenyét. Alatta zöld ujjast és lószőr inget viselt. Újra letérdelt és előrehajolt.
London püspöke meghajlított egy pálcát.
A királyt botbüntetésre ítélték.
Öt ütést kap minden paptól, és hármat minden szerzetestől. Jelképes ütéseket persze: hiszen csak a szerzetesek nyolcvanan voltak, s ha mindenki erőből ütne, nem élné túl.
London püspöke ötször könnyeden megérintette a pálcával a király hátát. Aztán megfordult, és átadta a pálcát Fülöpnek, Kingsbridge püspökének.
Fülöp előrelépett, hogy megvesszőzze a királyt. Boldog volt, hogy megérhette ezt a napot. A mai naptól, gondolta, a világ soha többé nem lesz már a régi.

Jegyzetek:

Imaórák

Matutinum – Éjjel 2:30 és 3 között
Laudes – Pirkadatkor ér véget
Prima – Kevéssel napfelkelte előtt
Tercia – 9 óra körül
Szexta – dél
Nóna – délután
Vesperás – alkonyattájt
Kompletórium – napnyugta után másfél órával

Umberto Eco:
A rózsa neve
című könyve alapján
(Árkádia, Bp., 1988)

matutinum (lat. matutinus 'hajnali, korai', oratio matutina 'hajnali zsolozsma'): A szerzetesek hajnali imaórája, amely a vigíliából alakult ki.

laudes (lat. laus 'dicsőség, hír', többes számban: 'dicsőítés'): Az egyházi és szerzetesi gyakorlat napi imarendjében a hajnali zsolozsma.

prima (lat. primus 'első'): Antik időbeosztás szerint a nap első órájára (reggel 6 óra tájára) eső imaóra.

tercia (lat. tercius 'harmadik'): A nap harmadik órájának imádsága (antik időbeosztás szerint), amelyet délelőtt 9 óra tájban mondanak el.

szexta ('hatodik'): A nap hatodik órájának imádsága (antik időbeosztás szerint), amelyet délben mondanak el.

nóna (lat. nonus 'kilencedik'): Ima a kilencedik órában (antik időbeosztás szerint), azaz 15 órakor.

vesperás (lat. vesper 'este, vacsoraidő, esti csillag'): Vecsernye, közös esti ima lámpagyújtás idején.

kompletórium (késő- és középlat. completorium 'a horae canonicae lezárása'): A nap utolsó, esti imaórája.

Johanna Lanczkowski:
Szerzetesség kislexikona
című könyve alapján
(Athenaeum 2000, 1999)

Hibák

Ken Follett: A katedrális című művének 1990. évi kiadásában

A könyv 108. oldalán Cutberthus többek között ezt mondja Fülöpnek: „Helytelenítetted, hogy Remigius kivitt egy meleg követ a hídhoz Pál testvérnek.” Pedig valójában Fülöp azt helytelenítette, hogy Remigius nem adott tüzet a hídhoz Pál testvérnek, és a meleg követ Fülöp vitte ki. A hibás mondatot így javítottam ki: „Helytelenítetted, hogy Remigius nem adott tüzet a hídhoz Pál testvérnek.”

A könyv 457-458. oldalán kétszer is Cherbourgi János fiának nevezi magát Jancsi, csakhogy ő abban az időben még nem ismeri az apja valódi nevét. Így kijavítottam mind a két helyen Shareburgi Jánosra.

Az 556. oldal utolsó bekezdésében pulykasütés van említve, ami anakronizmus, hiszen a pulyka csak Amerika felfedezése után került át Európába. Az állat nevét a fácánéval helyettesítettem.

A 715. oldal első bekezdésében a hurrikán szó szerepel. Ez is anakronizmus, hiszen ez az indián szó is csak Amerika felfedezése után válhatott ismertté. A szót pusztító forgószélre cseréltem.

Tartalomjegyzék